Niet doorschuiven maar aanpakken

Verkiezingsprogramma VVD 2012-2017
Tweede Kamerverkiezingen 12 september 2012

Niet doorschuiven maar aanpakken

Verkiezingsprogramma VVD 2012-2017
Tweede Kamerverkiezingen 12 september 2012

Samenstelling verkiezingsprogrammacommissie:

Jan Anthonie Bruijn (voorzitter), Frans de Graaf (secretaris/penvoerder)

Ina Adema, Michel Bezuijen, Sander Dekker, Dimitri Gilissen, Herman van Hunnik, Tjibbe Joustra, Martijn Schut, Anoushka Schut-Welkzijn, Dick Sluimers

Waar in dit programma personen met hij of hem aangeduid worden, kan uiteraard ook zij of haar gelezen worden.

Voorwoord

Ons land gaat eerder naar de stembus dan de VVD had gehoopt. Het kabinet onder leiding van minister-president Mark Rutte kon niet afmaken waaraan zij was begonnen. Dat neemt niet weg dat in deze korte regeerperiode al noodzakelijke hervormingen in gang zijn gezet en moeilijke, maar broodnodige bezuinigingen tot stand zijn gebracht. Dat werk moet doorgaan.

De nieuwe verkiezingen bieden de VVD de mogelijkheid om verder te gaan waar we mee bezig waren en de kiezer wederom te laten zien dat een stem op de VVD goed besteed is. Een mogelijkheid om te tonen dat de VVD opkomt voor de rechten en belangen van iedere Nederlander. Dat de VVD juist om die reden de overheidsfinanciën op orde wil brengen. Dat de VVD gelooft in de kracht en verantwoordelijkheid van mensen zelf. Dat de VVD staat voor een samenleving waarin ieder mens zich maximaal kan ontplooien. Dat voor de VVD de overheid er is voor de mensen en niet andersom.

De VVD is er trots op dat vrijheid en democratie vanaf het eerste begin de sleutelwoorden zijn van onze partij. Vrijheid die slechts daar ophoudt wanneer die van anderen in gevaar wordt gebracht. Democratie als het enige politieke systeem dat ons toestaat in vrijheid te leven en vorm te geven aan onze maatschappij. Onlosmakelijk verbonden met democratie is de rechtsstaat die de rechten en gelijke behandeling van ieder mens garandeert en de minderheid indien nodig tegen de tirannie van de meerderheid beschermt. Voor de VVD geldt dat binnen onze rechtsstaat iedereen zich te allen tijde veilig voelt, binnen en buiten, in huis en op straat.

Vrijheid en democratie spreken echter niet vanzelf. Zij vragen altijd zorg en het besef van hun kwetsbaarheid. Samen met onze bondgenoten verdedigen wij onze vrijheid en democratie tegen bedreigingen van buitenaf. Binnen onze grenzen zijn wij zelf verantwoordelijk. De VVD neemt die verantwoordelijkheid en handelt daarnaar.

Nederland heeft een open handelseconomie en is mede afhankelijk van wat er elders in de wereld gebeurt. De focus op de eigen landsgrenzen is daarom geen optie. Integendeel, het is noodzakelijk dat Nederland zijn stem in internationaal verband laat horen en de internationale ontwikkelingen zo veel mogelijk beïnvloedt. Dat kan te meer wanneer we onze eigen zaken op orde hebben.

Nederland staat voor een flinke uitdaging. De staatsfinanciën moeten op orde gebracht worden. De overheid moet zich richten op het strikt noodzakelijke en kan niet voor alle problemen een oplossing bieden. Een kleinere overheid met oog op de toekomst waar het verbeteren van ons onderwijs en het bevorderen van innovatie hoog in het vaandel staan. Tegelijkertijd moeten we ouderwetse deugden als hard werken en eigen verantwoordelijkheid in ere houden.

Wij mogen onze problemen hoe dan ook niet doorschuiven naar toekomstige generaties. Dat vergt nu maatregelen, ook impopulaire. Van de politiek en onze politici mogen de kiezers in onze volwassen democratie verwachten dat zij geen valse beloften doen en dat zij niet pretenderen gemakkelijke oplossingen te bieden voor moeilijke problemen.

Het doel van de VVD is een toonaangevend en economisch sterk Nederland met onze eigen kracht als drijvende motor. Door als overheid te bezuinigen én te investeren. Door als overheid te verwachten dat iedereen de schouders eronder zet en uit een gevoel van trots en eigenwaarde keihard werkt aan de 'wederopbouw' van ons land. Door als overheid alleen de taken uit te voeren die echt nodig zijn en een vangnet te bieden voor mensen die echt niet kunnen. Zo creëren we samen een toekomst die we met vertrouwen tegemoet kunnen zien.

Namens het Hoofdbestuur van de VVD,

Benk Korthals
voorzitter

Namens de verkiezingsprogrammacommissie,

Jan Anthonie Bruijn
voorzitter

Inhoudsopgave

Voorwoord 3
Inhoudsopgave 5
Inleiding 6

1. Economie 10
1.1 Overheidsfinanciën 10
1.2 Perspectief bieden aan ondernemers 11
1.3 Financiële sector 13
1.4 De EU en interne markt 13
1.5 Belastingen 14
1.6 Dynamische arbeidsmarkt 14
1.7 Pensioenen 17
1.8 Innovatie en vestigingsbeleid 17
1.9 Grondstoffen en energie 18

2. Onderwijs, gezondheid en ontwikkeling 22
2.1 Onderwijs 22
2.2 Cultuur 25
2.3 Media 26
2.4 Jeugd 26
2.5 Gezondheidszorg 27
2.6 Sport 32

3. Omgeving 34
3.1 Investeren in mobiliteit 34
3.2 Woningmarkt 36
3.3 Ruimtelijke ontwikkeling 38
3.4 Natuur en milieu 39
3.5 Agrarische sector 40
3.6 Dierenwelzijn 40

4. Overheid 42
4.1 Overheid 42
4.2 Veiligheid en Justitie 44
4.3 Integratie 48
4.4 Immigratie 51

5. Buitenland en de bevordering van de internationale rechtsorde 56
5.1 Buitenlandse zaken 56
5.2 De EU: Niet méér Europa maar een béter Europa 57
5.3 Ontwikkelingssamenwerking 59
5.4 Defensie 60

Inleiding

Dit is hoe wij Nederland aan onze kinderen willen overdragen: als een vrij land met een sterke economie. Zonder overbodige regels en met lage belastingen voor mensen die hun handen uit de mouwen steken – zoals ondernemers, politieagenten en zorgmedewerkers. Een veilig land, waar je onbedreigd over straat kunt en waar criminaliteit daadkrachtig wordt bestreden. En een land met een kleine en zuinige overheid die niet meer doet dan nodig is en niet meer uitgeeft dan zij binnenkrijgt. Maar wat de overheid doet, doet ze goed en efficiënt.

Onze verworvenheden – zorg voor iedereen, een vangnet voor wie niet werken kan, goed onderwijs en een veilige samenleving – staan onder druk. Het is onze opdracht ze te behouden en ervoor te zorgen dat onze kinderen en kleinkinderen er ook van kunnen genieten. Om onze verworvenheden te behouden, zijn veranderingen nodig.

Een kleinere overheid is hard nodig. De afgelopen jaren heeft de overheid bevoegdheden en verantwoordelijkheden op zich genomen die bij ons als vrije inwoners horen. Zoals het doneren aan goede doelen en het zorgen voor je zelf en je omgeving. Die verantwoordelijkheden moeten wij weer terugeisen. De overheid moet weer dienend worden aan al die Nederlanders die, in verantwoordelijkheid en met elkaar, zelf vorm geven aan hun leven.

Economie

Het kabinet Rutte I heeft al belangrijke stappen gezet om de economie te versterken en de overheidsfinanciën op orde te brengen. De VVD wil hiermee doorgaan. Nederland zit immers nog steeds in een economische crisis. De VVD wil de problemen nu aanpakken en niet doorschuiven naar onze kinderen. De VVD kiest daarom voor een aantal maatregelen die de economie nu sterker maken:

- De VVD wil dat iedereen die kan werken ook werkt. En werken moet lonen. De VVD doet daarom voorstellen om de arbeidskorting fors te verhogen. Alle werkende mensen in Nederland profiteren van deze lastenverlichting;
- De afgelopen jaren hebben we gezien dat meer en betere wegen leiden tot minder files. Daar profiteert iedereen van. De VVD wil daarmee doorgaan en jaarlijks 250 miljoen euro extra investeren in onze infrastructuur;
- Goed onderwijs voor onze kinderen is de beste garantie voor economische groei in de toekomst. De VVD investeert daarom in vakscholen, zet in op betere leraren en neemt maatregelen om onderwijs en arbeidsmarkt beter op elkaar aan te laten sluiten;
- Het wegwerken van het begrotingstekort heeft voor de VVD prioriteit. Dat doen we door de overheidsuitgaven terug te dringen, niet door de lasten te verhogen. Als de overheid minder uitgeeft, hoeft zij minder belasting te heffen en minder te lenen bij de private sector. Als de overheid haar schuld wegwerkt, hoeft zij minder geld uit te geven aan rente en blijft er meer over voor onderwijs, zorg en infrastructuur. Kennis, innovatie en toepassing van effectiever gebruik van energie en grondstoffen schept werkgelegenheid en daagt ondernemers uit. Kansen voor een krachtiger, toekomstgerichte economie moeten we nog beter benutten.

In dit programma presenteert de VVD daarom een pakket aan besparingen waarmee de overheid in 2017 een structureel begrotingsevenwicht heeft. In de periode daarna werken we aan een overschot zodat Nederland zijn schulden kan aflossen en er nog meer ruimte ontstaat voor lastenverlichting.

Eurocrisis

De afgelopen jaren hebben we gezien dat het in het Nederlands belang is als ook andere eurolanden hun overheidsfinanciën op orde brengen. Landen die dat niet doen worden beboet zoals vastgelegd in het Stabiliteits- en Groeipact. Heeft dat geen effect, dan zal het land uiteindelijk de eurozone moeten verlaten. Eventuele steun aan eurolanden kan alleen als het land afdwingbaar alle maatregelen neemt om zijn begroting op orde te brengen en de economie te versterken, en dient uiteindelijk te worden terugbetaald.

Verder moet de Europese Unie werken voor Nederland. De Europese Unie is er immers ten bate van haar leden. Voor ons land betekent dat het verder ontwikkelen van de interne markt. Daar ligt voor ons als exportland de grote meerwaarde bij Europese samenwerking.

Veiligheid

Een veilige omgeving is misschien wel de belangrijkste voorwaarde voor de vrije samenleving die de VVD nastreeft. De VVD wil het vertrouwen in de rechtsstaat versterken en de veiligheid vergroten. Tegen mensen die de veiligheid bedreigen, wordt hard opgetreden.

- De VVD wil jaarlijks 250 miljoen euro extra uitgeven aan meer agenten op straat en aan de berechting van de extra verdachten die dit zal opleveren;
- Er komen zwaardere straffen voor criminelen die meermaals de fout in gaan;
- De schade van slachtoffers wordt altijd en zo snel mogelijk verhaald op de dader(s).

Integratie

Bij de VVD gaat het niet om afkomst maar om toekomst. Niet om geloof maar om gedrag. Niet om de groep maar om het individu. Vanuit deze uitgangspunten wil de VVD de – nog steeds – forse integratie-problemen bestrijden.

- Zonder kennis van de Nederlandse taal hebben migranten geen kans om hier een eigen bestaan op te bouwen. Het leren van de taal is een verantwoordelijkheid van migranten zelf – en gaat dus op eigen kosten. Wie geen Nederlands spreekt, krijgt geen bijstanduitkering;
- De VVD wil kansarme immigratie verder terugdringen. Als EU-regels dit streven hinderen, moet een opt-out worden bepleit. EU-regels zijn dan minder of niet van toepassing;
- Als een asielzoeker Nederland binnenkomt, moet zo snel mogelijk definitief worden vastgesteld of hij/zij een vluchteling is of niet. Zo ja, dan is er plaats voor opvang in Nederland. Zo nee, dan moet hij/zij ons land zo snel mogelijk verlaten.

Met deze en andere voorstellen wil de VVD de crisis bestrijden, de economie versterken en Nederland veiliger maken voor iedereen. De VVD wil daar zo snel mogelijk mee beginnen. De uitdagingen in Nederland worden niet minder als we deze voor ons uitschuiven. De VVD wil daarom nú aanpakken.

1 Economie

1. Economie

Achter de cijfers over economische groei of crisis gaat een wereld schuil, een wereld van mensen. Een sterke economie zorgt voor banen, biedt welvaart voor burgers en kansen aan ondernemers.

Economische groei ontstaat niet door de overheid, maar komt uit de handen van mensen. Ondernemerschap en hardwerkende burgers zijn dé motoren van onze economie. Het is belangrijk dat ondernemers de ruimte krijgen en niet worden gehinderd door hoge lasten en overbodige regelgeving. De VVD heeft zich altijd ingezet voor een economie waarin prestaties worden beloond. De overheid moet economische groei niet hinderen maar ondersteunen. Zeker nu het economisch tegenzit, is dit hard nodig.

De VVD kiest voor een kleine en krachtige overheid met lage belastingen en zonder overbodige regels. Tegelijkertijd moet die overheid de juiste randvoorwaarden creëren zodat de economie kan groeien. De VVD zet daarom in op een gunstig ondernemingsklimaat, toponderwijs en een goede infrastructuur.

Eind 2011 is Nederland voor de tweede keer in korte tijd in een recessie beland. Onze economie dreigt achterop te raken. Een land dat zijn geld verdient met de export kan zich dat niet permitteren. Nederlanders zijn bezorgd over hun baan, het voortbestaan van hun onderneming, hun pensioen en hun spaargeld. Zij vragen de politiek om oplossingen die het vertrouwen in de toekomst weer terugbrengen. De VVD biedt die oplossingen. Om de crisis op te lossen maar ook om er sterker uit te komen. Dat zal niet gaan zonder pijnlijke maatregelen, maar de VVD biedt daarmee ook perspectief op een gezonde en sterke economie na de crisis.

Het kabinet Rutte I heeft de afgelopen anderhalf jaar veel gedaan om de overheidsfinanciën op orde te krijgen. De VVD wil dit beleid voortzetten: koersvast en met daadkracht. Een overheid die meer uitgeeft dan er binnenkomt maakt schulden. Over die schuld moet rente worden betaald. Geld dat niet kan worden uitgegeven aan gezondheidszorg, het vergroten van de veiligheid of het aanleggen van wegen. Daarom wil de VVD de overheidsuitgaven fors verlagen. Maar de VVD wil meer doen dan de overheidsfinanciën op orde brengen. We willen de economie versterken zodat deze weer kansen en werkgelegenheid gaat voortbrengen.

Economische groei is hard nodig. De Nederlandse bevolking vergrijst en ontgroent. Dit betekent dat een steeds kleiner deel van de bevolking het geld verdient. Daarnaast is er nog een wereldwijde trend: landen als Brazilië, Rusland, India en China hebben de afgelopen decennia een enorme groei doorgemaakt en de verwachting is dat deze landen ook de komende jaren verder zullen groeien. En terwijl Nederland in een economische recessie verkeert, boeken omringende landen wel economische groei. Dat roept de nodige vragen op. Hoe gaan wij hierop reageren en hoe verdienen we in de toekomst ons geld?

Het is naïef te denken dat wij ons kunnen isoleren van deze ontwikkelingen. Daarvoor is Nederland als handelsland te afhankelijk van het buitenland. Maar het is net zo naïef te veronderstellen dat Nederland zich zonder slag of stoot kan aanpassen aan de nieuwe economische omstandigheden. De Nederlandse economie moet sterker worden om overeind te blijven in een steeds feller concurrerende wereldeconomie. Dat kan door in te zetten op ondernemerschap, lagere lasten, innovatie en meer banen. In dit hoofdstuk neemt de VVD hier maatregelen voor.

1.1 Overheidsfinanciën

Afgelopen voorjaar werd weer duidelijk dat de overheid op veel te grote voet leeft. Ondanks de besparingen die het kabinet Rutte I heeft doorgevoerd geeft zij dit jaar nog steeds ruim 23 miljard euro meer uit dan er binnenkomt.

Als de overheid geen besparingen doorvoert, bedraagt de staatsschuld in 2015 74% van ons bruto nationaal product. Dat kan zo niet doorgaan. Niemand kan meer uit blijven geven dan hij verdient – dus ook de overheid niet.

Een verantwoordelijke overheid pakt de problemen nu aan en schuift deze niet door naar volgende generaties. De VVD wil daarom zo snel mogelijk naar een structureel evenwicht tussen de inkomsten en uitgaven van de overheid. De combinatie van enerzijds het huishoudboekje op orde en anderzijds maatregelen om de economie er weer bovenop te krijgen, geeft Nederland weer uitzicht op meer banen en een hogere welvaart voor iedereen. Op initiatief van de VVD heeft het kabinet Rutte I het voorstel gedaan om subsidieregelingen standaard te beëindigen na vijf jaar. Alleen als de Tweede Kamer voor het aflopen van die vijf jaar heeft besloten dat de subsidie kan worden doorgezet, wordt deze verlengd. De VVD wil ook dat alle overheden alle subsidies jaarlijks publiceren. Deze aanpak zorgt er tegelijkertijd voor dat de werking van subsidies tijdig wordt geëvalueerd. Ingezette subsidies moeten aantoonbaar bijdragen aan overheidsdoelstellingen en getoetst worden op output. Waar mogelijk worden kostenbesparende maatregelen onderzocht.

De VVD is altijd voor een zuinige overheid geweest. De afgelopen jaren hebben we gezien dat het in het Nederlands belang is als ook andere eurolanden hun huishoudboekje op orde hebben. Daarom steunt de VVD de doelstellingen van het Europese stabiliteits- en groeipact. Dit zorgt ervoor dat ook andere eurolanden hun tekorten terugdringen en draagt bij aan een stabiele euro. Als eurolanden hun overheidsfinanciën niet op orde brengen, moet niet worden geschroomd om sancties uit het stabiliteits- en groeipact op te leggen. In eerste instantie moeten die landen een boete krijgen. Een onafhankelijk en sterk toezicht door de Europese Commissie is hierbij van belang. Als dat niet helpt is het uiteindelijk onvermijdelijk dat het betreffende land de euro zal moeten verlaten. De VVD ziet niets in euro-obligaties, omdat dit de belangrijkste prikkel wegneemt bij probleemlanden om hun begroting op orde te brengen en te houden.

De komende jaren zullen nog veel besluiten moeten worden genomen om de rust en stabiliteit rond de Eurozone terug te brengen. De VVD beoordeelt de voorgenomen maatregelen langs drie lijnen.
In de eerste plaats wegen we af wat in het Nederlandse belang is. Als het bijvoorbeeld met het oog op het financiële risico voor Nederland goedkoper is om eurolanden te helpen met leningen uit een noodfonds, dan doen we dat. Daarbij houden we ook rekening met de financieel-economische welvaart in de gehele Unie. De tweede voorwaarde is dat landen afdwingbaar alle maatregelen nemen om hun overheidsfinanciën zo snel mogelijk op orde te krijgen. Ten derde zal deze situatie moeten worden aangegrepen om de aansturing van de euro te verbeteren. Daarvoor hoeft geen macht te worden overgedragen aan Brussel. Wél moeten de afspraken worden gehandhaafd die de eurolanden hebben gemaakt bij de start van de monetaire unie. Dit is vastgelegd in het nieuwe begrotingsverdrag, dat de VVD dan ook ondersteunt.

1.2 Perspectief bieden aan ondernemers

Ondernemers zijn onmisbaar voor een gezonde economische toekomst. Het zijn de ondernemers in kleine en (middel-)grote bedrijven die investeren in nieuwe ideeën en innovatieve technieken.
Het midden- en kleinbedrijf (MKB) is dé banenmotor van Nederland.

Net als andere Nederlanders maken veel ondernemers zich zorgen over de toekomst. De VVD wil hen perspectief bieden. Dat doen we door de overheidsfinanciën op de korte en lange termijn weer op orde te brengen, zonder op groei te bezuinigen. Daarnaast doet de VVD een aantal gerichte voorstellen die ondernemers meer ruimte geven.

De VVD kiest ervoor om ondernemers niet onnodig te belasten. Te beginnen met de zorgkosten en een groeiende werkgeverslast van de ondernemer. De VVD-voorstellen voor een betaalbare gezondheidszorg beperken die werkgeverslasten. Werkgevers hoeven de eerste zes maanden van een WW-uitkering niet te betalen. Verderop in dit programma neemt de VVD maatregelen die het ontslagrecht vereenvoudigen.

De VVD wil ondernemers perspectief bieden door de kredietverstrekking weer op gang te brengen.
Dit is van belang voor mensen die willen starten met een onderneming of die een onderneming willen overnemen. Het overgrote deel van de kredietvraag van ondernemers betreft kredieten tot 250.000 euro. Banken zijn op dit moment terughoudend in het verstrekken van zulke kredieten. De VVD wil dat de

Borgstelling MKB-kredieten (BMKB) zo wordt gericht dat deze kredietstroom weer op gang komt. Daarnaast wil de VVD belemmeringen weghalen zodat pensioenfondsen meer kunnen investeren in de Nederlandse economie. De nieuwe, duurzame economie biedt kansen voor ondernemend Nederland. Groene groei slaat aan in het bedrijfsleven, getuige de stijgende omzet, werkgelegenheid en winstgevendheid. Nederlandse bedrijven zetten hier internationaal de toon. Innovatie moet worden gevolgd door toepassing, en daarvoor moet de overheid zonodig als launching customer optreden. De overheid stuurt evenwel niet de vernieuwing, dat doet de markt. De aanpak van Green Deals en het topsectorenbeleid moet beter op elkaar worden afgestemd.

Het tekort aan nieuwe vakmensen vormt een grote bedreiging voor ondernemend Nederland. Veel ondernemers die 'directeur-grootaandeelhouder' zijn maken zich zorgen of ze bij hun pensionering het bedrijf wel kunnen overdragen aan een opvolger. Verderop in dit programma kiest de VVD daarom voor een forse investering in het onderwijs. Op deze manier komen er meer en goede overnamekandidaten. Ook de verbeterde kredietverstrekking biedt meer kansen voor een bedrijfsoverdracht.

De VVD is voor afschaffing van regels die ondernemers hinderen. Een voorbeeld van administratieve lasten zijn de kosten die het MKB maakt bij loonbeslag (beslag leggen op loon van een schuldenaar). De VVD wil dat ondernemers – net als deurwaarders – de mogelijkheid krijgen deze kosten door te berekenen aan de schuldenaar. Ook wil de VVD het makkelijker maken voor ondernemers om schulden te vorderen. Als er tussen schuldeiser en schuldenaar geen geschil is over de schuld en een betalingsregeling is getroffen, zou er geen gerechtelijke procedure nodig moeten zijn om een deurwaarder in te schakelen.

De VVD is tegen regels die ondernemers beperken hun zaak op zondag te openen. Dit is een keuze van de ondernemer en niet van de overheid. Om dit definitief te regelen wordt de winkeltijdenwet ingetrokken. Gemeenten mogen ondernemers maximaal één factuur per jaar sturen waarop alle lokale lasten staan vermeld.

De VVD is voor een overheid die ondernemers vertrouwt. Als een ondernemer controles en inspecties goed doorstaat, kunnen deze worden verminderd. Deze inspecties worden waar mogelijk door één instantie uitgevoerd. Als de overheid een ondernemer geld schuldig is, moet het betreffende bedrag zo snel mogelijk worden voldaan. Daar is nog verbetering mogelijk. De overheid betaalt een factuur gemiddeld 19 dagen te laat. In dat geval zou de ondernemer een vergoeding moeten krijgen, op basis van de wettelijke rente. De VVD wil dat de Belastingdienst zo goed mogelijk communiceert met ondernemers. Contacten met de overheid moeten de ondernemer zo min mogelijk tijd kosten.

Naast merkbaar minder en betere regels is de VVD voor een slimmere uitvoering van die regels door standaard gebruik te maken van het ondernemersdossier voor alle ondernemers. Hierin maken overheid en ondernemer afspraken over de wijze van samenwerken en informatie delen.

Wetgeving is nu vaak gericht op de grotere (MKB-)bedrijven. Daardoor is die wetgeving vaak onwerkbaar voor de kleinere slager, groenteboer, bakker, horeca-ondernemer of kapperszaak. De VVD wil toetsing vooraf of wetgeving toepasbaar is voor alle ondernemers.

De VVD wil ook nieuwe ondernemers kansen bieden. Ingewikkelde vergunningen en regels en een beperkte toegang tot kredietverlening weerhouden mensen ervan een onderneming te starten. De VVD vindt dat de overheid iemand die het lef heeft een eigen onderneming te starten niet moet lastigvallen maar moet ondersteunen.

Wie 'durfkapitaal' investeert moet dit tot 100.000 euro zonder box 3-heffing kunnen inzetten. Eventuele verliezen mogen voor de belastingdienst worden verrekend met het inkomen. In Nederland duurt het gemiddeld tien dagen om een onderneming te starten en moeten gemiddeld 6 procedures worden doorlopen. De VVD wil dat deze periode en dit aantal omlaag worden gebracht. Als een (startende) ondernemer een vergunning aanvraagt en de overheid reageert niet binnen de afgesproken termijn, dan moet de vergunning automatisch worden verstrekt.

Steeds meer mensen zijn zelfstandige zonder personeel (zzp'er). Nederland telt ruim 700.000 zzp'ers. Deze ondernemers zijn van onschatbare waarde voor onze arbeidsmarkt. Zij nemen zelf verantwoordelijkheid voor hun inkomen en groeien regelmatig uit tot succesvolle ondernemers. Zij hebben echter te maken met een enorme regelbrij en onduidelijkheid over hun rechten. De VVD wil de wettelijke regelingen voor zzp'ers verbeteren. De afgelopen periode is al geregeld dat zzp'ers nog tien jaar aangesloten kunnen blijven bij hun pensioenfonds op het moment dat zij zzp'er worden. De VVD wil verder gaan door zzp'ers de mogelijkheid te geven zichzelf in een collectieve pensioenregeling te verenigen. In het geval van faillissement van de ZZP'er kan vermogen dat in een collectieve pensioenregeling is opgebouwd niet worden aangesproken door schuldeisers. Daarnaast wordt het voor zzp'ers mogelijk zich aan te sluiten bij een collectieve arbeidsongeschiktheidsregeling. Zij moeten ook makkelijker toegang krijgen tot de Nationale Hypotheekgarantie (NHG). De VVD wil het onderscheid tussen grote, kleine en parttime ondernemers verkleinen. Zij moeten een meer gelijke fiscale behandeling krijgen.

1.3 Financiële sector

De financiële sector in Nederland vervult als krediet- en dienstverlener een belangrijke economische functie. Een goed functionerende financiële sector is essentieel voor kredietverlening en efficiënte marktwerking. Uitgangspunt hierbij moet zijn dat de klant centraal staat. Om financiële stabiliteit tijdens een crisis te waarborgen, kan tijdelijke overheidssteun aan financiële instellingen gerechtvaardigd zijn. De overheidssteun moet echter zo snel mogelijk worden afgebouwd. Bestuurders van financiële instellingen die overeind worden gehouden door de overheid hebben geen recht op variabele beloningen (of een onredelijk hoge stijging van de vaste beloning), zolang deze instellingen afhankelijk zijn van overheidssteun. De financiële crisis heeft aangetoond dat heldere scherpe regels en een strenge marktmeester noodzakelijk zijn. Het financieel toezicht moet worden aangescherpt. In de toekomst moet het mogelijk zijn zeer risicovolle activiteiten te scheiden van zogenoemde nutsfuncties van banken.

1.4 De EU en interne markt

De Europese Unie is voor een groot deel een economische samenwerking. Veel Nederlandse ondernemers exporteren hun producten en diensten, en hebben baat bij een grote afzetmarkt. Daarom is de Europese interne markt voor Nederland zo belangrijk.

Nederland heeft er dan ook baat bij dat de interne markt verder geliberaliseerd wordt: de post-, telecom-, spoor en energiemarkt, maar vooral de dienstenmarkt. De interne markt wordt nu onnodig beperkt. Zo zijn in de EU zo'n 4.600 beschermde beroepen, van acupuncturist in Malta tot marmerbewerker in België. In de meeste gevallen is dit een oneigenlijke en verkapte vorm van protectionisme.

Daarnaast moet het voor bedrijven makkelijker worden om diensten te leveren in andere lidstaten, met inachtneming van de arbeidswetgeving van deze landen. Lidstaten moeten achterstanden bij de invoering van Europese wetgeving wegwerken. Nieuwe wetsvoorstellen die erop gericht zijn de interne markt te verbeteren moeten versneld aangenomen worden.

Ook moet er vaart gemaakt worden met het opzetten van een digitale interne markt. Deze maakt het makkelijker voor consumenten of bedrijven om online iets te kopen of verkopen in een andere lidstaat, zonder tegen problemen aan te lopen. Deze groeimarkt kan de Europese economie een bonus van tussen de 500 en 1.500 miljard euro opleveren. Nederland profiteert hier direct van, aangezien wij op het gebied van e-commerce en infrastructuur voorlopen op andere lidstaten.

Het verder voltooien van de interne markt heeft onnodige regels als ongewenst bijverschijnsel. Zo'n 50% van alle regeldruk in Nederland komt inmiddels via 'Brussel'. Ook in dat opzicht ziet de VVD de EU als een 'gewone' bestuurslaag: het terugdringen van regeldruk moet prioriteit hebben.

Het programma voor het verlagen van de regeldruk moet dan ook worden versneld en worden doorgezet na 2012. Daarnaast moet er door middel van een betere toets op de effecten van regelgeving (de zogenoemde impact assessments) en door betere controle door het Europees Parlement en de

Staten-Generaal worden voorkomen dat met de rechterhand regels geschrapt worden, terwijl ze er met de linker worden bijgeschreven. Het is niet alleen de verantwoordelijkheid van de EU om onnodige regels te schrappen, maar ook om nieuwe te voorkomen.

1.5 Belastingen

Op dit moment zijn de belastingen in Nederland hoog. De VVD is voor belastingverlaging omdat hard werken en ondernemerschap moeten lonen. De VVD wil dat mensen die geld verdienen een groter deel daarvan overhouden om zelf te besteden. Dat is ook beter voor de economie, want het stimuleert mensen om harder te gaan werken. Op die manier wordt er meer geld verdiend, waardoor de koek groter wordt en er dus ook meer is om te verdelen. Op termijn wil de VVD toe naar een systeem waarbij de ondernemer zijn werknemers bruto betaalt. Op die manier ontstaat inzicht in het verschil tussen bruto en netto loonkosten.

Prestaties op de arbeidsmarkt worden nu te weinig beloond. Daarom wordt de BTW-verhoging naar 21% na 2013 gecompenseerd. Hiertoe wordt de inkomstenbelasting verlaagd, onder meer door de arbeidskorting fors te verhogen. Alle werkende Nederlanders profiteren van die lastenverlichting. De onbelaste reiskostenvergoeding blijft gehandhaafd. Voor ondernemers wordt de MKB-winstvrijstelling verhoogd en het MKB-tarief in de winstbelasting verlaagd. Ouderen worden tegemoet gekomen via de ouderenkorting.

De VVD is tegen het stapelen van regelingen die mensen eigen verantwoordelijkheid ontnemen en uitgaan van een maakbare samenleving. De levensloop, het zogenoemde vitaliteitspakket, de aftrek voor levensonderhoud van kinderen en de ouderschapsverlofkorting worden daarom afgeschaft. Daarnaast kiest de VVD verderop in dit programma voor maatregelen om orde te scheppen in de wirwar van kindregelingen.

Om de banenmotor in Nederland aan de praat te houden moet het voor een werkgever betaalbaar blijven om iemand in dienst te nemen. Daarom wil de VVD de werkgeverspremies verlagen. Ook krijgen werkgevers een fiscaal voordeel op de loonkosten voor het (binnenshuis) omscholen van (nieuw) personeel via bijvoorbeeld leerwerktrajecten.

Sparen is belangrijk. Of het nu is voor de aanschaf van een woning, een lange vakantie, pensioen of voor extra hulp en zorg op de oude dag. De VVD wil dit stimuleren door de belastingvrijstelling voor spaargeld te verhogen naar 35.000 euro.

1.6 Dynamische arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt in Nederland verandert in hoog tempo. De levensverwachting stijgt. Op termijn zal door de vergrijzing en ontgroening een groot tekort aan arbeidskrachten ontstaan. Die ontwikkeling werpt zijn schaduwen in sommige sectoren nu al vooruit. Meer mensen moeten aan het werk. Daarvoor is niet alleen nodig dat méér mensen gaan werken, maar ook dat mensen langer doorwerken. Alleen dan kan de houdbaarheid van ons sociale zekerheidsstelsel, inclusief onze pensioenen, voor de toekomst worden verzekerd.

Hier worden onvoldoende kansen benut. Wie kan werken, werkt. Ongeveer een half miljoen mensen in Nederland hebben een uitkering terwijl zij wél geheel of gedeeltelijk zouden kunnen werken. Jongeren en 55-plussers krijgen nog onvoldoende mogelijkheden, het onderwijs en de arbeidsmarkt sluiten niet goed genoeg aan en er is onvoldoende mobiliteit en flexibiliteit op de arbeidsmarkt. Dit is sociaal, economisch en financieel onhoudbaar.

De VVD zet daarom in op een pakket maatregelen dat mensen prikkelt om meer en langer te werken, dat de flexibiliteit en mobiliteit bevordert, dat belemmeringen voor wie dan ook op de arbeidsmarkt wegneemt, dat de aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt verbetert en de pensioenleeftijd verhoogt.

Er zijn in Nederland te veel mensen die niet meedoen aan het arbeidsproces. Alleen voor mensen die echt niet kunnen werken is er langdurige ondersteuning. In te veel gevallen staan mensen, die wel (deels) kunnen werken, langs de kant als gevolg van slecht beleid – of omdat zij gemakzuchtig gebruik maken van sociale regelingen. De VVD wil dat deze groep (weer) aan de slag gaat. De VVD wil uitgaan van wat mensen wél kunnen in plaats van wat zij niet kunnen. Een uitkering moet er op zijn ingericht dat mensen zo snel mogelijk weer aan de slag gaan.

Werken moet lonen. Door de vele inkomensafhankelijke regelingen gaan veel mensen er financieel op achteruit als zij van een uitkering naar een baan gaan. Werkloze alleenstaande ouders die vier dagen in de week tegen het minimumloon gaan werken gaan er in Nederland meer dan 1.000 euro per jaar op achteruit.

Dit vindt de VVD onacceptabel. De inkomensafhankelijke maatregelen die deze ´armoedeval´ creëren, worden afgeschaft of aangepast. Ook het kwijtschelden van lokale en regionale belastingen draagt bij aan de armoedeval. De VVD wil daarom dat deze kwijtscheldingen zo min mogelijk plaatsvinden.
De VVD wil de twaalf regelingen terugbrengen tot vier, met elk een eigen, logisch doel: de kinderbijslag en het kindgebonden budget voor inkomensondersteuning en de combinatiekorting en de kinderopvangtoeslag voor de bevordering van participatie. Kinderbijslag helpt ouders bij het geven van goede kansen aan hun kinderen. Om ouders te ondersteunen wil de VVD de kinderbijslag voor de eerste twee kinderen ongewijzigd laten. De komst van het derde kind heeft beperkte gevolgen voor de financieel-economische situatie van de ouders. De kinderbijslag wordt daarom vanaf het derde kind afgebouwd. Verder komt er in plaats van drie belastingkortingen voor uitkeringsgerechtigde ouders één nieuwe alleenstaande-oudertoeslag op het kindgebonden budget. Deze nieuwe toeslag is onafhankelijk van het al dan niet ontvangen van een uitkering, waardoor werkende alleenstaande ouders niet langer benadeeld worden ten opzichte van niet-werkende alleenstaande ouders. Ouders met een thuiswonend gehandicapt kind krijgen een extra tegemoetkoming.

Wie kan werken, maar een werkgever nog onvoldoende te bieden heeft, moet zich aantoonbaar fulltime inzetten om zijn tekortkomingen weg te werken, zichzelf in voldoende mate te verbeteren en een baan zoeken. Wie onvoldoende meewerkt, verliest het recht op een uitkering.

Het moet ook lonen om meer te gaan werken. Doordat veel regelingen die arbeidsdeelname moeten bevorderen inkomensafhankelijk zijn, voelt meer werken wel eens als straf.

Mensen die buiten hun schuld hun baan verliezen kunnen natuurlijk een beroep doen op de sociale zekerheid. Maar we willen voorkomen dat zij te lang aan de kant staan. De VVD wil daarom de WW-uitkering de eerste drie maanden verhogen en de duur ervan verkorten. Zo komen mensen die hun baan verliezen niet onnodig in problemen en zullen ze tegelijkertijd zo snel mogelijk weer aan de slag gaan. Scholing speelt hierbij een belangrijke rol.

Teveel mensen raken verstrikt in een uitkeringstraject. De VVD wil daarom de Wet werk en bijstand (Wwb), de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wet Wajong) en de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) samenvoegen tot een Participatiewet en de uitvoering hiervan bij gemeenten neerleggen. Het aantal re-integratieregelingen wordt fors beperkt. Daardoor kunnen gemeenten met minder geld toe. Ten aanzien van de budgetten voor sociale voorzieningen (WSW, WMO, jeugdzorg) krijgen gemeenten de vrijheid om die optimaal te benutten. Zo kunnen gemeenten ervoor zorgen dat mensen die nu te snel worden afgeschreven, een baan krijgen.

Veel jongeren zijn de afgelopen jaren in de Wajong beland. De kans is groot dat zij tot hun pensioen van een uitkering afhankelijk zijn. Om dit te voorkomen wil de VVD dat deze groep periodiek wordt herkeurd zodat zij – indien mogelijk – zo snel mogelijk weer aan de slag kunnen. Jongeren van wie duidelijk is dat zij nooit een normale baan kunnen hebben zijn hiervan uiteraard uitgezonderd, daarom krijgen alleen volledig duurzaam arbeidsongeschikte mensen toegang tot de regeling.

De VVD wil alle mensen die nu in de Wsw zitten herkeuren. Zo voorkomen we dat mensen onnodig in deze regeling blijven zitten en kunnen de wachtlijsten voor de Wsw worden weggewerkt. De VVD wil arbeidsgehandicapten meer kansen bieden op werk door de mogelijkheden voor No-Risk polissen voor ondernemers te verruimen en te investeren in Job Coaches voor meer begeleiding op de werkvloer. No-Risk polissen maken het ook aantrekkelijker voor werkgevers om oudere (langdurig) werkzoekenden in dienst te nemen. Re-integratietrajecten worden alleen nog voor bijzondere doelgroepen (zoals arbeidsgehandicapten) ingezet. Daardoor kunnen gemeenten met minder geld toe.

De crisis gaat ook aan jongeren niet voorbij. De jeugdwerkloosheid is inmiddels opgelopen tot 12%. Hoewel dat in vergelijking met andere Europese landen laag is, vindt de VVD dat alles op alles moet worden gezet om de kansen van jongeren op de arbeidsmarkt te verbeteren. Verderop in dit programma neemt de VVD diverse maatregelen om het onderwijs beter aan te laten sluiten op de arbeidsmarkt. Door deze maatregelen worden mensen gestimuleerd deel te nemen aan het arbeidsproces.
Maar zij moeten daarvoor wel de kans krijgen. De VVD wil het daarom voor ondernemers makkelijker maken om mensen in dienst te nemen. Dat kan door ervoor te zorgen dat een ondernemer die gedwongen is iemand te ontslaan niet samen met de betrokkene in een dure en zeer langdurige en kostbare procedure terecht komt. Deze bestond oorspronkelijk om mensen met een baan te beschermen, maar zorgt er in de praktijk voor dat ondernemers minder snel mensen aannemen, waardoor veel mensen onnodig aan de kant staan. De kantonrechtersformule en de gang naar het UWV maken ontslag erg duur, en moeten dan ook worden afgeschaft. Door in de wet een vaste ontslagvergoeding van een week per gewerkt jaar op te nemen (met een maximum van een half jaarsalaris), wordt het ontslagrecht eerlijker en eenvoudiger. Deze maatregelen gelden voor de gehele arbeidsmarkt. De arbeidsrechtelijke positie van ambtenaren wordt gelijkgesteld aan die van andere werknemers. Tot slot wil de VVD een of meerdere arbeidscontracten tot een maximale duur van 5 jaar mogelijk maken.

Fraude met uitkeringen is diefstal. Onterecht betaalde uitkeringen dienen tot op de laatste cent te worden teruggevorderd, bovenop de boete die kan worden opgelegd. De VVD wil geen minimumbedrag waaronder niet wordt teruggevorderd. Wie schuldig is aan fraude verliest zijn uitkering. De VVD geeft fraudepreventie een hoge prioriteit door controles op rechtmatigheid uit te voeren, mede door de samenwerking binnen de overheid te verbeteren. De VVD wil bovendien stoppen met de export van fraudegevoelige sociale voorzieningen, zoals de kinderbijslag, buiten de EU.

De VVD wil af van de mogelijkheid dat afgesloten CAO's worden opgelegd aan ondernemingen die bij de totstandkoming van de CAO geen partij waren.

Kinderopvang

De VVD vindt goede, betaalbare en veilige kinderopvang van groot belang. Door de ingrepen in de kinderopvangtoeslag staat de betaalbaarheid van kinderopvang voor hardwerkend Nederland onder druk. De voorstellen van de VVD repareren dit. Onder meer door minder te bezuinigen op de kinderopvang en de kinderopvangtoeslag meer evenredig te verdelen. Mensen moeten daarbij kunnen kiezen welke opvang zij voor hun kind het beste vinden. De VVD wil dat de kinderopvangregeling ouders volop de ruimte laat om de keuze te maken tussen kinderdagverblijven en naschoolse opvang of gastouderopvang die zorgt voor flexibiliteit. Dagarrangementen waarbij opvang, school, sport-, spel-, natuur- en cultuuractiviteiten gecombineerd worden, moeten wat de VVD betreft gestimuleerd worden. Verder wil de VVD zo min mogelijk regels die leiden tot onnodige bureaucratie. De kinderopvangbranche is goed in staat samen met ouders afspraken te maken. Ook werkgevers en werknemers komen er in de praktijk samen uit als het gaat om verlof en flexibel werken.

Echtscheiding

Echtscheidingen hebben, ook financieel, een grote impact op het leven van ouders en kinderen. De VVD wil dat men sneller en eenvoudiger de hoogte van kinder- en partneralimentatie kan berekenen en wil de duur van de partneralimentatie beperken. Dit stimuleert mensen om na een echtscheiding weer hun leven in eigen hand te nemen.

55-plussers en werk

Veel 55-plussers die op zoek zijn naar een baan hebben moeite die te vinden. De VVD wil deze groep meer kans bieden op de arbeidsmarkt. Dit kan door ondernemers meer ruimte te geven hun personeel te belonen naar toegevoegde waarde in plaats van leeftijd. Daarnaast moeten mensen meer ruimte krijgen zich tijdens hun loopbaan om- of bij te scholen. Iemand die werkloos wordt krijgt – ongeacht leeftijd – hiervoor toegang tot een sociaal leenstelsel. Nu is in veel CAO's afgesproken dat werknemers op een bepaalde leeftijd automatisch worden ontslagen. De VVD wil daarvan af. Als werknemer en werkgevers met elkaar verder willen moet dat mogelijk zijn. Dit gebeurt tegelijkertijd met het vereenvoudigen van het ontslagrecht.

1.7 Pensioenen

De afgelopen decennia is de levensverwachting snel opgelopen. Dit is natuurlijk goed nieuws. Zeker omdat we onze 'oude dag' in steeds betere gezondheid doorbrengen. Maar er is ook een keerzijde. De pensioenverplichtingen zullen door de toegenomen levensverwachting met vele tientallen miljarden oplopen. De VVD wil een sterk pensioenstelsel dat op lange termijn voldoende waarborgen biedt voor een duurzaam en betaalbaar pensioen, ook als de levensverwachting in de toekomst verder stijgt. Om dit te bereiken is het onvermijdelijk dat we het huidige stelsel aanpassen. De VVD vindt dat de zogenoemde rekenrente dient aan te zetten tot verstandig risicomanagement en niet dient te leiden tot verstoring in de markt voor risicoafdekking. Het opportunistisch aanpassen van deze rente moet worden voorkomen.

Allereerst geldt dat voor de AOW. De VVD vindt dat er op korte termijn maatregelen moeten worden genomen om de toekomst van de AOW veilig te stellen. Dat doen we door de AOW-leeftijd versneld in stappen te verhogen naar 67 in 2018. Om de AOW ook in de toekomst veilig te stellen wordt deze na 2018 gekoppeld aan de levensverwachting.

Hoewel de aanvullende pensioenen binnen het domein van de sociale partners vallen, wil de VVD de aanvullende pensioenen harmoniseren met de aanpassingen in de AOW. Dit betekent dat de leeftijd voor aanvullende pensioenen gelijk oploopt met de verhoging van de AOW-leeftijd. De fiscale behandeling van de premies voor het aanvullende pensioen kan hiermee worden geharmoniseerd. De VVD streeft vergroting van de keuzevrijheid in het pensioenstelsel na. De VVD bepaalt haar standpunt over de doorsneepremie mede op basis van een fundamenteel onderzoek dat daarover nu wordt uitgevoerd. De VVD is voor een evenwichtige vertegenwoordiging in besturen van pensioenfondsen.

Een groep werkende mensen die niet volledig kan profiteren van het collectieve pensioensysteem, zijn de zzp'ers. Belemmeringen die hen uitsluiten van vrijwillige deelname in collectieve pensioenen worden weggenomen. Voor multinationals moet het mogelijk zijn al hun gepensioneerden in een algemene pensioeninstelling in Nederland onder te brengen.

De VVD vindt dat het Nederlandse pensioenstelsel een Nederlandse zaak is, waarmee de Europese Unie geen bemoeienis hoort te hebben.

1.8 Innovatie en vestigingsbeleid

De VVD is overtuigd van de innovatieve kracht van ondernemend Nederland. Door de juiste voorwaarden te creëren kan ons land tot de kopgroep van Europese landen behoren. De VVD wil het topsectorenbeleid, dat de afgelopen periode is opgezet, voortzetten. Innovatie is gebaat bij stabiliteit van beleid. Hiervoor is goede samenwerking tussen overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven vereist. De sector bèta-techniek moet daarin voorop lopen, want deze mensen hebben we hard nodig.

De overheid investeert jaarlijks circa 2,5 miljard euro in innovatie. De VVD wil dat bedrijven en private investeerders een grotere bijdrage gaan leveren en dat we meer geld op de EU-begroting aanspreken. Ook de betrokkenheid van onderwijs- en kennisinstellingen en de ICT-sector is van belang. De VVD wil dat er voldoende ruimte blijft voor fundamenteel onderzoek bij kennisinstellingen. Hierin wordt extra geïnvesteerd, want het gaat hier om de innovaties van de toekomst. Het onderwijs krijgt de kans om dicht op de ontwikkelingen in de praktijk te zitten, zodat de lesprogramma's worden afgestemd. Dit draagt bij aan een betere aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt.

De VVD wil het MKB+ Innovatiefonds behouden. Dit fonds biedt kansen voor ondernemers die willen groeien, maar door de crisis er niet de middelen voor hebben.
Verder vindt de VVD dat de overheid zich meer moet inzetten voor de vestiging van buitenlandse bedrijven in ons land, want dat levert extra werkgelegenheid op. Daarvoor moeten vestigingsregels, vergunningen en visa worden verbeterd en dient stabiliteit een belangrijk uitgangspunt te zijn bij het fiscaal beleid.

De VVD wil dat buitenlandse bedrijven zich welkom voelen in ons land. Daarvoor is het nodig dat de procedures van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) voor buitenlandse bedrijven eenvoudiger worden. Ook voor de kinderen van buitenlandse werknemers moeten er goede voorzieningen zijn. Internationale scholen moeten daarom de ruimte krijgen.

Deze inrichting van het innovatiebeleid zal Nederland aantrekkelijker maken voor bedrijven die in ons land willen investeren.

1.9 Grondstoffen en energie

De VVD wil een verantwoord energiebeleid voeren. De komende decennia zullen fossiele brandstoffen nog schaarser worden dan nu het geval is. Dat leidt tot stijgende prijzen die onze concurrentiepositie op den duur kunnen aantasten. Ook zullen we in de toekomst voor olie en gas steeds meer afhankelijk worden van het buitenland. Wij kunnen het ons daarom niet permitteren nieuwe vormen van energieopwekking onbenut te laten.

De Nederlandse economie is steeds afhankelijker van grondstoffen, en tegelijkertijd is de circulaire economie (cradle to cradle) ook een belangrijke kans. Voor ondernemers is van belang dat de VVD dit onderkent.

Door in te zetten op verschillende energiebronnen, worden wij minder afhankelijk van de regio's waar fossiele energie vandaan komt. Schone en hernieuwbare energie zijn belangrijke onderdelen van het innovatie- en vestigingsbeleid. De overgang naar hernieuwbare energiebronnen is dé kans om nieuwe economische activiteiten te ontwikkelen en als land een koppositie te verwerven op het gebied van kennis en innovatie. De afgelopen jaren nemen steeds meer mensen zélf initiatief, omdat het door dalende kostprijzen steeds interessanter en rendabeler wordt te investeren in duurzame energie en energiebesparing. Goede voorbeelden daarvan zijn de toepassing van geothermie in de glastuinbouw, betere benutting van restwarmte en particuliere initiatieven met zonnecellen.

De VVD wil lokale initiatieven stimuleren door de mogelijkheden voor energieopwekking op decentraal niveau te verruimen. Zo ontstaat er een stimulans voor slimme decentrale energienetwerken (Smart Grids), waarbij het voor particulieren aantrekkelijker wordt zelf te investeren. De VVD wil af van langdurige subsidiering van alle vormen van energieopwekking. Uiteindelijk bepaalt niet de overheid maar de markt welke energiebron de toekomst heeft. Als dit op een geleidelijke manier gebeurt, kan de overstap worden gemaakt zonder bedrijven en ondernemers in de wielen te rijden. De VVD streeft ernaar dat in 2020 14% van de energie duurzaam is. Bij het plaatsen van windmolens en andere 'energieopwekkers' wordt rekening gehouden met de gevolgen daarvan voor andere economische sectoren.

Kernenergie is, zolang er nog geen betere vorm van energieopwekking voorhanden is, een belangrijke en goedkope bron voor opwekking van schone en veilige energie. In het Zeeuwse Borssele mag van de VVD een tweede kerncentrale worden gebouwd. Dit moet een centrale worden van het modernste type. Zo'n kerncentrale moet zonder betalingen van de overheid gebouwd kunnen worden. Verder zal de VVD onderzoek van energiebedrijven naar een verantwoorde winning van schaliegas in Nederland niet in de weg staan.

De VVD wil inzetten op energie-efficiëntie en ziet dit als een kans voor onze industrie bij het ontwikkelen van een rendabele duurzaamheidstechnologie. De VVD wil het energieverbruik in woningen en bedrijfsgebouwen terugbrengen. Het overheidsbeleid om bestaande bouw energiezuiniger te maken wordt

beter met elkaar in samenhang gebracht. In internationaal verband willen we streven naar steeds efficiëntere en schonere apparaten en voertuigen. Duurzaam ondernemen wordt uiteindelijk bevorderd door het principe te hanteren dat 'de vervuiler betaalt'. Om dit effectief te maken moeten in internationaal verband afspraken worden gemaakt. De VVD wil, op basis van een gelijk speelveld, doorgaan met het systeem van emissiebeprijzing (ETS) en voldoen aan harde, realistische internationale afspraken. Uitgangspunten zijn een reële emissiebeprijzing en een gelijk speelveld binnen de Europese Unie.
Met het oog op de groeiende schaarste van grondstoffen zal daarvoor eveneens een duurzaam beleid geformuleerd moeten worden. Doel daarvan is dat ons bedrijfsleven mondiaal toegang blijft houden tot voldoende grondstoffen. De beste garantie daarvoor wordt geboden door een gezamenlijke aanpak in Europees verband.

2 Onderwijs, gezondheid en ontwikkeling

2. Onderwijs, gezondheid en ontwikkeling

2.1 Onderwijs

Goed onderwijs zorgt ervoor dat onze kinderen zich kunnen ontplooien en leren voor een beroep dat bij hen past. Goed onderwijs biedt kansen op een succesvol leven en is ook de basis voor een sterke economie. De VVD hecht aan goede opleidingen – of je nu voor loodgieter of arts leert – omdat ieder kind de kans moet krijgen zijn talenten te ontwikkelen. De VVD wil scholen van topkwaliteit waar elk kind in zijn eigen tempo de ruimte krijgt zich te ontwikkelen. Slecht onderwijs is onacceptabel.

De VVD is ambitieus als het om onderwijs gaat. Dat moet ook, als Nederland wil bijblijven in een kleiner wordende wereld waar de concurrentie om kennis steeds groter wordt. Onderwijs is niet alleen in het belang van leerlingen en studenten zelf; van een goed en hoog opgeleide beroepsbevolking profiteren we allemaal. De VVD wil daarom dat het onderwijs beter aansluit op de arbeidsmarkt.

Om het onderwijs te verbeteren is niet altijd extra geld of nieuwe regelgeving nodig; het aantal regels moet zelfs fors worden verlaagd. Maar het gaat ook om een mentaliteitsverandering. Veel scholen presteren goed met de huidige regels en middelen. De kwaliteit van de leraar en de organisatie van de school zijn namelijk doorslaggevend voor de prestaties van leerlingen en veel scholen en leraren presteren heel goed. Het is dus vooral zaak om de zwak presterende scholen en leraren aan te spreken en te stimuleren. Er is geen enkele reden waarom zij niet zouden kunnen wat hun collega's wel lukt.

Ondanks de slechte staat van de overheidsfinanciën wil de VVD in het onderwijs investeren. Dat is in het belang van onze kinderen en in het belang van onze economie.

De leerling

Vergeleken met andere landen worden onze kinderen steeds minder goed in taal en rekenen. De VVD wil daarom dat er op scholen meer aandacht komt voor taal- en rekenvaardigheid. Wie met te weinig kennis van de Nederlandse taal aan de basisschool begint, staat op een achterstand die nog maar moeilijk is te overbruggen. Kinderen met een taalachterstand gaan daarom verplicht naar voorschools onderwijs en de leerplicht wordt vervroegd naar vier jaar. Ouders moeten bij de voorschool van hun kinderen nadrukkelijke en niet-vrijblijvend worden betrokken. Daarbij is een aanval op analfabetisme van de ouders van groot belang. De VVD wil basisscholen belonen als zij goed onderwijs geven. Dat kan door de financiering van basisscholen voor een deel afhankelijk te maken van de kwaliteit die zij leveren.

De VVD is tegen onderwijsfabrieken. Schaalvergroting heeft in te veel gevallen geleid tot een verslechtering van de onderwijskwaliteit. De VVD heeft geen problemen met samenwerking tussen scholen zolang dit maar de kwaliteit van onderwijs ten goede komt. En grotere scholen mogen nooit leiden tot meer bureaucratie. Samenwerking mag er nooit toe leiden dat de kleinschalige onderwijsomgeving, waarin leraar en leerling het beste tot hun recht komen, verdwijnt. Zeker in gebieden waar de bevolking daalt (krimpgebieden) zal samenwerking noodzakelijk zijn om kwaliteit en toegankelijkheid van het onderwijs te verzekeren. Belemmeringen voor samenwerking en experimenten daartoe moeten hier worden weggenomen.

Voor alle leerlingen geldt: bijzonder talent verdient bijzondere aandacht. Elke leerling verdient het onderwijs dat bij zijn talenten past. De VVD heeft waardering voor vakmensen. We moeten in Nederland niet alleen dingen kunnen bedenken maar ze ook kunnen maken. Vakmanschapsroutes in het gehele voortgezet onderwijs moeten aantrekkelijker worden. Er komt meer aandacht voor techniek en ondernemerschap in het basis- en voortgezet onderwijs. De VVD wil ruim baan geven aan het gymnasium en het technasium. Hoogbegaafdheid moet serieus worden genomen. We willen in ons onderwijs meer aandacht voor excellente leerlingen.

De VVD kijkt bij jongeren met een beperking vooral naar wat zij wél kunnen. Reguliere scholen vangen leerlingen op die onnodig in het speciaal onderwijs terecht zijn gekomen. Jongeren uit het speciaal

onderwijs verdienen extra aandacht om hun kansen op de arbeidsmarkt te vergroten en zelfredzaamheid te ontwikkelen. De afgelopen periode ingezette hervormingen van het speciaal onderwijs worden voortgezet.

Het is belangrijk dat MBO-opleidingen goed op HBO-opleidingen en de arbeidsmarkt aansluiten. MBO-instellingen kunnen nu zelf hun opleidingsaanbod bepalen. De VVD wil daar niet aan tornen. Maar instellingen moeten duidelijk en eerlijk zijn over de kansen op een baan na de opleiding. Het bedrijfsleven dient nauwer betrokken te zijn bij deze beroepsopleidingen, bijvoorbeeld door meer mensen uit het bedrijfsleven les te laten geven. Zo kan het onderwijs beter aansluiten op de arbeidsmarkt. Om dit verder te stimuleren wil de VVD de financiering van opleidingen deels wordt bepaald door de kans die een opleiding geeft op een baan en de mate waarin MBO's samenwerken met ondernemers. De VVD wil invoering van integrale opleidingstrajecten op VMBO en MBO. Dit sluit veel meer aan bij de vaardigheden van de leerlingen en voorkomt schooluitval.

De uitval van scholieren en studenten is in het hele onderwijs een groot probleem. Het onderwijstraject dient er op gericht te zijn leerlingen te stimuleren en uitval van scholieren en studenten te voorkomen. Prestaties van scholen dienen te zijn gericht op de ontwikkeling van leerlingen. Goed onderwijs dient voorop te staan en de regeldruk in het onderwijs dient te worden verminderd.

Scholieren vallen onder meer uit vanwege een verkeerde studiekeuze, massale opleidingen en gebrek aan aandacht. Schooluitval is verspilling van belastinggeld en leidt tot maatschappelijke problemen als werkloosheid en criminaliteit. De VVD wil dat leerlingen van tevoren veel beter weten wat een opleiding inhoudt en wat je ermee kunt worden. Schooluitval in het basis- en voortgezet onderwijs begint vaak met spijbelen. Scholen, ouders en gemeenten hebben daarom een belangrijke taak om spijbelen tegen te gaan. Als scholen verzuimen om spijbelaars te melden, worden zij beboet. Spijbelen kunnen we voorkomen door lesuitval tegen te gaan en voor een zinvolle lesinvulling te zorgen. Schoolbesturen moeten hierop worden afgerekend. De eigen verantwoordelijkheid van leerlingen de lessen te volgen wordt gestimuleerd, eventueel door middel van een financiële prikkel.

Te veel jongeren zitten vast in een onderwijstraject doordat ze de verkeerde studierichting hebben gekozen. MBO-instellingen moeten daarom meer ruimte hebben om leerlingen te toetsen op geschiktheid en motivatie voordat zij met de opleiding beginnen. Ook wil de VVD dat leerlingen betere voorlichting krijgen over wat voor werk zij na afronding van de opleiding kunnen gaan doen. We willen het voor laatbloeiers weer mogelijk maken van het VMBO via de HAVO naar het VWO door te stromen. Ook na het MBO moet diploma stapelen mogelijk blijven. Daarnaast kan het aantal korte opleidingen, leidend tot een Associate Degree, worden uitgebreid.

Het Nederlandse onderwijssysteem moet goed aansluiten bij de internationale omgeving. Daarom moet er aandacht worden besteed aan internationalisering. Het binnenhalen van buitenlandse topstudenten en onderzoekers lukt alleen als het onderwijs hier voldoende is geïnternationaliseerd.

De leraar

De kwaliteit van het onderwijs wordt in belangrijke mate bepaald door de kwaliteit van de leraren. Goede leraren leggen duidelijk uit, creëren de juiste sfeer en betrekken leerlingen actief bij het onderwijs. Gelukkig doen veel leraren het goed. Maar in het basisonderwijs presteert een op de acht onderwijzers onder de maat. In het middelbaar onderwijs is dit zelfs een op de vijf. De VVD neemt daarom, samen met het onderwijsveld, een aantal maatregelen die de kwaliteit van de leraar moeten verbeteren en die het beroep aantrekkelijker moeten maken.

De VVD vindt dat leraren structureel aan bijscholing horen te doen. Dit wordt geregeld via registratie in het Lerarenregister, net zoals bij professionals in de zorg. De lerarenorganisaties zijn hier voortvarend mee aan de slag gegaan. Dit Lerarenregister kan er op termijn toe leiden dat de Onderwijsinspectie kleiner kan worden. Als men elkaar verbetert, dan is immers minder extern toezicht nodig. Dit betekent ook dat er consequenties verbonden zijn aan slecht presteren. Als een leraar niet goed lesgeeft, zich onvoldoende openstelt voor intervisie en bijscholing en zich niet registreert in het lerarenregister, dan is er in het onderwijs geen plaats voor hem. Ons onderwijs verdient de beste leerkrachten.

Leraren horen geprikkeld te worden om het beste uit zichzelf te halen, omdat ze zo het beste uit kinderen halen. De schoolleiding ondersteunt dit doel. De schoolleider is een essentieel persoon voor een school. Diens inzet, kwaliteit en kunde bepaalt in hoge mate hoe een kind de school ervaart en hoe effectief de leerkrachten hun werk kunnen doen. Zonder goede schoolleiders geen goede school. Schoolleiders zijn verantwoordelijk voor het voeren van een professioneel personeelsbeleid. Het komt te vaak voor dat leraren nog nooit een functioneringsgesprek hebben gehad. Ook het belonen van leraren die het beste uit de leerling halen komt nog te weinig voor. De VVD vindt dat in een professionele werkomgeving er ook eisen moeten worden gesteld aan de kwaliteit van de leiding. De komende periode moet hier een slag gemaakt worden.

Goed lesgeven begint met een goede lerarenopleiding. Het niveau van de lerarenopleidingen is de laatste jaren gelukkig verbeterd. De VVD wil deze verbetering doorzetten. Op termijn wil de VVD dat leraren zo hoog mogelijk zijn opgeleid, dit zal het aanzien van het beroep vergroten.

Hoger Onderwijs

Goede hogescholen en universiteiten stellen mensen in staat hun talenten verder te ontwikkelen. Onze samenleving heeft behoefte aan bekwame hoogopgeleiden, ook om internationaal te kunnen blijven concurreren. De VVD wil de komende periode het hoger onderwijs een kwaliteitsimpuls geven. Opleidingen in het hoger onderwijs dienen aan de internationale normen van kwaliteit te voldoen. Studenten kunnen tijdens hun studie meer worden gestimuleerd en uitgedaagd. Onderwijs moet beter aansluiten op de vraag vanuit de arbeidsmarkt. De in- en uitstroom in het bètatechnisch onderwijs dient in het bijzonder te worden vergroot.

De student

De afgelopen jaren is gebleken dat er instellingen zijn die diploma's afgeven voor opleidingen waarvan de kwaliteit ter discussie staat. Voor de VVD is dat onacceptabel. Studenten werken hard en hebben recht op een diploma dat daadwerkelijk perspectief biedt op de arbeidsmarkt of op een vervolgopleiding.

Studeren is niet alleen een recht, het is ook een voorrecht. De overheid investeert fors in studenten. Dat is terecht, maar daar mogen we als samenleving wel wat voor terug vragen. Dit kan door de studiefinanciering te vervangen door een sociaal leenstelsel. De opbrengsten daarvan worden geïnvesteerd in de kwaliteit van het hoger onderwijs. Als het sociaal leenstelsel volledig is ingevoerd kan de bijverdiengrens verdwijnen én de langstudeerregeling opgeheven worden. Het is dan aan de student zelf om keuzes te maken hoe de studietijd ingericht wordt. Door het invoeren van het sociaal leenstelsel wordt het voor studenten interessant om zich tijdens hun studie te laten sponsoren. Ook voor bedrijven kan het interessant zijn al voor het afstuderen met de juiste student in contact te komen en hem te binden aan het bedrijf.

De student kan de kwaliteit van een opleiding het beste beoordelen als hij deze kan vergelijken met opleidingen aan een andere instelling. De VVD wil dit mogelijk maken door het gebruik van voortgangstoetsen. Deze voortgangstoets wordt opgesteld en getoetst bij vergelijkbare opleidingen op verschillende instellingen. Iedere opleiding moet daarnaast aankomende studenten eerlijk informeren over de kans op het vinden van een baan en het te verwachten salaris.

Ook voor mensen die al werken is toegang tot universiteiten en hogescholen van belang. De VVD wil het deeltijdonderwijs daarom een impuls geven. Dat is hard nodig, want de afgelopen tien jaar is de instroom in deeltijdstudies gehalveerd. Daarom willen we, op basis van het huidige budget, beurzen verstrekken voor studies voor beroepen waar een tekort aan is.

De hogescholen en universiteiten

De VVD wil dat de kwaliteit van hogescholen en universiteiten is gegarandeerd. Zij moeten worden uitgedaagd tot het leveren van toponderwijs. Dat kan allereerst door de financiering van deze instellingen aan te passen. Het geld dat instellingen van de overheid krijgen moet niet enkel gebaseerd zijn op het aantal studenten maar ook op de geleverde kwaliteit, en gekoppeld zijn aan de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. De maatregelen die de afgelopen periode op dit gebied zijn genomen willen we voortzetten en

uitbreiden. Om hogescholen en universiteiten meer mogelijkheden te geven kwaliteit te bieden kunnen zij aankomende studenten selecteren (selectie aan de poort). Hogescholen en universiteiten moeten daarnaast de ruimte krijgen om speciale opleidingen aan te bieden voor de echte toppers. Voor deze opleidingen zijn instellingen vrij zelf de hoogte van het collegegeld te bepalen.

Universiteiten en hogescholen dienen hun sterke kanten uit te buiten en te kiezen voor een helder profiel. De VVD bekijkt samenwerking tussen instellingen bij het kiezen van het profiel daarom kritisch. Schaalvergroting heeft in het verleden geleid tot te grote instellingen. Als er wordt samengewerkt moet het duidelijk zijn wat de meerwaarde is en er moeten keuzes worden gemaakt welke opleidingen niet meer gegeven moeten worden. De tijd dat iedereen alle opleidingen aanbiedt is voorbij. Beter onderwijs hangt niet alleen af van de hoeveelheid geld die de overheid beschikbaar stelt. De manier waarop het geld beheerd wordt, is ook doorslaggevend. De VVD wil dat bestuurders in het hoger onderwijs verantwoording afleggen over de onderwijskwaliteit en financiële prestaties. Er moet een einde komen aan de vrijblijvendheid die heeft geleid tot minder kwaliteit.

Onderzoek en Kennis

Nederland komt niet alleen sterker uit de crisis door de overheidsfinanciën op orde te brengen. Er moet ook worden geïnvesteerd in onze flexibiliteit en in ons toekomstig groeivermogen. Nieuwe inzichten en wetenschappelijke doorbraken versterken ons groei- en concurrentievermogen en dragen oplossingen aan voor maatschappelijke vragen en uitdagingen. De VVD investeert daarom naast de topsectoren extra in fundamenteel onderzoek. Universiteiten en hogescholen worden gestimuleerd om bij hun ontwikkelde kennis meer te valoriseren (te verkopen of te gebruiken).

Nederland is succesvol in de Europese wetenschappelijke samenwerking, voor iedere geïnvesteerde euro komt er bijna anderhalve euro terug. Dat komt omdat Nederlandse onderzoekers prima mee kunnen in de op excellentie gebaseerde Europese competitie. De VVD zet daarom in op een verschuiving van fondsen binnen het Meerjarig Financieel Kader van de EU naar onderzoek en innovatie.

2.2 Cultuur

Kunst en cultuur zijn van waarde voor de Nederlandse samenleving. Er wordt in Nederland veel moois gemaakt, ontworpen en ten toneel gebracht. In het verleden waren kunstenaars te veel afhankelijk van subsidies. Dankzij de VVD is hier de afgelopen periode een eind aan gekomen. Dit was geen makkelijke, maar wel een noodzakelijke omslag. De sector heeft gereageerd en is volop bezig om nieuwe initiatieven te ontplooien. Kansen in cultureel ondernemerschap liggen ook in de interactie tussen de culturele sector en de creatieve industrie. Deze koers wordt doorgezet. Het aandeel eigen inkomsten (ten opzichte van subsidies) van kunstenaars moet in de volgende periode sneller omhoog.

Elke culturele instelling is zelf verantwoordelijk om steeds het eigen bestaansrecht af te dwingen en aan te tonen. Een bloeiende sector weet bezoekers, donateurs, vrijwilligers en sponsoren aan zich te binden. Dat kan door op een slimme manier mensen mogelijkheden te bieden om te geven aan cultuur via sponsoring, fondsen, mecenaat en particuliere bijdragen. De VVD heeft daarvoor met de Geefwet een goede basis gelegd.

De VVD ziet een rol voor de overheid weggelegd bij de overdracht van kennis uit het verleden en het behoud van ons nationale erfgoed. Nederland heeft een rijk aanbod van kwalitatief goede musea met bijzondere collecties die een grote internationale uitstraling bezitten. Om cultuurconsumenten bewust te maken van de werkelijke kosten van culturele producten zullen gesubsidieerde instellingen het subsidiebedrag per bezoeker voortaan op het kaartje vermelden. Concentreren en krachten bundelen zijn het motto voor de museale sector om de collectieve middelen optimaal in te zetten en de sector verder te ontwikkelen.

Goede kunstopleidingen oefenen een grote aantrekkingskracht uit op potentieel talent; talent dat anders vermoedelijk naar het buitenland zou vertrekken. Ook dit onderwijs moet beter aansluiten op de arbeidsmarkt. Het aantal kunstopleidingen moet fors worden teruggebracht. Daarnaast wil de VVD een gelijk

speelveld voor de filmindustrie. In het reguliere onderwijs komt weer aandacht voor cultuuroverdracht als onderdeel van de zogenoemde kerndoelen.

De VVD wil af van de 'thuiskopieregeling'

2.3 Media

De afgelopen decennia zijn de samenleving en het medialandschap ingrijpend veranderd, maar de publieke omroep is qua structuur hetzelfde gebleven. De VVD wil dat de publieke omroep zich verder aanpast aan de moderne tijd. De hervormingen van het publieke bestel worden dan ook voortgezet. De rol van publiek gefinancierde omroepen moet kleiner worden. Zij moeten alleen programma's aanbieden met een maatschappelijk toegevoegde waarde die niet door commerciële omroepen worden aangeboden en op die manier bijdragen aan de diversiteit van het Nederlandse televisieaanbod. Op termijn kan de publieke omroep verder veranderen. De VVD wil uiteindelijk naar een publieke uitzendorganisatie die een programmering maakt op basis van maatschappelijke verantwoording. Vervolgens kunnen zowel maatschappelijke (omroep)-organisaties als commerciële mediabedrijven zich inschrijven om deze programma's te gaan maken.

Voor het uitoefenen van de publieke taak kan worden volstaan met hoogstens twee algemene tv-netten en vier radiozenders. Daarnaast stelt de VVD voor de financiering van de regionale omroepen te centraliseren. De salarissen van werknemers en bestuurders van de publieke omroep dienen voorts maatschappelijk aanvaardbaar te zijn.

Commerciële mediabedrijven moeten alle ruimte krijgen om zich te ontwikkelen op het internet en nieuwe verdienmodellen te ontwikkelen. Initiatief van particuliere mediabedrijven mag niet beperkt worden door concurrerend (gratis) aanbod uit het publieke domein.

De vrijheid om internet te gebruiken verdient bescherming. Er mag geen onnodige beperking worden opgelegd ten aanzien van af te nemen diensten en de aard en de inhoud van de data (neutraliteit). Het verstrekken van subsidies aan internetprojecten voor mediabedrijven, zoals via het Stimuleringsfonds voor de pers, zijn overbodig en kunnen worden afgeschaft.

2.4 Jeugd

Ieder kind heeft het recht om ongestoord op te groeien in een veilige omgeving. De VVD vindt dat ouders en verzorgers de eerstverantwoordelijken zijn voor de opvoeding van hun kinderen. De overheid bemoeit zich in principe niet met de opvoeding van kinderen. Het overgrote deel van de ouders geeft hun kinderen een goede en liefdevolle opvoeding. Soms verloopt die echter moeizaam en hebben ouders ondersteuning nodig. Als de ouders het belang van het kind schaden kan en moet de overheid ingrijpen opdat de situatie verbetert. De VVD wil meer aandacht voor het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, omdat hierin de basis ligt voor een preventief integraal jeugdbeleid.

Er wordt in Nederland te snel en te vaak een beroep op de jeugdzorg gedaan. Van steeds meer jongeren wordt geoordeeld dat zij hulp nodig hebben terwijl dat eigenlijk niet het geval is. Tegelijkertijd zijn delen van de jeugdzorg verworden tot een logge bureaucratie. Het gevolg is dat jongeren die echt hulp nodig hebben die niet altijd krijgen. Dit probleem wordt niet opgelost door meer geld, maar door slimmer en efficiënter te organiseren en te werken op basis van vertrouwen in plaats van wantrouwen.

De VVD wil meer energie steken in preventie. Daarnaast wil de VVD de doelmatigheid in de jeugdzorg en -reclassering vergroten door de regie voor de jeugdzorg bij gemeenten te leggen. Gemeenten kunnen zo maatwerk leveren door samen met mensen een oplossing voor hun hulpvraag te vinden. Dit is het compensatiebeginsel. De VVD vindt dat de behandeling bij moet dragen aan het normaal deelnemen van onze kinderen en jongvolwassenen aan de samenleving. Hierbij zoeken we ook naar verbinding met sport, onderwijs en werk. Daar waar de taken overgebracht worden naar gemeenten worden kaders aangebracht, om niet met vele verschillende ondoorzichtige werkwijzen geconfronteerd te worden. Jeugd-

en volwassenreclassering moeten op elkaar aangesloten zijn. De VVD meent hiermee de bureaucratie te verminderen en de transparantie en de kwaliteit te verhogen.

De VVD heeft respect en waardering voor mensen die in de jeugdzorg werken. Zij proberen – onder vaak zeer moeilijke omstandigheden – kinderen een beter leven te geven. De VVD wil dat medewerkers in de jeugdzorg meer ruimte krijgen om opleidingen te volgen waarmee ze zich verder kunnen ontwikkelen. Door opleidingseisen, een registratieverplichting en tuchtrecht kunnen we de sector professioneler maken. Kindermishandeling en -misbruik moeten we krachtig bestrijden. De VVD wil daarom een meldplicht voor kindermishandeling en -misbruik.

Een gezin wordt als risicogezin aangewezen als er aantoonbare problemen zijn die de ontwikkeling van het kind schaden. De VVD wil dat er per risicogezin maar één begeleider met doorzettingsmacht wordt aangesteld. Zo wordt voorkomen dat mensen langs elkaar heen werken.

2.5 Gezondheidszorg

Naast liefde en vriendschap is een goede gezondheid voor veel mensen het belangrijkste in hun leven. Voor mensen die ziek of gehandicapt zijn is het daarom essentieel dat zij goede zorg krijgen. De VVD is voorstander van een zorgstelsel waarbij de zorgvraag van de patiënt en cliënt centraal staat. Een vrije keuze kan daarbij niet zonder een eigen verantwoordelijkheid van patiënt en cliënt.

De zorg in Nederland is van een hoog niveau. We leven langer in goede gezondheid en kunnen langer actief blijven en voor onszelf blijven zorgen. Van de acht jaar die we allemaal sinds 1950 langer leven, zijn er zes te danken aan onze gezondheidszorg. We leven deze extra jaren over het algemeen met een goede kwaliteit. Dat is geweldig. Het stelt ons in staat langer te genieten van het leven.

De afgelopen jaren is duidelijk geworden dat – als we niets doen – de kosten van onze gezondheidszorg zo hard stijgen dat deze niet meer zijn op te brengen. Nu al betalen gezinnen ruim 11.000 euro per jaar aan zorg. Als we niets doen, loopt dat op tot de helft van een gezinsinkomen in 2040. Verdere premiestijging gaat ten koste van de vakantie, uitgaven aan het huis en de auto. Ook het beslag dat onze zorg legt op arbeidskrachten groeit gestaag. Beide gaan ten koste van andere belangrijke zaken, zoals onderwijs, wegen en veiligheid.

De vergrijzing is slechts verantwoordelijk voor een kwart van de groei. Voornamelijk technologische ontwikkelingen die de zorgbehandelingen minder ingrijpend maken, zorgen voor groei van het aantal patiënten voor wie zo'n behandeling geschikt is. Nieuwe ontwikkelingen zorgen ervoor dat een ziekte in plaats van dodelijk, chronisch wordt. Daarvoor zijn levenslang behandelingen en medicijnen nodig. Ons basispakket breidt jaarlijks fors uit met nieuwe behandelingen, hulpmiddelen en medicijnen. Het aantal mensen dat werkt in de gezondheidszorg is de afgelopen 10 jaar toegenomen met 35% tot ruim 1 miljoen mensen.

De VVD wil dat onze gezondheidszorg toegankelijk blijft voor ziek en gezond, voor jong en oud en voor mensen met een hoog en met een laag inkomen. Ook in de toekomst is het belangrijk dat iemand, die het ongeluk heeft een ernstige ziekte te krijgen ook toegang heeft tot de beste zorg. We moeten dus ingrijpen om de zorg betaalbaar en solidair te houden. De zorgkosten moeten inzichtelijk zijn, zodat men de in rekening gebrachte kosten kan controleren.

De VVD wil de problemen niet vooruitschuiven, maar aanpakken. Niets doen is ook een keuze: dat leidt namelijk tot oplopende premies en belastingen die uiteindelijk bijna de helft van het inkomen van een doorsnee gezin innemen. Dat is niet meer op te brengen. Daarom grijpt de VVD fors in, onze zorg moet goed en betaalbaar blijven en dus op een zo efficiënt mogelijke manier geleverd worden.

Zorg Nabij

Zorg die in de buurten en dorpen wordt geleverd moet goed en betaalbaar zijn. De omslag die is ingezet om de basiszorg weer dicht bij mensen te organiseren moet fors en versneld worden doorgezet. Zorg die in de loop der jaren is verplaatst naar het ziekenhuis, chronische zorg en veel geestelijke

gezondheidszorg komen terug naar de buurt. Eenvoudige specialistische zorg kan en moet dus zo dicht mogelijk bij de patiënt worden georganiseerd. Het aantal bedden in instellingen kan worden teruggebracht.

De huisarts is de spil in deze zorgverlening, hij verdient ons aller vertrouwen en aanzien, maar hij kan het natuurlijk niet alleen. Praktijkondersteuners, verpleegkundigen en andere zorgverleners zullen dit extra werk moeten opvangen. Hun takenpakket wordt dus verzwaard (taakherschikking). De VVD wil hierin blijven investeren zodat zij deze taken ook goed kunnen oppakken.

Belangrijk is dat we versnippering voorkomen en dat alle partijen goed samenwerken, ook met de specialisten in het ziekenhuis. Daarvoor is goede informatie-uitwisseling via ICT noodzakelijk. De wijkverpleegkundige komt terug in de buurt. Deze krijgt een zelfstandige financiering, waarvoor bestaande middelen worden vrijgemaakt.

De VVD wil voorkomen dat mensen zorg krijgen die zij niet nodig hebben. Verspilling wordt aangepakt. Daarbij moeten we veel meer luisteren naar de mensen die het werk doen in de zorg. Zij zien waar geld wordt verspild. Een goed voorbeeld zijn de verbandmiddelen, incontinentiemateriaal en medicijnen die voor honderden euro's bij mensen ongebruikt thuis liggen en in de prullenbak belanden.

De huisarts weet waarvoor zijn patiënt wordt behandeld of verzorgd en bepaalt of iemand een doorverwijzing krijgt naar een specialist. Deze zogenaamde 'poortwachtersfunctie' wordt versterkt. Wie door een huisarts kan worden geholpen hoeft niet naar een specialist. En wie thuis van een medische ingreep kan herstellen hoeft niet onnodig lang in het ziekenhuis te blijven. Als huisartsen, specialisten, apothekers en verpleegkundigen samenwerken aan de behandeling van de patiënt (ketenzorg) moeten zij worden beloond op basis van de gezondheidsuitkomst.

Om te voorkomen dat de keuzevrijheid van de patiënt teveel aangetast wordt, komt er een verbod op fusies tussen zorgaanbieders en zorgverzekeraars. Niet iedere fusie pakt even gunstig uit. Bij samenwerking zal aan de partijen worden gevraagd die eventuele samenwerking goed te motiveren en alle relevante partijen erbij te betrekken. Het is belangrijk dat er voldoende keuze blijft voor basiszorg. Tot slot moet de overheid zorggelden zo veel mogelijk samenvoegen (ontschotten).

Alleen als het echt niet anders kan, bijvoorbeeld bij complexe medische ingrepen, wordt de behandeling 'verder weg' verricht. Deze complexe zorg, met weinig patiënten, moet worden geconcentreerd. Een arts die regelmatig een bepaalde moeilijke medische handeling doet, weet er meer van, heeft meer routine en maakt minder fouten. Dat geldt voor zijn hele team. Ook is het verkwisting om in alle ziekenhuizen en zelfstandige behandelcentra dure apparatuur te hebben die te weinig wordt gebruikt.

We hebben in de dicht bevolkte gebieden meer spoedeisende hulpen dan nodig is. Belangrijk is dat we hier een efficiëntieslag maken en de spoedeisende zorg bundelen. Veel mensen gaan naar een spoedeisende hulp terwijl dat niet nodig is. Betere samenwerking met een huisartsenpost voorkomt dit.

Geneeskundige zorg

In veel ziekenhuizen en zelfstandige behandelcentra wordt zorg geleverd die onnodig is. Het gaat bijvoorbeeld om medische ingrepen die niet hoeven te gebeuren, onderzoeken die ten onrechte opnieuw worden gedaan, scans die niet noodzakelijk zijn, dure medicijnen waar goedkopere ook werken. In die gevallen wordt niet zinnig en zuinig met zorg omgesprongen. Om iedereen zorg te kunnen bieden moeten we deze verspilling bestrijden. Medisch specialisten bepalen vaak mede de keuze voor medische hulpmiddelen. Als een ziekenhuis de diverse inkoopprocessen bundelt, bij voorkeur met andere ziekenhuizen, kan veel geld worden bespaard. Ziekenhuizen moeten meer mogelijkheden krijgen voor verantwoorde alternatieve financiering door pensioenfondsen en andere lange-termijninvesteerders.

Medisch specialisten krijgen nu een apart honorarium. De VVD wil naar een prijsbepaling waarin alles zit, ook het honorarium van de medisch specialist.

Dat betekent ook dat we afbouwen dat verzekeraars achteraf hun zorgkosten met elkaar verrekenen (ex-post verevening). Verzekeraars moeten zorg inkopen op basis van objectieve en transparante criteria. Dat geeft aanbieders gelijke kansen. Belangrijk is dat de contracten niet alleen gaan over de prijs en kwaliteit van zorg, maar ook over de hoeveelheid zorg die ze inkopen. In 2012 worden hier voor het eerst afspraken over gemaakt, de VVD vindt dat volume altijd onderdeel van een contract moet zijn. Patiënten met een naturapolis beperken zich tot de keuze tussen de zorginstellingen waar de verzekeraar een contract mee heeft en daarvoor betalen ze ook een lagere premie.

De patiënt

Voor veel zaken rond de zorg die we vroeger in eigen kring oplosten, kijken we nu naar de overheid. We zullen waar mogelijk een groter beroep moeten doen op de zelfredzaamheid van mensen. Dit vraagt om, waar mogelijk, een grotere financiële verantwoordelijkheid voor de burgers voor hun zorgkosten. Nieuwe technieken als e-health stellen ons in staat om veel meer zelf en thuis te doen, meer regie te houden op ons leven en onze zorg. Het moet voor de patiënt duidelijk zijn waar kwalitatief betrouwbare informatie staat. De overheid spreekt met één mond en communiceert op het niveau van de doelgroep. De gezondheidszorg draait om het belang van de patiënt. De VVD wil dat mensen daarbij zo lang mogelijk zelfredzaam zijn. Het is belangrijk dat een patiënt kan kiezen uit verschillende zorgaanbieders. De VVD wil dat mensen weten wat de kwaliteitsverschillen zijn tussen de verschillende verzekeraars, huisartsen en ziekenhuizen, en inzicht hebben in de kosten en de gezondheidswinst van behandelingen. Patiënten moeten erop kunnen vertrouwen dat ze kwalitatief goede en veilige zorg krijgen. De inspectie bewaakt de kwaliteit en veiligheid van de zorg en moet dit beter kunnen doen.

Overmatig gebruik van antibiotica, onder meer bij de veeteelt, zorgt voor resistentieontwikkeling bij bacteriën tegen deze antibiotica. Dit vormt een ernstig gevaar bij de behandeling van infectieziekten bij mensen. Antibioticatoediening bij vee moet zoveel mogelijk worden beperkt.

Naast rechten heeft een patiënt ook plichten; eigen verantwoordelijkheid van patiënt dient bij behandeling en begeleiding nadrukkelijk aan de orde gesteld te worden. Iedereen dient zich verantwoord te gedragen in de ziekenhuizen en in spreekkamers. Er worden kosten in rekening gebracht als iemand niet komt opdagen voor een afspraak. Een “third opinion” wordt ook zelf betaald. Wie zich agressief gedraagt tegen zorgpersoneel, wordt opgepakt en vervolgd. Eventueel veroorzaakte schade wordt verhaald op de dader.

Wat betalen we collectief en wat kunnen mensen zelf betalen?

Iedereen moet zich verzekeren voor het basispakket. Deze verplichting brengt met zich mee dat het basispakket bestaat uit noodzakelijke medische zorg, die werkzaam is (zinnig) en kosteneffectief (zuinig). Alles wat daaraan niet voldoet, moet uit het basispakket.

De VVD kiest ervoor om wel medische innovaties toe te laten tot het pakket. Iedereen die een ernstige ziekte heeft, wil natuurlijk zodra dat kan beschikking hebben over het beste medicijn of de beste therapie. We investeren daarom ook in onderzoek en ontwikkeling van nieuwe therapieën.

De verzekeraar moet ieder jaar voor 1 november aangeven welke zorgaanbieders hij het volgende jaar in zijn polis heeft. De verzekerde kan dan in november en december besluiten of hij wil overstappen of niet. De verzekerde moet beter kunnen zien welke kwaliteit er wordt geleverd.

Ook dure zorg moet toegankelijk blijven voor iedereen die het nodig heeft. Een eigen risico is het bedrag waarvoor mensen maximaal extra worden aangeslagen als ze gebruik maken van zorg, daarboven betaalt de samenleving collectief de rekening. De VVD vraagt daarom van iedereen meer eigen betalingen, zodat verhoging van de premie beperkt kan blijven. Ook de huisarts valt onder dit eigen risico. De aparte eigen bijdragen voor de geestelijke gezondheidszorg en voor de ligdagen in het ziekenhuis vervallen hiermee. De VVD is er voorstander van dat preventieve bodyscans in Nederland privaat kunnen worden uitgevoerd, mits op eigen kosten.

De zorgtoeslag is er zodat mensen met een laag inkomen toch hun zorgverzekering kunnen betalen. De VVD wil de zorgtoeslag aanpassen zodat alleen mensen die het écht nodig hebben deze krijgen.

Zorgpersoneel

De VVD heeft veel waardering voor mensen die in de zorg werken. Zij bepalen voor het grootste deel de kwaliteit van onze zorg voor de patiënten. Zorgpersoneel moet meer ruimte krijgen om zich te ontwikkelen door middel van opleidingen. De komende jaren zal de vraag naar zorgpersoneel naar verwachting toenemen.

De VVD heeft er de afgelopen periode voor gezorgd dat het beroep van verpleegkundige in Nederland de positie heeft gekregen die het verdient. Doordat verpleegkundigen bij wet meer taken hebben gekregen die eerder alleen waren voorbehouden aan artsen, is de aantrekkelijkheid en het loopbaanperspectief van het beroep aanzienlijk vergroot. De mogelijkheden voor verpleegkundigen om zich te specialiseren zijn verruimd. De VVD wil doorgaan op deze weg. Zo kunnen verpleegkundig specialisten, physician assistants en verpleegkundigen taken van artsen overnemen. Door flexibele opleidingen en werkroosters kunnen we de zorg ook voor zij-instromers aantrekkelijker maken. Ook goed werkgeverschap helpt daarbij.

Zorg wordt tegenwoordig voor een deel digitaal aan de patiënt geleverd. Ook communiceren zorgverleners onderling steeds meer digitaal over de patiënt. De VVD wil dat er duidelijke afspraken komen aan welke voorwaarden deze nieuwe vorm van zorg moet voldoen. Vervolgens moeten er met zorgverzekeraars dwingende afspraken worden gemaakt om deze nieuwe efficiëntere vormen van zorg te vergoeden.

In Europees verband is en blijft gezondheidszorg in beginsel de verantwoordelijkheid van de lidstaten zelf. Meerwaarde zit in samenwerking op het terrein van grensoverschrijdende ziekten, infectieziekten, hulpmiddelen en geneesmiddelenonderzoek en toelating. Met andere zaken in de gezondheidszorg moet de EU zich niet bemoeien.

Langdurige zorg en participatie

Iedereen in Nederland krijgt vroeg of laat te maken met langdurige zorg. Hetzij voor jezelf, hetzij voor je partner of je ouders. Deze zorg, zoals verpleging of de opname in een zorginstelling, komt uit de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten, de AWBZ. Het gaat om onvoorzienbare en onverzekerbare zorg, bijvoorbeeld wanneer je door een ongeluk een hoge dwarslaesie krijgt. Juist als je over de hele breedte van je leven zorg nodig hebt, is het belangrijk dat die zorg goed is en dat mensen die zorg krijgen wanneer zij het willen en van wie zij het willen.

In de afgelopen vier decennia is de AWBZ enorm uitgebreid. Daardoor is de oorspronkelijke doelstelling onder druk komen staan. De VVD kiest ervoor om zaken die in de AWBZ zitten maar die verzekerbaar zijn, over te hevelen naar de zorgverzekering. Lichtere functies zoals begeleiding en persoonlijke verzorging gaan over naar de gemeente. Die taken worden toegevoegd aan de Wet Maatschappelijke Ondersteuning, waarmee gemeenten mensen kunnen ondersteunen om volwaardig mee te doen aan de samenleving. Gemeenten voeren al veel taken uit om mensen te helpen bij werk, onderwijs, opvoeding en ondersteuning. Door taken die bij elkaar horen te koppelen, kunnen mensen met maatwerk ondersteund worden. Het compensatiebeginsel in de WMO, waarbij gemeenten mensen compenseren voor hun beperkingen zodat ze echt kunnen deelnemen aan de maatschappij, gaat uit van wat mensen wél kunnen in plaats van wat ze niet kunnen. Dit is voor de VVD een cruciaal uitgangspunt. Immers, je hébt dan misschien een beperking, je bént niet je beperking. Gelijkwaardigheid van ziek of gezond, jong of oud behoren tot de kern van het liberalisme. Keuzevrijheid en regie bij mensen zelf zijn samen met het willen nemen van een eigen verantwoordelijkheid onze uitgangspunten. Het is hoog tijd dat we de zorg gaan organiseren om de mensen heen in plaats vanuit organisaties en instituties. Gevestigde belangen moeten waar nodig doorbroken worden. De ondersteuningsbehoefte en de mogelijkheden van de patiënt zijn het startpunt en niet het sluitstuk. Hiervoor nemen we een aantal maatregelen.

Allereerst zetten we door met het scheiden van wonen en zorg. Voor de VVD zijn de kosten voor wonen een eigen financiële verantwoordelijkheid. Mensen willen zelf bepalen waar ze wonen. Dat moeten ze ook kunnen doen als ze zorg nodig hebben. Deze moet dus rondom het wonen georganiseerd worden en niet andersom. De zorgverlener is te gast bij de cliënt. Zorgorganisaties gaan hierdoor betere kwaliteit leveren en zullen hun best moeten doen cliënten tevreden te stellen.
Ten tweede gaan we door met het bestrijden van overbodige regels. We zien goede resultaten bij de zorgorganisaties die hieraan werken. Minder tijd aan formulieren besteden betekent dat je meer tijd over houdt voor zorg of een gesprek. Medewerkers krijgen hun vak terug en patiënten krijgen betere zorg.

Ten derde laten we de AWBZ waar mogelijk uitvoeren door de zorgverzekeraars voor hun eigen verzekerden. De tijd van de logge zorgkantoren is definitief voorbij. Een glasheldere polis in de AWBZ, zodat je weet waar je aan toe bent, in combinatie met de mogelijkheid om naar een andere verzekeraar over te stappen, zal een impuls aan de kwaliteit van de zorg geven.

Voor mensen die complexe en langdurige zorg helemaal zelf willen organiseren, legt de VVD het Persoonsgebonden Budget vast in de wet.

De VVD zet in de langdurige zorg en in de WMO in op onafhankelijke cliëntondersteuning. Daarmee waarborgen we dat mensen met een licht verstandelijke beperking zo zelfstandig mogelijk kunnen wonen, ook wanneer zij niet kunnen terugvallen op familie en vrienden. Helaas krijgen mensen die afhankelijk zijn van zorg ook te maken met nare situaties. Dat kan zijn omdat ze met dwangmaatregelen te maken krijgen. De maatschappelijke verontwaardiging is terecht groot als we beelden zien van kinderen die vastgezet worden vanwege hun gedrag. De VVD vindt dat dwangmaatregelen in de zorg hooguit een noodgreep zijn en nooit een eindstation.

Helaas lezen we steeds vaker over mishandeling of uitbuiting van ouderen door hulpverleners of verzorgers in de familiesfeer. De VVD kiest nadrukkelijk de kant van het slachtoffer en accepteert ouderenmishandeling niet. We halen het onderwerp uit de taboesfeer en kiezen voor strenge straffen.

De generieke vergoeding door de Wet tegemoetkoming Chronisch Zieken en Gehandicapten (WTCG) moet worden afgeschaft. De VVD kiest ervoor om chronisch zieken gerichter te ondersteunen.

Ethiek
De komende jaren zijn er belangrijke doorbraken te verwachten op het terrein van ernstige, nu nog onbehandelbare of ongeneeslijke ziekten. De VVD vindt dat wanneer er betekenisvolle stappen gezet kunnen worden onderzoek niet geblokkeerd mag worden. Binnen welomschreven grenzen moet het mogelijk zijn zulk onderzoek te verrichten. De VVD is geen voorstander van het selecteren van embryo's op niet-medische grond.

Zelfbeschikking is voor liberalen een belangrijk principe. Dit betekent voor de VVD ook dat ouderen – mits goed bij geest –zelf kunnen kiezen voor een waardig levenseinde. De VVD steunt initiatieven die hieraan bijdragen zoals levenseinde klinieken. De komende periode wil de VVD onderzoeken hoe we deze ontwikkelingen kunnen afbakenen van andere wetgeving en dit goed regelen.

De VVD wil bevorderen dat alle mensen bewust een keuze maken om hun organen te doneren na hun overlijden. Zij kunnen hierbij ook de keuze aan hun nabestaanden overlaten. Iemands eigen keuze moet te allen tijde worden gerespecteerd.

Paternalistisch overheidstoezicht op het privéleven van mensen is ongepast en onwenselijk, hoe goed de bedoelingen ook zijn. De VVD is tegen het afstraffen van ongezond gedrag met hogere ziektekostenverzekeringspremies. Het is wel de expliciete taak van de overheid om gerichte voorlichting te geven in termen van preventie en de rol van eigen verantwoordelijkheid daarin. Dit in het bijzonder ook aan jongeren, over alcohol-, tabak- en drugsgebruik, seksuele voorlichting en voeding om gedrags- en gewichtsproblemen te voorkomen en gezonde keuzes te maken. De overheid moet erop toezien dat de regelingen op dit gebied worden gehandhaafd. Doel van preventie moet dan ook zijn om de druk op de gezondheidszorg door vermijdbare aandoeningen en/of risico's af te laten nemen.

2.6 Sport

Sporten is belangrijk voor je gezondheid en voor sociale contacten. Sport is stimulerend voor de ontwikkeling van de kracht van het individu. De openbare ruimte moet zo effectief mogelijk worden benut voor sport, spel en bewegen.

Sportverenigingen, scholen en buitenschoolse opvang moeten worden aangespoord samen te werken om kinderen meer en vooral goed te laten bewegen. Buurtsportcoaches verbinden school en sportvereniging.

Onderzoek toont aan dat kinderen betere leerprestaties hebben als ze gymles krijgen. De VVD zet in op goed bewegingsonderwijs en op een goede begeleiding van beweeg- en sportsituaties rondom de school. Leerlingen in het basis-, beroeps- en voortgezet onderwijs moeten daarom voldoende sporten, tenminste drie lesuren per week, gegeven door goed opgeleide vakleerkrachten. Eventueel te organiseren in combinatie met een sportvereniging.

De VVD is trots op de topsporters die Nederland voortbrengt. Zij zetten ons land op de kaart en geven het goede voorbeeld aan onze jeugd. Toptalenten die studie en topsport combineren, verdienen een uitzonderingspositie met een ruimere facilitering om hun ambities te verwezenlijken. Samen met onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven kan de overheid deze verruiming tot stand brengen.

De doelstellingen zoals geformuleerd in deze sportparagraaf maken deel uit van de ambitie om Nederland op Olympisch niveau te krijgen. Mits financieel verantwoord en breed gedragen onder de Nederlandse bevolking deelt de VVD de ambitie om de Olympische en Paralympische Spelen 2028 in Nederland te organiseren. Voor de VVD is het binnenhalen van de Olympische Spelen en de Paralympische Spelen geen doel maar een middel om het sportklimaat voor iedere Nederlander structureel te verbeteren en betere ontplooiingskansen te bieden. Door een verhoging van de afdracht naar de sport uit de opbrengsten van de kansspelen kunnen we deze ambitie vorm geven.

Bewegen op latere leeftijd komt de mobiliteit, sociale participatie en gezondheid van mensen ten goede. Er moet meer kennis worden ontwikkeld over de oudere sporter en zijn beweegbehoefte. De VVD vindt het positief dat overheid, sportbonden, opleidingen en zorgverzekeraars samen beleid maken om ouderen vitaal te houden. Ook voor werkgevers en werknemers loont het om te sporten.

Wie zich op of om het veld misdraagt moet worden gestraft. Het door de VVD geïnitieerde “Actieplan geweld op het veld” verdient navolging. Vandalen betalen. Bij zware misdragingen moet strafrechtelijke vervolging plaatsvinden. De VVD ondersteunt de fair play initiatieven en het harde sanctiebeleid van de sportbonden bij grof gewelddadig gedrag. De Voetbalwet dient te worden aangescherpt.

3 Omgeving

3. Omgeving

De inrichting van Nederland – op landelijke schaal én dicht bij huis – is van grote invloed op onze levens. Zij bepaalt in grote mate het woongenot en welzijn van mensen. Mensen moeten een plek hebben om prettig te wonen, te werken en te ontspannen. Ook voor de economie spelen de leefomgeving en ruimtelijke inrichting een grote rol. Ondernemers zoeken een plek om zich te vestigen, die ruimte biedt om te groeien en goed en snel bereikbaar is voor klanten.

In een dynamisch en economisch sterk Nederland willen we zo snel mogelijk van A naar B, of dat nu is met de auto, het openbaar vervoer of de fiets. De VVD vindt dat we ook in tijden van economische crisis moeten blijven investeren in infrastructuur. Een prettige woon- en leefomgeving betekent recreatie en natuur dicht bij huis en voldoende openbare voorzieningen.

In het drukke Nederland is het de kunst om alles een goede plek te geven. En het is de uitdaging om mensen die willen investeren in steden, dorpen en een mooier landschap zoveel mogelijk ruimte te geven binnen bepaalde randvoorwaarden.

De woningmarkt is dringend toe aan hervorming. Het debacle met Vestia toonde aan dat het bij een deel van de woningbouwcorporaties uit de hand is gelopen. De huurmarkt moet minder afhankelijk van subsidies worden en huurprijzen moeten beter aansluiten bij de markt. De koopmarkt is gebaat bij duidelijkheid rond de hypotheekrenteaftrek. De VVD wil de hypotheekrenteaftrek behouden. Wel moet deze alleen worden gebruikt waar ze voor was bedoeld: het bevorderen van eigen woningbezit. Het aflossen van hypotheekschuld wordt gestimuleerd.

Woonoverlast is een ernstige inbreuk op het leven van mensen. De VVD wil daarom hard optreden tegen overlastgevers. Daarbij hoort ook een harde lijn tegen kraken. Kraken is een inbreuk op het eigendomsrecht van eigenaren van panden. Dankzij de VVD is kraken strafbaar geworden. Burgemeesters moeten het kraakverbod actief handhaven.

3.1 Investeren in mobiliteit

Iedereen in Nederland moet zich vrij kunnen bewegen op de manier waarop hij dat wil. Een goede infrastructuur is de ruggengraat van onze economie. Daarom dient in alle gevallen de basiscapaciteit op orde te zijn. De VVD wil blijven investeren in alle vormen van vervoer: over de weg, het water, het spoor en door de lucht, dit in goede samenhang.

Nederland ligt aan de Noordzee en is daarmee de grootste toegangspoort tot Europa. De kansen die dat biedt, moeten we benutten. Goede infrastructuur voor het vervoer van personen, goederen en informatie is daarvoor noodzakelijk. Sinds 2000 is de kwaliteit van onze infrastructuur flink verbeterd. Maar nieuwe investeringen zijn nodig om het huidige niveau te behouden en verder te verhogen. Files kosten geld en zijn slecht voor de economie en het milieu.

De VVD wil voor het uitbreiden van het wegennet jaarlijks 250 miljoen euro extra uittrekken. Op een landkaart of een navigator lijkt het alsof Nederland voor een groot deel is geasfalteerd. In werkelijkheid is slechts 2 procent van onze oppervlakte bestemd voor infrastructuur. Als de belangrijkste knelpunten worden aangepakt, komt daar slechts een fractie bij, is de milieuschade verwaarloosbaar en verminderen de files aanzienlijk. Om Nederland weer op weg te krijgen wil de VVD de komende periode onder meer de ring om Utrecht afmaken, de A15 doortrekken en de Blankenburgtunnel, de A8/A9, de Duinpolderweg, de Rotterdamse baan en de Zuid-as realiseren. Daarnaast wil de VVD fors meer vluchtstroken inzetten als spitsstrook, en aandacht besteden aan vernieuwende vervoerssystemen. Op wegen waar dat de afgelopen jaren is gebeurd leidt dat tot een aanzienlijke verbetering van de doorstroming tijdens de spits.

Niet alleen uitbreiding van het wegennet leidt tot minder files. Ook 'kleine' maatregelen verzachten het fileleed. Zoals Park and Ride voorzieningen (P+R), transferia, goede fietspaden, carpooling, incidentenmanagement en de intensivering van thuiswerken.

De procedure die moet worden doorlopen voor de aanleg van een weg of spoorlijn moet worden vereenvoudigd. De aanleg moet sneller kunnen worden gestart. De publiek-private samenwerking bij het aanleggen van wegen moeten we efficiënter maken. Nieuwe infrastructuur moet ook door particuliere partijen kunnen worden gefinancierd. De VVD is geen voorstander van tolheffing. Maar als het echt niet anders kan, dan liever tol dan helemaal geen weg.

De VVD is voor het scheiden van lokaal, regionaal en interregionaal verkeer, waardoor doorgaand verkeer minder last heeft van verkeersdrukte, bijvoorbeeld rond steden. Aanpassingen van ringwegen rond de grote steden en uitbreiding van het regionale wegennet zijn daarvoor noodzakelijk.

De maximumsnelheid moet worden afgestemd op de actuele omstandigheden ter plekke. De maximumsnelheid moet op meer snelwegen omhoog naar 130 kilometer per uur. Snelheidscontroles worden vooral daar gehouden waar zij het meest bijdragen aan de verkeersveiligheid.

De VVD wil de openbare ruimte zo inrichten dat automobilisten kunnen doorrijden. De VVD vindt het echter ook van groot belang dat bij de aanleg en inrichting van infrastructuur rekening wordt gehouden met de verkeersveiligheid. Vooral in de omgeving van scholen en andere plekken waar veel kinderen aanwezig zijn moeten we aandacht besteden aan de verkeersveiligheid. De VVD is daarom voorstander van het invoeren van schoolzones: gebieden rond de school waar de veiligheid van ouder en kind voorop staat.

Het openbaar vervoer moet een goed alternatief worden voor de andere vormen van vervoer. De VVD wil een kwaliteitsimpuls geven aan het openbaar vervoer. Dit kan door het voor een groter deel door particuliere bedrijven te laten uitvoeren. Het openbaar vervoer in de drie grote steden wordt verplicht aanbesteed. De belangen van reizigers worden in uitvoeringscontracten (concessies) neergelegd. Het vervoer per bus, tram en metro wil de VVD volledig door particuliere bedrijven laten uitvoeren. Hiermee zijn de afgelopen jaren al goede resultaten geboekt. Ook het openbaar vervoer in de grote steden moet zo worden geregeld. We willen meer concurrentie op het spoor, zo kunnen we treinreizen goedkoper en beter maken. De NS blijft de komende 10 jaar verantwoordelijk voor de trein op het hoofdspoornet (intercity's). De regionale stoptreinen (sprinters) worden samen met ander regionaal vervoer aanbesteed, zodat er goede aansluitingen zijn. Ook wil de VVD de internationale verbindingen naar België en Duitsland verbeteren. Het openbaar vervoer per spoor kan nog een grote kwaliteitsslag maken als duidelijker wordt wie waarvoor verantwoordelijk is. De VVD wil daarom de bevoegdheden van en de verhoudingen tussen de NS, ProRail en ministerie de komende periode kritisch tegen het licht houden.

Goed openbaar vervoer is heel belangrijk voor mensen met een beperking. De VVD wil daarom alle treinen, bussen, trams en stations toegankelijk maken voor mensen met een beperking. Deze eisen moeten in de aanbesteding worden opgenomen. Bij nieuwe projecten moet aandacht zijn voor overstapmogelijkheden tussen de verschillende vormen van vervoer.

Het openbaar vervoer moet niet alleen goed, maar ook veilig zijn. Goederenvervoer over spoor wordt zoveel mogelijk over de Betuweroute geleid, zodat we overlast voor omwonenden langs bestaande lijnen beperken.

De binnenvaart is een belangrijke vervoerssector. Het is een alternatief voor vervoer per vrachtwagen dat kan bijdragen aan het terugdringen van de files op wegen. De VVD is voorstander van verdere verduurzaming van de binnenvaart. Het gebruik van walstroom draagt daar aan bij. De mainport Rotterdam en andere grotere havens kunnen verder ontwikkeld worden door het overhevelen van een deel van het goederenvervoer naar de binnenvaart en het spoor.

De VVD zet zich in voor een efficiënt netwerk voor het vervoer van goederen door Nederland met overlaadstations, zodat voor ieder deel van de reis de beste keus gemaakt kan worden tussen vervoer per schip, trein,vrachtwagen en pijpleiding.

Nederland zet zich in voor het realiseren van een mondiaal gelijk speelveld voor wat betreft de beveiliging van de koopvaardijvloot en haar bemanning tegen piraterij.

Onze luchtvaart draagt bij aan de economie van Nederland en moet zich kunnen ontwikkelen. De Rotterdamse haven en andere zeehavens zijn van groot belang voor onze economie en moeten de ruimte krijgen om te groeien, net als de regionale zeehavens. Om de mainportfunctie van Schiphol ook in de toekomst te behouden krijgt Schiphol de ruimte te groeien. Zo kan Schiphol concurreren met andere internationale luchthavens. Hierbij houden we aandacht voor een goed woon- en leefklimaat: groei van Schiphol mag niet betekenen dat er in de omgeving geen plaats meer is voor woningen of bedrijven. De verdere ontwikkeling van rendabele regionale luchthavens juicht de VVD toe.

Verschillende vormen van vervoer moeten goed op elkaar aansluiten. Bij nieuwe infrastructurele projecten moet aandacht zijn voor overstapmogelijkheden.

Wie 's ochtends in de auto of trein stapt om naar zijn werk te reizen draagt een steentje bij aan de economie. De VVD wil deze hardwerkende Nederlanders niet zwaarder belasten. De fiscale vrijstelling van de tegemoetkoming woon-werk verkeer blijft daarom behouden. Ook blijft de VVD tegen de invoering van een kilometerheffing.

3.2 Woningmarkt

De VVD vindt dat mensen zelf mogen bepalen waar en hoe ze wonen. We willen het eigenwoningbezit stimuleren. Dit is een solide investering in de toekomst en biedt mensen de mogelijkheid hun wensen zelf te realiseren. De VVD is voor een vrije woningmarkt, met steun voor hen die het echt nodig hebben. De VVD zet daarbij in op drie onderdelen, om de hele woningmarkt aan te pakken. In de eerste plaats willen we de huursector en rol van woningbouwcorporaties grondig herzien. In de tweede plaats wil de VVD de hypotheekrenteaftrek toekomstbestendig maken, maar aan de huidige hypotheken wordt niet getornd. Ten derde wil de VVD een 'Startersoffensief' om het voor jongeren aantrekkelijker te maken een eerste eigen woning te betrekken.

Huursector

Er zijn in Nederland teveel gesubsidieerde huurwoningen, dit verstoort de woningmarkt. Ruim een derde van de Nederlandse woningen is gesubsidieerd terwijl een veel kleiner deel van de huishoudens in Nederland een inkomen heeft waarmee zij niet zelfstandig een woning kunnen betalen.

De meeste huurwoningen worden zelfs dubbel gesubsidieerd: de huurprijs wordt kunstmatig laag gehouden én er wordt huurtoeslag betaald. Mensen met een gesubsidieerde huurwoning verhuizen bij een stijgend inkomen niet snel, omdat zij dan ineens veel meer gaan betalen voor hun huis. Dit werkt 'scheefwonen' in de hand. Het gevolg is een huursector die op slot zit. Daardoor zijn er te weinig goedkope huurwoningen beschikbaar voor mensen die het echt nodig hebben. Zij komen vaak op een lange wachtlijst terecht en zijn afhankelijk van een bureaucratisch toewijzingssysteem. De VVD vindt dat onacceptabel.

Woningbouwcorporaties spelen een belangrijke rol in de verstoring van de markt. Door de niet-marktconforme huurprijzen maken ze het gat tussen de particuliere huurmarkt en de gesubsidieerde huurmarkt te groot. De VVD wil daar een einde aan maken.

Het debacle met woningbouwcorporatie Vestia toont aan dat het stelsel van woningbouwcorporaties ook organisatorisch op de schop moet. De VVD wil dat woningbouwcorporaties zich weer toeleggen op hun kerntaak: de zorg voor voldoende woningen voor mensen met een kleine beurs (onder de huurtoeslaggrens). Woningbouwcorporaties moeten dus flink inkrimpen. Het onafhankelijk toezicht op de corporaties moet worden versterkt, waarbij aandacht moet zijn voor de politiek-democratische verantwoordingslijn. Via deze lijn wordt ook de beloning van bestuurders gereguleerd.

'Terug naar de kerntaken' betekent ook dat corporaties afhankelijk van de lokale/regionale situatie, geleidelijk (over een periode van 5 tot 10 jaar) een groot deel van hun woningenbestand afstoten (voor Nederland betekent dat de helft). Zittende huurders krijgen het eerste recht op koop. Het aantal woningen moet uiteindelijk worden afgestemd op het aantal mensen dat werkelijk een inkomen heeft tot de huurtoeslaggrens. Dat betekent dat de corporatiesector flink zal inkrimpen. Woningbouwcorporaties moeten hun woningen bovendien gaan verhuren tegen een marktconform tarief. Het kabinet Rutte I heeft daarvoor de eerste maatregelen genomen. Voor zittende huurders, die in die maatregelen vooralsnog worden ontzien, stijgt de huur in jaarlijkse stappen van 3 procent huurverhoging bovenop de inflatie. De inkomensgebonden tegemoetkoming voor de doelgroep met een laag inkomen vindt vervolgens alleen nog plaats door een huurtoeslag die jaarlijks achteraf wordt vastgesteld op basis van het inkomen. De opbrengsten uit marktconforme huur en verkoop van woningen kunnen worden afgeroomd en vervolgens aangewend om een passende huurtoeslag voor mensen met een laag inkomen te garanderen.

Met deze hervorming van de huurmarkt gaan we verschillende doelen bereiken. In de eerste plaats maken we een einde aan de dubbele subsidiering van huurwoningen. Mensen met een laag inkomen worden voortaan alleen nog via de huurtoeslag gecompenseerd. In de tweede plaats maken we een einde aan de verschillen tussen gesubsidieerde huur en particuliere huur. Dat leidt tot eerlijker huurprijzen die beter aansluiten bij vraag en aanbod, een ontwikkeling die nog eens extra wordt bevorderd door de afschaffing van huurcommissies en puntensystemen. In de derde plaats maakt de VVD met deze stelselwijziging een einde aan het scheefwonen. Wie meer gaat verdienen, gaat immers geleidelijk aan een normale (marktconforme) huur betalen, onafhankelijk van de woning waarin hij woont.

Met het vrijlaten van de huurprijzen zet de VVD de relatie tussen huurder en verhuurder weer centraal. Zij– en niet de overheid – moeten bepalen hoe hoog de huurprijs is. Ook wordt het voor particuliere ontwikkelaars interessant om betaalbare huurwoningen te bouwen, omdat er een einde komt aan de verstoring op de huurmarkt. Zo creëren we een huurmarkt die eerlijk is voor iedereen. Verhuurders ontvangen een redelijke huur, mensen die zich echt niet kunnen redden krijgen een financiële tegemoetkoming en woningbouwcorporaties gaan zich weer toeleggen op de taken waarvoor ze ooit zijn opgericht.

Koopsector

De VVD wil het bezit van een eigen woning bevorderen. Daarvoor is het belangrijk dat we het vertrouwen in de woningmarkt herstellen en dit bezit op een verantwoorde manier stimuleren. De economische crisis heeft duidelijk gemaakt dat het belangrijk is onze schulden terug te dringen, dat geldt voor de overheid, maar ook voor mensen zelf. Door de crisis is de waarde van veel huizen gedaald. Hierdoor is de hypotheekschuld ten opzichte van de waarde van de woningen in de afgelopen vijf jaar met zo'n 6,5% gestegen. Ten gevolge hiervan is de hypotheekmarkt kwetsbaarder geworden.

Het uitgangspunt van de VVD is om de hypotheekrenteaftrek te behouden. Maar deze moet weer worden gebruikt waar zij voor was bedoeld: het bevorderen van huizenbezit en het aflossen van hypotheekschuld. Daarom maken we de rente van na 1 januari 2013 afgesloten hypotheken alleen nog aftrekbaar op basis van annuïtaire aflossing. Het staat woningeigenaren daarbij vrij een hypotheekvorm te kiezen, maar bij de aftrek van rente wordt uitgegaan van een annuïtaire aflossing (uitgangspunt is dus de forfaitaire aftrek). Dat stimuleert het geleidelijk aan aflossen van de hypotheek. Omdat de VVD voor een betrouwbare overheid staat, verandert er voor hypotheken die voor 1 januari 2013 zijn afgesloten niets.

Verder worden de mogelijkheden verruimd voor belastingvrije schenkingen voor het aankopen of financieren van een woning of het aflossen van een bestaande hypotheek op een woning. Bovendien worden deze niet beperkt door een leeftijdslimiet. Dat bevordert een lagere hypotheekschuld. Ook geeft het mensen een legitieme manier om minder erfbelasting af te dragen door specifiek voor een woning te schenken.

De VVD wil daarnaast dat het standaard mogelijk is dat huizenkopers een iets hogere hypotheek nemen dan de aanschafprijs van de woning. Op die manier kunnen kopers het deel van de 'kosten koper'

en kleine aanpassingen aan de woning of een kleine restschuld uit de verkoop van de vorige woning in de hypotheek meefinancieren. Dat voorkomt dat mensen eerst moeten sparen voordat zij een woning kunnen kopen, wat de koopmarkt nog verder op slot zou zetten. Verder is een kleine schuld bovenop de waarde van de woning niet direct problematisch, omdat het aflossen bij nieuwe hypotheken juist wordt bevorderd en de schuld daarmee geleidelijk aan terugloopt.

Startersoffensief

De VVD vindt het belangrijk dat vooral starters beter toegang krijgen tot de woningmarkt. Een eerste eigen woning is voor jongeren een belangrijk stap op weg naar zelfstandigheid. Speciaal voor hen neemt de VVD daarom aanvullende maatregelen om de eerste eigen woning dichterbij te brengen. Dit helpt ook de woningmarkt als geheel. Zodra de markt voor starters aantrekt, zal ook de doorstroming op de rest van de woningmarkt weer op gang komen.

De VVD wil de overdrachtsbelasting afschaffen voor starters op de koopmarkt. Daarmee verlagen we de drempel om een huis te kopen. Daarnaast wil de VVD het makkelijker maken om een hypotheek te krijgen. Bij het bepalen van de hoogte van de hypotheek mogen banken het arbeidsmarkt- en loonperspectief van jongeren weer betrekken. Bij het bepalen van de 'loan to income' moet het mogelijk worden leeftijdsdifferentiatie toe te passen en nuchter te kijken naar de mogelijkheden voor inkomensontwikkeling van jongeren. Zo kunnen jongeren die aan het begin van hun loopbaan staan weer en hypotheek afsluiten. Omdat zij nog een lang werkend leven voor zich hebben wil de VVD dat starters jonger dan 35 jaar een hypotheek met een duur van 35 jaar kunnen afsluiten. Daarbij krijgen zij de eerste 5 jaar de mogelijkheid om het volledige rentebedrag af te trekken (op basis van aflossingsvrij), de overige 30 jaar geldt een annuïtaire aflossing. Zo zijn de woonlasten in de eerste jaren lager en komt een eerste eigen woning meer binnen handbereik.

De NHG dient zich meer te richten op het garanderen van hypotheken van starters, met bijzondere aandacht voor zzp-ers die nu vaak moeilijk een lening kunnen sluiten. Tot slot wil de VVD het voor ouders aantrekkelijker maken hun kinderen te ondersteunen bij de aanschaf van hun eerste woning, door een verruiming van het belastingvrije schenken ten behoeve van de aankoop van een woning.

3.3 Ruimtelijke ontwikkeling

De VVD wil dat Nederland in beweging komt, dat geldt ook bij de inrichting van de openbare ruimte. De VVD wil meer ruimte voor woningbouw in de Randstad. Die moet zich kunnen ontwikkelen tot een metropool waarin wonen en werken centraal staan. De VVD wil niet koste wat het kost alle groene gebieden behouden, alleen bijzondere groene gebieden moeten worden beschermd. Ook andere stedelijke gebieden moeten de ruimte krijgen om zich te ontwikkelen. Bij een drukbevolkt gebied horen ook goede voorzieningen. Buiten de stedelijke gebieden is ruimte voor landelijk wonen, landbouw en natuur.

De VVD wil niet dat de overheid tot in detail voorschrijft hoe de omgeving eruit moet zien, maar zij moet wel kaders stellen. Provincies en gemeenten maken keuzes over hun ruimtelijke ordening. Daardoor komt er weer ruimte voor ontwikkeling van zowel woningbouw als natuur en landbouw. De overheid stimuleert particulier opdrachtgeverschap door ruimte te bieden aan eigen initiatief en door belemmeringen in regelgeving en uitvoering weg te nemen. Hierdoor krijgt ook de woningmarkt een impuls.

De VVD wil het bestaande omgevingsrecht terugbrengen tot één basiswet. Deze Omgevingswet vervangt bestaande wetten, waaronder de Waterwet, de Crisis- en Herstelwet en de wet Ruimtelijke Ordening. Dit betekent: minder regels, kortere procedures, meer flexibiliteit en transparantie en minder onderzoek en kosten.

De VVD vindt de huidige leegstand van kantoorruimten en bedrijfsgebouwen een zorgelijke ontwikkeling. De overheid moet de markt mogelijkheden geven om verouderde terreinen weer rendabel te maken.

Dit kan onder meer door de tijdelijke ontheffing van een bestemmingsplan te verlengen naar maximaal tien jaar. Tevens moet de bouwregelgeving worden versoepeld om meer functies en bestemmingen in een gebouw mogelijk te maken zonder procedures te volgen.

Waterveiligheid is voor Nederland – dat immers voor een groot deel onder de zeespiegel ligt en vele grote rivieren kent – van essentieel belang. Omdat de financiële middelen beperkt zijn, moeten er scherpe keuzes worden gemaakt. De VVD kiest daarom voor een risicobenadering: zowel de kans op een overstroming, als de gevolgen voor het gebied achter de dijk moeten centraal staan. Waar mogelijk kunnen waterveiligheid en natuur en recreatie hand in hand gaan, maar de waterveiligheid heeft prioriteit. De VVD kijkt daarom kritisch naar de bestedingen uit het Deltafonds.

De behoefte aan voldoende zoetwater kan gedekt worden door naast het IJsselmeer te kiezen voor een tweede Zoetwater voorziening, bijvoorbeeld Het Haringvliet, de Biesbosch en/of het Hollandsch Diep. De plannen ten aanzien van de afvalwaterketen van het kabinet Rutte I blijven gehandhaafd en de afspraken dienen onverwijld te worden uitgevoerd.

3.4 Natuur en milieu

De VVD hecht veel waarde aan onze natuur. Deze draagt bij aan ons welzijn, biedt mensen plekken om te recreëren en levert waardevolle grondstoffen. Daarnaast is de natuur een steeds belangrijkere factor voor ondernemers die zich willen vestigen. Grote aaneengesloten natuurgebieden bieden een duidelijk voordeel: ze zijn beter voor de instandhouding van de natuur, goedkoper om te beheren en bieden meer ruimte voor recreatief gebruik zodat mensen ervan kunnen genieten. Een duurzaam natuurbeleid is voor de VVD vooral een realistisch en haalbaar natuurbeleid. Waarbij overheid, natuurorganisaties en de landbouw samenwerken aan een aantrekkelijk landschap, waar het goed wonen en werken is.

De realisering van het netwerk van natuurgebieden in Nederland loopt achter op schema. Hierdoor zitten ondernemers en omwonenden in die gebieden te lang in onzekerheid. De VVD wil de ecologische hoofdstructuur (EHS) aanpassen en het tempo van ontwikkeling herzien. Bedrijvigheid moet behouden blijven, zolang gebieden nog niet zijn aangekocht en ontwikkeld. Het tempo waarin de EHS wordt gerealiseerd kan realistischer, zonder aan de uiteindelijke ambities in te boeten. De VVD vindt dat natuurcompensatie binnen de herijkte EHS gerealiseerd moet worden.

Bij het realiseren en beheren van de EHS moet de samenwerking worden gezocht tussen natuurorganisaties, particulieren en agrarisch natuurbeheer. De VVD wil particulieren en natuurorganisaties meer mogelijkheden bieden om zelf verdienmodellen te ontwikkelen voor het beheer van gebieden, bijvoorbeeld door het toestaan van woningen of horeca die passen bij het natuurgebied. Ook moeten we onderzoeken hoe natuur kan bijdragen aan waterveiligheid, bijvoorbeeld door als waterbergingsgebied te dienen.

Door de diverse Europese en Nederlandse natuurwetten en beschermingsregimes is er een woud aan regels ontstaan. Hier wordt met regelmaat misbruik van gemaakt om economische ontwikkeling tegen te houden. Een nieuwe natuurwet is nodig om de lappendeken aan wet- en regelgeving op het gebied van natuur en landschap aan te pakken. Deze wet moet het beleid vereenvoudigen en kwetsbare gebieden beschermen, maar tegelijkertijd de kans op misbruik van regels kleiner maken. Uiteindelijk moet deze natuurwet opgaan in de Omgevingswet, zodat er één duidelijke wet komt voor de ruimtelijke ordening in ons land.

Nederland is doorgeschoten bij de omzetting van het Europese Natura2000-beleid naar nationale regelgeving. De VVD wil op korte termijn de beheerplannen voor gebieden vaststellen, zodat ondernemers weten waar ze aan toe zijn. Ook wil de VVD het aantal Natura2000-gebieden terugbrengen naar een realistisch en werkbaar aantal, bijvoorbeeld via relverkaveling, en hierbij de regels terugbrengen tot het Europese minimum, zodat met zo weinig mogelijk regels natuur kan worden versterkt en behouden. Uitgangspunt voor de beheerplannen is dat zij ruimte laten aan zaken als landbouw, recreatie en bedrijvigheid.

De VVD wil een effectief milieubeleid, rationeel en gebaseerd op feiten, waarbij het resultaat telt. Omdat verbetering aan de bron vaak efficiënter is dan het bestrijden van negatieve milieueffecten, ligt een belangrijke sleutel tot het oplossen van milieuvraagstukken in technologische innovatie. Meer nadruk op ontwikkeling en export van nieuwe kennis en technologie, bijvoorbeeld betreffende energie en waterbeheeer, is een belangrijke aanjager voor toekomstige economische groei.

3.5 Agrarische sector

Nederland is, met name dankzij de land- en tuinbouwsector, de tweede voedselexporteur ter wereld. Deze sector is verantwoordelijk voor een flink deel van het totale Nederlandse handelsoverschot, het BNP en de werkgelegenheid. Door de groei van de wereldbevolking worden land- en tuinbouwproducten een steeds prominenter exportmiddel. Daarnaast speelt de agrarische sector een belangrijke rol als beheerder van ons typisch Nederlandse landschap, onze cultuur en tradities. De VVD kiest voor een sterke agrarische sector die op de wereldmarkt kan concurreren. Bij een wereldwijd gelijk speelveld - dus zonder concurrentievervalsing doordat er verschillende eisen worden gesteld aan de productie en producten en op het gebied van de biobased economy - kunnen landbouwsubsidies worden afgeschaft.

Diensten van de agrarische sector aan de gemeenschap (bijvoorbeeld voor landschap, natuur of recreatie) moeten worden beloond en opgelegde beperkingen voldoende gecompenseerd. In gebieden waar sprake is van bijzonder landschap zal de landbouw zich moeten aanpassen. Er mag slechts één dienst zijn die landbouwbedrijven controleert. Bedrijven die zich goed aan de regels houden, hoeven minder vaak te worden gecontroleerd.

De agrarische sector kan het zich niet permitteren om achterstand op te lopen ten opzichte van andere landen bij de ontwikkeling van genetisch gemodificeerde gewassen (GMO). De onderzoeksmogelijkheden moeten worden verruimd. Hierbij moeten we oog houden voor mogelijke risico's voor de volksgezondheid.

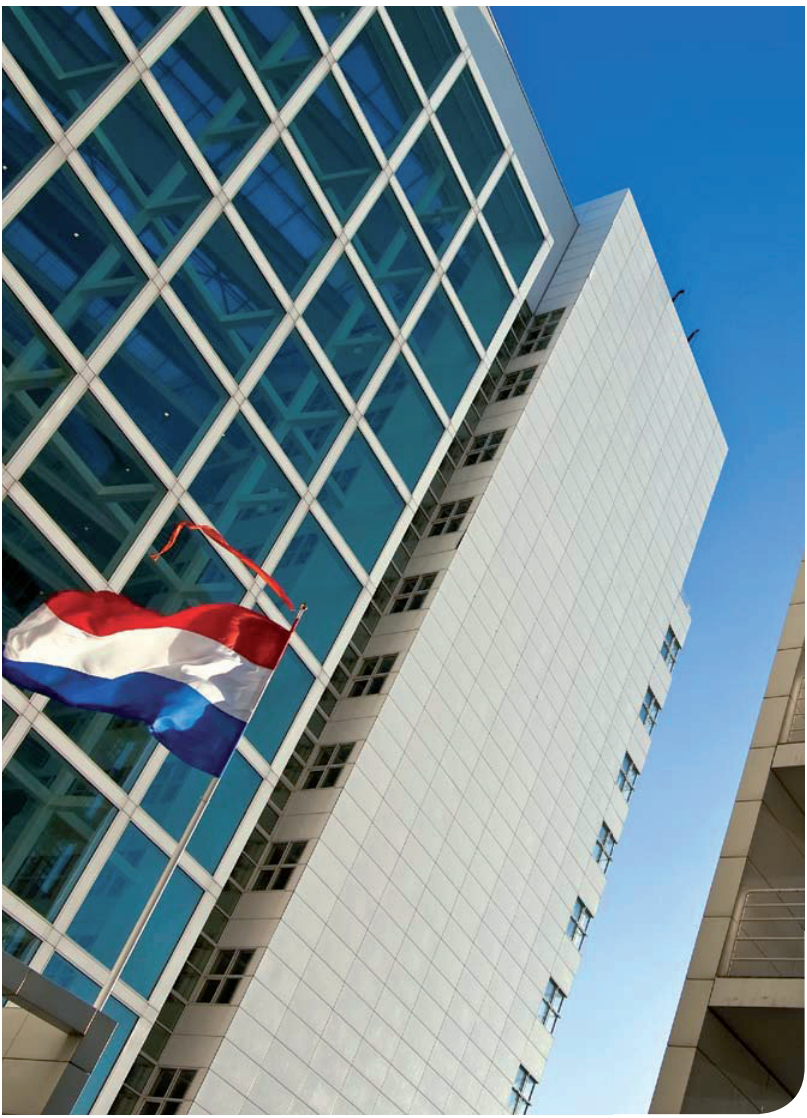
3.6 Dierenwelzijn

Vanuit de samenleving wordt kritisch gekeken naar productiemethoden en dierenwelzijn. De overheid dient wensen op dit gebied te vertalen in heldere en haalbare doelstellingen. De invulling van deze doelstellingen kan volgens de VVD prima door de sectoren zelf worden ingevuld. Het is geen taak van de overheid om allerlei extra maatregelen te formuleren bovenop de al bestaande doelstellingen zonder nadere onderbouwing. Bovendien leidt al deze extra regelgeving tot een beperking van economische ontwikkeling van bedrijven. De VVD is daarom, waar mogelijk, voorstander van een terugtredende overheid, die zich beperkt tot het handhaven van de wet.

We moeten ons ook bewust blijven van de concurrentiepositie van de Nederlandse veehouderij ten opzichte van het buitenland. Afspraken over de verbetering van dierenwelzijn en de verbetering van productiemethoden moeten daarom in internationaal verband worden gemaakt zodat op termijn sprake is van een internationaal gelijk speelveld. De VVD blijft zich hiervoor inzetten. Het verbod op de pelshouderij wordt teruggedraaid.

Verreweg de meeste huisdiereigenaren gaan liefdevol en verantwoord om met hun huisdier. De VVD is daarom tegen allerlei betuttelende maatregelen voor mensen met een huisdier, zoals het verplicht chippen van honden en katten. Een eigenaar zal immers zelf zorgen dat zijn huisdier te traceren is. Mensen die hun huisdier mishandelen of er op andere wijze onverantwoord mee omgaan, worden wat de VVD betreft hard aangepakt. Dit kan via hogere straffen of door het opleggen van een houdverbod voor dieren.

4 Overheid

4. Overheid

4.1 Overheid

De VVD wil een kleine, krachtige overheid. Het overheidsbestuur is er voor de burger, niet andersom. Ambtenaren dienen zich dienstverlenend en klantvriendelijk op te stellen. Daadkrachtig en op tijd handelen bepaalt in belangrijke mate de effectiviteit van een kleine overheid die ten dienste van burgers staat.

Op dit moment is de afstand tussen de burger en de overheid te groot. Er heerst in Nederland een vertrouwenscrisis. Mensen hebben weinig vertrouwen in de rechtsstaat en het optreden van de overheid. Is de overheid wel betrouwbaar? Is de overheid niet meer een 'partij' dan het verlengstuk van het algemeen belang?

De VVD wil deze crisis beëindigen en het vertrouwen van de burger in de overheid terugwinnen. De oplossingen voor de vertrouwensbreuk moeten we niet alleen zoeken in de structuur maar ook in de cultuur van de overheid. De overheid is niet de vertegenwoordiger van een kleine elite maar is er voor en van iedereen. De slagvaardigheid van de overheid wordt te zeer beperkt door bestuurlijke drukte. De overheid moet terughoudend zijn ten aanzien van nieuwe taken en bestaande taken kritisch bekijken. Een compact en overzichtelijk georganiseerde overheid moet voor burgers een betrouwbare partner zijn die gemaakte afspraken nakomt en regels handhaaft. Een dienstverlenende en klantvriendelijke werkwijze draagt bij aan het terugwinnen van het verloren vertrouwen. Deze principes moeten in alle bestuurslagen het uitgangspunt zijn.

De VVD staat voor minder bestuurders, minder politici en minder ambtenaren. Nederland functioneert beter met een derde minder bestuurders en ambtenaren. Dat betekent ook minder Tweede Kamerleden (van 150 naar 100) en minder Eerste Kamerleden (van 75 naar 50).

Het aantal ministers en staatssecretarissen is door het kabinet Rutte I al teruggebracht. Dit moet worden gehandhaafd. Zo mogelijk moet het aantal bewindspersonen nog verder worden teruggebracht. De VVD blijft tegenstander van ministers zonder portefeuille en programmaministers. Ook op Europees, provinciaal en lokaal niveau geldt: minder Europarlementariërs, Statenleden, raadsleden en bestuurders. De mogelijkheid om op lokaal niveau 'schaduw- burger- of duo raadsleden' te benoemen moet worden beperkt. Om minimale bezetting te garanderen kan worden volstaan met 1 ondersteunende functionaris.

De VVD wil de bestuurlijke drukte in Nederland aanpakken. Te vaak zijn het maken van beleid, de uitvoering van dit beleid en het toezicht versnipperd over verschillende bestuurslagen. De VVD wil per beleidsterrein een duidelijke afbakening van de verantwoordelijkheden en betrokkenheid van de verschillende bestuurslagen, waarbij rekening gehouden kan worden met de regionale situatie. Overheden moeten worden gecontroleerd door hun volksvertegenwoordiging, niet door andere overheden.

De VVD is daarbij voor een overheid van kerntaken. Als iedere overheidslaag zich tot haar kerntaken beperkt is er minder bestuurlijke drukte en – nog belangrijker – meer vrijheid en verantwoordelijkheid voor mensen zelf.

De VVD is daarnaast voorstander van het vastleggen van de strikte begrotingsregels ('de Zalmnorm') in de wet (Wet Houdbare Overheidsfinanciën). Deze wet moet wel garanderen dat overheden hun reeds opgebouwde reserves kunnen investeren in bijvoorbeeld wegen of schoolgebouwen.

Op initiatief van de VVD heeft het kabinet Rutte I het voorstel gedaan om subsidieregelingen standaard te beëindigen na vijf jaar. Alleen als de Tweede Kamer het bepaalt, wordt een subsidieregeling voortgezet. Deze aanpak zorgt er tegelijkertijd voor dat de werking van subsidies tijdig wordt geëvalueerd. Daarnaast is de VVD voorstander van transparante overheidsfinanciën en wil daarom graag een online subsidieregister.

De VVD wil een heldere scheidslijn aanbrengen tussen de publiek en de private sector. Er bestaat te vaak onduidelijkheid of een organisatie onder publieke verantwoordelijkheid valt of niet. Dit is met name het geval bij de zogenoemde ZBO's (zelfstandige bestuursorganen). Dit past niet bij de krachtige overheid die de VVD voorstaat. Daarom wil de VVD dat een organisatie ofwel onder het publieke domein en daarmee onder de ministeriele verantwoordelijkheid valt, ofwel onderdeel is van het private domein. Ook willen we de bestaande adviesstructuren rond departementen tegen het licht houden en waar nodig afschaffen.

De overheid kan geld besparen door beter samen te werken, zich tot kerntaken te beperken, meer gezamenlijk in te kopen en minder mensen in te huren. Het vastgoed van de overheid wordt optimaal gebruikt. Nieuw vastgoed kan ontwikkeld worden als dit op korte en lange termijn voordeel oplevert. Alle overheidsinstellingen moeten minstens een kwart minder gaan inhuren. Ook wat betreft de onkosten moet de overheid de tering naar de nering zetten. Het salaris van ambtenaren komt in ieder geval tot en met 2014 op de nullijn. Waar mogelijk geldt dit ook voor publiek of collectief gefinancierde instellingen. De secundaire arbeidsvoorwaarden van ambtenaren worden geharmoniseerd met de private sector. Dit geldt dus ook voor procedures rond ontslagrecht. Voor politieke bestuurders worden duur, plichten en voorwaarden van de wachtgeldregeling zoveel mogelijk geharmoniseerd met de WW-regelingen.

Provincies moeten zich beperken tot hun taken op het gebied van ruimte, mobiliteit, cultuur en regionale economie. Andere taken – zoals jeugdzorg, arbeidsmarktbeleid, onderwijs en daklozenzorg worden afgestoten naar het Rijk of de gemeenten. De VVD wil dit wettelijk vastleggen.

Ons land heeft een aantal sterke regio's, zoals Brainport Eindhoven en de economische centra in de Noord- en Zuidvleugel van de Randstad. De bestuurlijke structuur moet aansluiten bij de 'economische logica' van deze sterke regio's. Alleen dan kunnen zij zich in het tempo van de mondiale economie blijven ontwikkelen. De initiatieven om te komen tot metropoolvorming rond de Amsterdamse regio en tussen de Rotterdamse en Haagse regio's moeten daarom ruimte krijgen.

Verkeer en vervoer zien we als het motorblok in een Vervoersautoriteit zoals voorgesteld door het kabinet Rutte I. Daarnaast blijft de VVD voorstander van minder provincies. Het Rijk moet daarom initiatief nemen tot herindeling van provincies, en de samenvoeging van (delen van) Noord-Holland, Utrecht en Flevoland zo snel mogelijk tot stand brengen. In de andere delen van Nederland worden fusies tussen provincies gestimuleerd. Gelet op de verschillen tussen provincies blijft maatwerk geboden.

De VVD wil gemeentelijke fusies en samenwerking stimuleren. Als blijkt dat gemeenten onvoldoende in staat zijn hun taken goed uit te voeren wordt een fusie van bovenaf geïnitieerd. Provinciale grenzen mogen niet langer een obstakel zijn voor een gemeentelijke herindeling. Daarnaast wil de VVD dat er meer ruimte komt voor bestuurlijke vormen van samenwerking tussen gemeenten. Zo moet het mogelijk worden dat één persoon in verschillende samenwerkende gemeenten wethouder is.

Alle bestaande specifieke uitkeringen en decentralisatieuitkeringen worden in 2014 overgeheveld van de Algemene Uitkering naar het Gemeentefonds. Dat geeft gemeenten de beleidsvrijheid die past bij de decentralisatiebeweging.

De VVD wil overbodige en bureaucratische bestuurlijke tussenlagen afschaffen. Deelgemeenten worden daarom opgeheven, terwijl de gemeentelijke dienstverlening in de wijken verbeterd wordt.
De VVD is voorstander van het opheffen van de WGR-plusregio's.

De waterschappen zijn in de afgelopen periode fors opgeschaald. De beleidsvormende provincies en de waterschappen kunnen elkaar aanvullen. De VVD wil dat de waterschapsbesturen voortaan direct en gelijktijdig met de gemeenteraden worden gekozen.

Op dit moment wordt voor iedere bestuurslaag een aparte verkiezing georganiseerd. Daardoor is er gemiddeld een verkiezing per jaar. De VVD wil de verkiezingen van gemeenteraden en provinciale staten

voortaan op dezelfde dag houden. Modernisering van het kiesproces, zowel binnen Nederland als voor Nederlandse kiezers in het buitenland, is gewenst. Nog voor de eerstvolgende gemeenteraadsverkiezingen wordt de mogelijkheid tot het aangaan van een lijstverbinding uit de Kieswet geschrapt. Een partij krijgt de eerste zetel pas als tenminste de kiesdeler is gehaald.

Aruba, Curaçao en Sint Maarten zijn autonome landen in het Koninkrijk der Nederlanden. Zij moeten financieel hun eigen broek ophouden. Nederland ondersteunt een adequaat toezicht op de kwaliteit van het bestuur, justitie en financiën. De VVD wil bij voorkeur in een gemenebest de relatie met Aruba, Curaçao en Sint Maarten onderhouden. Zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid voor deze landen staan bij de VVD voorop. Het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden moet daartoe worden herzien.

4.2 Veiligheid en Justitie

Het zorgen voor een veilige samenleving is een klassieke taak van de overheid. De inwoners van Nederland moeten kunnen gaan en staan waar zij willen. De VVD vindt dat mensen die de veiligheid ondermijnen een krachtige en voortvarend optredende overheid tegenover zich moeten vinden. Daarom wil de VVD 250 miljoen euro vrijmaken voor extra politieagenten op straat. De pakkans wordt vergroot, zeker voor misdrijven die mensen hard raken, zoals woninginbraak en geweldsdelicten. Wie straf verdient krijgt straf. De verjaringstermijnen in het strafrecht worden verlengd. Criminaliteitspreventie en recidivevermindering zijn zeer belangrijk.

Politie en justitie richten zich op verdachten en daders en staan pal voor de slachtoffers van criminaliteit. De VVD accepteert niet dat de goeden lijden onder de kwaden. Het moet glashelder zijn wat wel en niet acceptabel is. Zo wil de VVD kinderporno en mensenhandel met wortel en tak uitroeien.

Rechtspraak

Het recht garandeert dat Nederland een rechtsstaat is waarbinnen de zwakkeren beschermd worden tegen de sterkeren. Daarom moet het recht op een zo efficiënt mogelijke en gebruikersvriendelijke manier functioneren. De VVD zet zich blijvend in voor een onafhankelijke, toegankelijke en efficiënte rechtspraak. De VVD wil het procesrecht vereenvoudigen en belemmeringen voor efficiënt en digitaal procederen wegnemen. Ook het bestuursrecht moet voor mensen overzichtelijk zijn. Het samenvoegen van het College van Beroep voor het bedrijfsleven en de Centrale Raad van Beroep zal de overzichtelijkheid van de bestuursrechtspraak vergroten. Op termijn zullen deze colleges worden samengevoegd met de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State en worden ondergebracht in een afzonderlijk hof. De adviserende en rechtsprekende functie van de Raad van State worden tot die tijd strikt gescheiden.

De VVD ziet een belangrijke rol weggelegd voor mediation, zowel in het civiele en bestuursrecht als in het strafrecht.

Rechtvaardig en effectief strafrechtssysteem

Zonder veiligheid is er geen vrijheid. Werken aan een veiliger Nederland betekent niet alleen 'meer veiligheid', maar ook dat we het vertrouwen in de rechtsstaat herstellen en onze vrijheid waarborgen. Procedures dienen overzichtelijk en kort te zijn en maatregelen worden consequent ten uitvoer gelegd.

Overlast en crimineel gedrag moeten we snel en keihard aanpakken. Bij aanhouding volgt direct voorgeleiding en berechting. De VVD is een voorstander van de ZSM-afhandeling. Straffen worden Zo Snel Mogelijk ten uitvoer gelegd (lik-op-stuk). Criminele winsten moeten waar dat kan worden ontnomen. De dader wordt in alle gevallen aansprakelijk gesteld voor de schadeloosstelling van de slachtoffers. De VVD vindt dat herziening ten nadele van ten onrechte vrijgesproken verdachten mogelijk moet zijn. Dat moet in ieder geval gelden bij valse verklaringen, vals bewijs, verbeterde forensisch onderzoekstechnieken en nieuw bewijs. Het wordt toegepast op alle ernstige misdrijven die nog niet zijn verjaard.

De strafrechtsketen (politie, openbaar ministerie en gevangeniswezen) moet eenduidig worden aangestuurd. Uitwisseling van informatie moet binnen die keten optimaal kunnen plaatsvinden. Doelmatigheid, rechtsgelijkheid en rechtszekerheid staan daarbij voorop. De bestrijding van de bureaucratie blijft ook hier een speerpunt. Het ministerie van Veiligheid en Justitie blijft bestaan. Verdere kosteneffectiviteit

kunnen we bereiken door naast publieke ook private exploitanten van gevangenissen te introduceren. Bij relatiemisdrijven krijgen veroordeelde daders minder rechten om hun kinderen te bezoeken of het ouderlijk gezag uit te oefenen.

Mensen die ter verdediging van zichzelf of van een woning of bedrijf geweld tegen een dader moeten gebruiken, krijgen bescherming. Bij de strafoplegging moet duidelijk zijn hoe de straf ten uitvoer wordt gelegd. De VVD wil dat de rechter bij meerdere strafbare feiten (meerdaadse samenloop) de vrijheid krijgt een passende straf op te leggen tot een maximum van een levenslange gevangenisstraf. De zogenoemde terugkijktermijn voor recidive wordt van vijf naar tien jaar opgerekt.

Slachtofferzorg

De VVD wil recht doen aan de belangen van slachtoffers en nabestaanden. Daarom willen we het spreekrecht voor slachtoffers van ernstige misdrijven uitbreiden en de begeleiding bij rechtszaken verbeteren. Ook wordt de informatievoorziening aan slachtoffers verbeterd en wil de VVD dat slachtoffers hun schade altijd en zo snel mogelijk kunnen verhalen op de dader ('vandalen gaan betalen'). Ook de kosten van slachtofferhulp zelf moet kunnen worden verhaald op de dader. Als de dader minderjarig is worden ouders financieel aansprakelijk gesteld. De drempel om aangifte te doen moet verder worden verlaagd. Ook gedurende het (straf)proces moet het mogelijk zijn voor degene die aangifte heeft gedaan om anoniem te blijven. Daartoe zal een algemeen loket slachtofferhulp worden ingesteld.

Terugdringen recidive

Los van repressieve maatregelen als een gevangenisstraf is het noodzakelijk dat stelselmatige daders een verplichte behandeling krijgen om te voorkomen dat zij opnieuw de fout ingaan. Dit kan in het kader van het programma Terugdringen Recidive (TR) en met toepassing van andere justitiële en civiele maatregelen. Betrokken instellingen werken elkaar daarbij niet tegen. Gedetineerden moeten in de toekomst fulltime gaan werken. Zij die van goede wil zijn, kunnen met goed gedrag en hard werken extra faciliteiten verdienen. Onverbeterlijke criminelen zitten hun straf onverkort uit. Zeden- en zware geweldsdelinquenten moeten levenslang onder toezicht kunnen worden gesteld.

Minimumstraffen

Mensen die binnen 10 jaar voor de tweede maal een ernstig gewelds- of zedenmisdrijf plegen (bijvoorbeeld een levensdelict, straatroof, overval, verkrachting) krijgen een minimumstraf opgelegd. De rechter kan rekening houden met zeer uitzonderlijke omstandigheden.

Georganiseerde misdaad

De VVD ziet de georganiseerde misdaad als een groot probleem van deze tijd en wil dat deze krachtiger wordt aangepakt. Op alle gebieden, zowel bestuurlijk-, fiscaal- als strafrechtelijk moeten we intensiever optreden. Preventie en repressie in één hand. In Nederland worden jaarlijks miljarden aan drugsgeld witgewassen. Onze economie is dus al besmet met criminele vermogens. Dit schaadt niet alleen de integriteit van de samenleving, maar leidt tot ontwrichting. De VVD realiseert zich dat de misdaad in rap tempo internationaliseert en digitaliseert. Hierop moeten politie en justitie snel kunnen inspelen.

Cyber security

Het beveiligen van digitale systemen en netwerken is belangrijk om onze economie en samenleving draaiend te houden. Zowel de cyberdreiging als de afhankelijkheid van cyberinfrastructuur neemt toe. Dit maakt ons kwetsbaar: uitval van elektriciteit, internet of betalingsverkeer levert direct grote problemen op. De versterking van de mogelijkheden en instrumenten voor overheid en bedrijfsleven om besturingssystemen en bedrijfs- en persoonsgegevens van vitale objecten beter te kunnen beschermen is daarom noodzakelijk.

Cyber crime

Criminelen maken steeds vaker gebruik van internet voor hun misdadige activiteiten. De VVD wil dat hier krachtig tegen wordt opgetreden, op basis van de werkelijke dreiging. Voorlichting en onderzoek, maar ook gespecialiseerde teams die opsporing en vervolging ter hand nemen, samen met banken, het bedrijfsleven en andere landen, zijn nodig.

Politie

Het werk van politieagenten is cruciaal voor een veilig Nederland. Zij handhaven de orde, verlenen noodhulp en sporen misdadigers op. Jarenlang is er gesproken over de totstandkoming van een nationale politie. De VVD was en is voorstander van deze nationale politie. Hiermee komt het beheer in één hand. Aangifteopvolging, snelle aanpak van overlast en verkeershandhaving worden effectiever. Met als gevolg: meer capaciteit voor het échte politiewerk. We willen een aangiftevolgsysteem ontwikkelen, waarbij slachtoffers van criminaliteit de voortgang van hun aangifte (online) kunnen volgen bij politie en justitie.

Ook in de nieuwe politiestructuur moet de politie zichtbaar aanwezig zijn op straat, in de wijken, dorpen en steden. Nationale veiligheid begint immers lokaal. De burgemeester stuurt de politie aan bij het handhaven van de openbare orde en veiligheid in zijn gemeente. De gemeenteraad speelt een belangrijke rol bij het bepalen van de lokale prioriteiten van de politie.
De officier van justitie blijft de politie aansturen bij de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde. Die lokale inzet blijft nodig om de nationale politie tot een succes te maken. Illegale prostitutie in Amsterdam, overlast van jongeren in Rotterdam, wietschuren in Brabant: het vraagt allemaal om een 'eigen' benadering en dus ook een doortastend optreden van de burgemeesters (die daar dan ook de bevoegdheden voor moet hebben).

Met de vorming van de Nationale Politie pleit de VVD voor een versnelde afbouw van managementlagen en bureaucratie. De professional moet weer centraal staan, dit geldt voor de gehele overheid en maatschappelijke organisaties.

De VVD ziet in winkelbeveiligers (de zogenoemde winkel-BOA's) een belangrijke schakel om de Nederlandse winkels en winkelstraten veiliger te maken. Om hun werk goed te kunnen doen dienen deze beveiligers – mits gecertificeerd – uitgerust te worden met onder meer handboeien en pepperspray.

Daarnaast krijgen BOA's de mogelijkheid boetes op te leggen bij overlast, kleine ergernissen en verkeersoverlast.

De VVD wil de politie afrekenen op resultaten en vindt het van belang dat de prestaties van de politie internationaal vergelijkbaar worden gemaakt. Het opheldering spercentage en de pakkans moeten daarbij de rode draad zijn.

Zichtbaar toezicht en handhaving op straat is van belang voor onze veiligheid en veiligheidsbeleving. De politie speelt hierbij een belangrijke rol. Door de grote veiligheidsproblemen is er per definitie weinig politie beschikbaar, gemeentelijke toezichthouders/handhavers en cameratoezicht hebben grote toegevoegde waarde.

Bepaalde taken kunnen ook door particuliere beveiligers worden uitgevoerd. Dit ontlast de politie waardoor er meer tijd is voor de échte politietaken. Wel dient de politie altijd de regie te houden.
De informatiepositie van de politie op straat is cruciaal voor zowel het handhaven van de openbare orde als het opsporen van misdrijven. De operationele samenwerking tussen politie, lokale toezichthouders/handhavers en particuliere beveiligers moet dan ook wettelijk verankerd worden.

Het optreden tegen dierenmishandeling behoort tot het reguliere takenpakket van de nationale politie. De politie doet dit in samenwerking met de Landelijke Inspectie Dierenbescherming en de Voedsel- en Warenautoriteit.

De VVD wil de positie van politieagenten verder versterken door hun opleiding te verbeteren.
De opleiding moet een echte vakschool worden waarin aandacht is voor maatwerk. De vaardigheden die agenten nodig hebben op straat staan centraal in de opleiding. Deze vakschool moet integraal onderdeel worden van de nationale politie, zodat er een goede koppeling is tussen theorie en praktijk. Ook moet de door het kabinet Rutte I ingezette vernieuwing van de vrijwillige politie worden voortgezet.

Veilige publieke taak
Hulpverleners en werknemers met een publieke taak spelen een belangrijke rol in onze samenleving. De VVD staat pal voor deze mensen. Geweld, agressie en/of intimidatie is dan ook onaanvaardbaar. Er dient respect te bestaan voor de personen die namens de overheid optreden. Geweld tegen personen die namens de overheid optreden dient in beginsel altijd met gevangenisstraf te worden bestraft.

Rampenbestrijding en crisisbeheersing
Om rampen te kunnen bestrijden en crises te beheersen wil de VVD de verschillende hulpdiensten in de veiligheidsregio's beter laten samenwerken. De brandweerzorg en geneeskundige hulpverlening moeten optimaal georganiseerd zijn. Daarom willen we de regionalisering van de brandweerorganisatie doorzetten, zodat er een nog betere brandweerzorg komt en de beschikbare middelen zo doelmatig mogelijk worden uitgegeven. De VVD koestert de brandweervrijwilligers. Opschaling mag niet ten koste gaan van de operationele slagkracht van de brandweer, daarom blijven inbedding en lokale betrokkenheid van de brandweervrijwilligers een absolute voorwaarde.

Drugs
Het onderscheid tussen hard- en softdrugs vervaagt, met alle gevolgen van dien. Ook softdrugs kunnen voor jongeren tot verslavingsproblemen of geestesziekten leiden. Daarnaast veroorzaken coffeeshops soms veel hinder en overlast voor omwonenden. De VVD wil overlastgevende coffeeshops onmiddellijk sluiten. Buitenlandse gebruikers worden aangetrokken door het Nederlandse drugsbeleid.
De clubpas blijft rijksbeleid. Er vindt overleg plaats met de burgemeesters van de gemeenten die nu nog geen clubpas hebben. Er wordt dus rekening gehouden met de lokale standpunten. In coffeeshops kan alleen giraal worden betaald. De strafbaarstelling van soft drugs delicten willen we verhogen. Tegen straathandel wordt streng opgetreden en drugspanden worden gesloten. Schade veroorzaakt door de teelt van softdrugs wordt tot op de laatste cent verhaald op de daders. Net als openbare dronkenschap wordt ook in het openbaar onder invloed van drugs zijn strafbaar gesteld.

Kansspelen
Als kansspelen leiden tot verslaving of criminaliteit, zoals het witwassen van geld, moet de overheid optreden. Maar dit moet niet leiden tot bevoogding en betutteling. Voor de VVD geldt: vrijheid waar dat kan en bescherming waar het moet. De VVD pleit voor het reguleren van online kansspelen, sportweddenschappen en pokerevenementen. Het huidige restrictieve kansspelbeleid is niet meer van deze tijd. Regulering van online kansspelen stelt de overheid beter in staat consumenten te beschermen en verslaving te voorkomen. Illegale aanbieders worden keihard aangepakt. Vergunninghouders die zich meerdere keren misdragen, verliezen hun vergunning. De overheid kan Holland Casino verkopen. De VVD wil meer vergunningen uitgeven voor goede-doelenloterijen, waaronder die ten behoeve van cultuur en sport.

Fraude met overheidsregelingen
Veel overheidsregelingen en -voorzieningen zijn (hoe zorgvuldig ook ontworpen) gevoelig voor fraude en misbruik. Dit zien we overal gebeuren. Denk aan bij hun ouders wonende studenten die een studiebeurs voor uitwonenden ontvangen, ziekenhuispersoneel dat niet verrichte handelingen in rekening brengt en bijstandsfraude. Zulk misbruik is diefstal en moeten we hard aanpakken. De VVD wil daarom een centraal fraudeartikel in de Wet Economische Delicten opnemen. Alle fraudegevallen moeten op basis hiervan worden vervolgd. Wie schuldig is aan fraude wordt tijdelijk uitgesloten van de betreffende voorziening. De rechter bepaalt de duur van de uitsluiting.

Privacy
De bescherming van de persoonlijke levenssfeer van burgers is van groot belang. Vrijheid is voor liberalen een groot goed. Internet en digitale technieken maken het mogelijk grote hoeveelheden persoonsgegevens te verzamelen, of het nu gaat om het patiëntendossier of terrorismebestrijding. Te vaak moeten we maar uitgaan van de goede bedoelingen van de overheid en grote bedrijven, zonder dat voldoende garanties en waarborgen tegen misbruik worden geboden. 'Privacy by design' is voor de VVD het uitgangspunt. Dat wil zeggen dat men bij de bouw van automatiseringssystemen en het aanleggen van

databases nadenkt over de bescherming van (persoons)gegevens. We willen dat er een Privacy Impact Assessment wordt gehouden bij de opbouw van automatiseringssystemen en wetgevingstrajecten. Inbreuken door de overheid moeten voorzien zijn van een horizon- en evaluatiebepaling en altijd gebaseerd zijn op een wet. Het wetsvoorstel Meldplicht datalekken moet met spoed worden behandeld. Onbevoegde toegang moet in een vroeg stadium worden onderkend en ook aan de betrokken burger worden gemeld. De VVD wil heldere regels over wat wel en niet mag en technische garanties die onjuist gebruik verhinderen. Want dit zijn waarborgen voor de vrijheid van de burger. Het gebruik van sociale media is niet meer weg te denken uit de hedendaagse samenleving. De zekerheden rondom persoonlijke gegevens moeten we ook hier bewaken.

Inbreuken op de privacy zijn wel toegestaan ter bescherming van mensen en voor criminaliteitsbestrijding, met inbegrip van terrorismebestrijding. Het moet hierbij gaan om opsporingsactiviteiten of inlichtingenoperaties, niet om het willekeurig aanleggen of toegankelijk maken van hele databestanden. De overheid bewaakt de vrijheid en beschermt burgers tegen willekeur.

Internetvrijheid

De VVD is tegen het ACTA-verdrag (wereldwijde standaard voor de handhaving van intellectuele eigendomsrechten) zoals dat nu voorligt en tegen vergelijkbare handelsverdragen. Deze verdragen bieden te veel interpretatieruimte om internet te beperken. Vrijheid op internet is een groot goed, daar moeten we voorzichtig mee omspringen. Bescherming van auteursrechten is belangrijk, maar moet worden vormgegeven op een wijze die past bij de moderne realiteit. Internet biedt volop ruimte voor nieuwe verdienmodellen, zoals iTunes en Spotify de afgelopen jaren hebben bewezen.

Discriminatie

De gelijkwaardigheid van alle mensen is een van de belangrijkste uitgangspunten van de VVD. Tegen elke vorm van discriminatie moeten we hard optreden. Geweldsmisdrijven met discriminatie als achtergrond moeten extra zwaar worden bestraft.

De VVD staat als liberale partij ook borg voor de verdere emancipatie van lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen en transgenders. Verworvenheden mogen niet worden uitgehold en niet-aflatende aandacht is nodig voor de zaken die nog geregeld moeten worden. Zoals de snelle totstandkoming van het lesbisch ouderschap en wetgeving die het voor transgenders eenvoudiger maakt om hun geslachtsaanduiding op de geboorteakte te laten wijzigen.

Scholen moeten voorlichting geven over seksualiteit én seksuele diversiteit. Scholen mogen leraren op geen enkele wijze weren of ontslaan vanwege hun geaardheid, de zogenoemde ‘enkele feit constructie’ wordt dan ook geschrapt. De VVD wil af van de weigerambtenaar, want de overheid discrimineert niet. Bij bloeddonatie staat de veiligheid van de ontvanger voorop. Om risico’s te bepalen telt niet de seksuele geaardheid, maar het seksuele gedrag.

4.3 Integratie

De VVD staat voor een samenleving waarin iedereen meedoet (ongeacht geloof, ras of achtergrond). De VVD sluit niemand uit. Bij ons staat niet afkomst, maar toekomst centraal. Niet geloof, maar gedrag. Niet de groep maar het individu. Wij accepteren niet dat mensen in een hoek worden gezet - maar ook niet dat mensen dat zelf doen.

De VVD verwacht dat mensen de kansen grijpen die hun worden geboden. Want we hebben niet alleen gelijke rechten maar ook gelijke plichten. Wij treden op daar waar het fout gaat, maar moedigen iedereen aan om mee te doen.

Vanuit deze invalshoek wil de VVD de nog steeds forse integratieproblemen te lijf gaan. Nieuwkomers worden gestimuleerd zich een volwaardige plaats in de samenleving te verwerven. Veel nieuwkomers komen uit een cultuur die erg verschilt van de Nederlandse. Om goed in Nederland te kunnen functioneren is inzicht in en acceptatie van de Nederlandse samenleving noodzakelijk. Dit moet zowel bij het

inburgeringsexamen als in het onderwijs stevig aandacht krijgen. Personen en organisaties die de integratie bewust tegenwerken worden aangepakt. De VVD wil dat mensen elkaar open en herkenbaar tegemoet treden. Om die reden zijn we voorstander van een verbod op gezichtsbedekkende kleding.

De VVD waardeert en erkent mensen die erin slagen op eigen benen hun weg in onze samenleving te vinden en te integreren. En dat zijn er veel. Dat komt niet door de overheid; integreren doen mensen zelf. De VVD verwacht dan ook dat iedereen die de keus maakt om in Nederland te komen wonen zelf verantwoordelijkheid neemt om volwaardig mee te draaien in de samenleving.

Allochtonen kunnen gewoon worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid, net als iedere andere Nederlander. Daarbij past geen overheid die via talloze projecten en integratiesubsidies de eigen verantwoordelijkheid van hun schouders neemt. Dat wél doen, lijkt sympathiek. Maar daarachter gaat een diep neerbuigende, stigmatiserende houding schuil. De VVD wil daarom een einde maken aan de gesubsidieerde integratie-industrie.

Inburgering van toegelaten asielzoekers en migranten op een adequaat niveau is voor henzelf en hun kinderen de sleutel tot een volwaardige deelname aan de Nederlandse samenleving. Zij zijn hiervoor zelf verantwoordelijk. Inburgeraars kiezen voortaan zelf een cursusaanbieder met een aanbod dat bij hen past. Hierdoor ontstaat meer maatwerk en zal de prijs-kwaliteit verhouding van inburgeringscursussen verbeteren. De benodigde opleiding en het examen komen voor rekening van de immigrant/asielzoeker. Als zij hier niet toe in staat zijn kan er gebruik gemaakt worden van een sociaal leenstelsel. De overheid houdt toezicht op de kwaliteit van de examens. Wie het examen niet aflegt of niet met succes afrondt, moet Nederland verlaten.

Integreren door te werken

Het hebben van een baan is volgens de VVD de beste manier om te integreren. Werk je, dan leer je de Nederlandse taal, geef je het goede voorbeeld aan je omgeving en investeer je in jezelf en in de samenleving. Daarom wordt de integratieportefeuille voortaan ondergebracht bij het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Wie werken kan moet werken. Voor het vinden van werk is iemand in beginsel zelf verantwoordelijk. Wanneer iemand geen baan kan vinden, moet deze zich aantoonbaar fulltime inzetten om zijn tekortkomingen weg te werken en zichzelf in voldoende mate te verbeteren. En werk moet lonen, dus wie werkt moet er ook echt op vooruitgaan.

De VVD wil de toegang tot de sociale zekerheid voor vreemdelingen beperken. Wij vinden het niet eerlijk dat mensen door foute prikkels te snel in een uitkering belanden en daarmee worden veroordeeld tot een leven in een vaak langdurige achterstandssituatie. Bovendien staan de bijdragen aan de opbouw van onze sociale zekerheid vaak niet in verhouding tot de aanspraken erop. De eerste tien jaar na aankomst in Nederland wordt geen recht op bijstand verleend; WW-uitkeringen zijn gebaseerd op daadwerkelijk betaalde premies. Wordt via frauduleuze ingrepen toch een beroep op de bijstand gedaan, dan zal de verblijfsvergunning automatisch worden ingetrokken. Mensen die de Nederlandse taal niet goed beheersen, hebben wat de VVD betreft geen recht op bijstand.

Midden- en Oost-Europeanen

De huidige immigratie naar ons land bestaat op dit moment voor een groot deel uit Midden- en Oost-Europeanen. Daarnaast krijgen we mogelijk te maken met migratiestromen uit andere EU landen. Het grootste deel van hen werkt en levert zo een positieve bijdrage aan de Nederlandse economie. Het vrij verkeer van personen binnen de Europese Unie is een groot goed en draagt aantoonbaar bij aan onze welvaart. Maar deze immigratie brengt ook forse problemen met zich mee waarvoor de VVD de ogen niet sluit. Mensen die voor overlast zorgen of zich crimineel gedragen zijn niet welkom in Nederland. We willen alle mogelijkheden inzetten om deze personen terug te sturen naar het land van herkomst.

Migranten die werkloos raken willen we stimuleren om terug te keren naar het land van herkomst. Bovendien moeten ze beperkte toegang krijgen tot sociale zekerheid. De VVD wil naar een Europees ingroeimodel, waarbij uitkeringen worden gebaseerd op daadwerkelijk in de diverse lidstaten betaalde premies. Tegen huisjesmelkers, malafide uitzendbureaus en anderen die misbruik maken van Midden- en Oost Europeanen moeten we hard optreden.

Taalachterstanden

Een belangrijke voorwaarde voor succesvolle integratie is dat mensen toegang hebben tot goed onderwijs. Het creëert eerlijke kansen, ook op latere leeftijd. We willen daarom al op 3-jarige leeftijd een verplichte taaltoets invoeren om te constateren of een kind een taalachterstand heeft. Is dat het geval, dan zijn ouders verplicht om hun kinderen voor eigen rekening via voorschoolse educatie te laten bijspijkeren. Hiermee wil de VVD voorkomen dat kinderen die voor het eerst naar de basisschool gaan onvoldoende Nederlands spreken en zo een blijvende achterstand oplopen.

Als leerlingen in het basisonderwijs toch nog een taalachterstand hebben, krijgen zij via kopklassen of zomerschool actieve ondersteuning om de taal te leren. Wie in groep 8 nog niet voldoende Nederlands spreekt, kan niet met een positief advies naar het voortgezet onderwijs.

Alleen het beheersen van de taal, hoe essentieel ook, blijkt niet genoeg te zijn om succesvol te integreren en te participeren. Kennis en begrip van Nederlandse kernwaarden – zoals de gelijkheid van alle mensen voor de wet, de vrijheid van meningsuiting en tolerantie – is essentieel. De VVD wil dat hier in het onderwijs meer aandacht aan wordt besteed. De ouders moeten bij het onderwijs een grote en actieve rol spelen. Werken zij niet optimaal mee, dan kan de kinderbijslag worden gekort of komen te vervallen.

Afgezien van de al genoemde voorschoolse educatie voor kinderen met een taalachterstand moet ook voor ouders duidelijk zijn wat er van hen wordt verwacht (Nederlands spreken, werken, opvoeden, actief betrokken zijn bij het onderwijs) en hoe zij geholpen kunnen worden (opvoedingsondersteuning, bemiddeling naar werk).

Religie

Voor veel mensen speelt religie een belangrijke rol in hun leven. De VVD staat respectvol, maar neutraal ten opzichte van religie. Het subsidiëren van religieuze activiteiten, interreligieuze dialogen, moskeeën, kerken of geloofsgemeenschappen is geen taak van de overheid. Deze neutrale houding is in het belang van religies zélf. Daarmee wordt voorkomen dat de overheid partij wordt in een concurrentie tussen religies en dat de ene religie wordt voorgetrokken boven de andere, of wordt achtergesteld. Juist deze neutraliteit garandeert ieders vrijheid in ons land om te geloven wat hij wil, of om niets te geloven.

De VVD bemoeit zich in beginsel dus niet met religie, maar accepteert onder geen beding dat onder de vlag van religie inbreuk wordt gemaakt op onze kernwaarden, onze democratische rechtsorde en de bijbehorende instituties en wetten. Shariarechtspraak is fundamenteel in strijd met onze rechtsstaat en is voor de VVD onacceptabel.

Kernwaarden van onze samenleving - zoals de gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen, hetero- en homoseksuelen, gelovigen en ongelovigen - zijn juist door liberalen hard bevochten en zijn voor de VVD niet onderhandelbaar. De overheid mag geen instrument zijn van een religie om de vrijheid en gelijkwaardigheid van individuele burgers te beknotten.

De VVD accepteert daarom niet de druk vanuit religieuze kring om vrouwen en mannen, jongens en meisjes gescheiden te houden of apart te behandelen in publieke ruimten, zoals het openbaar vervoer, zwembaden of ziekenhuizen. De VVD komt op voor de rechten van vrouwen en homoseksuelen in verdrukking. Cultureel bepaald geweld als genitale verminking, eerwraak, ontvoering of achterlating wordt opgespoord en zwaar bestraft en kan leiden tot het verlies van de verblijfsvergunning van de dader. Voor kindermishandeling en genitale verminking wordt een verplichte melding ingevoerd. Religieuze instituties die integratie actief tegenwerken, passen niet in de Nederlandse samenleving en moeten gesloten worden.

Buitenlandse geestelijken van wie is aangetoond of een gegrond vermoeden bestaat dat zij zullen aanzetten tot non-acceptatie van de Nederlandse samenleving, worden niet langer toegelaten.
De VVD wil het verbod op smalende godslastering schrappen uit het wetboek van strafrecht.

4.4 Immigratie

De VVD wil een eerlijk en restrictief vreemdelingenbeleid. De VVD ziet kansen voor hoogopgeleide kennismigranten om ons land en onze economie te versterken. Maar de ongecontroleerde toestroom van kansarme en laagopgeleide migranten van de laatste decennia, leidde tot grote problemen in de wijken, op scholen, op de arbeidsmarkt en op het vlak van criminaliteit.

De aanhoudende toestroom van kansarme migranten werkt het oplossen van integratieproblemen tegen en moet daarom worden gestopt. Dankzij de VVD zijn vanaf 2002 belangrijke stappen genomen om het asiel- en immigratiebeleid streng, rechtvaardig en consequent toe te passen. Dit beleid wil de VVD voortzetten. Goede bewaking en controle van de Europese buitengrenzen zijn daarbij van belang. Indien deze buitengrenzen niet voldoende blijken te zijn om onze doelstelling te bereiken moet Nederland ingrijpen door aanhouding aan onze landgrenzen mogelijk te maken.

Huwelijksmigratie

Als je als Nederlander de liefde van je leven in het buitenland ontmoet, moet het natuurlijk mogelijk zijn samen in Nederland te gaan wonen. Maar wel onder de voorwaarde dat de buitenlandse partner zicht heeft op een volwaardige plaats in de samenleving. Huwelijksimmigranten worden daarom alleen toegelaten wanneer zij naar Nederlandse maatstaven voldoende zijn opgeleid en de Nederlandse taal in woord en geschrift beheersen. Zij moeten ook kunnen aantonen voldoende kennis te hebben van de Nederlandse samenleving en hier positief tegenover te staan. Er wordt geen verblijfsvergunning toegekend als de partner jonger is dan 24 jaar, of als deze een neef of nicht is van de aanvrager, of als de aanvrager over een inkomen beschikt van minder dan 120 procent van het minimumloon.
Misbruik van huwelijksmigratie – zoals schijnhuwelijken – moet hard worden bestreden. Ook om dit te voorkomen wil de VVD de termijn voor het verkrijgen van een permanente verblijfsvergunning oprekken naar tien jaar.

Inkoop van AOW geschiedt op basis van een reële kostprijs. We maken een eind aan de export van kinderbijslag buiten de EU. Jongeren onder de 27 jaar kunnen als het aan de VVD ligt voortaan geen aanspraak meer maken op bijstand. Deze maatregelen voorkomen dat mensen onterecht aanspraak maken op onze sociale voorzieningen en stimuleren dat mensen integreren door middel van arbeidsparticipatie.
De VVD wil de Europese richtlijn voor gezinshereniging wijzigen. De leeftijds- en inkomenseis moeten omhoog. Als dit niet lukt moet Nederland een opt-out bepleiten zodat Nederland deels zijn eigen regels kan bepalen.

Immigratie uit overzeese gebiedsdelen

Ook vanuit de voormalige Nederlandse Antillen komt een stroom kansarme migranten richting Nederland. De VVD wil de vestiging van kansarme migranten uit Curaçao, Aruba en Sint Maarten tegengaan door criteria te verbinden aan een permanent verblijf in Nederland. Dit is in lijn met de voorwaarden die deze landen zelf stellen aan Nederlanders die zich daar willen vestigen (een bepaald inkomen, geen strafblad). Deze voorwaarden gelden voortaan ook andersom.

Kenniswerkers

De VVD wil kenniswerkers en talenten actief uitnodigen om zich in Nederland te vestigen om onze economie te versterken. Daartoe moeten we de procedures voor kennismigranten versoepelen, ook de regels van huwelijksmigratie en inburgering. Bedrijven en kennisinstellingen moeten toptalent met een minimum aan bureaucratie naar Nederland kunnen halen. Vergunningen voor kenniswerkers willen we sneller toekennen.

Asielzoekers

Vluchtelingen zijn mensen die in eigen land aantoonbaar niet veilig zijn. Voor hen is plaats in Nederland voor zover ze niet in hun eigen regio kunnen worden opgevangen.

Als we ruimte willen geven aan echte vluchtelingen moeten we de instroom van economische kansarme migranten beperken. Daarom wil de VVD dat bij asielzoekers snel en definitief duidelijk wordt of zij vluchteling zijn of niet. In het laatste geval moeten zij Nederland direct verlaten.

De VVD wil het stapelen van asielaanvragen stoppen en de procedures verder stroomlijnen. Stapeling van procedures leidt tot onzekerheid, en trekt een zware wissel op asielvoorzieningen en de rechtelijke macht. De VVD streeft ernaar dat elke aanvrager maximaal één aanvraag kan indienen voor een verblijfsvergunning 'asiel' of 'regulier'. Nadat een afwijzing in rechte is komen vast te staan, kan er geen herhaalde aanvraag worden ingediend.

Verblijfsvergunningen worden geweigerd bij voorafgaand illegaal verblijf in Nederland. Medicalisering van de asielprocedure wordt tegengegaan. Een verblijfsvergunning 'asiel' krijgt de aanvrager alleen als hij te goeder trouw is. Wie bij zijn aanvraag fraudeert, krijgt geen verblijfsvergunning. Van de aanvrager wordt verwacht dat hij juiste en volledige informatie verstrekt en beschikt over de juiste reis- of identiteitsdocumenten. De VVD staat voor een zorgvuldige, individuele toetsing van asielaanvragen. Tegelijk moet deze toetsing zo snel mogelijk leiden tot een definitief besluit of iemand daadwerkelijk asielzoeker is. Het zogenoemde categoriaal beschermingsbeleid, op grond waarvan personen uit bepaalde groepen, landen of regio's verzekerd zijn van een asielstatus blijft uit den boze.

De overheid is verantwoordelijk voor een effectief uitzettingsbeleid en de opvang van uitgeprocedeerde asielzoekers, tot het moment dat zij terug moeten keren naar het land van herkomst. De VVD wil bovendien een eind maken aan het 'loketshoppen'. Vraagt iemand een verblijfsvergunning 'asiel' aan, dan kan dus niet tegelijkertijd of daarna een verblijfsvergunning 'regulier' worden aangevraagd. Komt iemand op een visum Nederland binnen, dan dient hij na het verlopen van de visumtermijn Nederland direct te verlaten.

De terugkeer van uitgeprocedeerde asielzoekers wordt vaak bemoeilijkt doordat het land van herkomst niet meewerkt. De VVD wil dat de Nederlandse regering met kracht bepleit dat deze landen hun eigen onderdanen opnemen. Dat kan door een meewerkende houding als voorwaarde te stellen bij het sluiten van verdragen.

Alleenstaande minderjarige vreemdelingen kunnen, wanneer de veiligheidssituatie dit toelaat, het best in de eigen regio worden opgevangen. Zo kunnen deze kinderen direct terugkeren naar hun herkomstland en voorkomen we worteling in de Nederlandse samenleving.

Ook wil de VVD het uitzettingsbeleid voor criminele vreemdelingen aanscherpen. Nog te vaak gebeurt het dat criminele vreemdelingen die uitgezet hadden moeten worden op vrije voeten komen. De VVD wil dat elke veroordeling binnen de eerste drie jaar van het verblijf in Nederland leidt tot ongewenstverklaring en uitzetting. Deze moet direct aansluiten op de detentie, om te voorkomen dat de criminele vreemdeling in de illegaliteit verdwijnt.

De VVD vindt dat vluchtelingen in eerste instantie in de regio opgevangen moeten worden. Dit dient, zo nodig, in Europees verband te worden bevorderd. Alleen als die mogelijkheid niet bestaat, kan asiel in de EU worden aangevraagd. Iedereen die asiel wil vragen in de EU moet dat onmiddellijk bij binnenkomst doen. Dat gebeurt dus aan de zeegrenzen (vooral in Zuid-Europa), aan de landgrenzen (vooral in Oost-Europa) en op alle luchthavens met internationale vluchten. De facto neemt Nederland dus nog alleen asielverzoeken op Schiphol in behandeling. Zij die toch elders in de EU asiel vragen, worden terugverwezen naar de plaats waar ze de EU binnenkwamen.

Illegaliteit

Een groot aantal personen verblijft illegaal in ons land. Illegaliteit kan leiden tot uitbuiting, criminaliteit en gedwongen prostitutie en moet keihard worden bestreden. De VVD wil illegaliteit - en het in staat stellen tot illegaal verblijf - strafbaar stellen en is voorstander van een actief opsporings- en uitzettingsbeleid waarbij de prioriteit moet liggen bij illegale, criminele vreemdelingen. Gemeenten dienen de opvang van uitgeprocedeerde asielzoekers en illegalen te beëindigen. Zolang gemeenten opvang blijven bieden, is er geen prikkel om Nederland daadwerkelijk te verlaten. Integendeel: dat stimuleert juist om zo lang mogelijk te blijven, in de hoop alsnog een verblijfsvergunning te verkrijgen.

5 Buitenland en de bevordering van de internationale rechtsorde

5. Buitenland en de bevordering van de internationale rechtsorde

5.1 Buitenlandse zaken

De VVD wil dat Nederland een krachtig en zelfbewust buitenlandbeleid voert voor meer welvaart, meer vrede en meer veiligheid. Dat doet ons land met financiële, economische, diplomatieke of militaire middelen. Ook dient Nederland zich in te zetten voor de bevordering van de rechtsstaat en de bescherming van de mensenrechten.

De Nederlandse economie is voor bijna 70% afhankelijk van het buitenland. Wereldwijde groei van vrijhandel, vrijheid en democratie stimuleert onze economische groei. De VVD wil dat de Nederlandse regering zich verzet tegen tariefmuren, staatssteun en andere vormen van marktafscherming. Daarnaast hechten we waarde aan de Nederlandse reputatie als gastland van instellingen die vrede, mensenrechten en democratie bevorderen. De Trans-Atlantische samenwerking moet een belangrijk uitgangspunt blijven van het Nederlandse buitenlandse beleid.

De VVD vindt dat ´vrede en veiligheid´ en ´bevordering van de welvaart´ de twee hoofddoelstellingen van het buitenlandbeleid moeten zijn, want daarmee is het Nederlandse belang gediend. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken moet zich daarom nadrukkelijk richten op het waarborgen van vrijhandel, grondstoffen- en energiezekerheid, internationale veiligheid en terrorismebestrijding. Nederland zet zich in voor het realiseren van een mondiaal gelijk speelveld voor wat betreft de bescherming van de koopvaardijvloot tegen piraterij.

De ambassades, consulaten en andere Nederlandse instellingen in het buitenland werken als één team aan economische diplomatie, in het bijzonder exportbevordering en investeringen in werkgelegenheid in Nederland. Exportbevordering wordt de derde hoofdprioriteit van de Nederlandse diplomatieke dienst.

Nederland speelt nog onvoldoende in op de enorme machtsverschuivingen in de wereld. De handel met China en andere opkomende landen kan nog sterk worden uitgebreid en ook onze diplomatieke inspanningen moeten zich verplaatsen van oude aandachtsgebieden, naar opkomende economieën in het Verre Oosten, Zuid Amerika en Afrika. Met een alert en actief buitenlands beleid kan Nederland hier kansen benutten.

De VVD wil dat Nederland opkomt voor de internationale rechtsorde, mensenrechten en verantwoord bestuur in andere landen. Dit zo veel mogelijk in Europees verband en in het kader van de Verenigde Naties. Daarbij kunnen landen worden aangesproken op hun gedrag en beleid, ook qua mensenrechten. Maar niet alles kan overal en het opgeheven vingertje werkt lang niet altijd. Het is effectiever om het mensenrechtenbeleid te richten op maximaal 25 landen, waarbij prioriteit moet uitgaan naar landen waar de schendingen het zwaarst zijn.

De kracht van de diplomatie wordt ook bepaald door eensgezind optreden van landen en het inspelen op nieuwe machtsverhoudingen. De VVD wil dat de omvang van het postennetwerk kritisch tegen het licht wordt gehouden. Door met bevriende staten samen te werken, kan een selectievere landenkeuze worden gemaakt voor onze diplomatieke vertegenwoordiging. De VVD pleit voor een aanzienlijke verdere reductie van het postennetwerk, zowel in aantal als in grootte. Bij deze herverdeling zal de nadruk liggen op het samenvoegen van ambassades en consulaten met die van andere EU-lidstaten.

De NAVO is de hoeksteen van de buitenlandse veiligheidspolitiek. We hechten in dat opzicht veel waarde aan een sterke band met de VS. De NAVO en de EU vullen elkaar effectief aan op politiek, militair en diplomatiek terrein. De VVD wil dat de EU waar mogelijk zich eensgezind opstelt met de VS om binnen de VN en de NAVO een gemeenschappelijk veiligheidsbeleid te realiseren. Daarvoor zou de VN-veiligheidsraad moeten worden hervormd.

Het Israëlisch-Palestijnse conflict moet tot een einde komen door middel van evenwichtige en recht streekse onderhandelingen, gericht op een oplossing die ruimte biedt voor twee staten.

5.2 De EU: Niet méér Europa maar een béter Europa

Europese samenwerking is voor de VVD van groot belang. Deze heeft Nederland en Europa een historisch ongekende periode van vrede, veiligheid en welvaart gebracht. Als relatief klein land met een ijzersterke handelstraditie heeft Nederland daarbij vooral geprofiteerd van de open grenzen en de gemeenschappelijke interne markt. Het versterken van die interne markt en van de gemeenschappelijke handelspositie van de EU in de wereld creëert kansen voor het Nederlandse bedrijfsleven en is voor de VVD de eerste prioriteit in Europa.

Ook in andere opzichten wil de VVD een liberaal Europa. Dat betekent dat ook in Europa de overheid klein, zuinig en efficiënt moet zijn. Niet méér Europa maar een wérkend Europa. En daar is nog een wereld te winnen. Voor de VVD staat Nederland midden in de Europese Unie. De VVD wil dat Nederland zich blijft inzetten voor een beter en effectief bestuur van Europa. Zo heeft Nederland er eerder voor gezorgd dat er een Europese Begrotingscommissaris is gekomen die landen, die hun begroting niet op orde hebben, daadwerkelijk kan aanpakken. De VVD heeft daarnaast veel kritiek op de Brusselse bureaucratie: de regelzucht, geldverspilling, inefficiëntie en de wijze waarop de Europese wetten en regels in veel lidstaten worden uitgevoerd. De Europese Commissie en het Europees Parlement zouden vooral hun huidige taken beter moeten uitvoeren. Onnodige regeldruk, veroorzaakt door Europese wetten en regels, kan worden voorkomen door het instellen van een onafhankelijke toezichthouder die hier vooraf op toetst.

Tweederde van het Europese budget gaat naar landbouw- en cohesiebeleid. Dat zijn uitgaven die relatief weinig bijdragen in Nederland. Grote delen van de agrarische sector in ons land doen het zonder Europese subsidie en voor onze armere regio's zorgen we in de eerste plaats zelf. Waarom betaalt Nederland voor onrendabele landbouw in Frankrijk? Waarom draagt Nederland bij aan de armoede in Zuid-Italië als Noord-Italië tot de rijkste regio's van Europa hoort?

Er kan veel minder geld naar Europa als Europa de beschikbare middelen beter inzet. Daar is veel te winnen. Nog steeds slaagt Europa er niet in de uitgaven goed te verantwoorden. Nog steeds is de interne markt niet af. En nog steeds worden de lidstaten onvoldoende aan hun financiële afspraken gehouden. Alhoewel dit oude VVD-standpunt nu onder druk van de eurocrisis ook door andere landen onderschreven wordt.

De Europese Unie is een uniek samenwerkingsverband dat stap-voor-stap tot stand is gekomen met concrete maatregelen. De VVD heeft geen behoefte aan vage vergezichten over Europa. Wij zijn voor economische samenwerking, maar tegen de Europese Unie als superstaat. Wij beslissen graag zelf over onze uitkeringen en belastingen. De Europese toekomst dient gericht te zijn op praktische en concrete samenwerking. Niet praten, maar doen. De VVD is voorstander van een samenwerkingsverband als onafhankelijke, soevereine staten en verzet zich tegen vormen van federatieve samenwerking binnen Europa.

De financiële en eurocrisis hebben de EU op haar grondvesten doen schudden. Als deze crises iets duidelijk hebben gemaakt is het wel het belang van economische groei. De VVD ziet dat dan ook als de belangrijkste taak van de EU: bijdragen aan wat Europeanen en Nederlanders vrijer, welvarender en veiliger maakt. De EU levert Nederland het meeste op als zij zich concentreert op de gemeenschappelijke markt en op reële, grensoverschrijdende problemen en kansen. De VVD wil in EU-verband gemaakte afspraken over coördinatie van en toezicht op het economisch beleid uitvoeren om de bezuinigings- en groeiagenda mogelijk te maken.

De interne markt is voor ons als handels- en exportland het belangrijkste aspect van de Europese Unie. Nederland verdient veel geld met de export naar de zuidelijke lidstaten. Zo exporteert Nederland meer naar Italië dan naar Brazilië, China en India samen. Het is daarom in het Nederlands belang dat deze landen niet bankroet gaan. In hoofdstuk 1 (economie) is dit nader uitgewerkt.

Handhaving

De afgelopen jaren hebben we kunnen zien dat niet overal in de EU regels even serieus worden genomen. Dat komt onder andere doordat er geen goede handhaving is van de gemaakte (financiële) afspraken. Veel landen in de Raad houden elkaar de hand boven het hoofd. Daarom zouden er meer automatische sancties moeten komen wanneer regels niet worden nageleefd. Dat geldt bijvoorbeeld voor fraude met Europese subsidies. Landen die er een potje van maken krijgen geen geld meer. Ook voor de vrijhandelszone is handhaving belangrijk. Landen die zich niet aan de regels houden en hun zaakjes niet op orde hebben, benadelen daarmee Nederland en de andere lidstaten. Wat de VVD betreft kunnen bij dit soort landen grenscontroles worden ingesteld. Wordt er daarna nog niet aan de regels voldaan, dan moet een (tijdelijke) Schengen-exit een optie zijn.

Werkwijze Europese Unie

Europa neemt ingrijpende besluiten waar iedereen dagelijks mee te maken heeft. De VVD wil zeker weten of deze regelgeving zinvol is of dat landen het beter zelf kunnen afhandelen. Daarom moeten we nut en noodzaak van nieuwe Europese regelgeving scherp tegen het licht houden. De VVD wil dat de Tweede en Eerste Kamer steeds kritisch kijken naar de noodzaak en evenredigheid van voorgestelde Europese regelgeving. Waar nodig zorgen we er samen met andere landen voor dat overbodige Europese regelgeving wordt teruggedraaid. Ook de adviserende afdeling van de Raad van State moet Europese voorstellen tijdig op subsidiariteit en proportionaliteit toetsen en aangeven wat een voorstel betekent voor de regeldruk.

Minstens zo belangrijk is dat de Tweede Kamer de opstelling van de Nederlandse regering in Brussel effectief controleert. De Tweede Kamer moet dan ook vooraf bespreken welke standpunten de Nederlandse regering in Brussel in dient te nemen en dit achteraf kritisch toetsen. De VVD wil dat Nederland de Europese richtlijnen niet strikter implementeert dan wordt voorgeschreven. Als er toch behoefte is aan aanvullende regels moet dit in apart voorstel worden gedaan zodat de regelgeving niet ‘ongemerkt’ toeneemt.

De nationale parlementen zijn cruciaal voor het versterken van de democratie in Europa en voor het beschermen van de nationale soevereiniteit. We kunnen er beter vroeg bij zijn en invloed uitoefenen, dan achteraf klagen dat het ons niet bevalt. Veel voorstellen worden voorbereid in commissies van deskundigen. De VVD wil dat Nederlanders die in deze commissies zitting nemen naast hun deskundigheid ook het Nederlands belang inbrengen.

De VVD wil meer transparantie in de besteding van EU-middelen. Als lidstaten hun EU-uitgaven niet kunnen verantwoorden, worden zij gekort op hun inkomsten uit EU-fondsen.

De zetel van het Europees Parlement is in Brussel. Het maandelijkse verhuiscircus naar Straatsburg moet worden geschrapt. De VVD wil dat Nederland zich blijft inspannen om deze kostbare afspraak zo snel mogelijk te beëindigen. Het Europees Parlement vergadert, als het aan de VVD ligt, voortaan alleen nog maar in Brussel.

Uitbreiding EU

In het verleden is de EU te snel geweest met uitbreiding. De VVD heeft zich, met succes, ingespannen voor een strengere procedure voor nieuwe lidstaten. Hierdoor zal, na de toetreding van Kroatië, de komende jaren geen ander land bij de EU komen. Het is nu tijd om de EU te consolideren voordat zij in staat is nieuwe leden op te nemen. Geen enkel land treedt toe zolang het niet voor honderd procent aan de EU-toetredingsvoorwaarden (Kopenhagen-criteria) voldoet en alle lidstaten van de EU zich voor toetreding hebben uitgesproken. Bovendien moeten de toetredingsonderhandelingen met Turkije worden stopgezet zolang Turkije weigert Cyprus te erkennen door het Ankara-protocol niet te ratificeren.

De VVD vindt het noodzakelijk dat er naast het toetredingsprotocol ook een uittredingsprotocol komt. Dit moet een eventuele uittreding en uitzetting uit de politieke en monetaire unie op ordentelijke wijze regelen.

Begroting EU/Nederlandse bijdrage

De Europese begroting is hopeloos verouderd en staat niet in het teken van datgene waar de EU zich op moet richten: alles wat Nederland en Europa veiliger, welvarender en vrijer maakt. Het vaststellen van het nieuwe Meerjarig Financiële Kader biedt kansen om de begroting van de EU ten goede te keren.

De uitgaven moeten worden teruggebracht tot onder 1 procent van het bruto nationaal product, om de EU efficiënter, moderner en effectiever te maken. In de nieuwe begroting van de EU voor 2014-2020 wordt nog steeds een bedrag van 800 miljard euro gereserveerd voor cohesiebeleid en landbouw. De VVD wil een verlaging van deze posten ten gunste van investeringen in innovatie, waaronder de versterking van de digitale interne markt.

De VVD vindt dat de Nederlandse bijdrage aan de EU flink omlaag moet en in pas moet gaan lopen met die van landen als Duitsland, Denemarken, Zweden en Finland. Dat levert Nederland een voordeel op van 2 miljard euro. We moeten in ieder geval voorkomen dat de Nederlandse bijdrage per inwoner aan de EU opnieuw stijgt.

5.3 Ontwikkelingssamenwerking

Centraal bij ontwikkelingssamenwerking staan volgens de VVD: noodhulp, voedselzekerheid, watermanagement en HIV/aids-bestrijding. Wat de VVD betreft is ontwikkelingssamenwerking echter geen kerntaak van de overheid. Als mensen hier geld aan willen geven kunnen ze daar zelf toe beslissen.
Op dit moment levert de overheid met afstand de grootste bijdrage aan de financiering en het beleid van ontwikkelingssamenwerking. De VVD wil dit grondig herzien.

Een te groot deel van onze ontwikkelingshulp komt terecht bij corrupte regeringen en levert geen bijdrage aan de economische, sociale of humanitaire situatie van de mensen in die landen. Ontwikkelingshulp in zijn huidige vorm werkt hulpverslaving en machtsbestendiging in de hand. De VVD wil daarom alle vormen van directe begrotingssteun aan overheden in ontwikkelingslanden stopzetten. Bovendien wil de VVD het aantal partnerlanden terugbrengen van 15 naar 10. Het budget voor ontwikkelingssamenwerking kan dan ook fors inkrimpen. Hulprelaties dienen tijdelijk te zijn en uit te gaan van een gelijkwaardige relatie. Bovendien moeten hulpovereenkomsten van het begin af aan afspraken bevatten over de afbouw van de hulp.

Naar aanleiding van een reeks verontrustende wetenschappelijke studies en publicaties over de geringe effectiviteit van besteding van ontwikkelingsgelden is het ontwikkelingsbeleid aangepast. Er is meer focus op thema's waar Nederland toegevoegde waarde heeft, zoals AIDS-bestrijding, landbouw-, voedsel- en watermanagement. Ook wordt meer aandacht besteed aan de ontwikkeling van de economie.
Het ontwikkelingsbudget wordt nog onvoldoende geconcentreerd op de vastgestelde speerpunten. Bovendien gaat er nog steeds veel geld naar internationale hulp- en goede doelenorganisaties (NGO's). De VVD wil die bijdragen drastisch verlagen en de bijdragen voor NGO's stopzetten. Mensen kunnen altijd zelf bepalen of zij een gift willen doen aan een ontwikkelingsorganisatie; die hoeft niet te worden 'afgedwongen' via belastingheffing. De VVD heeft bovendien meer vertrouwen in goede doelenorganisaties met een eigen ledenachterban, dan in grote NGO's die louter bestaan omwille van een doel. Burgerverenigingen hebben als voordeel dat zij zich niet zozeer om politieke macht bekommeren, maar verantwoording afleggen aan hun leden en in staat zijn zich aan te passen aan kritiek. De nieuwe Geefwet voorziet in gunstige regelingen voor burgers om geld aan goede doelen over te maken.

De VVD wil tenslotte het Nederlandse ontwikkelingssamenwerkingsbeleid periodiek evalueren. De bureaucratie moet worden teruggedrongen door de uitvoering niet langer te leggen bij allerlei particuliere organisaties, maar bij één agentschap van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Als we deze maatregelen doorvoeren kan het overheidsbudget voor ontwikkelingssamenwerking aanzienlijk worden verlaagd.

5.4 Defensie

De VVD hecht zeer veel waarde aan ons defensieapparaat en personeel. Samen met onze bondgenoten in de NAVO, de EU en de VN verdedigen wij onze vrijheid in democratie tegen bedreigingen van buitenaf. Maar onze defensie dient ook om onze belangen te verdedigen en onze invloed in internationale gremia zeker te stellen. Nederland kan en wil daarbij geen "freerider" zijn. De VVD neemt die verantwoordelijkheid en handelt daarnaar.

In de afgelopen jaren zijn forse bezuinigingen en hervormingen doorgevoerd op Defensie, die pijnlijk waren voor de organisatie en de medewerkers. Deze waren erop gericht om Defensie om te vormen naar een expeditionaire, wereldwijd inzetbare en moderne krijgsmacht. Deze moest in staat zijn nieuwe dreigingen in binnen- en buitenland het hoofd te bieden. Zo zijn er vele belangrijke verbeteringen succesvol doorgevoerd, maar anno 2012 liggen er nieuwe kansen voor Defensie om een verbeterslag te maken, onder meer door marine, landmacht en luchtmacht als een geheel te laten samenwerken. Het samenvoegen van bestaande locaties kan alleen indien dit, op zowel de korte als langere termijn, financiële voordelen oplevert. Moderne vredesmissies en het beschermen van onze handelsbelangen vragen om een krijgsmacht met slagkracht die beschikt over voldoende eenheden en materieel van hoge kwaliteit, maar bovenal bestaat uit voldoende, goed gemotiveerd, opgeleid en geoefend personeel.

De Nederlandse krijgsmacht moet inzetbaar blijven op het land, in de lucht en op zee. Vooral specialistische en wereldwijd inzetbare infanterie-eenheden moeten niet alleen op land, maar ook op zee kunnen worden ingezet. Op internationaal gebied moet Nederland met gerichte bijdragen laten zien dat het kwalitatief nog steeds op het hoogste niveau mee kan doen. Defensie moet vooruitkijken en investeren in de krijgsmacht van de toekomst. Zeker op terreinen waar Nederland een verschil kan maken, zoals special forces en raketverdediging. Krijgsmachtonderdelen die niet inzetbaar zijn voor nieuwe moderne missies moeten inkrimpen of worden hervormd.

De VVD is tegen nieuwe bezuinigingen op de krijgsmacht. De krijgsmacht moet de tijd krijgen om de huidige reorganisatie uit te voeren en orde op zaken te stellen na de hervormingen van de afgelopen jaren. Maar vooral omdat verdere bezuinigingen op Defensie direct een negatief effect hebben op de inzetbaarheid van de krijgsmacht en dus direct onze belangen schaden. In deze tijd dat de overheid pas op de plaats moet maken, is het van belang dat Defensie meer draagvlak krijgt in de samenleving. Dat draagvlak vereist herkenbaarheid voor de burger en professionaliteit. Ook de vrijwillige reservisten van de krijgsmacht kunnen daaraan bijdragen door reguliere krachten te ondersteunen. Daarnaast hebben reservisten veel specialistische kennis in huis waarvan defensie flexibel en voor relatief lage kosten zo veel mogelijk gebruik van gaat maken. De VVD wil daarom meer reservisten werven en inzetten. De krijgsmacht kan hulpdiensten in Nederland actief ondersteunen en daarmee de veiligheid in Nederland vergroten. Veteranenzorg verdient onze aanhoudende aandacht.

Colofon

VVD Algemeen Secretariaat

Laan Copes van Cattenburch 52
Postbus 30836
2500 GV Den Haag

T 070 361 30 61
F 070 360 82 76
E info@vvd.nl

NEDERLAND STERKER & SOCIALER

Verkiezingsprogramma
Tweede Kamerverkiezingen 2012

PvdA

NEDERLAND STERKER & SOCIALER

Verkiezingsprogramma Tweede Kamerverkiezingen 2012

Partij van de Arbeid

Colofon

Samenstelling programmacommissie:
Marco Florijn (voorzitter), Diederik Samsom, Hans Spekman,
Jeroen Dijsselbloem, Monika Sie, Kirsten Meijer en Vera Tax.
Ambtelijk secretaris: Sander Schaap.
Ondersteuning: Anneloes Waelpoel, Marc van Veen,
Maartje Schrama, Hayte de Jong en Ruud den Haak.

Grafische vormgeving: Studio Pollmann, Amsterdam
Vormgeving binnenwerk: Laurant & Bakker

INHOUDSOPGAVE

Inleiding		5
1.	Onze keuzes voor een sterke economie	7
2.	Onze keuzes voor goed onderwijs	14
3.	Onze keuzes voor arbeid	21
4.	Onze keuzes voor meedoen	29
5.	Onze keuzes voor een veilig Nederland	36
6.	Onze keuzes voor wonen	40
7.	Onze keuzes voor de zorg	44
8.	Onze keuzes voor duurzaamheid	50
9.	Onze keuzes voor Europa	56
10.	Onze keuzes voor een solidaire wereld	61
11.	Onze keuzes voor democratie en bestuur	68
12.	Onze keuzes voor cultuur en sport	72
13.	Onze keuzes voor financiën	75

INLEIDING

Nederland heeft behoefte aan vooruitgang, aan een nieuw perspectief en aan nieuwe kansen. Nederland snakt naar een uitweg uit de crisis. Die weg uit de crisis loopt via een agenda die groei, nieuwe investeringen en meer banen in evenwicht brengt met verstandig en eerlijk sociaal economisch beleid.

Dat is de agenda van de PvdA.
Het is onze ambitie een open samenleving vol kansen voor onze kinderen achter te laten. Een samenleving waarin we meer zijn dan een verzameling individuen. Een land dat zijn kracht ontleent aan het beste onderwijs, fatsoenlijke werkomstandigheden, een degelijke financiële sector en een hoogwaardige infrastructuur. Een land waarin we samen de cruciale voorzieningen opbouwen, waardoor iedereen de kans krijgt het beste uit zichzelf te halen.

Dat land is de afgelopen twee jaar helaas niet dichterbij, maar verder weg komen te liggen. Nederland is in een recessie geraakt en het vertrouwen van gezinnen en bedrijven in de toekomst is sneller gedaald dan waar dan ook in Europa. Terwijl in de buurlanden de werkloosheid daalt, stijgt de werkloosheid hier.

Dat is niet iets dat Nederland zomaar is overkomen. Een falend recept van eenzijdige bezuinigingen en een taboe om de noodzakelijke hervormingen door te voeren heeft ons land doen afglijden. En als het aan de vijf partijen ligt die onlangs het begrotingsakkoord 2013 sloten, draait Nederland nog een rondje extra in de vicieuze cirkel van bezuinigingen die investeringen en aankopen doet uitblijven, banen verloren doet gaan en Nederland verder weg doet zakken in de recessie.

Aan dat falende recept maken wij een einde. Om Nederland uit de crisis te halen is een andere agenda nodig. Een agenda van groei en optimisme. Een agenda die nieuwe investeringen en meer banen in evenwicht brengt met verantwoorde overheidsfinanciën.

Dat doen we allereerst door de economie weer aan de praat te krijgen. En dat kan. We zijn immers nog altijd een land met ongekende mogelijkheden. Wie kijkt naar de concentratie van techniekbedrijven rond Eindhoven, de voedselindustrie rond Wageningen, de logistieke sector rond Venlo, de energiebedrijvigheid in het Noorden en de chemische innovatiesector rondom Emmen, weet dat dat kan. Wie op al die plekken ziet dat metaalbedrijven, transportondernemingen en creatieve ondernemingen de Nederlandse economie draaiende houden en werkgelegenheid realiseren op alle niveaus, die realiseert zich hoeveel kansen Nederland heeft om zich klaar te stomen voor de toekomst. Maar die kansen worden niet vanzelf benut. Daarvoor moeten actief ontwikkelingen worden aangejaagd. Daarvoor moet soms een richting worden voorgeschreven, richting een duurzame economie, waardoor nieuwe groei mogelijk wordt gemaakt. Economische kansen benutten vraagt om een visie.

Die inspirerende visie op de toekomst bieden wij in dit programma. Een visie die zicht biedt op een begrotingsbeleid dat zich niet blind staart op een incidenteel begrotingsresultaat in 2013, maar zich richt op snel structureel herstel van de overheidsfinanciën in 2017. Zo voorkom je het afknijpen van de koopkracht van gezinnen en geef je ruimte aan economische groei.

Een visie die zicht biedt op investeringen in innovatie en onderwijs, in vaklui en in ingenieurs, zodat we straks Made in Holland-producten kunnen exporteren.

Dus maken we technische opleidingen aantrekkelijker, bestrijden we de uitval op technische universiteiten en creëren we in samenwerking met bedrijven meer opleidingsplekken in het bedrijfsleven voor MBO'ers.

Een visie die zicht biedt op een dienstbare financiële sector en op meer investeringen in de reële economie van bedrijven, ook van kleine bedrijfjes. Daarom maken we een einde aan de bonuscultuur en voeren we een belasting in op flitskapitaal. We verruimen de kredietverlening aan bedrijven, met name aan het MKB, maken investeringen door bedrijven aantrekkelijker te maken en vergroten de publieke private investeringen met hulp van onze pensioenfondsen.

Een visie die zicht biedt op investeringen in duurzame energie en infrastructuur. Na de afgelopen jaren van mislukt "snoeien om te groeien" is het nu tijd voor een nieuwe trotse vorm van industriepolitiek, zodat we straks een nieuwe energievoorziening hebben wanneer de oude opraakt. En zo ook nieuwe banen creëren waar oude verdwijnen. We voeren een verplicht aandeel duurzaam in voor energiebedrijven, zodat 100% van onze energievoorziening in 2050 duurzaam is. Ook leggen we een elektriciteitsnet op de Noordzee aan. Dat maakt miljarden aan investeringen los.

Een visie die zicht biedt op een stevige basis van gezonde publieke voorzieningen. De kracht van Nederland en het vertrouwen van Nederlanders rust op die basis van een goede publieke sector. Op veilige straten, op betaalbare woningen, goede scholen en bereikbare ziekenhuizen. Dat zijn de voorzieningen die samen de maatschappelijke ladder vormen waarlangs iedereen omhoog klimt. Wie die ladder versterkt, versterkt de verheffende en verbindende kracht van de samenleving. Daarom is veiligheid zo ongelofelijk belangrijk en zorgen we dus dat de mensen die onze veiligheid bewaken op straat meer verdienen dan de mensen achter het bureau. We stoppen de uitdijende conglomeraten van scholen en investeren in opleidingen en salarissen van leraren. En we organiseren zorg dichtbij mensen en maken een einde aan perverse marktprikkels die de zorg onnodig duur maken. We stoppen de oprukkende hyperflexibiliteit op de arbeidsmarkt door de positie van mensen met een flexibele baan te versterken en alles op alles te zetten om mensen van baan naar baan te helpen. We hervormen de woningmarkt op een eerlijke manier die zekerheid biedt aan mensen voor een betaalbare huur of koopwoning. We zorgen er ook voor dat de lasten van onze publieke voorzieningen eerlijk worden gedeeld en vragen in krappe economische tijden van de sterkste schouders een extra bijdrage. Dat is niet alleen eerlijk, zo kunnen we ook de koopkracht van gewone gezinnen beter op peil houden.

Deze toekomst staat niet op zichzelf, maar ligt in Europa. Een welvarend Nederland kan niet zonder onze Europese omgeving. Een Europa dat groeit, laat Nederland groeien. Een Europa dat werkt, laat Nederland weer werken. En net als in Nederland is ook in Europa dringend behoefte aan een nieuwe agenda. Ook Europa heeft te lang doorgemodderd met het eenzijdige recept van bezuinigen. Die benadering is inmiddels failliet: politiek failliet, economisch failliet en sociaal failliet.

Gelukkig lijkt er een nieuwe wind door Europa te waaien. Weg van de chagrijnige aaneenschakeling van topoverleggen met nieuwe bezuinigingsafspraken, maar gericht op perspectief, op groei en op bestrijding van de werkloosheid. Er is een grote toekomst voor een sterk en sociaal Europa waarin landen steeds meer naar elkaar toe groeien, profiterend van elkaars kracht, en elkaars zwaktes opheffend. Een Europa dat veel meer is dan een markt en een munt. Een Europa waar samenwerking het wint van machtsuitoefening en waarin de toekomst van onze kinderen belangrijker is dan instant bevrediging. De verkiezing van president Hollande in Frankrijk en meer invloed van de sociaaldemocraten in Duitsland maken ruimte voor een nieuwe sociaaldemocratische wind door Europa.

Op woensdag 12 september zijn er verkiezingen in Nederland en kan ook hier ruimte komen voor een nieuwe visie. Die verkiezingen gaan uiteindelijk niet over de Euro, over de BTW, over het PGB of over de AOW. De verkiezingen gaan in essentie over de keuze tussen twee visies op hoe we het Nederland voor onze kinderen willen vormgeven. Welk land kunnen we onze kinderen laten zien over een of twee decennia? Wordt dat een land dat zich achter de dijken heeft verschanst, waarin de overheid zich heeft teruggetrokken? Een land dat probeert de concurrentie aan te gaan op de laagste lonen, de flexibelste arbeidscontracten, de karigste publieke voorzieningen of het snelste flitskapitaal? Of kunnen we onze kinderen met trots een open samenleving nalaten, waarin we meer zijn dan een verzameling individuen? Een land waarin we samen de cruciale voorzieningen opbouwen, waardoor iedereen de kans krijgt het beste uit zichzelf te halen?

De PvdA heeft gekozen. Voor een alternatief dat Nederland sterker en socialer maakt. Een alternatief waarbij we al het talent benutten dat ons land rijk is. Zodat we banen creëren, de motor van onze economie weer laten draaien en we de lasten eerlijk delen. Wij kiezen voor een sterker en socialer Nederland. Want alleen zo stomen we ons land klaar voor de toekomst.

Diederik Samsom

ONZE KEUZES VOOR EEN STERKE ECONOMIE

1. Sterk de crisis uit
2. Bedrijfsinvesteringen bevorderen
3. Onderwijs als motor van economische groei
4. MKB als bron van ondernemerschap, innovatie en banen
5. Groene groei
6. Innovatiebeleid
7. Een gezonde financiële sector

Made in Holland

Nederland is een economische factor om rekening mee te houden. Dat blijkt al uit een vluchtige blik op de internationale ranglijstjes. Zestiende economie van de wereld. Zevende op de lijst van buitenlandse investeerders. Zesde ontvanger van buitenlandse investeringen. Vijfde exporteur van goederen. Derde landbouwexporteur ter wereld. Het op één na hoogste inkomen per inwoner van alle eurolanden.

Onze concurrentiepositie is sterk. De betalingsbalans, het saldo van export en import, vertoont een groot overschot. Die indrukwekkende cijfers vertalen zich in een reeks aansprekende nationale kampioenen. Vier van onze universiteiten staan in de wereldwijde top honderd. De Landbouw Universiteit Wageningen behoort tot de wereldtop op haar terrein. KLM is de meest duurzame luchtvaartmaatschappij ter wereld. Het Leiden Bioscience Park is één van de meest toonaangevende centra voor levenswetenschappen van Europa. De haven van Rotterdam slaat jaarlijks 435 miljoen ton over en is daarmee dé haven van Europa, waarbij deze mainport nummer één van de wereld is qua duurzaamheid. Brainport Eindhoven is de meest innovatieve regio. Philips is internationaal het beste voorbeeld van innovatie. Waterbedrijf Vitens is het meest innovatieve drinkwaterbedrijf ter wereld. Er is dus veel om trots op te zijn.

Een sterke economie staat aan het begin van de uitweg uit de crisis. Groei creëert banen. Banen zorgen voor inkomen en vertrouwen. Inkomen en vertrouwen in de toekomst zetten consumenten aan tot besteden en bedrijven tot investeren. Groei zorgt voor gezonde overheidsfinanciën. Uitgaven, bijvoorbeeld aan sociale zekerheid, lopen terug terwijl belastinginkomsten toenemen. Zo ontstaat een stevig fundament voor goed onderwijs en toegankelijke zorg en een fatsoenlijke sociale zekerheid.

Er is volgens de PvdA maar één scenario. Nederland heeft economische vooruitgang nodig. Dat bereiken we niet door overhaast achter zeepbellen aan te jagen die vervolgens in ons gezicht uiteenspatten. We moeten ons niet richten op windhandel, maar op versterking van de reële economie.
'Made in Holland' moet op veel meer producten en innovaties komen te staan. Daarom moeten we ernaar streven de beste te zijn en te blijven.

De knelpunten

Het gedoogakkoord van CDA, VVD en PVV werd gepresenteerd als één groot banenplan. Dat is een loze belofte gebleken. Nederland zou het beter gaan doen dan de ons omringende landen. Het tegenovergestelde is het geval. Nederland zit in een recessie en onze buurlanden groeien. Dat is niet de schuld van het buitenland of van de wereldhandel, maar het gevolg van falend kabinetsbeleid.

Nederland zit in een recessie. Het huidige financieel-economische beleid draagt daaraan bij. De fixatie op korte termijn tekorten leiden tot draconische bezuinigingen. De Kunduzcoalitie zet dit schadelijke beleid van Rutte voort. Bezuinigingen zijn onvermijdelijk voor het economisch herstel, maar cruciaal hierbij zijn het tempo waarin en de wijze waarop.

Door de wijze waarop nu wordt ingegrepen, houden consumenten hun hand nog strakker op de knip en loopt de woningmarkt nog verder vast. Het consumentenvertrouwen is nergens harder gedaald dan in Nederland. Nederland zit inmiddels ver onder het EU-gemiddelde. Dat leidt tot een neerwaartse spiraal van lagere bestedingen en minder bedrijfsinvesteringen. In het eerste kwartaal van 2012 zijn de bedrijfsinvesteringen nog eens 4% afgenomen. Straks zit meer dan een half miljoen mensen zonder werk. Met name jongeren en zelfstandigen-zonder-personeel worden hard getroffen. 12% van onze jongeren zit zonder baan.

De huizenmarkt zit op slot. Huizenprijzen dalen al 5 jaar terwijl de omvang van de hypotheekschulden niet afneemt. Starters hebben het moeilijk en de beperking van de kredietverlening door banken heeft de zaak verergerd. Rechtse partijen hebben jarenlang een hervorming van de woningmarkt tegengehouden. De aflossingsvrije hypotheken kosten de schatkist jaarlijks vele miljarden. De nieuwbouw van woningen is op een historisch laag niveau beland met grote economische schade voor de bouwsector. De vastgelopen woningmarkt belemmert ook de arbeidsmarkt. Verhuizen voor een nieuwe baan betekent vaak een onverkoopbaar huis of dubbele lasten.

De kredietwaardigheid van Nederland is sterk. Om dat zo te houden moeten we onze financiële sector gezond maken, ons voorbereiden op de vergrijzing en de economische structuur versterken. Dat betekent, naast het stabiliseren van de eurozone en structurele hervormingen van de woningmarkt, de arbeidsmarkt en van ons financiële stelsel, een ambitieuze groeiagenda voor onze economie.

Ons vermogen om nieuwe economische groei te creëren hangt sterk samen met de wijze waarop we de staatskas op orde willen brengen. Wanneer we, op het moment dat het consumentenvertrouwen op een absoluut dieptepunt staat, om bezuinigingsredenen de koopkracht een zware slag toebrengen, persen we de laatste lucht uit de economie. Wanneer we echter nieuwe groei en werkgelegenheid realiseren, dalen direct de overheidsuitgaven en stijgen de inkomsten, waardoor de begroting versneld naar een evenwicht gaat. Kortom, Nederland heeft een groeiagenda nodig.

Een nieuwe groeiagenda

Het is tijd voor een nieuwe, energieke aanpak van de crisis. Nederland heeft sterke en zwakke kanten. Die staan centraal in een nieuwe strategie voor groei. Anders dan het mislukte 'snoeien om te groeien' richt deze strategie zich op de lange termijn. De PvdA wil de economie langs drie lijnen versterken. Ten eerste moet het bedienen van de binnenlandse vraag met eigen, goede producten meer de boventoon gaan voeren. Onze welvaart mag niet alleen van export afhankelijk zijn. Ten tweede moeten we voor onze export verder kijken dan de Europese buren. Nieuwe, dynamische economische machten duiken op in het verre Oosten, Latijns-Amerika en Afrika. Daar moeten we ons tijdig op richten. Ten derde moeten we ons meer gaan toeleggen op het maken van goede, innovatieve producten en niet louter een diensteneconomie willen zijn. De potentie van onze (kennisintensieve) maakindustrie, die zich onderscheidt door een hoge toegevoegde waarde, moet beter worden benut.

ONZE OPLOSSINGEN

1. Sterk de crisis uit

Bij de start van de VVD-CDA-PVV coalitie werd gesteld dat het gedoog&regeerakkoord een 'banenplan' was. Nederland zou het beter gaan doen dan de ons omliggende landen. Het tegenovergestelde is gebeurd. Nederland zit in een recessie en onze buurlanden groeien. Dat is niet de schuld van het buitenland of van de wereldhandel, de redenen zijn hoofdzakelijk binnenlands. Het is ons niet overkomen maar het is gevolg van verkeerd beleid.

Dit gaan we doen:

- We kiezen voor een begrotingsbeleid dat zicht biedt op structureel begrotingsevenwicht in 2017.
- Noodzakelijke bezuinigingen dienen zodanig te worden gekozen dat de economische groei zo weinig mogelijk wordt geschaad.
- Een eerlijke verdeling van de rekening tussen burgers naar draagkracht.
- Structurele aanpassingen van woningmarkt, arbeidsmarkt en de zorg; die niet alleen een bijdrage leveren aan ook op langere termijn houdbare overheidsfinanciën, maar ook het fundament van de Nederlandse economie versterken.

2. Bedrijfsinvesteringen bevorderen

De komende jaren is het cruciaal dat bedrijven weer gaan investeren. Dat kan de overheid stimuleren langs fiscale weg, door garantstellingen en door publiek-private samenwerking.

Dit gaan we doen:

- Herinvoering van de succesvolle regeling van fiscaal vrije afschrijving voor bedrijfsinvesteringen (tijdelijk voor 2013 en 2014).
- Het MKB loopt aan tegen hogere vermogenskosten. Dat belemmert investeringen. Daarom moet het Innovatiefonds MKB worden verdrievoudigd van 125 naar 375 miljoen per aar ten behoeve van innovatiekredieten en het stimuleren van het verschaffen van langjarige eigen vermogen aan het MKB. Hiertoe wordt een nieuwe Nationale Investeringsbank opgericht.
- De staatsborgstellingsregeling zal worden verruimd om de kredietverlening door banken aan het MKB te verbeteren.
- De bouw, de motor van de economie, moet worden aangejaagd met tijdelijke fiscale aftrekregelingen op het vlak van renovaties en voorzieningen op het terrein van energiebesparing. Bovendien gaat de BTW in de bouw van 19% naar 6%.
- De wet op de Vennootschapsbelasting wordt zodanig aangepast dat investeren met eigen vermogen wordt bevorderd. De aftrekbaarheid van de kosten van vreemd vermogen wordt beperkt en gelijk belast met het eigen vermogen. Hierdoor gaan bedrijven die veel investeren minder belasting betalen en bedrijven die weinig investeren meer. En bedrijven met gezonde financiering worden beloond terwijl bedrijven die volgepompt worden met schuld daarvoor fiscaal niet meer worden beloond.
- Met publiek private samenwerking, in het bijzonder met onze eigen pensioenfondsen, kunnen extra investeringen bijvoorbeeld op het terrein van infrastructuur naar voren worden gehaald. Aldus kan tot 2020 per jaar 500 miljoen aan extra investeringsruimte worden gecreëerd. Belangrijk is hierbij wel het rendement van deze investeringen voor onze samenleving in het oog te houden Publiek private samenwerking maakt een efficiencywinst van 10% in de realisatie en exploitatie van deze projecten haalbaar.

3. Onderwijs en kennis als motor van duurzame economische groei

Een goed opgeleide bevolking is essentieel voor hernieuwde economische groei. Investeren in onderwijs is investeren in de toekomst. Het gaat er daarbij niet om zoveel mogelijk mensen in het hoger onderwijs te krijgen maar om goed opgeleide mensen op alle niveaus. Zeker in de techniek waar een gebrek aan

goedopgeleide mensen verdere groei van technologische sector en regio's bedreigt. Het aantal techniek studenten moet daarom de komende jaren verdubbelen. Om dit te bewerkstelligen doen we in aanvulling op het Masterplan techniek, de volgende voorstellen.

Dit gaan we doen:

- De uitval op de Technische Universiteiten is veel te hoog. In het eerste jaar valt al 25 procent van de studenten af. Dat is geen wetmatigheid. Daar is wat aan te doen. Goed gestructureerd onderwijs en intensievere begeleiding moet de uitval versneld drastisch verminderen.
- De Partij van de Arbeid stimuleert meer begeleiding op scholen bij vakken waar studenten op technische opleidingen problemen bij ondervinden, om zo de leerling beter voor te bereiden op het technisch onderwijs en zodoende de drempel om daarvoor te kiezen te verlagen. Daarnaast gaan we vooropleidingen of summerschools gratis voor studenten ter beschikking stellen, in samenspraak met de universiteiten. Hierdoor kunnen aspirant studenten zich volledig voorbereiden op het technisch onderwijs.
- Meer bedrijven moeten jongeren op mbo-niveau 2 aannemen, waarna zij verder worden opgeleid tot en met niveau 4. Jongeren moeten kunnen wisselen tussen BBL en BOL. Ook in het bedrijfsleven geïntegreerde MBO-opleidingen moeten jongeren voldoende basis bieden voor kans op een baan elders.
- In het MBO moeten nieuwe dynamische technieken aangeboden kunnen worden zodat de kloof tussen school en arbeidsmarkt kleiner wordt. Een sprekend voorbeeld is de opleiding vliegtuigonderhoudtechniek. Bedrijfsleven en overheid dragen hiervoor een gezamenlijke verantwoordelijkheid en moeten gezamenlijk hiervoor zeer gericht middelen beschikbaar stellen.
- Innovatiecontracten tussen het bedrijfsleven, onderzoek- en onderwijsinstellingen en de overheid moeten leiden tot een concrete investeringsagenda. Zo kunnen fundamenteel, toegepast en praktijkonderzoek elkaar versterken.
- De bezuiniging op het nationale onderzoeksbudget (voorheen uit de aardgasbaten) betekent dat we vanaf 2015 in totaal 2500 minder promotieplaatsen aan Nederlandse universiteiten en instituten zullen hebben. Dit zal zo spoedig mogelijk moeten worden ingelopen om weer op het niveau van Duitsland en Zwitserland te komen qua overheidsinvesteringen in wetenschappelijk onderzoek. Dit is ook van groot belang voor Nederlandse onderzoekers om goed te kunnen blijven deelnemen in EU onderzoeksprogramma's en zo toegang te krijgen tot nieuwe kennis.
- De PvdA wil de komende jaren meer ruimte voor initiatieven als de werkschool, vakscholen en de beschrijfscholen waarin de praktijkopleiding tot vakmanschap centraal staat.
- Om het ICT-gebruik in het onderwijs te vergroten én om het leren op de werkplek te stimuleren worden leermiddelen, in het bijzonder e-books en e-learning omgevingen, net als schoolboeken belast met een BTW tarief van 6%.
- Voor leerlingen op het MBO worden de te gebruiken materialen door de school verstrekt.'

4. MKB als bron van ondernemerschap, innovatie en banen

Het MKB is de banenmotor van Nederland. De PvdA is trots op echte ondernemers die diensten verkopen. Die producten maken en exporteren. Die ontzettend veel werkgelegenheid bieden. Het grootste deel van de Nederlandse bevolking, 4,5 miljoen mensen, werkt in het MKB. In winkels, in de agrarische of toeristische sector, in de IT, in de media of als boekhouder of administrateur.

60 procent van de totale export komt voor rekening van het MKB. In het MKB treffen we de echte ondernemers, die nieuwe oplossingen vinden, die nieuwe markten aanboren en die zelf risico's durven lopen. Deze ondernemers worden gekoesterd door de PvdA. Overbodige regels willen we schrappen, complexe procedures vereenvoudigen.

Dit gaan we doen:

- Om echt ondernemerschap te stimuleren moet vreemd en eigen vermogen gelijk worden belast.
- We stimuleren studenten en universiteiten om de opgedane kennis in de praktijk te brengen in nieuwe ondernemingen, die potentieel veel werkgelegenheid zullen gaan genereren.
- Er starten elk jaar 40.000 nieuwe ondernemingen. Hen willen we stimuleren om van hun ideeën een succes te maken en door te groeien. Dat creëert werkgelegenheid. De zelfstandigenaftrek en ondernemersfaciliteiten gaan op in een winstbox die meer wordt gericht op starters en groei.
- Door de bankencrisis komen bedrijven vaak moeilijk aan kredieten. We grijpen in als blijkt dat banken hun maatschappelijke verantwoordelijkheid niet nemen.

- We zijn voor particuliere initiatieven ter ondersteuning van kredietverlening aan en ter bevordering van vermogensvorming binnen het MKB onder meer in de vorm van durfkapitaal en microfinanciering voor starters.
- Het MKB moet toegang krijgen tot overheidsaanbestedingen. Dat stimuleert innovatie en competitie met grotere bedrijven. De overheid waakt voor een onnodige stapeling van ervaringsvereisten en het stellen van te hoge vermogenseisen om innovatie te stimuleren.
- De Winkelsluitingstijdenwet wordt veel ruimer. Het is aan gemeenten zelf om te bepalen dat winkels op zondag open mogen zijn.
- De PvdA wil dat ondernemers hun procedurele zaken zoveel mogelijk kunnen regelen bij een digitaal loket om procedures en wettelijke kosten te verminderen.
- Inspecteurs moeten samenwerken en gelijktijdig controleren. De inspectie wordt verbeterd, geïntensiveerd en beter gecoördineerd. Bij gebleken goed gedrag wordt uitgegaan van vertrouwen in plaats van wantrouwen. Waar nodig moet gewoon worden opgetreden.
- De toelating van Kenniswerkers en internationale studenten moet enerzijds beter aansluiten op specifieke behoeften in bedrijfsleven en wetenschap aan hoogopgeleide medewerkers en anderzijds worden ontdaan van bureaucratische rompslomp. Vertrouwen moet voorop staan. Bij misbruik wordt hard opgetreden.
- We willen dat de belastingdienst de komende jaren intensiever verticaal toezicht en controles kan uitoefenen, zodat zo min mogelijk belastinginkomsten worden gemist.

5. Groene groei

Duurzaam ondernemen is geen wens meer maar absolute noodzaak in een economie waar grondstoffen steeds schaarser en daarmee ook duurder worden. Maatschappelijk verantwoord ondernemen is al lang geen bijzaak meer, het is de kern van ondernemen. Anders blijf je simpelweg niet bestaan. Daarbij bepleit ze dat de overheid het goede voorbeeld geeft door bij elke aankoop of aanbesteding zoveel mogelijk te kiezen voor een duurzame aanbieder, voor het bewuste product of de betrokken dienst.

Een duurzame economie is niet alleen nodig vanwege het klimaatprobleem en de uitputting van onze aarde, maar biedt ook grote economische kansen. Kansen op nieuwe groei, waar de oude stilvalt; op nieuwe banen, waar de oude verdwijnen. Op nieuwe innovatie, waar Nederland in kan uitblinken. Nederland heeft de beste ingenieursbureaus, offshore bedrijven, waterbouwers en havens. Wij kunnen en willen wereldspeler zijn op het gebied van offshore energiewinning. En met Wageningen ook op het gebied van biogrondstoffen.

Dit gaan we doen:

- De PvdA ondersteunt maatschappelijk ondernemen, investeert in duurzame energie, ondersteunt initiatieven en groene groei.
- Ook fiscale maatregelen ondersteunen onze groene agenda: rode diesel wordt afgeschaft, de afschaffing van de milieubelastingen draaien we terug, de regeling groen beleggen blijft en de SDE-regeling bouwen we af en vervangen deze door een verplicht aandeel duurzame energie.
- Er komt een leveranciersverplichting voor groene energie. Leveranciers worden verplicht om een jaarlijks stijgend aandeel hernieuwbare elektriciteit te leveren. Kolencentrales moeten verplicht duurzame biomassa bijstoken.
- We kiezen voor innovaties gericht op een duurzame economie. Hiermee stimuleren we de ontwikkeling van groene energie via biomassa, windenergie, zonnepanelen en het verminderen van het energieverbruik. Bij de productie van biobrandstoffen zal rekening gehouden worden met de gevolgen voor de voedselvoorziening, vooral in ontwikkelingslanden.
- Netbeheerder Tennet wordt verantwoordelijk voor de aanleg van een net op zee voor windenergie.
- Lokale initiatieven voor decentrale energieopwekking worden gestimuleerd. De energiebelasting op kleinschalige, decentrale opwekking verdwijnt.
- De PvdA wil zuinig omgaan met natuurlijke hulpbronnen. Energiebesparing, uitstootbeperking en recycling van producten worden blijvend bevorderd. Hierbij wordt uitgegaan van het principe: 'Afval bestaat niet' zodat volop wordt ingezet op een eindstadium van 100% recycling van afvalstaffen tot nieuwe grondstoffen. Daarbij worden middelen om burgers te stimuleren veel aan te leveren voor recycling, zoals systemen met retourpremies, uitgebreid naar meerdere materialen. Zo wordt het statiegeldsysteem op flessen niet afgeschaft, maar wordt gekeken naar het (gedeeltelijk) overnemen van het Duitse statiegeldsysteem.

- Onze vervoersknooppunten de Rotterdamse haven, Schiphol en spoorlijnen zijn van onmisbaar belang voor de Nederlandse economie. Zo kan het Rotterdamse havencomplex met forse groei een belangrijke herstelmotor voor de economie en werkgelegenheid worden. Om duurzaamheidsdoorbraken te krijgen bijvoorbeeld ten aanzien van restwarmte en afvalstoffen in het hele havengebied, is een gebiedsvergunning nodig. Economie en duurzaamheid gaan hand in hand mits groei wordt geconditioneerd, om milieuschade te beperken. Reststoffen uit de haven worden hergebruikt in de kassen van het Westland. Dit hergebruik wordt ook gestimuleerd bij andere havengebieden.
- Bij de inkoop door het rijk wordt het criterium ingevoerd dat bij vergelijkbare prijzen zo veel mogelijk het meest duurzame alternatief wordt gekocht.
- Huishoudens moeten hun afval gratis bij het lokale afvalscheidingsstation kunnen afgeven om illegale stort te voorkomen. De prijs hier van kan doorberekend worden in de algemene afvalheffing die bewoners al betalen.
- Niet alleen goederenvervoer maar ook het realiseren van grensoverschrijdende Intercityverbindingen zijn van cruciaal belang voor de verdere economische ontwikkeling van de randstad en de regio's.
- Overheidsfinanciering wordt doorgelicht op subsidies en belastingvoordelen die de groene groei belemmeren en deze worden afgebouwd.

6. Innovatiebeleid

Ondernemers weten zelf het beste waar hun kansen liggen. Innovaties komen van mensen, bedrijven, de wetenschap, niet uit de Ministeries. Maar de overheid kan er wel voor zorgen dat ondernemers uitstekend opgeleide werknemers kunnen krijgen, dat de publieke voorzieningen op orde zijn en de infrastructuur goed functioneert. De rol van de overheid in het economisch beleid is dus cruciaal wat betreft de economische structuur.

Daarom kiest de PvdA voor gericht innovatiebeleid. Een beleid dat nauw aansluit bij de successen van economische netwerken rond zogenaamde 'talenttowns'. Hightech in de regio Zuidoost Nederland rond Eindhoven en de campussen met Chemie&Materialen en Life Sciences&Health in Zuid-Limburg, agro&food in het netwerk rond Venlo en Wageningen, biomedisch in Enschede en Nijmegen, biotech in Leiden, logistiek in Rotterdam-Schiphol, Energy in Groningen, watertechnologie in Leeuwarden, en de ontwikkeling van het cluster 'Smart Services' in Parkstad Limburg. Tevens zal de PvdA zich naast de al bestaande 'talenttowns' ook hard gaan maken voor de ontwikkeling van nieuwe netwerken, zoals een Medical Health Campus rond Oss en Boxmeer. Deze inzet sluit ook aan bij de Europese inzet op zogenaamde 'slimme specialisatie' die voortbouwt op sterkten van instellingen en regio's. Tevens wordt het huidige topsectorenbeleid van het Ministerie van EL&I verder uitgebreid en gericht op exportbevordering. Overheid, top-universiteiten en kansrijke sectoren werken samen (o.a. gebruikmakend van elkaars netwerken) om innovaties succesvol op buitenlandse markten te introduceren.

Innovatiebeleid dat tevens de basis legt voor antwoorden op toekomstige uitdagingen. Immers, het zijn ook deze economische clusters die met technologische vernieuwingen ons in staat kunnen stellen klimaatproblematiek, vergrijzing, een groeiende wereldbevolking of toenemende schaarste aan water en grondstoffen het hoofd te bieden.

Dit gaan we doen:

- De groeistrategie heeft ook consequenties voor het beleid en de inrichting van de overheid. We moeten kiezen voor ver sterking van de regionale samenwerking rond de 'talent towns'. Economisch beleid, nieuwe industriepolitiek en innovatiebeleid wordt uitgevoerd door regionale samenwerkingsverbanden waarin overheden, kennisinstituten en bedrijfsleven nauw samenwerken. Alle middelen moeten ten dienste staan van een gezamenlijke groeiagenda. Afspraken maken met universiteiten, andere (onderwijs)instellingen en ondernemingen waaraan (in)direct onderzoekssubsidies worden verstrekt dat mogelijke productieactiviteiten die hieruit voortvloeien bij voorkeur in eigen land gelokaliseerd worden.
- De strategie heeft ook consequenties voor de besteding van onderzoeksgelden aan universiteiten en onderzoeksinstellingen. De concurrentie in het hoger onderwijs heeft de afgelopen jaren vooral plaatsgevonden in de breedte en niet in de diepte. Specialisatie van universiteiten en hogescholen is noodzakelijk om internationaal tot de top te behoren. Dit proces zal versneld moeten plaatsvinden en evenals vergaande strategische samenwerking tussen Nederlandse universiteiten door

de overheid worden aangemoedigd en zo nodig ondersteund. Er komt een kenniscentrum voor duurzame innovaties op basis van samenwerking tussen drie technische universiteiten het bedrijfsleven die jonge mensen bij duurzame innovaties faciliteert.
- Het Europese beleid gericht op economische ontwikkeling van regio's moet radicaal worden aangepast. De uitgaven van de Europese middelen moeten effectief groei bevorderen. Middelen komen nu onvoldoende ter beschikking van het MKB en teveel geld gaat nog steeds naar het in standhouden van onrendabele agrarische bulkproductie in plaats van bijvoorbeeld de financiering van startende nieuwe ondernemingen, of verder ontwikkelen van duurzame energietechnologie.
- Startende bedrijven worden gestimuleerd door de publieke cofinanciering van duurzame innovaties beschikbaar te stellen waarmee de private groene financiering wordt uitgelokt.

7. Een gezonde financiële sector

Voor hernieuwde economische groei in Nederland is een gezonde financiële sector onmisbaar. Structurele weeffouten, gevolgen van decennia van liberalisering van de financiële sector, moeten versneld worden aangepakt. Voor de PvdA is het cruciaal dat die maatregelen zoveel mogelijk internationaal worden genomen.

Dit gaan we doen:

- Er moet Europees bankentoezicht komen. Het toezicht op banken is primair nationaal geregeld en het 'redden' van ban ken is een nationale verantwoordelijkheid, terwijl de grote banken internationaal zijn en de muntunie Europees is. Die situatie is niet langer houdbaar. Het bankentoezicht dient Europees te worden. Banken in de Eurozone moeten allen voldoende gekapitaliseerd zijn en onder effectief toezicht staan. Ook in internationaal verband zal samen met de andere grote handelsblokken de financiële sector moeten worden gereguleerd.
- Voor het verkrijgen van een sociaal gebalanceerde samenleving is het nodig om bij de investeringsbanken een onderscheid te maken tussen langdurige investeringen met een maat schappelijk belang en kortlopende investeringen die uitsluitend een persoonlijk of zakelijk gewin nastreven.
- De bankensector moet geherstructureerd worden. Winsten van banken zijn privaat, maar de risico's worden afgewenteld op de belastingbetaler. Banken mogen geen riskante avonturen ondernemen met de hen toevertrouwde spaargelden van burgers. Een verdergaande herbezinning op de structuur van de financiële sector is noodzakelijk.
- ABN Amro gaat niet naar de beurs. Dienstbaarheid van de bank aan onze economie moet bepalend zijn en niet aandeelhoudersrendement en winstgroei op korte termijn. Een alternatieve positionering en bestuursvorm van de bank bevordert bovendien de 'biodiversiteit' van onze financiële sector. Door diversiteit in organisatievorm van de grote financiële spelers neemt de stabiliteit van het bankwezen toe. Er wordt een alternatief financierings- en bestuursmodel voor ABN Amro uitgewerkt, inclusief een mogelijke rol voor geduldig kapitaal van institutionele beleggers.
- De financiële sector moet meebetalen. Nu de belastingbetaler is bijgesprongen om de banken te redden, is het redelijk dat deze sector zelf een significante bijdrage gaat leveren met een belasting op financiële transacties (FTT). Onze pensioenfondsen worden hiervan nadrukkelijk uitgezonderd.
- Een einde aan de bonuscultuur. Er zijn 7 miljoen woekerpolissen verkocht in Nederland. Niet omdat klanten daar om vroegen, maar omdat de bonuscultuur van banken aanzet tot dit ongewenste gedrag. De bankensector moet weer een sector worden waar medewerkers dienstbaar zijn aan hun klanten. De PvdA komt met een initiatiefwetsvoorstel dat bonussen voor bestuurders en anderen werkzaam in de financiële sector rigoureus aan banden legt. Bovenop vaste salarissen mag maximaal 20% variabele beloning worden betaald. De Autoriteit Financiële Markten (AFM) gaat effectief toezicht houden op het ontwikkelen van nieuwe financiële producten, zodat nieuwe woekerpolissen worden voorkomen.
- De accountants moeten hun werk goed doen. Op voorstel van de PvdA en anderen is onlangs door de Tweede Kamer besloten dat accountants niet meer de boeken mogen controleren bij dezelfde banken en verzekeraars waar ze ook advieswerk verrichten. Zo wordt voorkomen dat de slager zijn eigen vlees keurt. Ook moet de accountant na 8 jaar rouleren om te voorkomen dat de controle sleets wordt. En de AFM heeft de bevoegdheden gekregen om hierop effectief toezicht te houden.
- Kapitaalseisen voor banken moeten worden verhoogd. Veel instabiliteit is ontstaan door te hoge hefboomwerking, speculeren met geld dat men niet zelf had. De kapitaalseisen voor banken worden verhoogd. Nederland moet net als Zwitserland en Engeland, aanvullende eisen stellen. Zodat banken weer solide financiële instellingen worden.

ONZE KEUZES VOOR GOED ONDERWIJS

1. Onderwijstijd voor kwaliteit
2. Voldoende goede leraren
3. Meer menselijke maat, minder marktwerking
4. Passend onderwijs passend maken
5. Samenleven begint op school
6. Techniek heeft de toekomst
7. Doorgaan met leren
8. Zorgvuldige selectie
9. Ambities voor het hoger onderwijs

Onderwijs als motor van de kenniseconomie

De kwaliteit van het Nederlandse onderwijs staat voor de PvdA voorop. Naar internationale maatstaven is de kwaliteit van ons onderwijs op orde. De uitgaven voor onderwijs liggen zijn internationaal gezien gemiddeld, terwijl onze prestaties bovengemiddeld zijn. Het aantal jongeren dat doorstroomt richting het hoger onderwijs blijft stijgen en het aantal voortijdige schoolverlaters nam de laatste jaren flink af.
Tegelijkertijd hebben we flinke ambities met het onderwijs. Onderwijs is en blijft cruciaal voor de kansen van kinderen, om de dromen en doelen van jongeren te helpen bereiken en bij te dragen aan een sterke en sociale samenleving. We houden vast aan de ambitie om internationaal tot de beste 5 landen van de wereld op onderwijs te horen.

Wat de PvdA betreft moet de politiek op basis van heldere afspraken vertrouwen geven aan het onderwijs en het onderwijs vanuit het geloof in eigen kracht de uitdagingen die de samenleving stelt offensief oppakken. Met trots op wat het onderwijs kan bieden en ambitie om de ontwikkeling en ontplooiing van leerlingen en studenten verder te brengen. Wat de PvdA betreft maken politiek en onderwijs afspraken waarin ambitie en mogelijkheden bij elkaar worden gebracht. Dat zal gerichte extra investeringen vragen die aantoonbaar het onderwijs verbeteren, zodat meer tijd van beter opgeleide docenten ten goede komt aan leerlingen die daardoor verder kunnen komen in hun maatschappelijke ontwikkeling.

De knelpunten

Het onderwijs staat onder begrijpelijke druk om het nóg beter te doen. Dat vergt voldoende onderwijstijd van goede leraren die de ruimte krijgen maatwerk te bieden. Kwaliteit van onderwijs vraagt voortdurende aandacht. Er is aangetoond dat een docent voor 80% de onderwijskwaliteit bepaalt. Nu gaat er teveel aandacht uit naar grootschalige veranderingen van buiten het onderwijs en de zoveelste fusie of reorganisatie. Passend onderwijs wordt onmogelijk als tijd en geld ontbreken. Nog teveel kinderen maken school niet af of blijven steken onder hun niveau. Tegelijkertijd ontstaan er grote tekorten op de arbeidsmarkt. Bezuinigingen hebben doorleren op tal van manieren moeilijker gemaakt. Terwijl ook in het hoger onderwijs de kwaliteit continu aandacht vraagt. Kortom, er staat ons nog het nodige te doen.

ONZE OPLOSSINGEN

1. Onderwijstijd voor kwaliteit

Onderwijstijd is kostbaar. Letterlijk en figuurlijk. De tijd moet daarom goed worden benut. Waar nodig moet er extra tijd worden geïnvesteerd in kinderen. Denk aan voorschoolse educatie, het verlengen van de schooldag voor gerichte extra lessen of een zomerschool. Het gaat ons uiteindelijk om kwalitatief hoogstaand onderwijs en daarvoor is maatwerk per persoon belangrijk. Daar moet dus ruimte voor worden geboden.

Dit gaan we doen:

- We willen geen eenvormige oplossingen meer, opgelegd uit Den Haag. De norm van 1040 uur moet van tafel. Sommige leerlingen kunnen prima overweg met wat meer vrijheid, maar anderen hebben aan de wettelijk verplichte 1040 uur niet genoeg. Scholen krijgen daarom de ruimte om waar nodig meer of minder uren in te zetten en zo meer uit kinderen te halen. Sturen op kwaliteit is immers belangrijker dan sturen op kwantiteit. De scholen verantwoorden hun totale tijdsinzet, maar niet meer voor alle leerlingen dezelfde standaard hoe veelheid uren.
- Toezicht op en de aanpak van (zeer) zwakke scholen is erg belangrijk, maar voor gemiddelde scholen biedt dit geen uitdaging om beter te worden. Daarom zijn wij voor gedifferentieerd inspectie toezicht, waarbij scholen ook als 'goed' of 'zeer goed' kunnen worden beoordeeld.
- Zittenblijven is geen automatisme, maar een maatwerkkeuze waarbij de ontwikkeling van het kind leidend is. Niet zitten blijven kan opgevangen worden door bijvoorbeeld in te zetten op bijscholing (ook na school en in de vakantieperiode) op de zwakke vakken.
- Omdat tijd kostbaar is moeten we ook prioriteiten stellen. De schooldag is snel gevuld. Daarom moet zeker zijn gesteld dat de elementaire vaardigheden op het gebied van taal en rekenen voldoende aandacht krijgen door de hele schoolcarrière heen. Ook in het MBO en HBO. We moeten voorkomen dat ieder maatschappelijk probleem wordt doorgeschoven naar het onderwijs in de vorm van weer een lespakket.
- We willen waar nodig onderwijstijd ook verlengen. Denk aan hele jonge kinderen met ontwikkelingsachterstanden. Via voor- en vroegschoolse educatie (vve) moeten de kansen van deze kinderen in hun vervolgonderwijs worden vergroot. Het opleidingsniveau van veel van de pedagogisch medewerkers in de vve moet worden verhoogd. Nog lang niet alle kinderen die voor hun ontwikkeling gebaat zouden zijn bij deelname aan de vve, worden daarvoor aangemeld. Van Consultatiebureau tot huisarts tot Centra voor Jeugd&Gezin moet alertheid bestaan op ontwikkelingsachterstanden. Ouders moeten soms over een drempel worden geholpen.
- Niet alle leerlingen zijn gebaat bij grote zelfstandigheid. Niet alle leeftijden zijn al in staat om zelf verantwoordelijkheid te dragen voor hun leerproces. Daarom moet er meer maatwerk komen in het onderwijs. Alle leerlingen en studenten hebben recht op een helder gestructureerd onderwijsaanbod en professionele begeleiding. Meisjes lijken beter met zelfstandig werken te kunnen omgaan dan jongens. Steeds vaker stromen jongens af van bijvoorbeeld vwo naar havo. In het speciaal onderwijs is inmiddels 7 van de 10 leerlingen een jongen. De ongewenste ontwikkelingen moeten worden gekeerd.
- Goede, objectieve toetssystemen zijn een hulpmiddel om ontwikkeling verder te stimuleren en achterstanden tijdig te onderkennen. Leerlingvolgsystemen, breder dan taal en rekenen alleen, moeten daarom actief worden gebruikt op de school zodat leraren en schoolleiding verbeteringen kunnen oppakken. Referentieniveaus zetten de standaard voor de toetsen van het leerlingvolgsysteem. Scholen kiezen hun eigen leerlingvolgsysteem, hierbij hoort ook een eindtoets. De professional is en blijft de eerst aangewezene om de leerling te beoordelen.

2. Voldoende goede leraren

Wij willen de beste mensen voor de klas. De komende jaren gaan er heel veel leraren met pensioen. Om zowel kwantiteit als kwaliteit in evenwicht te houden is er een stevig lerarenbeleid nodig. Stevige kwaliteitseisen en goed betalen, in die combinatie. Het Kabinet Rutte kwam niet verder dan de prestatiebeloning, feitelijk een bonuscultuur in het onderwijs, en de Kunduzcoalitie wil de leraren nog eens twee jaar op de nullijn zetten.

Dit gaan we doen:

- Prestatiebeloning wordt definitief afgeblazen. Bij goed personeelsbeleid hoort het ondersteunen van verdere scholing en het actief bewaken van de kwaliteit van leraren.
- De nullijn voor leraren gaat onmiddellijk van tafel. Goed opgeleide professionals moeten worden verleid zich in te zetten in het onderwijs. Als we goede leraren willen moeten we daar gewoon voor betalen. De lerarensalarissen moeten de loonontwikkeling in de markt volgen. De achterstand die nu is ontstaan zal moeten worden ingelopen omdat we anders straks gewoonweg niet voldoende goed opgeleide mensen voor de klas hebben.
- De lerarenopleidingen leggen de basis voor Meesterschap. Hun kwaliteit moet daarom volledig op orde zijn. De inspectie moet daar extra op toe zien. Initiatieven die de kwaliteit van lerarenopleidingen verder omhoog willen brengen, zoals de Universitaire Pabo's, willen wij stimuleren. Er moet ruimte zijn voor excellentie.
- Het aantal onbevoegde leraren voor de klas moet snel worden teruggedrongen. De, op initiatief van de PvdA, aangescherpte bevoegdheidseisen moeten worden nageleefd en gecontroleerd. De eisen moeten omhoog. Er wordt een aanbod ontwikkeld om onbevoegde maar bekwame leraren bij te scholen.
- Leraren en schoolleiders volgen verplichte bij- en nascholing. We maken daarbij gebruik van het beroepsregister voor leraren. Voor schoolleiders komt er ook een beroepsregister. De Lerarenbeurs, een initiatief van oud-minister Plasterk, wordt voortgezet.
- De PvdA wil dat goed opgeleide leraren weer volop professionele ruimte krijgen om de verantwoordelijkheid voor hun werk zelf te dragen. Zij verantwoorden zich achteraf over de bereikte resultaten.
- Initiatieven om meer mannen voor de klas te krijgen worden gesteund. Het aantal mannen voor de klas neemt namelijk steeds verder af. Vooral in de omgang met jongens zijn mannelijke docenten van wezenlijk belang voor de ontwikkeling en fungeren zij als rolmodel.

3. Meer menselijke maat, minder marktwerking

Wij willen meer kwaliteit en oog voor het individu in het onderwijs. In het onderwijs heeft marktwerking geleid tot perverse effecten die de kwaliteit van het onderwijs en de aandacht voor het individu aantasten. Zo heeft de strijd om de leerling hier en daar tot een veelheid aan nietszeggende opleidingen geleid zonder dat de kwaliteit op orde is. Dat moet slimmer en beter.

Dit gaan we doen:

- De Minister neemt de leiding om een forse beperking van het aantal verschillende diploma's, het aantal opleidingen en onderlinge afspraken binnen regio's over wie zich in welke opleiding specialiseert, tot stand te brengen in MBO en HBO. De overheid is immers verantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs èn voor een efficiënte inzet van belastinggeld ten behoeve van een compleet en samenhangend onderwijs aanbod.
- Een gevolg van het schrappen van opleidingen is wel dat MBO-studenten vaker verder zullen moeten reizen. Dit is een extra argument om nu eindelijk samen met provincies de OVtrajectkaart voor MBO'ers (onder de 18) te regelen, te financieren uit de BDU-mobiliteitsgelden.
- Het PvdA-voorstel voor een fusietoets is inmiddels tot wet verheven. Schoolbestuurders moeten zich vooral bezighouden met de geboden kwaliteit in eigen huis en niet met de zoveelste fusie. Verdere schaalvergroting is in het onderwijs niet gewenst.
- Leraren, leerlingen en hun ouders/verzorgers moeten meer zeggenschap krijgen over hun school. Zo moeten zij zich kunnen losmaken van een groter schoolbestuur of moeten kunnen samengaan met een andere school (ook van een andere denominatie). Ook moeten zij in de toekomst expliciet goedkeuring geven wanneer het schoolbestuur een fusie voorbereidt.
- Het is opvallend en veelzeggend dat we in Nederland wèl de minimumomvang van een school hebben vastgelegd maar niet de maximumomvang. Wat de PvdA betreft wordt op basis van een maatschappelijke dialoog afspraken gemaakt met het onderwijs over de gewenste schaal van ons onderwijs. De schaalvergroting van zowel instellingen, schoolbesturen, schoollocaties als van klassen moet aan banden worden gelegd.
- Tegelijkertijd moet onafhankelijk beoordeeld worden of de scholen, gegeven de verplichte onderwijstijd en de maximale klassengrootte, voldoende bekostigd zijn.
- Een bijzonder schaalprobleem doet zich voor in krimpgebieden. In 2020 zullen er naar verwachting 100.000 leerlingen minder zijn in het primair onderwijs, een daling van 6%. Andere sectoren volgen snel daarna. Het is dus onafwendbaar om het onderwijs slimmer te gaan organiseren in

regio's waar dit speelt. Alle vormen van samenwerking moeten mogelijk zijn. Bestuurlijke en grondwettelijke blokkades om levensbeschouwelijk grenzen te overschrijden moeten worden opgeruimd. Hiervoor is naast het duale onderwijsbestel een `derde weg' noodzakelijk, waarbinnen besturen van verschillende denominaties echt kunnen samenwerken en een gezamenlijke en gemengde laatste school in stand kunnen houden.
- De ontwikkeling van brede scholen is een prima mogelijkheid om het voorzieningenniveau te behouden of zelfs te versterken. Samenwerking tussen school, kinderopvang, sport en cultuur wordt hiermee gestimuleerd. De brede school is de wijkvoorziening voor kinderen en ouders met een activiteiten aanbod van 7 uur 's morgens tot 7 uur 's avonds.
- Er is ook een probleem met hele kleine scholen van minder dan 40 leerlingen. Scholen waar zo weinig leerlingen over zijn dat er geen kwaliteit meer geboden kan worden. Ook voor deze schoolbesturen geldt dat zij kwaliteit moeten leveren. Daar kunnen ze niet van worden vrijgesteld.
- De PvdA neemt het initiatief om regels te wijzigen die perverse prikkels tot gevolg hebben bij kwaliteitsimpulsen voor kleine scholen in plattelandsgebieden.

4. Passend onderwijs passend maken

De PvdA steunt het doel van passend onderwijs, namelijk zoveel mogelijk kinderen in het gewone onderwijs tot hun recht laten komen. Maar het onderwijs moet wel in staat worden gesteld deze taak op te pakken. En goed speciaal onderwijs zal altijd behouden moeten blijven.

Dit gaan we doen:
- Om passend onderwijs echt passend te maken is toegankelijkheid van onderwijsvoorzieningen een eerste vereisend. Het mag niet zo zijn dat een school met een passend ondersteuningsaanbod een leerling weigert, wegens denominatieve redenen. Voor leerlingen met een ondersteuningsbehoefte moet algemene toegankelijkheid worden ingevoerd.
- De bezuinigingen op passend onderwijs en op het speciaal onderwijs gaan definitief van tafel. Je kunt niet extra verantwoordelijkheid bij de scholen neerleggen en ondertussen het geld weghalen. Zo nodig moet een schoolgebouw in het reguliere onderwijs worden aangepast om kinderen met een fysieke beperking daar scholing te kunnen laten volgen.
- Alle scholen in één regio worden samen verantwoordelijk voor de zorg voor alle leerlingen. De omvang van de regio dient zodanig te worden gekozen dat de energie niet gaat zitten in de extra bestuurslast in plaats van de in zorg voor de leerling. Het extra geld voor zorg en begeleiding moet ook daar aan worden besteed. Ouders en leraren moeten vanaf het eerste moment worden betrokken bij de opzet van de zorg. Deze regio waar mogelijk samen laten vallen met de arbeidsmarktregio, RMC regio en de zorgregio.
- Met gemeenten dient afstemming plaats te vinden over aansluiting op de jeugdzorg.
- Het onderwijs moet één jaar extra de tijd krijgen om de invoering goed voor te bereiden en te voorkomen dat deze leerlingen tussen wal en schip vallen.
- Dat extra jaar moet tevens worden gebruikt om de expertise in de zorg voor leerlingen op alle scholen te versterken. Het geld beschikbaar voor de Lerarenbeurs, moet de eerstkomende jaren daarvoor gericht worden ingezet.
- Scholen moeten in hun beoordeling worden beloond voor het opnemen van zorgleerlingen en er zeker niet voor worden bestraft met een lagere waardering.

5. Samenleven begint op school

Op teveel plekken in ons land gaan kinderen van verschillende etnische afkomsten gescheiden van elkaar naar school. Ook in gemengde wijken kan een volledig witte school naast een zwarte school staan. Dat ouders een goede school zoeken is volstrekt terecht; kwaliteit moet altijd op orde zijn. Maar er worden zelfs goede scholen gesloten omdat er een witte vlucht op gang kwam; de school krijgt ineens een slechte naam omdat er teveel migrantenkinderen op zouden zitten.

We leggen ons hier niet bij neer. Een basisschool moet een afspiegeling van de wijk zijn. Kinderen moeten samen opgroeien dwars door allerlei scheidslijnen heen. Er zijn verschillende praktische manieren om dit aan te pakken. Lokale experimenten moeten volop ruimte krijgen. Maar ook landelijk moeten we invloed blijven uitoefenen zodat vrijheid van onderwijs niet kan betekenen vrijheid van slecht onderwijs en slechte school bestuurders niet nogmaals een school kunnen stichten.

Dit gaan we doen:

- Initiatieven van ouders die gezamenlijk hun kinderen aan melden om zo weer tot gemengde scholen te komen, juichen wij zeer toe en verdienen lokale steun.
- Een vast inschrijfmoment voor alle scholen in de gemeente kan ervoor zorgen dat alle kinderen een gelijke kans maken op inschrijving op alle scholen.
- Een vaste leeftijd waarop kinderen kunnen worden ingeschreven op school voorkomt een steeds vroegere run op de 'beste' scholen.
- Met dubbele wachtlijsten kan een goede spreiding van kinderen met achterstanden worden bevorderd.
- Onderwijswethouders moeten doorzettingsmacht krijgen om met schoolbesturen afspraken te kunnen maken om gezamenlijk te werken aan gemengde scholen.

6. Techniek heeft de toekomst

Onze toekomstige economische groei en banen zitten voor een flink deel in de technische sectoren. Denk aan de regio Eindhoven, groeimotor in het zuiden. Het grote knelpunt is het gebrek aan technisch opgeleide mensen. Dat gaat enorm oplopen. Op alle niveaus. Het aantal techniek studenten moet daarom de komende jaren verdubbelen. Om dit te bewerkstelligen doen we in aanvulling op het Masterplan techniek, de volgende voorstellen.

Dit gaan we doen:

- De uitval op de Technische Universiteiten is veel te hoog. In het eerste jaar valt al 25 procent van de studenten af. Dat is geen wetmatigheid, daar is wat aan te doen. Goed gestructureerd onderwijs en intensievere begeleiding moet de uitval versneld drastisch verminderen.
- De Partij van de Arbeid stimuleert meer begeleiding op scholen bij vakken waar studenten op technische opleidingen problemen bij ondervinden, om zo de leerling beter voor te bereiden op het technisch onderwijs en zodoende de drempel om daarvoor te kiezen te verlagen. Daarnaast gaan we vooropleidingen of summerschools gratis voor studenten ter beschikking stellen, in samenspraak met de universiteiten. Hierdoor kunnen aspirant studenten zich volledig voorbereiden op het technisch onderwijs.
- Het moet makkelijker worden gemaakt voor bedrijven om jongeren aan te nemen, en te zorgen dat ze kunnen wisselen tussen BBL en BOL. Het leidt tot een win-winsituatie: de betrokken bedrijven hebben belang erbij dat zij tijdig goed opgeleid personeel hebben en de jongeren hebben belang erbij dat zij via deze constructie zeker zijn van een baan.
- In het MBO moeten nieuwe dynamische technieken aangeboden worden, zodat de kloof tussen school en werkelijkheid kleiner wordt. Een sprekend voorbeeld is de opleiding vliegtuigonderhoudtechniek. Bedrijfsleven en overheid moeten hiervoor gezamenlijk zeer gericht middelen beschikbaar stellen.
- Innovatiecontracten tussen het bedrijfsleven, onderzoek- en onderwijsinstellingen en de overheid moeten leiden tot een concrete investeringsagenda. Zo kunnen fundamenteel, toegepast en praktijkonderzoek elkaar versterken.
- De bezuiniging van 500 miljoen structureel op het nationale onderzoeksbudget (voorheen uit de aardgasbaten) betekent dat we vanaf 2015 in totaal 2500 minder promotieplaatsen aan Nederlandse universiteiten en instituten zullen hebben. Dit zal zo spoedig mogelijk moeten worden ingelopen om weer op het niveau van Duitsland en Zwitserland te komen qua overheidsinvesteringen in wetenschappelijk onderzoek.
- De PvdA wil ruimte bieden aan experimenten en initiatieven als bijvoorbeeld de werkschool, bedrijfsscholen en vakscholen, waarin de praktijkopleiding tot vakmanschap centraal staat.
- Om het ICT-gebruik in het onderwijs te vergroten én om het leren op de werkplek te stimuleren worden leermiddelen, in het bijzonder e-books en e-learning omgevingen, net als schoolboeken belast met een BTW tarief van 6%.
- Voor leerlingen op het MBO worden de te gebruiken materialen door de school verstrekt.

7. Doorgaan met leren

We kennen nog steeds veel vroegtijdige schoolverlaters in Nederland. Sinds in 2006 de aanpak daarvan tot topprioriteit werd verklaard is het aantal wel fors gedaald, van 56.000 naar circa 38.000 per jaar nu. Maar 38.000 vroegtijdige schoolverlaters zijn er nog steeds veel te veel. Daar moet dus nog het nodige aan gebeuren.

Dit gaan we doen:

- Wij zetten onverminderd in op het tegengaan van vroegtijdig schoolverlaters. Dat begint met een goede registratie, een snel optreden tegen spijbelen en het betrekken van ouders, ook op het MBO. Langer op school betekent meer arbeidsproductiviteit en minder gebruik van sociale voorzieningen. Om uitval verder tegen te gaan is een goede 'match' met een opleiding en intensieve begeleiding op die opleiding van groot belang. De band tussen school en leerling of student moet intensiever worden.
- Het aanbod van Associate Degree programma's in het hbo moet worden uitgebreid. De arbeidsmarkt vraagt om dit opleidingsniveau, en zo kunnen mbo-studen ten op een aantrekkelijke manier verder leren.
- Het aanbod voor leerlingen die slecht theoretisch leren maar wèl praktisch kunnen leren moet beter. De PvdA wil daarom de komende jaren meer ruimte voor initiatieven als de werkschool en vakscholen, waarin de praktijkopleiding tot vakmanschap centraal staat.
- Jongeren die werkloos thuis komen te zitten moeten worden gestimuleerd door te leren. Bijvoorbeeld van een mbo2 niveau naar mbo4 niveau. Geld dat we daar in steken, is beter besteed dan aan uitkeringen.
- De kosten mogen voor jongeren geen reden zijn te stoppen met onderwijs. De hoogte van het schoolgeld en ouderbijdragen mogen geen drempel vormen voor deelname aan het onderwijs. Ouderbijdragen zijn vrijwillig en wie de bijdrage niet kan betalen, moet kunnen terugvallen op een lief- en leedfonds van de school. Wij willen geen tweedeling in de klas op grond van inkomen. Alle kinderen hebben er recht op om mee te kunnen doen met extra activiteiten in en rond de school.
- Stapelen in het onderwijs moet volop mogelijk blijven. Alle blokkades en boetes hierop moeten worden opgeruimd. Dat betekent dat het eindexamen op de middelbare school van zodanige kwaliteit moet zijn dat leerlingen, eenmaal geslaagd, in principe recht hebben op toegang tot het vervolgonderwijs. Het diploma MBO moet toegang geven tot een aansluitende vervolgopleiding op het HBO. Enzovoorts. Waar nodig moet dus het niveau omhoog om een goede aansluiting mogelijk te maken.
- Stapelen kan ook op latere leeftijd. Maar van 'een leven lang leren' komt in Nederland nog te weinig terecht. De flexibiliteit van de arbeidsmarkt maakt dat er te weinig geïnvesteerd wordt door werkgevers, zelfstandigen en werknemers in bijen nascholing. Het regionaal inzetten van de middelen van de O&O fondsen, kan dat doorbreken.
- Bezuinigen op 30-plussers in het MBO is met het oog op tekorten op de arbeidsmarkt heel onverstandig. De overheid moet toezien op goed en toegankelijk deeltijdonderwijs.

8. Zorgvuldige selectie

Ons stelsel van onderwijs moet samenhangend zijn. Dat wil zeggen dat schooltypen goed op elkaar aansluiten en dat het succesvol afsluiten van de ene school in principe toegang geeft tot vervolgonderwijs. Dit geeft zekerheid over de mogelijkheden die voor je open staan als je hard werkt aan je opleiding. Het maakt stapeling van opleidingen mogelijk. Heel veel mensen in Nederland hebben bereikt wat ze nu zijn dankzij de mogelijkheid tot het stapelen van bijvoorbeeld vmbo-havo-HBO. En zo zijn er vele routes door het onderwijsgebouw. Ongebreidelde selectie door onderwijsinstellingen aan de poort kunnen dit principe onderuit halen.

Dit gaan we doen:

- De PvdA zet zwaar in op degelijk funderend onderwijs tot en met een serieus examen, zodat een diploma in Nederland altijd wat voorstelt. Selectie vindt dan al plaats op de voorliggende school, in de keuze van het niveau, bij het overgaan naar een volgende klas en bij het eindexamen. Alleen op die manier kunnen we degelijk onderwijs combineren met de mogelijkheid om, als je je best doet en ambitie hebt, verder te studeren. Beiden zijn zowel voor het individu als de samenleving van cruciaal belang.
- Veel studenten switchen nog van studie en verliezen zo tijd en geld. Studenten moeten met 'matching' geholpen worden sneller bij de juiste studie terecht te komen. Laat studenten kennismaken met docenten van de opleiding die hen interesseert, zodat ze advies kunnen krijgen over hun studiekeuze.

9. Ambities voor het Hoger Onderwijs

De kwaliteit van ons hoger onderwijs moet boven alle twijfel verheven zijn en zelfs tot de internationale wereldtop behoren. Bovendien moet het hoger onderwijs toegankelijk zijn voor iedereen die er de kwaliteiten voor heeft, ongeacht afkomst en inkomen.

Dit gaan we doen:

- Wij willen dat instellingen in het Hoger Onderwijs gaan specialiseren op verschillende opleidingsterreinen, zodat ze zich onderscheiden op de kwaliteit van het onderwijsaanbod in plaats van de kwantiteit. De wijze van financieren van de instellingen moet daarop worden aangepast.
- Een verdere diversificatie van het onderwijs in het Hoger Onderwijs, zoals door de commissie Veerman bepleit, kan bijdragen aan het qua niveau en leerstijlen beter inspelen op de diversiteit in de steeds grotere groep studenten.
- Het vertrouwen in de kwaliteit van het hoger onderwijs moet worden hersteld. Studenten worden zelf nadrukkelijk betrokken bij de kwaliteitsbeoordeling van het onderwijs. Waar nodig zal de onderwijsinspectie worden ingezet. We vragen van studenten een groot verantwoordelijkheidsbesef bij hun studiekeuze. Dat betekent echter ook dat zij moeten kunnen vertrouwen op de kwaliteit die zij geleverd krijgen. In te veel vak gebieden is een Bacheloropleiding echter nog geen goede startkwalificatie, waardoor studenten geen vrije keuze hebben om wel of niet met een Master-opleiding door te gaan. De PvdA gaat in overleg met de betrokken sectoren extra aandacht besteden aan de kwaliteit van het Bacheloronderwijs, zodat ieder diploma een startkwalificatie is.
- De PvdA wil een sociaal leenstelsel voor bachelor- en masterfase. Studenten lenen dan voortaan hun studiebeurs. Na afronding van de studie moet deze naar draagkracht worden terugbetaald. Na 15 jaar wordt een eventuele restschuld kwijtgescholden. De aanvullende beurs voor kinderen van minder draagkrachtige ouders, blijft gewoon een gift. Het grootste deel van de kosten van het Hoger Onderwijs komt daarmee nog steeds voor rekening van de overheid, maar van studenten wordt op deze manier gevraagd zelf te investeren in hun studie en hun toekomst. Het geld dat hiermee vrij komt wordt in het PvdA-plan volledig geïnvesteerd in de kwaliteit van het onderwijs.
- Op dit moment wordt het rentepercentage op studentenleningen van de overheid vastgesteld aan de hand van de afstudeerdatum en staat daarna voor een aantal jaar vast. Door dit rentepercentage per periode vast te stellen verdwijnt de willekeur en betaalt iedereen hetzelfde over dezelfde periode.
- De verhoging van het collegegeld voor een tweede studie leidt tot onbedoelde problemen en wordt teruggedraaid.
- De langstudeerboete kent vele onrechtvaardigheden en moet van tafel.
- De door de vijfpartijencoalitie voorgestelde verkorting van het recht op een OV-jaarkaart gaat van tafel.

ONZE KEUZES VOOR ARBEID

1. Werk voor jong en oud
2. Een gelukkige oude dag
3. Mensen met een beperking doen volwaardig mee
4. Meer zekerheid voor flexwerkers
5. Werk maken van ZZP'ers
6. Een eerlijke en soepele arbeidsmarkt

Iedereen aan het werk!

Volledige werkgelegenheid – wij geloven dat het kan. En de PvdA wil het ook. Want werk emancipeert en geeft mensen zelfrespect. Een baan zorgt voor economische zelfstandigheid. Met de vruchten van hun werk dragen mensen bij aan een betere samenleving.

Een baan voor iedereen begint met economische groei. Die groei weer op gang brengen is daarom de topprioriteit van de PvdA. Groei is gebaat bij een open, internationale economie, met inbegrip van de arbeidsmarkt. We benutten het talent van mensen uit alle landen en sluiten ons niet af van de rest van de wereld.

Maar het gaat om meer dan dat mensen aan het werk zijn. Voor de PvdA gaat het ook om hoe mensen aan het werk zijn.
Wij willen dat mensen fluitend naar hun werk gaan.
Dat ze zich betrokken voelen bij hun bedrijf.
Dat ze vanuit hun vakbekwaamheid invloed hebben op de inhoud en kwaliteit van hun werk.
Dat ze een fatsoenlijk loon verdienen, in de geruststellende zekerheid dat ze niet van de ene op de andere dag langs de kant komen te staan.
Dat de verschillen tussen het salaris aan de top en op de werkvloer binnen de grenzen van het betamelijke blijven.
Dat het lange termijn belang van een mooi, gezond bedrijf de korte termijn belangen van aandeelhouders overtroeft.
Dat er zekerheid in het verschiet ligt voor mensen die noodgedwongen van baantje naar baantje hoppen.
Dat ook buitenlandse werknemers recht hebben op een eerlijk loon en goede werkomstandigheden.

Een baan heeft grotere betekenis voor het leven dan alleen maar een bron van inkomsten. Dat zal iedereen onderschrijven. Daarom staat de PvdA voor meer dan werk alleen.

Nederlandse werknemers vormen samen een enorme bron van kracht voor de economie. We zijn met z'n allen steeds beter opgeleid, steeds meer vakbekwaam. Jongeren betreden de arbeidsmarkt met steeds hogere dip werken. We spreken onze talen en kunnen goed omgaan met innovatie en technologische ontwikkelingen. Onze arbeidsmarkt is flexibel, veel meer dan de ons omringende landen en veel meer dan rechts ons wil doen denken. En onze werknemers zijn loyaal en toegewijd.

Niet dat het overal hosanna is. Steeds meer werknemers hebben het zwaar in hun baan. Verpleegsters moeten met looplijsten de werkvloer op. Mensen in de thuiszorg moeten het stellen met een nul-urencontract. Schoonmakers worden met een schamele beloning per 100 meter vloer door de gangen van kantoorgebouwen gejaagd. Postbodes moeten hun eigen ontslagbrief bezorgen. Agenten en ambulancebroeders krijgen steeds meer te maken met agressie. We hebben het de afgelopen jaren allemaal zien gebeuren.

Dit onrecht bestrijden vormt al meer dan honderd jaar de wortel van de sociaaldemocratie. De oude idealen van de PvdA zijn daarom actueler dan ooit. De PvdA zet zich in voor goed werk, fatsoenlijke bescherming van werknemers, en onderhoudt daarvoor nauwe contacten met de vakbeweging.

Anno 2012 valt er een wereld te winnen voor de positie van flexibele werknemers en zelfstandigen zonder personeel. Voor jongeren, die het vaak moeten doen met tijdelijke banen waardoor zij onvoldoende zekerheid hebben om een gezin te stichten, een huis te kopen of hun pensioen te regelen. Voor ouderen die te vaak langs de kant staan omdat zij als te duur worden gezien. Voor de mensen met een beperking of een handicap, wiens talent het bedrijfsleven nog onvoldoende benut.

Al die mensen verdienen een kans. Pas dan kunnen we die grote vitaliteit van de Nederlandse arbeidsmarkt echt losmaken. Daarvoor zet de PvdA zich in.

ONZE OPLOSSINGEN

1. Werk voor jong en oud

Jongeren komen de laatste jaren met gemiddeld steeds betere diploma's van school. Ouderen blijven gezonder en gemotiveerd. Ze kunnen en willen langer doorwerken. Twee fantastische troeven voor economie en samenleving. Maar door de crisis is er tegenslag.

De jeugdwerkloosheid is twee keer zo hoog als gemiddeld. Honderdduizend jongeren tot 25 jaar komen niet aan de bak. Veel van hen hebben tijdens de kredietcrisis van 2008 doorgeleerd, maar hun vooruitzichten op de arbeidsmarkt zijn nog altijd slecht. Trekt de economie straks aan, dan zal de generatie die net van school komt eerder aan de bak komen dan zij. Zo dreigt er een nieuwe, verloren generatie te ontstaan, met mogelijk honderdduizend bijstandsklanten.

Daar legt de PvdA zich niet bij neer. We laten de jeugd niet los en zetten alle zeilen bij om jongeren aangesloten te houden bij de arbeidsmarkt.

Aan het andere uiteinde van de arbeidsmarkt is het tijd voor daadwerkelijke emancipatie van de zilveren generatie. Al jarenlang hebben politici en werkgeversorganisaties de mond vol over de noodzaak van langer doorwerken. Maar op de werkvloer komen werknemers op leeftijd er nog steeds bekaaid af. Te vaak beschouwen werkgevers ze als te duur, te oud en te weinig productief. De ouderen voelen zich afgedankt. Het vijfpartijenakkoord heeft die indruk versterkt.

Langer doorwerken – hoog tijd dat we er minder over praten en er meer aan gaan doen. De PvdA wil dat werkgever en werknemer samen fors investeren in bijscholing. Zo blijven ouderen breed inzetbaar en houden ze zekerheid op werk. Goed voor de eigenwaarde van oudere werknemers. Goed voor werkgevers die ervaren, betrokken personeel in huis houden. En goed voor de overheid, die niet de (financiële) last hoeft te dragen van ten onrechte afgeschreven personeel.

Dit gaan we doen:

- Stagemogelijkheden voor jongeren moeten worden uitgebreid. De overheid – lokaal en landelijk – geeft zelf het goede voorbeeld.
- Als er geen stageplek beschikbaar is, biedt de opleiding een werkervaringsleerplek aan. Zodat de jongere wel het diploma kan halen.
- Er komt geld beschikbaar om te zorgen dat jongeren die direct werkloos dreigen te worden na het verlaten van de schoolbanken, een jaar langer op school kunnen blijven. De gemeenten zien daarop toe en bieden ondersteuning.
- Er komt een budget voor individuele ondersteuning om langdurig werklozen weer aan het werk te helpen.
- Voor werkloze jongeren geldt: terug naar school of aan het werk. De gemeenten zien daar op toe en bieden ondersteuning.
- Om de jeugdwerkloosheid aan te pakken maken we gebruik van Europese Structuurfondsen.
- Het wettelijk leeftijdsontslag, dat nu automatisch geldt voor iedereen die de leeftijd van 65 bereikt, schaft de PvdA af.
- Werknemers moeten makkelijker kunnen veranderen van baan. Dat geldt des te meer voor mensen aan het einde van hun carrière. Aan hun kennis en ervaring moeten we ons laven, in plaats van

dat kapitaal te laten verstoffen in de WW. Daarom komt er een nieuwe werk-naar-werk regeling:

- Werkgevers betalen de eerste zes maanden van de WW loon door. Dit geldt ook voor flexwerkers.
- De hoogte en duur van de WW blijft gelijk. Werknemers moeten sneller recht hebben op een WW-uitkering: na 13 weken werk, recht op 4 weken WW.
- Werkgever en werknemer stellen bij werkloosheid een verplicht werk-naar-werk plan op.
- Aan het eind van de eerste zes maanden werkloosheid wordt getoetst of beide partijen genoeg gedaan hebben om nieuw werk te vinden. Heeft de werkgever te weinig gedaan, dan moet hij langer loon doorbetalen en extra budget voor bijscholing beschikbaar stellen. Heeft de werknemer te weinig gedaan, dan krijgt hij een korting op zijn uitkering of moet hij zijn doorbetaalde loon terugstorten.
- Voor het MKB wordt sectorale en/of regionale samenwerking nog belangrijker. Er ontstaan mogelijkheden om het werkloosheidsrisico sectoraal te herverzekeren, daarbij wordt nog gekeken naar de conjuncturele component van het werkloosheidsrisico. Het introduceren van een loondoorbetalingsperiode in de WW vergt een collectief vangnet voor werknemers van wie de werkgever failliet dreigt te gaan.
- Werk is nooit te min. Dat moet gelden voor elke werkloze, rekening houdend met de persoonlijke omstandigheden.
- Werk moet lonen. Ook dat moet gelden voor elke werkloze. Het kan niet zo zijn dat werklozen erop achteruit gaan als ze werk aanvaarden. Daarom wil de PvdA voortaan daadwerkelijk verdiend loon verrekenen met de WW-uitkering, in plaats van de gewerkte uren.
- Geen voorkeursbehandeling voor ambtenaren. Ook zij zijn het meest gebaat bij de werk-naar-werk regeling en gaan hieronder vallen. Voordelen uit de bestaande wachtgeldregelingen komen ten goede aan de budgetten voor bijscholing.

2. Een gelukkige oude dag

Nederlanders worden generatie na generatie gelukkig steeds ouder. Na een werkzaam leven kunnen veel mensen langer dan voorheen genieten van een fijne oude dag met een goed inkomen dankzij onze AOW en ons sterke pensioenstelsel.

De Partij van de Arbeid stond aan de wieg van dat stelsel. Dankzij onze Willem Drees gaan al bijna zestig jaar oud en arm niet langer hand in hand. In al die decennia is er echter veel veranderd. Zoals gezegd worden we steeds ouder, het aantal ouderen ten opzichte van het aantal jongeren groeit fors en we moeten alles op alles zetten om ook in de toekomst voldoende handen aan bed en docenten voor de klas te houden.

De pensioengerechtigde leeftijd moet daarom omhoog. De PvdA stelde daarbij altijd als voorwaarde dat deze leeftijdsverhoging niet ten koste gaat van mensen die lang voor een laag inkomen gewerkt hebben en dat deze niet ten koste gaat van mensen die op latere leeftijd werkloos raakten en die niet meer aan het werk komen. Tenslotte dienen de overheidsfinanciën op orde te worden gebracht en vragen we van alle Nederlanders daarvoor een bijdrage, langer werken vormt daarvan een noodzakelijk onderdeel.

Nu het pensioenakkoord dat voldeed aan al deze voorwaarden door de vijf partijencoalitie van tafel is getrokken en het geld dat was gereserveerd voor een zorgvuldige invoering helemaal is geschrapt dreigt een ondoordachte verhoging van de pensioenleeftijd. Vanaf volgend jaar zou de pensioenleeftijd al omhoog moeten zonder enige voorziening voor mensen, die daardoor in grote problemen komen. Dat is onacceptabel voor de PvdA. De PvdA kiest voor een sterk en sociaal alternatief dat zowel recht doet aan de belangen van werknemers als aan de belangen van de schatkist. Er moet een goede regeling komen voor mensen die al van jongs af aan hebben gewerkt voor een laag loon en mensen die op latere leeftijd nog werkloos werden. Tegelijkertijd zullen we in het licht van de financieel-economische omstandigheden al in 2017 beginnen met de verhoging van de AOW-gerechtigde leeftijd.

Dit gaan we doen:

- We koppelen de AOW aan de levensverwachting. De AOW leeftijd gaat in 2017 omhoog met een half jaar, in 2020 en 2022 opnieuw met een half jaar en in 2025 naar 67 jaar. Dat biedt toekomstige gepensioneerden ruimschoots de tijd zich voor te bereiden op verandering.
- De PvdA wil dat mensen zich voldoende kunnen voorbereiden zodat er geen gat valt tussen AOW leeftijd en bestaande pensioenrechten.
- Werkloosheids- en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen lopen door tot de aanvang van de AOW leeftijd, zodat zij niet tussen het 65e levensjaar en de AOW leeftijd in de bijstand belanden.

- De PvdA biedt de mogelijkheid tot een flexibele AOW leeftijd. Werknemers mogen één tot twee jaar eerder AOW ontvangen, maar dan wel met een korting van 6% per jaar.
- Mensen met lagere inkomens krijgen de gelegenheid meer pensioen op te laten bouwen. Dat kan door dat deel van het inkomen waarover geen pensioen wordt opgebouwd te verlagen.
- Bij langer doorwerken hoort ook een pakket maatregelen die ervoor zorgt dat mensen langer kunnen doorwerken en een eerlijke regeling voor hen die niet kunnen doorwerken. Daarvoor zijn drie dingen noodzakelijk:
  1. Er komt een vervroegde AOW voor mensen die na hun 61e onvrijwillig aan de kant komen te staan.
  2. Door de inzet van een werkbonus en een Vitaliteitsregeling kunnen mensen die lang gewerkt hebben tegen een laag inkomen, toch op hun 65e stoppen met werken. De korting op hun AOW wordt hiermee teruggebracht van zes naar drie procent.
  3. De PvdA wil op korte termijn de arbeidsmarktsituatie van ouderen zodanig verbeteren dat mensen ook daadwerkelijk kunnen doorwerken tot 67. We ondersteunen oudere werknemers bij het vinden van werk en pakken de leeftijdsdiscriminatie aan.
- We hebben iedereen nodig op de arbeidsmarkt. Bestaande atv regelingen worden voor zover mogelijk afgebouwd. Onder andere door het combineren van arbeid- en zorgtaken makkelijker te maken, stimuleren we mensen die in deeltijd werken om meer uren te werken. De mogelijkheden tot bijvoorbeeld thuiswerken worden verbeterd.
- Er komt nieuwe wetgeving voor de wijze waarop onze pensioenfondsen worden bestuurd. Maatschappelijke betrokkenheid en deskundigheid is voor de PvdA daarbij belangrijk. Werkgevers moeten medeverantwoordelijk blijven voor gezonde pensioenfondsen. Tevens wordt nagegaan hoe deelnemers meer zeggenschap kunnen krijgen op het onderdeel maatschappelijk verantwoord beleggen door het pensioenfonds waarbij zij zijn aangesloten.
- Er komt een nieuw toetsingskader voor pensioenen waarin de solidariteit tussen generaties (jong en oud), maar ook binnen generaties (hoog- en laagopgeleid) centraal staat.

3. Mensen met een beperking doen volwaardig mee

Ieder mens heeft zijn eigen talent. En ieder mens wordt gelukkig als hij dat talent kan ontplooien. Vaak gaat dat vanzelf, maar soms moeten mensen een handje geholpen worden om het eruit te laten komen. Zeker mensen met een handicap of een andere beperking. Een beperking of handicap is geen legitieme ontslaggrond, en de PvdA wil hieraan niet tornen. Wel kan functieaanpassing of wijziging noodzakelijk zijn.

Honderd jaar sociaaldemocratie heeft tot grote vooruitgang geleid. In dit land stoppen we mensen met een beperking niet meer weg. Ze doen volop mee, bijvoorbeeld in de sociale werkvoorziening. Dat geeft eigenwaarde, voegt waarde toe aan de economie en draagt bij aan een betere samenleving. Toch is het een wankel evenwicht, zeker in de huidige economische crisis. Het vorige Kabinet liet blijken mensen met een beperking liever af te schrijven dan ze tot bloei te brengen. Dat is voor de PvdA geen optie. We willen al het mogelijke doen om te zorgen dat mensen niet afhankelijk worden van een uitkering.

Van inwoners van ons land mogen we verwachten dat ze een bijdrage leveren aan de samenleving. Van de overheid mogen we verwachten dat ze het goede voorbeeld geeft en belemmeringen wegneemt, zodat ook mensen met een beperking hun bijdrage kunnen leveren. En van werkgevers mogen we verwachten dat ze meedoen en de inspanningen niet overlaten aan een handjevol enthousiaste voorlopers.

Dit gaan we doen:

- Grote en middelgrote bedrijven worden bij wet verplicht vijf procent arbeidsgehandicapten en (oud) langdurig werklozen in dienst te hebben. Wie daaronder zit, krijgt een boete. De overheid gaat alleen in zee met bedrijven die aan dit quotum voldoen. Ook de overheid als werkgever valt onder de quotumverplichting.
- De PvdA is ervan overtuigd dat gemeenten het best weten hoe mensen snel aan het werk te krijgen. Daarbij passen geen vakjes en schotjes. Daarom voegen we de Wajong, de Wet Sociale Werkvoorziening en de Wet Werk en Bijstand samen tot één regeling, in handen van gemeenten.
- Het onderscheid tussen arbeidsgehandicapten en niet-arbeidsgehandicapten blijft in de nieuwe regeling van groot belang. Arbeidsgehandicapten zijn mensen die vanwege een functionele beperking op korte termijn niet in staat zijn zelfstandig, zonder intensieve begeleiding, te werken in een reguliere omgeving. Het gaat om de groep Wajong'ers en mensen voor wie de sociale werkvoorziening is bedoeld. Maar ook om de groep meerderjarige jongeren die tijdens de eerste zes maanden van hun studie gehandicapt raken, of op een ander moment vóór of na hun studie, als ze nog

niet zijn begonnen op de arbeidsmarkt. En om de groep ZZP'ers die te maken krijgen met een arbeidshandicap.
- Het wettelijk minimumloon is terecht de ondergrens. Dat geldt ook voor werknemers met een arbeidshandicap. Het toegroeien naar CAO-lonen vormt voldoende stimulans. Met een combinatie van loonkostensubsidie, scholing en voldoende begeleiding op de werkvloer worden mensen met arbeidshandicap geholpen om zich een plek te verwerven op de reguliere arbeidsmarkt.
- De PvdA gaat niet sjoemelen met de arbeidsvoorwaarden van mensen die nu in de sociale werkvoorziening werken.
- Werkgevers krijgen groot gemak van de nieuwe regeling. Een reguliere werknemer zal niet minder kosten dan een arbeidsgehandicapte die minder productief is en extra begeleiding nodig heeft. Het verschil in productiviteit krijgt de werkgever vergoed. Papierwerk wordt ze uit handen genomen.
- Wie een fatsoenlijk werkaanbod weigert, krijgt een korting op zijn uitkering. Dit kan ook gebeuren als iemand afspraken over het volgen van scholing, re-integratie of werk willens en wetens niet nakomt.
- Ook gedeeltelijk arbeidsongeschikten mogen niet terugvallen op een inkomensniveau onder de bijstand.
- Mensen die volledig arbeidsongeschikt zijn vanwege fysieke en/of psychische redenen hebben in onze beschaafde samenleving recht op een materieel fatsoenlijk leven en mogen eveneens niet terugvallen op een inkomensniveau onder de bijstand. Deze mensen zullen niet meer lastig gevallen worden met eisen als: sollicitatieplicht, verplichting tot tegenprestaties en strafkortingen.

4. Meer zekerheid voor flexwerkers

Een groeiende groep werknemers werkt met een tijdelijk contract. Wat ook wel eens gezegd mag worden: zij leveren samen een niet te onderschatten bijdrage aan de economie. Het leger flexibele werknemers stelt bedrijven in staat om snel, goedkoop en zonder rompslomp de bedrijfsvoering aan te passen aan veranderende werkomstandigheden.

De PvdA vindt dat die grote bijdrage in geen verhouding staat tot de geringe waardering die flexwerkers genieten. Ze leven voortdurend in onzekerheid. Heb ik volgende week nog werk? Heb ik genoeg inkomen om de eindjes aan elkaar te knopen? De kans op een vaste baan is de afgelopen jaren fors afgenomen. De economische zelfstandigheid van flexwerkers staat op het spel.

Dat wil de PvdA niet aanvaarden. We zullen niet toezien hoe werkgevers hun ondernemersrisico's kosteloos afwentelen op de samenleving. We moeten bedrijven belonen die op een andere, socialere manier in hun behoefte aan flexibiliteit voorzien. Dat gaan we hoog op de agenda zetten in het overleg met werkgevers en werknemers.

Dit gaan we doen:

- Werkgevers met tijdelijke contracten komen onder de loon doorbetalingplicht van de WW te vallen. Er mag niet meer eindeloos gesold worden met mensen. Daarom krijgen werk nemers na een tijdelijk contract van één jaar in principe een vast contract, tenzij de CAO in afwijkingen voorziet.
- Wij zien dat de afspraak tot 2 jaar loondoorbetaling bij ziekte in de praktijk het ongewenste effect heeft dat te weinig mensen nog voor vast worden aangenomen, daarom beperken wij de loondoorbetalingperiode tot 1 jaar.
- Het ontduiken van de zekerheidsrechten van werknemers door constructies als payrolling maken we onmogelijk.
- Er komt een verbod op concurrentiebedingen in tijdelijke contracten. Als de werkgever niet wil dat werknemers bij een concurrent gaan werken, moet hij ze zelf in vaste dienst nemen. Naar Vlaams en Duits model vermeldt het concurrentiebeding bovendien verplicht het geografisch en functioneel bereik, wordt de duur voor iedereen gemaximaliseerd op 1 jaar, en wordt voor de looptijd van het concurrentiebeding aan de werknemer verplicht een vergoeding betaalt.
- De PvdA is tegen stukloon voor de laagst betaalden. Voor deze categorie werknemers moeten werkgevers netjes uren bijhouden en zich aan het minimumloon houden.
- Het ontduiken van het minimumloon via ZZP-constructies moet kunnen worden tegengegaan. De handhaving zal worden aangescherpt om de pakkans bij overtreding te vergroten.
- Werken met een fatsoenlijk contract is een kwestie van beschaving. Iedereen die drie maanden lang elke week, of ten minste twintig uur heeft gewerkt, heeft recht op een arbeidsovereenkomst. Werkgevers die zich hier niet aan houden, krijgen een boete.
- Uitzendkrachten mogen maximaal een half jaar bij 1 werkgever werken.

5. Werk maken van ZZP'ers

De kleine zelfstandige is de held van de economie van de 21e eeuw. De zogenaamde ZZP'ers (tegenwoordig ook wel ZP'er (zelfstandige professional) genoemd) zijn niet meer weg te denken. Het zijn bijzondere ondernemers, creatief, onafhankelijk en gedreven. Ze hebben de ruimte zelf keuzes te maken en een eigen invulling te geven aan hun vak. Daarmee vormen ze het potentieel voor vernieuwing en innovatie op de arbeidsmarkt.

Werkgevers maken (gelukkig) grif gebruik van de diensten van ZZP'ers. Zeker in economisch onzekere tijden vormen ze een aantrekkelijk alternatief voor het vaste personeel. Hier zitten natuurlijk ook keerzijden aan. Zo vliegen ZZP'ers vaak als eerste eruit als er tegenwind opsteekt. Te vaak hebben ze daarom een inkomen waarmee ze onder de armoedegrens belanden.

Zo dreigt de held van de arbeidsmarkt van de 21e eeuw te verworden tot antiheld. Dat vindt de PvdA zonde. Veel van de gezonde ondernemersgeest dreigt in de knop gebroken te worden. Daarom willen we de positie van ZZP'ers verbeteren.

Dit gaan we doen:

- Waar teveel ZZP'ers in armoede leven, wil de PvdA in sectoren die zich daarvoor lenen minimumtarieven invoeren. Verdiensten moeten tenminste genoeg zijn om pensioen op te bouwen en om een verzekering te kunnen veroorloven voor arbeidsongeschiktheid en ziekte.
- De PvdA moedigt nieuwe vormen van solidariteit onder zelfstandigen aan. De broodfondsen als verzekering tegen risico's als ziekte en arbeidsongeschiktheid verdienen actieve fiscale steun.
- Daartegenover staat wel de plicht om zich te verzekeren tegen ziekte en arbeidsongeschiktheid.
- ZZP'ers krijgen onder bepaalde omstandigheden toegang tot de bijstand.
- ZZP'ers krijgen toegang tot bestaande fondsen voor scholing.
- ZZP'ers krijgen recht op even goede arbeidsomstandigheden als werknemers.
- Schijnconstructies waarbij de werkgever een werknemer eerst ontslaat om deze vervolgens als ZZP'er weer in te huren, gaat de Arbeidsinspectie harder aanpakken. Er komen extra inspecteurs, gefinancierd uit de eigen extra opbrengsten.
- Werknemers die als ZZP'er aan de slag gaan, mogen aangesloten blijven bij hun bestaande pensioenfonds of -verzekering.
- De overheid moet ervoor zorgen dat ZZP'ers in alle gevallen waarin de ZZP'er aan de gestelde functie-eisen kan voldoen kunnen meedingen naar opdrachten.
- De verschillen in de fiscale behandeling van werknemers en ZZP'ers maken we kleiner. Dit doen we ook voor de premie zorgverzekering. Bij schuldhulpverlening voor ZZP'ers wordt niet langer vereist dat ze hun bedrijf stopzetten om ervoor in aanmerking te kunnen komen.

6. Een eerlijke en soepele arbeidsmarkt

Weinig landen in de wereld hebben zo'n stabiele arbeidsmarkt als Nederland. Hoezeer het vorige Kabinet roet in het eten probeerde te gooien: we staken minder dan collega's in de ons omringende landen, sociale onrust kennen we nauwelijks en conflicten worden vaak met geven en nemen in goede harmonie opgelost. Dat maakt ons tot één van de meest aantrekkelijke plaatsen om een bedrijf te vestigen.

Aan de basis van die stabiliteit ligt een goede ontslagbescherming. Alle sociale verworvenheden als het zwangerschapsverlof, het recht op lidmaatschap van een ondernemingsraad of loopbaanonderbreking voor zorgtaken zijn ervan afhankelijk. Want wat zijn die rechten waard als werknemers voortdurend kans lopen op straat gezet te worden?

Daarom zal de PvdA altijd staan voor een eerlijk ontslagstelsel. Want soms is beëindiging van het dienstverband onvermijdelijk. In die gevallen moet alles erop gericht zijn om mensen van baan naar baan te helpen.

Steeds meer werkgevers omzeilen vandaag de dag het ontslagstelsel. Hoogopgeleide werknemers met goede vooruitzichten zijn vaak goed beschermd tegen tegenslag en krijgen ook een behoorlijke ontslagvergoeding mee. Laagopgeleide werknemers die noodgedwongen tijdelijke baantjes aan elkaar knopen krijgen geen cent als ze hun baan verliezen. De vaste baan voor het leven is allang geen norm meer op onze arbeidsmarkt. Die maakte plaats voor een baaierd aan uiteenlopende soorten arbeidsrelaties, contractvormen en arbeidsvoorwaarden. Per saldo heeft dat de positie van individuele werknemers en opdrachtnemers ten opzichte van hun werkgever verzwakt.

Dat lijkt leuk voor werkgevers. Maar op lange termijn staat er iets wezenlijks op het spel: die stabiliteit die onze economie juist zo schraagt. Daarom strijdt de PvdA voor een sterke rechtspositie van werknemers en opdrachtnemers.

Van even groot belang voor de sociale rust is dat we de orde in de zakenwereld herstellen. Kortzichtig aandeelhouderskapitalisme, dat hebzucht tot norm heeft verheven, heeft onze economie grote schade toegebracht. Dat geldt ook voor te grote verschillen in beloning en hoge bonussen. Er komt een wijziging van het belastingstelsel waardoor ontwijkconstructies in de toekomst uitgesloten worden. En multinationals gaan geleidelijk aan een redelijke belasting betalen over hun winsten.

Dit gaan we doen:

- De PvdA wil af van de UWV route voor ontslag. Er komt een eenduidige ontslagroute via de Kantonrechter, waarbij werk nemers recht krijgen op een preventieve toets. In geval van collectief ontslag blijft het sociaal plan leidend.
- Voor de hoogte van de ontslagvergoeding nemen we de huidige kantonrechtersformule als uitgangspunt. Wel willen we hem maximeren op een bedrag van 75.000 euro zoals eerder tussen werkgevers en werknemers overeengekomen. Als de arbeidsmarkt voor oudere werklozen vergelijkbaar is met de overige werklozen kan de formule aangepast worden.
- De ontslagvergoeding komt grotendeels ten goede aan het werk-naar-werk budget. Met dit geld kan bijvoorbeeld om- of bijscholing bekostigd worden of de start van een eigen bedrijf. Allemaal bedoeld om de betrokkene zo snel mogelijk weer aan het werk te krijgen. Wanneer de werknemer een nieuwe baan heeft, wordt het resterende werk-naar-werk budget eerlijk tussen werkgever en werknemer verdeeld. Zo hebben zij beiden een extra prikkel om ander werk te zoeken.
- Ook flexwerkers kunnen recht krijgen op een werk-naar-werk budget. De mogelijkheid voor een langdurige tijdelijke arbeidsovereenkomst wordt verder uitgewerkt waarbij in de arbeidsovereenkomst wederzijdse verplichtingen worden opgenomen voor ontwikkeling en promotieperspectieven in een hier opvolgende arbeidsovereenkomst.

Verbetering positie werknemers

- De rechtsbescherming en de faciliteiten van leden van vakbonden worden wettelijk vastgelegd. Dat is nodig omdat helaas steeds meer partijen roepen om een einde aan het alge meen verbindend verklaren van CAO's.
- We schrappen de aftrek voor vreemd vermogen – zodat het leeghalen van bedrijven door private equity-fondsen minder aantrekkelijk wordt.
- We herzien het ondernemingsbestuur. Daarbij wordt de invloed van vluchtige aandeelhouders ingeperkt en stimuleren we geduldig kapitaal. Er komt sterker onafhankelijk toezicht in de onderneming en een inperking van de bonussen en prestatielonen.

Arbeid en zorg combineren

- De PvdA wil het hele palet aan kindregelingen en kinderbij slag hervormen, zodat er twee regelingen overblijven. Eén gericht op het ondersteunen van de koopkracht van ouders met kinderen en één gericht op het stimuleren van participatie op de arbeidsmarkt.
- We maken de kinderbijslag inkomensafhankelijk, om de koopkracht van ouders en kinderen gericht te ondersteunen. Ouders met een minder hoog salaris zullen hierdoor meer kinderbijslag ontvangen dan ouders met een vollere portemonnee.
- De betaalbaarheid en kwaliteit van kinderopvang moet gewaarborgd worden zodat ook in wijken waar kinderen juist een groot belang hebben bij voor- en vroegschoolse educatie toegang hebben tot goede kinderopvang. Het waarborgen van kwaliteit wordt mede gedaan door goede huisvesting, betere veiligheid en voldoende opgeleid personeel.
- De PvdA wil het stelsel van verlofregelingen hervormen, waar bij de traditionele rolverdeling tussen man en vrouw aange past wordt en ouders zelf het aantal verlofdagen onderling kunnen verdelen. Dit betekent dat ook vaders makkelijker vaderschapsverlof op moeten kunnen nemen.
- Door consistent flankerend beleid, bijvoorbeeld door werk te maken van de brede school, kan de overheid de combinatie arbeid en zorg faciliteren.

Meer medezeggenschap

- De PvdA wil perverse fiscale prikkels voor speculatie terug dringen. Dit geldt voor de aftrekbaarheid van schulden en voor het interne geschuif met winsten door multinationals.
- De PvdA streeft in Europees verband naar het ontmoedigen van flitskapitaal, door een heffing op financiële transacties. Onze pensioenfondsen worden hier nadrukkelijk van uitgezonderd.
- Bij grote bedrijven wordt onafhankelijk intern toezicht door een raad van commissarissen verplicht. Die raad zou alle belangrijke bestuursbesluiten moeten goedkeuren.

- De positie van werknemers wordt versterkt. De nationale medezeggenschap wordt up-to-date gebracht voor de internationale economie. Werknemers krijgen recht op internationale vertegenwoordiging. De positie van Europese Ondernemingsraden wordt versterkt. Ondernemingsraden krijgen instemmingsrecht bij fusies en overnames. Bedrijven zijn geen koopwaar.
- De invloed van werknemers wordt versterkt door bij wijzigingen in de bedrijfsvoering, via werkoverleg, werknemers en de OR zeggen schap te geven in verbetering van kwaliteit van het werk en de arbeidsomstandigheden.
- Er komt een loyaliteitsdividend en een zwaarder stemrecht voor duurzame aandeelhouders die de langetermijnbelangen heiligen.
- We streven naar een betere bescherming van bedrijven tegen vijandige overnames indien deze slechts gericht zijn op het op korte termijn opsplitsen en leegtrekken van een bedrijf.
- Er komt een wettelijke mogelijkheid voor de overheid om de verkoop van bedrijven die van strategisch belang zijn voor de Nederlandse economie te verhinderen als zo'n overname vitale publieke belangen schaadt.

Naar een eerlijkere inkomensverdeling

- De PvdA kiest voor een evenwichtige inkomensverdeling. Daarbij vragen de achtergebleven laagste inkomens om aan dacht, net als de beloningsverhoudingen in ondernemingen.
- Er komt een wettelijke verankering en aanscherping van de corporate governance code. Dit is hard nodig, want de code die we nu hebben is slap en vrijblijvend. Er is niets geregeld over de hoogte van de passende topbeloning. Dit klemt temeer omdat de race naar de top doorgaat. Er komen sancties voor bedrijven die zich niet aan deze code houden.
- Via wetgeving gaan we de bonuscultuur in financiële instellingen tegen, ook als er geen staatssteun wordt gegeven. Immers, financiële instellingen staan meer dan andere ondernemingen bloot aan de verleiding om grote risico's te nemen. Er komt een wettelijk maximumpercentage van 20% met betrekking tot de variabele beloning bovenop het vaste salaris in de financiële sector. Dit geldt niet alleen voor topbestuurders, maar voor iedereen werkzaam in de sector.
- Er komt een versobering van de momenteel zeer genereuze 'expatregeling' voor de allerhoogste inkomens boven de 150.000. Wij willen dat belastbare inkomens waarvoor de 30% regeling van toepassing is aftoppen tot 150.000.
- Voor het inkomensdeel boven de € 150.000 per jaar wil de PvdA een belastingtarief van 60% invoeren als solidariteitsbijdrage van mensen met een ruim inkomen.'
- Het tarief op vermogens boven de €125.000 in box 3 gaat naar 40%.
- We pakken verborgen beloningen in pensioenregelingen aan. Het gebeurt te vaak dat topbestuurders bij hun aantreden bedingen dat hun pensioengaten worden gerepareerd, dan wel dat hun levenslange pensioenuitkering wordt afgestemd op de topbeloning die ze slechts een beperkt aantal jaren verdienen. Deze regelingen worden gemaximeerd op het niveau van een ministersalaris. De aftrekbaarheid van pensioenpremies wordt gemaximeerd op 42%.
- Er komt een instemmingrecht van ondernemingsraden bij het vaststellen van topbeloningen.
- Er komt een verdere aanscherping van de beloningscode staatsdeelnemingen. Al naar gelang het gewicht van het publieke belang. Zo is bij de NS het gewicht van het publieke belang in de beloning al opgetrokken van 25 naar 40%. Maar die 40% is nog steeds te laag, en moet naar 75%. Evenzo bij andere staatsdeelnemingen.
- Het beloningsbeleid voor (semi-) publieke instellingen houdt zich aan de Balkenendenorm

ONZE KEUZES VOOR MEEDOEN

1. Activerend armoedebeleid en schuldhulpverlening
2. Een dak boven het hoofd voor jong en oud
3. Vrouwenemancipatie
4. Homo-emancipatie
5. Integratie
6. Aandacht voor afhankelijkheidsrelaties en eerwraak

Meedoen in Nederland

In Nederland telt iedereen mee, los van afkomst, religie, etniciteit of seksuele geaardheid. Iedereen moet de kans krijgen om mee te doen. Maar er is nog veel te winnen op het gebied van emancipatie en integratie. En de PvdA wil deze kansen grijpen. Sociaaldemocraten hebben altijd geknokt voor gelijke rechten en kansen voor iedereen; voor het stemrecht voor vrouwen, voor homorechten, fundamentele burgerrechten voor iedereen. Die strijd is nooit klaar. Mensen moeten de kans krijgen op eigen kracht verder te bouwen aan het leven dat zij voor ogen hebben. Iedereen heeft recht op eerlijke kansen. Daar staat de PvdA voor. Of dit nou minderheden, homo's, kinderen, ouderen, mensen met een beperking of mensen in een kwetsbare positie door afhankelijkheidsrelaties of schulden zijn. De PvdA zet zich ervoor in dat iedereen mee kan doen. En iedereen moet ook naar vermogen meedoen en bijdragen. Die wederkerigheid is nodig om onze samenleving sterk en sociaal te houden.

Knelpunten

Het Kabinetsbeleid van de afgelopen jaren heeft het sociaal isolement van veel mensen verergerd. Er zijn steeds meer werkende armen. Schuldenproblematiek loopt onder grote groepen verder op met soms verstrekkende gevolgen zoals dakloosheid of zelfs criminaliteit. De emancipatie van vrouwen en homo's is nog lang niet voltooid en mensen worden uitgesloten van taalonderwijs. Als we willen dat iedereen zijn schouders eronder zet zullen we deze trends moeten keren. We hebben iedereen nodig. Iedereen hoort erbij.

ONZE OPLOSSINGEN

1. Activerend armoedebeleid en schuldhulpverlening

Twee opeenvolgende crises in korte tijd en een Kabinet dat fors heeft bezuinigd op de sociale zekerheid zorgen ervoor dat het voor een groeiende groep mensen steeds moeilijker wordt financieel rond te komen. Lokaal komen steeds meer middenklassers in de problemen, maatregelen als het afschaffen van onbelaste reiskostenvergoeding maken het ook voor die groep moeilijker om hun boterham te verdienen. De groep middeninkomens dient binnen de PvdA nadrukkelijk aandacht te krijgen; de afgelopen jaren heeft deze groep het steeds moeilijker gekregen door een stapeling van maatregelen, voorkomen moet worden dat in deze groep mensen wegglijden in verborgen armoede en de PvdA dient daarom extra waakzaam te zijn voor de sociaal-economische positie van deze groep. De PvdA vindt dat werk moet lonen.

Steeds meer mensen kampen met schulden. Tot voor kort waren dat vooral mensen met een uitkering, sinds vorig jaar bestaat de meerderheid van degenen met een schuld uit mensen met een baan. Deze ontwikkeling is zorgelijk. Schulden isoleren. Angst voor deurwaarders, minder gevoel van eigenwaarde en

jarenlang buitengesloten worden zorgen ervoor dat zelfs vrijwilligerswerk een stap te ver is, de gezondheid in het geding komt en dat kinderen in gezinnen met schulden het slachtoffer worden. De PvdA staat voor een activerend armoedebeleid, drempels moeten weg en werk moet lonen. Mensen die een tijdelijke baan accepteren en daardoor uit een uitkering stappen, krijgen recht op terugkeer in die uitkering, zonder wachttijd. Dit kan voortduren totdat er uitzicht is op een stabiel inkomen.

Dit gaan we doen:

- De PvdA is voorstander van een drempels-weg-regeling. Kinderopvang, schulden en taal mogen niet verhinderen dat iemand werkt.
- Met verhuurders, energiebedrijven, zorgverzekeraars, telefoonmaatschappijen, en ook postorderbedrijven, worden gemeentelijke convenanten afgesloten om melding te doen van betalingsachterstanden van meerdere maanden. Voor mensen met schuldproblemen is daarmee snelle interventie door de gemeente mogelijk en worden grotere problemen later voorkomen.
- De PvdA wil af van de normering van het gemeentelijk inkomensbeleid op maximaal 110% van het wettelijk minimumloon. Wij willen de gemeente de vrijheid geven hun inkomensgrens voor het gemeentelijk minimabeleid zelf vast te stellen.
- De rijksbezuinigingen op de gemeentelijke schuldhulpverlening worden geschrapt. Omdat er meer beroep op wordt gedaan, ook door andere groepen mensen, wordt extra geld hiervoor vrijgemaakt.
- Het is onacceptabel dat kinderen in Nederland opgroeien in armoede. Kinderen verdienen daarom een speciale plek in de armoedeaanpak, zodat zij zich kunnen ontwikkelen en de armoede kunnen ontgroeien. Wij zijn actief voorstander van ondersteuning van fondsen die het sporten van kinderen en deelname aan culturele activiteiten mogelijk maken of bijdragen aan de hoge schoolkosten.
- Iedereen heeft recht op een menswaardig bestaan. De hoogte van de bijstand mag nooit zakken onder de norm van het Nibud: niet veel, maar toereikend.
- Werkgevers werken mee met een nieuwe schuldregeling voor werkenden.
- Er komen convenanten met deurwaarders. Mensen in schulden moeten niet extra in de schulden worden gejaagd door exorbitante incassokosten.
- Schuldproblemen moeten eerder aan het licht komen, dat voorkomt grotere problemen later. Voorlichting en schuldhulpverlening aan jongeren kan door instellingen als het Nibud op scholen worden verzorgd. Jongeren moeten veel bewuster worden van de impact van een schuld. Branches die actief op jongeren adverteren moeten meewerken om schulden te voorkomen.
- We doen een onderzoek, hoe we met respect voor privacy kunnen voorkomen dat (postorder)bedrijven mensen die al in de schuldhulpverlening zitten, in de verleiding brengen nieuwe schulden aan te gaan.
- Malafide geldverstrekkers worden aangepakt zodat uitbuiting wordt tegengegaan.

2. Een dak boven het hoofd voor jong en oud

Dak- en thuislozen krijgen nu de hulp die ze nodig hebben en een dak boven hun hoofd. Het aanpakken van die problemen helpt niet alleen hen, het maakt de hele samenleving beter. Met hun kracht en onze hulp helpen we ze er weer bovenop.

Dit gaan we doen:

- De succesvolle aanpak van dak- en thuislozen van de afgelopen jaren wordt voortgezet. Opvang moet meer van grootschalige opvang naar kleinschalig begeleid wonen. Betaalbare huisvesting, goede begeleiding en toegang tot ambulante langdurige zorg zijn cruciaal.
- Multiprobleem gezinnen zijn extra kwetsbaar en verdienen extra hulp om dakloosheid en escalatie te voorkomen. Deze gezinnen krijgen gecoördineerde hulp bij zorg, schulden en opvoeding.
- Zwerfjongeren moeten een huis, een opleiding en een baan. Zwerfjongeren moeten een ID kaart kunnen aanvragen en verkrijgen bij de gemeente waar zij op dat moment verblijven.

3. Vrouwenemancipatie

Emancipatie is een van de speerpunten van de Partij van de Arbeid. Dit is altijd zo geweest en dit zal, zolang het nodig is, zo blijven. Wij staan voor een Nederland waarin iedereen gelijk is en iedere Nederlander de kans krijgt om zijn of haar talenten te ontplooien. Deze emancipatie is echter nog niet af. Nog steeds zijn vrouwen ondervertegenwoordigd in hoge functies en verdienen ze minder dan mannen.

Het stimuleren van het arbeidsaanbod van vrouwen, zowel in uren uitgedrukt als in het niveau van de functies die vrouwen bekleden, is hierbij cruciaal. Er studeren niet alleen meer vrouwen dan mannen aan de universiteit, ze halen ook hogere cijfers en studeren sneller af. Toch vertalen de onderwijsprestaties van vrouwen zich niet of nauwelijks in meer vrouwen aan de top. Het goed kunnen combineren en moderniseren van werk en de zorg voor onze kinderen is hierbij van het grootste belang. Juist in deze tijden van economische crisis, waarin we iedereen nodig hebben, dienen stappen gezet te worden om de koopkracht op peil te houden en te bevorderen dat beide ouders actief kunnen blijven op de arbeidsmarkt. De Partij van de Arbeid ondersteunt hen daarbij met een goed stelsel van kindregelingen en voor iedereen betaalbare hoogwaardige kinderopvang.

Nog steeds zijn de meeste vrouwen niet economisch zelfstandig. Dit heeft vooral te maken met hun geringe arbeidsduur. De deeltijdfactor en de uurloonkloof hebben ervoor gezorgd dat Nederland op de 18e plaats staat in de EU-27. Dit terwijl de vergrijzing met rappe stappen nadert. Daarnaast zien we een verdere feminisering van de armoede (de situatie is nog erger bij migrantenvrouwen en vrouwen met een handicap) Vrouwen zijn succesvoller op scholen dan mannen (59% van alle universiteitsalumni zijn vrouw). Toch verdienen vrouwen bij hun eerste baan al minder dan hun mannelijke leeftijdgenoten. De kloof wordt verscherpt als vrouwen, na hun eerste zwangerschap, terugkeren naar de arbeidsmarkt. De loonkloof is sterk gerelateerd aan het beeld van moeders in onze maatschappij, het verwachtingspatroon ten aanzien van vrouwen en het onevenredig grote aandeel van vrouwen bij de gezinstaken. Het moet ook - of zelfs juist - voor vrouwen aan de onderkant van de arbeidsmarkt lonend worden om meer uren te gaan werken.

Dit gaan we doen:

- Nog steeds zijn vrouwen ondervertegenwoordigd in hoge functies. Het invoeren van quota zorgt ervoor dat vrouwen beter vertegenwoordigd worden in overheden en het bedrijfsleven. De PvdA is daarom van mening dat tenminste 30% van de leden van Raden van Bestuur, Raden van Commissarissen en Raden van Toezicht vrouwen moeten zijn, een richtlijn die zo nodig wettelijk wordt vastgelegd.
- Abortus is een absoluut recht en voortplantingsgeneeskunde moet de ruimte krijgen om door te ontwikkelen.

4. Homo-emancipatie

Ook moeten we blijven strijden voor homo-emancipatie. Meer dan een miljoen Nederlanders is lesbisch, homo, biseksueel of transgender (LHBT). Maar het gebeurt nog te vaak dat mensen worden gediscrimineerd op basis van hun seksuele geaardheid. Geweld tegen homo's neemt de afgelopen jaren steeds meer toe. Dit vinden wij onacceptabel. Daarom blijft de PvdA zich krachtig inzetten voor homo-emancipatie.

Nederland zet zich ook in het buitenland in voor de acceptatie van rechten van seksuele minderheden en het bestrijden van homofobie. Nederland vindt discriminatie op basis van seksuele voorkeur binnen de EU niet aanvaardbaar. Daarom dient Nederland binnen Europa een voortrekkersrol op zich te nemen om homo emancipatie binnen de lidstaten van de Europese Unie en ver daar buiten te bevorderen.

Dit gaan we doen:

- Discriminatie op grond van seksuele geaardheid is niet toegestaan in Nederland. Wij stellen daarom voor dit ook zo te ver ankeren in de grondwet. In artikel 1 van de grondwet voegen we seksuele geaardheid toe aan de lijst van kenmerken van mensen waarop je niet ongelijk mag worden behandeld.
- Geen enkele school mag leerlingen en leraren vanwege hun seksuele geaardheid weigeren of ontslaan. Iedereen moet kunnen en durven uitkomen voor zijn of haar seksuele identiteit.
- Scholieren moeten in het onderwijs voorlichting krijgen over LHBT. Op dit moment krijgt 2/3 van de scholieren geen voor lichting over LHBT op school. De PvdA vindt dat dit zo snel mogelijk moet veranderen. Het staat al in de kerndoelen van het onderwijs.
- De PvdA zal zich inzetten voor de bespreekbaarheid van homoseksualiteit in religieuze kringen waar dat traditioneel moeilijk ligt.
- Er moet bij asielaanvragen extra aandacht zijn voor mensen die vervolgd worden wegens homoseksualiteit. Nog steeds worden homo's teruggestuurd naar landen waar zij om hun geaardheid vervolgd worden.
- De PvdA vindt dat geen enkele trouwambtenaar mag weigeren een homostel in de echt te verbinden.
- We willen dat er een speciaal registratiesysteem komt waar homofoob geweld anoniem kan worden

gemeld, zodat er meer inzicht komt in de achtergronden van homofoob geweld. Dit vergroot niet alleen de pakkans, het maakt ook het ontwikkelen van gericht beleid eenvoudiger. In Utrecht heeft men al een speciale App gelanceerd.
- Om ervoor te zorgen dat homoseksuele, lesbische of heteroparen gelijke rechten hebben, moet het wetsvoorstel lesbisch ouderschap snel in werking treden. Hierdoor krijgen lesbische ouders dezelfde rechten als een heteropaar dat ouderschap aangaat in het geval van een zaaddonor. Het donorschapsplan waarin afspraken worden gemaakt over de verzorging en opvoeding van kinderen, krijgt een juridische status vergelijkbaar met het ouderschapsplan.

5. Integratie

Afgelopen regeringsperiode zijn veel groepen mensen in de samenleving aan de kant gezet. Verschillen tussen mensen zijn groter gemaakt. Rechten van oude migranten zijn door het vorige Kabinet op tal van fronten aangetast. Maatregelen als illegalenquota, het boerkaverbod en de aanpak van dubbele paspoorten hebben er toe geleid dat niet iedereen zich meer welkom voelt in ons land.
Reële problemen zijn daarentegen blijven liggen. Nieuwe Nederlanders en hun kinderen vallen nog steeds vaker uit op school dan gemiddeld, zijn vaker werkloos, vaker afhankelijk van een uitkering, en vaker slachtoffer van geweld achter de voordeur. Ook is er helaas sprake van oververtegenwoordiging in criminaliteit en overlast van bepaalde groepen.

Integratie is in essentie een taak van burgers zelf. Een plek vinden in een nieuwe samenleving betekent loslaten, soms meer dan je lief is. In ons Nederland bouwt iedereen mee aan een gezamenlijke toekomst. Natuurlijk door zich te houden aan de wetten en de regels. Maar ook door als burger actief mee te doen, door het spreken van de taal, door te leren en te werken. Als niemand aan de kant blijft staan, zorgen we samen voor een sterke en vooral diverse samenleving waar in iedereen tot zijn recht kan komen.

Dit gaan we doen:
- Dubbele nationaliteit heeft niets te maken met loyaliteit aan Nederland, noch met een integratieprobleem. Er zijn, in alle landen ter wereld, steeds meer mensen met een meervoudige nationaliteit. Waar dat problemen oplevert, moeten die worden aangepakt. Maar het is aan mensen zelf om te beslissen of ze hun (oude) nationaliteit laten vallen of willen behouden. Nederland moet zijn wetgeving, net als veel andere landen deden, hierop aanpassen.
- Een volledig boerkaverbod druist in tegen het principiële recht op vrijheid om je eigen leven in te richten. De PvdA vindt de boerka echter niet passen bij onze vrije en geëmancipeerde samenleving. Het ontneemt vrouwen de mogelijkheid tot ontplooiing en participatie. Waar gelaatsbedekkende kleding bijvoorbeeld in het onderwijs of in het openbaar vervoer een reëel probleem vormt, moet het gewoon worden verboden. Dit kan ook al.
- Rechten van oude migranten zijn door het vorige Kabinet op tal van fronten aangetast. De discriminerende maatregel in de AWBZ van het vorige Kabinet draaien we terug. Deze beperkte de vergoeding voor langdurige zorg tot EU-landen, waardoor mensen die overwinteren in Torremolinos en ziek zouden worden wél hun zorgkosten vergoed zouden krijgen, maar mensen die precies dezelfde premies betalen en tijdelijk zorg nodig hebben in bijvoorbeeld Turkije, Marokko of Suriname niet. Een pure pestmaatregel, die niet in een fatsoenlijke wetgeving thuis hoort.
- De pestregel van het afgelopen Kabinet, waarbij iemand met een onvolledige AOW op het bijstandsniveau terug gezet wordt, maar 8 weken in het buitenland mag verkeren en geen aanspraak meer kan maken op aanvullingen op de koopkracht, is discriminerend en moet worden teruggedraaid.
- Inburgering blijft verplicht voor migranten die zich nieuw voor langere tijd in Nederland vestigen en nog geen Nederlands spreken. De PvdA is voorstander van een leeftijdsonafhankelijke leerplicht die ook geldt voor Midden- en Oost-Europese migranten die zich permanent in Nederland vestigen.
- Er moet een landelijk dekkend aanbod van inburgering zijn waarvoor strikte kwaliteitseisen gaan gelden. Er moet goed onderwijs worden geleverd.
- Het recht op gezinsleven is een essentieel recht, maar de uitwassen van partnermigratie kunnen ook een rem op integratie zetten. De PvdA staat daarom voor de inkomenseis van 100% van het minimumloon en een leeftijdsgrens van 21 jaar. Zo wordt gewaarborgd dat de partner in Nederland zijn nieuwe partner uit het buitenland zelf kan onderhouden. Een verhoging van de leeftijd- en inkomenseis zou een te grote inbreuk maken op het recht voor gezinnen om bij elkaar te leven. De PvdA vindt tevens dat de nieuwkomer zich zo goed moge lijk moet voorbereiden op de komst naar

Nederland en op de Nederlandse taal. Fraude en misbruik van huwelijksmigratie moeten worden bestreden. De plicht om met een buitenlandse partner te moeten trouwen (en niet langer duurzaam samenwonen) moet worden teruggedraaid.
- We willen scherpere controle op schijnhuwelijken. Gedwongen huwelijken willen we expliciet strafbaar stellen. Ook gaan we de mogelijkheden onderzoeken om het fenomeen van herhaalde huwelijksmigratie, waarbij een man met grote regelmaat nieuwe vrouwen laat overkomen uit het land van herkomst, aan te pakken.
- Inburgering voor vluchtelingen die zijn toegelaten blijft volledig voor rekening van de overheid. Vluchtelingen, die in Nederland bescherming krijgen, moeten een goede start kunnen maken bij het opbouwen van een nieuw leven en zich kunnen verbinden met de Nederlandse samenleving. Daar hoort ook bij dat vluchtelingen de eerste periode - ongeacht hun woon plaats- altijd van maatschappelijke begeleiding verzekerd zijn. Mensen die vrijwillig naar Nederland komen betalen zelf de inburgering.

Minderheden

Ook moeten we aandacht blijven houden voor de positie van minderheden in onze samenleving. Minderheden vormen inmiddels een deel van onze naoorlogse geschiedenis, zowel als van onze gezamenlijke toekomst. We vinden dat er altijd dat er een scherp oog moet blijven voor actuele ontwikkelingen in de samenleving. Zo blijft het verhaal van de Molukkers om aandacht vragen. De PvdA blijft scherp kijken en neemt niet voet stoots aan dat het wel goed zit. We zien positieve ontwikkelingen zoals de prestaties van (klein)kinderen van migranten in het onderwijs. Deze jongeren grijpen hun kansen en klimmen via het onderwijs omhoog op de maatschappelijke ladder. Maar de PvdA kijk niet weg voor de problemen die zich nog steeds voordoen. Zo belanden er bovengemiddeld veel Marokkaanse en Antilliaanse jongens in de criminaliteit. En is de werkloosheid onder Somalische mannen schrikbarend hoger dan onder andere groepen. Wij pakken dit soort achterstanden gericht aan, met kennis van de specifieke situatie. Zwaartepunt ligt hierbij lokaal, met actieve ondersteuning vanuit het landelijke beleid.

Dit gaan we doen:

- Op de arbeidsmarkt en in het onderwijs is nog specifiek beleid nodig om ook minderheden gelijke rechten en kansen te geven. Discriminatie op de arbeidsmarkt moet actief bestreden worden. Het moet ook bespreekbaar gemaakt worden met werkgevers en werknemersorganisaties.
- Binnen het onderwijs moeten taalachterstanden worden aan gepakt met voor- en vroegschoolse educatie, en moet school uitval worden tegengegaan.
- We geven meer aandacht aan het probleem dat veel hoogopgeleide Nederlanders met niet-westerse achtergrond na scholing vertrekken richting Turkije of China. Nederland als kenniseconomie heeft deze mensen hard nodig en hoogopgeleide allochtonen zijn goede voorbeelden voor anderen.
- Relatief weinig migrantenjongeren komen in de (vrijwillige) jeugdzorg, terwijl zij gemiddeld genomen oververtegenwoordigd zijn in jeugdgevangenissen. De jeugdzorg bereikt deze gezinnen dus nog steeds niet tijdig en effectief. Er wordt meer inzet gepleegd op deze groep door bv. vroegsignalering en gerichte ouderbenadering.
- Oudere migranten raken in toenemende mate in een sociaal isolement. Ze zijn vaak minder geïntegreerd en weten de weg in onze zorginstellingen niet. Deze groep verdient nadrukkelijk aandacht.

Aandacht voor de positie van Midden- en Oost-Europese arbeidsmigranten

De enorme toestroom van arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa vraagt onze bijzondere aandacht. De PvdA is voor het selectief toelaten van arbeidsmigranten. Het openstellen van onze arbeidsmarkt voor werknemers uit nieuwe EU-lidstaten mag geen verstorende werking hebben op de Nederlandse samenleving. Daarom moet er meer aandacht komen voor de sociale gevolgen voor de wijken waar nieuwe arbeidsmigranten zich vestigen. We letten, lokaal en landelijk goed op het naleven van regels, bijvoorbeeld ten aanzien van overbewoning of ontduiking van het minimumloon. Voorkomen moet worden dat de mensen te weinig betaald krijgen en dat Nederlanders oneerlijk worden beconcurreerd.

Dit gaan we doen:

- In de toekomst zullen eerst de grote, soms heel grote, verschillen in welvaart en werkgelegenheid moeten worden aan gepakt, alvorens er sprake kan zijn van een vrij verkeer van personen. De PvdA wil de verplichte werkvergunning voor de groep Bulgaarse en Roemeense werknemers ook na 2014 verlengen.

- Voor malafide uitzendbureaus en afnemers van arbeidskrachten die de wet overtreden is een bestuurlijke boete van slechts een paar duizend euro een lachertje. De PvdA wil serieuze boetes van 80.000 euro voor forse overtredingen. We willen verplichte certificering voor uitzendbureaus, met strenge normen en strenge handhaving. Een afnemer die tweemaal beboet is wegens uitbuiting, wordt uitgesloten van openbare aanbestedingen.
- We willen een speciale rapporteur op het ministerie die de extra ARBO-inspecteurs aanstuurt en constant open lijnen heeft met de vakbeweging en wethouders van de zogenaamde 'Polengemeenten'. Handhaving van arbeidsvoorwaarden is noodzakelijk om uitbuiting, concurrentievervalsing en verdringing op de arbeidsmarkt tegen te gaan.
- Het ontduiken van het minimumloon via ZZP-constructies moet kunnen worden tegengegaan.
- Uitzendbureaus worden verplicht werknemers Nederlands te leren als ze langer dan drie maanden in Nederland werken.
- Woningcorporaties worden ingezet voor tijdelijke huisvesting voor arbeidsmigranten die maar tijdelijk hier komen werken.
- Ook van arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa mag worden verwacht dat zij op een basisniveau de Nederlandse taal machtig zijn.

Asiel en migratie

Asiel en migratie zorgen altijd voor veel emotie en dilemma's. Nederland ontkomt niet aan strenge toelatingsregels, maar het is altijd onze plicht vluchtelingen te beschermen en vreemdelingen menswaardig te behandelen. Voor de PvdA staan de belangen van kinderen daarbij voorop.

Dit gaan we doen:

- In Nederland gewortelde kinderen van asielzoekers en alleen staande minderjarige asielzoekers zetten we niet uit. Als het de overheid door fouten of traag handelen niet lukt om asiel zoekers binnen 5 jaar duidelijkheid te bieden over hun ver blijf, mogen kinderen daar niet de dupe van worden. Samen met de CU dienden we hiertoe al een initiatiefwet in.
- De PvdA steunt een streng maar rechtvaardig toelatingsbeleid voor asielzoekers. Mensen die daadwerkelijk in hun land vervolgd worden, moeten op bescherming door Nederland kunnen rekenen. Daarbij staan wij pal voor het Vluchtelingenverdrag, mensenrechtenverdragen en EU-asielrichtlijnen. Bescherming van vluchtelingen betekent dat zij asiel kunnen aanvragen, dat zij niet worden teruggestuurd naar een onveilig land, dat zij de rechten krijgen om zo snel mogelijk een volwaardig burger te kunnen zijn en de kans krijgen om een nieuw bestaan op te bouwen in het nieuwe land.
- De Nederlandse asielprocedure moet sneller en simpeler. Snelheid heeft de hoogste prioriteit vanwege de grote menselijke belangen en de kwelling van langdurige onzekerheid. Asielzoekers moeten binnen een jaar definitief duidelijkheid hebben over hun verblijf. De gezinsherenigingsprocedure van vluchtelingen wordt versoepeld. Hiertoe wordt het criterium 'feitelijk behoren tot gezin' uit de Vreemdelingenwet geschrapt en geen drie maanden nareistermijn meer voor vluchtelingen gehanteerd.
- Asielzoekers krijgen tijdens de wachttijd op hun toelating taalles en de mogelijkheid tot het opdoen van werkvaardigheid en vrijwilligers werk. Ook wordt in deze tijd de rechtsgeldigheid voor Nederland van in het land van oor sprong behaalde diploma's onderzocht.
- De opvang voor vreemdelingen moet menswaardig zijn en voldoende toegesneden zijn op kinderen. Gezinnen met minderjarige kinderen worden niet op straat gezet, omdat kinderen een basisrecht op fatsoenlijk onderdak hebben. Ook vreemdelingen die ziek zijn verdienen opvang. Kinderen worden niet opgesloten.
- Asielzoekers en andere vreemdelingen die geen recht hebben op verblijf in Nederland, moeten zo snel mogelijk terugkeren naar het land van herkomst. Hoe sneller een afwijzing definitief is, hoe eerder aan terugkeer gewerkt kan worden. Hierbij moet wel de menselijke maat in acht worden genomen.
- De PvdA vindt dat de asielzoekers die een vergunning hebben gekregen op grond van het generaal pardon, volledig mee moeten kunnen doen in de Nederlandse samenleving. Daarom mag voor hen naturalisatie niet onmogelijk gemaakt worden. De, voor velen van hen, onmogelijke voorwaarde om identiteitsdocumenten te halen in het land van herkomst, moet dan ook worden geschrapt.
- Europese rechterlijke uitspraken over te hoge Nederlandse leges zullen uiteraard worden uitgevoerd; deze leges moeten omlaag.
- Samenwerking in Europa brengt het vreemdelingenbeleid verder. Daarom willen wij gelijke Europese toelatingsregels, gezamenlijk bewaakte buitengrenzen en menswaardige opvang in alle EU-lidstaten. Fraude, misbruik en illegaliteit pakken we gezamenlijk aan, alle lidstaten nemen hier hun verantwoordelijkheid.

6. Aandacht voor afhankelijkheidsrelaties en eerwraak

Strijd voor emancipatie betekent strijd tegen alle vormen van onderdrukking. Geweld in afhankelijkheidsrelaties is onaanvaardbaar. Dat geldt voor huiselijk geweld, maar evengoed voor eerwaak, achterlating in het land van herkomst, huwelijksdwang, gedwongen prostitutie, genitale verminking, loverboys en mensenhandel. Het komt helaas veel vaker voor dan we denken. Preventie, signalering en opvang gaan hand in hand om deze praktijken tegen te gaan. De focus gaat daarom naar het beschermen van het slachtoffer en het aanpakken van de daders.

Geweld tegen vrouwen komt nog steeds het meest voor in huiselijke kring. De bestrijding hiervan dient hoge prioriteit te heb ben. Ook kinderen zijn hier direct bij betrokken. Door betere bescherming, het serieus nemen van aangiftes, goede opvanghuizen moeten we ervoor zorgen dat vrouwen op ons kunnen rekenen. Een effectieve EU uitwisseling van beschermingsbevelen, goede uitvoering van het EU wetsvoorstel hierover, kan er voor zorgen dat mensen, vooral vrouwen, zich veilig voelen als ze over de grenzen reizen in de hele EU. Er zijn nog steeds meisjes die het risico lopen besneden te worden. Deze schadelijke traditionele praktijken zoals Female Genital Mutilation moeten worden gestopt. Deze praktijken zijn een van de meest gruwelijke vormen van geweld tegen vrouwen.

Dit gaan we doen:

- Mishandelde, misbruikte en verwaarloosde kinderen en hun ouders hebben gespecialiseerde zorg nodig. Daarom is het de kinderen en hun ouders. Er komt een verplichte meldcode voor professionals evenals een medisch certificaat om meisjes tegen genitale verminking te beschermen.
- Wetten en regeltjes moeten niet in de weg staan van een snelle en adequate aanpak van kindermishandeling. Ook hier ligt de focus op bescherming van het slachtoffer en het aanpakken van de daders.
- Er komen voldoende gespecialiseerde opvangplekken voor slachtoffers van mensenhandel en loverboys.
- Er zijn in diverse Nederlandse politieregio's goed werkende samenwerkingsverbanden tussen gemeenten, politie, zorg en opvang om mensenhandel aan te pakken. In een aantal gaat dat nog niet goed. Wij willen dat alle politieregio's mensenhandel aanpakken, zodat in Nederland niemand weg komt met deze ongure praktijken en slachtoffers goede opvang krijgen.
- Speciale aandacht in de vorm van voorlichting, begeleiding en, zo nodig, bescherming, is nodig voor eerwraak, huwelijksdwang en achterlating in het land van herkomst. De strafmaat voor eerwraak en huwelijksdwang wordt aanzienlijk verhoogd.
- Samen met maatschappelijke organisaties, politie en hulpverlening helpen we slachtoffers van eergerelateerd geweld een zelfstandig bestaan op te bouwen en toekomstig geweld te voorkomen.

ONZE KEUZES VOOR EEN VEILIG NEDERLAND

1. De frontlijn aan zet
2. Dader en slachtoffer
3. Drugsoverlast en alcoholmisbruik aanpakken
4. Digitale veiligheid en privacy

Veiligheid is een voorwaarde voor vrijheid. Een veilige buurt is een voorwaarde voor ondernemers om vrij te kunnen ondernemen, voor kinderen om te kunnen spelen, burgers om te leven en voor homo's om te kunnen wonen. Wij staan pal achter slachtoffers. Zij verdienen meer aandacht in strafprocessen. Daders moeten flink aangepakt worden. Hierbij is een goede politie voorwaardelijk. Snel kunnen optreden en snel berechten. Veiligheid betekent ook dat mensen elkaar op straat aanspreken op gedrag, dat ouders kinderen aanspreken en verschillende organisaties zoals woningcorporaties met politie en gemeenten de handen ineen slaan voor een veilige leefomgeving. Daarbij kijken we steeds naar wat werkt. Veiligheidsbeleid heeft twee benen nodig om te kunnen lopen; repressie èn preventie.

Knelpunten

Om de gewelddadiger wordende delicten en groeiende overlast aan te pakken is veiligheid voor ons van groot belang. De man of vrouw op straat moet nog beter aan de slag kunnen. Goede arbeidsvoorwaarden voor agenten in de frontlijn, meer regelvrijheid bij aanpak woonoverlast en effectiever en waar nodig harder straffen horen daarbij. Schouder aan schouder tegen criminaliteit.

Overlast, intimidatie en criminaliteit pakken we langs drie wegen aan. We ondersteunen de thuiscultuur en spreken ouders aan op hun eigen verantwoordelijkheid. Veroorzaken kinderen schade, dan stellen we de ouders aansprakelijk. Wij binden de strijd aan met de harde straatcultuur. En we versterken de schoolcultuur. Spijbelen kan het begin zijn van een verkeerd soort carrière. Jongeren moeten overdag op school of aan het werk zijn. Goede samenwerking tussen jeugdzorg, politie, GGZ, reclassering, school en gemeente is dus onmisbaar.

ONZE OPLOSSINGEN

1. De frontlijn aan zet

In de buurten van Nederland zijn tal van medewerkers hard aan het werk. Straatcoaches, wijkagenten, recherche, stadswachten, stadsmariniers, noem maar op. Zij zorgen met de bewoners voor een betere veiligheid. De straatcoach die de machocultuur van een groep opgefokte jongens perfect aanvoelt en bespeelt en iedere confrontatie in zijn voordeel beslecht zonder dat de ander verliest, is goud waard. Zij moeten de ruimte hebben hun werk goed te doen.

Dit gaan we doen:

- Vakmensen in de frontlinie moeten beter worden beloond. Nu moeten zij nog te vaak achter een bureau plaatsnemen voor een beter salaris, terwijl zij op straat horen. Onze stelregel: de mensen op straat moeten meer verdienen dan tenminste de eerste twee managementlagen in de organisatie.
- Door bureaucratie te schrappen, kan een groter deel van de mensen die in de politiesector werkzaam zijn, de straat op. Meer blauw op straat. Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor de wijkagent.
- Meer prioriteit toekennen aan handhaving.
- De pakkans moet worden vergroot. Alle meldingen moeten snel afgehandeld worden en rechercheurs moeten trefzekerder ingezet worden. Rechercheurs moeten goed worden beloond en alle ruimte krijgen van hun korpschef en burgemeester.
- Politie moet zich bezig houden met criminaliteit en ernstige overlast. Hiervoor moet de politiek de politie niet belasten met illegalenquota en cavia's.
- De kwaliteit van opleidingen moet omhoog: opsporingstechnieken, aanhoudingsvaardigheden en verhoortechnieken.
- Criminele winsten moeten zoveel mogelijk worden afgepakt. De "pluk-ze" wetgeving moet nog beter worden benut. Dat geldt ook voor witte boordencriminaliteit. We hebben te vaak gezien dat dit soort zaken met schikkingen werden afgedaan. Ook deze aanpak moet een afschrikwekkende werking krijgen.
- Hufterigheid in de openbare ruimte wordt tegengegaan door het opleggen van hogere boetes voor bijvoorbeeld vuil op straat of belediging van politie. Er wordt hard opgetreden tegen bedreiging van hulpverleners en overheidspersoneel.
- De politie gaat overtredingen door scooterrijders strenger straffen; hogere boetes en opgevoerde machines worden eerder in beslag nemen.
- Woonoverlast is een grote ergernis. Door illegale bewoning, ongecontroleerde woningsplitsing, overlast en misdaad, wordt het woongenot in sommige buurten verstierd. Verloedering slaat toe. Een gezamenlijke aanpak tussen woningbouwcorporaties, brandweer, gemeente, politie, belastingdienst is noodzakelijk. Deze samenwerking wordt beloond door meer bevoegdheden om echt door te pakken te creëren. Huisuitzetting, illegale bedrijvigheid aanpakken en vermeende witwaspraktijken oprollen moet eenvoudiger worden.
- Gemeenten moeten voldoende inspraak op de politie-inzet houden.
- Bewoners moet gevraagd worden wat zij als de grootste problemen ervaren en hoe dit moet worden aangepakt. Zij kunnen ook jaarlijks hun tevredenheid aangeven. De Rotterdamse veiligheidsdriehoek doet dat actief door in de wijk openbare vergaderingen te houden.
- Preventie geven we vorm door het aanbieden van goed onderwijs en door te zorgen voor een goed functionerende Jeugdzorg. Een wijkagent of straatcoach speelt natuurlijk ook een belangrijke rol bij preventie.

2. Dader en slachtoffer

Het slachtoffer krijgt gelukkig steeds meer aandacht in ons systeem. Tijdens rechtzittingen, maar ook nazorg is belangrijk. Daders worden steeds adequater gestraft. Straffen dienen ter bescherming van de samenleving, als rechtvaardigheid voor het slachtoffer en ter voorkoming van herhaling bij daders. Goede forensische zorg, TBS en de reclassering zijn onmisbaar bij het voorkomen van recidive.

Dit gaan we doen:

- Het strafrechttraject moet sneller doorlopen worden. De tijd tussen daad en straf wordt daardoor ingekort.
- Betere wetgeving ter bestrijding van voetbalhooligans is noodzakelijk. Huidige wetgeving is gericht op overlastbestrijding, maar we willen ook de hooligans zelf harder aanpakken. De PvdA heeft initiatief genomen tot aanscherping van de voetbalwet; daarmee wordt het voor de echte supporter weer aantrekkelijk en veilig om ongestoord en met plezier voetbalwedstrijden te bezoeken.
- Justitie en gemeenten werken samen om in de laatste fase van detentie iemand richting stage of werk te krijgen. Dan krijgt de (ex-)crimineel de kans om een nieuw leven op te bouwen. Te vaak komt iemand uit de bak zonder werk en valt terug in de criminaliteit of wordt afhankelijk van een uitkering. Wat ons betreft geldt: uit de bak, aan de bak
- De opgelegde straf moet door dader en slachtoffer als echte straf worden ervaren. In zedenzaken moet de strafmaat omhoog.

- Een slachtoffer verdient een volwaardige plaats bij de berechting van de dader. Wij zijn voorstander van het spreekrecht voor slachtoffers en voor de ouders van jonge kinderen in de rechtszaak.
- Slachtoffers worden ondersteund bij het innen van hun schadevergoeding. Slachtoffers van een misdrijf krijgen binnen een maand na aangifte een terugkoppeling over de voortgang van de procedure.
- Gedurende detentie en daarna moet actief gewerkt aan het voorkomen van recidive. Dat vergt ook behandeling met bijzondere aandacht voor de problematiek van mensen met bijvoorbeeld een beperkte verstandelijke vermogens of een verslaving.
- Naast of in plaats van de vrijheidsstraf, kan de strafechter bij ontspoorde jongeren een nieuwe maatregel opleggen: ter beschikkingstelling aan het onderwijs. Als de strafrechter deze maatregel oplegt, dan zal de jeugdige crimineel in een gesloten onderwijsinstelling zijn straf ondergaan en tegelijkertijd een opleiding moeten volgen.
- De PvdA steunt het aangekondigde voorstel om het anoniem aangifte doen voor zorgmedewerkers mogelijk te maken. Bij de aanpak van hufterigheid tegen mensen met een publieke taak moet het mogelijk zijn om aangifte te doen op het adres van de werkgever. De advocaat van de veroorzaker krijgt niet meer de gegevens van het slachtoffer en of getuigen.
- De rechter blijft voor iedereen toegankelijk. De dikte van je portemonnee mag niet bepalend zijn of je je recht kunt halen. Daarom moeten griffierechten voor iedereen betaalbaar blijven en rechtsbijstand beschikbaar zijn, ook voor iedereen die dat zelf niet kan betalen.

3. Drugsoverlast en alcoholmisbruik aanpakken

Het gedoogbeleid aan de achterdeur van de coffeeshop veroorzaakt overlast in buurten. Het leidt tot illegale thuisteelt en trekt georganiseerde criminaliteit aan.

Dit gaan we doen:

- De wietteelt willen we reguleren en de coffeeshops behandelen als horecabedrijf. Strikte handhaving van de shops en voorlichting aan jongeren over drugs blijft nodig. Op producten in de coffeeshops wordt accijns geheven.
- Een wietpas is een schijnoplossing die het land niet veiliger maakt. Daarom schaffen we de wietpas af.
- Regionale experimenten met gereguleerde teelt worden opgezet.
- Het succesvolle beleid voor begeleide heroïneverstrekking wordt voortgezet in die gemeenten waar dit nodig is.
- Mensen die zich bij herhaling schuldig hebben gemaakt aan openbaar dronkenschap in het uitgaansleven krijgen voor langere tijd een gebiedsverbod. De kosten van vernielingen worden verhaald op de daders.
- Een van de grootste bedreigingen van de gezondheid is het alcoholmisbruik onder jongeren. Ouders hebben hierin de eerste en grootste verantwoordelijkheid. Winkeliers en horeca die verstrekken aan mensen onder de leeftijdsgrens of doorschenken bij dronkenschap, worden fors beboet. Gemeenten worden ondersteund bij hun handhaving en preventietaken.
- De leeftijdsgrens gaat ook voor zwakalcoholische dranken van 16 naar 18 jaar.

4. Digitale veiligheid en privacy

Georganiseerde criminaliteit, radicalisering en terrorisme, financiële fraude, ze trekken zich niets aan van grenzen en maken volop gebruik van de digitale snelweg. Politie en justitie moeten dus in staat zijn ook in de virtuele wereld adequaat op te treden. Daarvoor moet voldoende kennis en kunde breed in deze organisaties aanwezig zijn.

Gerichte gegevensverzameling moet daarbij altijd in verhouding staan tot de bescherming van privacy staan. Het College Bescherming Persoonsgegevens heeft hier een belangrijke rol.

Dit gaan we doen:

- Wet- en regelgeving die de privacy van burgers vergaand inperkt, geldt slechts voor een in de tijd beperkte periode en voor het verstrijken van deze periode worden de maatregelen geëvalueerd. Zij worden alleen voortgezet als de noodzaak hiervan overtuigend is aangetoond.
- Het College Bescherming Persoonsgegevens brengt voorafgaand aan de inwerkingtreding van wet- en regelgeving die impact heeft op de privacy van burgers advies uit over de privacyimplicaties van deze wetten en regels.

- Radicalisering vroegtijdig en actief tegengaan kan terrorisme voorkomen. Gegevensverzameling, mensen binden aan de samenleving, voorlichting, perspectief op werk en wonen zijn middelen om in te zetten. De omgeving moet alert zijn op signalen van met name jongeren die dreigen te radicaliseren.
- Mensen moeten meer inzicht krijgen in wat ze online delen en meer controle krijgen over het gebruik van gegevens die ze online achterlaten. Bedrijven mogen gegevens van internetgebruikers alleen gebruiken na toestemming en duidelijke informatie.
- Ook mogen aanbieders van internet informatie niet filteren of blokkeren. Het beginsel van netneutraliteit moet daarom strikt gehandhaafd worden.
- Digitaal veiligheidsbeleid mag geen vals gevoel van veiligheid geven, maar moet op basis van dreigings- en risicoanalyses vormgegeven worden. Grondrechten van burgers worden hierbij gerespecteerd.
- De bescherming van communicatie tussen burgers moet worden verbeterd. De tekst van de Grondwet gaat nu alleen nog over brieven, telefoon en telegraaf. Die tekst moet worden aangepast zodat ook moderne communicatiemiddelen worden beschermd.
- De vingerafdruk gaat uit het paspoort.
- De Europese bewaarplicht telecommunicatiegegevens verplicht telefonie- en internetaanbieders om tot twee jaar lang op te slaan waar burgers zich bevonden en wie er met wie contact heeft gehad. Daarmee wordt inbreuk gemaakt op de privacy en communicatie van miljoenen Nederlanders. Deze regel maakt Nederland niet veiliger, en moet daarom zo snel mogelijk in Nederland en in de rest van Europa worden afgeschaft.

ONZE KEUZES VOOR WONEN

1. De hypotheekrenteaftrek wordt eerlijk hervormd
2. Starters verdienen steun
3. Voldoende en goede sociale woningen
4. Leefbare dorpen/buurten en krimp
5. Corporaties oude stijl
6. Toegankelijke woningen

Goed en betaalbaar wonen voor iedereen

De PvdA wil terug naar een eerlijk woonbeleid, waarbij er voldoende sociale woningen beschikbaar zijn, waarin eigen woningbezit voor brede groepen bereikbaar blijft, waarbij ondersteuning door de overheid op een rechtvaardige manier plaatsvindt. Een goed en betaalbaar huis in een leuke wijk moet weer voor iedereen weggelegd zijn. Ook voor jongeren en starters!

De werkelijkheid is anders. Momenteel zit de Nederlandse woningmarkt volledig op slot. Een verbouwing is dringend nodig. Er worden nauwelijks meer huizen gebouwd en huizen staan steeds langer te koop. Voor huurders en starters op de woningmarkt zijn geen betaalbare woningen beschikbaar. Steeds meer mensen komen in de problemen door een combinatie van hoge schulden en dalende woningprijzen. De schuldenlast van huiseigenaren is dankzij de onbeperkte hypotheekrenteaftrek tot recordhoogte gestegen en de kosten daarvan voor de schatkist lopen steeds verder op. De stagnatie op de woningmarkt is een van de oorzaken van de huidige economisch recessie. Om de woningmarkt weer op gang te krijgen, de doorstroom te bevorderen en de bouwsector uit het slop te trekken, zijn structurele hervormingen nodig.

Waar het vorige Kabinet de hypotheekrenteaftrek taboe verklaarde en de huurders keihard liet betalen, laten de Kunduzpartijen de starters op de woningmarkt de rekening betalen; alleen zij moeten verplicht aflossen. Dit zet de woningmarkt nog verder vast. Het is ook onrechtvaardig: mensen die al jaren van de aftrek hebben geprofiteerd behouden hem en starters krijgen vanaf het begin veel minder aftrek. Dit alles leidt tot verdere tweedeling op de woningmarkt, tussen huurders en kopers, tussen bestaande en nieuwe hypotheken. Het is daarom tijd voor een eerlijke hervorming van de woningmarkt.

ONZE OPLOSSINGEN

1. De hypotheekrenteaftrek wordt eerlijk hervormd

Aanvankelijk bedoeld om eigen woningbezit te bevorderen, is de hypotheekrenteaftrek nu zijn doel voorbij geschoten. In de eerste plaats is de hypotheekrenteaftrek onbetaalbaar geworden. De kosten zijn opgelopen van 7,3 miljard in 2004 naar bijna 12 miljard in 2011. Er staat nu een straf op aflossen en dit moet worden doorbroken. De totale schuldenlast van woningeigenaren in Nederland bedraagt inmiddels ruim 600 miljard euro. Zeker nu de woningprijzen voor het vijfde achtereenvolgende jaar dalen, is dit een groot risico voor woningeigenaren en een groot risico voor de Nederlandse economie als geheel. In de tweede plaats is het een buitengewoon oneerlijk systeem. De helft van het belastingvoordeel van de hypotheekrenteaftrek gaat naar de 20% huishoudens met de hoogste inkomens. Dat is niet alleen een gevolg van het feit dat hogere inkomens gemiddeld een hogere hypotheek hebben, zij kunnen het ook tegen een hoger

tarief aftrekken. Ten derde wordt de woningmarkt ernstig verstoord. De prijzen worden opgestuwd; eengezinswoningen zijn sinds 1996 gemiddeld drie keer zo duur geworden. Steeds minder mensen kunnen nog kopen of verkopen. Wij gaan de woningmarkt op een eerlijke en sociale manier hervormen. We doen dat geleidelijk om de woningmarkt zo min mogelijk te verstoren.

Dit gaan we doen:

- De PvdA wil de hypotheekrenteaftrek geleidelijk aanpassen. Verstoring van de woningmarkt moet zoveel mogelijk worden voorkomen. Woningeigenaren moeten zich kunnen aanpassen. Vanaf 2013 zal geleidelijk een nieuw stelsel worden ingevoerd. Uiteindelijk trekt iedereen tegen hetzelfde tarief af; vanaf 2013 wordt het maximale tarief van 52% waartegen men nu kan aftrekken stapsgewijs verlaagd naar een voor ieder gelijk aftrektarief van 30%.
- Ook het schuldbedrag waarvan de rente mag worden afgetrokken wordt begrensd. In 2013 wordt de woningschuld waarover rente mag worden afgetrokken bevroren op maximaal 1 miljoen euro. Vervolgens wordt dit maximum jaarlijks verlaagd, tot de gemiddelde huizenprijs (nu 237.000 euro). Over dertig jaar kan iedereen dus nog steeds zijn rente aftrekken maar voor een schuld van maximaal de dan geldende gemiddelde woningprijs en allemaal tegen 30%.
- Voor nieuwe hypotheken zal verder gaan gelden dat de fiscus voortaan uitgaat van een forfaitair annuïtaire hypotheek. Dat betekent dat de toegestane aftrek gedurende de looptijd van 30 jaar afneemt, doordat de fiscus ervan uitgaat dat de hypotheeksom in 30 jaar wordt afgelost.
- Ook de overdrachtsbelasting gaat op de helling. Deze boete op verhuizen schaffen we voor starters per direct af. Voor alle andere kopers verlagen we hem naar 2% (was 6%).
- Regering en banken moeten tot gezamenlijke voorstellen komen om de financiering van eigen woningbezit voor kleine ondernemers te verbeteren. Tevens roept de PvdA de banken op om barrières weg te nemen die extra tussentijdse aflossingen bemoeilijken.

2. Starters verdienen steun

In tegenstelling tot het Kunduzpakket, vindt de PvdA dat starters wel steun verdienen. Het is voor hen op dit moment heel moeilijk een hypotheek te krijgen of een betaalbaar huur- of koophuis te vinden. Als zij weer toegang tot de woningmarkt krijgen, brengen ze een ketting aan verhuisbewegingen op gang. De PvdA wil het particulier- en collectief opdrachtgeverschap bevorderen.

Dit gaan we doen:

- De overdrachtsbelasting voor starters wordt per direct geheel afgeschaft.
- De stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting kan, met inschakeling van de Bank Nederlandse Gemeenten, de komende drie jaar Startersleningen verstrekken tegen een zeer lage rente. De rijksoverheid staat daarbij borg. Doel is 25.000 starters te ondersteunen en zo 100.000 verhuisbewegingen op gang te brengen.
- Er moeten meer betaalbare huur- en koopwoningen komen, om zo het gat tussen (sociaal) huren en het kopen van een eigen woning te overbruggen. Bij nieuwbouwprojecten zal tenminste 30% van de woningen beschikbaar moeten zijn voor starters.

3. Voldoende en goede sociale woningen

Heel veel mensen hebben een goede, betaalbare huurwoning nodig. En door minder bewoners per woning, de vergrijzing en de grote problemen op de koopmarkt zal dat aantal verder toenemen. Er zijn ook steeds meer ZZP'ers en flexwerkers die grote moeite hebben een hypotheek te krijgen. De groeiende behoefte aan betaalbare huurwoningen is dus een grote maatschappelijke uitdaging waar nog veel te weinig aandacht voor bestaat. Er wordt niet alleen te weinig gebouwd maar wat er wordt gebouwd is veelal te duur. In 2003 kostte een nieuwbouwhuis gemiddeld 240.000 euro. Nu is dat een ton meer.

Dit gaan we doen:

- De PvdA heeft het initiatief genomen voor een parlementair onderzoek naar de sterk gestegen kosten van een nieuwbouwhuis. Hierin spelen mee te hoge grondprijzen, grondspeculatie en onnodige kosten in het bouwproces. Hier is veel winst te behalen.
- Het voornemen van het Kabinet om woningbouwcorporaties tot 75% van hun sociale woningbezit te laten verkopen, moet van tafel. Deze plannen hebben slechts ten doel de sociale woningsector uit te kleden en ook hier marktwerking het over te laten nemen.

- Er moeten de komende jaren veel goede huurwoningen worden bijgebouwd, met de mogelijkheid om die later om te zetten naar koopwoningen.
- Hoge energierekeningen maken inmiddels een fors deel uit van de woonlasten van mensen. Daar is veel winst te halen, voor portemonnee en het milieu. Investeringen in energiebesparing en energieopwekking worden daarom gestimuleerd. Ook corporaties hebben hierin een grote rol.
- Innovatie en vergroening worden, ook bij renovatie, gestimuleerd via het Bouwbesluit.

Als onderdeel van de totale aanpak van de woningmarkt, zal ook in het huurbeleid het nodige moeten gebeuren. Voor alle inkomens moet er een goed en betaalbaar aanbod zijn en de keuze om te kopen of te huren in een leefbare buurt.

Dit gaan we doen:

- Om te beginnen draait de PvdA de forse huurverhoging in de zogenoemde schaarstegebieden terug. Deze maatregel leidt bij vrijgekomen huurwoningen tot hele forse huurverhogingen en heeft als effect dat huurders blijven zitten waar ze zit- ten. Een verhuizing betekent immers een flinke huurstijging. We moeten van deze verhuisboete af.
- De PvdA kiest voor een gematigd huurbeleid. Dat betekent dat corporaties ruimte krijgen voor een beperkte huurverhoging boven inflatie, rekening houdend met de lokale woningmarkt en hun bewoners door middel van de zogenaamde Huursombenadering.
- Lagere inkomens behouden natuurlijk hun huurtoeslag.
- De huurstijging mag de liberalisatiegrens niet te boven gaan. Zo behouden we voldoende betaalbare woningen.
- Om scheefwonen aan te pakken bepleiten we een extra huurverhoging voor mensen met een hoger inkomen. Bij een eventuele achteruitgang in inkomen, daalt ook de huur weer. Deze maatregel werkt alleen als onderdeel van een hervorming van de gehele woningmarkt zodat mensen de mogelijkheid krijgen om te verhuizen naar een betaalbare koopwoning.
- Het tekort aan goede kamers voor werkende jongeren en studenten wordt aangepakt door slim gebruik te maken van de grote leegstand van kantoren en woningen. Om dit te bewerkstelligen zal het leeg laten staan van kantoorpanden fiscaal onaantrekkelijk gemaakt worden.
- De PvdA is er voorstander van dat mensen in overleg met de verhuurder ook de mogelijkheid tot koop van de eigen woning of een vergelijkbare woning in de buurt krijgen. Er komt geen verkoopplicht noch een koopplicht.
- Door Europese regelgeving dreigen mensen met een inkomen boven circa €34.000,- niet meer in aanmerking te komen voor een sociale huurwoning. Ook in gebieden waar een particulier aanbod ontbreekt is dit een probleem. Deze starre inkomensgrens is veel te krap en brengt veel mensen in de problemen en moet dus van tafel.

4. Leefbare dorpen/buurten en krimp

De wijkaanpak van de afgelopen jaren heeft goede resultaten opgeleverd. De leefbaarheid, kwaliteit van woningen, sociale cohesie en het onderwijs zijn verbeterd. Hoewel het vorige Kabinet de wijkaanpak heeft stopgezet, is het werk nog lang niet klaar. Sterker nog: het is nooit klaar. We moeten blijven investeren in de leefbaarheid van dorpen en steden. De PvdA streeft een herziening van de model bouwverordening na zodanig dat alle beletselen voor duurzaam bouwen die deze nog bevat worden weggenomen.

Dit gaan we doen:

- De PvdA maakt geld vrij voor een stads- en dorpsvernieuwingfonds om te kunnen blijven werken aan veilige en leefbare buurten, bijvoorbeeld het nationaal programma om de achterstanden in Rotterdam-Zuid aan te pakken.
- Krimp van de bevolking vergt tijdige aanpassing. Woningen moeten daarom worden aangepast aan de nieuwe bevolkingssamenstelling, bijvoorbeeld ouderen. Te veel leegstaande woningen betekent onvermijdelijk sloop. Nieuwe, slimme oplossingen moeten worden ontwikkeld om voorzieningen, bijvoorbeeld gebundeld in brede scholen, zoveel mogelijk te behouden. Regio's die hierin voorop lopen moeten de ruimte krijgen door middel van maatwerk in regelgeving.
- De PvdA staat voor een strakke aanpak van huisjesmelkers. Na een eerste overtreding volgt een bestuurlijke boete, daarna een verhuurverbod en bij de derde overtreding wordt de verhuurder gedwongen zijn panden te verkopen. Ook willen we dat een gemeente de mogelijkheid krijgt om de kosten van onderhoud en beheer van verkrotte woningen direct te verhalen op huisjesmelkers.

5. Corporaties oude stijl

De laatste jaren zijn meerdere corporaties door hun bestuurders in de problemen gebracht door wanbeleid. Voor de PvdA is het duidelijk. Corporaties moeten weer gaan doen waar ze voor zijn opgericht: het bouwen, beheren en verhuren van goede betaalbare woningen. De overheid moet daar op toezien. Commerciële avonturen en het nemen van idiote risico's met (sociaal) kapitaal passen daar niet bij. Ook de bedrijfslasten van veel corporaties zijn nog veel te hoog. Investeren in leefbare buurten en in maatschappelijk vastgoed past wèl bij de opdracht voor corporaties. Dat is goed voor de waarde van het bezit en voor de bewoners.

Dit gaan we doen:

- Corporaties kunnen voortaan hun leningen aangaan via de overheid door middel van zogenaamd schatkistbankieren. Tegelijk moet het unieke onderlinge garantiestelsel behouden blijven. Zo kan de sector tegen lagere rente lenen en dat betekent lagere bouwkosten en lagere huren.
- De beloning van bestuurders en directeuren van corporaties moet aan banden worden gelegd. De wet normering topinkomens ligt nu in de Eerste Kamer en moet snel worden ingevoerd. Op voorstel van de PvdA is daarin ook een verbod op bonussen geregeld.
- De grotere corporaties moeten worden opgesplitst. Hoe groter de corporatie, hoe groter de afstand tot de huurder. Corporaties moeten weer terug naar de menselijke maat, zich richten op hun maatschappelijke opdracht en huurders centraal stellen. Het moet corporaties alleen nog worden toegestaan om binnen de grenzen van een regio te werken. Corporaties gaan weer verantwoording afleggen over hun maatschappelijke opdracht aan de gemeentelijke of regionale overheid waar zij gevestigd zijn.
- Het interne en externe toezicht bij corporaties moet aanmerkelijk beter. Zo moet het aantal nevenfuncties onder toezichthouders aan banden gelegd. Het externe toezicht door het Centraal Fonds voor de Volkshuisvesting moet tijdig (kunnen) ingrijpen. De PvdA heeft al een initiatiefwet ingediend om de advies en de controle taak van accountants te scheiden.

6. Toegankelijke woningen

In Nederland moeten woningen aanpasbaar en levensloopbestendig worden gebouwd, mede vanwege de vergrijzing en vanwege het belang van kostenbeheersing. Alle overheidsgebouwen en gebouwen met een publieke functie moeten volledig toegankelijk zijn, dat wil zeggen toegankelijk via gelijkvloerse entree, hellingbaan of lift en met een rolstoeltoegankelijke toiletvoorziening. Ook moeten er voorzieningen zijn voor mensen met zintuiglijke beperkingen.

ONZE KEUZES VOOR DE ZORG

1. Alle zorg dicht bij de mensen
2. Niet de markt maar de mensen
3. Eerlijke verdeling van de kosten
4. De zorg is van ons
5. Chronisch zieken en gehandicapten
6. Een betere zorg voor jeugd
7. Zelfbeschikkingsrecht bij medisch-ethische vragen

Mensen maken de zorg, zorg maakt ons beter

Zorg is geen product, het is een band tussen mensen. De mens staat centraal en het stelsel staat daaraan ten dienst. Dat is voor de PvdA het uitgangspunt. Zorg dichtbij huis zoals de inzet van vele vrijwilligers, mantelzorgers, de wijkverpleging, huisartsen en zorg op scholen, leidt tot prettige en vertrouwde zorg, en een kleiner beroep op duurdere medische handelingen.

Goede zorg, de zorg die wij gewend zijn en die wij allemaal verwachten, is kostbaar. Bovendien is zorg onmisbaar en moet er zorg zijn voor iedereen. Op gezondheid mag geen financiële drempel liggen. Dat is een principekwestie. De PvdA vindt dat de overheid toegankelijke, betaalbare en goede zorg moet garanderen. Het is voor ons onaanvaardbaar dat in ons welvarende land lager opgeleiden en mensen die minder geld verdienen eerder dood gaan en een langer ziekbed hebben dan mensen die meer geld verdienen en hoger opgeleid zijn. Daar waar mensen zelf invloed hebben op hun gezondheid moeten we een gezonde levensstijl stimuleren waar we kunnen.

Er is veel werk in de zorg. Dat is belangrijk en mooi werk, werk dat echt iets betekent voor een ander. En zo moet het ook blijven. Voor iedereen die nu al met zijn of haar hart aan het werk is, maar ook voor al die jonge mensen en mensen uit andere beroepen die we nodig hebben om in de zorg te werken.

De knelpunten

De uitbreiding van de marktwerking heeft de zorg minder menselijk en zeker niet goedkoper gemaakt. De kosten van de zorg stijgen onverantwoord sterk. Dat is slecht voor de bestedingsmogelijkheden van mensen, de overheidsuitgaven, en het handhaven van de kwaliteit van de zorg voor iedereen. De PvdA wil onnodige kosten en verkeerde prioriteiten tegengaan. Daarbij moeten de salarissen van medisch specialisten omlaag en de arbeidsvoorwaarden van de werknemers in de zorg verbeterd. Wij zijn er van overtuigd dat het anders kan. Wij zijn ervan overtuigd dat we met meer aandacht voor mensen, door zorg dichtbij huis te organiseren en beter te kijken naar wat mensen zelf willen en wat ze écht nodig hebben, uiteindelijk voor iedereen veel beter af zijn. Dat patiënt en zorgverlener allebei gelukkiger zijn als een zorgronde niet wordt geregeerd door de klok en een waslijst aan administratie. Dat goede en vertrouwde zorg niet wordt bevorderd door een ziekte te benaderen als een optelsom van behandelingen. En dat zorg daar ook niet betaalbaarder door wordt.

Naast de medisch noodzakelijke zorg is er ook een snel stijgend aanbod van medisch niet noodzakelijke of ondoelmatige behandelingen die de zorgconsumptie sterk opjagen. Voor het beheersbaar maken van de kosten is het daarom nodig om alle in het basispakket vergoede zorg te toetsen aan heldere criteria, richtlijnen en protocollen. Voor alle daarbuiten vallende behandelingen kunnen zorgconsumenten zich verzekeren of hun eigen inkomen/vermogen aanspreken.

Wij richten de zorg daarom op een andere manier in. We introduceren de basiszorg, waarin niet de zorgverzekeraars en de markt, maar burgers, overheid, zorgverleners en zorgaanbieders samen beslissen over het aanbod van zorg. De overheid ziet hierop toe. Ook maken wij de principiële keuze voor het eerlijk verdelen van de kosten van de zorg; zorg moet voor iedereen toegankelijk zijn, ook voor mensen met een kleine portemonnee.

ONZE OPLOSSINGEN

1. Alle zorg dicht bij de mensen

Iedereen wil het liefst zo lang mogelijk thuis blijven in de eigen vertrouwde omgeving. Wanneer het lukt dit te regelen, maken mensen mogelijk ook later en minder gebruik van hulp. Daarom regelen we zorg of hulp zoveel mogelijk op maat en zo dichtbij mogelijk. En voor iedereen is er oog; ruimte en flexibiliteit voor wie zelf zijn ondersteuning wil inrichten, alles goed geregeld voor wie dat niet kan. De wijkverpleegkundige, de vrijwilliger, de mantelzorger, de huisarts, de zorgverzekeraar, de welzijnsinstellingen en de gemeente werken per regio samen. Ter ondersteuning van alle betrokken zorg- en hulpverleners maken we slim gebruik van nieuwe innovatieve mogelijkheden waarmee meer eigen regie en nog betere zorg thuis mogelijk is.

Dit gaan we doen:

- De komende jaren is het tegengaan van sociaaleconomische gezondheidsverschillen in Nederland een prioriteit. Wij vinden het onacceptabel dat er op dit moment grote verschillen bestaan in de gezondheid van mensen met verschillende sociaaleconomische posities.
- Door zorg op regionaal en lokaal niveau met openbare gezondheidszorg, welzijnswerk, onderwijs, werk en wonen te verbinden kunnen veel gezondheidsproblemen worden voorkomen en eerder worden opgespoord. Op sociaaleconomische gezondheidsverschillen kan zo beter worden ingespeeld. Op deze manier verschuiven we van behandeling naar preventie.
- Effectieve preventiemaatregelen horen thuis in het basispakket. Een effectief tabaksontmoedigensbeleid is een goede manier om ons land gezonder te maken en de ziektelast te beperken. We investeren in een systeem van selectieve preventie: bevolkingsgroepen met een hoog risico op bepaalde aandoeningen worden gericht benaderd.
- De eigen bijdrage voor tweedelijns GGZ draaien we zodanig terug dat mensen die zorg hard nodig hebben, maar vaak geneigd zijn van zorg weg te blijven, daar niet door financiële drempels van weerhouden worden.
- Gemeenten worden geheel verantwoordelijk voor de langdurige zorg en ondersteuning. Het aantal wijkverpleegkundigen, een PvdA-initiatief, wordt verder uitgebreid. Ook zetten we door met het scheiden van wonen en zorg.
- Gemeenten zorgen dat eenieder de langdurige zorg krijgt die nodig is. Met zorg, ondersteuning en behandeling wordt er naar gestreefd zoveel mogelijk mensen zo volledig mogelijk mee te laten doen in de samenleving. In landelijke wetgeving worden de rechten van cliënten en patiënten duidelijk geregeld en wordt vastgelegd om welke zorg het gaat. Gemeenten bepalen zelf hoe ze het vervolgens organiseren. Hierdoor kan zorg optimaal worden aangepast aan de lokale situatie en behoefte.
- De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) biedt een belangrijk kader om burgers in staat te stellen te participeren in de (lokale) samenleving. De Wmo wordt op gemeentelijk niveau uitgevoerd, maar de landelijke overheid bepaalt een aantal randvoorwaarden en budgettaire mogelijkheden. Er dient een goed evenwicht te zijn tussen de eigen verantwoordelijkheid van de burger en zijn of haar omgeving en de verantwoordelijkheid van de overheid. De compensatieplicht jegens haar burgers dient door de gemeenten te worden nagekomen. De PvdA gaat dit actief volgen.
- De inzet van het persoonsgebonden budget (pgb) blijft als mogelijkheid behouden. Dit stelt mensen in staat om zelf, veelal in hun directe omgeving, de zorg te kiezen die zij willen.
- De verschillende budgetten voor maatschappelijke participatie, variërend van zorg tot arbeid, worden ontschot en overgedragen aan de gemeenten. De overgedragen budgetten moeten gezamenlijk wel ten goede blijven komen aan participatie.

- Mantelzorgers zijn van onschatbare waarde. In Nederland zijn er jaarlijks 2,6 miljoen mensen die zorgen voor iemand in hun directe omgeving. En hoewel zij dat vaak met liefde doen is mantelzorg een zware taak, 20% van de mantelzorgers is overbelast. Om hen te ontzien is goede, toegankelijke dagopvang nodig. Ook moeten mantelzorgers altijd terecht kunnen bij hun gemeente voor ondersteuning.
- Steeds meer mensen krijgen te maken met dementie. Zelf, of in hun omgeving. Dementie is een ziekte die veel verdriet en onmacht oproept. Persoonlijke begeleiders, zoals casemanagers, kunnen professionele emotionele en praktische steun bieden. Ook kunnen ze helpen alle zorg goed op elkaar af te stemmen.
- De zogenaamde IQ-maatregel, waardoor mensen met een lager verstandelijk vermogen geen recht meer hebben op maatschappelijke begeleiding, moet van tafel.
- Het draaiend houden van een organisatie van vrijwilligers structurele ondersteuning verdient vanuit de overheid. Dit zou gefaciliteerd moeten worden door de overheid, zodat alle vrijwilligers in de zorg de ondersteuning krijgen die ze verdienen.

2. Niet de markt maar de mensen

Met de stelselherziening in de curatieve zorg van 2006 is de Basisverzekering, maar ook de marktwerking ingevoerd. De PvdA is voor de Basisverzekering, maar verzette zich ook toen al tegen de marktwerking.

Het idee was dat de patiënt als zorgconsument een zorgverzekeraar zou kiezen die voor hem de beste zorg tegen de beste prijs zou inkopen. Zorgverzekeraars zouden met hun inkoopmacht op hun beurt de ziekenhuizen, klinieken en instellingen aanzetten tot efficiënter gedrag. Zo zou de beste kwaliteit tegen de laagste kosten worden bereikt. Tot zover de theorie.

De praktijk is anders gebleken. Mensen veranderen nauwelijks van zorgverzekeraar. De concurrentie van zorgverzekeraars komt onvoldoende van de grond. Mede omdat vier concerns 90 procent van de markt in handen hebben en daardoor min of meer regionale monopolies in handen hebben. Zij bepalen bijvoorbeeld welk ziekenhuis welke zorg mag aanbieden. Met het invoeren van de marktwerking in de zorg zijn de zorguitgaven verder gestegen. Een deel hiervan komt voort uit verspilling. Bijvoorbeeld doordat ziekenhuizen en medisch specialisten meer betaald krijgen naarmate ze meer medische handelingen verrichten. En daarbij gaat het lang niet altijd om wat medisch noodzakelijk en efficiënt is. Hier kan veel worden bespaard.

Dit gaan we doen:

- De marktwerking in de zorg wordt beëindigd. Zorginstellingen voeren in samenwerking met burgers en werkenden in de zorg een optimaal aanbod van de zorgvoorzieningen per regio uit. De overheid ziet daar op toe. Dit noemen we de Basiszorg.
- Gezien de prijsopdrijvende werking wordt het loslaten van de tandartsentarieven teruggedraaid.
- Er komt voor elke regio - op basis van de zorgbehoefte – een optimale indeling en spreiding voor onder andere het aantal eerstelijns organisaties als gezondheidscentra en huisartsen(posten), algemene ziekenhuizen, spoedeisende eerste hulpdiensten en de diensten van de openbare gezondheidszorg. Bij een optimale indeling wordt evenwicht bereikt tussen spreiding, waardoor alles goed bereikbaar blijft, en concentratie, waardoor kwaliteit én doelmatigheid toenemen.
- De PvdA blijft zich inzetten voor de positie van streekziekenhuizen.
- Om zorg-op-maat te organiseren rond de woonplek zullen gemeenten ook de zorgaanbieders moeten betrekken bij de prestatieafspraken, die met corporaties in het kader van de Woonvisie worden vastgelegd.
- Per regio wordt hiervoor een budget vastgesteld. Hiermee moet de komende jaren in een aantal regio's worden geëxperimenteerd.
- Regionaal werkende, niet concurrerende, zorgverzekeraars krijgen in onze toekomstvisie een uitvoerende taak bij de organisatie van deze regionale Basiszorg.
- Door samenwerking en afstemming komt er een optimaal aanbod van landelijke voorzieningen zoals zeer specialistische klinieken, topziekenhuizen en academische medische centra. De overheid ziet hier op toe. Een betere afstemming van dit zeer dure zorgaanbod, zal niet alleen de kwaliteit van die zorg fors verbeteren maar zal tevens aanzienlijke besparingen opleveren.

3. Eerlijke verdeling van de kosten

De zorgkosten stijgen scherp. Onder andere omdat goede zorg nou eenmaal kostbaar is. Daarnaast brengt de vergrijzing een groter beroep op zorg met zich mee. Maar een deel van die stijgende zorgkosten kan worden voorkomen. Onze voorstellen voor de zorg dragen daar aan bij. Een betere inrichting van het zorgaanbod leidt tot kwalitatief betere zorg tegen minder kosten. Overbodig aanbod wordt aangepakt en de beschikbare zorgvoorzieningen worden beter gebruikt. Door te kiezen voor 'zorg dichtbij' en betere samenwerking tussen diverse disciplines in de zorg wordt eveneens geld bespaard. Ook de lokale synergie tussen wonen, welzijn, arbeid en zorg kan op middellange termijn tot beteugeling van de uitgaven leiden. Zo houden we onze zorg goed, toegankelijk en betaalbaar.

Maar daarmee zijn we er nog niet. Wij beteugelen niet alleen de kosten van de zorg, wij verdelen de kosten van de zorg ook eerlijker. Voor wie zorg nodig heeft moet die zorg ook toegankelijk zijn. Mensen met een laag inkomen of mensen die veel zorg nodig hebben moeten kunnen rekenen op de zekerheid van goede zorg.

Dit gaan we doen:

- De PvdA kiest voor een inkomensafhankelijke premie voor het basispakket. Daarmee is de bureaucratie van de zorgtoeslag niet meer nodig en worden de lasten eerlijker verdeeld. Hierbij zal de PvdA rekening houden met de meerkosten die mensen met een beperking hebben en de cumulatie van de verschillende eigen bijdragen Wmo en AWBZ.
- Voor extra zorg kunnen mensen zich desgewenst (blijven) bijverzekeren.
- De PvdA kiest voor inkomensafhankelijke eigen bijdrages en eigen risico. De PvdA zal ook hier rekening houden met de cumulatie van extra kosten eigen bijdrage Wmo en AWBZ. Dat is een veel eerlijker alternatief dan de verhoging van het eigen risico met 350 euro voor iedereen.
- Voor de langdurige zorg in instellingen wordt een vermogensinkomensbijtelling geïntroduceerd. Het eigen huis telt hierbij niet mee voor het vermogen. Bij dit vermogen mogen spaargelden van bijvoorbeeld kinderen, thuiswonend onder de 18 jaar, niet meegerekend worden.
- In een ziekenhuis terecht komen is al vervelend genoeg. Een extra straf in de vorm van liggeld van 8 euro per dag past daar niet bij. Deze maatregel dreigt het zoveelste bureaucratische gedrocht in de zorg te worden en pakt heel nadelig uit voor chronisch zieken die toch al heel veel kosten hebben.
- De toegang tot de huisarts moet vrij zijn. Dus geen eigen bijdrage of eigen risico. De huisarts kan tijdig ingrijpen, en voorkomt zo veel duurdere ziekenhuisbehandeling later.

4. De zorg is van ons

Ons zorgstelsel is er om ons als samenleving te dienen. De zorg is daarmee voor ons, maar ook van ons. We willen daarom dat mensen zelf meer te zeggen krijgen over de zorg. Wij bannen de markt uit de basiszorg. De kwaliteit en de financiering van zorg moet wel voor iedereen inzichtelijk zijn. Patiënten weten nu niet waar ze naar toe kunnen als het mis gaat. Klachtenprocedures zijn te traag en te log en patiënten voelen zich te vaak niet serieus genomen.

Ook mensen die werken in de zorg moeten weer grip krijgen op hun werk. Hun werk is waardevol en als zij de ruimte krijgen, maken zij het verschil tussen zorg en echt goede zorg. Zij zijn hard nodig. Wij zetten alles op alles om deze sterke krachten voor de zorg te behouden en nieuwe mensen aan te trekken.

Dit gaan we doen:

- Zorginstellingen mogen geen winstgerichte bedrijven zijn, maar maatschappelijke organisaties. De betrokkenheid en zeggenschap van burgers en cliënten moet worden vergroot. In ons toekomstbeeld is een zorginstelling een coöperatie waarin burgers kunnen deelnemen en invloed kunnen uitoefenen op het bestuur.
- Lokale initiatieven voor decentrale zorgverlening worden gestimuleerd. We bewaken de menselijke maat door buurtgericht te werken en de zorg te ontzorgen. Bij voorkeur door samenhang tussen buurtwerk, buurtzorg en buurtbeheer.
- Medisch specialisten komen in loondienst van de ziekenhuizen tegen een redelijk salaris. Doordat zij onderdeel worden van de organisatie van de zorginstelling is het afstemmen van (keten-)zorg eenvoudiger en kunnen investeringen en omzet beter worden gecoördineerd.
- Deze zorginstellingen worden verplicht om hun resultaten openbaar te maken. Er zijn nog steeds zorginstellingen die hier schimmig over doen.

- Wij introduceren een fusietoets voor zorginstellingen. Soms is samenwerking noodzakelijk voor het behoud van kwaliteit, maar soms gaat grootschaligheid ook ten koste van kwaliteit. De kwaliteit van zorg en de aantoonbare meerwaarde voor de regio staan voorop in de fusietoets. Daarom wordt het oordeel van cliënten, patiënten en medewerkers verplicht meegenomen.
- De PvdA streeft naar zorginstellingen op een kleinere schaal.
- De PvdA wil een ombudsman voor de zorg, zodat patiënten sneller bij iemand terecht kunnen waneer het mis gaat in de zorg.
- Burgers en professionals krijgen ruimte om zelf oplossingen te bedenken. Medezeggenschap voor cliënten en patiënten wordt verstevigd.
- We moeten meer vertrouwen op het professionele inzicht van verzorgenden en verplegenden. Eindeloze belemmeren- de regeltjes en administratie moeten zoveel mogelijk worden teruggedrongen.
- Iedere zorginstelling krijgt een 'Verpleegkundigen en Verzorgenden Adviesraad' die zich actief bemoeit met het beleid op patiëntenzorg. Werknemers in de zorg verdienen een eerlijke beloning. Daarom geen 0-lijn voor de mensen op de werkvloer van de zorg.
- Om ook in de toekomst voldoende mensen te hebben die in de zorg werkzaam zijn, moet het werk aantrekkelijk zijn.
- We investeren in opleidingen en voldoende stageplekken
- Veel jonge verzorgenden en verplegenden verlaten de zorg op den duur omdat hun groeimogelijkheden beperkt zijn. Daarom willen we betere carrièrepaden in de zorg. We zetten in op functiedifferentiatie, zodat in plaats van door te stromen naar het management of een andere sector een stap vooruit gezet kan worden op de werkvloer.
- Verplichte aanbesteding in de thuiszorg heeft grote gevolgen gehad voor mensen die in de thuiszorg werken. Bij iedere aanbesteding zagen zij de werkdruk stijgen en hun salaris dalen. Wij zijn er daarom tegen dat gemeenten verplicht zijn de thuiszorg aan te besteden. Wanneer een gemeente daar toch voor kiest, moeten arbeidsvoorwaarden van alle werknemers meegewogen worden.
- De positie van alfahulpen in de thuiszorg is het slechtst. Zij zijn niet verzekerd tegen arbeidsongeschiktheid en werkloosheid, en bouwen geen pensioen op. Alle thuiszorgmedewerkers hebben recht op die zekerheden. Daarom vinden wij dat zij allemaal in loondienst moeten kunnen werken.
- Innovatie en E-health kunnen veel betekenen voor de zelfstandigheid van mensen en kan een deel van de extra vraag naar personeel voorkomen. Zorginnovatie moet daarom de ruimte krijgen en niet onnodig worden opgehouden door bureaucratische rompslomp. De kwaliteit van zorg staat altijd voorop.

5. Chronisch zieken en gehandicapten

De positie van chronisch zieken en gehandicapten vraagt bijzondere aandacht. In verschillende hoofdstukken van dit programma, zoals wonen en mobiliteit, gaan we daar op in. De rechten van mensen met een beperking moeten stevig worden verankerd en chronische ziekten moeten krachtig worden aangepakt.

Dit gaan we doen:

- Het VN-verdrag voor rechten van mensen met een beperking is door Nederland ondertekend, maar nog niet van kracht geworden. Nederland loopt hiermee heel erg achter op de rest van Europa. Het moet voor 2014 geratificeerd zijn.
- 4,5 miljoen mensen in Nederland hebben een chronisch ziekte en dit aantal stijgt snel. Chronische ziekten zorgen voor veel leed, € 20 miljard zorgkosten, en minder arbeidsdeelname. De Algemene rekenkamer pleit voor een deltaplan chronische ziekten en in VN verband zijn resoluties aangenomen voor de aanpak van de meest voorkomende en snelst groeiende chronische ziekten: chronische longziekten, diabetes, hart- en vaatziekten en kanker. De PvdA vindt dat chronische ziekten krachtig moeten worden bestreden door versterken van preventie, integrale zorg, wetenschappelijk onderzoek en een gericht nationaal actieprogramma chronische ziekten.
- De PvdA heeft een initiatiefwetsvoorstel ingediend voor één landelijke regeling voor het parkeren door gehandicapten, inclusief gratis parkeren langs de openbare weg. Dit zal hun mobiliteit en participatie bevorderen.

6. Een betere zorg voor jeugd

De Jeugdzorg moet de komende jaren op een heel andere manier worden georganiseerd. Nu stoppen we al het geld in zware vormen van jeugdzorg, zoals uithuisplaatsing in instellingen, en proberen we een rem te zetten op de groei van de jeugdzorg door zware bureaucratische procedures. Het gevolg daarvan is dat we heel veel kansen laten liggen om kinderen en gezinnen eerder te helpen. Er zijn daardoor kinderen die te laat of geen hulp krijgen. Dat moet dus anders.

Dit gaan we doen:

- Veel kinderen en gezinnen hebben te maken met meerdere vormen van hulp. We brengen alle regelingen voor verschillende vormen van hulpverlening bij elkaar, zodat alle verschillende organisaties gaan samenwerken. Dit gebeurt onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten.
- Jongeren vanaf 18 jaar hebben recht op overgangsregelingen, gericht op zelfredzaamheid, scholing en ondersteuning van keuzevrijheid.
- We organiseren de hulp en ondersteuning zoveel mogelijk rond de gezinnen en voorkomen dat de situatie uit de hand loopt. Met name kinderen van ouders die (psychisch) ziek zijn of verslaafd verdienen extra aandacht.
- Wanneer de veiligheid en de gezonde ontwikkeling van het kind echt in gevaar is, moet er op een zorgvuldige manier tijdig worden ingegrepen en moeten er goede voorzieningen beschikbaar zijn. Om signalen van kindermishandeling beter en eerder te herkennen moet er in alle organisaties waar men met kinderen te maken heeft, gewerkt worden met een meldcode kindermishandeling. Ook moet men getraind zijn in het tijdig herkennen van kindermishandeling.
- De PvdA is principieel van mening dat als de rechter het gezag over een kind weghaalt bij de ouders, de overheid direct verantwoordelijk wordt. Marktwerking of aanbesteding van deze taak wijzen we af. Hetzelfde geldt voor een eigen bijdrage in deze situaties.

7. Zelfbeschikkingsrecht bij medisch-ethische vragen

Technologische veranderingen, toenemend zelfbewustzijn bij burgers en een toename van nieuwe ziekten (zoals de ziekte van Alzheimer) leiden tot nieuwe medisch-ethische vragen. Voor de PvdA is het beginsel van zelfbeschikking leidend, altijd in samenhang met menselijke waardigheid, goede zorg en beschermwaardigheid van het leven. Ook de positie van artsen en andere zorgverleners moet daar zorgvuldig bij worden betrokken.

Dit gaan we doen:

- Om orgaandonatie te bevorderen steunen wij een systeem waarbij in principe iedereen donor is tenzij je daar actief bezwaar tegen hebt aangetekend. De overheid benadert iedereen actief om een keuze te maken.
- De komende jaren zal er meer aandacht moeten gaan naar de kwaliteit van leven in de laatste levensjaren, waaronder een vrijwillig levenseinde en stervensbegeleiding.
- De PvdA verwelkomt het debat dat de Initiatiefgroep Uit Vrije Wil heeft aangezwengeld om in de toekomst te komen tot legalisering van stervenshulp aan ouderen die hun leven voltooid achten, op hun uitdrukkelijk verzoek en onder voorwaarden van zorgvuldigheid en toetsbaarheid. De PvdA zal de uitkomsten van dit debat gebruiken om zonodig de huidige wet- en regelgeving aan te passen.
- De PvdA staat niet toe dat de huidige wet- en regelgeving betreffende abortus, overtijdbehandeling en euthanasie wordt aangepast in die zin dat er sprake is van een beperking ten opzichte van de huidige regelgeving.
- De Partij van de Arbeid zal zich inzetten om art. 294 lid 2 Wetboek van Strafrecht, dat hulp bij zelfdoding strafbaar stelt, te moderniseren.

ONZE KEUZES VOOR DUURZAAMHEID

1. Naar volledig duurzame energievoorziening
2. Natuur voor iedereen
3. Bereikbaarheid als strategisch belang
4. Ruimtelijke ordening
5. Dierenwelzijn
6. Landbouw

Nederland is de afgelopen decennia steeds schoner geworden. Sinds de alarmerende berichten van de Club van Rome zijn grote stappen vooruit gezet om onze samenleving op duurzamer leest te schoeien. We pakten gezamenlijk de zure regen aan en wisten het gat in de ozonlaag te dichten. De smog die in de jaren tachtig steden als Rotterdam regelmatig verstikte, is dankzij strenge normen en technologische vooruitgang een zeldzaamheid geworden. We maakten een begin met het tegengaan van de vernietiging van de biodiversiteit en creëerden waardevolle, nieuwe natuurgebieden.

Duurzame technologieën hebben de toekomst. Maar om zich binnen de conventionele economie te bewijzen, moeten ze een steuntje in de rug krijgen. Gezwalk met subsidies voor hernieuwbare energie werkt een echte doorbraak van wind, zon en aardwarmte tegen. Zo is de duurzame samenleving nog lang niet nabij. De klimaatverandering vormt een rechtstreekse bedreiging voor ons laaggelegen land. Onze ongezonde afhankelijkheid van fossiele brandstoffen als olie en kolen is veel te groot. Dat is niet alleen slecht voor het klimaat, maar maakt ons ook te gevoelig voor schommelingen in de olieprijs. Uitstoot van fijn stof in steden tast nog altijd de longen van onze kinderen aan. En buitengebied wordt steeds slechter bereikbaar door de verrommeling van stadsranden met desolate bedrijventerreinen.

De PvdA vindt dat iedereen recht heeft op een schone leefomgeving. Deze toegang is in ons welvarende land niet eerlijk verdeeld. Wie het zich kan veroorloven, trekt erop uit of vestigt zich in een lommerrijk gebied. Armoede gaat vaak samen met vuile lucht, een gebrek aan groen om de hoek en slecht geïsoleerde woningen. In de oude wijken van onze steden groeien nog steeds kinderen op die zelden of nooit in een bos komen. Stad en natuur moeten dus weer worden verbonden. Een schone leefomgeving nu en voor toekomstige generaties blijft een grote opgave voor ons allemaal.

1. Naar volledig duurzame energievoorziening

Klimaatverandering bedreigt de bestaanszekerheid van toekomstige generaties. Energievoorraden worden schaarser en daarom zullen prijzen van stroom en brandstof alleen maar stijgen. Maar verduurzaming biedt in de eerste plaats kansen. Kansen op nieuwe groei, op nieuwe banen. Op innovatie, waarin Nederland kan uitblinken. Ons land heeft de beste ingenieursbureaus, offshore bedrijven, waterbouwers en havens ter wereld. Wij kunnen wereldspeler zijn op het gebied van duurzame energie. Nederland blijft momenteel steken op een armzalige 4% duurzaam op ons totale energieverbruik. De PvdA streeft ernaar dat Nederland in 2050 een 100% duurzame energieproductie heeft en komt met een duidelijk stappenplan voor korte, middellange en lange termijn om dit te bewerkstelligen.

Dit gaan we doen:

- Door politieke wispelturigheid en uitputting van gelden, leidt de regeling Subsidie Duurzame Energie (SDE) momenteel niet tot investeringszekerheid. Eén van de beste manieren om deze nadelen op te heffen, is om de SDE af te bouwen en te vervangen door een verplicht aandeel hernieuwbare energie om een (jaarlijks stijgend) percentage hernieuwbare elektriciteit te leveren. Voor kolencentrales geldt in ieder geval verplicht bijstoken van (duurzame) biomassa. Nieuwe kolencentrales krijgen alleen een vergunning als ze hun CO2-uitstoot opslaan.
- Bij toepassing van energiebesparende maatregelen wordt ook gekeken naar de milieuaspecten van die maatregelen zelf.

- Subsidies en belastingvoordelen op vervuilende brandstoffen worden geleidelijk afgeschaft.
- Kernenergie maakt geen onderdeel uit van de volledige duurzame energievoorziening die wij nastreven voor Nederland. Wij zijn dan ook tegen de nieuwbouw van een kerncentrale in Nederland. Nederland zet zich in Europa in voor het gebruik van duurzame energiebronnen om zo ook elders kernenergie onnodig te maken.
- De PvdA wil het investeringsklimaat voor windenergie verbeteren door de komst van een windenergienet op de Noordzee. Netbeheerder Tennet moet dit gaan plannen, aanleggen en beheren, met dezelfde vereisten voor bijvoorbeeld betrouwbaarheid als op het land geldt. Burgers krijgen meer rechten en kansen om zelf te participeren en investeren in een windpark bij hen in de buurt.
- Netbeheerder Tennet draagt er zorg voor dat uiterlijk in 2020 ons energienetwerk is ingericht voor decentrale elektriciteitsopwekking.
- In Europees verband pleit de PvdA voor een superhoogspanningsnet. Dat zorgt ervoor dat stroom uit windmolens van de Noordzee naar Zuid Europa kan en stroom uit Spaanse zonnepanelen naar Noord Europa. Dat leidt tot investeringen in werk en duurzaamheid in Europa. beleid wordt ontwikkeld opdat eigenaren van huurwoningen en overheden worden verplicht en overige eigenaren worden gestimuleerd, om hun gebouwen binnen 15 jaar te isoleren conform de eisen voor nieuwbouwwoningen uit het Bouwbesluit 2003.
- Kleinschalige opwekking voor eigen gebruik: energieopwekking voor eigen gebruik moet in alle gevallen geheel worden vrijgesteld van energiebelasting. De energiebelasting voor elektriciteit en gas voor grootverbruikers worden verhoogd. Dit is opgenomen in de financiële paragraaf.
- Bij nieuwbouw en grootschalige renovatie van woningen worden zonnepanelen vanaf 2015 standaard verplicht opgenomen in het bouwbesluit door in het aan te passen bouwbesluit op te nemen dat bij nieuwbouw en/of renovatie van woningen en andere gebouwen zo energie-efficiënt mogelijk moeten worden gebouwd. Het streven moet zijn dat tenminste alle nieuwbouwwoningen in 2020 energie neutraal zijn.
- Gasleveranciers krijgen de verplichting om biogas met aardgas te mengen in het gasnet, daarom stellen wij een 'bijmengverplichting' voor Groen Gas voor.
- Regelgeving dient te worden aangepast voor het bevorderen van het hergebruik van restwarmte en afvalstoffen, bijvoorbeeld vanuit de Rotterdamse haven naar de kassen in het Westland.
- Eerlijke grondstoffen. Met een snel groeiende wereldbevolking, worden grondstoffen als aardolie in rap tempo schaarser. Ook leidt de schaarste aan grondstoffen als water en olie steeds vaker tot conflicten. Consumenten kiezen daarom bewuster dan voorheen voor de herkomst van bijvoorbeeld de grondstoffen in hun mobiele telefoon. Productieketens moeten hiervoor transparanter worden. De PvdA wil verplicht volledig transparante productieketens en consumenteninformatie in 2020.
- Innovatie op het gebied van duurzame technologieën wordt gestimuleerd.
- Productieprocessen worden slim en 'circulair' zodat grondstoffen op een zo efficiënt mogelijke manier gebruikt worden.
- De PvdA wil dat kleinschalige coöperatieve of gemeentelijke energiebedrijven die duurzame energie willen produceren en leveren gebruik kunnen maken van bestaande en nieuwe stimuleringsmaatregelen. De PvdA zet zich in om eventueel belemmerende regelgeving weg te nemen.

2. Natuur voor iedereen

De mens kan niet zonder de natuur. Ieder mens en zeker ieder kind heeft recht op natuur, gewoon dichtbij en toegankelijk. Toch is dat niet standaard. Er zijn steeds meer kinderen die vrijwel nooit in een bos of op de heide komen. We moeten daarom de steden weer met de natuur verbinden. We moeten de mens weer met de natuur verbinden.

Het vorige Kabinet zag natuur vooral als een belemmering voor de economie. Alle bescherming werd afgebroken zodat boeren en projectontwikkelaars steeds minder rekening hoeven te houden met natuur en landschap. Zo dreigt het prille natuurherstel in ons land weer te verdwijnen.

Dit gaan we doen:

- Er komt een nieuwe Wet Mooi Nederland, volgens de lijnen van het initiatief wetsvoorstel dat de PvdA samen met D66 en Groenlinks heeft ingediend. Deze wet beschermt zowel natuurgebieden als planten en diersoorten, met duidelijke en ondubbelzinnige regels. Omdat deze wet diverse oude natuur- beschermingswetten vervangt, neemt de regelzucht af.
- De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) moet worden afgemaakt. Dat betekent dat we bestaande natuurgebieden meer ruimte geven en onderling verbinden, zoals met het Oostvaarderswold.

Zowel ten aanzien van het vergroten van de gebieden, als ten aanzien van de aanleg van de robuuste verbindingsroutes, inclusief het Oostvaarderswold.
- Het overgrote deel van de Nederlandse natuur is in een slechte staat en moet in het belang van mensen, dieren en planten worden opgeknapt en hersteld. De enorme bezuinigingen op onderhoud, toegankelijkheid en beheer worden grotendeels teruggedraaid en aangevuld met o.a middelen uit de door te zetten Regeling Groen Beleggen, en laagrentende leningen via het Nationaal Groenfonds.
- We moeten de natuur in betere staat overdragen aan volgende generaties, dan we hem aantroffen. Daarom zullen we natuurschade altijd compenseren als we ingrepen moeten doen ten behoeve van de economie. Daarom zijn wij ook voor het ontpolderen van de Hedwigepolder.
- Nederland kent veel natte natuur. En daar liggen veel kansen. Denk aan het plan voor Markerwadden in het Markermeer, natte heide op het Dwingelderveld, of hoogveen in De Peel. Natuurgebieden kunnen ook volop worden benut om ons land te beschermen tegen hoogwater. We investeren in de kwaliteit van de natuur. De Programmatische Aanpak Stikstof wordt zo snel mogelijk uitgevoerd. De verdroging wordt serieus meegenomen in het waterbeheer conform de Kaderrichtlijn Water en zo versneld aangepakt.
- Europese landbouwsubsidies verminderen we fors. Voor het overige worden deze ingezet om boeren te betalen voor 'groene diensten', zoals landschapsbeheer en natuurbescherming.

3. Bereikbaarheid als strategisch belang

Bereikbaarheid is cruciaal voor onze economie en daarmee essentieel voor groei en de bestrijding van werkloosheid. Voor bedrijven zijn snel internet en goede weg, spoor en waterwegen cruciaal. Door snel internet krijgt het combineren van werk en zorg een extra impuls en kan milieubelastend woon-werkverkeer verder reduceren. Het openbaar vervoer en de auto moeten ons snel, veilig en betrouwbaar van A naar B brengen. Dat alles in een dichtbevolkt land met het meest fijnmazige wegennet en het drukste spoor van Europa. Nog altijd besteden Nederlanders relatief veel tijd aan het woon-werkverkeer. Tijd die dus verloren gaat aan gezin of sociale bezigheden. Een goede bereikbaarheid is niet alleen goed voor groei en banen. Het zorgt ook voor een prettiger leven.

Dit gaan we doen:
- De PvdA wil dat de fiscale vrijstelling van de reiskostenvergoeding woon-werk-verkeer gehandhaafd blijft.
- Wij dragen de NS, als beoogd concessiehouder voor het hoofdrailnet, op om vóór 2015 grensoverschrijdende IC-verbindingen met HST-stations kort over de grens te realiseren.
- De regelgeving rondom de OV chipkaart zal, vóór de afschaffing van het papieren vervoersbewijs, aangepast worden zodat een deugdelijke oplossing geboden wordt voor OV aanbieders en gebruikers in de grensregio's.
- De kosten van autorijden moeten veel eerlijker worden betaald. Dus betalen naar gebruik in plaats van naar bezit. Nu betaalt oma die nog geen 1000 kilometer rijdt evenveel belasting als de leaserijder die 50.000 km maakt. De PvdA zet in op een eerlijke prijs per kilometer.
- Voor vrachtwagens wordt Maut ingevoerd, het systeem dat Duitsland al heeft. De PvdA zet in op een eerlijke prijs per kilometer. De wegenbelasting schaffen we gelijktijdig af. Het voordeel van Maut is dat ook buitenlandse vervoerders aanzienlijk gaan bijdragen en ertoe zal leiden dat er minder ritten met lege vrachtwagens zullen plaatsvinden.
- Accijnsloze brandstof ('rode diesel') wordt afgeschaft.
- De wegverbreding, gesteund door de PvdA, is succesvol geweest. Door bezuinigingen is er in de komende jaren minder geld beschikbaar voor de aanleg van wegen. De minst duurzame wegenprojecten worden uitgesteld. Voorfinanciering door publiekprivate samenwerking maakt het mogelijk de noodzakelijke (spoor)wegen versneld aan te leggen en zo bij te dragen aan groei en banen.
- Bij de keuze tot verhoging van de maximumsnelheid op snelwegen staat voor de PvdA als eerste voorop geen verslechtering van de verkeersveiligheid en het milieu. De PvdA wil de maximum snelheid op de Nederlandse autowegen terugbrengen naar 120 km/uur. De huidige 80 km-zones rond de grote steden blijven gehandhaafd.
- De PvdA heeft een initiatiefwetsvoorstel ingediend voor één landelijke regeling voor het parkeren door gehandicapten, inclusief gratis parkeren langs de openbare weg. Dit zal hun mobiliteit en participatie bevorderen.
- Het gehele openbaar vervoer moet toegankelijk zijn voor iedereen, dus ook voor mensen met een beperking.

- Om de problemen op het spoor sneller aan te pakken willen we dat de NS en Prorail weer samengaan in één organisatie. De afstemming en samenwerking moet veel beter, waarbij de minister de eindverantwoordelijkheid draagt.
- Veiligheid op het spoor moet weer gegarandeerd zijn en treinongevallen moeten tot het verleden gaan behoren. Daarom pleit de PvdA voor het versneld invoeren van het Europese spoorbeveiligingssysteem ERTMS.
- De binnenvaart wordt als duurzame vorm van goederenvervoer bevorderd, ondermeer door onnodig wachten te beperken.
- Het aanbesteden van het openbaar vervoer in de steden is geen verplichting.
- De tarieven voor het openbaar vervoer moeten landelijk door de overheid worden vastgesteld. Er komt een jaarlijkse toets op de prestaties van openbaar vervoersbedrijven.
- Het OV moet reizigersvriendelijk zijn. Stations moeten veilig zijn, treinen en bussen schoon, en de trein moet standaard uitgerust zijn met een toilet en internetverbinding. Het OV moet goed toegankelijk zijn voor mensen met een beperking en reisinformatie dient tijdig beschikbaar te zijn. Goede P+R voorzieningen, ook voor fietsers, zijn onmisbaar.
- De PvdA staat voor het belang van goede wandelpaden en een groene omgeving in en om de steden en dorpen. Daarom willen wij ons inzetten om een nationaal wandelnetwerk te creëren en goede verbindingen met lokale wandelroutes en -paden.
- MBO'ers vormen de toekomstige motor van onze economie. Daarom voeren wij een OV-trajectkaart voor het MBO in, samen met de provincies, te financieren uit de brede doeluitkering mobiliteit.
- De verkeersveiligheid kan nog veel beter. Verdere scheiding van langzaam en snel verkeer hoort daarbij. Denk aan veilige fietspaden, het scheiden van fiets en scooterverkeer, een goede inrichting van 30-km zones, zeker rond scholen. Ook is er nog veel winst te halen op provinciale wegen.
- De PvdA wil de hufterigheid in het verkeer harder aanpakken, door verruiming van de mogelijkheden tot rijontzeggingen of in beslagname van voertuigen.
- Om de leidende internationale rol te behouden, moeten de havens van Nederland samenwerken in plaats van concurreren. Groei en werkgelegenheid moeten hierbij het absolute doel zijn. De haven van Rotterdam vervult hierin een voortrekkersrol.
- Schiphol is een van de motoren van onze economie. We kiezen voor kwalitatieve groei die veel bijdraagt aan de economie en nadrukkelijk rekening houdt met de leefbaarheid in de regio. Andere luchthavens in Nederland, zoals Lelystad, kunnen op termijn een deel van de kwantitatieve groei van Schiphol voor hun rekening nemen.
- De luchtvaart kan schoner en energie-efficiënter. De PvdA wil de subsidies op kerosine afbouwen en in Europees verband een kerosinebelasting invoeren.

4. Ruimtelijke ordening

Nederland is een prachtig land, met z'n vergezichten, toonaangevende architectuur en schitterende natuur. De inrichting van ons land is nog lang niet 'af'. Zo moeten er nog steeds duizenden woningen gebouwd worden, zal her en der nog een stuk weg of spoor aangelegd moeten worden en willen we geïsoleerde natuurgebieden met elkaar verbinden. De tientallen jaren van ongekende (bevolkings)groei liggen echter achter ons. Nieuwe opgaven dienen zich aan, krimp is daar een van. In grote delen van Nederland is de bevolking aan het vergrijzen en ontgroenen of zelfs aan het krimpen.

Dit gaan we doen:

- Het Rijk moet regie nemen op het gebied van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening om ons land leefbaar te houden. Concurrentie tussen gemeenten of provincies is schadelijk. Het Nederlandse stedenlandschap is sterk verweven en dat vergt afstemming op Rijksniveau.
- We zetten in op aansluiting van bedrijven en woningen op snel internet in zowel stedelijke als plattelandsgebieden. Digitale snelle bereikbaarheid is ook voor sterke economie in meer afgelegen gebieden van cruciaal belang.
- Leegstaande kantoren en bedrijventerreinen krijgen meer mogelijkheden om al dan niet tijdelijk voor andere doeleinden zoals wonen te worden gebruikt. Ongebruikte bouwrechten moeten na 5 jaar komen te vervallen zodat gronden niet onnodig lang braak komen te liggen.
- Er moet één nieuwe Omgevingswet komen ter vervanging van tientallen andere wetten waarmee veel duidelijker wordt welke rol burgers in welke fase van planning en uitvoering kunnen spelen.
- In de ruimtelijke ordening gaat heel veel tijd verloren door langdurige procedures zonder dat er veel winst wordt bereikt, bijvoorbeeld voor het milieu. Wij willen toe naar een ontwikkelingsgerich-

te aanpak. Daarvoor worden lange termijn doelstellingen vastgelegd bijvoorbeeld op het gebied van luchtkwaliteit of schoon water en alle initiatieven die daar per saldo aan bijdragen krijgen volop de ruimte. Op deze manier staan we niet langer op de rem maar stimuleren we juist vooruitgang.

5. Dierenwelzijn

De PvdA hecht grote waarde aan de bescherming van het welzijn van dieren. De laatste jaren is – mede op initiatief van de PvdA – op tal van fronten het dierenwelzijn verbeterd. De komende jaren gaan we verder werken langs twee lijnen. Enerzijds door nauwe samenwerking met maatschappelijke organisaties voor dierenbescherming en consumentenbelangen en met de Nederlandse detailhandel. Anderzijds door Nederland in Europees en internationaal verband koploper maken op het terrein van dierenwelzijn en dierenbescherming.

Dit gaan we doen:

- De veehouderij moet diervriendelijker. Illegale en dieronvriendelijke praktijken in slachterijen pakken we aan. En we maken een einde aan de verkoop van en de handel in plofkippen in Nederland.
- Er komt op initiatief van de PvdA en de SP een verbod op de nertsenhouderij.
- Preventief gebruik van antibiotica in de veehouderij moet stoppen. Het aantal dierproeven dringen we verder terug. Het vervoer van dieren door heel Europa moet sterk worden teruggedrongen en daar waar nog nodig aan veelstrengere eisen voldoen zodat wantoestanden worden uitgebannen.
- Dierenbeulen krijgen een verbod op het houden van dieren. Dierenhandelaren moeten gecertificeerd worden. Veehandelaren of transporteurs die zich herhaaldelijk schuldig maken aan mishandeling van dieren verliezen hun vergunning. Gezeul met dieren over lange afstanden moet aan banden worden gelegd.
- De PvdA wil de invoering van een sterrensysteem (Beter Leven Kenmerk) voor de veehouderij. Hoe meer sterren voor de aanbieders van vlees hoe diervriendelijker geproduceerd.
- De plezierjacht moet worden verboden.
- De PvdA is voor duurzame visserij. Overbevissing brengt steeds meer vissoorten op de rand van uitsterven. Strengere en intensievere controle op de naleving van de bestaande visserijregels is noodzakelijk. Voor vissoorten waar het erg slecht mee gaat, zoals de paling, wordt het vangstverbod uitgebreid. Er moet worden gewerkt aan omscholing en alternatieve werkgelegenheid voor de beroepsgroep. Bestaande visserij zal gestimuleerd worden te innoveren en over te stappen naar duurzame en gecertificeerde visserij.
- Sportvisserij is en blijft een populaire manier om vrije tijd in de natuur door te brengen. Alle vissers hebben baat bij een gevarieerd ecosysteem. Stroperij kan de natuurlijke balans van het ecosysteem verstoren en moet daarom worden aangepakt.

6. Landbouw

De land- en tuinbouw met alle toeleverende en verwerkende industrie blijft een krachtige economische sector die voor veel werkgelegenheid zorgt, waarvoor innovatie en efficiëntieverbetering noodzakelijk zijn. Maar de voedselproductie kan en moet duurzamer. Economie, ecologie en sociale omstandigheden moeten overal, ook op het platteland, hand in hand gaan.

Dit gaan we doen:

- Het voorzorgprincipe is leidend om voedselveiligheid te garanderen. Dat betekent dat het belang van de volksgezondheid prevaleert boven economische belangen. Er moet veel meer alertheid komen op de relatie tussen veehouderij en volksgezondheid. Concentraties van dieren leiden tot meer risico's. Daarom zijn wij tegen verdere intensivering of de bouw van megastallen.
- We moeten toe naar een vitale, gezonde en duurzame landbouw, waarbij we efficiënt omgaan met bodem, grondstoffen en energie en bijdragen aan een landschap dat karakteristieke waarde weet te behouden.
- Wij willen naar een duurzame veehouderij die in omvang en inrichting past bij ons volle landje. Een veehouderij die binding heeft met de grond: waar de koe regelmatig in de wei staat. Wij willen eisen stellen aan dierwelzijn, mate van grondgebondenheid, milieu gezondheidseffecten voor mensen en, indien nodig, omvang.
- De PvdA wil regionale voedselketens bevorderen.

- Biologisch en ecologisch verantwoorde experimenten in zoute groente- en zeevisteelt in daarvoor geschikte gebieden wordt ondersteund.
- Wij willen de toename van biologische landbouw (akkerbouw, veeteelt en zuivelindustrie) en duurzame visserij blijven bevorderen. Het draagt bij aan een gezond leven en aan duurzaamheid.
- Preventief gebruik van antibiotica in de veehouderij moet stoppen. Het aantal dierproeven dringen we verder terug. Het vervoer van dieren door heel Europa moet sterk worden teruggedrongen en daar waar nog nodig aan veelstrengere eisen voldoen zodat wantoestanden worden uitgebannen. Wij handhaven het stelsel van gecompartimenteerde dierrechten totdat er bewezen alternatieven zijn op het gebied van natuur, milieu, gezondheid en ruimte die hetzelfde effect sorteren.
- De PvdA is voorstander van het verlagen van Europese landbouwsubsidies. We hebben de Europese boeren hard nodig, maar wel op een andere manier. Oude inkomens- en exportsubsidies en de genereuze opkoopregelingen moeten plaatsmaken voor Europees beleid dat is gericht op versterking van het platteland en verduurzaming van landbouw en veeteelt. Dat is goed voor het landschap, de ecologie en biodiversiteit en het voorkomt dat we de internationale handel in landbouwproducten verstoren. Daar hebben juist ontwikkelingslanden veel last van.
- Afval = grondstof. Grondstoffen worden schaarser en duurder, hetgeen de prijzen voor consumenten opdrijft. Ook raakt de aarde uit geput voor grondstoffen als aardolie en noodzakelijke metalen voor onze economische ontwikkeling in onder andere ICT en mobiele communicatie, energievoorziening, bouw, kleding en voedselvoorziening. Hergebruik van grondstoffen moet dus internationaal, nationaal en lokaal worden georganiseerd. Met het bedrijfsleven moeten afspraken worden gemaakt voor ambitieuzere recyclingdoelen. Met gemeenten kan worden toegewerkt naar afspraken over een grondstoffenakkoord gericht op het terughalen van grondstoffen uit huishoudens (naar Vlaams voorbeeld, waar men aanzienlijk meer waardevolle materialen uit huishoudelijk afval recyclet). Systemen gericht op het belonen van burgers voor waardevolle materialen, zoals het statiegeldsysteem, moeten worden uitgebreid. Daarnaast moeten duurzame initiatieven uit het bedrijfsleven voor het behouden van materialen in de keten worden gestimuleerd en opgeschaald. Ook worden in Europa maatregelen gericht op het stimuleren van hergebruikte materialen in nieuwe producten bevorderd.

ONZE KEUZES VOOR EUROPA

1. Een Europese agenda voor groei en banen
2. Herstel democratie en vertrouwen
3. Samen sterk in de wereld

Eerlijk uit de crisis in Europa

De PvdA is een groot voorstander van Europese samenwerking. Europa brengt ons vrede, vrijheid en welvaart. Nu geeft het ons de kans om samen een vuist te maken tegen het snelle geld en tegen kortzichtige speculatie zonder oog voor maatschappelijke gevolgen. Samen kunnen we de banken en bonussen beteugelen en van Europa weer een hoopvol project maken dat perspectief biedt aan huidige en toekomstige generaties. Het belang van Europa voor de Nederlandse economie en banen kan niet genoeg benadrukt worden in deze crisistijd. Europa kan onder meer een toekomstperspectief bieden door het stimuleren van een innovatieve en groene Europese economie, en het fungeren als economisch sterke partner voor andere regio's in de wereld. Voor een exportland als Nederland met andere Europese landen als afzetmarkt, zorgt Europese samenwerking voor werkgelegenheid en welvaart. Samen moeten we eerlijk uit deze crisis komen en een volgende crisis voorkomen. Verdere economische en politieke integratie in de Europese unie kan alleen als het gepaard gaat met een agenda gericht op groei, sociale waarborgen en democratische versterking.

Knelpunten

De eenzijdige bezuinigingsdrift in heel Europa bedreigt de banen en koopkracht van werknemers, zelfstandigen en gepensioneerden en leidt tot krimp. Daardoor stijgen schulden verder en worden bedrijfsinvesteringen uitgesteld. Speculanten en financiële instellingen hebben met onze toekomst gespeeld door onaanvaardbare risico's te nemen. Alleen Europa kan, in internationale samenwerking, de financiële markten weer beteugelen. Een ander probleem is dat het huidige Europa te weinig van ons, burgers, is. Vooral sinds de Eurocrisis is Europa teveel in handen van de regeringsleiders met weinig invloed van de nationale parlementen en het Europees parlement. Dat moet veranderen, willen we het vertrouwen in Europa herstellen. Te vaak trekken Europese landen nog afzonderlijk op in de wereld. Willen we de kracht van Europa tot haar recht laten komen in de wereld, dan is het nodig meer met één stem te spreken. Evenwel geldt dat verdere economische en politieke integratie alleen mogelijk is wanneer het gepaard gaat met een bredere agenda gericht op sociaal en economische versterking van de EU.

Kortom, het is tijd voor een nieuw Europa. Een Europa dat banen schept, goede werkomstandigheden afdwingt en een fatsoenlijk salaris voor iedereen garandeert. Een Europa waarin we onze identiteit behouden en waarin we solidair zijn met elkaar. Een democratisch Europa van samenwerking. Omdat we samen zoveel sterker staan in de wereld.

ONZE OPLOSSINGEN

1. Een Europese agenda voor groei en banen

Europa staat op een kruispunt. Er is een agenda nodig die groei, nieuwe investeringen en meer banen in evenwicht brengt met verantwoorde overheidsfinanciën. Gaan we door met het eenzijdig hakken met de botte bijl, waardoor de werkloosheid nog verder de pan uit rijst? Of slaan we een nieuwe weg in, een weg van de financiën op orde brengen én werken aan groei en banen? Wij kiezen voor dat laatste. Dat betekent dat we de koopkracht ontzien en het consumentenvertrouwen herstellen door te investeren in een duurzame en eerlijke economie. We versterken de sociale dimensie in Europa door publieke voorzieningen te beschermen tegen kille marktwerking, mensen sneller aan het werk te krijgen en de lonen op peil te houden. We maken ons hard voor dienstbare financiële markten en herstel van stabiliteit en solidariteit tussen landen in Europa. Dat betekent ook dat in alle lidstaten de schatkist op orde moet worden gebracht. Sociaaldemocraten in heel Europa steunen voorstellen die groei bevorderen. Dat biedt hoop. Hoop voor al die jongeren en ouderen die zonder werk zitten. Hoop om snel weer uit de crisis te komen. Hoop op het weer aan de praat krijgen van de Europese, en daarmee de Nederlandse, economie.

Dit gaan we doen:

Investeren in groei

- Het begrotingspact is teveel een boekhouders instrument, en richt zich te eenzijdig op begrotingstekorten en schulden. Er moet nieuw Groeipact komen: een pact dat de motor is voor het scheppen van werkgelegenheid en hervormingen in elke lidstaat.
- Binnen het Stabiliteit- en Groeipact bestaat ruimte om rekening te houden met uitzonderlijke economische omstandigheden van de landen. Het pact heeft als belangrijkste regel dat landen hun structureel tekort op orde brengen, dus rekening houdend met de conjunctuur. De PvdA houdt zich hieraan en richt zich op een begrotingsbeleid dat zicht biedt op structureel begrotingsevenwicht in 2017.
- We vergroten inkomsten van lidstaten door een Europees actieplan ter bestrijding van belastingfraude, -vlucht en -ontduiking. Het is nog te makkelijk om belasting te ontlopen door gebrek aan informatie-uitwisseling tussen lidstaten. Belastingparadijzen en belastingconcurrentie worden aangepakt door te streven naar gemeenschappelijke afspraken over de winstbelasting.
- We zetten vol in op werkgelegenheid door Europese middelen vrij te maken voor investeringen in scholing, onderzoek, innovatie, energie-efficiëntie, infrastructuur en digitalisering. Deze investeringen worden gefinancierd of gegarandeerd door de relevante EU subsidieprogramma's de Europese Investeringsbank, Europese projectobligaties, het beter benutten van structuurfondsen en het Europees Sociaal Fonds, en het anders inzetten van landbouwsubsidies.
- Investeringen die ten goede komen aan de ontwikkeling van groene banen en een duurzame samenleving krijgen voorrang. Deze crisis biedt ons ook een kans om de economie klaar te maken de toekomst.
- Alle Europese lidstaten moeten de komende jaren hun financiën op orde brengen. De Europese begroting moet daarom ook omlaag. De Nederlandse bijdrage kan omlaag en de Nederlandse nettobetalingpositie dient te verbeteren. De EU-afdrachtkorting van 1 miljard euro wordt na 2013 gecontinueerd. De EU moet bezuinigen, onder andere door fors te korten op de veel te hoge salarissen van Europese ambtenaren en de buitenproportionele vergoedingen van Europarlementariërs. Het afschaffen van het reiscircus van Straatsburg naar Brussel kan bovendien ook honderden miljoenen besparing opleveren.

Versterking van de sociale dimensie

- Einde aan de marktwerking in nationale publieke dienstverlening, zoals gezondheidszorg en sociale woningbouw. Deze sectoren moeten worden afgeschermd van de Europese interne marktregels. Hetzelfde geldt voor pensioenstelsels.
- Bescherming van werknemers door afspraken over minimumnormen, waaronder een (relatief) minimumloon en vrijheid van vakvereniging.

- Bestrijding van de groeiende jeugdwerkloosheid door het uitwisselen van expertise over succesvol beleid (Oostenrijk, Nederland en Finland) en door het opzetten van jeugdwerkgelegenheidsprojecten. Geld voor projecten wordt vrijgemaakt uit het Europees Sociaal Fonds, waar momenteel sprake van onderbesteding is.
- Loondumping is onacceptabel. Wie in Nederland werkt, dient een fatsoenlijk salaris te krijgen naar Nederlandse normen, indien van toepassing conform de geldende CAO. Gelijk loon voor gelijk werk binnen lidstaten.
- We gaan uitbuiting van arbeidsmigranten en verdringing door oneerlijke concurrentie op lonen en andere arbeidsvoorwaarden tegen. De arbeidsinspectie moet daar vol op inzetten.
- Nederland maakt gebruik van de voedseloverschotten in Europa om de bevoorrading van voedselbanken op peil te houden en gevarieerde voedselpakketten te garanderen.

Dienstbare financiële markten en herstel van stabiliteit en solidariteit
- Het bankentoezicht dient Europees te worden. Banken in de Eurozone moeten allen voldoende gekapitaliseerd zijn en onder effectief toezicht staan.
- Bonussen in de financiële sector worden beperkt tot een maximumpercentage van 20% bovenop het vaste salaris. Dit geldt niet alleen voor topbestuurders, maar voor iedereen werkzaam in de sector.
- De financiële sector zal moeten bijdragen in de kosten van de financiële crisis. Daartoe voeren we een belasting op financiële transacties (FTT) in. Onze pensioenfondsen worden hier nadrukkelijk van uitgezonderd.
- In ons Europa is op termijn invoering van Eurobonds mogelijk. Met Eurobonds kunnen we de kracht van de gezamenlijke Europese economieën gebruiken om de financieel-economische stabiliteit te vergroten.
- De financiële en eurocrisis hebben laten zien dat problemen bij banken in andere landen eenvoudig over kunnen slaan naar andere landen. Nu is het toezicht nationaal geregeld, maar de banken zijn zeer internationaal en voornamelijk Europees gericht. Slecht toezicht in een ander land leidt daarmee tot risico's voor de Nederlandse economie. Wij streven daarom naar een Europese bankenunie en depositogarantiestelsel. Op die manier wordt de financiële sector beter te reguleren en kunnen de risico's daar aangepakt worden waar het het effectiefste is.
- Om de stabiliteit in de eurozone te garanderen, is een sterk en betrouwbaar noodfonds nodig (Europees Stabiliteits- mechanisme, ESM). Het noodfonds verstrekt leningen aan landen met grote financiële problemen. Landen die gebruik willen maken van het noodfonds verplichten zich tot hervormingen die de economie op orde moeten brengen.
- Een actievere rol voor de Europese Centrale Bank als allerlaatste redmiddel. De ECB kan een bijdrage leveren aan de financiering van het noodfonds of door opkopen van schulden van landen in crisis.
- De Euro is voor Nederland van groot belang. Voor een stabiele Euro moeten de landen van de Eurozone economisch en financieel naar elkaar toegroeien en moeten overheidsfinanciën op orde worden gebracht.

2. Herstel democratie en vertrouwen

Willen we onze toekomst bouwen in een Europa waar meer en beter wordt samengewerkt, dan is het hoog tijd om de democratische controle te versterken. Een stem bij de Europese verkiezingen moet veel meer dan nu echt betekenis krijgen. De Europese Commissie moet in de toekomst meer een afspiegeling worden van de uitslag van de Europese verkiezingen. Mensen moeten wat te kiezen hebben. In een democratisch Europa, dat rekenschap geeft aan burgers, worden grote beslissingen niet gemaakt in achterkamertjes. De neiging om de parlementaire democratie te vervangen door technocratisch bestuur moet worden weerstaan. Ook beslissingen over financiële markten en de economie zijn politieke beslissingen, beslissingen met grote gevolgen voor doodnormale mensen in doodnormale buurten. Europa is niet alleen een verantwoordelijkheid van politici in Brussel. Nationale politici moeten meer betrokken zijn, optreden als waakhond en bijdragen aan het politiseren van het debat in en over Europa.

Dit gaan we doen:

Europese verkiezingen met betekenis
- Het is tijd om serieus werk te maken van democratisering van de Europese Unie. De Europese Commissie moet in de toekomst de uitslag van de Europese verkiezingen weerspiegelen. Hierdoor krijgt een stem bij de Europese verkiezingen echt betekenis. Tegelijkertijd moet de positie van de lidstaten gewaarborgd zijn.

- Bij de volgende Europese verkiezingen in 2014 levert de partij die in Nederland het grootste wordt het door Nederland voor te dragen lid van de Europese Commissie.
- De grootste partij in het Europees Parlement levert de voorzitter van de Europese Commissie. De Europese sociaaldemocraten (verenigd in de PES) lopen voorop en komen bij de volgende Europese verkiezingen in 2014 met één sociaaldemocratische kandidaat voor het voorzitterschap van de Europese Commissie. Deze vormt een commissie die op een meerderheid in het Europees Parlement kan rekenen.
- Invoering van Europese kieslijsten: Het moet mogelijk zijn om, naast een keuze op één van de Nederlandse kandidaten, je stem uit te brengen op kandidaten uit andere landen. Te beginnen op de kandidaat-voorzitters voor de Europese Commissie.

Een transparante en slagvaardige Europese Unie
- De Europese Raad heeft teveel bevoegdheden naar zich toegetrokken en wordt gedomineerd door Duitsland en Frankrijk. Besluiten moeten plaatsvinden onder grotere controle van het Europees parlement en nationale parlementen, waaronder de Tweede Kamer, dienen actiever betrokken te worden bij de besluitvorming van vakraden, en Nederlandse ministers op hun directe verantwoordelijkheid aan te spreken en de Nederlandse inbreng te beoordelen. Zo kan het gat in democratische controle verder worden gedicht.
- De registratie van lobbyisten van het Europees Parlement en de Europese Commissie wordt verplicht en uitgebreid naar lobbyisten van de Europese Raad.
- Afschaffing van het maandelijkse verhuiscircus naar Straatsburg: één vergaderplek van het Europees Parlement in Brussel.
- De versterking van de positie van de staatssecretaris van Europese Zaken als centrale speler bij wetgevingsbeslissingen in de Raad en door plaatsing bij het ministerie van Algemene Zaken.
- Het subsidiariteitsbeginsel is leidend: besluitvorming moet zo dicht mogelijk bij de mensen staan. Alleen zaken die niet net zo goed of beter op nationaal, regionaal of lokaal niveau kunnen worden geregeld, worden op Europees niveau aangepakt.
- Omgekeerd betekent slagvaardigheid dat zaken die niet effectief op nationaal niveau geregeld kunnen worden, op Europees niveau worden aangepakt.

3. Samen sterk in de wereld

Met 27 landen staan we sterker in de wereld dan alleen. Zeker nu andere grootmachten, zoals India en China een steeds grotere rol spelen en mondiale problemen steeds meer met elkaar samenhangen is het belangrijk om samen op te trekken. Europa is meer dan alleen één markt. Het is ook een waardengemeenschap die staat voor mensenrechten, rechtsstaat en democratie. Die waarden moeten altijd doorklinken in het buitenlands beleid van de EU.

Dit gaan we doen:

Spreken met één stem
- Grondstoffenbeleid wordt nadrukkelijker opgenomen in het buitenlandbeleid van de EU, om de eigen voorziening veilig te stellen en om duurzame delving in ontwikkelingslanden te realiseren onder waarborging van de belangen van kwetsbare landen.
- Meer spreken met één stem om beter resultaat te boeken op het gebied van vrede, klimaat, milieu en economie: over standpunten wordt voortaan bij meerderheid beslist met uitzondering van besluiten over bijdragen aan militaire interventies en vredesoperaties.

Onrecht bestrijden
- Contacten van de EU met landen die de mensenrechten schenden moeten benut worden voor een kritische dialoog. Bij ernstige schendingen volgen sancties in Europees verband. Ontwikkelingssamenwerking en handelsvoordelen worden als positieve prikkels ingezet om respect voor mensenrechten te bevorderen.
- Europa moet ook kritisch naar zichzelf en haar lidstaten durven kijken en sneller ingrijpen en eventueel sancties opleggen als een lid van de EU de verkeerde kant op gaat met betrekking tot democratie, rechtsstaat en mensenrechten. Ook Nederland moet zich constant bewust blijven of we de gewenste kant opgaan met betrekking tot democratie en mensenrechten.
- Eerlijke handel actief stimuleren en de mogelijkheid voor ontwikkelingslanden om delen van hun eigen markt, zoals voedselproductie door kleine boeren, af te schermen van vrijhandel. Europa moet stoppen handelsliberalisering op te leggen die wij zelf nooit hebben geaccepteerd.

- Noodhulp en ontwikkelingssamenwerking beter coördineren en meer coherent maken, zodat geld beter wordt besteed en nationaal beleid en Europees beleid elkaar aanvullen en versterken.

Stabiele en welvarende buurlanden
- Een ambitieus nabuurschapbeleid ten aanzien van de buurlanden in de Arabische regio, inclusief belangrijke economische voordelen voor die landen en assistentie bij de opbouw van de rechtsstaat.
- Ook in de andere buurlanden in Oost-Europa en de Balkan blijft de EU investeren in transformatie processen, bijvoorbeeld door de economie en de democratische rechtsstaat te versterken.
- Nederland en de EU respecteren de verplichtingen die zijn aangegaan met de landen in Zuidoost Europa en Turkije. Bij eventuele toetreding moeten landen volledig aan de voorwaarden voldoen en moet de EU zelf ook klaar zijn voor nieuwe toetredingen.

ONZE KEUZES VOOR EEN SOLIDAIRE WERELD

1. Sterke en eerlijke wereldeconomie
2. Mensenrechten, rechtsstaat, democratie en internationale rechtsorde
3. Een veilige en vreedzame wereld
4. Een effectieve krijgsmacht met aandacht voor personeel
5. Toekomst van ontwikkelingssamenwerking

Eerlijk delen van kennis, macht en inkomen vormt de kern van de sociaaldemocratie. Of je wieg nu in Almere staat of in Juba; iedereen heeft recht op een veilig en menswaardig bestaan. Met genoeg voedsel en water. Met een baan en een dak boven het hoofd. Met onderwijs voor de kinderen en zorg voor de zieken.
De basale voorwaarden voor een menswaardig bestaan moeten op orde zijn. Dat is niet alleen in het belang van mensen ver weg maar ook van de stabiliteit in de wereld. Zo draagt het bij aan de werkgelegenheid en een veiliger leven in ons eigen land.

De wereld is volop in beweging. Veel mensen slagen erin zich aan de armoede te ontworstelen, al dan niet geholpen door een micro-krediet. Voorheen straatarme landen als Brazilië, China en India zijn in opmars en melden zich vol zelfvertrouwen op het wereld- toneel. In totalitaire staten van de Arabische wereld dagen jongeren, bewapend met de sociale media, de zittende macht uit met eisen voor vrijheid en democratie.

Maar het onrecht in de wereld blijft hardnekkig. Toegang tot natuurlijke hulpbronnen en welvaart is niet voor iedereen een vanzelfsprekendheid. Rijkdom is ongelijk verdeeld. Nog steeds leven meer dan een miljard mensen in diepe armoede. In landen als Syrië, Afghanistan, Somalië, Congo en Mexico zijn mensen hun leven niet zeker. Respect voor mensenrechten, een goed functionerende rechtsstaat en een veilige leefomgeving zijn voor veel landen nog een utopie.

De laatste jaren ondervinden we steeds meer aan den lijve dat de wereld kleiner wordt. Wat in het ene land gebeurt, heeft gevolgen aan de andere kant van de aarde. De economische crisis raakt ons allemaal. Oorzaken en gevolgen van de klimaatverandering en schaarste aan hulpbronnen zijn grensoverschrijdend. Geweld en mensenrechtenschendingen zorgen voor grote groepen mensen op drift. Daarom mogen we ons niet van de wereld afsluiten.

De wereld veiliger en beter maken is een keuze – en die maken we hartstochtelijk. De laatste jaren hebben we ons moeten schamen voor de rol van Nederland in de wereld. De PvdA wil dat Nederland internationaal weer een voortrekkersrol gaat spelen. Met nieuwe energie gaan wij ons inzetten voor een solidaire wereld. Wereldwijde problemen van vandaag en morgen zullen we in samenhang bezien en bestrijden. De PvdA maakt van internationale samenwerking weer een prioriteit.

1. Sterke en eerlijke wereldeconomie

Een menswaardig bestaan voor iedereen begint bij een sterke en eerlijke wereldeconomie. Daarin gaat sociale rechtvaardigheid boven snelle winsten. Daarin gaan we verstandig om met schaarse grondstoffen.

Daarin sparen we de natuur. Want een sterke en eerlijke wereldeconomie zorgt ervoor dat huidige en toekomstige generaties ook een menswaardig bestaan kunnen hebben.

In het huidige economische systeem geldt te vaak maar één recht – en dat is het recht van de sterkste. Kwetsbare groepen en hun belangen sneeuwen onder. Dat is niet alleen slecht voor de allerarmsten, maar ook slecht voor de groei en de stabiliteit van de wereldeconomie. De sterk groeiende wereldbevolking en toenemende welvaart in opkomende economieën en geïndustrialiseerde landen maakt goed beheer van natuurlijke hulpbronnen en eerlijk delen van welvaart nog belangrijker. Uitbuiting en onzorgvuldige omgang met schaarse goederen en grondstoffen behoren nog lang niet tot het verleden. Het komt dus niet vanzelf goed. Een sterke en eerlijke wereldeconomie ontstaat niet als we alles aan de markt overlaten. Het is tijd voor nieuwe coalities die sterker opkomen voor belangen van burgers wereldwijd. Niet alleen overheden en internationale instituties als de Verenigde Naties, maar ook kennisinstellingen, bedrijven, maatschappelijke organisaties en vakbonden hebben een sleutelrol te vervullen. Alleen samen kunnen we zorgen voor eerlijke handel, voor goed beheer van schaarse grondstoffen en voor uitroeiing van moderne vormen van slavernij.

Dit gaan we doen:

Eerlijke en duurzame handel

- Bedrijven moeten maatschappelijk verantwoord ondernemen en daar open over zijn. Rapporteren over betalingen aan ontwikkelingslanden en de omgang met werknemers en milieu wordt verplicht.
- Bij besluiten op het gebied van handel, landbouw en migratie wordt meer rekening gehouden met de belangen van arme landen.
- Opkomende bedrijven en lokale voedselproducenten in ontwikkelingslanden helpen we door de Europese markt voor hen te openen. Zelf zijn ze vrij ervoor te kiezen hun eigen markten geleidelijk te liberaliseren.
- Bij de WTO en de G20 pleit Nederland systematisch voor versterking van internationale handel met oog voor mens, milieu en natuur.
- Nederland is tegen belastingvlucht door multinationals en zet zich daar (inter-)nationaal voor in.

Goed beheer van schaarse grondstoffen

- Nederland neemt het voortouw voor een wereldwijde voedsel- en landbouwstrategie die speculatie tegengaat, landroof voorkomt en zorgt voor een goede voedselvoorziening voor de hele wereldbevolking. Het tegengaan van zaken als woestijnvorming en kappen van bossen zijn prioriteit om klimaatverandering te bestrijden.
- Er komt een Deltasolidariteitsfonds om de grote kennis van het Nederlands bedrijfsleven op het terrein van aanpassing aan klimaatverandering toe te passen in arme landen. Zo zetten we onze watersector internationaal op de kaart. Opkomende grootmachten als Brazilië, China en India winnen aan invloed op het wereldtoneel. Het is belangrijk dat we een goede relatie onderhouden met deze landen en waar mogelijk samenwerking aangaan.
- Tegelijkertijd zet Nederland zich in voor de belangen van kwetsbare landen in Afrika. Zij dreigen door de grondstofhonger van de opkomende grootmachten en geïndustrialiseerde landen hun schaarse grondstoffen te verliezen zonder dat daar economisch profijt tegenover staat.
- Opkomende grootmachten als Brazilië, China en India winnen aan invloed op het wereldtoneel. Het is belangrijk dat we een goede relatie onderhouden met deze landen en waar mogelijk samenwerking aangaan.

Strijd tegen moderne slavernij

- Ieder land dient vakbondsrechten te respecteren. Nederland spreekt zich krachtig uit bij schendingen.
- Bedrijven krijgen een heldere en wettelijk vastgelegde zorgplicht voor de werkomstandigheden in de productieketen, ook als die ver buiten Nederland spelen. Bedrijven die gebruik maken van kinder- of dwangarbeid worden bestraft.
- Om mensenhandel en kinderporno te bestrijden, moeten de EU-lidstaten nauwer samenwerken. Naast strafbepalingen vraagt dit om meer aandacht voor preventie en de bescherming van slachtoffers.
- Binnen Nederland en in EU verband een significante uitbreiding van de zedenpolitie en opsporingscapaciteit ter bestrijding van seksueel misbruik en sekstoerisme.

2. Mensenrechten, rechtsstaat, democratie en internationale rechtsorde

Mensenrechten zijn universeel en onvervreemdbaar: zij gelden overal ter wereld, voor iedereen. Een goed functionerende democratie, met verschillende politieke partijen en maatschappelijke organisaties, biedt mensen de kans om op te komen voor hun rechten en voor een eerlijker verdeling van de welvaart. Nog steeds spreekt de strijd voor de democratische rechtsstaat wereldwijd tot de verbeelding. Niet voor niets eisen moedige betogers in de Arabische wereld zeggenschap over hun toekomst op. Tegelijkertijd worden verder weg en dichtbij huis vrijheden nog steeds met voeten getreden en worden mensen vanwege hun opvattingen geïntimideerd, opgesloten of gemarteld. Dat de strijd voor mensenrechten alle steun uit ons deel van de wereld verdient, klinkt vanzelfsprekend. Toch heeft Nederland zich de laatste jaren een weifelende pleitbezorger van mensenrechten getoond. Dat kunnen we niet accepteren.

De PvdA staat pal voor mensenrechten, rechtsstaat en democratie. Dat laten we doorklinken in ons hele buitenlandbeleid. We meten niet met dubbele maten, vergroten de druk op regimes die mensenrechten aan hun laars lappen en belonen landen die vooruitgang boeken. Nederland kan alleen geloofwaardig optreden als ons eigen huis op orde is. Daarom kijken we kritisch naar onszelf. Met Den Haag als vestigingsplaats van een groeiend aantal internationale hoven en tribunalen, profileert Nederland zich als voortrekker in de bevordering van de internationale rechtsorde.

Dit gaan we doen:

Mensenrechten altijd en overal op de agenda

- Om mensenrechten te bevorderen worden verschillende instrumenten ingezet, variërend van stille diplomatie tot boycots en sancties. Dat laatste geldt in het bijzonder als er zeer ernstige mensenrechtenschendingen zijn, zoals in Syrië. Bij goed gedrag treffen we positieve maatregelen, zoals extra hulp of handelsvoordelen.
- Nederland is niet hypocriet. We stellen mensenrechtenschendingen aan de kaak, ongeacht het land waar ze plaatsvinden.
- Nederland draagt actief bij aan de promotie van sociale rechten en toegang tot gezondheidszorg, water, sanitatie, onderwijs, voedsel en huisvesting o.a. door de steun aan het Social Protection Floor Initiative van de Verenigde Naties.
- Nederland zet zich ook in het buitenland in voor de acceptatie van rechten van seksuele minderheden en het bestrijden van homofobie.
- Nederland houdt zich aan het Vluchtelingenverdrag, mensenrechtenverdragen en EU-asielrichtlijnen en heeft een humaan asielbeleid. De situatie in het land van herkomst en persoonlijke trauma's wegen we mee bij asielverzoeken. Vluchtelingen zijn geen criminelen. Daarom ontwikkelen we alternatieven voor de vreemdelingendetentie en draaien strafbaarstelling van illegaal verblijf (via het inreisverbod) terug.
- Kinderrechten zijn een integraal onderdeel van ons mensenrechten- en buitenlandbeleid omdat onze investeringen daardoor rechtvaardiger, duurzamer en efficiënter zijn.
- Internationale inzet op bestrijden van geweld tegen vrouwen tijdens conflicten is zeer noodzakelijk. Vooral seksueel geweld wordt tegen vrouwen als oorlogswapen gebruikt. Vrouwenopvang en berechting van de daders is hierbij van groot belang.

Actieve rol in internationale democratiebevordering

- Burgeractivisten, maatschappelijke organisaties en politieke partijen worden actief gesteund. De basis voor democratie ligt immers in de landen zelf. Dat geldt in het bijzonder voor opkomende economieën, waar armoede een verdelingsvraagstuk is en waar Nederlandse bilaterale hulp wordt afgebouwd.
- Nederland zet zich extra in voor ondersteuning van vrouwenrechten en participatie van vrouwen bij de opbouw van democratieën in de Arabische regio en overal elders in de wereld waar vrouwen worden verhinderd daarin een actieve rol te spelen.
- Zonder rechtsstaat geen democratie. Voor landen die we helpen bij de opbouw heeft de ontwikkeling van de rechtsstaat prioriteit.
- Nederland is voor vrij internet en veroordeelt beperkingen en onderdrukking van online activisten. Nederlandse bedrijven stimuleren we om software te ontwikkelen, die gebruikers beschermt tegen censuur en blokkades.

Effectieve naleving van het internationaal recht

- Nederland hamert voortdurend op naleving van internationaal recht en voorkoming van straffeloosheid.
- Nederland steunt het Internationaal Strafhof en blijft bij landen aandringen op deelname aan en uitlevering van verdachten van ernstige misdrijven aan het Internationaal Strafhof.
- De VN Veiligheidsraad moet de 21e eeuw worden ingeloodst. Het vetorecht moet worden ingeperkt. Ontwikkelingslanden verdienen een sterkere vertegenwoordiging. En Frankrijk en Engeland moeten hun vaste zetel opgeven voor één vaste EU-stem.

3. Een veilige en vreedzame wereld

Een veilige leefomgeving, waar je zonder angst naar je werk of school kunt gaan, is een absolute voorwaarde voor een menswaardig bestaan en zelfredzaamheid. Een veilige en stabiele wereld is niet alleen in het belang van mensen ver weg, maar draagt ook bij aan onze veiligheid. Aan de bedreiging van piraten voor de kust van Afrika staat ook de bemanning van onze schepen bloot.

Conflicten zijn steeds ingewikkelder. Traditionele oorlogen tussen landen komen nog wel voor, maar steeds vaker vinden bloedige conflicten plaats binnen staten en tussen verschillende groeperingen. Steeds vaker is schaarste van grondstoffen een oorzaak van spanningen. Maar liefst 1 miljard mensen in kwetsbare staten zijn gevangen in een vicieuze cirkel van geweld en armoede. De handel in illegale wapens vormt een grote bedreiging voor de burgerbevolking. Ruim twee decennia na het einde van de Koude Oorlog zijn er nog meer dan 20.000 kernwapens in de wereld en de gevaren van verdere verspreiding en van nucleair terrorisme nemen toe.

Hard optreden is soms nodig voor een veilige wereld – ook door onszelf. Maar voor een echt veilige wereld moeten we in de eerste plaats de oorzaken van geweld in samenhang aanpakken. De PvdA kiest voor een focus op de fragiele staten en conflictregio's. Onder strikte voorwaarden, en in principe altijd in internationaal verband met een mandaat van de Veiligheidsraad, zijn we bereid tot deelname aan internationale militaire operaties om burgers te beschermen. Dat vraagt om een moderne, goed georganiseerde krijgsmacht, die tevens Nederland kan beschermen. Daarom ondersteunt de PvdA het internationaal geaccepteerde concept van 'the responsibility to protect'.

Dit gaan we doen:

Actieve aanpak van fragiele staten en conflictregio's

- Bij de aanpak van gevaarlijke en instabiele regio's richten we ons op het bewaken van mensenrechten, opbouw van overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties in de landen zelf. In samenwerking met onze bondgenoten zorgen we bij deze aanpak voor samenhang tussen defensie, migratie en ontwikkelingssamenwerking.
- Nederland stopt met de eenzijdige steun aan Israël in het Israëlisch-Palestijnse conflict. We gaan weer in de Europese pas lopen en gebruiken onze goede banden met zowel Israël als de Palestijnse Autoriteit beter ter ondersteuning van het vredesproces.
- Nederland trekt in EU en VN- verband op rond grote internationale crises, zoals de nucleaire dreiging vanuit Iran, de escalatie van geweld in Syrië en het haperen van de democratisering in de Arabische regio.
- Nederland is koploper in de strijd tegen illegale en controversiële wapens en voor strengere internationale regelgeving rond- om wapenhandel. Nederland helpt arme landen om illegale wapenhandel te bestrijden en scherpt het wapenexportbeleid aan zodat geen wapens geleverd worden aan repressieve en autoritaire staten die mensenrechten schenden. Nederland streeft actief in NAVO verband naar het verder terugdringen van tactische kernwapens, en neemt in samenspraak met andere EU landen het initiatief richting de Verenigde Staten over het op korte termijn verwijderen van deze kernwapens uit Nederland.
- Grondstoffen, zoals kolen, dienen soms als financieringsbron voor oorlogen. De import van deze bloedkolen wordt strafbaar. Nederland neemt het voortouw om dit ook in Europa en op wereldwijd niveau te regelen.

Nederland actief in internationale missies

- Alleen met een adequaat volkenrechtelijk mandaat is inzet van militairen en materieel acceptabel. Het gebruik van militair geweld moet passen in een langetermijnstrategie voor een structurele politieke oplossing van het conflict.
- Nederland is en blijft een actief lid van de NAVO en voldoet aan haar internationale verplichtingen.
- De checklist voor de Tweede Kamer voor besluitvorming over militaire inzet, het zogenaamde Toetsingskader, is aan herziening toe. Een missie moet een duidelijk doel hebben, aanpak en middelen moeten daarmee samenhangen. Er moet een realistische onderbouwing zijn van de kans op succes en een exit-strategie. En de bescherming van burgers moet duidelijk geregeld zijn.
- Internationale vredesmissies voeren we uit volgens het Nederlandse model. Daarbij is niet de militaire aanpak leidend, maar de politieke opbouw, het ontwikkelingswerk en de vredesopbouw, met aandacht voor mensenrechten en het betrekken van vrouwen bij besluitvormingsprocessen. Militairen krijgen daarbij, binnen internationale en nationale richtlijnen, het vertrouwen en de vrijheid om hun taak uit te voeren.

4. Een effectieve krijgsmacht met aandacht voor personeel

De trends en uitdagingen in de wereld vragen om een internationale aanpak, ook om de veiligheid van Nederland te garanderen. Een internationaal engagement van de sociaaldemocratie is urgenter dan ooit. Een van de beginselen die daar bij hoort is een rechtvaardiger internationale orde en een bereidheid tot gezamenlijk internationaal optreden. Al deze ambities vragen om een moderne en op deze taken toegeruste krijgsmacht.

De Landmacht zal zich verder moeten specialiseren in het kunnen leveren van snel inzetbare gevechtstroepen. De Luchtmacht concentreert zich op de inzet van gevechtsvliegtuigen en bijdragen aan strategisch en tactisch transport. De belangrijkste taak van de Marine is het in EU en NAVO verband beveiligen en garanderen van transport over zee en de bewaking van handelsroutes wereldwijd. Een moderne krijgsmacht vergt zo'n hoog niveau aan investeringen dat dit niet een nationale maar een internationale ambitie moet zijn. Taakspecialisatie en schaalvergroting over de grenzen heen zijn noodzakelijk.

Dit gaan we doen:

Zorg voor personeel

- De bezuinigingen leiden onvermijdelijk tot verdere inkrimping van de defensieorganisatie. Er moet snel duidelijkheid komen over het perspectief van medewerkers binnen de krijgsmacht. Goede begeleiding naar nieuwe functies, bijvoorbeeld bij de politie, is prioriteit. Het personeel van de krijgsmacht is de ruggengraat van de organisatie en verdient alle aandacht om goed werk te kunnen leveren en naar behoren betaald en begeleid te worden, ook als de carrière bij defensie afloopt.
- Bij een nieuwe bezuinigingsronde hoort een stevig sociaal plan, dat wordt vastgesteld in overleg met de Centrales van Overheidspersoneel.
- We kiezen er voor om werkgelegenheid zoveel mogelijk in stand te houden op plekken waar de regionale economie en werkgelegenheid daar het meest bij gebaat is zoals in Leeuwarden, Assen en Den Helder.
- Dankzij de PvdA is de Veteranenwet tot stand gekomen. De Veteranenwet wordt op korte termijn geïmplementeerd met een tweejaarlijkse evaluatie.

Internationale samenwerking en organisatie

- De PvdA is voor verregaande Europese defensiesamenwerking. Nederland neemt actief deel aan het overleg daarover in de NAVO en de Europese Unie. Dit moet op korte termijn lei den tot het samenvoegen van bestaande capaciteiten en het in onderling overleg meer toeleggen op die taken waar we ten opzichte van andere landen toegevoegde waarde hebben.
- Sommige delen van onze krijgsmacht worden samengevoegd met die van andere landen zoals België, Duitsland of het Verenigd Koninkrijk. Zo zou er met buurlanden een veel intensievere marinesamenwerking tot stand kunnen komen, waarbij Nederland huidige taken afstoot en andere taken van buurlanden overneemt met behoud van capaciteit. Deze verregaande samenwerking betekent dat we steeds meer beslissingen moeten nemen in gezamenlijkheid met partnerlanden.

- De doelmatigheid van de Nederlandse krijgsmacht moet worden vergroot door verdere stroomlijning van de defensieorganisatie. Er is teveel overlap van taken tussen landmacht en marine voor wat betreft de special forces. We brengen alle snel inzetbare en gespecialiseerde gevechtstroepen, dus luchtmobiele brigade, korps commandotroepen en korps mariniers geheel onder één commandostructuur.
- We concentreren ons op ondersteuning van (snel inzetbare) gevechtseenheden. Luchtsteun is daarbij van groot belang. Wel kan het aantal jachtvliegtuigen worden verminderd, zeker omdat we op dit vlak naar intensievere samenwerking met onder andere de Belgische luchtmacht streven.
- Verlenging van de levensduur van de F16 is mogelijk en heeft onze voorkeur. Te zijner tijd zullen we keuzes maken ten aan- zien van het gewenste type toestel op basis van het dan beschikbare aanbod en prijzen, passend in onze visie op de toekomst van de krijgsmacht, zonder dat daarbij sprake is van een voorkeur voor de JSF.
- Bij de marine concentreren we onze aandacht op het beveiligen van handelsroutes ten behoeve van onze koopvaardij. De onderzeedienst wordt opgeheven.

5. Toekomst van ontwikkelingssamenwerking

De één miljard allerarmste wereldburgers verdienen de kans zich aan de armoede te ontworstelen. Daarvoor is samenwerking over de grenzen hard nodig. Er is veel bereikt met ontwikkelingssamenwerking. De PvdA is daar trots op. Miljoenen mensen hebben, mede dankzij de gulle hand van Nederlanders en particuliere initiatieven, toegang gekregen tot onderwijs, gezondheidszorg, schoon drinkwater en sanitaire voorzieningen. De VN-Millennium Development Goals (MDG's) blijven het ook voor de komende kabinetsperiode het uitgangspunt van het Nederlandse beleid voor Ontwikkelingssamenwerking.

De wereldwijde gevaren van morgen vragen om andere wapens dan de vijftig jaar oude ontwikkelingshulp van nu. Ontwikkeling kan niet zonder een sterke en eerlijke wereldeconomie, respect voor mensenrechten, democratie en internationaal recht en vrede en veiligheid. Toch wordt dit nog te vaak los van elkaar gezien. Handel bevorderen zonder de mensenrechten te verbeteren, conflicten oplossen zonder het democratisch proces op gang te brengen, kapitaalstromen op gang brengen zonder vernietiging van natuur te stoppen.

Half werk waardoor we uiteindelijk met lege handen staan. Het is tijd om de wereldwijde problemen meer in samenhang met elkaar te bestrijden. Daarom pleit de PvdA voor een nieuwe vorm van internationale samenwerking. We behouden het goede van de oude vertrouwde ontwikkelingssamenwerking. We zetten vernieuwing in de wereld van ontwikkelingshulp door. En we maken van internationale samenwerking een prioriteit voor het hele Kabinet, zodat we serieus werken aan een eerlijke en duurzame wereld.

Dit gaan we doen:

Behouden en versterken van wat goed is

- Ontwikkelingshulp is en blijft essentieel. We richten ons op het versterken van zelfredzaamheid door te investeren in beleidsterreinen waarop we ervaring hebben: recht en veiligheid, vrouwenemancipatie, landbouw en voedselzekerheid, water en basisgezondheidszorg, waaronder het terugdringen van moederen kindersterfte.
- Er moet onverminderd aandacht blijven voor de positie van vrouwen en kinderen. Vrouwen en kinderen zijn in de armste landen en gebieden veelal degenen, die een sluitpost van de economische en sociale ontwikkeling vormen. Tegelijkertijd zijn vrouwen, als ze de kans krijgen, ook de motor achter ontwikkeling van de landbouw, ondernemerschap, handel, sociale cohesie en verantwoorde gezinsplanning als zij zich kunnen ontwikkelen en kansen krijgen.
- Binnen de basisgezondheidszorg wordt extra aandacht besteed aan het terugdringen van kindersterfte en investeringen in seksuele reproductieve gezondheid en rechten. Hierdoor wordt de bestrijding van ondervoeding, vroeggeboorten en ziektes als diarree, longontsteking, hiv/aids en malaria effectiever.
- We benutten de kracht en betrokkenheid van de Nederlandse samenleving ten volle door particuliere initiatieven professioneel te ondersteunen. We ondersteunen de diaspora organisaties in het versterken van capaciteitsopbouw, opdat de diaspora een belangrijke rol kan spelen bij de wederopbouw van hun landen van herkomst.
- Het maatschappelijk middenveld levert een forse bijdrage aan waardevolle projecten. Zij hebben in tientallen jaren kennis en ervaring van onschatbare waarde opgebouwd, die ook voor de toekomst behouden moet blijven.

- Nederland bezuinigt niet verder op ontwikkelingssamenwerking. We houden ons aan de internationale afspraak om 0,7% van het BNP te besteden aan Internationale Samenwerking (ODA) en gaat zodra er sprake is van een begrotingsevenwicht, terug naar 0,8% (ODA).

Vernieuwing van de ontwikkelingssector

- Ontwikkelingsorganisaties omarmen nieuwe thema's, waarbij de belangen van ontwikkelingslanden het uitgangspunt blijven. Samenwerking met het bedrijfsleven en kennisinstellingen brengen we op een hoger niveau. Daarnaast staan nieuwe financieringsmodellen en het stimuleren van economische groei centraal. Niet alleen het traditionele kleinbedrijf, maar ook het middenbedrijf moet in aanmerking komen voor microkredieten.
- Ook nieuwe actoren, zoals zuidelijke maatschappelijke organisaties en duurzame bedrijven, spelen een belangrijke rol in het bevorderen van wereldwijde duurzame ontwikkeling. Ook deze partijen moeten aanspraak kunnen doen op subsidies om goede ideeën, uiteenlopende benaderingen en innovatieve projecten te stimuleren. Bij de selectie zal het ontwikkelingsbelang van de bevolking in de ontwikkelingslanden zelf voorop blijven staan
- We maken ontwikkelingshulp transparanter door open data, zodat iedereen kan zien waar het geld naar toe gaat en welke resultaten geboekt worden. En er komt een internationaal kwaliteitskeurmerk dat professionalisering en kwaliteitsverbetering aanmoedigt.

Internationale samenwerking prioriteit voor het Kabinet

- Het hele Kabinet besteedt aandacht aan eerlijke handel, goed beheer van schaarse grondstoffen, vrede, veiligheid, mensenrechten, rechtsstaat, democratie, goed beheer van schaarse grondstoffen, het tegengaan van klimaatverandering en bevordert de inzet en ontwikkeling van duurzame energie.
- De één miljard allerarmsten moeten een stem hebben in de Ministerraad. Er komt een minister voor internationale samenwerking.
- Nederland benoemt een team van duurzaamheiddiplomaten, die binnen EU-verband en internationale instellingen lobbyen voor duurzaam beleid ten aanzien van global common goods, klimaatverandering en groene economie.

ONZE KEUZES VOOR DEMOCRATIE EN BESTUUR

1. Ruim baan voor burgerbetrokkenheid en maatschappelijke initiatieven
2. Meer directe invloed en democratie
3. Een dienstbare politiek, bestuur en semipublieke sector
4. Een efficiënte en open overheid

Vrijheid betekent dat wij in ons privédomein ongestoord kunnen doen wat we willen en kunnen. Maar vrijheid betekent ook: grip op het leven, het vermogen om zelfstandig en gezamenlijk richting te geven aan ons bestaan. De vrijheid om ons samen een doel te stellen en dat na te streven. Vrijheid en verantwoordelijkheid voor de samenleving gaan hand in hand.

De vrijheid om religie te belijden gaat hand in hand met het recht om afscheid te nemen van het geloof of om hier kritiek op uit te oefenen. De vrijheid van meningsuiting omvat ook het recht op religiekritiek. Er is geen reden om in het wetboek van strafrecht godslastering anders te behandelen dan andere vormen van smaad, kwetsen of beledigen.

De PvdA streeft naar een sterke samenleving en een sterke democratie, waarin burgers en gemeenschappen mede vorm geven aan de publieke zaak en waarin burgers daadwerkelijk invloed kunnen uitoefenen op het bestuur. In het klein in de buurt, op het werk, de school en in het groot op het gemeentelijke, Nederlandse en Europese beleid. Mensen en hun sociale netwerken bedenken vaak eigen oplossingen voor problemen en zijn in hoge mate bereid elkaar onderling te helpen. De PvdA wil beter aansluiten bij deze burgerkracht, door de hardnekkige verkokering van de voorzieningen van de verzorgingsstaat aan te pakken en door burgers een grotere rol te geven in de ontwikkeling en uitvoering van beleid. De PvdA geeft mensen meer zeggenschap over hun leven, door permanent en op verschillende manieren en plaatsen te werken aan democratisering. Democratie moet onderhouden worden. Enerzijds door het te leren, op school en in verenigingsverband, anderzijds door de democratische instituties tijdig aan te passen aan zich wijzigende omstandigheden.

1. Ruim baan voor burgerbetrokkenheid en maatschappelijke initiatieven

Op tal van plekken wordt macht over ons uitgeoefend waar geen verantwoording over wordt afgelegd. Bijvoorbeeld in ziekenhuizen, onderwijsinstellingen, pensioenfondsen en woningcorporaties. Via vormen van maatschappelijk zelfbestuur willen we machtsconcentraties tegengaan en de zeggenschap van mensen over hun dagelijkse werk- en leefomgeving vergroten. Hieraan wordt periodiek verantwoording afgelegd.

Dit gaan we doen:

- De PvdA wil dat burgers meer invloed krijgen op onze publieke voorzieningen zoals het onderwijs, de zorg, de volkshuisvesting, het welzijn. Studenten/ouders, patiënten, huurders, kortom gebruikers van deze voorzieningen dienen vertegenwoordigd te zijn in de toezichthoudende organen en in gebruikersraden met passende bevoegdheden op financieel en organisatorisch gebied. Hieraan wordt tenminste één keer per jaar in een algemene vergadering verantwoording afgelegd.

- De PvdA wil dat besturen van pensioenfondsen anders worden samengesteld. In de besturen moeten vertegenwoordigers van pensioengerechtigden en betalers van premies worden gekozen door de diverse achterbannen, de des kundigheid die nodig is voor deze functies in acht nemend.
- De PvdA is voorstander van medezeggenschap van bewoners over de budgetten voor leefbaarheid en veiligheid in hun buurt. Juist in tijden van forse bezuinigingen verdient het aanbeveling om burgers en ondernemers te raadplegen bij de invulling van onderdelen van bijvoorbeeld de gemeentelijke begroting.
- Veel burgers willen een bijdrage leveren aan de samenleving, ze willen iets betekenen voor zichzelf, hun medeburgers en de buurt. Denk aan een groep ouders die een peuterspeelzaal opent voor de wijk. Dergelijke initiatieven van sociaal burgerschap worden aangemoedigd en gefaciliteerd.
- De PvdA is voorstander van overeenkomsten tussen de overheid aan de ene kant en groepen burgers of verenigingen aan de andere kant om het niveau van gemeenschapsvoorzieningen in samenwerking te verbeteren. Dit gebeurt in verschillende gemeentes al met succes in de groenvoorziening.
- Bij de hulpverlening van mensen moet een vertrouwenwekkende professional weer de ruimte krijgen om de cliënt op een integrale (en dus niet verkokerde) manier te ondersteunen. Om vanuit zijn eigen kracht aan zijn competenties te werken, zijn sociale netwerk weer op te bouwen, en zo aan een toekomst te werken. Wijkcentra die vanuit deze filosofie opereren, evenals initiatieven zoals de Eigen Kracht conferenties verdienen onze krachtige steun.

2. Meer directe invloed en democratie

In aanvulling op de representatieve democratie willen burgers directe invloed op belangrijke beslissingen en benoemingen. Het aantal bestuurslagen, bestuurders en politici met overlappende verantwoordelijkheden is de afgelopen decennia alleen maar toegenomen. Ons uitgangspunt is dat we met minder bestuurslagen kunnen. Leidraad is daarbij een duidelijke keuze voor decentralisatie, omdat het lokaal bestuur het dichtst bij de burgers staat. Denk aan zorg, veiligheid, sociale zekerheid en participatie.

Dit gaan we doen:

- De PvdA is voorstander van een correctief referendum en van burgerinitiatieven als instrument voor politieke agendering.
- De Friese taal is – evenals het Nederlandseen Europees erkende taal en beide verdienen erkenning in de Nederlandse grondwet.
- De PvdA streeft naar vergroting van zeggenschap van burgers over de aanstelling van bestuurders, te beginnen met de burgemeester. Dit kan bijvoorbeeld door het kiezen van de burgemeester door de gemeenteraad te doen plaatsvinden, telkens onmiddellijk na gemeenteraadsverkiezingen.
- De rol van ons Staatshoofd moet op enkele punten worden herzien. De Koning(in) heeft in de toekomst geen rol meer in de Raad van State. Bij kabinetsformaties is het gewenst dat de Tweede Kamer het initiatief neemt in plaats van de Koning(in). In onze visie blijft de Koning(in) wèl lid van de regering zodat de ministeriële verantwoordelijkheid blijft bestaan.
- De gemeente is de eerste overheid. De PvdA streeft ernaar overheidstaken zo dicht mogelijk bij de burgers zelf te organiseren. Daarom bevordert de PvdA decentralisatie met daarbij voldoende budget en beleidsvrijheid. Landelijke kaders voorkomen dat er te grote verschillen ontstaan tussen de verschillende gemeenten.
- De PvdA is voorstander van binnengemeentelijke deconcentratie/decentralisatie, zodat buurten, kernen, wijken en dorpen zeggenschap hebben over de taken. Als gemeenten in onvoldoende mate in staat zijn hun taken zelfstandig uit te voeren, kunnen zij deze overdragen aan een centrumgemeente of kiezen voor samenwerkingsverbanden van gemeenten zonder de gemeenteraden uit te schakelen. Ook kunnen zij ervoor kiezen te fuseren met andere gemeenten. Gemeenten moeten zelf kunnen bepalen of zij wijk- of dorpsraden deelgemeenteraden of stadsdelen instellen en deze al dan niet rechtstreeks laten kiezen door de bevolking.
- De publieke sector moet meer doen met minder mensen. Wij willen een kleinere maar krachtige rijksoverheid en minder politici in gemeenten en provincies. Overheidsdiensten dienen goed op hun taak berekend te zijn, daar moeten we voor zorgen.
- Ook de eilanden Bonaire, St. Eustatius en Saba horen bij Nederland. Het proces waarbij de eilanden direct onder Nederlands bestuur worden gebracht verloopt ondanks alle inspanningen niet goed. De PvdA wil dit verbeteren door beter gebruik te maken van lokale kennis. Te veel wordt met

een Europees-Nederlandse bril op gezocht naar oplossingen. Wat lokaal kan, moet lokaal worden gedaan. Verder moet de Minister van Binnenlandse Zaken de regie stevig ter hand nemen, namens hem ter plaatse door de rijksvertegenwoordiger. Alleen zo kan worden voorkomen dat alle ministeries apart met al hun ambtenaren tegelijkertijd hun plannen doorvoeren. Gestreefd wordt naar vruchtbare samenwerking bij een minimum aan intercontinentale reizen. De PvdA wil de valse start snel omzetten in een succesvol traject naar een verhoogde welvaart op de BES-eilanden.

3. Een dienstbare politiek, bestuur en semipublieke sector

In de semipublieke sector moet de professional en de gebruiker centraal staan. De schaal van de organisaties moet aansluiten op een logisch verzorgingsgebied. De overheid dient zich in een rechtsstaat zich in haar betrekkingen met de burger zelf aan de regels te houden en bij nieuwe wet- en regelgeving Nederlandse en internationale rechtsbeginselen te respecteren.

Dit gaan we doen:

- De wet Houdbare Overheids Financiën wordt niet ingevoerd.
- De PvdA is geen voorstander van instellingen in bijvoorbeeld de volkshuisvesting, het onderwijs of de zorg, die door schaalvergroting door het hele land heen actief zijn. De afstand tussen directiekamer en burgers is te groot geworden. Kansen op schaalverkleining moeten de komende jaren actief worden benut.
- De mensen in de frontlinie staan centraal en worden eerlijk beloond, overhead en management moet worden teruggedrongen tot het hoogst noodzakelijke. Onze stelregel: de mensen op straat moeten meer verdienen dan tenminste de eerste twee managementlagen in de organisatie.
- “Een cultuur van zuinigheid”, dienstbaarheid, en doelmatigheid staan voorop.
- Er moet verantwoording worden afgelegd aan de gebruikers, het personeel en het meest betrokken openbaar bestuur: (samenwerkende) gemeenten, provincies of rijk. Deze krijgen een rol in de benoeming van toezichthouders.
- Bij alle diensten die grotendeels uit belastingen of premies worden betaald of waarbij publieke taken de kern vormen is het salaris van de minister-president maatgevend voor het salarisplafond. Voor bonussen en gouden handdrukken is in de publieke sector geen ruimte. De samenleving verwacht betrokken inzet en toewijding van iedere werknemer in de publieke sector. Die toewijding laten we niet afhangen van een bonus.
- Volksvertegenwoordigers en bestuurders moeten voldoen aan de hoogste eisen van integriteit en dienstbaarheid. De rechtspositie van politiek ambtsdragers wordt verder versoberd voor wat betreft het wachtgeld: kortere duur en een hogere leeftijdsgrens voor voortgezet wachtgeld.
- De toegang tot de rechter wordt niet belemmerd, noch door een te sterke verhoging van het griffierecht noch door inperking van rechtsbijstand. In een rechtsstaat moet iedere burger binnen de grenzen van het redelijke aan zijn recht kunnen komen.
- De overheid geeft als werkgever het goede voorbeeld. Zij biedt plaats aan arbeidsgehandicapten en bevordert diversiteit naar leeftijd, sekse en etniciteit. De overheid bevordert actief een inclusieve werksfeer binnen haar organisatie. Zij hanteert sociale normen bij aanbestedingen. Schoonmakers worden weer gewoon in dienst genomen; ook zij zijn een onmisbaar onderdeel van elke organisatie.
- Bij eventuele uitbesteding of outsourcing van overheidstaken moet afdoende zijn onderbouwd dat marktpartijen deze doeltreffender en doelmatiger kunnen uitvoeren en dat daarmee geen voor de overheid waardevolle kennis verloren gaat. Het betrokken overheidspersoneel moet de kans krijgen onder gelijkwaardige arbeidsvoorwaarden bij de betrokken marktpartijen in dienst te treden.
- Instellingen die subsidie van de overheid ontvangen, moeten bij hun aanbestedings- of inkooptrajecten eisen gaan stellen aan de inzet van mensen die anders moeilijk aan de slag komen, zoals arbeidsgehandicapten en langdurig werkelozen.
- Provincies en gemeente moeten zoveel mogelijk opdrachten gunnen aan SW-bedrijven, tenzij er zwaarwegende redenen zijn om dat niet te doen.
- Bij reorganisaties van de rijksoverheid worden zoveel mogelijk regio’s met relatief zwakke arbeidsmarkt ontzien. Maar de PvdA onderkent dat ook de overheid zal moeten snijden in eigen vlees.
- De Wet Openbaarheid Bestuur levert de overheid momenteel veel werk op. De oplossing daarvoor is niet om het recht op toegang tot openbare informatie weer in te perken. Wanneer overheden meer informatie uit zichzelf publiek beschikbaar maken, zal het aantal specifieke informatieverzoeken vanzelf gaan afnemen. Zolang privacy en veiligheid niet in het geding komen, wordt openbaarmaking dus de regel. Initiatieven die dat willen bewerkstelligen kunnen rekenen op de steun van de PvdA.

4. Een efficiënte en open overheid

De PvdA streeft naar een efficiënte en open overheid. Hier is een belangrijke rol weg gelegd voor ICT. Er zijn hier niet alleen veel problemen die we moeten aanpakken, zoals bijvoorbeeld met de grote ICT-projecten, maar er liggen ook veel kansen. De PvdA kiest ervoor deze kansen te benutten en zo onze overheid transparanter, efficiënter en doelmatiger te maken. Hierbij wordt de lokale kenniseconomie verder gestimuleerd.

Dit gaan we doen:

- We zetten steviger in op het stimuleren van het vrij geven van zogenaamde 'open data'. Dit bevordert aantoonbaar de lokale kenniseconomie. Er zijn nu wel initiatieven maar deze zijn te versnipperd en te marginaal. De PvdA ziet hier grote kansen voor publiek-private samenwerking en stimuleert dit.
- De PvdA wil het eerder ingezette beleid rond open standaarden en open source software verder intensiveren. Er zijn vele goede initiatieven ontstaan in de laatste jaren, vooral onder onze eigen staatssecretaris. Een verdere intensivering is echter nodig.
- Het inkoopbeleid van overheden moet fors beter. Te vaak wordt de overheid onnodig op hoge kosten gejaagd door slecht opdrachtgeverschap. Dit moet sterk verbeteren en hier zetten we dus op in.
- De kennis van ICT moet omhoog bij overheden. Te vaak wordt de overheid door leveranciers op het verkeerde been gezet. Te vaak mislukken (grote) projecten door onvoldoende kennis en onvoldoende besef van veiligheid. Te vaak wordt de ICT-vraag uitbesteed met het idee dat het dan wel goed komt. De PvdA zet in op een sterke overheid die zelf voldoende kennis heeft. De kwaliteit van uitbesteed werk zal sterk toenemen als de overheid kennis van zaken heeft.

ONZE KEUZES VOOR CULTUUR EN SPORT

1. Cultuur toegankelijk voor iedereen
2. Cultuur begint op school
3. Mediabeleid en internetbeleid
4. Sport

Kunst en cultuur is van ons allemaal!

Nederland is groot in kunst en cultuur. Dutch Design, mode en moderne architectuur veroverden en veroveren de wereld. Onze musea, monumenten, landschappen en molens trekken grote aantallen toeristen. Beeldende kunst, dans, opera, musicals, orkesten maar zeker ook onze DJ's en films van eigen bodem, behoren tot de absolute wereldtop. Dat biedt geweldige mogelijkheden tot leren en begrijpen, tot verheffen en ontplooien. Ook de economische betekenis van de culturele sector is onomstreden, met grote aantallen bezoekers uit eigen land en van daarbuiten.

Cultuurinstellingen horen aangesloten te zijn bij de samenleving. Ze moeten, net als kunstenaars zelf, een eigen publiek zoeken en nieuwe groepen interesseren voor hun werk. Ze moeten in principe zelf hun geld verdienen. Cultureel ondernemerschap moet meer gewaardeerd worden en duidelijk gemeten worden. Maar er moet ook ruimte blijven voor talentontwikkeling en experiment. Daarom is een actieve overheidspolitiek op het gebied van kunst en cultuur van cruciaal belang, met als doel: kwaliteit, een degelijke infrastructuur, een brede basis, een sterke top, talentontwikkeling, voldoende spreiding, bevordering van internationale samenwerking, en waar nodig de ondersteuning van nieuwe ontwikkelingen.

De Nederlandse popcultuur, de jongste en meest dynamische sector in de cultuur, bloeit op alle fronten. Popmuziek is, in allerlei verschijningsvormen, een exportproduct geworden. De popsector is een toonbeeld van ondernemerschap in de cultuursectoren. Talent moet zich kunnen blijven presenteren (op podia) en zich optimaal kunnen ontwikkelen bij instellingen die onderdeel zijn van de culturele basisinfrastructuur of toegang hebben tot het Fonds Podiumkunsten. Op die manier kan het cultuurbeleid een platform bieden waarop ook nieuwe, artistiek innovatieve groepen en genres zich kunnen ontwikkelen en presenteren.

1. Cultuur toegankelijk voor iedereen

De cultuursector voelt de gevolgen van een overheid die zich te snel terugtrekt omwille van bezuinigen keihard. Daar komt de BTW-verhoging nog eens bovenop. Hierdoor zullen minder mensen naar theater en naar festivals gaan en minder bedrijven zullen beeldende kunst aanschaffen of huren. Om de creatieve motor draaiende te houden is betrokkenheid en visie van de overheid nodig. Culturele instellingen moeten hun inspanningen opvoeren om het publiek aan zich te binden en nieuwe groepen te betrekken bij hun werk. Instellingen die meer eigen inkomsten verwerven, hebben recht op beloning. We blijven in ons cultuurbeleid streven naar brede toegankelijkheid. Culturele instellingen moet ook fysiek toegankelijk zijn.

Dit gaan we doen:

- De PvdA wil de BTW-verhoging voor podium- en beeldende kunsten definitief terugdraaien.
- De PvdA wil de Cultuurkaart voor jongeren blijven ondersteunen.
- De PvdA wil het Fonds voor de Podiumkunsten en cultuur- educatie extra ondersteunen.
    - Het Jeugdcultuurfonds moet landelijk en lokaal actief worden gesteund. Dit fonds zorgt ervoor dat kinderen die in armoede leven toch de gelegenheid krijgen om mee te doen met bijvoorbeeld balletles of muziekles.
    - Steeds meer kunstenaars voorzien met hun werk in hun eigen inkomen. Wanneer dat tijdelijk niet lukt, kan een beroep worden gedaan op het Bijstandsbesluit Zelfstandigen.
    - Cultureel ondernemerschap vraagt nieuwe vormen van vraaggestuurde financiering, bijvoorbeeld 'crowdfunding', geldinzameling via netwerken van burgers. Hiervoor komt een duidelijk juridisch en fiscaal kader.
- Gesubsidieerde culturele instellingen gebruiken de code culturele diversiteit.
- Onze uitstekende naam in de kunsten en design heeft een gunstig effect op de buitenlandse handelscontacten en het toerisme in ons land. Om het culturele imago van Nederland over de grens te versterken, is een strakkere regie op het internationale cultuurbeleid nodig.
- Culturele diversiteit en culturele tradities versterken de samenleving en zullen met kracht worden bevorderd.

2. Cultuur begint op school

Onderwijs in kunst en cultuur heeft een enorme betekenis voor de persoonlijke ontwikkeling van het kind. Voor zowel het leervermogen als de sociale en emotionele ontwikkeling. Cultuureducatie heeft bovendien grote maatschappelijke betekenis: door de overdracht van ons culturele erfgoed weten we waar we vandaan komen. Dat biedt een basis voor ontmoeting tussen verschillende culturen.

Cultuureducatie betekent ook: actief zelf leren deelnemen aan cultuur, het prikkelen van nieuwsgierigheid en experimenteren. Het samen muziek spelen is daarvan een voorbeeld.
Kunstenaars en culturele instellingen kunnen door diverse vormen van samenwerking een impuls geven aan het kunst- en cultuuronderwijs. Cultuureducatie kan alleen succesvol en betaalbaar zijn als de gesubsidieerde culturele instellingen hier mede verantwoordelijk voor zijn.

Dit gaan we doen:

- Om het educatienetwerk beter en efficiënter voor elkaar te krijgen moet de overheid samen met provincies en gemeen- ten een visie ontwikkelen op cultuureducatie.
- Onderwijs en cultuur moeten samenwerken voor een goede structuur van educatie (binnen- en buitenschools) in het basis- en middelbaar- onderwijs.
- De overheid moet een gedeelte van de subsidie aan culturele instellingen oormerken voor educatie doeleinden in relatie tot de basisscholen.
- Alle gesubsidieerde culturele instellingen (theaters, musea etcetera) moeten educatie als een van hun kerntaken opnemen.

3. Mediabeleid en internetbeleid

Media informeren, vermaken en verbinden. Het is voor elke democratische samenleving van groot belang dat er een divers media-aanbod bestaat. Media veranderen. We willen het nieuws zien of lezen als het zich voordoet, niet pas 's avonds op het Journaal of de volgende ochtend in de krant. Vrije onbelemmerde toegang tot het internet is voor de PvdA een burgerrecht. Samen met andere partijen zorgden we ervoor dat dat recht in de wet verankerd werd, zodat providers geen websites of applicaties mogen blokkeren of vertragen. Ook is geregeld dat je internetverbinding niet zomaar mag worden afgesloten. Dat past ook bij de koppositie van Nederland in de internetwereld.

Dit gaan we doen:

- Een onafhankelijke, brede publieke omroep is voor onze pluriforme samenleving van groot belang. De publieke omroep draagt bij aan publieke waarden. Zij informeert ons allemaal over wat er in de samenleving gebeurt. Veel bekeken evenementen zoals bijvoorbeeld het EK voetbal mogen niet achter een decoder verdwijnen. De ingezette samenwerking tussen de omroepen moet worden doorgezet. De publieke omroep moet ook op internet haar publieke rol als onafhankelijke nieuwsaanbieder kunnen vervullen.

- Wij willen dat de regionale omroepen, zoals Omrop Fryslân, L1 of Omroep Brabant behouden blijven en niet opgaan in de landelijke publieke omroep zoals het Kabinet wil.
- Via de zogenaamde universele dienst, krijgt iedereen recht op een supersnelle internetverbinding.
- De PvdA wil het internet vrijhouden. Daarom stemden we ook tegen het ACTA-verdrag. We gaan ons inspannen voor een moderner auteursrecht. Het sluit niet meer aan bij de gedigitaliseerde maatschappij. Repressieve maatregelen tegen burgers zijn geen oplossing. Geen downloadverbod, maar onderzoek naar nieuwe betaal- en distributiemodellen voor artiesten. Het stimuleren van cultuur gaat boven het vervolgen van gewone mensen. Het blokkeren van websites hoort daar dus niet bij. Alle legale informatie op het internet moet voor alle Nederlanders toegankelijk blijven. Dat betekent dat websites niet kunnen worden gedwongen om informatie zonder rechterlijke toetsing te verwijderen. Permanente voorafgaande controle van of filtering van informatie op het internet is ontoelaatbaar.

4. Sport

Sport verbroedert. Het leert jonge kinderen spelenderwijs belangrijke sociale vaardigheden. Bij de sportclub komt iedereen elkaar tegen, sportverenigingen staan immers voor iedereen open. Zo bevordert sporten de integratie.

Sport is niet alleen leuk, het is ook gezond. Het zorgt ervoor dat je in goede conditie blijft en heeft daarmee een preventieve werking in de zorg. Zo is sporten – ook voor kinderen – het beste medicijn tegen overgewicht. Het is daarom van groot belang dat zoveel mogelijk mensen sporten. Goede sportaccommodaties in stad, wijk en dorp zijn daarvoor onmisbaar. Net als trapveldjes en een goede gymzaal op scholen: ieder kind in Nederland heeft recht op gymnastiekles.

Dit gaan we doen:

- Bewegen en sport van jongeren in wijken en buurten vinden we belangrijk. De PvdA voert daarom de 'Jantje Beton'-norm in: bij inrichting van nieuwe wijken is 3 procent van de ruimte voor sport en spel gereserveerd.
- Sport en beweging moeten toegankelijk zijn voor iedereen. Gehandicaptensport hoort voor iedereen met een beperking in de buurt aangeboden te worden. De verenigingen moeten daarvoor toegerust worden.
- Iedereen moeten kunnen deelnemen, maar dat is nu niet het geval. Op dit moment zijn er naar schatting 380.000 mensen die niet kunnen deelnemen aan sport vanwege armoede. Landelijk en lokaal nemen we initiatief om dat te doorbreken, in de eerste plaats voor kinderen. We zetten hier fondsen zoals het Jeugdsportfonds voor in.
- Topsport is niet alleen fantastisch om naar te kijken, het stimuleert mensen ook om zelf te gaan sporten. In Nederland moet er daarom ruimte zijn voor topsportevenementen. De Olympische Spelen en Paralympische Spelen binnenhalen zou geweldig zijn! Wij zullen het afwijzen als de baten de kosten niet kunnen overtreffen.
- Sportverenigingen draaien op vrijwilligers. Het is natuurlijk geweldig dat zoveel mensen zich inzetten, dat is de grote kracht van de vereniging. Maar het maakt sportclubs ook kwetsbaar. De PvdA wil daarom de sportinfrastructuur structureel ondersteunen door samenwerking tussen scholen en sportverenigingen te bevorderen.
- Sport verdient, naast goed reken- en taalonderwijs en culturele ontwikkeling, een prominente plek op school. Alle leerlingen hebben recht op sport en gymnastiekles van vakdocenten.
- Er komt een actieplan om homoacceptatie in amateursport en topsport te stimuleren. Iedereen hoort welkom te zijn.

ONZE KEUZES VOOR FINANCIËN

Context

De overheidsfinanciën dienen op orde te worden gebracht. Dit betekent dat er de komende jaren grote besparingen moeten worden gerealiseerd en hervormingen in gang moeten worden gezet.

Daarmee maken we vanaf 2013 een begin. Aan het einde van deze Kabinetsperiode zal er weer zicht zijn op een structureel evenwicht op de begroting.

Dat vergt wel behoedzaamheid. Nu de Nederlandse economie in een recessie verkeert en de werkloosheid per maand verder oploopt, komt het aan op een goede maatvoering teneinde de economie de gelegenheid te geven te herstellen en vertrouwen te scheppen waaruit nieuwe economische groei kan voortkomen.

Economisch gezien is het beter om structurele hervormingen met opbrengsten op de middellange termijn te realiseren dan radicaal te snijden in de uitgaven om zoveel mogelijk opbreng- sten op de korte termijn te realiseren. Een betere illustratie vormt het beleid van dit moment: verminderd vertrouwen, toe- nemende tekorten en oplopende werkloosheid.

De focus moet dus liggen op een structurele verbetering van de economische basis van ons land, waarop nieuwe welvaart en werkgelegenheid kan ontstaan. Niet op korte termijn saldosturing. We presenteren daarom in dit programma een pakket maatregelen om bedrijfsinvesteringen, cruciaal voor nieuwe economische groei, weer te laten aantrekken.

Centraal uitgangspunt voor dit programma is dat we de productieve kracht van de Nederlandse economie niet willen aantasten, maar willen versterken. Dus investeren we zeer gericht in onderwijs, verlagen we de kosten van arbeid en halen we de woningmarkt van het slot.

Participatie op de arbeidsmarkt wordt gestimuleerd en armoede actief bestreden. Dat is goed voor de mensen die het direct raakt èn voor onze economie. Dus stimuleren we dat gezonde mensen langer doorwerken, dringen we schooluitval verder terug en besteden we extra aandacht aan het saneren van schulden.

Waar het gaat om besparingsmogelijkheden ligt onze prioriteit bij het bestrijden van ondoelmatigheden en onrechtvaardigheden in de aanwending van belastinggeld. Dus bezuinigen we waar mogelijk op bijvoorbeeld bureaucratie, bestuurlijke druk- te en ineffectieve subsidies; en we corrigeren fiscale systemen zodat door de sterkste schouders daadwerkelijk de zwaarste lasten gedragen worden. Tenslotte is het soms niet anders mogelijk dan dat we ook ambities aanpassen. Om die reden pleiten we bijvoorbeeld voor het herijken van de taken van de krijgsmacht en pleiten we voor een kleiner ambtelijk apparaat.

Uitgangspunten

Bij het financiële beleid staan voor de PvdA de volgende uitgangspunten centraal:

- We kiezen voor een begrotingsbeleid dat zicht biedt op structureel begrotingsevenwicht in 2017.
- Noodzakelijke bezuinigingen dienen zodanig te worden gekozen dat de economische groei en de samenleving zo weinig mogelijk worden geschaad.
- We delen eerlijk, de sterkste schouders dragen de zwaarste lasten. Van iedereen moet een eerlijke bijdrage worden gevraagd. Leraren en politieagenten worden daarom niet nog eens twee jaar op de nullijn gezet.
- Werk staat voor de Partij van de Arbeid voorop. Iedereen draagt naar vermogen bij aan het draaiend houden van de economie en de samenleving. Werk moet blijven lonen, en dus moet kinderopvang en het woon-werkverkeer betaal- baar blijven.
- We stellen structurele hervormingen voor op de woning- markt, de arbeidsmarkt en in de zorg; hervormingen die bij- dragen aan houdbare overheidsfinanciën en het fundament van de Nederlandse economie versterken.
- We zullen direct een aanvang maken met een geleidelijke hervorming van de woningmarkt. De hypotheekrenteaftrek wordt versoberd en zal alle huiseigenaren in de toekomst dezelfde faciliteiten bieden. De huren worden gematigd verhoogd, waarbij ruimte is voor maatwerk. Scheefwonen wordt gericht aangepakt. Voor starters zal de overdrachtsbelasting per direct geheel worden afgeschaft. Er komen startersleningen om 25.000 starters te ondersteunen en 100.000 verhuisbewegingen in gang te zetten.
- Op de arbeidsmarkt kiezen we voor de verhoging van de pensioenleeftijd, in de WW voor loondoorbetaling door werkgevers gedurende het eerste half jaar en tegelijkertijd een beperking van de loondoorbetaling bij ziekte van 2 naar 1 jaar. De ontslagbescherming blijft overeind, maar procedures worden vereenvoudigd en de ontslagvergoedingen worden ingezet om zo snel mogelijk weer aan het werk te komen. De positie van ZZP'ers wordt verbeterd. De hyper- flexibilisering van de arbeidsmarkt pakken we aan.
- In de zorg wordt concurrentie en marktwerking aan banden gelegd. De alsmaar stijgende zorgkosten moeten beter worden beheerst. We kiezen daarom voor een herinrichting van de zorg: Zorg dichtbij en lokaal of regionaal maatwerk zijn daarbij leidende principes. De rekening wordt ook hier eerlijker verdeeld door middel van een inkomensafhankelijke premie en inkomensafhankelijk eigen risico.
- We geven ondernemers, de motor van onze economie, de ruimte om te ondernemen en welvaart en banen te creëren. Met fiscale investeringen worden nieuwe bedrijfsinvesteringen en ondernemerschap aangemoedigd, in het bijzonder richting een duurzame economische ontwikkeling.
- Het fiscale stelsel richten we zo in dat werkgelegenheid wordt gestimuleerd. We verhogen de lasten op consumptie, vermogen en milieuvervuiling en verlagen de belastingen op arbeid.
- De financiële sector wordt geherstructureerd. De banken dragen bij aan de kosten van de crisis; de bankenbelasting wordt verhoogd. Om roekeloos flitskapitaal aan te pakken zetten sociaaldemocraten in heel Europa zich in voor een heffing op financiële transacties. Pensioenfondsen worden hiervan uitgezonderd. Bonussen worden aan banden gelegd.

Het CPB komt op 14 juni met een raming voor de economische ontwikkelingen in de komende kabinetsperiode en het verwachte (structurele) saldo in 2017. Eind augustus volgt de doorrekening van alle verkiezingsprogramma's.

PvdA www.pvda.nl

PARTIJ VOOR DE **VRIJHEID**

Hún Brussel, *óns* Nederland

LIJST 3

Verkiezingsprogramma 2012 - 2017

PARTIJ VOOR DE **VRIJHEID**

Hún Brussel, *óns* Nederland

LIJST 3

Verkiezingsprogramma 2012 - 2017

Inhoud

Ten geleide	7
Hun Brussel	10
Onze economie	18
Onze verzorgingsstaat	22
Onze vrijheid	26
Onze veiligheid	30
Ons immigratiebeleid	34
Onze zorg	38
Onze kwaliteit van leven	42
Ons buitenland	46
Onze omgeving	50

Europa
Nederland

Ten geleide

Beste vrienden van de vrijheid,

Het is een Chinese verwensing: moge U leven in interessante tijden. Anno 2012 leven wij in interessante tijden. Veel van de uitdagingen van Nederland zijn enorm: ons verlies aan soevereiniteit, de constante groei van de islam, de slechte economische situatie, de uitholling van de zorg en verzorging van onze ouderen, de bizarre keuzes van Kunduz.

Maar de crisis van Nederland gaat veel verder dan de rollator die onze senioren nu zelf moeten betalen. Onze 'interessante tijden' hebben vooral betrekking op de totale afwezigheid van enig kompas. Zijn wij nog wel een land dat zichzelf wil besturen? Vormen wij nog een volk dat baas is over zijn eigen grondgebied? Vinden we dat we eerst onze eigen zieken en ouderen moeten verzorgen en daarna de rest van de wereld?

Wat is ons verhaal?

In dit verkiezingsprogramma presenteren wij onze keuzes voor Nederland 2017. Zoals altijd zijn we pragmatisch en patriottisch. Andere partijen kiezen voor islam of EU-nationalisme; wij kiezen voor Nederland.

De keuze is duidelijk, en terug te zien in de titels van de hoofdstukken die volgen: *hun* Brussel versus *onze* economie, *onze* verzorgingsstaat, *onze* vrijheid, *onze* veiligheid, *ons* immigratiebeleid, *onze* zorg, *onze* kwaliteit van leven, *ons* buitenland, *onze* omgeving en *onze* financiën.

Wij binden de strijd aan met het EU-nationalisme.

In 2010 schreven we in ons verkiezingsprogramma: 'tot de verkiezingen negen man sterk, daarna hopelijk met meer'. Die wens kwam uit: anderhalf miljoen landgenoten stemden Partij voor de Vrijheid. Een verpletterende zege. We werden de derde partij van Nederland, met 24 zetels.

Wij zijn Nederlanders en dus geloven we dat morgen beter is dan vandaag. Bang zijn is voor anderen. Daarom sluit ik hier af met: na deze verkiezingen hopelijk met meer dan 24 zetels. Laten we samen het onmogelijke waarmaken.

Wij zijn er klaar voor. We hebben er zin in. Uit het moeras! Uit de EU! Uit de euro!

Geert Wilders
Partij voor de Vrijheid
Juli 2012

“We beslissen iets. We brengen dat dan in en wachten enige tijd om te zien wat er gebeurt. Volgt er geen misbaar, breekt er geen opstand uit – de meesten begrijpen toch niet wat er is beslist – dan gaan we weer wat verder. Stap voor stap tot er geen terugkeer meer mogelijk is.”

Jean-Claude Juncker
Premier van Luxemburg en voorzitter van de Eurogroep[i]

Hun Brussel

Het moet maar eens afgelopen zijn.

De afgelopen decennia zijn wij getuige van de langzame erosie van onze vrijheid en onafhankelijkheid. Een trots volk zwemt een fuik binnen die steeds knellender wordt. We zijn erin gelokt door progressieve elites die ons welvaart beloofden en ons bang maakten voor het alternatief: economische ondergang en oorlog. Wie zich verzet kan rekenen op de grijsgedraaide langspeelplaat van linkse journalisten en linkse politici: die is xenofoob, populist, of wil zich verschuilen achter de dijken. Liefst alledrie.

Maar het eurosceptische geluid is sterk verankerd in ons volk. Minister-president Willem Drees voelde dat goed aan. Niets zag hij in de uitverkoop van onze macht.
Hij wilde het verkeer van personen, en dus immigratie, in eigen hand houden.[ii] Drees was een echte euroscepticus. Hij zorgde ervoor dat ons land een zelfbewuste dwarsligger was in de onderhandelingen met de andere landen van het Europees experiment.

Was hij ook xenofoob, populist, van achter de dijken?

Natuurlijk niet. Hij was een patriot, die vertrouwde op de kracht van Nederlanders. Die geloofde in de energie van ons volk. Waarom zou hij onze onafhankelijkheid verkwanselen die we net met zoveel bloed en tranen hadden herwonnen?

Maar de visie van Drees werd verlaten voor roekeloos weg-met-ons-idealisme. Dus wilde men de hele derde wereld naar ons land halen. Dus werd onze macht uitgeleverd aan Brussel en dus exporteerde men onze welvaart naar Griekenland, Bulgarije en Roemenië. Anders krijgen we oorlog – liegen de elites.

Zo maar een paar vraagjes: als we zonder de EU straatarm zouden wezen, waarom zijn niet-EU-landen als Noorwegen, Zwitserland en Israël dan zo rijk? En waarom schenkt Nederland elk jaar 7 miljard aan Brussel, terwijl onze ouderen pyjamadagen hebben en zij hun eigen rollator moeten financieren? Hebben *zij* Nederland na de oorlog opgebouwd of die Griekse jokkebrokken?

Wij Nederlanders zijn een handelsvolk. Geen land was eeuwenlang zo internationaal georiënteerd als het onze. Onze vlag wappert al eeuwen op alle continenten en alle wereldzeeën. Daarom is economische samenwerking altijd in ons belang. De Europese Economische Gemeenschap, de EEG, was dan ook een uitstekend idee. Landen met een vergelijkbare cultuur die economisch samenwerken is prima. Maar dit project werd gekaapt door lieden die de Groot-Europese gedachte aanhingen en op de proppen kwamen met een superstaat. De enige kans die we hadden ons hierover uit te spreken, het referendum van 2005, eindigde in een daverende overwinning voor de eurosceptici – met de Groep Wilders als motor van het verzet. Natuurlijk trok Den Haag zich er niets van aan en drukte men het gaspedaal richting de ondergang nog wat dieper in.

Nu komen we van een koude kermis thuis.

We zijn allang niet meer baas in eigen huis. We zijn gast in eigen land; niet langer in staat onze eigen toekomst te bepalen, maar machteloze toeschouwers van on-Nederlands beleid, terwijl de EU-nationalisten feestvieren en genieten van eeuwigdurende lunches. Er is geen terrein te verzinnen waar we niet worden geschaad door de blinde bewoners van de ivoren torens in Brussel.

Eerst een even klein als veelzeggend voorbeeld: de Hedwigepolder. Eeuwen vochten wij Nederlanders tegen de zee. Zo bouwden wij een zompige moerasdelta om tot een welvarende natie. Nu vertellen Brusselse bureaucraten ons dat wij polders onder water moeten zetten. Pardon? Welke Nederlander is daar nou mee gediend? Niemand natuurlijk. Maar het moet van Brussel, dus slaapwandelt de Kunduz-coalitie daar gehoorzaam achteraan, onwillig hun meesters tegen de haren in te strijken. En dus gaan we iets doen dat een keiharde belediging is van onze geschiedenis en onze volksaard: een polder onder water zetten.

Minstens zo verontrustend is de veranderende bevolkingssamenstelling. Het RIVM heeft een paar schokkende plaatjes gemaakt: kaarten van Nederland, die we afdrukken na dit hoofdstuk. Op elke plek zien we allochtonen een steeds groter gedeelte van de bevolking uitmaken. In de praktijk betekent dat: steeds meer islam, steeds meer hoofddoekjes, steeds meer criminaliteit, verpaupering, uitkeringsafhankelijkheid en middeleeuwse opvattingen. Een volk dat baas is in eigen land maakt zelf uit wie er binnenkomt en wie niet. Maar wij Nederlanders zien elke dag de toestroom toenemen. Van wie moet dat? Van mevrouw Malmström, een ongekozen multiculti-eurocraat die de macht heeft over ons immigratiebeleid. Nederlandse bewindspersonen zijn niet meer de baas. Onze ministers moeten met de hoed in de hand in Brussel bedelen of we zelf nog enige invloed mogen hebben op onze immigratie. Het antwoord luidt steevast: 'njet'. Ons parlement staat volkomen machteloos. Het is het zoveelste bewijs dat je niet eurofiel en democraat tegelijkertijd kunt zijn.

Toen de PVV een meldpunt opende inzake overlast en verdringing door Midden- en Oost-Europeanen draaide onze website overuren. Dat we onze arbeidsmarkt moeten openstellen voor Polen, Roemenen en Bulgaren is het zoveelste Brusselse dictaat waaraan wij slaafs moeten gehoorzamen. Op straat zien we de overlast. Menige Nederlandse bouwvakker of vrachtwagenchauffeur wordt weggeconcurreerd door een goedkope Pool. Maar de elites in Brussel zien niets. Ze geven hun chauffeur opdracht met een grote boog om de migrantenwijken heen te rijden. Het plebs moet integreren, niet zij.

De EU heeft nog vele nachtmerries voor ons in petto: er wordt in Brussel bijvoorbeeld volop gewerkt om Turkije lid te maken. Dat betekent dat het islamitische land Turkije na Duitsland het meeste aantal leden in het europarlement krijgt. Dan hebben we geen enkele mogelijkheid meer de toestroom van miljoenen Turken tegen te houden. Er zijn de knettergekke CO2-maatregelen, die een ramp zijn voor Schiphol en de KLM en voor onze industrie. Bedrijven moeten straks 30 procent van hun vervoer via water of spoor doen. Er komen quota die bedrijven dwingen percentages vrouwen in dienst te nemen. Met ACTA legt de EU de internetvrijheid aan banden. Het Galileo-satellietnavigatiesysteem gaat waarschijnlijk nog eens miljarden kosten voordat de stekker eruit gaat. En zo gaat het maar door. Euro-bobo Juncker heeft gelijk: stap voor stap - tot er geen terugkeer meer mogelijk is.

Holle bolle EU heeft steeds meer geld nodig. Barroso wil voor 2013 de begroting nog eens verhogen met bijna 7 procent! Dan wordt EU-begroting méér dan 1 biljoen euro in 7 jaar. Maar voor Nederland geldt iets anders. De Kunduz-coalitie gaat zwaar bezuinigen - op bevel van Brussel. Natuurlijk is het goed de overheidsuitgaven te beperken. Echter, wel in ons eigen tempo, zonder de boel stuk te bezuinigen. Maar de Kunduz-marionetten dienen vooral de EU en niet de burger. Daarom gaat de BTW omhoog, verdwijnt de onbelaste kilometervergoeding, worden gas en licht fors duurder, wordt de hypotheekrente-aftrek aangepakt en stijgt het eigen risico in de zorg naar kolossale hoogte. Rollators moeten onze ouderen zelf betalen. Kunduz, bedankt. Brussel, bedankt.

Het grootste Brusselse waanzinproject heet ‘euro’. De gedachte is: verschillende culturen, economieën en begrotingen, maar wel een gezamenlijke valuta. Probleem is dat al die landen onderling verschillen en dus bijvoorbeeld een apart rente-niveau nodig hebben. Al die verschillende economieën kun je geen eenheidsregime opleggen, dat is uiteindelijk slecht voor iedereen: *one size fits none*. Bij Griekenland zien we waar dat toe leidt. Het land maakt economisch slagzij. Toen IJsland in hetzelfde schuitje zat kon het zijn eigen munt devalueren. Dat joeg de export en het toerisme aan en binnen *no-time* was het land weer op de been. Griekenland zit echter vast in de Brusselse gevangenis en heeft dezelfde munt en rente als de rest van de eurozone.

Brussel wil ook Nederland tot in detail beheersen. Er bestaat de regeling inzake ‘macro-economische onevenwichtigheden’. Als de opbouw van onze economie onze Brusselse bazen niet bevalt, krijgen we straf. Zo heeft de ongekozen Europees commissaris Olli Rehn een lijst met dringende adviezen afgeleverd bij zijn knechtjes in Den Haag. Daarin staat bijvoorbeeld dat de hypotheekrente-aftrek moet worden afgeschaft. Als we daar niet aan voldoen en ons tekort blijft volgens Brussel te hoog, kunnen we rekenen op een boete van 1,2 miljard euro. Bye, bye vrijheid.

Al twee jaar roept de Partij voor de Vrijheid dat Griekenland uit de euro moet. Zo raar is dat toch niet? Wie zich niet aan de regels houdt, de statistieken systematisch vervalst en zichzelf een faillissement inwerkt, moet zelf op de blaren gaan zitten.

Twee jaar lang werd de PVV weggehoond. Hoe durven ze om zo maar vraagtekens te zetten bij het heilige Groot-Europese project? Die xenofobe populisten toch – zie je wel: ze verschuilen zich achter de dijken. Maar de eurofielen die dat jarenlang riepen zijn nu een stuk stiller.

Terwijl de Titanic allang slagzij maakt, blijft Nederland maar doorgaan met geld sturen. Minister De Jager verzekert ons keer op keer dat we het geld van de Grieken terugkrijgen – met rente. Hij gelooft waarschijnlijk ook in elfjes en de tandenfee.

Het sluitstuk van de opheffing van Nederland als zelfstandige natie is het ESM. Het betekent de totale gelijkschakeling van ons land binnen de Groot-Europese superstaat. We raken de macht over onze schatkist volledig kwijt. De bureaucraten hoeven maar te kikken en onze minister van financiën gireert. De Jager springt in de houding. Brusselse bevelen dienen immers blindelings te worden opgevolgd.

Waarom? Omdat we met een touw om onze nek vastzitten aan landen met een totaal andere cultuur. In Nederland leven we volgens 'zuinigheid met vlijt bouwt huizen als kastelen'. Andere culturen zijn meer gericht op: snel met pensioen, belasting ontduiken en lekker in het zonnetje een drankje drinken.

Toetreding tot de EU zien sommige landen als ongelimiteerde toegang tot een flappentap. In Roemenië lachen ze zich suf om al die domme Hollanders die blijven gireren, in Griekenland nemen ze nog een ouzootje met dank aan Henk en Ingrid, in Bulgarije zijn ze maar wat blij dat hun zigeuners verhuizen naar onze straten.

Toen ABN Amro en andere Nederlandse banken in de problemen kwamen en failliet dreigden te gaan, kwam er toen een telefoontje uit Athene waarin *ons* de hand werd gereikt? Stuurden de Grieken toen schepen vol met miljarden? Was er toen een noodfonds voor Nederland? Natuurlijk niet. De essentie van de Europese droom is dat ons geld richting het zuiden en het oosten stroomt. Niet omgekeerd.

Zij de lusten, wij de lasten.

Nederlanders worden geacht bij 'Europa' te denken aan allerlei hoogstaande, roze dingen: internationale samenwerking, solidariteit en vrede. In Roemenië denken ze alleen maar: hoeveel geld kunnen we ze nog afpakken voordat die domme Hollanders wakker worden.

Maar wakker worden is precies waar het Nederlandse volk mee bezig is. En de progressieve elites vinden het verschrikkelijk.

Dit is de vraag die we 12 september moeten beantwoorden: zijn wij trotse, onafhankelijke burgers die zelf beslissen over onze toekomst? Of zijn we weerloze toeschouwers die een applausmachine vormen voor ongekozen bureaucraten als Barroso, Van Rompuy, Juncker, Rehn, Malmström – of hoe al die apparatsjiks ook mogen heten.

Eurofiel of democraat. Nederlandse vrijheid of Brusselse slavernij. Vrijwillige samenwerking of Barroso-bevelen. De euro of de gulden. Zelf kastelen bouwen of blijven gireren naar Griekenland.

Op 12 september geeft Nederland het antwoord. Onze belangen heten Nederland, daarna Nederland en daarna nog eens Nederland. Iedereen zijn eigen cultuur, eigen beslissingen, eigen rekeningen, eigen verantwoordelijkheden. Eigen blaren.

Wij zijn de enigen die zeggen: *uit* die fuik. Het touw om onze nek dat ons vastbindt aan de eurocraten en de geldsmijters moet los.

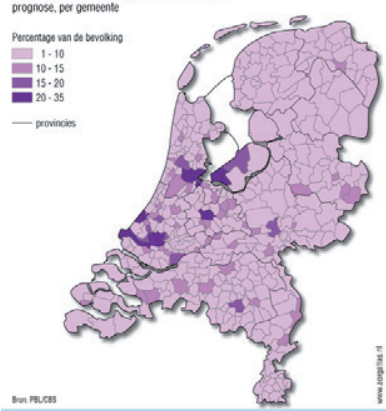
Wij zijn de enigen die tegen de ongekozen eurocraten zeggen: jullie einde is ons begin. Jullie droom is onze nachtmerrie. Jullie verlies is onze winst.

Wij zijn de enigen die zeggen: het moet maar eens afgelopen zijn. Nu weer baas in eigen land.

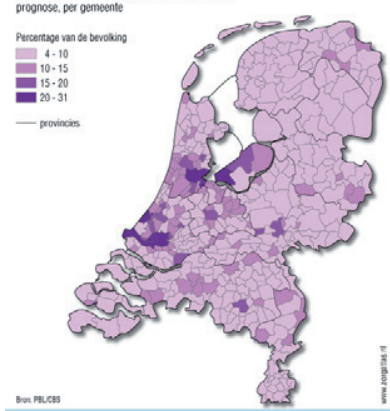
Onze vlag is rood-wit-blauw.

Uit de EU. Uit de euro.

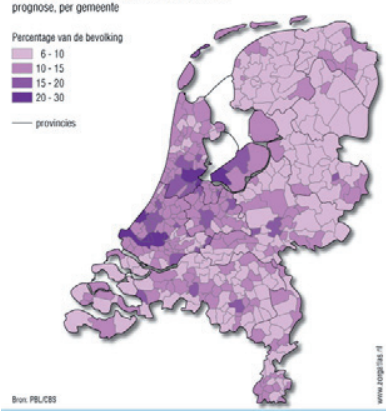
Niet-westerse allochtonen 2010
prognose, per gemeente

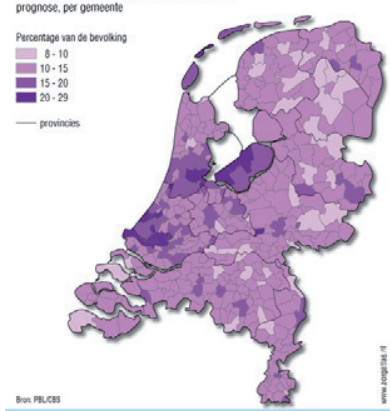
Niet-westerse allochtonen 2020
prognose, per gemeente

Niet-westerse allochtonen 2030
prognose, per gemeente

Niet-westerse allochtonen 2040
prognose, per gemeente

En daarom....

- Nederland stapt uit de EU. Onze soevereiniteit terug!
- Nederland wordt lid van de Europese Vrijhandels Associatie (EVA)
- Nederland sluit bilaterale (vrijhandels)verdragen met de EU, zoals Zwitserland
- Afspraken met de EU over vrij verkeer van goederen, diensten en kapitaal
- Vrij verkeer van personen, uitgezonderd Polen, Roemenen, Bulgaren, etc
- Schengen-verdrag opzeggen. Zelf weer verantwoordelijkheid voor onze eigen grenzen
- Nederland uit de euro en terug naar de gulden (De euro *is* geen geld; de euro *kost* geld)

Zolang we nog lid zijn van de EU:

- Betalingen aan Brussel zo snel als mogelijk van 7 miljard euro per jaar naar nul
- Absolute transparantie van EU-bestedingen
- Geen Europese belastingen
- Geen Europees leger
- Geen gewapende Europese missies
- Geen Europese ambassades
- Geen ACTA
- Geen bemoeienis EU met binnenlands beleid van lidstaten
- Elk EU-plan dat de nationale soevereiniteit raakt voorleggen in referendum
- Geen nieuwe toetreders tot de EU. Onderhandelingen met Turkije direct stoppen
- Onmiddellijk een *opt-out* op gebied van immigratie: zelf bepalen wie er binnenkomt
- Afschaffen van het Europees Parlement
- Nederland krijgt al zijn bevoegdheden en vetorechten terug
- Per onmiddellijk: stop het verhuiscircus tussen Brussel en Straatsburg
- Geen openstelling van de arbeidsmarkt voor goedkope arbeid uit Oost-Europa
- Geen propagandaborden meer in onze straten die vertellen dat we een project te danken hebben aan de EU. Sigaar uit eigen doos
- De EU-vlag verdwijnt van openbare gebouwen. Om te beginnen van de Tweede Kamer
- Geen medewerking Tweede Kamer aan welke EU-activiteit dan ook
- De EU-vlag met twaalf sterren is geïntroduceerd toen de EU twaalf leden had, waaronder Nederland. We verzoeken de EU 'onze' ster te verwijderen van haar vlag

En vooral:

Geen ESM. Dit Europese noodfonds geeft Brussel de totale macht over 40 miljard op onze begroting. Mooi niet dus.

Onze economie

De komende jaren moeten we alles op alles zetten om onze economie weer aan de praat te krijgen. De Partij voor de Vrijheid gelooft in een kleine overheid, lage belastingen en zo weinig mogelijk regels. Gekoppeld aan het behoud van onze nationale soevereiniteit, een bevolking die niet verdeeld wordt door massa-immigratie, en gezonde overheidsfinanciën levert dat nog altijd het beste recept op voor economische groei. Het dictaat van Brussel om de economie kapot te bezuinigen (doel: al in 2013 een begrotingstekort van 3 procent) kan de prullenbak in. De PVV wil pas in 2015 onder de 3 procent komen en op termijn naar begrotingsevenwicht.

Kunduz gaat ons niet uit de eurocrisis helpen. De vijf partijen zetten in op hogere BTW, een forenzentaks, hogere accijnzen, bevriezen van de belastingschijven; allemaal zaken die de groei remmen. De aanpak van de hypotheekrente zet de huizenmarkt nog verder vast. Duizenden mensen in de bouw gaan hun baan verliezen. Het Kunduz-pakket maakt keihard de verkeerde keuzes. Het snijdt niet in het vet van de overheid. Het pakket bestaat voor 9,1 miljard uit hogere lasten. Slechts 1,8 miljard wordt bezuinigd bij de overheid.

Lekker makkelijk.

De PVV wil Nederland niet kapot bezuinigen, maar kiest voor snijden in de overheid en lastenverlichting voor burgers en bedrijven. Dat moet de economie weer aanjagen.
De Partij voor de Vrijheid wil de overheid kleiner maken. En dus stoppen met zaken als ontwikkelingshulp, afdracht aan de EU, de financiering van de Antillen, vredesmissies, kunstsubsidies en allerlei duurzaamheidsubsidies, zoals voor zonnepanelen en rode diesel. Ook willen we minder ambtenaren en schrappen we de *expat*-regeling. We verdriedubbelen met plezier de bankenbelasting.

De Partij voor de Vrijheid ontziet zaken als de sociale zekerheid. Dat is onze keus: opkomen voor de mensen die het meest een steuntje in de rug kunnen gebruiken. In deze barre tijden is een vangnet onontbeerlijk! Wij laten liever de overheid bloeden.

De Partij voor de Vrijheid houdt de AOW-leeftijd op 65 jaar en door het hanteren van een reële rekenrente van 4% blijven de pensioenen ongewijzigd. Ook laten we WW en de ontslagvergoeding in tact. Daarnaast kiezen wij voor handhaving van de hypotheekrente-aftrek.

Natuurlijk zetten we Brussel op water en brood. Dus geen Nederlandse euro's naar EU, EFSF, ECB etc. Inmiddels is er al 3,2 miljard Nederlands geld naar Griekenland verdwenen. En we staan voor nog eens voor 27 miljard euro garant. Dat geld is water naar de zee dragen. Natuurlijk stellen we geen 40 miljard ter beschikking aan het ESM, het permanente noodfonds. We zitten tenslotte al tot 100 miljard in het EFSF!

Economische vrijheid en vertrouwen in eigen kracht hebben eeuwenlang gezorgd voor groei. Die krijgen we terug als we weer baas worden over onze eigen economie, dus weg uit de EU. Vrijhandel regelen we zelf met andere landen.

En natuurlijk gaan we terug naar de gulden. Het gerenommeerde onderzoeksbureau Lombard Street Research heeft uitgezocht dat de euro per Nederlander per jaar 1800 euro koopkracht kost. Dat kunnen we ons niet langer veroorloven. Eigen valuta betekent weer eigen rente. Weer maatwerk voor Nederland.

De Partij voor de Vrijheid kiest ervoor de binnenlandse vraag te stimuleren. Henk en Ingrid moeten meer kunnen besteden. Daarom kiest de PVV voor lagere BTW en vermindering van de belasting op energie. De forenzentaks verdwijnt; het kwartje van Kok geven we terug door de benzine- en dieselaccijns met maar liefst 12 eurocent te verlagen. Ook de accijns op LPG gaat naar beneden. De vennootschapsbelasting voor grote en kleine bedrijven gaat ook naar beneden.

BEATRIX
KONINGIN DER
NEDERLANDEN
25 CENT
10 CENT
5 CENT
NEDERLAND

En daarom....

Economie:

- BTW lager
- Kwartje van Kok terug aan de burger
- Energiebelasting lager
- Verlaging vennootschapsbelasting
- Betere overheidsfinanciën, lager tekort
- Lastenverlaging voor de burger, maar snijden in de overheid
- Streng toezicht op de financiële sector
- Geen salarissen in de publieke sector boven de Balkenende-norm
- Geen verplichte aanbesteding openbaar vervoer in de grote steden
- Geen eurobonds

Ondernemen:

- Geen Europese aanbestedingen
- Administratieve lasten fors lager
- Vereenvoudiging en versnelling vergunningprocedures
- Behoud van de kleine gezins- en familiebedrijven
- Geen Europese bemoeienis met onze boeren, tuinders en vissers
- Afschaffen bedrijf- en produktschappen
- De overheid moet bedrijven niet beconcurreren
- Nooit meer een vliegtaks, CO2-heffingen. Dat kost banen
- Belasten excessieve vertrekbonussen boven de twee ton met 75 procent
- Cruciale infrastructuur zoals havens en energiesector in Nederlandse handen
- Bescherm de Nederlandse maakindustrie, zoals Nedcar

Energie:

- Kernenergie blijft, mits veilig en verantwoord

En vooral:

Brussel, handen af van onze belastingen. Never nooit niet Europese belastingen! Wij burgers zijn er niet voor om jullie ondemocratische toko te financieren. Zoek nog eens uit hoe de Tachtigjarige Oorlog is begonnen. (Hint: het startte met de tiende penning, een belasting van de Europese superstaat van die dagen.)

Onze verzorgingsstaat

Het zijn barre economische tijden. Je hebt geen glazen bol nodig om te voorspellen dat er nog veel narigheid aankomt. Daarom is het nu zaak het vangnet op orde te krijgen dat onze landgenoten moet beschermen tegen de economische slaggolven die ons land gaan treffen. Steeds meer Nederlanders dreigen hun baan kwijt te raken, voor kortere of langere tijd. In veel gezinnen betekent dat een kleine ramp: hoe moet het met de hypotheek, wie betaalt de rekeningen voor de kinderen, moet de auto de deur uit? Onze landgenoten hebben niet gekozen voor de eurocrisis, maar moeten er wel de rekening voor betalen. Het minste dat we kunnen doen is ervoor zorgen dat zij op adem kunnen komen en een andere baan vinden.

Daarom kiest de Partij voor de Vrijheid onomwonden voor de verdediging van *onze* verzorgingsstaat. Die keuze leidt automatisch tot een afwijzing van de massa-immigratie, die ons 7,2 miljard euro per jaar kost. Het is tenslotte kiezen of delen. Of je gaat de hele wereld van een uitkering voorzien of je kiest ondubbelzinnig voor je eigen bevolking.
De Partij voor de Vrijheid laat er geen twijfel over bestaan aan welke kant zij staat. Dit onderscheidt ons van de linksen die denken dat open deuren en een solide verzorgingsstaat prima samengaan. We stoppen met het geven van dure uitkeringen aan nieuwkomers. De bijstand is bijvoorbeeld al verworden tot een allochtonen-hangplek. Wij vinden: migranten moeten 10 jaar in Nederland werken voor ze recht krijgen op sociale voorzieningen.

Een andere aanval op onze verzorgingsstaat die moet worden afgeslagen is die van de EU-superstaat. Het is simpel: onze mensen verdedigen we zelf. Daar hebben we geen geldverslindend socialistisch Brussels apparaat voor nodig. Ook hiermee staan wij lijnrecht tegenover links dat droomt van een 'sociaal Europa'. Ronald van Raak, ideoloog van de Socialistische Partij, wil dat "we ervoor gaan zorgen dat Europa de milieuproblemen gaat oplossen, dat het sociale regels gaat maken, dat het een socialezekerheidsstelsel in Europa gaat maken".[iii] Nog meer socialisme. Nog meer regels. Nog meer bureaucratische nachtmerries.

De Partij voor de Vrijheid kiest liever voor een 'sociaal *Nederland*'. Dat betekent bijvoorbeeld dat we onze arbeidsmarkt niet openzetten voor goedkope Roemenen en Bulgaren die hier onze mensen wegconcurreren. Arbeidsmigratie is per definitie tijdelijk. Oftewel: einde contract = einde verblijf.

Onze ouderen mogen niet de dupe worden van de eurocrisis. Zij hebben het land opgebouwd in guldens, moeten zij nu de prijs betalen in euro's? Nee toch! De Partij voor de Vrijheid vecht daarom voor de AOW en de pensioenen. 'Van Drees trekken' blijven we doen vanaf 65 jaar. Voor pensioenen maken we gebruik van een reële rekenrente van 4 procent zodat massaal 'afstempelen' niet langer aan de orde is.

De WW blijft ongewijzigd. Wie zijn baan verliest heeft recht op een uitkering. De Partij voor de Vrijheid laat de WW dan ook even lang en even hoog als nu, net als de ontslagvergoeding. Werknemers zijn geen wegwerp-servetjes. Dus vecht de Partij voor de Vrijheid sinds jaar en dag voor ontslagbescherming. Kwestie van beschaving.

Misbruik van sociale voorzieningen wordt keihard aangepakt. Door controles en door zware straffen. Frauderen? Geweld bij een uitkeringsinstantie? Nooit meer een uitkering! Natuurlijk gaat er zeer intensief gecontroleerd worden op tweede huizen in Marokko en Turkije. In je thuisland een paleis bouwen en hier een uitkering genieten – daar maken we juichend een einde aan. We sturen teams langs de koffiehuizen voor controle.

We komen op voor de sociale werkplaatsen en draaien alle bezuinigingen hierop terug. Hier werken de allerzwaksten die in het reguliere bedrijfsleven geen schijn van kans hebben. Zij verdienen onze steun. De Wet Werken naar Vermogen wordt niet ingevoerd.

We zijn fel tegen de bonuscultuur. Het gesmijt met geld in de publieke sector heeft een desastreus effect op de publieke moraal. En meer dan de Balkenende-norm hoeft er niet verdiend te worden in de publieke sector.

Ook accepteren wij geen extra huurverhogingen bovenop de inflatie. Dus geen 5 procent extra huurverhoging voor gezinnen met een inkomen boven de 43.000 euro en geen 1 procent huurverhoging voor gezinnen die meer dan 33.000 verdienen.

Heel belangrijk: partneralimentatie gaat wat de Partij voor de Vrijheid betreft niet eeuwig duren. Wie is gescheiden, moet niet eeuwig boeten. Daarom laat de PVV de partneralimentatie maar maximaal vijf jaar duren in plaats van twaalf.

FRUITMASTERS

En daarom....

Sociale voorzieningen:

- Hoogte en duur WW ongewijzigd
- Kinderbijslag en kindgebonden budget voor maximaal 2 kinderen
- Geen verdere bezuinigingen op kinderopvang
- Niet tornen aan ontslagbescherming
- Ontslagvergoeding ongewijzigd
- Werkplicht voor bijstandsjongeren
- Uitkeringsfraude? Geweld tegen personeel sociale dienst? Nooit meer een uitkering
- Altijd terugbetalen van een met fraude verkregen uitkering
- Een keer gebruik maken van schuldhulp-sanering is het maximum
- Afschaffen UWV, arbeidsmarkttaken naar de gemeente
- Geen bezuinigingen op de sociale werkplaatsen (WSW)
- Korten op ineffectieve reïntegratiesubsidies, behoudens voor de WSW-ers
- De Wajong blijft toegankelijk voor volledig duurzaam arbeidsongeschikten
- Strakker toezicht op de woningcorporaties
- De hypotheekrenteaftrek en de huurtoeslag handhaven
- Partneralimentatie hooguit vijf jaar

Ouderen:

- AOW-leeftijd blijft op 65 jaar. Keuze voor eerder of later met korting of opslag
- Pensioenen gezond houden: hanteren van vaste rekenrente van 4 procent

Toestroom:

- Nooit ‘positieve’ discriminatie, ‘voorkeurbeleid’ of ander diversiteitsgeneuzel
- Stopzetten uitkeringen naar het buitenland, uitgezonderd AOW
- Dus ook geen kinderbijslag meer naar het buitenland
- Geen toegang tot onze arbeidsmarkt voor Roemenen en Bulgaren
- Werken of wegwezen. Einde werk = einde verblijf
- De werkgever betaalt voor de terugreis van buitenlandse werknemers
- Niet tien jaar Nederlander, dan geen recht op uitkering
- Koffiehuisinspecties
- Zeer intensieve controle op tweede huis in Marokko of Turkije
- Meldingsplicht voor buitenlandse ZZP’ers – zoals in België
- Geen uitkeringen voor boerkadragers of wie belabberd Nederlands spreekt

En vooral:

Géén extra huurverhogingen!

Onze vrijheid

Meer vrijheid betekent minder EU en minder islam. De Europese Unie is in zijn essentie een totalitair project. Zeer terecht spreekt sovjetdissident Vladimir Boekovski over de EUSSR, de Europese Unie als reïncarnatie van de Sovjet-Unie, de USSR.

Als Italianen kruisbeelden in scholen willen ophangen, of als Nederlanders een meldpunt overlast MOE-landers starten, dan krijgen ze de wind van voren van Brussel. En reken maar dat onze progressieve vrienden dolgraag alle islamkritiek aan banden willen leggen.

Dat moeten we natuurlijk allemaal tegengaan en duidelijk maken dat *hun* Brussel niets te maken heeft met *onze* vrijheid.

Nog een bedreiging is de oprukkende islam. Deze ideologie staat haaks op de vrijheid. Niet alleen voor haar aanhangers, maar voor de hele Westerse wereld. Progressieve politici zijn graag bereid het deze totalitaire filosofie naar de zin te maken. De Partij voor de Vrijheid zegt: geen centimeter ruimte voor de islam in Nederland. Dat betekent dat we met plezier de zegepralen van de islam in onze straten tegengaan: de minaretten, de boerka's, de hoofddoekjes etc. Wie behoefte heeft aan dergelijke zaken kan prima terug. Graag zelfs.

Iets anders. De Holocaust moet nationaal worden herdacht. Daarom wordt op 27 januari (de dag van de bevrijding van Auschwitz) in het vervolg de Nationale Herdenkingsdag van de Holocaust gehouden, inclusief de vlag halfstok.

Privacy is cruciaal voor ons. Big Brother Vadertje Staat weet al veel van ons, en wil nog veel meer van ons weten: van ACTA tot cameratoezicht en Diginotar. De Partij voor de Vrijheid trekt graag een streep. Privacy moet gewaarborgd zijn. Een inbreuk mag alleen plaatsvinden als dit juridisch strak geregeld is.

De vrijheid van meningsuiting dient beter te worden gewaarborgd. De PVV is daarom voor de introductie van een *first amendment* naar Amerikaans model.

Onze overheid kan een stuk democratischer en een stuk slagvaardiger. Zo'n Eerste Kamer is natuurlijk hartstikke pittoresk, maar niemand weet anno 2012 nog waarom deze nationale slaapkamer bestaat. Zo kunnen we meer zaken afschaffen. Graag minder Tweede-Kamerleden, minder ambtenaren, minder bestuurslagen. Natuurlijk maken we er een eind aan dat gemeenten hun eigen immigratiebeleid voeren en uitgeprocedeerde leugenaars weigeren uit te zetten.

De burger moet meer te zeggen hebben. Ons kroonjuweel heet het bindend referendum. Hete hangijzers leggen we graag voor aan de bevolking. De progressieve elites zijn doodsbang van de stem des volks. Wij niet. Zet de stembureaus maar open en laat Nederlanders stemmen over bijvoorbeeld de multiculturele samenleving of het Groot-Europese Rijk. Wedden dat links altijd verliest?

De Partij voor de Vrijheid zegt: kiezen of delen. Wie er een tweede paspoort op na houdt, kiest niet onomwonden voor Nederland. Zo iemand is ook gehoorzaamheid verschuldigd aan een ander land. Een Turk mag bijvoorbeeld niet de Armeense genocide afkeuren. Oftewel: hij kan niet vrijuit spreken en is dus onbruikbaar in een Nederlands parlement of ander vertegenwoordigend lichaam. Daarom geen dubbele nationaliteit meer: je kan geen Nederlander worden als je nog een andere nationaliteit hebt.

JANUARI
Donderdag
24
24-341
Vrijdag
25
25-340
Zaterdag
26
26-339
Zondag
27
27-338
Nationale Herdenking Holocaust
01

En daarom....

Politiek:

- Bindend referendum
- Schaf de Eerste Kamer af
- Aantal Kamerleden terug naar 100
- Gekozen minister-president
- Koning uit de regering
- 20 procent minder salaris voor ministers, Kamerleden, Europarlementariërs
- Idem voor leden Koninklijk Huis, leden Raad van State, etc
- Introductie Nationale Holocaust Herdenkingsdag

Openbaar bestuur:

- Een vijfde minder ambtenaren
- Minder bestuurslagen, kleed de provincie uit
- Geen subsidies aan politieke partijen
- Staak de donaties aan het subsidienetwerk van links
- Stop de overheidspropaganda (tegen het roken, tegen de klimaathysterie)
- Corruptie altijd keihard aanpakken
- Bestuurlijke ongehoorzaamheid wordt gestraft

Multikul:

- Geen stemrecht niet-Nederlanders
- Geen dubbele nationaliteit in kabinet, parlement, Provinciale Staten, etc
- Gemeenten of provincies die uitzettingen dwarsbomen worden gekort
- Gemeenten of provincies die aan ontwikkelingshulp doen worden gekort
- Gemeenten of provincies die aan multikul-subsidies doen worden gekort

Privacy:

- Geen downloadverbod
- Handhaven netneutraliteit
- Wel of geen cookies; internetgebruikers moeten kunnen kiezen
- Geen censuur op internet

En vooral:

Geen ACTA, het EU-verdrag dat de internetvrijheid aan banden wil leggen

Onze veiligheid

“Wilders noemt ons altijd D66’ers en ik denk dat de meerderheid ook D66 stemt.” Beter hadden wij het niet kunnen stellen. Het werd gezegd door Tom Schalken[iv], raadsheer-plaatsvervanger bij het gerechtshof in Amsterdam. Dat het juristendom eenzijdig overhelt naar links kunnen we elke dag vaststellen. Daarom stond de leider van de PVV terecht voor zijn islam-kritische denkbeelden en zal nooit een D66’er door partijgenoten-in-toga ter verantwoording worden geroepen voor de uitverkoop van Nederland. Daarom stuurde minister Hirsch Ballin ’s avonds de politie af op cartoonist Gregorius Nekschot die het waagde de islam in zijn hemd te zetten. En daarom komen zoveel misdadigers weg met een taakstraf of waarschuwing. Binnenkort staat Volkert van der Graaf op straat, die tot een symbolisch strafje werd veroordeeld door een rechter die ook actief was voor Vluchtelingenwerk Nederland.[v]

Op deze manier krijgen we onze straten natuurlijk nooit veilig. Met onwillige honden is het slecht jagen.

Ondertussen zien we dat het niet goed gaat met de strijd tegen de criminaliteit. De misdaad verhardt. Het aantal geweldsdelicten stijgt en stijgt. Steeds vaker wordt bruut geweld gebruikt. Dat hangt ook samen met de import van mensen uit culturen waar plat geweld vaak geaccepteerd wordt.

Rechters moeten echt gaan begrijpen dat Nederland zwaardere straffen wil. Daarom wil de Partij voor de Vrijheid minimumstraffen. Dat bijvoorbeeld een verkrachter minstens tien jaar achter de tralies gaat is toch wel het minste dat we kunnen verwachten. Zware mishandeling: 20 jaar. Na drie zware geweldsmisdrijven levenslang: *three strikes you're out*.

Ook gaan we straffen stapelen. Dus: wie twee moorden pleegt krijgt twee keer een straf en zit die ook beide uit, achter elkaar. Wie klantenkorting wil, gaat maar naar de Albert Heijn.

Gevangenissen zijn geen vakantieresorts. Het mag in de bajes een stuk minder luxueuzer dan in het verzorgingstehuis. Onze gasten voorzien uiteraard zelf in de kosten van hun verblijf. Ze gaan dus lange dagen maken. 's Ochtends vroeg naar het werk en heel laat weer terug op de cel.

We zien graag de *chain gang* in het Nederlandse straatbeeld verschijnen. Lekker langs de weg aan het werk in een vrolijk roze pakje. Omdat veel tuig afkomstig is uit schaamteculturen hakt dat er extra in.

Falende leden van de zittende en staande magistratuur moeten weg. De PVV wil dat democratisch regelen: rechters worden niet meer voor het leven benoemd maar voor tien jaar. Voor raadsheren van de Hoge Raad worden verkiezingen uitgeschreven. Laat Nederlanders zelf kiezen wie in hoogste instantie over hen oordeelt.

De politie is er voor de burger en niet andersom. De politie moet de veiligheid van ons en onze kinderen garanderen. Daarom geen praatpolitie, maar een actiepolitie. Niet te veel nadruk op procedures, maar simpelere regels, zodat er meer blauw op straat komt. De politie wordt weer de baas op straat. Uiteraard worden onze dienders geselecteerd op daadkracht. Mensen met voorliefde voor geitenwollensokken solliciteren maar in het buurthuis.

Veel meer misdrijven en misdaden moeten worden opgelost. Nu is dat slechts een kwart, maar het moet absoluut richting 50 procent. In Duitsland lukt dit ook. Ook moet de overhead naar beneden. Er zitten te veel mensen op het bureau leiding te geven, en we zien veel te weinig politie op straat.

En daarom....

Hardere regels:

- Zware minimumstraffen voor geweld en zedendelicten
- Groepsaansprakelijkheid. Deel van een groep tuig, dan ook de straf
- Verlagen leeftijdsgrens strafrecht van 18 naar 16 jaar
- Registratie van nationaliteit daders van misdrijven, inclusief de vermelding 'Antilliaan'
- Bezuinigen op reclassering
- Geen taakstraffen
- Geen vervroegde vrijlating, ook niet onder toezicht
- Afschaffen TBS
- Geen alcohol achter het stuur
- Gebiedsverbod hooligans voor alle stadia en evenementen
- Geen coffeeshops in een straal van 1 kilometer rondom scholen
- Kraakverbod strikt handhaven
- Omkering bewijslast bij noodweer in eigen woning/bedrijf
- Camerabeelden gebruiken bij opsporing van criminelen
- Raadsheren van de Hoge Raad rechtstreeks kiezen

Hardere uitvoering:

- Versobering van de gevangenissen
- Meer blauw op straat, minder achter het bureau
- Meer misdrijven oplossen
- Zet foto's van misdadigers op internet
- Agenten selecteren op daadkracht
- Overal preventief fouilleren
- Niet-Nederlanders die een misdrijf plegen direct uit Nederland verwijderen
- Zij mogen nimmer nog een voet op Nederlandse bodem zetten
- Nederlandse nationaliteit van criminelen met een dubbele nationaliteit intrekken
- Na denaturalisatie: uitzetten en nooit meer terugkomen!
- Criminele Antillianen terug naar de Antillen
- Politie-uniform met meer uitstraling
- Betere uitrusting politie, bijvoorbeeld met Amerikaanse wapenstok

En vooral:

Geen rare Brusselse fratsen zoals een Europees arrestatiebevel. Daar moeten we niets van hebben. De EU gaat ons land voorschrijven hoe we tuig moeten aanhouden. Zo verdienen ze allemaal een tolk, vindt Brussel. Rare jongens, die eurocraten!

Ons immigratiebeleid

In ons vorige verkiezingsprogramma De Agenda van Hoop en Optimisme citeerden we instemmend Theo van Gogh. Hij schreef over Job Cohen dat zijn houding tegenover Marokkanen is: 'jullie horen bij ons'. Van Gogh vroeg zich af: 'wat doen jullie eigenlijk hier?'

Wie wel eens een paar minuten heeft doorgebracht op een van de haatsites waar onze islamitische cultuurverrijkers hun mening achterlaten begrijpt de wijsheid van Van Goghs stellingname. Inderdaad: wat doen ze hier eigenlijk? Wie heeft ze binnengelaten en moeten we er nog meer hiernaartoe halen?

Het Nederlandse volk betaalt een gruwelijke prijs voor het gebrek aan patriottisme van een generatie politiek-correcte politici. Net toen ze hadden moeten opkomen voor ons volk, vielen ze voor platvloers weg-met-ons-idealisme. De sluizen gingen open voor honderdduizenden moslims, hier naar toe gelokt met banen, uitkeringen, woningen en onderwijs. De gevolgen zijn rampzalig. Inmiddels snapt iedereen dat.

De islam hoort niet bij Nederland. Die zal een eeuwige bron van onrust vormen. Abraham Kuyper wist het al honderd jaar geleden: “De moeslim mogen wel andere volken overheerschen, zelfs is dit hun privilege en roeping, maar zelve mogen ze niet aan vreemd gezag onderworpen zijn”.[vi]

De islam is geen godsdienst, maar een totalitaire politieke ideologie met hier en daar een religieus tintje. Onze vrijheden en onze geschiedenis verplichten ons die ideologie te bestrijden, zoals we dat we dat met alle totalitaire ideologieën moeten doen.

De massa-immigratie is intens schadelijk voor Nederland. Buiten de problemen met de islam die we nu geïmporteerd hebben, zien we een oververtegenwoordiging van niet-westerse allochtonen op het gebied van uitkeringsafhankelijkheid, antisemitisme, homohaat, vrouwendiscriminatie, criminaliteit, overlast, schooluitval en eerwraak. Niet-westerse allochtonen kosten Nederland 7,2 miljard euro per jaar.

Daarom moeten we stoppen met de immigratie van mensen uit islamitische landen. Remigratie is een schone zaak. Dus gooien we criminelen met een niet-Nederlandse nationaliteit er meteen uit en nemen we afscheid van vreemdelingen die geen baan hebben: ‘werken of wegwezen’.

Elke vier of vijf jaar een generaal pardon is natuurlijk waanzin. Mensen weigeren na een afwijzing te vertrekken, vervolgens organiseert de staatstelevisie acties om deze weigeraars als zielig te portretteren, gesteund door linkse gesubsidieerde actiegroepen. Gevolg is dan steeds het zoveelste miljardenverslindende generaal pardon. Wij willen een wet die dat onmogelijk maakt. Een wet tegen het generaal pardon.

En daarom....

Immigratie:

- Allerbelangrijkste: uit de EU = immigratie weer in Nederlandse hand
- Immigratiestop voor mensen uit islamitische landen
- Een einde aan het procedurestapelen. Afwijzing = meteen weg
- Geen dubbele nationaliteiten meer
- Voor vreemdelingen geldt: werken of wegwezen
- Assimilatiecontracten. Niet tekenen of niet naleven = het land uit
- Wettelijk verbod op generale pardons
- Inburgeringscursussen in het land van herkomst
- Illegaal verblijf in Nederland wordt strafbaar
- Niet meer dan duizend asielzoekers per jaar

Integratie:

- De islam is geen godsdienst maar een totalitaire ideologie
- Geen enkele moskee er meer bij
- Geen moskeeën in de bebouwde kom
- Invoering minarettenverbod
- Alle islamitische scholen dicht
- Moskeeën waar geweld wordt gepropageerd gaan dicht
- Geen buitenlandse financiering meer van moskeeën
- Geen hoofddoekjes in de zorg, het onderwijs, het gemeentehuis of waar dan ook bij de overheid; en ook niet bij gesubsidieerde organisaties
- Geen enkele hoofddoek bij de Staten-Generaal als hart van onze democratie; niet bij het kabinet en hun ambtenaren, niet bij Kamerleden, niet bij medewerkers en niet bij bezoekers, bij niemand.
- Bij dubbele nationaliteit geen stemrecht
- Verbied de boerka en de koran, belast hoofddoekjes
- Voor niet-Nederlanders geldt: pas na tien jaar werken in Nederland en tien jaar geen misdrijf te hebben gepleegd bestaat het recht om Nederlander te worden en ook dan pas recht op een uitkering
- Alleen uitkeringen voor wie goed Nederlands spreekt, geen boerka draagt
- Verbod op multiculti-subsidies
- Asielzoekers geen voorrang bij woningen etc

En vooral:

Mevrouw Malmström, blijf voortaan af met je handen van ons immigratiebeleid. Wij maken zelf uit wie we binnenlaten en wie niet.

Onze zorg

De zorg is van ons allemaal. We vertrouwen onszelf en onze dierbaren toe aan de bijna anderhalf miljoen zorgprofessionals die met hart en ziel hun vak uitoefenen. Er wordt veel van hen verlangd. Meer collega's met betere kwalificaties zijn meer dan welkom. We laten de Agema-gelden (12.000 extra handen aan het bed) hoe dan ook intact.

De Kunduz-coalitie is volledig op de verkeerde weg met de bizarre verhoging van het eigen risico, het introduceren van 'liggeld' in het ziekenhuis en het plan de rollator zelf te laten betalen. We snappen natuurlijk ook wel dat de zorgkosten stijgen. Er is echter nog veel geld te besparen zonder dat iemand zorg kwijt raakt of meer moet betalen. Sterker nog, vaak krijgen we er kwalitatief betere zorg voor terug.

Een voorbeeld is het dichterbij de mensen brengen van thuiszorg. Dat is kwalitatief beter, zonder overhead en heeft als bijkomend voordeel dat het ook nog eens stukken goedkoper is. Dat geldt ook voor het financieren van de zorg op uitkomst in plaats van aanbod. Kleinere zorginstellingen, het aan banden leggen van de langjarige detachering en het laten uitvoeren van eenvoudige medische ingrepen door huisartsen, zijn nog zo een paar punten die de zorg goedkoper en tegelijkertijd beter maken.

We hebben het ook niet zo op de bureaucratie, de verstikkende regels of de zorgbobo's. Het aantal bijbanen gaat aan banden. Ook komt er een bestuurderstoets, die vooraf meet of iemand geschikt is. Zo doorbreken we de carrousel van disfunctionerende managers. Ook zullen bestuurders in de zorg hoofdelijk aansprakelijk worden gesteld bij aantoonbaar wanbestuur.

Begin 2012 is er gestart met het proefproject 'regelarme zorginstellingen', ook een initiatief van de Partij voor de Vrijheid. Nu doen er al dertig zorginstellingen mee, maar het moet eigenlijk voor iedereen gaan gelden. Weg met de verstikkende regels.
Dan zijn er nog de managementlagen: overhead. De Partij voor de Vrijheid wil meer handen aan het bed, niet achter het bureau. Voer daarom een norm in. Het aantal managers met een derde terugdringen kan prima. Het uitgespaarde geld kan terug naar waar het nodig is: de werkvloer.

Bizar natuurlijk dat criminelen in de gevangenis het beter hebben dan bewoners van zorginstellingen. Gevangenen hebben recht op 1 uur luchten per dag, twee keer drie kwartier sporten per week plus recreatie. Ook nog gratis kleding en schoenen, salaris, roken op de eigen kamer. Onze mensen in verpleeg- en verzorgingshuizen kunnen daar alleen maar van dromen. De PVV zegt: geef bewoners van zorginstellingen rechten en pak die van gevangenen af. Zo zijn we een eind in de goede richting.

In plaats van tig keer terug moeten komen naar het ziekenhuis moeten we toe naar *one-stop-visits*. Kort ziekenhuizen op hun budget als ze mensen onnodig vaak laten terugkomen. Zorg voor betere artsen. En voor meer artsen. Daarom schaffen we geleidelijk de numerus fixus op de universiteiten af.

Een van de Kunduz-plannen luidt: het 'extramuraliseren zzp 1-3 voor nieuwe gevallen per 1 januari 2013'. Niemand die daar iets van snapt. Maar het betekent het afschaffen van de verzorgingshuizen. Vanaf 2013 komen hoogbejaarden die slecht ter been zijn, niet meer voor zichzelf kunnen zorgen en ook niemand meer hebben om voor hen te zorgen, er niet meer in. Zij zouden thuis de zorg moeten krijgen die zij ook in het verzorgingshuis hebben. Maar de realiteit is dat deze mensen vaak niet meer thuis kunnen wonen. Sommigen hebben zelfs dag en nacht zorg nodig. Het gaat hier tenslotte vaak om mensen van tachtig jaar en ouder die zichzelf veelal niet meer kunnen verzorgen. Om te voorkomen dat zij verkommeren, vereenzamen en vervuilen bestaan er verzorgingshuizen. Daarom wil de Partij voor de Vrijheid ze behouden.

En daarom....

Verzorging:

- Kleinere zorginstellingen, stop zorggiganten
- Agema-gelden houden (12.000 extra zorgmedewerkers)
- Alle zorginstellingen regelarm of regelvrij
- Overhead aan banden: minder managers, minder papier
- Landelijke programma's tegen ondervoeding, uitdroging en doorligwonden
- Zorgbobo's financieel verantwoordelijk voor wanbeheer
- Buurtzorg in plaats van grootschalige thuiszorg
- Geef bewoners van instellingen rechten en pak die van gevangenen af
- Stop ouderenmishandeling: altijd VOG, drie keer hogere straf, plus meldplicht
- Meer bevoegdheden en gezag Inspectie

Genezing:

- Geen verhoging eigen risico
- Geen verplicht EPD (elektronisch patiëntendossier)
- Bestuurderstoets voorafgaand aan aannemen zorgbobo's
- Fusietoets voor zorginstellingen en verzekeraars
- *One-stop-visits* in ziekenhuizen
- Eenvoudige ziekenhuistaken door huisarts laten overnemen
- Stop op pretpoli's
- Afschaffen numerus fixus medicijnen in tien jaar
- Fraude met declaraties harder aanpakken, geld terugvorderen
- Voor (meerderjarige) asielzoekers en illegalen alleen acute hulp
- Geen extra zorggeld voor allochtonenbuurten

Jeugdzorg:

- Meldplicht kindermishandeling
- Demedicaliseer kinderen
- Geen Centra voor Jeugd en Gezin
- Einde aan de wachtlijsten door slimmere organisatie

En vooral:

Onze verzorgingshuizen behouden!

Onze kwaliteit van leven

Onderwijs is een belangrijke taak van de overheid. Bijvoorbeeld om onze cultuur aan een volgende generatie door te geven. Maar minstens zo belangrijk is dat onderwijs ervoor zorgt dat wij de best opgeleide beroepsbevolking hebben. Voor een land zonder al te veel natuurlijke hulpbronnen is dat een noodzaak.

De afgelopen jaren hebben we gezien dat het onderwijs te veel is losgeslagen van haar kerntaak: simpele kennisoverdracht. Enorme onderwijs-molochen met dikke managementlagen, wie is daar nou beter van geworden? Amarantis, InHolland, BOOR; het zijn maar een paar namen die illustreren dat er iets fundamenteel mis is. Veel scholen excelleerden in nieuwe gebouwen, onroerend goed en glimmende folders. Dat zijn de verkeerde prioriteiten.

De Partij voor de Vrijheid ziet graag kleine scholen. Waar de leerling niet een anoniem nummer is, maar waar hij zich thuisvoelt. Van nieuwe fusies is dus geen sprake en waar mogelijk wordt er juist ontvlecht, vooral in HBO en MBO.

Onderwijs is er niet voor de lol. Goede leraren dwingen respect af bij leerlingen en ouders. Geen ‘je’ en ‘jij’ meer in de klas maar ‘u’ en ‘meneer’. Beter onderwijs begint bij betere leraren. Lerarenopleidingen moeten veel betere leraren afleveren. Mensen met meer kennis, die nog beter kunnen lesgeven. Op de basisschool staan taal en rekenen centraal.

Onze leraren zijn weer trots op Nederland en de westerse beschaving. Ze geven graag les in vaderlandse geschiedenis en vertellen over de zwartste bladzijde in onze geschiedenis: de Holocaust. Islamitische bezwaren daartegen worden niet gehonoreerd. Volkslied, vlag. Prima.

Er is een schreeuwend tekort aan geschoolde vakmensen: monteurs, lassers, meet- en regeltechnici, bouwvakkers etc. Techniek krijgt dus volop aandacht, al op de lagere school. De ambachtsschool is cruciaal.

We handhaven de studiefinanciering voor de bachelorfase; we handhaven de OV-jaarkaart. Ook als je pappie geen rijke D66'er is moet je kunnen studeren. Dus moet de financiële drempel zo laag mogelijk liggen. Ook draaien wij de bezuiniging op het passend onderwijs terug.

Het geld dat scholen ontvangen moet voor minimaal 80 procent aan het onderwijs zelf worden besteed. Dat voorkomt dat onderwijsgeld wordt uitgegeven aan dure hobby's van bestuurders en managers, zoals glimmende gebouwen, dienstauto's en snoepreisjes in plaats van aan goed onderwijs voor onze kinderen.

Kunstsubsidies, daar stoppen we mee. Onze mooie Nederlandse taal verdedigen we. Dus communiceert de overheid alleen in het Nederlands. Het Afrikaans is nauw verwant met het Nederlands. De taal, gesproken in Zuid-Afrika en Namibië, wordt steeds verder gemarginaliseerd. Nederland komt op voor het Afrikaans en zijn sprekers, bijvoorbeeld via de ambassades en de Taalunie.

Er wordt niet getornd aan mooie lokale tradities: het kievitseieren zoeken in Friesland, carnaval in Limburg etc. De Friese taal behoudt haar plek in het openbare leven.
We bezuinigen flink op de staatsomroep. Die doet te veel dingen die heel goed door commerciële zenders kunnen worden gedaan. Nederland 1 lijkt vaak op een commerciële zender. De staatomroep is ook veel te links.

Nederlanders zijn verzot op dieren. De PVV is dat ook. De Partij voor de Vrijheid was de drijvende kracht achter de Dierenpolitie. Vijfhonderd politie-agenten die zich gingen inzetten voor dierenwelzijn. In het korte bestaan waren de *animal cops* een enorm succes. De oogst bestond niet alleen uit mensen die dieren mishandelen, maar die ook andere zaken op hun kerfstok hadden, zoals huiselijk geweld.

De PVV wil 500 man volwaardige dierenpolitie en draait het afschaffen daarvan door de Kunduz-coalitie terug.

Ook is de PVV voorstander van zware gevangenisstraffen voor dierenmishandelaars. Een levenslang houdverbod voor dierenmishandelaars is ook hard nodig.

Het ritueel slachten moet wettelijk worden verboden. De PVV zal wetsvoorstellen die daartoe strekken ook in de toekomst blijven steunen.

De bio-industrie heeft wat de PVV betreft zijn langste tijd gehad. De consument zal er hopelijk voor zorgen dat deze snel tot het verleden behoort.

En daarom....

Onderwijs:

- Zoveel mogelijk centraal examineren bij elke opleiding
- Ambachtsschool terug
- Graag kleine scholen; geen fusies meer
- HBO-scholen en ROC's zijn nu te groot
- Hakken in de managementlagen
- Handhaving studiefinanciering voor de bachelorfase
- Geen samenvoeging HBO en universiteit
- Geen bezuiniging op het passend onderwijs
- Bevoegde leraren voor de klas
- Goede scholen zijn veilige scholen
- Elke school een anti-pest-beleid
- Veel vaderlandse geschiedenis in het curriculum
- Onze vlag wappert op alle scholen
- Geen hoofddoekjes in de klas
- Handhaving artikel 23, bijzonder onderwijs blijft intact
- Islamitische scholen gaan dicht

Homo-emancipatie:

- We verdedigen onze homoseksuelen tegen de oprukkende islam

Cultuur en omroep:

- Einde aan kunstsubsidies
- Op elk openbaar gebouw wappert de Nederlandse vlag
- Radio 2 zendt minstens 35 procent Nederlandstalige muziek uit
- Steun aan het Afrikaans, de taal die zo nauw verwant is aan het Nederlands
- Flink minder subsidie voor de staatsomroep
- Een einde aan de verzuilde omroepjes

Dieren:

- Dierenrechten in de Grondwet
- Behoud van de Dierenpolitie, 1-4-4 Red Een Dier
- Zware straffen voor dierenmishandelaars
- Voor hen ook een levenslang verbod op het houden van dieren
- Nationale en veterinair professionele 144 Dierenambulancedienst
- Wettelijk verbod op ritueel slachten
- Verbod op plezier-, druk-, drijfjacht
- Meer grenscontroles op diertransporten uit Oost-Europa
- Aanpak en strafbaarstelling van illegale dierenhandel via internet

En vooral:
Bescherming van onze vissers tegen bizarre EU-regelgeving. Ruim baan voor Urk, Volendam, Yerseke en Scheveningen!

Ons buitenland

De afgelopen twee jaar hebben linkse media in vele toonsoorten de ‘Arabische Lente’ bezongen. De theorie was dat alle islamieten nu op Facebook zouden zitten en dat ze daardoor de jihad gingen vergeten. In de realiteit blijkt de ‘Lente’ een barre winter. Hier en daar verdween een dictator – om vervangen te worden door een nog islamitischer regime. De sharia wint zo rap terrein. De progressieve opinie-bobo’s verwarden hun roze dromen weer eens met de werkelijkheid.

De jihadistische machtsgrepen onderstrepen weer eens het permanente gevaar van de islam. Deze totalitaire ideologie schrijft haar aanhangers eeuwigdurende oorlog voor, tot het moment dat de hele wereld islamitisch is. Dus is het niet zo vreemd dat de islam een voortdurende bron van onrust is. De Partij voor de Vrijheid vindt ook op internationaal gebied dat de islamisering moet worden tegengehouden.

Israël, de enige democratie in het Midden-Oosten, verdient onze enthousiaste steun. Zeker nu het land steeds bedreigd wordt door de knotsgekke moellahs in Iran.
Voor de Partij voor de Vrijheid is de Joodse staat altijd een baken van hoop, vooruitgang en westerse beschaving. Op alle podia moet het goedkope Israël-bashen van de gecombineerde krachten van islam en links worden tegengegaan.

Jordanië is Palestina. Het is aan Israël om te bepalen wat het doet met het hart van haar land: Judea en Samaria. De Nederlandse regering dient haar politiek-correcte verzet tegen het bouwen van meer steden en dorpen in Judea en Samaria onmiddellijk te staken en juist politieke steun te geven. Ook verplaatst Nederland zijn ambassade van Tel Aviv naar de hoofdstad Jeruzalem.

De diplomatieke banden van Nederland met landen van de Organisatie van Islamitische Conferentie (OIC) worden geminimaliseerd zolang zij vasthouden aan de door hen ondertekende Verklaring van Cairo waarin de mensenrechten worden beperkt tot de barbaarse sharia. Deze landen dienen uit de Verenigde Naties te worden gezet. Zolang dat niet is gerealiseerd betaalt Nederland geen cent aan de Verenigde Naties.

Ontwikkelingshulp daar stoppen we natuurlijk zo snel mogelijk mee. Veel landen die aan het subsidie-infuus van sinterklaas Ben Knapen hangen zijn corrupt. En nooit is bewezen dat geld werpen naar een land een heilzame werking heeft. Wij geloven in vrije handel. Hun producten zijn welkom in onze winkels. Handelsbarrières met derde wereldlanden worden opgeheven.

We nemen afscheid van de Antillen. Nu nog in het Koninkrijk, maar als het aan de PVV ligt, behoren alle zes eilanden snel tot het buitenland. Wij gunnen de eilanden volledige soevereiniteit, hoe eerder hoe beter. Eilanden met een corrupt bestuur als Curaçao ontvangen met onmiddellijke ingang geen cent meer van Nederland.

De JSF wordt niet aangeschaft. Het aantal F-16's wordt gereduceerd. In ons defensiebeleid staat het Nederlandse belang voorop. Aan 'Vredesmissies' doen we voor de helft minder mee en alleen nog als er een aantoonbaar Nederlands belang is. Door een herijking van taken kan er ook op defensie geld worden bespaard. Cruciaal zijn de handelsbelangen van ons land. Die zijn op dit ogenblik bijvoorbeeld ernstig in gevaar door de opkomst van de jihad-piraten rondom de Golf van Aden. De Koninklijke Marine wordt in staat gesteld hier korte metten mee te maken. De NAVO blijft de hoeksteen van onze defensie.

En daarom....

Buitenland:

- Buitenlands beleid in dienst van het Nederlands belang
- Mensenrechtenbeleid krijgt de aandacht die het verdient
- OIC stelt (in de Verklaring van Cairo) dat mensenrechten onderworpen zijn aan Sharia. Daarom: OIC-landen weg uit de Verenigde Naties
- Zolang zij lid zijn van de VN: Nederland betaalt niet aan de VN
- Meer samenwerking met Vlaanderen

Midden-Oosten:

- Geen verkoop wapens aan islamitische landen
- Turkije uit de NAVO
- Geen erkenning Turkse bezetting van Noord-Cyprus
- Jordanië = Palestina
- Geen cent subsidie voor de anti-Israël-haatindustrie
- Politieke steun aan de bouw van Joodse dorpen in Judea en Samaria
- 'Palestijnen' niet langer vluchtelingenstatus. Opheffing UNWRA
- Nederlandse ambassade naar Jeruzalem

Mensenrechten:

- Steun aan bedreigde minderheden zoals de Kopten in Egypte en de Armeniërs in Turkije.

Ontwikkelingshulp:

- Niet. (Alleen nog noodhulp)

Defensie:

- Geen JSF
- Bescherming van Nederlandse handelsbelangen centraal
- NAVO cruciaal

En vooral:

Geen EU-leger, geen gewapende missies onder EU-vlag, geen gemeenschappelijk EU-buitenlandbeleid

Onze omgeving

Tja.

Kunduz laat de milieugekkies weer baden in de subsidie. Is er nog ergens een plek in Nederland te vinden waar geen windmolen staat? Kijk maar uit, want dankzij de VVD komt daar binnenkort ook zo'n susbsidiemolen te staan. Dat schijnt te zorgen voor 'groene banen'. Maar de enige banen die het oplevert zijn de duurbetaalde schnabbels voor GroenLinksers en D66'ers die elders niet aan het werk komen.

Om de boel nog erger te maken schaft Kunduz de onbelaste reiskostenvergoeding af. Onze automobilisten moeten worden 'vergroend'. Het idee is dat ze niet meer in de auto gaan zitten, maar gaan verhuizen. De realiteit is dat heel veel hardwerkende mensen keihard worden getroffen in hun portemonnee.

Duurzaam is een ander woord voor duur.

De Partij voor de Vrijheid is natuurlijk voorstander van een zo schoon mogelijke leefomgeving. We moeten niet terug naar de jaren zestig toen Nederland volop luchtvervuiling kende en het binnenwater smerig was.

Vervoer per auto of openbaar vervoer, dat maken de mensen zelf wel uit. Daar is geen sturing vanuit de overheid voor nodig. De auto is ook geen melkkoe, *dus de onbelaste reiskostenvergoeding herstellen wij in ere. Geen forenzentaks!*

Goede infrastructuur is van levensbelang voor een gezonde economie. De Partij voor de Vrijheid is dan ook dolblij met elke meter asfalt die wordt aangelegd. We bezuinigen niet op de aanleg van nieuwe wegen. Natuurlijk moeten zoveel mogelijk belemmeringen om vaart te maken op de weg worden afgeschaft. Op de snelwegen is 140 kilometer per uur een mooie maximum-snelheid. De 80-kilometer-zones zijn om gek van te worden. Daar stoppen we mee.

De benzineprijs moet naar beneden en dat kan. De PVV geeft het kwartje van Kok eindelijk terug aan de burger. De benzine- en dieselaccijns verlagen we met twaalf eurocent. Ook de accijns op LPG gaat met zes eurocent omlaag.

Onze *mainports* Schiphol en de Rotterdamse haven moeten tot de wereldtop behoren. Dus geen Europese regels die de groei bemoeilijken. De bereikbaarheid van de haven van Rotterdam verbeteren is van cruciaal belang voor onze economie.

De laatste jaren zijn de woningcorporaties losgeslagen van hun fundamenten. Vestia, Woonbron, Rochdale zijn inmiddels beruchte namen. Ze bleken goed in bankieren, speculeren, het aanschaffen van cruiseschepen en het aankopen van Maserati's. De woningcorporaties moeten weer terug naar waar ze voor zijn opgericht: het verhuren van goede woningen. Wij schrappen alle extra huurverhogingen boven de inflatie.

Het is vaker gezegd: windmolens draaien niet op wind, maar op subsidie. Toch gaat de overheid maar door met het plaatsen van die gedrochten in ons mooie Nederlandse landschap. Bijvoorbeeld in Groningen bij de N33, in de Drentse Veenkolonie, op mooie plekken in Friesland, bij Urk. Overal staan ze te zoeven. Ze verpesten het landschap, slachten de vogels en kosten ook nog eens handenvol geld. De Partij voor de Vrijheid zegt: stop met die nutteloze linkse hobby.

Brussel gaat steeds meer bepalen wat wij met onze natuur doen. Wie in Gelderland zijn terras wil uitbreiden krijgt te kampen met onze Europese vrienden die bepalen of het kan (meestal kan het niet). De PVV is voor de natuur. Hoe meer hoe beter. Maar wie kan er beter beoordelen of de natuur in gevaar is: wijzelf of Brussel? Precies!

80
80
80

En daarom....

Mobiliteit:

- Geen kilometerheffing, geen forenzentaks
- Doorrijden! Stoppen met die 80-kilometerzones
- 140 kilometer per uur waar het kan
- Geen bezuiniging op de aanleg van nieuwe wegen
- Verplichte invoering rijtest voor beroepschauffeurs uit de MOE-landen
- Verruimen flitsmarge op hoofdwegen
- Afschaffen Europese rij- en rusttijdenregeling voor vrachtwagenchauffeurs
- Afschaffen van milieuzones
- Schiphol moet groeien – daarom niet te moeilijk doen over regels
- Publicatieplicht benzineprijs
- Rijden onder invloed van alcohol en drugs keihard aanpakken
- Veilig en goed openbaar vervoer
- Geen criminelen als taxichauffeurs
- Treinen rijden op tijd en zijn veilig!
- Perverse bonuscultuur bij NS en ProRail stoppen, regie spoor terug naar het rijk
- Meer bevoegdheden voor conducteurs om tuig aan te pakken

Bouwen:

- Weg met de welstandcommissies
- Dijken van topkwaliteit
- *Bye, bye* windmolens
- Minder regels in de bouw, minder vergunningen, lagere leges, meer veiligheid
- Maatwerk voor ouderen
- Bescherming van monumenten, architectuur en dorpsgezichten
- Geen opvang van MOE-landers in recreatieparken
- Meer ruimte voor particulier opdrachtgeverschap bij woningbouw
- Bescherm bouwbedrijven tegen oneerlijke concurrentie uit Midden- en Oost-Europa

Milieu:

- Stoppen met duurzaam inkopen
- Stoppen met SDE+-regeling
- Stoppen met duurzaamheidsubsidies
- Afschaffen subsidies CO2-reductie
- Stopzetten fiscale vergroening
- Brussel, handen af van onze Hedwigepolder!

En vooral:

Het kwartje van Kok wordt eindelijk teruggeven aan de pomp! Benzine, diesel en LPG wordt flink goedkoper. Goed voor de burger en bedrijven, goed voor onze economie.

i. Der Spiegel, nr. 52, 1999, pagina 136
ii. John Jansen van Galen en Herman Vuijsje: Willem Drees, Wethouder van Nederland, Houten, 1986, pag 146
iii. Handelingen Tweede Kamer der Staten-Generaal, Algemeen Overleg Vaste Kamercie voor Binnenlandse Zaken, 28 februari 2012
iv. 'Ik was het zoenoffer voor Wilders', NRC Weekend, 2 juli 2011
v. 'Commotie om linkse rechter Volkert van der G.', Telegraaf, 2 augustus 2002
vi. Jeroen Koch: Abraham Kuyper, een biografie, Amsterdam, 2007, pag 515

PARTIJ VOOR DE **VRIJHEID**

LIJST 3

CDA

Iedereen

verkiezingsprogramma 2012-2017

verkiezingsprogramma

2012-2017

Iedereen

Woord vooraf

Het komt erop aan.
Op 12 september gaat Nederland naar de stembus om een nieuwe Tweede Kamer te kiezen.

Voor u ligt het verkiezingsprogramma voor 2012-2017. Het is in lijn met de uitkomsten van het Strategisch Beraad, *Kiezen en Verbinden*, de commissie die de christendemocratische agenda heeft vernieuwd. Gecombineerd met de resultaten van de commissie 'Nieuwe woorden, nieuwe beelden', zet dat rapport de toon voor het nieuwe programma.
Het CDA programma 2012-2017 en de uitkomsten van het Strategisch Beraad zijn te beschouwen als één samenhangend document. Het is er de vertaling van. Om dit te onderstrepen, begint elk hoofdstuk van het programma met een citaat uit *Kiezen en Verbinden*.

De leden van de programmacommissie zijn: Paul Doop (voorzitter), Hubert Bruls (vicevoorzitter), Jan Schinkelshoek, Mustafa Amhaouch, Janny Bakker, Hans de Bruijn, Guusje Dolsma, Marianne Luyer, Petra Tielemans, Michel Rog, Jeroen van Velzen, Peter Arensman, Leonard Geluk, Marnix van Rij, Mirjam Maasdam, Lans Bovenberg (adviseur), Raymond Gradus (adviseur), Ruth Peetoom (adviseur), Karin Hoentjen/Hester Tjalma (secretaris).

Velen hebben een bijdrage geleverd aan de totstandkoming van dit programma. Langs vele wegen hebben ons suggesties voor het programma bereikt. Wij hebben bij de voorbereiding van het programma aan burgers en maatschappelijke organisaties om concrete suggesties gevraagd. Dat heeft veel bruikbare ideeën en gedachten opgeleverd. Een woord van dank gaat uit naar alle CDA-afdelingen en -organisaties die in zeer korte tijd meer dan 1400 amendementen op de concepttekst hebben ingediend. Mede op basis van de discussies en de besluiten over de inhoud van deze amendementen is het programma een document geworden van "iedereen" binnen het CDA. Samen kunnen we dat; samen kunnen we meer. Wij danken iedereen die op deze wijze een actieve bijdrage heeft geleverd aan dit programma.

Wij zijn er klaar voor.

Ruth Peetoom,
Partijvoorzitter.

Inhoudsopgave

Voor de toekomst van onze kinderen **7**

Samen kunnen we meer! **11**

1. Identiteit en pluriformiteit **17**

2. Via Europa in de wereld **25**

3. Duurzame dynamiek **33**

4. Kennis maakt het verschil **41**

5. Waardevolle gezondheid **49**

6. Maatwerk in solidariteit **57**

7. Degelijke financiën **65**

8. Slagvaardige overheid **71**

Bijlage I - Verklarende woordenlijst **81**

FOTO | ANP Cor Salverius

Voor de toekomst van onze kinderen

Het gaat om iedereen.
Jong en oud, klein en groot, rijk en arm, man en vrouw, ziek en gezond, student en gepensioneerd, stedeling en plattelander, ondernemer en werknemer, nieuwkomer en achterblijver.
Het gaat misschien wel het meest om onze kinderen.
Als wij nu niet doen wat nodig is, zitten zij straks met onze problemen: schulden, verdeeldheid, verruwing, overlast, vervuiling, werkloosheid.
Het gaat bij de ingelaste verkiezingen voor de Tweede Kamer, op 12 september, om onze toekomst.
Om de toekomst van iedereen.

We houden verkiezingen in een onzekere tijd. Veel mensen zijn bezorgd over de toekomst. Vanwege de huizenmarkt die vastgelopen is, hun werk, hun pensioen of de bezuinigingen, die op hen afkomen. Die zorgen zijn goed te begrijpen want er staat veel op het spel. In de keuzes van vandaag geven we vorm aan het Nederland van onze kinderen.

Het CDA gelooft dat Nederland het vermogen heeft om sterker uit de crisis te komen. Als we nu de juiste keuzes durven maken, als we bereid zijn om lessen te trekken uit wat mis is gegaan. Wij hebben vertrouwen in mensen, vertrouwen in hun gezond verstand en daarom vertrouwen in de toekomst.

In tijden van crisis val je terug op je diepste wortels. De christelijke traditie reikt ons universele begrippen aan als naastenliefde en persoonlijke verantwoordelijkheid. We komen pas tot ons recht in relatie tot anderen. Een rode draad in onze benadering is daarom het versterken van de gemeenschappen. Wij willen de kracht benutten van mensen, bedrijven, scholen en andere organisaties. Wij zijn ten diepste een ‘wij-land’.
Met dit verkiezingsprogramma richt het CDA zich daarom tot iedereen die zich betrokken voelt bij Nederland, een prachtig land! Wij laten ons niet afschrikken door de crisis.

Wij kiezen voor werk en ondernemen. Een land waar mensen ruimte wordt gegund. We kiezen voor groei die in alle opzichten duurzaam en innovatief zal zijn. We bieden nieuwe antwoorden over de rolverdeling tussen overheid, bedrijven en mensen. Juist nu kunnen we creatieve oplossingen vinden; slimmer, sneller en

minder duur. De crisis is geen excuus om met onze rug naar de toekomst te staan. Partijen die beloven dat alles bij het oude blijft, zetten de toekomst op het spel.

Nu de overheid kleiner wordt, knellen bureaucratie en regels eens te meer. Wij willen krachtig bijdragen aan een slagvaardige overheid. Een overheid die past bij een ambitieus land waar mensen willen wonen, werken en ondernemen. Een land waar een afspraak ook afspraak is, een land waar mensen zich thuis voelen. Wij voelen ons verantwoordelijk voor een overheid die begrijpt en begrijpelijk is. Die rechtvaardig is en dichtbij. Wij willen een overheid van en voor mensen.

...

Iedereen doet mee. Nederland is een land waarin ouders hard werken om hun kinderen een toekomst te geven. Ze combineren zo goed als dat gaat werk en thuis. Ze doen dat samen met scholen, sportclubs en kinderopvang. Kinderen grootbrengen is een grote verantwoordelijkheid. Wij willen ouders daarin ondersteunen.
Het CDA investeert in mensen. Wij willen dat het Nederlandse onderwijs het beste ter wereld wordt. En dat kan! Wij willen meer uitdaging, onderzoek en innovatie. Beter beroepsonderwijs dat grotere kansen op werk geeft. Wij zetten in op het beste wat wij hebben: mensen en ondernemingen met nieuwe ideeën die mee kunnen helpen de wereld eerlijker en duurzamer te maken.

....

Nederland vergrijst. Ook daarvoor zijn nieuwe keuzes nodig. Hoe houden we de voorzieningen op peil als er straks twee keer zoveel ouderen zijn per werkende? Allereerst door te kiezen voor langer doorwerken. Voor iedereen die dat kan. Maar ook door in de zorg een nieuwe balans te vinden. Wij dragen samen de zorg voor mensen die door ziekte en ouderdom dat niet meer zelf kunnen. En we investeren in een stelsel waarin voorkomen weer beter is dan genezen.

Nederland is een veilig land, waar de overheid rechtvaardig handelt ten opzichte van iedereen en streng is waar nodig. Het recht geldt voor iedereen, ongeacht wie je bent. Wie kiest voor dit land spreken wij aan op respect en fatsoen. Succesvolle integratie zien wij als een wederzijdse opgave en vooral een wederzijds belang.

Nederland is een klein land met een enorm buitenland. Daar verdienen we ons geld en dragen we bij aan een betere wereld. Het aanvankelijke optimisme over de Europese eenwording en de euro is verbleekt door de zorgen over de kwetsbaarheid van de Europese samenwerking. Strenge maatregelen zijn nodig om te voorkomen dat we ooit nog zo diep moeten gaan.
Maar wij geloven dat er geen toekomst is zonder Europa. Juist omdat de zorgen van Nederlanders ons ter harte gaan, willen we meewerken aan een democratisch Europa dat bijdraagt aan stabiliteit en welvaart, werk en inkomen.
Wij willen vanuit Europa bijdragen aan een modernere wereldeconomie die mensen helpt, schaarste eerlijk verdeelt en verspilling tegengaat. Dat is ook goed voor Nederland. Wij steunen landen die respectvol omgaan met hun burgers en mensenrechten eerbiedigen. Wij leveren ons aandeel aan het terugdringen van honger en armoede.

…

De maatregelen van vandaag bepalen de kansen van onze kinderen. Wij denken dat het anders kan. En beter moet. Ons antwoord op de problemen van vandaag – of het nu gaat om de economie of de zorg, het onderwijs of de veiligheid – ligt in een andere balans tussen overheid en mensen zelf. Wij kiezen voor het versterken van de gemeenschap en voor meer degelijkheid en gezond verstand.

Wij willen echt hervormen.
Wij kiezen voor een land waarin mensen met respect met elkaar omgaan.
Wij kiezen voor verbinding in plaats van uitsluiting. Voor oplossingen in plaats van polarisatie. Wij doen wat nodig is.
Wij kiezen voor het nieuwe midden. Voor samen. Voor mensen zelf.
Voor iedereen.
De toekomst van onze kinderen vraagt om nieuwe keuzes.

Den Haag, 2012

FOTO | ANP Irvin van Hemert

Samen kunnen we meer!

Als brede volkspartij gelooft het CDA in de kracht van Nederland. Als we nu de juiste keuzes maken, komen we straks sterker uit de crisis. Samen kunnen we dat. Daarom gaat het straks, bij de ingelaste verkiezingen voor de Tweede Kamer op 12 september.

Een herstelbeleid verdient een stevige, eerlijke en brede aanpak, een aanpak vanuit het nieuwe midden, het midden dat zich richt op wat mensen bindt. Het vraagt moed en medemenselijkheid. De financiële en economische crisis – minstens zo zeer een culturele en morele crisis – vergt meer dan bezuinigen. Zonder fatsoen, waarden en normen blijft het herstel op z'n best halverwege steken. Het zijn niet de cijfers die bepalend zijn voor de toekomst van Nederland. Het zijn de mensen achter de cijfers. Het gaat er om die kracht te mobiliseren.

De economische crisis vraagt om offers van iedereen. Nederland is een prachtig land. Omdat zo te houden, hebben wij iedereen nodig.

***Wij** kiezen voor een herstel waarbij werk, gezin en samenleving centraal staan. Wij kiezen voor een herstel met hervormingen en investeringen.*

Samen kunnen we meer. Nu en straks.
Het CDA kijkt verder dan de crisis.

WERK

Wij kiezen voor meer werk. Iedereen doet mee. Samen kunnen we ervoor zorgen dat Nederland weer groeit.

- *Solide*: zicht op een structureel begrotingsevenwicht in 2017. Aflossen van de staatsschuld komt daarna in beeld: dat betekent minder rentekosten en is eerlijk voor onze kinderen.
- *Activerend*: iedereen aan de slag die kan, meer banen voor jongeren, ook voor 55-plussers
- *Samen*: Werken aan goede arbeidsverhoudingen, solidariteit tussen jong en oud, tussen wat werkt en wie niet meer kan werken.
- *Sociaal*: lasten worden eerlijk verdeeld, iedereen doet mee aan loonmatiging.
- Om het herstel een handje te helpen is een combinatie van investeringen,

hervormingen en lastenverlichtingen nodig:

Plus meer armslag voor ondernemen:

- Extra lastenverlichtingvoor ondernemers
- Starters en MKB-bedrijven krijgen voorrang bij het innovatiebeleid
- Minder regels en minder rompslomp voor ondernemers
- Versterking van de 'topsectoren' gaat onverminderd door
- Stap voor stap naar een 'groene economie': groene investeringsmaatschappij, extra investeren in Green Deals, duurzame energie, energiezuinige woningen en gebouwen.
- Pensioenfondsen zullen meer in Nederland moeten gaan investeren

GEZIN

Het gezin is de plaats waar mensen 'thuis' zijn. Waar kinderen veilig kunnen opgroeien. Waar mensen verantwoordelijkheid voor elkaar dragen en voor elkaar zorgen. Waar grenzen worden gesteld als dat nodig is. Die thuisbasis – in welke samenstelling dan ook – is onbetaalbaar en onvervangbaar.

Financiële lasten voor gezinnen verlichten

- Gezinnen met modale en middeninkomens zullen minder belasting gaan betalen.
- We ondersteunen gezinnen in de extra kosten van kinderen
  - Vaste kinderbijslag voor iedereen
  - Inkomensafhankelijk kindgebonden budget.
  - Terugkeer van de Zilvervloot voor later

Ondersteuning van werkende ouders:

- Ouders krijgen meer zeggenschap over hun werktijden (flexibeler)
- Het kraamverlof voor vaders breiden wij uit van 2 naar 5 dagen
- Moeders van een meerling krijgen langer bevallingsverlof
- Kinderopvang moet beter dan nu het geval is, aansluiten bij de school en thuissituatie
- Basisschool krijgt ruimte om zelf buitenschoolse opvang aan te gaan bieden, zodat het combineren van arbeid en zorg voor ouders makkelijker wordt gemaakt

Veilig naar school

- Ouders hebben een vrije schoolkeuze: zodat school aansluit bij thuis
- Coffeeshops in de buurt van scholen moeten worden gesloten
- De leeftijdsgrens voor het kopen en bezitten van alcohol moet worden verhoogd van 16 tot 18 jaar
- De voorlichting tegen de gevaren van drugs en alcohol moet indringender worden

SAMENLEVING

Mensen zijn als geen ander in staat om zelf problemen aan te pakken. Dat doen we elke dag. Thuis, in de wijk, op straat of in verenigingen. Dat vraag om een overheid die burgers vertrouwt. Die burgers de ruimte laat om zelf keuzes te maken als het gaat om hun leven, hun werk en omgeving.

Samen aanpakken

- Ruim baan voor burgerinitiatieven, vrijwilligerswerk en maatschappelijke organisaties
- Meer ruimte voor een actieve inbreng van burgers bij het verbeteren van buurt, onderwijs en zorg
- Nieuwe maatschappelijke impulsen voor ontwikkelingssamenwerking en solidariteit met de allerarmsten in de wereld
- Uitbreiding van de Geefwet als ‘beloning’ voor particulier initiatief

Aanpak bureaucratie

- Sneller, slimmer en minder duur werken bij de overheid, in de zorg en in het onderwijs
- Grote scholen en woningbouwcorporaties kunnen fusies ongedaan maken
- Daadwerkelijke afschaffing van regels en andere administratieve lasten
- Wegsnijden van (interne) managementlagen
- Verkleining van het Nederlandse overheidsapparaat, vermindering van de Europese bureaucratie

Voor meer fatsoen, meer respect

- Hard optreden tegen vandalisme en overlast

- Verhoging van de alcoholleeftijd naar 18 jaar
- Aanpak van straatvervuiling/graffiti
- Ouders betalen voor de schade van hun kinderen
- Voorbeeldgedrag moet beloond worden, waarden en normen worden door iedereen hoog gehouden

INVESTEREN EN HERVORMEN

Met elkaar komen wij sterker uit de crisis. Dat is niet alleen bezuinigen. Daarbij hoort het hele verhaal: investeren en hervormen. Er komt ruimte voor burgers en bedrijven, investeringen in onderwijs en innovatie, minder (overheids)bureaucratie en hervormingen in de gezondheidszorg, voor de arbeidsmarkt en de woningmarkt. Hervormingen vragen een brede gezamenlijke aanpak; nationale akkoorden zijn er een belangrijk onderdeel van.

Investeren in onderwijs en innovatie

- Er komt een Nationaal akkoord onderwijs
- Voor meer kwaliteit van het onderwijs, investeren in leerkrachten en minder bureaucratie van binnen en buiten de school
- Meer uren in en voor de klas
- Terugbrengen van het zittenblijven en beter beroepsonderwijs
- Meer ruimte voor starters en MKB-bedrijven in het innovatiebeleid
- Structureel meer middelen voor fundamenteel onderzoek
- De basisbeurs voor bachelor- en masterstudenten blijft gehandhaafd
- Om te kunnen studeren hoef je niet eerst schulden te maken

Betaalbare zorg voor wie die nodig heeft

- *Solidariteit* in de gezondheidszorg – tussen gezond en ziek, oud en jong, rijk en arm, behoud van een brede volksverzekering voor iedereen die langdurig afhankelijk van zorg is (AWBZ)
- *Preventie*. Er moet meer aandacht komen voor gezondheidspreventie en gezond leven. Dat is een verantwoordelijkheid van mensen zelf, maar ook van de overheid, zorgaanbieders en de samenleving. Er komt een nationaal actieprogramma waar iedereen aan mee kan doen.
- *Betaalbaarheid.* Dit vraagt een nationaal debat over de betaalbaarheid

van en het behoud van de zorg. In de tussentijd zullen maatregelen noodzakelijk zijn om de kostenstijgingen in de zorg te beteugelen door middel van stelsel van maatregelen gericht op minder bureaucratie, aanpak van de topinkomens en een reëel eigen risico/eigen bijdrage.
- *Zorg in de buurt waar dat kan*. De huisarts krijgt een steviger positie en kan ook zorgtaken overnemen van het ziekenhuis. Dat is bespaart kosten en is vaak ook prettiger voor de patiënt. Huisartsbezoek komt niet onder het eigen risico. Er moet meer ruimte komen voor wijkverpleging.

Herstel van vertrouwen op de woningmarkt
- Woningcorporaties krijgen meer armslag om te investeren in huurwoningen en kunnen daarmee doorstroming op de huurmarkt vergroten
- Aflossen wordt bevorderd en bezitsvorming gestimuleerd
- Wie versneld de hypotheekschuld aflost krijgt een bonus
- Handhaven van de hypotheekrenteaftrek: iedereen trekt af tegen een gelijk tarief
- Huurlasten worden eerlijker verdeeld
- Invoeren van bouwsparen voor de eigen woning

Activerend arbeidsmarktbeleid
- Betere werking van de arbeidsmarkt door onder meer: WW-duurverkorting), Werken naar vermogen en een meer activerende bijstand (werk telt!)
- Flex is te flex en vast is te vast; werkzekerheid boven baanzekerheid.
- AOW sneller omhoog en stimuleren langer doorwerken
- Onbelaste reiskostenvergoeding handhaven tot het niveau van 13 cent per kilometer OV
- Er is een sociaal akkoord met werkgevers en vakbonden nodig om meer stage- en arbeidsplaatsen te verkrijgen voor mensen met een beperking. De overheid geeft als werkgever het goede voorbeeld.

FOTO | Bas de Meijer

1. Identiteit en pluriformiteit

"De grote pluriformiteit van onze samenleving roept de vraag op wat Nederlanders nog bindt. Deze vraag zal de komende jaren extra actueel worden door de grote veranderingen die op onze samenleving afkomen: mondialisering, informatietechnologische revolutie en wereldwijde migratiebewegingen. Wat hebben we gemeen en wat maakt ons tot een samenleving? En hoe kunnen nieuwkomers en achterblijvers daarbinnen hun plaats veroveren? Het CDA vindt dat een samenleving, ook een pluriforme, wordt gebouwd op gedeelde waarden. Niet om anderen buiten te sluiten, maar om mensen met elkaar te verbinden. Om duidelijk te maken wat we van elkaar mogen verwachten. Maar het vergt een maatschappelijk debat om deze waarden helder te krijgen."

Wij *kiezen voor een land waarin we samenleven en samenwerken, een land waarin respect en fatsoen de toon zetten.*
Wij maken ruimte voor de samenleving, dat mozaïek van maatschappelijke initiatieven, particuliere organisaties, gemeenschapszin en burgerschap
Wij zijn een familie- en gezinspartij.
Het gezin is voor ons de plaats waar mensen "thuis" zijn, de plaats waar mensen opgroeien, gevormd worden, groeien tot wie ze later zijn, de plaats waar mensen tot hun recht kunnen komen.
Wij respecteren de eigen identiteit van mensen binnen het geheel dat ons land vormt.
Wij willen dat iedereen meedoet, oude en nieuwe Nederlanders.
Wij zijn strikt als het gaat om de immigratie van mensen voor wie het zicht op succesvolle participatie ver weg is, open voor echte vluchtelingen en uitnodigend voor talent, voor studie of werk.
Wij geloven in de kracht van religie, als kompas, als inspiratie, als stut en steun, als bindmiddel.
Wij hechten aan onze democratische rechtsstaat.
Wij zijn trots op ons koningshuis.

SAMENLEVING EN DEMOCRATIE

- Het CDA gelooft in de kracht van Nederland, zoals gevormd door het brede spectrum van maatschappelijke organisaties, verenigingen en andere vormen van particulier initiatief.
- We hebben vertrouwen in verenigingen, sportclubs, kerken, moskeeën, synagogen, tempels, scholen, bedrijven en al die andere verbanden en organisaties die gezamenlijk een unieke bijdrage leveren aan het samenleven. Zo krijgt 'gezamenlijke verantwoordelijkheid' vorm in de praktijk van alledag.
- Nederland is van iedereen die zich voor Nederland inzet.
- Iedereen doet naar vermogen voluit mee. Daarom hechten we aan het eerste artikel van de Grondwet, een grondrecht dat iedereen 'insluit'. In dat verlengde ligt actief optreden tegen discriminatie op grond van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, seksuele gerichtheid of op welke andere grond dan ook.
- Vrijheid van meningsuiting is een groot goed. In een democratie moeten ook minderheden eigen of afwijkende ideeën, opinies en opvattingen kunnen ventileren. Maar het is geen vrijbrief om te beledigen, respectloos te zijn of de samenleving te ondermijnen. De grenzen worden bepaald door de wet en algemene fatsoenregels.
- Geweld dat voortvloeit uit een culturele of religieuze achtergrond, zoals eergerelateerd geweld, vrouwenbesnijdenis of geweld tegen homo's en lesbiennes moet worden aangepakt en er moet goede opvang zijn voor slachtoffers. Extremisme wordt met kracht bestreden.
- Nederland is een moderne democratie met een moderne monarchie, een Oranjemonarchie waar we trots op zijn. De huidige staatsrechtelijke verhoudingen worden gehandhaafd.
- Nationale feestdagen als Koninginnedag en de viering van 4 en 5 mei zijn, als symbolen van nationale saamhorigheid, van bijzondere betekenis.
- Andere nationale symbolen, zoals vlag en volkslied, verdienen aandacht en respect; met name op school.
- De Friese taal is – evenals het Nederlands – een Europees erkende taal en beide verdienen erkenning in de Nederlandse grondwet. Talen en dialecten geven de inwoners handen en voeten in de taal van hun hart. Wij moedigen die ontwikkeling aan. De overheid biedt ruimte aan de ontplooiing van die talen en dialecten.

- Overheden zullen meer ruimte bieden aan een actieve inbreng van burgers bij het ontwerpen, uitzetten en uitvoeren van beleid (burgerparticipatie).
- Uitdrukkelijk zullen burgers meer worden uitgenodigd om mee te denken.
- Lokale en regionale burgerinitiatieven verdienen meer ruimte.
- Terugdringing van bureaucratie – niet alleen bij de overheid, ook binnen onderwijs, zorg en politie – is onderdeel van de aanpak om burgers meer zeggenschap te bieden.
- Vrijwilligers en mantelzorgers verdienen waardering en aandacht.
- Om het particulier initiatief te bevorderen, bepleiten we modernisering van de Geefwet; gekeken wordt naar (nieuwe) fiscale maatregelen op het gebied van geven, beleggen en investeren. Vooral bij amateursport, amateurkunst (waaronder muziek), dorpshuizen en andere sociaal belang behartigende instellingen streven wij naar dezelfde fiscale voordelen, die nu zijn voorbehouden aan algemeen nut beogende instellingen, zoals de gesubsidieerde kunstinstellingen.

RELIGIE EN LEVENSBESCHOUWING

- De vrijheid van godsdienst en levensovertuiging is een wezenskenmerk van de Nederlandse samenleving.
- Wij hechten aan de scheiding tussen kerk en staat. Binnen de publieke ruimte is er ruimte om blijk te geven van persoonlijk geloof. De grens ligt daar waar de kernwaarden van rechtsstaat en democratie worden aangetast.
- Als christendemocratische partij, staande in de christelijk-sociale traditie, erkent het CDA het grote belang van religie, ook in het publieke domein.
- De interreligieuze dialoog tussen mensen is van belang om in Nederland vreedzaam naast elkaar te kunnen leven. Het zijn de gemeenschappen die er werk van moeten maken.
- Ritueel slachten gebeurt met zorg voor dierenwelzijn.

FAMILIE EN GEZIN

- Het CDA is een familie- en gezinspartij. Ieder mens telt: alleen of samen!
- Lastenverlichting voor gezinnen, met name daar waar jonge kinderen

opgroeien, verdient hoge prioriteit. Inkomensmaatregelen willen we steeds toetsen op de gevolgen voor familie en gezin.

- Familie- en gezinsbeleid is meer dan inkomensbeleid. Het gaat ook om een veilige leef- en speelomgeving, onderwijs dat aansluit bij de thuissituatie, opvoedingsondersteuning, ruimte voor meergeneratiewoningen.
- Gezinnen met kinderen bevinden zich in het spitsuur van het leven. Zij moeten werk en carrière combineren met de zorg voor kinderen en mantelzorg voor dierbaren in hun omgeving. Wij willen hen daar in faciliteren en ondersteuning bieden. Dit vraagt ook flexibele werktijden voor zowel mannen als vrouwen.
- Via zowel de vaste kinderbijslag als het kindgebonden budget willen we gezinnen met kinderen zo goed mogelijk tegemoet komen.
- Kinderopvang zal voor ouders beter aansluiten bij de situatie thuis en de situatie op school. Dat vergt veelal kleinschalige, op maat gerichte initiatieven. Procedures die dat belemmeren, moeten worden afgeschaft.
- Het zwangerschaps- en bevallingsverlof zal worden uitgebreid. Dat geldt ook voor het vaderschapsverlof.
- We willen de regels voor buitenschoolse opvang versimpelen.
- Het onderwijs zal zo zijn ingericht dat de school weer voluit de school van kinderen en ouders is.
- Ouders betalen voor de schade die hun minderjarige kinderen aanrichten.
- Er moet vroegtijdig kunnen worden ingegrepen als het bij de opvoeding in risicogezinnen misgaat.
- Het netwerk rond het gezin speelt een belangrijke rol: de zorg voor de jeugd is niet alleen van professionals.
- Kindermishandeling verdient een straffe aanpak.
- Opvoedingsondersteuning kan het beste via de gemeenten worden georganiseerd. Daarom wordt de decentralisatie van de jeugdzorg onverkort doorgezet. Hulpverleners werken (nog) te vaak langs elkaar heen. Dit is niet effectief en leidt tot hogere kosten zonder resultaat. Wij willen dat er daarom wordt gewerkt met één gezinsondersteunend budget bij gezinnen met meerdere problemen.
- De zorg voor jeugd zal laagdrempelig ingericht worden. Daarom komt er geen eigen bijdrage in de ambulante jeugdzorg.
- De maatschappelijke stage wordt stapsgewijs verdiept en uitgebreid om de integratie en de participatie onder jongeren te versterken. Samen met (sport-)

verenigingen, scholen en andere organisaties worden initiatieven ontwikkeld.

SPORT, MEDIA, CULTUUR

- Sport is maatschappelijk goud dat verzilverd moet worden. Zonder vrijwilligers is er geen sport. Die inzet verdient aanmoediging. Ook op school is sport en bewegen nodig in de strijd tegen het overgewicht bij kinderen.
- Bedrijven, sportverenigingen, maatschappelijke organisaties en zorgverzekeraars en overheden slaan de handen ineen om sport en bewegen te stimuleren.
- Bij een pluriforme samenleving hoort een pluriform omroepbestel, aantoonbaar verankerd in de samenleving waarin ledenomroepen voldoende armslag krijgen. Regionale en lokale omroepen zijn van zo'n grote betekenis dat ze blijvend aandacht verdienen. Regionale mediacentra worden gestimuleerd, ook om zo een sterke regionale pers te borgen.
- Ook kunst en cultuur staan of vallen met pluriformiteit en identiteit. Daarom willen we dat kunst- en cultuurinstellingen goed geworteld zijn in de samenleving, breder publiek aantrekken, nieuwe groepen aanspreken en meer eigen inkomsten genereren. Wij staan voor een samenleving waarin mensen al op jonge leeftijd via educatie en participatie met cultuur in aanraking komen, waarin naast topkwaliteit erkenning is voor amateurkunst en volkscultuur en waar toptalent de ruimte krijgt. Aandacht voor talentontwikkeling is nodig om het evenwicht in deze keten van voorzieningen te garanderen.
- Het cultureel en religieus erfgoed zal breed toegankelijk moeten zijn. Om het in goede staat te houden, verdient onderhoud en restauratie van monumenten aandacht. Monumenten die leeg komen te staan, krijgen een nieuwe bestemming.
- Cultuur en erfgoed dragen bij aan identiteit en innovatie. Voor steden en regio's leveren investeringen in cultuur een bijdrage aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat, groei van toerisme en toegevoegde waarde voor de (creatieve) economie. In de regio hebben instellingen een belangrijke waarde voor de culturele infrastructuur. In het hele land verdienen kunst en cultuur een volwaardige plaats.
- Het CDA wil cultureel ondernemerschap en kunstproductie in eigen land bevorderen door in te zetten op alternatieve bronnen van financiering.

INTEGRATIE

- Het CDA wil meer werk maken van inburgering. Mensen die inburgeren zullen tenminste een startkwalificatie behalen. Goede beheersing van het Nederlands is een minimum. Ook zal de nadruk komen te liggen op de verantwoordelijkheden ten opzichte van de Nederlandse samenleving.
- Van oudere immigranten, afkomstig uit de eerste generatie, mag worden gevraagd zichzelf zo veel mogelijk te redden in de winkel, op het schoolplein en bij de huisarts. Inburgeringscursussen zijn nodig om ook ouderen meer bij de samenleving te betrekken.
- Het behalen van het inburgeringsexamen is voorwaarde voor verkrijging van een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd. Dat is inclusief een maximale inspanning om zich te kwalificeren voor de arbeidsmarkt. Wie aan de kant blijft staan komt niet in aanmerking voor een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd. Wie afwijzend of negatief doet, krijgt een boete of wordt gekort op zijn uitkering.
- Als handelsnatie moet Nederland het hebben van mensen die in meer dan één wereld thuis zijn. Bij de vormgeving van dubbele nationaliteit wordt met dit uitgangspunt rekening gehouden.

ASIEL EN IMMIGRATIE

- De asielprocedures zullen beter, korter, duidelijker en efficiënter worden. Om te voorkomen dat mensen zonder toekomstperspectief langdurig in Nederland verblijven, zullen de procedures zo worden ingericht dat de IND binnen zes maanden duidelijkheid verschaft.
- De (taal)eisen voor (huwelijks)migranten worden aangescherpt.
- De procedures voor asielmigratie en reguliere migratie blijven strikt gescheiden.
- Bij het toelaten van arbeidsmigranten zijn de behoeften van de Nederlandse arbeidsmarkt leidend. Kenniswerkers en studenten worden sneller toegelaten.
- In zijn uiteindelijke beslissing over een asielverzoek laat de verantwoordelijke bewindspersoon in schrijnende gevallen meewegen of een asielzoeker een positieve rol in zijn gemeenschap speelt en er geworteld is geraakt (discretionaire bevoegdheid).

- Wij hebben oog voor belangen van (asiel)kinderen die in Nederland geworteld zijn als gevolg van de oude procedures. De verantwoordelijk bewindspersoon moet eigenstandig per geval een beslissing kunnen nemen (op basis van zijn discretionaire bevoegdheid), met name om in individuele, schrijnende gevallen een impasse te doorbreken. Dat het belang van het kind een belangrijke rol speelt, spreekt voor zich. Uitgangspunt moet zijn dat het kind niet wordt gescheiden van de ouders.
- Een harmonisatie van de regels voor toelating, een evenwichtige verdeling van migratie en een gemeenschappelijke aanpak van het terugkeerbeleid zijn binnen de Europese Unie onverminderd van belang. Wij werken toe naar een gemeenschappelijk Europees asielbeleid, waarbij asielaanvragen en opvang in de regio van herkomst plaatsvinden en erkende asielzoekers zo nodig via hervestiging naar de EU-landen komen.

FOTO | ANP Gerald van Dalen

2. Via Europa in de wereld

"We leven in een klein land met een enorm buitenland. Meer dan ooit is de wereld een dorp geworden, ons dorp. Nederland moet daarin voluit meedoen, om er zelf van te profiteren, maar ook om de wereld beter te maken. Tegelijk slinkt onze invloed. Om ondanks de mondiale machtsverschuivingen een sterke positie te kunnen behouden, zal de Europese Unie meer als eenheid, zuiniger en slagvaardiger dan nu moeten opereren. Het CDA ziet de onmiskenbare verbondenheid tussen Nederland en Europa. Ons land kan een voorname positie verwerven op het wereldtoneel door en met Europa. Tegelijk moet Nederland blijven investeren in kleinschalige gemeenschappen en nabijheid, op het platteland maar zeker ook in de stad. Juist in een grote wereld hebben mensen behoefte aan overzicht en menselijke maat waar mensen kunnen omzien naar elkaar. Mondialisering en kleinschaligheid zijn geen tegenpolen."

Wij *werken aan versterking van de Nederlandse positie in de wereld. En dat kan niet zonder Europa.*
Wij willen een Europa dat de Nederlandse belangen verdedigt, waarborgt en versterkt.
Wij voeren in het buitenland een beleid waarvan de toepassing van het internationale recht de kern is, vrijheid, vrede en veiligheid essentiële ingrediënten zijn en de mensenrechten een centrale opdracht vormen.
Wij werken aan een nieuwe agenda voor internationale samenwerking, vanuit de gedachte van toenemende gedeelde belangen, wederzijdse verantwoordelijkheid en internationale solidariteit.
Wij achten de rol van maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen, bedrijfsleven en particulier initiatief in internationale samenwerking van vitaal belang.
Wij willen via de NAVO wereldwijd bijdragen aan internationale missies en crisisbeheersing.
Wij zijn trots op onze krijgsmacht.

IN EUROPA

- Het CDA vindt Europa als waardengemeenschap belangrijk, in het licht van de gedeelde geschiedenis. De Europese Unie heeft Nederland veel te bieden. Het is in het directe belang van Nederland om van een democratisch Europa een sterk werelddeel te maken.
- Het Europese integratieproces is geen doel op zichzelf. Het is de weg voor een handelsnatie als Nederland om de interne markt te versterken en de invloed in de wereld te vergroten en de waarden te waarborgen waar wij als Europa voor staan: vrijheid, democratie, rechtsstaat en mensenrechten.
- De Europese Unie beperkt zich tot kerntaken. Daarom wil het CDA doorgaan met vermindering van EU-regels met 25%. Er is een zuiniger en meer doorzichtige Europese bestuurscultuur nodig, bijvoorbeeld doordat het Europees Parlement op een vaste plek vergadert.
- De Europese samenwerking zal gebaseerd moeten zijn op duidelijke prioriteiten, afgeleid van wat we – als Nederland — willen. Te beginnen met een krachtige aanpak van de financiële, monetaire en economische crisis. Dit geldt ook voor de verdere ontwikkeling van het buitenlandbeleid van de EU.
- Nieuwe ontwikkelingen vereisen een zelfbewust en flexibel buitenlandbeleid dat rekening houdt met onze belangen en die van onze bondgenoten. Coherentie van buitenlandbeleid moet worden gestimuleerd: de verschillende onderdelen moeten beter op elkaar worden afgestemd.
- De Economische- en Monetaire Unie moet worden voltooid om een stabiele eurozone te krijgen.
- Aanpak van de economische crisis vergt sterkere coördinatie en integratie op Europees niveau, te verankeren in Europese verdragen:
  - forse versterking van de begrotingsdiscipline, inclusief het handhaven van sancties;
  - handhaving van de Europese begrotingscommissaris;
  - het behouden van een sterke onafhankelijke Europese Centrale Bank,
  - beter Europees toezicht op het bankwezen en de financiële markten;
  - een actief beleid om te komen tot sterkere concurrentiekracht van economisch zwakke EU-landen.
- Grensoverschrijdende thema's als energie, asiel en migratie, voedselzekerheid duurzaamheid, buitenlands beleid, defensie en het actief bestrijden van corruptie binnen de EU zijn andere Europese prioriteiten.

- In de EU zullen de internationale weg-, spoor- en vaarverbindingen verder worden ontwikkeld.
- De Raad van Europa speelt een essentiële rol op het gebied van mensenrechten, rechtsstaat en democratie in heel Europa. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens verdient respect en ondersteuning in zijn belangrijke werk.
- Het Nederlandse pensioenstelsel mag niet door de Europese Unie worden aangetast.
- Het Europees Sociaal Fonds wordt ingezet ten gunste van langere arbeidsparticipatie en de ondersteuning van bijscholing.
- Voor het CDA is grensoverschrijdende samenwerking een zeer belangrijk deel van het Europese integratieproces. Daarom zullen grensoverschrijdende initiatieven in Euregioverband die bijdragen aan het vereenvoudigen van werken en wonen over de grens gestimuleerd worden en mobiliteit en sociale coördinatie ten behoeve van grensarbeid worden versterkt.
- Een goede balans is nodig tussen het vrije verkeer van werknemers binnen de Europese Unie en het tempo waarin de werknemers uit nieuwe lidstaten tot de Europese markt kunnen toetreden.
- Arbeidsmigratie binnen de EU moet op eerlijke voorwaarden gebeuren: malafide constructies, waardoor oneerlijke concurrentie met Nederlandse werknemers plaatsvindt, moeten we bestrijden. EU-burgers die als zzp'er of op detacheringsbasis komen werken moeten zich registeren, zodat we deze constructies gerichter kunnen controleren. Arbeidsmigranten die besluiten in Nederland te blijven, dienen actief te integreren.
- Malafide uitzendbureaus en werkgevers die zich niet aan lokale cao's houden worden hard aangepakt. Bestaande Nederlandse wetten worden strenger gehandhaafd, ook om oneerlijke concurrentie op arbeidsvoorwaarden te voorkomen.

- Bestrijding van georganiseerde criminaliteit — te denken valt aan: drugshandel, mensenhandel en prostitutienetwerken en cybercrime — vergt versterkte samenwerking van justitie en politie over de grens.
- Buitengrenzen van de EU worden strenger gecontroleerd. Dat vergt meer gezamenlijk optreden van EU-lidstaten en versterking van het grensagentschap Frontex.
- Het tijdelijk instellen van controles aan binnengrenzen kan worden toegestaan, maar alleen in uitzonderlijke gevallen.

- Het einde van het uitbreidingsproces van de Europese Unie nadert. Terughoudendheid ten aanzien van EU-uitbreiding moet worden nagestreefd. Elke nieuwe uitbreiding moet strikt getoetst worden aan de Kopenhagencriteria.

- Om de afstand van Europa tot de Nederlandse burger te verkleinen, wordt het Nederlandse parlement proactiever met betrekking tot Europese zaken.
- Het Nederlandse parlement gaat nieuwe wetten eerder en beter toetsen op haalbaarheid met het Europese recht.
- De Eerste en Tweede Kamer moeten de gele kaart trekken als de Europese wetgeving in strijd is met het principe van subsidiariteit.

- Nederland zet zich samen met de Europese bondgenoten in voor een versteviging van de democratie en rechtsstaat en voor economische ontwikkeling in het Midden-Oosten en Noord-Afrika. Het is van groot belang dat een goede, representatieve parlementaire democratie er wortel schiet, de mensenrechten worden geëerbiedigd en de positie van religieuze minderheden en vrouwen wordt versterkt.
- Het CDA heeft speciaal oog voor mensen die vervolgd worden vanwege hun godsdienst. Vooral de positie van christelijke minderheden, die al 2000 jaar in het Midden-Oosten aanwezig zijn, en bedreigd worden en verdreven worden, heeft speciale en voortdurende aandacht.

IN DE WERELD

- Internationale samenwerking is meer dan vanzelfsprekend. Wie wereldwijde problemen wil aanpakken, oplossingen wil aanreiken, ongelijkheid wil tegengaan zal over grenzen heen moeten samenwerken.
- Om grote mondiale uitdagingen aan te pakken — zoals het duurzaam beheren van natuurlijke hulpbronnen, klimaat, veiligheid, voedselvoorziening, waterbeheer en migratie – zal Nederland een actieve rol moeten spelen.
- Nederland blijft bijdragen aan het verbeteren van de leefomstandigheden van mensen in fragiele staten en conflictgebieden. Maatschappelijke organisaties zijn bij dit proces onmisbaar. Bescherming en verbetering van de positie van (religieuze) minderheden en vrouwen is hierbij van belang. In dit kader hecht het CDA grote waarde aan de VN-resolutie 1325 over vrouwen, vrede en vei-

ligheid. Vrouwen zijn niet alleen slachtoffer, maar ook *agents of change* en spelen een belangrijke rol bij wederopbouw en het realiseren van duurzame vrede.

- De ingezette modernisering van de ontwikkelingssamenwerking gaat door. Voorop staat concentratie van ontwikkelingssamenwerking op een beperkt aantal partnerlanden, gericht op zelfredzaamheid en duurzame economische ontwikkeling. Effectiviteit staat centraal: bereiken we de gewenste effecten?
- Coalities met bedrijven, banken, particuliere donoren, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties (hier en daar) zijn belangrijk voor het succes van de nieuwe strategie.
- Maatschappelijke organisaties worden nauw betrokken bij de (nieuwe) ontwikkelingsagenda — nodig als ze zijn om te komen tot mondiaal burgerschap en het maatschappelijk verantwoord ondernemen.
- Het particulier initiatief is een vitaal, onmisbaar bestanddeel van internationale solidariteit met armen in de wereld. Onderlinge kennisdeling komt de kwaliteit van de internationale samenwerking ten goede.
- Nederland zal een leidende rol spelen bij de vernieuwing van de klassieke Noord-Zuid-hulp — de Official Development Assistance (ODA) bestaande uit overdrachten van middelen/schenkingen — tot andere vormen van internationale samenwerking. Tot die tijd is het de ambitie vast te houden aan internationale afspraken, waaronder de 0,7% norm, en de beschikbare gelden conform de ODA-criteria te besteden.
- Bij de vernieuwde vormen van internationale samenwerking koerst Nederland op het aansporen van andere en nieuwe financieringsbronnen, geëngageerd burgerschap, duurzame productie, bestrijding van corruptie en maatschappelijk verantwoord ondernemen.

- Een alomvattend vredesakkoord voor het conflict tussen Israël en de Palestijnen zal echte vrede brengen in het Midden-Oosten. Een levensvatbare tweestatenoplossing, met als uitgangspunt de grenzen van 1967, is daarbij het doel. Bilateraal en via de EU zet Nederland zich daar voor in. De internationale gemeenschap zal de voorwaarden voor een duurzame vrede moeten scheppen, op basis van het internationaal recht. Om de kans op vrede te behouden zijn drukmiddelen nodig, die de partijen bewegen beleid te staken dat een rechtvaardige oplossing in de weg staat.

DEFENSIE

- Nederland speelt een actieve rol binnen de NAVO, en in een veelheid van missies binnen diverse internationale kaders, onverminderd noodzakelijk voor bescherming van het grondgebied, wereldwijde verdediging van Nederlandse belangen en bevordering van de internationale rechtsorde.
- Om een innovatieve, veelzijdig inzetbare en slagvaardige krijgsmacht in stand te houden, zijn voldoende investeringen en duurzame financiering nodig. Verdere bezuinigingen op defensie tasten de veelzijdige inzetbaarheid en de noodzakelijke slagkracht van de krijgsmachten aan.
- De defensiesamenwerking met gelijkgezinde partnerlanden wordt voortgezet en uitgebreid, om te beginnen in Europa. Dat vergroot de slagkracht.
- De krijgsmacht zal ook worden ingezet voor de bestrijding van drugshandel, illegale immigratie, terrorisme en piraterij.
- Goed gemotiveerd, geoefend en opgeleid personeel — onontbeerlijk voor een goed functionerende krijgsmacht — verdient de aandacht. Daartoe behoren ook goede zorg en nazorg.
- Defensie gaat een actiever reservistenbeleid voeren. Veteranen verdienen blijvende erkenning en waardering.

FOTO | ANP Robin Utrecht

3. Duurzame dynamiek

"Ondernemers zijn van groot belang voor de Nederlandse economie en maatschappij. Wij kiezen voor ontwikkeling en groei die in alle opzichten duurzaam en innovatief is. Er moet volop ruimte komen voor het opwekken van duurzame energie, op (inter)nationaal niveau en op kleine schaal. We moeten ook ons energieverbruik verminderen, door beter te bouwen en schoner te rijden en efficiënter te produceren. Van een ouderwetse economie die grondstoffen en goederen verbruikt, moeten we omschakelen naar een kringloopeconomie waarin grondstoffen en materialen worden bewaard en hergebruikt. We kiezen voor vitale, duurzame steden en voor ruimte om met nieuwe initiatieven de krimp in plattelandsregio's op te vangen."

***Wij** geven ondernemers, als aanjagers van dynamiek, erkenning voor wat zij doen voor Nederland. Zij verdienen het geld voor Nederland.*
Wij kiezen voor groei die in alle opzichten duurzaam en innovatief is
Wij willen Nederland sterk houden en onze wereld mooi en vruchtbaar achterlaten voor volgende generaties.
Wij zijn samen verantwoordelijk voor onze leefomgeving. Onze keuzes doen er maatschappelijk toe.
Wij steunen de aanjagende rol van maatschappelijke organisaties om Nederland van een wegwerpeconomie om te vormen tot een kringloopeconomie.
Wij kiezen voor onze prachtige natuur en ons mooie cultuurlandschap.
Wij maken burgers en maatschappelijke organisaties medeverantwoordelijk voor het op innovatieve wijze samenwerken tussen natuur, recreatie, agrarisch natuurbeheer en landbouw.
Wij willen dat Nederland bereikbaar blijft.
Wij willen dat mishandeling en verwaarlozing van dieren stevig wordt aangepakt.

ONDERNEMERSCHAP

- Ondernemers verdienen respect voor datgene wat zij doen voor ons land. Speciale aandacht moet er zijn voor het MKB. Zij zijn de motor van onze economie.
- Ondernemers in gezonde markten verdienen steun. Daarom kiezen we voor de teruggave van de tijdelijke lastenverzwaringen.
- Wij bepleiten de ambitieuze voortzetting van het programma 'Vermindering

regeldruk', dat neerkomt op een jaarlijkse vermindering met 10% in 2014 en 2015 en met tenminste 5% in de jaren er na. Voor ondernemers moet dat (letterlijk) merkbaar zijn. Ondermeer de bestaande regelgeving, bijvoorbeeld op het gebied van belastingen, toezicht en ruimtelijke ordening wordt vereenvoudigd.
- Generieke innovatieregelingen worden aantrekkelijk gemaakt voor het midden- en kleinbedrijf.
- Binnen de Europese Unie zet Nederlands zich principieel in voor gelijke concurrentievoorwaarden.
- Het familiebedrijf dat zowel de bezittingen als de waarden door wil geven aan de volgende generatie past bij onze ambitie voor een meer duurzame economie.
- Wij steunen bedrijven die initiatieven nemen die verder gaan dan de wettelijke eisen op het gebied van duurzaamheid, veiligheid en sociale innovatie. Bestaande (fiscale) investeringsregelingen worden samengevoegd.
- Er komt meer ruimte voor starters en MKB-bedrijven in het innovatiebeleid.
- De topsectorenaanpak wordt met kracht voortgezet.
- Voor de toekomst van volgende generaties geven wij een hoge prioriteit aan een krachtig, veelzijdig, realistisch, helder milieubeleid. De *Green Deal*-aanpak wordt geïntensiveerd. De overheid ondersteunt op deze manier de realisatie van duurzame initiatieven. Hiervoor komen ook financiële middelen beschikbaar.
- Bij toepassing van aanbestedingsregels dienen ook MKB-bedrijven een reële kans te krijgen op een opdracht van de overheid. Daarbij dient de EU regelgeving niet strenger te worden toegepast dan noodzakelijk.

ENERGIE

- Nederland moet de komende decennia investeren in de transitie naar een koolstofarme, duurzame economie. Op weg naar de koolstofarme en duurzame economie in 2050 zijn heldere doelstellingen nodig. Om de klimaatverandering te beperken tot minder dan 2% steunt het CDA de Europese doelstelling om de uitstoot van broeikasgassen met 80 tot 95% te verminderen ten opzichte van 1990. Investeren in hernieuwbare energie en energiebesparing is het antwoord op de uitdagingen van energiezekerheid en klimaatverandering.

Kolencentrales en kernenergie zijn op de lange termijn niet meer nodig. Voor het CDA is het emissiehandelssysteem (ETS) een belangrijk instrument in de verduurzaming van de economie. Het CDA zet in op aanscherping van het emissiehandelssysteem, waarbij uitgegaan wordt van een gelijk speelveld.

- Wij gaan alles op alles zetten voor 8% duurzame energie in 2016 en 14% duurzame energie en 20% CO_2 reductie in 2020. Dit is ook van belang voor energiezekerheid. Het gebruik van restwarmte van bedrijven en energiecentrales door de aanleg van warmtenetten is één van de vormen van alternatieve energievoorziening waaraan de overheid prioriteit geeft.
- Wij zijn groot voorstander van het stimuleren van decentrale energieopwekking en duurzame energieopslag. Er worden experimenten uitgevoerd rond het ruimer salderen (ook voor de meter) van decentraal opgewekte duurzame energie met het oog op het ontwikkelen van een goede algemene regeling op termijn. Energiecoöperaties kunnen hierbij een rol spelen Ook voor VVE's worden belemmeringen weggenomen.
- Private investeringen in verduurzaming willen wij aantrekkelijker maken. Wij pleiten voor lokale en regionale fondsen voor energiebesparing. Gemeenten en provincies zorgen voor de cofinanciering en stimuleren kleinschalige energieopwekking.
- Voor nieuwbouwwoningen worden strengere normen gehanteerd voor energie-efficiency. Door middel van *green deals* is versterking van duurzame bouw mogelijk. Tevens wil het CDA betere energie-efficiency voor bestaande woningen bevorderen.
- Woningcorporaties krijgen de mogelijkheid om investeringen voor energiebesparing aan de huurder door te berekenen waarbij het voordeel van de lagere energierekening aan de huurder toevalt.
- De stimuleringsregeling voor duurzame energie (SDE+) wordt versterkt.
- De overheid helpt bij het realiseren van duurzame energie-projecten door betere procedures en regelgeving. Vergunningverlening dient niet onnodig belemmerend te werken.

NATUUR, MILIEU EN RUIMTE

- Het draagvlak voor onze natuur zal worden verhoogd door betere verbindingen met recreatie, landbouw en overige economie. De natuur moet regionaal

goed worden beheerd en wordt effectief en simpel beschermd in lijn met Europese regelgeving.
- Afval is een grondstof. Nederland moet in Europa leidend zijn ten aanzien van afvalvermindering en hergebruik van afval. Aan het einde van de volgende kabinetsperiode dient 85% van het afval te worden hergebruikt.
- Nederland is de veiligste delta ter wereld. Dit moet zo blijven. De uitvoering van het hoogwaterbeschermingsprogramma heeft prioriteit; zwakke plekken (zoals de Afsluitdijk) worden aangepakt. De financiering vindt plaats via het Deltafonds. Daarnaast is aandacht nodig voor voldoende zoet water tijdens droge periodes en voor het tegen gaan van verziltingsprocessen.
- Wij vinden één Omgevingswet nog steeds belangrijk en streven naar een snelle introductie met praktische procedures. Deze vervangt vijftien bestaande wetten en onderdelen van tientallen andere wetten. Hierdoor worden (administratieve) lasten voor burgers en bedrijven verlaagd, bijvoorbeeld bij het aanvragen van een vergunning.

STEDEN EN REGIO'S

- De kwaliteit van de omgeving en leefbaarheid is belangrijk voor mensen in de stad en op het platteland.
- Het CDA pakt het misbruik van de Winkeltijdenwet aan. Aan gemeenten kunnen maximaal 12 koopzondagen worden toegestaan.
- Steden hebben ieder hun eigen dynamiek en creativiteit. Door het stedenbeleid moet hiervoor ruimte worden geboden. Stedelijke problemen worden integraal aangepakt. Het CDA zet in op leefbaarheid van de steden, in alle opzichten, fysiek en sociaal en voor iedereen. Het zijn de mensen die de stad maken tot wat hij is.
- Groen is ook in de stad belangrijk voor de gezondheid. Wij maken ruimte voor "stadslandbouw" en andere initiatieven die groen in de stad stimuleren. Natuurgronden die gebruikt worden voor bouw en infrastructuur worden gecompenseerd.
- De beschikbaarheid van werk en basisvoorzieningen is belangrijk voor de leefbaarheid in de steden en op het platteland, ook met een krimpende bevolking. Nieuwe initiatieven voor zorg, onderwijs, welzijn en cultuur krijgen alle ruimte.

- Er moeten meer gezinswoningen worden gebouwd in de steden.
- Herbestemming van bestaande panden heeft de voorkeur boven sloop of extreem langdurige leegstand. In dit kader dienen gemeenten snel meer bevoegdheden te krijgen, ook om verdere verpaupering van wijken en industrieterreinen tegen te gaan. Bij renovatie/nieuwbouw wordt op duurzaamheid gelet. Het CDA handhaaft het algehele kraakverbod.

BEREIKBAARHEID

- De infrastructuur in Nederland wordt verder versterkt. Het CDA zet in op een betere benutting van de bestaande infrastructuur, waarbij goede combinaties gemaakt worden tussen verschillende bestaande en nieuwe vormen van vervoer (bijv. snelfietspaden).
- De onbelaste reiskostenvergoeding voor woon-werkverkeer blijft bestaan tot het kostenniveau van het openbaar vervoer.
- Het CDA wil meer laadpunten voor elektrische auto's, zodat deze duurzame ontwikkeling wordt gestimuleerd.
- Met goed en hoogwaardig openbaar vervoer kan de leefbaarheid en bereikbaarheid van stad en regio fors verbeteren. De sociale functie van het openbaar vervoer verdient extra aandacht. Bij het huidige intensieve gebruik van het nationale spoorvervoer zetten we vooral in op goed beheer en onderhoud. Uitbreiding van het huidige spoornet verdient hoge prioriteit, waarbij regionale overheden mee kunnen financieren.
- De splitsing tussen NS en ProRail wordt ongedaan gemaakt.
- Het CDA is voorstander van een duurzame bereikbaarheid. Daarbij past de stimulering van het gebruik van de fiets.
- Er komt een gerichte aanpak voor veelplegers in het verkeer. Het puntenrijbewijs wordt uitgebreid naar alle bestuurders. Een bestuurder is bij drie grove overtredingen zijn rijbewijs kwijt.
- De binnenvaart verzorgt 25% van ons binnenlandse transport. Deze groene wijze van vervoer ontlast onze wegen. De binnenvaart wordt gestimuleerd door het bevorderen van schonere motoren, het openhouden van (kleine) vaarwegen, het stimuleren van overslagfaciliteiten naar weg en spoor en aandacht voor ligplaatsvoorzieningen.

LAND- EN TUINBOUW, VISSERIJ EN DIERENWELZIJN

- Betaalbaar en duurzaam geproduceerd voedsel is van levensbelang voor iedereen. Het CDA is daarom trots op onze agrarische sector. Onze land- en (glas)tuinbouw levert een grote bijdrage aan de economie en aan het beheer van ons landschap. In de wereld geldt het als voorbeeld vanwege kwaliteit, duurzaamheid, innovatie en efficiency. Het CDA zal alles in het werk zetten om de positie van de Nederlandse agrarische sector te versterken.
- Wij ondersteunen de initiatieven in de sector die verder gaan dan wettelijke eisen op het gebied van duurzaamheid, zoals Beter Leven Kenmerk, Kas als Energiebron en Duurzame Zuivelketen.
- Wij bevorderen binnen de EU de samenwerking tussen landen en instanties om te komen tot een proactief beleid voor snelle crisisaanpak ten behoeve van de voedselveiligheid.
- Ondernemers die investeren in ecologische, economische en sociaal verantwoorde duurzaamheid (onder meer op het vlak van volks- en diergezondheid, dierenwelzijn, landschappelijke inpassing en beperking milieudruk) verdienen ruimte.
- Wij zetten ons in voor sterke gezins- en familiebedrijven. De grootschalige intensieve veehouderij, die alleen op kostenconcurrentie is gericht, wordt beperkt.
- Voor sterke gezins- en familiebedrijven is het belangrijk dat de productie binnen de EU zoveel mogelijk aan dezelfde wettelijke voorwaarden behoeft te voldoen. Daarnaast stimuleren we initiatieven om te komen tot nieuwe vormen van verdienmodellen voor ondernemers in de primaire sector.
- Het CDA staat pal voor een goede volksgezondheid. Om antibioticaresistentie te verminderen moet het antibioticagebruik in de veehouderij worden geminimaliseerd.
- Wij kiezen voor een Europees landbouwbeleid met aandacht voor de toekomstige uitdagingen (tekorten aan voedsel, energie en grondstoffen). We moeten beter en slimmer produceren met minder gebruik van energie en grondstoffen.
- Wij zijn voor het opheffen van handelsbelemmeringen en een optimale markttoegang tot andere landen. Mede daarom zijn we voor het in stand houden van landbouwraden.
- Om de concurrentiepositie van Nederlandse agrariërs te verbeteren pleiten

we voor het verminderen van de regeldruk, ook in Europees verband.

- Wij steunen een verdere vergroening van het gemeenschappelijk landbouwbeleid door innovatie, aandacht voor biodiversiteit en toename van dierenwelzijn. Daarbij wordt de regeldruk niet verhoogd. Het telen van gewassen die enkel dienen als fossiele brandstof is in dit kader geen wenselijke bijdrage en dient daarom op geen enkele wijze te worden gestimuleerd.
- De visserijsector heeft grote stappen voorwaarts gezet door de inzet van nieuwe vistechnieken en via keurmerken voor duurzame vis (MSC en ASC). In internationaal verband moet een gelijk speelveld gelden voor de eisen aan vloot en visvangst. Duurzaam beheer van visbestanden moet uitgangspunt zijn in het Europese visserijbeleid.
- Voor genetische modificatie bij dieren geldt “nee, tenzij”, en bij planten “ja, mits” deze veilig is voor mens, dier en milieu. Genetische modificatie bij planten kan een belangrijke rol spelen bij wereldwijde voedselzekerheid. In de plantenveredeling moet het kwekersrecht leidend zijn, en de volledige ‘breeders exemption’ dient in het octrooirecht te worden opgenomen.
- Mishandeling en verwaarlozing van dieren wordt stevig aangepakt. Het landelijke meldnummer (‘144 red een dier’) blijft bestaan. De normen voor dierenwelzijn worden in Europees verband aangescherpt. De transportduur van slachtdieren wordt beperkt tot acht uur. Europese afspraken over dierenwelzijn (zoals afschaf legbatterij en verplichte groepshuisvesting voor zeugen) zullen overal worden nageleefd en gehandhaafd.
- Als beschermde dieren door de grote populatie schadelijk worden bijv. wilde zwijnen, ganzen, vossen, steenmarters, moet bestrijding mogelijk zijn.
- We blijven ons inzetten om dierziekten te bestrijden via vaccinatie zonder handelsbeperkingen.

FOTO | ANP Koen Suyk

4. Kennis maakt het verschil

"In de economie van morgen is kennis de sleutel tot succes. Toch dreigt er een kenniskloof dwars door de samenleving. Het CDA kiest ervoor om mensen uit te dagen en te ondersteunen om hun kennis en vakmanschap levenslang op peil te houden. De school van de kinderen is de plaats waar vorming tot verantwoordelijke medeburgers plaats heeft. Ouders en scholen moeten samen organiseren dat kinderen met een taalachterstand die kunnen inlopen voordat ze naar groep 1 van de basisschool gaan. Ouders en scholen overleggen ook hoe ouders werk en gezin kunnen combineren. De vrijheid om scholen te stichten wil het CDA verbreden tot niet-religieuze gronden. Opvoedingsondersteuning dient dicht bij huis en laagdrempelig te worden georganiseerd. Onderwijs en onderzoek op universiteiten en in het bedrijfsleven moeten hun internationaal vooraanstaande positie behouden dan wel verbeteren."

***Wij** investeren in mensen.*
Wij vinden dat het onderwijs van de samenleving is: van de ouders, van de buurt en van de leerkrachten.
Wij vinden dat onderwijs ambitieus hoort te zijn: de basiskwaliteit op orde en de lat verder omhoog.
Wij geloven dat het Nederlandse onderwijs tot één van de beste ter wereld kan behoren, als wij er echt voorrang aan geven.
Wij zijn ervan overtuigd dat investeren in onderwijs leidt tot grotere weerbaarheid van mensen, tot meer kansen.
Wij kiezen er in deze economisch moeilijke tijd bewust voor om te investeren in onderwijs en onderzoek.
Wij geven leerlingen, studenten, leerkrachten en onderzoekers de kans om Nederland weer op de kaart te zette. Nederland moet weer tot de top 5 van de kenniseconomieën behoren.
Wij kiezen voor ambitieus en kleinschalig onderwijs.
Wij vinden het belangrijk dat voor het behalen van een onderwijsdiploma hard gewerkt moet worden.
Wij bepleiten scholen de ruimte te geven meer verschillende leerwegen aan te bieden. Zo voorkomen we uitval en het helpt leerkrachten om leerlingen en studenten op de juiste plek te brengen.
Wij zetten ons ervoor in de schotten tussen kinderopvang (met name de buitenschoolse opvang), de peuterspeelzaal en de basisschool te slechten.
Wij willen de regels die gelden voor buitenschoolse opvang versimpelen, zodat de

regelgeving meer aansluit bij het gebruik in het onderwijs.
Wij maken ons sterk voor goed beroepsonderwijs, een hoeksteen voor de economie.
Wij willen dat mensen zich blijvend ontwikkelen en scholen: een leven lang leren is een opdracht voor de door de overheid bekostigde scholen en het commercieel onderwijs.
Wij koersen aan op een Nationaal Onderwijsakkoord tussen vertegenwoordigers van ouders, leerlingen/studenten, leerkrachten, scholen en overheden.

BASIS OP ORDE, LAT OMHOOG

- Het beleid om de basis in het onderwijs op orde te brengen en de kwaliteit verder te verbeteren wordt onverkort voortgezet. De vormende taak van het onderwijs wordt niet uit het oog verloren. Uitval en zittenblijven worden verder terug gebracht.
- We verlangen van iedereen in het onderwijs extra inzet en willen af van de zesjescultuur. We bevorderen het opbrengstgericht werken en besteden meer tijd en aandacht aan leerlingen die dankzij die extra aandacht beter kunnen presteren.
- We willen de kwaliteit bevorderen door een verdere professionalisering van leerkrachten, directeuren, besturen en toezichthouders.

NIEUWE VERHOUDINGEN

- Het CDA wil komen tot nieuwe bestuurlijke verhoudingen tussen overheid en onderwijs. Scholen krijgen meer ruimte, vrijheid en verantwoordelijkheid om zelf die stappen te zetten om de lat hoger te leggen. Daartoe wordt een nationaal onderwijsakkoord gesloten tussen overheid, (vak)organisaties van onderwijspersoneel, organisaties van schoolbesturen en organisaties van ouders en leerlingen. Scholen worden direct vanuit het rijk gebudgetteerd voor het in stand houden van hun gebouwen, zonder tussenkomst van de gemeente.
- Scholen krijgen hierin meer ruimte om eigen keuzes te maken, onder de voorwaarde dat de onderwijskwaliteit en de onderwijsresultaten toenemen.

Indien deze resultaten niet worden gehaald zal toezicht en controle worden geïntensiveerd.
- De overheid bewaakt de minimumkwaliteit van onderwijs en stelt kerndoelen vast. Voor het overige gaan scholen over de invulling en uitwerking van hun onderwijs. Op die manier wordt de controle door de overheid gereduceerd
- Toetsen is een middel en geen doel op zich. Het is belangrijk dat er een eenduidig systeem bestaat voor eindtoetsen en leerlingvolgsystemen.
- Scholen krijgen meer ruimte om te experimenteren, met als doel de leeropbrengsten te verhogen.
- Instellingen hanteren een menselijke maat. Er zal een beter evenwicht tot stand gebracht worden tussen de gelden die besteed worden aan het primaire onderwijsproces en de diverse managementlagen. Als alle betrokkenen het erover eens zijn kan een school de-fuseren of juist fuseren. Uitgangspunt is dat het onderwijs kleinschalig georganiseerd is.
- Het CDA staat voor het onverkort vasthouden aan de vrijheid van onderwijs, zoals deze sinds 1848 in onze Grondwet is gewaarborgd. De ouders bepalen de vrijheid van richting en inrichting van de bijzondere scholen.

LERAREN

- We investeren in leraren, zij verdienen een hoge maatschappelijke waardering, want het onderwijs is zo goed als de leraar in de klas. Selectie aan de poort laat alleen de allerbeste studenten toe tot lerarenopleidingen. Agressief gedrag van leerlingen en ouders, zowel in verbaal als non-verbaal opzicht tegenover onderwijzend en onderwijsondersteunend personeel, zal door de directie en het bestuur met kracht dienen te worden bestreden.
- De leraar wordt weer leraar en richt zich weer op het lesgeven en het begeleiden van leerlingen. Door de onderwijsassistent krijgt de leraar tijd voor maatwerk. De leraar ontwikkelt weer zelf zijn lesstof door gebruik te maken van digitale leermiddelen. Aanbrengen van meer functiedifferentiatie zorgt voor meer carrièreperspectief in het onderwijs, zonder daarvoor het klaslokaal te moeten verlaten. We willen de lerarenopleidingen en vooral de Pabo weer aantrekkelijk maken voor mannen.
- Voor al het onderwijsgevende personeel en schoolleiders komt er een beroepsregister, onder verantwoordelijkheid van beroepsverenigingen.

OUDERS

- Betrokkenheid van ouders is essentieel om het beste uit ieder kind te kunnen halen en bij te dragen aan de school als waardengemeenschap. Scholen hebben de mogelijkheid in ouderovereenkomsten afspraken te maken over wederzijdse verwachtingen en omgangsvormen.
- Wij staan principieel voor keuzevrijheid van onderwijs voor ouders. Niet alleen op basis van godsdienstige motieven, maar ook vanuit opvoedkundige of pedagogisch-didactische motieven moeten zij scholen kunnen oprichten. Vrijheid van onderwijs is echter geen vrijbrief voor slechte onderwijskwaliteit.

PRIMAIR EN VOORTGEZET ONDERWIJS

- Het CDA wil de schotten tussen opvang en school weghalen. We willen integratie tussen de voor- en vroegschoolse educatie en de basisschool realiseren in de vorm van een groep 0 voor 3-jarigen met een taal- en ontwikkelingsachterstand.
- We willen brede dagarrangementen stimuleren met aandacht voor cultuur en sport voor kinderen in de leeftijd van 4 tot 12 jaar. De basisschool krijgt ruimte om zelf buitenschoolse opvang aan te bieden, wat in het belang van het kind is, en waarmee het combineren van arbeid en zorg voor ouders makkelijker wordt gemaakt.
- De stelselwijziging van passend onderwijs heeft een breed draagvlak, we willen zo min mogelijk bureaucratie bij de samenwerkingsverbanden. Er blijven voldoende middelen om kwetsbare jongeren te ondersteunen.
- Deelcertificaten worden ingevoerd. Zo kan bijvoorbeeld een vmbo-leerling vakken volgen op een hoger niveau, maar ook de vwo-leerling technische vakken volgen die op het moment niet binnen het vwo worden aangeboden. Dit biedt ook kansen voor zorgleerlingen of leerlingen uit het speciaal onderwijs, om talenten optimaal te benutten

LEVEN LANG LEREN

- Wij geven ruimte aan een “leven-lang-leren”.
- Het recht op (bij)scholing moet worden ingebed in arbeidsovereenkomsten.
- Wij willen het deeltijdonderwijs moderniseren en toesnijden op de vraag van de arbeidsmarkt.
- Het mbo en hbo organiseren korte vakopleidingen waarmee personeel zich snel kan bij- en omscholen. De talenten van oudere werknemers als leermeesters in het beroepsonderwijs en begeleiding van maatschappelijke stages worden benut.
- Wij stimuleren beurzen van bedrijven en overheden voor arbeidsmarktrelevante opleidingen.
- Nieuwe aanbieders krijgen ruimte op de markt van “leven-lang-leren”.

MBO, HBO EN WO

- Zonder goed wetenschappelijk, hoger- en middelbaar beroepsonderwijs geen kenniseconomie. Innovatie van techniekopleidingen is essentieel, met name in het mbo, hbo en WO.
- Het CDA zet in op technische scholing voor het bevorderen van écht vakmanschap. In overleg met het bedrijfsleven kan het beroepsonderwijs vorm krijgen. Beroepsonderwijs moet, onder andere door de invoering van de kleinschalige en vakgerichte ambachtsschool nieuwe stijl, weer een positieve keuze worden. Al in het basisonderwijs moet er aandacht zijn voor techniek- en vakgericht onderwijs.
- We zetten in op het aanbieden van Associate Degrees in de vorm van meer samenwerking tussen mbo en hbo.
- Het opleidingenaanbod moet in samenwerking met het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties herijkt worden, zodat onderwijs beter aansluit op de arbeidsmarkt
- We willen in het hoger onderwijs de mogelijkheden voor selectie aan de poort verruimen. Wij staan voor behoud van de basisbeurs in zowel de bachelor- als masterfase. Hierdoor bevorderen we het studeren en voorkomen we het opbouwen van schulden.
- Het CDA wil de mogelijkheden van het OV-reisrecht in het mbo onderzoeken.

- Studies worden beter en flexibeler georganiseerd. Het lesgeven moet prioriteit hebben binnen de instelling.
- Voor opleidingen waar een tekort op de arbeidsmarkt dreigt (zorg, techniek) worden stimulerende maatregelen genomen. Het aanbod is afgestemd op het perspectief op de arbeidsmarkt. Er komt een meer gedifferentieerd collegegeld. Verlaging van het collegegeld kan bijvoorbeeld ingezet worden voor die vakken (denk bijv. aan technische opleidingen en lerarenopleidingen) waar een tekort is of dreigt.

ONDERZOEK EN INNOVATIE

- Het topsectorenbeleid dient met kracht te worden voortgezet. Dat vereist extra investeringen: structureel meer middelen voor (regionale) innovatie en (regionaal) onderzoek vanuit (inter-) nationaal bedrijfsleven, rijksoverheid en regionale/lokale overheden zijn noodzakelijk. Deze middelen worden toebedeeld op basis van (regionale) innovatie en excellentie. Hierbij is cofinanciering door Europees, nationaal en regionaal onderzoeksgeld noodzakelijk.
- In aanvulling hierop zullen structureel meer middelen beschikbaar komen voor fundamenteel onderzoek. Deze zullen op basis van kwaliteit worden toegekend.
- Er komt meer ruimte voor starters en MKB-bedrijven in het innovatiebeleid.

FOTO | ANP Ton Borsboom

5. Waardevolle gezondheid

"De vooruitgang in de medische sector betekent dat mensen vaker genezen van ziekten en dat mensen langer leven. De toename van het aantal ouderen en chronisch zieken vraagt om een verschuiving naar preventie en zelfredzaamheid: wat kunnen mensen zelf doen of zelf betalen? Hoe kunnen we hen daarin ondersteunen? Door wonen en zorg te scheiden en goed te kijken naar welke zorg door verzekeraars gedekt kan worden en welke voorzieningen door gemeenten worden aangeboden, kunnen we de noodzakelijke voorzieningen overeind houden voor hen die zijn aangewezen op langdurige (intensieve) zorg."

***Wij** staan, ook in moeilijke tijden, voor een stelsel van gezondheidszorg dat gebaseerd is op solidariteit, solidariteit tussen ziek en gezond, jong en oud, arm en rijk.*
Wij beseffen dat hervormingen nodig zijn om de gezondheidzorg op den duur betaalbaar te houden. Wij lopen niet weg voor moeilijke keuzen.
Wij doen een beroep op iedereen om verantwoordelijkheid te nemen voor de eigen gezondheid en bij te dragen aan de zorg voor de ander.
Wij bepleiten een verschuiving binnen de zorg naar preventie en naar zelf- en samen-redzaamheid.
Wij ontlopen de discussie niet of alles wat kan ook onbegrensd beschikbaar moet zijn.
Wij kiezen voor een omslag waarbij niet het aanbod, de bureaucratie of de regels centraal staan, maar de vraag van mensen naar zorg, ondersteuning en hulp.
Wij werken er aan dat mensen meer regie krijgen over de zorg.
Kwaliteit van zorg dient het leidend principe te zijn bij beleidsvorming. Kwalitatieve interactie tussen zorgbehoevende en zorgverlener, en de menselijke maat dient centraal te staan in de beleidsvorming.
Wij staan voor een inclusieve samenleving, een samenleving waarin iedereen – ongeacht leeftijd en met en zonder beperkingen — gewoon meedoen.

PREVENTIE: VAN NAZORG NAAR VOORZORG

Van zorg en ziekte, naar gedrag en gezondheid van de mens centraal, focus op gezond leven, maar ook op de gezonde fysieke leefomgeving. Preventie moet een integraal onderdeel zijn van de zorg.
Dit zal meer van mensen gaan vragen, maar ook vragen om zorg die zo dichtbij mogelijk wordt georganiseerd.

- Preventie is een zaak van iedereen en vergt een mentaliteitsverandering. Mensen zelf, werkgevers en producenten, zorgverzekeraars, zorgverleners, onderwijs hebben allemaal een rol. Wij willen samenwerking bevorderen en komen tot een nationale agenda voor een gezonder Nederland. Het rookverbod is een goede preventiemaatregel en moet worden gehandhaafd.
- Eenzaamheid is een van de sociale problemen van deze tijd en raakt veel mensen, bijvoorbeeld onder ouderen komt het vaak voor. Het CDA wil inzetten op het tegengaan van eenzaamheid. Familie, de sociale omgeving en gemeentelijke welzijnswerk en levensbeschouwelijke en religieuze organisaties kunnen helpen bij zingevingvraagstukken en bij het herstellen of zo mogelijk opnieuw vormen van het eigen sociale netwerk.
- Wij stimuleren vernieuwende manieren van zorgverlening, zoals e/Health die er toe bijdragen dat mensen ook als ze ziek zijn meer de regie in eigen hand houden en kunnen blijven participeren.
- Wij streven naar ratificering door Nederland van het VN-verdrag voor rechten van mensen met beperkingen. De inhoud van dit verdrag geldt als uitgangspunt voor de toetsing van wetgeving die op mensen met beperkingen van toepassing is.

LANGDURIGE ZORG EN MAATSCHAPPELIJKE ONDERSTEUNING

De AWBZ brengen wij terug naar zijn oorspronkelijke doel: een volksverzekering voor verpleging en verzorging die langer dan een jaar duurt aan mensen met een langdurige beperking.
We zetten de mens en zijn zorgvraag centraal door hem, waar nodig met ondersteuning vanuit de gemeente, in staat te stellen zo lang als mogelijk zelf de regie op de zorg te voeren. Er hoort ook bij dat mensen zo lang mogelijk in hun eigen thuissituatie kunnen blijven wonen.
Het is niet de kwaliteit van de behandeling die het geluk van mensen bepaalt, maar de kwaliteit van leven. Het welzijn van mensen voorop, daarop inzetten en daarna de zorg bieden die nodig is.

- De AWBZ verzekert langdurige verzorging en verpleging op onafhankelijke indicatie. Alle niet zorgelementen (zoals wonen en verblijf en (maatschappelijke) begeleiding) verdwijnen uit de AWBZ. Een uitzondering wordt gemaakt

voor de begeleiding die onlosmakelijk verbonden is met de 24-uurs zorg.

- Wonen en verblijf betalen mensen zelf, ook als ze zorg nodig hebben. Dat maakt ook nieuwe combinaties van wonen en zorg op maat mogelijk. Begeleiding, welzijnswerk en participatie kunnen gemeenten goed organiseren. Zij leveren maatwerk aan mensen die ondersteuning nodig hebben om deel te nemen aan de samenleving. Voor het CDA is het belangrijk dat ouders hun kinderen met een beperking (ook zwaardere zorgvragen) thuis kunnen verzorgen.
- Kortdurende verpleging en verzorging in verband met geneeskundige zorg komt in de Zorgverzekeringswet. Die zorg kan goed verzekerd worden en sluit vaak aan op de ziekenhuis- en huisartsenzorg.
- De langdurige zorg financieren we persoonsvolgend. Mensen kiezen zelf wie de zorg verleent passend bij de zorgvraag. Een kanteling, zodat de wensen en behoeften van mensen zelf centraal staan. Het PGB blijft op die manier bestaan als een trekkingsrecht in de AWBZ. Dit geldt voor mensen met een indicatie voor intramurale zorg. Als het gaat om de extramurale zorg dan geldt ook dat gemeenten de vrijheid moeten geven voor de keuze van een PGB. Mensen kunnen individueel hun zorgverleners kiezen. Hiermee wordt ook participatie in maatschappij, onderwijs en arbeid bevorderd en komt de weg vrij voor kleinschalige vraaggestuurde zorginitiatieven.
- We bepleiten meer ruimte voor de zorgprofessionals in de AWBZ. Dit om de kwaliteit van zorg te verbeteren en te doen wat voor de zorgvrager nodig is. De persoonsvolgende financiering maakt meer kleinschalige initiatieven mogelijk die zich weer richten op het primaire proces en minder bureaucratisch zijn.
- De beoogde decentralisatie van de AWBZ-begeleiding en die van de jeugdzorg naar de gemeenten worden uitgevoerd. Gemeenten ontvangen voldoende middelen van het Rijk om de taak uit te voeren.
- De AWBZ wordt uitgevoerd door zorgverzekeraars voor hun eigen verzekerden. Dit maakt het mogelijk om tot integrale, vraaggestuurde zorgverlening dicht bij mensen te komen. Samenwerking met gemeenten is essentieel.
- Familie, vrienden en buurtgenoten zijn essentieel voor het zo lang mogelijk zelfstandig functioneren van mensen die zorg behoeven. Zorgverleners geven daarvoor ruimte. Vrijwilligers en mantelzorg en professionele zorg dienen elkaar te versterken. Ondersteuning van mantelzorgers dient meer prioriteit te krijgen. Mantelzorg en reguliere arbeid dienen beter op elkaar afgestemd te worden.
- We willen nieuwe vormen van persoonlijke dienstverlening en eenvoudige

zorgverlening aan ouderen, maar ook aan anderen met een beperking stimuleren. Belemmeringen ter zake worden weggenomen. Mensen met beperkingen hebben in de toekomst behoefte aan meer keuzemogelijkheden om in het dagelijks leven te kunnen blijven participeren.
- Het CDA is voor de herziening van het klachtenrecht in de gezondheidszorg, zodat klachtbehandeling onafhankelijk van zorgaanbieders zal plaatsvinden en er een beroepsmogelijkheid voor de klager komt.
- Ziekenhuizen en zorginstellingen zijn primair gemeenschapsvoorzieningen en dienen zich te ontwikkelen tot maatschappelijke ondernemingen en niet tot op winst uitkering gerichte beurs genoteerde bedrijven. Het CDA is tegen winstuitkeringen door ziekenhuizen en andere zorgaanbieders. Positieve bedrijfsresultaten dienen opnieuw in of ten behoeve van de zorg te worden geïnvesteerd. De ziekenhuizen en zorginstellingen dienen de mogelijkheid te bieden aan de lokale gemeenschap of representanten daarvan om invloed uit te oefenen op het beleid van de instelling.
- Instellingen hanteren een menselijke maat. Als alle betrokkenen het erover eens zijn kan een ziekenhuis of zorginstelling defuseren of juist fuseren, uitgangspunt is dat de zorg kleinschalig georganiseerd is en de kwaliteit van de dienstverlening gewaarborgd is.

CURATIEVE ZORG

Wij willen zorg dicht bij huis, geleverd in de eerste lijn, zo lang dat kan en verantwoord is. Zorg dicht bij huis waarbij de nadruk ligt op gezondheid en gedrag en niet op ziekte en zorg. Zorg dicht bij huis die afgestemd is op de individuele zorgbehoefte van de burger. Maar als dit niet voldoende is, moet er kwalitatief goede tweedelijns zorg beschikbaar zijn. Voor hoogcomplexe zorg kan dit betekenen dat we verder moeten reizen, minder complexe zorg moet ook regionaal beschikbaar zijn. Kwaliteit moet een meer leidend principe worden in de zorg. Alleen kwalitatieve zorg leidt tot meer doelmatigheid. Wanneer de patiënt voorspoediger kan herstellen is dat winst voor het individu en de samenleving.

- Wij willen een zorginfrastructuur die tegemoet komt aan de menselijke maat, het welzijn van de zorgvrager en verantwoordelijkheid van de professional. Zorg geleverd in de eerste lijn en dicht bij huis is veelal goedkoper dan in de

tweede lijn. Het CDA kiest voor één kaderstellend budget en de opheffing van budgettaire schotten voor de eerste en tweede lijn, zodat verzekeraars en zorgverleners de zorg op de meest doelmatige wijze kunnen leveren. Dan kunnen we de groei van dit budget ook in een gezamenlijke afspraak tussen overheid, zorgverzekeraars en zorgverleners beperken tot wat nodig is om de vergrijzing en technologische vernieuwing op te vangen. Aantoonbare kwaliteit, efficiency, innovatie en samenwerking gericht op integrale zorg aan de patiënt dient beloond te worden en minder het aantal verrichtingen. Daar waar thuiszorgorganisaties verpleging in de thuissituatie leveren die noodzakelijk is in verband met medisch specialistische zorg, moeten kwaliteit en deskundigheid gegarandeerd zijn.

- De verzekerde zorg zal beperkt moeten worden tot noodzakelijke zorg. Alle aanspraken in het basispakket moeten hernieuwd worden getoetst aan objectieve criteria van noodzakelijke zorg, die mensen niet zelf kunnen dragen.
- Voor huisartsen en zo mogelijk voor de hele zorg komt gezondheidswinst en kwaliteit van zorgverlening centraal te staan in hun (abonnements-) financiering. Kwaliteit is ook het resultaat van de bejegening en de behandeling zoals die door de patiënt wordt beoordeeld. Wijkverpleging is een onderdeel van de zorg in de eerste lijn. Ze werken in samenwerking met huisartsen en vormen onderdeel van hun praktijk. Het CDA zet zich in voor de aanwezigheid van wijkverpleging in de wijk.
- Zorgverzekeraars zijn de regisseurs van verdergaande spreiding en concentratie van zorg. Kwaliteit van zorg is leidend. Hierbij is specifieke aandacht voor (krimp) regio's. Niet-complexe zorg blijft dicht bij de mensen beschikbaar. De Zorgverzekeringswet wordt daarom zo aangepast dat verzekeraars bij voldoende gecontracteerde zorg, verzekerden niet hoeven te vergoeden wanneer die de keuze maken om naar een niet gecontracteerde zorgaanbieder te gaan.
- Het inkomen van de bestuurders voor maatschappelijke organisaties mag niet hoger zijn dan de balkenendenorm.
- Specialisten zijn onderdeel van het ziekenhuis. De honoraria van specialisten worden betaald en bepaald door het ziekenhuis. Die honoraria van vrijgevestigde medisch specialisten kennen dan dus ook een (omzet)plafond.
- Om de patiëntveiligheid te verbeteren, komt er een uniforme barcodering voor geneesmiddelen en hulpmiddelen.
- Er komt een onderzoek naar de resistentie problematiek rond het gebruik van

geneesmiddelen in de humane geneeskunde.
- Wij willen ook mensen die geestelijke gezondheidszorg nodig hebben stimuleren dat zij zolang mogelijk thuis kunnen blijven wonen en participeren in de maatschappij. De gemeente ondersteunt vanuit de Wmo daar waar patiënten te kort komen om zelfstandig te participeren.
- Om de zorg voor iedereen betaalbaar en toegankelijk te houden, doen we een groot beroep op solidariteit. Om gepast gebruik te kunnen maken van de zorg moeten mensen en zorgverleners zich bewust zijn van de kosten die behandelingen met zich meebrengen. Daarom willen wij mensen inzicht geven in de kosten van de zorg die zij nodig hebben. Waar eigen bijdrage wordt gevraagd, wordt huisartsbezoek uitgezonderd. De draagkracht voor huidige en toekomstige generaties wordt in het oog gehouden.
- Het is van belang dat eerstelijnszorgverleners ook buiten kantooruren reguliere zorg verlenen. Dit voorkomt veelal een beroep op de duurdere acute zorg en geeft mantelzorgers en vrijwilligers betere mogelijkheden om zorg en werk te combineren.
- De zorgtoeslag zorgt ervoor dat mensen de premie voor het basispakket daadwerkelijk kunnen blijven betalen als zij een laag of middeninkomen hebben. De draagkracht van het huishouden blijft leidend bij de toekenning van de zorgtoeslag. De overheid betaalt net als nu de premie voor kinderen.
- Voor goede en integrale zorg is elektronische informatie-uitwisseling tussen zorgverleners essentieel. Patiënten moeten zelf aan kunnen geven welke informatie wordt uitgewisseld (opt-in). Zij krijgen, als eigenaren van de informatie, de mogelijkheid om op een laagdrempelige manier hun informatie te downloaden of mee te nemen om zo onnodig dubbele diagnostiek te voorkomen.
- De vrije artsen keuze dient zo veel mogelijk gewaarborgd te worden.

MEDISCH-ETHISCHE VRAAGSTUKKEN

- Ieder mensenleven, hoe kwetsbaar ook, is altijd volwaardig. Wij vinden dat de menselijke waardigheid en de veiligheid van mensen, thuis of in een zorginstelling, gegarandeerd moeten zijn.
- Goede zorg, begeleiding en ondersteuning van mensen aan het einde van hun

leven is van groot belang en moet ook financieel helder geregeld zijn. Mensen moeten daarbij vrij kunnen kiezen waar zij deze zorg willen krijgen: thuis, in een hospice of in een zorginstelling.

- De meeste zorg vindt plaats rond het levenseinde van de patiënt. In deze laatste levensfase is een goede afweging van medisch handelen en kwaliteit van leven van bijzonder belang. Het CDA vindt het juist in die fase van belang dat mensen zelf, samen met hun naasten, de regie houden op de dan noodzakelijke zorg en ondersteuning. Het CDA wil dat bij de zorg die mensen in hun levenseinde ontvangen de kwalitatieve aspecten van een menswaardig levenseinde centraal staan, en behandelmogelijkheden in dat licht worden bezien.
- Het CDA wil orgaandonatie verder stimuleren. Onderdeel daarvan is het actiever promoten van donorregistratie.
- Gerichte informatievoorziening en preventieve zorg onder jongeren blijft nodig om ongewenste zwangerschappen en abortussen te voorkomen.
- Het CDA zal in de komende kabinetsperiode het debat over de betaalbaarheid en behoud van de zorg, waaronder het wel of niet doorbehandelen, agenderen.

FOTO | ANP Ilvy Njiokiktjien

6. Maatwerk in solidariteit

"De solidariteit tussen generaties, werkenden en niet-werkenden, arbeidsgeschikten en arbeidsongeschikten, alsook lager en hoogopgeleiden moet een nieuwe impuls krijgen. Daarvoor ziet het CDA participatie en emancipatie als sleutelwoorden, onder het motto: ieder mens heeft het recht om mee te doen en de plicht om bij te dragen. Mensen kunnen meer dan zij zelf soms beseffen. De uitdaging is om onvermoede kwaliteiten te vinden en aan te boren. Het CDA blijft daarbij pal staan voor de kwetsbaren in de samenleving. Zij die niet de veerkracht bezitten en niet zijn toegerust om hun plek op de arbeidsmarkt te vinden, moeten op de solidariteit van de samenleving kunnen blijven rekenen."

***Wij** kiezen voor werk.*
Wij investeren in mensen.
Wij willen een overheid die echt helpt en uitdaagt, een overheid die beschermt waar het moet.
Wij zijn een land van hardwerkende mensen die met elkaar aan de slag gaan om Nederland nog beter te maken: jonge mensen studeren, hebben werk of krijgen scholing.
Wij kiezen voor samen werken en samen oplossen waarbij volop ruimte blijft voor creativiteit en innovativiteit.
Wij willen een overheid die burgers activeert in overleg met de werkgever en met de andere werknemers.
Wij bieden zekerheid: bescherming tegen risico's van werkloosheid, ziekte en arbeidsongeschiktheid is nog steeds nodig.
Wij willen eerlijk delen, ook in crisistijd.
Wij kiezen er voor ondernemerschap te stimuleren, gezinnen te steunen en mensen die werken te waarderen.
Wij maken ruimte voor de verlaging van de lasten voor de mensen die werken.
Wij vinden sparen een deugd.

SOLIDARITEIT TUSSEN GENERATIES

- Solidariteit kan niet eenzijdig afgedwongen worden. Daarom streeft het CDA naar het scheppen van een toekomstbestendig Nederland door goed rentmeesterschap. Zo kunnen jong en oud, arm en rijk de toekomst hoopvol tegemoet treden.

- De AOW blijft het basispensioen.
- Omdat wij gemiddeld langer leven, kan de pensioenleeftijd stijgen. Dat is ook goed voor de betaalbaarheid van het basispensioen. De AOW-leeftijd gaat in 2015 naar 66 en in 2020 naar 67; vervolgens wordt de AOW-leeftijd gekoppeld aan de levensverwachting. Met de AOW-leeftijd stijgt ook de ingangsdatum voor de pensioenen. Voor mensen met overbruggingsproblemen en te weinig mogelijkheden om dit te compenseren, komt er een overgangsregeling.
- De AOW-uitkering kan flexibel worden opgenomen tussen 65 jaar en 70 jaar. Doorwerken na de pensioengerechtigde leeftijd zal worden aangemoedigd.

ARBEIDSMARKT

- Werkgevers en werknemers zijn samen verantwoordelijk voor de (toekomstige) inzetbaarheid op de arbeidsmarkt, inclusief aan het einde van een dienstverband, want het CDA blijft investeren in een goed sociaal overleg.
- Bij (dreigende) werkloosheid wordt in eerste instantie altijd bezien of en welke startkwalificatie (alsnog) kan worden behaald. Voor jongeren is er studiefinanciering, geen bijstand,
- Werknemers krijgen een persoonlijk budget dat gebruikt kan worden voor scholing en werk-naar-werktrajecten. De overheid stimuleert dat werkgevers en werknemers ruimte maken voor individuele, breed inzetbare scholingsrechten voor werknemers, zodat zij kunnen investeren in hun eigen inzetbaarheid, regie over hun eigen loopbaan kunnen nemen en hun vakmanschap op peil houden.
- De werkloosheidswet wordt weer teruggebracht tot het oorspronkelijke doel van inkomensbescherming bij een baanwisseling. Voor oudere werklozen komt er een vervolguitkering.
- We stimuleren werk in plaats van WW door de overstap naar een lager betaalde baan vanuit de WW aantrekkelijker te maken.
- Werklozen die een uitkering krijgen moeten verplicht passend werk accepteren.
- Werkgevers zijn vooralsnog verplicht maximaal een half jaar lang de kosten van de WW aan het UWV te vergoeden. Op termijn wordt deze verplichting omgezet in de verplichting samen afspraken te maken over loondoorbetaling bij ontslag en (preventief) te investeren in scholing. Bij de uitwerking is

bijzondere aandacht voor het midden- en kleinbedrijf. Per saldo moeten de lasten voor MKB-bedrijven niet verzwaard worden. Dat kan bijvoorbeeld geregeld worden door MKB-bedrijven het eigen risico te laten poolen.
- Het CDA staat voor een eerlijk en rechtvaardig ontslagsysteem, waarbij een zorgvuldige afweging plaatsvindt, waardoor willekeurig ontslag onmogelijk is. Flex is te flex en vast is te vast. Zo willen we mensen met een flexibel arbeidscontract in een betere positie op de arbeidsmarkt en de maatschappij brengen. Sociale partners en overheid sluiten een akkoord over een nieuwe balans tussen flexibiliteit en zekerheid op de arbeidsmarkt, daarbij wordt ook de mogelijkheid betrokken voor nieuwe flexibele vaste arbeidscontracten met een termijn van 5 jaar. Zo bieden we mensen in plaats van baanzekerheid werkzekerheid.
- Bijzondere aandacht is er voor de arbeidsmarktpositie van (werkloze) ouderen. Werkgevers krijgen een premiekorting om (werkloze) ouderen in dienst te nemen.
- Jongeren hebben een lastige startpositie op de arbeidsmarkt, met een stijgende jeugdwerkloosheid en weinig vooruitzichten op een duurzaam contract. Daarom moet er een taskforce jeugdwerkloosheid komen.

WERKEN NAAR VERMOGEN

- Wij willen voortbouwen op de gedachte achter de Wet werken naar vermogen: wie niet het minimumloon kan verdienen hoort niet om die reden aan de kant te staan. Dit geldt voor iedereen die door een beperking of chronische ziekte niet volledig deel kan nemen aan de arbeidsmarkt, door verminderde productiviteit of inzetbaarheid.
- Daarom wordt in zulke gevallen een loonkostensubsidie gegeven of een kortdurende loondispensatie toegestaan. De gemeente geeft een aanvullende uitkering die kan oplopen tot het minimumloon.
- De Wsw, de Wajong, de Wet werk en bijstand en de Wet investeren in jongeren worden opgenomen in de nieuwe regeling. Voor jongeren die volledig en duurzaam arbeidsongeschikt zijn, blijft de Wajong bestaan.
- Wie nu werkt in de Sociale Werkvoorziening (SW) of een Wajong-uitkering heeft, gaat ook werken onder de nieuwe regeling. Nader bestudeerd zal worden wat dit voor bestaande rechten moet betekenen.

- Nieuwe deelnemers worden zoveel mogelijk beloond op basis van de cao's van de sector waarin zij werken. Dit bevordert de uitstroom uit de regeling.
- Gemeenten krijgen de vrijheid en middelen om regelingen op het terrein van werk, ondersteuning, vervoer, vrijwilligerswerk e.d. op samenhangende wijze in te zetten om participatie te bevorderen en daarbij te concentreren op regievoering.
  Daarbij is er aandacht voor de verschillen tussen regio's.
- Wij vinden een sociaal akkoord noodzakelijk met werkgevers en vakbonden over meer stage- en arbeidsplaatsen voor mensen met een beperking. Ook dat is maatschappelijk verantwoord ondernemen!

NIEUWE SOLIDARITEIT

- Voor ondernemers zonder personeel (zzp'er) is het vaak lastig om de eigen inkomensbescherming te organiseren. Dat vraagt om bijzondere aandacht. Vooral goede voorlichting is noodzakelijk. Zzp'ers moeten een pensioen op kunnen bouwen zonder dat dit vermogen in geval van faillissement door schuldeisers kan worden aangesproken.
- Iedere werkende – dus ook een zzp'er – moet tegen redelijke kosten een arbeidsongeschiktheidsverzekering kunnen afsluiten. Dit kan gerealiseerd worden door een nationale vrijwillige arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zzp'ers te realiseren.
- Verzekeraars zullen in die behoefte moeten voorzien. Maar ook nieuwe cirkels van solidariteit kunnen een rol spelen: groepen van zelfstandigen die met elkaar geld inleggen voor het geval één van hen ziek is of langere tijd zonder opdrachten zit. Zij moeten ook verenigingspensioenfondsen kunnen oprichten, waaraan ze vrijwillig kunnen deelnemen.
- De overgang van werk naar werk moet voor ambtenaren hetzelfde zijn als voor werknemers in de private sector. Het ambtenarenrecht wordt daarom gelijkgetrokken met het arbeidsrecht. Het onderscheid tussen wachtgeld en WW komt volledig te vervallen.

FRAUDE

- Fraude met uitkeringen wordt niet getolereerd. Dat ondermijnt de solidariteit. Daarom staan wij voor een straffe aanpak. Boetes worden verhoogd en het gefraudeerde bedrag dient daarnaast te worden terugbetaald.
- Wij willen de gemeentelijke basisadministratie koppelen met de belastingdienst, UWV, gemeentelijke sociale diensten en private partijen met waarborgen voor de privacy.

SOCIALE VLAKTAKS

- Het CDA kiest voor een sociale vlaktaks met solidariteitsheffing. Het CDA streeft naar een verschuiving van belasting van arbeid naar consumptie, omdat arbeid te zwaar belast is. Het huidige stelsel van inkomstenbelasting is nodeloos ingewikkeld, stimuleert overmatig lenen en ontmoedigt arbeid. Het CDA pleit dus voor een vereenvoudiging. De invoering van een sociale vlaktaks heeft grote voordelen. Voor iedereen geldt dan hetzelfde belastingtarief van circa 35%. Zo wordt het belastingsysteem eenvoudiger en worden inkomens binnen gezinnen niet langer verschillend behandeld. Een vlaktaks stimuleert economische groei en banen.
- Vanuit het oogpunt van solidariteit is het gerechtvaardigd dat er een aanvullende solidariteitsheffing komt voor topinkomens. Voor lagere en middeninkomens zullen er geen substantiële negatieve inkomenseffecten door de invoering van de sociale vlaktaks mogen ontstaan.
- Voor ondernemers komt er een eenvoudige ondernemerswinstbelasting, die groei stimuleert, ongeacht rechtsvorm. Door deze vereenvoudigingen kan substantieel in de bureaucratie bespaard worden.

OVERLEGMODEL

- De Nederlandse arbeidsverhoudingen kenmerken zich door gezamenlijk verantwoordelijkheid te willen nemen voor de toekomst, samen de schouders eronder. Dat moeten we koesteren en moderniseren. De medezeggenschapswetgeving is nu vaak een te strikt keurslijf.
- In de cao's zal er meer ruimte voor maatwerk en keuzemogelijkheden zijn.

SPAREN

- Er komt een nieuwe zilvervlootregeling als stimulans voor jongeren om te sparen.
- Het CDA wil voorkomen dat mensen problematische schulden opbouwen. Dat begint met het voorkomen ervan (preventie) door een beter schuldenregistratiesysteem en financiële educatie. Daarnaast wil het CDA dat gemeenten mensen met problematische schulden helpen een uitweg te vinden.

FOTO | ANP Marcel Antonisse

7. Degelijke financiën

"De kredietcrisis en de daarop volgende schuldencrisis hebben ons geleerd dat onze welvaart niet vanzelfsprekend is. We moeten die keer op keer verdienen; successen uit het verleden bieden geen garantie voor de toekomst. Ook hier geldt weer dat de duurzaamheid op de lange termijn en het algemeen belang leidend moeten zijn. Winstbejag van groepen bankiers en beleggers in doorgeschoten geliberaliseerde financiële markten leidde tot de kredietcrisis. Maar consumenten wilden ook lenen tegen lage rente, wonen in dure huizen en beleggen met hoge rendementen. Het CDA zet zich onverminderd in voor degelijkheid als het om de financiën gaat. Dat betekent degelijk financieel overheidsbeleid, een betrouwbaar financieel stelsel en gezonde financiën voor particulieren en bedrijven."

***Wij** zijn een solide partij.*
Wij kiezen voor de toekomst van de volgende generaties.
Wij willen onze kinderen en kleinkinderen niet met torenhoge schulden opzadelen die wij hebben gemaakt.
Wij willen na deze kabinetsperiode een begin gaan maken met het afbetalen van onze schuld.
Wij maken ons huishoudboekje weer op orde, zodat inkomsten en uitgaven van de overheid weer in evenwicht zijn.
Wij scheppen ruimte voor werk en kansen voor ondernemers.
Wij kiezen voor lastenverlichting voor gezinnen en bedrijven, zodat zij de gelegenheid krijgen voor het verwerven van voldoende werk en inkomen.
Wij stimuleren via de belasting "werken" en "vergroenen".
Wij willen een rechtvaardiger systeem van inkomstenbelasting, te bereiken via een sociale vlaktaks met solidariteitsheffing.
Wij werken aan een nationale woonpacificatie, gericht op afbouw van de schulden en meer beweging op de woningmarkt.
Wij willen een einde maken aan de bonuscultuur.
Wij dringen aan op ruimere kredietverlening aan bedrijven.
Wij willen dat pensioenfondsen meer gaan investeren in Nederland.

OVERHEIDSFINANCIËN

- Het CDA kiest ervoor om de omvang van de collectieve sector op termijn weer naar het niveau terug te brengen van vóór de financiële crisis. De afgelopen jaren is het beslag van de overheid op onze economie met ruim 5% BBP toegenomen. Het weer houdbaar maken van de overheidsfinanciën moet in onze ogen bereikt worden door een reeks hervormingen. Zo kan structureel het uitgavenniveau worden verminderd en krijgt Nederland meer 'lucht'.
- Aan het eind van de volgende kabinetsperiode zal er weer zicht moeten zijn op een structureel evenwicht op de begroting. Dat vergt duurzame groei die samen gaat met noodzakelijke kostenvermindering en hervormingen. Het CDA vindt dat de staatsschuld teruggedrongen moet worden.
- Dit betekent een reductie van het structurele overheidstekort met nog eens 0,5% per jaar. We kunnen niet structureel meer uitgeven dan we hebben. De staatsschuld wordt daarom binnen 10 jaar weer teruggebracht naar maximaal 60% van het BBP.
- Het streven is dat nieuwe staatsschulden per saldo binnen dezelfde generatie worden afgelost.
- Onderdeel van de sanering van de overheidsfinanciën is ook verlaging van de lastendruk. Het zijn uiteindelijk de mogelijke investeringen, de winsten van bedrijven en de bestedingen van burgers die bijdragen aan de economische groei. Daarmee verdienen zij de lastenverlichting. Dat geldt in het bijzonder voor de middeninkomens.
- Wij investeren structureel in innovatie, onderwijs en duurzaamheid.
- Wij hervormen de arbeidsmarkt, de zorg, de pensioenen en de woningmarkt. Hiermee tonen we rentmeesterschap naar toekomstige generaties.
- Het CDA wil dat er kritisch gekeken wordt naar het eerlijk verdelen van de huidige pensioenrekening tussen jong en oud, arm en rijk. De kern van een toekomstig pensioen is behoud van collectiviteit met meer keuzevrijheid en soliditeit.
- Wij willen bezuinigen via het terugdringen van de bureaucratie, met name in de zorg, in het onderwijs en bij het bestuur. Iedereen in de publieke en semipublieke sector kan maximaal de balkenendenorm verdienen.
- Wij bepleiten voor deze twee jaar een nullijn voor de gehele collectieve sector. Ook in de private sector wordt loonmatiging aangemoedigd.

WONINGMARKT

- Herstel van vertrouwen in de woningmarkt vraagt om een omvattend plan, dat zowel de koop- als de huurmarkt meeneemt en goede afspraken maakt met corporaties, gemeenten, bouwers, financiële sectoren, pensioenfondsen.
- Goede stap daartoe is (innovatieve) hervorming van de hypotheekrenteaftrek gericht op afbouwen van de hypotheekschuld zoals onder meer in het Lenteakkoord is afgesproken. Wij willen daarnaast, samen met lagere overheden, komen tot een samenhangend pakket van maatregelen om de (lokale) woningmarkt te stimuleren, via bijvoorbeeld verlaging van gronduitgifteprijzen, erfpacht, financiering voor grondverkopen, garantstellingen en (regionale) afstemming van de woningmarkt. Ten behoeve van versnelling van de afbouw van de schuld van mensen die al een hypotheek hebben, is een fiscale aflossingsbonus gewenst en financiers zullen de mogelijkheid moeten openen voor het jaarlijks tenminste voor 20% boetevrij aflossen op bestaande hypotheken. Onderzocht moet worden of en hoe tegoeden in prepensioen regelingen en levensloopregelingen aan te wenden zijn voor aflossing van bestaande hypotheken — zonder tussenkomst van de belastingdienst.
- Wij steunen collectief/coöperatief opdrachtgeverschap en bevorderen dat nieuwe woningen beter aansluiten bij de veranderende woonwensen van (toekomstige) bewoners.
- Een aanvullend pakket voor “starters” op de woningmarkt is noodzakelijk. Dit pakket bestaat uit onder meer: introductie van een bouwspaarregeling en verhoging van wat belastingvrij geschonken mag worden. Ook zouden regels voor starters bij het verstrekken van een hypotheek minder streng moeten worden.
- Met de introductie van de sociale vlaktaks heeft iedereen hetzelfde tarief voor de hypotheekrenteaftrek.
- Een evenwichtige verhouding tussen huurprijs, economische waarde en woonkwaliteit is een vereiste. Woningcorporaties krijgen meer mogelijkheden om te investeren in combinaties van wonen en zorg, levensbestendige en meergeneratiewoningen en huurwoningen voor de middengroepen. Zij krijgen meer ruimte om huurprijzen vast te stellen op basis van de werkelijke huurwaarde van de woningen, mits zij gezinnen met een laag inkomen dan

ook een korting op de huur geven. We gaan dat via een convenant afspreken. Geven de corporaties geen invulling aan hun maatschappelijke taak, dan krijgen ze alsnog een heffing opgelegd. Binnen woningcorporaties krijgen huurders en gemeenten een prominentere rol in het toezicht. Nederland kent een aantal regio's met een sterke bevolkingsdaling — krimp — en een veranderende bevolkingssamenstelling. Dit gegeven vraagt om unieke oplossingen wanneer het gaat om woningbouw en voorzieningen.

- Ook corporaties hanteren de menselijke maat. Als alle betrokkenen het erover eens zijn, kan een corporatie defuseren of juist fuseren. Uitgangspunt is dat ook in de sociale woningbouw geldt dat de woningbouwcoöperaties kleinschalig georganiseerd zijn en het algemeen belang van de samenleving nastreven.

FINANCIËLE SECTOR

- De financiële sector dient het belang van zijn klanten voorop te stellen en moet een integer financieel product garanderen, niet alleen voor consumenten, maar juist ook voor financiële instellingen onderling.
- Aan de bonuscultuur bij banken moet een einde komen. Bonussen mogen niet meer dan drie maandsalarissen per jaar bedragen.
- Om de integriteit van de financiële sector te versterken, wordt een zogenaamde. 'bankierseed' geïntroduceerd.
- Nederlandse pensioenfondsen dragen vanuit hun eigen vermogen voor 5 tot 15 % bij aan de binnenlandse kapitaalvoorziening en investeringen in onze economie. Dat is veel te laag. De overheid, de pensioenfondsen en de banken zullen een akkoord sluiten, onder de voorwaarde dat dit niet ten koste mag gaan van de te behalen rendementen van het pensioenvermogen, waardoor het voor onze eigen pensioenfondsen aantrekkelijker wordt om in de Nederlandse economie en woningfinanciering te investeren. Ook kunnen pensioenfondsen hun pensioengelden als durfkapitaal investeren in innovatie en nieuwe bedrijvigheid.
- Er komen meer middelen vrij voor kredietverlening aan bedrijven en hypotheekverleningen voor de woningmarkt. Er komt een nieuwe degelijke berekeningssystematiek die leidt tot stabiel beleid bij pensioenfondsen op het gebied van premiestelling. In Europees verband is het van essentieel belang

dat Nederland de autonomie houdt over de in Nederland opgebouwde pensioenen.

- Wij pleiten voor de opstart van alternatieve bronnen van financiering, in het bijzonder door kredietunies en *crowdfunding*.
- Bij het streven naar degelijke financiën zijn duurzaamheid op de lange termijn en het algemeen belang leidend. Hierbij geldt vanuit onze kernwaarde solidariteit dat als het gaat om inkomensbeleid, de sterkste schouders de zwaarste lasten moeten dragen.

FOTO | ANP Robin Utrecht

8. Slagvaardige overheid

"Op welke wijze kunnen de grote uitdagingen van deze tijd nu worden opgepakt en wie heeft daarbij welke taak? Het CDA wil dat de overheid loslaat wat de samenleving zelf kan doen en ordenend optreedt waar de markten falen. Waar normen in de samenleving in het gedrag komen verwacht het CDA een daadkrachtig optreden van de overheid. Een slagvaardige overheid kan afhankelijk van haar taak differentiëren in haar rol: normeren, reguleren, regisseren, faciliteren, controleren en sanctioneren."

***Wij** geloven in de vitaliteit van de samenleving.*
Wij omarmen het idee van de krachtige, actieve samenleving die zich noch door de overheid laat betuttelen, noch door de markt laat wegdrukken.
Wij zien de overheid als een ordenende kracht, die ruimte creëert voor maatschappelijk initiatief, burgerparticipatie aanmoedigt, vitale coalities hun werk laat doen en duizend bloemen laat bloeien.
Wij bieden ruimte aan burgers en bedrijven, aan mensen en organisaties die het heft in eigen hand nemen.
Wij staan voor een overheid die de waarden van de rechtsstaat en de democratie beschermt.
Wij zijn voorstander van een krachtige decentralisatie van beleid, focus bij herkenbare provincies, ruimte voor regionale samenwerking en krachtige gemeenten die dicht bij de burger staan.
Wij zijn voorstander van meer samenwerking tussen bestuurslagen onderling.
Wij geloven niet in structuurdiscussies over het binnenlands bestuur, onproductief en zinloos als ze gebleken zijn.
Wij bepleiten een politieke cultuur van samenwerking.
Wij staan voor politici die zich fatsoenlijk gedragen, binnen en buiten het parlement
Wij willen meer vrouwen en mensen met andere culturele achtergronden op meer plekken in politiek en bestuur.
Wij bouwen aan een geloofwaardige overheid waarin Nederlanders zich herkennen.

OVERHEID

- De overheid is er voor de burgers. En niet andersom.
- De overheid staat voor waarden die vitaal zijn voor rechtsstaat en democratie. Dit vraagt om een aantoonbaar en actief integriteitbeleid.
- Het CDA streeft naar een grote mate van diversiteit binnen de overheid.
- Dejuridisering, deregulering en decentralisatie zijn dringend noodzakelijk om burgers en maatschappelijke organisaties veel meer in hun kracht te zetten.
- Deregulering vereist dat de overheid de kunst van het loslaten leert: meer vertrouwen in mensen en organisaties en beter omgaan met fouten. Plus: minder bemoeienis met de uitvoering, meer accent op resultaten, ruimte om te experimenteren, meer accent op horizontale in plaats van verticale verantwoording. Van de politiek vereist dit minder reageren op incidenten en meer moreel leiderschap.
- Waar mogelijk en dienstig neemt een overheidsinstantie telefonisch contact op met een burger of bedrijf of neemt het initiatief voor een persoonlijk gesprek in plaats van correspondentie per brief. Indien wenselijk wordt *mediation* ingezet.
- Toezicht vanuit de overheid is aanvullend op en ondersteunend aan de maatschappelijke rol van de instellingen. Het komt niet in de plaats van regelgeving en beleidsontwikkeling. In dit kader pleiten wij voor meer horizontaal toezicht en minder toezicht van bovenaf. Daarnaast dienen toezichtorganen zich niet als pseudowetgevers te gedragen.
- De controle op en handhaving van regels wordt minder belastend. Wie zich goed gedraagt, wordt minder frequent gecontroleerd dan wie zich heeft misdragen.
- Het proces van decentralisatie van rijk naar provincies en gemeenten gaat onverminderd door. De financiële autonomie van de provincies en gemeenten zijn daarbij het uitgangspunt. Bij decentralisaties worden adequate budgetten meegegeven. Wel is meer samenhang nodig.
- Provincies richten zich op hun kerntaken. WGR+ regio's worden opgeheven.
- Het CDA wil het huidige aantal volksvertegenwoordigers in Eerste en Tweede Kamer en op provinciaal en gemeentelijk niveau handhaven.
- Zelfstandige bestuursorganen en agentschappen worden kritisch doorgelicht. Hun meerwaarde moet worden aangetoond. Waar mogelijk gaan de taken terug naar de samenleving.

- Het CDA wil dat er een uitdoofbeleid wordt gevoerd met contracten boven de balkenendenorm bij de publieke omroep

- De overheid moet het gebruik van 'open data' zo veel mogelijkheid stimuleren.
- Moderne technologieën maken het mogelijk om zeer veel informatie over personen te vergaren. Soms is dat in het belang van mensen, maar vaak is informatie ook een machtsmiddel van grote (commerciële) organisaties. Niet alles wat mogelijk is, moet ook toegestaan worden. Het CDA staat voor het belang van privacy en streeft ernaar om mensen zoveel mogelijk zelf te laten bepalen welke informatie over hen beschikbaar is.
- Met betrekking tot de zetelverdeling in de Tweede Kamer onderzoeken wij de mogelijkheid voor een Duits systeem: één stem op een partij en één stem op een regionale kandidaat

MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE

- Het CDA wil actief op zoek naar nieuwe vormen van financiering voor sociale projecten. Sociale projecten zijn van en voor de gemeenschap; charitatieve instellingen, woningcorporaties, branches, pensioenfondsen of zorgverzekeraars worden gestimuleerd om in deze zogenaamde *social enterprises* te investeren.
- Om vitale coalities tussen burgers, bedrijven en organisaties van de grond te tillen, komen er experimenten, waarbij burgers en bedrijven als 'aandeelhouder' in maatschappelijke vraagstukken met ideeën en geld kunnen investeren in 'de samenleving'.
- Maatschappelijke organisaties in zorg, onderwijs, welzijn, cultuur en wonen zullen goed geworteld moeten zijn in de samenleving. Door de financiering via de vraag van mensen te laten lopen, moeten zij zich actiever op de wensen en behoeften van burgers, patiënten en cliënten richten. Deze organisaties dienen meer democratisch te worden georganiseerd. Burgers en bedrijven kunnen een maatschappelijk aandeel nemen in deze organisaties. Dat vergt een fundamentele verandering van overheidsregels.
- Er is meer samenwerking tussen gemeenten en maatschappelijke organisaties, woningbouwcorporaties en jeugdzorg nodig voor zowel de leefbaarheid

van de stad als de ontwikkeling van het platteland.
- Samenwerking met kerken en andere levensbeschouwelijke organisaties levert meerwaarde op.

BESTUUR

- Grootscheepse, van boven opgelegde structuurwijzigingen in het binnenlands bestuur zijn tot mislukken gedoemd. Om de bestuurlijke drukte terug te dringen, kiest het CDA voor een geleidelijke, breed gedragen en meer natuurlijke aanpak.
- Gemeentelijke herindelingen zijn alleen acceptabel als de gemeenten daar zelf toe besluiten, dan wel indien zich concrete bestuurlijke of financiële knelpunten voordoen die niet anders dan door herindeling zijn op te lossen.
- De positie van gemeenten, de 'eerste overheid', wordt versterkt, met name in het sociale domein (decentralisatie op gebieden van werk en sociale zekerheid, de AWBZ-begeleiding en de jeugdzorg).
- Bij de verdeling van middelen uit het provincie- en gemeentefonds, dient rekening gehouden te worden met specifieke problematiek en kansen in krimpgebieden.
- Interregionale samenwerking op het terrein van verkeer en vervoer verdient te worden gestimuleerd. Dat gaat hand in hand met ontschotting van bestaande regelgeving (o.a. leerlingenvervoer, ziekenvervoer).
- Waterschappen zijn een belangrijk democratisch onderdeel van de Nederlandse staatsinrichting. Omdat de waterschappen zelf hun belastingen heffen is toezicht vanuit de samenleving noodzakelijk, uit te voeren door een democratisch direct gekozen bestuur. De waterschapsverkiezingen vinden gelijktijdig plaats met de gemeenteraadsverkiezingen.
- Product- en bedrijfschappen worden gemoderniseerd; tegen lagere kosten kan de PBO-nieuwe-stijl een bijdrage leveren aan duurzame innovatie. Goed functionerende branches en beroepsorganisaties zijn essentieel voor een vitale en duurzame economie. De opgave is om tot meer vakmanschap en innovatie te komen.
- De regels ten aanzien van de duur van de wachtgeldregeling politieke ambtsdragers worden gelijkgesteld aan de regels die voor de WW-duur gelden. Er geldt een sollicitatieplicht.

HET KONINKRIJK

- Nederland investeert in het Koninkrijk der Nederlanden, zoals het na de staatkundige hervormingen van 10-10-10 tot stand is gekomen: een unieke samenwerkingsconstructie van Nederland met drie zelfstandige landen (Curaçao, Aruba en Sint Maarten) en een bijzondere verhouding met drie eilanden (Bonaire, Sint Eustatius en Saba).
- Binnen het Koninkrijk zijn voor het CDA democratische waarden, deugdelijk bestuur, financiële soliditeit, bestuurlijke integriteit en respect voor elkaar punten waarop we elkaar als gelijkwaardige partners aanspreken.
- Ten aanzien van Caribisch Nederland (Bonaire, Sint Eustatius en Saba) is er een bijzondere zorg voor levensstandaard en gezondheidszorg.

STRAFRECHT

- Wie de wet overtreedt, verdient strenge straf. Maar een eenzijdige aanpak voor harde aanpak en strenge straffen (repressie) werkt niet. Ingezet gaat worden op verhoging van de pakkans en een brede, preventieve aanpak en aandacht voor een geleidelijke en goed begeleide re-integratie. Dit is effectiever dan straffen alleen. Het gaat om een goede, uitgebalanceerde aanpak.
- Voor meer- of veelplegers gelden strengere strafmaten, die ook uitdrukken dat burgers en de maatschappij hiertegen duurzaam beschermd moeten worden.
- Wie wordt gestraft, gaat aan de slag om herhaling te voorkomen.
- Justitie, gemeenten, jeugdzorg en onderwijs werken zo veel mogelijk samen om te voorkomen dat een veroordeelde recidiveert. Dit geldt met name voor de grote groep van 14-24 jarigen. Het doel is dat veroordeelden de gevangenis beter verlaten dan dat ze er in gingen – en niet aan een criminele carrière beginnen.
- Jeugdzorg moet niet abrupt stoppen bij 18 jaar. Indien nodig moet er een vervolgprogramma voor jongvolwassenen beschikbaar zijn.
- Adolescentenstrafrecht moet bij wet geregeld worden.
- Een harde aanpak geldt niet alleen voor geweldsdelicten, maar tevens voor de aanpak van fraude en cybercrime en kinderporno.
- Om veiligheid en veiligheidsgevoel te vergroten, zullen ook mogelijkheden

als cameratoezicht en gebiedsverboden kunnen worden uitgebreid. Wapenbezit wordt veel strenger gecontroleerd (preventief fouilleren) en bestraft.
- Rechters gaan beter, en in een taal die voor slachtoffers en belanghebbenden begrijpelijk is, motiveren waarom ze een bepaalde straf opleggen. De positie van slachtoffers verdient verdere verbetering. Bij ernstige strafzaken met slachtoffers zal de rechter zich eerst moeten uitspreken of een verdachte echt de dader is, vervolgens krijgt het slachtoffer de gelegenheid om zijn ervaring ten aanzien van het strafbare feit naar voren te brengen (tweefasenstructuur). De schadevergoeding voor een slachtoffer wordt waar mogelijk meegenomen in de veroordeling van de dader, waardoor deze hiervoor niet langer een civielrechtelijke procedure tegen de dader hoeft te voeren.

DRUGS, ALCOHOL EN TABAK

- Overmatig gebruik van alcohol, tabak en het gebruik van drugs veroorzaken zoveel schade dat een steviger aanpak noodzakelijk is.
- Om overmatig gebruik van alcohol en tabak tegen te gaan, zal de leeftijdsgrens voor aankoop en bezit van alcohol en tabak worden verhoogd naar 18 jaar.
- De terugdringing van het aantal coffeeshops zal onverkort worden doorgezet. Met name in de omgeving van scholen. Het CDA wil uiteindelijk alle coffeeshops verbieden. De wietpas, die coffeeshops alleen toegankelijk maakt voor meerderjarige ingezetenen van Nederland, is noodzakelijk.
- De handel in drugs, straatverkoop, de illegale verkooppunten en de handel rondom scholen en horecagelegenheden wordt steviger aangepakt.
- De voorlichting tegen drugs, tabak en alcohol wordt indringender: we moeten af van het beeld dat alcohol, tabak en drugs niet gevaarlijk zijn.

POLITIE EN JUSTITIE

- Een nationale politie moet er komen. Doel is meer politie op straat en minder achter het bureau. Digitale dienstverlening wordt gestimuleerd.
- De lokale verankering van de politie krijgt z'n weerslag in de nieuwe politiewet.

- Met behulp van een adequaat en financieel toereikend sanctiestelsel kunnen gemeenten met BOA's effectiever optreden tegen overlast, kleine ergernissen en dito verkeersovertredingen. Daarbij moet handhaving van meerdere (kleine) verkeersovertredingen ook een bevoegdheid worden van BOA's.
- De bestrijding van de criminaliteit vraagt een grote sprong voorwaarts. Het huidige oplossingspercentage van misdrijven (inbraak woning bijvoorbeeld nog geen 20%) is onaanvaardbaar en moet omhoog. Bureaucratie bij de politie moet bestreden worden en dienders moeten weer agent mogen zijn: bij streng optreden moeten ze steun krijgen van leiding en OM.
- Ook lange doorlooptijden in strafprocessen zijn een doorn in het oog. Waar mogelijk dient snelrecht plaats te vinden, ook in het belang van de slachtoffers. Niet alleen incidenteel, bij grootschalige evenementen, maar ook in wekelijkse snelrechtzittingen voor reguliere delicten.
- Juridisch en maatschappelijk complexe vormen van geweld, overlast en intimidatie, zoals door groepen jongeren die personen of groepen in een gemeenschap bedreigen, worden direct en adequaat aangepakt onder regie van een gespecialiseerd team van rechercheurs en juristen.
- Onfatsoenlijk gedrag vereist een directere, steviger aanpak. Niet alleen via meer voorlichting, maar ook via strenger en sneller straffen. Het gaat om ergernissen als onfatsoen, hufterigheid, vervuiling en verkeerswangedrag die vaak de belangrijkste klachten van bewoners zijn. Agressie tegen politie-, ambulance-, brandweer- en ander overheidspersoneel moet veel strenger worden aangepakt. Als dergelijk overheidspersoneel wordt geïntimideerd of bedreigd, is anonieme aangifte mogelijk.
- De lokale gemeenschap wordt betrokken bij het vaststellen van prioriteiten van de politie, zoals in Rotterdam. Dit goede voorbeeld verdient navolging; op meer plekken moet dit soort nauwe samenwerking tussen politie, OM en winkeliers, horeca en bewoners worden beproefd.
- Kindermishandeling en kindermisbruik, een groot kwaad, komt hoog op de politieke agenda. De mishandeling, verwaarlozing en het misbruik van kinderen is zo ernstig dat aanpak over een breed front noodzakelijk is. Het kan niet zonder maatschappelijke alertheid. De samenwerking tussen politie, OM en de Raad voor de kinderbescherming op dat gebied wordt geïntensiveerd.
- Aandacht voor huiselijk geweld is nog altijd noodzakelijk. Het landelijk programma voor de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties wordt doorgezet. Met speciale aandacht voor ouderenmishandeling.

- Mensenhandel is onaanvaardbaar en de bestrijding daarvan krijgt hoge prioriteit van politie en justitie. Dit gaat samen met een adequate opvang van slachtoffers (o.a. prostituees, buitenlandse arbeidskrachten).
- Omdat onze vitale digitale infrastructuur kwetsbaar is, zal ook de overheid gericht investeren in onderzoek naar technologieën om cybercrime tegen te gaan.
- De overheid dient op het gebruik van internet geen directe invloed (blokkeren, filteren) uit te oefenen, maar zich juist richten op het informeren over en het stimuleren van veilig internetgebruik.
- Bij zowel private partijen als de overheid moet altijd gestreefd worden naar decentrale opslag en het zo kort mogelijk opslaan van gegevens.
- De bewaarplicht dient herzien te worden en de regels over wie deze gegevens wanneer mag raadplegen, moeten worden aangescherpt.

RECHTERLIJKE MACHT

- Procedures worden waar mogelijk minder formeel, om te beginnen door het bevorderen van modern Nederlands taalgebruik. De rechter blijft voor iedereen toegankelijk en betaalbaar.
- Het accent komt meer te liggen op de behandeling ter zitting, waar partijen elkaar ook letterlijk ontmoeten.
- Mogelijkheden van digitale procesvoering worden waar mogelijk verruimd. Elektronische dossiers worden regel.
- Om de rechterlijke macht te ontlasten, wordt waar mogelijk meer gebruik gemaakt van alternatieve geschilbeslechting en worden procedures versneld, verkort en vereenvoudigd.

Bijlage I - Verklarende woordenlijst

AD: Associate Degree (Een AD-programma is een programma van twee jaar. Het maakt deel uit van een hbo-bacheloropleiding en leidt tot een wettelijk diploma: de Associate Degree. *(bron:minOCW)*
Agents of change: iemand die zich inzet en anderen inspireert tot een grote verandering in een land.
ANBI: Algemeen Nut Beogende Instelling
ASC: Het Wereld Natuur Fonds en het Initiatief Duurzame Handel (IDH) werken aan de oprichting van de Aquaculture Stewardship Council (ASC). ASC wordt een onafhankelijke organisatie voor het certificeren van verantwoord gekweekte vis. *(zie ook MSC, bron: www.wnf.nl)*
BOA: Buitengewoon opsporingsambtenaar
Brede dagarrangementen: samenhangend en doorlopend aanbod van onderwijs, opvang en vrijetijdsvoorzieningen waar schoolkinderen en ouders op basis van behoefte en eigen keuze gebruik van kunnen maken
Breeders exemption: De kwekersvrijstelling. Alleen in het kwekersrecht bestaat de kwekersvrijstelling (geregeld in artikel 57, derde lid, onder c, van de Zaaizaad- en plantgoedwet 2005). De kwekersvrijstelling houdt in dat veredelaars zonder voorafgaande toestemming
van de houder van het kwekersrecht handelingen mogen verrichten voor het kweken van nieuwe rassen. Deze nieuwe rassen kunnen zonder toestemming van de oorspronkelijke houder van het kwekersrecht commercieel worden geëxploiteerd. *(bron: Min LNV, Rapport veredelde zaken, april 2010)*
Crowdfunding: houdt in dat vele kleine investeerders een bedrag investeren in een doel waarbij zij zich betrokken voelen. De belanghebbenden geven allemaal een relatief klein geldbedrag dat bij elkaar optelt tot één grote investering waarmee het doel verwezenlijkt kan worden. *(bron: www.komjeook.org)*
Decentrale energieopwekking: energieopwekking die niet meer centraal plaatsvindt door grote energiecentrales, maar door burgers of bedrijven, meestal kleinschalig en op duurzame wijze.
Deltafonds: Overheidsfonds voor waterveiligheid en zoetwatervoorziening, waarvan de lasten verspreid worden over alle Nederlanders en over verschillende generaties. *(bron: www.rijksoverheid.nl)*
Discretionaire bevoegdheid: De vrije ruimte van een bevoegd bestuurder voor het nemen van een beschikking, wanneer een wettelijke regel daarvoor ontbreekt.
Eerste lijnszorg: Eerstelijnszorg is zorg waar u zonder verwijzing en op eigen initiatief naartoe kunt stappen. Bijvoorbeeld de huisarts, tandarts, fysiotherapeut

of verloskundige. Maar ook een maatschappelijk werker of een psycholoog valt hieronder. *(bron: www.rijksoverheid.nl)*

Emissiehandelssysteem: Handelssysteem in emissierechten. Emissierechten geven landen of bedrijven het recht om bepaalde broeikasgassen of andere schadelijke gassen uit te stoten.

Energiecoöperatie: zelforganisatie van producenten en/of verbruikers, gericht op het behalen van schaalvoordeel.

Fte: Fulltime-equivalent. Eén fte is een volledige werkweek.

Genetische modificatie: Het door de mens gericht veranderen van het erfelijk materiaal van een organisme, waardoor het organisme eigenschappen krijgt dat het van nature niet heeft.

Green Deal: De Green Deal helpt burgers, bedrijven, gemeenten en andere partijen bij het realiseren van duurzame initiatieven. Bijvoorbeeld voor grondstoffen en water (waaronder biodiversiteit), mobiliteit, energie en energiebesparing *(bron: www.rijksoverheid.nl)*

GW: Grondwet

Hbo: Hoger beroeps onderwijs

Landbouwraden: Vanuit de verschillende Nederlandse ambassades houden medewerkers van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) zich bezig met handelsbevordering, uitvoering van beleid en kennisuitwisseling. Zo'n medewerker van het ministerie van EL&I op de ambassade heet een landbouwattaché of landbouwraad. De landbouwraden en landbouwattachés behartigen de belangen van landbouw, voedselzekerheid, visserij en natuur. Zij worden benoemd voor een periode van 4 jaar. *(bron: www.rijksoverheid.nl)*

Kredietunies: zijn niet naar winst strevende gespecialiseerde depositobanken waar door leden van de unie spaargeld wordt gedeponeerd tegen vergoeding van rente. Het geld wordt uitgeleend aan leden (consumenten en/of producenten) nadat een kredietbeslissing is genomen door het bestuur. Alleen leden kunnen spaar- en/of krediettransacties doen met de bank. Leden moeten van de overheid onderling verbonden zijn door een of ander gemeenschappelijk kenmerk of belang van de leden zoals behorend tot een bepaalde beroepsgroep, leefgemeenschap, religie of plattelandsbevolking. De leden zijn de eigenaren van de unie *(bron: www.rijksoverheid.nl)*

Mbo: Middelbaar beroeps onderwijs

MKB: Midden- en Kleinbedrijf

MSC: is een afkorting van Marine Stewardship Council. Dit is een onafhankelijke,

internationale organisatie die zich inzet om het visaanbod in de zee voor de lange termijn te garanderen. Ook wil de organisatie de leefomgeving van de vissen gezond houden. *(zie ook ASC, bron: www.wnf.nl)*

NO: Nationaal Onderwijsakkoord

Onderwijsassistent: Onderwijsassistenten zijn werkzaam in het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs en het beroepsonderwijs en volwasseneneducatie. Ze hebben minder verantwoordelijkheden dan lerarenondersteuners. Het takenpakket van een onderwijsassistent verschilt per school. Onderwijsassistenten stemmen dit zelf af met de leraar die ze ondersteunen.

ODA: Official Development Assistance, ook wel de 'officiële ontwikkelingshulp' genoemd. Niet alle buitenlandse investeringen gelden als ontwikkelingshulp, zoals bijvoorbeeld de inzet van soldaten voor vredesmissies.

Omgevingswet: Met de omgevingswet wil de overheid regels voor ruimtelijke projecten vereenvoudigen en bundelen, zodat het makkelijker wordt om projecten op te starten. Het gaat om wetten en regelingen voor ruimte, wonen, infrastructuur, milieu natuur en water. *(bron: www.rijksoverheid.nl)*

Open data: Term die wordt gebruikt om vrij beschikbare informatie te duiden. Voor de open data van de overheid zie http://data.overheid.nl

Restwarmte: energie in de vorm van warmte die vrij komt bij energieomzetting, bijvoorbeeld bij industriële processen, die vaak verloren gaat. *(bron: www.restwarmte.nl)*

Salderen: Het verrekenen van de zelf opgewekte energie die aan het elektriciteitsnet wordt teruggeleverd tegen de verbruikte energie, waardoor er geen energiebelasting over de opgewekte energie betaald wordt. Salderen achter de ***meter***: salderen door 1 opwekker/verbruiker met 1 aansluiting die de energie op eigen terrein opwekt. Salderen achter de meter: salderen door een collectief van opwekkers/verbruikers met meerdere aansluitingen. *(bron: www.1miljoenwatt.nl)*

SBBI: Sociaal Belang Behartigende Instelling

SDE+: Stimuleringsregeling voor Duurzame Energie

Topsectorenbeleid/topsectorenaanpak: Overheidsinvestering in onderzoek en innovatie in sectoren waarin Nederland uitblinkt: Tuinbouw&uitgangsmaterialen, water, agrofood, life sciences & health, chemie, high tech, energie, logistiek, creatieve industrie *(bron: www.rijksoverheid.nl)*

Tweedelijnszorg: Zorg die alleen toegankelijk is na verwijzing door een zorgaanbieder uit de eerste lijn, zoals een huisarts (zie ook eerstelijnszorg)

UWV: Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
Vitale coalities: 'coalities (van o.a. burgers, organisaties en bestuur) die gezamenlijk kunnen komen tot aanpakken die hunoorsprong niet hebben in de logica van instituties, maar die met inspiratie, energie en resultaatgerichtheid op zoek gaan naar aanpakken die werken.' *(bron: www.minvrom.nl)*
VM2: Vmbo-mbo2 (de bovenbouw van de opleiding vmbo-basisberoepsgerichte leerweg wordt samengevoegd met een opleiding op mbo-niveau 2. Zo ontstaat één nieuwe, geïntegreerde beroepsopleiding. Doel van dit experiment is dat meer leerlingen een startkwalificatie kunnen halen op mbo-niveau 2. Het experiment duurt tot 2013 *(bron: www.minocw.nl)*
Vmbo: Voorbereidend middelbaar beroeps onderwijs
VVE: Vereniging van Eigenaren
Vwo: Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
WO: Wetenschappelijk Onderwijs
Wsw: Wet sociale werkvoorziening
WW: Werkloosheidswet
Zzp: Zelfstandige zonder personeel

CDA
Buitenom 18
Postbus 30453
2500 GL Den Haag
☎ 070 3424888
🖷 070 3643417
www.cda.nl

NIEUW VERTROUWEN

VERKIEZINGSPROGRAMMA SP 2013-2017

SP

INHOUD

INLEIDING 5

1. INNOVATIE EN ECONOMISCHE GROEI 7
2. UW LAND, UW KEUZE 11
3. EEN GEDEELDE TOEKOMST 13
4. ZEKERHEID IN CRISISTIJD 17
5. ZORG IS GEEN MARKT 21
6. CRIMINELEN PLUKKEN, BURGERS BESCHERMEN 27
7. INVESTEREN IN KENNIS EN ONDERWIJS 31
8. EEN MOOI EN LEEFBAAR LAND 35
9. GOED VERVOER VOOR IEDEREEN 39
10. OMKIJKEN NAAR ELKAAR 43
11. EEN SCHONE TOEKOMST 47
12. VAN GROND TOT MOND 51
13. NIET BIJ BROOD ALLEEN 55
14. INTERNATIONAAL SAMENWERKEN 59
15. GEZONDE FINANCIËN 65

BIJLAGE 1: AFKORTINGEN EN MOEILIJKE BEGRIPPEN 69

BIJLAGE 2: RAPPORTEN VAN DE SP 2010-2012 73

foto David Rozing / Hollandse Hoogte ©

INLEIDING

Nederland is een mooi land, met geweldige mogelijkheden. En volop kansen voor een mooie toekomst. Toch maken veel mensen zich grote zorgen. Over hun baan, over de toekomst van hun kinderen. Zorgen over de samenleving waarin we leven en hoe we omgaan met elkaar. De economische crisis heeft veel onzekerheid gebracht. De afgelopen jaren hebben veel mensen het vertrouwen verloren. In bestuurders en bankiers, politici en managers – en in elkaar. De rechtse politiek van 'meer markt en eigen verantwoordelijkheid' heeft de economie in zwaar weer gebracht, de sociale zekerheid uitgehold en de tweedeling in ons land vergroot. Egoïsme en zelfverrijking worden beloond, omkijken naar een ander en zorgen voor elkaar worden steeds moeilijker gemaakt. Dat bedreigt de samenhang in onze samenleving.

De huidige crisis is geen natuurramp, maar het gevolg van politieke keuzes. Van bange politici, die geen verantwoordelijkheid durfden te nemen en hoopten dat de markt voor hen alle problemen zou oplossen. Ons rijke land is door onverantwoord gedrag van bankiers, beleggers en bestuurders in grote problemen gekomen. Mensen met de minste schuld aan de crisis dreigen nu de rekening te moeten betalen. Werknemers en kleine zelfstandigen, jongeren en studenten, ouderen en zieken. Zij leveren in, terwijl degenen die de economie lieten ontsporen grotendeels buiten schot blijven. Zij gunnen elkaar belachelijke salarissen, bizarre bonussen en woekerwinsten, terwijl burgers niet eens meer weten of hun geld nog wel veilig is, hun baan blijft bestaan en er straks nog pensioen voor hen is. Maar het kan ook anders. Als u dat wilt.

UW LAND, UW KEUZE

Op 12 september bent u aan het woord. Deze verkiezingen bepalen of onze samenleving nog harder wordt en de tweedeling nog groter, of dat we nu een andere keuze maken en we gaan bouwen aan een socialer, menselijker en duurzamer Nederland. Hoe wilt u dat we in de toekomst met elkaar omgaan? In wat voor samenleving wilt u leven? Wat voor wereld wilt u voor uw kinderen achterlaten? Die keuze is aan u!

Het kabinet-Rutte heeft ons land in de problemen gebracht. De regering van VVD en CDA (eerst gedoogd door PVV en SGP, daarna door D66, ChristenUnie en GroenLinks) laat de allerrijksten hun gang gaan. En bezuinigt miljarden op de burgers. Op zorg en onderwijs, woningen en werk, toezicht en veiligheid. Deze bezuinigingspolitiek vergroot de tweedeling in de samenleving en verstikt de economische groei. Daarmee raken we op een doodlopende weg. Harde bezuinigingen leiden tot een zwakkere economie – en daarmee tot weer meer bezuinigingen. Dat kan anders!

BOUWEN AAN NIEUW VERTROUWEN

In dit verkiezingsprogramma presenteren wij ons bouwpakket. Ook wij doen het zuinig aan met uw belastinggeld. En we vragen een extra bijdrage in de kosten van de samenleving, vooral van mensen die het toch al goed hebben getroffen. Zo kunnen we ook in crisistijd beschermen wat waardevol is en investeren in wat ons bindt. Wij laten mensen niet in de kou staan en investeren in werk, onderwijs, zorg en zekerheid. Juist nu gaan wij bouwen aan nieuw vertrouwen. We hopen dat wij daarbij op uw steun mogen rekenen.

DIT BELOVEN WIJ U:

Wij pakken de oorzaken van de crisis aan.
Alleen dan kan het vertrouwen van mensen worden herwonnen.

Wij nemen onze verantwoordelijkheid.
Alleen dan kunnen we sociale voorzieningen in stand houden.

Wij bieden mensen sociale zekerheid.
Alleen dan kan het vertrouwen in elkaar worden hersteld.

Wij laten de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen.
Alleen dan krijgen we een sterke en solidaire samenleving.

Wij kiezen voor duurzame ontwikkeling.
Alleen dan kunnen we de toekomst met vertrouwen tegemoet zien.

In provincies en gemeenten hebben we laten zien dat we goed kunnen besturen. Nu vragen we u ons die kans te geven voor het hele land. De SP is nodig voor een sociale regering die weet dat de politiek er is voor u – en niet omgekeerd. Hoe? Dat vertellen we u in dit verkiezingsprogramma.

De precieze onderbouwing van dit verkiezingsprogramma vindt u in een serie rapporten die we de afgelopen tijd hebben gemaakt. Kijk op onze website: www.sp.nl Daar vindt u ook een overzicht van al onze standpunten.

1. INNOVATIE EN ECONOMISCHE GROEI

Europese leiders keken in de afgelopen jaren meer naar de financiële markten dan naar de behoeften van de burgers. De Nederlandse regering doet daaraan mee. Dat heeft geleid tot een domme bezuinigingspolitiek, die het economische herstel in Europa buitengewoon belemmert. Dat leidt tot verlies van banen en grote financiële onzekerheid, vooral in het midden- en kleinbedrijf (MKB) – de motor van onze economie. Politieke partijen die alle ruimte boden aan bankiers en bestuurders, aandeelhouders en speculanten, dragen een grote verantwoordelijkheid. Dit neoliberale wanbeleid kan ons land zich niet meer veroorloven. Het is de hoogste tijd voor een sociaal alternatief.

Naast doordachte bezuinigingen, om de staatskas op orde te krijgen, gaan we al in 2013 drie miljard euro extra investeren in onze economie. In het onderhoud van woningen en scholen, wegen en spoorwegen. Door kantoorpanden om te bouwen tot woonruimte en woningen te bouwen die energiezuiniger zijn. Deze investeringen zijn goed voor het het midden- en kleinbedrijf. Ook nemen we maatregelen om de sociale zekerheid en rechtsbescherming van MKB-bedrijven en ZZP-ers te verbeteren. Een Nationale Investeringsbank verzekert dat de industrie, maar ook kleine bedrijven, meer kunnen investeren. En we zorgen dat internet – steeds belangrijker in onze samenleving – voor iedereen toegankelijk blijft en de privacy op het net wordt gewaarborgd.

ONZE VOORSTELLEN

ECONOMIE

1. We starten in 2013 een speciaal investeringsprogramma om onze economie weer op gang te helpen en de werkgelegenheid te bevorderen. Dat doen we door onderhoud aan woningen en spoorwegen, scholen en universiteiten, dijken en wegen naar voren te halen. De woningmarkt kan worden gestimuleerd door kantoorpanden om te bouwen tot woonruimte en om te schakelen naar energiezuinige woningbouw.

2. We houden het BTW-tarief gelijk, want verder verhogen treft direct de koopkracht van mensen en is heel slecht voor het herstel van de ondernemingen in het MKB.

3. Er komt een nieuwe nationale investeringsbank (NIB) die kredieten gaat verstrekken aan fundamenteel gezonde en goed geleide bedrijven. Daarmee zorgen we ervoor dat bijvoorbeeld de industrie weer kan investeren en zodoende ook meer werkgelegenheid kan creëren. Ook kan deze investeringsbank langjarige investeringen in duurzame economie financieren.

4. Kleine ondernemers krijgen van ons een eerlijkere kans bij overheidsopdrachten. Aan het voortrekken van grote bedrijven maken we een einde. De winstbelasting voor het kleinbedrijf houden we laag. Grote bedrijven laten we daarentegen een extra bijdrage leveren.

5. Hoge kosten van twee jaar loondoorbetaling voor zieke werknemers zijn een groot risico voor het het midden- en kleinbedrijf en een belemmering om mensen in vaste dienst te nemen. Daarom worden de kosten voor werknemers die langer dan een half jaar ziek zijn voortaan betaald uit een collectieve

verzekering. We gaan ook werk maken van betere regelingen voor arbeidsongeschiktheid en pensioen voor zelfstandigen zonder personeel.

6. We verbeteren de rechtsbescherming voor ondernemers tegen oneerlijke handelspraktijken, zoals misleiding en bedrog.

7. Het aantal koopzondagen blijft beperkt tot 12 per jaar. Alleen gebieden die aantoonbaar toeristisch zijn kunnen hiervan afwijken, op voorwaarde dat de sociale belangen van betrokkenen (winkeliers en winkelpersoneel) worden gewaarborgd.

8. Werkgevers gaan met een eigen bijdrage meebetalen aan de uitvoering van werknemersverzekeringen. De lasten voor het doorbetalen van ziek personeel worden voor kleine bedrijven eerlijker verdeeld.

9. We stellen paal en perk aan de topinkomens. Bestuurders in de publieke en semipublieke sector verdienen voortaan niet meer dan de minister. Bonussen bij banken en andere financiële instellingen worden volledig uitgebannen. We stimuleren sociale partners om ondernemingen te verplichten een behoorlijk beleid te voeren en geen belachelijk hoge salarissen en bonussen te betalen.

10. We handhaven de ontslagbescherming. Dat is beter voor de werknemers en ook beter voor een stabiele economie. De duur van de WW wordt niet verkort.

11. Werkgevers in het MKB hebben vaak te weinig geld om het eerste half jaar de WW te betalen, wat het aannemen van mensen op tijdelijke contracten bevordert. Daarom zijn we tegen het betalen van het eerste half jaar WW door deze werkgevers. De lasten voor het doorbetalen van ziek personeel worden voor kleinere bedrijven eerlijker verdeeld. Werkgevers gaan met een eigen bijdrage meebetalen aan de uitvoering van werknemersverzekeringen. De sollicitatieplicht van werklozen wordt afhankelijk van de individuele omstandigheden en de perspectieven op werk.

12. We scheiden spaar- en zakenbanken. Zo verhinderen we dat banken nog kunnen gokken met het spaargeld van hun klanten. Dit doen we in Europees verband. Vooruitlopend daarop moeten Nederlandse banken alvast intern risicovolle en minder risicovolle activiteiten duidelijk scheiden.

13. De bankenbelasting wordt verhoogd en aangevuld door een financiële transactietaks. Dat remt speculatie en stimuleert dat beschikbaar kapitaal wordt ingezet in de reële economie.

14. Om wanpresterende bestuurders beter aan te kunnen pakken worden de juridische mogelijkheden uitgebreid. Er komt een aparte strafrechtelijke bepaling voor financieel wanbeleid. Ook wordt de civiele aansprakelijkheid van bestuurders vergroot.

15. We moedigen slimme samenwerking aan tussen bedrijven, overheden en kennisinstellingen, zoals al wordt geprobeerd in Brainport in Brabant, Chemelot in Limburg, Energy Valley in Groningen, Wetsus in Friesland en Innovatiesprong Twente. Door intensieve samenwerking kunnen onderzoek en ontwikkeling (R&D) op zulke locaties op wereldniveau komen. Verdere innovatie ondersteunen we graag, in de industrie maar ook in de creatieve sector en de ICT. Door bedrijfssubsidies die weinig opleveren halen we echter de bezem. We staan terughoudend tegenover het bezetten van leerstoelen door bedrijven aan universiteiten en hogescholen.

16. Onze economie is gebaat bij grotere betrokkenheid van werknemers bij de besluitvorming in ondernemingen. We willen dat werknemers tenminste de helft van het aantal commissarissen van grote ondernemingen gaan kiezen. De ondernemingsraden kunnen we versterken als we hen instemmingsrecht geven bij fusies, overnames en over de beloningsstructuur van het management.

INTERNET EN ICT

17. Massa's mensen en ondernemingen maken dagelijks gebruik van de talloze mogelijkheden van internet. Internet behoort daarom ook in de toekomst voor iedereen toegankelijk te blijven – en de overheid dient dat te bevorderen. We stimuleren het gebruik van open source. Internetproviders mogen zich niet inlaten met het verkeer van hun internetgebruikers, net zoals post- en telefoniebedrijven zich niet mogen inlaten met de brieven of telefoongesprekken van hun klanten.

18. Bij ingewikkelde ICT-projecten zijn aanbestedingen vaak een verkeerd middel om een goede partner te vinden. De overheid doet er goed aan om in open overleg met het bedrijfsleven te werken aan goede ICT-oplossingen, die technisch kloppen en binnen het budget blijven. Mensen op de werkvloer worden meer betrokken bij het ontwikkelen van ICT-toepassingen.

19. Er komen heldere regels voor het verzamelen, bewaren en verhandelen van profielen van internetgebruikers.

20. Internet en telefonie zijn van toenemend belang voor onze economie. Juist in de ICT ligt een grote kans voor innovatie. Daarom is het van groot belang dat deze diensten betrouwbaar werken en de overheid daarop toeziet. Burgers en bedrijven hebben ook een grote behoefte aan continuïteit van internet en telefoon.

21. Vrij internet verdraagt zich moeilijk met een downloadverbod. Dat laatste willen we dus niet. Maar creatieve makers van bijvoorbeeld films en muziek hebben natuurlijk wel recht op een vergoeding voor hun werk. We gaan dat in goed overleg regelen via het bestaande systeem van heffingen op dragers en media.

22. Het verzamelen van en handelen in gegevens van internetgebruikers door bijvoorbeeld 'cookies' en 'device fingerprinting' worden aan banden gelegd. Overheden en bedrijven mogen niet zomaar een profiel maken of opslaan van iemand die argeloos op het internet surft. Iedereen dient op eenvoudige wijze te kunnen aangeven niet gevolgd te willen worden op internet ('do-not-track-me').

23. Netneutraliteit staat bij ons hoog in het vaandel. Er wordt door providers geen onderscheid gemaakt in kosten voor de ene of de andere soort data.

24. We wijzen het internationale handelsverdrag ter bestrijding van namaak (ACTA) af, omdat bij deze vaststelling van internationale standaarden voor handhaving van het intellectueel eigendomsrecht te weinig oog is voor de publieke belangen van velen en te veel voor de economische belangen van weinigen.

FotoPeter Hilz / Hollandse Hoogte ©

2. UW LAND, UW KEUZE

Nogal wat politici doen een beroep op de eigen verantwoordelijkheid van mensen. Maar zij lijken zelf geen verantwoordelijkheid te durven nemen voor de samenleving. Marktwerking in zorg en onderwijs, woningbouw en beveiliging, energievoorziening en openbaar vervoer, hebben niet alleen geleid tot duurdere voorzieningen, maar ook de zeggenschap van mensen over de samenleving verminderd. De organisatie van ons land is te veel in handen van een ('old boys'-)netwerk van bestuurders, die elkaar banen, bijbanen en beloningen toeschuiven en aansluiten bij invloedrijke lobby's, zoals die van internationale bedrijven. Dat bedreigt de democratie en ondermijnt het vertrouwen van mensen in de politiek.

Burgers moeten meer te zeggen krijgen over de inrichting van onze samenleving. We stoppen daarom met de uitverkoop van publieke diensten, maar maken de overheid wel efficiënter. Ook maken we een einde aan het stapelen van bijbanen door bestuurders en de lobby van grote bedrijven leggen we aan banden. We stoppen met de bijzondere voorrechten van politici, zoals de riante wachtgeldregeling, en met het nodeloos inhuren van dure externe medewerkers bij de overheid. Met de oprichting van een 'Huis voor klokkenluiders' gaan we mensen die misstanden melden beter beschermen. Buurtbewoners krijgen meer inspraak over de inrichting van en de voorzieningen in hun eigen buurt: zij weten het beste wat wel en wat niet werkt.

ONZE VOORSTELLEN

1. We willen mensen meer zeggenschap geven over dat wat van ons allemaal is. We stoppen met de uitverkoop van publieke diensten. De overheid wordt niet alleen hoofdverantwoordelijke voor de organisatie van goede zorg en hoogwaardig onderwijs, voldoende openbaar vervoer en duurzame energie, maar ook voor de reguliere postbezorging.

2. Het staatshoofd richt zich in de toekomst op belangrijke ceremoniële taken, de ministers doen het politieke regeringswerk. Leden van het Koninklijk Huis betalen voortaan zelf hun eigen privékosten en ook – gewoon als iedereen – belasting over inkomen en vermogen.

3. Politici verliezen overbodige voorrechten, zoals de riante wachtgeldregeling. Die schaffen we af. Betaalde bijbanen voor burgemeesters en commissarissen van de Koningin passen niet. De vergoedingen voor alle politici gaan omlaag en daarmee ook de 'Balkenendenorm'.

4. Er komt een 'Huis voor klokkenluiders' waar iedere burger die misstanden meldt goede begeleiding, financiële ondersteuning en rechtsbescherming krijgt en maatschappelijke misstanden worden onderzocht. Dat kan de samenleving behoeden voor corruptie en onnodige kosten.

5. Het toezicht van het parlement op de veiligheidsdiensten wordt verbeterd. De Commissie van Toezicht op Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) gaat de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) en de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) periodiek doorlichten en toezien op de doelmatigheid van de diensten. Er komt een einde aan de inzet van journalisten door de geheime diensten.

6. Herindeling van gemeenten kan alleen als dit het belang dient van de burgers. Dit gebeurt voortaan alleen als de inwoners van de gemeenten daarmee instemmen, bijvoorbeeld via een referendum.

7. Dingen dubbel doen is zinloos en duur. Daarom verminderen we de overlap van bestuurslagen in ons land. We maken de provincies, als bestuurslaag tussen Rijk en gemeente, eenvoudiger, efficiënter en democratischer. De waterschappen brengen we onder bij de provincies. Bestuursregio's heffen we op, omdat burgers hier nauwelijks inspraak hebben. Deelgemeenten heffen we eveneens op, ten gunste van betere manieren om burgers te betrekken bij de organisatie van hun eigen buurt. Op alle niveaus bevorderen we het schrappen van onnodige bureaucratische rompslomp.

8. We verbeteren de grondwettelijke verzoekschriftenprocedures in het parlement. Burgers die zich tot de Tweede of Eerste Kamer wenden hebben recht op een serieuze behandeling van hun bezwaar. Samenwerking met de Nationale Ombudsman ligt daarbij voor de hand.

9. Het aantal dure externe medewerkers van ministeries, provincies en gemeenten wordt drastisch verminderd. De uitgaven aan externen mogen niet meer zijn dan tien procent van de personeelskosten.

10. We geven burgers recht op een raadgevend referendum, als versterking van de vertegenwoordigende democratie. We streven eveneens naar het zo snel mogelijk invoeren van een correctief referendum. Buurtbewoners krijgen meer inspraak over de inrichting van en de voorzieningen in hun buurt: zij weten het beste waar wel of geen behoefte aan is.

11. We zien graag dat het bestuur dichter bij de bevolking wordt gebracht. Maar als in dat kader taken worden overgeheveld, hoort daar ook voldoende geld bij te worden geleverd.

12. Lobbyisten in de Tweede Kamer moeten zich voortaan laten registreren in een publiek register.

13. De Wet openbaarheid bestuur (WOB), die burgers inzicht geeft in overheidsdocumenten, wordt uitgebreid. Informatie van de overheid wordt zo veel mogelijk via internet voor burgers toegankelijk gemaakt.

14. Veiligheid moet altijd prevaleren. De bevolking wordt bij twijfel op tijd gewaarschuwd en niet pas als bewezen is dat een veiligheidsrisico bestaat.

15. Als het Nederlands wordt opgenomen in de Grondwet worden ook het Fries en het Papiaments grondwettelijk beschermd.

16. Bij het opstellen en uitvoeren van beleid voor Bonaire, Saba en Sint Eustatius wordt voortaan veel meer rekening gehouden met de bijzondere schaal en omstandigheden van de eilanden.

17. Nederland kan geen verantwoordelijkheid nemen voor goed bestuur op Curaçao, Aruba en Sint Maarten. Daarom willen we een nieuw Statuut voor het Koninkrijk, waarin de landen elkaar hulp bieden op basis van gelijkwaardigheid.

18. De overheid geeft het goede voorbeeld als het gaat om de veiligheid van internetsites. Alle overheidssites worden snel getest. Burgers mogen er bovendien op vertrouwen dat hun gegevens niet te lang of onnodig worden bewaard. Bescherming van privacy wordt gegarandeerd.

3. EEN GEDEELDE TOEKOMST

Mensen in ons land hebben verschillende afkomsten, maar een gedeelde toekomst. Het regeringsbeleid heeft de onderlinge tegenstellingen eerder aangedikt dan kleiner gemaakt. Met nutteloze symboolpolitiek en het toelaten van grove en discriminerende taal tegen migranten. Er is onnodig tijd verloren en er zijn kansen gemist. Grote woorden hebben de aandacht afgeleid van de echte problemen. Jonge migranten halen minder vaak een diploma, komen moeilijker aan het werk en zijn vaker betrokken bij criminaliteit. Als mensen niet bij elkaar wonen, niet samen werken en naar school gaan ontstaat vervreemding en groeit de verongelijktheid.

Nederland moet een land blijven waar mensen welkom zijn: als toerist, om er zaken te doen, maar ook om een veilige plek te vinden. Tegelijkertijd moeten we eerlijk zijn over de gevolgen van migratie. Veel migranten hebben hier hun plek onder de zon gevonden en dragen bij aan de ontwikkeling van onze samenleving. Maar dat geldt niet voor iedereen. Wie hier leeft, heeft gelijke rechten en plichten. We staan niet toe dat iemand wordt achtergesteld en treden altijd op tegen discriminatie. We zorgen voor goede voorwaarden voor scholing, wonen en werk.

ONZE VOORSTELLEN

INTEGRATIE

1. Bestrijding van discriminatie op de arbeidsmarkt – op leeftijd, religie, sekse, afkomst of seksuele geaardheid – krijgt alle prioriteit. De arbeidsinspectie krijgt de mogelijkheid om meldingen van discriminatie te onderzoeken en overtreders te beboeten.

2. Bedrijven en organisaties die aantoonbaar hebben gediscrimineerd worden door de arbeidsinspectie hard aangepakt. ‘Naming, blaming and shaming’ vinden we ook in orde om bedrijven tot beter gedrag te brengen.

3. Het is beter om werk naar mensen te brengen dan mensen om economische redenen te laten verhuizen naar andere landen. We pleiten in Europees verband voor tijdelijke herinvoering van werkvergunningen voor Oost-Europese werknemers, om mensenhandel in arbeidskrachten en ontwrichting van de arbeidsmarkt tegen te gaan. We stellen bedrijven financieel verantwoordelijk voor fatsoenlijke huisvesting, taallessen en opleiding van arbeidsmigranten. Wie de Nederlandse cao en arbeidswetten ontduikt wordt hard aangepakt. De arbeidsinspecties in Europa gaan beter samenwerken om koppelbazen, die werknemers als koopwaar verhandelen, aan te pakken. Door een vergunningplicht voor uitzendbureaus bevorderen we het toezicht – en bestrijden we wantoestanden.

4. We pakken segregatie aan, door veel meer in te zetten op gemengde buurten en gemengde scholen. Wij willen dat kinderen samen naar school gaan en niet apart. We helpen scholen en gemeenten om zo veel en zo snel mogelijk gemengde scholen te krijgen. Ze maken daartoe een plan, met betere voorlichting aan ouders over de schoolkeuze, een vast aanmeldmoment voor kinderen en maximering van de onderwijsbijdragen. Waar dat kan werken we met dubbele inschrijflijsten, voor leerlingen met en zonder achterstand.

5. De marktwerking in de inburgering stoppen we en aan de voorgenomen commercialisering van de volwasseneneducatie beginnen we niet eens. Inburgering wordt maatwerk, dicht bij huis, in de buurt. De onderwijsinspectie ziet toe op de kwaliteit. Oudkomers boven de 55 jaar mogen wel maar hoeven niet mee te doen aan de inburgering. Inburgering is kosteloos voor wie zich aan de gemaakte scholingsafspraken houdt. We schrappen het inburgeringsexamen in het buitenland voor huwelijks- en gezinsmigranten.

6. Kinderen van migranten zijn meer dan gemiddeld werkloos. Dat gaan we beter aanpakken, in samenwerking met sociale partners en scholen. Uitval in het onderwijs wordt bestreden door intensievere begeleiding. Leerlingen die dat nodig hebben krijgen praktijkgerichte lessen. Alle leerlingen mogen stage lopen en hun opleiding afronden.

ASIEL

7. Als we misstanden elders verminderen, hoeven ook minder mensen noodgedwongen hun land te ontvluchten. Internationale solidariteit en samenwerking ter voorkoming of beëindiging van conflicten is dan ook van het grootste belang. Hierbij hoort ook het stoppen van het voor arme landen schadelijke beleid van onze regering en onze bedrijven.

8. Nederland intensiveert de hulp aan de Europese landen aan de buitengrens van de Europese Unie om te zorgen voor beheersbare migratie, met respect voor de rechten van vluchtelingen. Daar staat tegenover dat we in Europa ook meer zullen vragen van de landen die onze steun krijgen. Met landen buiten de EU maken we afspraken om te stoppen met het doorlaten van duizenden migranten op weg naar Europa.

9. Waar mogelijk worden asielzoekers opgevangen in de eigen regio. Nederland biedt daarbij ruimhartig hulp, ook in de vorm van capaciteitsopbouw. In Nederland binnengekomen asielzoekers hebben altijd recht op een humane opvang. Asielzoekers krijgen snel duidelijkheid over hun toekomst. Bij een beslissing over hun verblijfsvergunning wordt rekening gehouden met de (politieke) situatie in het land van herkomst en de individuele omstandigheden van de asielzoeker. Zij zijn vluchtelingen en geen criminelen – en mogen dus ook niet als zodanig worden behandeld. Asielzoekers mogen werken om zichzelf nuttig te maken voor de samenleving en in hun onderhoud te voorzien.

10. In geen geval mogen asielzoekers worden opgesloten in detentiecentra als daar geen gegronde reden voor is. Alleen als een concrete datum van vertrek vaststaat, kan een zo kort mogelijke periode in detentie gerechtvaardigd zijn. Daarnaast wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van alternatieven, zoals een beperkt beveiligde opvang – dan kan ook effectiever worden gewerkt aan terugkeer.

11. Asielzoekers die niet als vluchteling worden erkend en van wie is vastgesteld dat zij geen bescherming nodig hebben, behoren terug te keren. Uitgeprocedeerde asielzoekers houden recht op opvang zolang zij actief bezig zijn met de voorbereiding van hun terugkeer. Wie buiten zijn schuld ons land niet kan verlaten wordt niet op straat gezet en krijgt een tijdelijke verblijfsvergunning. Als terugkeer langdurig onmogelijk is, kan deze worden omgezet in een permanente verblijfsstatus. Ook wordt de buitenschuldverklaring ruimhartiger toegepast. Gemeenten hebben het recht om noodopvang te bieden, het Rijk zorgt daarbij voor financiële middelen. De strafbaarheid van illegaal verblijf schaffen we weer af.

12. De gezinsherenigingsprocedure voor vluchtelingen wordt versoepeld, door het wettelijk criterium ‘feitelijk behorend tot een gezin’ te schrappen en voor vluchtelingen geen drie maanden nareis-termijn meer te hanteren.

13. Slachtoffers van mensenhandel krijgen het recht op een permanente verblijfsvergunning en maximale bescherming als zij bereid zijn te getuigen tegen degenen die hen hebben verhandeld. Slachtoffers die op een andere manier meewerken bij opsporing en vervolging van mensenhandelaren, komen in ieder

geval in aanmerking voor een tijdelijke vergunning. Mensenhandel wordt harder bestreden, met oog voor de achterliggende oorzaken en mogelijke oplossingen.

14. Iedereen heeft recht op noodzakelijke medische zorg. Uitgeprocedeerde asielzoekers en onverzekerde daklozen mogen daarom niet worden uitgesloten van medische hulp.

15. De psychische zorg aan asielzoekers wordt verbeterd, zowel bij binnenkomst als bij mogelijke terugkeer. Er wordt rekening gehouden met stoornissen op psychisch vlak wanneer een asielzoeker niet in staat is een samenhangend verhaal te vertellen. Psychische problemen mogen niet worden afgedaan als louter drukmiddel om een verblijfsvergunning te bemachtigen. Er komt ook meer oog voor de psychisch-medische gevolgen van asielprocedures bij kinderen.

16. Nederland gaat zich stipt houden aan het Internationale Verdrag voor de Rechten van het Kind. Vreemdelingenbewaring mag nooit bij kinderen. Kinderen bouwen zélf verblijfsrechten op. Kinderen die langer dan vijf jaar in Nederland zijn kunnen niet meer worden teruggestuurd. We steunen het Kinderpardon. De kinderrechter kijkt voortaan mee of een minderjarige in het land van herkomst kan worden opgevangen

foto Arie Kievit / Hollandse Hoogte ©

4. ZEKERHEID IN CRISISTIJD

Juist in tijden van economische onzekerheid moeten we mensen sociale zekerheid bieden. Dat is goed voor de samenhang in de samenleving. Het is niet zinvol om de pensioenleeftijd te verhogen als ouderen nu al niet aan het werk komen en de jeugdwerkloosheid groeit. Het is slecht om de ontslagbescherming te verminderen als mensen massaal worden ontslagen. Het is onbeschaafd om mensen in de sociale werkplaats te ontslaan als je weet dat ze nergens anders terecht kunnen. Sociale zekerheid is geen probleem, het is juist een oplossing voor problemen. Als je ziek bent, je werk verliest of ouder wordt. Sociale zekerheid is geen kostenpost, maar de basisverzekering van onze samenleving.

Groeiende inkomensongelijkheid is sociaal niet te rechtvaardigen en leidt economisch tot slechtere prestaties. We helpen mensen uit de armoede en aan het werk. De koopkracht voor mensen met een minimuminkomen verhogen we, de rechten van gepensioneerden blijven we respecteren. Mensen met een tijdelijk contract en zelfstandigen zonder personeel (zzp-ers) bieden we meer bescherming. Gemeenten krijgen meer mogelijkheden om mensen aan het werk te helpen. Het werk van mensen op de sociale werkplaats gaan we behouden, ondernemers die mensen met een beperking in dienst nemen gaan we belonen. We nemen maatregelen om te voorkomen dat jongeren opgroeien in armoede en mensen moeten leven van de voedselbank.

ONZE VOORSTELLEN

1. De AOW-leeftijd blijft in ieder geval tot 2020 gehandhaafd op 65 jaar. Langer doorwerken wordt nu al aantrekkelijker gemaakt. Sociale partners maken bindende afspraken over hoe 65-plussers aan de slag kunnen blijven, ter vergroting van het arbeidspotentieel en vermindering van de druk op het sociale stelsel. Deeltijdwerk voor ouderen, ook in combinatie met AOW en pensioen, wordt aantrekkelijker gemaakt. Een duurzaam en houdbaar pensioen dient te worden gegarandeerd. Mensen die 65 worden en redelijkerwijs aan het einde van het arbeidzame leven zijn gekomen vanwege zwaar werk of lang arbeidsverleden, kunnen ook na 2020 stoppen met werken, ook als wordt beslist dat de algemene pensioenleeftijd omhoog gaat. Sociale partners sluiten hierover met de overheid een sociaal contract. De overheid creëert voldoende financiële ruimte om dit akkoord mogelijk te maken.

2. Veel effectiever dan het verhogen van de AOW-leeftijd is het verlagen van de werkloosheid van ouderen onder de 65 jaar. Te veel oudere werknemers verliezen hun baan en slechts weinigen halen werkend hun 65ste verjaardag. Daardoor verliezen we veel kennis en kunde. Grote uitval van oudere werknemers doet ook de kosten van de sociale zekerheid oplopen. Sociale partners wordt daarom gevraagd bindende afspraken te maken voor beduidend grotere arbeidsdeelname van oudere werknemers. Bijvoorbeeld door bij aanname van personeel te zorgen voor een betere afspiegeling met de leeftijdsopbouw in de beroepsbevolking, of door kennisoverdracht te bevorderen door jongere en oudere werknemers slim aan elkaar te koppelen. Automatisch ontslag met 65 jaar verdwijnt, waardoor langer doorwerken makkelijker wordt.

3. We erkennen de grote rol die sociale partners spelen bij de sociaaleconomische organisatie van ons land. Zonder hun steun is goed beleid niet mogelijk. Sociale partners krijgen daarom voldoende ruimte om voor eind 2013 een nieuw sociaal contract te sluiten. Daarin wordt een samenhangend pakket

voorgesteld voor werkgelegenheid, inkomenszekerheid, sociale zekerheid en pensioen – onder de randvoorwaarde van financiële haalbaarheid. In dit sociaal contract worden in ieder geval afspraken gemaakt over het bestrijden van jeugdwerkloosheid, het aan het werk houden en krijgen van oudere werknemers en het voorzien in een goede en houdbare AOW- en pensioenvoorziening.

4. Jeugdwerkloosheid is slecht voor onze jongeren en schadelijk voor onze samenleving. De overheid zorgt ervoor dat iedere jongere onder de 27 jaar kan werken of naar school gaat, zonder dat zij hun sociale rechten verliezen. Schooluitval wordt bestreden door intensievere begeleiding en – voor hen die dat nodig hebben – praktijkgerichte lessen. Opleidingen houden meer rekening met de te verwachten vraag naar arbeidskrachten, onder meer door het stimuleren van technische opleidingen in VMBO, MBO en HBO. Er komt een betere afstemming tussen onderwijs en bedrijfsleven. Van het bedrijfsleven worden meer initiatieven gevraagd voor stage en scholing, bijscholing en omscholing van (aanstaand) personeel.

5. Tegengaan van armoede kan het beste door het bieden van fatsoenlijk werk tegen fatsoenlijk loon, het voorkomen van werkloosheid en door een solidair stelsel van sociale zekerheid. Door vroegtijdig hulp te bieden als armoede dreigt kan grotere ellende vaak worden vermeden. Gemeenten krijgen meer mogelijkheden om armoede te voorkomen en te bestrijden, schulden te saneren en te voorkomen dat kinderen opgroeien in armoede. Het geld voor gemeentelijke armoedebestrijding en schuldhulpverlening dient daar ook daadwerkelijk voor te worden gebruikt. De wettelijk vastgestelde begrenzing van maximaal 110 procent van het sociaal minimum om toegelaten te worden tot het minimumbeleid wordt verruimd naar 120 procent. Daardoor kunnen meer mensen deelnemen aan gemeentelijke regelingen en voorzieningen en culturele en sportactiviteiten.

6. De huishoudtoets in de bijstand wordt geschrapt. Werken met behoud van uitkering met een inwerkperiode van drie maanden blijft mogelijk, bijvoorbeeld wanneer sprake is van een werkstage. Wie met een uitkering volwaardig werk verricht, krijgt voortaan ook een volwaardig loon.

7. De koopkracht voor mensen met een minimuminkomen verhogen we. Het sociaal minimum wordt verhoogd, het wettelijk minimumloon beschermen we. Wie naar vermogen werkt krijgt in ieder geval het wettelijke minimumloon. Als loonaanvulling noodzakelijk is kunnen loonkostensubsidies worden ingezet. De minimumjeugdlonen vanaf 18 jaar worden op termijn gelijkgetrokken met het minimumloon.

8. De flexibiliteit op de arbeidsmarkt is doorgeschoten en wordt ingeperkt. Mensen met tijdelijke contracten en andere vormen van onzeker werk (uitzendkrachten, oproepkrachten, nul-urencontracten) krijgen daarom eerder recht op een vast contract. Er komt een vergunningplicht voor uitzendbureaus. Het wordt onmogelijk gemaakt dat werkgevers de verantwoordelijkheid voor mensen die voor hen werken kunnen ontlopen, zoals bij ‘payrolling’, waarbij personeel in dienst komt van een bedrijf, maar werkt bij een ander bedrijf. Ook mensen met een tijdelijk contract krijgen recht op een ontslagvergoeding. Stukloon, zoals bij postbodes, accepteren we niet.

9. Zelfstandigen zonder personeel (zzp-ers) die werk verrichten dat in hun sector voornamelijk in loondienst wordt gedaan, brengen we voortaan onder de sociale zekerheid. De werkgever die hen opdracht geeft betaalt pensioenpremies en premies voor arbeidsongeschiktheid.

10. We handhaven de ontslagbescherming. De duur van de werkloosheidsuitkering (WW) wordt niet verkort. Werkgevers het eerste halve jaar van de WW laten betalen is vaak onmogelijk, vanwege gebrek aan geld in het bedrijf. Dit bevordert ook het aannemen van mensen op tijdelijke contracten. De sollicitatieplicht van werklozen wordt afhankelijk van de individuele omstandigheden en de perspectieven op werk.

11. De rechtspositie van ambtenaren, die werken voor de publieke zaak, blijft bescherming bieden tegen politieke willekeur.

12. De Inspectiedienst SZW gaat weer Arbeidsinspectie heten. De Arbeidsinspectie helpt werkgevers bij het tot stand brengen van veilige en gezonde arbeidsomstandigheden. Ze grijpt hard in bij gevaarlijke werkomstandigheden, onderbetaling, uitbuiting en overtreding van wetten en collectieve arbeidsovereenkomsten (cao's).

13. De onafhankelijke positie van de bedrijfsarts en arbodiensten wordt hersteld. Verzuimbegeleiding vindt plaats onder verantwoordelijkheid van onafhankelijke bedrijfsartsen. Alle werkenden hebben recht op toegang tot de bedrijfsarts.

14. Slachtoffers van beroepsziekten en arbeidsongevallen leggen vaak een lijdensweg af om hun recht te krijgen. We versnellen de procedures om recht te doen. Door de rechter opgelegde of door partijen overeengekomen schadevergoedingen worden voorgeschoten door de overheid, die de schade-uitkering vervolgens zal verhalen.

15. Besturen van pensioenfondsen bestaan voortaan voor 1/3 uit werknemers, voor 1/3 uit werkgevers en voor 1/3 uit vertegenwoordigers van gepensioneerden.

16. Pensioenfondsen mogen zich niet rijk rekenen, maar hoeven zich ook niet arm te rekenen. Nu rentes kunstmatig laag worden gehouden dreigen pensioenen gekort te worden. Dat is niet nodig.

17. We stellen paal en perk aan de topinkomens. Bestuurders in de publieke en semipublieke sector verdienen niet meer dan de minister. Bonussen bij banken en andere financiële instellingen worden volledig uitgebannen. We stimuleren sociale partners om ondernemingen te verplichten een behoorlijk beleid te voeren en geen belachelijk hoge salarissen en bonussen te betalen. We kiezen in de publieke en semipublieke sector voor een nullijn voor salarissen boven twee keer modaal.

18. We steunen het streven van vakbonden om alle werknemers onder de bedrijfs-cao's te brengen, zodat er een koppeling komt tussen de hoogste en laagste inkomens en de tweedeling wordt tegengegaan. De algemeen verbindend verklaring van cao's blijft bestaan.

19. Werkgevers gaan met een eigen bijdrage meebetalen aan de uitvoering van werknemersverzekeringen. De lasten voor het doorbetalen van ziek personeel worden voor kleine bedrijven eerlijker verdeeld.

20. De taken van product- en bedrijfsschappen worden, voor zover van toepassing, overgenomen door de overheid en cao-partijen.

21. We accepteren geen loondiscriminatie tussen mannen en vrouwen. Om vrouwen gelijke kansen te geven om te werken, worden beloningsverschillen aangepakt. Er komen meer mogelijkheden om arbeid en zorg te combineren, voor moeders én vaders.

22. Sociale werkplaatsen blijven in de toekomst beschut werk bieden voor mensen met een beperking. Sociale werkplaatsen bieden zinvol werk voor een eerlijk loon. Goede begeleiding en aanpassing van het werk aan de beperking krijgen prioriteit. Waar mogelijk en wenselijk bevorderen we uitstroom naar regulier werk, maar dwingen mensen niet om te werken onder het minimumloon.

23. Er komt een einde aan grootschalige, commerciële re-integratiepraktijken. Gemeenten kunnen de re-integratie veel beter in eigen beheer doen. Voor specifieke groepen die speciale begeleiding nodig hebben, kunnen gemeenten diensten van gespecialiseerde bedrijven inschakelen.

24. Gemeenten krijgen meer mogelijkheden om gemeentelijke leerwerkbedrijven op te richten om mensen die (nog) geen werk kunnen vinden scholing en praktijkervaring te bieden, tegen een eerlijk loon. De gemeentelijke leerwerkbedrijven kunnen mensen die niet direct op eigen kracht een reguliere baan kunnen krijgen een publieke baan aanbieden, tegen een eerlijk loon. Gemeenten krijgen meer mogelijkheden om bij aanbestedingen voorwaarden te stellen voor banen voor werkzoekenden.

25. Gemeenten worden verantwoordelijk voor een sluitend vangnet van opvangvoorzieningen voor dak- en thuislozen, begeleide woonplekken en werkprojecten. Ontslag uit een psychiatrische of justitiële inrichting wordt gekoppeld aan opvang en begeleiding.

26. Jonggehandicapten krijgen voldoende begeleiding en ondersteuning bij het vinden van een baan. Stagebegeleiding en jobcoaches worden ingezet voor een goede overgang van het praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs naar de arbeidsmarkt. Sociaal ondernemerschap wordt gestimuleerd.

27. Werkgevers die mensen met een beperking in dienst nemen, kunnen aanspraak maken op loonkostensubsidie en andere voorzieningen.

28. Kinderopvang dient betaalbaar te zijn en van goede kwaliteit. Het toezicht op de opvang wordt verbeterd en ouders krijgen meer rechten en meer inspraak in de kwaliteit en de kosten van de kinderopvang. Kinderopvangorganisaties worden regelmatig geïnspecteerd en de adviezen van de inspecteurs van gemeentelijke of gemeenschappelijke gezondheidsdiensten (GGD) worden door de gemeenten nageleefd.

29. Mensen met schulden worden eerder en beter geholpen. Schuldhulpverleners moeten daarom voldoen aan kwaliteitseisen. De overheid ziet daarop toe. Fraude wordt actief opgespoord. Geldleenreclames staan we niet meer toe. Gemakkelijke kredieten in winkels worden aan banden gelegd. De beslagvrije voet wordt gerespecteerd, leenbijstand wordt afgeschaft. Maatregelen worden genomen om te voorkomen dat mensen die als gevolg van een boete worden gevangengenomen na hun gevangenisstraf nog steeds met boetes zitten.

30. De overheid en grote bedrijven dienen meer mensen met een beperking of gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid in dienst te nemen en passende stageplekken te organiseren. Daarvoor maken we een wettelijke regeling.

5. ZORG IS GEEN MARKT

Gemiddeld leven we langer en gezonder. Maar dat gaat niet vanzelf en dat geldt niet voor iedereen. Als je ziek bent of een handicap hebt, moet je kunnen vertrouwen op goede zorg. Dan moet je niet hoeven vrezen dat ziekenhuizen en zorginstellingen problemen verzwijgen, voor de belangen van commerciële investeerders. Of dat je leed wordt verkocht aan een omroep. Als je hulp nodig hebt moet je jezelf niet druk hoeven maken over je zorgpakket of je zorgverzekeraar. Door de invoering van meer marktwerking zijn ziekenhuizen en zorginstellingen grootschaliger geworden en hebben artsen en verpleegkundigen minder tijd voor hun patiënten. Ook is de zorg veel duurder geworden. Medewerkers worden hoorndol van de overbodige bureaucratie. Mensen die zorg nodig hebben en zij die zorg leveren staan centraal, al het andere is daaraan ondergeschikt.

Wij willen de zorg niet langer organiseren via concurrentie tussen aanbieders en ziekenhuizen, maar door samenwerking en een regionaal zorgbudget, op basis van de zorgbehoefte. We gaan de zorg meer in de buurt en op een menselijke maat organiseren. Verspilling door bureaucratie en weggooien van medicijnen en hulpmiddelen pakken we aan. De financiering van de zorg wordt eerlijker verdeeld, zodat ook mensen met een lager inkomen altijd kunnen rekenen op goede hulp. Bestuurders en zorgverzekeraars krijgen minder te zeggen over de zorg – patiënten, artsen en verpleegkundigen des te meer. We komen met een offensief om te voorkomen dat mensen ziek worden. Daarom investeren we extra in preventie. Want voorkomen is beter dan genezen – en op termijn ook veel goedkoper.

ONZE VOORSTELLEN

1. We investeren extra in de zorg. En preventie hoort in het basispakket. Voorkomen is beter dan genezen en op termijn ook kostenbesparend.

2. We gaan het eigen risico in de zorg niet verhogen, maar juist fors verlagen. Zo snel als het financieel mogelijk is schaffen we het eigen risico af. Niet de dikte van de portemonnee, maar de noodzaak van zorg moet beslissend zijn.

3. De marktwerking in de zorg werkt contraproductief en wordt daarom gestopt – en op termijn teruggedraaid. Winstuitkeringen aan kapitaalverschaffers leiden tot verkeerde prikkels en die wijzen we daarom af; winstuitkering in de ziekenhuiszorg wordt daarom niet ingevoerd. Het privatiseren van de ambulancezorg wijzen we af.

4. De zorg wordt via regionale zorgbudgetten gefinancierd. Alles wat in de (goedkopere) eerste lijn gedaan kan worden, wordt daar ook gedaan. De avond-, nacht- en weekendzorg van de huisarts en de spoedeisende hulp van ziekenhuizen worden beter op elkaar afgestemd, zodat iedereen er terecht kan.

5. We maken de zorgpremies volledig inkomensafhankelijk. Inkomens tot een drempelbedrag (franchise) omstreeks het sociale minimum worden hierbij vrijgesteld. In combinatie daarmee kan de zorgtoeslag worden afgeschaft. Hiermee wordt ook een bureaucratisch circus van onnodig geld rondpompen beëindigd.

6. We vertrouwen op de professionele autonomie en beroepseer van de medewerkers in de zorg. Prestatiebekostiging en variabele beloning (bonusgeneeskunde) passen daar niet bij. Artsen werken in loondienst. Door betere arbeidsomstandigheden kunnen we meer mensen winnen voor de zorg en bestaande medewerkers langer behouden.

7. Geweld tegen en intimidatie van zorgpersoneel tolereren we niet. Werkgevers doen altijd aangifte tegen daders. Voor slachtoffers komt nazorg beschikbaar.

8. De salarissen van bestuurders en managers van ziekenhuizen en zorginstellingen worden onder een cao gebracht en mogen een ministerssalaris zeker niet overstijgen. Om wanpresterende bestuurders beter aan te kunnen pakken worden de juridische mogelijkheden uitgebreid.

9. We werken naar systematische schaalverkleining in de zorg, dichter in de buurt. We kiezen voor zoveel mogelijk zorg in de buurt, met wijkgezondheidscentra, poliklinieken en consultatiebureaus. Ook thuiszorg bieden we zoveel mogelijk aan op buurtniveau, net als verpleging, verzorging en dagbesteding. Mensen met dementie krijgen een vast aanspreekpunt, één persoon die voor hen zaken regelt ('casemanager').

10. In de zorg wordt een fusiestop ingevoerd. Fusies worden in de toekomst getoetst waarbij enkel kwaliteitsredenen doorslaggevend mogen zijn om de fusie toe te staan. We behouden volwaardige regionale ziekenhuiszorg, waaronder verloskunde.

11. Mensen die dat nodig hebben kunnen blijven rekenen op een persoonsgebonden budget (PGB). Bij aanvragen voor zorg wordt eerst gekeken of het reguliere zorgaanbod mensen goed kan helpen. Om de kwaliteit te garanderen en fraude te voorkomen moeten alle aanbieders die PGB-zorg bieden ook zorg in natura leveren.

12. De vrije tarieven voor tandheelkundige zorg worden teruggedraaid, om onnodige kostenstijgingen en zelfverrijking bij tandartsen en leveranciers te voorkomen.

13. Voorkruipzorg gaan we tegen. Voorrang krijgen in de zorg op andere dan medische gronden is niet toegestaan.

14. In plaats van de AWBZ uit te kleden, gaan we de zorgzwaartepakketten omvormen tot betere betaalvormen, op basis van zorgvraag, personeelsbezetting en omgevingseisen. Gemeenten krijgen meer invloed op de organisatie van de zorg, zonder dat we zorgtaken overhevelen.

15. We bouwen alleen nog kleinschalige verpleeg- en verzorgingshuislocaties. In de verpleegzorg krijgen ouderen recht op zelfstandige woonruimte en privacy, met op hen afgestemde zorg en voorzieningen. Palliatieve zorg in verpleeghuizen, van hospices en in de thuiszorg, wordt uitgebreid.

16. We pakken de bureaucratie in de zorg aan. Indicaties worden niet meer gedaan door logge bureaucratische organen (zoals het Centrum Indicatiestelling Zorg, CIZ) maar door huisartsen en verpleegkundigen in de wijk. Er komen minder managers in de zorg en meer handen aan het bed. Verspilling van medicijnen en hulpmiddelen gaan we tegen. Het bureaucratische systeem van diagnosebehandelingscombinaties (DBC's) verdwijnt.

17. De eigen bijdrage voor de tweedelijns geestelijke gezondheidszorg draaien we terug.

18. De geestelijke gezondheidszorg richt zich, behalve op genezing, vooral op preventie en sociaal herstel van mensen met psychische aandoeningen. Om te voorkomen dat mensen zonder zorg op straat verkommeren of een gevaar zijn voor zichzelf of voor anderen, moet een tijdelijke gedwongen opname en behandeling mogelijk zijn.

19. De zorgverzekeraars worden publiekrechtelijk en gaan regionaal werken. Eén zorgverzekeraar wordt regionaal hoofdverantwoordelijk voor voldoende zorg.

20. De bevoegdheden en slagkracht van de Inspectie voor de Gezondheidszorg worden uitgebreid.

21. Er komt een vergunningstelsel voor privéklinieken, ter voorkoming van misstanden en risicovolle behandelingen.

22. De sluiting van afdelingen verloskunde in ziekenhuizen kan leiden tot gevaarlijke situaties voor moeder en kind. Goede verloskundige zorg behoort dicht bij moeder en kind te worden aangeboden. Om babysterfte te voorkomen bieden we meer begeleiding voor, tijdens en na de zwangerschap.

23. We bestrijden de sociaaleconomische gezondheidsverschillen. De publieke gezondheidszorg is een overheidstaak: gezond gedrag moet bevorderd worden, omgevingsfactoren kunnen veranderd worden en huisartsen en wijkverpleegkundigen doen meer aan preventie in achterstandswijken. Verkleining van de gezondheidsverschillen leggen we wettelijk vast als doel van beleid. Hierin past ook het nemen van maatregelen om het alcoholgebruik te matigen en tabaksgebruik terug te dringen.

24. Er komt een medisch letselschadefonds voor patiënten waaruit snel een vergoeding voor de geleden schade kan worden betaald. Op deze manier worden ingewikkelde procedures voorkomen, evenals het traineren door verzekeraars.

25. Agressieve marketing en beïnvloeding van onderzoek door de farmaceutische industrie pakken we aan, door een versterking van de inspectie en een onafhankelijk onderzoeksfonds. Dat geldt ook voor hulpmiddelen en ook voor mondzorg. Voor agressieve lobbypraktijken stellen we een boete in.

26. De inkoop van receptgeneesmiddelen regelen we via landelijke centrale inkoop door alle zorgverzekeraars. Zo kunnen we scherpe prijsafspraken maken en flinke bezuinigingen doorvoeren. En zijn voor iedereen receptgeneesmiddelen beschikbaar. Apothekersbonussen en -kortingen verdwijnen. We streven naar invoering van een abonnementsstelsel voor de apotheker met inschrijving, op naam van patiënten, vergelijkbaar met de huisarts. Een jaarlijkse check van medicijnsamenstelling voor oudere mensen en mensen die meer dan vijf soorten medicijnen gebruiken wordt ingevoerd.

27. We voeren het actieve donorregistratiesysteem in om het aantal potentiële orgaandonoren te verhogen en daarmee mensenlevens te redden.

28. De patiëntenbeweging geeft een stem aan mensen met een (chronische) ziekte of beperking. Er komt een duurzame financiering die recht doet aan de verscheidenheid van de patiëntenverenigingen.

29. Zolang het openbaar vervoer niet toegankelijk is voor mensen met een beperking blijft het bovenregionale vervoer ‘Valys’ bestaan.

30. Het landelijke elektronisch patiëntendossier (EPD) gaat niet door. We stimuleren wel goede en veilige ICT-oplossingen om regionaal gegevens uit te kunnen wisselen tussen huisarts, apotheker en de eerstelijnszorg, waarbij de privacy en de veiligheid worden gegarandeerd.

31. De Nederlandse Zorgautoriteit dient zich te bewijzen door meer voor de patiënt op te komen en minder de belangen van de (grote) organisaties te dienen. Voor de Nederlandse Mededingingsautoriteit is geen plaats in de zorg. De mogelijke boete op samenwerking werkt verlammend voor de zorg.

32. Vastbinden, isoleren of drogeren van mensen in een zorgsituatie is niet toegestaan. Slechts onder strikte voorwaarden kan hierop een uitzondering worden gemaakt. Wanneer sprake is van gedwongen zorg, dient dit gemeld te worden, getoetst door een onafhankelijke commissie en enkel van korte duur te zijn. Hier ziet de Inspectie voor de Gezondheidszorg scherp op toe.

33. Leefstijlinterventie is geen betutteling, maar kan chronische ziekten voor de toekomst voorkomen. We zetten in op fors minder jongeren die beginnen met roken en drinken, ook stimuleren we stoppen met roken om longziekten te voorkomen. Tegengaan van overgewicht in het algemeen en bij jongeren in het bijzonder, krijgt extra aandacht. Samen met de voedingssector komen we met initiatieven voor het verlagen van suiker, zout en vet in ons voedsel.

34. Mensen die werken in de zorg moeten niet ten prooi vallen aan verplichte flexibilisering. Voor personeel dat met klachten zit over de kwaliteit van de zorg of de werkomstandigheden komt er een onafhankelijke klokkenluidersregeling. Intimidatie van werknemers in de zorg pakken we hard aan.

35. Gemeentelijke zorg wordt versterkt, mensen die werken in de huishoudelijke verzorging verdienen een beter salaris. Om dat te garanderen maken we gebruik van de mogelijkheden van de wet Leijten/Kant over reële basistarieven in de WMO en gaan we een minimale zorgwaardering van FWG15 voor huishoudelijk verzorgenden wettelijk vastleggen. Geld dat gemeenten krijgen voor zorgtaken geven zij niet uit aan andere zaken.

36. Mantelzorgers en vrijwilligers krijgen meer ondersteuning. Thuiszorg wordt ruimhartiger toegewezen en de respijtzorg wordt verruimd. We maken de bouw van mantelzorgwoningen op eigen erf mogelijk en laten mantelzorg zwaar meetellen bij de toewijzing van een woning. Ook wordt het voor mantelzorgers mogelijk zorgverlof op te nemen.

foto Arie Kievit / Hollandse Hoogte ©

foto David Rozing / Hollandse Hoogte ©

6. CRIMINELEN PLUKKEN, BURGERS BESCHERMEN

Onze samenleving is harder geworden. Door toenemend egoïsme, minder normbesef en groeiende ongelijkheid. Elk jaar worden te veel mensen in ons land het slachtoffer van een vorm van criminaliteit. We willen niet alleen dat misdadigers effectief worden gestraft, maar ook dat slachtoffers beter worden geholpen. De samenleving doet steeds vaker een beroep op politie en justitie. Dan moeten we ook bereid zijn om meer te investeren in onze agenten en onze rechterlijke macht. Meer blauw op straat leidt tot meer veiligheid in de buurt. Daadkrachtig optredende rechters en snelle uitvoering van opgelegde straffen helpen om het vertrouwen in het justitiële apparaat te vergroten. Criminelen gaan we niet alleen straffen, maar ook 'plukken', omdat misdaad financieel nooit mag lonen.

Politieagenten geven we meer collega's en betere arbeidsvoorwaarden. Ook gaan we snijden in onnodige bureaucratie en investeren in opsporing. Gevangenissen behoren geen opleidingsinstituut te zijn voor jonge criminelen, daarom investeren we in gekwalificeerd gevangenispersoneel. We pakken verslaving en psychische problemen van gevangenen aan en bereiden hen beter voor op terugkeer in de samenleving, om nieuwe overlast en criminaliteit te vermijden; dat scheelt slachtoffers. Witteboordencriminaliteit gaan we harder aanpakken. De toegang tot de rechter voor mensen met een lager inkomen blijft gegarandeerd.

ONZE VOORSTELLEN

POLITIE

1. Veiligheid verdient voorrang. Er komen daarom meer agenten en betere arbeidsvoorwaarden bij de politie. Agenten horen vooral thuis op straat en niet achter een bureau. We investeren in extra politiecapaciteit, waarmee we ook de recherche versterken. We snijden in onnodige bureaucratie. Ook stoppen we met het gerommel met arbeidstijden.

2. De invoering van de nationale politie mag niet ten koste gaan van de zeggenschap van gemeenten over de lokale veiligheid. Met kleinschalige politieposten in de buurt brengen we de politie dichter bij huis. Wijkagenten zetten we niet meer in voor andere politietaken, hun plek is in de buurt. Steeds vaker worden politietaken gedaan door bijzondere opsporingsambtenaren of particuliere beveiligers zonder de juiste opleiding en bevoegdheden. Politietaken laten we niet over aan particuliere beveiligers. Bijzondere opsporingsambtenaren worden veel meer de ogen en oren van de reguliere politie.

3. We starten een campagne om meer vrijwilligers te werven voor de brandweer. Brandweerlieden krijgen meer inspraak: zowel op de werkvloer als in de veiligheidsregio, waar belangrijke besluiten over de brandweer worden genomen. Er worden geen brandweerposten gesloten als dit ten koste gaat van de brandveiligheid en de kwaliteit van de brandweerzorg. We stoppen met experimenten met minder mensen op brandweerwagens.

4. De acht grootste clusters met bedrijven met een groot veiligheidsrisico (volgens het Besluit Risico's Zware Ongevallen, BRZO) krijgen een gemeenschappelijke professionele bedrijfsbrandweer, waarbij alle bedrijven op het terrein verplicht zijn aangesloten.

5. Agressie tegen politieagenten, brandweerlieden en andere publieke hulpverleners wordt altijd aangepakt, met stevige straffen en boetes.

6. We willen het aantal wapens bij particulieren sterk terugdringen, de verkoop ervan aan striktere banden leggen en het illegaal bezit ervan hard aanpakken. De politie besteedt daarom meer aandacht aan de controle van wapenvergunningen en wapenbezit.

7. Er komt voldoende capaciteit bij de politie en het Openbaar Ministerie om alle aangiften in behandeling te nemen. De mogelijkheden om anoniem aangifte te doen worden verbeterd. Politie en Openbaar Ministerie dienen slachtoffers op de hoogte te houden hoe hun zaak verloopt. Daders moeten betalen voor de schade die hun slachtoffers hebben geleden. Door de rechter opgelegde schadevergoedingen worden voorgeschoten door de overheid, die het geld vervolgens bij de dader int.

8. Voor ingewikkelde zaken zoals kinderporno, cybercrime, milieudelicten, mensenhandel en zedendelicten krijgen politie, Openbaar Ministerie en rechters voldoende kennis en expertise. Pooiers ('loverboys') worden hard aangepakt, ook als er geen aangifte van strafbare feiten is gedaan – bijvoorbeeld omdat het slachtoffer dit niet durft.

JUSTITIE

9. Ook mensen met weinig geld dienen hun recht te kunnen halen. Dat vereist een toegankelijk stelsel van rechtsbijstand. De griffierechten worden niet verhoogd.

10. We zijn blij met de recente wetten die het mogelijk maken om definitief geworden vonnissen te herzien indien er sprake is van mogelijke justitiële blunders. Instelling van een onafhankelijke Revisieraad blijft echter nodig.

11. Fraudebestrijding krijgt meer prioriteit, ook bij acquisitie en faillissementen. De capaciteit en expertise bij politie en Openbaar Ministerie worden uitgebreid en ook de rechterlijke macht krijgt meer deskundigheid. Omdat misdaad nooit mag lonen wordt crimineel geld altijd 'geplukt' van criminelen. Daarvoor zijn meer financieel rechercheurs nodig, die zichzelf ruimschoots terugverdienen.

12. Witteboordencriminelen berokkenen de samenleving grote schade en zullen we daarom hard straffen.

13. Er komt betere voorlichting over de gevolgen van drank- en drugsgebruik voor jongeren en voor hun ouders.

14. De verkoop en teelt van softdrugs voor de Nederlandse markt wordt gelegaliseerd en gereguleerd, om overlast en criminaliteit tegen te gaan. Daarmee kan ook de controle op de kwaliteit en de voorlichting worden verbeterd. We hebben geen behoefte aan een wietpas. Verkoop en productie van harddrugs blijven strafbaar.

15. Gebiedsverboden en meldplichten kunnen helpen overlastgevers tijdelijk te weren en mensen weg te houden uit de omgeving van hun slachtoffers.

16. Gevangenissen worden niet geprivatiseerd. Het opsluiten van criminelen blijft een overheidstaak. In de gevangenissen verrichten gedetineerden zoveel mogelijk zinvolle arbeid voor de samenleving. Het geld dat daarmee kan worden verdiend wordt deels verplicht gespaard voor slachtoffers van misdrijven.

17. In gevangenissen komt meer aandacht voor de resocialisatie van gevangenen, direct na aanvang van de detentie. Hier beginnen we met de aanpak van verslaving en psychosociale problemen. Ernstig psychisch gestoorde gedetineerden horen thuis in een beveiligd psychiatrisch ziekenhuis. Ex-gedetineerden krijgen een betere begeleiding bij hun terugkeer in de maatschappij. De bureaucratie bij de reclassering gaan we flink te lijf.

18. Jeugdgevangenissen behoren geen kweekvijver te zijn voor jonge criminelen. Ze zijn nu erg duur en niet effectief in het terugdringen van recidive. De jeugdgevangenissen zijn er alleen voor de ernstigste delicten. Er wordt meer gebruik gemaakt van alternatieve straffen die wel effectief zijn, zoals gedragstherapie en therapievormen waarbij het gezin wordt betrokken. Minderjarigen worden berecht volgens het jeugdstrafrecht. Het Nederlandse voorbehoud over artikel 40 van het Internationaal verdrag inzake de rechten van het kind (recht op rechtsbijstand voor jeugdigen) wordt ingetrokken.

19. Het College Bescherming Persoonsgegevens krijgt meer sanctiemogelijkheden en moet hogere boetes kunnen opleggen als er sprake is van schending van privacy. In Europees verband pleiten we voor afschaffing van de vingerafdruk in het paspoort.

20. Met voorstellen die de privacy van burgers inperken kunnen we alleen instemmen als de effectiviteit en de noodzaak van deze maatregelen zijn aangetoond.

21. Internet is een nieuwe bron van inkomsten voor tal van criminelen. We gaan veel actiever optreden tegen allerlei vormen van internetcriminaliteit. Illegaal gokken via het internet gaan we bestrijden.

22. Discriminatie van homo's, lesbo's, biseksuelen, transseksuelen etc. tolereren we niet. Geweld tegen hen wordt altijd door politie en justitie geregistreerd en aangepakt.

23. Meer aandacht is nodig voor het voorkomen van huiselijk geweld en eerwraak.

24. Terrorisme dient effectief te worden bestreden, door betere internationale samenwerking van inlichtingendiensten en het opsporen en bevriezen van financieringsbronnen van terroristische organisaties. En door het aanpakken van de structurele oorzaken van terrorisme (zoals armoede, onderdrukking en haatzaaierij). Aan nog meer Europese richtlijnen die onze privacy inperken hebben we geen behoefte.

foto Paul van Riel / Hollandse Hoogte ©

7. INVESTEREN IN KENNIS EN ONDERWIJS

Juist in crisistijd moeten we investeren in beter onderwijs. Dat is de beste manier om de economie en onze samenleving blijvend sterker te maken. Kinderen met een stoornis of beperking dreigen hun passend onderwijs te verliezen. Leerlingen die een vak willen leren raken verloren in grote leerfabrieken. Studenten zien dat hun studie onbetaalbaar dreigt te worden. Daardoor beperken we de mogelijkheden van jonge mensen om hun toekomst in eigen hand te nemen. Bestuurders van onderwijsinstellingen kijken te veel naar geld en cijfers en lijken de onderwijzers en de leerlingen uit het oog verloren. Dat heeft geleid tot hoge beloningen voor managers, maar slechte diploma's voor studenten.

Wij gaan geen nullijn invoeren voor medewerkers in het onderwijs en ook geen prestatieloon. We gaan wel werken aan kleinere scholen en kleinere klassen, zodat leerlingen en leraren, ouders en schoolleiding een gemeenschap kunnen vormen. We beperken de macht van schoolbestuurders. Kinderen die dat nodig hebben kunnen rekenen op speciaal onderwijs. Beroepsonderwijs vindt plaats in kleine vakscholen, waar jongeren les krijgen van mensen uit de praktijk. We morrelen niet aan de studiefinanciering en de basisbeurs en nemen maatregelen om de onafhankelijkheid van het wetenschappelijk onderzoek te waarborgen.

ONZE VOORSTELLEN

1. We gaan extra investeren in het onderwijs en zien af van de nullijn voor leraren. We morrelen niet aan de studiefinanciering en de basisbeurs. De boete voor 'langstudeerders' schaffen we af. Ook willen we meer tijd voor onderwijs en minder geld- en tijdverlies door bureaucratie en regeldrift. Schoolmanagers gaan ook zelf lesgeven. Er komt geen prestatiebeloning voor leraren.

2. Goed onderwijs vergt bevoegde leraren. Onbevoegde leraren halen binnen twee jaar hun bevoegdheid. Leraren hebben op termijn een masterdiploma – met uitzondering van praktijkleerkrachten. Het niveau van de lerarenopleidingen gaat omhoog. Lerarensalarissen stellen we landelijk vast, we korten op het aantal onderwijsmanagers.

3. We voeren een maximale klassengrootte in voor het basisonderwijs. Gaandeweg komt op elke basisschool extra ondersteuning, bijvoorbeeld via schoolconciërges of onderwijsassistenten. Ook zetten we ons in voor schoolzwemmen voor ieder kind.

4. We starten in 2013 een investeringsprogramma om onze economie weer op gang te helpen, waaronder investeringen in scholen en universiteiten.

5. Het is van belang om taal- en onderwijsachterstanden zo vroeg mogelijk op te sporen. Medewerkers in kinderdagverblijven en voorscholen zijn daartoe opgeleid.

6. Scholen zijn geen toetsfabrieken, we houden geen verplichte CITO-toets in het basisonderwijs. Er komt meer aandacht voor de vormende taak in het onderwijs, bijvoorbeeld door middel van meer uren burgerschapskunde of maatschappijleer. De vakleerkracht moet terug in het basisonderwijs.

7. Dankzij een fusietoets worden nieuwe scholenfusies streng getoetst. Om schaalverkleining te stimuleren zorgen we dat scholen de kans krijgen uit een groot schoolbestuur te stappen. We stimuleren de bouw van kleine scholen, bijvoorbeeld door extra financiële steun.

8. De bezuinigingen op het zogenoemde 'passend onderwijs' worden teruggedraaid. Voor leerlingen met een stoornis of beperking dient op alle niveaus speciaal onderwijs beschikbaar te zijn. Geld voor zorgleerlingen wordt besteed aan begeleiding, niet aan andere zaken.

9. We hervormen de onderwijsinspectie. Inspecteurs krijgen genoeg tijd om scholen te bezoeken in plaats van zich met papieren bezig te houden.

10. Jeugdwerkloosheid is slecht voor onze jongeren en schadelijk voor onze samenleving. De overheid zorgt ervoor dat iedere jongere onder de 27 jaar kan werken of naar school gaat, zonder dat zij hun sociale rechten verliezen. Schooluitval wordt bestreden door intensievere begeleiding en – voor hen die dat nodig hebben – praktijkgerichte lessen. Opleidingen houden meer rekening met de te verwachten vraag naar arbeidskrachten, onder meer door het stimuleren van technische opleidingen in VMBO, MBO en HBO. Er komt een betere afstemming tussen onderwijs en bedrijfsleven. Van het bedrijfsleven worden meer initiatieven gevraagd voor stage en scholing, bijscholing en omscholing van (aanstaand) personeel.

11. Uitval in het voortgezet en beroepsonderwijs pakken we aan door intensievere begeleiding.

12. Leerlingen in het voortgezet onderwijs en het MBO behoren soepel te kunnen doorstromen. Belemmeringen om te 'stapelen' (bijvoorbeeld van VMBO naar HAVO en VWO) ruimen we op. En leerlingen die daarmee geholpen worden, bieden we praktijkgericht onderwijs in kleine vakscholen.

13. Er is een tekort aan technisch geschoold personeel. We stimuleren jongeren daarom technische opleidingen in het middelbaar en hoger beroepsonderwijs te volgen. We zien ook graag dat de eerste twee jaren van het MBO worden samengevoegd met het VMBO, waardoor een vakschool van zes jaar mogelijk wordt.

14. Het eindniveau van het MBO wordt centraal vastgesteld en er komen landelijke examens. Grote MBO-scholen worden gestimuleerd om zich op te splitsen.

15. Het aantal stageplaatsen gaat omhoog. Kleine ondernemers krijgen de mogelijkheid om een Erkend Leerwerkmeester te worden. Ze worden daarbij goed begeleid door de school. Zo komen meer stageplekken beschikbaar, juist ook voor de doelgroepen MBO niveau 1 en 2 en voor leerlingen uit het praktijk- en speciale onderwijs.

16. Er komt een OV-jaarkaart voor 16- en 17-jarige jongeren in het MBO.

17. In het HBO wordt beter toezicht gehouden op het eindniveau. Waar mogelijk voeren we landelijke examens in. We stoppen met de perverse diplomabonus, want kwaliteit gaat boven rendement. Grote hogescholen worden gestimuleerd zich op te splitsen. We willen geen fusies tussen HBO-scholen en universiteiten. Een master haal je op de universiteit, niet op het HBO.

18. In het hoger onderwijs zetten we in op meer kleinschalige opleidingen met intensieve begeleiding. We zien af van de prestatieafspraken waarbij instellingen worden afgerekend op het aantal diploma's dat ze uitreiken.

19. Scholen laten zien welk deel van het budget daadwerkelijk in het onderwijs terecht komt. Zo nodig hanteren we een maximumpercentage voor bureaucratie.

20. De subsidies aan overbodige organisaties als de HBO-raad, de MBO-raad, de VO-raad en de PO-raad schaffen we af.

21. Om wanpresterende bestuurders beter aan te kunnen pakken worden de juridische mogelijkheden uitgebreid. Zij mogen ook geen nieuwe onderwijsfuncties bekleden. In het onderwijs verdient niemand meer dan een minister.

22. Er wordt onderzoek gedaan naar een nieuw bestuursmodel in het onderwijs. Inzet is het aan banden leggen van de macht van bestuurders, schaalverkleining en vermindering van de bureaucratie. Er wordt een experiment gedaan waarbij het budget direct naar scholen gaat in plaats van naar het schoolbestuur.

23. Laaggeletterdheid (functioneel analfabetisme) gaan we beter aanpakken. Daarmee helpen we veel mensen die nu vaak problemen hebben om mee te komen in de maatschappij. We houden ook meer rekening met mensen die niet (goed) kunnen werken met internet, met name ouderen. Het onderwijs voor volwassenen blijft publiek en voor iedereen toegankelijk.

24. Om de toegankelijkheid voor studenten uit gezinnen met een laag inkomen te verbeteren, verhogen we de aanvullende beurs. Aan een leenstelsel hebben we geen behoefte, omdat scholieren en studenten hier geen belang bij hebben. Het collegegeld voor de tweede studie wordt niet verhoogd, maar gelijkgesteld aan het wettelijk collegegeld.

25. Sponsoring en reclame horen niet thuis op scholen. Ouderbijdragen moeten aan een maximum worden gebonden en iedereen hoort te weten dat betaling niet verplicht maar vrijwillig is.

26. We hebben belang bij meer onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek. Daar willen we meer geld voor beschikbaar stellen. Opdrachtgevers en onderzoekers houden zich voortaan aan de gedragscode voor onafhankelijk onderzoek van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (KNAW). Fundamenteel onderzoek wordt bevorderd, we verzetten ons tegen de trend dat wetenschappers zich steeds meer moeten richten op onderzoek dat direct economisch nut heeft.

27. Alle leerlingen krijgen een acceptatierecht, mits de ouders de grondslag van de school respecteren. Alle scholen hebben een acceptatieplicht.

28. Discriminatie is bij Grondwet verboden. Het weigeren van leraren en leerlingen op grond van afkomst, huidskleur of seksuele voorkeur tolereren we niet.

29. Gemeenten blijven verantwoordelijk voor de bouw en het onderhoud van schoolgebouwen. De financiële middelen voor onderwijshuisvesting blijven lopen via de gemeenten.

30. We helpen scholen en gemeenten om zo veel en zo snel mogelijk gemengde scholen te krijgen, met kinderen van verschillende afkomst. Ze maken daartoe een plan, met betere voorlichting aan ouders over de schoolkeuze, een vast aanmeldmoment voor kinderen en maximering van de onderwijsbijdragen. Waar dat kan werken we met dubbele inschrijflijsten, voor leerlingen met en zonder achterstand.

foto David Rozing / Hollandse Hoogte ©

8. EEN MOOI EN LEEFBAAR LAND

Ons land kent een lange traditie van sociale volkshuisvesting. Door slechte politieke besluitvorming, falend toezicht en te veel ondoordachte marktwerking is een aantal woningcorporaties zich gaan gedragen als vastgoedbedrijf. We stimuleren corporaties om meer verantwoordelijkheid te nemen voor de bouw en onderhoud van betaalbare woningen voor mensen met een laag en middeninkomen. En om meer te investeren in de leefbaarheid van de buurt. Voor ons is de buurt de schaal van de toekomst. Door aanpassing van de hypotheekrenteaftrek brengen we de woningmarkt beter in evenwicht. En maken we een einde aan de geldverslindende subsidie van villa's van mensen die best zonder die subsidie kunnen. Huisjesmelkers worden hard aangepakt.

De bouw is belangrijk voor Nederland, maar voor zakkenvullers is geen plaats meer. Wel voor meer innovatie en duurzame bouw. Met veel mensen op een kleine ruimte heeft Nederland een sterke traditie om zaken zo goed mogelijk af te stemmen. Maar die traditie staat onder druk: lange linten met kantoren en bedrijven omzomen snelwegen, het Groene Hart wordt aan alle kanten aangevreten en gemeenten steken zich zwaar in de schulden door overmatige activiteit op de grondmarkt. Dure villa's verdringen caravans en campings en mensen worden in onzekerheid gelaten over het gebruik van recreatiewoningen. Op sommige plaatsen is tekort aan ruimte, andere delen van Nederland dreigen juist leeg te lopen.

ONZE VOORSTELLEN

BOUWEN EN WONEN

1. De hypotheekrenteaftrek wordt in tien jaar tijd afgetopt voor hypotheekschulden tot 350.000 euro. Het percentage waartegen kan worden afgetrokken wordt gemaximeerd op 42 procent. Zo zorgen we ervoor dat de subsidie weer effectief wordt en 'villasubsidie' verdwijnt. Het aflossen van hypotheekschulden wordt aangemoedigd.

2. De overdrachtsbelasting gaat in combinatie hiermee geleidelijk omlaag tot twee procent. Voor starters op de woningmarkt komt een tijdelijke startersaftrek om de woningmarkt los te trekken.

3. Als onderdeel van een stimuleringspakket voor de economie komt een aanzienlijk bedrag beschikbaar voor woningcorporaties, om de bouw van goedkope huurwoningen te versnellen en te verhogen. Deze middelen voor woningcorporaties komen alleen beschikbaar in ruil voor concrete afrekenbare afspraken over de bouw van goedkope huurwoningen. Sloop van sociale huurwoningen wordt aan banden gelegd.

4. De zeggenschap van de huurders over de corporaties wordt versterkt. Zij krijgen een wettelijk vastgelegd initiatiefrecht, waarmee zij de verhuurder kunnen verzoeken om redelijke maatregelen (zoals brand- of geluidswerende voorzieningen) te nemen tegen een redelijke huurverhoging. Grote corporaties die onder de maat presteren kunnen worden opgeknipt. De woningverdeling voor sociale woningbouw wordt geëvalueerd en – waar mogelijk – verbeterd.

5. Er komt geen extra vijf procent huurverhoging voor inkomens boven de 43.000 euro. De uitvoering van de huurtoeslag door de Belastingdienst wordt verbeterd. De huurprijsbescherming wordt uitgebreid van 650 euro naar 850 euro. De huren mogen jaarlijks niet meer stijgen dan de inflatie.

6. Woningcorporaties worden terughoudend met de verkoop van woningen. Huurwoningen mogen maximaal een jaar te koop staan, daarna komen zij weer beschikbaar voor verhuur. De betaalbaarheid van woningen voor starters vergroten we door bij verkoop van corporatiewoningen een korting te geven, in combinatie met een terugkoopregeling bij doorverkoop ('maatschappelijk gebonden eigendom').

7. Gemeenten en woningcorporaties maken in samenspraak met huurdersorganisaties prestatieafspraken over nieuwbouw, onderhoud van woningen en de leefbaarheid van de buurt. Daarin wordt ook geregeld dat voldoende sociale huurwoningen beschikbaar blijven. We willen betaalbare woningen voor ouderen in bestaande wijken, zodat mensen op latere leeftijd in hun eigen wijk kunnen blijven wonen.

8. De zogenaamde 'Donnerpunten' komen te vervallen, waardoor de doorstroming op de huurmarkt beter zal aantrekken en de meer aantrekkelijke gebieden voor iedereen bereikbaar worden. De grens van 34.000 euro als inkomenseis voor een sociale huurwoning moet ongedaan worden gemaakt, door Europese afspraken aan te passen.

9. Er komt meer toezicht op de handel in onroerend goed of grond door woningcorporaties. Eventuele schade ten gevolge van vastgoedtransacties verhalen we op de bestuurders van de corporatie.

10. Overal waar woningnood is, gaan gemeenten de leegstand bestrijden. De Wet kraken en leegstand wordt herzien en aangepast. De maximale termijn voor tijdelijke verhuur wordt teruggedraaid naar vijf jaar.

11. De overheid stimuleert duurzaam en energiezuinig bouwen en renoveren. Bouwvergunningen voor bestaande gebouwen worden alleen afgegeven als het gebouw minimaal voldoet aan energielabel D. Woningcorporaties gaan verplicht meer werk maken van de warmte-isolatie van bestaande woningen. Het eigenwoningforfait wordt lager naarmate het energielabel beter is.

12. Een collectieve complexgerichte aanpak van groot onderhoud en energiebesparing in wijken met veel eigen woningbezit wordt bevorderd.

13. Gemeenten worden verantwoordelijk voor een sluitend vangnet van opvangvoorzieningen voor dak- en thuislozen, begeleide woonplekken en werkprojecten. Ontslag uit een psychiatrische of justitiële inrichting wordt gekoppeld aan opvang en begeleiding.

14. Mensen die vóór 31 oktober 2003 permanent van hun recreatiewoning gebruik maakten krijgen een persoonsgebonden ontheffing om daar te blijven. In andere gevallen wordt landelijk één lijn getrokken.

15. De preventieve toets op het Bouwbesluit (in de bouwvergunning) wordt afgeschaft en vervangen door een wettelijke garantie. Daardoor weet de koper zeker dat de woning die hij koopt voldoet aan de wettelijke eisen.

16. Het Bouwbesluit wordt vereenvoudigd. Voor de 80 procent simpele projecten komt er een vereenvoudigd bouwbesluit; voor de 15 procent projecten in het middensegment blijft de huidige situatie gehandhaafd; voor de 5 procent ingewikkeldste projecten komt er een landelijk kenniscentrum met maatwerk.

17. Er komt een vierjaarlijkse APK-keuring voor woninginstallaties, gecombineerd met het periodiek onderhoud aan de CV-installatie.

18. Goede woningbouw kan niet zonder goede bouwvakkers. De financiering van de scholing voor bouwvakkers wordt verbeterd, waardoor ook zzp-ers, uitzendbureaus en buitenlandse aannemers gaan meebetalen aan het scholingssysteem. Daardoor kunnen ook deze bouwvakkers gebruik maken van het scholingsaanbod.

STAD EN LAND

19. De rijksoverheid neemt de regie in de duurzame ruimtelijke inrichting van ons land, voor een goede verdeling van wonen en natuur, economie en recreatie. Zo voorkomen we dat het landschap verder versnippert en verrommelt. Ook neemt de rijksoverheid meer regie bij de aanleg van windmolenparken.

20. We nemen maatregelen om het verdwijnen van kleine winkels tegen te gaan in een structuurvisie winkelvoorzieningen. Deze structuurvisie hoort ook richtinggevend te zijn voor de locatie en omvang van non-food winkellocaties (zoals meubelboulevards) met een verzorgingsgebied van 20 kilometer of meer.

21. Woningbouw vindt vooral plaats in en rond de stedelijke kernen ('inbreiding'), waartussen voldoende groene, open ruimte blijft.

22. We bestrijden grondspeculatie. De meerwaarde die de grond oplevert als gevolg van de verandering van bestemming hoort voortaan ten goede te komen aan de gemeenschap.

23. We pakken de leegstand aan van kantoren, bedrijfshallen en winkels. Door fiscale prikkels, regionaal grondbeleid, leegstandsverordeningen en doordacht beheer van bedrijfsterreinen zorgen we ervoor dat gebouwen en gebieden een nieuwe bestemming krijgen. We stoppen met de fiscale bevoordeling van leegstand.

24. We willen zo veel mogelijk werk in de krimpgebieden behouden. Samen met gemeenten in krimpregio's wordt actief gezocht naar nieuwe strategieën om voorzieningen als winkels, scholen, zorginstellingen, het gemeenteloket en de bibliotheek bereikbaar te houden, ook voor mensen die geen auto hebben.

25. Krimpregio's hebben bijzondere problemen, maar bieden ook nieuwe kansen. Provincies bewaken dat gemeenten in krimpregio's een gezamenlijke planning maken voor de bouw en sloop van woningen, kantoren en bedrijventerreinen en maatschappelijke voorzieningen, zodat ze elkaar versterken in plaats van beconcurreren.

26. De rechtsbescherming van eigenaar-bewoners op erfpachtgrond wordt verbeterd, door invoering van een wettelijk verplicht modelcontract voor nieuwe overeenkomsten. Bestaande erfpachtovereenkomsten worden omgezet op het moment dat een woning verkocht wordt.

27. De overheid zorgt voor een zorgvuldig welstandstoezicht en monumentenbeleid. Het wordt verplicht om gebieden in de directe omgeving van rijksmonumenten in een gemeentelijke welstandsnota op te nemen. Het beleid om monumenten in eigendom van het Rijk met primair een erfgoedfunctie af te stoten wordt stopgezet.

28. Het project om via kadasterinformatie, gekoppeld aan de WOZ-waarde van gebouwen, criminele vastgoedtransacties op te sporen wordt uitgebreid.

29. Nederland is een waterland. Bij ruimtelijke plannen wordt de bestaande watertoets verbeterd door landelijke standaardeisen te stellen aan de inhoud van de toets. Zo zorgen we ervoor dat ruimtelijke ontwikkelingen geen risico opleveren uit het oogpunt van waterveiligheid en zo veel mogelijk leiden tot verbetering van de waterkwaliteit.

30. Een derde van de belangrijkste dijken en dammen voldeed bij de laatste inspectie niet aan de veiligheidsnormen. Gelet op de mogelijke gevolgen van klimaatverandering willen we dat over maximaal 12 jaar de primaire waterkeringen minimaal voldoen aan de veiligheidsnormen van 1960.

31. Waterveiligheid en meer natuur kunnen prima samengaan: in veel gevallen kan natuur worden gebruikt als buffer of overloop in tijden van wateroverlast.

32. We maken een bestemmingsplan voor de Noordzee waarin een goede zonering van het Nederlands deel van het continentaal plat wordt geregeld. Minstens een derde van het continentaal plat krijgt primair een natuurbestemming. Dat betekent dat er niet mag worden gevist. Medegebruik van dit gebied voor andere functies wordt alleen toegestaan voor zover de visstand daar niet onder lijdt.

33. Rioolbeheer (een gemeentelijke taak) en afvalwaterzuiveringen (door het waterschap) worden samengevoegd in regionale nutsbedrijven. Dat levert een aanzienlijke besparing op. Op langere termijn zouden deze nutsbedrijven kunnen fuseren met de drinkwaterbedrijven in de regio tot brede publieke waterbedrijven.

34. De verbetering van de waterkwaliteit wordt vooral aangepakt bij de bron, onder andere door het terugbrengen van het gebruik van bestrijdingsmiddelen en (kunst)mest.

35. Erkende lange-afstandsfietsroutes en -wandelroutes worden beter beschermd, zodat ze verkeersluw en veilig blijven, waardevolle cultuurlandschappen langs de routes bewaard blijven en ongewenste ruimtelijke ontwikkelingen zoveel mogelijk worden voorkomen.

9. GOED VERVOER VOOR IEDEREEN

Lange files en haperend openbaar vervoer zijn vervelend voor iedereen en slecht voor de economie. Een modern land verdient moderne, betrouwbare, schone en snelle vormen van vervoer. Daarom nemen we maatregelen om de bestaande wegen en spoorwegen beter te gebruiken. Door auto's te voorzien van slimme communicatie- en detectietechnieken en een modern beveiligingssysteem in te voeren waardoor treinen dichter op elkaar kunnen rijden. De overheid gaat zelf verantwoordelijkheid nemen voor het openbaar vervoer, daarom voegen we NS en ProRail samen tot een nieuw overheidsbedrijf. We stoppen met de verplichte aanbesteding van regionaal bus- en treinvervoer en geven overheden de mogelijkheid om eigen vervoersbedrijven te beginnen.

Wij nemen maatregelen voor een verantwoorde groei van het vervoer, maar ook voor een betere luchtkwaliteit en minder geluidoverlast. Door stillere voertuigen en betere afscherming van wegen en spoorlijnen. Maar ook door het stimuleren van alternatief vervoer: van weg naar spoor en binnenvaart, of van auto naar fiets. De vervuiler betaalt: belastingen en heffingen worden daarom minder gebaseerd op het bezit en meer op het gebruik en de milieueffecten. Door een nieuwe visie op mobiliteit, goed ruimtelijk beleid, variabele werktijden en het bevorderen van thuiswerken kunnen we de files helpen terugdringen.

ONZE VOORSTELLEN

SPOORVERVOER

1. NS en ProRail worden onderdeel van één publiek nutsbedrijf. Zo wordt de samenwerking versterkt en voorkomen dat de bedrijven langs elkaar heen werken. De minister van Infrastructuur en Milieu is eindverantwoordelijk voor de kwaliteit van het spoorvervoer.

2. Al het binnenlandse reizigersvervoer per spoor wordt weer onderdeel van één vervoervergunning. In deze concessie worden veel duidelijker prestatieafspraken gemaakt over de treinfrequenties, de gemiddelde snelheid, de punctualiteit, de veiligheid en de kwaliteit van de dienstverlening. In de eerst komende concessie wordt ook vastgelegd dat alle treinen een toilet krijgen.

3. Binnen het budget voor infrastructuur wordt meer geld vrijgemaakt voor investeringen in regionale spoorlijnen.

4. Er komt een OV-jaarkaart voor 16- en 17-jarige jongeren in het MBO.

5. Er komt geen forensentaks. De verplichte aanbesteding in het openbaar vervoer wordt afgeschaft. Provincies en gemeenten krijgen de mogelijkheid om het stads- en streekvervoer door een eigen nutsbedrijf te laten verzorgen. Er komen landelijke basisafspraken over de prestatie-eisen in het stads- en streekvervoer.

6. Ontbrekende trajecten in het spoorwegnet worden opgevuld met snelwegbussen, die ook de bereikbaarheid van grote bedrijventerreinen kunnen verbeteren. Er komt meer aandacht voor openbaar vervoer in dunbevolkte regio's, om te voorkomen dat dorpen alleen nog maar per auto bereikbaar zijn.

7. Buiten de spits zijn er te veel lege stoelen in het openbaar vervoer. Door meer gebruik te maken van goedkope daltarieven voor doelgroepen wordt de benutting van de capaciteit in trein en bus verbeterd.

8. Het toeslagtarief van de hogesnelheidstrein Fyra tussen Breda en Amsterdam vervalt, zodat de miljardeninvestering in de hogesnelheidslijn meer maatschappelijk nut gaat opleveren.

9. De Beneluxtrein tussen Amsterdam en Brussel blijft bestaan en de betrouwbaarheid en frequentie van deze lijn wordt verbeterd.

10. Openbaar vervoerbedrijven gaan gratis betere en actuele reisinformatie leveren.

11. De taken van TLS (het bedrijf achter de OV-chipkaart) worden bij het ministerie ondergebracht. De OV-chipkaart wordt gebruiksvriendelijker: de kaart rekent automatisch het goedkoopste tarief, de dubbele opstaptarieven worden afgeschaft en de tariefstructuur wordt landelijk vastgesteld.

12. Individuele gegevens over het reisgedrag van reizigers mogen niet langer worden opgeslagen dan noodzakelijk is voor het vervoer.

13. De geplande intensivering over het spoor via de IJssellijn, de Twentelijn en de Twentekanaallijn (Programma Hoogfrequent Spoor) en blazen we af.

14. Stations en treinen worden zodanig ingericht dat mensen met een beperking er zelfstandig gebruik van kunnen maken.

15. De kwaliteit van het leerlingvervoer en taxivervoer voor mensen met een beperking wordt beter geborgd. Lagere overheden mogen er ook voor kiezen om deze activiteit onder te brengen in een nutsbedrijf.

16. We maken een einde aan de wildwestpraktijken op de taximarkt. De gemeenten krijgen de mogelijkheid om een maximum aantal taxibedrijven toe te laten. Er komen eisen voor de kwaliteit van de taxichauffeurs.

WEGVERVOER

17. We zijn terughoudend met de aanleg en verbreding van wegen, maar knelpunten worden natuurlijk aangepakt. Soms zijn investeringen in het onderliggend wegennet effectiever dan uitbreiding van het hoofdwegennet. Dit dient dan ook in samenhang te worden bekeken.

18. Om de doorstroming in het verkeer te verbeteren en de wegcapaciteit optimaal te benutten zetten we in op geautomatiseerd verkeersmanagement en intelligente navigatiesystemen.

19. De maximumsnelheid op wegen wordt dynamisch geregeld, waardoor de kans op files vermindert en het verkeer beter doorstroomt. De reistijd van deur tot deur is meer gebaat bij een constante, zekere snelheid dan bij hogere maxima en grotere snelheidsverschillen.

20. Daar waar de nieuwe maximumsnelheid (130km/h) negatief uitpakt voor luchtkwaliteit en geluidhinder voor omwonenden, of voor de verkeersveiligheid, wordt deze weer verlaagd. Bij de ringen van de grote steden wordt de maximumsnelheid niet verhoogd.

21. Door het omzetten van een deel van motorrijtuigbelasting en BPM in variabele kosten (via de kilometerteller of via de brandstofprijs) wordt zuinig en minder rijden beloond.

22. Wij zijn tegenstander van tolwegen; de aanleg van wegen financieren we uit de algemene middelen.

23. Elektrisch rijden wordt bevorderd, vooral in stedelijk gebied (taxi, stedelijke distributie, deelauto's). Dit levert extra voordelen op in de vorm van een betere lokale luchtkwaliteit.

24. Uiterlijk 2015 zijn de Europese fijnstof- en stikstofoxide-normen overal gerealiseerd. Het meetnet wordt uitgebreid, vooral in de steden.

25. Het Eurovignet wordt vervangen door een elektronisch toltarief ('Maut') voor vrachtverkeer, zoals in Duitsland.

26. De dienstverlening van het CBR wordt verbeterd. Overbodige medische keuringen, zoals voor ADHD-ers, worden afgeschaft. De tarieven van medische keuringen worden geen melkkoe, maar kostendekkend.

27. Voor de ontsluiting van de Tweede Maasvlakte is een nieuwe westelijke oeververbinding noodzakelijk. Onze voorkeur gaat daarbij uit naar de aanleg van de Oranjetunnel.

28. De cabotageregels (over het wegtransport in ons land door vervoerders uit een ander land) worden strenger gehandhaafd, om te voorkomen dat transportbedrijven uit goedkope EU-landen oneerlijk concurreren en vrachtwagenchauffeurs uitbuiten.

ANDER VERVOER

29. Nederland is een belangrijk transportland. Voor de groei van goederentransport willen we meer gebruik maken van de binnen- en kustvaart. We nemen ook maatregelen om de kleine binnenvaart te bevorderen. Zo zorgen we ook voor de ontlasting van ons wegennet.

30. De overlast van Schiphol mag niet toenemen. Deze luchthaven blijft een publiek bedrijf. Ook bij andere vliegvelden moeten omwonenden beter beschermd worden tegen meer overlast.

31. We zien af van heropening van vliegveld Twente en van de opwaardering van vliegveld Lelystad.

32. De overlast van militaire AWACS-vliegtuigen boven Zuid-Limburg wordt aangepakt.

33. De fiets is voor de korte afstand vaak het snelste vervoermiddel, bovendien gezond en schoon. Meer gebruik van de fiets in het stedelijke gebied kan het autogebruik terugdringen. Daarom verschuiven we investeringsmiddelen naar fietsvoorzieningen.

34. Er komen meer (bewaakte) fietsenstallingen bij (bus)stations.

35. We willen de verkeersveiligheid van kwetsbare verkeersdeelnemers verbeteren, vooral in 30-kilometergebieden en op schoolroutes.

foto Martijn Beekman / Hollandse Hoogte ©

10. OMKIJKEN NAAR ELKAAR

In onze samenleving moeten we verbindingen versterken en tegenstellingen beperken. Ook tussen generaties, zodat die naar elkaar omkijken en voor elkaar zorgen. Ouderen horen niet bang te zijn voor hun pensioen en zeker te zijn van goede zorg en ondersteuning. Kinderen horen niet op te groeien in armoede. Opvoeden is geen betuttelen, maar een voorbereiding op de toekomst. Waar nodig willen we ouders daarbij ondersteunen. Goede jeugdzorg is van groot belang, daarom bestrijden we de bureaucratie. En waken we voor het langs elkaar heen werken van zorginstellingen. Mensen met een lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking moeten volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving.

Gelukkig is niet iedereen gelijk, dat houdt de samenleving divers. Maar dan moeten we wel iedereen gelijkwaardig behandelen. In ons land hebben we geleerd dat verschillen in geaardheid geen probleem zijn en dat de samenleving er veel baat bij heeft als mensen in hun waarde worden gelaten. Achterstelling van lesbo's en homo's, biseksuelen en transseksuelen is in strijd met de Grondwet en met de kernwaarde van gelijkwaardigheid en mag dus nooit worden getolereerd.

ONZE VOORSTELLEN

KINDEREN

1. Bestrijden van armoede onder kinderen krijgt prioriteit. Gemeenten krijgen meer mogelijkheden om armoede te bestrijden, schulden te saneren en te voorkomen dat kinderen opgroeien in armoede. Het geld voor gemeentelijke armoedebestrijding en schuldhulpverlening dient daar ook daadwerkelijk voor te worden gebruikt. De kinderbijslag wordt inkomensafhankelijk en vervalt voor gezinnen met de hoogste inkomens.

2. Kinderopvang dient betaalbaar te zijn en van goede kwaliteit. Het toezicht op de opvang wordt verbeterd en ouders krijgen meer rechten en meer inspraak in de kwaliteit en de kosten van de kinderopvang. Kinderopvangorganisaties worden regelmatig geïnspecteerd en de adviezen van de GGD-inspecteurs worden door de gemeenten nageleefd.

3. Er komen meer laagdrempelige centra in de buurt waar ouders met opvoedvragen worden ondersteund. Wanneer het nodig is wordt daar direct hulp en zorg geboden en eventueel rechtstreeks doorverwezen naar specialistische hulp. Dus zonder allerlei indicaties en overbodige bureaucratie. We leggen landelijk vast waar zo'n centrum minimaal aan moet voldoen.

4. We moeten alles doen om kindermishandeling te voorkomen, op te sporen, daders op te pakken en slachtoffers de hulp te bieden die zij nodig hebben. Goed onderzoek naar een vermoeden van kindermishandeling komt landelijk beschikbaar. Iedereen die werkt met kinderen wordt geschoold in het herkennen, signaleren en bespreekbaar maken van kindermishandeling.

5. Kinderen horen buiten te kunnen spelen. In nieuw te bouwen wijken wordt daarom voortaan minimaal drie procent van de ruimte ingericht als speelruimte. In bestaande wijken wordt het ontwikkelen van groen en speelruimte gestimuleerd.

6. De breedtesport gaan we meer stimuleren. Op de scholen, basis en voortgezet onderwijs, moet voldoende sportonderwijs gegeven worden.

7. Overgewicht bij kinderen bedreigt de gezondheid en daarom gaan we dat aanpakken. Voorlichting aan ouders en kinderen verbeteren we. Reclame voor ongezonde voeding gericht op kinderen tot twaalf jaar verbieden we. Snoep- en frisdrankautomaten weren we uit scholen, evenals verkoop van ongezonde voeding aan counters.

8. De sluiting van afdelingen verloskunde in ziekenhuizen kan leiden tot gevaarlijke situaties voor moeder en kind. Goede verloskundige zorg behoort dicht bij moeder en kind te worden aangeboden. Om babysterfte te voorkomen bieden we meer begeleiding voor, tijdens en na de zwangerschap.

9. Nederland gaat zich stipt houden aan het Internationale Verdrag voor de Rechten van het Kind. Nieuwe wetgeving toetsen we voortaan aan dit verdrag.

JONGEREN EN JEUGDZORG

10. Indien nodig wordt jeugdzorg snel en dicht bij het kind en het gezin geboden. Jeugdzorg gaat waar mogelijk naar de gemeenten. Ouders kunnen hulp vinden bij laagdrempelige centra in de wijk. Wanneer gespecialiseerde zorg nodig is wordt direct doorverwezen. De bureaucratie en de indicaties in de jeugdzorg worden tot een absoluut minimum beperkt. Onnodige regels en voorschriften worden geschrapt. De mogelijkheden voor jeugdhulpverleners om jongeren ook na hun 18e te blijven begeleiden en nazorg te bieden worden verruimd.

11. Marktwerking in de jeugdzorg willen we niet. Kinderen en hun ouders houden het recht op jeugdzorg en er komt geen eigen bijdrage in de jeugdzorg. De marktwerking in geestelijke gezondheidszorg voor jongeren wordt teruggedraaid. Jeugdhulpverleners krijgen meer tijd voor contact met kinderen en gezinnen.

12. We nemen maatregelen om vandalisme en criminaliteit door jongeren tegen te gaan. Als een jongere een delict heeft gepleegd, moeten we voorkomen dat hij opnieuw in de fout gaat. Tijdens het verblijf in een jeugdgevangenis bereiden we jongeren beter voor op terugkeer naar school of naar werk.

13. Vervuilers en vernielers gaan als taakstraf hun eigen buurt schoonmaken en opknappen. Het lange wachten op een veroordeling moet afgelopen zijn. We maken meer gebruik van ‘leerstraffen’ en van programma’s waar slachtoffers en daders met elkaar in contact komen en daders kunnen leren van de gevolgen van hun criminele daad.

14. Jongeren worden voor een groot deel gevormd door hun eigen omgeving. Er komen daarom meer jongerenwerkers en meer voorzieningen voor jongeren in de buurt, zoals trapveldjes, speelplekken, skatebanen en buurthuizen.

15. We gaan jongeren niet wegjagen met zogeheten ‘mosquito’-apparaten, die een alleen voor jongeren hoorbaar en hinderlijk piepgeluid voortbrengen.

16. Er komt betere voorlichting over de gevolgen van drank- en drugsgebruik voor jongeren en voor hun ouders. Alcoholpoli’s bieden nazorg als jongeren met een alcoholvergiftiging in een ziekenhuis worden opgenomen.

17. De werkloosheid onder jongeren pakken we aan. Uitval in het onderwijs wordt bestreden door intensievere begeleiding. Leerlingen die dat nodig hebben, krijgen praktijkgerichte lessen. Alle leerlingen mogen stage lopen en hun opleiding afronden.

OUDEREN

18. Alles in het beleid wordt erop gericht om ouderen die hulp nodig hebben zo lang mogelijk thuis te laten wonen en daar te ondersteunen. De eigen regie en eigen wens van zorgbehoevende ouderen dient daarbij centraal te staan. We bevorderen de bouw van levensloopbestendige woningen.

19. Mantelzorgers, partners of kinderen van thuiswonende ouderen, worden actiever ondersteund om het thuis wonen langer vol te houden. Mensen met dementie krijgen een vast aanspreekpunt, één persoon die voor hen zaken regelt ('casemanager'). Gemeenten worden gestimuleerd om een actiever mantelzorgbeleid te voeren.

20. De innovatieprogramma's die zijn opgestart in het Nationaal Programma Ouderenzorg krijgen een kans. Daarom zal het programma na 2012 nog doorlopen.

21. Ouderen zijn vaak het slachtoffer van agressieve (telefonische) verkoop. Dit soort malafide praktijken gaan we harder aanpakken.

22. Het ingezette beleid rond de aanpak van ouderenmishandeling, zowel fysiek, geestelijk als financieel, zetten we voort.

23. We stimuleren de kennis van geriatrie in het ziekenhuis, om zo de kwaliteit van de ouderenzorg te verhogen en onnodige kosten te voorkomen. Bij mishandeling of beroving van ouderen in een zorginstelling behoort de instelling altijd aangifte te doen bij de politie. Voor ouderen die thuis beroofd worden gaan we goede ondersteuning en nazorg beschikbaar stellen.

24. Er komt een Ombudsman voor ouderen. Daar kunnen ouderen met klachten over overheidsinstanties of andere organisaties terecht.

MENSEN MET EEN BEPERKING

25. Het gehandicaptenbeleid wordt integraal en gericht op het levenslang en levensbreed leven met een beperking. Het heeft de voorkeur dat één minister of staatssecretaris alle onderdelen – zoals wonen, werk en inkomen, vervoer, toegang tot gebouwen, zorg en ondersteuning – coördineert.

26. Mensen met een gehandicaptenkaart mogen voortaan gratis parkeren. Het gehandicaptenvervoer wordt verbeterd door kwaliteitseisen wettelijk vast te leggen. Voor mensen met een handicap maken we treinen en perrons, maar ook bussen, trams en metro's beter toegankelijk. Ook de toegankelijkheid van de openbare ruimte en van gebouwen wordt verbeterd voor mensen met een beperking.

27. Mensen die wonen in een zorginstelling houden door de eigen bijdrage geen geld over voor deelname aan de samenleving. Daarom wordt de zak- en kleedgeldregeling verruimd.

28. De overheid en grote bedrijven dienen meer mensen met een beperking of gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid in dienst te nemen en passende stageplekken te organiseren. Daarvoor maken we een wettelijke regeling.

29. Overheidswebsites en diensten maken we beter toegankelijk voor mensen met een beperking.

30. Nederland gaat het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap van de VN met spoed goedkeuren.

31. De bezuinigingen op het zogenoemde ‘passend onderwijs’ draaien we terug. Voor leerlingen met een stoornis of beperking dient speciaal onderwijs beschikbaar te zijn. Geld voor zorgleerlingen wordt besteed aan begeleiding, niet aan andere zaken.

32. Zorg voor mensen met een beperking gaat volledig uit van de eigen regie en de eigen wensen van de mensen die zorg nodig hebben.

33. Vastbinden, isoleren of drogeren van mensen in een zorgsituatie is verboden. Wanneer er sprake is van gedwongen zorg, dient dit gemeld te worden, getoetst door een onafhankelijke commissie en enkel van korte duur te zijn. Hier ziet de Inspectie voor de Gezondheidszorg scherp op toe.

SEKSUELE ORIËNTATIE

34. Nederland hoort pal te staan voor het recht op vrije seksualiteit en daaruit voortvloeiende rechten, waaronder het homohuwelijk en het recht op adoptie voor gelijke sekse-paren. Daartoe hoort ook de garantie op gelijke rechten in scholing, arbeid en huisvesting, ongeacht seksuele geaardheid en geslachtsidentiteit. Nederland onderschrijft, in navolging van de Raad van Europa, de beginselen voor de toepassing van mensenrechten met betrekking tot seksuele geaardheid en geslachtsidentiteit en ziet toe op de naleving ervan.

35. Discriminatie en achterstelling van lesbo’s, homo’s, bi- en transseksuelen (LHBT) tolereren we nooit. Dat betekent ook dat het weigeren of hinderen van leraren en leerlingen vanwege seksuele geaardheid of identiteit, absoluut niet kan. Weigerambtenaren staan we niet toe. Mensen van hetzelfde geslacht moeten in elke gemeente kunnen trouwen. Geweld tegen leden van de LHBT-gemeenschappen wordt altijd door politie en Openbaar Ministerie aangepakt.

11. EEN SCHONE TOEKOMST

We moeten ons land schoon en leefbaar houden, nu en voor de toekomst. Wat we nu kapotmaken, krijgen we nooit meer terug. Het aandeel duurzame energie laten we daarom stevig stijgen, bijvoorbeeld door meer voorwaarden te stellen aan energieleveranciers. De overheid neemt de komende jaren haar verantwoordelijkheid voor energiezuinig produceren en meer duurzame stroom- en gasproductie. De komende vier jaar komt er een moratorium op kolencentrales en kerncentrales.

We stimuleren dat mensen vaker kiezen voor zuinige en duurzame energie. Bovendien nemen we maatregelen om het belastingstelsel flink te vergroenen en te besparen op het gebruik van energie. We doen voorstellen om afval meer milieuvriendelijk te verwerken en grondstoffen opnieuw te gebruiken. Ook gaan we asbestvervuiling beter inventariseren en bestrijden. Vervuilde grond gaan we beter reinigen. Bovendien versterken we het toezicht op milieuvervuiling en de handhaving van milieuregels. We zorgen dat burgers direct financieel voordeel krijgen als ze kiezen voor groene energie.

ONZE VOORSTELLEN

ENERGIE

1. De overheid ziet beter toe op de vestigingslocaties van grote elektriciteitscentrales, energie-intensieve industrie en bedrijven die een groot potentieel hebben voor de benutting van restwarmte, zoals de glastuinbouw. Op deze manier kan de totale energie-efficiency tegen de laagste kosten worden verhoogd en worden peperdure investeringen in energie-infrastructuur beperkt. De lozing van restwarmte wordt ontmoedigd via de milieuvergunning en financiële prikkels.

2. We zetten in op tenminste twee procent energiebesparing per jaar, zowel bij bedrijven als bij de huishoudens.

3. Via de publieke netbeheerders wordt voldoende geïnvesteerd in verbetering van de elektriciteitsnetten om de inpassing van meer duurzame energie mogelijk te maken, zowel op regionaal niveau (‘smart grids’) als op Noordwest-Europees niveau.

4. De netbeheerders blijven volledig publieke bedrijven, de winstuitkeringen aan de aandeelhouders (gemeenten en provincies) worden aan banden gelegd.

5. De grote elektriciteitscentrales gaan een deel van de netkosten betalen, op grond van het principe ‘de vervuiler betaalt’.

6. We verbeteren de samenwerking met onze buurlanden rond de Noordzee voor een gemeenschappelijk netbeheer en voor de aanleg van een ‘stopcontact op zee’, om aansluiting van windmolenparken op het net mogelijk te maken.

7. Tot 2020 willen we jaarlijks een toename van ten minste 1,5 procent duurzame energie in de totale primaire energie, daarna jaarlijks in ieder geval 2 procent. We stimuleren het gebruik van zonne-energie en geven ruim baan aan onderzoek naar en toepassing van overige duurzame energiebronnen. Ook vergroten we de betrokkenheid bij de verduurzaming van de energievoorziening door meer ruimte te bieden aan particulieren en energiecoöperaties (zoals geen energiebelasting bij lokale productie van duurzame stroom en gas voor eigen gebruik).

8. Windmolens op zee zijn een belangrijke duurzame energiebron voor de komende decennia; daarom moet daar – in samenwerking met de andere Noordzeelanden – zwaarder op worden ingezet. Opwekking van windenergie op land moet duidelijker worden ingekaderd via een structuurvisie (waar wel, waar niet) en strengere eisen aan geluid en externe veiligheid. Omwonenden van windparken kunnen meeprofiteren van de opbrengsten, als tegenprestatie voor de horizonvervuiling.

9. De kwaliteitsbewaking van het energielabel voor gebouwen wordt geregeld op een manier die vergelijkbaar is met de APK voor motorvoertuigen. Investeringen in energiebesparing bij bestaande gebouwen worden aantrekkelijker gemaakt door het differentiëren van de onroerendezaakbelasting (OZB) of het eigenwoningforfait op basis van het energieverbruik.

10. Intensivering van onderzoek en productontwikkeling is de sleutel voor het bereiken van de energie- en klimaatdoelstellingen. Wij zijn voorstander van het vergroten van de middelen voor onderzoek en ontwikkeling op het gebied van ‘biobased’-economie en -energie. Deels via publieke onderzoeksprogramma’s, deels via fiscale faciliteiten voor bedrijven.

11. De overheid geeft zelf het goede voorbeeld op het gebied van klimaatbeleid en energiebesparing, zuinige auto’s, meer gebruik van openbaar vervoer en fietsen en het gebruik van duurzame energie en bouwmaterialen.

12. We beginnen alleen aan schaliegas als dat veilig en milieuvriendelijk kan.

13. We steunen het streven van de milieubeweging om 30 procent minder koolstofdioxide (CO_2) in 2020 uit te stoten. In Europees verband gaan we de gebreken van het systeem van emissierechten voor broeikasgassen (ETS) zo snel mogelijk oplossen. Doel is dat de CO_2-prijs zo snel mogelijk een niveau bereikt waarop investeringen in energiebesparende maatregelen rendabel worden. We stoppen met het gratis weggeven van emissierechten.

14. Aan bio-energie en biomassa worden strenge duurzaamheidseisen gesteld. Deze vormen van energie zijn alleen duurzaam als ze de voedselvoorziening niet in gevaar brengen en daadwerkelijk CO_2 wordt bespaard.

15. Voordat we overgaan tot ondergrondse opslag van koolstofdioxide moeten de effecten daarvan beter worden onderzocht. In plaats van dure en onzekere investeringen te doen in het opslaan van koolstofdioxide kunnen we beter investeren om de uitstoot ervan terug te dringen.

16. Er komt een heffing op het landen en opstijgen van vliegtuigen om de schadelijke milieugevolgen van het vliegverkeer terug te dringen, zolang er geen Europese kerosineheffing is.

17. Kernenergie en energie uit kolen hebben geen toekomst. We verlenen dan ook geen vergunningen voor de bouw van nieuwe kolen- en kerncentrales. We zorgen voor een zo veilig mogelijke bovengrondse opslag van kernafval. Kernafval wordt niet bewerkt of hergebruikt. We stoppen met het onnodig heen en weer slepen van kernafval naar opwekkingsfabrieken.

MILIEU

18. We moeten veel zuiniger worden met het gebruik van grondstoffen, door beperking van overbodige consumptie, door slimmere productontwerpen en een groeiend aandeel van hergebruik van reststromen en hernieuwbare grondstoffen.

19. Afval dient zo veel mogelijk te worden beperkt en zo dicht mogelijk bij de bron te worden verwerkt. Vergunningen voor grensoverschrijdend transport van afval worden alleen nog afgegeven als vaststaat dat verwerking elders milieuvriendelijker kan dan in Nederland.

20. Nederland zet zich nationaal en internationaal in om het grote probleem van zwervend plastic in de zeeën te bestrijden.

21. Hoogwaardig gebruik van reststromen wordt bevorderd door storten en verbranden te belasten. De overcapaciteit bij de verbrandingsovens wordt zo snel mogelijk afgebouwd.

22. Statiegeld op frisdrankflessen is een goede manier om plastic opnieuw te gebruiken. Dat houden we dus in stand. We willen ook statiegeld op kleine flesjes (petflesjes) en blik. Kringloopwinkels verdienen extra aanmoediging.

23. Er komt een wettelijke asbestinventarisatieplicht voor alle gebouwen. De resultaten van deze inventarisatie zijn openbaar. Acute risico's die bij een asbestinventarisatie aan het licht komen, dienen binnen twee jaar te zijn gesaneerd. Bij geconstateerde asbestverontreiniging geldt het uitgangspunt dat de vervuiler betaalt. Er komt een schadefonds voor asbestslachtoffers.

24. Te veel bodemsaneringen bestaan nu uit het verplaatsen van vervuilde grond. Daar willen we mee stoppen: vervuilde grond hoort zoveel mogelijk echt gereinigd te worden in plaats van verplaatst naar een minder hinderlijke locatie.

25. Er komt een landelijke structuurvisie die voor de 400 gevaarlijkste bedrijven (die vallen onder het Besluit risico's zware bedrijfsongevallen) betere uitgangspunten en randvoorwaarden formuleert voor de ruimtelijke inpassing van deze bedrijven. Aandachtspunten daarbij zijn: clustering, compartimentering, het terugbrengen van vervoerstromen van gevaarlijke stoffen en het verschuiven van vervoerstromen naar veiliger transportmiddelen, zoals pijpleidingen en de binnenvaart.

26. We verbeteren de handhaving van milieuregels door de vorming van regionale uitvoeringsdiensten (RUD's). Regionale steunpunten van rijksinspecties en medewerkers van veiligheidsregio's op het gebied van milieu- en veiligheidshandhaving worden onder één dak gehuisvest met deze regionale uitvoeringsdiensten.

27. De aantasting van de luchtkwaliteit en geluidoverlast door verkeer wordt teruggedrongen: via strengere eisen aan de emissies van motorvoertuigen (in Europese Unie-verband) en gebruiksvergoedingen voor spoormaterieel en vrachtwagens, waarbij hogere emissies leiden tot hogere vergoedingen. De onafhankelijke bewaking van luchtkwaliteit en geluid wordt verbeterd.

28. De controle op en bestraffing van illegale lozingen op zee en het mengen van scheepsbrandstoffen met brandbaar chemisch afval krijgt een hogere prioriteit. Samen met schippers en scheepsbouwers, havens en marktpartijen zetten we ons in voor een schone scheepvaart.

foto Ellen Kok / Hollandse Hoogte ©

12. VAN GROND TOT MOND

Mensen staan steeds verder af van het eten op hun bord. We geven de productie van ons voedsel vaak niet de aandacht die het verdient. Nederland loopt in Europa achterop met biologische landbouw en producten. Veel boeren stoppen er nu mee. Dat heeft grote gevolgen voor de boerengezinnen, maar ook voor het Nederlandse cultuurlandschap. Het geld dat nu naar Europa gaat en terugkomt in de vorm van toeslagen, kan beter worden gebruikt om de Nederlandse landbouw flink duurzamer en groener te maken. We gaan beter zorgen voor onze dieren. De intensieve dierhouderij is in de huidige vorm in ons kleine land niet houdbaar.

Nederland heeft veel mooie, maar versnipperde natuur. De Waddenzee en de Veluwe zijn mooi aaneengesloten gebieden, maar een goed plan om de Oostvaardersplassen te laten aansluiten op de Veluwe is door de regering Rutte geschrapt. Natuur dient verschillende doelen: natuurlijk de biodiversiteit in stand houden, maar ook voor toerisme en recreatie. 'Aangelegde' natuur valt daar ook onder. Een mooi onderhouden park, een dagcamping en een groengebied rond een stad hebben grote waarde. Ze geven ons plezier en innerlijke rust.

ONZE VOORSTELLEN

LANDBOUW EN DIERENWELZIJN

1. De schaalvergroting in de landbouw- en voedingssector wordt een halt toegeroepen. Boeren verdienen een eerlijke prijs voor een goed en eerlijk product. Biologische landbouw moedigen we aan. Boeren dienen hun bedrijfsactiviteiten gemakkelijker te kunnen verbreden, zodat ze een deel van hun inkomen kunnen verdienen met natuur- en landschapsbeheer, recreatie en zorg, energieproductie en dienstverlening.

2. Er komt een nationaal initiatief om op alle fronten in de keten duurzaam met voedsel om te gaan. Ook wordt dit op Europees en mondiaal niveau bepleit. Voedselspeculatie wordt aangepakt.

3. We willen een moratorium op megastallen. Het natuurlijk gedrag van dieren, de draagkracht van de natuur en de gezondheid van de mensen worden de norm.

4. Kringlopen worden gesloten. Dat betekent dat er niet meer mest wordt toegediend in de landbouw dan gras en gewas kunnen opnemen. Het aantal te houden dieren in Nederland wordt hierop afgestemd (via dierrechten-vergunningen). De nitraatrichtlijn wordt gehaald in 2015.

5. Zuinig omgaan met grondstoffen en voedsel wordt beloond, verspilling aangepakt. Fosfaat en andere waardevolle grondstoffen worden teruggewonnen uit mest en uit rioolwaterzuiveringsslib en hergebruikt.

6. In de glastuinbouw wordt de kas de energiebron van de toekomst, als we energiezuinigheid bevorderen en vrijkomende energie beter gebruiken. Het speciale tarief energiebelasting (gas) voor de glastuinbouw verdwijnt.

7. Het verbouwen van de huidige generatie genetisch gemodificeerde gewassen wordt in Nederland niet toegestaan.

8. De bijdrage aan het 'Gemeenschappelijk Landbouwbeleid' van de Europese Unie (40 procent van de totaaluitgaven van de EU) wordt gehalveerd. De directe hectaretoeslagen worden afgeschaft. Wat overblijft, is een fonds voor prijs- en marktbeleid, voor het geval het inkomen van boeren door de bodem zakt, en een vergroeningsfonds dat andere (nieuwe) lidstaten moet aanmoedigen de landbouw te verduurzamen. Het landbouwbeleid van de EU mag niet leiden tot voedseldumping in derdewereldlanden. De melkquotering in de Europese Unie wordt niet afgeschaft.

9. Er komt een strenger toelatingsbeleid voor bestrijdingsmiddelen. We bevorderen het gebruik van biologische bestrijdingsmiddelen. In verband met een mogelijke relatie met bijensterfte komt er een verbod op het gebruik van zogeheten 'neonicotinoïden'.

10. Om de gezondheidsrisico's van de intensieve veehouderij te beperken wordt een maximum gesteld aan de hoeveelheid schadelijke stoffen ('endotoxinen') die de lucht mag bevatten, gecombineerd met een afstandsnorm. Gemeenten krijgen meer wettelijke mogelijkheden om op basis van gezondheidsrisico's ongewenste uitbreidingen in de veehouderij tegen te gaan. Er komt een compensatieregeling voor slachtoffers van Q-koorts.

11. Het preventieve gebruik van antibiotica in de intensieve veehouderij wordt verboden en het curatieve verbruik tot een minimum beperkt. Vee- en dierenartsen behoren niet meer te verdienen aan de verkoop van diergeneesmiddelen.

12. Waar alternatieven voor dierproeven voorhanden zijn, worden deze verplicht gesteld. Het doden van 'overtollige' dieren wordt verboden.

13. De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit wordt versterkt. Misstanden bij transport van dieren en in slachterijen worden strenger aangepakt. Transporten van slachtdieren over lange afstanden worden verboden.

14. Dierenwelzijnsnormen worden aangescherpt, ook voor winkels, tentoonstellingen en markten. Binnen de veehouderij behoren dieren soorteigen gedrag te kunnen vertonen. Koeien horen in de wei, en we bevorderen de vrije uitloop van andere dieren. Er komt een einde aan het doorfokken van gezelschapsdieren en landbouwhuisdieren. Het fokken en doden van dieren uitsluitend om hun bont of verenkleed wordt verboden. We stellen een 'positieflijst' op waarop staat welke dieren geschikt zijn om als huisdier te houden. We zijn voor het chippen van honden en katten. We nemen een zorgplicht voor dieren op in de Grondwet.

15. Preventief vaccineren tegen dierziekten wordt weer mogelijk gemaakt, zodat het ruimen van dieren alleen nog als uiterst redmiddel nodig is.

16. Om dierenmishandeling tegen te gaan kan de rechter een verbod opleggen op het houden van dieren. 'Plezierjacht' wordt verboden. Overige jacht zoals op ganzen of wilde zwijnen wordt ingeperkt. Voor de beroepssector schrijven we methoden voor voor het vangen en kweken van vis, die het lijden van vissen zo veel mogelijk voorkomen.

17. Er worden geen visserijakkoorden meer gesloten die schadelijk zijn voor de natuur en bevolking van ontwikkelingslanden.

18. Het onderzoek naar vleesvervangende producten wordt bevorderd. Biologische voeding wordt door de overheid gepromoot.

NATUUR

19. De Ecologische Hoofdstructuur en de verbindingszones worden voltooid in de oorspronkelijk beoogde omvang. Dit maakt de natuurgebieden robuuster en komt de biodiversiteit ten goede. Voor de realisatie kan wel tien jaar extra worden uitgetrokken. Het Oostvaarderswold krijgt prioriteit.

20. De financiële middelen voor de provincies ten behoeve van de uitvoering van natuurbeleid worden beter in balans gebracht met de omvang van de taken.

21. De gebieden die vallen onder 'Natura 2000' (het Europees netwerk van natuurgebieden waarin belangrijke flora en fauna voorkomen) worden wel ingericht. Beheerplannen zijn in 2015 operationeel. Eventuele ammoniakuitstoot in omringende landbouwgebieden hoort overal onder de kritische waarde te zijn. De bescherming van natuurwaarden via ruimtelijke ordening- en milieuwetgeving wordt versterkt in plaats van afgebroken.

22. In de Noordzee maken we beschermde natuurgebieden, om natuurherstel en herstel van de visstand te bevorderen. Overbevissing gaan we voorkomen en duurzame visserij stimuleren.

23. De Waddenzee, die van unieke ecologische waarde en een werelderfgoed is, zal volledig beschermd blijven.

24. We zijn voorstander van het op een kier zetten van het Haringvliet ('Kierbesluit'). Dit bevordert de deltanatuur.

25. Verdere verdieping van de Westerschelde tast de ecologische kwaliteit van het natuurgebied aan en willen we dus niet. Wel willen we verregaande samenwerking tussen de havens van Antwerpen, Rotterdam, Zeebrugge en Vlissingen waardoor iedere haven optimaal wordt benut, binnen de grenzen van de draagkracht van de natuur. We zoeken een alternatief voor het onder water zetten van de Hedwigepolder.

foto Reyer Boxem / Hollandse Hoogte ©

13. NIET BIJ BROOD ALLEEN

Het leven bestaat uit meer dan alleen werken en geld verdienen. Het voeden van de verbeelding en van de geest is net zo belangrijk. Films en televisieprogramma's die je ziet, boeken die je leest of schrijft, muziek die je maakt of waarnaar je luistert, mooie schilderijen die je in het museum bekijkt of zelf maakt, toneelvoorstellingen waar je naar kijkt of aan meedoet. Dat zijn dingen die je uittillen boven de alledaagsheid van het bestaan. Het bevorderen en ruim baan geven aan allerlei vormen van creativiteit verrijkt ons leven. Een breed aanbod van kunst en cultuur dient daarom beschikbaar en toegankelijk te zijn voor een groot publiek. Bibliotheekfilialen in oude wijken en op het platteland moeten dus niet worden gesloten, maar gekoesterd. Net als muziekscholen en fanfares, zangkoren en toneelclubs, poppodia, ateliers voor beeldende kunst en andere kleinschalige centra. Beginnende kunstenaars worden aangemoedigd, talent wordt gestimuleerd, zodat we in Nederland ook in de toekomst scheppende en uitvoerende kunst hebben van hoog niveau.

De BTW op kunst en cultuur wordt daarom verlaagd en muzikanten en andere beroepskunstenaars bieden we een eerlijke prijs en een fatsoenlijk inkomen. We stimuleren dat kinderen meer gaan sporten. En we maken gratis toegang tot musea mogelijk om zo iedereen te kunnen laten genieten van wat van ons allemaal is en ons is nagelaten. De media vormen een bron van vermaak maar zorgen ook voor broodnodige informatie en confrontatie van opvattingen. De Publieke Omroep geven we daarom de ruimte om zichzelf verder te ontwikkelen. We zetten ons ook in voor een bredere nieuwsvoorziening, ook op lokaal en regionaal niveau. Makers moeten de ruimte krijgen om op nieuwe manieren geld te verdienen met hun werk. Naast de traditionele weg via platenmaatschappij of galerie dienen kunstenaars zich op internet vrij te kunnen presenteren en zo hun publiek en wellicht de kopers van hun werk bereiken.

ONZE VOORSTELLEN

KUNST EN CULTUUR

1. De BTW op kunst en cultuur wordt verlaagd naar zes procent.

2. Gesubsidieerde musea horen minstens één dag per week gratis toegankelijk te zijn. We onderzoeken de mogelijkheden van een herstart van het Nationaal Historisch Museum.

3. Nederlandse muzikanten dienen een eerlijke kans te krijgen om met muziek maken de kost te verdienen. Concertbezoekers gaan we wettelijk beschermen tegen het opdrijven van de prijzen van tickets voor concerten en evenementen.

4. Beroepskunstenaars krijgen een eerlijke kans om met hun eigen werk een fatsoenlijk inkomen te verdienen. We hechten waarde aan talentontwikkeling van kunstenaars. Daarom gaan we zorgvuldig om met kunstvakonderwijs en met de postacademische instellingen. De creatieve sector verdient een plaats in het innovatiebeleid. De overheid vervult een voorbeeldfunctie in cultureel opdrachtgeverschap.

5. Bibliotheken zijn niet alleen kenniscentra en culturele schatkamers voor jong en oud, maar ook ontmoetingsplaatsen voor de inwoners van wijken en dorpen. Ze verdienen daarom blijvende steun van de overheid.

6. Muziekscholen en fanfares, zangkoren en toneelclubs, poppodia, ateliers voor beeldende kunst en andere kleinschalige creatieve centra zijn de basis voor een breed cultureel leven. De overheid erkent daarom haar verantwoordelijkheid om dit culturele leven levendig te houden en waar nodig beter te ondersteunen.

7. Cultuureducatie in het onderwijs is van groot belang. Jong geleerd is oud gedaan. De cultuurkaart verdient daarom ondersteuning.

8. De Nederlandse film en de Nederlandse popmuziek dienen te worden gestimuleerd. Ook nieuwe media zien we als kansrijke nieuwe mogelijkheden voor kunstenaars.

9. Er komt een einde aan het op grote schaal inkopen en tegen woekerprijzen doorverkopen van concert- en festivalkaarten. Samen met de organisatoren wordt gekeken naar verbeteringen van de kaartverkoop.

10. We gaan zuinig om met de orkesten. Het Metropole Orkest willen we behouden en ook de diversiteit in orkesten in verschillende provincies vinden we waardevol.

11. Archeologie is een publieke taak. We gaan zuinig om met onze monumenten.

MEDIA

12. De Nederlandse Publieke Omroep en de regionale omroepen verdienen bescherming én verdere ontwikkeling. De fusies tussen omroepen kunnen doorgang vinden, mits ze worden gesteund door de omroepen zelf. Daarbij ligt de nadruk op kwaliteit, niet op kijkcijfers. Kijkers krijgen inspraak in het digitale zenderaanbod op televisie en radio. Tegenover de aanbieders (zoals kabelbedrijven) wordt een volwaardige vorm van consumenteninvloed op zenderpakketten ontwikkeld. Ook bij de gesubsidieerde media geldt het ministersalaris als plafond.

13. Er komt een meer onafhankelijke kijkwijzer, zodat de slager niet zijn eigen vlees hoeft te keuren. Beoordeling gebeurt behalve door de omroepen zelf daarom ook door onafhankelijke deskundigen; dat komt de betrouwbaarheid van de kijkwijzer ten goede.

14. Kranten staan onder druk. Verdergaande concentratie leidt tot verschraling van nieuws en opinie. De overheid zet zich in om de onafhankelijke (regionale) pers overeind te houden.

15. Vrij internet verdraagt zich moeilijk met een downloadverbod. Dat willen we dus niet. Maar creatieve makers van bijvoorbeeld films en muziek hebben natuurlijk wel recht op een vergoeding voor hun werk. We gaan dat in goed overleg regelen via het bestaande systeem van heffingen op dragers en media.

16. Er is een wanverhouding tussen het aantal journalisten en het aantal voorlichters. Daarom gaan we het aantal communicatiemedewerkers bij ministeries, provincies en gemeenten verminderen.

SPORT

17. De breedtesport gaan we stimuleren. In het basis- en voortgezet onderwijs behoort voldoende sportonderwijs (lichamelijke opvoeding) te worden gegeven. We zetten ons in voor schoolzwemmen voor ieder kind.

18. Zolang niet bekend is wat de uiteindelijke kosten zullen zijn, gaat Nederland zich niet kandidaat stellen voor de organisatie van de Olympische Spelen. Alle subsidies voor de voorbereiding van de mogelijke organisatie in 2028 schrappen we daarom vooralsnog.

19. Topsportbeleid dient gericht te zijn op talentontwikkeling, we willen voldoende ruimte voor onderwijs en sporten op (zeer) hoog niveau. Voor topsporters die nog niet met sponsoring of wedstrijdgelden hun geld kunnen verdienen blijft de inkomensvervangende uitkering(het stipendium) gelden.

20. Kinderen horen ook veilig buiten te kunnen spelen. In nieuw te bouwen wijken komt er daarom een speelruimtenorm van ten minste drie procent. In bestaande wijken wordt het ontwikkelen van groen en speelruimte gestimuleerd.

foto sxc.hu

14. INTERNATIONAAL SAMENWERKEN

Nederland is geen eiland en Europa is geen fort. Internationale solidariteit dient de basis te zijn van het buitenlands beleid. We moeten de internationale rechtsorde bevorderen, in het belang van vrede, veiligheid, welvaart en welzijn van alle wereldburgers. Samenwerken over de grenzen verbindt landen en verkleint de kansen op conflicten. Door internationale samenwerking maken we de wereld stabieler, veiliger en welvarender. Een Europa van vrede en veiligheid is een baken voor de rest van de wereld. Een Europa dat vooral bezig is met het verspreiden van een neoliberale politiek brengt die samenwerking juist in groot gevaar.

De afgelopen twintig jaar heeft de EU zich vooral gericht op het worden van een machtige superstaat, die vooral wil concurreren met andere wereldmachten. Daartoe is steeds meer vrijheid gegeven aan financiële markten en grote multinationals, ten koste van nationale soevereiniteit en democratisch toezicht. Dat heeft de Europese samenwerking voor veel mensen veranderd in Europese dwingelandij en de onderlinge solidariteit in Europa ondermijnd. Vanaf nu dient de samenwerking vooral te worden gericht op het bewaken van de vrede, versterken van de solidariteit, behoud van de eigenheid van landen en bevorderen van de gemeenschappelijke welvaart. Nederland bevordert eerlijke handel, evenwichtig investeringsbeleid, werk tegen fatsoenlijk loon en maatschappelijk verantwoord ondernemen, en gaat schadelijke concurrentie zoals op belastingen en arbeidsvoorwaarden tegen. We zetten ons in voor de ontwikkeling van nieuwe mondiale veiligheidsstructuren om oorlog en ander geweld te voorkomen. We werken aan een kleinere krijgsmacht.

ONZE VOORSTELLEN

EUROPESE SAMENWERKING

1. Europese samenwerking richten we niet langer op alleen maar geld verdienen maar vooral op het behoud van de vrede, de bescherming van de veiligheid en de bevordering van welvaart en welzijn voor iedereen. In plaats van steeds meer internationale concurrentie die landen en mensen tegen elkaar opzet, zetten we in op betere samenwerking om een socialer Europa op te bouwen, met respect voor diversiteit, subsidiariteit en soevereiniteit. In plaats van steeds verdere overdracht van nationale soevereiniteit aan de Europese Unie gaan we inzetten op grotere effectiviteit van de samenwerking in Europa. De Brusselse regelzucht wordt aan banden gelegd en het principe van subsidiariteit wordt streng toegepast. Europese samenwerking kan alleen met steun van de bevolking. Bij belangrijke besluiten dienen zij zich daarom uit te kunnen spreken, bijvoorbeeld via referenda. Over onze nationale begroting, ons sociale stelsel en onze pensioenen, onderwijs en zorg, huisvesting en openbaar vervoer beslissen we zelf en laten we Brussel niet de baas spelen.

2. We ontdoen het huidige beleid van de Europese Unie van zijn neoliberale karakter. We dringen de invloed van het leger aan lobbyisten van grote bedrijven in Brussel terug. Bij elke raadpleging door de Europese instellingen moeten vertegenwoordigers van de vakbeweging, van consumentenorganisaties, van het midden- en kleinbedrijf en van milieu- en andere organisaties die staan voor algemene belangen, meer worden gehoord. De controlerende rol van het Europees parlement dient te worden uitgebreid.

3. De Europese Unie wordt omgevormd van een project waarin de markt heilig is verklaard tot een samenwerkingsverband dat bevordering van welvaart in de lidstaten centraal stelt. De waarde van de menselijke maat moet door de Europese Unie worden erkend. Dat betekent dat ruim baan wordt gegeven aan kleinschalige coöperaties en andere initiatieven die aan werknemers en consumenten voorrang geven. Niet langer wordt van elk bedrijf verwacht dat het zich stort op de Europese markt: de sociale betekenis van kleine ondernemingen voor de eigen buurt wordt erkend. Europese regels die grote bedrijven en multinationale bedrijven bevoordelen worden herzien.

4. Economisch beleid in de Europese Unie om duurzaam uit de crisis te komen wordt beter gecoördineerd en beter gecontroleerd door nationale parlementen en het Europees Parlement. Dat maakt verstandige economische maatregelen mogelijk en voorkomt dat landen door Brussel gedwongen worden hun eigen economie kapot te bezuinigen.

5. Het mandaat van de Europese Centrale Bank (ECB) wordt verruimd en niet langer alleen gericht op het bestrijden van inflatie, maar ook op het bevorderen van werkgelegenheid. Er komt democratisch toezicht op de ECB.

6. Om Europese samenwerking weer tot lonkend perspectief voor burgers in Europa te maken, moeten de financiële markten in Europa aan banden worden gelegd. Ingrijpende regulering van financiële markten is noodzakelijk ter stabilisering van de Europese economie. In plaats van de oren te laten hangen naar wat de markten dicteren, gaat de politiek weer de regie nemen, nationaal en Europees.

7. De concurrentieregels van de interne markt kunnen vakbondsrechten en collectieve afspraken tussen werknemers en werkgevers niet inperken. We wijzen concurrentie tussen lidstaten via steeds lagere lonen en lagere tarieven voor de winstbelasting van bedrijven af. Dit gaan we tegen door afspraken te maken over een ondergrens voor een minimumloon in alle lidstaten, gerelateerd aan het nationale inkomen, en over een gemeenschappelijke grondslag en minimumtarief voor de winstbelasting van bedrijven. Belastingontduiking en belastingontwijking door multinationals en brievenbusondernemingen worden aangepakt.

8. De lopende hervorming van de Europese aanbestedingsregels moet erop gericht zijn dat nationale, regionale en lokale overheden voorwaarden kunnen stellen ten aanzien van duurzaamheid en arbeidsvoorwaarden. De regels worden vereenvoudigd, zodat de administratieve lasten zowel voor de overheid als voor het midden- en kleinbedrijf worden verminderd. Bij publieke diensten mogen de aanbestedingsregels niet worden misbruikt om privatisering door te drukken.

9. De begroting van de Europese Unie wordt beperkt en rondpompen van Europese subsidies tussen de rijkere lidstaten gestopt. Subsidies worden beperkt tot verbeteringen in armere regio's. Nederland accepteert de volgende lange termijnbegroting van de Europese Unie niet meer als lidstaten hun Europese subsidies niet verantwoorden.

10. De wildgroei aan doorgaans ondoorzichtige Europese agentschappen wordt een halt toegeroepen en de Brusselse bureaucratie gaat aan banden. De overdreven salarissen van EU-ambtenaren worden in lijn gebracht met die van nationale ambtenaren. We stoppen met het geldverslindende verhuiscircus van het Europees Parlement tussen Brussel en Straatsburg.

11. Het bijeenhouden van de Europese Unie is de komende tijd al moeilijk genoeg. Verdere uitbreidingsplannen van de Unie zijn daarom niet opportuun. Balkanlanden, waarmee al toetredingsafspraken zijn gemaakt, zijn welkom, mits zij volledig aan alle toetredingseisen voldoen. Toekomstige uitbreidingsplannen moeten per referendum aan de Nederlandse bevolking worden voorgelegd.

12. Naast samenwerking in de Europese Unie is bredere Europese samenwerking belangrijk, onder meer in de Raad van Europa en de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa. Het respecteren

van de Europese Conventie voor de Rechten van de Mens (EVRM) door alle 47 lidstaten van de Raad van Europa (waaronder de lidstaten van de Europese Unie) krijgt meer nadruk in ons internationaal beleid. De toetreding van de Europese Unie tot het EVRM wordt voortvarend ter hand genomen. Nederland biedt hulp aan het Europees Mensenrechtenhof in Straatsburg bij het verantwoord behandelen van klachten over mensenrechtenschendingen.

VREDE EN VEILIGHEID

13. Nederland geeft prioriteit aan zijn grondwettelijke verplichting tot bevordering van de internationale rechtsorde. Met tal van internationale organen en tribunalen moet Nederland het land van de vrede zijn en dat in alles uitstralen.

14. We werken aan een kleinere krijgsmacht. Deelnemen aan militaire missies in het buitenland wordt beperkt tot die missies welke op uitdrukkelijk verzoek van de Verenigde Naties plaatsvinden, waarbij Nederland ook nog altijd zijn eigen afweging maakt. Daarbij wordt onder meer gekeken naar garanties voor het respecteren van het internationaal recht, waaronder de Conventies van Genève en de mensenrechten. De minimumleeftijd voor deelname door militairen wordt, overeenkomstige de wens van de Verenigde Naties, verhoogd naar 21 jaar. Elke missie wordt gevolgd door een grondige parlementaire evaluatie.

15. Effectieve missies ter bestrijding van piraterij steunen we, uitbreiding ervan met operaties aan land moet met grote terughoudendheid worden bezien. De Nederlandse militairen en politie-instructeurs in Afghanistan trekken we terug. In plaats daarvan kiezen we voor civiele steun aan de opbouw van dat land.

16. Israël heeft recht op erkende en veilige grenzen, de Palestijnse bevolking heeft ook recht op een eigen staat, eveneens met erkende en veilige grenzen. Nederland zal de onafhankelijke Palestijnse staat dan ook erkennen en zich hard maken voor zijn VN-lidmaatschap. Nederland houdt vast aan uitvoering van eerdere resoluties van de Veiligheidsraad en van het internationaal recht. Daarnaast maakt Nederland zich sterk voor een internationale dialoog met alle vertegenwoordigers van de Palestijnen. Zolang Israël doorgaat met het illegaal bouwen van woningen in bezet gebied zal Nederland dit veroordelen en in de EU aandringen op het opschorten van de associatieovereenkomst die Israël belastingvoordeel geeft bij export naar de landen van de EU. De Nederlands-Israëlische betrekkingen worden niet geïntensiveerd, zolang Israël doorgaat met het schenden van het internationale recht.

17. We verzetten ons krachtig tegen een sluipende ontwikkeling van de regionaal gerichte oude Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) naar een wereldwijd opererende nieuwe NAVO als offensieve en agressieve interventiemacht. We werken daarom niet mee aan het huidige NAVO-plan voor een raketschild, dat onze veiligheid eerder verkleint dan vergroot door toename van tegenstellingen met landen buiten de NAVO. We bepleiten verdergaande internationale samenwerking om vrede en veiligheid mondiaal beter te bewaken en te beschermen.

18. We willen dat de NAVO haar nucleaire doctrine laat varen, omdat die niet bijdraagt aan het behoud en het bevorderen van vrede en veiligheid. Nucleaire ontwapening van Europa krijgt prioriteit. Nederland stuurt Amerikaanse kernwapens op ons grondgebied retour. We nemen het initiatief tot een internationale stop op productie en gebruik van wapens met verarmd uranium.

19. We zien scherp toe op naleving van het Internationaal Verdrag tegen Clustermunitie en streven naar verdere beperking van de wapenwedloop en wapenexport. Aan landen die mensenrechten schenden of in een spanningsgebied liggen, levert Nederland in ieder geval geen wapens. De Nederlandse financiële sector laten we niet beleggen in de wapenindustrie. Wapenbeurzen houden we buiten de deur. Privatisering van defensieonderdelen vinden we onwenselijk.

20. Het Nederlandse leger vliegt voorlopig door met de F-16 en ziet af van aanschaf van JSF-gevechtsvliegtuigen. Nederland koopt geen bewapende onbemande vliegtuigen (drones) en pleit voor een internationale conferentie ter regulering en beperking van het gebruik van dit omstreden wapentuig.

21. Nederland verzet zich met kracht tegen de Amerikaanse Patriot Act, die direct ingrijpt in onze nationale democratie.

22. Van militairen vragen we de bereidheid om zich met lijf en leden voor onze veiligheid en de internationale rechtsorde in te zetten. Dat vereist ook dat militairen die door noodzakelijke bezuinigingen op defensie moet afvloeien, altijd moeten kunnen rekenen op zorgvuldige begeleiding en optimale ondersteuning. Daarbij is 'van werk naar werk' het uitgangspunt. We zien toe op goede uitvoering van de parlementsbreed geïnitieerde Veteranenwet.

INTERNATIONALE SOLIDARITEIT

23. Nederland draagt er zorg voor dat internationale solidariteit de hoeksteen vormt van het internationale beleid. Vrede en veiligheid hebben de beste kansen in een duurzame en eerlijke mondiale samenleving. Het nakomen van de internationaal overeengekomen Millenniumdoelen is een hoge verplichting van de hele wereld en mag niet afhankelijk gemaakt worden van tijdelijke economische tegenwind.

24. In plaats van de eenzijdige gerichtheid in de Wereldhandelsorganisatie (WTO) op vrijhandel, streven we naar een meer samenhangend beleid. Daarin verbinden we het beleid op het gebied van voedsel, water, energie en grondstoffen met elkaar. En zetten we in op bestrijding van armoede, in combinatie met economische groei en de ontwikkeling van een fatsoenlijk rechtsstelsel dat de mensenrechten respecteert.

25. We kunnen arme landen het beste helpen door internationale eerlijke handelsregels, eerlijke prijzen en functionerende belastingdiensten. Daaraan geeft Nederland de komende jaren voorrang.

26. De armste landen in de wereld horen in handelsverdragen de ruimte te krijgen hun eigen economie, met inbegrip van hun eigen industrieën en landbouw, op te bouwen, door die tijdelijk te beschermen. Daarmee voorkomen we dat hun voedselzekerheid permanent wordt bedreigd. Nederland bepleit aanscherping van Europese richtlijnen tegen voedselspeculatie.

27. 'Landroof', waarbij buitenlandse bedrijven schaarse landbouwgrond opkopen, maakt boeren en burgers in arme landen tot slachtoffer en ontneemt hun de mogelijkheid voor zichzelf te zorgen. Nederland gaat tegengas geven door met pensioenfondsen, banken en verzekeraars af te spreken geen geld in dergelijke roofbedrijven te steken. Landen en volkeren moeten namelijk hun eigen ontwikkelingspad uit kunnen zetten.

28. Voor Nederlandse bedrijven met dochterondernemingen geldt dat zij aansprakelijk zijn voor de werkwijze van het dochterbedrijf in andere landen. De overheid bevordert dat bedrijven die in het buitenland worden beschuldigd van schending van mensenrechten of arbeidsrechten, of daar milieudelicten plegen, in ons land worden vervolgd.

29. Nederland draagt bij aan het opzetten van certificeringssystemen, om te garanderen dat zoveel mogelijk producten die vanuit arme landen in Europa worden verkocht sociaal en vanuit milieuoogpunt verantwoord worden geproduceerd. Nederland biedt meer ondersteuning aan het werk van de Internationale Arbeidsorganisatie van de Verenigde Naties om werknemersrechten beter te beschermen.

30. Nu lopen arme landen jaarlijks 160 miljard dollar aan belastinginkomsten mis. Het ontwikkelen van een houdbaar belastingstelsel en het tegengaan van belastingontwijking door multinationals zou tal van arme landen veel nieuwe investeringsruimte bieden. Door hun die middelen wel te gunnen, kun-

nen zij zichzelf sneller en sterker ontwikkelen. En worden zij minder afhankelijk van hulp. Nederland moet af van haar omstreden rol bij het faciliteren van deze grootscheepse belastingontwijking en zet zich voortaan in voor verbeterde internationale uitwisseling van informatie over belastingplichtigen om belastingontwijking en -ontduiking effectief tegen te gaan. We helpen met onze kennis en expertise de armste landen bij het opzetten van een functionerende belastingdienst.

31. We dragen niet bij aan een nieuw Europees Ontwikkelingsfonds dat vanaf 2014 actief wordt, zolang dat zich niet aantoonbaar beperkt tot zaken die qua schaalgrootte het beste op EU-schaal geregeld kunnen worden.

32. We kiezen voor een budget voor ontwikkelingssamenwerking van 0,8 procent van het bruto nationaal product (wat we met zijn allen jaarlijks voortbrengen). Via bilaterale hulp richten we ons op die landen die de hulp het hardste nodig hebben. Elke vorm van verspilling daarbij pakken we aan.

foto Peter Hilz / Hollands Hoogte ©

15. GEZONDE FINANCIËN

De bankencrisis heeft een gat geslagen in de overheidsfinanciën. Iedereen is het erover eens dat we die op orde moeten brengen. Dat daarvoor bezuinigingen nodig zijn, is ook duidelijk. Bij wie deze bezuinigingen terechtkomen en in welk tempo we ze doorvoeren, is een politieke keuze. In één jaar met draconische bezuinigingen en belastingverhogingen het tekort terugbrengen tot onder de drie procent – zoals Brussel dat lijkt te willen – leidt er toe dat mensen nog veel minder te besteden hebben. Dit zal het economisch herstel frustreren in plaats van stimuleren. Daardoor zou de crisis enkel worden verlengd. Vele economen en instanties, zoals het IMF en de OESO, zijn dat met ons eens.

We willen de overheidsfinanciën op orde krijgen. Al in 2013 worden hiertoe de eerste stappen gezet, terwijl tegelijkertijd met een pakket van eenmalige overheidsinvesteringen het economisch herstel wordt gestimuleerd. Uiterlijk in 2015 zal het tekort terechtkomen onder het door Brussel opgelegde maximum van drie procent. Daarnaast genereren we door middel van besparingen en extra inkomsten voldoende middelen om op termijn naar een begrotingsevenwicht toe te werken.

ONZE VOORSTELLEN

1. Nederland zet zich in om Europese begrotingsregels aan te passen, zodat verstandig economisch beleid mogelijk is en landen niet worden gedwongen hun economie kapot te bezuinigen. Concreet betekent dit dat Nederland in 2013 niet vasthoudt aan de opgelegde drie procent begrotingsnorm uit het stabiliteitpact, maar juist de economie wordt gestimuleerd. Uiterlijk in 2015 wordt het tekort teruggebracht tot onder de drie procent.

2. Economisch beleid in de EU en de landen van de eurozone wordt beter gecoördineerd om gezamenlijk uit de crisis te raken. Met andere Europese lidstaten wordt samen een plan gemaakt waarbij Noord-Europa de economie gaat stimuleren om de Europese economie op gang te brengen en de werkloosheid aan te pakken.

3. Landen zoals Griekenland, waarvan de schulden niet meer houdbaar zijn, zijn niet geholpen met nieuwe leningen. Nederland moet deze dus ook niet meer verstrekken. In plaats daarvan wordt een (groter) deel van de schuld afgeschreven. Zo blijven de banken die aan deze landen lenen ook verantwoordelijk voor het nemen van verliezen wanneer een land zijn schuld niet meer kan terugbetalen. Wanneer er steun komt uit andere landen, moet dat ten goede komen aan de burgers, niet aan de banken die aan hen geleend hebben.

4. Nederland moet zich inzetten om de Europese Centrale Bank (ECB) een andere rol te geven. Het mandaat kan worden aangepast, zodat niet alleen inflatiebestrijding, maar ook stimulering van de economie en werkgelegenheid doelstellingen worden. In plaats van Europese banken voor duizend miljard aan goedkope leningen te verstrekken in de hoop dat deze het weer doorlenen aan overheden, kan de ECB beter direct de economie stimuleren door overheidsobligaties van alle eurolanden op te kopen. Dat komt direct ten goede aan de Europese burgers door lagere overheidstekorten. Bovendien wordt daarmee ook speculanten een hak gezet. Er komt democratisch toezicht op de ECB.

5. We verzetten ons tegen het huidige permanente noodfonds van de eurozone, het Europees Stabiliteitsmechanisme (ESM). De huidige hulpoperaties helpen niet zozeer de betreffende landen, maar vooral het Europese bankwezen. Wanneer het ESM er toch komt zullen we ons ervoor inzetten dat de lidstaten – waaronder Nederland – voldoende zeggenschap blijven houden over het permanente noodfonds en het geld dat daaruit wordt besteed. Er komt een strengere controle over de uitgaven, door de Europese Rekenkamers, nationale parlementen en het Europees parlement. Het fonds mag niet worden misbruikt om draconische en contraproductieve bezuinigingen af te dwingen bij landen die van het fonds lenen.

6. Er komt een nieuwe nationale investeringsbank (NIB) die kredieten gaat verstrekken aan fundamenteel gezonde en goed geleide bedrijven – en aan starters. Daarmee zorgen we ervoor dat de industrie weer kan investeren. Ook kan deze investeringsbank langjarige investeringen in duurzame economie financieren.

7. We moeten voorkomen dat de nieuwe ABN Amro opnieuw een prooi wordt voor een buitenlandse overname. De praktijk leert dat buitenlandse banken prioriteit geven aan de kredietverlening in het land waar hun hoofdkantoor staat. De Nederlandse overheid behoudt daarom een strategisch belang in de ABN Amro. De Nederlandse Waterschapsbank (NWB) en de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) worden niet geprivatiseerd.

8. Nederland gaat zich inzetten om internationaal speculatieve kapitaalstromen aan banden te leggen. Voedselspeculatie, speculatie met overheidsobligaties en andere vormen van speculatie die ontwrichtend werken voor de economie, worden aangepakt met een anti-speculatieplan. Er komt een pakket aan maatregelen, waaronder het tegengaan van de ondoorzichtige handel die buiten de beurs om plaatsvindt, het inperken van de handel in derivaten, aanpak van ‘high-frequency trading’ (zeer snelle volledig geautomatiseerde handel), de aanpak van flitskapitaal (‘Tobin-taks’) en een veel strengere controle op marktmanipulatie.

9. De dominante rol van de dollar in ons monetaire systeem kan worden teruggedrongen met een volwaardige internationale reservemunt. Die kan worden gebaseerd op de al bestaande speciale trekkingsrechten (sdr’s) van het Internationaal Monetair Fonds (IMF), aangevuld met belangrijke nieuwe landen zoals China, India en Brazilië. Het IMF en de Wereldbank worden verregaand gedemocratiseerd door de arme landen meer invloed te geven.

10. Er komt een wettelijk verbod op bonussen in de financiële sector. Onterecht uitgekeerde bonussen worden teruggevorderd.

11. We stellen paal en perk aan de topinkomens. Bestuurders in de publieke en semipublieke sector verdienen niet meer dan de minister.

12. De macht van aandeelhouders wordt ingeperkt ten gunste van werknemers. In grote ondernemingen kunnen werknemers vierjaarlijks de helft van de leden van de Raad van Commissarissen kiezen.

13. Om wanpresterende bestuurders beter aan te kunnen pakken, worden de juridische mogelijkheden uitgebreid. Er komt een aparte strafrechtelijke bepaling voor financieel wanbeleid. Ook wordt de civiele aansprakelijkheid van bestuurders vergroot.

14. De financiële sector wordt grondig hervormd, om nieuwe ontsporingen te voorkomen. Zo komen er strengere regels voor de grote opkoopfondsen en hedgefondsen. Ook komt er strakker toezicht op de kredietbeoordelaars.

15. Nederland zet zich in voor het recht om nationaal verdergaande eisen te stellen aan de reserves van banken om te zorgen dat onze banken voldoende veilig zijn. Net als het Verenigd Koninkrijk en Zwit-

serland willen we hogere eisen stellen dan volgens de nieuwe internationale regels ('Basel III') verplicht is om het risico op een nieuwe bankencrisis verder te beperken.

16. Nieuwe financiële producten worden vooraf door de toezichthouder getoetst. Producten die niet deugen, zoals woekerpolissen, worden niet op de markt toegelaten.

17. We scheiden spaar- en zakenbanken. Zo verhinderen we dat banken ooit nog kunnen gokken met het spaargeld van hun klanten. Dit doen we in Europees verband. Vooruitlopend daarop moeten Nederlandse banken alvast intern risicovolle en minder risicovolle activiteiten duidelijk scheiden.

18. De hypotheekrenteaftrek wordt in tien jaar tijd afgetopt voor hypotheekschulden tot 350.000 euro. Het percentage waartegen kan worden afgetrokken wordt gemaximeerd op 42 procent. Zo zorgen we ervoor dat de subsidie weer effectief wordt en 'villasubsidie' verdwijnt. Het aflossen van hypotheekschulden wordt aangemoedigd.

19. Voor de allerhoogste inkomens komt er een nieuw toptarief van 65 procent, voor het deel van het inkomen dat boven de 150.000 euro uitkomt. De aftrek van pensioenpremies wordt gemaximeerd tot een pensioengevend salaris van anderhalf keer modaal.

20. Er komt een verregaande vergroening van het belastingstelsel. Door het invoeren van een aantal milieuheffingen, zoals de verbrandingsbelasting en een ecotaks voor grootgebruikers, hanteren we het principe 'de vervuiler betaalt'.

21. De zeer ongelijke vermogensverdeling in Nederland wordt bestreden door vermogens en vermogensinkomsten zwaarder te belasten. Door de bestaande vermogensrendementsheffing te vervangen door een vermogenswinstbelasting worden de vermogensinkomsten rechtvaardiger belast, doordat over de daadwerkelijke gerealiseerde vermogenswinsten belasting verschuldigd is. Het tarief daarvan gaat omhoog naar 40 procent. Voor grote vermogens komt een aparte vermogensbelasting.

22. Er komt een beperking van de renteaftrek bij de winstbelasting, waardoor het ontmoedigd wordt om bedrijven vol te pompen met schulden.

23. De bankenbelasting wordt verhoogd en aangevuld door een financiële transactietaks. Dat remt speculatie en stimuleert dat beschikbaar kapitaal wordt ingezet in de reële economie.

24. Door bezuinigingen op de belastingdienst lopen we veel opbrengsten mis. Daarom gaan we juist investeren in onze belastingdienst.

25. De strijd wordt aangegaan met belastingontwijking en belastingontduiking. Er worden korte metten gemaakt met zwartspaarders, brievenbusmaatschappijen en belastingparadijzen. Er komt openheid over hoeveel multinationals in elk land aan belasting betalen en er worden zo snel mogelijk internationale afspraken gemaakt om een einde te maken aan de internationale wedloop om winsten van bedrijven steeds minder te belasten. In Europa komt er een minimumtarief voor de winstbelasting.

BIJLAGE 1: AFKORTINGEN EN MOEILIJKE BEGRIPPEN

Acceptatieplicht: de wettelijke plicht van een instelling/zorgverzekeraar om een ieder te accepteren voor het zorgverzekeringspakket, ongeacht geslacht, leeftijd of gezondheid.

ACTA (Anti-Counterfeiting Trade Agreement): handelsverdrag voor internationale standaarden op het gebied van de handhaving van het intellectueel eigendomsrecht.

ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder): stoornis waarbij patiënt hyperactief gedrag vertoont.

Amerikaanse Patriot Act: Amerikaanse wet – die een directe reactie is op de aanslagen van 11 september 2001 – die de Amerikaanse overheid meer mogelijkheden geeft om informatie te vergaren over en op te treden tegen mogelijk terroristische activiteiten. Met name op het vlak van privacy vormt de wet serieuze inbreuken.

APK: Algemene Periodieke Keuring is de wettelijk verplichte autokeuring om de verkeersveiligheid te bevorderen en het milieu te beschermen.

Beslagvrije voet: een deel van het inkomen waarop geen beslag gelegd mag worden door de belasting. In relatie tot pensioen: drempelbedrag waarover geen pensioenopbouw plaatsvindt.

Bouwbesluit: besluit waarin de minimale technische eisen worden weergegeven waaraan een bouwwerk moet voldoen.

BPM: belasting op personenauto's en motorrijtuigen.

Breedtesport: sport die door alle lagen van de bevolking beoefend kan worden op amateurbasis.

Broeikasgassen: gassen die bijdragen aan het opwarmen van de aarde (vooral koolstofdioxide, cfk's, methaan, ozon en stikstofverbindingen).

Buitenschuldverklaring: verklaring van asielzoekers die buiten hun eigen schuld niet terug kunnen keren naar het land van herkomst.

CBR: Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen.

Centrum Indicatiestelling Zorg: stichting die vaststelt op welke AWBZ-zorg (Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten) iemand recht heeft.

CITO-toets: eindtoets in het basisonderwijs gebruikt voor advies bij de keuze van een school voor het voortgezet onderwijs.

College Bescherming Persoonsgegevens: onafhankelijke instantie die erop toeziet dat persoonsgegevens zorgvuldig worden gebruikt en beveiligd en dat de privacy van burgers ook in de toekomst gewaarborgd blijft.

Conventies van Genève: de verzamelnaam voor de vier verdragen in het kader van het internationaal recht die in 1949 zijn geformuleerd in Genève (Zwitserland) en die van toepassing zijn ten tijde van een gewapend conflict.

Cookies: achterlaten van informatie op de harde schijf van iemand die een website heeft bezocht.

Correctief referendum: bindend referendum waarin burgers zich voor of tegen een besluit of regel van de overheid kunnen uitspreken.

Counter: uitgiftepunt.

Device fingerprinting: nieuwe techniek van internetbedrijven om het surfgedrag van een gebruiker te herkennen zonder eerst toestemming te vragen.

Diagnosebehandelcombinatie (DBC): een DBC beschrijft met vier codes (zorgtype, zorgvraag, diagnose, behandeling) met welke klacht en met welk verzoek een patiënt het ziekenhuis binnenkomt, welke diagnose er gesteld is, en het beschrijft de voorgenomen behandeling.

Diplomabonus: beloning die onderwijsinstellingen ontvangen wanneer een student zijn of haar diploma behaalt.

Donnerpunten: extra woningwaarderingspunten voor huurwoningen in schaarstegebieden, waardoor de huren fors omhoog zijn gegaan. Genoemd naar toenmalig minister Donner.

Dubbele inschrijflijsten: inschrijflijsten voor leerlingen met en zonder achterstand.

Eigenwoning forfait: een fictief inkomen dat de eigenaar van een woning moet optellen bij zijn inkomen uit werk en woning om de inkomstenbelasting te berekenen. Het eigenwoningforfait is vastgesteld op een percentage van de WOZ-waarde.

Emissierecht: recht om een bepaalde hoeveelheid afvalstoffen te lozen.

Energielabel: etiket met gebruiksinformatie over het energieverbruik van een bepaald product.

Erfpachtovereenkomst: overeenkomst die recht geeft om tegen betaling een aan een ander toebehorend stuk grond te gebruiken.

Europese aanbestedingsregels: door de Europese Unie voorgeschreven inschrijvingsprocedure waartoe gemeenten verplicht zijn wanneer zij opdrachten laten uitvoeren door derden.

Eurovignet: belasting op zware motorvoertuigen.

Financiële transactietaks: een kleine belasting op financiële transacties tussen grote marktpartijen (handel in aandelen, obligaties en valuta tussen banken, verzekeraar en grote beleggers).

Forensentaks: belasting die reizigers moeten betalen over hun reiskostenvergoeding.

FWG15: Functie Waardering Gezondheidszorg salarisschaal 15.

Fundamenteel onderzoek: onderzoek dat gericht is op het verwerven van kennis zonder dat er op voorhand sprake is van mogelijke praktische toepassingen.

Hedgefondsen: beleggingsfondsen die op een riskante manier beleggen.

Huurbescherming: wettelijke bescherming die huurders ten opzichte van verhuurders hebben wanneer de huur wordt opgezegd.

Huurtoeslag: een tegemoetkoming in de huurkosten van de overheid voor huurders die in verhouding tot hun inkomen te veel huur betalen.

Indicatiegekte: wirwar aan instellingen die zich bezighouden met het vaststellen van behandelmethodes.

Internationaal Verdrag tegen Clustermunitie: verdrag dat het gebruik, productie, de opslag en het vervoer van clustermunitie verbiedt.

Klokkenluidersregeling: regeling die bescherming biedt aan werknemers die misstanden in de eigen organisatie of bedrijfstak publiek maken.

Mantelzorgers: familie of bekenden die langdurig onbetaalde zorg verlenen aan zieken of ouderen.

Millenniumdoelen: in 2000 geformuleerde doelen die zich richten op het uitbannen van wereldwijde armoede.

Nareis-termijn: drie maandentermijn die vluchtelingen na het verkrijgen van een verblijfsvergunning in acht moeten nemen bij het indienen van een verzoek tot gezinshereniging.

Neonicotinoïden: nieuwe bestrijdingsmiddelen gebaseerd op werkzame stof nicotine.

Netneutraliteit: recht van iedere gebruiker wereldwijd om elke website met dezelfde snelheid en kwaliteit te kunnen raadplegen.

Nitraatrichtlijn: richtlijn met betrekking tot de bescherming van het water door nitraten uit agrarische bronnen.

Nullijn: maatregel die erin voorziet dat werknemers geen loonsverhoging ontvangen.

Open source: software waarvan de broncode voor iedereen toegankelijk is en door een ieder kan worden aangepast en verspreid.

Overdrachtsbelasting: belasting die wordt geheven bij het verkrijgen van vastgoed.

Payrolling: een bedrijf geeft de verantwoordelijkheid voor zijn werkgeverschap uit handen, waarbij het personeel in dienst komt bij een bedrijf dat de salariëring voor haar rekening neemt.

Primaire energie: energie die gewonnen wordt uit oorspronkelijke energiedragers als steenkool, olie en aardgas.

Primaire waterkeringen: dijken die bescherming bieden tegen overstromingen.

Respijtzorg: het tijdelijk overnemen van de totale zorg, die door de mantelzorger wordt verleend, door beroepskrachten en vrijwilligers in de vorm van thuisopvang, dagopvang, tijdelijke opname enzovoort.

Revisieraad: een onafhankelijke raad, die zich buiten de rechterlijke macht om buigt over juridische dwalingen in een strafproces.

Schaliegas: aardgas gewonnen uit schalie (kleisteen).

Smart Grid: een elektriciteitsnetwerk waarbij in theorie alle gebruikers van elektriciteit ook elektriciteit aan het netwerk kunnen leveren, mogelijk gemaakt door intelligente opname- en uitgiftecapaciteit binnen het netwerk.

Subsidiariteit: beginsel dat de staat zich moet onthouden van activiteiten die kleinere gemeenschappen of individuele burgers ook zelf kunnen doen.

Verplichte aanbesteding: inschrijvingsprocedure waartoe een gemeente verplicht is wanneer zij een opdracht laat uitvoeren door derden.

Veteranenwet: wet die ervoor zorgt dat alle veteranen de erkenning, waardering en zorg krijgen waar zij recht op hebben.

Witteboordencriminaliteit: vorm van criminaliteit gepleegd door mensen met een hoge sociale status, zoals advocaten en notarissen.

WOZ-waarde: de Waarde van Onroerende Zaken (woningen, bedrijfspanden, ziekenhuizen e.d.) die jaarlijks door de gemeente wordt vastgesteld.

ZZP: Zelfstandige Zonder Personeel.

BIJLAGE 2: RAPPORTEN VAN DE SP 2010-2012

Gevolgen invoering gezinsbijstand
Sadet Karabulut en Tjitske Siderius - mei 2012.

PVV: Gedogen tegen welke prijs?
Arjan Vliegenthart en Tijmen Lucie - april 2012.

Agenten over de verhoging van de boetes
Nine Kooiman en Erik de Vries - maart 2012.

Een week in Israël
Harry van Bommel en Guido van Leemput - februari 2012.

De kleine binnenvaart in zwaar weer
Farshad Bashir en Jurgen van der Sloot - januari 2012.

De ouderenzorg aan het woord
Renske Leijten, Hanne Drost, Ineke Palm - september 2011.

De gehandicaptenzorg aan het woord
Renske Leijten, Hanne Drost, Ineke Palm - september 2011.

Zorg voor elkaar
Renske Leijten en Henk van Gerven - november 2011.

1 voor Natuur
Henk van Gerven - november 2011.

Nog meer gebroken beloften van Geert Wilders
Arjan Vliegenthart, Johan van den Hout en Ronald van Raak - september 2011.

Andere begroting
Ewout Irrgang, Ben van Gils - september 2011.

Een betere leraar voor hetzelfde geld
Manja Smits en Wouter Groot Koerkamp - augustus 2011.

De sociale werkplaats aan het woord
Sadet Karabulut - juni 2011.

De brandweer aan het woord
Ronald van Raak, Ineke Palm, Said Sarwary, Erik de Vries - juni 2011.

18 Kinderen: 72 rapporten
Nine Kooiman - juni 2011.

Lessen uit Chemie-Pack Moerdijk
Paulus Jansen, Patrick van Lunteren, Remi Poppe, Wiel Senden - januari 2011.

Minder geld; Grotere klassen
Manja Smits - november 2010.

Onze zorg
Henk van Gerven, Renske Leijten en Ineke Palm - juni 2010.

De huisarts aan het woord
Tweede Kamerfractie SP - juni 2010.

Hart voor de zaak - steun de kleine ondernemer
Sharon Gesthuizen - maart 2010.

Lezen of downloaden?
Kijk op www.sp.nl/service/rapport

Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort

T (088) 243 55 55
F (033) 462 55 12
E sp@sp.nl

www.sp.nl

En nu vooruit

Op weg naar een welvarende, duurzame toekomst

Verkiezingsprogramma D66
Augustus 2012

Inleiding

Waar willen we heen met Nederland?
D66 werkt aan een wereld waarin de mens weer centraal staat. Vrije mensen die niet beperkt moeten worden door starre systemen, strikte regels of ontoereikende stempels en vooroordelen. Vrij om te denken en te doen. Mensen die initiatief nemen, geven vorm aan hun eigen leven en dat van dierbaren en daarmee aan onze samenleving. Daarvoor bieden wij maximale ruimte. Ruimte en kansen om het beste uit jezelf en anderen te halen. Daar de vruchten van te plukken en die met anderen te delen. In onze wereld staan mensen niet alleen. Een mens is geen eiland. Wij zoeken elkaar op, hebben elkaar nodig. Onderling verbonden, in vertrouwen, met zorg en verantwoordelijkheid voor elkaar, voor onze omgeving en onze gezamenlijke toekomst. Wie struikelt wordt op de been geholpen en aangemoedigd om zelfstandig te blijven staan. Dat is liberaal, dat is sociaal.

In ons Nederland groeien kinderen veilig op. Begint werk met een diploma. Verheft en prikkelt onderwijs. Is zorg geen punt van zorg, maar toegankelijk, solidair en betaalbaar. Zijn we niet vies van schone energie en is onze economie duurzaam. Zijn natuur en cultuur een bron van inspiratie voor iedereen, geen luxe voor enkelen. Leven we in een rechtsstaat gestoeld op vrijheden in plaats van angst. Ons Nederland is in beweging. Op een continent met één krachtige, politieke unie. Een land dat vol enthousiasme oog heeft voor de rest van de wereld.

Er is geen enkele reden waarom wij niet welvarender, gezonder, gelukkiger en harmonieuzer kunnen leven. Een leven voor onze kinderen, dat nog mooier is dan dat van ons.

D66 wil de stem zijn van die Nederlanders die vinden dat we ons land verder moeten uitbouwen tot een toonaangevend, internationaal georiënteerd centrum van economische en culturele activiteiten. Een land van sociale samenhang en een hoge kwaliteit van leven en natuur. Gerealiseerd in een klimaat van ontplooiing, ruimte en vrijheid. Een land dat daardoor een bron van inspiratie is voor onszelf en de rest van de wereld.

Hoe komen we daar?
We praten nu al jaren over bezuinigingen, maar we geven gewoon elk jaar weer meer geld uit. De kabinetten van de afgelopen jaren hebben zichzelf en ons wijsgemaakt dat 'minder meer uitgeven' hetzelfde is als bezuinigen. Elk jaar geven we 18 miljard meer uit dan we binnenkrijgen, dat is bijna 1100 euro voor elke Nederlander, 2400 euro aan extra schuld per gezin. We hebben nu samen meer dan 400 miljard schuld. Simpel gezegd is dat meer dan 53.000 euro schuld voor elk huishouden. Dat kan zo niet langer, een koersverandering is hard nodig. Niemand kan oneindig meer uit blijven geven dan er binnenkomt. Je kunt geen gaten met gaten blijven vullen.

Geld is voor ons niet het doel maar een middel; wij willen ook in de komende jaren behouden wat er in de vorige eeuw is opgebouwd. En verder bouwen. Nederland heeft jaren stil gestaan. Economie, onderwijs, zorg, onderlinge saamhorigheid en eigen verantwoordelijkheid zijn toe aan grondig onderhoud.

We komen alleen uit de huidige stilstand door doelgericht, vastbesloten en in hoog tempo ruimte te creëren voor nieuwe groei. Door ruimte voor talent en ondernemers, duurzame groei in energie en grondstoffen, groei in opkomende markten, meer aandacht voor het mkb, een werkende arbeidsmarkt voor ouderen en hervormingen van de woningmarkt, de arbeidsmarkt, de pensioenen en de gezondheidszorg. Met investeringen in onderwijs als de motor.

D66 kiest voor Europa. Onze vrede, veiligheid en welvaart hebben we voor een belangrijk deel te danken aan Europese integratie. Door de financiële crisis is keihard aangetoond dat veel lidstaten van de Europese Unie, ondanks de afspraken daarover, hebben verzuimd hun economieën concurrerend te maken, effectief toezicht op hun banken te organiseren en hun overheidsfinanciën op orde te brengen. Dat komt niet door te veel, maar door te weinig integratie. Het Nederland dat wij voor ogen hebben kan alleen ontwikkeld worden in een sterk, veilig en welvarend Europa. Daarom zijn wij voorstander van een verdere integratie van Europa. Met prioriteit voor het handhaven van de euro, een begroting gericht op groei en het toewerken naar een echte democratische politieke unie.

Het abstracte debat over tekorten gaat al snel over percentages. Maar waarom vinden wij 3% tekort in 2013 en de begroting op orde in 2017 dan zo belangrijk? In de eerste plaats om de neerwaartse spiraal van onaanvaardbaar hoge schulden, hogere rentes, grotere schulden, nog hogere rentes en zo voort te voorkomen. Er zijn grenzen aan het beslag dat collectieve uitgaven op de economie kan leggen. Daarom willen wij de begroting op orde hebben. Gewoon niet meer uitgeven dan er binnenkomt. Niet op de pof leven. Zo moet het thuis, zo moet het bij de overheid.

De 3% norm is ook de basis onder een afspraak met andere landen met wie we de euro delen. Landen waarvan wij eisen dat zij zich aan hun afspraken houden. Dan moeten we dat zelf ook doen. Voor D66 zijn deze afspraken hard. Wij houden ons aan ons woord. Wij maken duidelijk aan onze partners en aan financiële markten dat wij ons huishoudboekje op orde kunnen en willen brengen.

Niets doen is geen optie
De nadelige gevolgen van niets doen zijn immens. Partijen die elkaar niets gunnen en die iedere week met angst en beven naar de peilingen kijken hebben ons land op slot gezet. Dat lijkt voorzichtig gedrag, maar is onverantwoordelijk. D66 is er van overtuigd dat groei, investeren in onderwijs, natuur en cultuur, moderne zorg en gezonde overheidsfinanciën goed zijn voor onze samenleving.

Dit is het Nederland van D66. Een land van verandering, van vooruitgang. Daar gaan deze verkiezingen over: kiezen voor duurzame groei, kiezen voor samenwerken en samenleven in Europa, kiezen voor vrijheid, ruimte en gezondheid. We weten welke stappen we moeten zetten. D66 durft die ook aan de kiezer voor te leggen.

In de volgende hoofdstukken vindt u concrete voorstellen voor hervormingen, investeringen en bezuinigingen. Wij maken duidelijke keuzes, die zorgen voor nieuwe groei, meer ontplooiing, meer vrijheid en meer ruimte. Bij D66 geen mooie praatjes. Onze voorstellen zullen ook pijn doen en gevestigde belangen en gewekte verwachtingen ondergraven. Wij draaien daar niet omheen. Wat u ziet, is wat u krijgt. Dat is ook wat u van een verantwoordelijke politieke partij mag verwachten.

In dit verkiezingsprogramma vindt u onze plannen en voorstellen. Op 12 september beslist u.

Hans Wijers

Marty Smits

Nieuwe Welvaart

Nieuwe welvaart vraagt om groei van onze economie. In de politiek wordt vaak gesproken over uitgaven en weinig over inkomsten. En als al gepraat wordt over inkomsten dan zijn vooral belastingen een populair onderwerp. Bijna nooit gaat het over het vergroten van inkomsten door te groeien. Terwijl groei van onze economie de beste manier is om de overheidsfinanciën op orde te brengen.
Groei is om veel meer redenen cruciaal. Groei zorgt voor dynamiek en vernieuwing. Groei maakt het mogelijk dat dubbeltjes kwartjes worden. Groei zorgt voor nieuwe banen. Groei is de zuurstof van onze samenleving. Duurzame groei is de sleutel naar een welvarende toekomst.
De overheid past enige bescheidenheid. Zij laat immers de economie niet groeien. Dat doen mensen zelf. Maar de overheid kan wel helpen. Dat doet ze natuurlijk niet door minder te bezuinigen. Bij politici die dat beweren is "groei" vooral een rookgordijn om de angst voor moeilijke maatregelen te verhullen. Allereerst moet de overheid haar financiën op orde brengen, maar tegelijkertijd kan zij ruimte maken en gericht investeren. D66 wil bouwen aan het nieuwe verdienmodel van Nederland, aan verduurzaming van onze economie, aan een eerlijke en open arbeidsmarkt, aan een dienstbare financiële sector. Aan een land dat onderneemt en bloeit. Een land dat na jaren van stilstand weer vooruit gaat.

Nieuwe groei

Nederlanders ondernemen, innoveren en handelen. Zij trekken met vertrouwen de wereld in. Ondernemende Nederlanders staan te trappelen. Hun kansen liggen voor het grijpen: in handel met opkomende economieën, in schoner en slimmer produceren, in dienstverlening, in gezondheidszorg en in innovatie. Nederland is een klein land. Toekomstig succes zullen wij niet bereiken door de grootste en de sterkste te zijn. Maar we kunnen wel van onze wendbaarheid onze kracht maken. Wie zich snel weet aan te passen in een steeds veranderende wereld, blijft voorop lopen. Dat vereist een toename in flexibiliteit en aanpassingsvermogen. De voorsprong die Nederland heeft op terreinen als de kwaliteit van het arbeidsaanbod, onze politieke en economische stabiliteit en in de rechtszekerheid die we bieden aan ondernemers, wordt door andere landen in de wereld ingelopen. In de strijd om groei gaat het meer en meer om flexibel en hoogwaardig talent, ondernemerschap, duurzaamheid en economische flexibiliteit. Deze pijlers vormen de kern van de welvaart van morgen. D66 heeft een groeiagenda om Nederland deze kansen te laten pakken:

Ruim baan voor toptalent. Toptalent vormt de kern van nieuw ondernemerschap. D66 wil dat Nederland voorop loopt in het ontplooien van het eigen talent en het aantrekken van talent van buiten. Daarom stimuleren wij kennismigratie zonder inburgering en andere barrières. D66 wil dat we uitmunten in wetenschap en het beroepsonderwijs, met meer aandacht voor toptalent in het onderwijs. D66 investeert in Nederland als vestigingsplaats voor talent, door te zorgen voor een bruisende leefomgeving, bloeiende cultuur, recreatie en natuur.

Meer ondernemerschap. Wij moedigen ondernemen aan, onder andere door het stimuleren van ondernemerschap vanuit universiteit, HBO en MBO. Nederland moet in de wereldwijde top 5 voor het eenvoudig starten van een bedrijf. En een faillissement moet niet, zoals nu te vaak, het eind van een ondernemerscarrière zijn.

In mkb eenvoudiger personeel aannemen. Kleine en startende bedrijven durven te vaak geen vast personeel aan te nemen. D66 wil de regels rond ziektewet, arbeidsongeschiktheid en arbeidsomstandigheden (ARBO) voor kleine bedrijven aanpassen, zodat zij met een lichter regime of mogelijkheden voor risicodeling sneller en vaker mensen aan zullen nemen. Uiteraard zonder nieuwe barrières op te werpen voor doorgroei van bedrijven. Ook voor werknemers bieden deze maatregelen, gericht op meer banen binnen het mkb, voordelen. De maatregelen dragen bij aan de bestrijding van jeugdwerkloosheid en de bevordering van diversiteit op de arbeidsmarkt. Niet iedereen zoekt een baan voor het leven. Werken bij een klein startend bedrijf of een flexibele loopbaan kan een avontuur zijn.

Meer innovatie. Nederland loopt steeds verder achterop met investeringen in innovatie. De trend van achteruitgang moet gekeerd. D66 pleit voor een goede mix van brede belastingstimulansen en gerichte subsidies om innovatie te stimuleren. Bij het stimuleren van publiek-private of privaat-private samenwerking, het binnenbrengen van Europees geld en het versterken van clusters, blijven overheidsinvesteringen nodig.

Innovatiebeleid aansluitend bij mkb ondernemers. Het mkb is de Nederlandse banenmotor en is zeer innovatief. Door een betere aansluiting van mkb bij regionale onderwijsinstellingen en de hierboven genoemde kennisclusters en het slimmer aanboren van EU "matching funds" kan de mkb innovatiemotor aangejaagd worden. Ook wil D66 met slimme fiscale maatregelen investeringen van particulieren en pensioenfondsen in innovatie en doorgroei van het mkb uitlokken.

Toegang tot krediet en kapitaal. Als gevolg van de bankencrisis lijkt het moeilijker voor ondernemers om krediet en kapitaal te verkrijgen. Hierdoor kunnen zij rendabele investeringen die hun groei stimuleren niet financieren. D66 wil dat de overheid, samen met pensioenfondsen en banken, zorgt dat onnodige drempels worden opgeheven en D66 staat open voor alternatieve en innovatieve vormen van bedrijfsfinanciering die kunnen concurreren met traditionele banken. Voorbeelden zijn kredietunies, participatiemaatschappijen, crowdfunding en bedrijfsobligaties. We onderzoeken de noodzaak van het heroprichten van een Nationale Investeringsbank. De door D66 voorgestelde hervormingen van regelingen rond hypotheken en pensioenen maken het eenvoudiger om spaargeld kansrijke bestemmingen te geven. Dit is met name belangrijk voor het midden- en kleinbedrijf.

Meer werken, hoger salaris, minder belasting.
D66 wil werkend de crisis uit. Door meer en slimmer te werken, stimuleren we economische groei en vergroten we de koopkracht. Koopkracht is het product van netto salaris en werktijd. De overheid kan de koopkracht versterken door belastingen te verlagen. Maar mensen kunnen zelf ook iets doen. Meer werken

wordt op dit moment door verplichte vakantie- en ATV dagen en in CAO's vastgelegde werktijden ernstig belemmerd. De gemiddelde Nederlander werkt zodoende 1377 uur per jaar, het minst van alle OECD landen. D66 wil mensen niet met een stok de arbeidsmarkt opjagen, maar ze wel met lagere inkomstenbelasting en het wegnemen van genoemde belemmeringen maximaal stimuleren om een tandje bij te zetten. Dat is goed voor de integratie, de emancipatie en het draagvlak onder onze sociale voorzieningen.

Kansen voor oudere werknemers. Wij kunnen ouderen niet missen op de arbeidsmarkt. De arbeidsmarkt voor oudere werknemers zit echter op slot. Oudere werknemers hebben grote moeite om een nieuwe baan te vinden. D66 wil scholingsvouchers introduceren voor ouderen die langdurig werkloos zijn. Zij mogen deze vouchers inzetten voor scholing of begeleiding bij de zoektocht naar werk. Werkgevers moeten daarnaast gestimuleerd worden om oudere werknemers aan te nemen. Nederland is een van de weinige landen waar oudere werknemers ook de duurste werknemers zijn. Dat vormt een belangrijke barrière voor het aannemen en aan het werk houden van ouderen. De combinatie van periodieken, het ontslagrecht en de WW leiden tot een 'gouden kooi'; deze willen we open zetten. D66 trekt geld uit voor fiscale voordelen voor het in dienst hebben van oudere werknemers en wil het werkgeversrisico voor ziekte van 55+-werknemers anders behandelen. Demotie aan het einde van een carrière en afbouw van werklast wordt meer de norm in arbeidsovereenkomsten. Ten slotte maakt D66 doorwerken na de officiële pensioenleeftijd, zoals steeds meer mensen willen, eenvoudiger.

Van baan- naar werkzekerheid. We willen de tweedeling tussen mensen die langs de kant staan en mensen die meedoen, verkleinen. Mensen die langs de kant staan, hebben nu te weinig kans op een baan. Modernisering van het ontslagrecht maakt het vaste contract weer aantrekkelijk. Zo scheppen we meer kansen, juist voor diegenen met een zwakkere positie op de arbeidsmarkt, zoals jongeren. D66 heeft een initiatiefwet ingediend waarin is gekozen voor een ontslagstelsel met een duidelijke en versimpelde ontslagprocedure. De redelijkheid van het ontslag (en eventuele vergoeding) kan, indien nodig, achteraf, door de kantonrechter worden vastgesteld.
Werkgevers betalen verder de eerste zes maanden van de WW. Zo krijgen zij er financieel belang bij om werkloosheid te voorkomen. We willen daarbij verhinderen dat de regeling voor arbeidsongeschiktheid (WIA) een ontwijkroute wordt. Deze veranderingen combineren we met een kortere maar hogere WW met minder onzinnige regels en meer eigen regie om weer aan de slag te raken. Zo bieden we een adequaat vangnet, maar zijn mensen niet langer afhankelijk van de overheid dan nodig. Verder investeren we in scholing om werkzekerheid te vergroten.

Ruimte voor ondernemers. Ondernemers ervaren grote regeldruk. De overheid slaagt er keer op keer niet in hier verbetering aan te brengen. D66 wil hier verandering in brengen door een aanpak op basis van twee principes: meer vertrouwen en een dienstbare overheid. De controle van iedereen vooraf wordt controle op basis van steekproeven achteraf. De ondernemer kan eenvoudig via één contactpersoon bij de overheid terecht en wordt snel verteld of het zo goed is. Dat kan gepaard gaan met minder gedetailleerde regels en controle op resultaat en niet op proces. Bij tegengestelde regels kiest de ondernemer zelf. Er komt een

‘ombudsman’ voor ondernemers met een stevig mandaat. Daarnaast kunnen overbodige lasten (zoals die van bedrijfsschappen) worden afgeschaft en moeten aanbestedingen vereenvoudigd open staan voor mkb en ZZP-ers. Er komt een *lex silencio* voor vergunningen waarbij een vergunning automatisch toegekend wordt als de overheid niet op tijd handelt. En D66 wil een simpeler, maar strikter omgevingsrecht, uiteraard wel met voldoende waarborgen voor milieu en natuur. Wanneer het vertrouwen beschaamd wordt zullen de sancties ook fors moeten zijn. Meer vertrouwen en vrijheid gaan immers hand in hand met meer verantwoordelijkheid.

Groei in opkomende markten. Handel met het buitenland vormt een belangrijke aanjager van onze toekomstige groei. De sterke exportpositie van Nederland op (duurzame) gebieden zoals water, milieutechnologie en afvalmanagement, moet gestimuleerd worden. Daarbij is Nederland, en zeker het mkb, nog erg gericht op handel met de EU. D66 wil dat handel met opkomende markten zoals Brazilië, India, Indonesië en China wordt gestimuleerd. En dat gewerkt wordt aan eerlijke toegang voor Nederlandse bedrijven tot die groeimarkten. Daarbij wil D66 meer aandacht voor mkb, en meer, gerichte, handelsmissies met aandacht voor maatschappelijk verantwoord ondernemen. En natuurlijk blijven we bouwen aan het vestigingsklimaat voor buitenlandse bedrijven, zeker die vanuit opkomende markten.

Mainports duurzaam versterken.De havens van Rotterdam en Amsterdam en de luchthavens Schiphol en Eindhoven zijn vitale schakels in onze internationale handel en bereikbaarheid. Daarmee zijn zij een belangrijke pijler onder de Nederlandse economie. Ten behoeve van de versterking van de mainports zijn ook de verbindingen met het achterland cruciaal, alsmede de samenwerking met de binnenhavens en het spoor. Groei van het goederenvervoer naar het achterland mag niet ten koste gaan van kwaliteit van de woon- en leefomgeving en natuur en landschap. D66 wil de mainportfunctie van Schiphol dan ook duurzaam versterken. Hiertoe dient Schiphol zich selectief te ontwikkelen en zich in te zetten voor het verduurzamen van de bedrijfsprocessen. D66 wil naar een meer duurzame luchtvaart en steunt daarom het emissiesysteem, internationale afspraken over het belasten van kerosine en het inrichten van één Europees luchtruim waarmee veel brandstof kan worden bespaard Ook de zeescheepvaart dient een bijdrage te leveren aan de reductie van CO2-emissies. D66 is voorstander van bindende Europese afspraken hierover. Samenwerking tussen Nederlandse en Belgische havens versterkt de ontwikkeling van deze mainports.

De kansen van een groene, duurzame economie

Voor ons is duurzaamheid een schitterende kans om economische groei te garanderen. Altijd hebben nieuwe uitdagingen geleid tot nieuwe groei en innovatie. En de uitdagingen zijn er. In 2050 zijn er 9 miljard mensen op de wereld die we een menswaardig bestaan willen bieden, binnen de grenzen van één planeet. Schaarste aan energie, voedsel en grondstoffen zullen ons de komende jaren meer en meer raken. Niet alleen onze kinderen betalen straks de rekening, we merken het zelf nu al in onze portemonnee: de prijs van eten, gas en benzine stijgt. Tegelijkertijd ontstaan er nieuwe bedrijven en komen er nieuwe banen: de maker van zonnecellen, de fabriek die van rioolslib kunstmest maakt, de kweker van duurzame vis.

Er liggen enorme kansen voor Nederland op het gebied van duurzame energie, kennis en innovatie. We lopen achter, maar kunnen voorop lopen. Nederland als duurzame koploper heeft meer nieuwe bedrijven, meer groene banen en is sterker in de concurrentie met andere landen. Duurzame groei biedt de weg uit onze economische crisis. We hebben de expertise en ervaring in huis om dit te realiseren, maar het lukt alleen als we de kansen grijpen.
Nu is het moment om definitief een andere weg in te slaan. De weg naar een economie die past binnen de grenzen van onze wereld. Weg van een verouderd economisch model gebaseerd op verbranden, verbruiken en verteren, op naar een economie gebaseerd op hoogwaardig hergebruik, waarin de natuurlijke hulpbronnen die onze planeet levert in een eindeloze cirkel worden gebruikt.
Markt en maatschappij lopen nu voor op de overheid. In veel Nederlandse steden en gemeenten worden door bedrijven en particulieren al grote stappen gezet richting verduurzaming. De politiek moet nu een flinke stap vooruit zetten: hervorming van onze energievoorziening, ons grondstoffengebruik en van ons gebruik van water, lucht en bodem. Zodat Nederland de schoonste economie van Europa wordt, met een ecologische voetafdruk passend bij onze omvang.
Wij willen een overheid die duurzaamheid centraal stelt met stabiel, consistent beleid. Een overheid die regels versimpelt en stroomlijnt, die barrières wegneemt en innovatie stimuleert, onder andere door groene investeringen. D66 wil bedrijven en mensen aanmoedigen om met groene oplossingen te komen en zo op grote schaal nieuwe welvaart te realiseren. D66 streeft naar een belastingstelsel dat duurzaamheid ondersteunt.

Oneindige energie
We bereiken een mijlpaal. Schone energie en fossiele energie kosten bijna evenveel. Olie is steeds schaarser en de prijs loopt op. Onze afhankelijkheid van fossiele brandstoffen is risicovol en kostbaar. De voorraad hernieuwbare energie is in potentie eindeloos. Daarom kiest D66 voor het ontwikkelen en inzet van de technologie om efficiënt van hernieuwbare energie gebruik te kunnen maken. Vanzelfsprekend wil D66 daarnaast energie blijven besparen. Want de goedkoopste en schoonste energie is de energie die je niet gebruikt.

Heldere ambities in een energieplan. Nederland heeftbinnen Europa energiedoelstellingen voor 2020, 2030 en 2050 afgesproken. D66 houdt zich aan deze afspraken. In 2020 wekt Nederland 20% duurzame energie op en jaarlijks zorgen we voor 2% energiebesparing. Onze stip aan de horizon is een Europa dat in 2050 geheel van duurzame energie wordt voorzien. Om dat te bereiken moeten we vandaag aan de slag. Daarom wil D66 van het komende kabinet een nationaal energieplan voor 2020, met concrete, meetbare doelen en een duidelijk pad naar onze ambities voor 2050. Op de weg naar deze ambitie past een harde tussendoelstelling voor duurzame energie in 2016 nog in de komende regeerperiode. De kern van dit plan wordt gevormd door energiebesparing in bestaande en nieuwe gebouwen, energieneutrale nieuwbouw en door meer stroom duurzaam op te wekken. Kernenergie staat voor D66 onderaan de ladder bij het vormgeven aan een duurzame energievoorziening, en dient op geen enkele wijze door de overheid gesubsidieerd te worden. D66 wil dat de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van dit plan en alle daarbij behorende energie- en

klimaatzaken in handen komt van 1 minister. Die zorgt ervoor dat we op stoom blijven bij de hervormingen en biedt een stabiel energie-investeringsklimaat.

Oprichting Nationale Energietransitie Raad

Burgers en bedrijven willen graag investeren in energiebesparing en duurzame energie. Maar door de vele beleidswijzigingen in de afgelopen jaren is 'beleidsrisico' een van de belangrijkste inversteringsdrempels geworden. De Tweede Kamer heeft daarom vorig jaar het Kabinet opgeroepen om met alle maatschappelijke hoofdrolspelers te komen tot een langjarig energietransitieakkoord, waarin energiezekerheid en verduurzaming centraal staan, ten einde in 2050 een duurzame energievoorziening te hebben gerealiseerd. Ter uitvoering van deze motie pleit D66 voor de instelling van een breed gedragen Nationale Energietransitie Raad die aan regering en parlement beleidsadviezen geeft. Het is daarbij cruciaal dat deze raad niet gedomineerd wordt door de traditioneel sterk vertegenwoordigde energieproducenten en grootverbruikers, maar ook dat MKB-bedrijven, agrariërs, consumenten, werknemers en natuurorganisaties een evenredige stem krijgen. Want alleen samen kunnen we een robuust overheidsbeleid maken dat alle belanghebbenden een helder langetermijnperspectief biedt.

Duurzaam opgewekt. D66 wil dat het aandeel duurzaam in onze energievoorziening twee keer zo snel gaat groeien. Zodat in 2020 20% duurzaam is opgewekt. Dit bereikt D66 met een verdubbeling van de duurzame energiesubsidie (SDE+ regeling), meer bijstook van duurzame biomassa in kolencentrales en het eenvoudiger maken van zelf energie opwekken op het eigen dak of dat van de bovenbuurman, door het terugleveren van energie aan het net aantrekkelijker te maken. D66 wil belemmerende nationale wetgeving snel aanpassen en belastingheffingen herzien. Consistent en stabiel beleid is daarbij cruciaal. Ook onderzoeken we met onze buurlanden of we energiemaatschappijen kunnen verplichten tot een minimum aandeel duurzame energie na 2015. D66 wil voor alle nieuwe energiecentrales een uitstootnorm van 350gr CO2/ Kwh. CO2 opslag en hergebruik verdient steun als onderdeel van een ambitieus CO2 besparingsbeleid. Daarbij wil D66 de mogelijkheden van opslag op zee het eerst ontwikkelen en leren van CO2 opslag op land in buurlanden. De ontwikkeling van duurzame biobrandstoffen, waarbij de groei van het gebruik niet ten koste gaat van voedselgewassen of het tropisch regenwoud, zijn cruciaal. Alle biomassa wordt duurzaam gecertificeerd. D66 zet ook in op het certificeren van de milieu-impact van de verschillende fossiele brandstoffen.

Energiebesparing. In Nederland wordt te veel energie verspild. Daarom wil D66 de energiebelasting herzien om zo bedrijven aan te moedigen extra te investeren in energiebesparing of eigen bronnen van duurzame energie, zoals aardwarmte voor de glastuinbouw of het gebruik van restwarmte. D66 wil veel meer besparing van energie in de gebouwde omgeving. In 2020 moeten minimaal 1 miljoen woningen geïsoleerd zijn en stuurt het bouwbesluit op energieproducerende nieuwbouw. Energie besparen betekent structureel kosten verlagen, maar de terugverdientijd vormt nog een drempel om te investeren. Daarom komt er een energiebesparingsfonds om investeringen voor te financieren.

Grensoverschrijdende energie. Door met buurlanden samen te werken, kunnen we duurzame energie versnellen en goedkoper opwekken. D66 wil daarom de energiemarkten samenbrengen. Samenwerken in de aanleg van netten, steun voor duurzame energie en in marktregulering. D66 wil beginnen met een gezamenlijke netbeheerder die een Noordzee-net voor duurzame energie aanlegt. En met een gezamenlijk Europees beleid waar we in Noord West Europa mee starten.

Afscheid van aardgas via een fonds voor de energietoekomst. Gas is een relatief schone fossiele brandstof, maar ook daarvan moeten we het gebruik gaan verminderen. De Nederlandse gasbel raakt namelijk snel op, terwijl onze huishoudens vooral koken en verwarmen met aardgas. In 2050 is gas niet langer een inkomstenbron voor de staat, maar een kostenpost voor huishoudens. Dus is het belangrijk dat we alternatieven ontwikkelen. Een belangrijk alternatief is het bijmengen van biogassen, zodat het aardgasnet nuttig gebruikt kan blijven worden. D66 wil met een deel van de opbrengsten van aardgaswinning een fonds oprichten, waarmee we de investeringen in de energie van de toekomst financieren. De impact van dit fonds kan volgens D66 vermenigvuldigd worden door dit te bundelen met privaat kapitaal van banken en pensioenfondsen, bijvoorbeeld in een groene investeringsmaatschappij. Hiermee kan de financiering van op zichzelf rendabele maar kapitaalintensieve investeringen in de energietransitie opgeschaald worden. Vormen van garantiestelling kunnen worden ontwikkeld zoals bijvoorbeeld voor Verenigingen van Eigenaren. Zo profiteren ook toekomstige generaties nog van onze gasbel en voorkomen we dat we afhankelijk worden van de invoer van fossiele energie uit instabiele landen.

Ambitieus voor het klimaat. Het klimaat is in de crisis even naar de achtergrond gedrongen, maar de uitdaging blijft. D66 houdt vast aan de door de Europese regeringsleiders afgesproken ambitieuze CO2 reductie: 40% minder in 2030, 60% minder in 2040 en 80% minder in 2050. Te bereiken door minder uitstoot en opslag. Daarvoor is het van belang dat het emissiehandelssysteem beter gaat werken, bijvoorbeeld door het aantal rechten sneller te verkleinen. D66 wil nieuwe bindende internationale klimaatafspraken, waar alle grote opkomende economieën in meedraaien. Maar VN onderhandelingen kosten tijd. Tegelijk zullen daarom ook kleinere landencoalities gevormd moeten worden. D66 pleit daarbij voor samenwerking met de private sector en de ontwikkeling van vernieuwende vormen van financiering, bijvoorbeeld via een groene investeringsbank. Daarnaast is D66 voorstander van het werk van de klimaatambassadeurs en lokale klimaatagenda's zoals in Rotterdam.

Grondstoffenrotonde als groene kracht

Nederland heeft zelf nauwelijks grondstoffen terwijl de wereldwijde vraag toeneemt. D66 wil voorkomen dat Nederland voor grondstoffen afhankelijk wordt van instabiele en autoritaire regimes en grondstofprijzen de sluipmoordenaar van onze koop- en concurrentiekracht worden. Anders omgaan met natuurlijke hulpbronnen biedt kansen aan de ondernemer die er zuinig mee om gaat en verantwoordelijkheid neemt over gebruik en hergebruik van die hulpbronnen door leveranciers en klanten. Deze manier van denken leidt tot nieuwe bedrijvigheid en nieuwe grondstrofstromen – de grondstoffenrotonde. Wij kunnen met onze

kennis van logistiek, onze havens en onze vooraanstaande positie in hergebruik in deze nieuwe bedrijfstak leiders worden. D66 wil dat Nederland het centrum wordt voor Europees hergebruik van grondstoffen.

Plastic Soup in oceanen
Veel plasticafval belandt op dit moment in de natuur, met bijvoorbeeld de zogeheten Plastic Soup in onze oceaan tot gevolg. Producenten van deze producten onderkennen de invloed van dit afval op ecosystemen en voedselketens, maar echte actie blijft uit. D66 wil dat de Nederlandse overheid een voortrekkersrol speelt in het tot stand brengen van internationale wet- en regelgeving waarin invulling wordt gegeven aan de zorgplicht van producenten.

Duurzaam produceren. Bedrijven die duurzaam produceren hebben de toekomst. D66 wil groene en maatschappelijk verantwoorde koplopers ondersteunen en stimuleren door, onder andere, een markt voor duurzame grondstoffen te creëren. Daarom steunen we het ontwikkelen van de "biobased economy". D66 wil een verplicht aandeel van 25% duurzame materialen in elk bouwproject. Ook de overheid zelf moet standaard duurzaam inkopen. Verder wil D66 dat de overheid afspraken en innovatie binnen ketens- zoals in de kunststof- en textielketen - stimuleert. Door producenten, wetenschap en afvalbedrijven bij elkaar te brengen. D66 wil ook dat de overheid zelf het voorbeeld geeft: een afvalloze overheid.
Er dient daarnaast effectief beleid te worden ontwikkeld teneinde verspilling van voedsel tegen te gaan dit beleid zou moeten worden gericht op zowel consumenten als producenten.

Slim gebruik is hergebruik. De grondstoffenrotonde draait op bedrijven die innovatief en kostenefficiënt de kringloop van hun materialen weten te sluiten. Afval betekent immers verlies van grondstoffen en economische waarde. Hergebruik levert nieuwe producten en banen op. Om recycling te stimuleren komt er een heffing op het storten of verbranden van herbruikbare grondstoffen. Dat geldt ook voor afval dat we uit het buitenland importeren. Er komt een heffing op kunstmest omdat er voldoende meststoffen zijn voor hergebruik. Het mestprobleem zetten we zo om in een kans. Bijzondere aandacht middels slimmer gebruik, hergebruik en vervanging is vereist voor dreigende tekorten aan onmisbaar fosfor. Afgesproken is dat het statiegeldsysteem in 2015 afgeschaft wordt, mits bewezen is dat met een vervangend inzamelsysteem goede resultaten worden behaald. Als blijkt dat afschaffing geen succes is wordt onderzocht of uitbreiding van de statiegeldregeling kansen biedt..

Schengengebied voor duurzame grondstoffen. Het moet makkelijker zijn grondstoffen door Europa te vervoeren. Nu kan een spaarlamp die kapot is de grens niet meer over, terwijl 1 fabriek voor heel Europa deze lampen zou kunnen recyclen. D66 wil dat Nederland als eerste stap in Benelux verband en samen met Duitsland en Frankrijk barrières voor transport van her te gebruiken grondstoffen wegneemt.

Eerlijke duurzame ketens. D66 steunt initiatieven van het bedrijfsleven en NGO’s om de productieketens van grondstoffen eerlijk en duurzaam te maken, onder andere door hier in het budget voor ontwikkelingssamenwerking ruimte voor vrij te maken. Wat D66 betreft blijft Nederland hierin voorop lopen.

Koploper in internationaal milieubeleid. Grote bezorgdheid is op haar plaats met betrekking tot de toestand van milieu en ecosystemen in de wereld. We kunnen dit niet binnen Nederland alleen oplossen. Daarom zullen onderwerpen als het tegengaan van broeikasgassen, het weer gezond maken van zeeën en oceanen en het in stand houden van het regenwoud, speerpunten van het buitenlands beleid van Nederland moeten zijn. Slagvaardig internationaal samenwerken is namelijk noodzakelijk, beginnend in Europa. Veel van onze milieuvraagstukken zoals klimaat, schonere lucht, herstel van de grote rivieren of de bescherming van de Noordzee, kunnen we alleen met onze buren oplossen. D66 wil daarom grensoverstijgende milieusamenwerking en een schonere lucht- en scheepvaart. D66 stelt ook een internationaal milieugerechtshof voor, dat (internationale) milieucriminaliteit aanpakt.

Schoon loont en de vervuiler betaalt

Onze economie draait grotendeels op fossiele brandstoffen en wegwerpmaterialen. Dat is slecht voor milieu, natuur en klimaat. Ons belastingstelsel zou dit moeten ontmoedigen maar doet nu vaak het tegenovergestelde, door bijvoorbeeld de lage elektriciteitsbelasting voor de bedrijven die het meest gebruiken. D66 streeft naar een duurzamer belastingstelsel, een belasting op CO2-productie, primaire grondstoffen en vervuilende producten in plaats van op werk (inkomstenbelasting). D66 wil dat groen ondernemen, investeren en consumeren eerder loont. Door de prijs van vervuiling door te berekenen, en groen ondernemen en innovatie te stimuleren.

Investeringsklimaat voor duurzame energie en CO2-besparing. D66 sluit zich aan bij de internationale G20 afspraken, waar overeenstemming is dat subsidies voor fossiele brandstoffen afgebouwd moeten worden. In het Begrotingsakkoord zijn belangrijke eerste stappen gezet. D66 wil hierop voortbouwen door vrijstellingen van de energiebelasting en rode diesel verder af te bouwen. D66 verkiest een CO2-heffing boven de kolenbelasting om zo de keuze voor de beste technologie aan mensen zelf te laten. In Europees verband wil D66 een aanscherping van de emissiehandel voor broeikasgassen (ETS) zodat er een stabielere en hogere CO2-prijs tot stand komt.

Een prijs die maatschappelijke kosten weergeeft. Als het niets kost om water of lucht te vervuilen, dan zal vervuiling plaatsvinden, deelt iedereen de nadelen en draait iedereen op voor de kosten van het opruimen. D66 vindt dat dit soort kosten daarom moeten worden doorberekend aan de gebruiker: het ‘de vervuiler betaalt’ principe. D66 wil dit principe consistenter doorvoeren, door bijvoorbeeld een kiloknallertaks (hoog BTW) op vlees en door betalen voor autogebruik. Verder zijn er regels die vervuiling beperken. De laatste jaren is gebleken dat een aantal bedrijven stelselmatig milieu- en veiligheidsregels overtreedt. D66 wil dat strenger gehandhaafd wordt. 'Veelplegers’ die de regels steeds weer overtreden worden via een strafpuntensysteem, toenemende boetes en het strafrecht sneller aangepakt.

Steun in de rug voor groene investeringen. D66 wil dat investeringen in schone technologie lonen. Daarom handhaaft D66 fiscale prikkels zoals de groene heffingskorting in 2013 en vergroten we de mogelijkheden

voor belastingaftrek voor investeringen in energiebesparingen en milieu-investeringen via zogenaamde EIA/VAMIL regelingen.

Banken die steunen en dienen
De financiële sector stond aan de basis van de wereldwijde financiële crisis in 2008 en is sindsdien een voortdurend onderwerp van discussie. Onze moderne economie is volledig afhankelijk van een goed functionerende financiële sector voor diensten als sparen, betalen en lenen aan bedrijven en consumenten. Maar helaas is gebleken dat door die afhankelijkheid te grote risico's konden worden genomen en die vervolgens konden worden afgewenteld op de samenleving. D66 wil een dienstbare, toekomstbestendige, eerlijke en robuuste financiële sector met gezonde concurrentie en duidelijke klantgerichtheid. Kredietverlening is een essentieel onderdeel van onze groeiagenda. Er zijn al veel maatregelen genomen, maar een aantal specifieke ingrepen is nodig:

Risico's in de hand. Een reeks van maatregelen moet voorkomen dat banken onaanvaardbare risico's nemen die neerslaan bij het publiek en de overheid. D66 steunt de uitbreiding van het instrumentarium van de Autoriteit Financiële Markten, De Nederlandsche Bank en het Ministerie van Financiën. Deze nationale toezichthouders moeten wat D66 betreft echter doorgaan op de weg naar een financieel systeem waarbinnen cruciale functies veilig gesteld zijn terwijl alle individuele banken weer zonder ongelukken kunnen omvallen. Specifiek wil D66 een verbod op handelen voor eigen rekening door banken (de zogenaamde *Volcker rule*) opdat zij geen onnodige risico's nemen. Consumenten blijven voldoende verantwoordelijk voor risico's van hun eigen keuzes door het verlagen van de grenzen in het depositogarantiestelsel. Dit wil D66 bij voorkeur gezamenlijk, in Europees verband regelen. Het verplicht opstellen door banken van *levende testamenten* zal de afhandeling van hun eventuele faillissementen vereenvoudigen en daarbij de scheiding tussen de consumenten- en de handelsactiviteiten mogelijk maken. D66 wil ook de buffers van banken via de kapitaaleisen verhogen, zodat zij tegenslagen beter kunnen dragen. Dit wordt gecombineerd met liquiditeitseisen. D66 wil dat deze maatregelen worden ingebed in toezicht en regelingen op Europees niveau ("Bankenunie"). Zeker ook om het risico van de relatief grote omvang van de Nederlandse financiële sector voor onze economie draagbaar te houden.

Klant centraal. D66 wil concurrentie, bijbehorende efficiëntie en klantgerichtheid afdwingen door het overstappen naar een andere bank makkelijker te maken. Dit kan bijvoorbeeld door het mee kunnen nemen van je eigen rekeningnummer naar een andere bank en door lage overstapkosten. Door financiële instellingen te verplichten naast hun reguliere aanbod ook een aantal standaardproducten te leveren wordt vergelijking vereenvoudigd en concurrentie bevorderd. Daarnaast wil D66 meer aandacht voor maatschappelijk verantwoorde investeringen, onder andere door het bevorderen van grotere transparantie van banken over hun investeringen en risicobeleid.

Passende beloning. D66 wil perverse beloningen terugdringen door De Nederlandsche Bank te laten toezien op de variabele beloningsstructuur van de Raad van Bestuur, het hoger- en middenmanagement en

handelaren van banken. Ook wil D66 een "terugvorderoptie" voor bonussen, zoals voorgesteld door de Commissie De Wit. Verder willen wij dat bonussen gekoppeld zijn aan prestaties op de langere termijn en aan bredere doelstellingen zoals klanttevredenheid. Bedrijf en aandeelhouders blijven verantwoordelijk voor de absolute en relatieve hoogte van een beloning, onder voorwaarde dat de eerder genoemde risico's zijn beheerst. Voor banken die staatssteun ontvangen moeten strengere regels gelden.

Meer welvaart

Nieuwe welvaart, beter meten. Het huishoudboekje op orde voor toekomstige generaties betekent voor D66 ook een betere boekhouding bijhouden. Meten wat werkelijk van waarde is en vervolgens sturen op echte waardecreatie. Het verbranden van gas, het verbruiken van schoon water en het verteren van natuurlijke hulpbronnen zijn kosten, geen opbrengsten. En investeringen in je werk, je opleiding, je gezondheid, je thuis en je eigen ontplooiing zijn geen kosten. Toch hanteren we in Nederland en wereldwijd een boekhoudsysteem dat dit wel zo meet. Het BNP stijgt en het overheidstekort daalt als we meer gas verbranden en minder uitgeven aan onderwijs. Sturen op zo'n boekhouding leidt niet tot Nieuwe Welvaart. D66 wil dat anders en wil dat de rekenmeesters van het kabinet gaan meten wat echt van waarde is. Zonder goede boekhouding is een net huishoudboekje waarde(n)loos.

Robuuste Pensioenen. Naast de AOW en persoonlijke vermogens vormen de collectief opgebouwde pensioenen het fundament onder het welzijn van huidige en toekomstige gepensioneerden. Nederlanders hebben samen een pensioenpot van circa 900 miljard euro bij elkaar gespaard Dit collectieve stelsel van aanvullende pensioenen kampt echter met structurele problemen. Het stelsel blijkt niet om te kunnen gaan met de immer stijgende levensverwachting en de volatiliteit op de financiële markten. Verder is er sprake van perverse solidariteit tussen laag- en hoogopgeleiden en jong en oud via de doorsneepremie.
D66 wil daarom dat er een nieuw stelsel wordt vormgegeven. Dit nieuwe stelsel moet meer keuzevrijheid bieden en het eigendom van het gespaarde pensioenvermogen moet duidelijk per deelnemer vastliggen. D66 wil de voordelen van het huidige stelsel handhaven door het behoud van verplichte deelname en collectieve uitvoering. D66 wil dat bij de vormgeving van dit nieuwe stelsel rekening wordt gehouden met zzp-ers en werknemers die nu geen collectief pensioen opbouwen. Zij zouden ook de mogelijkheid moeten hebben deel te nemen aan het stelsel voor aanvullend pensioen.
Voordat er wordt overgegaan naar een nieuw stelsel wil D66 dat de huidige tekorten op een generatieneutrale wijze worden opgelost. D66 wil mede daarom binnen het huidige nominale pensioenkader vasthouden aan een marktconforme risicovrije rekenrente.
D66 wil dat de besturen van de pensioenfondsen deskundig zijn en zoveel mogelijk een afspiegeling zijn van de deelnemers. Daarom heeft D66 er voor gezorgd dat gepensioneerden, evenals werknemers, voortaan een wettelijk recht hebben op vertegenwoordiging in de besturen van hun fonds. D66 zal zich sterk maken voor een verdere democratisering van de pensioenfondsen.

Hogere AOW-leeftijd. D66 wil de AOW-leeftijd geleidelijk verhogen naar 67 jaar in 2021. Daarna laten we deze automatisch meestijgen met de levensverwachting. Daarbij wordt de AOW-leeftijd flexibeler: mensen krijgen keuzevrijheid over de leeftijd waarop ze de AOW laten ingaan. Zo helpen we mensen die later met pensioen willen gaan. Ook kunnen mensen de AOW eerder laten ingaan. Dit is een uitkomst voor degenen die al met vroegpensioen zijn en een inkomensgat verwachten door de leeftijdsverhoging. Wie later met pensioen gaat krijgt een hogere uitkering, wie de AOW eerder opneemt krijgt een lagere uitkering.

Sociale zekerheid die activeert. Teveel mensen met een arbeidshandicap staan aan de kant. Dit is niet sociaal. D66 wil de sociale zekerheidsregelingen WAJONG, WSW en WWB onder brengen in 1 wet. Uitgangspunt is zoveel mogelijk mensen aan de slag te krijgen bij reguliere werkgevers. Daarmee laten we mensen meedoen en beperken we tegelijkertijd de instroom in uitkeringen en sociale werkplaatsen. Ook de mogelijkheden van mensen die nu in de oude regelingen zitten, worden opnieuw bekeken. Gemeenten gaan de nieuwe wet uitvoeren. Cruciaal is dat zij voldoende middelen krijgen voor begeleiding naar werk. Ook gedeeltelijk arbeidsgeschikten wil D66 zoveel mogelijk aan het werk houden. Deze hervorming wordt alleen succesvol als er voldoende passende banen zijn. D66 wil werkgevers ondersteunen en stimuleren om mensen die vallen onder deze wet in dienst te nemen. Indien nodig stappen we over op meer dwingende maatregelen. D66 vindt dat Nederland het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een handicap dient te ratificeren.

Gelijkwaardige rolverdeling. Anno 2012 werken vrouwen nog steeds minder dan mannen. Ook werken vrouwen vaker parttime en verdienen zij minder dan hun mannelijke collega's. D66 wil de barrières om te gaan werken voor vrouwen wegnemen, denk daarbij aan het tegengaan van discriminatie, het bieden van verlofmogelijkheden, toegankelijke kinderopvang en ruimere openingstijden van winkels en voorzieningen.

Toegankelijke kinderopvang. Nederland kent nu een complex stelsel aan kindregelingen. Er bestaan veel verschillende toeslagen en aftrekposten. D66 wil een simpel en effectief stelsel met een beperkt aantal regelingen. De nadruk ligt op de arbeidsparticipatie van de ouders en kinderopvang moet dus financieel toegankelijk zijn. Inkomensondersteuning van ouders moet gericht worden. Bij de kinderopvang hecht D66 grote waarde aan kwaliteit, veiligheid en pedagogisch geschoolde medewerkers met goede beheersing van de taal. Vanzelfsprekend zonder dat dit ontaardt in bovenmatige regelgeving. Onnodige drempels voor oplossingen door ouders onderling moeten worden weggenomen, maar een tegemoetkoming voor opvang bij gastouders – verstrekt door de overheid – is alleen mogelijk wanneer deze aangesloten zijn bij een kinderopvangcentrum.

Armoedebestrijding door participatie. Werken is de beste bestrijding van armoede. Investeren in economische groei en onderwijs is cruciaal. Het verhogen van de arbeidsparticipatie leidt tot economische zelfstandigheid voor man en vrouw. D66 heeft specifieke aandacht, bijvoorbeeld door opleidingen, voor lager opgeleide vrouwen. Uiteraard moet er een beschaafd vangnet zijn voor mensen die niet kunnen werken. Tien procent van de kinderen jonger dan elf jaar groeit op in armoede. Zij hebben een twee keer zo grote kans om

ook als volwassene te eindigen in armoede. Deze kinderen verdienen extra aandacht. D66 wil dat zij volwaardig meedoen en kansen krijgen, bijvoorbeeld als het gaat om sport, cultuur en onderwijs.

Vrij verkeer werknemers EU. Nederland profiteert van open grenzen in Europa. Het geeft Nederlanders de vrijheid om in een ander land te gaan wonen en werken. Arbeidsmigranten en werkgevers dragen tegelijkertijd hun steentje bij aan de Nederlandse economie. De instroom van arbeidsmigranten moeten we in goede banen leiden. Dit betekent optreden tegen oneerlijke concurrentie. Arbeidsmigranten mogen Nederlandse arbeidsvoorwaarden niet ontduiken. Uitbuiting door werkgevers is onacceptabel en hier moet hard tegen worden opgetreden.

Zzp-ers laten groeien. Steeds meer mensen kiezen voor een carrière als zzp-er. De eigen verantwoordelijkheid en flexibiliteit passen bij een moderne arbeidsmarkt. Onze sociale zekerheid loopt achter bij deze ontwikkeling. Hierdoor zijn veel zzp-ers onverzekerd en sparen zij niet voor hun oude dag. D66 wil dat zzp-ers gemakkelijker aan kunnen haken bij sociale voorzieningen, op basis van keuzevrijheid. Schijnzelfstandigheid – het fenomeen dat verkapte werknemers staan ingeschreven als zzp-er – moet aangepakt worden. D66 wil een simpele VAR-verklaring omdat deze nu te bureaucratisch is. Zzp-ers kunnen toegang krijgen tot een vrijwillig pensioenfonds en de WIA om hun arbeidsongeschiktheidsrisico te verzekeren.

Belastingstelsel bevordert lange termijn investeringen. D66 wil dat vennootschapsbelasting zo wordt geheven dat de relatieve positie van het eigen vermogen ten opzichte van vreemd vermogen versterkt wordt. Disproportionele aftrek van rente wordt hierbij tegengegaan.

Koopzondag zelf bepalen. Gemeenten krijgen de mogelijkheid volledig zelf te bepalen of winkels ook op zondag open mogen zijn. Nu mogen ze dat nog niet. Met ruimere openingstijden worden nieuwe banen gecreëerd en wordt tegemoet gekomen aan wensen van onder meer alleenstaanden en mensen met een drukke baan.

Tegen protectionisme. D66 wil maatregelen die nationale bedrijven bevoordelen en ontwikkelingslanden schaden, afschaffen. Onder andere door Europese landbouwsubsidies en importheffingen af te bouwen.

Investeren in snelle netwerken. D66 wil er naar streven de hoogste netwerksnelheden te bieden in de wereld en heeft de ambitie dat Nederland de meest duurzame ICT- en Internethub (internetverdeelcentrum) ter wereld wordt. Zij vormen de basis voor onze digitale economie. Dit vraagt voortdurende investeringen in mobiele en vaste netwerken, waarbij de overheid moet faciliteren zonder een voorkeur te geven aan een bepaalde techniek.

Ruim baan voor "social enterprises". Meer en meer ondernemingen worden gestart met een maatschappelijk doel als kernambitie. In landen als het VK, België en de VS worden dergelijke initiatieven

door de overheid omarmd. Ook in Nederland organiseren mensen zich op deze manier, maar de overheid blijft hierbij achter. D66 wil een passende rechtsvorm ("maatschappelijke BV"), mogelijkheden voor innovatieve financieringsvormen en bijbehorende governance- en publicatieverplichtingen die sociaal ondernemerschap stimuleren.

Octrooien ter bevordering van innovatie. D66 steunt de Europese afspraken om te komen tot een geharmoniseerd Europees octrooibeleid en lagere octrooikosten voor ondernemers. Daarnaast wil D66 uitwerken hoe innovatie door aanpassing van de octrooiwetgeving verder kan worden bevorderd, bijvoorbeeld door een differentiatie aan te brengen in de levensduur van octrooien naar gelang het actieve gebruik.

Kiezen VOOR Europa

De Europese Unie is in crisis. Nederland kan drie dingen doen. Weglopen voor Europa, doorgaan met pappen en nathouden, of Europa aanpakken en verbeteren. Iedere politieke partij moet nu kleur bekennen. Voor ons is het helder. Europa is voor ons vrede, veiligheid, en welvaart. In die volgorde. Wij zeggen Europa JA!

In de afgelopen 60 jaar is Nederland, door Europese integratie, tot in de haarvaten verbonden geraakt met de andere lidstaten van de Europese Unie. Europa is geen toekomstdroom, maar een dagelijkse werkelijkheid. Nu moeten we het beste maken van deze werkelijkheid. Stap voor stap heeft het Nederlandse parlement daar voor gekozen. Niet gedwongen, maar vanuit de overtuiging dat Nederland beter af is als de landen van het Europese continent samen de weg naar duurzame vooruitgang en vrede bewandelen.

Voor D66 is de EU veel meer dan een economisch samenwerkingsverband of handelsakkoord. Wij zijn ervan overtuigd dat Europa onmisbaar is voor een welvarende toekomst. In een wereld waarin continenten in plaats van staten de dienst uitmaken en uitdagingen zoals veiligheid, milieu en immigratie landsgrenzen overschrijden, is het cruciaal dat Europa samenwerkt. Door onderlinge relaties, verbondenheid, begrip en verdraagzaamheid vormt Europese integratie een waarborg voor vrede. Juist ook voor Nederland is Europese samenwerking een zegening. Geen land is voor zijn veiligheid, zijn politieke gewicht in de wereld en zijn economische welvaart zo afhankelijk van dialoog, goede verhoudingen en samenwerking met de omringende landen.

De crisis laat zien dat de EU nog verre van volmaakt is. Zij is het gevolg van het niet aanvaarden van de consequenties van eerdere besluiten. Onze koers blijft daarom vast. D66 wil Europa verbeteren, krachtiger maken. Door noodzakelijke stappen te zetten naar een democratischer, beter bestuurbaar en slagvaardiger federaal Europa. Door te kiezen voor de euro – het sprekendste symbool van Europese eenheid – en te doen wat nodig is om haar te handhaven. Door de haperende groeimotor van de interne markt weer op gang te brengen. D66 wil een Europa dat wordt geregeerd door de mensen zelf, niet door banken, financiële markten of naamloze bureaucratieën.

De euro als hoeksteen voor onze welvaart

De euro heeft bijgedragen aan onze welvaart en vormt de basis waarop verder economische en politieke integratie gebouwd kan worden. Een afscheid van de euro zou zeer kostbaar zijn. De belangen zijn groot en actie is nu nodig. D66 wil langs vier lijnen de euro handhaven:

Samen het risico van banken beheersen. Het toezicht op de financiële sector moet Europees. De nog steeds kwetsbare banken houden nationale overheden gegijzeld en maken het onvermijdelijke proces van schulden afbetalen en saneren moeizaam. Banken moeten daarom failliet kunnen gaan, zonder dat de belastingbetaler voor de schade opdraait en overheden in slecht financieel weer terechtkomen. Dat kan met één Europees depositogarantiestelsel, verplichte grotere buffers voor banken en een Bankennoodfonds dat kan worden

ingezet als Europese banken dreigen om te vallen. Het uiteindelijke doel van het beleid moet echter zijn om dat fonds overbodig te maken door te streven naar een systeem waarbinnen banken kunnen omvallen zonder het systeem in gevaar te brengen. '*Too big to fail*' of *'to big to rescue'* zijn voor D66 na de crisis van 2007-2009 niet langer aanvaardbaar. Voor directieleden van banken moet bij continuïteitsproblemen van de bank een evenwichtige balans komen tussen persoonlijke aansprakelijkheid en de mate van beloning (inclusief bonussen).

Begrotingen op orde, schulden wegwerken. D66 is voorstander van harde begrotingsafspraken. Landen die zich niet aan die afspraken houden, moeten worden gecorrigeerd. Het is noodzakelijk dat overheden die in de kern in staat zijn hun schulden af te betalen, maar tijdelijk geen geld van de markt aan kunnen trekken, onder voorwaarde van hervormingen en bezuinigen, geld kunnen lenen. Een "lender of last resort" is noodzakelijk. Daarbij kunnen de ECB, een groot Europees noodfonds of, onder strikte voorwaarden, Euro-obligaties voor specifieke doeleinden, nuttige instrumenten zijn.

Waar nodig, samen schulden saneren. Voor overheden die in alle redelijkheid niet in staat zijn hun schulden af te betalen moet schuldsanering onder zeer strikte voorwaarden mogelijk zijn. Daarbij zal Nederland, evenals de overige EU-lidstaten, moeten helpen bij het voorkomen van het instorten van hun bankenstelsel en hun pijnlijke economische aanpassingsproces. Op langere termijn zijn tekortafspraken en een *lender of last resort* onvoldoende. Uiteindelijk moeten de lidstaten, zoals federale staten in de VS, België en Duitsland gewoon hun boekhouding sluitend hebben en worden de tekorten op het federale niveau gefinancierd. Daar horen een federale begroting, eurobonds, een Europese federale belasting (BTW) en uiteraard een volwaardige democratische controle bij.

Samen verder. Het is noodzakelijk dat we nu vol inzetten op het redden van de euro. Dat vraagt niet alleen om de genoemde concrete maatregelen. Het is ook tijd dat we in niet mis te verstane woorden kiezen voor Europa en "wij versus zij"-denken achter ons laten. Nederland zou daarbij voorop moeten lopen en niet, zoals nu, steeds net te laat toch meedoen.

Naar een voltooide interne markt die de Nederlandse groei aanjaagt

Europese integratie heeft veel welvaart gebracht en biedt nog altijd de beste mogelijkheid tot groei. Het aanjagen van deze groei vraagt om het bevorderen van handel, vrij verkeer van goederen, diensten, mensen en ideeën. Groei creëren we met investeringen in onderwijs en innovatie, maar ook via samenwerking met Turkije, Oost-Europa en Noord-Afrika en meer handel met bijvoorbeeld China, India en Brazilië.

Een volmaakte interne markt. De EU moet nu snel de interne markt voor goederen, diensten, kapitaal en werknemers vervolmaken en de interne digitale markt voltooien. Alle obstakels moeten uit de weg worden geruimd. Met gemeenschappelijk economisch beleid wordt groei gestimuleerd.

Europese middelen inzetten voor groei. De huidige Europese begroting is gericht op de economie van gisteren en blijkt niet in staat de hervorming van de Europese economie te drijven. D66 wil daarom een radicale ombuiging naar investeren in duurzame economische groei en innovatie. We vinden daarvoor financiële ruimte door het afbouwen van inkomenssteun aan boeren en de focus van structuurfondsen op alleen de armste regio's van Europa. D66 wil het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid per 2020 vervangen door een fonds voor plattelandsbeheer en innovatie. Marktverstorende directe inkomenssteun aan boeren wordt daarmee afgeschaft. We willen daarbij meer directe financiering van de EU-begroting, onder de voorwaarde dat burgers per saldo niet meer zullen afdragen. Democratische controle hiervan wordt gewaarborgd door het Europees Parlement.

Meer slagkracht, meer democratie

Om de kracht van Europa te vergroten, is een betere inrichting van de Unie nodig. Er is behoefte aan meer slagkracht, meer democratie en minder bureaucratie en regelzucht. D66 wil een krachtig federaal Europa, met meer macht bij mensen. De interne EU-organisatie dient de kosten van haar organisatie te beperken,

Europees doen wat Europees moet. Als iets beter Europees dan nationaal geregeld kan worden, dan doen we dat. De terreinen waar dit bij uitstek voor geldt zijn: buitenlands beleid, defensie, handel, migratie, energie, milieu en bestrijding van internationale criminaliteit. Met 1 Europese buitenlandse politiek, 1 stem in de VN, het IMF, de Wereldbank en de WTO, en met 1 gezamenlijke diplomatieke dienst. Daarbij moeten niet de grote landen onderling de dienst uitmaken. D66 wil dat ook Nederlanders invloed hebben. Daarvoor is een sterk Europees bestuur nodig.
We bepalen in Nederland hoe we de publieke diensten zoals onderwijs, zorg, pensioenen, sociale voorzieningen en sociale huisvesting inrichten. Daarbij zorgen we dat ons pensioen en sociale zekerheidsstelsel voldoen aan de gezamenlijke normen zoals gezonde overheidfinanciën binnen de eurozone en waar van toepassing eerlijke concurrentie.

Naar een echte politieke unie. We moeten vooruit met de politieke integratie. Ingebed in afdwingbare grondrechten en openbaarheid van bestuur. Met een Nederlandse regering en parlement die zich vroeg, actief, transparant en goed voorbereid mengen in de besluitvorming in dit federale Europa. Het Europees Parlement dient bevoegdheden te krijgen die vergelijkbaar zijn met die van parlementen in Nederland, Duitsland en België. Om het parlement meer een eigen identiteit te geven, dienen nationale politieke partijen met ideologische overeenkomsten samen te werken om zo Europese kieslijsten samen te stellen. Daarnaast wil D66 een kleinere Commissie die niet zozeer op representativiteit gebaseerd is, maar op vaardigheid. De President van de Commissie zal ook direct door de Europese burgers gekozen moeten kunnen worden.

Onderwijs

Voor D66 is goed onderwijs de motor van nieuwe welvaart en economische en persoonlijke groei. Onderwijs zorgt ervoor dat mensen hun weg vinden naar en op de arbeidsmarkt. Goed onderwijs bereidt mensen voor op een steeds meer internationale samenleving. Goed onderwijs is ook de motor van ieders persoonlijke ontwikkeling en geluk. We hebben het nodig om ons te vormen tot mondige, zelfstandige en betrokken mensen. Onderwijs moet mensen stimuleren en de kans geven het beste uit hun talenten te halen, een heel leven lang. Onderwijs moet zorgen voor brede ontwikkeling en vorming op het gebied van kennis, taal en rekenen, maar ook op het gebied van sociale vaardigheden, creativiteit, natuur en cultuur, geschiedenis en burgerschap. In ons onderwijssysteem moet de ontwikkeling van hoofd, hart én handen een plek hebben. Dan komen zowel het individu als de samenleving vooruit. Daarom investeert D66 circa 2 miljard in Onderwijs.

Er zit zand in de onderwijsmotor van Nederland. Internationaal gezien zakt de kwaliteit van ons onderwijs weg. Kinderen, jongeren én volwassenen worden te weinig uitgedaagd om het beste uit zichzelf te halen. Te veel kinderen komen naar school met een taal- of rekenachterstand. Het tekort aan goede vakmensen loopt op. Onze intellectuele toppers worden onvoldoende uitgedaagd. Onze leraren voelen zich geremd door bureaucratie en krijgen niet de waardering die ze verdienen. Ouders worden onvoldoende betrokken bij de school. En de overheid probeert onmachtig met steeds meer regels, normen en controles de onderwijskwaliteit te verbeteren.

Dat moet anders. D66 vindt dat onderwijs in onze samenleving weer de aandacht en de kwaliteit moet krijgen die het verdient. De leraar in de klas staat centraal, want die bepaalt de kwaliteit van het onderwijs. Een leven lang recht op onderwijs, voor iedereen, of je nu drie of drieënvijftig bent. IJzersterk beroepsonderwijs, dat aansluit bij wat onze arbeidsmarkt nodig heeft en waarin je écht een vak leert. Meer kwaliteit en focus op universiteiten en hogescholen. Meer investeren in onderzoek, in nauwe samenwerking tussen hoger onderwijs en bedrijfsleven. Met een overheid die stuurt op kwaliteit, en daarover volwassen afspraken maakt met de scholen.

Onderwijs draait om leraren
Niets is zo bepalend voor het onderwijs als de kwaliteit van de leraar. D66 investeert in de ontwikkeling en waardering van leraren. De school moet ruimte bieden voor professionaliteit. Zodat leraren zich kunnen richten op hun vak: het geven van onderwijs.

Investeren in de kwaliteit van leraren. D66 wil kwaliteit voor de klas. De kwaliteit van de lerarenopleidingen moet worden verbeterd. Wij willen dat PABO's en tweede graads lerarenopleidingen scherpere toelatingseisen stellen op het gebied van motivatie en kennisniveau. In alle lerarenopleidingen wil D66 aandacht voor beroepsgerichte pedagogiek en didactiek. D66 vindt het vanzelfsprekend dat elke leraar een

officiële bevoegdheid heeft, ook in het MBO. Om dat mogelijk te maken worden lerarenopleidingen ook in deeltijd aangeboden en komen er voor MBO-docenten flexibele programma's. D66 wil dat een beroepsregister voor leraren en bijscholing een verdere bijdrage aan de kwaliteit van het onderwijs levert.

Meer differentiëren in beloning. D66 wil dat het vak van leraar meer gewaardeerd wordt. Een uitstekende leraar mag meer verdienen dan een schoolleider of onderwijsmanager. De beloning van een leraar moet passen bij zijn/haar opleidingsniveau, het functiegebouw moet daarvoor ruimte geven. Naast een goed salaris wil D66 dat leraren de kans en verwachting krijgen zich te ontwikkelen. Een leraar die zich bijschoolt, mag dat merken in het salaris. Ook wil D66 extra waardering in arbeidsvoorwaarden voor leraren op achterstandsscholen en in vakken waarvoor te weinig docenten beschikbaar zijn, zoals nu de exacte vakken. Dit alles vraagt van instellingen goed personeelsbeleid, inclusief beoordelingen, opleidingen en ook het aanpakken van minder presterende leerkrachten. Om dit mogelijk te maken wordt het kwaliteitsverhogende Actieplan Leerkracht ter verbetering van de lerarenbeloningen onverkort doorgevoerd. D66 wil dat bij gedwongen ontslagen primair gekeken wordt naar de kwaliteit van leraren en niet uitsluitend naar dienstjaren en leeftijd van werknemers.

Meer tijd om les te geven. D66 wil dat leraren een zo groot mogelijk deel van hun tijd aan en met hun leerlingen besteden. Scholen krijgen daarom meer ruimte om studenten, oud-leerlingen, onderzoekers, ouders, praktijklectoren en bedrijven bij het onderwijs te betrekken. Ook conciërges spelen een belangrijke rol in het ontlasten van de leraren. Door het tegengaan van misstanden, zoals geweld en pesten, dragen zij ook bij aan meer sociale cohesie op de school. D66 vindt dat de financiering van de conciërges onderdeel moet zijn van de toekomstige lump-sum van basisscholen. Verder wil D66 gebruik van digitale instrumenten en methoden aanmoedigen, om het onderwijs te verbeteren en de werkdruk van leraren te verlichten.

Onderwijs en ICT. De huidige generatie jongeren groeit op als digitale burger. De voortschrijdende digitalisering van de samenleving raakt het onderwijs in de kern. Met de huidige ontwikkelingen in *e-learning* komen nieuwe vormen van onderwijs beschikbaar. D66 wil docenten hierop toerusten. Bovendien stimuleert D66 gericht onderzoek naar effectieve toepassingen van ICT in onderwijs.

Minder bureaucratie op school. Een betere kwaliteit en positie van leraren vraagt een professionelere school, met meer tijd en ruimte voor onderwijs. D66 wil dat gediplomeerde docenten zo veel mogelijk uren besteden aan onderwijzen en niet aan overbodige vergaderingen, voorschriften en rapportages. D66 wil af van rigide urennormen, omdat de relatie tussen het aantal lesuren en de kwaliteit van het onderwijs imperfect is. De kwaliteit van het onderwijs is volgens D66 gebaat bij maatwerk voor individuele leerlingen, door professionele leraren. Die moeten hiervoor ruimte en vertrouwen krijgen. Derhalve dient de overheid terughoudend te zijn in het opleggen van nieuwe regels die rapportageverplichtingen met zich meebrengen en bestaande verplichtingen te heroverwegen. Maar zodra de kwaliteit achterblijft en een school zwak is, stapt de overheid in om eisen te stellen aan bijvoorbeeld onderwijstijd.

Gelijke rechten voor leraren. D66 wil af van de praktijk dat leraren op sommige scholen op grond van het feit dat ze samenleven met een partner van het gelijke geslacht worden geweigerd.

Een leven lang onderwijs

Het moet niet uitmaken waar je wieg heeft gestaan, hoe oud je bent of hoe rijk je ouders zijn, ieder mens heeft het recht om haar talenten te ontdekken en ontwikkelen. Dat leerrecht begint al bij peuters, om eventuele achterstanden in ontwikkeling zo vroeg mogelijk tegen te gaan. De brede school bundelt onderwijs en kinderopvang, waarbij ouders betrokken zijn en zeggenschap hebben. Het voortgezet, beroeps- en hoger onderwijs moeten aansluiten bij snellopers én bij laatbloeiers. Stapelen in het voortgezet onderwijs moet weer makkelijker worden. Werkenden moeten een deeltijdopleiding kunnen volgen, van MBO tot master. En vijftigers die vastlopen op de arbeidsmarkt krijgen financiële ondersteuning om zich bij te scholen. Onderwijs is een verantwoordelijkheid van de overheid, maar is ook een investering in jezelf. Dat betekent volgens D66 dat overheid en het individu (en soms de werkgever) samen de kosten moeten opbrengen. Met als harde voorwaarde dat de kans het beste uit jezelf te halen voor ieder mens bereikbaar en toegankelijk blijft.

Leerrecht vanaf 2,5 jaar. D66 wil hervormingen binnen het opvang- en onderwijssysteem voor kinderen tot aan groep 3, waaronder een leerrecht vanaf 2,5 jaar. D66 pleit voor een voor- en vroegschoolse periode die zodanig is opgezet dat alle kinderen zich breed kunnen ontwikkelen en de combinatie van zorg en werk van jonge gezinnen wordt ondersteund. De eerste levensjaren van een kind zijn bepalend. Binnen een integrale voorziening als opmaat naar Kindcentra wil D66 achterstanden bij peuters en kleuters voorkomen, of vroeg signaleren en aanpakken.

De brede school. D66 is voorstander van het verder ontwikkelen van brede scholen naar Integrale Kindcentra (IKC). In een IKC krijgen kinderen een totaalpakket aan ontwikkelingsmogelijkheden. Naast het reguliere onderwijs biedt het IKC ook kinderopvang, voorschoolse educatie, buitenschoolse opvang, sport en cultuur onder één leiding. Om dit te realiseren wordt kinderopvang beleidsmatig ondergebracht bij het ministerie van onderwijs en de wettelijke kaders voor onderwijs. D66 pleit voor een grotere inzet van digitale leermidelen en –methoden. Voor kinderen die uitblinken wil D66 dat scholen een extra taal of speciaal programma kunnen bieden. Voor kinderen met taal- of andere achterstanden wil D66 juist schakelklassen , zomercursussen, buddyprojecten, of taalcoaching. Overigens mogen laatbloeiers van D66 ook gewoon een jaartje overdoen als dat nodig is.

Moderne vrijheid van onderwijs. D66 wil de vrijheid van onderwijs moderniseren. Ouders baseren hun schoolkeuze steeds minder op het predicaat ‘openbaar’ of ‘bijzonder’, maar juist op kwaliteit, pedagogische aanpak, fysieke afstand en sfeer van een school. Daarom staat voor D66 ‘school’ centraal, niet of ze ‘openbaar’ of ‘bijzonder’ is. D66 wil de mogelijkheid een school te stichten op andere grondslagen dan de klassieke richtingen, bijvoorbeeld op een onderwijskundige visie. En wij willen dat een tweetalige basisschool

ook mogelijk is. Voor D66 zijn alle scholen, ongeacht hun grondslag, transparant over hun financiën en prestaties.
D66 wil meer flexibiliteit in de invulling van vakanties en waar nodig belemmeringen daarvoor wegnemen. Bij de schoolkeuze mogen de schoolkosten voor ouders geen drempel vormen. D66 wil daarom een maximum stellen aan de ouderbijdrage. Scholen moeten dan wel de mogelijkheid krijgen om op andere wijze fondsen te werven.

Betrokken ouders. Ouders horen betrokken te worden bij het onderwijs van hun kinderen. En als school mag je deze betrokkenheid bij school en leren ook verwachten. In de praktijk is dat soms onnodig lastig. D66 wil daarom de ondersteuning bij de medezeggenschapsraden verbeteren en kinderen naast de leer*plicht* ook een leer*recht* geven. Ook heeft D66 een initiatiefwet ingediend die het openbaar onderwijs de mogelijkheid geeft om de verenigingsvorm aan te nemen, zodat scholen ouders meer kunnen betrekken.

Seksuele voorlichting verplicht. Door de inzet van D66 moeten scholen verplicht voorlichting gaan geven over (homo)seksualiteit. Zo wordt de seksuele zelfstandigheid en acceptatie van seksuele diversiteit onder jongeren vergroot.

Meer maatwerk in het voortgezet onderwijs. Net als op de basisschool moeten ook leerlingen in het voortgezet onderwijs zich kunnen richten op hun kwaliteiten. D66 wil invoering van certificaten per vak, zodat een leerling in het voortgezet onderwijs examen kan doen in een vak op een hoger niveau en makkelijker kan doorstromen. Ook stapelen en doorstromen in het voortgezet onderwijs moet weer makkelijker worden. Vanwege eisen aan de scholen rondom maximum verblijfsduur is dat nu onnodig lastig. D66 wil ook meer aandacht voor uitblinkers. Zij moeten mogelijkheden krijgen voor verdieping, bijvoorbeeld met een specialisatie die past bij hun talent.

Breng kinderen weer in contact met natuur. D66 ziet de natuur en de natuurwaarden als een van de pijlers van onze welvaart, welzijn en een duurzame groene economie. Veel mensen, vooral in de grote steden, zijn het rechtstreekse en dagelijkse contact met de natuur verloren. D66 wil kinderen meer bij de natuur betrekken, bijvoorbeeld door het spelen in de natuur te bevorderen.

Ruimte voor speciaal onderwijs. In het onderwijs is veel onrust over de wijzigingen in het kader van Passend Onderwijs. D66 heeft met succes de bezuinigingen op het Passend Onderwijs teruggedraaid. D66 wil dat er voor gewaakt wordt dat de voor speciaal onderwijs noodzakelijke expertise verloren gaat. Sommige jongeren hebben nu eenmaal een speciale leeromgeving nodig om het maximale uit hun talenten te halen. Dat kan wat D66 betreft naast het primair onderwijs op VMBO en MBO, maar ook op HAVO en VWO niveau. Gezien de samenhang wil D66 de tijdspaden van de stelselwijziging Passend Onderwijs en de decentralisatie Jeugdzorg zoveel mogelijk op elkaar afstemmen en zo kwaliteit, maatwerk en samenwerking tussen gemeenten en de schoolbesturen stimuleren.

Een toegankelijk stelsel voor studiefinanciering. D66 wil dat Hoger Onderwijs voor iedereen die geschikt is, ook toegankelijk is. Tegelijkertijd moet de kwaliteit van het Hoger Onderwijs verbeterd en talent meer gestimuleerd worden. D66 wil de basisbeurs vervangen door een sociaal leenstelsel en de vrijgekomen gelden investeren in verbetering van de kwaliteit van het onderwijs. Om toegankelijkheid te handhaven wil D66 de terugbetalingstermijn van de lening verlengen naar twintig jaar, zodat afgestudeerden maandelijks minder hoeven terug te betalen. Voor oud-studenten die de lening niet kunnen terugbetalen, wordt de lening na deze tijd kwijtgescholden. Van D66 hoeven studenten die een meerjarige master doen, bijvoorbeeld bij bètastudies, deze extra jaren niet te betalen. D66 wil dat ambitieuze studenten voor het wettelijke collegegeld een tweede studie kunnen volgen, ook als zij hun eerste studie afgerond hebben. D66 wil de onzinnige langstudeerboete zo snel mogelijk afschaffen. D66 zal zorgdragen voor reparatiemaatregelen als het sociaal leenstelsel negatieve effecten heeft op de toegankelijkheid van het Hoger Onderwijs voor studenten met een achterstandsachtergrond. Studenten die jonger zijn dan 17 jaar en willen deelnemen aan hoger onderwijs, zoals hoogbegaafden, komen bij D66 ook in aanmerking voor financiële ondersteuning.

Kansen op de arbeidsmarkt door een leven lang leren. Alleen door hun leven lang te blijven leren, houden mensen kansen op de arbeidsmarkt. Ons onderwijs moet daarop zijn ingericht en moet jonge mensen hier nu al bewust van maken. D66 wil een leeftijdonafhankelijke leerplicht voor mensen die geen werk en geen startkwalificatie hebben. Werkenden mogen van D66 een erkende deeltijdopleiding volgen, van MBO tot bachelor en master, ongeacht hun leeftijd. Dit vraagt een goed en flexibel aanbod van avond- en weekendonderwijs, dat beter aansluit op de vraag van werkenden en volwassenen. Ter bevordering van een leven lang leren maakt D66 het sociaal leenstelsel voor bachelor en master opleidingen ook toegankelijk voor mensen ouder dan 30 jaar
D66 wil dat alle werkgevers scholingsafspraken in hun arbeidscontracten opnemen. Daarbij is een belangrijk uitgangspunt dat de werknemer zeggenschap over de te volgen opleiding heeft.

Scholingsvouchers voor oudere werknemers. De arbeidsmarkt voor oudere werknemers zit op slot, 55-plussers hebben grote moeite met het vinden van een baan. D66 wil scholingsvouchers introduceren voor 55-plussers die langer dan een half jaar werkloos zijn. Zij mogen deze vouchers inzetten voor scholing of begeleiding bij sollicitaties.

Voortreffelijk beroepsonderwijs, hoger onderwijs en onderzoek
Er wordt veel gepraat over "excellentie" in het onderwijs, maar veel handen en voeten krijgt de wens niet. D66 wil de komende jaren een heldere koers varen naar uitmuntend onderwijs. Niet alleen in wetenschap en onderzoek, maar zeker ook in het beroepsonderwijs.

Zonder goede vakmensen bouwen wij geen kenniseconomie en komt er geen nieuwe groei. Sommige mensen excelleren met hun hoofd, anderen juist met hun handen. D66 wil dat beroepsonderwijs – VMBO,

MBO én HBO – weer een volwaardige pijler wordt naast het academisch onderwijs. Het beroepsonderwijs en beroepsonderzoek moeten aansluiten bij wat onze arbeidsmarkt nodig heeft.

Ook wetenschap en onderzoek zijn cruciaal voor onze economische groei en welzijn. Op de universiteit wordt studenten kritisch nadenken en beschouwen bijgebracht. Daarvan profiteert de hele samenleving. Op onze toegankelijke universiteiten bieden wij brede vorming, stimuleren we verdieping en excellentie en zorgen we voor een basis van wereldklasse door te investeren in fundamenteel onderzoek.

Verhogen kwaliteit MBO. D66 wil de kwaliteit van het MBO-onderwijs versterken. D66 pleit voor een beperkt aantal herkenbare en brede studierichtingen in het MBO. Deze zorgen voor goede aansluiting op het VMBO én op de HAVO, waardoor studiekeuze eenvoudiger wordt. Na een brede start in het eerste jaar heeft elke richting verschillende specialisaties. Deze specialisaties moeten aansluiten bij een beroep en opleiden voor de arbeidsmarkt, ook in aantallen studenten.
Een ondergrens aan het aantal leerlingen voorkomt versnippering van opleidingen. Waar nodig worden kleine studierichtingen gebundeld in één opleiding. Kleine unieke, specialistische opleidingen waar wel een duidelijke vraag naar is vanuit de arbeidsmarkt, krijgen een aparte positie.
Voor D66 is het MBO in de eerste plaats beroepsonderwijs. Beroepskennis en -vaardigheden staan dus voorop. D66 wil meer samenwerking met bedrijfsleven om de afstand tot het beroep en arbeidsmarkt te beperken. Eisen op het gebied van algemeen vormende vakken (zoals rekenen en taal) mogen van D66 niet ten koste gaan van de beroepsgerichte vakken. Bij doorstroom naar het HBO, voor D66 een van de specialisaties, worden aanvullende eisen op het gebied van de Nederlandse taal, rekenen en Engels gesteld. Vakmensen kunnen zich in onze plannen na het MBO nog verder specialiseren met een Associate Degree. D66 pleit ervoor dat beroepsgroepen hun excellente vakmensen ‘meester’ mogen noemen.

VMBO moet beter voorbereiden op MBO. D66 steunt initiatieven waardoor VMBO en MBO beter op elkaar aansluiten. Door hervorming in het MBO kan het aantal examenrichtingen op het VMBO omlaag, waarbij elke examenrichting helder aansluit op een van de MBO-richtingen. Zo kunnen VMBO-leerlingen eenvoudiger doorstromen naar het MBO. Dit vermindert de kans op afhaken. Leerlingen met tekortschietende prestaties mogen van D66 een jaar langer blijven om bijgeschoold te worden in probleemvakken. VMBO’ers mogen hun studiekeuze langer uitstellen. Scholen moeten van D66 meer aandacht besteden aan individuele begeleiding in de overgang naar het MBO.

Eén ruimte voor internationaal MBO-onderwijs. D66 wil dat MBO-studenten in heel Europa beter terecht kunnen. Zo worden de toekomstige werknemers sterker in een steeds internationalere wereld. D66 wil internationale stages in het MBO stimuleren, en ook het ondernemerschap over de grens aanmoedigen. Dit is belangrijk voor de exportkracht van het mkb.

Meer kwaliteit HBO en universiteit. De kwaliteit van het hoger onderwijs moet in de volle breedte omhoog. D66 wil de aanbevelingen van de commissie Veerman uitvoeren. Universiteiten krijgen daarbij een sterke

focus op fundamenteel onderzoek. Hogescholen hebben hierin grotendeels een regionale onderwijsfunctie, bieden gerichte professionele masters aan en doen praktijkgericht onderzoek, waarvoor samenwerking met het bedrijfsleven wordt gezocht.
D66 wil dat alle instellingen kiezen voor een scherper profiel en hierover afspraken maken met de overheid. Financiering wordt daaraan gekoppeld, zonder perverse prikkels. D66 wil daarbij meer differentiatie in het aanbod, zoals klassen voor uitblinkers en verkorte routes.
Het HBO vormt voor D66 de top van het beroepsonderwijs en moet daarmee een volwaardig, maar ander alternatief worden voor de universiteit. Een aantrekkelijke keuze voor VWO-ers die willen uitmunten in een beroep. D66 pleit in het hoger onderwijs voor een clustering naar brede bacheloropleidingen, waarin meer afstudeerspecialisaties en verschillende afstudeerniveaus worden aangeboden.

Afschaffen van de opleidings numerus fixus voor toelating tot universiteiten. D66 wil dat de overheid niet langer probeert instroom in bepaalde beroepen op landelijk niveau te beperken. Individuele opleidingen kunnen nog wel besluiten een instellings numerus fixus te handhaven om kwaliteit te waarborgen. Daarbij krijgen alle opleidingen in het hoger onderwijs de mogelijkheid te selecteren aan de poort.

Meer samenwerking onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven. D66 wil de samenwerking tussen opleidingen, onderzoeksinstellingen en bedrijven versterken, om de aanwezige kennis beter te benutten, meer praktijkgericht onderzoek te doen en kennisontwikkeling te versnellen (‘open innovatie’). Dit kan voor het HBO via RAAK/kenniscentra en in het wetenschappelijk onderwijs op aangewezen nationale campussen via Tech Transfer Offices/Portals.

Uitmuntend fundamenteel onderzoek. D66 wil meer geld voor fundamenteel onderzoek. Het is tijd dat de Nederlandse overheid weer investeert in wetenschap. Hierbij zal er voldoende ruimte voor alle disciplines zijn. . Naast samenwerking met het bedrijfsleven, wil D66 ook ruimte voor ongebonden fundamenteel onderzoek.

Betere kansen en beloning voor talentvolle onderzoekers en docenten. D66 wil voor jonge onderzoekers een betere balans tussen onderwijs en het doen van onderzoek en hierover publiceren. Tegelijkertijd moet ook een excellente docent binnen de universiteit carrière kunnen maken. D66 wil op termijn verlenging van WO-masters naar twee jaar, meer onderzoeksbanen en het invoeren van een Professional Doctorate voor werkenden.

Onderwijs dat werkt
D66 maakt zich zorgen over de teruglopende kwaliteit, de toenemende bureaucratie en averechts werkende prikkels. Zonder leraren, leerlingen en hun ouders op te zadelen met weer een grote hervorming, wil D66 gerichte maatregelen om aan deze zorgen tegemoet te komen en het onderwijs te verbeteren. Daarbij zijn er

vier aandachtsgebieden: hoe financieren we scholen, hoe sturen we op kwaliteit, hoe controleren we daar scherp op en ten slotte hoe organiseren we de verhouding tussen scholen en overheid.

Financiering gericht op les. Geld voor onderwijs moet allereerst ten gunste komen aan les door een bevoegde docent. Kosten voor management en huisvesting moeten worden beheerst en in sommige gevallen fors worden teruggebracht. In het MBO, HBO en WO wil D66 dat er minder geld aan overhead wordt besteed. Ook in het basis, voortgezet en wetenschappelijk onderwijs moet worden gestuurd op een juiste besteding van geld. Als een opleiding niet voldoet aan een goede balans tussen onderwijs en overhead, dient de school dit te verantwoorden. D66 wil dat de kwaliteit en mate van achterstand maatgevend zijn voor de verdeling van gelden. Fusieprikkels worden afgeschaft.

Geen te kleine scholen. Scholen moeten niet te groot, maar ook niet te klein zijn. Basisscholen met te weinig leerlingen hebben vaak een lagere onderwijskwaliteit, terwijl de kosten per leerling drie keer hoger zijn dan bij een gemiddelde school. Het huidige systeem van financiering maakt het voor kleine scholen onaantrekkelijk om te fuseren, want ze gaan er financieel op achteruit. Dat moet anders. D66 kiest ook in krimpgebieden voor kwaliteit. Hier moeten basisscholen, in overleg met inwoners, samenwerken en het onderwijs concentreren en met bijvoorbeeld een schoolbus vervoer regelen. Daarbij moet ook fusie tussen openbare en bijzondere scholen mogelijk zijn. Zo zorgt D66 overal in Nederland voor goed basisonderwijs.

Sturen op kwaliteit. Kwaliteit van onderwijs is voor D66 veel belangrijker dan de omvang van een school. Daarom wil D66 geen financiële prikkels voor grote scholen, maar wel voor getoonde kwaliteit. Die kwaliteit is echter moeilijk objectief vast te stellen. Docenten en studenten weten echter heel goed wat goed onderwijs is. D66 wil organiseren op kwaliteit door intervisie en visitaties een veel meer structureel karakter te geven.

Kwaliteit toetsen. D66 is voorstander van het volgen van de prestaties van leerlingen in de verschillende fasen van hun schoolcarrière. Ook in het vervolgonderwijs moet tussentijdse toetsing mogelijk worden, zoals een centrale rekentoets in VMBO, HAVO en VWO. Voorkomen moet worden dat scholen op deze toetsing gaan sturen door gerichte training omdat het dan zijn waarde als feedbackinstrument snel verliest. Alleen de docent en leerling krijgt dus inzicht in de resultaten. Dit biedt docenten en leerlingen de mogelijkheid om tijdig bij te sturen en eventuele doorstroming naar een hoger onderwijsniveau mogelijk te maken.

Beter onderwijs in een beter schoolgebouw. D66 wil voor een goed binnenklimaat en een goed leerklimaat verouderde scholen renoveren of herbouwen. Gemeenten moeten van D66 het geld dat bestemd is voor onderwijshuisvesting alleen aan dit doel besteden. Door een professioneler opdrachtgeverschap, meer ruimte voor schoolbesturen om zelf invulling te geven aan de organisaties van de huisvesting en een investeringsfonds kunnen de beschikbare middelen efficiënter worden ingezet. D66 wil verder de modelverordening ombuigen van een financieel normenstelsel naar een kwaliteitsstelsel.

Toetsen en inspecteren: centrale kwaliteitsnorm scholen. D66 wil in het basis-, voortgezet en beroepsonderwijs de kwaliteitsnormen vastleggen en verhogen. Zwakke scholen zullen vaker beoordeeld, besproken en begeleid worden door een versterkte Onderwijsinspectie. Zeer zwakke basisscholen zijn onacceptabel. Deze moeten binnen één jaar sterk verbeterd zijn. Om sluiting te voorkomen, wil D66 dat een zwakke school onder curatele wordt gesteld. Ook voor andere opleidingen, zoals in het Voortgezet Onderwijs, het MBO, HBO en WO, wil D66 vergelijkbare eisen. Als zo'n opleiding na een jaar niet is verbeterd, mag ze geen nieuwe studenten aannemen.

Een sterkere Onderwijsinspectie en inzicht voor ouders in kwaliteit. Een inspecteur is voor D66 ook een onderwijsprofessional. D66 wil een inspectie die op de school toezicht houdt en oordeelt, zonder te verzanden in micro-rapportages en beoordeling per spreadsheet. Om een bewuste schoolkeuze mogelijk te maken moet de onderwijsinspectie de prestaties van scholen inzichtelijk, vergelijkbaar en vrij herbruikbaar online publiceren.

Versimpel de relatie tussen scholen en de overheid. De onderwijswereld is ingewikkeld georganiseerd. Met veel semi-overheidsinstituten, verenigingen en koepelorganisaties. En een ministerie dat haar expertise deels heeft uitbesteed aan deze instituten. Volgens D66 kan dit simpeler. En zal een dergelijke versimpeling leiden tot meer vrijheid en minder regeldruk en rapportages voor scholen en instellingen. Een directere relatie tussen onderwijs en gemeente, regio en Rijk zal ook leiden tot meer flexibiliteit en een snellere afstemming over (lokale) behoeften en vraagstukken. D66 wil heldere afspraken over kwaliteit tussen overheid en onderwijsinstelling, waar vervolgens de inspectie op toeziet. Hierdoor kunnen het aantal semi-overheidsinstituten en de bijkomende kosten worden teruggebracht.

Duurzaamheid: jong geleerd is oud gedaan. D66 wil dat jongeren de basisprincipes van duurzaamheid leren begrijpen en toepassen. Zij wil door middel van adequate financiering op zowel nationaal als provinciaal en gemeentelijk niveau het duurzaamheidsonderwijs in europa structureel organiseren.

Gezondheid

Gezond leven en gezond oud worden is een groot goed. Daarvoor hebben wij in Nederland samen de gezondheidszorg opgezet. Een individu alleen kan het risico van ongezondheid niet dragen, daarom geloven wij in solidariteit en onderlinge zorg. De uitdaging voor de toekomst is hoe we onze gezondheidszorg toegankelijk, goed en betaalbaar houden. Zodat mensen die echt zorg nodig hebben, altijd op de juiste behandeling of ondersteuning kunnen rekenen.

De kosten van zorg lopen snel op waardoor Nederland nu al wereldwijd nummer twee is in zorguitgaven. Als we niets doen geeft een gemiddeld gezin over dertig jaar bijna 40% van haar inkomen uit aan zorg. Deels komt dat doordat we steeds ouder worden, deels door steeds duurdere medische oplossingen. Maar kosten stijgen ook snel door de manier waarop wij de zorg hebben georganiseerd en hoe we haar betalen. Ieder van ons betaalt slechts een klein deel van de eigen zorgkosten via eigen betaling en verzekeringspremie. Het merendeel wordt opgebracht door werkgevers en via belastingen. De zorg eist zo een steeds groter deel van onze collectieve middelen op. Die zijn niet onbegrensd en zonder maatregelen zullen zorguitgaven ten koste van onderwijs, politie of sociale zekerheid komen. Dan komt op een gegeven moment toegankelijkheid en kwaliteit van zorg voor iedereen echt in gevaar.

In de komende jaren zal de gezondheidszorg veranderen doordat zij meer en meer gericht wordt op het helpen van mensen met langdurige aandoeningen of ouderdomsgebreken in plaats van het genezen van ziektes. Het is daarbij noodzakelijk dat we nu maatregelen nemen om de zorg goed, toegankelijk en ook betaalbaar te houden. We zullen nu het begin moeten maken met een aantal veranderingen. D66 wil geleidelijk van zorg in instellingen naar meer zorg in de buurt. Van genezen naar voorkomen. Van patiënten die passief ondergaan naar zelfredzame patiënten met eigen verantwoordelijkheid. Van werken met schijnbaar oneindige middelen naar tegengaan van verspilling.

D66 ziet in deze veranderingen kansen. Kansen op meer zelfbeschikking, op meer ervaren gezondheid, op meer zeggenschap en ook op meer onderlinge verbondenheid en menselijke maat.

Zorg in de buurt – patiënt centraal

De meest vertrouwde zorg, is de zorg dichtbij. Huisartsen, apothekers, wijkverpleging, maar ook thuiszorg en regionale zorgcentra vormen de eerste lijn van onze gezondheidszorg. Deze betrokken vakmensen verzorgen, behandelen, coachen, verwijzen door en leren patiënten leven met gebreken. Zij maken het mogelijk dat wij, zo lang als we kunnen en willen, gezond en zelfstandig leven.

Zorg dichtbij. D66 wil dat de basiszorg zo dicht mogelijk bij mensen wordt georganiseerd. D66 pleit daarom voor nieuwe vormen van zorginstellingen tussen de eerste en tweede lijn in. Dat zijn zogenaamde ’anderhalvelijnsinstellingen’ waar meer specialistische zorg dichter in de buurt aanwezig is en zo onnodig en duur ziekenhuisbezoek wordt voorkomen. Hier is plaats voor de behandeling van chronisch zieken, zijn

consultatiebureaus en servicepunten waar mensen terecht kunnen met vragen over welzijn, wonen en ouder worden. D66 wil investeren in wijkverpleegkundigen. In de wijk worden zij het centrale aanspreekpunt voor patiënten.

Huisartsen zijn de toegangspoort tot de zorg. Huisartsen spelen een cruciale rol bij het vinden van goede specialistische zorg en bij preventie en het voorkomen van onnodige zorgvragen. D66 wil de toegankelijkheid van de huisarts verbeteren door flexibele openingsuren te garanderen. Huisartsen worden nu vooral beloond per behandeling. Dit sluit niet aan bij de genoemde verwachtingen. Daarom wil D66 dat de beloning van huisartsen meer gericht wordt op het bevorderen van gezondheid en het voorkomen van zorgvraag. Ook wil D66 meer praktijkondersteuners (POHs) die een belangrijke rol spelen bij langdurige en complexe meervoudige zorg. De huisarts diagnosticeert. De POH inventariseert, organiseert, regisseert en geeft leefstijladvies. Door samenwerking tussen huisarts en welzijn in de wijk wordt de zorg verder verbeterd. D66 wil meer innovatie in de eerste lijn toestaan, onder andere door toetreding van nieuwe aanbieders, door integrale zorgproducten en experimenten met gelijke tarieven ongeacht de aanbieder. Perverse prikkels rond betaling voor intramurale zorg en investeringen in e-Health moeten worden weggenomen.

Actieve apotheker. D66 vindt dat de apotheker beter moet samenwerken met huisartsen en medisch specialisten om de veiligheid en therapietrouw te verhogen en verspilling van medicijnen tegen te gaan. Daarbij is D66 voor een terugnameplicht van teveel verstrekte medicijnen voor apotheken. Op basis van door de beroepsgroep van artsen ontwikkelde richtlijnen, wordt gebruik van generieke geneesmiddelen gestimuleerd.

Samenwerken in langdurige zorg. In de langdurige zorg wil D66 meer samenwerking tussen verschillende zorgverleners. Daarbij wil D66 dat de samenwerkende partijen als huisartsen, specialisten en verpleegkundigen samen streven naar de beste mix van kwaliteit van geboden zorg en inzet van schaarse middelen. Het per behandeling belonen van individuele zorgverleners kan hiervoor een barrière vormen. D66 wil zorgnetwerken waarbinnen professionals samen bepalen wie welke zorg krijgt en hoe zij dat zo goedkoop mogelijk kunnen doen. D66 wil experimenteren met zorgfinanciering waarbij de gezondheid van de patiënt centraal staat en dit de basis van beloning vormt voor samenwerkende zorgverleners in een buurt of regio. Voorts kan er verder geëxperimenteerd worden met zorgbudgetten per inwoner van een regio, waarover een regionale zorgverlener of een zorgverzekeraar de regie voert. We sluiten hiermee aan bij lopende experimenten in Nederland en bijvoorbeeld Duitsland**.**

Persoonsgebonden budget. D66 pleit voor verdere uitbouw van de individuele zeggenschap over de keuze van zorg en zorgverleners en maakt zich daarom sterk voor een toekomstbestendig persoonsgebonden budget. De daarvoor benodigde indicatiestelling moet plaatsvinden op functionele basis. Fraude wordt krachtig bestraft en fraude wordt het best voorkomen door het systeem simpel en transparant te houden. Zo versterkt D66 de positie van de patiënt en stimuleert innovatieve en goedkopere oplossingen binnen de

AWBZ. In het Begrotingsakkoord zijn daartoe stappen gezet. D66 vindt dat het persoonsgebonden budget ook beschikbaar moet zijn voor mensen met alleen begeleiding.

Informatie over kwaliteit. D66 wil dat patiënten op een eenvoudige manier onafhankelijke informatie kunnen krijgen over de geleverde zorguitkomsten, kwaliteit en kosten van zorgaanbieders. Wij stimuleren daarom onlinekeuze-platforms en e-health en 'mobile-health'.

Nieuw perspectief op ouderenzorg, thuiszorg en AWBZ. Ouderen willen zo lang mogelijk thuis blijven wonen. D66 wil bevorderen dat mensen zo lang mogelijk buiten een instelling zorg kunnen ontvangen en zelfredzaam kunnen blijven. Met hulp van familie, buren en anderen kan dat ook. Kwalitatief goede thuiszorg helpt daar waar meer deskundige hulp nodig is, of mantelzorg niet voldoende aanwezig kan zijn.
Het merendeel van de langdurige zorg valt onder de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten. Zij is ooit opgericht om te voorzien in zorg in geval van onverzekerbare grote risico's. De AWBZ is echter uitgegroeid tot een regeling die ook voorspelbare, niet-medische kosten voor een snel groeiende groep mensen vergoedt. Mede als gevolg van toenemende vergrijzing vormen de oplopende AWBZ-uitgaven een van de belangrijkste bedreigingen voor de financiële beheersbaarheid van de zorg. In Nederland geven we ca 3,5% van ons bruto nationaal produkt uit aan deze zorg. Het gemiddelde van de rijke landen (OECD) is slechts 1.5%. Dit komt ook omdat Nederland relatief veel ouderen heeft die in verpleegtehuizen verblijven.
In ons perspectief op ouderenzorg wordt maximaal uitgegaan van eigen kracht. D66 wil dat mensen worden gestimuleerd eerst in hun eigen vertrouwde omgeving naar mogelijke oplossingen op zoek te gaan. Pas daarna worden vrijwilligers ingezet en kan een beroep op collectieve voorzieningen worden gedaan. Voor burgers voor wie dit niet volstaat, zijn er individuele voorzieningen. D66 wil zo een verschuiving plaats laten vinden van individuele voorzieningen richting eigen kracht: vrijwilligers in combinatie met collectieve voorzieningen. Wanneer we dit combineren met betere afstemming tussen zorg, welzijn en vraag, krijgen we betere en beter betaalbare voorzieningen.

AWBZ hervormen. D66 wil de cruciale AWBZ-voorziening betaalbaar houden door die terug te brengen tot de kern. D66 wil onderscheid maken tussen wonen, zorg en service. De zorg wordt vergoed. Wonen en service worden niet uit het collectief gefinancierde AWBZ-budget betaald, maar zijn net als in andere fases van het leven voor eigen rekening. Dit bevordert ook dat mensen langer thuis blijven wonen, wat bijdraagt aan hun geluk en gezondheid. In de uitvoering willen wij gemeenten verantwoordelijk maken voor begeleiding, verzorging en verpleging thuis. Voor verpleging en verzorging die niet meer thuis kunnen plaatsvinden, worden zorgverzekeraars verantwoordelijk.

Sparen voor zorg. Door deze aanpassingen in de AWBZ zullen ouderen voor zorg- en service-uitgaven vaker hun opgebouwde vermogen aan moeten spreken. D66 ziet vermogen in pensioen of woning en zorg meer en meer als communicerende vaten. Gezorgd moet worden dat financieringsinstrumenten zoals omkeerhypotheken en zorgsparen beschikbaar zijn. Wie een tijd geen zorg nodig heeft, spaart voor de tijd dat dit wel zo is.

Simpelere AWBZ indicaties. D66 vindt de indicatiestelling in de AWBZ te bureaucratisch. Net zoals het geval is in de Zorgverzekeringswet pleit D66 er daarom voor de aanspraken in de AWBZ en een AWBZ-polis zodanig specifiek te maken dat het Centrum Indicatiestelling Zorg overbodig wordt.

Kwaliteitscriteria. Gemeenten moeten zorgaanbieders selecteren op zowel prijs als kwaliteit. D66 wil dat iedere gemeente expliciete kwaliteitscriteria opstelt bij het aanbesteden van zorgcontracten.

Mantelzorgers en vrijwiligers ontzien. Met mantelzorg en vrijwilligerswerk investeer je in sociale cohesie en kostenbesparingen in de zorg. D66 stimuleert mogelijkheden om de werkdruk van mantelzorgers en vrijwilligers te verlichten. Bijvoorbeeld door het inzetten van casemanagers zoals ook omarmd in het 'Deltaplan Dementie'.

Overlast verslaafden voorkomen. Overlast moet bij de kern worden aangepakt. D66 is voorstander van het creëren van gebruikersruimten en het medisch verstrekken van harddrugs binnen een afkickprogramma. Het medisch verstrekken van drugs voorkomt ook veel criminaliteit. Door goede afstemming met omwonenden over de locatie kan overlast effectief worden vermeden, zo blijkt uit ervaring. Door goede opvang te bieden in combinatie met medische en psychologische zorg en het aanpakken van de achterliggende meervoudige zorgvragen, wordt de omgeving veiliger, verbetert het perspectief voor verslaafden en worden afgeleide gezondheidsproblemen voorkomen.

Jeugdzorg. D66 vindt dat opvoeden de verantwoordelijkheid van ouders is. Als er problemen ontstaan die niet door de opvoeders kunnen worden opgelost, moet er wel professionele hulp voorhanden zijn. D66 vindt dat die ondersteuning altijd gericht moet worden op het versterken van de eigen kracht. Als het noodzakelijk is voor het kind, kan hulp verplicht worden opgelegd. Vanaf 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor jeugdhulp. D66 steunt deze transitie, omdat professionele hulp en preventie zo dicht mogelijk bij het kind georganiseerd moeten zijn. Wij dringen aan op kwaliteit en duidelijkheid. Het moet glashelder zijn welke papieren een jeugdzorgmedewerker moet hebben en aan welke minimale landelijke kwaliteits- en veiligheidseisen de hulp moet voldoen, met name op de terreinen pleegzorg en voogdij. Zo weten cliënten en gemeenten waar ze aan toe zijn.

Geestelijke gezondheid

Een goede en toegankelijke geestelijke gezondheidszorg is essentieel. De uitgaven aan geestelijke gezondheid lopen echter snel op. D66 wil twee lijnen volgen om kwaliteit en toegankelijkheid te waarborgen en tegelijkertijd de kosten te beheersen: het beperken van onnodige vraag en het verhogen van de efficiëntie in de bediening van die vraag. Zorg wordt op de juiste plek, door de juiste persoon, doelmatig en in goede samenhang verleend. Uitgangspunt daarbij is dat de zorg rond de patiënt wordt georganiseerd, en niet de patiënt rond de zorg. Zo dicht mogelijk bij huis, met adequate navigatie van patiënten naar de juiste zorg, een

sterke huisartsenfunctie, een goede generalistische basis GGZ en een specialistische GGZ. De nadruk ligt daarbij op het versterken van de eigen regie en zelfmanagement van de patiënt, waar mogelijk.

Begrotingsakkoord als eerste stap. In het Begrotingsakkoord heeft D66 de eigen bijdrage in de GGZ beperkt. Tegelijkertijd is het een feit dat 1 miljoen Nederlanders klachten van depressieve aard hebben en de daarbij komende behandeling en medicatie ontvangt. Depressie heeft vaak te maken met verwerken van tegenslag, gevoelens van uitsluiting en machteloosheid. Onderwijs en scholing, coaching en hulp bij meervoudige zorgproblematiek via zorg en welzijn zijn oplossingsrichtingen die D66 ondersteunt. Medicalisering van pech moet worden vermeden. Net zoals voorkomen moet worden dat de geestelijke gezondheidszorg wordt misbruikt als sluitpost van een falende veiligheidsketen.

Effectieve GGZ begint met gezondheid. Beperking van de vraag begint met geestelijke gezondheid, waarvoor de basis buiten de gezondheidszorg ligt: onderwijs, participatie, lichaamsbeweging en voorlichting en preventie. Wanneer mensen wel in de geestelijke gezondheidszorg terecht komen, wil D66 dat wordt gestuurd naar kortere opnames, snellere toeleiding en effectieve zorg. Bij voorkeur ambulant. Deskundige huisartsen spelen ook hier een poortwachtersrol. Dwangopname geldt voor D66 als laatste optie. De trend van extramurale behandeling kan gepaard gaan met het geleidelijk afbouwen van het aanbod van het aantal bedden.

Gezonde prikkels. Financiering van het GGZ-stelsel dient in lijn te worden gebracht met deze aanpak. D66 vindt het noodzakelijk dat perverse prikkels rond betaling voor intramurale zorg en investeringen in e-Health, worden weggenomen. In samenloop met de introductie van de eigen bijdrage in de overige zorg, zal ook in de GGZ een eigen bijdrage bij lichte aandoeningen resulteren in vraagbeheersing.

Eigen verantwoordelijkheid, beheersen en voorkomen vraag naar zorg

De zorg voor onze gezondheid is niet alleen een kostenpost. Zorg is goud waard; zowel voor individuele burgers als voor de maatschappij als geheel. Daarbij is de gezondheidszorg een belangrijke bron van innovatie en werkgelegenheid. D66 vindt daarom dat wij een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben om ons zorgstelsel voor de toekomst te waarborgen.

Een houdbaar zorgstelsel begint met het voorkomen van onnodige vraag naar zorg. Een gezonde leefstijl en het voorkomen van vermijdbare zorgbehoefte vormen belangrijke uitgangspunten. Ook zullen mensen bewuster moeten gaan beslissen over het al dan niet zoeken van professionele zorg. D66 vindt het belangrijk dat de patiënt zich bewust is van de kosten van het zorgproces en de gezondheidsuitkomsten die het oplevert. De patiënt kan zelf, met behulp van de zorgverlener, keuzes maken van het begin tot het einde van het leven. De zorgfinanciering dient dit proces te stimuleren. Gezondheidsresultaten en welzijn van de patiënt worden leidend voor verzekeraars, patiënten, zorgaanbieders en de financiële prikkels die hen beïnvloeden.

Kostenbewustzijn. Met eigen bijdragen worden mensen zich beter bewust van de kosten van zorg. Dat leidt bij patiënten tot een grotere eigen verantwoordelijkheid en ook tot meer inzicht in keuzemogelijkheden. D66 kiest daarom voor het verhogen van het eigen risico, met een compensatie voor de lage inkomens. Oneigenlijk gebruik van de Spoed Eisende Hulp en Huisartsenpost worden in rekening gebracht bij de patiënt. D66 wil ook dat ziekenhuizen en huisartsen een wegblijftarief hanteren, wanneer patiënten niet naar hun afspraak komen. De zorgverzekeraar vergoedt alleen daadwerkelijk verrichte behandelingen. Het is noodzakelijk dat patiënten de rekeningen van hun zorggebruik zien (en controleren). Patiënten krijgen altijd een kopie factuur/rekening van aan de zorgverzekeraar gedeclareerde specialistische zorg, in begrijpelijke taal. Waar mogelijk, worden kosten van behandeling voor patiënten inzichtelijk gemaakt *voorafgaand* aan behandeling. Ook van zorgprofessionals verwacht D66 meer kostenbewustzijn bij het voorschrijven van diagnostiek en behandeling.

Zorg die niet noodzakelijk is, hoeft niet in het basispakket. D66 wil dat uitgaven die voorzienbaar en betaalbaar zijn, zoals de rollator, uit het basis pakket gehaald worden. Preconceptiezorg (o.a. de pil tot 21 jaar en preconceptiespreekuur), behandeling van (secundaire) geslachtskenmerken bij transgenders en medicinale cannabis horen in volgens D66 het basispakket.

Belonen gezond gedrag, voorkomen ongezond gedrag. D66 steunt financiële beloningen van gezond gedrag in de zorgverzekeringswet. D66 wil dat de eerder uit het basispakket geschrapte dieetadvisering en 'stoppen-met-roken-programma's' er weer in worden opgenomen. D66 wil normen voor het percentage zout in levensmiddelen en maatregelen om overmatige consumptie van vet, suiker en zout terug te dringen, bijvoorbeeld door de keuze van het BTW tarief. Ook zorgverzekeraars worden gestimuleerd om te investeren in preventie.

Roken ontmoedigen. D66 is voorstander van een tabaksontmoedigingsbeleid. Het rookverbod moet streng worden gehandhaafd. De ingevoerde uitzondering voor kleine café's is een verkeerd signaal dat D66 wil terug-draaien. Bij onvoldoende daling van het roken onder jongeren zijn afschrikwekkende foto's op verpakkingen en het beperken van het aantal verkooppunten mogelijke vervolgstappen voor D66. In het Begrotingsakkoord is al een verhoging van de accijns opgenomen.

Voorlichting remt alcohol en drugs. D66 wil goede voorlichting over alcohol- en drugsgebruik voor jongeren en hun ouders en docenten. D66 wil strenger toezien op de handhaving van de leeftijdsgrens voor verkoop van alcohol en drugs aan kinderen onder de, respectievelijk 16 en 18 jaar.

Beperken reclame. D66 wil dat reclamerichtlijnen voor geneesmiddelen veel strikter worden gehandhaafd. Zelfregulering is daarvoor ontoereikend.

Sport op school en in de buurt. Sport draagt sterk bij aan gezondheid, voor alle leeftijden. Daarbij geldt 'jong geleerd is oud gedaan'. Gymles is daarom voor D66 een belangrijk onderdeel van de schoolopleiding. D66 wil

sport als onderdeel van de PABO-opleiding en dat basisscholen de kwaliteit en het aantal gymlessen opschroeven. Toegankelijke lokale sportvoorzieningen en sportverenigingen zijn essentieel om mensen te laten bewegen.

Topsport talenten en evenementen. Nederlandse topsporters inspireren mensen om ook te gaan sporten. D66 wil talenten de kans geven om te excelleren en goede faciliteiten bieden. Drempels – zoals de langstudeerdersboete – neemt D66 weg. D66 is daarnaast voorstander van de organisatie van topsportevenementen in Nederland.

Kwaliteit in de genezende zorg

In de "genezende" of curatieve gezondheidszorg spelen ziekenhuizen en zorgverzekeraars een centrale rol. Zes jaar geleden is deze wereld grondig opgeschud door de invoering van een nieuw zorgstelsel. D66 ziet dat deze hervormingen hun gewenste effect beginnen te krijgen. Er ontstaat meer inzicht in kwaliteit, meer discussie over kosten en meer sturing op kostenbewustzijn. Door de toegenomen keuzevrijheid is de patiënt centraler komen te staan.
D66 wil vooruit op de ingeslagen weg, met enkele gerichte aanpassingen. Teruggaan naar het zorgstelsel uit de vorige eeuw, met wachtlijsten, budgetten en geringe invloed van patiënten, zou een grote stap achteruit betekenen en de zorg wederom voor een aantal jaren verlammen.

Meer en betere kwaliteitsinformatie. De ziekenhuiszorg in Nederland is gebaat bij meer inzicht in kwaliteit. Dit zal leiden tot verhoging van de gemiddelde kwaliteit en heeft, zoals is gebleken in bijvoorbeeld Zweden, een dempende werking op kostenstijging. D66 pleit voor uniforme, beknopte kwaliteitsindicatoren om bureaucratie te voorkomen. Door het meten van gezondheidsuitkomsten, kan concurrentie uiteindelijk zodanig worden vormgegeven dat gezondheidswinst (kwaliteit) beloond wordt in plaats van alleen volume en prijs. D66 wil dat alle zorgorganisaties die zich met kwaliteit en transparantie bezig houden, gecoördineerd worden door één gezaghebbend kwaliteitsinstituut. Dit instituut moet zorgen dat patiënten, zorgaanbieders en verzekeraars kwaliteitscriteria en zorgstandaarden gaan formuleren, implementeren en openbaar toegankelijk maken. De minister krijgt van D66 meer middelen om dat af te dwingen. Dit is ook van belang om de concurrentie van zorg zodanig vorm te geven dat kan worden ingekocht op kwaliteit. D66 wil dat artsen, in overleg met patiënten, deze kwaliteitsinformatie gebruiken en meer verantwoordelijkheid krijgen voor optimale kwaliteit en inzet van beschikbare middelen. De arts is in deze leidend.

Ziekenhuizen nog beter. D66 wil komen tot een ziekenhuislandschap dat de juiste balans tussen specialisatie, concentratie en goede brede zorg in de regio biedt. Voor bepaalde klinische ingrepen leidt specialisatie tot betere zorg. Voor chronische en basiszorg is inbedding in regio of wijk juist belangrijk. De verandering leidt tot toenemende kwaliteit zonder dat toegankelijkheid in gevaar komt. Het transitieproces vereist samenwerking en overleg tussen ziekenhuizen,zorgverzekeraars en aanbieders in de eerste lijn. De Minister neemt samen met de Zorgverzekeraars de regie in dit proces. D66 stelt bij de toepassing van de

mededingingswet het belang van de patiënt voorop. Daarbij worden onnodige belemmeringen voor samenwerking voorkomen.

Medisch specialisten. Medisch specialisten vormen met verpleegkundigen de ruggengraat van goede genezende zorg. Door drempels in de opleiding te verminderen en het afschaffen van de numerus fixus voor de studie geneeskunde, met toestaan van selectie, komt er een grotere in- en doorstroom van basisartsen en medisch specialisten. D66 is tegen de eigen bijdrage voor de opleiding tot medisch specialist. Specialisten hebben zich nu vaak georganiseerd in medische maatschappen, deze mogen geen barrières vormen voor samenwerking tussen disciplines binnen ziekenhuizen of voor de noodzakelijke herschikking van het ziekenhuislandschap. D66 steunt het aanpassen van buitensporige honoraria van specialisten.

Meer gespecialiseerde verpleegkundigen. D66 vindt dat verpleegkundigen meer medische en organisatietaken kunnen overnemen. Er moeten meer gespecialiseerde verpleegkundigen en verpleegkundig specialisten worden opgeleid en ingezet. D66 pleit voor een snelle aanpassing van de Wet Beroepen in de Gezondheidszorg, zodat deze verdere specialisatie ook wettelijk erkend en toegestaan wordt. Dat leidt tot meer tevredenheid onder patiënten, betere kwaliteit van zorg en lagere kosten en vergroot ook de carrièremogelijkheden van de verpleegkundigen. D66 wil ook een beter onderscheid tussen het beroepsprofiel van de verzorgende en de verpleegkundige.

Babysterfte terugdringen. Het sterftecijfer van baby's tijdens of kort na de geboorte is in Nederland te hoog. D66 wil de aanbevelingsnormen van de ‘Stuurgroep Zwangerschap en Geboorte’ onverkort invoeren. Concentratie van acute complexe verloskundige zorg moet worden gestimuleerd als dat het invoeren van die normen mogelijk maakt.

Concurrentie. Onder de juiste voorwaarden leidt concurrentie ook in de zorg tot meer kwaliteit en beheersing van prijzen en volumes. D66 is voor uitbreiding van concurrentie waar aan deze voorwaarden van keuzevrijheid, transparantie en afrekenbaarheid wordt voldaan. D66 steunt het huidige beleid van vergroten van de ruimte voor vrije prijzen tot +70%, afbouwen van ex-post risicoverevening zorgverzekeraars en het toestaan van winstuitkering door zorgaanbieders. Dit beleid verdient continuering om (selectievere) zorginkoop op kwaliteit en doelmatigheid blijvend te stimuleren.

Toelaten privaat kapitaal. D66 wil private investeerders toelaten in de niet-publieke delen van de gezondheidszorg. In die delen van de zorg zullen dan ook marktconforme winsten en rendementen moeten kunnen worden gemaakt. Bij deze zorg is efficiëntie en concurrentie tussen zorgaanbieders voor ons van doorslaggevend belang en is toezicht nodig. In de publieke delen van de zorg, zoals eerste hulp en ambulancezorg, zijn veel sterkere waarborgen nodig en ligt daarmee vrije prijsvorming en marktordening niet voor de hand Als private investeerders ook in die delen van de zorg actief willen zijn zullen de regels van het spel streng gehandhaafd worden. D66 stelt daaraan de volgende voorwaarde: alleen lange termijnbeleggers, streng toezicht en een verantwoorde rendementsnorm.

Innovatie in de zorg. Innovatie helpt kwaliteit te verhogen en kosten te beheersen en biedt tevens een economische kans. Bij innovatie denkt men vaak aan nieuwe medicijnen, hulpmiddelen en biomedische ontwikkelingen. D66 wil ook aandacht voor procesinnovatie. Zeker in het licht van toenemende schaarste aan personeel is het noodzakelijk zorgprocessen te verbeteren. Nieuwe toetreders kunnen volgens D66 een belangrijke bron van innovatie zijn. Zorgconsumenten en hun vertegenwoordigers moeten nauw bij deze innovatie worden betrokken. D66 wil dat het College ter Beoordeling van Geneesmiddelen ook nieuwe hulpmiddelen beoordeelt. Toelatingstoetsing mag, zeker voor levensreddende middelen, geen vertragende factor vormen.

Toezicht verbeteren. D66 wil het toezicht op de gezondheidszorg drastisch verbeteren. Wij pleiten voor verbetering van de Inspectie voor de Gezondheidszorg en een uitbreiding van het aantal inspecteurs. Dit mag echter niet leiden tot onnodige bureaucratisering en rapportagedrift. Daarbij past ook dat de taken en bevoegdheden van de Inspectie voor de Gezondheidszorg in één goede toezichtwet worden vastgelegd.

Patiëntenorganisaties krachtiger. Patiëntenorganisaties dragen bij aan zelfbewustzijn en autonomie van patiënten en zorggebruikers. D66 wil dat de patiëntenbeweging doorgaat met het bundelen van haar krachten en betaald wordt uit de zorgpremies.

Elektronisch Patiënten Dossier onder voorwaarden. Met het Elektronisch Patiënten Dossier (EPD) wordt snelle en goede zorgverlening eenvoudiger en kunnen medische fouten worden voorkomen. Natuurlijk beslist de patiënt zelf over deelname aan het EPD en blijft de patiënt eigenaar van zijn eigen medische informatie. D66 is voorstander van invoering van een EPD, maar pas wanneer de privacy van patiënten voldoende kan worden gewaarborgd en toestemming voor inzage door de patiënt volledig gegarandeerd zijn. Gedegen onderzoek naar het waarborgen van de privacy en patiëntveiligheid met een EPD, gefaseerd invoeren, voortschrijdende techniek en voorlichting zijn onontbeerlijk. Dit moet door een onafhankelijke centrale autoriteit beoordeeld worden.

Zorgverzekeraars nemen hun rol. Zorgverzekeraars zijn verantwoordelijk voor goede, patiëntgerichte en betaalbare zorg voor al hun verzekerden. D66 wil door met de Zorgverzekeringswet (Zvw) maar wil wel een aantal verbeteringen aanbrengen. D66 wil deze meer baseren op goede zorgresultaten. Dat maakt zorgverzekeraars kritischer over de kwaliteit van zorg en stimuleert een langdurige band met de verzekerden. Zorgverzekeraars moeten in de zorginkoop meer ruimte krijgen voor experimenten met het vaststellen van "prestaties". De overheid stelt nu in detail vast wat een zorgproduct (een "prestatie") dient te zijn. Verzekeraars, zorgverleners en patiënten hebben op dit moment beperkte vrijheid hier samen zelf invulling aan te geven. Dit remt innovatie.

Ruimte

Ruimte is in Nederland niet vanzelfsprekend. Ons land is een van de meest dichtbevolkte ter wereld. Ruimte is in Nederland dus per definitie schaars. Tegelijkertijd heeft iedereen – nu en in de toekomst – ruimte nodig. Ruimte voor ons zelf om te wonen, ruimte voor onze kinderen om te spelen, ruimte om te bouwen en verbouwen, ruimte om onze economie te laten groeien en ruimte om de natuur haar gang te kunnen laten gaan.

De spanning tussen ruimte als essentiële voorwaarde om te leven en te groeien en ruimte als schaars goed vraagt om scherpe en duurzame politieke keuzes op het terrein van ruimtelijke ordening. D66 kiest voor ruimte voor iedereen, niet alleen voor hen die haar nu bezitten. Wij willen de beschikbare ruimte beter benutten door deze duurzaam in te richten en te gebruiken. Concreet betekent dit het vergaand hervormen van de woningmarkt, het optimaal benutten van ontwikkelingen als 'krimp van de bevolking', duurzaam investeren in natuur, landbouw, visserij en het stimuleren van zuinig rijden en het gebruik van openbaar vervoer.

Natuur

Een mooie, schone omgeving en bloeiende natuur zijn belangrijk voor Nederland. Zij dragen bij aan onze gezondheid en dus aan onze levenskwaliteit. Nederland kent schitterende natuur die wij koesteren voor ons nageslacht. Een mooie, groene leefomgeving biedt ook ruimte voor recreatie, zorgt door toerisme voor een economische impuls, verhoogt de waarde van de bebouwde omgeving en bevordert de volksgezondheid.

Het is een grote uitdaging om met 17 miljoen mensen in een klein land de openbare ruimte groen, mooi en leefbaar te houden. In ons dichtbevolkte land vechten landbouw, natuur, water en de bebouwde omgeving om ruimte. Met als resultaat dat ze alle onder druk staan. Maar niets is onmogelijk, met goede regie kunnen we de openbare ruimte optimaal benutten.

D66 streeft naar een nieuw evenwicht, gebaseerd op compacte groene steden en slim gebruik van de ruimte, zowel boven als onder de grond. Wij streven naar Nederland als mooiste metropool van Europa, met een groen hart en een moderne, duurzame agrarische sector. Zo creëren we letterlijk en figuurlijk meer ademruimte voor iedereen die hier werkt, woont of om andere redenen verblijft. Dat creëert nieuwe kansen voor recreatie, natuur en bedrijvigheid.

Natuur herstellen. D66 wil het bestaande natuurschoon behouden, sterker maken en verder uitbreiden. Als een van de rijkste landen in de wereld moeten wij laten zien dat het mogelijk is welvarend te zijn, zonder dat natuur en biodiversiteit verder afbrokkelen.

De Ecologische Hoofdstructuur als kern. Voor D66 is de vervolmaking van de Ecologische Hoofdstructuur – ons nationale netwerk van verbonden natuurgebieden – essentieel voor het behoud van ons natuurschoon.

Hiermee dragen wij ons steentje bij aan Europese biodiversiteit (programma Natura 2000). Bij minder geld gaat D66 minder snel, niet met minder ambitie. Particuliere financiering wordt daarbij bevorderd.

Investeren in natuurgebieden. Grote natuurgebieden met een goede samenhang, zoals de Veluwe of de oevers van de grote rivieren zijn sterker dan kleine vennetjes of plukjes heide. D66 kiest daarom voor investeren in natuurgebieden die tegen een stootje kunnen, unieke gebieden zoals het Waddenzeegebied, de zeearmen van onze Delta en de duinen langs de kust, maar erkent daarnaast de waarde van kleinere gebieden. Dergelijke investeringen kunnen ook bijdragen aan het scheppen van ruimte voor ondernemers en recreatie en het vergroten van de waterveiligheid in Nederland. D66 wil met overheidsgeld mensen en ondernemers in de regio uitdagen om te komen met inspirerende projecten waarmee we onze ruimte optimaal beheren en gebruiken. Eventueel gesteund door experts van de rijksoverheid.
D66 werkt niet alleen aan natuurherstel en bescherming op land in Nederland. In, met en buiten Europa wordt ook gezorgd voor bescherming van natuur op zee en belangrijke gebieden op land buiten Nederland. Onder andere door het opzetten en beschermen van zeereservaten en gerichte bescherming van plant- en diersoorten. D66 wil dat Nederland hiervoor de leiding neemt met betrekking tot de Noordzee. Nederland moet zelf met spoed bescherming van de Doggersbank (het Nederlandse deel), de Klaverbank en het Friese Front als zeereservaat realiseren.
Voor de trekvogelpopulaties die de Waddenzee aandoen is het wezenlijk dat ook hun andere voedsel- en rustgebieden langs de Europese en Afrikaanse kust behouden blijven. Nederland zal dit bevorderen.

Duurzame en adequate natuurwetgeving. D66 wil een sterkere natuurwet die ook landschapswaarden als stilte, weidsheid, ongereptheid en duisternis beschermt. Daartoe is een D66 initiatiefwet (Mooi Nederland) ingediend. We willen daarnaast het behoud van de natuur en de toegankelijkheid ervan vastleggen en behouden via de nieuwe Omgevingswet. Rijksbufferzones en gebieden met potentie om opgenomen te worden in het samenhangend netwerk van natuurgebieden worden zo in een structuurvisie opgenomen en beschermd. Wat straks nodig is voor de natuur, wordt nu vastgelegd.

Ruimte voor water. Ons klimaat verandert. Heftige buien, een hogere zeespiegel of juist lagere aanvoer van de Rijn stellen ons voor een nieuwe uitdaging: een hogere mate van flexibiliteit is nodig om ons te beschermen tegen zowel teveel water als tegen periodes met te weinig (zoet) water. Dat vergt tot 2050 forse investeringen, een landelijke aanpak en lokale kennis.

Zoekgebieden voor natuurcompensatie. Natuurcompensatie dient plaats te vinden in samenhang met gebieden die voldoende potentie hebben. Hiertoe moet de regelgeving ten aanzien van de aanwijzing van zoekgebieden versoepelen.

Investeren in modern waterbeheer. Om het water de ruimte te geven en het op een slimme en duurzame wijze in te richten, moeten we het Deltafonds voeden. Daarbij wil D66 gedeelde voordelen met natuurprojecten zoveel mogelijk benutten, bijvoorbeeld door het aanleggen van klimaatbuffers. Bij het

maken van investeringsbeslissingen in dijken of alternatieven is een nieuwe'risico-benadering' nodig. Hierdoor zal vaker gekozen worden voor investering in bijvoorbeeld natuurgebieden als wateropvang omdat dat vaak rendabeler is. De waterschappen brengen we onder in het middenbestuur.

Zorgen voor schoon water. Schoon water is essentieel voor mens en natuur. Daarom wil D66 de Europese afspraken voor schoon water opnieuw prioriteit geven in het Nederlandse milieubeleid. D66 wil investeren in waterkwaliteit en beleid terzake afstemmen met buurlanden. Ook als het om water gaat, willen wij dat de vervuiler betaalt. Dit vereist een doelmatiger en transparante waterketen: betalen per liter water. Geen vaste of verborgen kosten meer, maar alle kosten in de literprijs.

Regie op ruimtelijke ordening. Het is noodzakelijk om verrommeling en dichtslibben van het landschap te voorkomen. In een druk en vol land als Nederland, is regie op de ruimte onontbeerlijk. Rijk en middenbestuur hebben hierbij een hoofdrol, met de rijksoverheid voorop. Die regie zou tot uiting moeten komen in een Rijksvisie die richting geeft aan de mobiliteit en ruimtelijke ordening van Nederland. Hierin moet oog zijn voor lange termijn opgaven zoals ruimte voor duurzame energie, natuurontwikkeling, waterveiligheid, benutting, beheer en groeikracht van steden en samenhang tussen verstedelijking, infrastructuur en mobiliteit.).

Duurzame Landbouw en Visserij

Nederland heeft een lange historie in landbouw en vervult een leidende positie in de wereld. D66 koestert die leidende rol. Wij willen dat landbouwbedrijven een toekomstperspectief hebben. Door zich te specialiseren in duurzame en diervriendelijke producten, met lagere maatschappelijke kosten voor het milieu en de volksgezondheid. Boeren moeten zich richten op kwaliteit en innovatie.

Duurzame voedselvoorziening en –productie. D66 is een groot voorstander van verduurzaming van de voedselvoorziening en –productie door innovaties. Om die reden zal D66 de verdere ontwikkeling van alternatieve eiwitten bevorderen.

Ondernemerschap. Boeren zijn ondernemers die op eigen benen moeten staan. Waar boeren echter bijzondere maatregelen treffen om de natuur te beschermen door geen of minder gif, of drijfmest te gebruiken, door een op natuurbeheer afgestemd maairegiem te hanteren of door prikkeldraad te vervangen door een houtwal, kunnen ze daarvoor beloond worden door de overheid. Voor zover landbouwsubsidies worden verstrekt, moeten deze gericht zijn op het stimuleren van innovatie, het verminderen van de druk van de agrarische sector op milieu en water en natuur en koplopers belonen. D66 wil boeren meer en actief bij natuurbeheer betrekken.

Veilige en fatsoenlijke veeteelt. Vanuit de overtuiging dat een beschaafde samenleving fatsoenlijk en veilig omgaat met dieren, wil D66 dat stallen verbeteren, dat dieren meer ruimte krijgen voor natuurlijk gedrag en dat antibioticagebruik en dierproeven verder worden ingeperkt. Nieuwe stallen of grote uitbreidingen mogen

alleen worden gerealiseerd als zij voldoende aan eisen voor volksgezondheid, dierenwelzijn, natuur en milieu voldoen. Aan grote stallen worden hogere eisen gesteld. Het streven is om het fokken en slachten van vee zoveel mogelijk in eenenhetzelfde gebied te laten plaatsvinden. Mineraalstromen moeten bij voorkeur een gesloten karakter krijgen. Bij het uitbreken van ziekten moeten noodvaccinaties toegestaan en uitgevoerd worden, zodat grootschalig preventief ruimen minder nodig zal zijn.

Verantwoord consumeren. De consument moet eenvoudig bewust kunnen kiezen voor diervriendelijk vlees, eieren en zuivel. D66 steunt het initiatief om diervriendelijke producten te labelen met het keurmerk van de Dierenbescherming. Ook duurzaam gecertificeerde producten als FSC-hout, MSC-vis of die van gelijkwaardige certificeringsinstanties moeten de norm worden. Daarnaast wil D66 het grootschalig aan bieden van duurzame vleesvervangers en kweekvis stimuleren.

Duurzame visserij. D66 ziet met lede ogen aan dat de zeeën en oceanen in hoog tempo hun natuurlijke rijkdom verliezen door overbevissing en onduurzame visserijmethodes. Dit is dramatisch voor de natuur, maar ook voor vissers. D66 wil een duurzame visserijsector, met strenge quota, gebaseerd op wetenschappelijke kennis over de hoeveelheid vis die kan worden gevangen zonder soorten te bedreigen en met duurzame vismethoden. Dit vereist een veel duurzamer Europees visserijbeleid, met meer lange termijn duurzaam beheer en meer co-management door overheid, vissers, NGO's en wetenschappers. D66 wil dezelfde doelen en principes hanteren voor afspraken over visserij buiten Europese wateren.

Optreden tegen dierenmishandeling. Het spreekt voor zich dat dierenmishandeling moet worden bestraft. Jagen is voor D66 geen sport, maar een middel dat indien nodig op professionele wijze wordt ingezet.

Wonen

Al jarenlang houdt de Nederlandse woningmarkt zittende kopers en huurders op hun plek en laat zij weinig ruimte voor starters. Belangrijke oorzaken zijn de hypotheekrenteaftrek en de huurregulering. De eerste drijft de prijzen van woningen – en hypotheekschulden – op, de laatste zorgt voor een bijna niet bestaande huurmarkt. De economische crisis van de laatste jaren heeft de situatie verergerd. Steeds meer mensen *kunnen* niet doorstromen naar een nieuwe woning, omdat zij de hoge kosten van zo'n woning niet op kunnen brengen, een onoverkomelijke restschuld verwachten, hun oude huis aan de straatstenen niet kwijt raken of opkijken tegen oneindige wachtlijsten.

Al sinds 2006 pleit D66 voor het doorbreken van de neerwaartse spiraal, via een vergaande hervorming van de woningmarkt. Met het Begrotingsakkoord zijn de eerste stappen gezet: aflossen wordt de norm, de hypotheekrenteaftrek beperkt en de huurmarkt geleidelijk opengebroken. Maar D66 wil verder gaan: Nederland langzaam maar zeker laten toegroeien naar een woningmarkt met veel minder verstoring. Dat betekent het aanpakken van de hypotheekrenteaftrek, de overdrachtsbelasting, het eigenwoningforfait, de sociale woningsector en huurregulering. De eerste stappen zijn gezet. Nu moeten we verder vooruit, zodat we voor jaren rust, duidelijkheid en zekerheid brengen.

Verwelkomen initiatief maatschappelijk middenveld. D66 juicht de samenwerking toe van de Woonbond, Aedes, Vereniging Eigen Huis en enkele makelaarsorganisaties om te komen tot een integraal woonplan. Alle spelers erkennen nu dat het nodig is de woningmarkt te hervormen.

Koopwoningen. Met het Begrotingsakkoord is dankzij D66 eindelijk de noodzakelijke beweging in de regels rond de woningmarkt gebracht. D66 wil de hypotheekrenteaftrek beperken en zó vormgeven dat het hebben van schuld niet langer wordt gestimuleerd. D66 gaat daarom uit van (annuïtaire) aflossing van de hypotheek in 30 jaar. Voor bestaande gevallen stellen we voor deze verandering een overgangsregeling van 5 jaar in. Daarmee hebben huizenbezitters de tijd en financiële ruimte om met hun bank nieuwe afspraken te maken en zich aan deze nieuwe regels aan te passen. Verder wil D66 de bevoordeling van de hoogste inkomens verminderen. Het percentage inkomstenbelasting waar tegen afgetrokken mag worden, wordt geleidelijk, elk jaar met 1% beginnend met het toptarief, teruggebracht tot 30% in 2035. Het eigenwoningforfait (een belasting) wordt in onze voorstellen afgebouwd en de overdrachtsbelasting wordt uiteindelijk afgeschaft, beginnend met starters. Met deze lange termijn duidelijkheid wordt gezorgd dat de woningmarkt weer in beweging komt.
De hervormingen rond de fiscale behandeling van koopwoningen zijn voor D66 geen verkapte lastenverzwaring. Alle besparingen vloeien via de opheffing van eigenwoningforfait en de overdrachtsbelasting, en de verlaging van de inkomstenbelasting terug naar de burger.

Huurwoningen. D66 wil de markt voor huurwoningen op gang brengen. Om dat te realiseren willen wij sociale huurwoningen zo waarderen dat woongenot en omgeving meer uitgedrukt worden in de prijs. Scheefwonen moet worden tegengaan door mensen met een hoog inkomen ten opzichte van de sociale huurtarieven de keus te laten om een meer marktconforme huur te betalen. Hierbij moet zoveel mogelijk worden gepoogd om de effecten van de bijbehorende armoedeval te beperken. D66 wil dat de huurtoeslag blijft voor diegenen die het echt nodig hebben. We bouwen hiermee voort op het Begrotingsakkoord.

Woningcorporaties. Deze organisaties moeten terug naar hun kerntaak: het bouwen en beheren van betaalbare sociale huurwoningen. D66 wil dat alle activiteiten daaraan gerelateerd zijn. Verder moet de kwaliteit van bestuur en toezicht omhoog, zodat drama's zoals bij Vestia worden voorkomen. In onze plannen maken sociale huurwoningen een kleiner deel van het totaal aan huurwoningen uit. Een deel van de woningvoorraad wordt omgezet naar vrije sector woningen.

Krimp als kans. Bevolkingskrimp wordt in bepaalde delen van Nederland de nieuwe realiteit. Een omslag in denken is noodzakelijk: van groeien naar gebruiken, bouwen naar reële behoefte en betalen naar werkelijke waarde. Met betrekking tot wonen betekent dit kleiner en flexibeler bouwen in de Randstad, voor eenpersoonshuishoudens. Voor kantoren betekent dit het aanpakken van leegstand en hergebruik stimuleren door het aanpassen van de bouwvoorschriften. D66 kiest voor maatwerk per regio en tussen

gemeenten In krimpgebieden wil D66 bijzondere aandacht voor vitale voorzieningen als zorg en onderwijs die van voldoende kwaliteit en voor iedereen toegankelijk zijn en blijven. In plaats van te concurreren om voorzieningen aan te trekken of behouden, moeten gemeenten samenwerken om kwaliteit en toegankelijkheid te waarborgen. Krimp biedt de kans op meer ruimte en nieuwe kwaliteit.

Hergebruik stimuleren. Om hergebruik en 'inbreiden in plaats van uitbreiden', te stimuleren, wil D66 een heffing op gebruik van open ruimte, waarmee particulieren en bedrijven gestimuleerd worden om hun bestaande eigendom te verbeteren. Het gelijktrekken van de bouwvoorschriften voor kantoren en woningen vereenvoudigt de noodzakelijke aanpassing. Daarbij wil D66 ook het levensloopbestendig bouwen een plaats geven in het Bouwbesluit, zodat er meer woningen komen die geschikt blijven voor zoveel mogelijk fasen van het leven.

Alle nieuwbouw energiezuinig. D66 bevordert duurzame en energiezuinige nieuwbouw en verbouw. Dit vindt onder andere plaats door vergroening van het bouwbesluit en het vereenvoudigen van het (her)benutten van lege gebouwen voor andere functies door het wegnemen van barrières in bestemmingsplannen.

Leegstand voorkomen. Om te bereiken dat enkel naar behoefte gebouwd wordt, wil D66 dat gemeenten, maar ook middenbestuur en rijk betere regie voeren en perverse prikkels wegnemen.

'Please in my backyard'. Veel potentieel voor duurzame energie, bijvoorbeel in wind-op-land, wordt niet gerealiseerd doordat projecten vastlopen door verzet vanuit de lokale bevolking. D66 steunt de ontwikkeling van initiatieven die lokaal draagvlak voor duurzame energie versterken.

Openbaar Vervoer en Mobiliteit

Mobiliteit is een levensbehoefte. Nederland kenmerkt zich door een dicht netwerk van steden, dorpen en wegen. De auto is een belangrijke modaliteit. Door het groeiend aantal auto's en gereden kilometers bereiken we echter wel de grenzen van de capaciteit van ons wegennet. Voor een duurzame samenleving is goed en betrouwbaar openbaar vervoer een belangrijke voorwaarde. Met reistijden en reiscomfort die kunnen concurreren met de auto. Trein, tram, lightrail, bus en OV-fiets kunnen samen zorgen voor een aantrekkelijk, snel, hoogfrequent en eenvoudig toegankelijk transportnetwerk. Goed openbaar vervoer is meer dan een verzameling lijnen, het is een systeem dat – veel meer dan nu – in samenhang moet worden bekeken.

Gebruik openbaar vervoer stimuleren. D66 wil het gebruik van openbaar vervoer stimuleren door het bieden van meer kwaliteit, hogere frequenties, betere aansluitingen van trein, metro, tram, bus en fiets, het aanbieden van gratis internet in de trein en het zorgen voor schone treinen. D66 is voor het tot stand brengen van 'metro-achtige' treinverbindingen tussen de (grote) steden en een uitbreiding van het nachtnet.

Reizigerbelang voorop. Bij NS en bij vervoerders in het stads- en streekvervoer wil D66 dat het reizigersbelang en de betrouwbaarheid een prominente plaats innemen in de kaders die de overheid stelt en de financiële prikkels die zij geeft. D66 wil dat het openbaar vervoer voor iedereen toegankelijk is, onder andere door het toegankelijk maken van materieel, haltes en opstapplaatsen voor minder validen. Daarnaast wil D66 dat de spoorsector hogere prestaties gaat leveren. Betere samenwerking tussen ProRail en gebruikers, vooral NS, is daarvoor noodzakelijk.

Grensoverschrijdend openbaar vervoer. D66 wil dat ook in grensstreken goed openbaar vervoer aanwezig is. Barrières die de ontwikkeling van grensoverschrijdend openbaar vervoer remmen, moeten worden weggenomen.

Goederenvervoer over bestaand spoor. Vooral door het gereedkomen van de Tweede Maasvlakte zal het aantal goederentreinen naar het achterland toenemen. Door het programma PHS zal de toename van goederenvervoer op bepaalde spoorlijnen, zoals de IJssellijn en de Twentelijn, door stedelijk gebied sterk toenemen. D66 wil dat alternatieven en vervoer over water eerst worden benut. D6 is tegen toename van goederenvervoer over bestaande spoorlijnen tenzij voor bewoners langs de betreffende lijnen acceptabele oplossingen gevonden worden inzake trillingshinder, geluidsoverlast, veiligheid, bereikbaarheid en toerisme.

Ruim baan voor de fiets. D66 wil fietsgebruik stimuleren en binnen bereik van grotere groepen mensen brengen. Combinaties met het openbaar vervoer worden door D66 gestimuleerd met P+R voorzieningen op strategische locaties. D66 wil het netwerk van fietsverbindingen verbeteren, onder andere door meer stallingvoorzieningen in stadcentra, dichtbij stations, publieke voorzieningen en bedrijven. D66 wil de verkeersveiligheid voor fietsers verbeteren door het beter inrichten van fietspaden en verkeersstromen. Kwetsbare verkeersdeelnemers, zoals kinderen en oudere fietsers, verdienen speciale aandacht.

Stimuleer het 'nieuwe werken'. D66 moedigt de ingezette trend naar het 'nieuwe werken' aan. Met flexibele werktijden, thuiswerkfaciliteiten, gebruik van nieuwe media, autodelen en spitsmijdprojecten kan de filedruk worden bestreden. Hier liggen in het bijzonder kansen voor ambtenaren en het mkb.

Verkeersveiligheid. Het aantal doden en gewonden in het verkeer neemt toe. Verkeersongevallen zijn de belangrijkste doodsoorzaak onder jongeren. De kosten van alle verkeerongevallen bedragen 13 miljard euro of 2,3% van het BBP. Het is daarom noodzakelijk dat de politie weer,(zoals het geval was voor 2009, alle ongevallen gaat registreren.

Beprijzen Auto- en weggebruik. Het is al decennia duidelijk dat wij anders moeten omgaan met mobiliteit om te zorgen voor minder files, betere bereikbaarheid en minder vervuiling. D66 wil dat mensen betalen voor het gebruik, niet voor het bezit van een auto. Dit kan via beprijzen van rijden en door het afbouwen van fiscale prikkels voor autogebruik. In het Begrotingsakkoord zijn hier eindelijk afspraken over gemaakt. D66 wil dat de politiek zich aan deze afspraken houdt en zo duidelijkheid biedt aan forenzen. D66 zorgt wel dat OV-

forenzen worden ontzien. Op de langere termijn (2016) wil D66 naar een stelsel van kilometerbeprijzen, met duidelijke waarborgen voor privacy en zonder disproportionele uitvoeringskosten en -risico's.

Verbeter bestaande wegen. Voor D66 is verbetering van bestaande (spoor)wegen eerste keus, nieuwe wegen worden alleen aangelegd als deze echte meerwaarde voor het functioneren van netwerken opleveren en aanleg geen onevenredig ruimtebeslag of negatieve invloed op natuurwaarden heeft. Bestaande wegen kunnen beter worden benut, bijvoorbeeld door intelligente verkeerssystemen of het scheiden van doorgaand en regionaal verkeer. Beheerste groei in autoverkeer leidt ook tot beperkte groei van onderhoudskosten van het wegennet. Goede inpassing van nieuwe wegen is bij aanleg een noodzakelijke voorwaarde. Om de concurrentie met het wegvervoer aan te kunnen zal prioriteit worden gegeven aan het opwaarderen van het bestaande spoor.

Milieuvriendelijk reizen aantrekkelijk. D66 wil differentiatie in belastingen voor auto's zodat schone auto's worden gestimuleerd. Het netwerk van laadpalen en ook accuwisselpunten voor elektrische auto's wordt sterk uitgebreid om elektrisch vervoer een reële optie te maken.

Aandacht voor luchtkwaliteit. D66 neemt de gezondheidsrisico's van luchtverontreiniging, vooral langs verkeerswegen, zeer serieus. Verdere maatregelen dienen uitgewerkt en versneld uitgevoerd te worden.

Biobrandstoffen. Biobrandstoffen kunnen, mits duurzaam, een belangrijke bijdrage leveren aan vergroening van onze mobiliteit. Wat D66 betreft wordt in 2020 minimaal 50% van alle biobrandstoffen gewonnen uit afval, algen en restproductie. Daarnaast moet 10% van de brandstoffen in de transportsector op een duurzame manier verkregen zijn. D66 steunt en stimuleert duurzame innovaties op het gebied van logistiek en transport die hier aan bijdragen.

Vrijheid door zelfbeschikking

Als sociaal-liberale partij streeft D66 naar een zo groot mogelijke vrijheid voor het individu om zijn leven vorm te geven naar eigen inzicht. Zelfbeschikking is voor ons een kernwaarde. Wij stellen dit begrip centraal in het besef dat geen mens een eiland is. In een druk land en een complexe samenleving als de onze, raken onze vrijheden elkaar snel. Hierdoor brengt vrijheid altijd verantwoordelijkheid voor het geheel met zich mee. Vrijheid wordt gewaarborgd door een overheid die burgers vrij laat en tegelijkertijd vrij maakt.

Onze vrijheid staat onder druk. Merkwaardig genoeg mede door toedoen van partijen die het woord "vrijheid" zelfs in hun partijnaam hebben opgenomen. Zij knabbelen aan onze rechtsstaat en onze democratie. Maar ook door inbreuken op privacy en dreigende begrenzing van zelfbeschikking.

Nieuwe technologische ontwikkelingen raken de grenzen van de vrijheid en maken de noodzaak van nieuwe afwegingen zichtbaar. In de medische wereld leiden voortschrijdende technieken tot nieuwe keuzemogelijkheden en dilemma's. In de digitale wereld is door registratie, bewaren en koppeling van gegevens een nieuw domein van transparantie betreden. D66 vindt het noodzakelijk dat ons perspectief op vrijheid en zelfbeschikking mee ontwikkelt met deze veranderende realiteit.

Zelfbeschikking in de gezondheidszorg

Voortschrijdende kennis en technologie in de gezondheidszorg bieden nieuwe mogelijkheden. Dat wil niet zeggen dat alles maar moet omdat het kan. De zeggenschap over belangrijke medische keuzes ligt bij de patiënt, die met de arts een afweging maakt. Zoals gezegd staat zelfbeschikking voor D66 centraal. De juiste informatie over genezingskansen en behandelingsrisico's is daarbij essentieel.

Voltooid leven. Ouderen die tot de conclusie komen dat hun leven voltooid is, moeten zelf kunnen bepalen hoe en wanneer ze willen sterven. D66 vindt dat stervenshulp onder strikte voorwaarden van zorgvuldigheid en toetsbaarheid in die situatie mogelijk moet worden. Art. 294, lid 2, Wetboek van Strafrecht, dat hulp bij zelfdoding en het verschaffen van middelen daartoe strafbaar stelt, moet van D66 worden aangepast zodat wie na zorgvuldige afweging, op basis van vrijwilligheid en onbaatzuchtigheid, middelen en/of begeleiding verschaft aan iemand die op grond van eigen overwegingen het leven wil beëindigen, niet langer strafbaar is. Ook voor pasgeborenen die ernstig, ondraaglijk en uitzichtloos lijden behoort actieve levensbeëindiging in overleg tussen ouders en neonatologen tot de mogelijkheden.

Thuis of in een hospice sterven. Veel mensen overlijden in een ziekenhuis, terwijl ze liever in een vertrouwde omgeving zouden sterven. D66 wil dat door artsen meer en beter wordt voorgelicht over de mogelijkheid van het sterven in een hospice. Onnodige barrières voor thuis sterven moeten weggenomen worden.

Invoeren verwijsrecht euthanasie. D66 wil een initiatiefwetsvoorstel indienen om het verwijsrecht voor euthanasie wettelijk vast te leggen. Artsen die een verzoek om euthanasie van een patiënt niet willen inwilligen, worden verplicht te verwijzen naar een collega die zo'n verzoek wel in behandeling neemt.

Actief donorregistratiesysteem (ADR). D66 wil het ADR invoeren. Dit is een systeem van orgaandonatie waarin iedereen die zich na herhaalde oproepen niet laat registreren in het Donorregister, automatisch als donor geregistreerd wordt. Als een actief geregistreerde donor overlijdt, hoeven artsen geen toestemming te vragen aan de nabestaanden. Nabestaanden hebben geen vetorecht over de autonome keuze van hun dierbare, maar worden uiteraard wel respectvol betrokken. Daarnaast moet levende nierdonatie, binnen Nederland, eenvoudiger worden. Verder wil D66 een einde aan de ongelijke behandeling van homo- en biseksuele mannen bij bloed- en orgaandonatie.

Voorkomen onnodige behandelingen. De vraag aan welke behandeling een patiënt - zeker in zijn laatste levensfase - nog blootgesteld wordt, wordt steeds belangrijker. Een behandeling kan een medisch risico zijn, zoals operaties, en is niet altijd in het belang van de patiënt. D66 wil dat patiënten in hun laatste levensfase goed geïnformeerd worden over de meerwaarde die een behandeling voor hen nog heeft. Het voeren van een goed gesprek tussen arts en patiënt over behandeling moet in deze gevallen de standaard zijn.

Invriezen eicellen mogelijk. Indien bewezen veilig en effectief, ziet D66 in principe geen bezwaar tegen het (op eigen kosten) invriezen van eicellen op sociale indicatie. Deze procedure moet plaatsvinden na zorgvuldige voorafgaande informatie over de gezondheidsrisico's van het moederschap op hogere leeftijd. D66 wil ook de eis opheffen die stelt dat bij draagmoederschap de ei- en zaadcellen van de wensouders zelf zijn, opdat homostellen gelijke rechten krijgen. In het verlengde hiervan staat D66 open voor bemiddeling bij draagmoederschap, met eventuele financiële compensatie, mits hiervoor een correct juridisch-ethisch kader wordt ontwikkeld en er sprake is van compensatie en niet van commercieel draagmoederschap.

Zinvolle prenatale screening aanbieden. D66 wil dat zinvolle prenatale screening wordt aangeboden én vergoed aan alle zwangeren, ook aan vrouwen onder de 35 jaar. De screening kan uitgebreid worden naar specifieke aangeboren afwijkingen. D66 wil dat zwangere vrouwen structureel echoscopisch onderzoek (SEO) op 20 weken aangeboden blijven krijgen.

Wetenschappelijk onderzoek embryo's onder voorwaarden. Voor D66 is wetenschappelijk onderzoek met embryo's onder voorwaarden aanvaardbaar, bijvoorbeeld naar ernstige genetische aandoeningen. D66 pleit voor afschaffing van het verbod hierop. Ten aanzien van embryoselectie vindt D66 dat mensen met een kinderwens die het risico lopen een ernstige genetische aandoening door te geven aan hun nageslacht de mogelijkheid moeten hebben om in samenspraak met de arts te bepalen of pre-implantatie genetische diagnostiek ('embryoselectie') zinvol kan zijn.

Abortus en overtijdbehandeling in overleg met arts. Als een vrouw ongewenst zwanger raakt, beslist zij in samenspraak met de arts of zij haar zwangerschap wil voortzetten of niet. D66 is voor het afschaffen van de wettelijke bedenktijd voor abortus van 5 dagen. De 24 weken grens voor abortus blijft bij D66 gehandhaafd. Goede informatie is van belang voor een afgewogen beslissing. D66 ziet geen reden de overtijdbehandeling onder de abortuswet te laten vallen. D66 wil dat de toegankelijkheid van medicamenteuze abortus verbetert, bijvoorbeeld doordat de huisarts de abortuspil voor kan schrijven.

Privacy beschermen

Vrijheid begint met het recht op de eigen levenssfeer. Door toenemende dataregistratie en voortschrijdende techniek staat de privacybescherming onder druk. Om de privacy van burgers te beschermen is een aantal maatregelen nodig.

Laagdrempelige klachtenregeling. Private partijen die persoonsgegevens gebruiken voor commerciële doeleinden moeten verplicht een eenvoudig toegankelijke klachtenregeling opzetten. Hetzelfde geldt voor publieke organisaties die persoonsgegevens gebruiken voor een efficiënte bedrijfsvoering.

Procederen in groepsverband. D66 wil dat burgers in groepsverband kunnen procederen tegen onrechtmatig gebruik van persoonsgegevens.

Privacy impact analyses. Projecten waarbij de opslag van persoonlijke informatie een rol speelt, moeten van D66 worden onderworpen aan 'privacy impact analyses'. Bovendien moeten *'privacy by design*' en '*privacy by default*' het uitganspunt zijn bij grote informatiseringsprojecten: rechtsbescherming en controle moeten integraal onderdeel zijn van systemen van zowel publieke als private partijen en privacyvriendelijke instellingen dienen standaard 'aan' te staan. Databanken met gegevens van miljoenen Nederlanders moeten optimaal worden beveiligd en regelmatig worden gecontroleerd.

Niet van iedereen vingerafdrukken opslaan. D66 wil geen opslag van vingerafdrukken die bijvoorbeeld verkregen worden bij de aanvraag van een nieuw paspoort.

Niet zonder toestemming koppelen dossiers. D66 vindt dat verschillende dossiers niet zonder toestemming van individuele burgers gekoppeld mogen worden en dat burgers altijd hun eigen data moeten kunnen inzien en corrigeren: persoonsgegevens zijn eigendom van het individu, niet van de overheid.

Sterke Europese privacy-wetgeving. D66 streeft naar een ingrijpende modernisering en versterking van Europese wetten voor de bescherming van persoonsgegevens. Een uniforme set, eenvoudige en flexibele regels voor heel Europa is goed voor burgers en bedrijven. Deze regels gelden evenzeer voor publieke als voor private gebruikers. Beginselen als doelbinding, dataminimalisatie, toestemming en transparantie staan hierbij centraal. D66 wil dat de overheid stevig optreedt tegen misbruik en onzorgvuldig behandelen van

persoonsgegevens en paal en perk stelt aan het data-graaien door niet EU-landen in data van en over Europese burgers.

Privacytoezicht krijgt tanden. D66 wil het College Bescherming Persoonsgegevens omdopen tot de Nederlandse Privacy Autoriteit. Met het mandaat en de middelen om klachten over privacyschending in behandeling te nemen, hulp te bieden aan slachtoffers van schending van de persoonlijke levenssfeer en boetes op te leggen bij het overtreden van de Wet Bescherming Persoonsgegevens. Deze boetes kunnen ook gepubliceerd worden. Benoeming van het bestuur loopt via de Tweede Kamer om onafhankelijkheid te garanderen. D66 wil dat het Meldpunt Datalekken ook onder deze autoriteit zal vallen. D66 wil deze autoriteit de ruimte bieden om haar bestaande en nieuwe mandaat optimaal toe te passen. Om te zorgen dat meer bevoegdheden ook leiden tot effectiever toezicht, dienen de recente bezuinigingen op het CPB te worden teruggedraaid. Ook dienen ruimere verantwoordelijkheden voor de nieuwe autoriteit gestaafd te worden met voldoende financiële middelen.
De verantwoordelijkheid voor privacy-gerelateerde onderwerpen zal worden overgeheveld van het ministerie van Veiligheid en Justitie naar het miniserie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, als hoofdverantwoordelijke voor grondwetszaken.

Digitale vrijheden beschermen
Internet is in razendsnel tempo uitgegroeid tot een steeds belangrijker deel van ons dagelijks leven. Die ontwikkeling zal de komende jaren verder doorzetten. Nu is het moment om essentiële keuzes te maken over hoe we willen dat ons internet is ingericht om onze individuele vrijheden te garanderen. Daarbij moet de overheid in overleg met consumenten en bedrijven duidelijkheid bieden over en grenzen stellen aan online veiligheid en privacy.

Cookiewet is een goed begin. D66 is blij dat de privacy van individuele internetgebruikers meer aandacht heeft gekregen door de invoering van de cookiewet. Tegelijk blijkt dat de wet in de huidige vorm lastig na te leven en te handhaven is. Ook kiezen veel gebruikers voor de makkelijke weg dat de verdiensten van de wet teniet doen. D66 onderzoekt daarom andere mogelijkheden om door middel van stimulering of regulering aanbieders van webdiensten te bewegen de privacy van hun gebruikers te respecteren. Iedere gebruiker moet in staat zijn voor zijn eigen privacy te kiezen, ook als hij niet begrijpt wat een cookie is.

Grondrechten gelden onverkort op internet. D66 wil dat alle legale informatie op het internet voor alle internetters, in Nederland en wereldwijd toegankelijk blijft. Digitale dienstaanbieders worden niet gedwongen om informatie zonder rechterlijke toetsing te verwijderen, en er is geen voorafgaande controle op of filtering van informatie. Het beginsel van netneutraliteit moet strikt worden gegarandeerd, ook in landen met een repressief regime. D66 streeft er verder naar dat iedereen eigenaar blijft van zijn eigen persoonsgegevens en vindt het belangrijk het bewustzijn te vergroten dat persoonsgegevens soms een betaalmiddel zijn voor ‘gratis’ diensten op het internet. Bedrijven moeten van D66 duidelijker inzage gaan geven in de gegevens die zij van een persoon hebben. Het heimelijk verzamelen en verhandelen van

persoonsgegevens zonder duidelijke toestemming wordt aan banden gelegd. Internetters kunnen hun data of complete profiel meenemen naar andere aanbieders of laten wissen.

Afschaffen bewaarplicht telecomgegevens. De Europese bewaarplicht telecommunicatiegegevens verplicht telecombedrijven om tot twee jaar lang van ieder abonnee bij te houden mt wie deze persoon contact heeft gehad en vanaf welke locaties. Deze regel schendt de privacy en communicatievrijheid van miljoenen burgers, zonder dat duidelijk is of dit enig effect heeft op de veiligheid. D66 zal in Europa pleiten voor de afschaffing van de bewaarplicht en de werking van de regels in Nederland opschorten.

Cybersecurity. D66 wil dat Nederland beschikt over voldoende competenties en capaciteit op het gebied van cybercrime. Onder digitale veiligheid verstaat D66 ook bescherming tegen digitale oorlogsvoering en dreigingen als spionage, sabotage, terrorisme en cybercrime. D66 wil dat Nederland die bescherming in internationaal verband oppakt. Nieuwe cybersecurity maatregelen moeten gebaseerd zijn op reële en verifieerbare dreigingen en digitale bevoegdheden dienen te worden vastgelegd in de wet. Gewaakt moet worden voor sluipende uitbreiding van het begrip cybercrime. Daarbij moeten maatregelen die in potentie grondrechten inperken worden voorafgegaan door een effectanalyse. Dergelijke maatregelen moeten altijd aantoonbaar effectief en proportioneel zijn en na bepaalde termijn aflopen. Ten aanzien van internet-tapverzoeken door justitie wil D66 dat de notificatieplicht blijft en worden geen verdergaande aftapbevoegdheden voor internet mogelijk.

ICT van overheid. D66 wil standaard websecurity-richtlijnen voor de overheid waar alle rijksapplicaties aan moeten voldoen. Er dienen richtlijnen te worden ontwikkeld voor het melden van veiligheidslekken van websites door derden. D66 wil dat de Nederlandse overheid voorloper is op het gebied van open data door data beschikbaar te stellen zolang deze niet onder de uitzonderingsgronden van de Wet openbaarheid van bestuur vallen of in strijd zijn met de Wet bescherming persoonsgegevens. Hierbij moet worden toegewerkt naar een beleid van uitvoeren of uitleggen waarbij openbaarheid het uitgangspunt is. De internetgerelateerde en digitale onderwerpen zoals internet en telecommunicatie moeten binnen het openbaar bestuur onder de verantwoording worden gebracht van het ministerie van Economie Landbouw en Innovatie, want deze ‘groeiminister’ wordt dan verantwoordelijk voor alle groei onderwerpen, zoals export, innovatie en ICT. D66 vind dat de digitale agenda één van de beleidsterreinen moet zijn die wordt besproken tijdens de ministerraad.
D66 is voorstander van het snel introduceren van veilig en betrouwbaar digitaal stemmen waarbij transparantie van het stemproces is gewaarborgd.

Auteursrecht en media online. Het auteursrecht mag niet leiden tot een inperking van de internetvrijheid. Er is op Europees niveau een aanpassing van het auteursrecht nodig aan de moderne tijd. D66 denkt hierbij aan het radiomodel voor muziek. De handhaving van het auteursrecht online mag niet leiden tot een inperking van internetvrijheid, in het bijzonder het recht op vrijheid van meningsuiting. Er is op Europees niveau een aanpassing van het auteursrecht nodig aan de moderne tijd. D66 zal zich inzetten voor de ontwikkeling van

nieuwe verdienmodellen voor artiesten en is tegen het introduceren van repressieve maatregelen zoals een downloadverbod, websiteblokkades, afsluiting van internet of monitoring van surfgedrag. Daarom stemt D66 tegen het ACTA-verdrag. Verder wil D66 dat verschillende Nederlandse auteursrechtenorganisaties samenwerken zodat de kosten verlaagd kunnen worden en er voor grote groepen gebruikers één aanspreekpunt ontstaat. Deze samenwerkende organisaties moeten een onafhankelijke, transparante beroepsmogelijkheid kennen om onrechtvaardige afdrachten te voorkomen. D66 wil dat e-boeken en audioboeken onder het lage BTW-tarief vallen, net als papieren boeken..

Vrijheid door recht

Een mens kan niet vrij zijn zonder recht. Daarom is de rechtsstaat al sinds onze oprichting een kernprioriteit voor D66. Mensen laten hun vrijheid door de staat inperken om hun vrijheid te beschermen. Zij moeten erop kunnen vertrouwen dat de staat zijn macht niet misbruikt. Die macht is nooit vanzelfsprekend en moet altijd kritisch worden bevraagd en gecontroleerd en gebaseerd zijn op principes als rechtszekerheid.
Een rechtsstaat die de vrijheid van mensen beschermt, met een democratisch gecontroleerde macht en gewaarborgde mensenrechten, is een voorwaarde. Zonder een goed functionerende rechtsstaat en democratie bestaat vrijheid niet. Daarom verdedigt D66 de rechtsstatelijke waarden en de democratie in Nederland hartstochtelijk en streven wij ze na in de rest van de wereld. Onze voorstellen met betrekking tot rechtspraak, veiligheid en politie, maar ook internationale samenwerking, defensie en asiel, vinden hun basis in dit streven.

Recht
De belangrijkste bescherming voor de rechtsstaat wordt gevormd door een onafhankelijk, onpartijdig en effectief stelsel van preventie, veiligheid, handhaving, opsporing en vervolging, ingebed in onbetwistbare grondrechten. Voortdurende alertheid, onderhoud en actie nodig is om deze te beschermen.

Scheiden veiligheid en vervolging. D66 vindt het onwenselijk de verantwoordelijkheid voor veiligheid en handhaving (politie) en die voor vervolging (OM en rechtbank) onder één eindverantwoordelijke te brengen. D66 kiest er voor deze rollen expliciet te scheiden en opnieuw onder te brengen in separate ministeries. De garanties voor rechtsstatelijkheid wegen zwaarder dan mogelijke efficiëntiewinst.

Toegankelijke, onpartijdige en deskundige rechtspraak. D66 staat pal voor goede en toegankelijke rechtspraak. De kosten van procedures, zoals griffierechten, moeten door mensen op te brengen zijn, en de gefinancierde rechtsbijstand voor mensen met een smalle beurs moet in stand blijven. Digitalisering, procesinnovatie en camera's in de rechtszaal kunnen bijdragen aan toegankelijkheid. Digitalisering kan ook een eenvormiger en versimpelde procedure in civiel- en bestuursrecht mogelijk maken. Dit moet ook een verkorting van de doorlooptijden mogelijk maken, wat bijdraagt aan een versterking van de rechtsstaat. Om dit ook daadwerkelijk te implementeren worden de doorlooptijden per rechtbank en per type rechtszaak openbaar.
Ter versterking van de onafhankelijkheid van rechters wil D66 dat het nevenfunctieregister actueel en volledig is, en worden klachten door een onafhankelijke instantie behandeld. Rechters moeten de kans krijgen zich te ontwikkelen door opleiding en doorstroming. Ook tot inhoudelijk specialist. D66 is voorstander van de mogelijkheid om externe deskundigen in de zittingskamer te betrekken. D66 is voorstander van beter facilitering van de Europees- en internationaalrechtelijke oriëntatie van rechters. Ten aanzien van de rechterlijke organisatie ondersteunt D66 de bestuurlijke opschaling van de gerechten conform de nieuwe gerechtelijke kaart.

Bestrijden criminaliteit. D66 wil dat politie zichtbaar aanwezig is op straat en vindt het vooral belangrijk dat criminelen opgespoord, gearresteerd en veroordeeld worden. Daar is nog wel een slag te slaan door het doen van aangifte eenvoudiger te maken, ondersteund met een aangiftevolgsysteem. Vervolgens moet de pakkans omhoog. D66 wil een betere aanpak van georganiseerde criminaliteit zoals mensenhandel, drugshandel, kinderporno en financieel-economische en milieudelicten. Het uitbreiden van de inzet van digitale middelen en digitale kennis en vaardigheden van opsporingsambtenaren kan hier een waardevolle bijdrage aan leveren.

Bestrijden gedwongen prostitutie. D66 bepleit meer opsporingscapaciteit voor de bestrijding van mensenhandel en wil het gedwongen prostituees makkelijker maken uit hun beroep te stappen, met gespecialiseerde opvang voor deze slachtoffers van mensenhandel. Om dat te bereiken wordt gezorgd voor voldoende opvang, zorg en begeleiding van slachtoffers. Voor niet-EU-onderdanen biedt de B9-regeling voor slachtoffers van mensenhandel uitkomst. D66 is tegen het inperken van deze regeling. Slachtoffers werken pas mee aan de aanpak van daders als we ze zekerheid en veiligheid kunnen bieden. D66 wil daarom de Wet Regulering Prostitutie niet invoeren.

Afschaffen wietpas.
D66 is voor afschaffing van de landelijke wietpas want deze bevordert illegale straathandel en drugsoverlast en is discriminerend voor en tast de privacy aan van coffeeshopbezoekers. De wietpas zorgt er voor dat er geen scheiding meer is van de hard- en softdrugsmarkten. Dit is tegen het beleidsuitgangspunt van 'harm reduction' van het gedoogbeleid. D66 wil dat de teelt van cannabis wordt gelegaliseerd en gereguleerd zodat teelt en verkoop worden geregeld via een gesloten en belastingplichtige (coffeeshop)keten, waaruit zware criminelen worden geweerd. D66 wil daarom dat het kabinet wetenschappelijke experimenten van gemeenten om 'achterdeur' van de coffeeshops te regelen mogelijk maakt en niet bij voorbaat afwijst.
Voor wat betreft het drugsbeleid gaat D66 op de langere termijn verder. D66 is voor het decriminaliseren van het gebruik van alle drugs. Productie, handel en verkoop dienen op een verstandige wijze gereguleerd te worden. Hierbij dient recht te worden gedaan aan de grote verschillen tussen de verschillende drugssoorten.

Stevig tegen geweld. Bestrijding en bestraffing van geweld heeft onze prioriteit. Naast stevig optreden tegen geweld bij overvallen en inbraken wil D66 huiselijk geweld vroeg signaleren. Scholen, zorginstellingen en politie moeten nauwer samenwerken om dit soort geweld eerder op te sporen. Het meeste geweld tegen vrouwen vindt plaats binnen de eigen familie. Scholen, zorginstellingen en politie moeten nauwer samenwerken om dit geweld eerder op te sporen. Verbaal of fysiek geweld tegen homo's, lesbiennes of andere minderheden is voor D66 onacceptabel. Het motief bij geweldsdelicten, zoals homofobie of racisme, moet altijd worden geregistreerd om daders beter te kunnen opsporen en vervolgen. Daarnaast wil D66 voorlichting rond (seksuele)diversiteit op scholen, om zulke vormen van geweld te voorkomen.
D66 accepteert geen geweld tegen functionarissen met een publieke taak. Gemeenteambtenaren, onderwijzend personeel, hulpverleners, politieagenten, etc. vervullen een publieke taak en zij moeten daarin

beschermd en gesteund worden. Verbaal of fysiek geweld tegen deze functionarissen is dan ook onacceptabel.

Meer preventie en pakkans omhoog. De pakkans moet omhoog. Daarvoor moet worden geïnvesteerd in ICT bij de politie, zodat burgers makkelijker aangifte kunnen doen via internet, en zijn onder andere meer rechercheurs en forensisch deskundigen nodig. D66 wil ook investeren in het informeren van mensen over hoe zij zelf kunnen bijdragen aan hun eigen veiligheid en die van hun directe leefomgeving. D66 geeft de voorkeur aan de aanpak van verloedering en onveilige plekken en de inzet van politiemensen op straat, maar legt anderzijds geen taboe op de inzet van instrumenten zoals cameratoezicht, mits de privacy hierbij voldoende is gewaarborgd. Hierbij wil D66 altijd werken met wetgeving die op een bepaald moment afloopt.

Straffen. D66 ziet straf als een kernonderdeel van een werkend rechtssysteem, ter voorkoming van herhaling, als afschrikking en als vergelding. D66 is echter tegen minimumstraffen. Daarmee zou de rechter de mogelijkheid ontnomen worden om in een specifiek individueel geval een passende straf op te leggen. Reclassering blijft een prominente rol vervullen. D66 wil dat bij een taakstraf herstel van de aangerichte schade en een zichtbare positieve bijdrage aan de samenleving worden geleverd. D66 vindt dat vergoeding van deze schade door daders of hun ouders de regel moet zijn. In geval van straf bij jeugdigen moet van D66 goed naar de situatie gekeken worden en waar nodig ook meteen gezinszorg worden opgestart.

OM en Politie gericht op delicten. D66 wil dat het Openbaar Ministerie zich weer richt op haar kerntaak: het leiding geven aan de opsporing en het vervolgen van strafbare feiten. Alle andere taken zoals rechtspreken moeten waar mogelijk worden afgebouwd. D66 wil minder administratieve verplichtingen, slimme ICT en meer gerichte acties bij de politie. Agenten zijn hierdoor meer op straat en effectiever. Juist ook ‘s avonds. Verder is D66 voor invoering van een nationale politie waar ook buitengewone opsporingsambtenaren, zonder beschikking over geweldsmiddelen, in moeten worden ondergebracht.

Politie werkt samen in Europese context. D66 streeft naar versterking van de politie- en justitiesamenwerking binnen de EU. De EU moet een rechtsruimte worden. Daartoe moet nog veel gebeuren op het gebied van gemeenschappelijke regels, maar ook en vooral op het gebied van wederzijds vertrouwen. Samenwerking van politie en justitie met Europol en Eurojust moet hiervoor in de komende periode worden gemaximaliseerd. D66 is voorstander van het versterken van het gezag en de controle op het gezag van burgemeester en gemeenteraad in het lokale veiligheidsbeleid.

Vrije meningsuiting . Haat zaaien en het oproepen tot geweld is strafbaar, daarbuiten is er geen wettelijke beperking op de vrijheid van meningsuiting. D66 wil daarom bijvoorbeeld het verbod op smadelijke godslastering schrappen. D66 verzet zich tegen het in onze ogen onredelijke gewicht dat aan de bescherming van weigerambtenaren gegeven wordt versus het recht van homostellen om te trouwen. Er komt na jaren wachten een eind aan de mogelijkheid tot weigeren.

Geen boerkaverbod. D66 ziet geen aanleiding voor het boerkaverbod. Mensen zijn vrij in hun kledingkeuze. Als het gaat om arbeid, dan mogen wel eisen aan gesteld worden. Zo kan er bepaalde kleding worden voorgeschreven omwille van de hygiëne, de veiligheid of de neutraliteit die een bepaalde functie moet uitstralen.

Gewelddadig extremisme tegengaan. D66 wil dat gewelddadig extremisme van religieuze, extreem-rechtse en extreem-linkse groepen op tijd wordt opgespoord. Signalen van onderwijsinstellingen, politie en maatschappelijk werk moeten effectief worden samengebracht. Om dit te bereiken moeten landelijke en lokale diensten nauwer samenwerken.

Uithuwelijken strafbaar. D66 wil dat het gedwongen uithuwelijken strafbaar wordt.

Moderniseren regels ouderschap. D66 wil gelijke kansen voor mannen en vrouwen in de opvoeding en zorg van hun kinderen tijdens en na afloop van een relatie. Procederen over ouderschap moet teruggedrongen worden ten faveure van mediation en omgangsbegeleiding. D66 vindt het in het belang van het kind dat ouders in geval van echtscheiding via een ouderschapsconvenant tot co-ouderschap komen. D66 wil ook de partneralimentatie en het huwelijksvermogensrecht moderniseren ter bevordering van zelfredzaamheid. Verder moet van D66 het ouderschap van rechtswege worden opengesteld voor de lesbische duomoeder.

Verplicht vaststellen wilsbekwaamheid erflaters. D66 wil dat notarissen bij het opstellen van elk testament de wilsbekwaamheid van de erflater onderzoeken volgens het Stappenplan van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie ten behoeve van notariële dienstverlening uit 2006.

Een gastvrij Nederland

D66 wil in asielzaken rechtvaardig en humaan zijn. D66 streeft naar een Europese Unie waarin de asielaanvragen evenredig verdeeld worden.

Integratie en inburgering. Integreren betekent voor D66 meedoen. Daarom verwachten wij van immigranten dat ze de taal leren, een diploma halen of een baan zoeken en zich aan de regels houden. Werken is dé drijvende kracht achter geslaagde integratie. En we verwachten van autochtonen dat ze nieuwkomers een eerlijke kans geven. Integratie ligt primair bij de nieuwkomer, maar moet wel van twee kanten komen.
D66 gaat hierbij uit van het individu. Wij beoordelen mensen niet op basis van achtergrond, kleur of geloof, maar op grond van wat ze doen. Verdraagzaamheid is de sleutel. Dat betekent niet dat we alles maar goed vinden. Waar nodig stellen we volstrekt duidelijke grenzen.
Inburgering bereidt mensen voor op onze samenleving.D66 wil dat grondrechten zoals gelijkheid van homo's onderdeel uitmaken van het inburgeringsexamen. Het intrekken van de verblijfsvergunning bij het niet slagen voor de inburgeringscursus is buitenproportioneel en strijdig met het internationaal recht. D66 schrapt deze regel.

Snelle afhandeling procedures. D66 vindt dat de overheid uiterlijk binnen drie jaar moet beslissen over het verblijfsrecht van de asielzoeker. Een sanctie, bijvoorbeeld in de vorm van een dwangsom, verschaft daarbij de nodige prikkels voor snelheid. Als na een asielprocedure blijkt dat er geen recht op bescherming bestaat, moet de overheid duidelijk zijn: de vreemdeling moet terug naar zijn land van herkomst.

Asielzoekers leren en werken. D66 wil dat het voor asielzoekers in de periode waarin zij wachten op duidelijkheid, mogelijk is om te leren en te werken. Dit bevordert hun zelfstandigheid en is tevens in het belang van de Nederlandse samenleving. Van D66 mogen schoolgaande asielzoekers hun opleiding, inclusief stage, afmaken.

Voor een zogenaamde 'wortelingswet' voor kinderen. Als asielkinderen al meer dan 8 jaar in Nederland verblijven en geworteld zijn, dan mogen ze van D66 met hun ouders blijven. Bij het vreemdelingenbeleid moeten gezinnen met kinderen op één goed gefaciliteerde en duurzame plek opgevangen worden, in plaats van de talrijke verhuizingen die deze gezinnen thans veelal ondergaan.

Beperk asiel detentie. Asielzoekers mogen, in afwachting van de uitkomst van hun asielprocedure, niet langer dan vier weken gedetineerd worden. D66 wil geen kinderen in de cel; voor hen moet altijd een alternatief gezocht worden.

Europees asielsysteem. D66 wil dat Nederland zich inzet voor het snel completeren van het Europees Asielsysteem. De nadruk moet hierbij liggen op een gelijke kans om toegelaten te worden in de Europese Unie en een eerlijke verdeling van asielzoekers over de lidstaten. Nu zijn de verschillen in procedures en hun uitkomsten te groot en worden lidstaten aan de grens van Europa, zoals Italië en Griekenland, te zwaar belast. Dit leidt tot illegaliteit, mensenrechtenschendingen en onzichtbare migratiestromen. Ook asielzoekers en de kinderen van asielzoekers hebben rechten. Die rechten liggen vast in internationale verdragen en Europese afspraken. Nederland moet zich hier strikt aan houden.

Gezinshereniging vereenvoudigen. D66 wil geen nieuwe obstakels voor gezinshereniging en –vorming en afschaffing van alle regels op dit punt die strijdig zijn met verdragsrechtelijke verplichtingen. Verblijfsvergunningen moeten minimaal voor 10 jaar gelden. De leges van verblijfsvergunningen moeten op korte termijn verlaagd worden naar een bedrag dat in verhouding staat tot de aanvraag van een paspoort. Het heffen van leges mag er niet toe leiden dat het recht op een gezinsleven beperkt wordt. D66 wil dat de uitvoering van de regels voor gezinshereniging tussen lidstaten van de Europese Unie vergaand worden geharmoniseerd.

Internationale veiligheid en defensie

Een goede internationale rechtsorde en veiligheid wereldwijd zijn niet alleen in ons eigen belang, maar vormen de basis voor vrede, vrijheid en welvaart die wij aan alle mensen gunnen. De rechtsstatelijke benadering heeft voor D66 binnen internationale betrekkingen en kwesties van oorlog en vrede de primaire

en leidende rol, ondanks dat het internationaal recht niet volmaakt is en daarom niet altijd doorslaggevend kan zijn.

Mensenrechten en rechtspraak. D66 wil dat de Nederlandse overheid actief werkt aan het nakomen van de rechten van de mens in de hele wereld. Voor D66 zijn mensenrechten universeel: ze gelden voor iedereen, altijd en overal. Extra aandacht voor de rechten van minderheden, zoals LHBT, emancipatie en mensen met een handicap, is hier een onderdeel van. D66 spreekt het (inter)nationale bedrijfsleven aan op hun verantwoordelijkheid met betrekking tot mensenrechten. D66 wil dat Nederland agenderend optreedt met betrekking tot het snel ratificeren en implementeren van internationale mensenrechten afspraken en dat Nederland bedreigde verdedigers van mensenrechten snel tijdelijke opvang biedt. Rechtspraak en waarheidsvinding kunnen deel uitmaken van het voorkomen en beëindigen van conflicten. Wij willen dat Nederland hier, met Den Haag als juridische hoofdstad van de wereld, een belangrijke bijdrage blijft leveren. Elke poging tot het inperken van de bevoegdheden van het Mensenrechtenhof in Straatsburg wijst D66 af.

Beter samenwerken in en tussen EU, NAVO en VN. De EU en de NAVO zijn voor D66 strategische partners die elkaar aanvullen in het gebruik van diplomatie, ontwikkelingshulp en militaire middelen. De NAVO zal zich, behalve op de veiligheid van haar lidstaten, van D66 vooral moeten richten op vredesoperaties, op verzoek en onder mandaat van de VN. D66 wil meer aandacht voor de haalbaarheid en uitvoerbaarheid van militaire missies en voor de gemeenschappelijke criteria omtrent het verlaten van het conflictgebied. De taken bestaan onder meer uit het trainen van politie, het opleiden van militairen en de bescherming van de rechtsstaat en goed bestuur. Ook moet bij vredesoperaties onder alle omstandigheden de burgerbevolking in het operatiegebied worden beschermd. Evenzeer wil D66 dat Nederland zich inzet voor VN-resolutie 1325 waarbij het zowel gaat om de bescherming van vrouwen als om het ondersteunen van vrouwen in hun rol als *change-makers* in het bewerkstelligen van vrede en veiligheid. D66 wil bevorderen dat lidstaten meer naar draagkracht meebetalen aan NAVO en EU-missies, ook als ze niet aan die missies deelnemen.

Strenge eisen aan militaire inzet. D66 wil dat er strenge eisen worden gesteld aan Nederlandse militaire inzet. Deze inzet kan alleen onder strikte voorwaarden plaatsvinden. Het Toetsingskader is leidend. Bescherming van burgers wordt verankerd in het Toetsingskader. Een mandaat in overeenstemming met internationaal recht is voor D66 noodzakelijk, inzet past alleen binnen een heldere (internationale) strategie en lange termijn visie en als alle geweldsloze opties uitgeput zijn. Militaire inzet of politieke steun aan een conflictsituatie behoeft een ruime meerderheid in de Tweede Kamer en alle militaire of politieke steun aan een conflict (-operatie) moet in deze Kamer worden geëvalueerd. Het uitgezonden personeel moet voor de te verrichten taken adequaat zijn getraind en moet in voldoende mate kunnen beschikken over in goede staat verkerend, voor die taken benodigd, materiaal.

Nieuwe defensienota. D66 wil dat de regering een nieuwe Defensienota opstelt waarin voor de volgende 10 jaar het ambitieniveau van de Nederlandse krijgsmacht wordt uitgewerkt, en waarin de daarvoor benodigde organisatie en middelen worden beschreven.

Krachtige krijgsmacht in Europees verband. D66 wil dat landmacht, luchtmacht en marine elkaar binnen een missie kunnen aanvullen en/of ondersteunen. De krijgsmacht wordt ingericht ter ondersteuning van 3D (Development, Diplomacy & Defence)- beleid. Wij willen dat de regering zich binnen de Europese Unie actief inspant om stapsgewijs de nationale defensiestructuren aan te passen om zo de nationale militaire middelen op een veel efficiëntere en effectievere wijze in te zetten. Gemeenschappelijke Europese defensiebudgetten worden ingezet voor onderzoek, technologische ontwikkeling, wapenaankoop en onderhoud van materieel. D66 kiest daarbinnen voor specialisatie van de eigen krijgsmacht. Alleen dan kunnen slagkracht en kwaliteit voldoende gewaarborgd worden. Verder bezuinigen met een kaasschaaf is geen optie.

Veteranen. Voor veteranen wil D66 goede opvang en begeleiding. Wij tonen waardering voor hun inzet en offers.

Vervanging F16 op lange termijn. D66 wil in de komende kabinetsperiode de huidige F16-vloot niet vervangen. Om te komen tot een afgewogen oordeel in 2013 vindt er een herijking plaats van de kandidatenvergelijking uit 2008. De vervanging van de F16 moet van D66 een hoge Europese bijdrage hebben..

Kernwapenvrije wereld. Wij willen dat kernwapens uit Nederland verwijderd worden. D66 steunt initiatieven om ook in de rest van de wereld het aantal kernwapens sterk terug te dringen of volledig te verwijderen. Handhaving en versterking van afspraken over non-proliferatie horen hier bij. Daarnaast bepleit D66 beperking van ontwikkeling, handel in en bezit van kleine wapens, clusterbommen en landmijnen en strenge maatregelen tegen wapensmokkel. Nederland blijft een voorstander van een robuust wapenhandelsverdrag en een betere naleving van de wapenexportcode van de Europese Unie.

Terrorisme bestrijden en voorkomen. Terroristische netwerken vormen een bedreiging van de stabiliteit en veiligheid in verschillende regio's. D66 wil dat de overheid in Europees verband werkt aan de vermindering van die dreiging. Dit kan bijvoorbeeld door betere samenwerking van inlichtingen- en veiligheidsdiensten, waarbij in acht wordt genomen dat de informatie die diensten uitwisselen op rechtmatige wijze is verkregen. Er kunnen hierbij diverse platforms voor samenwerking ontstaan, deze moeten van D66 wel onder democratisch toezicht staan, zoals ook in de lidstaten gebruikelijk is. In het kader van het voorkomen van terrorisme is het van belang om meer diplomatieke en humanitaire aandacht te schenken aan fragiele staten, hun economische ontwikkelingen en de (politieke) participatie van hun burgers, zoals Somalië, Pakistan en Soedan.

Midden-Oosten, Afghanistan, Noord-Afrika. D66 moet, in lijn met de Europese Unie, een eenduidige politiek voeren inzake het Israelisch-Palestijns conflict, waarbij op korte termijn wordt toegewerkt naar een twee staten oplossing. Uitbreiding van Israëlische nederzettingen in Palestijns gebied (inclusief delen van Jeruzalem) is ontoelaatbaar evenals beperking van de Palestijnse economie en bewegingsvrijheid in Gaza en

op de Westelijke Jordaanoever. Europa moet zich inzetten voor humanitaire ondersteuning van Palestijnse burgers. Europa moet bijdragen aan de bestrijding van wapenhandel in deze regio en aan de bestrijding van terroristische netwerken en geldstromen.

Ontwikkelingssamenwerking ontwikkelt zich tot Internationale samenwerking
Iedereen heeft het recht zich te ontwikkelen. Natuurlijk kunnen en willen we niet vanuit Nederland verantwoordelijkheid nemen voor iedereen. Maar in de wereld die wij nastreven hebben alle mensen kansen om zich te ontplooien en het beste uit zichzelf te halen. In een wereld van opkomende economieën en economische gelijkwaardigheid moeten wij anders kijken naar ontwikkelingssamenwerking. Mensen helpen, vanuit hun eigen kracht, zelf iets aan hun situatie te doen: internationale *samenwerking* dus.

0,7% van het BNP voor internationale samenwerking handhaven. D66 wil dat Nederland het ontwikkelingsbudget handhaaft op 0,7%. Dit past bij een ruimhartig, naar buiten gericht land, dat een rol wil spelen in de wereld. Daarbij streven we uiteraard naar verhoogde effectiviteit. Bij de besteding dient meer nadruk te liggen op het stimuleren van zelfredzaamheid en maatwerk. Vrouwenrechten, seksuele en reproductieve gezondheidsrechten, aidsbestrijding en de emancipatie lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen en transgenders (LHBT's) blijven prioriteiten. Daarnaast vindt D66 dat de nieuw vast te stellen Nederlandse agenda voor ontwikkelingssamenwerking zich moet richten op goed bestuur, democratisering, corruptiebestrijding, natuur en milieu en ruimte voor innovatie en overdragen kennis. Goed bestuur in fragiele staten met veel delfstoffen verdient meer aandacht.

Optimale coördinatie en coherentie. D66 wil dat de Nederlandse inbreng wordt afgestemd in Europees verband om de effectiviteit te vergroten. Om de transparantie van ontwikkelingssamenwerking te vergroten moet Nederland haar leidende rol op het gebied van open data voor ontwikkelingssamenwerking uitbouwen. D66 ondersteunt een aantal ingezette hervormingen: concentratie op een aantal landen, accenten op fragiele staten, meer onderlinge samenwerking en inkomstenspreiding door investeringen en samenwerking met het Nederlandse bedrijfsleven en steun van andere (institutionele) fondsen en donoren. Dit verstevigt de kernbegrippen die D66 voorstaat in haar visie op ontwikkelingssamenwerking: coherentie en maatwerk. 'D66 wil bevorderen dat maatschappelijke organisaties op onafhankelijke wijze een stem geven aan burgers die zich betrokken voelen bij de maatschappij. Dit geldt ook voor organisaties die werken op de gebieden van duurzame ontwikkeling en internationale samenwerking. D66 wil bevorderen dat de overheid samen met de te subsidiëren organisaties werkt aan een verdere modernisering van hun rol, die moet leiden tot een grotere doelmatigheid en een betere samenwerking.. Van bedrijven die overheidssubsidie profiteren verwachten wij maatschappelijk verantwoord ondernemerschap.

Delen kennis. D66 wil investeren in samenwerking en uitwisseling tussen kennisclusters (universiteiten, onderzoekscentra, bedrijven en scholen) uit Nederland en hun tegenhangers in ontwikkelingslanden, zoals Indonesië.

Beschermen natuur en milieu. D66 bepleit dat 0,1% van het BNP wordt ingezet voor het behoud van natuur en biodiversiteit. D66 vindt het oneerlijk van armere landen te verwachten dat zij de afweging tussen natuurbescherming, onderwijs, ontwikkeling en gezondheidszorg volledig binnen hun eigen middelen maken. D66 pleit voor het opnemen van natuur- en milieuaspecten in WTO-onderhandelingen op een zodanige manier dat zij niet contraproductief uitpakken voor ontwikkelingslanden. Bij deze prioriteit hoort ook investeren in innovatie in duurzaam landgebruik alsmede in projecten gericht op instandhouding van natuur.

Eerlijke handel. D66 blijft zich inzetten voor een betere toegang tot markten wereldwijd en voor de verspreiding van *fair trade* principes. Er is overheidssteun voor publiek-private samenwerking om eerlijke en duurzame grondstoftoevoer te garanderen. D66 wil binnen de Europese Unie werken aan de vermindering van handelsverstorende subsidies voor de Europese landbouw. Daarnaast moet Nederland bevorderen dat bij internationale aankopen en concessies van land meer aandacht wordt besteed aan de mogelijke negatieve gevolgen voor de inheemse bevolking.

Moderne internationale instituties. D66 wil hervorming van multilaterale instellingen zoals VN, IMF, Wereldbank en WTO. Ontwikkelingslanden en opkomende economieën moeten een meer gelijkwaardige positie krijgen. In een moderne internationale context past ook de oprichting van ook een Internationaal Financieel Strafhof ter bestrijding van corruptie. D66 bepleit een herziening van de beloningstructuren bij internationale en multilaterale VN organisaties, zodat perverse prikkels voor internationale ambtenaren verdwijnen.

Staatsburgers in het buitenland. Nederlanders denken en handelen internationaal. Veel van hen zijn tijdelijk of voor zeer lange tijd woonachtig in het buitenland. Zij zijn en blijven Nederlanders. D66 komt op voor hun rechten. Internationaal burgerschap, inclusief inzicht in de gevolgen van het eigen handelen voor de rest van de wereld, wordt opgenomen in de onderwijsdoelen.

Kiesrecht in het buitenland. D66 wil Nederlandse burgers in het buitenland beter in de gelegenheid stellen deel te nemen aan verkiezingen.

Bijstand van ambassades verbeteren. D66 wil betere bijstand van ambassades voor Nederlanders in buitenlandse gevangenissen, mensenrechtenactivisten (inclusief NGO's) in het buitenland en ontvoerde kinderen.

Behoud van meerdere paspoorten. Internationaal georiënteerde mensen hebben vaak banden met meerdere landen. Persoonlijke banden van Nederlanders met het buitenland vormen een waardevol netwerk voor economische en culturele uitwisseling. Beperkingen op het aantal paspoorten worden teruggedraaid.

Vrijheid door democratisch bestuur

D66 pleit voor een openbaar bestuur dat slagvaardig en zo dicht mogelijk bij mensen is georganiseerd. Evenals een functionerende rechtsstaat is democratisch bestuur een belangrijke waarborg voor onze vrijheid. Ons bestuurlijk landschap en onze democratie zijn toe aan een grondige modernisering. Niet als doel op zich, maar als middel om te zorgen dat mensen meer directe invloed kunnen uitoefenen op hun vertegenwoordigers en bestuurders.

In het kleine Nederland, met zijn ruim 400 gemeenten, 25 waterschappen, 12 provincies, een Rijksoverheid en bovendien het lidmaatschap van de EU, is het bestuurlijk druk. Bestuurlijke verantwoordelijkheden overlappen te vaak of zijn onduidelijk. Bestuurders zitten elkaar in de weg. Democratische controle is te vaak onvoldoende geregeld of zelfs afwezig. Hierdoor ontstaan vertragingen, blokkades in besluitvorming, traagheid in uitvoering en weerstand tegen verandering. Hiervan zijn de Nederlanders uiteindelijk de dupe.

D66 heeft duidelijke plannen om te komen tot een meer slagvaardig, transparant en meer democratisch bestuur. Wij willen grotere, krachtige gemeenten, het onderbrengen van provincies en waterschappen in het middenbestuur en het verbeteren van de nationale en Europese democratie.

Slagvaardig bestuur van de EU. Om de EU slagvaardiger te maken, wil D66 het roulerend voorzitterschap afschaffen en een door de bevolking direct gekozen Europese President. Op het terrein van het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid, willen wij af van het vereiste van besluitvorming met unanimiteit. D66 wil een sterke Eurocommissaris voor Justitie die daadkrachtig toezicht houdt op het terrein van rechtsstatelijkheid en de naleving van mensenrechten en landen indien nodig dwingt tot aanpassingen. De Europese Unie staat altijd open voor nieuwe leden, mits zij aan harde toetredingscriteria voldoen en daarop strikt beoordeeld zijn. Om bestuurlijke transparantie binnen de Unie te vergroten wil D66 de huidige regelingen voor openbaarheid van bestuur in de EU (de zogenaamde “Eurowob”) verbeteren.

Betere parlementaire controle in Europa. D66 kiest voor parlementaire controle op het niveau waar de bevoegdheden worden uitgeoefend: nationaal bij nationale bevoegdheden en Europees bij zaken die we Europees regelen. Dit betekent dat D66 vindt dat het Europees Parlement (EP) op de Europese beleidsterreinen volledig wetgevings- en controlebevoegd moet zijn en ook individuele Commissarissen naar huis moet kunnen sturen. Voor de verkiezingen van het Europees Parlement moeten Europeanen op transnationale lijsten kunnen stemmen. En als het aan D66 ligt, vergadert het EP voortaan alleen in Brussel en wordt Straatsburg als vergaderplaats afgeschaft.

Betere parlementaire controle in Nederland. Om het systeem van parlementaire controle op nationaal niveau te versterken wil D66 dat de controle-instrumenten van de Tweede Kamer worden aangevuld en verbeterd. Indien ten minste een derde deel van de Tweede Kamer dat wenst, moet een parlementaire enquête worden gehouden, met de mogelijkheid tot hoorzittingen onder ede. De volksvertegenwoordiging

moet ook eenvoudiger toegang tot ambtenaren krijgen. Daarnaast moet de Tweede Kamer instemmingsrecht krijgen bij de benoeming van bestuurders van uitvoeringsgerichte, zelfstandige bestuursorganen (ZBO's) en ook zij moeten door de Tweede Kamer ter verantwoording te roepen zijn. Deze versterking van parlementaire controle gaat volgens D66 niet samen met een inperking van het aantal Tweede Kamerleden. D66 wil de indirect gekozen Eerste Kamer afschaffen. Voordat dat kan gebeuren dient eerst wel een volwaardig systeem van constitutionele toetsing te zijn ingevoerd. D66 is voor een herziening van de WOB waarbij wordt toegewerkt naar een zo transparant mogelijke overheid waarbij openbaarheid en toegankelijkheid van informatie het uitgangspunt is in plaats van een uitzondering.

Normaliseren regels voor ambtenaren. D66 wil dat werknemers bij bedrijven en de overheid gelijk behandeld worden. Dit stimuleert de doorstroom tussen publieke en private banen en het wordt eenvoudiger een gezonde leeftijdsopbouw van werknemers bij de overheid te bewaken. Daarom moeten we de rechtspositie van ambtenaren normaliseren. D66 heeft een initiatiefwetsvoorstel ingediend om dit mogelijk te maken.

Een kleine Rijksdienst. D66 streeft naar compacte ministeries die zich richten op hun kerntaken. Secundaire of ondersteunende taken van ministeries, zoals het ontwikkelen en beheren van ICT, facilitaire werkzaamheden en administratieve afhandeling, wil D66 rijksbreed centraal organiseren, dan wel uitbesteden. Lopende initiatieven hiertoe worden doorgezet en versterkt.

Provincies worden landsdelen. Provincies zijn een tussenlaag tussen Europa, rijk en gemeenten. Zij leveren een belangrijke bijdrage aan de bestuurlijke drukte. Ook vervullen zij taken die, te kleine, gemeenten niet aankunnen. D66 wil voor provincies enerzijds een focus op kerntaken en aan de andere kant een samenvoeging tot een kleiner aantal, grotere landsdelen, te beginnen met de Randstad. In de Randstad is de behoefte aan betere afstemming tussen grote steden, verschillende provincies en andere gemeenten urgent. Een nieuw kabinet komt na een half jaar met een wetsvoorstel op het Randstadbestuur, met daarin de wijze waarop en de voorwaarden waaronder het randstedelijk gebied - de vierhoek Amsterdam - Den Haag - Rotterdam - Utrecht – een landsdeel wordt. D66 wil dat landsdelen zich concentreren op ruimtelijke, economische en verkeer- en vervoeronderwerpen. Binnen de landsdelen blijft aandacht voor de culturele eigenheid van de oorspronkelijke provincies en er blijven aanspreekpunten in de afzonderlijke provincies om toegankelijkheid te garanderen.
D66 wil de waterschappen laten opgaan in het middenbestuur als uitvoeringsorganisaties. De belastinggrondslag van deze landsdelen wordt samen met die van de gemeenten en het opgaan van de waterschappen opnieuw bekeken.
Zolang de waterschappen als zelfstandige organen bestaan dienen directe waterschapsverkiezingen plaats te vinden, die gelijktijdig met de gemeenteraadsverkiezingen worden gehouden.

De gemeente versterken. Gemeenten krijgen meer en meer taken overgedragen, zoals welzijnsbeleid, grote stedenbeleid, arbeidsmarktbeleid en sociale zekerheid, maar ook zorgtaken van het Rijk, van de provincies en

taken van Zelfstandige Bestuursorganen. D66 steunt deze ingezette beweging. Wat efficiënt en effectief dicht bij de burger georganiseerd kan worden brengen wij onder in gemeenten.
Alleen krachtige gemeenten kunnen deze opdrachten goed uitvoeren. Sommige gemeenten zijn hiervoor te klein. D66 wil daarom dat in elke gemeente getoetst wordt of de gemeente deze taken naar behoren kan uitvoeren. In deze toets wordt onder meer de bestuurs- en financiële kracht gemeten. Er wordt daarbij ook gekeken naar de effectiviteit en het democratisch gehalte van bestaande samenwerkingsverbanden tussen gemeenten. Op basis van deze toets en onder regie van de provincies komen gemeenten met voorstellen tot herindeling. Stap voor stap zal dit leiden tot minder, maar wel krachtige gemeenten. Gemeenteraden zullen in deze grote gemeenten meer beleid zelf en volledig aansturen en controleren. Gemeenten krijgen voor dit opschalingsproces twee jaar de tijd. Om dit mogelijk te maken D66 wil daarom het landelijke herindelingskader herzien. Door deze opschaling wil D66 het aantal te kleine gemeenten terugdringen en het aantal bovengemeentelijke regelingen met zeker 30% verminderden.
Om hun uitgebreide taken goed uit te kunnen voeren krijgen gemeenten meer beleidsvrijheid en financiële middelen. Om die reden is ook een flinke vergroting van het eigen gemeentelijke belastinggebied noodzakelijk. Hierbji accepteren wij nadrukkelijk dat het democratische proces in die krachtige gemeenten tot verschillende keuzes kan leiden waardoor de feitelijke uitvoering van gedecentraliseerde regelingen tussen gemeenten kan verschillen.

De burger aan zet. D66 benadrukt het belang van een goed functionerende volksvertegnewoordiging op alle niveaus en steunt daarom maatregelen die de positie van de volksvertegenwoordiging kunnen versterken en de ondersteuning kunnen verbeteren. Daarnaast stimuleert D66 de vernieuwing van de democratie door digitale raadpleging van burgers beter mogelijk te maken. Bestuurders op alle niveaus (burgemeester, commissaris van de Koningin, minister-president en EU President) hebben een toenemende beleidsbepalende rol, wat democratische benoeming en controle steeds belangrijker maakt. D66 wil op al deze niveaus door de bevolking gekozen bestuurders die hun eigen kabinet of college samenstellen. D66 wil ook dat burgers op alle niveaus in een vroeg stadium worden betrokken bij besluitvorming en dat de mogelijkheid tot een correctief referendum bestaat. Het is aan de overheid om met behulp van ICT mensen in staat te stellen inspraak en zelfbestuur vorm te geven.
Om de kiezer in geval van een politiek conflict tussen college en raad of provinciale staten aan zet te brengen, moet ook voor gemeentes en provincies een ontbindingsrecht worden ingevoerd. D66 wil ten slotte de invoering van een goede Klokkenluidersregeling, die burgers die misstanden aan de kaak stellen beschermt, en heeft daartoe al een initiatiefwet ingediend.

Modern Koningschap. D66 ziet dat het staatshoofd een waardevolle verbindende rol speelt in onze samenleving. Dit moet de kerntaak van het staatshoofd zijn. Daarbij past niet dat het staatshoofd deel uitmaakt van de regering, de Raad van State en een rol heeft in de formatie. Ondertekening van wetten en 'Koninklijke' besluiten zijn dan overbodig. De Koning regeert niet meer 'bij de gratie Gods'. Dankzij D66 neemt de Kamer inmiddels al het voortouw bij de kabinetsformatie.

Wijzigen van de Grondwet. De procedure voor wijzigen van de Grondwet wil D66 aanpassen zodat wijzigingen sneller en democratischer plaatsvinden. Bijvoorbeeld door naast een gekwalificeerde meerderheid in de Staten-Generaal een oordeel van de kiezers te vragen. Fundamentele burgerlijke vrijheden als het non-discriminatiebeginsel en de vrijheid van meningsuiting zijn volgens D66 in hun essentie onaantastbaar. Aantasting van deze grondrechten door middel van herziening van de Grondwet moet worden uitgesloten.

Modernisering Grondwet. D66 pleit voor een samenhangend programma voor een modernisering van de Grondwet, mede op grondslag van het rapport van de Staatscommissie Thomassen en in beide Kamers aanvaarde moties hierover. D66 pleit ervoor dat de bepaling in de Grondwet met betrekking tot het briefgeheim wordt aangepast om ervoor te zorgen dat alle vormen van (digitale) communicatie tussen burgers even goed worden beschermd. De overheid mag alleen communicatie tussen burgers onderscheppen wanneer dat noodzakelijk is, in het geval van een concrete verdenking en na toetsing door de rechter

BES-eilanden. D66 wil dat Nederland als betrouwbare partner meewerkt aan goed bestuur, capaciteitsopbouw, kennisuitwisseling, digitale burgercommunicatie en financiële weerbaarheid. Voor Bonaire, Saba en Sint-Eustatius draagt Nederland verantwoordelijkheid. De transitie naar bijzondere gemeenten gaat gepaard met de nodige groeistuipen. D66 wil dat Nederland zich constructief en zonder paternalisme opstelt. Daarbij wil D66 een digitaal aanspreekpunt voor inwoners van deze zogenaamde BES-eilanden voor vragen, suggesties en klachten over de overheid.

Cultuur

Voor D66 is cultuur een inspiratiebron voor iedereen, geen "hobby" of luxeartikel voor enkelen. Kunst, cultuur en erfgoed kunnen verbinden en onderscheiden. Ze helpen een samenleving om voortdurend op zichzelf te reflecteren. Wij vinden een sterke culturele en creatieve sector een essentiële voorwaarde voor een open, zich ontwikkelende en verbonden samenleving. Cultuur heeft daarnaast ook economische waarde. Een bloeiende culturele sector is een reden om ergens te willen wonen en maakt ons land op die manier aantrekkelijk voor talenten en bedrijven.

Vrije en diverse media vormen een onlosmakelijk onderdeel van een bloeiende samenleving en een werkende democratie. Het kritische en beschouwende oog is noodzakelijk voor het controleren en ter verantwoording roepen van de macht. Een vrije pers is ook de motor van dialoog en debat in een samenleving die voortdurend in ontwikkeling is. De overheid heeft een belangrijke rol in het waarborgen van vrije media.

Geef kunst en cultuur de ruimte
Wij willen dat de overheid de creatieve vermogens, de vindingrijkheid en de innovatieve kracht van mensen actief en ruimhartig ondersteunt en stimuleert. Daarbij is D66 ervan overtuigd dat een brede basis en voldoende ruimte voor talentontwikkeling noodzakelijk zijn voor een creatieve top. De overheid moet niet optreden als beoordelaar van kunst, maar voorwaarden scheppen zodat kunstenaars een eigen verantwoordelijkheid krijgen en kunnen (onder) nemen. De overheid heeft daarom een grote verantwoordelijkheid om de creatieve basis te stimuleren en talentontwikkeling naar de top te ondersteunen.
De afgelopen jaren is hard bezuinigd op de culturele sector. D66 wil gericht de daarmee aangebrachte schade herstellen. Tegelijkertijd omarmen wij de energie die als reactie is vrijgekomen en stimuleren wij de culturele sector meer op eigen benen te staan.

Lage BTW voor culturele sector. D66 is voorstander van een ondernemende culturele sector. De verhoging van de BTW op de kunsten heeft de sector op dit punt een slechte dienst bewezen. D66 heeft dit gelukkig – zowel voor de beeldende als de podiumkunsten – terug kunnen draaien. Dit versterkt de verdiencapaciteit van de kunsten.

Versterk ondernemerschap en innovatie van kunstenaars. D66 vertrouwt op de innovatieve kracht van creatieve ZZP-ers en wil daarom hun positie versterken, o.a. door het ontwikkelen van een ZZP-startersregeling voor de gehele creatieve sector en goed opdrachtgeverschap, startend met de overheid.

Meer privaat geld. D66 wil het fiscaal vriendelijke instrumentarium uitbreiden dat het voor meer mensen en bedrijven mogelijk maakt zelf in kunst en cultuur te investeren. De ‘geefwet’ in de huidige vorm schiet hierin tekort. Voor de Nederlandse filmindustrie wil D66 een zogenaamd ‘tax-shelter’ vormen, zodat

ondernemerschap wordt gestimuleerd en de Nederlandse film zo groot kan blijven als hij nu is. De maatregel om beleggen in cultuurfondsen fiscaal aantrekkelijk te laten zijn wordt wat D66 betreft hersteld.

Gericht schade herstellen. D66 maakt geld vrij om gericht schade te herstellen die de recente bezuinigingen hebben aangericht in de kweekvijvers van de kunsten. Daarbij wordt vooral gekeken naar het redden van een beperkt aantal voor talentontwikkeling cruciale orkesten, productiehuizen en gezelschappen.

Gericht internationaal. D66 wil het internationaal cultuurbeleid bundelen en in een gericht aantal landen en steden inzetten, zodat de culturele en economische potentie beter wordt benut. Het huidige beleid om Nederlandse kunst, cultuur, mode, design en historie te promoten is niet effectief genoeg. Bovendien is het beleid versnipperd over verschillende ministeries.

Bevorder uitlenen collecties. Wij willen dat de overheid zich garant stelt voor de niet-verzekerde uitlening van museale objecten. Door een zogenoemde indemniteitsregeling wordt het eenvoudiger voor musea om collecties uit te lenen en zelf tentoonstellingen te organiseren.

Versterk de kunstexport. D66 bepleit het versterken van de kunstexport en wil kunstenaars en kunstinstellingen die in het buitenland actief zijn beter begeleiden. Dit door meer samen te werken met internationale onderwijsprogramma's, met Holland-marketing en met het bedrijfsleven. Subsidies moeten openstaan voor internationale besteding.

Kunstarchieven toegankelijker. D66 wil dat kunstarchieven zoveel mogelijk worden gedigitaliseerd, met elkaar verbonden en via het internet publiekelijk en onder zo vrij mogelijke licenties beschikbaar worden gesteld. Niet alleen vanwege de lagere kosten maar vooral omdat het de toegankelijkheid vergroot.

Kunstdiefstal bestrijden. Wij willen een landelijk toegankelijk (digitaal) register voor gestolen kunst en antiek. In aansluiting op de internationale registers moet het met betere registratie voor particulieren, handelaren, houders van collecties en gespecialiseerde politie en justitie beter mogelijk worden om gestolen objecten terug te vinden en misdrijven op te lossen.

Kunst en Cultuur in het onderwijs. Cultuur is van ons allemaal. Elk kind moet hiermee kennis kunnen maken. Omdat het een verrijking is. Daarom wil D66 aandacht voor cultuur op elke basisschool en voortgezet onderwijs als vast onderdeel van het lesprogramma. En wordt de cultuurkaart in nieuwe vorm voortgezet.

Vitaal erfgoed

Ons erfgoed vormt een brug tussen ons verleden en onze toekomst. D66 vindt het belangrijk dat onze samenleving dit historisch besef met zich mee draagt. De overheid heeft de verantwoordelijkheid om het behoud van ons cultureel erfgoed te borgen en te blijven beschermen tegen de economische- en politieke

waan van de dag. Een helder selectiebeleid met oog voor zowel behoud als vooruitgang is hiervoor onmisbaar.

Opzetten erfgoed trust: D66 wil niet meegaan in het ingezette proces om het Rijksmonumentenbezit van de Rijksoverheid af te stoten naar markt en lagere overheden. D66 wil een trust opzetten waarin de in overheidsbezit zijnde Rijksmonumenten worden ondergebracht.

Media en publieke omroepen

Een divers media- en omroeplandschap is van het hoogste belang voor een samenleving die haar kritisch vermogen wil blijven ontwikkelen. D66 ziet voor de overheid een voorwaardenscheppende taak. Zij dient zich in te zetten voor het behoud van de publieke omroep met een gevarieerde programmering en een divers omroeplandschap.

Een gezonde publieke omroep: Wij zijn groot voorstander van een brede en dus pluriforme publieke omroep met een duidelijke maatschappelijke opdracht. Bij de publieke omroepen moeten de programma's en niet de organisaties centraal staan. Daarbij is de fusie van bestaande omroepen een eerste stap richting een nieuw omroepbestel. D66 wil dat de bestaande en nieuwe omroepen in de toekomst productiehuizen worden die op basis van inhoud, niet op basis van ledenaantal, zendtijd krijgen bij de publieke omroep. In de toekomst zal NPO dé uitgever zijn van alle publieke media; landelijk en regionaal. Per zender c.q. medium zal een hoofdredacteur verantwoordelijk zijn voor de inhoud. Als buffer tussen programmamakers en politiek is een sterke programmaraad onontbeerlijk. De regionale omroepen krijgen zendtijd op een van de landelijke netten voor regionaal nieuws en informatieve en educatieve programma's over de regio.

Toegang fondsen voor commerciële omroepen. D66 wil dat commerciële omroepen net als de publieke toegang krijgen tot fondsen ter stimulering van Nederlands drama en documentaireseries. Ook online-partijen moeten hiervan gebruik kunnen maken. Toekenning van fondsen dient bovendien zo transparant mogelijk te gebeuren en in alle gevallen te kunnen worden betwist.

Stimuleringsfonds voor de pers: Dit fonds moet voor alle soorten media worden opengesteld. Ook vindt D66 dat er zo min mogelijk drempels mogen zijn voor samenwerking tussen verschillende typen media, waarbij printmedia dus eenvoudiger allianties kunnen sluiten met omroepen of internetmedia.

Onafhankelijke lokale omroepen: Lokale omroepen zijn nu financieel afhankelijk vande lokale politiek. Dat is onwenselijk. D66 wil dat lokale omroepen landelijk gefinancierd worden zodat ze onafhankelijk kunnen opereren. D66 heeft hiertoe een initiatiefwet ingediend.

Géén media code. D66 verzet zich tegen een gesuggereerde 'Binnenhof-code' om media te screenen op de 'serieuze' uitoefening van hun vak. De parlementaire verslaggeving speelt een wezenlijke rol in de scheiding der machten en mag niet eenzijdig aan banden worden gelegd door de politiek zelf.

Financieel kader: doelen, principes en bouwstenen

De aanhoudende economische crisis heeft zijn weerslag op de overheidsfinanciën. Met het Begrotingsakkoord is bereikt dat het begrotingstekort in 2013 onder de 3% blijft. Een belangrijke eerste stap op weg naar gezonde overheidsfinanciën. Cruciaal voor vertrouwen van consumenten, bedrijven en ook financiële markten. Tegelijkertijd is duidelijk dat er ook na 2013 een grote uitdaging ligt. Het Centraal Plan Bureau en de Studiegroep Begrotingsruimte van het Ministerie van Financiën hebben becijferd dat er tussen de 15 en 20 miljard aan extra maatregelen nodig is.

D66 is en blijft gecommitteerd aan gezonde overheidsfinanciën. Maar het "bezuinigen is altijd goed" mantra is niet het onze. Dat blijkt steeds weer te leiden tot korte termijn beleid en onproductief snijden. D66 wil sturen op de kwaliteit van de publieke financiën. Wij geloven in een slimme mix van hervormen, investeren en bezuinigen. Ons uiteindelijke doel is om op de lange termijn de randvoorwaarden voor een welvarende en duurzame toekomst van Nederland te realiseren.
De uitgangspunten van het D66-begrotingsbeleid en de financiële hoofdlijnen zijn: allereerst snel grote stappen richting een veilige marge tot de grens van het begrotingstekort van 3% van onze economie. Vervolgens wil D66 in 2017 een structureel evenwicht op de begroting bereiken en de overheidsfinanciën ook voor de langere termijn gezond (houdbaar) maken.

Een aantal heldere principes vormen de basis onder onze begrotingsvoorstellen:

1. Hervormingen dienen te zorgen voor meer economische groei en werkgelegenheid, zodat we ons uit het probleem verdienen;
2. Bezuinigingen op overheidsuitgaven zoeken wij als eerste in kosten waarvan we vinden dat mensen die zelf moeten kunnen opbrengen of waarvan we de meerwaarde onvoldoende zien;
3. Lastenverschuiving gericht op groei en duurzaamheid: wij maken werken aantrekkelijker, terwijl dingen die we minder willen, zoals vervuiling of ongezond leven, zwaarder worden belast;
4. Gezonde overheidsfinanciën en het in de hand houden van uitgaven en de lastendruk is goed voor onze samenleving. Het is geen ‘straf ‘ die ons van buiten wordt opgelegd maar een normaal grondbeginsel van ieder huishoudboekje dat we in de afgelopen jaren teveel uit het oog zijn verloren. Er zijn grenzen aan het beslag dat collectieve uitgaven op de economie kunnen leggen.

De belangrijkste bouwstenen onder onze financiële voorstellen:

1. Hervorming van arbeidsmarkt, AOW, sociale zekerheid en zzp-regelingen, gekoppeld aan verlaging van de belasting op arbeid. Meer banen en lagere uitkeringsuitgaven zijn het resultaat;
2. Verdere hervorming van de woningmarkt door de koop- en huurkant te hervormen. Zo beperken wij de hypotheekrenteaftrek verder, gecombineerd met de afschaffing van de overdrachtsbelasting en het eigenwoningforfait. De overige opbrengsten worden gebruikt om de inkomstenbelasting te verlagen;

3. Investeren in onderwijs en onderzoek. D66 zal tot ca. 2 miljard extra investeren in leraren, fundamenteel onderzoek, leven lang leren en hogere kwaliteit van onderwijs;
4. Zorguitgaven zullen niet met 4-5% per jaar groeien, maar de groei wordt afgeremd tot ca 3% per jaar. D66 bereikt dit door te sturen op: preventie, langer gezond thuis wonen, meer zorg in de buurt, het instellen van eigen bijdrages, hervorming van de AWBZ en meer kwaliteit en kostenbeheersing in curatieve zorg;
5. Vergroening van onze economie door gerichte steun voor duurzame energie, belasten van vervuiling en verlagen van de kosten op arbeid;
6. Bezuinigd wordt er op bestuur door de transitie naar minder provincies en gemeenten en 1 Rijksdienst, via de harmonisatie van kindregelingen, afschaffen gratis schoolboeken en maatschappelijke stages en door het stappen uit het JSF-programma;
7. D66 investeert gericht in natuur en cultuur, die essentiële waarden vertegenwoordigen die niet door veranderende economische omstandigheden mogen worden beschadigd.

Wij hebben hiervoor beschreven wat D66 wil, welke maatregelen we nemen en waar onze prioriteiten liggen. Hiermee zijn wij in staat om de benodigde hervormingen, investeringen en bezuinigingen te realiseren. De exacte financiële gevolgen van deze maatregelen worden op dit moment door het CPB in kaart gebracht. Eind augustus publiceert het CPB de uitkomsten.

GROENE
KANSEN VOOR
:NL
GROENLINKS

INHOUDSOPGAVE

KANSEN PAKKEN	P. 3
1. GROEN WERKT	P. 4
2. KANSEN EERLIJK DELEN	P. 7
3. OPEN SAMENLEVING	P. 10
PROGRAMMAPUNTEN	P. 13
COLOFON	P. 36

KANSEN PAKKEN

Het is tijd om aan de slag te gaan.

Vijf kabinetten binnen tien jaar zijn er niet in geslaagd de economische en sociale uitdagingen waar Nederland voor staat aan te pakken. De huidige crisis moet worden aangegrepen om de omslag te maken naar een betere en duurzame toekomst.

Grondstoffen en energie worden schaarser en duurder. Olieprijzen blijven stijgen. De omschakeling naar een duurzame economie is geen mooi ideaal meer, maar de enige weg voorwaarts in de eenentwintigste eeuw. De groene innovaties van vandaag zijn de renderende bedrijven van morgen. Niet plofkippen of watertomaten, maar duurzaam eten en windmolens hebben de toekomst. Groene investeringen leveren ook nieuwe banen op. Hoe eerder we beginnen, hoe beter we zijn voorbereid.

Ook de verzorgingsstaat kraakt in zijn voegen en past niet langer bij deze tijd. Sociale zekerheden zijn vooral weggelegd voor mensen met een vast contract. Flexwerkers en ZZP'ers vallen buiten de boot. GroenLinks wil oude zekerheden door nieuwe zekerheden vervangen, met voor iedereen gelijke kansen op zelfontplooiing, werk en zorg.

Burgers zelf staan gelukkig niet stil. Op steeds meer daken liggen zonnepanelen waarmee mensen zelf schone stroom opwekken. Gewone supermarkten verkopen duurzame producten omdat klanten daar om vragen. ZZP'ers verenigen zich in broodfondsen die steun bieden in tijden van tegenslag. Wat we nu nodig hebben is een overheid die deze koplopers aanmoedigt en belemmeringen voor hun groei wegneemt.

Willen we deze plannen verwezenlijken, dan moeten we samenwerken met andere partijen. Het Lenteakkoord toont aan dat we deze verantwoordelijkheid niet uit de weg gaan. In dit begrotingsakkoord voor 2013 heeft GroenLinks een groot aantal asociale bezuinigingen van het kabinet-Rutte teruggedraaid, zoals die op het passend onderwijs, de natuur en het persoonsgebonden budget. Bovendien hebben we met de kolenbelasting en een gunstige regeling voor zonnepanelen een begin gemaakt met een duurzame en schone economie. Wij bewijzen dat we met een sluitende overheidsbegroting Nederland groener en socialer kunnen maken.

In al onze plannen staan drie waarden centraal: duurzaamheid, kansengelijkheid en diversiteit.

We gaan er allereerst vanuit dat we de aarde slechts in bruikleen hebben van onze kinderen en kleinkinderen. We dienen zorg te dragen voor de diversiteit van planten en dieren, en moeten voorkomen dat het klimaat op hol slaat. Wij willen geen verspillende en vervuilende economie, maar een economie die duurzaam is. Geen maximale materiële welvaart, maar meer welzijn. Zowel voor mensen die nu leven als voor generaties na ons en mensen elders.

Onze tweede overtuiging is dat succes in het leven niet alleen onze eigen verdienste is, maar ook het resultaat van opvoeding, omgeving en aangeboren talenten. Dit besef geeft ons de verantwoordelijkheid mensen met minder goede startposities vooruit te helpen en spoort ons aan tot eerlijk delen. Ons linkse ideaal betekent daarom: gelijke kansen voor iedereen om van het leven iets moois te maken – via uitdagend onderwijs, goede zorg en een arbeidsmarkt waar iedereen aan het werk kan. Voorop staat dat mensen zelf de regie nemen over hun eigen leven.

Ten slotte gelooft GroenLinks in de kracht van verschil. Iedereen heeft het recht om anders te zijn. We gaan ontspannen om met culturele en religieuze verscheidenheid. GroenLinks kiest voor een samenleving waarin niet de angst voor de ander regeert. We zijn trots op de eeuwenoude Nederlandse tradities van openheid en nuchterheid. Trots op de nieuwe generatie Nederlanders die haar weg omhoog vindt via school, werk, sport, kunst en cultuur. Trots op de vrijheid van meningsuiting, het recht op zelfbeschikking, non-discriminatie, de gelijkheid van man en vrouw en de scheiding van kerk en staat. Dat is wat Nederland Nederland maakt.

Wij verschuilen ons niet achter de dijken. Wij delen fundamentele waarden en cultuur met andere Europese landen en onze idealen van vrijheid en democratie gelden voor alle mensen. Onze welvaart en vrijheid delen met anderen zonder dat dit ten koste gaat van de aarde en toekomstige generaties: dat is echte rijkdom.

1. GROEN WERKT

De duurzame economie staat voor de deur.

Het is tijd onze neoliberale economie grondig te herzien. Klassieke economische groei levert niet meer wat zij ons zo lang vanzelfsprekend gaf: betere levens. Ondanks de stijgende welvaart nemen welzijn en geluk niet meer toe. Een duurzame economie is gericht op het welzijn van mensen, werkt zonder schulden en is financieel en ecologisch in balans.

Vooralsnog is in Nederland arbeid duur en vervuiling goedkoop. Oude, vieze industrieën wentelen veel kosten af op de samenleving. De werkelijke kosten van productie – inclusief de schade aan het milieu – worden niet weerspiegeld in de prijs van producten. Wij staan voor een economie waar de vervuiler betaalt en de vergroener verdient. Zo worden duurzame producten vanzelf aantrekkelijker. De omslag naar een duurzame economie biedt nieuwe kansen aan innovatieve groene ondernemers die zuiniger omgaan met grondstoffen.

In een duurzame economie wordt tegelijkertijd de inkomstenbelasting verlaagd. Laagbetaalde banen zijn de afgelopen jaren weggesaneerd. GroenLinks maakt de conciërge of klassenassistent weer betaalbaar voor werkgevers, zodat meer mensen aan de slag kunnen tegen een fatsoenlijk inkomen.

Daarnaast wil GroenLinks direct banen scheppen met een Europese *Green New Deal*. Bijvoorbeeld door een robuust Europees hoogspanningsnet voor groene stroom aan te leggen. Dit net verbindt Europese landen: als het op de Noordzee niet waait, leveren Spaanse zonnecentrales elektriciteit. Samen met investeringen in zonnepanelen en windmolens, en in energiebesparing door aardwarmte en isolatie, scheppen we nationaal vele duizenden en in Europa miljoenen schone banen.

ENERGIEREVOLUTIE

De aarde warmt op en de fossiele brandstoffen waar onze economie op draait worden duurder. We willen een klimaat- en energiepolitiek voeren waar onze kinderen trots op zullen zijn. Door windmolens op zee te plaatsen, zonnepanelen op onze daken betaalbaar te maken én energie te besparen, worden we van achterblijver de koploper van de Europese klimaatpolitiek. In 2020 komt twintig procent van onze energie uit duurzame bronnen – in 2050 is al onze energie schoon.

Energieke samenleving

Thijs de la Court, GroenLinks-wethouder in Lochem, heeft samen met de bevolking in vijf jaar tijd een groot aantal duurzame veranderingen teweeggebracht in zijn gemeente: "Ik dacht dat ik in een conservatieve omgeving woonde, maar dat viel me hartstikke mee." Lochem is nu koploper op klimaatgebied, heeft cradle-to-cradleprojecten, krijgt een nieuw energiezuinig stadhuis, heeft klimaatprijzen gewonnen en een coöperatieve energievereniging LochemEnergie gerealiseerd. De la Court gelooft in een overheid die burgers faciliteert: "Ik ben niet de eenzame leider die zijn ideeën poneert. Dit beleid is niet mijn eigendom, maar van de raad en de bevolking."

Een energiezuiniger en schoner Nederland maakt ons onafhankelijk van Russisch gas en Arabische olie. Zolang onze economie draait op fossiele brandstoffen blijven we de schatkisten van repressieve regimes spekken. GroenLinks gaat de strijd aan met gevestigde fossiele belangen. Grootverbruikers en producenten van fossiele energie krijgen nu voorrang van de overheid. Jaarlijks ontvangen zij bijna zes miljard euro aan belasting-voordelen. Wij schaffen deze subsidies af en investeren in duurzame energie die toekomst heeft.

Nederland kan internationaal scoren door zich toe te leggen op de ontwikkeling van schone technologieën. Duitsland en Denemarken laten zien dat een overheid die duidelijk en consequent kiest voor duurzaam, een geweldige steun in de rug kan zijn voor groene innovaties. Als we lef hebben kan Nederland de thuishaven worden van een nieuwe generatie groene ondernemers die met hun uitvindingen de wereld veroveren.

EERLIJKE PRODUCTIE

In een duurzame economie gaat productie niet ten koste van mensen, natuur en dieren. Goede en begrijpelijke informatie over de weg die producten hebben afgelegd voor ze in de winkelschappen belanden, geeft consumenten heldere keuzes. Een van de grootste krachten achter de duurzame economie is de macht van de kritische consument.

Groene ondernemers en grote bedrijven met ambitie en visie begrijpen dat het klimaat verandert, grondstoffen schaarser worden en het op aarde drukker wordt. Zij spelen in op de vraag naar duurzame producten en diensten. GroenLinks wil deze groene pioniers steunen door een duidelijke industriepolitiek te voeren. De overheid moet de omschakeling naar een *bio-based economy*, waarin fossiele grondstoffen in de chemische industrie worden vervangen door plantaardige alternatieven, stimuleren. Dit is een belangrijke stap richting de circulaire economie waarin geen afval bestaat en grondstoffen worden hergebruikt.

De overheid faciliteert deze omschakeling met onder meer een groene 'Kafkabrigade' die een einde maakt aan regels die groene ondernemers en burgers nodeloos belemmeren.

Ook boeren die kiezen voor duurzame en diervriendelijke productie moeten ruim baan krijgen. De huidige vee-industrie degradeert dieren tot machines, vervuilt de natuur en vergroot het risico dat dierziekten zoals de Q-koorts op mensen worden overgedragen. Het veevoer slepen we aan van over de hele wereld, ten koste van tropische bossen. Dat moet echt anders.

Megastallen Néé

Noord-Brabant heeft twee miljoen inwoners, maar vier miljoen varkens. Q-koorts, stank, een verrommeld landschap en veel dierenleed zijn het gevolg. GroenLinkser Sonja Borsboom verzamelde met het burgerinitiatief Megastallen Néé 33.234 handtekeningen van verontruste burgers. GroenLinks-fractievoorzitter in Brabant Paul Smeulders maakte de campagne tegen de megastallen tot inzet van de Statenverkiezingen en verwierf veel steun. Inmiddels hebben de Provinciale Staten een nieuwe koers voor een Vitaal Platteland in Brabant vastgesteld.

Om duurzame boeren te steunen wordt vlees duurder en voedsel dat minder beslag legt op de aarde goedkoper. Boeren krijgen meer marktmacht zodat ze een eerlijke prijs voor hun producten krijgen. Dan hoeven ze de veestapel niet eindeloos te vergroten en kunnen ze werk maken van dierenwelzijn, duurzaamheid en agrarisch natuurbeheer. We willen het Europees landbouwbeleid veranderen zodat er een einde komt aan overproductie, slechte prijzen voor boeren en het dumpen van voedsel op de wereldmarkt.

Door handelsregels aan te passen krijgen ontwikkelingslanden eerlijkere kansen. Bijvoorbeeld om niet alleen ruwe grondstoffen, maar ook bewerkte producten – waar ze veel meer aan verdienen – te kunnen exporteren. Om hun eigen industrie, landbouw en dienstensector te kunnen ontwikkelen moeten zij tijdelijk hun markten kunnen afschermen. Alleen door eerlijke handel ontgroeien ontwikkelingslanden aan hun armoede en dat is een zegen voor de bevolking en de rest van de wereld: opkomende economieën ontpoppen zich tot trekkers van de wereldeconomie, waarvan Europa voor economisch herstel nu mede afhankelijk is.

GEEF NATUUR DE RUIMTE

Hoewel rivieren schoner zijn en de lucht frisser, is er nergens in Europa zo weinig natuur over als in Nederland. De diversiteit van planten en dieren daalt nog steeds. GroenLinks vecht voor het behoud van ons natuurlijk erfgoed. Met het Lenteakkoord hebben we een deel van de verregaande bezuiniging op natuur teruggedraaid, maar onze ambitie gaat veel verder. We investeren in een nationaal netwerk van onderling verbonden natuurgebieden. GroenLinks wil dat zeldzame en inheemse planten en dieren beter worden beschermd en de ruimte krijgen. Dat vogels rustig kunnen broeden en er herten, vossen en hazen leven in velden en bossen.

Ook onze kinderen moeten straks nog kunnen wandelen in de bossen, fietsen op de Veluwe, picknicken in het park en uitwaaien op het strand. Zien en beleven van natuur, er in spelen, is van onschatbare waarde voor onze gezondheid en welzijn. Natuur maakt Nederland mooier en Nederlanders gezonder.

Door de intensivering van de landbouw zijn grote delen van het Nederlandse platteland eentonig en lelijk geworden. Weidevogels en andere dier- en plantsoorten verdwijnen. Het boerenland maken we natuurlijker en mooier, bijvoorbeeld door oude beken en waterlopen terug te brengen in hun oorspronkelijke staat. Boeren kunnen daar een belangrijke bijdrage aan leveren. Als dat op een verantwoorde manier gebeurt, krijgen ze daar een eerlijke beloning voor.

DUURZAME BEREIKBAARHEID

In een duurzame economie verplaatsen we ons op een slimme manier. Dat betekent dat we de bestaande infrastructuur beter benutten. Betalen per kilometer is goedkoper, efficiënter en beter voor het milieu dan het verbreden van wegen. Een deel van de miljarden die aan asfalt worden uitgegeven investeren wij liever in oplossingen voor de toekomst: betrouwbaar en aangenaam openbaar vervoer en meer, betere en veiligere wandel- en fietspaden.

Innovaties als vraaggestuurd openbaar vervoer en elektrische fietsen geven mensen meer vrijheid zonder dat er een auto aan te pas komt. Ook zijn er grote kansen voor ondernemers: als dichtbevolkt land kan Nederland koploper worden met de elektrificatie van vervoer. Dit zal des te sneller gaan als we vieze auto's duurder maken en elektrische modellen goedkoper.

DUURZAME FINANCIËN

Geen duurzame economie zonder duurzame financiën. Slecht gereguleerde financiële markten hebben overconsumptie aangejaagd en schulden opgedreven, waardoor nu zelfs de samenhang van de Europese Unie wordt bedreigd. Gebrekkig toezicht heeft geleid tot onrechtvaardige uitkomsten. De macht van de financiële sector moet getemd worden. Banken mogen niet langer 'te groot om te falen' zijn. Hogere kapitaalbuffers en scherper Europees toezicht zijn noodzakelijk als we een herhaling van de crisis willen voorkomen. Risicovolle activiteiten van banken worden gescheiden van de spaartegoeden voor consumenten en bedrijven. GroenLinks vindt dat banken dienstbaar moeten zijn aan mensen en bedrijven – niet aan bankiers en hun bonussen.

Meer begrotingsdiscipline is noodzakelijk voor duurzame overheidsfinanciën. Maar om nu de economie weer aan de gang te krijgen, heeft de eurozone vooral meer solidariteit en investeringen nodig. Zo kan deze crisis de opmaat zijn voor een politiek sterker Europa. Nu afzonderlijke landen aan de grenzen van hun financiële mogelijkheden zitten, dient de kracht van de gemeenschappelijke munt te worden benut. Met behulp van de Europese Centrale Bank moet een geloofwaardige beschermingswal voor de eurolanden worden opgeworpen en een ambitieuze *Green New Deal* worden gelanceerd.

HOOFDPUNTEN HOOFDSTUK 1

1. Het belastingstelsel wordt radicaal vergroend: milieuvervuiling wordt duurder en arbeid goedkoper.

2. De vee-industrie wordt omgevormd tot duurzame en diervriendelijke veehouderij en er komt een verbod op megastallen.

3. Door een Deltawet nieuwe energie komt in 2020 twintig procent van onze energie uit schone bronnen; uiterlijk in 2050 is alle energie schoon.

4. Als onderdeel van de Europese Groenen werken wij aan een ambitieuzer klimaatbeleid en een *Green New Deal* om nieuwe banen te scheppen in groene sectoren en de eurocrisis te overwinnen.

5. Er komt meer natuur in Nederland en een nationaal natuurnetwerk dat natuurgebieden onderling verbindt.

6. Het financiële stelsel wordt duurzaam, door financiële markten strenger te reguleren en banken dienstbaar te maken aan mensen en bedrijven

2. KANSEN EERLIJK DELEN

Iedereen wil zijn of haar leven naar eigen inzicht kunnen inrichten.

GroenLinks staat voor een overheid die daarvoor de voorwaarden schept. Met gelijke kansen op werk, een fatsoenlijk inkomen, uitstekend onderwijs, goede zorg, een betaalbare woning en een prima pensioen.

Mensen met wie het even niet zo goed gaat, die pech hebben of verkeerde keuzes maken, laten we niet vallen. Iedereen heeft recht op een herkansing. En ook als je bent aangewezen op hulp van de overheid, moet je de regie over je eigen leven kunnen houden.

Overheidsorganisaties gaan nu gebukt onder steeds grotere managementlagen en administratieplicht. Zorgverleners, werkcoaches en leraren worden overspoeld door regels en papierwerk en burgers raken de weg kwijt.

GroenLinks wil dat mensen samen met professionals hun eigen zorg of vangnet kunnen organiseren. Zij zijn het uitgangspunt, niet de logica van publieke instituties als het UWV of Bureau Jeugdzorg. Wat succesvolle voorbeelden als buurtzorg, de opvoedpoli en de Eigen Kracht-conferenties delen, is dat ze allemaal lokaal georganiseerd zijn, ruimte laten aan professionals en de burger centraal stellen.

ONTPLOOIING

Met kansen eerlijk delen kun je niet vroeg genoeg beginnen. Goed en toegankelijk onderwijs voor iedereen is de basis van een kansenmaatschappij. Ieder kind moet zich onafhankelijk van haar ouders' opleidingsniveau, inkomen of achternaam kunnen ontwikkelen.

Wij willen dat alle peuters terechtkunnen op brede crèches. Daar leren ze spelen, fantaseren en praten, in kleine groepen en onder begeleiding van goed opgeleide pedagogisch medewerkers. Zo voorkom je niet alleen achterstanden, maar wordt ook segregatie tegengegaan. Het spreekt voor zich dat deze voorziening betaalbaar moet zijn voor iedereen: geen ouder zou minder hoeven te gaan werken omdat de kosten van de opvang te hoog zijn geworden.

Kindcentra

De vierjarige Dounnia neemt haar moeder trots bij de hand. "Kom maar mama, ik weet de weg naar mijn nieuwe juf al." In de Kindcentra 0-13 in 's-Hertogenbosch is geen merkbaar onderscheid tussen kinderopvang, peuterspeelzaalwerk, basisschool en buitenschoolse opvang. Kinderen worden op dezelfde plek opgevangen; ouders hoeven hen niet heen-en-weer te sjouwen tussen verschillende locaties. Het pedagogisch klimaat staat onder een gezamenlijke leiding. De afzonderlijke instellingen werken nauw samen op initiatief van GroenLinks Den Bosch. De nieuwe samenwerking werkt motiverend voor de medewerkers. En het aantal kinderen onder de vier dat van deze aanpak profiteert is fors gestegen.

Juist in tijden van bezuinigingen investeert GroenLinks in onderwijs, vooral in het basisonderwijs en beroepsonderwijs. Scholen zijn de motor van onze kenniseconomie, maar bovenal de plek waar talenten opbloeien en mensen – jong en oud – zich kunnen blijven ontwikkelen. Kwaliteit en toegankelijkheid van het onderwijs staan voor ons voorop.

Onderwijskwaliteit hangt in de eerste plaats af van de inzet en vaardigheden van docenten en de aandacht die zij aan leerlingen kunnen geven. In het Lenteakkoord reserveren we 75 miljoen euro voor het verbeteren van de kwaliteit van leraren en schoolleiders. Ook wordt de geplande bezuiniging op het passend onderwijs – de extra begeleiding die leerlingen met een beperking krijgen – teruggedraaid. Maar als het aan ons ligt, blijft het daar niet bij. Door kleinere klassen, minder management, duidelijkere eisen en hogere beloningen wil GroenLinks de leraar weer de ruimte geven om zijn werk te doen.

Ook in het hoger onderwijs wordt geïnvesteerd in de didactische kwaliteiten van docenten en worden de groepen kleiner. De toegankelijkheid wordt gewaarborgd door hogere aanvullende beurzen en een lager collegegeld. Om in hun levensonderhoud te voorzien kunnen studenten tegen gunstige voorwaarden een lening afsluiten, die zij terugbetalen naar draagkracht.

Leren houdt niet op als je volwassen bent. Iedereen moet zich kunnen blijven ontwikkelen. Vijfenvijftigplussers geven we kansen op een tweede of derde carrière door in hun scholing te investeren. We bouwen de ontslagvergoedingen, die in de praktijk vooral terechtkomen bij werknemers met de beste arbeidsmarktkansen, om tot individuele scholingsbudgetten voor iedereen.

MEEDOEN

Werk is de sleutel tot zelfstandigheid en emancipatie. Maar in een ontspannen samenleving is er naast werken ook tijd voor zorgen, leren, vrijwilligerswerk en vrije tijd. Zolang werken en zorgen moeilijk te combineren zijn, zal niet iedereen die dat wil kunnen meedoen. Terwijl het belangrijk is dat mensen zoveel mogelijk in hun eigen inkomen voorzien. Met mobiele telefoon, internet én een flexibele werkhouding kan veel meer thuis en in deeltijd worden gewerkt. Dan kunnen ouders 's middags de verhalen van hun kinderen aanhoren en 's avonds nog een klus afmaken. Voor mensen die fysiek aanwezig moeten zijn op hun werk, zoals een verkoper of verpleegkundige, zou het een hoop schelen wanneer ze meer zeggenschap krijgen over hun rooster. Zo krijgen ook zij meer flexibiliteit.

De arbeidsmarkt is de afgelopen jaren ingrijpend veranderd. Een vaste baan is voor een groeiende groep mensen niet meer weggelegd en heeft voor steeds meer mensen ook niet de voorkeur. Ook flexwerkers en ZZP'ers hebben recht op sociale zekerheden. We moeten nu de omslag maken van de traditionele verzorgingsstaat naar een participatiemaatschappij. Daar hoort ook bij dat mensen niet worden afgedankt met een werkloosheidsuitkering, maar van werk naar werk worden begeleid. Samen met werkgevers en overheid ga je op zoek naar een nieuwe plek. Dat kan een kantoor zijn, maar ook een klaslokaal.

Iedereen laten meedoen kan alleen als de kansen op de arbeidsmarkt eerlijker worden verdeeld. Veel ouderen solliciteren zich suf, maar worden niet aangenomen. En mensen met een handicap krijgen vaak geen kans om te laten zien wat ze waard zijn. Voor werkgevers moet het financieel aantrekkelijker worden om hen een baan aan te bieden. En soms moet de overheid een stap verder gaan, bijvoorbeeld door grotere werkgevers te verplichten een bepaald aandeel gedeeltelijk arbeidsgehandicapten in dienst te nemen.

Ook de gezondheidszorg moet gericht zijn op het vergroten van ieders kansen en mogelijkheden om mee te doen, ongeacht beperkingen. We leven allemaal langer en er komen steeds meer ouderen bij. De uitdaging is een zorgstelsel te ontwikkelen dat toegankelijk is, waarin mensen centraal staan en dat financieel duurzaam is. Een zorgstelsel dat bovendien de groeiende gezondheidskloof tussen lager en hoger opgeleiden verkleint.

Een van de speerpunten daarbij is het voorkomen van ziekten. Gezond leven moet makkelijker en goedkoper worden. Zodat sporten geen luxe, maar vanzelfsprekendheid is en je voor groenten en fruit minder betaalt dan voor chips en cola. Zorg- en welzijnsorganisaties, zoals de geestelijke gezondheidszorg en het maatschappelijk werk, spelen een belangrijke rol in het voorkomen van (ernstigere) gezondheidsproblemen. Zij signaleren problemen al vroeg en kunnen snelle en eenvoudige ondersteuning bieden, waar mogelijk met de inzet van het eigen sociale netwerk. Bezuinigen op het welzijnswerk is onverstandig. Voorkomen is beter dan genezen.

GroenLinks bezuinigt wel op de salarissen van specialisten en op de geneesmiddelenindustrie en kiest ervoor de zorg meer inkomensafhankelijk te financieren. De kosten kunnen verder omlaag door de eerstelijnszorg te versterken en zorg dichter bij mensen te organiseren, in hun eigen buurt, met thuiszorg, huisarts en wijkverpleegkundige. Zo voorkomen we dat mensen zich moeten voegen naar het strakke stramien van grote zorginstellingen. Wij willen dat je zelf kunt bepalen of en wanneer je eet, doucht of op pad gaat. Ook persoonsgebonden budgetten geven mensen meer vrijheid om hun zorg op eigen wijze te organiseren. Daarom hebben we in het Lenteakkoord de voorgenomen bezuinigingen hierop teruggedraaid.

Eigen regie

Mayim Kolder is zwaar lichamelijk gehandicapt en heeft een verstandelijke beperking. Een opgroeiend kind met een handicap betekent dag en nacht zorg. Gelukkig zijn de ouders van Mayim flexibele zelfstandige ondernemers. Het persoonsgebonden budget (pgb) stelt hen in staat zorgverleners met dezelfde flexibiliteit in te huren, zodat Mayim én hun bedrijf kunnen floreren. Jolande Sap en Linda Voortman voerden campagne tegen het voorgenomen besluit van het kabinet om het pgb te schrappen. Ruim duizend mensen met een persoonsgebonden budget verzamelden zich in een manifestatie op Het Plein in Den Haag om te protesteren. Zij lieten zien en horen dat het pgb voor hun zelfstandigheid en keuzevrijheid betekent. In het Lenteakkoord zijn door GroenLinks de voorgenomen bezuinigingen teruggedraaid.

HERVERDELING

Iedereen heeft behoefte aan de zekerheid van een goed inkomen nu en een eerlijk pensioen later. Gelijke kansen betekent ook een herverdeling van inkomens. Dat is niet alleen goed voor lagere inkomensgroepen, maar ook voor de samenleving als geheel. Zo zijn in Zweden en Finland mensen gezonder en gelukkiger dan in ongelijke samenlevingen als Engeland en de Verenigde Staten. GroenLinks vindt dat de sterkste schouders de zwaarste lasten moeten dragen.

Werken tegen een laag loon moet bovendien financieel meer gaan opleveren. Mensen die weinig verdienen, gaan minder inkomstenbelasting betalen. Werkgevers kunnen op die manier makkelijker mensen in dienst nemen, waardoor banen worden gecreëerd, en mensen met een laag inkomen meer geld overhouden.

De solidariteit tussen generaties en inkomensgroepen staat onder druk. Ook daar is een herverdeling broodnodig. De manier waarop onze oudedagsvoorziening is georganiseerd is niet langer houdbaar. We leven gemiddeld steeds langer, vooral de mensen met een goede opleiding en dito inkomen. Zij kunnen en willen vaak na hun 65ste doorwerken.

Om ervoor te zorgen dat de jeugd van tegenwoordig straks ook nog kan rekenen op een pensioen en om de ouderen van nu van een goede oudedagsvoorziening te voorzien, wil GroenLinks de pensioenleeftijd verhogen. Dat hebben we ook afgesproken in het Lenteakkoord voor 2013, maar als het aan ons ligt gebeurt dat op een eerlijkere manier. Wij stellen voor dat mensen die al op jonge leeftijd zijn begonnen met werken, vaak in een zwaar beroep, financieel worden gecompenseerd. En wij vinden het eerlijk dat ouderen die over een goed aanvullend pensioen beschikken meer gaan meebetalen aan de AOW.

Ook op de woningmarkt moeten kansen worden herverdeeld. Iedereen, jong en oud, arm of rijk, krijgt een gelijke kans op een goede en betaalbare woning. De een wil graag kopen, een ander huurt liever. Mensen moeten zoveel mogelijk zelf kunnen bepalen hoe ze wonen. We verbeteren de positie van starters op de woningmarkt door een starterspremie in te voeren. Zo kunnen zij makkelijker een woning kopen en krijgt de bouwsector een impuls. Vooruitlopend op een integrale hervorming van de woningmarkt mogen de huren de komende jaren slechts gematigd stijgen. Wel gaan mensen die ondanks een goed inkomen in een sociale huurwoning blijven wonen meer betalen. Of ze kiezen ervoor hun woning, eventueel tijdelijk, te kopen van de woningcorporatie. Huurders krijgen bovendien meer ruimte hun woning naar eigen inzicht te verbouwen.

De voordelen van de hypotheekrenteaftrek komen nu vooral terecht bij hogere inkomens – hoe duurder je huis, hoe meer profijt. Bovendien drijft het de woningprijzen op en kost het de overheid handen vol geld. In het Lenteakkoord is het taboe op het sleutelen aan de hypotheekrenteaftrek eindelijk doorbroken, maar wat GroenLinks betreft gaan we verder dan dat. Een geleidelijke afschaffing van deze aftrekpost is verstandig en rechtvaardig.

EEN SOCIAAL EUROPA

In Brussel zijn afspraken gemaakt over eerlijke kansen op de arbeidsmarkt, het bestrijden van armoede en het scheppen van groene banen. Helaas beoordeelt de Europese Commissie nationale regeringen veel strenger op hun begrotingstekort dan op hun inspanningen deze sociale grondrechten te realiseren. Als de helft van de jongeren tevergeefs naar werk zoekt, zoals in Spanje, wordt een land van zijn toekomst beroofd. GroenLinks wil de Europese afspraken over gelijke kansen even verplichtend maken als het Stabiliteitspact over begrotingsdiscipline.

HOOFDPUNTEN HOOFDSTUK 2

1. Flexwerkers en ZZP'ers krijgen toegang tot zaken als scholing, een hypotheek en collectieve pensioen- en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen.

2. De belasting voor lage inkomens wordt verlaagd en hoge inkomens en grote vermogens worden zwaarder belast.

3. De hypotheekrenteaftrek wordt geleidelijk afgeschaft en nieuwe kopers krijgen een starterspremie.

4. Huisartsen en wijkverpleegkundigen gaan meer doen en ziekenhuizen minder: dat is goedkoper en maakt maatwerk mogelijk.

5. We investeren in onderwijs en alle scholen worden brede scholen waar kinderen de hele dag terechtkunnen.

3. OPEN SAMENLEVING

GroenLinks staat voor jouw vrijheid.

In een open en vrijzinnige samenleving kun je zijn wie je bent en zeggen wat je vindt. Deze samenleving bestaat slechts bij de gratie van een sterke toegankelijke rechtsstaat die grenzen bewaakt en rechten beschermt. Het recht op verschil bestaat alleen in een goed functionerende democratie. Die krijgen we niet cadeau, maar vergt permanent onderhoud en een open debat. Om burgers gelijke toegang te geven tot het recht, hebben we in het Lenteakkoord de verhoging van de kosten om naar de rechter te stappen teruggedraaid.

TROTS OP DIVERSITEIT

In een open samenleving staan grondrechten centraal, zoals de zwaar bevochten principes van gelijkheid van man en vrouw en vrijheid van meningsuiting. Of je nu een hoofddoek en hoge hakken draagt, homo bent in Staphorst, of een dubbele nationaliteit hebt: wij kiezen voor een samenleving waarin je jezelf kunt zijn. Waar niet het recht van de sterkste, maar de sterkte van het recht geldt.

GroenLinks doet niet mee met het verdacht maken van groepen mensen. De multiculturele samenleving is niet mislukt – zij is een feit. Wie zijn ogen opent ziet een groeiende en bloeiende generatie jonge Nederlanders. Zij dromen niet van de jihad, maar van vrijheid en democratie. Zij bestormen de voetbalvelden, werkvloeren en collegebanken. Deze ontwikkelingen moeten we aanjagen in plaats van ondergraven.

Aandacht voor de Nederlandse taal is cruciaal. Zonder een goede beheersing van onze taal, in woord én geschrift, is een diploma, baan of eigen bedrijf buitengewoon moeilijk. Onderwijs is en blijft de springplank naar succes. We investeren in een versterking van de vroeg- en voorschoolse educatie, zodat taalachterstanden op jonge leeftijd worden aangepakt. We investeren in taalbegeleiding in het mbo en in uitstekende taal- en participatietrajecten voor migranten. Die trajecten moeten toegankelijk zijn voor migranten die hier al jaren wonen, maar ook voor de Poolse en Roemeense krachten die hier tijdelijk komen werken. We zetten mensen niet uit, maar in. We schrijven niemand af en laten niemand aan zijn lot over.

DEMOCRATISCHE RECHTSSTAAT

Als het op de overheid aankomt, wil GroenLinks de luiken opengooien. Open data, vrijheid van informatie en transparantie geven burgers de kans mee te denken. Dit past bij een waarde die in de genen van GroenLinks zit: de democratisering van de samenleving en van het politieke bestuur. De betrokkenheid van burgers bij de publieke zaak vergt meer dan eens in de vier jaar stemmen. Via internetpanels en wijkbudgetten krijgen inwoners meer zeggenschap over hun buurt. En ook in zorg- en onderwijsinstellingen en woningcorporaties moet de inspraak worden versterkt.

De veiligheid op straat en de leefbaarheid van buurten is gebaat bij daadkrachtig optreden tegen criminaliteit. Het is ontoelaatbaar dat burgers zich onveilig voelen in hun eigen straat. Straffen kan dus hard nodig zijn. Maar voor GroenLinks is dat nooit het hele verhaal. Een straf dient tevens het begin te zijn van een nieuwe start. Nog beter is het voorkomen van misdaad. Politieagenten, stadswachten en conciërges die weten wat er speelt, kunnen een hoop rotzooi voorkomen. Jongerenorganisaties en sportverenigingen leren jongeren samen te werken aan positieve doelen. Daar mag niet op bezuinigd worden.

De rechter is het onafhankelijke sluitstuk van onze rechtsstaat, maar staat onder druk. Rechters moeten vrij blijven hun eigen oordelen te vellen. GroenLinks is daarom tegen minimumstraffen. Daarnaast wil GroenLinks dat de rechter in de toekomst alle wetten op hun grondwettelijkheid kan toetsen. De wetgever is niet onfeilbaar.

CREATIEVE SAMENLEVING

Kunstenaars en journalisten verstevigen de publieke ruimte en de samenleving. Een open samenleving vereist een cultuur van debat. Een bruisende culturele sector, veelstemmige media, onafhankelijke journalistiek en een vrij internet dragen daar aan bij. Kunst stelt vragen bij dat wat we dachten zeker te weten, ze verbeeldt werelden die er niet zijn, gedachten die nog niet eerder gedacht waren.

Digitale vrijheid

Wanneer je aan het internetten bent, wil je niet dat je provider stiekem meekijkt. Dat is alsof de postbode je brieven openmaakt. Toch waren internetproviders mogelijk gedwongen om hun klanten te bespioneren, als de Europese Unie zich had aangesloten bij ACTA. Dat verdrag beoogt inbreuken op auteursrecht tegen te gaan, maar houdt geen rekening met grondrechten zoals privacy. In de Tweede Kamer voorkwam GroenLinks met een motie dat de regering ACTA ondertekende. In het Europees Parlement was de Groene fractie, waar GroenLinks deel van uitmaakt, aanvoerder van het verzet. In juli stemde het Europarlement massaal tegen ACTA. Daardoor wordt het verdrag niet van kracht in de EU. Bovendien staan digitale grondrechten en een eigentijds auteursrecht hoger op de politieke agenda dan ooit tevoren.

Kunst kost geld, maar levert ons nog veel meer op. Internationaal vermaarde orkesten en Hollandse meesters zijn een visitekaartje aan de wereld. In steden waar de kunsten bloeien, wonen en werken mensen graag. Creatieve steden als Amsterdam en Eindhoven zijn een economische motor voor Nederland.

Kunst verrijkt onze levens en geeft glans aan het bestaan. We bezuinigen niet op talentontwikkeling en cultuuronderwijs.

EUROPA

De Europese cultuur bestaat. Wat ons Europeanen bindt is sterker dan wat ons scheidt. Dit merken we vaak pas in het verre buitenland. Europa vaart een andere politieke koers dan de neoliberale Verenigde Staten en het autocratische en onvrije China. De Europese vlaggen bij de Gaypride in Warschau tonen dat Europa steeds meer over gedeelde waarden gaat, niet alleen over markt en munt. Daarom mogen we Europa niet overlaten aan de regeringsleiders met hun besloten onderonsjes. Burgers moeten meer invloed krijgen op wat er gebeurt in Brussel.

De Nederlandse open economie is gebaat bij de Europese Unie. De regels van de interne markt besparen Nederlandse ondernemers en buitenlandse investeerders een brei aan nationale regels. Tot op de dag van vandaag verdienen de tomatenteler uit Brabant en de havenarbeider uit Rotterdam hun dagelijks brood niet ondanks, maar dankzij Europa.

De Europese Unie is ook nodig op het wereldtoneel. Nederland, maar zelfs landen als Frankrijk of Duitsland, zijn simpelweg te klein om mondiale problemen op te lossen. Van het temmen van financiële markten tot het aanpakken van klimaatverandering. Alleen door onze krachten te bundelen kunnen we hoopvolle ontwikkelingen als de Arabische lente positief beïnvloeden.

NEDERLAND WERELDLAND

Mensenrechten zijn universeel. Ook in het buitenlandbeleid hanteert GroenLinks als leidraad dat mensen zelf vorm kunnen geven aan hun eigen leven. Dat kan niet als je in armoede leeft, geen vrijheid van meningsuiting hebt of recht op seksuele zelfbeschikking ontbeert. Ontwikkelingssamenwerking blijft daarom van groot belang. Maar arme landen krijgen pas echt een eerlijke kans als verstorende Europese landbouwsubsidies en ongunstige handelsregels worden afgeschaft. Bovendien lopen ontwikkelingslanden heel veel geld mis door belastingontduiking. Nederland werkt hier aan mee door postbusbedrijven geen strobreed in de weg te leggen. Dit moet stoppen.

Als een staat zijn burgers niet weet te beschermen tegen langdurige en grove schendingen van mensenrechten, heeft de internationale gemeenschap de verantwoordelijkheid in te grijpen en bescherming te bieden. Deze verantwoordelijkheid betekent in eerste instantie diplomatieke onderhandelingen en noodhulp. Pas als alle geweldloze mogelijkheden falen, wordt gekeken naar militair ingrijpen. Dit besluit mag nooit licht worden genomen, het gaat immers over leven en dood en geweld lokt geweld uit.

Bijna alle vluchtelingen leven in vluchtelingenkampen in fragiele regio's. Wij steunen de Verenigde Naties bij deze opvang en nodigen jaarlijks een groep kwetsbare vluchtelingen uit om hier een nieuw bestaan op te bouwen. In Europa pleiten we voor een humaan gezamenlijk asielbeleid, waarbij we de verantwoordelijkheid eerlijk delen. Kinderen zonder Nederlands paspoort die hier al jaren wonen zetten wij niet uit.

GroenLinks staat niet alleen voor jouw vrijheid – maar voor de vrijheid van iedereen.

Kinderpardon

Limburgser dan Vlaai. Noord-Hollandser dan kaas. En Frieser dan de Elfstedentocht. Dat zijn de kinderen die ons land moeten verlaten. Als we niks doen, ligt hun toekomst in Irak, Afghanistan, Eritrea of Angola. Landen waar ze de taal niet van spreken, waar ze niemand kennen, waar ze vreemden zijn. Jonge migranten die al zo lang in Nederland zijn dat ze hier zijn geworteld, moeten kunnen blijven. Of het er nu 20 of 2.000 zijn, deze kinderen horen hier. Met de actie voor een kinderpardon verzamelde GroenLinks, op initiatief van Tofik Dibi, zo'n 130.000 handtekeningen. Inmiddels hebben 180 gemeenteraden hun burgemeesters opgeroepen steun te betuigen en op youtube werd het filmpje over het kinderpardon 160.000 keer bekeken.

HOOFDPUNTEN HOOFDSTUK 3

1. We geven ontwikkelingssamenwerking meer slagkracht: niet alleen met geld, maar ook door het tegengaan van de voor ontwikkelingslanden negatieve effecten van Nederlands en Europees beleid op het gebied van bijvoorbeeld handel, belastingen, landbouwsubsidies en klimaat.

2. Informatie en internet blijven vrij en digitale grondrechten worden beter beschermd.

3. We investeren in cultuur met extra aandacht voor cultuuronderwijs en talentontwikkeling.

4. We investeren in beter taalonderwijs voor nieuw- en oudkomers.

5. Nederland krijgt een warm vluchtelingenbeleid met snelle procedures en een kinderpardon.

6. Om onze groene en sociale idealen te verwezenlijken, kiezen wij voor verdergaande Europese integratie en een Europese Unie die dichter bij mensen staat. Hierbij horen Europese kieslijsten en een Europees correctief referendum.

PROGRAMMAPUNTEN VERKIEZINGSPROGRAMMA 2012

Hoofdstuk 1: Groen werkt

A. Groen loont

1. De overheid ondersteunt op alle mogelijke manieren maatschappelijk verantwoord ondernemen. De overheid gaat groen aanbesteden en koopt alleen nog maar duurzame producten en diensten. Zij stimuleert groene initiatieven van burgers en bedrijven.
2. De nieuwe regering krijgt een minister van Duurzaamheid en Ruimte, die Milieu, Natuur, Energie, Landbouw, Visserij, Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening onder zich heeft. Deze minister stelt een agenda op voor efficiënt (her) gebruik van natuurlijke hulpbronnen.
3. De overheid ondersteunt groene investeringen en duurzame woningbouw door voldoende gunstige financieringsconstructies beschikbaar te stellen voor bestaande en nieuwe woningen.
4. Nederland maakt zich sterk voor strenge Europese voorschriften voor producten en productieprocessen, die aanzetten tot een zuinig gebruik van energie, water en grondstoffen. De overheid stimuleert bedrijven om warmte, water en restproducten uit te wisselen voor hergebruik.
5. Kleine en nieuwe bedrijven krijgen meer kans om mee te dingen naar overheidsopdrachten.
6. Nederland streeft naar 3 procent energiebesparing per jaar. Via kredietgaranties wordt het besparingspotentieel in de industrie benut. De verplichting tot energiebesparing voor bedrijven wordt uitgebreid en strenger gehandhaafd.
7. Eigenaren van oude huizen krijgen een tegemoetkoming om de kosten van woningisolatie sneller terug te verdienen. Ook energiebedrijven en woningcorporaties investeren in woningisolatie. Huurders en huiseigenaren met lage inkomens krijgen daarbij voorrang, zodat zij als eersten kunnen profiteren van een lagere energierekening.
8. Er komt toezicht op de naleving van de energielabelplicht bij verkoop of verhuur van gebouwen.
9. Het Bouwbesluit mag de groene ambities van gemeenten niet in de weg staan; gemeenten mogen verdergaande duurzaamheidseisen stellen dan het Bouwbesluit voorschrijft.
10. De Rijksoverheid stelt geld beschikbaar voor gemeentelijk klimaat- en energiebeleid.
11. Binnen vijf jaar wordt alle nieuwbouw minstens energieneutraal, te beginnen met alle nieuwe gebouwen van de overheid. Er komen zonnepanelen op alle overheidsgebouwen met daarvoor geschikte daken.
12. Overheid en bedrijfsleven maken samen werk van een circulaire economie waarin grondstoffen eindeloos worden hergebruikt. Afval krijgt een prijs en de belasting op het gebruik van grondstoffen gaat omhoog, zodat verspilling stopt. Statiegeld wordt niet afgeschaft, maar uitgebreid naar blikjes en kleine petflessen.
13. Overheid en bedrijfsleven werken samen aan een duurzame *biobased economy.* Fossiele en andere eindige grondstoffen worden zoveel mogelijk vervangen door duurzame plantaardige alternatieven.
14. Producenten blijven gedurende de hele levensduur van een product verantwoordelijk voor het hergebruik van zeer zeldzame grondstoffen. Zij worden verplicht om oude producten terug te nemen en de zeer zeldzame grondstoffen steeds opnieuw te gebruiken.
15. Natuur-, milieu- en duurzaamheidseducatie wordt versterkt.

B. De vervuiler betaalt

1. Alle subsidies en belastingvoordelen die een duurzame economie in de weg staan, worden afgebouwd. Resterende subsidies worden, waar mogelijk, vervangen door overheidsgaranties en -kredieten.
2. Het belastingstelsel wordt vergroend, ook op provinciaal en gemeentelijk niveau. Bestaande milieubelastingen op verpakkingen, energie, afvalstoffen en brandstoffen worden substantieel verhoogd. De opbrengsten van deze belastingen worden gedeeltelijk gebruikt om de belasting op arbeid en de loonkosten voor met name laagbetaalde arbeid voor werkgevers te verlagen en om te investeren in groene innovatie.
3. Nederland pleit binnen de Europese Unie voor een vermindering van de uitstoot van broeikasgassen met tenminste 30 procent in 2020 en tenminste 90 procent in 2050, alsmede voor een eerlijke lastenverdeling. Nederland komt niet alleen haar Europese verplichtingen na, maar wordt weer een koploper op klimaatgebied.
4. Nederland knokt voor verbetering van het Europese stelsel van handel in emissierechten: al in 2012 moeten emissierechten uit het stelsel worden gehaald om de CO2-prijs op te drijven en in het vervolg moeten alle emissierechten worden geveild in plaats van gratis weggegeven.
5. Er komt een milieubelasting op de uitstoot van broeikasgassen in sectoren die niet onder de Europese emissiehandel vallen. Deze belasting stimuleert ondernemers om in groene innovatie te investeren.
6. Grootverbruikers gaan, net als consumenten, een eerlijke energieheffing betalen.
7. Er komt een strenge CO2-norm voor nieuwe energiecentrales. Er worden geen nieuwe kolencentrales gebouwd en bestaande kolencentrales betalen een kolenbelasting.
8. Nederland kiest voor aardgas, de minst vervuilende fossiele brandstof, zolang de overgang naar een duurzame energievoorziening nog niet is voltooid. De regering pleit in EU-verband voor een gemeenschappelijke energiepolitiek om de Europese gasvoorziening zeker te stellen.
9. CO2-opslag is slechts een tijdelijke oplossing voor de komende decennia. Opslag van CO2 wordt door elektriciteitsproducenten zelf betaald. Experimenten vinden niet plaats onder bewoond gebied. Kwetsbare natuurgebieden mogen hier geen schade van ondervinden.

10. Er worden geen vergunningen verstrekt voor boringen naar schaliegas en steenkoolgas, omdat we onvoldoende weten over de risico's voor mens en milieu. Ook bij andere risicovolle technieken staat het voorzorgsbeginsel centraal. Initiatiefnemers moeten kunnen aantonen dat hun techniek veilig is. De overheid sluit investeringen in schaliegas via Energiebeheer Nederland uit.
11. De kerncentrale in Borssele wordt gesloten. Er komen geen nieuwe kerncentrales voor energieopwekking. Kernafval mag niet onomkeerbaar ondergronds worden opgeslagen. Nederland ijvert voor een Europa zonder kernenergie. Ook stopt Nederland met de verrijking van uranium voor kerncentrales elders in de wereld, met uitzondering van productie voor het creëren van medische isotopen.
12. Nederland zet zich in voor EU-maatregelen tegen de import van olie die op extreem vervuilende wijze is gewonnen, zoals teerzandolie.
13. De overheid investeert in handhaving bij chemische en andere risicovolle bedrijven. De boetes gaan omhoog en bedrijven die de regels consequent blijven overtreden gaan dicht.

C. Nieuwe energie

1. Er komt een Deltawet nieuwe energie. Daarmee zet Nederland fors in op energiebesparing, groene stroom en duurzame warmte. In 2020 halen we 20 procent van onze energie uit schone bronnen. Uiterlijk in 2050 draait onze economie volledig op duurzame energie. De Deltawet verplicht energiebedrijven om een jaarlijks oplopend aandeel schone energie te produceren. Hiermee bieden we langetermijnzekerheid aan burgers en investeerders.
2. Het zelf opwekken van energie door burgers, bedrijven en woningcorporaties wordt bevorderd. De Nederlandse overheid faciliteert de oprichting van lokale en regionale energiecoöperaties, waarin burgers samen groene energie produceren. Mogelijkheden voor salderen worden verruimd. Daardoor krijgen burgers, boeren, verenigingen van eigenaren en energiecoöperaties een eerlijke prijs voor hun schone stroom en hoeven ze geen energiebelasting te betalen. Met het oog op een fundamentele vergroening van de energievoorziening werkt de regering tevens aan structurele maatregelen zoals het Duitse feed-in tarief.
3. Energiegegevens van gebieden (regio, stad, plaats en buurt) zoals het energiegebruik, duurzame energieopwekking (warmte en stroom) en soorten energiegebruik (groen, grijs of anders) worden openbaar en gratis toegankelijk, zonder daarbij de privacy uit het oog te verliezen.
4. De overheid stimuleert de inzet van warmtenetten, in het bijzonder in de bestaande bouw.
5. De overheid investeert samen met energiebedrijven in onderzoek naar innovatieve technieken zoals getijdenenergie en biogas uit menselijke en dierlijke mest.
6. De overheid selecteert en regelt in samenspraak met belanghebbenden voldoende locaties voor windmolens op het land en geeft concessies uit aan uitbaters. Bij het selecteren van locaties is er voldoende aandacht voor landschapsbeleving.
7. Er komt een spoedwet voor wind op zee, gericht op 10.000 megawatt Noordzeestroom in 2020. Geplande investeringen voor de komende tien jaar worden naar voren gehaald. De overheid rondt vergunningsprocedures zo snel als mogelijk af.
8. Nederland zet zich in voor bindende Europese duurzaamheidseisen voor alle vormen van bio-energie. Bij biobrandstoffen worden de effecten op het land- en watergebruik meegewogen, zodat de teelt ervan niet ten koste gaat van natuur, voedselvoorziening en inheemse volkeren. De doelstelling voor hernieuwbare transportbrandstoffen wordt voor Nederland zo veel mogelijk ingevuld met duurzame biobrandstoffen uit afval en reststromen en groene elektriciteit.
9. Nederland bepleit in de EU een supernet voor groene stroom. Een Europees netwerk van efficiënte hoogspanningskabels moet onze elektriciteitsvoorziening robuust maken. Dit supernet vangt de schommelingen in het aanbod van groene energie op. Als het op de Noordzee even niet waait, krijgen we zonnestroom uit Spanje, of zelfs uit de Sahara.
10. Het opzetten van elektriciteitsnetwerken tussen huishoudens (*smartgrids*) wordt gestimuleerd. De lokale overheid ondersteunt het plaatselijk opslaan van elektriciteit (bijvoorbeeld in woningen, woonwijken of elektrische auto's).

D. Bewust consumeren en produceren

1. Nederland zet zich in voor een krachtig Europees en mondiaal beleid ten behoeve van ketentransparantie. In Nederland komt een Wet openbaarheid van productie en ketens. Deze geeft consumenten meer inzicht in de naleving van internationale normen op het gebied van mensenrechten, milieu en arbeid door bedrijven en hun toeleveranciers, ook buiten Nederland, alsmede in de milieubelasting van producten en diensten. Om te beginnen moeten bedrijven die steun ontvangen van de regering risico's voor mensenrechtenschendingen en milieuschade in kaart brengen en voorkomen.
2. Directieleden van grote bedrijven kunnen ook persoonlijk strafrechtelijk vervolgd worden voor economische delicten die het bedrijf onder hun verantwoordelijkheid pleegt.
3. Nederlandse multinationals worden aansprakelijk gesteld voor overtredingen van internationaal erkende normen en verdragen op het gebied van milieu, arbeid en mensenrechten door hun buitenlandse dochters en toeleveranciers. Nederland zet zich in voor nieuwe, bindende internationale normen voor de bescherming van biodiversiteit en dierenwelzijn.
4. Grote bedrijven worden verplicht een jaarlijkse rapportage op te stellen over hun prestaties op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen en milieu.
5. Bij inkopen en aanbesteden geven overheden het goede voorbeeld, door voorwaarden te stellen die overeenkomen met keurmerken als *Fairtrade, Beter Leven, Forest Stewardship Council, Marine Stewardship Council* en *EKO.*
6. De overheid stelt eisen aan banken waarmee zij zaken doet. Deze dienen wat betreft duurzaamheid te behoren tot de best presterende in de bancaire sector.

7. De overheid geeft meer voorlichting over de schadelijke milieueffecten van het eten van vlees en vis en promoot tenminste één vleesvrije dag (Vega-dag) per week.
8. Illegaal gekapt hout wordt van de markt geweerd. Nederland zorgt ervoor dat het Europees importverbod op illegaal gekapt hout zo snel mogelijk wordt geïmplementeerd.

E. Duurzame landbouw en voedsel

1. Boeren krijgen meer mogelijkheden om een deel van hun inkomen te verdienen met de ontwikkeling van (agrarische) natuur, recreatie, dienstverlening, opwekking van duurzame energie en zorg.
2. De overheid bevordert duurzame innovaties op het platteland, zoals biologische landbouw, energieleverende kassen en regionale afzetcoöperaties. In de landbouw wordt naar een grotere biodiversiteit gestreefd.
3. De overheid bevordert het herstel van de band tussen stad en platteland en tussen boer en burger, onder andere via boerencoöperaties rond stedelijke gebieden, stadslandbouw, de bevordering van streekproducten en door educatie over gezondheid en voedsel.
4. Nederland dringt de vervuiling van bodem, water en lucht door grootschalige landbouw terug; de veestapel wordt verkleind.
5. Voor vlees en vis gaat het hoge btw-tarief gelden.
6. Nederland bepleit in Europees verband dat voor plantaardige producten uit de duurzame landbouw voorlopig het nul procent btw-tarief gaat gelden.
7. Nederland ijvert voor een ingrijpende herziening van het EU-landbouwbeleid, waarbij:
   a) mondiale en regionale voedselzekerheid, bescherming van natuurlijke hulpbronnen, eerlijke handel met ontwikkelingslanden en een redelijk inkomen voor boeren voorop staan;
   b) exportsubsidies onmiddellijk worden afgeschaft en structurele overschotten worden tegengegaan, zonodig door aanbodsbeheersing;
   c) duurzame en diervriendelijke landbouw en visserij krachtig worden bevorderd;
   d) subsidies worden omgevormd tot betalingen voor de groene en blauwe diensten, zoals landschapsonderhoud en waterberging, die boeren en andere grondbeheerders leveren aan de samenleving;
   e) het EU-mededingingsbeleid zodanig wordt aangepast dat boeren meer marktmacht krijgen ten opzichte van voedselverwerkers en supermarkten;
   f) een streng klimaatbeleid voor de landbouw gaat gelden en ook in deze sector de vervuiler gaat betalen, zodat duurzame landbouw wordt gestimuleerd.
8. Voor genetische modificatie geldt het voorzorgsprincipe, ter bescherming van het milieu en de gezondheid. Genetische modificatie wordt in de landbouw niet toegepast, zolang de veiligheid voor mens en natuur niet is gegarandeerd. Telers van gengewassen en toeleveranciers worden volledig aansprakelijk voor (milieu)schade.
9. Nederland pleit binnen de EU voor betere etikettering van gentech-producten.
10. Nederland verzet zich tegen het verlenen van octrooien op genen en levende organismen.
11. De overheidssteun voor landbouwonderzoek richt zich met name op een duurzamer gebruik van water, voedingsstoffen, energie en grond, alsmede op de verhoging van de ziekteresistentie van gewassen en dieren.
12. De overheid bevordert het tot stand komen van één algemeen erkend en duidelijk systeem van labelling voor duurzaam, diervriendelijk en eerlijk geproduceerd voedsel.
13. Om voedselverspilling tegen te gaan worden supermarkten verplicht jaarlijks hun verspillingscijfers te publiceren (naar Noors voorbeeld).
14. Het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen in de land- en tuinbouw wordt binnen enkele jaren tot een minimum teruggebracht. Er komt zo snel mogelijk een verbod op de vrije verkoopbaarheid van milieuschadelijke onkruidbestrijdingsmiddelen aan consumenten. Er komt bovendien een verbod op bestrijdingsmiddelen zoals neonicotinoïden die bijensterfte veroorzaken, omdat bijen van belang zijn voor onze voedselvoorziening.
15. Het gebruik van antibiotica in de veehouderij en aquacultuur wordt drastisch teruggebracht. Preventief gebruik en koppelbehandelingen worden verboden, net als antibiotica die als laatste middel worden ingezet om bepaalde infecties bij mensen te bestrijden (zogeheten *last resort*-middelen). Het houden van snelgroeiende rassen, waarbij antibioticagebruik excessief hoog is, zoals plofkippen, wordt eveneens verboden.
16. Nederland ijvert binnen de EU voor maatregelen tegen de import van veevoer waarvoor tropisch bos is gekapt of dat ten koste gaat van lokaal landgebruik en regionale voedselvoorziening en stimuleert het gebruik van Europese eiwitrijke gewassen als alternatief voor soja.

F. Dierenwelzijn

1. Dieren hebben een eigen intrinsieke waarde. Derhalve hebben zij recht op een respectvolle behandeling en moet met hun belangen zorgvuldig rekening worden gehouden. Dierenrechten worden opgenomen in de Grondwet en in een bindend Europees handvest.
2. De vee-industrie wordt stapsgewijs afgebouwd. Er komt een verbod op megastallen. Onder een megastal verstaan we een bouwblok groter dan 1,5 ha, dan wel meer dan 250 melkkoeien of 7.500 vleesvarkens. Nederland ijvert ervoor dat in heel Europa dezelfde norm wordt gehanteerd. Er komt een wet die vastlegt dat landbouwhuisdieren goede buitenruimte moeten hebben, zodat koeien kunnen grazen, kippen buiten scharrelen en varkens kunnen wroeten (wet Vrije Uitloop). Daarnaast dienen binnenruimtes voor landbouwdieren (brand)veilig te zijn.
3. Er komt een verbod op het houden van nertsen en andere pelsdieren ter verkrijging van hun pels. Nederland streeft in Europees verband naar een volledig verbod op handel in, import en doorvoer van bontproducten.
4. Landbouwdieren worden ingeënt tegen ziektes als vogelgriep en MKZ, zodat grootschalig doden achterwege kan blijven.

5. Veetransporten worden aan banden gelegd. Slachtvee mag niet langer dan vier uur worden vervoerd.
6. Nederland zet zich in voor een Europees (import)verbod op zeer dieronvriendelijke producten zoals *foie gras*.
7. Het akkoord van de gezamenlijke natuurorganisaties over de ganzen (Ganzen-7 akkoord) wordt volledig uitgevoerd. Dat betekent dat ganzen in de winter beschermd zijn tegen de jacht, maar dat overlast door een teveel aan ganzen in de zomer op een diervriendelijke wijze kan worden aangepakt.
8. Om de overlast van ganzen te beperken wordt eerst en vooral geïnvesteerd in diervriendelijke alternatieve maatregelen, waarbij de nadruk ligt op weren of verjagen. In situaties waarin het wenselijk is de aantallen terug te dringen, zoals rondom luchthavens, wordt gekozen voor structurele maatregelen die minder dieronvriendelijk uitpakken, te weten het onaantrekkelijk maken van de omgeving, bijvoorbeeld door het wegnemen van foerageermogelijkheden.
9. Voor beroepsvissers en viskwekers worden methoden voorgeschreven waarbij vissen niet of nauwelijks lijden.
10. Dierproeven worden uitgefaseerd. Als eerste stap worden dergelijke proeven alleen nog toegestaan als dat de enige manier is om substantiële verbetering van de volksgezondheid te bereiken. De transparantie rond de methoden en resultaten van dierproeven wordt vergroot. Er komt meer geld voor alternatieve testmethoden.
11. Er komen welzijns- en gezondheidsvoorschriften voor de handel in en opvang van huisdieren. Nederland streeft, ook in Europees verband, naar een verbod op de invoer van exotische dieren.
12. Gezelschapsdieren mogen alleen worden verkocht indien er duidelijke voorlichting over het houden van het betreffende dier wordt gegeven (bijvoorbeeld met behulp van een Huisdierenbijsluiter) en een schriftelijk bewijs kan worden overlegd van de herkomst van het dier. Internethandel in gezelschapsdieren door particulieren wordt ontmoedigd.
13. Nederland streeft, ook in Europees verband, naar een verbod op de invoer van exotische dieren. Daarnaast komt er een verbod op de handel in exotische en wilde dieren op internet, tentoonstellingen en beurzen.
14. Het fokken van huisdieren op kenmerken die het welzijn van een dierenras bedreigen wordt verboden. Er komt een beperkte lijst van alle diersoorten die als huisdier mogen worden gehouden, gebaseerd op criteria als dierenwelzijn, de aantasting van de biodiversiteit en risico's voor de volksgezondheid.
15. Er komt een certificering voor dierenasielen en opvangcentra. Dierenwelzijn is daarbij een belangrijk criterium.
16. Vermaak en sport met dieren waarbij aantoonbaar is dat het welzijn van dieren wordt geschaad, worden verboden. Er komt een wettelijk verbod op het gebruik van wilde dieren in circussen.
17. Het meldpunt dierenmishandeling (144) blijft bestaan.
18. Het dierenwelzijn op de Nederlands-Caribische eilanden wordt beter beschermd.

G. Natuur

1. Om de milieuvoorwaarden voor gezonde natuur te scheppen en de biodiversiteit te vergroten, worden vermesting, verdroging, stikstofuitstoot en slechte waterkwaliteit volgens EU-richtlijnen aangepakt. Nederland spant zich in Europees verband in voor optimaal herstel van de biodiversiteit, door behoud van de EU-natuurrichtlijnen, zoals de vogel- en habitatrichtlijnen en de Europese Kaderrichtlijn Water, en door bescherming van de Natura 2000-gebieden.
2. Natuurgebieden worden met elkaar verbonden. De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) wordt onverkort gerealiseerd (728.500 hectare) zodat planten en dieren zich kunnen verspreiden en de biodiversiteit zich kan herstellen. Ook natuurwaarden buiten de EHS krijgen voldoende bescherming. Het Oostvaarderswold wordt in zijn oorspronkelijke vorm gerealiseerd.
3. Agrarisch natuurbeheer wordt sterk verbeterd, zodat het daadwerkelijk bijdraagt aan de bescherming van soorten (zoals weidevogels) en leefgebieden. Zowel binnen als buiten de EHS zijn vormen van effectief agrarisch natuurbeheer een goede aanvulling op de natuurgebieden. Agrarisch natuurbeheer wordt onder meer betaald uit de middelen van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB).
4. In het wild levende dieren worden in principe met rust gelaten. Als dieren belangrijke schade veroorzaken of een bedreiging vormen voor de volksgezondheid of veiligheid, wordt alleen bij uiterste noodzaak en als er geen alternatieven zijn en dit het enige effectieve middel is, het doden van een deel van de populatie toegestaan. Deze beheersjacht wordt streng gecontroleerd. Er wordt meer geïnvesteerd in diervriendelijke methoden voor schadebestrijding, zoals bij muskusratten. Er komt een verbod op plezierjacht.
5. In natuurgebieden als de Noordzee, de Waddenzee, de Zuid-Hollandse en Zeeuwse Delta en De Peel is geen plaats voor schadelijke economische activiteiten als gasboring en/of landaanwinning.
6. Nederland draagt bij aan voldoende zeereservaten in de Noordzee, zodat de visstand zich kan herstellen.
7. Nederland bepleit de invoering van het 'nee tenzij'-principe in het Europese visserijbeleid: commerciële vangst wordt alleen nog toegestaan als het ecosysteem gezond is en uitsluitend de natuurlijke aanwas aan vis wordt weggevangen. De visserij op de Waddenzee en het IJsselmeer wordt alleen toegestaan binnen ecologische grenzen.
8. Door betere visserijmethoden wordt bijvangst zoveel mogelijk voorkomen. De eventuele bijvangst wordt aan wal gebracht en verwerkt.
9. Er komt een wet Mooi Nederland die de Nederlandse natuur en het landschap beschermt evenals waarden als stilte, nachtelijke duisternis en de weidsheid van het landschap. Deze wet vervangt voorgaande natuurbeschermingswetten. De wet wordt samen met D66 en de PvdA ingediend.
10. De handhaving van natuurwetten wordt gegarandeerd. Er blijven voldoende boswachters.

11. De tropische natuur op de Nederlands-Caribische eilanden wordt beter beschermd.
12. De Europese afspraken over het verbeteren van de kwaliteit van de Westerschelde worden nagekomen: de Hedwige wordt geheel ontpolderd en omgezet in natte natuur.
13. De toegankelijkheid van natuur voor wandelaars, fietsers en ruiters wordt gewaarborgd, ook in de ecologische hoofdstructuur.
14. Er worden natuurlijke klimaatbuffers zoals uiterwaarden, overloopgebieden en kwelders ingericht die ons land beschermen tegen overstromingen en wateroverlast. Pas wanneer natuurlijke buffers niet mogelijk zijn, wordt veiligheid bereikt door de inzet van techniek en/of de aanleg van nieuwe dijken.
15. Open verbindingen tussen rivieren en de Noordzee worden zoveel mogelijk hersteld zodat trekvissen hun achterland kunnen bereiken. Het Haringvlietkierbesluit wordt uitgevoerd.

H. Groen reizen

1. Fietsen wordt krachtig gestimuleerd. Er komen meer stationsstallingen en ov-fietsen. Gemeenten en provincies moeten voldoen aan kwaliteitsnormen voor fietsvoorzieningen. Ze investeren in goede voorzieningen voor de fiets, zoals comfortabele, veilige en snelle fietsroutes. De subsidie die gemeenten van de rijksoverheid ontvangen voor fietsinfrastructuur wordt verhoogd. Er komen middelen beschikbaar om in de periode 2012-2016 twintig nieuwe regionale snelfietsroutes te realiseren.
2. Barrières voor fietsers en voetgangers als gevolg van auto-, spoor- en waterwegen worden geslecht.
3. Naar Vlaams voorbeeld wordt openbaar vervoer een basisrecht. Het Rijk stelt de minimale kaders van dit recht vast, waarbinnen decentrale overheden maatwerk bieden.
4. Het vervoer per trein krijgt een impuls: extra treincapaciteit, een efficiënter Europees beveiligingssysteem, inhaalsporen en beter onderhoud van spoor en treinen. Stations blijven vrij doorgaanbaar, worden goed toegankelijk en voorzien van voldoende fietsenstallingen, OV-fietsen en toiletten, gratis draadloos internet en een goede beschutting tegen wind en regen. De trajecten waar treinen in hoge frequentie gaan rijden, worden verlengd tot buiten de Randstad. Tevens starten in meerdere regio's buiten de Randstad experimenten met nachttreinen, naar Brabants voorbeeld. NS en Prorail werken beter samen.
5. Er komt een nieuwe spoorlijn van Almere via Utrecht naar Breda (AUB). De treinverbindingen naar Duitsland en België worden verbeterd.
6. In veel Franse en Duitse steden zijn de afgelopen decennia met veel succes tramsystemen aangelegd. In Nederland maken we een inhaalslag door te investeren in nieuwe tramlijnen. Plannen daarvoor in Groningen, Utrecht, Maastricht, Nijmegen en andere steden worden (financieel) gesteund. Regionale treinen, lightrail, metro, sneltram en snelbus vormen een samenhangend net van hoge kwaliteit. Wacht- en overstaptijden worden korter. Reisinformatie is integraal en actueel.
7. De grote steden houden de keus hun openbaar vervoer zelf te laten uitvoeren door gemeentelijke vervoersbedrijven. Zo blijft de samenhang tussen tram, bus en metro in stand. Openbaar vervoer wordt beter toegankelijk voor ouderen, gehandicapten en mensen met kinderen.
8. Er komen meer schone en zuinige bussen, zoals elektrische, waterstof- en aardgasbussen.
9. Gemeenten krijgen de mogelijkheid naast vervuilende vrachtauto's ook andere voertuigen en bouwmachines te weren om de lucht schoner te maken.
10. De OV-chipkaart wordt een echte servicekaart die het reizigersgemak dient. Reizigers die op hun privacy gesteld zijn, mogen hiervan geen financieel of praktisch nadeel ondervinden. De OV-chipkaart wordt pas verplicht op het spoor als de NS alle kinderziekten, waaronder beveiliging, heeft opgelost en de klachtenafhandeling bij één loket is geregeld.
11. In de binnenvaart wordt de samenwerking tussen vervoerders en duurzame innovatie gestimuleerd.
12. Nederland neemt internationaal het voortouw voor beter grensoverschrijdend openbaar vervoer, alsmede voor de invoering van een Europese treinplanner met boekingssysteem, ook voor fiets en rolstoel.
13. Nederland neemt in Europa het voortouw in de hervorming van de brandstofaccijns. Alle brandstofaccijns krijgt een klimaatcomponent die langzaam oploopt met de CO_2-prijs die geldt in andere sectoren. Hierop vooruitlopend wordt de dieselaccijns met ingang van 2013 verhoogd en gelijkgetrokken met Duitsland.
14. De kilometerheffing wordt zo snel mogelijk ingevoerd, waarbij:
    a) de kilometertarieven een fors verschil maken tussen milieubelastende en schone voertuigen;
    b) vrachtverkeer duurder wordt;
    c) op drukke plekken en in de spits een hoger tarief geldt;
    d) de privacy buiten kijf staat: politie en justitie krijgen geen toegang tot reisgegevens;
    e) een deel van de opbrengst wordt ingezet voor lagere lasten op arbeid.
15. De vergoeding voor woon-werkverkeer met de auto gaat onder het normale belastingregime vallen. De vergoeding voor woon-werkverkeer met het OV blijft onbelast. Thuiswerken en schoner reizen worden voortaan beloond. Zo wordt de vrijstelling voor een belastingvrije fiets voor woon-werkverkeer verhoogd.
16. De verlaging van de aanschafbelasting op auto's wordt teruggedraaid en de tarieven worden verder gedifferentieerd naar milieubelasting. Vanwege de ruimte die auto's innemen moet er een rem blijven op het autobezit.
17. Gemeenten krijgen de mogelijkheid om parkeertarieven te differentiëren op basis van vervuiling van de auto.
18. De bijtelling van de zaak wordt hervormd waardoor leaserijders gaan betalen naar rato van het aantal privékilometers dat ze maken. Waar dat niet haalbaar is, wordt het huidige bijtellingspercentage verhoogd. De bestaande prikkel voor zuinige auto's blijft gehandhaafd.
19. Deelauto's krijgen een volwassen plek in het Nederlandse vervoerssysteem. De auto hoeft niet per se voor de deur te staan. Carpoolen wordt gestimuleerd.

20. Vervoer op fossiele brandstof wordt zo snel mogelijk vervangen door rijden op groene stroom of andere duurzame energiebronnen. Taxivervoer wordt elektrisch. Er komen voldoende elektrische laad- en snellaadpunten.
21. Nederland ijvert in Brussel voor de strengst mogelijke milieunormen voor alle nieuwe voer- en vaartuigen. Ook worden maatregelen genomen om bestaande binnenvaartschepen en (diesel)treinen schoner, zuiniger en stiller te maken.
22. Maximumsnelheden voor brom- en snorfietsen worden strenger gehandhaafd. Ook komen er strengere milieu- en geluidseisen voor gemotoriseerde tweewielers en wordt een verplichte jaarlijkse keuring ingevoerd, vergelijkbaar met de APK-keuring voor personenauto's.
23. Er komen geen nieuwe wegen die ons land nog meer versnipperen. Dus ook geen Blankenburgtunnel, Rijnlandroute, A13/A16 of doortrekking van de A15 door de natuur. Het spitstarief in de kilometerheffing moet nieuwe wegverbredingen overbodig maken; de bak van Amelisweerd wordt niet verbreed. De snelheidsverhoging naar 130 km per uur wordt teruggedraaid. Waar dat nodig is voor het milieu en/of tegen geluidsoverlast, gaat de maximumsnelheid naar 80 of 100 km per uur.
24. Verkeersveiligheid krijgt weer de aandacht die het verdient: de inzet is om het aantal verkeersdoden in 2020 terug te brengen naar maximaal 400 per jaar. Dit kan alleen als de veiligheid van fietsers en voetgangers binnen de bebouwde kom veel meer prioriteit krijgt.
25. Er komen experimenten om wegen duurzamer te maken, bijvoorbeeld door overkappingen en combinaties met het produceren van groene energie.
26. De groei van Schiphol en regionale vliegvelden wordt gestopt. Vliegveld Twente komt er niet. In navolging van Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk komt er een belasting op vliegen. Nederland maakt zich in Europees verband sterk voor de invoering van een kerosinetax, vergelijkbaar met de accijns op benzine en andere brandstoffen. Er komt een verbod op nachtvluchten.
27. Nederland grijpt haar sterke marktpositie aan om een voortrekkersrol te spelen bij het schoner maken van binnenvaart en zeevaart, bijvoorbeeld door havengelden afhankelijk te maken van de milieuprestatie van de reder en door het gebruik van groene walstroom te verplichten. Nederland maakt zich in EU-verband sterk voor de invoering van een accijns op zware stookolie.

I. Ruimte winnen

1. Om verrommeling van het landschap te voorkomen, voert de rijksoverheid een openruimteheffing in. Projectontwikkelaars betalen deze eenmalig op het moment dat zij groene ruimte bebouwen.
2. Het Rijk neemt weer de verantwoordelijkheid voor de ruimtelijke ordening op hoofdlijnen. Het middenbestuur wijst in de eigen regio de grenzen aan waarbinnen gemeenten mogen bouwen.
3. De overheid stimuleert het bouwen van flexibele constructies die naar behoeven kunnen worden (her) gebruikt als kleine bedrijven, kantoren of woningen van verschillende groottes.
4. In de onroerendezaakbelasting (ozb) gaat ruimtegebruik zwaarder meetellen.
5. Woningen worden naar behoefte binnen de grenzen van de bestaande bebouwing en nabij knooppunten van openbaar vervoer gebouwd. Deze woningen zijn energieneutraal of wekken energie op.
6. Er komt een Fonds Duurzame Structuurversterking. Al het geld voor infrastructuur en ruimtelijke investeringen komt in één pot, waaruit integrale plannen voor verkeer en wonen worden gefinancierd. Zo gaat er minder geld naar asfalt en meer naar openbaar vervoer, fietsvoorzieningen en stadsverbetering.
7. Er wordt ruimtelijk beleid ontwikkeld om de autoafhankelijkheid en mobiliteitsgroei te verminderen. Dit betekent inzetten op compacte steden en het ontwikkelen van normen voor nieuwe wijken en herstructureringsprojecten die ervoor zorgen dat alle basisfuncties zoals onderwijs, gezondheidszorg, winkelen en hoogwaardig OV op fiets- en loopafstand komen te liggen.
8. Nederland wordt voldoende beschermd tegen natte voeten, juist door water de ruimte te geven. Hierbij geldt de stelregel: eerst vasthouden, dan bergen en dan pas afvoeren. De nieuwe kansen die waterberging biedt voor natuur en recreatie worden benut. Rivieren worden verruimd.
9. De overheid bevordert dat nieuwe woningen rekening houden met verschillende levensfasen en makkelijk aanpasbaar zijn voor mensen met een handicap. Daarnaast wordt gestimuleerd dat bestaande woningen geschikt worden gemaakt voor bewoning door ouderen en mensen met een handicap.
10. Gemeenten gaan een leegstandsbeleid voeren. Op nieuwe kantoren en bedrijfspanden wordt een 'verwijderingsbijdrage' geheven, die wordt gebruikt om bestaande kantoren en bedrijfspanden om te bouwen tot bijvoorbeeld woningen of ze te slopen. Leegstand langer dan een jaar kan door gemeenten worden beboet met een leegstandsheffing. Bij langdurige leegstand kan een gemeente een kantoor of bedrijfspand tegen de marktwaarde vorderen om te renoveren of te slopen. Overbodige regels die ombouw belemmeren worden aangepakt.
11. In krimpende gemeenten probeert de overheid niet de bevolking, maar de voorzieningen op peil te houden, zoals onderwijs, zorg, winkels en openbaar vervoer. De verdeelsleutel van het Gemeentefonds wordt aangepast ten behoeve van krimpgemeenten. Het economische beleid speelt in op de kansen van krimp in sectoren als natuur, recreatie, zakelijke dienstverlening, creatieve industrie en zorg.

J. Financiële markten temmen

1. Aan de bonuscultuur wordt een einde gemaakt. Er komt een bindende code voor maatschappelijk verantwoord bankieren, om te beginnen voor banken die een beroep doen op overheidssteun, en een beroepseed voor bankiers. De bankierseed wordt vastgelegd in een openbaar register. Het niet naleven ervan krijgt gevolg. Over het naleven ervan leggen banken verantwoording af in hun jaarverslag.

2. Nederland spant zich in voor een krachtig Europees en mondiaal toezicht op de financiële markten. De regering werkt mee aan een Europees kader voor de sanering of ontmanteling van probleembanken, waarbij obligatiehouders meebetalen. Er komt een Europees depositogarantiefonds, dat door de banken zelf wordt gevuld,
3. De markt voor financiële derivaten wordt aan banden gelegd en transparanter gemaakt. Nieuwe financiële producten worden vooraf door toezichthouders getoetst op begrijpelijkheid en risico's. Zij leggen speculatie aan banden. Dat geldt ook voor speculatie met voedsel.
4. De bankenbelasting wordt uitgebreid zodat niet alleen de systeembanken, maar alle grotere banken een stevige bankenbelasting gaan betalen.
5. Binnen de EU en het Internationaal Monetair Fonds pleit Nederland voor een heffing op financiële transacties, die speculatieve handel tegengaat en markten stabiliseert. Deze heffing dient ook een Tobintaks op grote valutatransacties te omvatten.
6. Risicovolle activiteiten van banken worden gescheiden van de nutsfuncties van banken ten behoeve van consumenten en bedrijven.
7. Banken moeten hogere kapitaalbuffers gaan aanhouden om weerbaarder te zijn in het geval van een crisis.
8. Nederland ijvert voor een onafhankelijk internationaal hof voor overheidsschulden. Als de schuldenlast van een land onhoudbaar wordt, bepaalt dit hof welk gedeelte moet worden kwijtgescholden.
9. Bij een nieuwe ronde van harmonisering van betalen in de eurozone moet het voor particulieren en bedrijven mogelijk worden gemaakt om hun bankrekeningnummer mee te nemen naar een andere bank.
10. De mogelijkheden van hedgefunds en vergelijkbare fondsen om bedrijven op te kopen, te splitsen en met hoge schulden op te zadelen, die ten koste gaan van de werknemers of de toekomst van het bedrijf, worden fors beperkt.

K. Solide en solidair

1. Het is tijd voor een bredere opvatting van rijkdom en vooruitgang, waarin groei van welzijn en behoud van natuur en milieu centraal staan. Het uitgangspunt van een gezond financieel-economisch beleid is het Bruto Nationaal Geluk. GroenLinks investeert nu in een schone en groene toekomst.
2. Er wordt een verstandig begrotingsbeleid gevoerd. Zo snel als verantwoord, worden de tekorten op de begroting weggewerkt. De economie wordt niet kapot bezuinigd als het slecht gaat, maar ook niet extra gestimuleerd als het goed gaat. Op termijn wordt gestreefd naar een structureel overschot op de begroting.
3. Nederland zet zich in voor een Europese *Green New Deal* ter bestrijding van de crisis. Om toekomstgerichte investeringen aan te jagen moet het Europese klimaatbeleid worden aangescherpt. Tevens moet de uitleencapaciteit van de Europese Investeringsbank (EIB) worden verhoogd, onder meer met behulp van de Europese Centrale Bank. De EIB dient voor de investeringsprojecten strikte groene en sociale criteria te hanteren, in lijn met de EU2020-strategie.
4. Nederland streeft ernaar dat het Begrotingspact, dat buiten de EU om door 25 landen gesloten is, zo snel mogelijk wordt vervangen door reguliere Europese wetgeving, waarover het Europees parlement meebeslist.
5. Nederland pleit voor versterking van de beschermingswal voor de eurozone, door middel van een hoger euronoodfonds, gevoed door de Europese Centrale Bank, en de invoering van euro-obligaties. Dat verkleint risico's op nieuwe reddingsoperaties.
6. Eurolanden die aankloppen bij het euronoodfonds komen onder strikt Europees toezicht te staan, maar wordt tevens een perspectief geboden op economisch en sociaal herstel.
7. Het belastingstelsel wordt vergroend en de belasting op vermogen verhoogd. Deze opbrengsten worden ingezet om de belasting op arbeid fors te verlagen. De koopkracht van met name werkenden en gezinnen met kinderen tot en met een modaal inkomen gaat met voorrang omhoog. Leden van het Koninklijk Huis gaan, net als ieder ander, belasting betalen over inkomen en vermogen.
8. De wetgever zet zich in om een einde te maken aan de graaicultuur, specifiek wat betreft de salarissen van hoge functionarissen in publieke of semipublieke functies. De Balkenendenorm moet worden nagestreefd. Daar waar de overheid als aandeelhouder invloed kan uitoefenen, dient structureel te worden ingezet op matiging van de salarissen.
9. Het lokale belastinggebied wordt verruimd. Gemeenten krijgen meer mogelijkheden voor vergroening van lokale belastingen en heffingen.
10. Er komt een toptarief van 60 procent voor inkomens boven de 150.000 euro. Bonussen en gouden handdrukken groter dan een modaal jaarsalaris worden extra belast, zowel door een extra loonbelasting voor het bedrijf dat de bonus uitkeert, als een extra belastingheffing voor de ontvanger. Alleen indien een bonus eerlijk onder alle werknemers van het betreffende bedrijf wordt uitbetaald, wordt van deze heffingen afgezien.
11. Bij bezuinigingen op de overheidsuitgaven worden in het bijzonder de uitgaven voor onderwijs, natuur, openbaar vervoer en ontwikkelingssamenwerking gespaard. Er wordt zo veel mogelijk extra geïnvesteerd in deze sectoren. Onderwijs heeft daarbij topprioriteit.
12. Het maken van schulden wordt niet langer gestimuleerd, het aflossen wel. Zo komt er een einde aan de bevoordeling van vreemd vermogen boven eigen vermogen in de vennootschapsbelasting.
13. De solidariteit tussen jong en oud, man en vrouw, gezond en ziek en rijk en arm, wordt versterkt. Dit wordt bereikt via onder andere:
    a) aanpassing van de financiering van de zorg;
    b) herziening van het fiscale stelsel;
    c) modernisering van de arbeidsmarkt;
    d) modernisering van de woningmarkt;
    e) invoering van een nieuw systeem voor de bekostiging van het hoger onderwijs;
    f) een eerlijke financiering van de voorzieningen voor de oude dag.

    Deze maatregelen worden snel en voortvarend genomen, zodat de overheidsbegroting op lange termijn zeker is gesteld en er tijd is voor een goede invoering en gewenning.

14. Solidariteit houdt voor ons niet op bij de landsgrenzen. De aanpak van de eurocrisis moet licht aan het einde van de tunnel bieden voor alle Europeanen, op de eerste plaats voor degenen die er het meest door getroffen zijn, zoals de Griekse minima en Spaanse jongeren.

Hoofdstuk 2: Kansen eerlijk delen

A. Beter onderwijs

1. Er wordt extra geïnvesteerd in het onderwijs. Dit geld wordt vooral geïnvesteerd in het basisonderwijs en het (voorbereidend) beroepsonderwijs. GroenLinks roept op tot een Nationaal Onderwijsakkoord tussen overheid, bestuurders, docenten, ouders en leerlingen, dat bestaande vormen van afstemming versterkt en als doel heeft om elke leerling voldoende aandacht en begeleiding te kunnen geven.
2. Werken in het onderwijs wordt aantrekkelijker gemaakt. Door de regeldruk en de bureaucratie in het onderwijs aan te pakken wordt de werkdruk verminderd. De klassen worden verkleind en leraren worden ondersteund door klassen- en onderwijsassistenten, gespecialiseerde vakdocenten en conciërges, waardoor zij meer tijd overhouden voor het lesgeven en individuele begeleiding. De opleidingseisen voor leraren op het vmbo gaan omhoog. Daar staat tegenover dat hun beloning geleidelijk gelijk wordt getrokken met die van leraren op de havo en het vwo.
3. Er komt een vervolg op het Actieplan Leerkracht om een carrière als leraar aantrekkelijker te maken en leraren te stimuleren en in hun opleiding te investeren. Hierin worden ook afspraken gemaakt over extra beloning voor leraren die les geven aan veel leerlingen met achterstanden. Deze extra beloning wordt gekoppeld aan het behalen van extra kwalificaties voor onderwijs in achterstandssituaties.
4. Het aantal onbevoegde leraren en leid(st)ers voor de klas, op de voorschool en de buitenschoolse opvang wordt teruggedrongen. Daartoe worden scholingsbudgetten beter benut en vergroot.
5. Ouders, docenten, studenten en leerlingen krijgen meer zeggenschap over het beleid van scholen en onderwijsinstellingen. Inspraak en medezeggenschap worden versterkt en waar nodig worden bestuursstructuren aangepast.
6. Er komt in het hele land een aanbod van voorschoolse programma's voor peuters om de aansluiting met het onderwijs te verbeteren en achterstanden te voorkomen.
7. Basisscholen worden brede scholen. Ook in het voortgezet onderwijs wordt de toepassing van het concept van de brede school gestimuleerd. Brede scholen verzorgen een programma van zeven tot zeven. Er is ruimte voor sport, kunst, drama en buitenspelen, als het kan in de natuur. De voor-, tussen- en naschoolse opvang wordt verzorgd door deskundige pedagogische medewerkers. De brede school werkt samen met de jeugdhulpverlening en de gezondheidsdiensten om problemen snel te kunnen signaleren en aanpakken.
8. Kleinschaligheid in het onderwijs wordt gestimuleerd. Voor het onderwijs in krimpgebieden worden creatieve oplossingen die de kwaliteit op kleine scholen waarborgen gesteund.
9. Er komt geen individueel prestatieloon voor docenten. Onderwijs is een teamprestatie.
10. De nullijn voor docenten vervalt vanaf 2014. Vanaf dan maken leerkrachten en docenten weer een normale salarisontwikkeling door.
11. Er wordt geïnvesteerd in goede onderwijsgebouwen die

klimaatneutraal zijn, een goed binnenklimaat waarborgen en een goede werkplek zijn voor leerlingen en leerkrachten.

B. Beroepsonderwijs verdient meer

1. Vmbo- en mbo-scholen gaan beter presteren:
   a) De urennorm voor mbo-opleidingen wordt beter ingevuld en nageleefd.
   b) Er komt een maximumnorm voor overhead en scherper toezicht op de financiën van instellingen.
   c) Schooluitval wordt tegengegaan door jongeren die dreigen uit te vallen een eigen coach of studiebegeleider te geven en beter samen te werken met de hulpverlening.
   d) Scholen gaan beter samenwerken om de overgang van vmbo naar mbo te verbeteren. Het ineenschuiven van deze twee onderwijssoorten in bijvoorbeeld brede vakscholen wordt bevorderd.
   e) Meer leerlingen verlaten het mbo met het hoogste diploma (mbo-4).
   f) Er worden meer kortere hogere beroepsopleidingen aangeboden (associate degrees) zodat vakmensen de mogelijkheid hebben hun vaardigheden en kennis te verdiepen na een mbo-opleiding.
   g) Het beroepsonderwijs betrekt werkgevers meer bij de inrichting van het onderwijsprogramma.
2. Iedere leerling in het beroepsonderwijs, dus ook een leerling zonder geldige verblijfsstatus, heeft recht op een stage- of leerwerkplek. Daartoe:
   a) worden scholen wettelijk verplicht om een stage- of leerwerkplek te regelen voor jongeren die dat buiten hun schuld zelf niet is gelukt. Scholen mogen geen enkele leerling van school laten gaan vanwege het ontbreken van een stage- of leerwerkplek;
   b) moeten bedrijven en (overheids)organisaties per vijftig werknemers minimaal één stage- of leerwerkplek aanbieden;
   c) worden bedrijven die meer stage- of leerwerkplekken bieden fiscaal gestimuleerd;
   d) worden er vak(technische)opleidingen gecreëerd op het gebied van onder meer warmte- en koudetechniek en duurzame energie, waarmee jongeren direct aan de slag kunnen in de groene economie.

C. Onderwijs als emancipatiemotor

1. Volwasseneneducatie kan een belangrijke rol spelen bij de integratie van nieuwkomers, het tegengaan van analfabetisme, de verwerving van de Nederlandse taal en een succesvolle herintreding op de arbeidsmarkt van bijvoorbeeld bijstandsmoeders. Met name de regionale opleidingscentra (roc's), maar ook het voortgezet onderwijs, hogescholen en universiteiten moeten laagdrempelige leertrajecten aanbieden aan volwassenen en zo een leven lang leren beter faciliteren. Er komt een plan om (functioneel) analfabetisme in tien jaar tot een minimum te beperken.
2. De vroege selectie in het Nederlandse onderwijs, die met name negatieve gevolgen heeft voor achterstandsleerlingen en aanzet tot een stereotype vakkeuze, wordt teruggedrongen door:
   a) het doorstromen van lagere naar hogere opleidingen en het stapelen van opleidingen te stimuleren en doorlopende leerlijnen en flexibele schoolcarrières mogelijk te maken. Dit houdt onder andere in dat er meer brede brugklassen komen, dat lesprogramma's beter op elkaar aansluiten en dat doorstroomeisen transparant en objectief zijn;
   b) alle kinderen te toetsen, maar toetsscores (zoals Cito-scores) alleen als selectiecriterium te gebruiken als deze zijn gebaseerd op voortgangstoetsen die op verschillende momenten gedurende de basisschooltijd zijn afgenomen en worden gecombineerd met het oordeel van de leerkracht over de brede ontwikkeling van het kind;
   c) de structurele vorming van meer kopklassen en schakelklassen (op de basisschool) en voetklassen (op de middelbare school), waardoor leerlingen die aan het eind van groep acht nog een taalachterstand hebben een extra jaar onderwijs kunnen volgen;
   d) te experimenteren met junior colleges voor kinderen van elf tot en met veertien jaar. Een diploma van het junior college geeft toegang tot alle typen vervolgonderwijs en combineert de sterke punten van het basisonderwijs, zoals één of twee vaste leraren, met die van het voortgezet onderwijs, zoals inhoudelijke verdieping;
   e) maatregelen te nemen die een keuze voor techniek en bèta aantrekkelijker maakt, in het bijzonder voor meisjes.
3. Waarderingssytemen voor scholen moeten gebaseerd zijn op een evenwichtig pakket aan criteria. Er komt geen beloningssysteem voor scholen en leraren op basis van toetsscores.
4. Segregatie in het onderwijs wordt bestreden met:
   a) een vast aanmeldmoment voor het basisonderwijs, waarbij het plaatsen van kinderen op de school in de eigen buurt wordt bevorderd;
   b) een plicht voor gemeenten en schoolbesturen om niet-vrijblijvende afspraken te maken over het bestrijden van segregatie. De onderwijsinspectie ziet toe op de kwaliteit van de afspraken en de uitvoering door scholen.
5. Scholen moeten leerlingen voorbereiden op het leven in een pluriforme samenleving. Daarom geven ze voorlichting over mensenrechten en culturele, etnische, seksuele en religieuze diversiteit. Docenten worden getraind om leerlingen te vormen in het omgaan met wensen en grenzen.
6. Het onderwijs draagt bij aan het doorbreken van rolpatronen in de beroepskeuze. Het wordt aantrekkelijker voor mannen om in het basisonderwijs, de kinderopvang en op de voorschool te werken. Naast de basisopleiding tot leraar, krijgen pabo's de mogelijkheid om ook specialisaties aan te bieden, zoals voor de onder- en bovenbouw en voor praktijkonderwijs.
7. Op reguliere scholen wordt zoveel mogelijk passend onderwijs geboden aan iedereen, ongeacht functiebeperkingen. Scholen en leraren krijgen ondersteuning om alle leerlingen goed onderwijs te kunnen bieden. Knelpunten

in het stelsel van passend onderwijs, zoals de afstemming met jeugdzorg, expertise bij docenten, gebrek aan regie over samenwerkingsverbanden en het ontbreken van een definitie van basisondersteuning, worden opgelost. Dit alles laat onverlet dat voor een groep kinderen speciaal onderwijs nodig blijft.
8. Voor kinderen met een voorsprong komt voldoende aandacht. Door middel van uitdagende lesstof wordt onderpresteren voorkomen en krijgen ook deze leerlingen onderwijs op maat.
9. Bij de inschrijving op een school voor bijzonder onderwijs, staat de keuzevrijheid van ouders en leerling voorop. Het is voldoende als zij de grondslag van de school respecteren.

D. Kennisland

1. De huidige studiefinanciering wordt aangepast: de basisbeurs wordt afgeschaft. In plaats daarvan krijgen studenten de mogelijkheid om hun levensonderhoud te bekostigen met een studie-inkomen dat zij lenen tegen gunstige voorwaarden en naar draagkracht terugbetalen. Er worden maatregelen genomen om ervoor te zorgen dat een studieschuld geen belemmering vormt bij bijvoorbeeld het afsluiten van een hypotheek. De aanvullende beurs voor studenten met minder draagkrachtige ouders wordt verhoogd. Het collegegeld wordt verlaagd. Ook wordt de langstudeerboete afgeschaft. Het geld dat de overheid met het afschaffen van de basisbeurs bespaart, wordt volledig geïnvesteerd in de kwaliteit en toegankelijkheid van het hoger onderwijs. Het volgen van een tweede studie verruimt de horizon en het kennisniveau van onze hoger opgeleiden. Voor een tweede studie hoeft slechts het wettelijk collegegeld te worden betaald. Het stapelen van studies moet mogelijk zijn.
2. Het hoger onderwijs wordt geïntensiveerd door de docent/student-ratio en het aantal contacturen te verhogen. Professionalisering van docenten krijgt meer aandacht.
3. Buitenlandse studenten krijgen gemakkelijker toegang tot ons hoger onderwijs.
4. Met hogescholen en universiteiten worden afspraken gemaakt over meer loopbaankansen voor jongeren, vrouwen en etnische minderheden binnen hun instellingen, bijvoorbeeld via een betere loopbaanbegeleiding en een meer diverse samenstelling van sollicitatiecommissies.
5. Er wordt meer geïnvesteerd in kennisontwikkeling op het gebied van energie, klimaat en het efficiënt omgaan met natuurlijke hulpbronnen. Investeringen gaan niet alleen naar topsectoren en toegepast onderzoek, maar naar de breedte van de wetenschap waarbij de academische onafhankelijkheid essentieel is. Fundamenteel onderzoek is de basis van vooruitgang. De overheid erkent dat belang en staart zich niet blind op directe toepasbaarheid voor het bedrijfsleven.
6. Er komt een nieuwe manier van bekostiging van het hoger onderwijs, waarin geen prikkel zit om zo veel mogelijk diploma's te verstrekken. Het experiment met prestatiebekostiging probeert te veel te regelen en zet zwakkere instellingen langdurig op achterstand. Het wordt daarom gestaakt
7. Op Europees niveau ijvert Nederland ervoor dat:
   a) een groter deel van de EU-begroting wordt besteed aan onderwijs, onderzoek en ontwikkeling;
   b) er voor alle studerenden een Erasmusbeurs beschikbaar komt, die de meerkosten van een studiejaar aan een buitenlandse onderwijsinstelling dekt;
   c) de resultaten van publiek gefinancierd onderzoek gratis toegankelijk worden;
   d) het midden- en kleinbedrijf makkelijker kan meedingen naar onderzoeks- en ontwikkelingsgelden, zodat ook hier kennisontwikkeling wordt bevorderd.

E. Een eerlijke en moderne arbeidsmarkt

1. De overheid dringt aan op een Sociaal Akkoord voor een nieuwe inclusieve arbeidsmarkt. De kosten van werkloosheid worden meer bij de werkgever gelegd via premiedifferentiatie. Er worden harde afspraken gemaakt over voldoende scholingsbudgetten en stageplekken, het in dienst nemen van mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt en het voorkomen van werkloosheid door mensen te begeleiden van werk naar werk.
2. Het behoud en het scheppen van banen heeft topprioriteit. De lasten op arbeid en de loonkosten voor werkgevers voor met name laagbetaalde arbeid worden verlaagd.
3. Werken tegen een laag loon moet financieel meer opleveren. Dat zorgt ervoor dat economische zelfstandigheid eerder mogelijk wordt met een deeltijdbaan en laag loon.
4. De leeftijd waarop iemand recht krijgt op het wettelijk minimumloon wordt verlaagd van 23 naar 18 jaar.
5. Er komt voor alle arbeidscontracten een eenduidig wettelijk ontslagrecht met korte procedures. Een ontslagbesluit dient te worden voorafgegaan door een hoorzitting van een onafhankelijke instantie met een bindende uitspraak over het toestaan van het ontslag. In deze onafhankelijke instantie zijn werkgevers en werknemers evenredig vertegenwoordigd.
6. Langdurige werkloosheid wordt voorkomen door werknemers van werk naar werk te begeleiden. De werkloosheidsuitkering (WW) wordt verhoogd naar 90 procent van het laatstverdiende loon in het eerste half jaar en bedraagt 80 procent in het tweede half jaar. De maximale WW-duur is een jaar en het dagloon wordt gemaximeerd op een modaal salaris. Mensen met flexibele contracten krijgen sneller toegang tot de WW. Daarbij wordt specifiek aandacht besteed aan werklozen die ouder zijn dan vijftig jaar.
7. We verbeteren de positie van oudere werknemers op de arbeidsmarkt. We maken het aantrekkelijker voor werkgevers om in deze doelgroep te investeren, door de premiekorting voor het in dienst nemen van werkloze ouderen uit te breiden. Ook bestrijden we actief leeftijdsdiscriminatie door werkgevers.
8. Alle werknemers krijgen een individueel scholingsbudget. Deze scholingsrechten worden via een nationaal scholingsfonds door werkgevers gefinancierd en fiscaal gestimuleerd. Het vitaliteitssparen gaat hierin op. Dat

geldt ook voor de bestaande ontslagvergoedingen en de doorwerkbonus. Als werknemers van hun werkgever onvoldoende mogelijkheden voor scholing hebben gekregen, krijgen zij bij ontslag recht op een vergoeding. Die moeten zij aan scholing besteden dan wel aanwenden als bedrijfskapitaal indien zij kiezen voor zelfstandig ondernemerschap.

9. Werkgevers en vakbonden gaan serieus werk maken van kwaliteit van laagbetaald werk, scholing, loopbaanontwikkeling en langer doorwerken. Alleen ontwikkelcao's die harde afspraken bevatten over levensloopbewust personeelsbeleid worden in de toekomst nog algemeen verbindend verklaard.
10. Bedrijven, opleidingsinstituten, de gemeentelijke sociale dienst, de sociale werkvoorziening, re-integratiebureaus en het UWV bundelen hun krachten in publiekprivate leerwerkbedrijven die mensen met een (grote) afstand tot de arbeidsmarkt scholing en werkzekerheid bieden.
11. Er komen verplichte quota voor het aantal gedeeltelijk arbeidsgehandicapten dat werkgevers (uitgezonderd kleine bedrijfjes en organisaties) in dienst moeten hebben. Werkgevers die niet voldoen aan deze verplichting krijgen een gepaste boete.
12. De zeggenschap van werknemers over werktijden en thuiswerken wordt, waar mogelijk, vergroot met een wettelijk recht op flexibel werken.
13. De overheid stimuleert dat zowel mannen als vrouwen werken en zorgen kunnen combineren. Financiële voordelen voor kostwinnersgezinnen in de belastingen en de sociale zekerheid worden afgeschaft. Het zwangerschapsverlof wordt uitgebreid tot twintig weken. Het kraamverlof voor partners wordt uitgebreid van twee dagen naar twee weken en het langdurig zorgverlof wordt beter toegankelijk voor alleenstaanden.
14. Er wordt geïnvesteerd in betere, toegankelijke kinderopvang. Ouders hebben recht op kinderopvangtoeslag voor het aantal uren dat zij participeren plus reistijd. Voor zelfstandigen zonder personeel komt er een andere, minder bureaucratische oplossing. Het is aan ouders om te kiezen voor gastouderopvang, crèche of buitenschoolse opvang. De wachtlijsten worden weggewerkt, de kwaliteit van de kinderopvang wordt verbeterd en de openingstijden worden verruimd. Scholen bieden allemaal een dagarrangement voor kinderen met allerlei activiteiten, voldoende beweging, gezond eten en professionele leiding.
15. Het samengaan van crèches en peuterspeelzalen, inclusief de vroeg- en voorschoolse educatie, wordt gestimuleerd en gefaciliteerd, waarbij het tegengaan van segregatie en het bieden van een kwalitatief hoogstaand pedagogisch klimaat met doorlopende leerlijnen voor alle kinderen vooropstaan.
16. Nederland zet zich in voor een toekomstbestendig sociaal Europa. Nederland ijvert ervoor om de Europese afspraken over een eerlijker arbeidsmarkt, groene werkgelegenheid en de aanpak van armoede, discriminatie en sociale uitsluiting even stevig te maken als de financiële afspraken. Daartoe dient de nadruk bij het begrotingstoezicht te verschuiven naar de houdbaarheid van de overheidsfinanciën op middellange termijn: landen krijgen meer tijd om hun tekort weg te werken mits zij forse hervormingen doorvoeren in lijn met de EU2020-strategie. Nederland zelf gaat serieuzer werken aan de doelen voor 2020 die ons land dreigt te missen, zoals het verminderen van het aantal armen met 180 duizend, 20 procent energiebesparing en het investeren van 3 procent van onze welvaart in onderzoek en innovatie. Daarnaast pleit de regering voor bindende Europese afspraken over:
    a) een wettelijk minimumloon in iedere Europese lidstaat, gerelateerd aan het welvaartsniveau;
    b) verhoging van de arbeidsparticipatie van vrouwen, ouderen, etnische minderheden, mensen met een handicap of chronische ziekte en niet-studerende jongeren;
    c) het wegnemen van barrières voor werken, wonen en studeren in een ander EU-land, ook voor migranten met een permanente verblijfsvergunning;
    d) een gezamenlijk beleid voor arbeidsmigratie, dat migranten van buiten de EU de kans geeft te werken in sectoren die handen en hoofden tekortkomen, dat uitbuiting bestraft en arbeidsmobiliteit bevordert en zowel kennismigranten als laaggeschoolde arbeidsmigranten een gelijke arbeidsrechtelijke positie geeft;
    e) het stellen van redelijke eisen bij aanbestedingen door overheden, zodat ook kleinere bedrijven een eerlijke kans krijgen om overheidsopdrachten uit te voeren.
17. Om gelijke beoordeling en doorstroming van mannen en vrouwen te bevorderen, dient de top van beursgenoteerde bedrijven en (semi)publieke instellingen voor ten minste 30 procent uit vrouwen te bestaan. Dit vereist quota, naar Noors voorbeeld.
18. De overheid voert een actief voorkeursbeleid om de vertegenwoordiging van etnische minderheden in publieke topfuncties te versterken en maakt hierover ook afspraken met het bedrijfsleven. Zo worden bedrijven verplicht diversiteitsclausules op te nemen in hun jaarverslagen, waarin ze kenbaar maken welke maatregelen ze hebben getroffen om de diversiteit binnen hun bedrijf te vergroten.
19. De zeggenschap van werknemers wordt versterkt. Minimaal een derde van de leden van Raden van Commissarissen (RvC) wordt eens per vier jaar gekozen door de werknemers. RvC-leden kunnen maximaal tien jaar aanblijven. Het maximaal aantal RvC-lidmaatschappen bedraagt vijf per persoon. De positie van werknemers moet verder worden versterkt door conform de CAO-wetgeving de vakbonden de eerst aangesproken partij te laten zijn om primaire arbeidsvoorwaardelijke onderhandelingen te voeren. Wanneer dit niet het geval is, zijn bij 50 procent plus 1 stemmen van alle medewerkers, de ondernemingsraden de eerst aangewezen partij binnen het bedrijf om middels het instemmingsrecht te onderhandelen over arbeidsvoorwaarden. Zij houden hierover via democratische uitgangspunten achterbanraadplegingen. Ondernemingsraden krijgen toegang tot het wettelijk Enquêterecht om mismanagement te kunnen onderzoeken. Voorts krijgt de ondernemingsraad verzwaard adviesrecht over belangrijke investeringsbeslissingen, belangrijke beleidsreserves en de

bestemming van de winst en een verzwaard adviesrecht bij benoeming en ontslag van de bestuurder. De loonontwikkeling van de gewone werknemer en bestuurders loopt niet uiteen: als bestuurders meer gaan verdienen, doen de werknemers dat ook. Werknemers en bestuurders maken samen het bedrijf. Bij winst komt iedereen een deel toe.

20. Arbeidsmigranten behouden hun vrije toegang tot de arbeidsmarkt na drie jaar in het bezit te zijn geweest van een verblijfsvergunning.
21. Het VN verdrag over de bescherming van de rechten van alle migrantenwerkers en hun familieleden en het ILO Verdrag Decent work for domestic workers, worden geratificeerd en geïmplementeerd.
22. Tijd en niet-vergoede kosten van een vrijwilligers met een vrijwilligerscontract moeten worden gezien als gift en fiscaal aftrekbaar worden gemaakt.

F. Zorg in moeilijke tijden

1. In de wet wordt vastgelegd dat instellingen die werken met publieke (zorg)gelden altijd een vergunning hebben en geen winstoogmerk. Dat geldt voor zorgverzekeraars en zorgverleners, zoals thuiszorgbureaus en ziekenhuisinstellingen. In de vergunning worden onder andere eisen gesteld aan de toegang tot en de kwaliteit van de zorg, de regierol van de patiënt, de scholing van het personeel en de salariëring.
2. De ziektekosten worden solidair opgebracht. Dat betekent dat:
   a) de nominale premie wordt verlaagd en de financiering van de zorg meer inkomensafhankelijk wordt;
   b) de zorgtoeslag overbodig wordt;
   c) het eigen risico inkomensafhankelijk wordt.

G. Zorg dichtbij

1. Ouderen, chronisch zieken en mensen met een handicap krijgen maximale zeggenschap over het eigen leven:
   a) Eigen regie wordt gestimuleerd door de inzet van persoonsgebonden budgetten voor de mensen die dat willen. Het persoonsgebonden budget wordt administratief vereenvoudigd, zodat mensen meer zelf kunnen regelen.
   b) Er komt één onafhankelijke indicatiestelling voor zorg, onderwijs, werk en inkomen. Verder wordt de indicatiestelling waar mogelijk vervangen door steekproefsgewijze controle achteraf.
   c) Mensen krijgen de zorg zoveel mogelijk thuis.
   d) Mantelzorgers worden beter ondersteund door gemeenten, bijvoorbeeld door af en toe afgelost te kunnen worden door professionele en vrijwillige zorgverleners. De bezuinigingen op de mantelzorgvergoeding worden teruggedraaid.
   e) Bij de aanbestedingen in de thuiszorg dienen kwaliteit en continuïteit voorop te staan.
2. De wijzigingen in het stelsel van de jeugdzorg worden met urgentie in gang gezet. Ontschotting in de jeugdzorg dient te worden bevorderd. De gemeenten krijgen de regie over de jeugdzorg, zoals opvoedingsondersteuning aan huis. Gemeenten worden verantwoordelijk voor een sluitend aanbod van gespecialiseerde jeugdkrachten die directe ondersteuning bieden, in samenwerking met de eigen omgeving. Jeugdkrachten worden verantwoordelijk voor de doorverwijzing naar gespecialiseerde jeugdzorg en de financieringsstromen voor de jeugdzorg worden gebundeld.
3. Kwetsbare kinderen en jongeren worden zo veel mogelijk ondersteund om in een veilige situatie thuis op te groeien. Pleegzorg wordt gestimuleerd wanneer thuis wonen niet meer mogelijk is. Opgroeien in een instelling dient zo veel mogelijk als uiterste oplossing te worden gezien.
4. Er komt meer aandacht voor jongeren die in de justitiële jeugdzorg terechtkomen, omdat zij in veel gevallen beter geholpen zouden zijn met geestelijke gezondheidszorg. Kinderen zonder strafrechtelijke veroordeling worden niet meer ondergebracht in justitiële inrichtingen.
5. Het inspraakrecht in de jeugdzorg voor jongeren en (pleeg) ouders wordt versterkt.
6. De inhoudelijke deskundigheid van de professionals in de zorg voor jeugd wordt verbeterd, onder andere ten aanzien van huiselijk, seksueel, eergerelateerd en antihomogeweld en ten aanzien van culturele en religieuze verschillen.
7. Ieder kind is uniek. GroenLinks ijvert voor een maatschappelijk debat over medicalisering en de toenemende etikettering van kinderen.
8. Wonen en zorg worden gescheiden. De wooncomponent wordt uit de AWBZ gehaald. Mensen die in een instelling wonen krijgen zo meer regie over hun woonlasten en de manier waarop ze wonen. Mensen met een lager inkomen worden hiervoor gecompenseerd via de huurtoeslag en gaan er niet in inkomen op achteruit.
9. Er wordt meer geïnvesteerd in personeel, opleidingen en loopbaanmogelijkheden in de zorg. Instellingen voor verpleging en verzorging en voor gehandicapten- en geestelijke gezondheidszorg verbinden zich aan concrete plannen om kleinschaligheid te stimuleren en de kostenefficiëntie te verbeteren.
10. De bewonersbijdragen die instellingen vragen voor langdurige zorg worden gemaximeerd zodat bewoners de financiële ruimte hebben om maatschappelijk te participeren. Verzorgingstehuizen bieden oudere stellen met een verschillende zorgindicatie de ruimte om samen te blijven leven en slapen.
11. Het beleid van Nederlandse gemeenten ten aanzien van mensen met een Europese invalidenparkeerkaart wordt geharmoniseerd zodat zij overal makkelijker kunnen parkeren.

H. Zorg beter organiseren

1. Zorg in wijk en buurt komt centraal te staan. De eerstelijnszorg en de preventieve zorg worden versterkt. Het opzetten van kleinschalige gezondheidscentra wordt gestimuleerd, waarbij een apotheek, huisartsen, wijkverpleegkundigen en andere zorgverleners betrokken zijn.
2. Kwalitatief gelijkwaardige zorg die ook in de eerste lijn kan worden geleverd, vindt niet meer plaats in het ziekenhuis. De financiering van de zorg wordt meer dan nu gericht op gezondheidswinst in plaats van op het aantal verrichte behandelingen.

3. De centralisatie van ziekenhuiszorg en zorginstellingen mag niet ten koste gaan van bereikbaarheid van acute zorg, zoals spoedeisende hulp en kraamzorg. Aanrijtijden voor ambulances blijven in heel Nederland binnen de geldende normen, ook in dunbevolkte gebieden.
4. Werk in de zorg wordt interessanter en efficiënter door een taakherschikking van medisch specialisten, artsen, verpleegkundigen en paramedici.
5. Het medisch beroepsgeheim wordt gerespecteerd. De privacy van de patiënt en de autonomie van de arts worden niet aangetast.
6. Medisch specialisten komen in loondienst en worden onder de beloningscode voor de zorgsector gebracht.
7. Artsen en apothekers worden – zo mogelijk door middel van wet- en regelgeving – gestimuleerd om te kiezen voor de goedkope variant van een geneesmiddel. Als er medische redenen zijn om te kiezen voor een duurdere variant dan wordt die, in lijn met onafhankelijke kwaliteitsrichtlijnen, voorgeschreven.
8. Innovatie en medische technologie worden meer gericht op preventie, kostenbeheersing, kwaliteit van leven en versterking van de regierol van de patiënt. Met name ontwikkelingen op het gebied van E-Health bieden kansen op een efficiëntere zorg en dienen verder te worden ontwikkeld.
9. Zorgverzekeraars zonder winstoogmerk krijgen een centrale rol in de uitvoering van de publieke basisverzekering. In het bestuur van deze instellingen krijgen de cliënten een zwaarwegende stem.
10. Langdurige zorg (AWBZ) wordt zoveel mogelijk overgeheveld naar de publieke basisverzekering of naar gemeenten. Zorgverzekeraars worden verplicht samen te werken met gemeenten om zorgvoorzieningen te realiseren die het mogelijk maken om langer thuis te wonen.
11. Om het aantal orgaandonoren te vergroten, wordt het actief donorregistratiesysteem ingevoerd: mensen zijn donor, tenzij zij aangeven dat niet te willen.
12. Kwalitatief hoogwaardige alternatieve zorg, die voldoet aan eisen op het terrein van effectiviteit, opleiding, kwaliteitsbeleid en klachtenregeling, moet vrijgesteld blijven van btw-heffing.
13. Er komt binnen de hulpverlening meer aandacht voor mensen die kampen met een opeenstapeling van problemen, voor zorgmijders en voor geriatrische en palliatieve zorg.
14. Transgenderzorg wordt uitgebreid en er komt een einde aan de wachtlijsten voor transgenderzorg. Noodzakelijke, medische behandelingen bij geslachtsverandering worden vergoed door de basisverzekering.
15. GroenLinks wil een systeem van uitwisseling van medische gegevens waarin de privacy en de instemming van de patiënt gewaarborgd is en de patiënt de regie houdt over de eigen gegevens. De huidige voorstellen ten aanzien van het landelijk schakelpunt voldoen daar niet aan.
16. Abortus en euthanasie zijn geen gewone medische behandelingen. Daarom is het goed om in een aparte wet extra eisen te stellen aan artsen die hiermee te maken krijgen. Maar in de huidige situatie zijn artsen die een abortus of euthanasie uitvoeren in principe strafbaar, tenzij ze zich aan de medische regels houden. GroenLinks wil dat omdraaien. Artsen zijn pas strafbaar nadat is gebleken dat ze zich niet aan de regels hebben gehouden, zoals bijvoorbeeld de 24-wekentermijn bij abortus en de consultatie van een onafhankelijke en gespecialiseerde arts bij euthanasie. Abortus en euthanasie moeten daarom uit het Wetboek van Strafrecht.
17. GroenLinks bepleit de mogelijkheid van stervensbegeleiding voor ouderen en ernstig zieken bij een zelfgekozen dood.

I. Voorkomen is beter dan genezen

1. Natuurlijk groen in de directe leefomgeving draagt bij aan de volksgezondheid en wordt gestimuleerd.
2. Nederland maakt zich in EU-verband sterk voor het toepassen van een nul procent btw-tarief voor gezond eten, zoals verse biologische groenten en fruit.
3. Met gemeenten en het bedrijfsleven worden afspraken gemaakt over gratis advisering aan mensen met een laag inkomen over verbetering van levensomstandigheden en betere benutting van voorzieningen die gemeenten daarvoor hebben.
4. Scholen krijgen de verplichting om gezonde schoolkantines en voldoende sportmogelijkheden voor hun leerlingen te organiseren.
5. Er komen bindende afspraken met de voedingsindustrie over een reclameverbod op snoep voor kinderen onder de twaalf jaar en over het terugdringen van foute vetten en zout in het eten. Zo nodig komt er wetgeving.
6. Met wet- en regelgeving en prijsmaatregelen wordt gezondheidsschade door roken en overmatig alcoholgebruik zoveel mogelijk voorkomen.
7. De leeftijd voor de verkoop van alcoholische dranken wordt verhoogd naar 18 jaar. Het in het bezit hebben van alcoholische dranken door jongeren onder de 18 jaar wordt strafbaar gesteld. Ouders en kinderen krijgen indringende voorlichting over de gevolgen van alcohol op de korte en lange termijn.
8. De seksuele en reproductieve gezondheid wordt bevorderd door voldoende aandacht voor seksuele vorming in het onderwijs. De overtijdbehandeling wordt uit de abortuswet gehaald. De verplichte bedenktijd bij abortus wordt afgeschaft. In die delen van de Caraïben die Nederlands grondgebied zijn, zal op verantwoorde wijze gestalte worden gegeven aan de abortuspraktijk.
9. Seksuele gezondheidszorg en abortus zijn toegankelijk voor iedereen, ongeacht verblijfsvergunning.
10. (Semi)publieke instellingen dienen een effectief beleid tegen pesten te voeren en worden hierin gefaciliteerd.
11. De bedrijfsarts is voor iedere werkende toegankelijk. Mensen hebben direct toegang tot de bedrijfsarts, ook voor een preventief consult.
12. Goede geestelijke gezondheidszorg is belangrijk. Daarom mag de toegang tot geestelijke zorg of maatschappelijke opvang niet worden belemmerd door bijvoorbeeld eigen bijdragen of een eis tot regiobinding.
13. De overheid faciliteert de mogelijkheid familieleden

en naasten intensiever te betrekken bij de geestelijke gezondheidszorg. Er komt een landelijk netwerk van familievertrouwenspersonen.

14. Nederland hoort voorloper te zijn op het gebied van gelijke rechten, ook als het gaat om mensen met een beperking. Het VN-verdrag voor rechten van mensen met een beperking wordt zo snel mogelijk geratificeerd.
15. De kwaliteit van leven van het individu staat voorop in de gezondheidszorg. GroenLinks pleit voor een maatschappelijke discussie over de vraag of alles wat medisch mogelijk is, ook wenselijk is.

J. Nieuwe sociale zekerheid

1. Armoede komt hard aan, zeker bij kinderen. Armoede wordt teruggedrongen door de arbeidsparticipatie van alleenstaande ouders en laagopgeleide vrouwen te stimuleren. Gemeenten moeten met maatwerk zorgen voor voldoende mogelijkheden voor deeltijdwerk en kinderopvang. De kinderbijslag wordt inkomensafhankelijk, zodat de overheidssubsidie terechtkomt waar deze het hardst nodig is.
2. Het aantal mensen met problematische schulden wordt fors teruggedrongen door toegankelijke schuldhulpverlening en preventie. Er komt een reclameverbod voor consumptief krediet. Daarnaast gaan aanbieders van kredieten verplicht meebetalen aan schuldhulpverlening. Iedereen die schuldhulpverlening nodig heeft, krijgt deze uiterlijk binnen een periode van vier weken.
3. Er komt een Wet werk en zekerheid (WWZ) die de Wet werk en bijstand (WWB), Wet investeren jongeren (WIJ), Wajong en delen van de Wet sociale werkvoorziening (WSW) bundelt tot een nieuwe regeling waarin participatie centraal staat. Kern van de WWZ is dat iedereen die langer dan een jaar werkloos is en geen recht meer heeft op WW aan het werk wordt geholpen of een leerwerkaanbod krijgt. Gemeenten krijgen de ruimte om individuele afspraken te maken over bijvoorbeeld scholing, begeleiding naar werk, aangepast werk, vrijwilligerswerk, mantelzorg of zorg voor chronisch zieke kinderen of kinderen met een handicap. Wat mensen kunnen staat centraal. Tegenover geld van de gemeenschap staat in alle gevallen een plicht tot participatie naar vermogen. Participatie in de vorm van werk wordt ten minste beloond met het minimumloon. Gemeenten zijn verplicht een Ombudsman aan te stellen, zodat iedere burger tot zijn recht komt. Een regeling die het beste combineert van de Wet werk en inkomen en het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen wordt bij de WWZ ondergebracht.
4. De verzekering tegen gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid (WIA/WGA) wordt verbeterd via aanpassing van het Schattingsbesluit, zodat recht wordt gedaan aan serieuze gezondheidsproblemen.
5. GroenLinks vindt dat het pensioenakkoord dat werkgevers en werknemers in 2011 hebben gesloten te weinig rekening houdt met de belangen van jongeren. De AOW-leeftijd moet dan ook versneld omhoog. Het Lenteakkoord regelt dat de pensioenleeftijd al vanaf 2013 stijgt met één maand per jaar, zodat in 2023 de pensioenleeftijd 67 jaar is. Mensen die 45 jaar hebben gewerkt worden financieel voldoende gecompenseerd. Daarnaast is een redelijke overgangsregeling nodig voor diegenen die reeds met vervroegd pensioen zijn gegaan, voordat zij wisten dat de pensioenleeftijd geleidelijk omhoog zou gaan. Langer doorwerken na de pensioenleeftijd wordt beter mogelijk gemaakt.
6. Ouderen met een goed inkomen gaan op korte termijn meebetalen aan de AOW. Ouderen met een karig pensioen worden hierbij ontzien en krijgen extra inkomensondersteuning.
7. Het pensioenstelsel wordt gemoderniseerd:
   a) Pensioenregelingen worden flexibeler, met meer ruimte om sneller pensioen op te bouwen aan het begin van de loopbaan.
   b) Pensioenfondsen gaan werken met generatieberekeningen. Hierdoor wordt de verdeling tussen generaties en laag- en hoogopgeleiden rechtvaardiger.
   c) De rekenregels voor pensioenfondsen worden zo aangepast dat de fondsen noch de ruimte krijgen zich rijk te rekenen ten koste van jongeren, noch gedwongen worden zich ten koste van alle deelnemers arm te rekenen.
   d) Pensioenfondsen gaan maatschappelijk verantwoord om met het aan hen toevertrouwde geld. Ze beleggen niet in risicovolle derivaten, maar vooral in de groene, duurzame economie.
   e) Diversiteit in de besturen van pensioenfondsen wordt gestimuleerd. Daarbij is het vooral nodig om de positie van jongeren te versterken, zodat het bestuur een goede afspiegeling is van alle leeftijdscohorten.
   f) Het fiscale kader voor pensioenopbouw wordt versoberd en de pensioengrondslag wordt gemaximeerd op een inkomen van anderhalf keer modaal.
   g) Een werknemer krijgt de vrijheid om zelf te bepalen bij welk pensioenfonds of verzekeraar zij/hij haar/zijn pensioen onderbrengt.
8. De positie van zelfstandigen en hun toegang tot de sociale zekerheid wordt verbeterd:
   a) Zelfstandigen hebben recht op betaalbare en toegankelijke (collectieve) verzekeringen voor zaken als arbeidsongeschiktheid en pensioen.
   b) Het urencriterium voor zelfstandigen wordt afgeschaft en vervangen door een inkomenscriterium. Hiermee wordt deeltijdondernemerschap gestimuleerd.
   c) Zelfstandigen krijgen recht op een ruimere scholingsaftrek.
   d) Zelfstandigen kunnen indien nodig een beroep doen op de Wet werk en zekerheid, zonder dat zij eerst hun pensioensvoorziening hoeven aan te spreken en op te souperen.
9. De overheid stimuleert en ondersteunt initiatieven van werkgevers om te komen tot gezamenlijke pensioenfondsen, sociale zekerheidsverbanden en arbeidspools op regionaal of beroepsgebied, welke kleine werkgevers mogelijkheden bieden zich aan te sluiten bij grotere verbanden voor personeelsbeleid en toegang geeft aan zzp'ers tot deze verbanden.

10. Bij het erfrechttarief dient de achterstelling in fiscaal opzicht van alleenstaanden te worden teruggebracht op een budgettair neutrale manier.
11. Er komt een actieve voorlichtingscampagne over de rechten van mensen zonder geldige verblijfspapieren op basisvoorzieningen, zoals medische zorg, toegang tot opvang en het recht van hun kinderen op onderwijs, voor professionals die in de desbetreffende sectoren werken en voor belangenbehartigers die met ongedocumenteerden werken.
12. Er worden maatregelen getroffen om te voorkomen dat vluchtelingen en andere migranten op het moment dat zij de AOW-gerechtigde leeftijd bereiken, netto een slechtere inkomenspositie hebben dan andere AOW'ers.

K. Woongeluk voor iedereen

1. Corporaties verkopen alleen woningen aan huurders onder voorwaarden van terugkooprecht of terugkooppliicht. Daarbij wordt rekening gehouden met behoud van voldoende betaalbare huur- en koopwoningen en garanties voor goed onderhoud in gemengde complexen. De corporatiesector wordt niet uitgekleed door verkoop van woningcomplexen aan particuliere beleggers.
2. Mensen met een lager inkomen houden recht op een toeslag voor de huur. Wie ondanks een goed inkomen in een sociale huurwoning blijft wonen, gaat meer huur betalen.
3. Huurders van (studenten)kamers en mensen in woongroepen krijgen recht op huurtoeslag.
4. Huurcommissies krijgen meer mogelijkheden om verhuurders die zich niet aan de regels houden aan te pakken.
5. Het kraakverbod wordt teruggedraaid.
6. Er blijft een brede sociale huursctor met een sociale doelstelling, namelijk het in stand houden van een voorraad betaalbare woningen voor lagere inkomens en bescheiden middeninkomens, het huisvesten zonder risicoselectie en het investeren in nieuwbouw, goede wijken, leefbaarheid en energiebesparing. Uitgangspunt is dat woningcorporaties dichter bij de huurder in wijken komt te staan; huurders krijgen meer zeggenschap over het corporatiebeleid. Prestatieafspraken worden tripartiet gemaakt tussen corporatie, gemeente en huurdersorganisatie. Er komen mogelijkheden voor wooncoöperaties op basis van zelfbestuur van huurders. Het toezicht op het functioneren en de financiën van corporaties wordt versterkt door beter intern toezicht en integraal toezicht op rechtmatigheid, volkshuisvestelijke prestaties en financiën. De in te stellen autoriteit krijgt meer mogelijkheden om tijdig in te kunnen grijpen. Activiteiten van woningcorporaties moeten in eerste instantie gerelateerd zijn aan hun sociale doelstelling: het in stand houden van een voorraad betaalbare woningen voor huishoudens met een laag inkomen. Gemeenten maken prestatieafspraken met woningcorporaties, onder andere over energiebesparing en investeringen in de wijk. Bij de scheiding van sociale en commerciële activiteiten van corporaties wordt verzekerd dat zij blijven investeren in voorzieningen, zoals winkels, die gebouwen en buurten leefbaarder maken.
7. De overheid krijgt meer mogelijkheden om in te grijpen wanneer huisjesmelkers en slecht functionerende verenigingen van eigenaren leiden tot overlast en verloedering van wijken.
8. Bij nieuwbouw krijgt particulier opdrachtgeverschap ruim baan.
9. Grote slagen moeten worden gemaakt in energiebesparing en toepassing van duurzame energie (vooral zonne-energie) bij woningen. Gestreefd wordt naar een energiebesparing van tenminste 3 procent per jaar in de huursector, waarbij garanties worden gegeven dat de totale woonlasten van huurders dalen. Slechte labels worden op termijn in principe verboden: label G in 2015 en label F in 2020. Energiebesparing in de eigen woningvoorraad wordt ook gestimuleerd door een combinatie van strengere bouwregelgeving in de blok-voor-blok benadering en gerichte subsidies.
10. De hypotheekrenteaftrek wordt geleidelijk afgeschaft. Het bedrag aan hypotheekschuld waarover rente kan worden afgetrokken wordt in 2013 voor bestaande hypotheken gemaximeerd op 1 miljoen euro en voor nieuwe hypotheken op 5 ton, en daarna in 25 jaar stapsgewijs afgebouwd tot nul. De waarde van het eigen huis wordt geleidelijk betrokken in de vermogensrendementsheffing, waarbij een vrijstelling geldt ter hoogte van de waarde van een gemiddeld huis. Tegelijkertijd worden het eigenwoningforfait en de overdrachtsbelasting geleidelijk afgebouwd. We zijn het eens met de uitgangspunten van het akkoord Wonen 4.0 en pakken de kans om de huursector en koopmarkt in samenhang met elkaar te hervormen.
11. De vrijstelling van het eigenwoningforfait voor huiseigenaren zonder hypotheek (wet-Hillen) vervalt. De kapitaalverzekering eigen woning wordt niet langer fiscaal vrijgesteld voor nieuwe gevallen en het eigenwoningforfait wordt niet geïndexeerd.
12. Cliëntgestuurde wooninitiatieven waarbij ex-cliënten die weten hoe het is om dak- of thuisloos te zijn hulp bieden aan dak- en thuislozen zijn succesvol en behoeven uitbreiding. Er komt een regeling die zulke wooninitiatieven ruimhartig financiert.
13. GroenLinks wil dat ouderen langer zelfstandig kunnen wonen. De bouw van woningen waarin meerdere generaties samenwonen en van woningen voor mensen met een beperking, zoals dementie, wordt gestimuleerd. Er wordt serieus werk gemaakt van levensloopbestendige bouw en renovatie, in overleg met relevante organisaties en uitgaande van de bestaande keurmerken en voorschriften. Daarnaast wil GroenLinks dat het voor familieleden en naasten makkelijker wordt om zorg in, naast of bij de woning te verlenen (mantelzorgwonen). Het bijplaatsen van een mantelzorgwoning of zorgkamer moet door versoepeling van de regels veel makkelijker worden gemaakt. We willen bovendien onderzoeken welke financiële mogelijkheden er zijn om dit ook voor minder draagkrachtigen te financieren.
14. Bij oudereninstellingen worden cultuursensitief beleid en extra voorzieningen voor ouderen uit etnische minderheidsgroepen gewaarborgd.

Hoofdstuk 3: Open samenleving

A. Ruimte voor verschil

1. In artikel 1 van de Grondwet over gelijke behandeling wordt expliciet gemaakt dat ook discriminatie op grond van homo- en heteroseksuele gerichtheid, genderidentiteit, leeftijd en handicap niet is toegestaan. In de Memorie van Toelichting dient te worden verduidelijkt dat transgenders beschermd worden door artikel 1 van de Grondwet. Waar dit nog niet het geval is, worden alle discriminatiegronden in artikel 1 van de Grondwet toegevoegd aan de Algemene Wet Gelijke Behandeling.
2. Gemeenten verlenen geen subsidies en vergunningen aan publieke gelegenheden als daar gediscrimineerd wordt. Desnoods gaan ze over tot sluiting.
3. De Arbeidsinspectie gaat strenger optreden tegen discriminatie op de arbeidsmarkt.
4. Er komt een nationaal actieplan tegen discriminatie, waarbij zelforganisaties een grote rol spelen. Er komt ook een landelijk actieplan om de deskundigheid van hulpverleners ten aanzien van huiselijk, seksueel, eergerelateerd en antihomogeweld te vergroten, onder andere voor professionals in de jeugdzorg, zorginstellingen, de ouderenzorg, asielzoekerscentra, politie en de Immigratie- en Naturalisatiedienst.
5. Nederland spant zich in om de horizontale richtlijn van de EU tegen discriminatie buiten de arbeidsmarkt goedgekeurd te krijgen.
6. De Algemene Wet Gelijke Behandeling wordt aangescherpt. De ‘enkele feit constructie’, die scholen in het bijzonder onderwijs het recht geeft om openlijk homoseksuele leraren en leerlingen van school te sturen, wordt geschrapt.
7. Nederland ijvert ervoor dat huwelijken en geregistreerde partnerschappen tussen partners van gelijk geslacht in alle EU-landen worden erkend.
8. Ambtenaren van de burgerlijke stand mogen niet weigeren om partners van gelijk geslacht te huwen.
9. Alle politiekorpsen gaan geweld tegen (vermeende) homo’s, lesbo’s, bi’s en transgenders registreren. Voorlichtingscampagnes brengen de mogelijkheid om anoniem aangifte te doen van antihomogeweld onder de aandacht. Geweld en intimidatie van homoseksuelen in de woonomgeving wordt aangepakt met ondersteuning van lokale, buurtgerichte initiatieven, het politienetwerk Roze in Blauw en door krachtige aansturing van het Openbaar Ministerie.
10. De ondersteuning van homo-hetero-allianties, zoals in de sport en op de werkvloer, wordt voortgezet.
11. Ouderschap van niet-heteroparen wordt zoveel als mogelijk gelijkgesteld aan dat van heteroparen en sociale acceptatie wordt bevorderd.
12. Op korte termijn worden drempels voor (administratieve) geslachtsverandering verlaagd: de sterilisatie-eis komt te vervallen. Ook aan genderpresentatie wordt niet getoetst.
13. Voor gezinsmigranten van buiten de EU gaat dezelfde inkomenstoets gelden als voor EU-burgers. De leeftijdsgrens wordt verlaagd naar 18 jaar. Ongehuwden behouden hetzelfde recht op gezinshereniging als gehuwden. Er worden geen nieuwe eisen gesteld aan gezinsmigratie en recente aanscherpingen worden teruggedraaid. Nareizende gezinsleden van vluchtelingen krijgen onmiddellijk toestemming om zich te vestigen in Nederland.
14. Toegelaten partners kunnen na een jaar een onafhankelijk verblijfsrecht krijgen, dat na twee jaar permanent wordt, of eerder als er sprake is van fysiek of psychisch geweld, seksueel misbruik of overlijden van de partner.
15. Taalonderwijs voor migranten, ook die al langer in Nederland zijn, is gericht op participatie, via scholing, een eigen bedrijf of werk. Aandacht gaat ook uit naar de Nederlandse samenleving en onze grondrechten, zoals het gelijkheidsbeginsel, uitingsvrijheid en godsdienstvrijheid. Kosten voor verplichte inburgering worden niet op de migranten zelf verhaald. Mensen die niet inburgeringsplichtig zijn, zoals EU-burgers, kunnen tegen betaling gebruik maken van dit onderwijs; een vorm van studiefinanciering maakt dit mogelijk. Migranten die de taal al spreken worden vrijgesteld van het inburgeringsvereiste. Het niet slagen voor het inburgeringsexamen heeft geen gevolgen voor het verblijfsrecht, maar een gebrek aan inspanningen wordt tegengegaan met boetes. De inburgeringseis in het buitenland komt te vervallen.
16. De mogelijkheid van een meervoudige nationaliteit wordt niet ingeperkt voor geboren of genaturaliseerde Nederlanders. Nederland komt op voor het recht van mensen om afstand te doen van een nationaliteit die ze niet willen behouden. Er worden geen extra opleidings- en inkomenseisen gesteld aan de verkrijging van het Nederlanderschap.
17. De legeskosten voor naturalisatie en verblijfsvergunningen gaan omlaag naar het niveau van de leges voor EU-burgers.
18. Aan het vrij verkeer voor personen en werknemers in de EU wordt niet getornd.
19. Het boerkaverbod wordt niet ingevoerd.

B. Veilige buurten

1. De politie is er om de woon- en werkomgeving veiliger te maken. De bureaucratische rompslomp wordt tot een minimum beperkt en overgenomen door ter zake kundig administratief politiepersoneel. De menskracht die daardoor vrijkomt wordt ingezet voor wijkgerichte politiezorg. De succesvolle initiatieven met getrainde (jonge) vrijwilligers die bemiddelen bij overlast en conflicten in de buurt krijgen navolging.
2. Rijksoverheid en gemeenten verstrekken bewoners- en wijkbudgetten, zodat bewoners kunnen meebeslissen over investeringen in leefbaarheid in wijken waar dat nodig is.
3. Softdrugs worden gelegaliseerd, de verstrekking van harddrugs gereguleerd, waarbij duurzame en milieubewuste productie in het oog worden gehouden. Er komt intensieve voorlichting over middelengebruik. De wietpas wordt afgeschaft.
4. Technologieën om mensen in de gaten te houden op wie geen verdenking rust, zoals slimme camera’s, worden slechts bij uiterste noodzaak ingezet, na een strikte mensenrechtentoets. Wetten en regels die zulke surveillance mogelijk maken vervallen na twee jaar.

5. De vuurwerktraditie wordt gemoderniseerd: met Oud en Nieuw wordt vuurwerk uitsluitend afgestoken bij professionele vuurwerkshows.

C. Grenzen stellen

1. Preventie van misdaad staat voorop. Probleemgezinnen krijgen intensieve hulp bij het opvoeden. Minder jongeren verlaten de school zonder diploma. De inzet van de politie wordt in samenspraak met jeugdzorg, onderwijs en gemeente meer gericht op het aanpakken van kleinere vergrijpen en het voorkomen van bendevorming.
2. Openbare-ordemaatregelen zoals cameratoezicht, fouilleren en samenscholingsverboden mogen alleen worden ingezet bij uiterste noodzaak en binnen door de gemeenteraad gestelde kaders. Uitgangspunten daarbij zijn proportionaliteit, tijdelijkheid en waarborgen voor de privacy.
3. Nederland gaat het VN-Kinderrechtenverdrag naleven op het gebied van het jeugdstrafrecht en een kindgericht beleid ontwikkelen ten aanzien van minderjarige verdachten en veroordeelden. Dat betekent onder andere het drastisch verkorten van de maximumduur van voorarrest en het zoeken van alternatieven daarvoor. Het volwassenstrafrecht wordt niet toegepast op 16- en 17-jarigen. De politie wordt beter toegerust voor het omgaan met jeugdigen.
4. Straffen zijn snel, transparant en rechtvaardig. Taakstraffen moeten voor alle delicten kunnen worden opgelegd als aanvulling op of als alternatief voor andere straffen.
5. Er komt een hoger wettelijk strafmaximum bij discriminerend geweld (hate crimes).
6. Gedetineerden hebben recht op een eigen cel.
7. Straf wordt het begin van gedragsverandering en werk of scholing. Ter voorbereiding van de terugkeer in de maatschappij krijgen gedetineerden meer begeleiding, behandeling en opleiding, ook na hun vrijlating, vanuit reclassering en gemeenten. De medewerking van ex-gedetineerden wordt bevorderd door het gebruik van voorwaardelijke straffen aan het einde van hun gevangenisstraf.
8. De uitvoering van de levenslange gevangenisstraf wordt aangepast. Na twintig jaar wordt voor het eerst onderzocht of voorwaardelijke invrijheidstelling mogelijk is. Gratieverzoeken worden ingediend bij de procureur-generaal van de Hoge Raad der Nederlanden.
9. De rechtspositie van slachtoffers wordt verder versterkt. De overheid zet sneller en sterker in op bemiddeling tussen verdachte en slachtoffer, waarbij zij onderling de zaak regelen en de schade van het slachtoffer door de dader wordt vergoed. Slachtoffers die worden gehoord door de rechter-commissaris kunnen zich daarbij op kosten van de staat door een advocaat laten bijstaan.
10. Politie en Openbaar Ministerie zijn verplicht slachtoffers die dat op prijs stellen op de hoogte te houden van het verloop van hun strafzaak. Slachtoffers krijgen het recht om onder begeleiding daders rechtstreeks te confronteren met hun leed.
11. Migranten zonder verblijfsvergunning moeten veilig aangifte kunnen doen, zonder dat hun persoonsgegevens worden doorgeleid aan de vreemdelingenpolitie.
12. De preventie en bestrijding van huiselijk, seksueel en eergerelateerd geweld wordt geïntensiveerd. Bij uithuisplaatsing krijgt niet alleen de pleger, maar ook het slachtoffer rechtsbijstand. Er komt meer capaciteit en deskundigheid bij de politie. Daders krijgen, naast eventuele straf, vaker therapie opgelegd. Meer hulpverleners en professionals worden getraind om signalen van mishandeling te herkennen en te melden. De landelijke Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling wordt uitgebreid naar vrijwilligersorganisaties en levensbeschouwelijke instellingen. Wanneer er sprake is van fysiek of psychisch geweld kunnen partners met een afhankelijke verblijfsvergunning direct een zelfstandige verblijfsvergunning krijgen, zodat ze sneller uit de gewelddadige relatie kunnen ontsnappen. De opvangcapaciteit wordt uitgebreid. Gemeenten zorgen voor voldoende opvanghuizen en doorstroomwoningen voor vrouwelijke en mannelijke slachtoffers van huiselijk geweld. Er komt extra aandacht voor homoseksuelen en transgenders uit traditionele gemeenschappen, voor wie nu een groot gebrek aan opvang is.
13. De overheid ondersteunt initiatieven van prostituees om voor hun belangen op te komen en biedt hun mogelijkheden om uit de prostitutie te stappen.
14. De controle op de seksbranche wordt verbeterd, zonder registratie van prostituees. Prostituees zonder werkvergunning en hun klanten worden niet strafbaar, om te voorkomen dat misstanden niet meer worden gemeld en prostituees de hulpverlening en gezondheidszorg mijden.
15. De opsporing en vervolging van mensenhandel wordt geïntensiveerd, zowel in de seksindustrie als in andere economische sectoren.
16. Slachtoffers van mensenhandel krijgen een verblijfsvergunning als terugkeer naar het land van herkomst gevaarlijk voor hen is, ook wanneer zij niet getuigen in het strafproces.
17. De kwaliteit van de strafrechtspleging wordt aanzienlijk verbeterd. De rechter-commissaris krijgt een sterke positie in het opsporings- en vervolgingsonderzoek, zorgt ervoor dat de verdediging net als het Openbaar Ministerie toegang heeft tot informatie en stelt het strafdossier samen dat aan de rechter wordt voorgelegd.
18. Nederland werkt pas mee aan uitbreiding van de wederzijdse erkenning van strafrechtelijke beslissingen in de EU als er voldoende gezamenlijke waarborgen zijn voor de rechten van verdachten.
19. Wanneer een veroordeelde naast gevangenisstraf een tbs-maatregel krijgt opgelegd, vangt deze zo spoedig mogelijk aan en niet pas na een aantal jaar, zoals nu vaak het geval is.
20. Voor de bestrijding van cybercrime en cyberwarfare wordt meer geïnvesteerd in digitale expertise bij politie en justitie, alsmede in internationale samenwerking met inachtneming van grondrechten.

D. Een slank en krachtig bestuur

1. Niet kille cijfers, maar zorgvuldigheid, zeggenschap, dienstbaarheid en effectiviteit worden leidend in de publieke sector:
   a) Publieke professionals krijgen meer ruimte om in te spelen op specifieke situaties en vragen van burgers.

b) Er wordt gestuurd op kwaliteit en achteraf verantwoording afgelegd. Burgers worden betrokken in het proces van verantwoording.

2. De organisatie van het binnenlands bestuur is niet meer efficiënt, de bestuurlijke dichtheid is te groot geworden en het democratisch gehalte laat te wensen over. Er komt een staatscommissie die verschillende opties voor een herinrichting van het binnenlands bestuur onderzoekt, waaronder de optie van een twee-bestuurslagen model. Deze staatscommissie bestudeert tevens hoe de functie van de Eerste Kamer en haar democratische legitimiteit versterkt kan worden.
3. Er komt een nieuwe Referendumwet die zowel het adviserend als correctief referendum regelt.
4. Het aantal zelfstandige bestuursorganen wordt teruggebracht.
5. De inwoners van Bonaire, Sint-Eustatius en Saba zijn gelijkwaardig aan de inwoners van het Europese deel van Nederland. Er wordt speciale aandacht gegeven aan onderwijs, sociale zekerheid, gezondheidszorg en milieubeleid op de eilanden van het Caribische deel van Nederland.
6. Nederland ijvert ook voor minder bestuurlijke drukte en meer democratie in de Europese Unie, door:
   a) de samenvoeging van het voorzitterschap van de Europese Commissie en de Europese Raad tot een EU-president, die door het Europees Parlement wordt gekozen;
   b) het verminderen van het aantal eurocommissarissen;
   c) grensoverschrijdende kieslijsten voor het Europees Parlement, met lijsttrekkers die strijden om het EU-presidentschap;
   d) het recht voor het Europarlement om individuele eurocommissarissen weg te sturen;
   e) Europawijde correctieve referenda.

   Hiertoe pleit de regering voor het bijeenroepen van een nieuwe Conventie, met nationale en Europarlementariërs die in het openbaar aan een verdragsherziening werken.

E. Meer zeggenschap voor burgers

1. De zeggenschap van burgers in zorg- en onderwijsinstellingen en woningcorporaties wordt versterkt, bijvoorbeeld door de bevoegdheden en rechten van cliënten- en bewonersraden uit te breiden. Daarbij moet ook aandacht worden gegeven aan kwetsbare groepen zoals zwerfjongeren en verslaafden.
2. De verantwoordelijkheid en het initiatief voor het maken van beleid ligt niet alleen bij overheden, maar wordt gedeeld met wijken, buurten en dus bewoners. De wijkagenda stoelt op de prioriteiten en voorkeuren van wijkbewoners. Zij krijgen meer te zeggen over het geld voor de wijk, bijvoorbeeld door middel van wijkbudgetten. Er wordt ruimte gemaakt voor bewonersinitiatieven door het aanpassen van belemmerende wet- en regelgeving. Daarop aansluitend wordt een nieuwe passende rechtsvorm ontwikkeld voor maatschappelijke ondernemingen om het mogelijk te maken revenuen uit bijvoorbeeld een bewonersbedrijf terug te laten vloeien naar de gemeenschap.
3. De overheid wordt transparant en er komt een onafhankelijke informatiewaakhond. Er komt een Wet op de vrijheid van informatie. Deze legt het recht op vrije digitale toegang tot informatie van de publieke sector vast, alsmede een plicht tot snelle openbaarmaking. Het aantal uitzonderingsgronden wordt beperkt. Rubricering van overheidsdocumenten als staatsgeheim wordt aan strengere regels onderworpen en periodiek onafhankelijk getoetst.
4. De informatiehuishouding van de overheid wordt dienstbaar aan democratische controle door burgers en aan nieuwe vormen van dienstverlening waarbij overheidsdata bijvoorbeeld verwerkt worden in *apps*. Er komt een recht op hergebruik van open data van de overheid en een plicht tot het verschaffen van brede machineleesbare toegang, bij voorkeur op basis van open standaarden. Dit gaat ook gelden voor publieke, culturele, audiovisuele en wetenschappelijke collecties.
5. Burgers krijgen het recht om wetten door een rechter te laten toetsen aan de Grondwet.
6. Het College voor de rechten van de mens wordt goed toegerust om de naleving van zowel de burgerlijke als de sociaaleconomische mensenrechten in Nederland te bevorderen.
7. Online informatievoorziening en samenwerking biedt burgers nieuwe mogelijkheden voor politieke participatie. De overheid gaat experimenteren met vormen van participatie en bestaande initiatieven op dit gebied ondersteunen, om daarmee ook groepen die nu nog weinig participeren te betrekken. Voorwaarde is wel dat deze online varianten daadwerkelijk voor iedereen toegankelijk zijn en de privacy en betrouwbaarheid gewaarborgd zijn.
8. De functiescheiding tussen uitvoerende en controlerende machten wordt versterkt (een sterker dualisme) op lokaal, provinciaal en landelijk niveau. De burgemeester en de Commissaris van de Koningin zijn niet langer voorzitter van de gemeenteraad respectievelijk de Provinciale Staten.
9. De gemeenteraad kiest de burgemeester. De Provinciale Staten kiezen de Commissaris van de Koningin.
10. De Tweede Kamer kiest de minister-president. Het staatshoofd maakt geen onderdeel meer uit van de regering. Op termijn wordt Nederland een republiek en wordt ook het staatshoofd gekozen. Zolang het huidige staatshoofd een onderdeel is van de regering behoort informatie over in welke organisaties het Koninklijk Huis een financieel belang heeft publiekelijk toegankelijk te zijn.
11. De kiesgerechtigde leeftijd wordt verlaagd naar 16 jaar.
12. In Nederland gevestigde EU-burgers, alsmede derdelanders met een permanente verblijfsvergunning, worden kiesgerechtigd voor de Provinciale Staten en de Tweede Kamer.

F. Open cultuur

1. Er wordt niet bezuinigd op cultuur en extra geïnvesteerd in het innovatieve kunstaanbod, talentontwikkeling en cultuuronderwijs, alsmede het behoud van erfgoed. Voor podiumkunsten en beeldende kunsten wordt een btw-tarief van 6 procent gehandhaafd, ook na 2013.
2. De overheid stimuleert de ontwikkeling van de creatieve industrie, onder meer door middel van garantstellingen bij investeringen.

3. In het monumentenbeleid moet ruim aandacht zijn voor het duurzaam herbestemmen van (leegstaand) erfgoed.
4. De verzuiling in het omroepbestel verdwijnt. De publieke omroep krijgt twee algemene televisienetten. Netredacties bepalen de programmering. Net als krantenredacties zijn zij vrij in de keuzes die zij maken. Hun autonomie wordt in de wet vastgelegd. De programma's kunnen zij inkopen bij omroepverenigingen of externe productiehuizen. Samenwerking tussen de omroepen wordt tot die tijd gestimuleerd. Een goed functionerende publieke omroep is van groot belang voor een open samenleving. Daarom wil GroenLinks niet dat er wordt bezuinigd op de publieke omroep. Regionale en lokale publieke omroepen ontvangen Rijkssubsidie via het Commissariaat voor de Media, zodat deze omroepen minder afhankelijk worden van provinciale en lokale overheden. De vrijgekomen frequenties van de Wereldomroep worden gebruikt voor Radio 1, zodat deze nieuwszender ook buiten Nederland te volgen is.
5. Nederlandse documentaires, journalistieke producties en drama, alsmede digitalisering van de televisie wordt gestimuleerd zonder dat de overheid zich met de inhoud bemoeit. Er komt meer aandacht voor media-educatie in het onderwijs. Kinderen leren informatie te zoeken, te filteren en kritisch te bekijken. Hierbij is tevens een taak weggelegd voor bibliotheken.

G. Digitale vrijheid

1. Nederland maakt zich sterk voor een vrij internet waar de grondrechten van burgers onverkort gelden.
2. Eenieder heeft recht op toegang tot het hele internet, zonder filters of blokkades. De overheid waarborgt de netneutraliteit en maakt zich sterk voor Europese regels ter bescherming van netneutraliteit. Websites kunnen niet gedwongen worden informatie te verwijderen zonder rechterlijke toetsing. Permanente voorafgaande controle of filtering van informatie op internet is ontoelaatbaar. Sociale netwerken morgen alleen informatie verwijderen op grond van transparantie en consequent toegepaste criteria. Registratie bij internetdiensten onder een pseudoniem moet mogelijk blijven.
3. De vrijheid van meningsuiting en het brief- en telefoongeheim gelden ook voor digitale communicatie via internet, e-mail en directe berichten via sociale media. Dit geldt binnen de wettelijke kaders ook voor werknemers van bedrijven en ambtenaren. Bovendien moet het communicatiegeheim zich uitstrekken tot verkeersgegevens en opgeslagen communicatie. Dit alles wordt vastgelegd in de Grondwet.
4. Inbreuken op (digitale) grondrechten worden streng getoetst op onder meer noodzaak, proportionaliteit en effectiviteit. Ze moeten gebaseerd zijn op een wet, die voorzien wordt van een horizon- en evaluatiebepaling.
5. Een veilige informatiesamenleving is cruciaal voor onze economie en democratie. Cybersecuritybeleid moet geen vals gevoel van veiligheid oproepen en het digitale domein daadwerkelijk veiliger maken. Dit beleid moet daarom uitgaan van reële en verifieerbare dreigings- en risicoanalyses en grondrechten respecteren. De noodzaak van nieuwe bevoegdheden moet vooraf zijn aangetoond.
6. Nederland verkort de bewaartijd voor verkeersgegevens van internet- en telefoongebruikers tot het Europese minimum van een half jaar. Binnen de EU maakt de regering zich sterk voor de volledige afschaffing van de bewaarplicht.
7. De overheid mag alleen communicatie onderscheppen als er een concrete verdenking is, als dat noodzakelijk is voor onderzoek en als dat door de rechter is getoetst. Zij geeft maximale openheid over de inzet van opsporingsmethoden, zoals het aftappen van communicatie en het opvragen van persoonsgegevens bij bijvoorbeeld sociale netwerken.
8. Waar mogelijk worden taken van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) overgeheveld naar de politie. Het aantal telefoontaps wordt sterk teruggebracht. Rechters mogen niet langer gebruikmaken van anonieme AIVD-getuigenissen.
9. Nederland voert strikte exportcontroles in voor censuur- en aftaptechnologie, waarbij de mensenrechtensituatie in een land bepalend is, en ijvert daarvoor ook in de EU.
10. Privacy en persoonsgebonden gegevens verdienen betere wettelijke bescherming, zowel op nationaal als Europees niveau. Digitale informatiesystemen, diensten en producten worden zo ontworpen dat alleen noodzakelijke informatie wordt opgeslagen, voor een beperkte tijd, een vooraf beschreven doel en waar mogelijk anoniem. Burgers en consumenten krijgen inzicht in het gebruik van hun persoonsgegevens. Bedrijven mogen die gegevens in beginsel alleen na toestemming en tijdelijk gebruiken.
11. Er komt een brede meldplicht voor datalekken met hoge boetes voor bedrijven en instellingen die nalatig zijn geweest bij het beschermen van persoonsgegevens.
12. De overheid verplicht zich tot maximale inspanningen om de gevolgen van identiteitsdiefstal voor slachtoffers te minimaliseren.
13. De publieke sector, waaronder het onderwijs en de publieke omroep, gebruikt open standaarden en, waar mogelijk, open source software. De overheid bevordert de toepassing ervan ook buiten de publieke sector.
14. Nederland keert zich tegen octrooi op software en andere vormen van octrooimisbruik.
15. Het antipiraterijverdrag ACTA wordt niet ondertekend. Soortgelijke verdragen worden niet gesloten tenzij onomstotelijk vaststaat dat de grondrechten niet worden geschonden, de modernisering van auteursrecht en octrooi niet wordt belemmerd en ontwikkelingslanden niet worden buitengesloten.
16. Er komt geen downloadverbod. Hyperlinken en embedden blijft vrij.
17. Nederland gaat werken aan een eigentijds auteursrecht dat werkt ten bate van makers en niet ten koste van gebruikers. Het huidige auteursrecht sluit te slecht aan op de digitale samenleving. GroenLinks wil dat makers kunnen rekenen op een redelijke vergoeding voor hun creatieve werk, zonder de digitale vrijheid in te perken. Daartoe wordt onder meer de thuiskopieheffing gemoderniseerd. Ook wordt de positie van zelfstandige auteurs en uitvoerend kunstenaars versterkt en de ontwikkeling van eerlijke verdienmodellen gestimuleerd. Onderdeel daarvan is de versterking van de positie van makers in

het auteursrecht tegenover uitgevers, producenten en collectieve beheersorganisaties, onder meer door het auteursrecht bij leven onoverdraagbaar en exclusieve licenties periodiek opzegbaar te maken.

18. Het auteursrecht gaat meer ruimte bieden aan creatief hergebruik van werken (remixen). In internationaal verband ijvert Nederland voor het recht om informatie te delen voor niet-commerciële doelen, en opent de regering een discussie over de verkorting van termijnen van exploitatierechten (die nu doorlopen tot zeventig jaar na de dood van de maker), waarbij maatwerk en keuzevrijheid voor makers bij de vaststelling van de duur van het exploitatierecht worden nagestreefd. De persoonlijkheidsrechten van makers, zoals het recht op naamsvermelding en het recht om zich te verzetten tegen aantasting van de integriteit van hun werk, dienen levenslang te gelden.

H. Veiligheid door recht

1. Mensenrechten zijn leidend bij internationale samenwerking. Nederland pleit waar mogelijk voor participatie in plaats van uitsluiting, dialoog in plaats van boycot. Zowel bilateraal als binnen de EU en de VN zet Nederland zich in voor de naleving van de mensenrechten en het internationaal recht, met het oog op het uitbannen van de gruwelen van oorlog. Tegen landen of bedrijven die herhaaldelijk weigeren mensenrechten na te leven wordt passend opgetreden, waarbij de bevolking zo min mogelijk wordt getroffen.
2. De landen in de Arabische regio zijn onze onmiddellijke zuiderburen en Nederland steunt actief de ontwikkelingen in die landen voor meer democratie, handel, welvaart en een rechtsstaat. Democratische bewegingen, waaronder de vakbeweging, jongeren- en vrouweninitiatieven en eerlijke ondernemingen, zijn onze natuurlijke partners. Culturele en onderwijsuitwisseling wordt gestimuleerd. Daarom worden bijvoorbeeld de Nederlandse Instituten in Beiroet en Amman niet gesloten.
3. Nederland maakt zich sterk voor humanisering van het volkenrecht: de veiligheid van mensen gaat boven de soevereiniteit van staten. Ons land zet zich ervoor in dat de internationale gemeenschap beter wordt toegerust om genocide, oorlogsmisdaden en ernstige mensenrechtenschendingen te voorkomen, te stoppen en te bestraffen. Hierbij is militair ingrijpen de laatste optie.
4. Nederland zet zich in voor een rechtvaardige oplossing van het Israëlisch-Palestijnse conflict conform het internationaal recht. Er dient dan ook een einde te komen aan de bezetting en de annexatie van Oost Jeruzalem moet worden teruggedraaid. Dit betekent bijvoorbeeld dat de bouw en uitbreiding van de nederzettingen moeten stoppen. De Nederlandse regering praat met alle partijen. Zij stelt schendingen van mensenrechten, zowel van Israëlische als van Palestijnse zijde, aan de kaak. Zolang Israël doorgaat met ernstige schendingen van het internationaal recht die vrede blokkeren, worden de Nederlands-Israëlische betrekkingen niet geïntensiveerd en zoekt de regering binnen de EU steun voor effectieve druk op Israël, waaronder opschorting van het associatieverdrag. Nederland steunt het volwaardig lidmaatschap van Palestina in de Verenigde Naties en andere internationale fora.
5. Nederland laat Afghanistan niet in de steek. Na beëindiging van de ISAF-missie in 2014 zal Nederland Afghanistan blijven steunen op het gebied van verzoening, goed bestuur, veiligheid, sociaaleconomische ontwikkeling en wederopbouw. Een vredes- en verzoeningsproces tussen alle conflicterende partijen binnen Afghanistan heeft prioriteit. Dat proces is gericht op de opbouw van een duurzame, democratische, veilige rechtsstaat en sociaaleconomische ontwikkelingen. Dat vereist grote inspanningen op het gebied van corruptiebestrijding, versterking van bestuur, rechtspraak, civiele organisaties en de positie van vrouwen, alsmede onderhandelingen waarbij geen enkele partij wordt uitgesloten. De Nederlandse bijdrage aan de sociaaleconomische ontwikkeling en de ontwikkeling van een democratische en veilige rechtsstaat zal in overeenstemming moeten zijn met dit proces. De opbouw van een democratische, veilige rechtsstaat en sociaaleconomische ontwikkeling hebben prioriteit. Dat vereist grote inspanningen op het gebied van corruptiebestrijding, versterking van bestuur, rechtspraak, civiele organisaties en de positie van vrouwen, alsmede onderhandelingen met gematigde Taliban. Nederland draagt bij met een geïntegreerde politietrainingsmissie die het politie- en justitieapparaat versterkt. Ook na beëindiging van de ISAF-missie in 2014 zal Nederland Afghanistan blijven steunen op het gebied van goed bestuur, veiligheid, sociaaleconomische ontwikkeling en wederopbouw. Ons land steunt geen offensieve militaire operaties.
6. Uitbreiding van de Europese vredeszone is een Nederlands belang. Ons land houdt de EU aan haar toetredingsbeloften én aan haar toetredingsvoorwaarden. De landen van de Westelijke Balkan en Turkije mogen lid worden als zij aan de voorwaarden van democratie, mensenrechten en non-discriminatie voldoen. Ook IJsland, Noorwegen en Zwitserland mogen desgewenst toetreden, onder dezelfde voorwaarden.
7. Nederland ijvert voor een strikter toezicht door de Europese Commissie, in samenwerking met de Raad van Europa, op de naleving van mensenrechten, goed bestuur en corruptiebestrijding in EU-landen.
8. GroenLinks zet zich ervoor in dat alle oorlogsgetroffenen uit voormalig Nederlands-Indië nu snel erkenning, rechtsherstel en compensatie krijgen, alsmede dat de Nederlandse dienstweigeraars van destijds eerherstel en compensatie krijgen. GroenLinks zet zich er ook voor in dat erkenning en recht wordt gedaan aan andere slachtoffers van ons koloniale verleden, te weten Surinamers, Indonesiërs en Nederlandse Antillianen en Arubanen.

I. Beter mondiaal bestuur

1. Nederland pleit voor de oprichting van een sterke VN-organisatie voor Duurzame Ontwikkeling, die tegenwicht biedt aan de Wereldhandelsorganisatie (WTO). Tevens bepleit Nederland hervorming van de

WTO, zodat duurzaamheid en eerlijke handel een groter gewicht krijgen. Deze organisaties moeten alle belanghebbenden betrekken bij hun besluitvorming.
2. De regering zet zich in voor een hervorming van de Verenigde Naties, die de Veiligheidsraad besluitvaardiger en representatiever maakt en de positie van de Secretaris-generaal en de Algemene Vergadering versterkt.
3. Nederland bevordert dat de EU en de eurozone met één stem spreken in de wereld. Ons land streeft naar een gemeenschappelijke Europese zetel in de VN-Veiligheidsraad, het Internationaal Monetair Fonds en de Wereldbank.
4. Nederland zet zich in voor een eerlijkere stemverdeling binnen de Wereldbank en het IMF, waarbij ontwikkelingslanden een veel zwaardere stem krijgen in de besluitvorming.
5. De ambassades en consulaten van de EU-landen worden zoveel mogelijk samengevoegd binnen de nieuwe Europese diplomatieke dienst. De geldigheidsduur van paspoorten wordt verlengd naar tien jaar.

J. Vluchtelingen beschermen

1. Binnen de EU ijvert Nederland voor een betere naleving van het VN-Vluchtelingenverdrag, mensenrechtenverdragen en EU-asielrichtlijnen, zodat asielzoekers in heel Europa dezelfde bescherming, opvang en procedures krijgen, en voor een aanpassing van de Dublinverordening, waardoor asielverzoeken eerlijker worden verdeeld over de EU-landen. Nederland maakt geen gebruik van de Dublinclaim om asielzoekers terug te sturen naar landen die de asielprocedure niet op orde hebben. Het Europees vluchtelingenfonds wordt substantieel verhoogd. De verantwoordelijkheid voor toetsing van asielverzoeken mag niet worden afgeschoven op landen buiten de EU.
2. Het asielbeleid waarborgt de rechten van asielzoekers, waaronder een eerlijke en zorgvuldige procedure, fatsoenlijke opvang en – als een asielverzoek wordt afgewezen – veilige en duurzame terugkeer. De rechter toetst de afwijzing van verzoeken om een verblijfsvergunning op feitelijke en juridische gronden.
3. Kwetsbare groepen asielzoekers, zoals minderjarigen, vrouwen, seksuele minderheden en getraumatiseerden, krijgen bijzondere aandacht om ervoor te zorgen dat hun asielrelaas ten volle wordt getoetst. Alle asielzoekers worden in de gelegenheid gesteld om in elke fase van de procedure nieuwe feiten en omstandigheden in te brengen.
4. Asielzoekers worden beoordeeld met actuele en accurate informatie over het herkomstland, in relatie tot hun persoonlijke situatie. Deze moet transparant en toetsbaar zijn voor de asielzoeker. Naast informatie van ambassades wordt ook informatie van mensenrechtenorganisaties meegewogen.
5. In principe wordt binnen een jaar een definitieve beslissing op een asielverzoek genomen door de overheid. Als na drie jaar nog geen definitieve beslissing op een asielverzoek is genomen, wordt een verblijfsvergunning toegekend. Er komt een kinderpardon voor asielkinderen die nu al langer dan vijf jaar in Nederland verblijven. Voortaan geldt dat kinderen na een verblijf van vijf jaar automatisch een verblijfsvergunning krijgen. Dit wordt vastgelegd in een wet.
6. Beoordeling van asielverzoeken vindt plaats op individuele grondslag, derhalve niet collectief of bij associatie. Artikel F1 van het Vluchtelingenverdrag (verdenking van ernstige misdrijven zoals oorlogsmisdaden) wordt alleen tegengeworpen bij een concreet vermoeden van individuele schuld.
7. Asielzoekerscentra worden kleinschalig, met voldoende privacy. Hierbij is aandacht voor de veiligheid van en goede medische zorg voor kwetsbare groepen. Asielzoekers mogen leren en werken zolang ze in Nederland zijn. Met name asielzoekers met kinderen hoeven niet steeds te verhuizen. Alleenstaande minderjarigen worden zoveel mogelijk in pleeggezinnen opgevangen.
8. Om te bevorderen dat afgewezen asielzoekers terugkeren, sluit Nederland terugkeerovereenkomsten met herkomstlanden die aantoonbaar veilig zijn, liefst in EU-verband.
9. Als zij hun uitzetting niet tegenwerken, behouden afgewezen asielzoekers opvang totdat terugkeer daadwerkelijk is gerealiseerd. In de voorbereiding op terugkeer wordt de afgewezen asielzoeker begeleid door een vertrouwenspersoon. Terugkeer vindt alleen plaats wanneer de veiligheid van de asielzoeker niet in het geding komt. Het niet hebben van een geldige verblijfsstatus wordt niet strafbaar gesteld. Wetsbepalingen waarbij verblijf zonder het bezit van een geldige verblijfsvergunning strafbaar is gesteld worden ingetrokken, met inbegrip van strafbaarstelling van het inreisverbod. Scholieren zonder documenten mogen stage lopen.
10. Vreemdelingenbewaring is een uiterst dwangmiddel dat zo kort mogelijk en zo min mogelijk moet worden toegepast. Bovendien dient er uitzicht op terugkeer te bestaan. De overheid investeert in ingebruikname van alternatieven voor vreemdelingenbewaring. Uitgeprocedeerde asielzoekers mogen slechts in vreemdelingenbewaring worden genomen wanneer er geen alternatieven beschikbaar zijn en duidelijk aantoonbaar is dat zij terugkeer naar het land van herkomst tegenwerken. Vreemdelingenbewaring krijgt het karakter van een humane gesloten opvang, in plaats van een gevangenis. Minderjarigen worden onder geen beding in vreemdelingenbewaring geplaatst.
11. Wie ondanks medewerking aan terugkeer Nederland niet kan verlaten, wordt niet op straat gezet en krijgt een tijdelijke verblijfsvergunning. Deze wordt na drie jaar omgezet in een verblijfsstatus, als terugkeer op dat moment nog steeds onmogelijk is.
12. Overheden nemen hun verantwoordelijkheid voor noodopvang van afgewezen asielzoekers die in fysieke en/of psychische nood verkeren.
13. Voor vreemdelingen die zich niet kunnen verzekeren is medische zorg beschikbaar, ongeacht verblijfsstatus. Iedereen heeft toegang tot de huisarts en het ziekenhuis.
14. Vluchtelingen en vreemdelingen kunnen gebruikmaken van gratis tolkdiensten. Vooral in de gezondheidszorg is dit van levensbelang.
15. Schrijnende situaties van uitgeprocedeerde asielzoekers worden getoetst door een multidisciplinaire adviescom-

missie waar ook het lokaal bestuur deel van uitmaakt.

16. Voormalige asielzoekers die vallen onder de Pardonregeling, maar niet in het bezit zijn van een paspoort of geboorteakte, kunnen toch in aanmerking komen voor het Nederlanderschap.
17. Het feit dat iemand zonder geldige verblijfsstatus in Nederland heeft verbleven, mag geen reden zijn om een later verzoek om een verblijfsvergunning af te wijzen. De desbetreffende wijziging van de Vreemdelingenwet wordt ongedaan gemaakt.
18. Van vluchtelingen wordt niet verwacht dat zij bij terugkeer naar het land van herkomst hun seksuele geaardheid of genderidentiteit verbergen.

K. Eerlijke globalisering

1. Nederland zet zich in voor Europese en internationale handelsregels die meer kansen bieden voor duurzame ontwikkeling van ontwikkelingslanden. Deze landen krijgen meer markttoegang en steun bij het exporteren van bewerkte producten, waar ze beter aan verdienen dan aan ruwe grondstoffen.
2. De nieuwe regering krijgt een minister van Internationale Samenwerking, die Buitenlandse Zaken, Ontwikkelingssamenwerking, Handel en Defensie onder zich heeft. Deze minister stelt een agenda voor eerlijke globalisering op en ziet toe op een coherente uitvoering op alle beleidsterreinen.
3. Ons land maakt zich sterk voor het recht van ontwikkelingslanden om opkomende sectoren, publieke diensten en de landbouw te beschermen tegen concurrentie uit rijke landen.
4. Nederland ijvert voor het reguleren en waar nodig verbieden van internationale aankopen en concessies van land, om te voorkomen dat lokale gemeenschappen en kleine boeren van hun land worden verdreven.
5. Nederland mag geen belastingparadijs meer zijn voor multinationals. Er komt een einde aan wetgeving die financieringsconstructies in de hand werkt waarmee bedrijven hun winst vrijwel onbelast wegsluizen uit ontwikkelingslanden. Daarnaast wordt een bronbelasting ingevoerd op geldstromen richting belastingparadijzen.
6. De regering zet zich in voor Europese coördinatie van de belasting op bedrijfswinsten, om belastingconcurrentie tegen te gaan. Nederland ijvert voor een multilateraal systeem van automatische informatie-uitwisseling tussen belastingdiensten dat een einde maakt aan het bankgeheim, voor rapportage door multinationals van gemaakte winsten en betaalde belastingen per land en de ondersteuning van ontwikkelingslanden bij de verbetering van hun belastinginning.
7. Nederland zet zich in voor versoepeling van octrooien op medicijnen en milieutechnologie ten behoeve van ontwikkelingslanden.
8. Nederland speelt een aanjagende rol op klimaatgebied. Binnen de EU en aan de internationale onderhandelingstafel knokt Nederland voor eerlijke en effectieve klimaatafspraken, die aansluiten bij de conclusies van de klimaatwetenschap.
9. Binnen de EU pleit Nederland voor de oprichting van een internationaal platform voor groene technologie, waarin onder meer China en India deelnemen.
10. Nederland oefent druk uit op de rijke landen om zich te houden aan de afspraak om minstens 0,7 procent van hun bruto nationaal product (bnp) aan ontwikkelingssamenwerking te besteden. Nederland bepleit bovendien dat rijke landen zich ertoe verplichten een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van arme landen door middel van handel, arbeidsmigratie, studiemigratie, belastingpolitiek, landbouwbeleid en conflictpreventie en dat ontwikkelingslanden binnenlandse ongelijkheden bestrijden.
11. Ons land geeft zelf het goede voorbeeld, onder andere door minstens 0,8 procent van het bnp te besteden aan ontwikkelingssamenwerking. Structurele klimaatsteun aan ontwikkelingslanden komt daar bovenop.
12. De Nederlandse ontwikkelingssamenwerking legt zich toe op die thema's waar ze een sterke reputatie en toegevoegde waarde heeft, zoals duurzame voedselzekerheid, mensenrechten, goed bestuur, duurzame economische ontwikkeling en het omgaan met de gevolgen van klimaatverandering. Hierbinnen komt aandacht voor onder andere kleine boeren en boerinnen, seksuele en reproductieve gezondheid en rechten, vrouwen, ontwikkeling en emancipatie van minderheden en fragiele staten. Met name de rol van ngo's als waakhond wordt gestimuleerd. Daarnaast worden Nederlandse bedrijven en instellingen gestimuleerd om hun kennis beschikbaar te stellen aan ontwikkelingslanden.
13. Nederland wordt wereldwijd voorloper op het gebied van open data bij ontwikkelingssamenwerking zodat deze kennis en informatie beschikbaar komen voor burgers, maatschappelijke organisaties en overheden.
14. Nederland maakt zich sterk voor een betere coördinatie en effectiviteit van de hulp en laat zich daarbij leiden door de internationale afspraken hierover (de Verklaring van Parijs en de Accra Agenda voor Actie), waarbij onder andere wederzijdse verantwoording tussen donoren, ontvangers en bevolking centraal staat.
15. Binnen de EU ijvert Nederland, met een kopgroep van bereidwillige lidstaten, voor een bundeling van nationale en Europese expertise en middelen op het gebied van ontwikkelingssamenwerking. Deze Europese dienst voor ontwikkelingssamenwerking werkt nauw samen met de Europese diplomatieke dienst.
16. De negatieve effecten van Nederlands beleid, onder andere op het gebied van handel, belastingen, landbouwsubsidies en klimaat, op de effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking worden onderzocht en aangepakt.
17. Kwijtschelding van schulden die het gevolg zijn van exportkredietverzekeringen komt niet langer ten laste van het ontwikkelingsbudget. Het Nederlandse exportkredietfonds moet zichzelf bedruipen uit geïnde premies.

L. Vredesmacht

1. De regering geeft steun aan organisaties die zich inzetten voor crisispreventie, vredesopbouw en de bescherming van

mensenrechtenactivisten en journalisten. Binnen de EU pleit zij voor versterking van het programma voor de uitzending van getrainde burgers ter ondersteuning van vredes- en verzoeningsprocessen. Ook diplomaten bekwamen zich in onderhandelingen, lokale talen en cultuur.

2. De Nederlandse krijgsmacht legt zich toe op conflictbeheersing, vredesbewaring, vredesafdwinging en ondersteuning van crisisbestrijding, mits deze missies gesteund worden door de VN. Burgerbescherming en de *Responsibility to protect* staan centraal bij het optreden van de krijgsmacht. Het optreden van de krijgsmacht staat nooit los van de overige inzet op het gebied van internationale samenwerking, zoals diplomatie, ontwikkelingssamenwerking en het aanjagen en organiseren van een politiek proces. Voorafgaand aan militaire en civiele missies zullen de Kamer en de regering in overleg concrete doelstellingen en criteria formuleren waar missies op beoordeeld kunnen worden door de Kamer. Voor militaire missies zal op termijn een apart kader moeten worden ontwikkeld. Door samenwerking en specialisatie in EU-verband worden kosten bespaard.
3. Nederland streeft naar een daadkrachtiger optreden van de internationale gemeenschap bij ernstige mensenrechtenschendingen. Dit omvat de hervorming van de Verenigde Naties. Daarnaast maakt ons land zich sterk voor een daadkrachtiger Europees buitenlands- en veiligheidsbeleid inclusief de vorming van een Europese krijgsmacht. Tot die tijd zet Nederland zich in voor een hervorming van de NAVO als breder militair uitvoeringsorgaan van gelijkgezinde landen ten dienste van de bescherming van burgers en de naleving van het volkenrecht. Daarbij ligt de focus op de afschaffing van de kernwapentaak en het NAVO-raketschild, democratisering en transparantie van de procedures, een stevig monitoring- en evaluatiemechanisme en een schaderegeling.
4. Nederland zet zich in voor een actieve rol van vrouwen bij de opbouw van vrede en veiligheid in fragiele staten en conflictgebieden.
5. Nederland stapt uit het project voor de ontwikkeling van de *Joint Strike Fighter*.
6. Nederland start een politiek en diplomatiek offensief voor de afschaffing van alle kernwapens. De kernwapens op ons grondgebied worden verwijderd. Nederland ijvert voor beëindiging van de kernwapentaak van de NAVO en toetreding tot het Non-Proliferatieverdrag door (vermoedelijke) kernwapenstaten die geen lid zijn.
7. Ons land leeft de wapenexportcode van de EU strikter na en maakt zich sterk voor een internationaal verdrag tegen wapenhandel. Wapenhandel en -doorvoer in Nederland worden strikt aan banden gelegd en waar mensenrechten in het geding zijn, geeft Nederland geen exportvergunning af. Economische belangen kunnen nooit voorrang krijgen op overwegingen van vrede en veiligheid.

COLOFON

TEKST

De basis voor dit verkiezingsprogramma is gelegd door de programmacommissie, bestaande uit Kathalijne Buitenweg (voorzitter), Bas Eickhout, Bart Eigeman, Rik Grashoff, Dick Pels, Mathilde Streefkerk, Tineke Strik, Jojanneke Vanderveen, Katinka Eikelenboom (secretaris/penvoerder) en Pepijn Vloemans (penvoerder). Met dank aan Simon Otjes en Richard Wouters.

VORMGEVING

Daniel Hentschel, GroenLinks

UITGAVE

Partijbestuur GroenLinks
Postbus 8008
3503 RA Utrecht
tel. 030-2399900
fax 030-2300342
info@groenlinks.nl
www.groenlinks.nl

Verkiezingsprogramma ChristenUnie 2013-2017
Voor de verandering
7 christelijk-sociale hervormingen

ChristenUnie

Inhoud

Inleiding: Een hoopvolle agenda ... 3

1. Samenleving: vrij en verantwoordelijk ... 5
    - Veiligheid en leefbaarheid ... 8
    - De veelkleurige samenleving ... 13
    - Leven met religieuze verschillen ... 16
    - Ruimte voor creativiteit en diversiteit ... 16
    - De overheid: bondgenoot van de burger ... 19
    - Dienstbaar aan de burger ... 19
    - Een samenbindende grondwet ... 20
    - Het nieuwe Koninkrijk na de ontmanteling van de Nederlandse Antillen ... 21
    - Kiezen voor jeugd, gezin en onderwijs ... 24
    - Kansrijke jongeren ... 24
    - Onderwijs ... 27

3. Zorg: betrokken en betaalbaar ... 32
    - Waardevol leven, gezonde zorg ... 33

4. Arbeidsmarkt: evenwichtig en toegankelijk ... 37

5. Woningmarkt: gezond en rechtvaardig ... 41

6. Economie: groen en sterk ... 44
    - Ruimte voor ondernemen ... 45
    - Ruimte voor ondernemers ... 45
    - Ruimte voor boeren en vissers ... 47
    - Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen ... 51
    - Innovatie en onderzoek ... 52
    - Toezicht op banken en bedrijfsleven ... 53
    - Solide financiën en solidaire belastingen ... 54
    - Solide overheidsfinanciën ... 54
    - Solidair belastingstelsel ... 56

Armoede en schulden ... 57
Kiezen voor kwaliteit ... 58
Ruimte ... 59
Duurzaam bouwen en wonen ... 60
Natuur ... 62
Waterbeheer: veilig en duurzaam ... 64
Mobiliteit in beweging ... 65
Duurzame energie ... 69
Kringloopeconomie ... 70
7. Europa: minder en beter ... 73
Dienstbaar in de wereld ... 75

Colofon

Samenstelling programmacommissie:
Piet Adema (voorzitter), Steven Datema, Carla Dik-Faber, Pieter Grinwis, Simone Kennedy-Doornbos en Jacob Pot met ondersteuning van Rieke Elsenbroek en Menno van Hulst

Adviseurs:
Peter van Dalen, Peter Ester, Ard Kleijer, Niels Rijke, Gert-Jan Segers, Arie Slob

Inleiding: Een hoopvolle agenda

Het valt moeilijk te ontkennen. We hebben te maken met een diepe schuldencrisis en economische neergang. Daar gaat dit programma natuurlijk op in. Maar deze verkiezingen gaan over veel meer dan een financiële crisis. Of een vastgelopen economie. Deze crisis gaat over meer dan geld en goed, over meer dan werk, inkomen en een huis. De onvrede over Europa gaat over meer dan de euro en de financiële steun aan wankele landen.

Deze verkiezingen gaan over mensen van vlees en bloed. Over onze ouders, onze kinderen, onze buren, over de leerkracht in de school om de hoek, de verpleegkundige en de dokter in onze woonplaats, over onze werkgever en over onze werknemers. Ze gaan over onszelf, onze manier van samenleven, onze onderlinge omgang.

Wij zijn mensen. We zijn geschapen naar Gods beeld met het doel tot eer van Hem te leven en onze naaste lief te hebben als onszelf. Ons leven gaat daarom om veel meer dan geld en goed. We willen niet alleen maar een betaalbaar huis, maar verlangen vooral naar geborgenheid en veiligheid. We willen niet alleen een baan met salaris, maar vooral waardering en mogelijkheden om onze talenten te ontplooien. We willen niet alleen een overheid die op de euro let, maar vooral een samenleving waarin we ruimte krijgen, gehoord worden en zwakkeren beschermd worden. We willen geen samenleving waarin ons tot in detail verteld wordt wat we moeten denken en doen, maar willen vrijheid om zelf verantwoordelijkheid te nemen en van daaruit eigen keuzes te maken. We willen niet een wereld waarin wijzelf misschien rijk zijn, maar vooral een wereld waarin we omzien naar elkaar en die ook leefbaar blijft voor onze kinderen.

Zo staan wij anno 2012 op een kruispunt in de geschiedenis van ons land en van Europa. Geconfronteerd met grote vraagstukken met verreikende gevolgen.

Bij het zoeken naar antwoorden wil de ChristenUnie zich laten leiden door de Bijbel, het gezaghebbende Woord van God. Geïnspireerd door dit Woord maken we politieke keuzes. De Bijbel gaat immers ook over het goede kiezen voor maatschappij en samenleving. En dus ook over de politiek en over het over handelen in tijden van crisis. En over het kiezen van de juiste weg daarin, die er altijd op neerkomt juist dan om te zien naar mensen om ons heen en om elkaar recht te doen. Die weg gaan, zal niet zelden betekenen: het heel anders doen, dan het nu gaat. Dat is misschien niet altijd makkelijk, maar zeker niet vreemd. De God van de Bijbel is bepaald niet van de status quo en van het alles houden zoals het is. Het evangelie houdt ons mensen een soms pijnlijk eerlijke spiegel voor en vertelt dat we misschien nog wel minder deugen dan we zelf denken. En dat het roer dus – inderdaad - om moet.

Tegelijk is het evangelie ook een bevrijdende boodschap die hoop geeft voor de toekomst. God heeft mededogen met deze wereld, houdt van ons en heeft een zwak voor het zwakke. Hij nodigt ons uit om in navolging van Jezus Christus die compassie handen en voeten te geven. En dat is zegenrijk werk gebleken, dat de wereld veranderd heeft. Die inzet leidde in de geschiedenis – naast al te menselijke misslagen en zwarte bladzijdes – onder meer tot strijd tegen slavenhandel, gedwongen prostitutie, drugsverslaving, onvrijheid, armoede, sociaal onrecht, slechte huisvesting, noden dichtbij en ver weg. In de maatschappij en in de politiek.

De ChristenUnie wil voortbouwen op die weg. Op eenzelfde manier pal staan voor een vrije samenleving, een duurzame economie, voor een dienstbare en rechtvaardige overheid, voor de bescherming van het kwetsbare leven, voor zorg voor elkaar en voor Gods schepping. Daarom zijn we er op elk niveau bij als er politieke knopen moeten worden doorgehakt. Zo proberen we in de praktijk te doen waar we heilig in geloven, ons hart een stem te geven. En lopen we ook in deze tijd niet weg als de crisis bestreden moet worden.

Wij vinden daarom dat we ook in het licht van de diepe crisis waarin Nederland en Europa nu verkeren, radicaal moeten durven zijn. Het laatste wat we moeten doen, is blijven doen wat we altijd al deden en wat ons dus de huidige schuldencrisis opleverde. Dat was meer geld uitgeven dan we binnenkregen en schulden aflossen door nieuwe schulden aan te gaan. Te vaak prevaleerde de korte termijn winst en de vroege pensioenleeftijd. Voor een beetje meer welvaart vervuilden we lucht, water

en grond en is de relatie tussen economie en ecologie losgelaten. Er zijn te weinig maatregelen getroffen om de zorg niet alleen nu, maar ook in de toekomst toegankelijk en betaalbaar te houden. Te lang heeft een aantal grote politieke partijen de huizenmarkt volledig vast laten lopen. En de Europese Unie heeft dit continent veel gebracht, maar de weeffouten in en verkeerde keuzes van die Unie komen nu onbarmhartig aan het licht.

Alles laten zoals het is, is geen optie. Als we alles bij het oude houden, verandert er niets aan het patroon dat ons in de crisis bracht. De belofte dat alles weer wordt zoals het was, is niet alleen loos, maar is ook vragen om een nieuwe crisis.

Wat we nodig hebben, is verandering. Die verandering, dat is de rode draad in dit programma. We mogen deze crisis niet laten voorbijgaan zonder te werken aan een omslag in onze samenleving.

De verandering waar de ChristenUnie vorm aan wil geven is allereerst om mensen geen verantwoordelijkheid te ontnemen, maar gelegenheid te geven in vrijheid verantwoordelijkheid te dragen. Dat willen we ook doortrekken naar Europa. De oplossing voor de Europese crisis is niet de vlucht naar voren naar meer Europa, maar minder en een beter Europa. Wij willen kansen voor de jongeren en daarom investeren in jeugd, gezin en onderwijs. We willen de zorg van en voor elkaar in stand houden. Betrokken en betaalbaar. We willen knokken voor banen, in het besef dat het de bedrijven en werkgevers zijn die werkgelegenheid bieden. We willen een groene en sterke economie, waarin ondernemerschap en werken lonend is. We willen de woningmarkt lostrekken, zodat betaalbare huizen binnen bereik van woningzoekenden komen. Wij willen ons inzetten voor een samenleving waarin schulden worden afgelost en we er niet in berusten dat mensen werkloos langs de kant blijven staan. Waarin mensen geen nummers voor een bureaucratie zijn, maar we weer mensen voor elkaar kunnen zijn. Waarin het niet langer ieder voor zich is, maar we omzien naar de ander. Waarin we beseffen dat de overheid niet alles aan kan, dat haar taak beperkt is en dat het des te meer aankomt op zorg voor elkaar. Waarin we onze vrijheid zo waarderen dat die ruimte biedt voor verschillende overtuigingen, kerken en religieuze instituties, scholen, omroepen, zorginstellingen. Het is een omslag van ‘ik’ naar ‘wij’.

Deze aanpak van de ChristenUnie krijgt gestalte in zeven fundamentele veranderingen:

1. Samenleving: vrij en verantwoordelijk

2. Jongeren: kundig en kansrijk

3. Zorg: betrokken en betaalbaar

4. Arbeidsmarkt: evenwichtig en toegankelijk

5. Woningmarkt: gezond en rechtvaardig

6. Economie: groen en sterk

7. Europa: minder en beter

De ChristenUnie wil er zijn voor alle mensen. Dat motiveert ons om ons in te zetten, in het volle besef dat christenen in de politiek deel uitmaken van een beweging van christenen die ook op tal van andere plekken in de samenleving werk van hun geloof willen maken. Die hun geloof niet bewaren voor de kerk of thuis, maar van daaruit de handen uit de mouwen willen steken. Die bereid zijn verantwoordelijkheid te nemen voor het bestuur van ons land. Zodat veranderingen mogelijk zijn.

Doe met ons mee. Voor de verandering, ChristenUnie!

1. Samenleving: vrij en verantwoordelijk

De ChristenUnie kiest voor:

1. **Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging.** En dat ook elkaar gunnen. Want we kunnen alleen dan goed met botsende overtuigingen omgaan als we elkaar de ruimte gunnen die we zelf ook graag willen hebben.
2. **Vertrouwen in de samenleving; vertrouwen in mensen**. Omdat de samenleving in de eerste plaats wordt gevormd door mensen die zelf zorg willen dragen voor elkaar, en voor anderen.
3. **Waarden in de economie.** Want alleen een economie waarin gerechtigheid heerst kan bloeien.
4. **Rechtvaardige inkomensverhoudingen als steunpilaar voor de balans in de samenleving.** Omdat een sociale tweedeling de samenleving ontwricht.
5. **Herstel van het evenwicht tussen schaalvergroting en de waarde van de kleine schaal.** Omdat de grote schaal vaak doelmatiger lijkt. Maar het betrekken van mensen door de kleine schaal uiteindelijk beter werkt.
6. **Borging van publieke belangen en publieke verantwoordelijkheden.** Omdat het privatiseren van een bedrijf met een publieke taak niet betekent dat die publieke taak er niet meer is.
7. **Betrouwbare banken en integere financiële instellingen.** Omdat behoedzaamheid voorop staat bij het beheer van onze pensioenen, onze spaartegoeden en onze hypotheken.
8. **Minder schulden en meer sparen.** Omdat hoge schulden een bloeiende samenleving verstikken.
9. **Veiligheid en handhaving van het recht.** Want alleen in een veilige samenleving kunnen mensen zich in vrijheid ontplooien.
10. **Rentmeesterschap**. Want wij willen leven van de vruchten van de aarde en afstand nemen van roofbouw.

De uitdagingen waarvoor ons land staat zijn groot. Hoe keren we de economische neergang - niet omdat groei een doel op zich is, maar opdat bedrijven tot bloei komen, mensen werk houden en werk vinden, de schepping niet verder wordt uitgebuit. Hoe kunnen we kansarmen nieuwe kansen bieden, hoe kunnen we zorg blijven bieden aan wie zorg behoeven. Hoe houden we de samenleving leefbaar en garanderen we, bij alle verschillen, ieder daarin een veilige en gerespecteerde plaats.

Wij zijn er van overtuigd dat er antwoorden zijn die ons verder brengen. Maar dan zullen we wel een spa dieper moeten steken dan een bezuiniging hier en een hervormingsmaatregel daar. Want het gaat om meer dan geld en goed. Grote vragen hebben stevige antwoorden nodig. Oplossingen zijn pas solide wanneer we, bij wijze van spreken, *van ik naar wij* denken. Wij hebben het in dit programma dus over balans in de samenleving. Over het dragen van verantwoordelijkheden door onszelf en ook voor anderen. Over opvoeding en onderwijs. Over veiligheid en diversiteit. Over vrijheid, die je niet in de eerste plaats opeist voor jezelf maar gunt aan de ander. Wij willen die oude Bijbelwoorden van de profeet Micha voor ogen houden: recht doen, trouw betrachten, de weg gaan die God van ons vraagt. Dat bepaalt wat we van onszelf vragen maar ook met welk politiek programma we de overheid tegemoet treden.

1. Vrijheid van godsdienst en levensovertuiging staat voorop

We verschillen allemaal van elkaar. Soms vinden we dat helemaal prima; soms ook helemaal niet. Maar dat wil niet zeggen dat alleen die verschillen acceptabel zijn waarmee gemakkelijk te leven valt. Juist in de omgang met wezenlijke, diepgaande verschillen laat een samenleving zien wat ze waard is. Wij claimen vaak rechten en vrijheden. Een menselijk gezegde luidt: 'Wat gij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet.' Maar het betere origineel was een uitspraak van Jezus: 'Behandel een ander, zoals je zelf behandeld wilt worden.' Eis rechten, vrijheden en respect niet in de eerste plaats op voor jezelf maar gun ze de ander. Naastenliefde houdt in: royale ruimte en oprechte aandacht voor de ander. In het vertrouwen dat God zelf de weg naar de Waarheid leidt. Daarom, ook al zijn wij als christenen er diep van overtuigd dat de weg die God in zijn Woord wijst een betere weg is dan die van de islam, of de weg van socialisme of liberalisme, staat de ChristenUnie pal voor de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging. Dit fundament van alle andere grondrechtelijke vrijheden staat in het

verlengde van de vrijheid die God aan mensen geeft. Naar de overheid toe biedt het mensen bescherming tegen te grote inmenging door overheden. Het borgt de gelijke behandeling. Het is de grond onder de onderwijsvrijheid. Maar dit recht kan pas werkelijk functioneren waar burgers elkaar de ruimte geven.

De vrijheid van godsdienst en levensovertuiging mag niet worden misbruikt. Dat is een destructief gebruik van die vrijheid. Je mag je eigen vrijheid niet misbruiken door die van andere mensen te beperken. Het is geen alibi om in te gaan tegen de rechtsorde of een legitimatie voor bijvoorbeeld eerwraak of vrouwenbesnijdenis.

2. Vertrouwen in de samenleving, vertrouwen in mensen

Wij gaan bij de inrichting van de samenleving niet uit van regels en bureaucratie maar van burgers en hun verbanden. Zij bepalen de kracht van de samenleving. Wij willen bouwen op het inzicht van de verpleegkundige, de leerkracht, de agent. Zij staan voor hun taak en zij kunnen die verantwoordelijkheid aan. Daarom willen wij ook een drastische vermindering van de regeldruk in het onderwijs, de zorg en de veiligheid. En daarnaast kunnen we niet zonder de vrijwillige inzet van burgers en bedrijven voor medeburgers, voor goede doelen, voor het algemeen belang.

3. Een waardenvolle economie is een krachtige economie

De economie is er voor de mens, niet andersom. Bedrijven en hun werknemers hebben ruimte nodig om winst te maken en een inkomen te verdienen en krijgen die ook wat de ChristenUnie betreft. Zij weten ook dat er meer is dan inkomen en winst. Goed werkgeverschap en goed werknemerschap is ingebed in ‘maatschappelijk verantwoord ondernemen’. Om die reden spreekt het vanzelf dat banken, verzekeringsmaatschappijen, energiebedrijven, enzovoorts een stuk algemeen maatschappelijk belang behartigen. In de zorgverlening draait het om zorg; in het onderwijs om onderwijs, in het openbaar vervoer om het voorzien in mobiliteit. Die kernactiviteiten zijn en blijven wat de ChristenUnie betreft daarom leidend in deze sectoren. Maatschappelijk ondernemen vergt betrokkenheid en inspraak van cliënten.

4. Rechtvaardige inkomensverhoudingen ondersteunen de balans in de samenleving

Van ieder wordt een bijdrage aan de samenleving gevraagd naar draagkracht. Fiscale maatregelen en eigen bijdragen houden rekening met dit draagkrachtprincipe. Maatregelen die burgers ervan weerhouden verantwoordelijkheid te nemen voor elkaar, deugen niet. Geen samenlevingsboetes dus. Het uitkeren van topbonussen aan topinkomens wordt ontmoedigd voor zowel de verstrekker als de ontvanger.

5. Herstel van de balans tussen schaalvergroting en de waarde van de kleine schaal

Scholen, huisartsenposten, opvanginstellingen en sportvelden hebben een plek nodig in de directe leefomgeving van wie er op aangewezen zijn. De ChristenUnie wil ook bij de inrichting van het openbaar bestuur, de zorg, de woningcorporaties, het onderwijs en de politiezorg uitgaan van de menselijke maat zodat burgers op lokaal niveau betrokken kunnen zijn: in wijken, buurten en dorpen. Maatschappelijke organisaties zijn er voor de mensen, maar dan ook van de mensen. Desnoods moeten er grenzen gesteld worden aan de omvang van bijvoorbeeld woningcorporaties en zorginstellingen.

6. Publieke verantwoordelijkheden niet wegprivatiseren

Bij het verzelfstandigen en privatiseren van collectieve voorzieningen zijn publieke belangen niet altijd voldoende geborgd. Daardoor werden uitwassen mogelijk, zoals redeloze topbeloningen, of het uit het oog verliezen van de mensen om wie die voorzieningen ooit waren ingesteld. Bij collectieve voorzieningen staat het algemeen belang echter altijd voorop. Ook waar de keuze gemaakt is om de feitelijke uitvoering in handen van particuliere bedrijven te leggen, kan en mag de overheid niet weglopen van haar zorgplicht ten aanzien van onderwijs, zorg, openbaar vervoer, energievoorziening en communicatie.

7. Betrouwbare banken en integere financiële instellingen

Een solide bankwezen, betrouwbare verzekeraars en krachtige pensioenfondsen: dat vergt spaarvormen, verzekeringen en andere financiële producten die transparant zijn en eenvoudig. En een scheiding van nuts- en spaarbanken, zodat mensen kunnen kiezen voor zekerheid en hun spaartegoeden geen onnodige risico's lopen. Maar ook kostentransparantie en rentebegrenzingen bij leningen. En een zuivere relatie tussen (top)beloningen, werknemersbelangen en klantenbelangen. Pensioenfondsen beheren het vermogen van ons allemaal. Als zij een deel van hun vermogen maatschappelijk verantwoord in eigen land beleggen, profiteren we niet alleen van financieel rendement, maar ook van het maatschappelijk rendement.

8. Minder schulden en meer sparen

Hervormingsmaatregelen rond het eigen huis brengen de schuldenlast omlaag. Maar schulden worden niet alleen in verband met het kopen van een eigen huis gemaakt. Studenten worden door de beperkingen van de basisbeurs te gemakkelijk met hoge schulden geconfronteerd. Schulden zijn zo gemaakt, of het nu komt door gemakkelijke kredietverlening of door dure telefoonabonnementen. Mensen in problematische schuldensituaties komen niet gemakkelijk van de schulden af, terwijl zij maar al te gemakkelijk aan hun schulden zijn gekomen. Daar is een betere bescherming nodig. Om jonge mensen al tot spaarzin te brengen willen we het zilvervlootsparen herintroduceren. En het zorgsparen wordt ingevoerd. Net als bij de inmiddels afgeschafte spaarloonregeling kunnen mensen weer fiscaal aantrekkelijk gaan sparen; deze keer voor voorzienbare zorguitgaven.

9. Een vrije samenleving veronderstelt een veilige samenleving

In een veilige samenleving kunnen mensen hun vrijheden en verantwoordelijkheden ten volle ontplooien. Dan heerst het recht, in plaats van het recht van de sterkste. Of het economisch nu beter of minder gaat, het handhaven van het recht en het beschermen van de rechtsorde blijft daarom van vitaal belang. Dan gaat het om bestrijding van criminaliteit, fraude en economische delicten. Om voldoende inzet van politie en justitie en het beschermen van de samenleving tegen terrorisme. Maar ook om goede toegang tot de rechter voor iedere burger.

10. Leven van de vruchten van de aarde; afstand nemen van roofbouw

Ons huidige welvaartsniveau spreekt niet vanzelf en kan niet koste wat kost verdedigd worden. De druk die het legt op de schepping, op ruimte en milieu, valt niet te rechtvaardigen tegenover de rest van de wereld en tegenover volgende generaties. We moeten onze verantwoordelijkheid hervinden en hernemen rond energiegebruik, mobiliteit, afval, kortom rond het beslag dat we op de milieugebruiksruimte leggen. Dat vergt individuele keuzes die de overheid kan stimuleren. Door vergroening van het belastingstelsel. Door de kringloopeconomie te bevorderen. En door ons niet langer blind te staren op de groei van het bruto binnenlands product.

Nederland: leefbaar, veilig en vrij

De ChristenUnie kiest voor:

- **Een betrokken samenleving** en dus voor ruimte voor gezinnen, verenigingen en bedrijven die aan de slag gaan voor een betrokken samenleving.
- **Samen werken aan veilige** en **leefbare buurten**.
- **Een slagvaardige politieorganisatie**.
- **Heldere normen, duidelijke straffen en een tweede kans**.
- **Bescherming van vreemdelingen en hun kinderen.**
- **Godsdienstvrijheid** en **ruimte voor religie.**
- **Een divers cultureel aanbod,** waarin ook plek is voor het bijzondere.
- **Een vrij en veilig internet,** met behoud van internetfiltering.
- **Een onafhankelijke, pluriforme en in de samenleving verwortelde publieke omroep**.

Talloze mensen zijn actief in vrijwilligersorganisaties, sportverenigingen, kerken, zorgen door ondernemerschap voor werkgelegenheid of helpen mee in de school van hun kinderen of het verzorgingshuis van hun ouders. De ChristenUnie is een bondgenoot van die mensen, maakt zich sterk voor veiligheid en wil ruimte voor de samenleving. Dus óók ruim baan voor bijzonder onderwijs, voor zorginstellingen met een eigen identiteit en voor organisaties die geloven in het welzijnswerk zoals Leger des Heils en Youth for Christ. De ChristenUnie voelt zich aangesproken door de Bijbelse opdracht: zet je in voor de bloei van de stad waarin je woont, want de bloei van de stad is ook jullie bloei (Jeremia 29:7).

Veiligheid en leefbaarheid

Veiligheid en leefbaarheid zijn voorwaarden voor een bloeiende samenleving. Maar die leefbaarheid is niet vanzelfsprekend en staat in een groot aantal wijken onder druk. In de grote steden door de snel veranderde samenstelling van wijken, waardoor mensen zich ontheemd voelen in hun eigen buurt, of door de aanwezigheid van jeugdbendes en vormen van zogenaamde ‘kleine’ criminaliteit, die echter grote overlast veroorzaken.

In andere gebieden heeft de leefbaarheid te lijden vanwege krimp van het inwoneraantal en de leegloop van wijken, waardoor voorzieningen als winkels en de zorg onder druk staan. Extra inzet is ook nodig voor steden die zijn gebouwd of fors gegroeid in de jaren ’70 en ’80. Een preventieve aanpak in deze plaatsen is nu nodig om grote problemen in de toekomst te voorkomen. De overheid is een bondgenoot van de wijkbewoners in deze diverse gebieden. Bij het ‘terugwinnen van de straat’ en het werken aan veiligheid en leefbaarheid heeft iedereen een rol. Juist burgers, winkeliers, scholen, politie en woningcorporaties dragen bij aan goede buurten. Dat zijn buurten waarin jongeren veilig naar school gaan en ruimte hebben om te spelen, waarin ouders met een gerust hart wonen, werken en winkelen en waarin ouderen echt van hun oude dag kunnen genieten. De ChristenUnie kiest voor:

Leefbare buurten

- **Een specifiek woningtoewijzingbeleid** voor wijken, buurten of woningblokken waar de leefbaarheid onder druk staat.
- **Een strengere aanpak van overlastgevende buren.** De dader moet makkelijker uit huis gezet kunnen worden, zodat niet het slachtoffer zich gedwongen voelt een veilig heenkomen te zoeken. Daartoe wordt de huurbescherming aangepast.
- **Het actief betrekken van buurtbewoners bij het werken aan leefbaarheid.** In samenwerking met de gemeente en politie, wordt gewerkt aan de inrichting van de eigen buurt en opgetreden tegen overlast, verkeersovertredingen, straatvuil, openbaar drank- en drugsgebruik.
- **Een zorgplicht voor corporaties voor de wijken waar zij een woningvoorraad hebben**.

- **Het opnieuw introduceren van bewonersvouchers voor kleinschalige projecten in de wijken,** om het 'samen leven' in wijken te bevorderen.
- **Een innovatieprogramma stedelijk wonen**, dat nieuwe woonvormen stimuleert in hoge dichtheden, mét veel buitenruimte, een veilige en fietsvriendelijke woonomgeving en veel groen. Investeren in ruimte voor groen, in speelplekken, sportvoorzieningen en groene schoolpleinen.

Veilige buurten

- **Burgernet wordt uitgebreid en gepromoot**. Het door de ChristenUnie gelanceerde Burgernet heeft zich bewezen als middel om bewoners en ondernemers actief te betrekken bij het politiewerk en de veiligheid in de eigen buurt.
- **Extra agenten en toezichthouders**. Een zichtbare politie, meer blauw op straat.
- **Lik-op-stuk-beleid bij jeugdcriminaliteit**, zoals het innemen van scooters en brommers na het plegen van een misdrijf.
- **Een gerichte benadering van ouders van overlastgevende jeugd onder de 12**, onder andere door een snelle maar lichte gezagsmaatregel.
- **Het terugdringen van overlast door probleemjongeren**. Met name Antilliaanse en Marokkaanse Nederlandse jongeren zijn oververtegenwoordigd in de geregistreerde criminaliteitstatistieken. Specifiek beleid voor deze doelgroepen wordt heringevoerd. Daarbij worden de Antilliaanse en Marokkaanse gemeenschap expliciet betrokken.
- **Samenwerking tussen de (lokale) overheid, woningcorporaties, energiemaatschappijen, politie en justitie**. Door krachten te bundelen kunnen misdrijven makkelijker aan het licht komen. Dit mag echter nooit leiden tot een onnodige inperking van de privacy van burgers.

Politie

Nu de weg naar de nationale politie eenmaal is ingezet, wordt deze doorgevoerd. Het is van belang dat de politie voor deze nieuwe uitdaging wordt toegerust. Daarbij hoort een robuuste inzet op straat, waar burgers de nabijheid van de politie ervaren. Het is belangrijk om voor informatie de sociale media, zoals Twitter en netwerksites in de gaten te houden. Financiële criminaliteit en discriminatiemisdrijven vinden steeds meer virtueel plaats. Georganiseerde misdaad tiert welig en wordt nog met te weinig resultaat bestreden. Mobiele bendes die transnationaal opereren zijn een nieuwe uitdaging waar de politie soms nog geen raad mee weet. Het opsporingspercentage in Nederland is te laag, het OM werkt aantoonbaar niet efficiënt genoeg met de politie en lokaal gezag samen. Teveel zaken blijven op de plank liggen. Voor een hoger oplossingspercentage zal de politie zich meer moeten richten op de kerntaken: opsporing en openbare orde. Om tot meer operationele inzet te komen, wordt de administratieve lastendruk verminderd en de verhouding operationeel/indirect verbeterd.

Deze uitgangspunten leiden tot de volgende maatregelen:

- **Een wijkagent voor elke wijk**. Kortere aanrijtijden op het platteland. Meer inzet van vrijwillige politie.

- **Minder bureaucratie, meer ruimte voor agenten om hun echte werk te doen**. De basispolitietaken, dicht bij de burger, vormen de basis voor een betrouwbare en coherente politieorganisatie. Regionale administraties en ICT-systemen worden gestroomlijnd.
- **Grenzenloze criminaliteit, zoals internetcriminaliteit, vrouwenhandel en financiële criminaliteit, worden in gespecialiseerde landelijke eenheden ondergebracht**. De kosten van politie-inzet bij sport- en andere grootschalige manifestaties zullen in rekening worden gebracht bij de organisatoren.
- **Politietaken die niet met opsporing of openbare orde van doen hebben** (verkeershandhaving, handhaving natuur en milieu) worden overgebracht naar bestuurlijke toezichtorganisaties. Hierbij zijn eenvoudige procedures voorwaarde.
- **Politie en andere toezichtorganisaties als douane, arbeidsinspectie en andere bijzondere opsporingsdiensten werken geïntegreerd samen**. Waar mogelijk worden

bevoegdheden geharmoniseerd. Inzet met mogelijk effect op de openbare orde wordt vooraf afgestemd met het lokale gezag.

Terrorisme

Ook West-Europa heeft de afgelopen jaren te lijden gehad onder terrorisme. Daarbij kwam de aanval vanuit diverse richtingen. Zoals de aanslag op Van Gogh en de aanslagen in Londen en Madrid door fundamentalistische moslims. Daarnaast rechts-extremistische aanslagen in Noorwegen en Duitsland. De moord op Fortuyn werd gepleegd door een links-extremistische activist. Verschrikkelijke aanslagen die hard moeten worden bestreden. Ook acties van gewelddadige dierenactivisten en krakers dienen met harde hand te worden aangepakt. Veel terroristen opereren vanuit informele internationale netwerken. Sommigen, soms in Nederland geboren en opgegroeid, opereren individueel zonder lidmaatschap van een bekende organisatie. Dus dient terrorisme vanuit de breedte te worden onderzocht en bestreden. Daarom zet Nederland zich nationaal en internationaal stevig in voor de bestrijding van dit kwaad. Het gevaar van jongeren die zich elders bij de 'jihad' willen voegen is toegenomen, soms met deelname aan terroristische trainingskampen. Dit is strafbaar en moet worden bestreden, ook in het buitenland.

Het is onontkoombaar gebleken dat politie en justitie in de afgelopen tien jaar meer middelen en bevoegdheden hebben gekregen om de samenleving tegen aanslagen te kunnen beschermen. Gelukkig zijn er mede daardoor sinds 2004 meerdere aanslagen verijdeld.

Op dit moment zijn de opsporingsmiddelen op orde. Wellicht moeten bestaande instrumenten aangepast worden aan de nieuwe dreiging. Hoewel een goede samenwerking tussen burgers en overheid in bepaalde omstandigheden nodig kan zijn ter voorkoming van aanslagen, heeft het geen nut om burgers nodeloos lastig te vallen met antiterrorismemaatregelen. De stap om maatregelen te treffen en bevoegdheden te verruimen wordt slechts genomen indien deze aantoonbaar van belang zijn om de informatiepositie van de overheid *voor dat doel* te verbeteren. Ongericht taps zetten, en het langdurig bewaren van computer- en communicatiegegevens, passen hierin niet.

Deze uitgangspunten leiden tot de volgende maatregelen:

- **De rechtsstatelijke beginselen zijn en blijven leidend bij de strijd tegen terrorisme en radicalisering**. Deze beginselen worden niet opgerekt.
- **Aandacht voor terroristische dreiging staart zich niet blind op enkele ideologische stromingen**, maar blijft breed georiënteerd.
- **De opbouw van meer kennis en analyse van terrorisme, radicalisme en extremisme wordt ter hand genomen,** via de bestaande inrichtingen, instituten en bureaus.
- **Ontneming van het Nederlanderschap, beroepsverboden en de ontneming van democratische rechten en plichten zijn toegevoegde straffen bij een veroordeling wegens terroristische misdrijven**. Voor deze maatregelen kan een horizonbepaling worden bijgevoegd, zodat een veroordeelde na het uitzitten van zijn straf weer in de samenleving geïntegreerd kan worden.
- **Inperken van de algemene identificatieplicht en het langdurig bewaren van persoonsgegevens en computer- en communicatiegegevens.** Deze maatregelen dragen niet bij aan verbeterde opsporingskansen en kunnen dus worden ingeperkt.
- **Stevig handhaven van de op initiatief van de ChristenUnie ingevoerde anti-kraakwet**.

Opnieuw grenzen stellen

De overheid stelt duidelijke grenzen, hierbij past geen gedoogbeleid. Als de overheid gaat reguleren of gedogen, verdwijnt de ambitie om deze zaken echt aan te pakken. Een stevige aanpak van criminaliteit en overlast is belangrijk. Maar een beleid dat alleen gebaseerd is op repressie of een reflex van verontwaardiging is niet goed. De aanpak die de ChristenUnie voorstaat, is een combinatie van enerzijds handhaving en grenzen stellen en anderzijds de problemen aanpakken die de voedingsbodem zijn voor criminaliteit en onveiligheid. De ChristenUnie kiest voor:

- **Aanpak van financieel-economische criminaliteit** volgens het principe: heterdaadaanpak, snelle strafoplegging en verbeurdverklaring van genoten winsten.
- **Introductie van de mogelijkheid voor preventieve verbeurdverklaringen**, zodat een eventuele nieuwe wetsovertreding meteen wordt gevolgd door een straf.
- **Publicatie camerabeelden van overvallen of andere misdrijven.** Beelden die aan justitie ter beschikking worden gesteld, worden gepubliceerd, tenzij justitie binnen een korte termijn motiveert waarom het onderzoeksbelang of de privacy zich tegen openbaarmaking zou verzetten.

Effectiever drugsbeleid

Het tweeslachtige drugsbeleid is de laatste tientallen jaren een bron van ellende geweest. Het doel, softdrugs buiten de criminaliteit houden, is niet bereikt. In plaats daarvan is het beleid een enorme impuls geweest voor de groei van de georganiseerde criminaliteit. Drugs zijn 'gewoon' geworden en hebben veel verslaafden tot slachtoffer gemaakt. Gelukkig is mede door invloed van de ChristenUnie ook op deze terreinen een kentering opgetreden. Het aantal coffeeshops is sterk teruggedrongen, zeker in de buurt van scholen. Wietplantages worden stelselmatig opgerold. De ChristenUnie kiest voor een heldere lijn en dus:

- **Er komt een einde aan het gedoogbeleid**. Coffeeshops verdwijnen uit het straatbeeld, en op straat en in publieke ruimten geldt een blowverbod.

- **Een nultolerantie voor gebruik van en beschikken over drugs**, voor drugstoeristen en drugsrunners.
- **Het onderscheid tussen hard- en softdrugs verdwijnt**.
- **Methadonprogramma's of heroïneverstrekking aan verslaafden zijn alleen toelaatbaar als zij zijn gericht op afkicken**.
- **Verbeurdverklaring van huizen en ruimten waarin wietplantages worden aangetroffen**, indien dit verwijtbaar is aan de eigenaar.
- **Omdat alleen verbieden het probleem niet oplost blijft de overheid investeren in preventie.** Bijvoorbeeld in de vorm van voorlichting op scholen over de gevaren van drugs. Wij laten verslaafden niet in de steek. Zij moeten kunnen blijven rekenen op begeleiding om los te komen van hun verslaving.

Prostitutie en kinderporno

Prostitutie is mensonwaardig. Criminaliteit, mensenhandel, uitbuiting, sociale problemen en eenzaamheid zijn de schrijnende werkelijkheid achter de schone schijn van de valse koopromantiek. De prostituees zijn de echte slachtoffers, hun lichaam mag geen koopwaar zijn. Ook de bestrijding van kinderporno moet hoge prioriteit behouden bij de politie. Bezit en bekijken van kinderporno is strafbaar. Providers worden aansprakelijk gesteld voor de inhoud van de sites die zij beheren. Maar hiermee zijn we er niet, en daarom kiest de ChristenUnie voor:

- **Effectief voorlichtingsmateriaal voor scholen over loverboys.**
- **Eén duidelijk meldpunt mensenhandel** voor meldingen van misstanden in de prostitutie, signalen van mensenhandel en kinderporno.
- **Een meldplicht en inschrijvingsstop voor Kamers van Koophandel,** indien zij dwang en mensenhandel vermoeden bij inschrijving van prostituees.
- **Voorlichting door de GGD**, om prostituees bewust te maken van het bestaan van misstanden, de risico's van uitbuiting, de psychische gevolgen van dit werk en de bescherming en opvang die geboden kan worden bij het aangifte doen. Zij maken hierbij gebruik van ervaringen en succesverhalen van ex-prostituees.
- **Prioriteit voor de bestrijding van mensenhandel en kinderporno en het handhaven bij (illegale) prostitutie**, ook als het gaat om politiecapaciteit.
- **Veilige opvang voor slachtoffers van loverboys en pooiers.** Zij hoeven niet te wachten op een indicatie of opvang, maar worden direct in een veilige omgeving opgevangen.
- **Uitstapprogramma's voor prostituees als structureel onderdeel van het prostitutiebeleid**, met landelijk geborgde dekking.

- **Verhoging van het strafmaximum voor prostitutiegerelateerde mensenhandel naar 12 jaar**.
- **Bij de bron aanpakken van mensenhandel.** Er komt een effectief preventieprogramma ten aanzien van bronlanden, zoals Hongarije, Roemenië en Bulgarije, door in te zetten op het delen van expertise en op veilige begeleiding richting thuislanden.
- **Naar Zweeds voorbeeld strafbaar stellen van de klanten.** Wie gebruikmaakt van de diensten van een prostituee weet dat de kans levensgroot is dat er sprake is van dwangarbeid. Niet de slachtoffers van mensenhandel, de prostituees, maar de klanten worden naar Zweeds voorbeeld strafbaar.

Straffen en opnieuw beginnen

Straffen van daders heeft het karakter van vergelding, afschrikking en genoegdoening. De eerste elementen zijn de afgelopen jaren versterkt. De straffen in Nederland zijn steeds zwaarder geworden. De betaling van uitkeringen tijdens het uitzitten van vrijheidsstraffen is beëindigd en de kosten van het innen van boetes worden in rekening gebracht bij de daders zelf. Snelle strafoplegging is de beste preventie. Tegelijk moeten we ons niet blind staren op het effect van straffen. Het verblijf in de gevangenis heeft een sterke negatieve invloed op jongeren. Het is soms nuttiger om straf te gebruiken als stok achter de deur. Dan maakt de gemeente de afspraak met een jongere om hele concrete stappen te zetten, om herhaling te voorkomen. Als de jongere zich niet aan de afspraken houdt kan de straf alsnog uitgevoerd worden. De ChristenUnie nam al het initiatief voor deze zogenaamde 'Doe Normaal'-aanpak. Daarbij wordt de hele omgeving van een jongere gebruikt om een gedragsverandering tot stand te brengen, ook ouders en de school worden daarbij betrokken.

Deze uitgangspunten leiden tot de volgende maatregelen:

- **Binnen één maand afdoen van 'Eenvoudige misdrijven'**. Misdrijven waarbij de bewijsvoering overduidelijk is en vervolging naar alle waarschijnlijkheid leidt tot strafoplegging worden van aanhouding tot straf binnen één maand afgedaan. Politie, justitie en rechterlijke organisatie worden hierop ingericht.
- **Een opgelegde straf wordt uitgezeten**. De voorwaardelijke invrijheidstelling na het uitzitten van tweederde van de straf is geen recht of automatisme.
- **Wie de straf heeft uitgezeten, krijgt een tweede kans**: terug naar school, of werken voor je levensonderhoud. De laatste fase van een straf is daarom gericht op resocialisatie. De hulp om die kans te pakken wordt ook in de eerste fase na de straf voortgezet.
- **Introductie heroverweging na 30 jaar gevangenisstraf**. Bij zeer ernstige misdrijven past niet anders dan een levenslange vrijheidsstraf. Mensen kunnen echter tot berouw en inkeer komen. Indien daders door hun opstelling en gedrag, in het bijzonder naar de slachtoffers en hun nabestaanden toe, overtuigend tonen dat zij anders in het leven staan, kan na verloop van 30 jaren een moment voor heroverweging aan de orde zijn. Bij een beoordeling van het verzoek tot heroverweging van de levenslange gevangenisstraf worden slachtoffers en hun nabestaanden betrokken.

Recht doen aan slachtoffers: genoegdoening en - zo mogelijk - verzoening

De straffen in ons land staan niet voldoende in verband met in het bijzonder de slachtoffers van misdrijven. Binnen het rechtssysteem zal naast vergelding genoegdoening een grotere rol moeten spelen. Genoegdoening aan de slachtoffers en zo mogelijk verzoening moeten daarom onderdeel uitmaken van strafproces en strafoplegging. Daarnaast is het van belang om een straf niet alleen in het perspectief te zetten van boetedoening maar ook in het perspectief van het geven van kansen om een nieuw bestaan op te bouwen.

- **De kosten van slachtofferhulp en van schadefonds geweldsmisdrijven worden omgeslagen op wetsovertreders**. Tevens dragen veroordeelden bij aan de kosten van de rechtspleging.
- **Verplichting daders gevolgen onder ogen te zien**. Daders worden – indien het slachtoffer hierin bewilligt – verplicht, onder begeleiding hun slachtoffers, de eventuele nabestaanden daarvan, of de aangerichte schade onder ogen te zien.

- **Vermogensschade die door criminaliteit is toegebracht wordt gemakkelijker verhaalbaar via de strafrechter**. De inning kan via de strafrechter, ten gunste van het slachtoffer, worden overgenomen door het Centraal Justitieel Incasso Bureau.

Maatschappelijke opvang

Nederland is een welvarend land. Maar er zijn veel mensen die geen eigen huis hebben, die rondzwerven of zelfs op straat leven. Wij willen ook naast hen staan, contact leggen en hoop bieden. Ook zij zijn door God gemaakt. Hoewel steeds meer mensen die onvrijwillig dakloos waren de weg naar opvang hebben gevonden, vallen nog steeds veel mensen tussen de wal en het schip. De groep daklozen is zeer divers: drugsverslaafden, alcoholisten, psychiatrisch patiënten, asielzoekers zonder opvang, illegalen en zwerfjongeren. De meesten hebben te maken met een combinatie van problemen. Het beleid voor dak- en thuislozen moet vooral gericht zijn op re-integratie, nazorg en preventie.

- **Het Rijk en de gemeenten dragen gezamenlijk zorg voor een landelijk sluitend netwerk van voorzieningen voor maatschappelijke opvang**. Kinderen in de opvang verdienen speciale zorg. In de maatschappelijke opvang is ruimte voor diversiteit op basis van identiteit.
- **Re-integratie, nazorg en preventie krijgen een stevige verankering in de WMO**. Er is speciale aandacht voor het opsporen en begeleiden van kwetsbare jongeren – vaak licht verstandelijk gehandicapt – zodat zij niet gaan zwerven.
- **Landelijke en laagdrempelige toegang tot crisisopvang en begeleiding bij huiselijk geweld wordt gewaarborgd**.
- **Huisuitzettingen worden zo veel mogelijk voorkomen.** Door integrale hulp wordt voorkomen dat gezinnen door schulden zozeer in de problemen geraken dat het tot huisuitzetting komt en ze op straat belanden.

Vrijwilligerswerk

Onder een terugtrekkende overheid die burgers aanspreekt op eigen verantwoordelijkheid, verdient het vrijwilligerswerk een voorname positie. Onbetaalde arbeid en vrijwilligerswerk zijn de smeerolie van de samenleving en verdienen als zodanig erkenning als waardevolle maatschappelijke bijdrage. Zonder vrijwilligers is er voor veel sociale verbanden, zoals sportverenigingen, buurtclubs en scholen, geen toekomst. Het belang van vrijwilligerswerk zal de komende jaren verder toenemen.

- **Vermindering van regeldruk en administratieve lasten** voor burgers en maatschappelijke organisaties heeft de structurele aandacht van de overheid.
- **Landelijke projecten voor deskundigheidsbevordering van vrijwilligers worden financieel ondersteund**. In het vrijwilligerswerk verworven competenties moeten beter gepromoot worden bij opleidingen en werkgevers.

De veelkleurige samenleving

Migratie en Integratie

De Nederlandse bevolking is divers, Nederland is een veelkleurige samenleving. De komst van migranten heeft de Nederlandse samenleving verrijkt. Maar de komst van migranten heeft ook veel gevraagd van de samenleving. Het is tijd om te investeren in het onderlinge vertrouwen. Nederland is dan ook niet gebaat bij grootschalige immigratie. De gevolgen van de instroom van nieuwkomers zijn vooral merkbaar in wijken die in sociaal en economisch opzicht kwetsbaar zijn. Een grote groep migranten voelt zich nog altijd buitenstaanders, maar ook oorspronkelijke bewoners voelen zich ontheemd in hun eigen buurt. Vanuit de politiek én de samenleving moeten we deze grote sociale kwestie het hoofd bieden. Daarbij heeft de ChristenUnie een samenleving voor ogen waarin voor iedereen plek is, maar waarin ook iedereen meedoet. Aan de zijlijn staan is geen optie.

Ook van nieuwkomers vragen we aanvaarding van de rechtsstaat. Onze rechtsstaat, die sterk beïnvloed is door de waarden van het christendom, maakt alle burgers voor de wet gelijk. Als we het over de rechtsstaat en de kernwaarden van onze samenleving eens zijn, blijft er binnen die rechtstaat ruimte voor diversiteit. We hebben als land van minderheden in dit opzicht een rijke traditie hoog te houden.

Het is dan ook belangrijk dat nieuwkomers zich als burgers van dit land kunnen vormen. Die inburgering houdt niet op bij het afleggen van een examen. Ook daarna is het van groot belang dat nieuwkomers echt deelnemen aan de samenleving. Werk en vrijwilligerswerk spelen daarin een grote rol. Zo kan iedere Nederlander die echt bij deze samenleving wil horen, de taal spreekt en zich verbindt aan de rechtsstaat, deel van de samenleving uitmaken. Voor een leefbare, veelkleurige samenleving staat de ChristenUnie de volgende maatregelen voor:

- **Voorbereiding op de komst naar Nederland vindt zoveel mogelijk plaats in het land van herkomst**; vanzelfsprekend zijn vluchtelingen en hun gezinsleden hiervan uitgezonderd.
- **Nieuwkomers leggen een inburgeringsexamen af**. Evenwicht tussen eigen verantwoordelijkheid en solidariteit gaat gepaard met het uitgangspunt dat de inburgering zelf wordt bekostigd. Daartoe wordt een sociaal leenstelsel geïntroduceerd. Vluchtelingen zijn van deze maatregel uitgezonderd.
- **Het inburgeringsexamen toetst ook de kennis van centrale Nederlandse waarden**, zoals onze politieke en religieuze vrijheden en de basale omgangsnormen.

- **De maatschappelijke begeleiding voor vluchtelingen** wordt verankerd in de Wet op de inburgering.
- **Nieuwkomers zijn volwaardige en mondige burgers, zo worden ze ook behandeld**. Subsidies in het kader van het integratiebeleid zijn bedoeld als tijdelijke stimulering van participerend burgerschap. Niet voor het permanent in stand houden van multiculturele organisaties.
- **Burgerschapsvorming is makkelijker als je vrijwilligerswerk doet of een betaalde baan hebt**. Inburgering wordt een praktijkopleiding die iedere nieuwkomer, die langere tijd wil blijven en geen startkwalificatie heeft, moet doorlopen. Lessen Nederlandse taal en cultuur worden gecombineerd met een vakopleiding, vrijwilligerswerk of een betaalde baan. Hoog opgeleide nieuwkomers volgen een voortraject dat aansluit op hun specifieke situatie.
- **Het Nederlands is de voertaal voor iedere Nederlandse burger**. Diensten van de overheid aan de burger worden in het Nederlands aangeboden. Als burgers in hun communicatie met de overheid vertaling nodig hebben, moeten ze een beroep doen op vertalers in hun eigen omgeving of anders zelf een tolk bekostigen. Vluchtelingen kunnen in de eerste periode van hun verblijf in Nederland wel gebruikmaken van gratis tolkendiensten.
- **Nederlands leren wordt gestimuleerd**. Er zijn nog steeds veel immigranten die hier al decennia wonen, maar vanwege een taalbarrière nog nauwelijks deelnemen aan de maatschappij. Ook deze mensen worden gestimuleerd de Nederlandse taal te leren, bijvoorbeeld door taalles te stellen als voorwaarde voor een uitkering.
- Nederlanders die bij hun geboorte een tweede nationaliteit hebben meegekregen hoeven deze niet op te geven. Een dubbel paspoort is onderdeel van hun identiteit. Loyaliteit voor een land wordt niet bepaald door de nationaliteit, maar door de acceptatie van een individu door de maatschappij en van die maatschappij. Dwingen een nationaliteit op te geven werkt averechts.
- De leges voor verblijfsvergunningen en naturalisatie gaan fors omlaag tot een redelijk niveau.

Kennismigratie

Kennismigratie biedt kansen. Voor Nederland en voor het land van herkomst. Kennismigranten doen kennis op om toe te passen in hun land van herkomst of leveren een bijdrage als onderzoeker of kenniswerker, noodzakelijk voor de innovatiekracht van Nederland. Zonder kenniswerkers geen kenniseconomie. Het is dan ook noodzakelijk werk te maken van een selectief kennismigratiebeleid.

De bescherming van vreemdelingen

Het opkomen voor vreemdelingen is een christelijke roeping. Als Nederland voor vluchtelingen geen wijkplaats is, werken wij mee aan hun onderdrukking. De ChristenUnie maakt zich dan ook sterk voor een rechtvaardig en barmhartig asielbeleid.

Nederland kan niet onbeperkt mensen opnemen die vooral uit economische motieven naar Nederland willen komen. De overheid zet zich dan ook in voor de verbetering van economische perspectieven in landen van herkomst. Onder andere door een effectieve besteding van het budget voor ontwikkelingssamenwerking. Verder is het van belang dat opvang van vluchtelingen en de toetsing van asielaanvragen zo dicht mogelijk bij de bron plaatsvindt, bij voorkeur in opvangcentra onder beheer van de Verenigde Naties. Nederland stelt daarvoor, vanuit het budget voor ontwikkelingssamenwerking per jaar een substantieel bedrag aan de UNHCR beschikbaar. Nederland verplicht zich tegenover de UNHCR om een substantieel hoger aantal vluchtelingen op te nemen, die uit een gevaarlijke en uitzichtloze situatie dringend herhuisvesting nodig hebben.

Daarnaast blijft er de verantwoordelijkheid voor vluchtelingenbescherming in Nederland. Het vluchtelingenbeleid zal meer in samenwerking tussen en in afstemming met de EU geregeld moeten worden. Uitgangspunt is de beste asielpraktijk en niet de slechtste. Sinds de invoering van de nieuwe Vreemdelingenwet in 2001 is het aantal asielaanvragen substantieel teruggebracht van 60.000 naar minder dan 15.000 in 2011. Het is nu tijd om het steeds strengere asielbeleid om te buigen naar een rechtvaardiger en humaner beleid. Daarmee wordt tegemoetgekomen aan de kritiek van internationale mensenrechtenorganisaties en kan weer royaal invulling worden gegeven aan de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, de Rechten van het Kind en de uitspraken van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens. In dat kader wordt het volgende 10-puntenplan uitgevoerd:

1. **De rechten van asielkinderen krijgen een eigen plaats in het vreemdelingenbeleid.** Deze rechten worden expliciet meegewogen in de asielprocedure. De ChristenUnie introduceert een wettelijke verblijfsgrond voor kinderen die na een verblijf van 5 jaar in Nederland geworteld zijn. Het aantal verhuizingen tijdens een asielprocedure wordt beperkt om kinderen stabiliteit te bieden.
2. **De ChristenUnie introduceert een ambtshalve toetsmoment voor asielzoekers die meer dan 5 jaar in procedure zitten.** Daarbij wordt in ieder geval getoetst aan schrijnendheid en medische gronden.
3. **Vreemdelingen die in ons land zijn overgegaan naar een andere godsdienst worden in geen geval gedwongen terug te keren naar het land van herkomst, indien daar in de praktijk sprake is van vervolging van betrokkene.** Dit is in het bijzonder een aandachtspunt bij terugkeer naar islamitische landen.
4. **Drie maanden na indiening van het asielverzoek gaat het recht op taalonderwijs in en mag de asielzoeker werk zoeken** om daarmee in het eigen levensonderhoud te voorzien en het welzijn te verbeteren, zonder dat hieraan verblijfsrechten kunnen worden ontleend.
5. **In het vreemdelingenbeleid wordt het recht op gezinsleven gerespecteerd.** Gezinnen worden niet gescheiden. Vluchtelingen worden in staat gesteld zo spoedig mogelijk met hun gezinsleden te herenigen. De nareistermijn wordt geschrapt.
6. **Het lokale bestuur en de lokale gemeenschap worden betrokken bij de uitoefening van de discretionaire bevoegdheid door de minister.**
7. **De feitelijke toegankelijkheid van de noodzakelijke zorg in het land van herkomst is leidend** bij de beoordeling van de aanvraag voor een medische verblijfsvergunning.
8. **De overheid biedt asielzoekers in procedure in Nederland veilige opvang aan.** De overheid heeft een zorgplicht, ook ten aanzien van uitgeprocedeerde asielzoekers, zodat mensen geestelijk en lichamelijk gezond blijven. Kinderen noch volwassenen mogen op straat worden gezet.
9. **Er wordt werk gemaakt van het ontwikkelen van alternatieven voor vreemdelingendetentie.** Detentie wordt alleen als uiterste middel gebruikt. Kinderen horen niet in detentie.
10. **Een effectief terugkeerbeleid**. Als na een zorgvuldige asielprocedure is beoordeeld dat er geen bescherming nodig is, komt terugkeer aan de orde. Daarbij is vrijwillige terugkeer de meest duurzame vorm van terugkeer met het beste perspectief op een succesvolle re-integratie. Daarvoor is persoonlijke begeleiding en individueel maatwerk noodzakelijk. Uitgeprocedeerde asielzoekers mogen geen slachtoffer worden van de weigering van hun land van herkomst hen weer op te nemen. Na herhaalde weigering hebben ze op humanitaire gronden recht op een verblijfsvergunning

Leven met religieuze verschillen

Onze samenleving is ook een multireligieuze samenleving geworden. Met name de komst van de islam plaatst Nederland voor een nieuwe uitdaging. Het christendom en de islam verschillen fundamenteel van elkaar. Islamitische landen hebben veelal een gebrek aan politieke en religieuze vrijheid. Zo is het pijnlijk te constateren dat christenen, Joden en andere minderheden in islamitische landen vervolgd worden of als tweederangsburger worden beschouwd.

Het debat over de gevolgen van de komst van de islam en de identiteit van Nederland moet gevoerd worden. Voor de ChristenUnie zijn in dat gesprek de christelijke waarden die onze cultuur mede hebben gevormd leidend. Onze fundamentele vrijheden, zoals godsdienstvrijheid, zijn van groot belang. Dat is voor de ChristenUnie geen 'concessie', maar een kwestie van 'confessie'. Geloof kan niet worden afgedwongen met geweld. Daarom kan vrijheid niet met onvrijheid worden verdedigd. De ChristenUnie zal nooit instemmen met de inperking van fundamentele vrijheden voor een specifieke groep, of dit nu gaat om christenen of moslims. De ChristenUnie kiest voor:

- **Ruimte voor religie in de publieke ruimte.** Iedereen, christen of niet, heeft de vrijheid om ook in het publieke domein zijn hart te laten spreken. Ruimte voor religie in het publieke domein betekent ook dat het gebedshuizen vrij staat om, bijvoorbeeld door het luiden van klokken, gelovigen naar de eredienst te roepen. De bevoegdheid om dit nader in te vullen is aan gemeenten.
- **Het bevorderen van de integratie van Turkse en Marokkaanse Nederlanders.** Daartoe wordt de bemoeienis met Nederlandse minderheden vanuit de landen van herkomst, zoals de verplichte dienstplicht in het land van herkomst, ontmoedigd.
- **Een verbod op het dragen van gelaatsbedekkende kleding als boerka's, waar de openbare orde, de veiligheid of de normale sociale interactie wordt belemmerd.** Omdat wij elkaar ons gezicht laten zien, verdraagt gelaatsbedekkende kleding zich slecht met normale sociale interactie. Waar de openbare orde, de veiligheid of de normale sociale interactie wordt belemmerd, is een verbod op het dragen van gelaatsbedekkende kleding als boerka's gerechtvaardigd (OV, scholen, openbare gebouwen).
- **Bescherming tegen de import van onvrijheid.** Iedere Nederlander heeft de vrijheid van vereniging, godsdienst en meningsuiting. Maar financiële ondersteuning van Nederlandse culturele, politieke en religieuze instellingen vanuit aantoonbaar onvrije landen (zoals Saoedi-Arabië en Iran) is niet toegestaan. Een vrije samenleving mag beschermd worden tegen de import van onvrijheid.
- **De overheid voert noch een religieus noch een seculier voorkeursbeleid.** Identiteits-gebonden en niet-identiteitsgebonden maatschappelijke organisaties worden, bijvoorbeeld in het subsidiebeleid, op gelijke voet behandeld. De scheiding tussen kerk en staat betekent ook, dat de overheid zich niet behoort te bemoeien met kerkelijke aangelegenheden.

Ruimte voor creativiteit en diversiteit

Kunst, cultuur en erfgoed

Ook in kunst en cultuur zien we de identiteit van een samenleving terug. Daarom zijn kunst en cultuur primair van en voor de samenleving. De rol van de overheid beperkt zich voornamelijk tot die van opdrachtgever en subsidieverstrekker. Ook is de overheid hoeder van ons materiële en immateriële erfgoed. Bijzondere gebouwen, voorwerpen, tradities en verhalen tonen de geschiedenis van ons land en verdienen bescherming.

Cultureel ondernemerschap

Het bevorderen van cultureel ondernemerschap is de mantra waarmee veel bezuinigingen op kunst en cultuur verdedigd zijn. Daarmee is vooral bedoeld dat de culturele sector minder afhankelijk wordt van overheidssubsidies en meer eigen inkomsten genereert. De ChristenUnie vindt de focus op

cultureel ondernemerschap ook belangrijk, maar het is wel een eenzijdige benadering van de bezuinigingen die geen recht doet aan het culturele veld.

In de eerste plaats mag van de overheid verwacht worden dat zij niet alleen aandacht heeft voor de economische waarde van kunst en cultuur, maar ook voor de maatschappelijke waarde en voor de artistieke of intrinsieke waarde. Bij volledige 'vermarkting' van de culturele sector, zal het meer bijzondere culturele aanbod verdwijnen. Het subsidiebeleid zal daarom mede gericht moeten zijn op het in stand houden van een divers aanbod waarin ook voor het bijzondere een plek blijft.

Ook is het belangrijk dat de overheid een omslag in haar denken maakt bij het subsidiebeleid. Als zij verwacht dat de culturele sector ondernemender wordt, moet zij de culturele sector ook als ondernemers benaderen. Dat is: niet langer tekorten financieren, maar subsidie verstrekken aan producten met maatschappelijke waarde en daar heldere afspraken over maken.

Voor de culturele sector zelf geldt dat zij moet samenwerken en bruggen slaan naar de samenleving. Decentrale overheden kunnen een impuls geven aan het bevorderen van cultureel ondernemerschap, door alle betrokken partijen (cultuursector, bedrijfsleven, toerisme en recreatie, maatschappelijke organisaties en inwoners) bij elkaar te brengen en methoden en ervaringen uit te wisselen.

Kunst- en cultuureducatie

De ChristenUnie vindt het belangrijk dat kinderen en jongeren met kunst en cultuur in aanraking komen. Door beoefening van de amateurkunsten ontdekken en ontplooien zij hun creatieve talenten. Kunst- en cultuureducatie is een belangrijk onderdeel van hun vorming en een waardevolle aanvulling op het reguliere onderwijs. Scholen kunnen heel goed in vrijheid hier een eigen invulling aan geven. Provinciale instellingen voor kunst- en cultuureducatie kunnen hierbij behulpzaam zijn door een breed aanbod van lespakketten samen te stellen.

Wereldvisie

Kunst weerspiegelt de visie van de kunstenaar op de ons omringende wereld. Uitingen van – veelal moderne – kunst en cultuur kunnen een gevoel van vervreemding oproepen, omdat beschouwers niet het wereldbeeld herkennen dat hun wordt voorgehouden. Kunst kan gewoon mooi zijn, maar kan ook verrassen, mensen uit het vanzelfsprekende trekken en aansporen tot bezinning en reflectie. De overheid past terughoudendheid bij het opstellen van normatieve kaders en stimuleert veeleer het debat in de samenleving over kunst en cultuur. Godslastering en het aanzetten tot geweld en discriminatie zijn nooit acceptabel.

Erfgoed

Erfgoed staat niet op zichzelf, maar maakt veelal onderdeel uit van de regionale of lokale geschiedenis. Instandhouding van het cultureel erfgoed kan daarom het beste in samenhang met andere (ruimtelijke) vraagstukken in een gebied opgepakt worden. Nieuwe functies (herbestemming) maken daar nadrukkelijk onderdeel van uit. Kerkgebouwen en industrieel erfgoed uit het recente verleden verdienen meer aandacht in het erfgoedbeleid.

- **Oog voor het bijzondere.** De overheid geeft zich in het subsidiebeleid rekenschap van een divers cultureel aanbod en heeft voldoende oog voor het meer bijzondere aanbod, waar de 'markt' weinig waarde aan toekent.
- **Minder subsidie, meer creatieve financiering.** Financieringsvormen zoals garantieregelingen of leningen die na aflossing opnieuw aan anderen kunnen worden verstrekt kunnen startende getalenteerde kunstenaars helpen hun beroepspraktijk op te bouwen.
- **Kunst- en cultuureducatie op scholen is belangrijk**, maar scholen bepalen zelf hoe zij daar invulling aan geven.
- **Bescherming van monumenten, oude kerken en cultureel erfgoed.** Ons materiële en immateriële erfgoed verdient bescherming op basis van heldere selectiecriteria.

Instandhouding van het cultureel erfgoed wordt in samenhang met andere (ruimtelijke) vraagstukken in een gebied opgepakt.

Internet

Een vrij en toegankelijk internet is belangrijk voor de Nederlandse economie en samenleving. Internet biedt grenzeloze mogelijkheden. De internetgebruiker heeft daarbij behoefte aan solide bescherming van de privacy, maar krijgt die onvoldoende. En dat terwijl de ontwikkelingen op het gebied van internet, mobiele telefonie en media in hoog tempo doorgaan. Internetgebruikers moeten de vrijheid hebben om zelf de provider te kiezen die ze willen.

- **Internetfiltering blijft mogelijk.** Internetfiltering door providers, zoals Kliksafe, moet mogelijk blijven. Hierdoor kunnen kwalijke internetpraktijken afgeschermd worden, onder andere in het belang van kinderen.
- **Bescherming van de privacy in het digitale tijdperk.** Het zorgvuldig omgaan met persoonlijke gegevens blijft belangrijk, juist bij internetverkeer.
- **Tegengaan van internet- en gameverslaving.** De hulpverlening wordt beter afgestemd op de problemen van internet- en gameverslaving.

Omroepbeleid

Voor de Nederlandse samenleving is een onafhankelijke, pluriforme en in de samenleving verwortelde publieke omroep van cruciaal belang. De publieke omroep geeft mensen en groepen een stem, draagt bij aan overdracht van kennis en waarden en biedt een forum voor maatschappelijke discussie, waarin we van mening kunnen verschillen. Het publieke bestel blijkt één van de goedkoopste van Europa te zijn en bovendien opgewassen tegen de concurrentie met de commerciële omroepen. De ChristenUnie is dan ook een voorstander van handhaving van dit publieke bestel waar inhoud en bereik hand in hand gaan, met als hart duidelijk geprofileerde ledenomroepen. Dat geeft ook een grote verantwoordelijkheid aan de publieke omroepen. Bijvoorbeeld ten aanzien van het niveau van de aangeboden programma's.

De klassieke publieke omroep, met vaste uitzendtijden en een strakke programmering bestaat immers niet meer. Mensen kijken steeds meer op een moment dat het hen uitkomt, of alleen nog via internet. De ChristenUnie wil de Mediawet hierop aanpassen zodat publieke omroepen ook andere vormen van programma-aanbod kunnen ontwikkelen. Ook in het digitale domein kan de publieke omroep een volwaardige rol spelen. Het belang van onafhankelijkheid en pluriformiteit is hier evenzeer van waarde.

- **Omroepbudgetten langer vastleggen**. Om de continuïteit te bevorderen wordt de toekenning van het budget voor de publieke omroepen voortaan gekoppeld aan de concessieperiode. Het aantal leden moet zwaarder dan nu meewegen bij de verdeling van het budget. Dit omdat daarmee de verworteling van de omroepverenigingen in de samenleving wordt aangetoond.
- **Ruimte voor levensbeschouwelijke omroepen**. In een pluriforme samenleving vindt de ChristenUnie het belangrijk dat er uitdrukkelijk ruimte gemaakt wordt voor programma's met een duidelijk herkenbare identiteit en kwetsbare genres zoals levensbeschouwing. Wij vinden het belangrijk dat christenen zich kunnen blijven herkennen in de programmering bij de publieke omroep.
- **Beperking van de rol van de Nederlandse Publieke Omroep.** De NPO coördineert de programmering en operationele activiteiten worden alleen dan door de NPO gedaan als uitvoering door omroepen niet wenselijk is.
- **Een veilig en verantwoord media aanbod.** In de Mediawet zijn hier richtlijnen voor opgenomen. De samenleving kan de ombudsman van de publieke omroep hierop aanspreken.
- **Geen verkapte loterijen op de tv.** Er komt een strakke regulering van belprogramma's. Geen seksreclameblokken op de open commerciële zenders in de nachtelijke uren.

De overheid: bondgenoot van de burger

Dienstbaar aan de burger

De samenleving wordt in de eerste plaats gevormd door burgers zelf en door bedrijven en andere organisaties. Samen nemen ze verantwoordelijkheid, gaan verplichtingen aan en maken de samenleving leefbaar in hun onderlinge relaties. Een vrije samenleving in een democratische rechtsstaat kan alleen bloeien als we er vertrouwen in hebben en ons gedrag richten naar de kernwaarden waar het in de rechtsstaat om draait. Het in stand houden van de rechtsstaat vergt inspanningen van overheid en burger. Iedereen heeft plichten jegens de gemeenschap.

Burgers kunnen een beroep doen op de overheid als hun veiligheid of bestaanszekerheid in het geding is. De overheid doet wat de burger zelf niet tot stand kan brengen en zij is daarmee noodzakelijk voor het goed functioneren van de samenleving. De ChristenUnie kiest voor een beperkte, daadkrachtige overheid, die zich opstelt als bondgenoot van burgers. Dat uit zich allereerst in het voorschrijven en handhaven van het recht. Daarnaast komt dit tot uiting in het opkomen voor kwetsbaarheid, zowel van mensen als de schepping. Dit gaat niet zover dat de overheid verplicht is tot het afdekken van alle risico's en wensen in het leven van haar burgers. Tot slot geeft de overheid kaders en richting aan ontwikkeling. Daarna komt pas de rol van de overheid als beslisser en afdwinger.

Omdat de overheid besluiten kan afdwingen worden er hoge eisen gesteld aan overheidshandelen. De ChristenUnie staat voor een overheid die betrouwbaar, transparant en herkenbaar is. En daarmee het vertrouwen van de burger waard is. Als goed rentmeester gaat de overheid sober en doelmatig met de publieke middelen om. De ChristenUnie gaat voor een benaderbare overheid, zowel met nieuwe communicatiemiddelen, als in persoonlijk contact aan de balie. De overheid neemt de burger serieus. Daarom worden burgerinitiatieven aangemoedigd. Bij rechten horen plichten en verantwoordelijkheden (handvest burgerschap). Naast het afnemen van diensten door burgers, vraagt de overheid burgers zich in een vroeg stadium uit te spreken (beginspraak, interactief beleid). Een taak kan het beste uitgevoerd worden zo dicht mogelijk bij de burger. De beslissing wordt bij voorkeur genomen op de plaats waar die ook effect heeft.

In de afgelopen jaren zijn ministeries samengevoegd. Dat waren goede beslissingen, maar de indeling van alle ministeries kan logischer en slanker. De in gang gezette decentralisaties worden doorgevoerd. Daarnaast is er veel bestuurlijke drukte rond lokale en regionale samenwerking en opschaling, waardoor de overheid te veel met zichzelf bezig is. Dit belemmert inzet van mensen en middelen om de grote problemen in de samenleving op te lossen. Dus wordt het tijd deze interne discussies af te ronden en aan het werk te gaan voor de gemeenschap. De door vorige kabinetten ingezette bezuinigingen op diverse ministeries wordt doorgezet. Aanvullend daarop moet verder worden gesneden in de overheid (alle overheden), maar dan niet meer met de kaasschaafmethode, maar op inhoudelijke gronden, bijvoorbeeld daar waar taken zijn of worden gedecentraliseerd.

De bestuurlijke inrichting van Nederland blijft in stand. De gemeente is als de meest nabije bestuurslaag het overheidsloket, met als kerntaak het bedienen van de directe leefomgeving en het sociale domein. De provincies hebben een regierol en ontwikkeltaak voor verkeer en vervoer, landschap, recreatie en natuur. Daarnaast gaat de provincie over het ruimtelijk economisch domein en het regionale cultuurbeleid. Het Rijk beperkt zich tot kaderstellend nationaal bestuur en voert alleen die taken zelf uit die van nationaal belang zijn. Beheerstaken in het fysieke domein worden, waar verantwoord, aan provincies of gemeenten overgedragen.

De ChristenUnie kiest voor:

- **Bij een kabinetscrisis eerst proberen zonder verkiezingen een nieuw kabinet te formeren.** Na een kabinetscrisis wordt bij voorkeur gezocht naar mogelijkheden om binnen de bestaande verhoudingen in de Tweede Kamer een nieuw kabinet te formeren.De mogelijkheid tot ontbinding van de Tweede Kamer en uitschrijven van vervroegde verkiezingen vervalt hiermee niet, maar wordt wel minder vanzelfsprekend.

- **Minder controle tussen overheden onderling**. Raden en staten zijn prima in staat om hun besturen te controleren. Dat hoeft een andere overheid dus niet te doen.
- **Meer algemene regels in plaats van gedetailleerde vergunningen.** Om regeldruk te verminderen worden in alle bestuurslagen vergunningstelsels waar mogelijk omgezet in algemene regels. Wie een loopje neemt met de regels, wordt aangepakt. Wie zich daar keurig aan houdt, krijgt minder controle.
- **Eén loket voor burgers**. In contacten met burgers en bedrijven is één bestuurslaag het aanspreekpunt per taak.
- **De overheid moet durven loslaten.** Daarom wordt gedecentraliseerd zonder 'gouden koorden' (specifiek geld en controle).
- **Gemeenten en provincies krijgen een robuust belastinggebied.** Vanwege democratische verantwoording krijgen gemeenten en provincies meer mogelijkheden om belastingen te heffen. Dit mag per saldo niet tot lastenverzwaring leiden.
- **Herindeling alleen van onderop.** Het opschalen van gemeenten of provincies vindt in beginsel alleen plaats van onderop. Hierbij moet aandacht zijn voor nabijheid via dorps- en wijkraden en decentrale loketten.
- **Minder bestuurlijke drukte.** Bestuurlijke samenwerkingsconstructies (zoals WGR's) worden stevig ingeperkt en taken worden uitgevoerd door de democratisch gelegitimeerde bestuurslaag die het beste past qua aard en/of schaal.
- **Een vervoersautoriteit voor de Randstad.** Taken op het gebied van infrastructuur en openbaar vervoer liggen zowel bij provincies, grote steden als regio's. Gebruikers van OV en weginfrastructuur zijn gebaat bij eenduidigheid. Om die reden is het goed dat er een vervoersautoriteit komt voor de Randstad.
- **Minder ministeries.** Natuur, volkshuisvesting, infrastructuur en milieu worden samengevoegd tot hét ministerie van de leefomgeving. Economische zaken, landbouw en innovatie wordt hét ministerie voor ondernemers en innovatie.
- **Regionale spreiding Rijksdiensten.** Bij concentratie van Rijksdiensten is behoud van regionale werkgelegenheid uitgangspunt.
- **Product- en bedrijfsschappen worden afgeslankt naar kerntaken.** Belemmeringen voor leden worden opgeheven.
- **De Balkenendenorm is uitgangspunt.** In de publieke en semi-publieke sector verdient niemand méér dan de premier.
- **Wij zijn blij met de brandweervrijwilliger**. De brandweerorganisaties worden in 2014 geregionaliseerd. In dit proces is zorg voor de inzet en belangen van de vrijwilliger.

Een samenbindende grondwet

De verankering van het overheidsgezag in het recht is essentieel. Grondrechten beschermen burgers tegen willekeur en overschrijding van de bevoegdheden op terreinen die toebehoren aan burgers, kerken en andere levensbeschouwelijke instellingen, scholen en bedrijven.

De ontstaansgeschiedenis van de Nederlandse samenleving is bepalend voor de wijze waarop we in een pluriforme gemeenschap in vrede met elkaar omgaan. Het Statuut voor het Koninkrijk en de Grondwet spelen hierbij een belangrijke rol. In de Grondwet wordt daarom een algemene bepaling opgenomen. Deze bepaling geeft uitdrukking aan de historische identiteit en de dragende waarden van de Nederlandse samenleving. Kennis van de inhoud van het Statuut en de Grondwet en van de geschiedenis van het Koninkrijk dragen bij aan burgerschapsvorming. Het koningschap belichaamt de verbondenheid van allen in Nederland.

Daarom maakt de ChristenUnie de volgende keuzes:

- **Het recht op leven wordt vastgelegd in de Grondwet**. Het menselijk leven heeft volledige rechtsbescherming vanaf de bevruchting tot aan de dood.
- **Geen rangorde tussen grondrechten.** Er wordt geen rangorde aangebracht tussen de verschillende vrijheidsrechten in de Grondwet.

- **Het recht op gelijke behandeling wordt uitgebreid.** Artikel 1 wordt aangepast zodat ook discriminatie op basis van handicap of geaardheid wordt tegengegaan.
- **De Nederlandse taal wordt grondwettelijk verankerd.** Naast opname van Fries in de Grondwet, wordt de decentralisatie van het Friese taalonderwijs in bevoegdheid en middelen overeenkomstig het voorstel van de commissie Hoekstra doorgevoerd. Aan de overige talen in het Koninkrijk, Papiaments en Engels, wordt in het Caribisch deel van Nederland op gelijke wijze recht gedaan.
- **Rechters moeten wetten kunnen toetsen aan de grondwet.** Het verbod om wetten rechterlijk te toetsen aan de Grondwet wordt daarom afgeschaft. Dit versterkt het gezag van de Grondwet. In hoogste instantie beslist een Constitutioneel Hof over de uitleg van de Grondwet.
- **Grondwetsuitleg op verzoek parlement.** Indien de Raad van State in zijn advies concludeert dat een wetsvoorstel grondwetsuitleg vergt, kan dit wetsvoorstel slechts, als ten minste 30 Kamerleden dit verlangen, worden aangenomen door de Tweede Kamer met een gekwalificeerde meerderheid van tweederde.
- **Het parlement gaat over internationale verdragen.** Om het Nederlands parlement intensiever te betrekken bij de totstandkoming van internationale verdragen worden deze met een tweederde meerderheid aangenomen.
- **Het recht op en de toegangsmogelijkheden tot de rechter worden niet ingeperkt.**
- **Burgers worden beschermd tegen de nadelige (privacy)effecten van digitalisering.**

Dienstbare burgers in een verbonden samenleving

- **Er komt een Handvest verantwoordelijk burgerschap**. Deze bepaalt overheid en burger elk bij hun eigen mogelijkheden en verantwoordelijkheden voor de instandhouding van de leefbaarheid van de samenleving.
- **Verschillen in levensovertuiging of godsdienst leiden niet tot uitsluiting**. Zoals van de mogelijkheid om bepaalde beroepen uit te oefenen. Werkers in de zorg met bezwaren tegen abortus provocatus en euthanasie mogen geen benadeling ondervinden bij de toelating tot opleidingen en uitvoering van het werk. Waar het dragen van een hoofddoekje niet op functionele bezwaren stuit, vormt dit evenmin een belemmering.
- **De overheid respecteert ieders levensbeschouwing.** Gemeenten en andere overheidsorganen houden bij publieke handelingen en manifestaties rekening met de levensbeschouwelijke en religieuze pluriformiteit van de bevolking en gewetensbezwaren van ambtenaren.
- **Zorgvuldig omgaan met opslag van persoonsgegevens.** Bewaartermijnen van gegevens van burgers door de overheid en in het bijzonder door bedrijven worden daarom beperkt.
- **Minder boetes bij identificatieplicht.** Als burgers door feiten en omstandigheden hun identiteit genoegzaam kunnen aantonen, wordt geen boete opgelegd in verband met de identificatieplicht.

Het nieuwe Koninkrijk na de ontmanteling van de Nederlandse Antillen

Sinds 10 oktober 2010 bestaat het Koninkrijk der Nederlanden uit vier autonome landen: Nederland, Aruba, Curaçao en St. Maarten. Ook is Nederland als land drie ‘gemeenten’ rijker: Bonaire, St. Eustatius en Saba.

Het Caribische deel van het Koninkrijk

Het nieuwe Koninkrijk voldoet nog niet afdoende aan een essentieel vereiste in een rechtsstaat: de gelijkwaardigheid van alle burgers binnen het Koninkrijk. In een nieuw Masterplan voor het Koninkrijk der Nederlanden moet een oplossing worden gevonden voor het ‘democratisch gat’ bij beslissingen die de autonome landen in het Caribische gebied aangaan. Rijkswetgeving die alle landen binnen het Koninkrijk aangaat kan, om recht te doen aan de gelijkwaardige verhoudingen, alleen op basis van consensus tot stand komen. Ondertussen is wel degelijk veel bereikt. De nieuwe staatkundige status geeft energie en elan. Toch is er voor Curaçao en St. Maarten nog een lange weg te gaan. De

rechtshandhaving, het democratiseringsproces en de overheidsfinanciën verdienen verdere versterking. De sociale en economische positie vraagt aandacht. Aruba ziet zich na een periode van bloei geconfronteerd met een groot begrotingstekort. In samenwerking met Nederland streven we naar het terugdringen hiervan.

Deze uitgangspunten leiden tot de volgende maatregelen:

- **Respect voor de eigen taal, cultuur en tradities van de eilanden.** Alleen dan is instandhouding van de goede relatie tussen de landen binnen het Koninkrijk mogelijk.
- **Vrij verkeer van personen binnen het Koninkrijk**,binnen afspraken die hieromtrent tussen landen en landsdelen worden gemaakt. Koninkrijksburgers kunnen niet over en weer tussen de landen en landsdelen worden uitgezet.
- **Het waken over de fundamentele menselijke rechten en vrijheden, de rechtszekerheid en de deugdelijkheid van het bestuur blijft een zaak van het Koninkrijk.** In lijn hiermee is ook het waarborgen van kinderrechten een Koninkrijksaangelegenheid; dit zal voor de Koninkrijksconferentie van 2013 worden geagendeerd.
- **Geen nodeloze en eindeloze beperking van de autonomie van de nieuwe landen.** Datdraagt niet bij aan een verdere ontwikkeling naar het nemen van eigen verantwoordelijkheid. Consensusrijkswetten die ontwikkeling van de nieuwe autonome landen in de weg staan krijgen daarom vanaf 2015 een in tijd beperkte geldingskracht van ten hoogste vier jaren.

Het Caribische deel van Nederland

De staatkundige positie van Bonaire, St. Eustatius en Saba binnen Nederland is niet goed geregeld. Als openbare lichamen lijken het gemeenten, maar ze zijn het niet helemaal. Te vaak worden de Caribische inwoners van ons land anders behandeld dan de Nederlandse inwoners. Bijvoorbeeld voor wat betreft een scala van sociale voorzieningen. Zelfs het woonlandbeginsel is op de eilanden van toepassing verklaard zodat binnen één land sommigen meer kinderbijslag ontvangen dan anderen. Dit alles staat op gespannen voet met het principe van Nederland als gedecentraliseerde eenheidsstaat. Tegelijk is onnodig en ontijdig Nederlandse wetgeving opgelegd die strijdt met opvattingen en cultuur op de eilanden, zoals de legalisering van euthanasie en abortus provocatus.

Deze gang van zaken overschaduwt de positieve ontwikkelingen van de integratie die er zeker ook zijn. Zoals kwalitatief onderwijs, gratis schoolboeken en een algemene ziektekostenverzekering. Respect voor de eigen taal en cultuur vereist een soortgelijke grondwettelijke bescherming van Papiaments en Engels als de ChristenUnie voorstaat voor het Fries in het Europees deel van Nederland.

- **Zorgvuldige integratie.** Verdere integratie en verankering van de status van de eilanden in de Grondwet kan alleen plaatsvinden na evaluatie van de regelingen van 2010 en nadat de inwoners door middel van een referendum zich hierover hebben kunnen uitspreken.
- **Inspraak eilandsbesturen en eilandbewoners.** Conform de wettelijk vastgestelde afspraken (zie artikel 154 en 209 WOLBES) willen wij een reële inspraak door eilandsbesturen en eilandbewoners. Om de belangen van de drie eilanden gedurende de verdere integratie in Nederland goed te waarborgen willen wij een coördinerend bewindspersoon instellen die eindverantwoordelijkheid draagt en zal moeten worden voorzien in een permanente vertegenwoordiger van de eilanden in Den Haag.
- **De vrije uitkering wordt verhoogd.** De verhoging is zeer nodig gelet op de middelen die nodig zijn voor onderhoud, infrastructuur, integrale wijkaanpak en armoedebestrijding.
- **Sociale voorzieningen op peil.** Een aantal sociale voorzieningen op de eilanden ligt nog ver beneden wat in Nederland acceptabel is. Wij willen dit niveau verhogen en investeren daarom in collectieve voorzieningen als kinderbijslag, kinderopvangtoeslag en arbeidsongeschiktheidsuitkering. De aanpak van laaggeletterdheid heeft prioriteit; het is de beste weg uit armoede. Een flexibel systeem van het ‘invliegen’ van medisch specialisten en tandartsen kan lange wachtlijsten voorkomen.
- **Mogelijkheden voor terugkeer van geschoolde werknemers.** Dat draagt bij aan versterking van de lokale economie. Er komt daarom een remigratieplan voor afgestudeerden en professionals afkomstig van Bonaire, St. Eustatius en Saba.

- **Beter investeringsklimaat.** Er is een stevige impuls nodig om, in samenwerking met de eilandsbesturen het investeringsklimaat verder te verbeteren en de economie te stimuleren. Hiertoe wordt een fonds in het leven geroepen.
- **De eigenheid en cultuur van Bonaire, St. Eustatius en Saba verdient bescherming**. De integratie van de eilanden in Nederlandse wet- en regelgeving gaat uit van dit uitgangspunt.

---

2. Jongeren: kundig en kansrijk

Een veilig en gezond opgroeiklimaat voor kinderen in de 21e eeuw. Dat is waar het voor de ChristenUnie om draait in het Jeugd-, Gezins- en Onderwijsbeleid. Dat is in het belang van kinderen zelf en van de samenleving. Door opvoeding en onderwijs ontplooien kinderen hun talenten en bouwen ze aan een goede basis voor de rest van hun leven. Daarvoor zijn sterke gezinnen nodig en een sociale omgeving die de waarden van de opvoeding ondersteunt en niet ondermijnt. Voor een gezond opgroeiklimaat zijn goede scholen nodig. Scholen en leraren krijgen de ruimte om kwaliteit te bieden.

Ouders zijn dus eerst aan zet. Zij beslissen aan de keukentafel hoe zij de zorg voor hun kinderen vormgeven en de taken rond arbeid en zorg verdelen. De ChristenUnie zet in op maximale keuzevrijheid voor ouders met jonge kinderen, door de overdraagbare heffingskorting en de ouderschapsverlofkorting voor hen te behouden. Dus geen ‘boetes’ op gerechtvaardigde keuzes van ouders bij het verdelen van arbeid en zorg.

Als ouders moeite hebben met het opvoeden, moet er via de Centra voor Jeugd en Gezin laagdrempelige opvoedingsondersteuning beschikbaar zijn voor ouders die advies of hulp nodig hebben. Als de problemen hen boven het hoofd groeien, is het noodzakelijk om snel specialistische hulp in te schakelen. Deze hulpverlening zorgt voor een veilige omgeving voor het kind en betrekt de ouders en hun sociale netwerk bij de opstelling van een plan van aanpak, om zo de eigen kracht van het gezin te versterken. Voor ouders die het niet op eigen kracht redden is toegankelijke en effectieve jeugdhulpverlening noodzakelijk.

Talent moet ontwikkeld worden. Onderwijs is daarbij van groot belang. Nederland heeft blijvend behoefte aan goed opgeleid talent. Maar onderwijs heeft meer dan een economische waarde. Het is een randvoorwaarde voor een constructieve deelname aan de samenleving. Onderwijs is dan ook geen kostenpost, maar een investering voor de toekomst. De ChristenUnie investeert in goed onderwijs. De ChristenUnie hecht grote waarde aan Passend Onderwijs en heeft de geplande bezuiniging terug kunnen draaien. Daarnaast investeren we in leerkrachten, want de kwaliteit van leraren is bepalend voor de kwaliteit van het onderwijs. De ChristenUnie snoeit in de regels, zodat leraren en schoolleiders meer ruimte krijgen om hun echte werk te doen. Het beroepsonderwijs is onmisbaar voor het ontwikkelen van talentvolle jongeren tot goede vakmensen. De ChristenUnie investeert in het tegengaan van schooluitval en verbetert de aansluiting met de arbeidsmarkt. Het hoger onderwijs is van groot belang voor de kenniseconomie, maar heeft een bredere functie. Het Hoger onderwijs ontwikkelt jongeren, het onderzoekt de werkelijkheid en het reflecteert op de samenleving. Het hoger onderwijs blijft dan ook toegankelijk door het behoud van de basisbeurs in de bachelor- én de masterfase. De ChristenUnie kiest voor kundige en kansrijke jongeren.

De ChristenUnie kiest voor:

1. **Hoe jonger de kinderen, hoe gezinsvriendelijker het beleid.** Het bestaansminimum van jonge gezinnen wordt vrijgelaten van belastingheffing door herinvoering van de overdraagbare algemene heffingskorting voor gezinnen met jonge kinderen en instandhouding van de ouderschapsverlofkorting.
2. **Verhogen kinderbijslag en kindgebonden budget**, door het verlagen van de kinderopvangtoeslag. Hierdoor krijgen jonge ouders meer vrijheid om in het spitsuur van hun leven eigen keuzes maken in de verdeling van arbeid en zorg.
3. **Eén minister voor Jeugd, Gezin en Onderwijs.**

4. **Een gezond opvoedklimaat**, dus ook bescherming tegen de schadelijke werking van alcohol en drugs voor de ontwikkeling van jongeren. De leeftijdsgrens voor alcohol wordt verhoogd naar 18 jaar om schadelijk alcoholgebruik onder jongeren aan te pakken.
5. **De vrijheid van onderwijs.** Dit grondrecht geeft ouders de mogelijkheid om een school te kiezen of te stichten die bij hun opvoeding en overtuiging past. De ChristenUnie verzet zich tegen initiatieven die deze vrijheid aantasten, zoals het invoeren van een acceptatieplicht voor scholen.
6. **Ruimte voor leraren en schoolleiders**. De ChristenUnie heeft vertrouwen in de professionaliteit van schoolleiders en leraren. Er wordt fors gesnoeid in het woud van regels, om deze mensen de ruimte te geven hun vak uit te oefenen.
7. **Passend onderwijs**, dus geen bezuiniging en ruimte voor een zorgvuldige invoering.
8. **Opleiden voor de arbeidsmarkt**, door het inzetten op zesjarige vakopleidingen en het beperken van de instroom in opleidingen met weinig arbeidsmarktrelevantie.
9. **Goedkoop reizen, ook voor MBO studenten**. Zij krijgen net als HBO- en universitaire studenten een fikse korting op het reizen met het OV.
10. **Behoud van de basisbeurs, geen sociaal leenstelsel**.

Kiezen voor jeugd, gezin en onderwijs

Kansrijke jongeren

De ChristenUnie heeft zich als gezinspartij onderscheiden door het thema Jeugd en gezin de afgelopen jaren hoog op de politieke agenda te plaatsen. Daardoor zijn veel goede ontwikkelingen in gang gezet, die ook de komende jaren de aandacht vragen. Zo ondergaat de jeugdzorg de komende jaren een stelselwijziging, wordt er geïnvesteerd in het voorkomen van schooluitval en het verbeteren van de verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Daarom pleit de ChristenUnie voor één minister voor Jeugd, Gezin en Onderwijs.

Er zijn de afgelopen jaren veel positieve ontwikkelingen geweest: het aantal coffeeshops in de buurt van scholen is verminderd en de verkoop van alcohol aan jongeren is verder aan banden gelegd. Bij seksuele voorlichting gaat het niet alleen meer over het gebruik van voorbehoedsmiddelen, maar is meer aandacht gekomen voor de betekenis van relaties en de weerbaarheid van jongeren tegen ongewenste seksuele omgang. In de jeugdhulpverlening is de focus verlegd van specialistische en verkokerde hulpverlening naar integrale samenwerking rondom multi-probleemgezinnen (één gezin, één plan) en het betrekken van familie en vrienden bij de hulpverlening. Deze ontwikkeling krijgt een impuls door alle provinciale taken binnen de jeugdhulpverlening neer te leggen bij de gemeente, die maatwerk kan leveren omdat zij dichter bij de burgers staat. Inmiddels zijn er in bijna alle gemeenten Centra voor Jeugd en Gezin geopend, om een schakel te zijn bij vroeghulp, preventie en laagdrempelige zorg. Het is een plek waar onderwijs, kinderopvang, zorg, opvoedondersteuning en hulpverlening samenkomen om ouders te helpen bij de opvoeding en waar hulpverleners worden gestimuleerd tot samenwerking.

De balans tussen arbeid en zorg

Opvoeden is een verantwoordelijke taak, waarin ouders elkaar aanvullen. Tijdens het ‘spitsuur’ van het leven combineren jonge ouders vaak een drukke baan met zorgtaken. De keukentafel is de plaats waar uiteindelijk arbeid- en zorgtaken verdeeld worden. Het is niet de taak van de overheid om dit proces sterk te sturen, op door de overheid gewenste uitkomsten. Het is zaak ouders maximale keuzevrijheid te geven in de combinatie van arbeid en zorg.

Daarom kiest de ChristenUnie ervoor om de kinderbijslag te verhogen en gelijk te trekken. Alle kinderen krijgen hetzelfde bedrag, ongeacht leeftijd. Want juist die eerste jaren zijn kostbaar voor ouders, als zij moeten betalen voor opvang of arbeidsuren inleveren. De ChristenUnie herstelt de overdraagbare heffingskorting voor jonge gezinnen om het bestaansminimum voor gezinnen met jonge kinderen vrij te laten van belastingheffing.

- **De ouderschapsverlofkorting blijft bestaan**, zodat ook ouders die van hun werkgever geen vergoeding krijgen, verlof kunnen opnemen.
- **De kinderbijslag wordt verhoogd en gelijkgetrokken voor alle leeftijdsgroepen**.
- **De mogelijkheid van flexibilisering van arbeidstijden wordt vergroot**, bijvoorbeeld door schooltijdbanen en het stimuleren van thuiswerken.
- **Gastouders krijgen de ruimte**. Ze worden niet onnodig belast met regelgeving, zodat zij de vorm van opvang kunnen bieden die veel ouders verkiezen.
- **Geen sollicitatieplicht voor alleenstaande bijstandsouders met jonge kinderen.** De ChristenUnie wil voorkomen dat deze ouders er niet meer voor hun kinderen kunnen zijn. Voor alleenstaande bijstandsouders met kinderen in de leeftijd tot 5 jaar geldt geen sollicitatieplicht, maar een scholingsplicht. De gemeente kan hen wel helpen met het vinden van een deeltijdbaan of werk dat vanuit huis gedaan kan worden.
- **Nieuwe alimentatieberekening**. Problemen rond de alimentatie zijn een bron van conflicten. De ChristenUnie bepleit een uniforme en voor ieder na te rekenen alimentatieberekening. Kinderen houden contact met beide ouders na een scheiding, tenzij dit aantoonbaar schadelijk is voor hun ontwikkeling.
- **Kinderen hebben recht te weten wie hun biologische vader en moeder zijn**.
- **Investeren in jeugdwerk**. De ChristenUnie gelooft in de potentie van jongeren. Door te investeren in jeugdwerkers/coaches met deskundigheid én hart voor alle jongeren, helpen we jongeren op een positieve wijze zich te ontplooien en helpen we om problemen onder jongeren te voorkomen.

Gezonde levensstijl

Een gezond opgroeiklimaat is van belang voor de bloei van de jeugd. Jongeren in Nederland drinken nog steeds erg veel, terwijl bekend is dat het gebruik van alcohol leidt tot blijvende schade aan de hersenen. Veel gebruikers van softdrugs zijn jong en zitten nog op school of doen een studie. Blowen vergroot het risico op slechtere school- en studieresultaten en schooluitval: iets wat hun hele verdere leven dramatisch beïnvloedt. Niet alleen blowen, maar elke vorm van roken heeft zeer schadelijke effecten voor de gezondheid en moet daarom blijvend ontmoedigd worden. Seksuele weerbaarheid is niet vanzelfsprekend. Geregeld worden we opgeschrikt door verhalen over meisjes die gedwongen worden tot seks. Het is aan ouders om een gezond opgroeiklimaat te bewerkstelligen, maar waar mogelijk levert ook de overheid een bijdrage.

- **Alcohol naar 18 jaar**. Het beschikbaar hebben van alcohol en drugs tot 18 jaar in de publieke ruimte wordt strafbaar gesteld.
- **Voorlichting aan ouders**. In preventiecampagnes en voorlichtingsmateriaal wordt ouders gewezen op de risico's van alcoholmisbruik onder jongeren en de mogelijkheden om dit misbruik terug te dringen.
- **Minder alcoholreclame**, meer waarschuwingen op alcoholhoudende dranken en een verbod op stuntaanbiedingen in supermarkten en slijterijen en happy hours in cafés.
- **Scholen en schoolfeesten alcohol- en drugsvrij**. In schoolkantines zijn alleen nog gezonde producten verkrijgbaar. Scholen nemen maatregelen om een gezonde levensstijl van jongeren te bevorderen: ze spreken zich expliciet uit dat ze alcohol- en drugsvrij willen zijn, hebben gezonde producten in de schoolkantine, besteden aandacht aan bewegen en sport en promoten een gezonde levensstijl.
- **Gerichte voorlichting tegen internet- en gameverslaving.** Jongeren worden geïnformeerd over de gevaren, ouders worden bewust gemaakt van de grens tussen gezond internet- en gamegedrag en verslaving. De hulpverlening wordt beter afgestemd op de problemen van internet- en gameverslaving.

Toegankelijke en effectieve jeugdzorg

Gezin en familie zijn van vitaal belang voor de toekomst van de samenleving. Idealiter groeit een kind op bij de eigen vader en moeder. Maar dat kan niet altijd, want we leven in een gebroken wereld. Daarom heeft de ChristenUnie niet alleen oog voor het 'traditionele' gezin, maar zeker ook voor eenoudergezinnen en samengestelde gezinnen, omdat juist zij vaak in een meer kwetsbare positie verkeren. Kinderen die opgroeien in een gebroken gezinssituatie of een eenoudergezin lopen een

groter risico op psychosociale of maatschappelijke problemen. Voor deze gezinnen is een sterk sociaal netwerk en de beschikbaarheid van laagdrempelige hulpverlening van groot belang.

De komende jaren worden taken op het gebied van jeugdhulpverlening verplaatst van de provincie naar de gemeente. Zo kan hulp beter onderling worden afgestemd en kan zorg worden afgestemd op de specifieke situatie van de jongere. Gemeenten krijgen vrijheid om een nieuw stelsel vorm te geven, waarin meer ruimte komt voor een professionele inschatting van de situatie en voor oplossingen die protocollen en kaders te buiten kunnen gaan. Hierbij maken de gemeenten gebruik van de diversiteit aan hulpaanbod in de jeugdzorg, ook in levensbeschouwelijke zin. We streven ernaar deze taakoverheveling te koppelen aan de andere geplande taakoverhevelingen vanuit het Rijk naar de gemeente: de decentralisatie van de AWBZ en de sociale werkvoorziening (WWnV). Want dan kan er binnen de gemeente gewerkt worden aan een samenhangende en integrale visie op de preventie van problemen en het begeleiden van kinderen en jongeren naar zorg, hulpverlening en werk. Dan kunnen ook de financieringsstromen gebundeld worden. Daarnaast streven we ernaar dat regio's waarin het onderwijs en de gezondheidszorg worden georganiseerd, zoveel mogelijk samenvallen.

We stimuleren tijdige signalering en het gebruik van laagdrempelige hulpverlening op plekken waar ouders komen (kinderopvang, scholen, consultatiebureaus), zodat doorverwijzing naar de tweedelijn minder vaak nodig is.

- **Uitgaan van eigen kracht van het gezin.** Ouders die hulp nodig hebben, willen tegelijk erkend en gerespecteerd worden als de ouders van hun kind. Daarom wordt samen met hun sociale netwerk een plan van aanpak opgesteld waarin wordt uitgegaan van eigen kracht. Vanuit dit principe proberen hulpverleners de eigen kracht van het gezin te versterken. Elk gezin krijgt één hulpverlener die de zorgcoördinatie ter hand neemt.
- **Centrum voor Jeugd en Gezin centraal.** Het Centrum voor Jeugd en Gezin signaleert problemen bij kinderen en gezinnen, geeft ondersteuning, voorlichting en advies, coördineert de zorg en onderhoudt contact met de tweedelijnszorg, politie, justitie en het onderwijs.
- **Ruimte voor instellingen met een eigen identiteit.** Ouders moeten voldoende keuzemogelijkheden behouden om hulpverlening te krijgen van identiteitsgebonden instellingen. Landelijk opererende, identiteitsgebonden instellingen die specialistische hulp aanbieden, behouden een plaats in het stelsel, indien zij voldoende kwaliteit leveren.

Pleeggezinnen

Niet voor ieder kind is het veilig om in het eigen gezin op te groeien. Als kinderen uit huis geplaatst worden omdat hun ouders niet in staat zijn de nodige zorg te geven, kunnen liefdevolle pleegouders een geweldig verschil betekenen. Hun juridische en financiële positie moet worden versterkt. Zij worden beoordeeld op geschiktheid en een goede match. Geloofsovertuiging mag als zodanig geen reden voor afwijzing van een pleeggezin zijn. Bemiddelende instellingen worden gecontroleerd op kwaliteit en behoren zich ervan te vergewissen dat er geen misbruik plaatsvindt in het pleeggezin.

- **Versterking positie pleegouders**. Pleegouders verdienen een adequate vergoeding, minder administratieve rompslomp, meer kennisondersteuning en – indien nodig – zorgverlof. Zij krijgen meer inspraakmogelijkheden via de instelling van pleegouderraden.
- **Sneller duidelijkheid**. Als bij langdurig verblijf in feite familiebanden zijn ontstaan, krijgt het pleegkind sneller duidelijkheid over definitieve opname in dat gezin.

Huwelijk

In de christelijke traditie is het huwelijk een verbintenis van één man en één vrouw. Daarin onderscheidt het huwelijk zich van andere samenlevingsvormen. Ter voorkoming van onrechtvaardige situaties kan voor niet-huwelijkse samenlevingsvormen een regeling getroffen worden waarin bepaalde rechtsgevolgen, bijvoorbeeld in het belang van eventuele kinderen, worden vastgelegd.

Het Burgerlijk huwelijk wordt in het gemeentehuis gesloten, vaak met een uitgebreide ceremonie door een ambtenaar van de burgerlijke stand die geen nauwe band heeft met het bruidspaar. Niet iedereen zit op deze ceremonie te wachten. De ChristenUnie wil bruidsparen de keuze geven tussen deze

ceremonie en de optie om het burgerlijk huwelijk te beperken tot een administratieve handeling bij de balie van het gemeentehuis, waarna het bruidspaar de ceremonie naar eigen wens en op een eigen tijd buiten het stadhuis vorm kan geven.

Onderwijs

Inspirerend Onderwijs

Wie onderwijs volgt, wordt daardoor gevormd en kan daardoor zijn door God gegeven talenten ontdekken en ontwikkelen. Onderwijs is een randvoorwaarde voor constructieve deelname aan de samenleving. Daarnaast heeft Nederland als kennisland behoefte aan goed opgeleid talent. Onderwijs is dus een investering, geen kostenpost.

De overheid heeft zich de laatste decennia teveel met de inhoud van het onderwijs bemoeid. Vorming is buiten beeld geraakt en levensbeschouwelijke instellingen krijgen van de inspectie weinig ruimte om leskwaliteit anders in te vullen. De kwaliteit van een school is meer dan een uitslag van meetbare resultaten. Wel moet de meetbare kwaliteit leidend zijn voor bekostiging. De ChristenUnie pleit voor een organisatiestructuur waarbij het management zo laag mogelijk bij de basis wordt gehouden. De positie van kleine scholen in het primair en voortgezet onderwijs die voldoen aan de kwaliteitsnorm moet worden versterkt. De onderwijsgelden dienen vooral de leerlingen ten goede te komen. Als een onderwijsinstelling de menselijke maat bewaart, kan de school niet alleen een leergemeenschap maar ook een waardengemeenschap zijn. Bij fusies in het onderwijs moet in het belang van de leerling/student de menselijke maat weer maatgevend zijn. Eventueel moeten défusies (meer) mogelijk worden.

De ChristenUnie streeft naar onderwijs waar ouders actief betrokken zijn bij de school, waar leerlingen uitgedaagd worden om hun best te doen, waar bevlogen leraren investeren in kinderen, waar enthousiaste schoolbesturen ouders en leerlingen betrekken bij het beleid en waar via maatschappelijke stages inspiratie uit de samenleving geput wordt. De overheid is er om toe te zien op de kwaliteit en de pluriformiteit van het onderwijs: zo komt iedereen tot zijn recht.

Betrokken ouders

Ouders zijn als eersten verantwoordelijk voor de vorming en opvoeding van hun kind. Maar ook onderwijs speelt een belangrijke rol bij het opdoen van levenswijsheid en het opnemen van maatschappelijke verantwoordelijkheid. De school is in die hoedanigheid een verlengstuk van de opvoeding door de ouders. Daarom is het belangrijk dat ouders voor hun kinderen onderwijs kunnen kiezen dat bij hun levensvisie past.

De ChristenUnie staat pal voor de vrijheid van onderwijs. De overheid garandeert de vrijheid van stichting, richting en inrichting van onderwijs. In haar recente advies heeft De Onderwijsraad gepleit voor instandhouding van artikel 23. De Onderwijsraad neemt terecht duidelijk stelling tegen aantastingen van de vrijheid van onderwijs, bijvoorbeeld door de vergaande en nodeloos uniformerende regelgeving van de overheid. Want bijzondere scholen dragen bij aan de pluriformiteit van de samenleving en zijn daarom van grote meerwaarde in het onderwijsbestel.

De ChristenUnie is tegen ophoging van de stichtingsnorm en voor handhaving van de kleine-scholentoeslag vanaf 50 leerlingen. Waar geen school van de gewenste richting bereikbaar is, mogen ouders onder voorwaarden thuisonderwijs geven.

Op grond van hun bewuste keuze voor een bepaalde school, mag van ouders worden verwacht dat zij actief betrokken zijn bij de school. Van scholen mag verwacht worden dat zij beleid ontwikkelen om ouders actief bij het onderwijs te betrekken in praktisch en beleidsmatig opzicht.

Meer vrijheid voor scholen

De ChristenUnie erkent de zelfstandige verantwoordelijkheden van onderwijsinstellingen. Het is daarom zaak dat de overheid een stap terugdoet waar het gaat om de inrichting van het onderwijs en zich beperkt tot het scheppen van ideale voorwaarden waarin vakmensen in het onderwijs hun werk kunnen doen. Om deze eigen verantwoordelijkheid van scholen voor de kwaliteit van het onderwijs te benadrukken is het beter om met lumpsum budgetten te werken dan met projectsubsidies en geoormerkt geld. Scholen moeten wel transparant rapporteren over de besteding hiervan, zodat ouders, docenten en inspectie voldoende inzicht hebben waaraan het geld besteed wordt.

- **Vertrouwen in leraren en schoolleiders.** Als we vertrouwen uitspreken in het vakmanschap van schoolbesturen en leraren zullen we ook de moed moeten opbrengen de regeldruk en de verantwoordingsplicht voor ontvangen gelden te verminderen. Dus: geen centrale uniforme toetsing, schrappen van 30 procent van de kerndoelen, meer vrij besteedbare budgetten, vermindering van de postcodebureaucratie in de samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs.
- **We vergroten de invloed van ouders op de school**. De verantwoording door schoolbesturen over de besteding van gelden naar leraren, ouders en de samenleving moet transparanter en begrijpelijker.
- **Investeren in onderwijskwaliteit in krimpregio's**. De komende jaren heeft het onderwijs met dalende leerlingaantallen te maken. De ChristenUnie kiest er niet voor om het onderwijsbudget mee te laten dalen, maar wil tijdens de transitieperiode het vrijgekomen geld investeren in krimpregio's. Het doel is: behoud van kwaliteit en behoud van onderwijspersoneel.
- **Nederlands is de voertaal binnen het primair en voortgezet onderwijs**. In Fryslân kan naast het Nederlands ook het Fries de voertaal zijn binnen het primair en voortgezet onderwijs.
- In gemeentes waar gekozen wordt voor een centraal aanmeldsysteem, mag dit de aanmelding alleen faciliteren en niet sturen. Een centraal aanmeldpunt mag de vrije schoolkeuze van ouders en de vrijheid van de school wat betreft de aanname van leerlingen niet belemmeren.

Investeren in leraren

De leraar is bepalend voor de kwaliteit van het onderwijs. In het beroepsonderwijs blijft voldoende ruimte voor vakmensen uit de praktijk om voor de klas te staan. Ook zullen de leraren kans moeten krijgen om zich te professionaliseren, vooral nu zij steeds meer zorgleerlingen krijgen in de klas. Een volgende stap is dat leraren meer zelf verantwoordelijk zijn in het overdragen van kennis, het bereiken van leerrendement en het zowel inhoudelijk, didactisch als pedagogisch onderhouden van hun vak. Voor dit laatste worden initiatieven als de lerarenbeurs en de lerarenregisters gecontinueerd en krijgen alle leraren een talentenbudget om hun expertise te onderhouden. Om hun bevoegdheid te kunnen behouden dienen leraren zich te laten bijscholen en houden ze zich bijvoorbeeld door een stage in het bedrijfsleven of bij vervolgopleidingen op de hoogte van ontwikkelingen en kunnen ze hun onderwijs beter doen aansluiten bij de vraagkant van de arbeidsmarkt. Er komt geen prestatiebeloning voor leraren.

Passend onderwijs

De bezuinigingen op passend onderwijs van het vorige kabinet zijn met het Lenteakkoord teruggedraaid. Het is goed als zorgleerlingen met extra aanbod op het reguliere onderwijs kunnen blijven, maar dat kan niet altijd. Speciaal onderwijs blijft hard nodig. Scholen dienen de begeleiding van bijzondere leerlingen altijd ter hand te nemen in nauw overleg met de ouders en andere betrokkenen (jeugdzorg, gezinszorg, etc.). Op dit moment is er nog veel dat die samenwerking in de weg zit; de regio's van passend onderwijs sluiten niet aan bij de GGD- en de veiligheidsregio's. Er zijn teveel financieringsstromen en het toezicht is georganiseerd op verschillende niveaus. De komende periode zal meer aandacht besteed moeten worden aan effectieve afstemming op dit gebied.

Om kinderen met taalachterstand de kans te geven om deze achterstand snel weg te werken, wordt extra geïnvesteerd in voor- en vroegschoolse educatie. Het opleidingsniveau van leiders en leidsters wordt verbeterd. Deze vorm van educatie werkt echter niet zonder de ouders hierbij te betrekken. Daarom moet ook geïnvesteerd worden in de begeleiding van deze ouders.

Jongeren in een gesloten instelling verliezen vaak de aansluiting met het reguliere onderwijs. Om te voorkomen dat deze jongeren na terugkeer in de maatschappij spijbelen en in de criminaliteit terugvallen, wordt extra geïnvesteerd in het onderwijs aan deze jongeren.

Iedere leerling die het onderwijs verlaat zonder startkwalificatie (een diploma op MBO-2 niveau of hoger) is een voortijdig schoolverlater. Veel leerlingen vallen uit bij de overgang van het VMBO naar het MBO. Daarom pleiten wij voor een warme overdracht tussen deze beide vormen van onderwijs en zet de ChristenUnie in op alternatieven zoals zesjarige vakopleidingen die direct leiden tot een startkwalificatie. Daarnaast is het noodzakelijk leerlingen beter in beeld te houden en een lik-op-stuk beleid te voeren bij verzuim, waarbij ook de ouders op de hoogte worden gehouden.

- **De ChristenUnie bezuinigt niet op passend onderwijs**. Het zorgprofiel van scholen moet aansluiten op de wensen van leraren én ouders. Schoolbesturen hebben de verantwoordelijkheid dat iedere zorgleerling met passende begeleiding, expertise en voorzieningen kan meedraaien in het onderwijs, dat er een aanbod is voor hoogbegaafde leerlingen, dat leraren niet overbelast worden en dat 'gewone' leerlingen niet tussen wal en schip vallen.
- **Ouders krijgen instemmingsrecht op het behandelingsplan bij passend onderwijs.**
- **Er wordt een uitzondering gemaakt in de nieuwe examennorm voor leerlingen met dyslexie en rekenblindheid. Via deze uitzondering hebben exacte talenten met dyslexie bijvoorbeeld een ee**rlijke kans om door te stromen naar hun werkelijke opleidingsniveau.
- **Voortijdig schoolverlaten wordt bestreden** door een betere aansluiting van VMBO op MBO. Er komt een zesjarige vakopleiding binnen het VMBO, bestaande uit 4 jaar school en 2 jaar begeleiding bij een bedrijf (stage). Er wordt extra geïnvesteerd in leer/werktrajecten, die ook toegankelijk zijn voor MBO'ers.
- **Er is meer aandacht voor de opleiding tot zelfstandige** binnen het VMBO en MBO, om studenten optimaal voor te bereiden indien zij later besluiten aan de slag te gaan als zelfstandig ondernemer.

Beroepsonderwijs

Het aantal verschillende opleidingen en vakken binnen het MBO kan omlaag en de kwaliteit moet omhoog. Dus concentreren en reduceren, met aandacht voor regionale spreiding en identiteit. Ook de aansluiting met de praktijk kan beter. Veel werkgevers klagen dat opleidingen nauwelijks aansluiten bij de wensen van het bedrijfsleven en dat afgestudeerden intern opnieuw moeten worden opgeleid. Er zijn te weinig leerlingen in het techniekonderwijs. Het is duidelijk dat zowel leerlingen als bedrijven baat hebben bij nauwere samenwerking. Er dient aandacht te zijn voor doorgaande leerlijnen tussen verschillende onderwijssoorten, waarbij leerlingen zo min mogelijk overlap, breuken of lacunes in het leerproces ervaren.

- **Verminderen aantal opleidingen**. We verminderen het aantal (kleine) opleidingen in het MBO en HBO, opleidingen die sterk op elkaar lijken worden gecombineerd. We beperken de instroom in opleidingen met weinig arbeidsmarktrelevantie, bijvoorbeeld door het invoeren van numerus fixus, en stemmen het aanbod regionaal af met het bedrijfsleven en publieke instellingen. De vraagkant op de arbeidsmarkt is hierin een centraal principe. Leraren lopen geregeld stage in het bedrijfsleven als onderdeel van het op peil houden van hun kerncompetenties en actuele kennis van de arbeidsmarkt.
- **Het techniekonderwijs wordt gestimuleerd** op alle onderwijsniveaus.
- **Private betrokkenheid**. Het bedrijfsleven wordt aangemoedigd te investeren in de opleidingen, stageplaatsen aan te bieden en onderzoek mede te financieren. Privaat-publieke initiatieven worden gestimuleerd en gefaciliteerd.
- **Twee stromen-MBO: beroepsgericht en theoretisch**. De beroepsgerichte opleidingen worden regionaal afgestemd met het bedrijfsleven. Hierbij heeft de onderwijsinstelling het laatste woord. De MBO-opleidingen van niveau 4 worden goed afgestemd op de relevante HBO-instellingen, maar de eisen voor doorstroming worden aangescherpt om latere uitval te voorkomen. Opleidingen die goed aansluiten op de arbeidsmarkt worden goedkoper.
- **We investeren in extra leer/werktrajecten**. Als studenten dreigen uit te vallen, kunnen ze in de beroepsgerichte richting een meester/gezel- of leer/werktraject volgen om alsnog een

diploma te halen en studieschuld te voorkomen. Specifieke aandacht behoeven de leerlingen die de startkwalificatie niet kunnen halen.

Hoger onderwijs

Wetenschappelijk onderwijs en onderzoek leert jongeren de werkelijkheid in de breedste zin te onderzoeken en op de samenleving als geheel te reflecteren. Opleidingen binnen de geesteswetenschappen, de letteren- en cultuurstudies verdienen daarom bescherming. Maar ook technische studies, fundamenteel en innovatief onderzoek worden gestimuleerd, zodat Nederland als kennissamenleving een sterke positie behoudt in de globale economie.

Er moet binnen het hoger onderwijs meer ruimte zijn voor discussies over burgerschap, ethiek, integriteit en de samenleving als geheel. Academische vorming is niet alleen het opdoen van academische kennis en vaardigheden, maar ook het in de breedte ontwikkelen van mensen die in de toekomst veelal leidinggevende functies zullen krijgen.

Op veel HBO-instellingen en universiteiten wordt te weinig uren les gegeven, zijn colleges te massaal en is de staf/student ratio te laag. Hierom is extra investering in het onderwijs noodzakelijk. HBO-instellingen zullen moeten investeren in docenten die goed gekwalificeerd zijn voor hun beroep en die in staat gesteld worden om met voldoende contacttijd leerlingen te begeleiden in individueel opgestelde leerroutes. Tegelijkertijd mag er meer eigen initiatief worden verwacht van studenten ten aanzien van de bekostiging van hun opleiding en van instellingen ten aanzien van begeleiding van studenten.

- **Behoud basisbeurs.** De ChristenUnie wil de basisbeurs in stand houden voor de bachelor en de masterstudie, deze wordt dus niet omgezet in een sociaal leenstelsel.
- **Geen onredelijke langstudeerboete.** De hoogte van de langstudeerdersboete wordt bepaald door het aantal maanden dat iemand staat ingeschreven en niet door het hanteren van 30 september als peildatum.
- **Meer ruimte voor de ontwikkeling van campus-onderwijs**: zo krijgt het hoger onderwijs een kwaliteitsimpuls en wordt het tekort aan studentenhuisvesting deels opgelost. University Colleges dienen geen elitescholen te worden, daarom moet het onderwijs toegankelijker worden voor excellente studenten met minder eigen middelen.
- **Excellente studenten stimuleren**; ze kunnen deelnemen aan honoursprogramma's in het binnen- en buitenland.
- **Goede matching en begeleiding**. Om studie-uitval en vertraging tegen te gaan komt er scherper toezicht op studiebegeleiding. Studiebegeleiding blijft onderdeel van de accreditatieprocedure van opleidingen. Opleidingen dienen reële studievoorlichting te geven aan aankomende studenten, ook over het perspectief op banen en salariëring. Tussenjaren, zoals gegeven op de Evangelische Hogeschool, worden gefinancierd om de uitval in het hoger onderwijs tegen te gaan.
- **Selectie aan de poort.** Om ervoor te zorgen dat studenten niet automatisch toegelaten worden tot een studie dienen ze vooraf te motiveren waarom ze aan de desbetreffende studie beginnen. Dit kan uitgebreid worden door het tonen van de cijferlijst.
- **Een leven lang leren**. Om levenslang leren te stimuleren, worden de financiële drempels voor het volgen van hoger onderwijs verlaagd voor mensen die op latere leeftijd willen studeren, die een tweede studie willen volgen of die in deeltijd willen studeren, als zij hiermee hun positie op de arbeidsmarkt willen verbeteren.
- **Studiebeurs voor arme of onderdrukte studenten.** Er komt ruimhartiger steun voor een studiebeurs voor studenten uit ontwikkelingslanden en landen waar weinig onderwijsvrijheid is. Niet alleen de toplaag van de studenten uit deze landen, maar ook minderbedeelden komen hiervoor in aanmerking.
- **Investeren in fundamenteel onderzoek**. Vrij en ongebonden wetenschappelijk onderzoek leidt vaak tot innovatie. Binnen een stijgend onderzoeksbudget geeft de ChristenUnie in de tweede geldstroom prioriteit aan fundamenteel toepassingsgericht onderzoek, in het bijzonder voor de bètasectoren om onze internationale kennispositie te versterken.

Sport

Sport is een praktische manier om respectvol met elkaar te leren omgaan. Sportverenigingen worden gedragen door de leden, die zich vrijwillig inzetten voor elkaar en daardoor de sociale cohesie in de samenleving bevorderen. De ChristenUnie hecht daarom veel waarde aan sportbeoefening.

- **Inzetten op breedtesport**. Om sport voor iedereen toegankelijk te maken, heeft de ChristenUnie speciale aandacht voor de breedtesport. Sport is zeer effectief in het bereiken van een gezonde leefstijl, participatie en integratie. Sportverenigingen kunnen daarom een rol spelen in het welzijns- en gezondheidsbeleid.
- **Overheid is geen sponsor**. Overheidsgeld wordt niet gebruikt voor het in stand houden van betaald voetbal. Het organiseren van de Olympische Spelen in Nederland is een te kostbare en niet realistische optie.

3. Zorg: betrokken en betaalbaar

De ChristenUnie kiest voor:

1. **Zorg voor kwetsbaar leven**. We willen hulp geven aan vrouwen die ongewenst zwanger zijn en zorg verlenen aan mensen in hun levenseinde.
2. **Vertrouwen in zorgverleners.** Zij moeten niet belemmerd worden door teveel regels.
3. **Eigen regie en zorg in eigen kring.** Onder andere door het opzetten van de zorgspaarloonregeling.
4. **Zorg voor mensen met beperkingen**. We willen hen de plaats geven die hen toekomt.
5. **Een afgewogen samenstelling van het basispakket**. Als zorg duurder wordt, is het nodig het basispakket te beperken tot noodzakelijke en werkzame zorg.
6. **Eigen betalingen en eigen risico naar draagkracht**.We laten mensen die veel zorg nodig hebben niet in de kou staan.
7. **Niet de markt centraal zetten, maar de zorg centraal houden**. De zorg is niet te vergelijken met zomaar een economische sector.
8. **Een grotere rol voor gemeenten:** van verzekering naar voorziening met behoud van kwaliteit.
9. **Keuzevrijheid voor zorgvragers.** Zij moeten kunnen kiezen voor bijvoorbeeld identiteitsgebonden zorg.
10. **Preventie**, om zo niet alleen gezondheidswinst, maar ook kostenbesparingen te bereiken.

Zorgen voor de zieken is een Bijbelse opdracht. Niet alleen het verhaal van de Barmhartige Samaritaan inspireert ons, maar ook de woorden van Jezus in Mattheus 25 als hij mensen prijst die de zieken hebben bezocht: 'Alles wat jullie gedaan hebben voor een van de onaanzienlijkste van mijn broeders of zusters, dat hebben jullie voor mij gedaan.'

De waarde van het menselijk leven hangt niet af van prestaties, gezondheid, leeftijd, gewenstheid, geluk of een handicap. Al het leven, in gaafheid en gebrokenheid, verdient bescherming en zorg. Vanaf het ontstaan van het leven tot aan het sterven. Maar ook als je met beperkingen bent geboren of tijdens het leven in de marges van de samenleving bent terechtgekomen. Omdat we weten dat het leven broos is, gaan we er voorzichtig mee om en beschermen we mensen in een kwetsbare positie.

De wetgeving die abortus en euthanasie legaliseerde druist in tegen één van de meest elementaire waarden: de beschermwaardigheid van het leven. Veel beter is het om ons te richten op de hulpvraag achter de roep om abortus of euthanasie. Wij willen voorkomen dat mensen beëindiging van hun eigen of het ongeboren leven als enige uitweg uit een noodsituatie zien.

Ons land heeft een hoogwaardig collectief verzekerd zorgstelsel, dat mensen zekerheid biedt en ‘zorg’ uit handen neemt. Mensen die in de zorgsector werkzaam zijn, werken hard en maken lange dagen. Maar het zorgveld is erg complex geworden en de zorgkosten rijzen de pan uit. Die ongelimiteerde groei van de zorgkosten kan niet zo doorgaan. Dat doen we door het stelsel van curatieve en langdurige zorg te hervormen. Niet door af te doen aan de kwaliteit van de zorg of het verhogen van de werkdruk voor het personeel. Bezuinigen kan ook anders, door budget te verstrekken op basis van uitkomsten en niet op basis van het aantal medische handelingen, door van het verzorgend personeel minder administratieve verantwoording te vragen. Meer fundamentele veranderingen kunnen ook niet uitblijven. Niet alle zorg kan verzekerde zorg blijven op de manier zoals wij dat gewend waren.

Zorg verlenen bestaat niet louter uit het verrichten van medische handelingen. Daarom willen we niet de techniek centraal stellen en alle medische ingrepen toepassen die beschikbaar zijn, maar ook ruimte geven aan reflectie. Wat willen we bereiken en is dat zinvol? Op het sterfbed kan dit betekenen dat niet wordt overgegaan tot zinloos medisch handelen, maar tot palliatieve zorg en geestelijke bijstand bij het naderend afscheid.

Om ook voor de toekomst de zorgkosten betaalbaar te houden, kunnen we er niet omheen om een hogere eigen bijdrage te vragen van mensen die het kunnen betalen. Dat kan gemakkelijker als mensen zich niet alleen door te sparen voorbereiden op hun pensioen, maar ook beter anticiperen op

de kosten van het ouder worden. Dit willen we fiscaal bevorderen door een zorgspaarloonregeling op te zetten.

Waardevol leven, gezonde zorg

1. Zorg voor kwetsbaar leven

De ChristenUnie neemt haar uitgangspunt in het geloof dat God de Schepper van het leven is en dat de mens zich daarom niet mag opstellen als beschikker, maar als ontvanger en hoeder van dat leven. De wetgeving die abortus en euthanasie legaliseerde was een verkeerde weg. Wij erkennen dat een ongewenste zwangerschap of ernstig lijden veel pijn en moeite in het leven brengen. Maar een betere weg dan abortus of euthanasie is het zorgend om mensen heen staan. Door jonge moeders te helpen. Door zorg te verlenen aan mensen in hun levenseinde. Door dementerende ouderen niet af te schrijven, maar uit te gaan van mensen in hun waarde. Misschien wel juist als zij niet (meer) volop meedraaien in deze samenleving. En hen juist daarom te voorzien van de warme aandacht, die zij verdienen. De overheid is als schild voor de zwakken geroepen hen te beschermen die dat zelf niet kunnen.

- **Zorg voor vroeggeborenen.** Het is niet goed als de 20-weken echo leidt tot abortus vanwege niet-gewenste eigenschappen of niet-ernstige aandoeningen. Daar komt bij dat er steeds betere mogelijkheden zijn te vroeg geboren baby's te behandelen. Soms is behandeling in de baarmoeder zelfs al mogelijk. De betere weg dan afbreking van de zwangerschap is ook in deze moeilijke situaties vaak wel degelijk mogelijk. Protocollen en waar aan de orde, wettelijke regels bevorderen dat die weg wordt gekozen. Zo kunnen ouders gewezen worden op organisaties of lotgenotencontacten voor mensen met vergelijkbare afwijkingen en voorlichting krijgen over de mogelijkheden van behandeling.
- **Zorg voor vrouwen die ongewenst zwanger zijn.** Hiertoe wil de ChristenUnie een landelijk dekkend netwerk van opvanghuizen oprichten.
- **Donor zijn als naastenliefde**. Door het intensiveren van de voorlichting en verbetering van de procedures in ziekenhuizen kan het tekort aan donororganen verminderen. Mensen worden gestimuleerd een keuze te maken of zij orgaandonor willen zijn. Orgaanhandel wordt hard aangepakt.
- **Zorg voor mensen aan het einde van hun leven.** De ChristenUnie wil meer investeren in pijnbestrijding en stervensbegeleiding (palliatieve zorg), om zo de kwaliteit van leven te verbeteren en mensen een andere weg te bieden dan euthanasie. Palliatieve zorg is basiszorg en gaat deel uitmaken van het basispakket van de ziektekostenverzekering. Geestelijke verzorging en bijstand vormen een integraal onderdeel van de palliatieve zorg.
- **Gewetensvrijheid**. De positie van de artsen moet worden beschermd. Euthanasie is geen recht en artsen kunnen dus nooit worden verplicht tot de uitvoering van euthanasie.
- **Respect voor de humaniteit van de mens betekent ook respect voor het sterven van de mens.** Zorg voor zeer vroeg geboren kinderen of zeer ernstig gehandicapte kinderen, terminale patiënten en kwetsbare ouderen moet er altijd zijn. Maar als medische ingrepen geen zorginhoudelijke zin hebben, brengt respect voor mensen met zich dat die ook achterwege moeten kunnen blijven.
- **Investeren in goede verpleegzorg.** Steeds meer mensen leven langer, de samenleving zal in komende decennia blijven vergrijzen. Vaker en vaker is daarbij professionele zorg nodig. Verpleeghuizen vormen een cruciale schakel in het verlenen van die zorg en zullen de komende jaren extra financiën en personeel nodig hebben.

2. Vertrouwen in zorgverleners

- **Ruimte voor verplegenden en verzorgenden.** Er komt meer ruimte voor professionele zorgverleners om de zorg zelf zo goed mogelijk te organiseren. We moeten weer vertrouwen hebben in de zorgverlener; het is niet nodig alles in regels en protocollen dicht te timmeren en tot in detail verantwoording te vragen. De ChristenUnie wil de huidige regeldruk met zeker 50% terugdringen in vier jaar tijd. Niet frustreren, maar motiveren. Dat zorgverleners de zorg

soms prima zelf kunnen organiseren blijkt uit een initiatief als *Buurtzorg*: managers zijn in deze kleine teams nauwelijks nodig omdat de zorgverleners zelf de afspraken in hun buurt regelen. In de thuiszorg moet de ver doorgeschoten taakdifferentiatie een halt toegeroepen worden. De wijkverpleegkundige komt weer terug. Ook bij de indicatiestelling krijgen zorgprofessionals een grotere rol. Het CIZ vervult de rol van toetsingsautoriteit, blijft complexe gevallen indiceren en wordt betrokken als een 'second opinion' nodig is.

3. Eigen regie en zorg in eigen kring

- **Mantelzorgers en familieleden krijgen een belangrijker rol in de hulpverlening.** Er moet sprake zijn van een warme overdracht en samenwerking tussen de informele en de formele zorg. Formulieren zijn zo eenvoudig, dat ook mantelzorgers die kunnen invullen. We willen voorkomen dat mantelzorgers overbelast raken; daarom krijgen ze toegang tot voldoende informatie, ondersteuning en respijtzorg.
- **Eigen regie; eigen inbreng**. Patiënten en ouderen krijgen meer keuzevrijheid in het bepalen van de zorg die ze nodig hebben. Zij krijgen inzicht in de nota's die voor hun behandeling gestuurd worden naar de zorgverzekeraars en worden nauw betrokken bij beslissingen rond behandelingen: verwachte effectiviteit, risico's en kosten.
- **De zorgspaarloonregeling.** We verwachten dat mensen anticiperen op te verwachten zorgkosten, door alvast te sparen voor de kosten van het ouder worden. Wij faciliteren dat via de zorgspaarloonregeling. Mensen kunnen dan gemakkelijker zelf voorzieningen als woningaanpassingen zoals een traplift of een lager aanrechtblad bekostigen.
- **Zelfhulp en zorg in eigen hand**. Vaak kunnen mensen zelf actief meewerken aan hun herstel (via zelfmanagement en hulp op afstand via bijvoorbeeld internet) en proberen daarbij hun eigen netwerk in te schakelen. Hierbij worden ouderen en zorgbehoevenden met beperkte financiële armslag of een klein sociaal netwerk wel ontzien.
- **De eigen kracht methode.** Bijeenkomsten waarin wordt uitgegaan van de eigen kracht, zoals die al worden gebruikt in de jeugdzorg, kunnen worden uitgebreid naar het terrein van de ouderen- en gehandicaptenzorg.

4. Zorg voor mensen met beperkingen

- **Zorgen dat mensen naar vermogen mee kunnen doen.** Wanneer mensen een ziekte of beperking hebben moet dit zoveel mogelijk worden gecompenseerd zodat iedereen in de samenleving mee kan doen. Een adequate vergoeding voor zittend vervoer hoort hierbij. De overheid draagt zorg voor een wettelijke verankering en adequate financiering van patiënten- en gehandicaptenorganisaties. Tevens moet er ruimte zijn voor kleine en identiteitsgebonden organisaties die een specifieke doelgroep vertegenwoordigen.
- **Verdragsrechtelijke erkenning.** De ChristenUnie wil het VN-verdrag voor rechten van mensen met een beperking zo snel mogelijk ratificeren. Zij krijgen dan meer mogelijkheden om de gelijke behandeling in de praktijk daadwerkelijk af te dwingen als bijvoorbeeld gemeenten hierin achter blijven.

5. Een afgewogen samenstelling van het basispakket

- **Gepast gebruik van middelen en voorzieningen**. Het basispakket kan zo worden ingericht dat gepast gebruik wordt bevorderd. Behandelmethoden waarvan de werkzaamheid niet vaststaat, dure, nieuwe medische technologieën, behandelingen en medicijnen worden niet automatisch in het pakket opgenomen. Geregeld wordt het pakket beoordeeld aan de hand van een beslismodel waarbij de kosten van de behandeling worden afgewogen tegen de verwachte gezondheidswinst. De behandeling van psychiatrische ziekten blijft in het basispakket, maar behandeling van levensproblemen gaat naar het aanvullende pakket. Preventie – zoals dieetadvisering en hulp bij stoppen met roken – en palliatieve zorg worden wel in het basispakket opgenomen.
- **De aanvullende verzekering los verkrijgbaar.** De basisverzekering wordt losgekoppeld van de aanvullende verzekering. Cliënten worden gestimuleerd om kritisch te kijken naar hun aanvullende zorgverzekering en gebruik te maken van de mogelijkheid om deze bij een andere zorgverzekering af te sluiten dan de basisverzekering.

- **Verzekeringsschulden voorkomen.** Om te voorkomen dat mensen lang onverzekerd rondlopen en schulden opbouwen, moet de zorgverzekeraar die verantwoordelijk is binnen vier maanden contact opnemen met mensen die hun verzekering niet betalen om de situatie persoonlijk door te spreken en oplossingen aan te dragen. En als mensen toch in het incassotraject van het CVZ terecht zijn gekomen, wordt de bestuurlijke boete grotendeels omgezet in schuldaflossing.

6. Eigen betalingen en eigen risico naar draagkracht

- **Wel eigen bijdragen, geen stapeling.** Voor verblijfskosten in een ziekenhuis wordt een eigen bijdrage gevraagd. Dit geldt ook voor een bezoek aan de eerste hulpafdeling in het ziekenhuis zonder medische noodzaak. Hulpmiddelen, hulp en woningaanpassingen die horen bij het ouder worden komen vaker voor eigen rekening. De eigen bijdragen voor verpleging, verblijfskosten in het ziekenhuis, zorg, medicijnen, thuishulp en begeleiding mogen de maximale inkomensafhankelijke eigen bijdrage die door het CAK wordt vastgesteld niet overschrijden. Zo wordt een stapeling van eigen bijdragen voorkomen. Deze eigen bijdragen worden zoveel mogelijk geïnd door de zorgverzekeraar.

7. Niet de markt centraal, maar de zorg centraal

- **Wel competitie, geen marktwerking.** In de ziekenhuizen en de curatieve zorg kan competitie op basis van kwaliteit en prijs de betaalbaarheid van de zorg ten goede komen. Marktwerking in de zorg ontspoort echter snel. Omdat dan niet meer de zorg centraal staat, maar geldstromen en verdiensten. Zeker in de eerste lijn, de acute zorg en de langdurige zorg is grote terughoudendheid geboden. Winstuitkeringen van zorgaanbieders aan aandeelhouders passen niet bij het karakter van de zorg.
- **Niet betalen per verrichting, maar op basis van zorg**. Het is in ieders belang te zorgen voor een doelmatige besteding van middelen. In het huidige systeem wordt geld vaak ondoelmatig besteed. Daarom kiest de ChristenUnie voor een andere wijze van financiering. Niet meer op basis van een 'productbenadering' – hoe meer handelingen, hoe meer geld – maar op basis van functiegerichte aanspraken: wat is de toegevoegde waarde van het medisch handelen of hulpmiddel? Beroepsverenigingen van artsen en specialisten kunnen een actieve rol spelen in het terugdringen van overbehandeling en overdiagnostiek, door bijvoorbeeld het aantal doorverwijzingen naar specialisten van huisartsen met elkaar te vergelijken (spiegelinformatie). Prijsvorming kan het beste gebeuren door een combinatie van een open boekhouding en het belonen van kwaliteit.
- **Specialisten in loondienst.** Om dezelfde reden kiezen we ook voor een andere beloningsstructuur van medisch specialisten. Zij komen voortaan in dienst van de ziekenhuizen. Dit hoeft niet ten koste te gaan van de kwaliteit.
- **Gebruikelijke zorg dichtbij; specialismen concentreren.** Door een verbeterde ketenzorg en versterking van de eerste lijn kan de zorg dicht bij de patiënt worden geleverd en een ongewenste toestroom naar de duurdere tweede lijn worden afgeremd. Diagnostiek en behandeling kunnen vaker buiten het ziekenhuis plaatsvinden door huisartsen of verpleegkundigen die zich hebben kunnen specialiseren. Het overnemen van zorg uit de tweede lijn leidt niet tot een korting op het huisartsenbudget, als ten gevolge van deze overname binnen de eerste lijn meer zorg wordt geconsumeerd. Ziekenhuizen en poliklinieken in Nederland kunnen zich specialiseren of in aantal teruggebracht worden om kosten te besparen. Maar kleinere ziekenhuislocaties die essentieel zijn voor de bereikbaarheid van basiszorg en/of acute zorg blijven gehandhaafd. Nazorg van specialistische ziekenhuizen moet in regionale ziekenhuizen plaats kunnen vinden. Ook zorg voor chronisch zieken en ouderen blijft lokaal georganiseerd. Daarbuiten kan meer ruimte worden gelaten aan zorgverzekeraars en zorginstellingen om de zorg beter te organiseren rond de criteria kwaliteit, patiëntveiligheid en doelmatigheid.

8. Een grotere rol voor gemeenten

- **Van verzekering naar voorziening.** Voor de meest kwetsbare mensen in onze samenleving die levenslang en levensbreed een beroep moeten doen op onverzekerbare zorg blijft de AWBZ bestaan. Het is echter veel doelmatiger een flink deel van de op dit moment via de

AWBZ geleverde zorg voortaan in de vorm van een voorziening onder te brengen in de WMO. De gemeenten zijn dan verantwoordelijk voor het leveren van deze zorg. Zij kunnen die zorgvraag samenbrengen met andere voorzieningen, zoals thuiszorg of vervoer. Zo kan met behoud van kwaliteit met minder geld meer zorg aan meer mensen worden verleend. Voor specifieke doelgroepen, zoals ernstig gehandicapten, blijft de aanspraak op AWBZ behouden. Bij de overheveling van zorgtaken naar de gemeenten, krijgen gemeenten voldoende financiële en wettelijke ruimte, want complexe wetgeving en gebrek aan tijd om decentralisaties voor te bereiden zorgen voor een onnodige verhoging van de uitvoeringskosten voor gemeenten.

9. Keuzevrijheid voor zorgvragers

- **Keuzevrijheid voor de soort zorg en keuzevrijheid voor identiteitsgebonden zorg**. De ChristenUnie hecht aan de keuzevrijheid van ouders en zorgvragers om zorg te verkrijgen die past bij hun situatie en levensovertuiging. Daarom wordt het persoonsgebonden budget (pgb) wettelijk geborgd. Oneigenlijk gebruik en fraude worden tegengegaan. Voor nieuwe cliënten wordt het pgb-tarief dat wordt betaald aan hulpverleners gemaximeerd op het tarief dat geldt bij zorg in natura. Het budget wordt niet langer op de bankrekening gestort, maar er komt een trekkingsrecht. Het recht op geestelijk verzorging is gegarandeerd en geldt ook voor mensen die buiten een instelling zorg ontvangen.
- **Meer woonzorgcomplexen en levensloopbestendige woningen**. Wijkgerichte teams van verpleegkundigen en verzorgenden met voldoende armslag kunnen de zorgverlening aan chronisch zieke mensen en kwetsbare ouderen dan goed aan. Waar mogelijk wordt de zorg thuis gegeven. Dit geldt ook voor mensen met psychische aandoeningen. Het is mogelijk om veel meer cliënten in de wijk in plaats van een instelling te helpen. Er blijft echter een keuze mogelijk voor verblijf in een AWBZ-instelling, bijvoorbeeld voor hen die niet de regie over het eigen leven kunnen voeren.

10. Preventie geeft gezondheidswinst en kostenbesparingen

- **Een gezonde levensstijl**. Dat is een belangrijke basisvoorwaarde voor een goede gezondheid en zorgt voor lagere zorguitgaven later. Ook het vroegtijdig opsporen van mensen met een chronische ziekte of aandoening voorkomt veel gezondheidsschade. De ChristenUnie kiest er daarom voor om de versoepeling van het rookverbod terug te draaien en krachtig in te zetten op maatregelen die overgewicht, diabetes en andere leefstijlgerelateerde aandoeningen voorkomen. Onderzoek wijst uit dat hierdoor het gezondheidsverlies dat gepaard gaat met veroudering met een derde kan afnemen. Seksueel welzijn hangt nauw samen met onze algehele gezondheid. In preventiecampagnes en voorlichtingsmateriaal wordt gewezen op het (gezondheids) belang van uitstel van het eerste seksuele contact en het vermijden van wisselende seksuele contacten.
- **De gezondheidszorg meer richten op preventie.** Vaak krijgt alleen de behandeling van een ziekte alle aandacht. En te vaak ontvangen ouderen bij (spoed)opnames ondoelmatige (dure) zorg die eerder de kwaliteit van leven aantast dan verbetert. Maar snel handelen kan veel gezondheidsschade voorkomen. Dan moet wel worden voorzien in methoden om aandoeningen in een vroeg stadium snel op te sporen (vroegdiagnostiek en sneldiagnostiek).
- **Overgewicht aanpakken.** Bijvoorbeeld door het Jongeren Op Gezond Gewicht programma uit te breiden, zodat meer gemeenten zich hierbij kunnen aansluiten. Bedrijven worden gestimuleerd om minder zout, suiker en andere chemische additieven in bewerkte producten te verwerken.

4. Arbeidsmarkt: evenwichtig en toegankelijk

Werken doen we in een samenleving waarin ieder persoon van waarde is en zijn talenten mag ontwikkelen en inzetten in het belang van ons land. Iedereen maakt deel uit van de samenleving. Iedereen kan daar op zijn of haar manier aan bijdragen. Of het via betaald werk is of in de vorm van zorg voor anderen. Of je beperkingen hebt, of denkt zonder beperkingen te zijn.

Zo zou het moeten zijn. Maar zo is het niet. Teveel mensen staan aan de kant en kunnen hun talenten niet kwijt. Er is werkloosheid. Die loopt op in deze crisistijd en snel ook. Jongeren krijgen geen vaste baan, waardoor zij geen zekerheid hebben en geen huis kunnen kopen. De jeugdwerkloosheid groeit en is in delen van Europa zelfs schrikbarend hoog. Veel zzp'ers werken zonder inkomens- of arbeidsongeschiktheidsverzekeringen of pensioenenvoorziening. De grenzen van de 'Flexwet', de Wet flexibiliteit en zekerheid, zijn wel bereikt. Aanpassingen zijn geboden. Mensen met arbeidsbeperkingen ervaren dat op de reguliere arbeidsmarkt lang niet altijd plek voor hen is. Mensen met zorgtaken hebben het niet makkelijk om werk en zorg op een goede manier met elkaar te combineren. Oudere werklozen met veel ervaring moeten vaststellen dat als het er op aankomt weinig werkgevers op die ervaring lijken te wachten. Een groot probleem is dat vooral ook oudere werklozen op de arbeidsmarkt moeten concurreren tegen goedkopere jongere arbeidskrachten uit binnen- en buitenland. Veel oudere werklozen komen hierdoor na ontslag in financiële moeilijkheden omdat ze wel verplichtingen hebben waar ze niet zomaar vanaf kunnen komen.

De arbeidsmarkt is dus uit het lood geslagen. Er is geen evenwicht tussen arbeidsproductiviteit en de inzet van mensen naar hun vermogen. Tussen ouderen en jongeren. Tussen flexibiliteit en zekerheid. Tussen arbeidstaken en zorg. Tussen een betaalde baan en inzet voor anderen in de vorm van vrijwilligerswerk.

Dit alles stelt ons land voor grote uitdagingen. Mensen kunnen niet meer rekenen op zekere banen en vaste contracten gelet op de toenemende globalisering. Maar zij hebben wel behoefte aan zekerheid. Daarom is het belangrijk te investeren in scholing, beroepsvaardigheden en het voortdurend, een beroepsleven lang, vergaren van nieuwe kwaliteiten. Dat vergroot hun kansen en hun weerbaarheid op de arbeidsmarkt.

Daarnaast is het meer dan ooit van belang zowel fiscale maatregelen, sociale zekerheidsregels, als regels voor de arbeidsmarkt mede ten dienste te stellen van bevordering van de werkgelegenheid. Zo kunnen ontslaggelden mede ingezet worden om te kwalificeren voor een nieuwe baan; WW-rechten kunnen gepaard gaan met opleidingsrechten. In een goede mix tussen werkzekerheid en baanzekerheid. Tegelijk is een goed sociaal en financieel vangnet nodig. Een tweedeling tussen degenen die wel mee kunnen doen en degenen die dat – om uiteenlopende redenen – niet kunnen, kan niet aan de orde zijn.

De ChristenUnie wil dat mensen zich in kunnen zetten voor de samenleving. En kijken naar wat mensen (nog) wél kunnen in plaats van wat ze niet kunnen. We willen een goede toegang tot de arbeidsmarkt voor ouderen en een redelijke mate van zekerheid voor jongeren.Daarbij streven we naar balans in de belasting van werknemers gedurende hun levensloop, mede met het oog op een goed evenwicht tussen werk en zorg. Bij dit alles moet gezinnen de ruimte geboden worden om eigen keuzes te maken in de combinatie van arbeid en zorg. Deze uitdagingen gaan we op de volgende manier aan.

Werken aan werk

- **Samen kom je verder.** We zoeken de samenwerking met de sociale partners (werkgevers en werknemersorganisaties) om samen vanuit ieders eigen verantwoordelijkheid wegen te zoeken uit de crisis.

- **Werken wordt sneller lonend.** Dat doen we door lasten op arbeid te verlagen.
- **Voor wat hoort wat.** Als je een uitkering krijgt, verwachten we – als je daartoe in staat bent - ook een tegenprestatie voor de samenleving.

- **Solidariteit komt van twee kanten.** Wie misbruik maakt van voorzieningen, wie fraudeert of niet wil werken als dat wel kan, mag worden uitgesloten van uitkeringsrechten.
- **We zijn langer gezond, dus werken we langer.** Daartoe gaat de pensioengerechtigde leeftijd in stappen omhoog naar – uiteindelijk – 67 jaar in 2023. Vanaf dat moment is de levensverwachting het ijkpunt.
- **Loonmatiging leidt tot meer werk.** Daarom is het beter een tijdje pas op de plaats te maken. Van een herstellende economie kunnen we vervolgens allemaal profiteren.
- **Meer werken loont.** Als je dit doet door langer te werken, verbetert dit ook de arbeidsproductiviteit. Als iedereen enkele vrije dagen inlevert, neemt die al met 1 procent toe.
- **Van baanzekerheid naar werkzekerheid.** Daarom brengen we de verantwoordelijkheid van de werkgever om te investeren in scholing en vaardigheden en de verantwoordelijkheid van de werknemer om te blijven leren met elkaar in verband. Daartoe wordt ook geïnvesteerd in een leeftijdsbewust personeelsbeleid, wat bijdraagt aan fitte mensen ook op latere leeftijd. Werknemers krijgen een talentenbudget, dat zij ook bij een nieuwe baan kunnen meenemen.
- **Van baan naar baan.** Overeenkomstig het Maasland Model zijn werkgever en werknemer bij boventalligheid in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor het vinden van een nieuwe baan. Dit zorgt dat een werknemer niet in de WW komt en dit zorgt er ook voor dat een werkgever zich verantwoordelijk blijft voelen voor de werknemer die hij ontslaat. De werkgever houdt deze verantwoordelijkheid maximaal een jaar.

Werken aan evenwicht tussen flexibiliteit en zekerheid

- **Met meer werken inkomen sparen voor als er minder werk is.** Daarom komt er een ‘flexibele werktijdenrekening’ om, zoals in Duitsland, in economisch goede tijden voor een bedrijf extra uren te werken. Het aldus apart gezette spaartegoed kan in tijden van laagconjunctuur of werkloosheid gebruikt worden om korter werken of inkomensverlies aan te vullen. Wordt de werknemer toch ontslagen, dan blijft een eventueel positief saldo ter beschikking van de werknemer.
- **Werk gaat voor inkomen.** Daarom wordt het makkelijker om op bedrijfsniveau overeen te komen tijdelijk een deel van het loon in te leveren, al dan niet in combinatie met korter werken, zodat werk behouden blijft.
- **We moeten af van zwart werk.** De regeling persoonlijke dienstverlening wordt verder vrijgegeven (geen minimumloon; geen opgave voor belastingdienst). Ook werk in ‘kleine baantjes’ moet veel gemakkelijker worden. Wie daarom als – bijvoorbeeld – huishoudster 8 uren of minder werkt, hoeft geen loon- en inkomstenbelasting te betalen en ook geen premies. Fraude wordt streng bestraft.
- **Meer zekerheid voor flexwerkers.** Daarom wordt het voor zzp’ers mogelijk, als zij ten minste drie jaren hebben gewerkt en er vooruitzicht is op een volgend jaar werk, zich in te kopen in een arbeidspool die de komende vijf jaren werk garandeert. Inkoop in de pool geeft een minimum aan sociale zekerheidsrechten en de mogelijkheid van collectieve pensioenopbouw. De pool wordt uit de sociale premies gefinancierd. Werkgevers krijgen premiekortingen indien zij werknemers uit de pool in dienst nemen. Dit geeft kansen aan mensen die met de handen werken, maar ook aan academici die projectmatig onderzoekswerk doen.

Kansen en zekerheid bieden aan jongeren

Niet thuis zitten, maar werken. Met 100.000 jongeren tot 25 jaar werkloos is het tijd voor een deltaplan jeugdwerkloosheid. Daarom neemt de ChristenUnie de volgende maatregelen:

- **Jongeren krijgen kansen, ook op vaste contracten.** Daarom zullen ook flexibele contracten op enig moment omgezet moeten worden in contracten met meer vastigheid. Dat gebeurt wat ons betreft door tijdelijke contracten bij dezelfde werkgever in duur te laten oplopen. De tweede duurt ten minste een half jaar langer dan de eerste; de derde duurt ten minste een jaar langer dan de tweede.
- **Goed onderwijs als lange termijn investering**. Onderwijs is veel meer dan een voorbereiding op de arbeidsmarkt, maar goed onderwijs staat wel aan de basis van een goed functionerende arbeidsmarkt. Daarom bezuinigen wij daarop niet.

- **Leren van elkaar.** Wij investeren in 10.000 extra meester-gezel-plaatsen in de zorg, het onderwijs, ambachtelijke beroepen en de veiligheid. Hier combineren jongeren werk en opleiding.
- **We investeren in de vakmensen voor de toekomst.** Vakopleidingen worden verbeterd; in veel meer sectoren wordt het stelsel van de beroepsbegeleidende leerweg ingevoerd in combinatie met relevante MBO-opleidingen.
- **Goede vaklui zijn er nooit genoeg.** Vakopleidingen met goede arbeidsmarktkansen worden goedkoper dan andere opleidingen.
- **Begeleiding, ook als je geen uitkering hebt.** Niet-uitkeringsgerechtigde jongeren tot 27 jaar willen we ook ondersteunen bij het vinden van werk.
- **Kleine banen zonder regels.** De regeling kleine banen wordt geherintroduceerd.

De WW hervormen en toch de positie van oudere werknemers verbeteren

- **Loonkosten oudere werknemers naar beneden brengen.** Daarom worden de werkgeverslasten voor 55-plussers substantieel verlaagd. In aanvulling daarop komt er voor werkgevers een no risk-polis oudere werknemers. Dit vermindert de kosten voor loondoorbetaling bij ziekte.
- **Hogere ontslagvergoedingen; uitbetaling in termijnen.** Mede in samenhang met het Maasland Model willen wij hogere maximale vergoedingen mogelijk maken dan de halfjaars loonsom die in het Lenteakkoord is voorzien. Een hogere vergoeding is mogelijk wanneer die in termijnen wordt uitbetaald. Als binnen de termijnperiode een baan wordt gevonden, wordt het restant als premie verdeeld over werkgever en werknemer. Zo hebben zij er beiden voordeel bij als die nieuwe baan snel gevonden wordt.
- **Opbouw van WW-rechten iets verlengen.** De opbouw van WW-rechten wordt bepaald op driekwart maand per gewerkt jaar. Daar staat tegenover dat wanneer een WW-gerechtigde tijdens de uitkeringsperiode start met een andere, kleinere baan, de verrekening met de WW-uitkering plaatsvindt op basis van het daadwerkelijk verdiende loon in plaats van de gewerkte uren. Zo gaat ook in dat geval werken lonen. Bij het aanvaarden van minder betaald werk blijven ‘oude’ WW-rechten van kracht tot het einde van de duur van de oorspronkelijke uitkering.
- **Werken na je pensioen? Natuurlijk!** Belemmeringen die verhinderen dat mensen die dat graag willen, kunnen doorwerken na de pensioengerechtigde leeftijd worden weggenomen. Dat kan ook in deeltijd. Of vooral om vaardigheden door te geven aan jongeren.
- **Niet zomaar kiezen voor buitenlandse werkzoekenden omdat dat goedkoper is.** We willen primair kansen geven aan Nederlandse werkzoekenden van oudere leeftijd om aan het werk te blijven. Als ze toch ontslagen worden bieden we kansen om weer werk te vinden.
- **Soms is het beter met minder genoegen te nemen.** Het wordt daarom mogelijk met wederzijds goedvinden van werkgever en werknemer bij verminderde productiviteit van de werknemer de arbeidsvoorwaarden aan te passen.

Een betere positie voor mensen met arbeidsbeperkingen

- **Wie kan werken, krijgt kansen.** Ook als je arbeidsbeperkingen hebt. Ook in gewone banen. De Wet werken naar vermogen kan helpen, maar niet als het aantal beschermde plaatsen te veel wordt beperkt en te weinig geld, onder ander voor begeleiding, beschikbaar is. We vragen bedrijven mee te werken om mensen kansen te geven. Maar we zadelen werkgevers niet op met (administratieve) rompslomp. Zij moeten er daarom altijd voor kunnen kiezen mensen met arbeidsbeperkingen in detachering aan te nemen. Bedrijven die daar geen kans toe zien, betalen meer premies om daarmee werkaanpassingen en meerkosten van werkgevers die mensen met een beperking in dienst nemen te vergoeden. Werkgevers krijgen een duurzaamheidsbonus, als de mensen die een arbeidsplek hebben gekregen na vijf jaren nog steeds in dienst zijn.

- **Sociaal verantwoord ondernemen mag lonen.** Er komt daarom een aparte (fiscale) status voor ondernemingen met een maatschappelijke doelstelling die voor 80 procent gericht is op het tewerkstellen van mensen met een beperking. Startende sociale ondernemers kunnen gebruikmaken van een laagdrempelige Borgstelling MKB.

- **Werk mag lonen**. Als je regulier werk verricht, maar gelet op je arbeidsbeperking een lagere productiviteit hebt, krijg je een loonkostensubsidie tot minimaal het wettelijk minimumloon (WML). Dit maakt het mogelijk om ook, al is het beperkt, te werken aan pensioenopbouw.
- **De overheid geeft het goede voorbeeld.** Bij de aanbesteding van overheidsopdrachten worden in contracten afspraken gemaakt over de inzet van het aantal mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (social return prestatieladder).
- **Soms is hulp en begeleiding meer dan welkom.** Baanbegeleiders (jobcoaches, buddy's) kunnen de positie van jongeren met een arbeidsbeperking in het onderwijs en op de werkvloer verbeteren. Zij kunnen ook helpen bij het starten van een eigen bedrijf. Als baanbegeleiders kunnen ervaren werknemers met kwaliteiten om mensen te begeleiden functioneren, maar ook bijvoorbeeld ouders die zelf de jobcoaching voor hun kind gaan doen.
- **Onderwijs en beperkingen gaan goed samen.** Met wat aanpassingen en soms wat meer tijd. Dat moet kunnen. Studerende jongeren met arbeidsbeperkingen kunnen daarom rekenen op een maatwerkaanpak voor de studiefinanciering en kansen op promotie en aanstellingen tot Assistent in Opleiding (AIO) in deeltijd.

5. Woningmarkt: gezond en rechtvaardig

Onze woningmarkt is ziek. En dat merkt de burger aan zijn of haar (dubbele) woonlasten en het huis dat maar niet wordt verkocht, de ondernemer aan zijn dalende omzet en de overheid aan haar huishoudboekje. De slecht functionerende woningmarkt hangt de Nederlandse economie als een molensteen om de hals.

De woningmarkt werkt door de vele ingrepen van de overheid ronduit slecht, zowel de koop- als de huurmarkt. Bovendien is door de ongelimiteerde hypotheekrenteaftrek, de hoge grondkosten, door het accepteren van hypotheekvormen waarbij het mogelijk werd geheel of voor een deel aflossingsvrij te kunnen lenen en door het rekening houden met twee inkomens bij het maximaal te lenen bedrag, de huizenprijs enorm gestegen, met name in de decennia voor de kredietcrisis. Veel gezinnen zijn overladen met hypotheekschulden. Vaak voor een groot deel in een aflossingsvrije vorm, waardoor de renteaftrek maximaal blijft en de hypotheekschuld onverminderd hoog. Voor veel mensen die de afgelopen jaren voor het eerst een huis hebben gekocht, is die schuld ook nog eens hoger dan de actuele waarde van hun huis. Daarnaast is het, ondanks de huizenprijsdaling de afgelopen jaren, voor starters nog altijd moeilijk een woning te bemachtigen. Banken lenen minder makkelijk geld uit, koopwoningen zijn nog altijd duur en een betaalbare huurwoning is moeilijk te krijgen.

De ChristenUnie pleit voor broodnodige verandering en duidelijkheid. Het woningmarktbeleid moet beter, rechtvaardiger en minder kostbaar worden. *Beter*, want de woningmarkt werkt niet goed. *Rechtvaardiger*, want de hoogste inkomensgroepen profiteren buitenproportioneel van de hypotheekrenteaftrek, terwijl starters te weinig kansen hebben op een eigen dak boven hun hoofd. *Minder kostbaar*, want de uitgaven (misgelopen inkomsten) aan met name de hypotheekrenteaftrek lopen de spuigaten uit. De afgelopen jaren heeft de ChristenUnie - met een niet aflatend pleidooi voor gezonde hervormingen, met een initiatiefwet en met afspraken in het Lenteakkoord - een leidende rol gespeeld bij het op gang brengen van de noodzakelijke hervorming van de woningmarkt.

Voor de ChristenUnie is het belangrijk dat het rijksgeld dat in de woningmarkt gestoken wordt, ten goede komt aan de oorspronkelijke doelen, namelijk het ondersteunen van huurders met lagere inkomens en het bevorderen van eigen woningbezit. De ChristenUnie heft daarom in haar voorstellen niet het onderscheid tussen koop en huur op, zoals in het op zich zeer prijzenswaardige woonakkoord 4.0. Met huren is niets mis, integendeel; maar het is om meerdere redenen verstandig om bezitsvorming te stimuleren. Argumenten daarvoor zijn bijvoorbeeld de kwaliteit van de leefomgeving en sociale samenhang.

Dat de woningmarkt moet worden hervormd, staat buiten kijf, maar daarmee is het nog geen pijnloos proces. Daarom geldt voor de ChristenUnie dat:

- Wijzigingen behoedzaam en geleidelijk worden doorgevoerd. Anders gezegd: de weg is net zo belangrijk als de bestemming.
- Mensen voor wie het moeilijk is om huisvesting te bekostigen, zoals starters en huiseigenaren met restschuldproblematiek, een extra steuntje in de rug krijgen.
- De baten van de overheidsstimulering van het eigen woningbezit evenwichtiger worden verdeeld over hogere en lagere inkomensgroepen.
- Hypotheekschulden moeten worden afgelost.
- De overheid haar greep op de woningmarkt vermindert, zodat deze weer beter gaat functioneren en weer in beweging komt.

De ChristenUnie bepleit de volgende tien maatregelen op weg naar een gezonde woningmarkt:

Koop

1. **Bij lenen hoort aflossen.** Hoewel logischerwijs bij lenen aflossen hoort, zijn in het huidige systeem van hypotheekrenteaftrek lenen en aflossen van elkaar losgeraakt. De ChristenUnie wil dat hypotheekschulden gedurende de looptijd worden afgelost en is daarom voorstander van een systeem waarin een annuïtaire belastingaftrek gedurende 30 jaar (de looptijd van een hypothecaire lening) wordt gehanteerd. Dit voorstel van onder andere de ChristenUnie is in

het Lenteakkoord' doorgevoerd, waarbij is afgesproken dat deze maatregel gaat gelden voor nieuwe gevallen. Dat betekent dat vooral starters hierdoor worden geraakt. Vandaar dat de ChristenUnie starters tegemoet wil komen (zie onder). Met deze maatregel is een forse eerste stap gezet, maar er is meer nodig.

2. **Maximaal aftrekbare hypotheekschuld.** De hypotheekschuld die in aanmerking komt voor renteaftrek wordt gemaximeerd. Om de gevolgen voor de woningmarkt te beperken, wordt het maximum geleidelijk verlaagd tot €750.000 de komende kabinetsperiode en vervolgens in jaarlijkse stappen naar €500.000. Daarnaast pleit de ChristenUnie, om overkredietering te voorkomen, voor een hypotheekschuld die niet hoger is dan 100 procent van de waarde van de woning. In het Lenteakkoord is afgesproken dat deze zogenaamde Loan-to-Value ratio geleidelijk wordt verlaagd van 106 procent in 2013 met 1 procent per jaar naar 100 procent in 2018.
3. **Eigen woning naar box 3 en op termijn iedereen 30 procent hypotheekrenteaftrek.** De eigen woning zit in belastingbox 1, de 'arbeidsinkomstenbox', maar hoort naar zijn aard thuis in box 3, de 'vermogensbox'. De ChristenUnie wil de eigen woning dan ook op termijn naar box 3 verplaatsen, waarbij de hypotheekschuld niet hoeft te worden gesaldeerd met de andere vermogenscomponenten in box 3. Wanneer de aftrekbare hypotheekrente lager is dan de vermogensrendementsheffing voor de eigen woning vindt geen bijtelling van het positieve saldo plaats. Het eigenwoningforfait verdwijnt en daarvoor in de plaats komt de vermogensrendementsheffing voor de eigen woning op een zodanig wijze dat geen lastenverzwaring optreedt. En de hypotheekrente wordt voor iedereen aftrekbaar tegen 30 procent, het belastingpercentage van box 3.
   Om zonder schokken de eigen woning naar box 3 te kunnen verplaatsen, wordt de hypotheekrenteaftrek eerst geleidelijk beperkt. De komende vijf jaar wordt het maximale aftrektarief in stapjes van 2 procent afgebouwd van 52 naar 42 procent, het tarief van de derde schijf. Vervolgens wordt gedurende twaalf jaar de hypotheekrenteaftrek in jaarlijkse stapjes van 1 procent afgebouwd naar een voor ieder gelijk aftrektarief van 30 procent.
4. **Kansen voor starters.** Starters mogen niet de dupe van deze maatregelen worden. Daarom wil de ChristenUnie de overdrachtsbelasting voor starters geheel schrappen. Daarnaast wil de ChristenUnie bevorderen dat ouders of andere familieleden meer dan nu belastingvrije schenkingen kunnen doen aan starters in verband met de aanschaf van een eigen woning of het vervroegd aflossen van hypotheekschulden.
5. **Restschulden wegwerken.** Veel twintigers en dertigers hebben een hypotheekschuld die (veel) hoger is dan de waarde van hun huis. De ChristenUnie wil dat banken en verzekeraars geen boeterente in rekening brengen bij huiseigenaren die hun hypotheek willen oversluiten dan wel vervroegd willen aflossen.
   De ChristenUnie wil in beginsel geen hypotheekschulden toestaan die hoger zijn dan de woningwaarde (zie 2). Maar aangezien er op dit moment sprake is van een omvangrijke en groeiende restschuldproblematiek, pleit de ChristenUnie ervoor dat huiseigenaren met een hogere hypotheekschuld dan de woningwaarde (bijvoorbeeld 130 procent) de mogelijkheid krijgen hun hypotheek over te sluiten op dit 'te hoge' percentage, waarna ze vervolgens wel worden verplicht te gaan aflossen. Door het aanvankelijk meefinancieren van de restschuld, wordt voorkomen dat deze eigenaren gedwongen blijven wonen waar ze nu wonen, terwijl geleidelijk toch een gezonde financiële situatie wordt gecreëerd.
   Voorts wil de ChristenUnie het mogelijk maken het werknemersdeel van de pensioenpremie - indien door de werknemer gewenst - niet in te zetten voor pensioenopbouw, maar voor aflossing van de hypotheekschuld. Ten slotte maakt de ChristenUnie het mogelijk dat eventuele kapitaalverzekeringen en -rekeningen zonder fiscale gevolgen kunnen worden aangewend voor aflossing van een hypotheekschuld.

Huur

1. **Huren geleidelijk marktconform.** De huurmarkt functioneert zo mogelijk nog slechter dan de koopmarkt. Om het gat tussen sociale en particuliere huur te dichten, scheefwonen aan te pakken en de doorstroming te bevorderen is ingrijpen nodig. Daarom wordt de maximale huurprijs voor sociale huurwoningen geleidelijk marktconform gemaakt (4,5 procent van de WOZ-waarde) uitgaande van maximaal 2 procent extra huurstijging per jaar boven inflatie volgens de huursombenadering (gemiddelde huurstijging berekend per corporatie).
2. **Huurtoeslag stijgt mee.** Ter compensatie van deze huurstijging worden zowel de huurtoeslag als de inkomensgrens voor de huurtoeslag verhoogd. Om een inkomensval te

voorkomen neemt de huurtoeslag geleidelijker af bij een hoger inkomen. Ook de huurbeschermingsgrens (die blijft bestaan, zolang de huren nog niet marktconform zijn) wordt voor nieuwe huurcontracten evenredig verhoogd.
De inkomenstoets voor en de uitvoering van de huurtoeslag gebeurt door de fiscus waardoor huurders, behoudens het moment van woningtoewijzing, geen inkomensgegevens hoeven te verstrekken aan de verhuurder.

3. **Financiering hogere huurtoeslag.** De verhoging van de huurtoeslag wordt gefinancierd door een heffing bij de corporaties, die deze heffing kunnen betalen uit de extra huurinkomsten. Omdat minder mensen in een voor hun inkomen te goedkoop huis wonen, zijn de extra huuropbrengsten hoger dan de extra huurtoeslag. Dat biedt corporaties extra investeringsruimte voor nieuwbouw, herstructurering, onderhoud en verduurzaming van de woningvoorraad in dorpen en steden. Investeringen die hard nodig zijn om de stilgevallen woningbouwproductie weer op gang te brengen.
4. **Een woning die bij je past.** De huurtoeslag moet geen verkapte objectsubsidie worden. Corporaties worden gestimuleerd om huurders passend en dus niet te duur te huisvesten.Nederland zet zich in om de door de EU opgelegde inkomensgrens voor woningtoewijzing af te schaffen of in ieder geval te verhogen. Nu komen te veel mensen niet meer in aanmerking voor een sociale huurwoning. Zodra de huren marktconform zijn kan deze inkomensgrens vervallen.
5. **Stimuleren koop.** De ChristenUnie wil het kopen van de huurwoning stimuleren, maar het introduceren van een kooprecht voor de huurder gaat te ver en druist in tegen het eigendomsrecht van de corporatie. Wel worden huurkoopconstructies gestimuleerd, zoals een vrijwillige koopoptie in contracten voor nieuwe huurders.

6. Economie: groen en sterk

Nederland is een ondernemend land en groot in de internationale handel. Nederland heeft zijn sterke economie te danken aan onze ondernemers: van mondiaal opererende multinationals tot kleine zelfstandigen. Ondernemingen zijn belangrijk voor het nationaal inkomen, voor werkgelegenheid, voor product- en procesinnovatie en vanwege hun maatschappelijke waarde. Iedereen profiteert van een sterk bedrijfsleven. In een gezonde economie doet iedereen mee en nemen ook werknemers hun verantwoordelijkheid.

Maar ook ondernemers hebben last van de schuldencrisis en economische neergang en steeds meer werknemers komen op straat te staan. De ChristenUnie kiest daarom voor de korte termijn onder meer voor een aantal tijdelijke crisismaatregelen en voor het verbeteren van de kredietverlening. Maar om op de lange termijn sterker uit de crisis te komen is meer nodig en moeten de oorzaken van de crisis worden aangepakt. De ChristenUnie is doordrongen van het besef dat we als samenleving een kans verspillen als we klakkeloos overgaan tot de orde van de dag. Te vaak heeft alleen het eigen financiële belang centraal gestaan, in plaats van het gemeenschappelijk belang. Een belang dat verder reikt dan alleen maximalisatie van winst. Van de overheid, de financiële wereld, het bedrijfsleven, werknemers en de burger in zijn of haar rol als consument mag gevraagd worden lessen te trekken uit de crisis waar we nu middenin zitten. Iedereen draagt op zijn of haar terrein een eigen verantwoordelijkheid. Wegschuilen achter de rug en verantwoordelijkheid van een ander kan niet en is ongewenst.

Het belangrijkste antwoord op de verschillende actuele crises en de veelal mondiale vraagstukken is duurzaamheid. Een gezonde economie is een duurzame economie. Duurzaam houdt in dat we kiezen voor kwaliteit van leven voor ieder mens en de aarde, nu en in de toekomst. Dat vraagt bezinning op fundamentele waarden en bezinning op onze werkelijke behoeften. Dat geldt in het privéleven, in het bedrijfsleven en bij het vaststellen van overheidsbeleid. In het christelijk-sociale denken staan verantwoordelijk beheer van de schepping en onderlinge solidariteit centraal. De mens leeft niet voor zichzelf. Economische groei is geen doel op zich, maar een middel. Bedrijven gaan zorgvuldig om met grondstoffen en productiemiddelen, zodat er geen verspilling is en geen schade aan mens en milieu. Ook werknemers nemen daarin hun verantwoordelijkheid.

Een duurzame economie betekent ook solidariteit tussen generaties. De ChristenUnie wil onze kinderen en kleinkinderen niet opzadelen met de grote schulden die de afgelopen jaren zijn gemaakt. De ChristenUnie kiest daarom voor duurzame overheidsfinanciën. Niet alleen op korte termijn, maar ook op lange termijn. De ChristenUnie kiest daarnaast ook voor gezonde private financiën, door het bevorderen van aflossen en sparen. Ook het bankwezen moet flinke stappen zetten op weg naar een gezondere verhouding tussen eigen en vreemd vermogen.

De ChristenUnie toont de ambitie om Nederland tot de meest duurzame en innovatieve economie van Europa te maken. Dat vergt aanhoudende inzet voor een gunstig vestigings- en investeringsklimaat, positionering van Nederland als internationaal logistiek centrum, investeren in onderwijs en duurzame innovatie, kortere en snellere procedures met weinig administratieve rompslomp en ruimte scheppen voor een economische orde waarin maatschappelijke belangen intrinsiek verankerd zijn en ondernemingen kunnen bloeien.

Voor een duurzame en innovatieve economie, een economie die groen en sterk is, zijn een aantal stevige veranderingen en beleidswijzigingen nodig. Deze worden beschreven in de navolgende hoofdstukken. De ChristenUnie bepleit onder meer:

- **Minder regels en meer ruimte voor ondernemers, boeren en vissers.**
- **Bevorderen bedrijfsinvesteringen, ondernemerschap en innovatie.**
- **Lagere lasten op ondernemen en werken en hogere lasten op vervuilende productie en consumptie.**
- **Solide overheidsfinanciën, gezonde private financiën** en dus het bevorderen van aflossen en sparen en **betrouwbare banken**.
- **Hervormingen in de arbeidsmarkt, pensioenen, woningmarkt en zorg** om publieke voorzieningen betaalbaar te houden en de economie te versterken.

- **Verduurzaming van de bouw, de mobiliteit en de energievoorziening.**

Ruimte voor ondernemen

De ChristenUnie kiest voor:

- **Tijdelijke crisismaatregelen**, zoals een verlaging van het BTW-tarief in de bouw.
- **Een langjarig industriebeleid**.
- **Een sterk MKB**, door het schrappen van regels, het verbeteren van kredietverlening en betalingsverkeer, het versnellen van vergunningstrajecten en toegankelijker maken van aanbestedingen van de overheid voor het MKB.
- **Ruimte voor boeren en vissers.**
- **Investeren in innovatie.**
- **Maatschappelijk verantwoord ondernemen.**

Ruimte voor ondernemers

Nederland is een ondernemend land én een ondernemersland. Ons kleine land is groot in de internationale handel. Nederland heeft zijn sterke economie te danken aan onze ondernemers. Iedereen profiteert van een sterk bedrijfsleven. De ChristenUnie zet zich daarom in voor meer ruimte, minder regels en meer kansen voor ondernemers in het algemeen en het midden- en kleinbedrijf (MKB) in het bijzonder.

Crisismaatregelen en betere kredietverlening

Door de recessie zijn veel bedrijven in de problemen gekomen: de Europese schuldencrisis heeft effect op het vertrouwen en de export. Zonder investeringen geen economische groei. De toegang van ondernemers tot krediet is al sinds het begin van de economische crisis onder de maat. Banken wentelen teveel de schade af op ondernemers die de crisis niet veroorzaakt hebben. Vanuit hun maatschappelijke rol moeten banken ondernemers beter ondersteunen en begeleiden bij hun activiteiten. Tegelijkertijd moet de overheid tijdelijk een actieve rol pakken om de kredietverlening weer op gang te brengen. De ChristenUnie wil de crisis te lijf gaan met hervormingen op lange termijn en impulsen voor bedrijfsleven en werkgelegenheid op korte termijn. De ChristenUnie kiest voor:

- **Lage BTW.** Een tijdelijke verlaging van de BTW in de bouwsector naar 6 procent.
- **Ruimere afschrijvingsmogelijkheden.** Een tijdelijke invoering van de willekeurige afschrijving, zodat investeringen fiscaal versneld afgeschreven kunnen worden. Hiermee kan de fiscale winst worden gedrukt, waardoor ondernemers enige lucht krijgen en nieuwe orders kunnen aannemen.
- **Betere kredietverstrekking.** Het faciliteren van kredietverstrekking door bestaande garantieregelingen voort te zetten en waar nodig uit te breiden voor kleine ondernemingen.
- **Pensioenfondsen die investeren in Nederland.** Het stimuleren dat de middelen van institutionele beleggers, zoals pensioenfondsen, meer worden ingezet ten behoeve van de nationale economie.

Industrie

Nederland kent een aantal belangrijke industrieën, zoals de scheepsbouw, metaal, biochemie en petrochemische industrie. Deze industrieën leveren veel werkgelegenheid op, ook in de hele toeleveringsketen. De Nederlandse industriesector opereert in een wereldwijde markt en richt zich niet alleen op de Nederlandse en Europese markt, maar ook steeds meer op opkomende markten. Nederland kan de concurrentie met het buitenland aan, vanwege onze ligging, innovatiekracht,

rechtszekerheid, efficiency en onze betrouwbare productie. Op deze sterke punten kunnen we verder bouwen. De ChristenUnie kiest voor:

- **Langjarig industriebeleid.** Een langjarig industriebeleid met aandacht voor infrastructuur, concurrentiekracht, instroom en kwaliteit van technisch onderwijs en innovatie. Dankzij publieke en private investeringen in innovatie gaan we de recessie te lijf én bereiken we maatschappelijke meerwaarde.
- **Gelijk Europees speelveld.** Een gelijk speelveld in Europa. Europese regels over concurrentie en staatssteun worden geregeld omzeild en geschonden door EU-lidstaten. Nederland maakt zich er hard voor dat deze praktijken worden gestopt, bijvoorbeeld door deze praktijken voor het Europese Hof van Justitie in Luxemburg te brengen.

Midden- en kleinbedrijf (MKB)

Het midden- en kleinbedrijf (MKB) is de motor van onze economie. Zes op de tien werknemers is werkzaam in het MKB. Het MKB vormt de basis van het ondernemerschap in Nederland. Na 2009 heeft Nederland in 2012 opnieuw te kampen met een recessie. Het MKB ondervindt de harde gevolgen. Bedrijven gaan failliet, werknemers moeten worden ontslagen en de afname van orders en consumentenaankopen hebben directe gevolgen voor zelfstandigen en hun gezinnen.

Nederlandse MKB'ers werken hard, zijn vernieuwend en voelen zich verantwoordelijk voor de onderneming, hun werknemers en de omgeving. Succesvol ondernemen moet niet geremd, maar beloond worden. Daarom moeten kredietverlening en betalingsverkeer verbeteren, worden regels geschrapt, vergunningstrajecten sneller en aanbestedingen van de overheid toegankelijker voor het MKB. Het MKB bestaat voor een zeer groot deel uit BV's. Zelfs van kleine ondernemingen met 5-10 werknemers is de helft een BV. De ChristenUnie wil daarom bij alle maatregelen die het MKB stimuleren ook nadrukkelijk de BV's betrekken. De ChristenUnie kiest voor:

- **Lagere lasten.** Toegankelijkheid van fiscale regelingen voor het MKB. Het verder integreren van de zelfstandigenaftrek in de MKB-winstvrijstelling. Er komt een basisvrijstellingsbedrag met daarboven een winstafhankelijk bedrag. En de lastendruk wordt verminderd door verplichtingen voor de overheid af te schaffen of aan te passen naar ondernemersgrootte. Zo moet de verplichting om mee te werken aan de CBS-enquête en de daar aan gekoppelde boete worden afgeschaft. Kleine BV's krijgen vergelijkbare fiscale voordelen als eenmanszaken en VOF's.

- **Verdubbeling innovatiefonds MKB.** Meer innovatie in het MKB, door het bevorderen van lerende MKB-netwerken en meer toegang voor het MKB tot fiscale faciliteiten en financiering om te innoveren. Het innovatiefonds MKB+ wordt verdubbeld als duw in de rug voor risicovolle innovatie. Doordat dit revolverende fonds zichzelf voor een groot deel kan financieren, biedt het langjarige zekerheid voor ondernemers.

- **Kansen voor MKB bij overheidsaanbestedingen.** Meer mogelijkheden voor het MKB om mee te doen aan overheidsaanbestedingen: minder papierwerk, minder clustering van opdrachten en geen onnodig zware gunningseisen. Op initiatief van de ChristenUnie is de nieuwe Aanbestedingswet op deze onderwerpen gewijzigd.
- **Overheden die snel betalen.** Een overheid die ondernemers niet frustreert, maar motiveert. De overheid moet haar rekeningen binnen 30 dagen betalen. De ChristenUnie heeft met succes gepleit voor de invoer van een 'vertragingsrente' voor overheden als de 30-dagentermijn wordt overschreden.
- **Internationalisering.** Het MKB wordt ondersteund in de internationalisering, vooral ook naar landen buiten Europa.
- **Verbeteren van de positie van ondernemers in schuldsanering of met faillissement.** De ChristenUnie verbetert de positie van gefailleerden en onder bewindgestelden en de belangenbehartiging van hun zaken.
- **Kansen voor kleine winkeliers.** Het verbeteren van de positie van kleine winkeliers, onder meer door de aanpak van winkelcriminaliteit en een goed winkellocatiebeleid. Ook moet

misbruik van de renovatiebepaling worden aangepakt, zodat winkeliers niet ten onrechte met huurverhoging of huurbeëindiging te maken krijgen.

Zzp'ers

Zelfstandigen zonder personeel hebben een belangrijk aandeel in de Nederlandse economie. Zzp'ers zijn professioneel, flexibel en innovatief en verwerven met deze competenties hun plek op de markt. Toch wordt in het beleid nog niet specifiek rekening gehouden met deze groep. Er moet door de overheid oog en aandacht zijn voor de zzp'ers. Pensioenopbouw, het afsluiten van collectieve verzekeringen en scholing door zzp'ers worden beter gefaciliteerd.

Sneller en beter beslissen met minder regels

Voor een slagvaardige economie is het van belang procedures sneller en beter te maken, met minder administratieve rompslomp. Als regels alleen belemmeren, in plaats van belangen te dienen, dan worden ze geschrapt. Op het gebied van infrastructuur, wonen en ruimte moet de insteek van de Crisis- en Herstelwet worden gevolgd. Ondernemers moeten niet dwarsgezeten worden met onnodige of zware vergunningentrajecten, teveel verplichte enquêtes of vergaande welstandseisen. Hiernaast moet de cultuur rondom subsidieregels veranderen naar een cultuur waarin het bieden van vertrouwen en kansen centraal staat en controle achteraf plaatsvindt. De ChristenUnie kiest voor:

- **Vertrouwen in ondernemers.** Het op hoofdlijnen vooraf toetsen van subsidieaanvragen en pas achteraf meer gedetailleerd controleren daarvan. Hiernaast wordt het aantal ondernemerssubsidies door middel van samenvoeging sterk beperkt.
- **Minder regels.** Het voortzetten van de Commissie Regeldruk Bedrijven, waarbij het kabinet de commissievoorstellen zal gaan voorzien van een duidelijke motivatie waarom een voorstel wel of niet wordt overgenomen.

Ruimte voor boeren en vissers

De ChristenUnie heeft hart voor boeren en vissers. Het zijn hardwerkende ondernemers die zorgen voor de productie van gezond en goed voedsel. Het gaat hierbij om sectoren die naar hun aard een nauwe relatie met de schepping hebben. Een spannende relatie en soms ook een spanningsvolle relatie. De ChristenUnie biedt ruimte aan boeren en vissers en zet daarbij in op een sterke, duurzame en innovatieve land- en tuinbouw en visserij. De ChristenUnie draagt innovatieve vormen van landbouw – precisielandbouw en biologische landbouw – een warm hart toe.

Land- en tuinbouw

De Nederlandse land- en tuinbouw is toonaangevend in de wereld en levert een belangrijke bijdrage aan onze economie. Dat willen we graag zo houden. Een toekomstbestendige agrarische sector heeft een gezonde economische basis, is medekoploper op het gebied van innovatie, dierenwelzijn, energie en milieu en draagt bij aan behoud van natuur en landschap. Om dat te bereiken is het de uitdaging beter te gaan produceren met gebruikmaking van minder kunstmest en bestrijdingsmiddelen, op een energie-efficiënte wijze en met minder uitstoot van emissies. Innovatieve vormen van landbouw, zoals precisielandbouw en biologische landbouw, zijn daarbij belangrijk. Verder biedt regionalisering van de voedselproductie, binnen Nederland en op de schaal van Noordwest-Europa, kansen voor het beter verbinden van producent en consument en wordt daarmee de milieudruk verminderd.

Belangrijke uitgangspunten van de ChristenUnie voor het beleid zijn:

- Bevorderen van regionale en duurzame voedselzekerheid in de wereld.
- Waarborgen van voedselveiligheid.
- Respecteren van de aard en het welzijn van het dier.
- Reële beloning voor boeren.

- Behoud van landschap en platteland(scultuur) en van milieu en biodiversiteit.

De ChristenUnie ziet daarom in Nederland graag een levensvatbare en duurzame landbouw met kwalitatief goede producten, waarbij gezonde gezinsbedrijven een centrale rol vervullen. De markt daagt boeren uit om te ondernemen, te innoveren en te concurreren. Belangrijk is dat boeren daartoe de ruimte krijgen en dat consumenten een eerlijke prijs betalen, waarin milieukosten zijn verrekend. Tegelijk schiet de benadering van de landbouw als een gewone marktsector te kort. Het streven naar regionale voedselzekerheid op basis van een duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen en het duurzame beheer van grond, mineralen, dieren en planten vragen om beleid van de overheid.

Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)

De ChristenUnie is altijd terughoudend geweest ten aanzien van verdere liberalisering van het landbouwbeleid. Dit dwingt boeren meer dan ooit tot het produceren tegen zo laag mogelijke kosten. Daardoor komt de zorg voor milieu, dierenwelzijn en landschap in het gedrang en wordt verdere schaalvergroting noodzakelijk. Daarom is het ook van belang dat we in de intensieve veehouderij niet overhaast afscheid nemen van een reguleringssysteem als dierrechten. Een dergelijk systeem hebben we nodig, zolang er nog geen evenwicht op de mestmarkt is bereikt.

Het Europese landbouwbeleid, waarin zaken rondom de marktordening van grote delen van de Europese landbouw zijn geregeld, wordt met het oog op de periode 2014-2020 hervormd. Bij deze hervorming is het wat betreft de ChristenUnie van belang dat vooruitgang wordt geboekt met betrekking tot de verduurzaming van de landbouw, voedselzekerheid en rechtvaardige handel. De plannen die voorliggen moeten beter, bijvoorbeeld door te kiezen voor:

- **Actief producerende boeren.** Het GLB richt zich primair op boeren die zich bezighouden met voedselproductie. Agrarisch natuurbeheer is een nevenactiviteit en wordt betaald uit de middelen voor vergroening of uit de tweede pijler.
- **Geleidelijker herverdeling van GLB-middelen.** In de voorliggende voorstellen worden de Nederlandse boeren onevenredig hard geraakt. De herverdeling van financiële middelen over de lidstaten wordt geleidelijker doorgevoerd.
- **Een verstandige hectarepremie.** De directe inkomensondersteuning, die gebaseerd gaat worden op een premie per hectare (flat rate), wordt geleidelijk ingevoerd. Het voorstel om een hectarepremie in te voeren is op zich een goed voorstel dat aansluit bij het principe van grondgebonden landbouw. Invoering hiervan betekent ook dat een goede overgangsregeling nodig is voor de intensieve melkveehouderij, vleeskalverhouderij en zetmeelaardappelteelt.
- **Een flexibel keuzemenu voor vergroening.** Betalingen aan boeren in het kader van vergroening worden niet alleen gekoppeld aan omgevingsmaatregelen, maar ook aan dierenwelzijn, weidegang, duurzame stallen en precisielandbouw.
- **Aftopping van de inkomenssteun.** Het maximale steunbedrag per boerenbedrijf wordt verlaagd. Hierdoor kan de basispremie voor kleinere boerenbedrijven omhoog. Zo komt het geld terecht bij de boeren die de steun het meest nodig hebben, en niet bij de boeren met de meeste grond.

Daarnaast pleit de ChristenUnie voor:

- **Gelijk speelveld.** De mogelijkheid om binnen de Wereldhandelsorganisatie (WTO) eisen te stellen aan import ten aanzien van duurzaamheid en dierenwelzijn. Als binnen Europa bepaalde minimumstandaarden gelden op het gebied van milieu en dierenwelzijn, terwijl die standaarden op de wereldmarkt lager liggen, kunnen onze boeren niet op een gelijk speelveld concurreren. De tariefmuren op de Europese markt mogen niet worden aangewend om import die voldoet aan de minimumstandaarden op oneigenlijke gronden tegen te houden.

- **Sterke glastuinbouw.** Het greenportbeleid, waarin wordt gefocust op een aantal sterke glastuinbouwgebieden, wordt onverminderd voortgezet. De glastuinbouw is een belangrijke groene energieproducent geworden. Ook op het gebied van innovatie en voedselkwaliteit zijn grote stappen gezet. De overheid biedt in haar beleid en regelgeving ruimte voor het voortzetten hiervan.

Veehouderij

De veehouderij in Nederland ontwikkelt zich steeds meer richting een intensieve, niet grondgebonden sector met de daarbij behorende mestproblematiek en import van veevoer van ver buiten Europa. Tegelijk groeit het maatschappelijk ongemak over het toenemend aantal dieren in een klein land als het onze. Dus kiest de ChristenUnie voor:

- **Grondgebondenheid en regionalisering.** Grondgebondenheid en regionale productie van veevoer wordt gestimuleerd. Soja die wordt geïmporteerd, moet voldoen aan duurzaamheidscriteria. Regionale (nutriënten)kringlopen worden zo veel mogelijk gesloten. Transparante informatie over de productiewijze richting de consument is noodzakelijk voor maatschappelijke acceptatie en draagvlak.
- **Lagere milieudruk.** De veehouderij verkleint de milieudruk door gebruik te maken van nieuwe stalontwerpen en de best beschikbare technieken voor de gecombineerde reductie van fijn stof, ammoniak, methaan, stikstof en CO_2.
- **Energie-efficiëntie.** De overheid stimuleert dat de landbouw energieleverancier wordt in plaats van grootverbruiker.
- **Spelregels voor stallen.** Risico's voor de volksgezondheid worden beheerst door beperkingen te stellen aan nieuwbouw en uitbreidingen van stallen. Stallen mogen niet meer dan één bouwlaag hebben en het bouwblok mag niet groter worden dan 1,5 ha (inclusief groen). Provincies hebben de mogelijkheid om ontheffing te verlenen tot maximaal 2,5 ha. Dit geldt voor landbouwontwikkelingsgebieden, of voor situaties waarbij schaalvergroting hand in hand gaat met extra prestaties op het gebied van landschap, milieu, dierenwelzijn en/of volksgezondheid.
- **Minder antibioticagebruik.** Het antibioticagebruik is duidelijk op de weg terug. Deze lijn wordt krachtig voortgezet, zodat er een einde komt aan preventief gebruik van antibiotica in de veeteelt. Ook wordt niet langer antibiotica in een te grote groep dieren gebruikt.
- **Oplossen problemen perceelsregistratie.** De ChristenUnie wil dat de problemen met Dienst Regelingen met betrekking tot perceelsregistratie worden opgelost vanuit het uitgangspunt: grond is grond.

Dierenwelzijn

De ChristenUnie ziet dieren als schepselen van God. Uitgangspunt is een ambitieuze, maar haalbare basisnormering voor dierenwelzijn door de overheid. De plus op wettelijke eisen voor dierenwelzijn komt vanuit de markt, zodat vraag, aanbod en prijs bij elkaar komen en de boer betaald wordt voor de extra eisen van de consument. De ChristenUnie kiest voor:

- **Diervriendelijke innovatie.** De overheid stimuleert innovaties en investeringen voor verbetering van dierenwelzijn, zowel qua stal(inrichting), behandeling als foklijnen. Focus voor innovatie komende jaren is verbetering van het dierenwelzijn die hand in hand gaat met verlaging van de milieudruk.
- **Dierenwelzijn in heel Europa.** Nederland behoort qua dierenwelzijn tot de Europese kopgroep. De overheid zet in op het verhogen van de Europese standaarden, zodat de Nederlandse prestaties algemene normen worden. De consument wordt via goede labeling gestimuleerd tot duurzame en diervriendelijke aankopen.
- **Beperking diertransport.** Diertransport wordt beperkt tot een maximum van 500 kilometer of acht uur, vanwege dierenwelzijn en risicovermindering van verspreiding van dierziekten.

GGO en kwekersrecht

De ChristenUnie staat kritisch tegenover de toepassing van genetisch gemodificeerde organismen (ggo's). De ChristenUnie kiest voor:

- **Maatschappelijk verantwoord afwegingskader.** Een breed afwegingskader voor import en teelt van ggo's wordt ontwikkeld met aandacht voor het doel van het ggo, de veiligheid voor mens, dier en milieu, sociaal-economische gevolgen van ggo's en alternatievenonderzoek.

- **Keuzevrijheid.** Consument en producent behouden keuzevrijheid. EU-lidstaten krijgen het recht om teelt op eigen bodem te weren.
- **Herstel kwekersrecht.** Er komt meer ruimte voor nieuwe technieken die geen inbreuk maken op de soorteigenheid van planten. Klassieke veredeling is hierbij belangrijk. De balans tussen kwekersrecht en het octrooirecht wordt hersteld, zodat innovatie en ontwikkeling in plantveredeling niet wordt belemmerd.

Visserij

De ChristenUnie gaat voor een goede toekomst voor zowel de Noordzeevisserij als de binnenvisserij. Tegelijk zijn we bezorgd over de druk op onze eeuwenoude visserij en de dalende visstanden. Lichtpunt is dat de bestanden van de voor Nederland belangrijke commerciële vissoorten tong, schol, kabeljauw, haring, makreel en garnalen een positieve trend vertonen. Het is een bewijs dat goed beheer positief kan bijdragen aan de visstand.

Verduurzaming moet plaatsvinden in internationale context. Het (Europese) visserijbeleid dient gericht te zijn op het scheppen van stabiele randvoorwaarden en volop in te zetten op een gelijk speelveld als het gaat om handhaving. De Nederlandse werkwijze kan hiervoor als voorbeeld dienen. De eigen verantwoordelijkheid en kennis van de beroepsgroep dient een belangrijke rol in de inrichting van het Europese visserijbeleid te vervullen. En op dit punt schiet dat visserijbeleid ernstig tekort, met meer dan 1.000 Brusselse geboden en verboden.

De ChristenUnie kiest voor:

- **Een duurzame vloot.** Het Masterplan Duurzame Visserij (MDV) is binnen vijf jaar gerealiseerd, met steun vanuit het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij. De kottervloot vaart dan duurzaam en rendabel en heeft een goede marktpositie in Nederland, vanwege goede samenwerking in de visserijketen en een positieve onderscheiding van de wildgevangen Noordzeevis op de Europese markt.
- **Certificaten duurzame vangst.** Binnen vier jaar zijn alle schepen MSC gecertificeerd. De overheid ondersteunt indien nodig bij certificering.
- **Een goede verhouding tussen visserij en natuur.** Meerjarige beheerplannen worden opgesteld voor een duurzame exploitatie van de zee. Visserijsector en wetenschap werken samen in bestandsopnamen en het opstellen van beheerplannen.
- **Minder (Europese) regels**. Bij visquota wordt meer rekening gehouden met soorten die vaak samen worden gevangen (geassocieerde bestanden) en er wordt meer verantwoordelijkheid gelegd bij de regionale beheergroepen. De administratieve lasten van Natura 2000 wetgeving voor vissers moeten omlaag door onder meer het schrappen van de omgekeerde bewijslast voor ondernemers, waardoor met name voor de IJsselmeervisserij grote knelpunten zijn ontstaan. Visserijwetgeving en de provinciale kaders van de Natuurbeschermingswet dienen te worden geharmoniseerd.
- **Minder bijvangsten, geen aanlandplicht.** De visserij dient gericht te zijn op het terugdringen van de bijvangsten. Bijvangst is echter nooit helemaal te voorkomen. Een aanlandplicht werkt onnodig kostenverhogend. Daarom moet maximaal worden ingezet op verbetering van vistechnieken en preventie.
- **Internationaal samenwerken.** Nederland blijft zich sterk maken voor een internationale samenwerking op het gebied van visserijbeheer, bescherming van de traditionele visgebieden van ontwikkelingslanden, een verbod op de walvisvangst en een algeheel verbod op het gebruik van drijfnetten.
- **Sluiten van visgebieden niet gewenst.** Bij de planning van windmolenparken op zee moet rekening gehouden worden met de belangen van de vissers.

- **Duurzame vistuigen.** De pulsvisserij lijkt een goed alternatief voor de traditionele bodemvisserij. Doorontwikkeling en onderzoek naar de effecten zijn nodig, maar vaststaat dat deze methodiek goed scoort door selectiviteit, minder bodemcontact en lager brandstofverbruik. Deze visserijmethodiek dient in Europa zo snel mogelijk te worden vrijgegeven voor algemeen gebruik als alternatief voor de boomkorvisserij.

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

Bedrijven die verantwoord ondernemen hebben oog voor het belang van de samenleving op korte en lange termijn en voor rechtvaardige verhoudingen wereldwijd. De ChristenUnie wil een gelijk speelveld voor verantwoorde producten. De recent herziene OESO-richtlijnen vragen van overheden en bedrijven om onder meer kinderarbeid uit de gehele productieketen te weren en een leefbaar loon te betalen aan werknemers in productielanden. Voor consumenten moet duidelijk zijn hoe producten tot stand zijn gekomen, zodat zij een verantwoorde keus kunnen maken. Daarnaast moet onderzoek worden gedaan naar de mogelijkheden om fiscale instrumenten, accijnzen, en schaarsterechten in te zetten om MVO te stimuleren.

Ondanks armoede en ondervoeding groeit de voedselexport van arme landen naar rijke(re) landen en stroomt geld en waarde weg uit deze landen. De vrije markt heeft hier geen antwoord op omdat aanbod zoekt naar de meest koopkrachtige vraag. Helaas maken kinderarbeid en schending van mensenrechten nog te vaak onderdeel uit van de productieketens. De WTO-akkoorden leggen onacceptabele beperkingen op aan het stellen van maatschappelijk verantwoorde eisen aan producten en diensten.

Sociale rechtvaardigheid en zorg voor de schepping zijn kernwaarden voor de ChristenUnie. De normen van ethisch verantwoord leven beperken zich niet tot ons privéleven, maar strekken zich uit over ons leven als burger, consument, werknemer en ondernemer. Bedrijven ondernemen menswaardig en milieubewust en zijn het vertrouwen van hun klanten waard.

De ChristenUnie kiest voor:

- **Het betrekken van de omgang met mensenrechten bij de evaluatie van handelsovereenkomsten en subsidieregelingen.**
- **Het uitgangspunt dat bedrijven die van overheidssteun gebruikmaken, de OESO-normen onderschrijven en naleven**. Bedrijven worden uitgesloten van overheidssteun en aanbestedingen, als zij geen actie ondernemen om mensenrechtenschendingen, zoals kinder- en dwangarbeid, in de productieketen te voorkomen.
- **Eerlijke toegang tot recht en genoegdoening voor slachtoffers van mensenrechtenschendingen** via een rechtsbijstandfonds en versterking van de rechtsorde in landen waar mensenrechten worden geschonden.
- **De productie van betaalbaar voedsel voor armen als onderdeel van internationale MVO-overeenkomsten**.
- **Heldere codes betreffende de (internationale) zorgplicht en rapportageplicht van bedrijven op het gebied van arbeid, mensenrechten, milieu en eerlijke handelspraktijken**. Wettelijke regelgeving van deze zorgplicht als een sector onredelijk lang geen stappen onderneemt of als er een grote groep van achterblijvers is.
- **Een omgekeerde bewijslast**: betrekt een ondernemer grondstoffen of producten uit een sterk verdachte regio, dan kan de overheid eisen dat de ondernemer aantoont dat het de keten op orde heeft.
- **Het ondersteunen van de voortgang op het gebied van MVO**, door innovatief inkoopbeleid van de overheid via een agentschap Duurzaam Inkopen.
- **Eerlijke producten tegen eerlijke prijzen in de schappen van de winkels**, door duurzame en sociale waarden waar mogelijk in de prijs van de producten te verwerken.
- **Het zichtbaar maken van de geschiedenis van de producten** op het gebied van duurzaamheid en sociale impact traceerbaar en zichtbaar maken, zodat de consument een eerlijke keuze kan maken.
- **Producten uit de winkels weren waarvan de productie in strijd is met internationale afspraken op het gebied van mensenrechten, kinderarbeid of milieubelasting**.

Voor de zondagsrust

Arbeid kan niet bestaan zonder rust. Vanuit onze christelijke overtuiging is de zondag een daarvoor gegeven en aangewezen dag, zoals ook vastgelegd in de Winkeltijdenwet. Toch komt er meer en meer druk te staan op ondernemers en werknemers om op zondag te werken. Het argument dat

winkelen ook ontspanning is, wordt daarbij vaak genoemd. Maar voor de ontspanning van de één levert de ander een inspanning. Kleine ondernemers komen steeds meer in de verdrukking als zij gedwongen worden om op zondag te werken, omdat zij het personeel niet hebben om zeven dagen per week open te zijn. Een collectieve rustdag doet een samenleving goed. Het biedt, naast de mogelijkheid van kerkgang, tijd voor gezin en sociale relaties. In een economie waarin langer moet worden doorgewerkt is de verhouding tussen arbeid en rust zeer belangrijk. De ChristenUnie staat voor de zondagsrust. Op zondag wordt niemand gedwongen om te werken of de winkel te openen. De Winkeltijdenwet en Arbeidstijdenwet worden strikt gehandhaafd.

Innovatie en onderzoek

Onderzoek, innovatie en kennisontwikkeling zijn van vitaal belang voor Nederland als kenniseconomie. Innovatie is de sleutel tot duurzame groei van de Nederlandse economie en het versterken van onze concurrentiepositie. Innovatie biedt ons ook nieuwe mogelijkheden om maatschappelijke problemen aan te pakken en te werken aan duurzame productie of betere gezondheidszorg.

Nederland moet niet in alles willen excelleren maar zich concentreren op een selectief aantal innovatiegebieden die vanuit economische en duurzaamheidoptiek kansrijk zijn om volop in te investeren. Het topsectorenbeleid wordt voortgezet. Door gericht te investeren kunnen kennisinstellingen fundamenteel en radicaal innovatief onderzoek doen. Het Nederlandse MKB is bovendien een wereldwijde speler in baanbrekende innovaties.

Tegelijkertijd moet er oog zijn voor de keerzijde van technieken. Zo kan de privacy in het geding zijn, maar kan er ook sprake zijn van nieuwe vormen van afwenteling of overlast. Het uitgangspunt is dat techniek ten dienste moet staan van mensen en mensen niet ten dienste staan van techniek.

De ChristenUnie kiest voor:

- **Het van de grond krijgen van onderzoek en innovatie.** Het stimuleren van private onderzoek- en ontwikkelingsinvesteringen door fiscale aftrekmogelijkheden voor innovatie te koppelen aan private O&O-uitgaven. Door de beginfase van onderzoek te stimuleren, kan het risico voor bedrijven teruggedrongen worden.
- **Stimulering innovatie in het MKB.** Het handhaven van de WBSO-subsidie, die heel effectief is gebleken voor het MKB. Omdat de WBSO is bedoeld om nieuw O&O te stimuleren en niet om kosten te drukken van multinationals, wordt het plafond in de WBSO verlaagd. De ChristenUnie wil de samenwerking tussen onderzoeksinstellingen en MKB binnen de EU faciliteren en bestaande hindernissen in de financiering van internationale samenwerking wegnemen.

Kennistoepassing en arbeidsmarkt

Hoewel het in tijden van laagconjunctuur niet meteen zichtbaar is, zijn de dreigende tekorten op de arbeidsmarkt zorgwekkend. De beschikbaarheid van goed opgeleide medewerkers is bepalend voor de omzetgroei van een onderneming. De overheid moet ervoor zorgen dat onderwijs en arbeidsmarkt elkaar op alle niveaus vinden. Ook is het nodig om meer in te zetten op de ontwikkeling van toponderzoekers van eigen bodem. De ChristenUnie kiest voor:

- **Het flexibiliseren van de regeling voor kennismigranten** om meer maatwerk te kunnen leveren.
- **Het stimuleren van regionale verbinding tussen bedrijven en onderwijsinstellingen**.
- **Een aantrekkelijk investeringsklimaat** voor buitenlandse technologische bedrijven en investeringen.
- **Een innovatieagenda** die tot stand komt in nauw overleg met technologiebedrijven.
- **Investeren in laboratoriumonderzoek en internationaal onderscheidende onderzoekscentra**.

Toezicht op banken en bedrijfsleven

Bedrijven en banken zijn van groot belang voor economische ontwikkeling, werkgelegenheid en innovatie. Het bedrijfsleven heeft bovendien direct invloed op natuur en milieu, op de samenleving en op het consumentenvertrouwen in de economie. Via zelfregulering maken bedrijven zelf al afspraken over een positieve aanwending van deze invloed, onder andere via de Corporate Governance Code. Tegelijkertijd moet de overheid randvoorwaarden scheppen waarbinnen ondernemingen opereren. Dit geldt in het bijzonder voor sectoren die een algemene nutsfunctie vervullen, zoals banken, pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen. Van deze organisaties mag extra zorgvuldigheid en transparantie richting de samenleving worden verwacht.

De financiële en economische crisis heeft echter pijnlijk duidelijk gemaakt dat er fundamentele tekortkomingen in ons huidige economische systeem bestaan. Zo zijn er perverse prikkels die risicovol korte termijnbeleid aanmoedigen, in plaats van verstandig langetermijnbeleid. In de jacht naar steeds meer geld en bezit, ook van klanten, werden te complexe producten bedacht en verkocht, terwijl het toezicht daar niet op inspeelde. De banken die wél op eigen benen zijn blijven staan in de crisis, kenmerken zich door strikte risicoafwegingen en goede interne controlemechanismen, waarbij geen sprake is van exorbitante bonussen. Deze uitgangspunten moeten dan ook de basis vormen voor een nieuw kader van verantwoord economisch handelen.

Toezicht

In een verantwoord economisch systeem is het toezicht op orde. Omdat Nederland onderdeel uitmaakt van een monetaire unie dient het toezicht op banken in Europese afstemming tussen de verschillende nationale toezichthouders plaats te vinden. Voor de Nederlandse belastingbetaler levert dit een stabieler en beter gecontroleerd systeem op.

De boetes die de AFM oplegt zijn minimaal en allesbehalve pijnlijk voor de bedrijven die ze krijgen. Hooguit wordt er schade geleden op het gebied van reputatie. Nu veel consumenten thuis via internet of via tussenpersonen een hypotheek afsluiten, is het belangrijk dat het toezicht op de intermediairs en andere aanbieders scherper wordt. Mensen moeten beschermd worden.

De ChristenUnie kiest voor:

- **Hogere boetes.** Het verhogen van boetes die in het kader van de uitoefening van financieel toezicht kunnen worden opgelegd.
- **Scherper toezicht.** Het verscherpen van het toezicht op de zorgplicht waaraan financiële instellingen zich moeten houden.

Beloningsbeleid voor toezichthouders

Veel zorginstellingen, woningcorporaties en onderwijsinstellingen volgen bepalingen rondom bestuur en toezicht. Dit leidt in veel gevallen tot een ‘titelinflatie’: de functie van een bestuurder wijzigt niet substantieel, het salaris wel. Bedrijven moeten transparant zijn over hun beloningsgebouw en hierover jaarlijks verslag doen in hun financieel jaarverslag.

Van commissarissen in de financiële sector mag ten aanzien van hun expertise meer verwacht worden dan tot op heden het geval was. Daarom pleit de ChristenUnie in navolging van de commissie Maas voor invoering van de Bankeneed, wordt de variabele beloning van bankbestuurders voor minimaal 50 procent gekoppeld aan niet-financiële doelstellingen, en de totale variabele beloning beperkt tot maximaal een kwart van het vaste jaarsalaris.

In overleg met het Nederlands centrum voor directeuren en commissarissen wordt een actieplan opgesteld om te werken aan kwaliteitsbevordering van bestuurders en commissarissen. Publiekprivate instellingen houden vast aan de ‘Balkenendenorm’.

Risico

Voor de financiële stabiliteit van Nederland is het van belang dat er stabiele systeembanken zijn die stabiele geldstromen garanderen. Negatieve gevolgen van investeringen met een hoog risico mogen daarom niet gedragen worden door systeemproducten: laat het risico daar waar het hoort. Het kan niet zo zijn dat risicovolle producten het systeemdeel van de bank omver kunnen werpen. De ChristenUnie kiest voor:

- **Betere solvabiliteit.** Het mogelijk verhogen van de solvabiliteitsnorm om hoge risico's niet door systeemproducten te laten dragen. Naarmate een bank meer risico's loopt, zal de solvabiliteitsnorm hoger moeten zijn.
- **Een toekomstvast depositogarantiestelsel.** Het herzien van het depositogarantiestelsel. Banken met een hoger risicoprofiel of een lagere rating dragen meer bij aan het garantiestelsel dan banken met een laag risicoprofiel of een hoge rating. Deze bijdrage wordt gekoppeld aan het totale leen- en spaarportfolio. De garantie wordt verlaagd naar 50.000 euro.

Solide financiën en solidaire belastingen

De ChristenUnie kiest voor:

- Onze kinderen en kleinkinderen en dus voor **solide** en **houdbare overheidsfinanciën**.
- **Uitgaven die structureel niet hoger zijn dan de inkomsten** en dus gestaag op weg naar begrotingsevenwicht.
- **Fundamentele hervormingen in de arbeidsmarkt, pensioenen, woningmarkt** en **zorg** om publieke voorzieningen betaalbaar te houden en de economie te versterken.
- **Gezonde private financiën** en dus voor **aflossen** en **sparen** en niet voor het bevorderen van schulden.
- Een **betrouwbaar financieel stelsel** en het beëindigen van de perverse bonuscultuur.
- Een **eerlijk, gezinsvriendelijk, groen** en **eenvoudig belastingstelsel**.

Solide overheidsfinanciën

Geld is een middel, geen doel. Maar wel een middel waar heel zorgvuldig mee moet worden omgegaan. Zeker met belastinggeld. En wat in het klein voor een huishouden geldt, geldt evenzeer in het groot voor het huishouden van de overheid. Langere tijd meer uitgeven dan er binnenkomt leidt tot een ongezonde financiële situatie en op de lange duur wordt de financiële situatie zelfs onhoudbaar. Als de kredietcrisis en de daarop volgende schuldencrisis iets pijnlijk duidelijk heeft gemaakt, is het dat wel.

De ChristenUnie staat voor een samenleving waarin we naar elkaar omzien. Voor solidariteit tussen arm en rijk, tussen ziek en gezond, maar ook tussen de huidige generatie en de toekomstige generaties. De ChristenUnie wil onze kinderen en kleinkinderen niet opzadelen met de grote schulden die de afgelopen jaren zijn gemaakt.

De ChristenUnie kiest daarom voor solide overheidsfinanciën. Niet alleen op korte termijn, maar ook op lange termijn moeten de overheidsfinanciën houdbaar zijn. Dat betekent dat uitgavenposten die veel sneller toenemen dan de groei van de economie en/of een steeds groter deel gaan uitmaken van het bruto binnenlands product, zoals de zorg en de pensioenen, hervormd moeten worden, zodat de zorg en de pensioenen betaalbaar blijven en er ruimte blijft om te investeren in bijvoorbeeld het onderwijs.

De ChristenUnie kiest daarnaast voor gezonde private financiën. De financiële situatie van de overheid is op dit moment niet gezond, maar die van veel gezinnen en zeker van de banken is ronduit ongezond. Ons land is daarmee kwetsbaar voor een volgende bankencrisis en verdergaande

huizenprijsdalingen. Het decennialang bevorderen van hypotheekschulden via de ongelimiteerde hypotheekrenteaftrek heeft, naast tot hoge huizenprijzen, ook tot een gigantische nationale hypotheekschuld geleid. De ChristenUnie kiest daarom voor het bevorderen van aflossen en sparen. Ook het bankwezen moet flinke stappen zetten op weg naar een gezondere verhouding tussen eigen en vreemd vermogen.

- **Vastberaden naar begrotingsevenwicht.** De ChristenUnie zal met haar voorstellen de komende kabinetsperiode toewerken naar structureel begrotingsevenwicht, te beginnen met een maximaal tekort van 3 procent in 2013. Er staat ons, na de inspanningen van de afgelopen tijd, nog een grote en ingrijpende bezuinigingsopgave te wachten. De ChristenUnie streeft daarbij naar een weloverwogen mix van stevige bezuinigingen op de uitgaven, investeringen en een verantwoorde lastenontwikkeling. Daarnaast wil de ChristenUnie investeringen die de economie versterken en verduurzamen ontzien, zoals investeringen in onderwijs, onderzoek, innovatie, infrastructuur en dammen, duinen en dijken die het mogelijk maken dat we veilig in ons land kunnen blijven wonen en werken.
- **Voor de verandering: arbeidsmarkt, pensioenen, woningmarkt en zorg.** Om de pensioenen en de zorg ook in de toekomst betaalbaar te houden, om de woningmarkt weer beter te laten functioneren en de arbeidsmarkt weer toegankelijk te maken voor jong en oud en om de in de laatste jaren toegenomen greep van de overheid op de economie te verminderen kiest de ChristenUnie voor hervormingen.
  Zo gaat de AOW-leeftijd conform de afspraak in het Lenteakkoord de komende jaren geleidelijk omhoog via 66 in 2019 naar 67 in 2023 en ontwikkelt deze zich vervolgens in lijn met de levensverwachting. De hervormingen zullen geleidelijk worden doorgevoerd, zodat een ieder zich erop kan voorbereiden. De hervormingen dragen deels ook al bij aan het terugdringen van het tekort de komende kabinetsperiode, maar vooral wordt de houdbaarheid van de overheidsfinanciën erdoor verbeterd.
- **Strikte begrotingsregels.** De ChristenUnie hecht aan handhaving van de spelregels voor de rijksbegroting, zoals die de afgelopen decennia zijn ontwikkeld (trendmatig begrotingsbeleid, scheiding uitgaven en inkomsten, werking van de automatische stabilisatoren). De ChristenUnie wil uitgaan van een behoedzaam scenario. En mocht het EMU-saldo zich onverhoopt toch negatiever ontwikkelen dan in het afgesproken saldopad, dan dient bij een negatieve afwijking van 1 procentpunt of meer aanvullend te worden ingegrepen. De invulling van deze ingreep dient tijdens de kabinetsformatie globaal te worden bepaald, zodat eindeloze en soms vruchteloze onderhandelingen tijdens de kabinetsperiode worden voorkomen.
- **Betrouwbare banken.** Banken hebben een belangrijke maatschappelijke functie en dienen dus bij uitstek maatschappelijk verantwoord te ondernemen en het belang van hun klanten voorop te zetten.
  De financiële sector moet weer een toonbeeld van degelijkheid worden. Daarvoor is nodig dat veel evenwichtiger wordt omgegaan met risico's en dat bonussen effectief aan banden worden gelegd, bijvoorbeeld door ze te maximeren en de fiscale aftrekbaarheid van salariëring te beperken tot het vaste deel van het salaris en het variabele deel – met name de bonussen – daarvan uit te sluiten (zie voor andere voorstellen over het beloningsbeleid bij banken en het toezicht op banken hoofdstuk 5).
  De ChristenUnie wil strengere eisen aan banken opleggen dan 'Basel III' (dat is een set afspraken over met name de kapitaalseisen aan banken). De eigen vermogenspositie van veel banken is onvoldoende om nieuwe schokken te kunnen opvangen. Daarom moet de zogenoemde 'core tier one capital ratio' van een bank niet slechts 7 procent bedragen, zoals 'Basel III' eist, maar veeleer het dubbele. Daarnaast dienen banken transparanter te worden over hun financiële situatie. Zo zouden staatsleningen op de balansen realistischer gewaardeerd moeten worden, bijvoorbeeld tegen marktkoersen, zodat mogelijke tekorten direct zichtbaar worden.
- **Leren van het verleden: geen nieuwe kredietbubbel.** Tijdens de krediet- en de daarop volgende schuldencrisis zijn de korte rentes door onder andere de Europese Centrale Bank extreem verlaagd. Hiermee is geld erg goedkoop geworden en wordt het maken van schulden bevorderd. Juist dit beleid heeft tot de crisis geleid. De ChristenUnie vreest dat geld te lang goedkoop wordt gehouden, waardoor de kiem voor een volgende crisis weer is gelegd. Dit moet worden voorkomen.

Solidair belastingstelsel

Belasting betalen vinden we misschien niet leuk, maar het is wel noodzakelijk. De overheid mag via belastingheffing de middelen innen die ze nodig heeft voor het uitvoeren van publieke taken. Denk aan salarissen in onderwijs, zorg, politie, de krijgsmacht, aan het aanleggen en onderhouden van infrastructuur en de openbare ruimte, het beschermen van ons land tegen het water, de kosten van het openbaar bestuur, enzovoorts. Burgers mogen van de overheid daarbij verwachten dat de overheid zuinig en efficiënt omgaat met belastinggeld en dit besteedt in het algemeen belang.

Het huidige belastingstelsel is complex en zit niet helemaal samenhangend in elkaar. Vereenvoudigen is dus het devies. Daarbij moet niet worden vergeten dat belastingheffing grote sturende economische en inkomenspolitieke effecten heeft en tevens een effectief instrument is om gewenste keuzes te stimuleren en ongewenst gedrag te ontmoedigen.

De ChristenUnie kiest voor een belastingstelsel waarbij geldt dat:

1. Belasting op inkomen wordt geheven naar draagkracht. Zo draagt ieder naar vermogen bij aan de bekostiging van publieke taken.
2. De belastingen meer dan nu gezins- en familievriendelijk zijn. Bij belastingheffing dient rekening te worden gehouden met de gezinssituatie en de gezinsomvang en moet zoveel mogelijk de feitelijke draagkracht per huishouden in aanmerking worden genomen. Als dat weer meer dan nu gebeurt, gaan de lasten voor veel gezinnen omlaag.
3. De belastingen op arbeid omlaag gaan en ondernemerschap wordt gestimuleerd. Belastingen zijn een effectief middel om arbeid en ondernemerschap te stimuleren (zie voor de voorstellen van de ChristenUnie hoofdstuk 5).
4. Groene keuzes worden gestimuleerd. Milieukosten moeten zoveel mogelijk tot uitdrukking komen in de prijzen van producten. De belastingvergroening wordt daarom voortgezet, waarbij de overheid niet alleen milieuonvriendelijk gedrag ontmoedigt, maar ook milieuvriendelijk gedrag stimuleert. Ter illustratie van het grote effect dat fiscale stimulering kan hebben, kan de fiscaal gedreven verduurzaming van de automobiliteit worden genoemd.
5. Het stelsel eenvoudiger en robuuster wordt. Door de vele heffingskortingen en aftrekposten enerzijds en toeslagen anderzijds is het huidige stelsel te complex geworden. Een voor burgers, bedrijven en Belastingdienst robuuster stelsel maakt tevens een effectievere aanpak van belastingontduiking en fraude mogelijk.

- **Belastingvrij bestaansminimum voor gezinnen met jonge kinderen.** Hoe jonger de kinderen hoe gezins- en kindvriendelijker het beleid volgens de ChristenUnie dient te zijn. Daarom dient de overheid het bestaansminimum voor gezinnen met jonge kinderen vrij te laten van belastingheffing. De overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting wordt voor hen hersteld.
- **Het maken van schulden tegengaan en aflossen, sparen en de opbouw van eigen vermogen bevorderen.** De ChristenUnie moedigt mensen aan spaarzaam te zijn. Jongeren moeten weer kunnen sparen zonder dat de ouders daarover belasting hoeven te betalen. Daarom voert de ChristenUnie het door het kabinet afgeschafte heffingvrije vermogen voor minderjarige kinderen weer in.
  Huiseigenaren worden gestimuleerd om hypotheekschulden af te lossen (zie verder de paragraaf over de hervorming van de woningmarkt).
  Voor bedrijven moet de behandeling van eigen vermogen en vreemd vermogen meer worden gelijkgetrokken. De ingezette beperking van de aftrekbaarheid van rentekosten voor bedrijven die met relatief veel vreemd vermogen zijn gefinancierd wordt verder uitgebouwd.
- **Betaal de echte prijs.** Producten en diensten die een relatief grote ‘ecologische voetafdruk’ hebben, zoals vlees, worden ondergebracht in het hoge BTW-tarief (zie voor de andere groene voorstellen van de ChristenUnie hoofdstuk 7).
- **Uniform loonbegrip.** De inkomensbegrippen in de inkomsten- en loonbelasting en de sociale wetgeving moeten verder worden geüniformeerd. Nu wordt soms naar het gemeenschappelijk inkomen gekeken en dan weer naar het individuele inkomen. Alle regelingen zouden moeten uitgaan van gemeenschappelijk inkomen. Of iemand is fiscaal partner en dat werkt door in alle fiscale en overige financiële regelingen, of iemand is geen fiscaal partner en wordt individueel behandeld voor fiscaliteit en overige inkomensgerelateerde regelingen.

- **Belastingontduiking en fraude effectief bestrijden.** Voor het toezicht worden voldoende middelen voor personeel en materieel (automatisering) ter beschikking gesteld. Het toezicht is soepel waar het kan, en streng waar het moet. Alle vormen van belastingontduiking en fraude worden hard aangepakt. Nederland spant zich in om te voorkomen dat multinationale bedrijven belastingbetaling ontwijken of ontduiken, zodat ontwikkelingslanden niet langer jaarlijks tientallen miljarden euro's mislopen aan belastinginkomsten.
- **BTW-fraude in de kiem smoren.** Een groot bedrag aan BTW wordt jaarlijks niet afgedragen aan de fiscus. Het gaat hier om de zogenoemde BTW carrouselfraude. De ChristenUnie wil deze vorm van fraude stoppen door de wijze waarop BTW door de Belastingdienst wordt geïnd te wijzigen.
- **Meer geven aan meer goede doelen.** Particulieren worden voortaan fiscaal niet alleen gestimuleerd om aan ANBI's (Algemeen Nut Beogende Instelling) te geven, maar ook aan SBBI´s (Sociaal Belang Behartigende Instelling). Daarmee worden giften aan sportverenigingen en buurthuizen e.d., afgezien van contributies, aftrekbaar en wordt de fiscale behandeling van ANBI's en SBBI's gelijk getrokken.

Armoede en schulden

Door de crisis is aan het licht gekomen dat we jarenlang op te grote voet hebben geleefd. Nu er een kentering plaatsvindt, ontdekken steeds meer mensen dat ze problematische schulden hebben. Naast mensen die meer uitgeven dan ze verdienen, leningen afsluiten en hun credit card teveel gebruiken, komen nu ook mensen in de schulden doordat hun inkomen sterk daalt als gevolg van faillissement, ontslag of gebrek aan opdrachten. Door de crisis op de huizenmarkt worden huizen minder waard, waardoor mensen bij een gedwongen verkoop achterblijven met schulden.

Niet alleen de crisis zorgt voor toename van de aanvragen voor schuldhulpverlening, ook de overheid. De overheid kort mensen die niet voldoende meewerken op de bijstandsuitkering. Chronisch zieken en gehandicapten hebben soms te maken met een stapeling van kosten en eigen bijdragen. En de overheid is een harde schuldeiser: de Belastingdienst, UWV en gemeente zijn preferente schuldeisers die zonder vonnis van de rechtbank beslag kunnen leggen op je inkomen. Als je geruime tijd geen zorgverzekering hebt betaald, worden je premie en een boete ingehouden op je inkomen, krijg je geen zorgtoeslag meer en leggen incassobureaus en deurwaarders beslag op je inkomen – en dat alles tegelijk.

Ook jongeren bouwen steeds hogere schulden op door het veelvuldig gebruik van mobiel internet en telefonie, door het kopen op krediet of doordat zij hun studiefinanciering moeten terugbetalen als zij geen diploma hebben behaald. Veel jongeren hebben weinig verstand van geldzaken.

Uitgangspunt is dat de verantwoordelijkheden teruggelegd moeten worden bij kredietvrager en kredietverstrekker. Gemeentelijke schuldhulpverlening moet er weer zijn voor mensen die een sociaal vangnet nodig hebben. De schuldhulpverlening moet daarom efficiënter en eenvoudiger worden.

- **Voorkom schulden.** De ChristenUnie zet sterk in op preventie. Er komt een vroegsignaleringssysteem, zodat wordt voorkomen dat mensen te veel lenen. Hiervoor wordt medewerking geëist van o.a. de Belastingdienst, energiebedrijven, woningbouwverenigingen en DUO. Ook schulden die ontstaan bij providers van mobiele telefonie en internet worden hierbij betrokken.
- **Stimuleer sparen.** Sparen wordt bevorderd door herintroductie van het zilvervlootsparen voor kinderen. Jongeren moeten beter leren omgaan met geld. Hiervoor ligt een belangrijke taak in de opvoeding door ouders en school.
- **Stabiele financiële situatie.** Schuldhulpverlening moet zich richten op het bereiken van een duurzaam stabiele financiële situatie voor hulpvragers. De intake en screening van nieuwe hulpvragers kan een goed beeld geven van de reële mogelijkheden. Als aflossing van de gehele schuld niet mogelijk is en een schuldsaneringstraject van drie jaar te zwaar is, kan stabilisatie plaatsvinden door mensen te leren om te leven met schulden, totdat bijvoorbeeld een verslaving of depressie onder controle is. Omdat elke situatie uniek is, is de hulpverlening effectiever als de hulp op maat wordt aangeboden.

- **Ruimte voor schuldbemiddeling.** Het verbod op particuliere schuldbemiddeling wordt opgeheven. Bij schuldhulpverlening kan gebruikgemaakt worden van gekwalificeerde vrijwilligersorganisaties zoals Schuldhulpmaatje en Humanitas. Deze moeten wel onder toezicht staan en aan strengere kwaliteitsnormen voldoen. Transparantie en kwaliteit moeten voorop staan. Malafide praktijken dienen te worden voorkomen.
- **Zet vrijwilligers in.** Bij de schuldhulpverlening kunnen meer vrijwilligers worden ingezet om te werken aan de versterking van de financiële vaardigheden van mensen met schulden. Zij kunnen jongeren en volwassenen budgetcursussen geven, bij mensen thuis komen om de administratie op orde te brengen, hen coachen tijdens en na een schuldhulpverleningstraject en gastlessen geven op scholen.
- **Aflossen, maar niet ten koste van alles.** Schuldeisers (ook de overheid) mogen geld niet zo opeisen dat er onvoldoende middelen overblijven om de meest noodzakelijke vaste lasten te betalen en er een escalatie van schulden dreigt plaats te vinden. Ook voor beslaglegging door de overheid is een rechterlijke toetsing noodzakelijk. Er mag geen beslag gelegd worden op beheerrekeningen voor cliënten die in een schuldhulptraject zitten. De gemeentelijke overheid krijgt meer vrijheid om mensen met schulden onder voorwaarden inkomensondersteuning of kwijtschelding te verlenen.
- **Omzetten bestuurlijke boete in schuldaflossing.** De bestuurlijke boete van 30 procent van de basisverzekering, die door zorgverzekeraars maandelijks wordt ingehouden op het inkomen als de premie minstens zes maanden niet is betaald, moet grotendeels worden omgezet in schuldaflossing. Het aantal organisaties waarmee een wanbetaler te maken krijgt (zorgverzekeraar, CVZ, CJIB, incassobureaus, gerechtsdeurwaarders) moet verminderen om een stapeling van incassokosten en miscommunicatie te vermijden.

Kiezen voor kwaliteit

De ChristenUnie kiest voor:

- **Bundelen van bebouwing** en **behoud van open landschappen**.
- **Kansen** voor **krimpgebieden**.
- **Hergebruik** van gebouwen en gebouwde omgeving.
- **Toekomstgericht bouwen** en **duurzaam wonen**
- **Een nationaal natuurnetwerk** om van te genieten en voor behoud van de soortenrijkdom in ons land.
- **Nieuwe natuur realiseren met draagvlak** en inzet van boeren en natuurorganisaties.
- **Ruimte om geld te verdienen** in het landschap.
- **Bescherming tegen hoogwater** en **genoeg zoet water** en dus een **sterk Deltaprogramma**.
- **Verduurzaming** van de **mobiliteit**.
- **Een schone, betrouwbare en betaalbare energievoorziening**.
- **Omslag naar duurzame energie** en ruim baan voor **decentrale energieopwekking.**
- **Hergebruik van afval** als grondstof voor nieuwe producten.

Het antwoord op de verschillende actuele crises en de veelal mondiale vraagstukken is duurzaamheid. Duurzaamheid houdt in dat we kiezen voor kwaliteit van leven voor ieder mens en de aarde, nu en in de toekomst. Dat vraagt bezinning op fundamentele waarden en bezinning op onze werkelijke behoeften. Dat geldt in het privéleven, in het bedrijfsleven en bij het vaststellen van overheidsbeleid. In het christelijk-sociale denken staan verantwoordelijk beheer van de schepping en onderlinge solidariteit centraal. De mens leeft niet voor zichzelf. Economische groei is geen doel op zich, maar een middel. Bovendien vertegenwoordigen zaken als gemeenschapszin, arbeidsvreugde, biodiversiteit en een mooi landschap een waarde die we niet of nauwelijks terugvinden in ons bruto nationaal product, omdat ze niet of nauwelijks een economische prijs kennen.

We hebben een omslag nodig naar een duurzame en eerlijke consumptie, transparante productieprocessen en duurzame en strategisch verstandige opwekking van energie. Dit vraagt om goede samenwerking en uitwisseling van kennis en ervaring tussen overheden, bedrijven en burgers. Ieder heeft een eigen rol en verantwoordelijkheid. Duurzaamheid geeft veel nieuwe kansen voor

innovatie, die al goed worden opgepakt door het bedrijfsleven. Ook bewonersinitiatieven gericht op duurzaamheid stemmen hoopvol, zoals coöperaties voor windenergie, stadslandbouw en nauwere betrokkenheid van burgers bij agrarische bedrijven. Er zit veel kracht en creativiteit in de samenleving om duurzaamheid vorm te geven.

De ChristenUnie zet zich in voor de schepping. Niet omdat ze maakbaar is, maar omdat ze waardevol en tegelijk kwetsbaar is. De ChristenUnie wil dat we als goede rentmeesters op een verantwoordelijke manier omgaan met de leefomgeving. Dat bepaalt de keuzes van de ChristenUnie op terreinen als ruimte, natuur en water, maar ook op het gebied van wonen, mobiliteit, energie en economie.

Ruimte

De inrichting van Nederland is vrijwel geheel tot stand gekomen door menselijk ingrijpen. De overheid heeft in ruimtelijke ontwikkelingen een belangrijke kaderstellende taak. Nederland is te divers voor één blauwdruk. Inrichting van de ruimte vergt aansluiting bij het eigen karakter van landschappen, dorpen en steden. Daarom is het belangrijk dat ruimtelijke beslissingen op lokaal niveau worden genomen, dicht bij burgers en bedrijven. De provincies spelen een regisserende rol, zodat gemeenten in een regio elkaar ruimtelijk versterken en niet beconcurreren. De Rijksoverheid is alleen aan zet als het gaat om projecten van nationaal belang.

Omslag in ruimtelijk beleid

Het ruimtelijke beleid moet mede ten dienste staan van de opdracht aan de mens om als rentmeester de aarde op een verantwoorde wijze te ontwikkelen en te beheren. Economische, ecologische en demografische ontwikkelingen maken het mogelijk en noodzakelijk om een omslag te maken: van sloop en nieuwbouw naar hergebruik, van bebouwen van de open ruimte naar hergebruik en herstructurering van al bebouwd gebied. Kwaliteit en duurzaamheid staan daarbij voorop. Er liggen grote ruimtelijke opgaven op het gebied van waterveiligheid en zoetwatervoorziening. Deze zijn mede sturend voor de ruimtelijke inrichting. Ook de noodzaak van een duurzame energievoorziening heeft een grote ruimtelijke impact.

De ChristenUnie wil de volgende onderwerpen prominent op de ruimtelijke agenda plaatsen:

- hergebruik van leegstaande gebouwen;
- herstructurering van verouderde (bedrijven)terreinen;
- een toekomstbestendig waterbeheer in stad en land;
- duurzame energievoorziening.

Bouwen binnen stad en dorp wordt de norm en waar dat niet realistisch is, wordt gekozen voor uitbreiding nabij bestaande wegen en OV voorzieningen. Door te bouwen bij bestaande stations en knooppunten van OV, kan het aantal files worden beperkt en het rendement van het openbaar vervoer worden verbeterd. Binnenstedelijk bouwen moet hand in hand gaan met vergroening, om steden en dorpen leefbaar te houden.

Deze omslag in het ruimtelijk beleid vraagt om een integrale aanpak, waarbij alle betrokken overheden, burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties, woningcorporaties, investeerders en grondeigenaren hun inzet leveren en de overheid toeziet op een eerlijke en transparante afweging van alle belangen. Deze werkwijze is intensief, maar verdient zichzelf meer dan terug doordat de gemaakte keuzes gericht zijn op een duurzame toekomst en op draagvlak kunnen rekenen.

Krimpgemeenten en -regio's

In steeds meer regio's is de komende jaren geen sprake meer van bevolkingsgroei, maar van bevolkingskrimp. Dit heeft grote gevolgen voor de leefbaarheid; voorzieningen komen onder druk te staan; de bedrijvigheid loopt gevaar. Krimp biedt echter ook kansen voor de ontwikkeling van

leefomgeving en milieu, nieuwe bestemmingen voor oude wijken, bedrijventerreinen en industriegebieden. Lokale overheden moeten in staat worden gesteld die kansen te grijpen.

Het ruimtelijk beleid van de ChristenUnie in acties:

- **Bundelen en verdichten.** Prioriteit wordt gegeven aan binnenstedelijk bouwen en herstructurering van bestaande bedrijventerreinen. Dat is goed voor de draagkracht van voorzieningen en het openbaar vervoer. Compact bouwen en slim verdichten zijn uitgangspunt, omdat intensief ruimtegebruik niet ten koste mag gaan van schaars groen. Verstedelijking en bedrijvigheid worden gebundeld rond bestaande kernen en daarbinnen bij OV-knooppunten.
- **Open landschappen behouden, versnippering voorkomen.** Open landschappen, zoals het Groene Hart, mogen via de kaasschaafmethode niet steeds kleiner worden. Verrommeling, versnippering en bouwen op opdringerige zichtlocaties langs wegen moeten worden tegengegaan. De provincies sturen bindend de bovenlokale samenwerking bij de bouw van woningen en de aanleg van bedrijventerreinen aan. Via een vereveningsfonds worden opbrengsten uit rood en investeringen in groen evenwichtig verdeeld.
- **Nette inpassing.** Er komt meer aandacht voor de ruimtelijke inpassing van nationale infrastructuur. Daarbij gaat het niet alleen over visuele aspecten, maar zeker ook over de gevolgen voor de leefomgeving (geluidsoverlast en luchtverontreiniging).
- **Ruimtelijke ordening bevordert energietransitie.** Het ruimtelijk beleid moet de transitie naar ‘schone’ energie mogelijk maken. De Rijksoverheid en decentrale overheden houden in hun ruimtelijk beleid rekening met windenergie, zonne-energie, biomassacentrales en andere vormen van duurzame energieopwekking. Waar mogelijk worden energievragers en –aanbieders in elkaars omgeving gesitueerd.
- **Deltaprogramma sturend voor ruimtelijke ontwikkeling.** Het ruimtelijk beleid van de Rijksoverheid en decentrale overheden anticipeert met behulp van het Deltaprogramma op de veranderende omstandigheden, zoals bodemdaling en de gevolgen van klimaatverandering. Belangrijke voorbeelden daarvan zijn de toekomstige zoetwatervoorziening, de bescherming tegen hoogwater en het voorkomen van hittestress in steden door bijvoorbeeld meer groen in de stad.
- **Verantwoorde ruimte voor plattelandsgemeenten.** Uitbreidingen van steden en dorpskernen (‘rode functies’) worden op regionaal niveau afgewogen. Plattelandsgemeenten krijgen voldoende ruimte om te bouwen voor de eigen bevolkingsaanwas. Gelet op het nog veel aanwezige groeidenken, wordt daarbij gewaakt voor overproductie in krimpregio’s en voor het bebouwen van waardevolle landschappen. Clustering van voorzieningen is nodig om het voorzieningenniveau in krimpgebieden op peil te houden.
- **Krimpen zonder financiële kramp.** Krimpregio’s en -gemeenten komen niet voor opgaven te staan die hun financiële of organisatorische kracht te boven gaan. Daarom is krimp een belangrijk wegingscriterium voor gemeente- en provinciefonds. Regio’s die anticiperen op krimp (‘anticipeerregio’s) moeten gebruik kunnen maken van dezelfde faciliteiten van de Rijksoverheid als de zogenoemde top krimpregio’s (Noordoost-Groningen, Zeeland en Parkstad Limburg).
- **Sneller, beter, anders.** In de nieuwe in voorbereiding zijnde Omgevingswet wordt niet alleen de besluitvorming versneld en vereenvoudigd, maar wordt ook meer en beter gebruikgemaakt van de inspraak van burgers en belangenorganisaties. Goede ideeën uit de samenleving worden serieus meegewogen bij een integrale afweging door de politiek.

Duurzaam bouwen en wonen

Toekomstgericht bouwen

Niet alleen functioneert de woningmarkt slecht (zie voor de voorstellen van de ChristenUnie ‘Woningmarkt: gezond en rechtvaardig’), logischerwijs heeft de daaraan nauw verbonden bouwsector het moeilijk. En ook in de kantorenmarkt is veel mis en faalt de marktwerking; terwijl de leegstand enorm is, worden er toch nog veel nieuwe kantoren bijgebouwd.

De grotendeels stilgevallen woningbouw is een groot probleem. Niet alleen voor werkgevers en werknemers in de bouwsector en voor de economie als geheel, maar ook gelet op het feit dat nieuwbouw gewoon noodzakelijk blijft. Met name in de noordelijke Randstad is de vraag naar woningen op middellange termijn onverminderd groot. In die vraag hoeft overigens niet alleen te worden voorzien door nieuwbouw en herstructurering van verouderde woonwijken, maar ook door het verbouwen van leegstaande kantoren tot woningen en herstructureren van verouderde bedrijventerreinen. Naast het weer op gang brengen van de woningbouw en de transformatie van de kantorenmarkt is de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad een grote maatschappelijke opgave.

In reactie op de crisis in de woningbouw en utiliteitsbouw is door veel betrokkenen nagedacht hoe de woningbouw en de kantorenmarkt weer beter, duurzamer en meer maatschappelijk verantwoord zou kunnen functioneren. De ChristenUnie waardeert deze initiatieven zeer en pleit ervoor de aanbevelingen en voorstellen van zowel de zogenoemde 'Taskforce transformatie' als van het 'Bouwteam' over te nemen en snel in de praktijk te brengen.

- **Overaanbod kantoorgebouwen drastisch terugdringen.** Door instelling van regionale sloop- en herstructureringsfondsen kan het overaanbod van kantoorgebouwen worden aangepakt. Deze fondsen dienen te worden gefinancierd door marktpartijen en bijvoorbeeld door uitbreiding van de in de Leegstandswet mogelijk gemaakte leegstandsheffing met betrekking tot de eigenaren van leegstaande kantoren en ontwikkelaars van nieuwe kantoren. Het moet voor eigenaren financieel onaantrekkelijk worden om winkel- en kantoorpanden langdurig leeg te laten staan. Met deze aanpak kan bovendien de binnenstedelijke woningbouw weer op gang worden gebracht.
- **Maak kantoren geschikt voor bewoning.** De ChristenUnie wil de transformatie van kantoorgebouwen naar woningen krachtig bevorderen. Daarvoor worden de regels rondom hergebruik en herbestemming vereenvoudigd. Ook wordt de BTW voor (verbouw)activiteiten voor transformatie van bestaand vastgoed tijdelijk verlaagd naar 6%.
- **Neem je verlies.** Een grote belemmering voor transformatie van kantoorgebouwen en voor andere vormen van innovatief (ver)bouwen is de boekwaarde van grond en gebouwen. Die is meestal veel hoger dan de actuele waarde. Gemeenten, ontwikkelaars en woningcorporaties zullen hun verliezen snel moeten nemen.
- **Ruimte voor innovatief en vraaggericht bouwen.** Gemeenten dienen in het bijzonder woningcorporaties de ruimte te geven om innovatief, vraaggericht en toekomstvast te kunnen bouwen. Denk hierbij met het oog op de veranderende samenstelling van de bevolking aan innovatieve concepten als de bouw van twee kleine starterswoningen die later gemakkelijk zijn samen te voegen tot één grotere woning.

Duurzaam wonen

Er is een wereld te winnen waar het gaat om het duurzamer en energiezuiniger maken van bestaande en nieuwe woningen. Daar maakt de ChristenUnie werk van.

- **Scherpe normen.** Er wordt een afrekenbare doelstelling voor energiebesparing in de bestaande bouw voor 2020 vastgesteld. Doel is 30 procent energiereductie in 2020 in de bestaande woningen en vanaf 2015 energieneutraal bouwen in de nieuwbouw. De energieprestatie van woningen kan door nieuwe technieken verder verbeteren en strengere normen zorgen ervoor dat deze technieken breed worden toegepast. Hierbij wordt de kwaliteit van het binnenklimaat van woningen bewaakt. Een eerste stap is de strengere isolatienorm voor de gebouwschil die over twee jaar zal worden ingevoerd.
- **Gebruik duurzame bouwmaterialen.** De toepassing van duurzame bouwmaterialen en duurzaam bouwen wordt minder vrijblijvend. Er wordt ingezet op zowel isolatie als het toepassen van zuinige installaties.
- **Samen verbouwen is goedkoper.** Daarom wordt bij koopwoningen een aanpak voor energiebesparing voor verenigingen van eigenaren, hele woningblokken of buurten gestimuleerd.
- **Energiebesparingsaftrek en een verduurzamingsfonds.** Ter stimulering van energiebesparing door particulieren komt er een energiebesparingsaftrek. Daarnaast worden met het verduurzamingsfonds, dat is afgesproken in het Lenteakkoord, zowel

woningcorporaties als particuliere huiseigenaren door goedkope leningen gestimuleerd om te investeren in betere isolatie en zuiniger installaties.

Natuur

De ChristenUnie hecht grote waarde aan natuur en landschap. Juist hier herkennen we iets van de grootsheid van Gods schepping. Een groene leefomgeving draagt aantoonbaar bij aan gezondheid en welzijn van mensen. Bovendien zorgt groen niet alleen voor een mooie leefomgeving, maar biedt het ook een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven. Grote aangesloten natuurgebieden dragen ook bij aan behoud van de soortenrijkdom in ons land. In alle monitors loopt de soortenrijkdom achteruit. Die teruggang moet tot staan worden gebracht.

De ChristenUnie wil de bijzondere kwaliteiten van natuur en landschap behouden en waar mogelijk versterken. Ook met het oog op volgende generaties. Ons nationale natuurnetwerk, de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), en het Europese netwerk van natuurgebieden (Natura 2000) zijn de belangrijkste pijlers voor een goed natuurbeleid en behoud van de soortenrijkdom. De ChristenUnie wil het beleid voor natuurontwikkeling realiseren op basis van draagvlak (bottom-up) en vanuit de passie van mensen voor hun omgeving. Dat begint met een goede communicatie, veelal met natuurbeheerorganisaties en agrariërs. Een goed natuurbeleid kan niet zonder adequate ruimtelijke sturing, een passende beloning voor geleverde diensten, samenwerking tussen overheid, terreinbeherende organisaties, boeren en particulieren, en langjarige kaders voor doelen en vergoedingen.

Nationaal natuurnetwerk

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is ons nationale natuurnetwerk: een groen raamwerk van bestaande en nieuwe natuurgebieden, die onderling zijn verbonden door een netwerk van ecologische verbindingszones. Op plaatsen waar bebouwing of infrastructuur barrières vormen, moeten passages of ecoducten ervoor zorgen dat dieren zich ongehinderd binnen de EHS kunnen verplaatsen.

De ChristenUnie is voor een herijking van de EHS. Na 20 jaar is het goed om de doelen nog eens tegen het licht te houden. De nu ingezette herijking is echter zo drastisch dat ze het functioneren van de EHS vrijwel onmogelijk maakt. De ChristenUnie houdt het doel van een kwalitatief goed functionerende EHS recht overeind. Ecologische verbindingszones blijven nodig om natuurgebieden met elkaar te verbinden. Tegelijk zijn we realistisch en willen we voor de feitelijke realisatie meer tijd nemen dan tot 2018. Bovendien pleit de ChristenUnie voor zonering en meer flexibiliteit in de realisatie: hoe minder kwetsbaar de natuur, hoe meer ruimte in beheer en begrenzing. Het is belangrijker te werken aan draagvlak en een realistische EHS, dan dat de EHS conform de tekentafel wordt uitgevoerd. Regiegroepen van boeren, natuurbeheerorganisaties, recreatieondernemers en andere belanghebbenden worden daar actief bij betrokken.

Mede dankzij de ChristenUnie zijn in het Lenteakkoord de bezuinigingen op natuur met 200 miljoen euro verzacht. De ChristenUnie wil een nationaal natuurnetwerk realiseren door:

- Het faseren van de uitvoering tot 2025.
- Alle reeds aangekochte gronden in te zetten om het netwerk van de EHS af te maken (dus niet een derde daarvan).
- De hoeveelheid te verwerven gronden kritisch te onderzoeken, waarbij gefocust wordt op ontbrekende schakels voor afronding van een robuust EHS-gebied.
- Te blijven inzetten op robuuste verbindingszones voor ontsnippering van natuurgebieden.
- Meer flexibiliteit in realisatie en beheer, waarbij er voor agrariërs, natuurbeheerders en andere belanghebbenden een belangrijke rol is weggelegd.
- In grote gebieden zonering toe te passen, zodat er ruimte is voor een divers aanbod van doeleinden (recreatie, ondernemerschap), zonder kwetsbare natuur te beschadigen.

Natura 2000

Natura 2000 is een Europees netwerk van natuurgebieden met bijzondere en veelal kwetsbare natuurwaarden die bescherming verdienen. De uitvoering van Natura 2000 is echter niet eenvoudig. Juist hier dringt zich een spanningsveld op tussen natuurbelangen enerzijds en sociaaleconomische belangen anderzijds. Heldere regels, goede communicatie, snel handelen en boter bij de vis zullen het devies moeten zijn. De beheerplannen voor Natura 2000 en de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) laten echter op zich wachten. Dat geeft veel onduidelijkheid voor – veelal – agrarische ondernemers en belemmert hen in de bedrijfsvoering. In de PAS wordt vastgelegd hoeveel 'ruimte' er is voor de uitstoot van stikstof zonder dat er schade wordt toegebracht aan het natuurgebied. Voor de beheerplannen moet een deadline worden gesteld, die er nu niet is.

De filosofie van Natura 2000 schiet deels tekort. Deze filosofie is gericht op het in stand houden van de bestaande natuur en niet op het ontwikkelen van nieuwe natuur. Door de nadruk op het behoud van bestaande natuur schiet Natura 2000 door in het compensatiedenken. Als er ergens door een project een soort verdwijnt, ook al komen daar bijvoorbeeld drie andere waardevolle soorten voor terug, moet toch die ene soort koste wat het kost worden gecompenseerd. Dat is niet logisch, tenzij het cruciaal is voor de biodiversiteit in Europa of daarbuiten. En het is niet bevorderlijk voor natuurontwikkeling, het belemmert de realisatie van projecten en maakt het draagvlak voor Natura 2000 kleiner.

Bedrijven die innoveren of hun bedrijfstype omschakelen in het kader van een goede kwaliteit van Natura 2000-gebieden moeten daar waar nodig ondersteuning in kunnen krijgen, zowel financieel als niet-financieel. Bedrijven die verplaatst moeten worden zijn gebaat bij snel handelen van de overheid, een goede prijs en actieve ondersteuning in hervestiging.

Door het langdurig uitblijven van duidelijkheid over Natura 2000 en de PAS en de weeffouten in Natura 2000 zit Nederland 'op slot'. De ChristenUnie wil daar verandering in brengen door:

- Een snelle uitwerking van de beheerplannen en de PAS, waarbij de ruimte wordt toebedeeld op grond van specifieke gebieds- en bedrijfsomstandigheden.
- Stikstofdepositie ook bij andere bronnen aan te pakken, zoals de industrie en het verkeer.
- Over te gaan tot herbegrenzing van Natura 2000-gebieden als dat nodig blijkt na een integrale afweging van alle belangen.
- In Brussel aan te dringen op herijking van Natura 2000 en wel zodanig dat Natura 2000 niet langer alleen gericht is op het in stand houden van het bestaande, maar ook inspeelt op het dynamische karakter van de natuur en ruimte geeft aan (natuur)ontwikkeling.

Natuur en landbouw

Boeren zijn nodig voor beheer van natuur, landschap en water. Maar agrarisch natuurbeheer pakt niet overal even gunstig uit. Alleen de grondsoorten bepalen al voor een groot deel in welke mate agrarisch natuurbeheer succesvol kan zijn, en er moet onderscheid worden gemaakt tussen akkerbouw en veeteelt. Daarom is het belangrijk dat er in het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) 2014-2020 meer ruimte komt voor vergroeningsmaatregelen, passend bij de karakteristieken van bedrijf en gebied. De ChristenUnie omarmt het manifest 'Natuur, landschap en economie in een vitaal platteland' van onder andere LTO en groene organisaties. Dit manifest toont dat samenwerking kansen biedt en verschillende belangen elkaar kunnen versterken.

Op het snijvlak van landbouw en natuur doen zich regelmatig spanningen voor. Het sociaal kapitaal dat is opgebouwd tussen boeren- en natuurorganisaties staat onder druk. Dat moet worden hersteld, door inzet voor:

- De landbouw nadrukkelijk te benaderen als drager van cultuurlandschappen en een adequate vergoeding voor het onderhoud te verstrekken.
- De uitvoering van de Europese Landschapsconventie voor een integraal landschapsbeleid (biodiversiteit, cultuurhistorie, geologie).
- Meer ruimte in het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (EU) voor agrarisch natuurbeheer, weidegang en weidevogelbeheer (vergroening en plattelandsontwikkeling).

- Zonering aan te brengen in landbouwgebieden rond natuur: van extensieve landbouw naar intensieve landbouw verder weg.
- De instelling van streekfondsen voor financiering van diensten aan de natuur.
- Mogelijkheden om landbouw, natuur, energie, zorg, recreatie en ontspanning te combineren op het boerenbedrijf.
- De soms doorschietende bescherming vanwege de Faunawet leidt tot voor boeren en natuurbeschermers ongewenste situaties, zoals bij de omgang met uitheemse soorten als de Canadese gans en de Nijlgans. Schade aan natuur én gewassen moet nadrukkelijker een plaats krijgen in onze omgang met deze soorten.

Financiering

Inrichting en beheer van landschap en natuur kost geld. Dit vraagt om de ontwikkeling van economische dragers en alternatieve financieringsconstructies. Het landschap heeft wel een economische waarde, maar dat laat zich moeilijk in geld uitdrukken. Kansen liggen er op het gebied van verevening tussen 'groene' en 'rode' projecten: opbrengsten van woningbouw worden via vereveningsfondsen ingezet voor extra natuur. Ook moet er ruimte zijn voor kleinschalige bebouwing in de EHS, bijvoorbeeld woningen of recreatieve voorzieningen, die (financiële) ruimte bieden om de EHS te realiseren en te beheren. Andere mogelijkheden zijn het combineren van functies, zoals zorgboerderijen, of landschapsveilingen. Op regionaal niveau zijn op veel plaatsen in het land streekfondsen geopend, waarin publieke en private partijen samenwerken. Nieuwe financieringsvormen en economische dragers zijn belangrijk voor inrichting en beheer van natuur en landschap en voor het creëren van draagvlak en betrokkenheid.

Waterbeheer: veilig en duurzaam

Nederland, waterland. Als iets in het DNA van de Nederlander zit, is het water. Water, het heeft ons veel gegeven, maar van tijd tot tijd ook veel genomen. De laatste grote watersnoodramp is al weer bijna 60 jaar geleden en sindsdien is er met de Deltawerken veel aan gedaan om onze delta goed te beschermen, maar dat wil niet zeggen dat onze bescherming tegen het water een rustig bezit is. Integendeel, veilig leven in deze dichtbevolkte delta vereist continue inzet en investeren. En ook al zijn we een waterrijk land, toch behoeft onze zoetwatervoorziening aandacht en hebben sommige gebieden in ons land te kampen met verdroging. Water is bron van leven en om dat zo te houden moet de kwaliteit ervan op orde zijn. De ChristenUnie zet zich in voor een land waar we goed beschermd tegen hoogwater en voorzien van voldoende zoet water van hoge kwaliteit kunnen blijven wonen en werken. Daarom kiest de ChristenUnie voor:

- **Robuuste waterschappen**. Waterschappen spelen een cruciale rol bij het beschermen van ons land tegen hoogwater, het voorzien in voldoende zoetwater en het zorgen voor waterkwaliteit en afvalwaterzuivering. De ChristenUnie is vanouds een voorstander van democratisch gelegitimeerde waterschappen. Wel zou het goed zijn als waterschappen met elkaar fuseren en het aantal dus verder vermindert. Daarnaast dient het Nationaal Bestuursakkoord Water, waarin tussen alle overheden afspraken zijn gemaakt om tot een effectiever en efficiënter waterbeheer te komen, onverkort te worden uitgevoerd.
- **Het Deltaprogramma, Deltaplan voor de 21e eeuw.** Om er voor te zorgen dat we nu en in de toekomst in een veilig en aantrekkelijk land kunnen blijven wonen en werken, moet het nationale Deltaprogramma voortvarend worden uitgevoerd. Dat geldt zowel voor de huidige grote projecten, zoals Ruimte voor de Rivier, als voor de waterveiligheids- en zoetwatermaatregelen die nu in het Deltaprogramma worden voorbereid. Gelet op de grote wateropgaven waar ons land voor staat, wordt er niet bezuinigd op het Deltafonds.
- **Geconstateerde gebreken in de bescherming tegen hoogwater snel op orde brengen**. De zwakke plekken in dammen, duinen en dijken (bijvoorbeeld de Afsluitdijk) worden versterkt. Om te voorkomen dat dit decennia gaat duren, wil de ChristenUnie dat het Rijk en de waterschappen, aanvullend op de reeds gemaakte afspraken, gezamenlijk extra investeren in hoogwaterbeschermingsmaatregelen.
- **Kwaliteit, waterkwaliteit.** De kwaliteit van ons oppervlaktewater is de afgelopen decennia sterk verbeterd, maar we zijn er nog niet. Schoon water is belangrijk, niet alleen voor mens en

dier, maar ook voor de economie en de ecologie. Er is de laatste paar jaar veel bezuinigd op het verbeteren van de waterkwaliteit, waardoor er bijna geen geld meer is om de voor de komende jaren benodigde investeringen te doen. De ChristenUnie investeert in de beschikbaarheid van goed zoet water.

Mobiliteit in beweging

Mobiliteit brengt mensen bij elkaar en is essentieel om echt samen te kunnen leven. Mobiliteit is bewegingsvrijheid, maar stelt ons ook voor vragen op het gebied van leefomgeving en leefbaarheid. De ChristenUnie wil dat de groeiende mobiliteit niet ten koste gaat van onze leefomgeving en de leefbaarheid daarvan. We kiezen daarom voor verduurzaming van de mobiliteit, vermijden van overbodig verkeer, een betere benutting van de bestaande infrastructuur en het beter met elkaar verbinden van de verschillende vervoersmodaliteiten: auto, openbaar vervoer en fiets bij het personenvervoer en scheep- en binnenvaart, spoor en weg bij het goederenvervoer.

Door schaalvergroting zijn de gemiddelde afstanden voor goederen- en personenverkeer enorm toegenomen, wat méér verkeer maar juist mínder bereikbaarheid tot gevolg heeft (men moet immers verder rijden voor hetzelfde doel). Integratie van ruimtelijke ordening en verkeer, stimuleren van lokale economie én realistische beprijzing van verkeer moeten deze trend keren.
De ChristenUnie wil meer dan ooit het vervoerssysteem als één geheel zien en benaderen en niet de verschillende modaliteiten tegen elkaar uitspelen. In deze tijden van financiële krapte kiest de ChristenUnie ervoor om de verschillende vormen van vervoer te ontwikkelen op hun sterke punten. Zo is het spoor uitermate geschikt voor het verbinden van stedelijke centra met elkaar, de zogenoemde hart op hart relaties, en de weg voor de kriskras relaties. Deze benadering vraagt om gerichte investeringen in het openbaar vervoer, in fietsvoorzieningen, in wegen, maar vooral ook in voorzieningen die de samenhang tussen de verschillende vervoersmodaliteiten versterken, zoals betere fysieke aansluitingen binnen en tussen de verschillende vormen van vervoer en een veel betere informatievoorziening.

Openbaar vervoer

Het openbaar vervoer moet aantrekkelijker worden, de Reiziger moet weer met een hoofdletter R worden geschreven. Openbaar vervoer is niet overal een bruikbaar alternatief voor de auto, maar ook op het platteland is door een slimmere organisatie een aanzienlijke verbetering mogelijk.

- **Ambitie en actie.** De OV-ambities moeten hoger. Aanzienlijke groei van het aantal reizigers is mogelijk als wordt geïnvesteerd in reistijdverbetering.
- **Prestaties openbaar.** Vervoerders worden verplicht cijfers over bezettingsgraad, reistijd en klanttevredenheid te publiceren.
- **Investeren in lightrail en busbanen.** Binnen het Infrafonds wordt structureel ruimte gereserveerd voor grote regionale OV-projecten met een nationaal belang, zoals de IJmeerverbinding, de metro tussen Schiedam en Kralingse Zoom via Rotterdam-Zuid, de uitbouw van het tramnetwerk in Utrecht en meer vrije busbanen. De snelwegbus biedt voor veel forenzen kortere reistijden.
- **Reiziger centraal.** De OV-chipkaart wordt meer klantgericht door meer verkooppunten en makkelijker overstappen. Het moet een brede mobiliteitskaart worden. De actuele reisinformatie op haltes, stations en internet wordt aanzienlijk verbeterd.

De ChristenUnie stelt een **actieplan spoor** voor.Kernpunten zijn:

- **Capaciteitsuitbreiding.** Inhaalsporen of spoorverdubbeling, extra perrons en ongelijkvloerse kruisingen zijn op een aantal punten noodzakelijk, zodat intercity's en sprinters elkaar niet in de weg zitten en de frequentie kan worden verhoogd. De enkelsporige regionale spoorlijnen en grensoverschrijdende spoorlijnen worden opgewaardeerd door (gedeeltelijke) spoorverdubbeling, elektrificatie en verhoging van de baanvaksnelheid.

- **Nieuwe spoorbeveiliging**. Het nieuwe beveiligingssysteem ERTMS wordt snel ingevoerd, zodat treinen korter op elkaar kunnen rijden, de spoorveiligheid verbetert en op langere termijn onderhoudskosten worden bespaard.
- **Kortere reistijden**. Het spoor wordt waar mogelijk stapsgewijs geschikt gemaakt voor hogere snelheden. De maximum snelheid wordt op regionale spoorlijnen verhoogd van 140 naar 160 km per uur en op de meeste intercity corridors naar 200 km per uur, te beginnen met Almere-Groningen/Leeuwarden en Amsterdam-Maastricht.
- **Kortere routes**. Oude spoorverbindingen, zoals Veendam-Stadskanaal en Apeldoorn-Dieren worden opnieuw geopend. Bij de verbreding van de A27 wordt rekening gehouden met een toekomstige spoorlijn Breda-Utrecht-Almere. Er wordt geïnvesteerd in de OV-relatie Drachten-Heerenveen, bij voorkeur in een spoorverbinding.
- **Meer stations**. Er moet ruimte komen voor stadsgewestelijk vervoer op het spoor. Er worden tot 2028 ten minste vijftig nieuwe stations geopend.
- **Scherpere eisen aan NS en ProRail**. De voor reizigers belangrijke criteria worden opgenomen in de nieuwe NS vervoersconcessie voor het hoofdrailnet. De maximaal toegestane prijsverhoging wordt afhankelijk van de prestaties van NS. De toeslag voor de HSL-Zuid vervalt nu deze onderdeel wordt van het hoofdrailnet. ProRail moet zorgen voor minder verstoringen en het sneller oplossen van verstoringen.
- **Goed onderhoud, robuuste knooppunten**. Op spooronderhoud wordt niet bezuinigd. De capaciteit op knooppunten, zoals Utrecht Centraal, wordt vergroot, zodat grote storingen makkelijker kunnen worden opgevangen.
- **Minister regie over ProRail**. ProRail komt onder directe leiding van de minister en wordt op termijn samengevoegd met Rijkswaterstaat. Hierdoor wordt synergie afgedwongen tussen weg- en spoorprojecten en wordt de minister beter aanspreekbaar op het spoorbeheer. De samenwerking tussen ProRail, NS en de andere spoorvervoerders wordt geïntensiveerd.
- **Goederencorridors**. Bij groeiend transportvolume moet ingezet worden op aparte goederencorridors om steden en dorpen te ontlasten. Wij zijn daarom voor de Noordtak van de Betuweroute en de ROBEL-lijn tussen Rotterdam en Antwerpen. De Betuweroute wordt meer gebruikt. De ChristenUnie is tegen een spoorboog bij Deventer, omdat dit geen toekomstvaste oplossing is die bovendien ten koste gaat van de capaciteit voor het reizigersvervoer in deze regio. Het Programma Hoogfrequent Spoorvervoer is uiterlijk in 2020 uitgevoerd.

Automobiliteit

- **120 km/uur is hard zat.** De verhoging van de maximum snelheid naar 130 km/uur wordt teruggedraaid vanwege negatieve gevolgen voor de verkeersveiligheid en het milieu en het feit dat in de praktijk nauwelijks sprake is van reistijdwinst.
- **Veilig verkeer.** Het aantal verkeersslachtoffers kan en moet fors lager. De ChristenUnie zet in op minimaal 50 procent minder verkeersdoden- en gewonden in 2020 ten opzichte van 2010. Daarbij moet met name worden ingezet op het terugdringen van ongelukken met kwetsbare verkeersdeelnemers: kinderen en ouderen. Overtredingen binnen de bebouwde kom worden harder aangepakt. Stelselmatige overtreders worden strenger gestraft. Hiervoor wordt naast het alcoholslot ook het snelheidsslot ingevoerd voor deze groep. Ook wordt het puntenrijbewijs uitgebreid. Voor een effectieve aanpak is een betere registratie van verkeersongevallen nodig.
- **Niet meer, maar anders betalen voor mobiliteit.** Door grotendeels te betalen naar gebruik in plaats van naar bezit wordt recht gedaan aan het principe ‘de vervuiler betaalt’. De ChristenUnie kiest voor een geleidelijke en zorgvuldige invoering van de kilometerprijs gedifferentieerd naar tijd, plaats en milieukenmerken. De komende kabinetsperiode wordt, in navolging van de ons omringende landen, in ieder geval de kilometerbeprijzing voor vrachtwagens ingevoerd. Voor personenauto’s wordt in eerste instantie alleen een tarief naar milieukenmerken ingevoerd op basis van een jaarlijks opgenomen kilometerstand.
- **Grotendeels terugdraaien schrappen onbelaste reiskostenvergoeding.** De onbelaste reiskostenvergoeding voor het openbaar vervoer blijft bestaan. Wel komt er een maximum aan de te vergoeden afstand. De onbelaste kilometervergoeding blijft ook bestaan, maar de kilometervergoeding wordt wel lager.
- **Eerlijker bijtelling leaseauto.** De bijtellingregeling voor de auto van de zaak wordt niet alleen gedifferentieerd naar zuinigheid, maar ook naar het verreden aantal privékilometers.

- **Scherpe normen.** Technische mogelijkheden om voertuigen zuiniger te maken, overlast en vervuiling te beperken en de veiligheid te bevorderen worden maximaal benut. Nederland zet zich in voor het aanscherpen van de Europese CO_2-normen voor personenauto's. Dit mogen geen theoretische waarden zijn, ze worden getoetst via een test die de praktijk goed nabootst.
- **Handhaving 80 kilometerzones**. De 80 kilometerzones rond de grote steden blijven van belang gelet op de milieu- en geluidsvoordelen daarvan. Bij een rustig verkeersbeeld kan de snelheid op 100 kilometer worden gebracht (dynamische snelheidsbegrenzing).
- **Meer maatregelen voor verbetering luchtkwaliteit vier grote steden**. Er moeten meer maatregelen worden genomen om de luchtkwaliteit in Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht te verbeteren. Hier hebben de lokale, regionale en Rijksoverheid ieder een eigen verantwoordelijkheid.
- **Nederland Elektroland.** Hoewel de overheid wat betreft de ChristenUnie terughoudend moet zijn met het ondersteunen van specifieke technologieën en beter kan sturen op scherpe uitstootnormen, maakt de ChristenUnie een uitzondering voor elektrisch rijden. Dat wordt gestimuleerd door realisatie van voldoende oplaadpunten; het handhaven van de vrijstelling van motorrijtuigenbelasting; en 0 procent bijtelling zolang de elektrische auto in de introductiefase zit; dus ook nog na 2014.
- **Prioriteit voor goed beheer en onderhoud.** Het wegwerken van de onderhoudsachterstand van bruggen en viaducten heeft prioriteit; hierop wordt niet bezuinigd.
- **Focus op beter benutten.** Om knelpunten op de weg op te lossen wordt er eerst gekeken welke winst kan worden geboekt door beter benutten, door mobiliteitsmanagement en door invoering van de kilometerprijs. Pas waar er daarna nog een structureel knelpunt is, kan weguitbreiding aan de orde zijn.
- **Weg in combinatie met OV.** Bij knelpunten op de weg, moet bij het oplossen daarvan niet alleen worden gefocust op aanleg van wegen, maar wordt voortaan ook gekeken naar de mogelijkheden van OV en fiets. Bij nieuwe weginfrastructuurprojecten wordt standaard gekeken in hoeverre deze gecombineerd kunnen worden met verbetering van het openbaar vervoer.
- **Kiezen voor kwaliteit.** Bij realisatie van nieuwe wegen sparen we het landschap waar mogelijk. De ChristenUnie kiest voor de Nieuwe Westelijke Oeververbinding bij Rotterdam voor het westelijk gelegen Oranjetunneltracé. Het Blankenburgtracé is alleen acceptabel als er wordt gekozen voor een volledig geboorde tunnel, zodat het groene gebied tussen Vlaardingen en Maassluis wordt gespaard.

Goederenvervoer

Nederland heeft een sterke positie in het internationale goederenvervoer. Rotterdam zou nooit tot de top van de wereldhavens behoren zonder het totaalpakket van aanvoer, (gedeeltelijke) bewerking, logistieke dienstverlening en doorvoer. Die positie is het waard om te behouden, maar wel met verbetering van de luchtkwaliteit en de veiligheid, en een betere benutting van milieuvriendelijke vervoersmogelijkheden.

- **Goede achterlandverbindingen.** De vollopende achterlandverbindingen krijgen meer mogelijkheden. De A15 wordt aangepakt en de Betuweroute wordt doorgetrokken in Duitsland. Om de binnenvaart te bevorderen is de realisatie van een verbinding tussen het Twentekanaal en het Mittellandkanaal in Duitsland van belang.
- **Sterke en schone binnenvaart.** De ChristenUnie wil het gebruik van schonere motoren in de binnenvaart bevorderen, het aantal ligplaatsvoorzieningen uitbreiden en naast de grote ook de kleine vaarwegen open houden. Het vaarwegennet kan meer worden gebruikt voor distributie van goederen voor het Midden- en Kleinbedrijf. De realisatie van overslagterminals voor water, weg en spoor wordt gestimuleerd en er wordt geïnvesteerd in sluiskolken om de wachttijden te reduceren en het vaarwegennet robuuster te maken. Daarnaast moet het achterstallig onderhoud van de vaarwegen in 2016 zijn weggewerkt.
- **Havens werken samen.** De Nederlandse zeehavens werken samen om sterk te staan tegenover buitenlandse concurrenten. Nederland zet zich in Europa in voor gelijke regels voor overheidsfinanciering van haveninfrastructuur. Het concept van de 'groene havens' wordt standaard praktijk in Europa; schone schepen worden sneller afgehandeld en/of betalen minder havengeld. Zeehavens en drukke overslagpunten voor de binnenvaart krijgen walstroomvoorzieningen.

- **Bevorder de Nederlandse zeescheepvaart.** Omdat de zeescheepvaart met mondiale concurrentie te maken heeft, wordt de fiscale faciliteit voor schepen en zeevarenden voortgezet om uitvlaggen te voorkomen.
- **Schone brandstoffen.** Bevorder de beschikbaarheid van schone (zwavelarme) brandstoffen voor het goederenvervoer over water. Zowel in de zeescheepvaart als in de binnenvaart is daarmee nog veel winst te behalen voor de luchtkwaliteit.

Luchtvaart

De luchtvaart is van belang voor het intercontinentale vervoer. Binnen Europa wordt het netwerk van hogesnelheidslijnen echter een steeds beter en vooral ook duurzamer alternatief voor afstanden tot 600 km. Indien overtuigend kan worden aangetoond dat een uitbreiding van een regionale luchthaven rendabel is, kan deze plaatsvinden. Schiphol kan slechts ten dele de groei van het intercontinentale vervoer opvangen. De bescherming van de regio tegen geluidsoverlast heeft prioriteit. Het is niet meer dan redelijk dat de luchtvaart gaat bijdragen in de vervuilingskosten die zij veroorzaakt.

- **Prettig wonen, ook in de buurt van Schiphol.** Het nieuwe handhavingsstelsel om het vliegverkeer bij Schiphol binnen de perken te houden, het zogenaamde Vliegen Volgens Afspraak, is niet transparant en beschermt omwonenden onvoldoende. Uiterlijk in 2014 is er een nieuw transparant stelsel dat bewoners duidelijkheid geeft voor de toekomst. Er wordt spoed gezet achter het toepassen van glijvluchten zoals beloofd aan de omwonenden.
- **Strenge doelstellingen en normen.** Nederland stelt samen met andere Europese landen (maar bij voorkeur op mondiaal niveau) strenge emissiereductiedoelstellingen (ETS) op en ontwikkelt strenge normen voor geluidsbelasting. Deze gelden voor alle luchtvaartmaatschappijen die in het luchtruim van de Europese Unie willen vliegen.
- **Regionale luchthavens worden geen mini-Schiphol.** De plannen voor uitplaatsing van vluchten van Schiphol naar regionale luchthavens worden geschrapt. Regionale luchthavens blijven gesloten tussen 23.00 en 07.00 uur. Om omwonenden zekerheid en bescherming te bieden worden bij deze luchthavens lokale geluidsnormen vastgesteld voor alle woonwijken waar een substantiële geluidsbelasting kan optreden.

Fietsen

Fietsen en wandelen worden als duurzame, goedkope en gezonde vorm van mobiliteit krachtig gestimuleerd. Hierdoor worden steden leefbaarder en bereikbaarheidsproblemen beperkt. De ChristenUnie streeft naar 25 procent meer fietsgebruik in 2020 en 50 procent minder dodelijke fietsslachtoffers. Hiervoor zijn investeringen in fietsvoorzieningen nodig. Deze kosten relatief weinig.

- **Snelle fietsverbindingen.** Het netwerk van fietssnelwegen tussen woon- en werklocaties wordt uitgebreid. Er komen twintig nieuwe routes in de periode 2012-2016. Doel is een samenhangend netwerk van doorgaande hoofdfietsroutes in het gehele land.
- **Veiliger op de fiets.** Het Rijk ondersteunt kansrijke onderzoeken naar technieken om voertuigen veiliger te maken voor fietsers en wandelaars zoals dodehoek-detectie.
- **Overal met de OV-fiets.** Het OV-fietssysteem wordt uitgebreid tot alle stations en andere belangrijke OV-knooppunten.
- **Fatsoenlijke fietsparkeervoorzieningen.** De mogelijkheid van fietsparkeren bij voorzieningen en bedrijventerreinen wordt opgenomen in ruimtelijke ordeningsvoorschriften. Bij stations moeten voldoende en kwalitatief goede gratis fietsparkeerplekken zijn. Er komt in samenwerking met gemeenten en provincies een programma om 250.000 extra plaatsen te realiseren tot 2020.
- **Brommers- en snorfietsen milieuvriendelijker.** Nederland zet zich in voor strengere Europese emissie- en geluidnormen voor brom- en snorfietsen.

Duurzame energie

Onze huidige (fossiele) energiebronnen zijn eindig, veroorzaken gezondheidsproblemen, vervuilen onze leefomgeving en zijn veelal afkomstig uit landen met instabiele regimes. De groeiende vraag naar energie en grondstoffen leidt tot prijsstijgingen. En invloed op het klimaat is zeker niet uit te sluiten, integendeel. Genoeg redenen om nu de omslag te maken naar een strategisch verantwoorde en duurzame energievoorziening en hergebruik van grondstoffen. Dat is niet alleen goed voor onze leefomgeving en portemonnee, maar geeft ook een impuls aan onderzoek en innovatie en verbetert onze internationale concurrentiepositie. De ChristenUnie is er van overtuigd dat de enige florerende economie een circulaire economie is, waarin grondstoffen worden hergebruikt en hernieuwbare energie de standaard is. Om dat te bereiken is een gezamenlijke inspanning nodig van overheid, ondernemers, onderzoeksinstellingen, onderwijs en burgers.

Energie, grondstoffen en klimaatverandering vormen een mondiaal vraagstuk. Het lijkt voorlopig echter het meest haalbaar om hier in Europees verband bindende afspraken over te maken. De ChristenUnie onderschrijft de Europese doelstellingen voor energie: jaarlijks 2 procent energiebesparing, ten minste 14 procent duurzame energie in 2020, 30 procent CO_2 reductie in 2020 (t.o.v. 1990) en 80-95 procent CO_2 reductie in 2050. De ambitie van de ChristenUnie blijft 20 procent duurzame energie in 2020. De ChristenUnie vindt dat het principe ‘de vervuiler betaalt’ veel beter uit de verf moet komen bij het Europese emissiehandelssysteem ETS. Het systeem is niet effectief, doordat het emissieplafond te hoog is en de CO_2-prijs te laag.

De overheid moet een duidelijke, langjarige keuze maken voor duurzame energie. Een lange termijn doelstelling (2050), waar nu beleid voor wordt ontwikkeld en waar de politiek zich aan committeert. Te vaak zijn burgers en bedrijfsleven geconfronteerd met een instabiele overheid die halfslachtige maatregelen treft, waardoor de zo noodzakelijke energietransitie nog nauwelijks van de grond is gekomen. Het is nu belangrijk dat de overheid zich opstelt als betrouwbare partner van de samenleving, om samen werk te maken van duurzame energie. Wet- en regelgeving moeten langjarige duidelijkheid bieden, zodat burgers en bedrijven bereid zijn om te investeren.

Het uiteindelijke doel is een duurzame energievoorziening die op eigen benen staat, maar in de aanloop daar naartoe is het belangrijk dat de overheid dit gericht stimuleert. Mogelijkheden daarvoor zijn, indien nodig, investeringssubsidies (in plaats van exploitatiesubsidies) of een revolverend fonds voor innovaties. Ook kan de overheid procedures en regels vereenvoudigen, bijvoorbeeld door doelvoorschriften te stellen aan installaties (en de invulling vrij te laten). In het Lenteakkoord zijn belangrijke stappen gezet in de richting van vergroening van onze economie. Een belangrijke afspraak is de afbouw van fiscale subsidies op fossiele energie.

Decentrale energie en energiebesparing

De wet- en regelgeving is vooral gericht op grootschalige centrale opwekking van energie. Doordat grote energiemaatschappijen belastingvoordelen hebben, wordt (grijze) energie te goedkoop aangeboden. Hierdoor wordt het ‘gat’ met duurzame energie kunstmatig groot gehouden. Het is belangrijk dat deze ‘subsidies’ voor grijze energie worden afgebouwd. Tegelijkertijd moet de wet- en regelgeving worden aangepast op decentrale opwekking van energie. Decentrale energieopwekking vergroot het aandeel duurzame energie, zorgt voor een robuust en betrouwbaar energienetwerk en geeft bovendien een impuls aan economie en innovatie.

Zorgvuldig omgaan met energie begint met energiebesparing. Bedrijven kunnen gebruikmaken van de EnergieInvesteringsAftrek en de SDE+. Voor energiebedrijven geldt een verplichte energiebesparing met een systeem van onderlinge handel in behaalde energiebesparing (witte certificaten). De ChristenUnie wil dat er ook voor particulieren een energiebesparingsaftrek komt. Met woningcorporaties is een convenant afgesloten voor verduurzaming van hun woningvoorraad, een mooie stap in de goede richting. De ChristenUnie heeft de ambitie dat uiterlijk in 2040 alle woningen en (overheids)gebouwen energieneutraal zijn.

Naar een volledig duurzame energievoorziening

- **Minimumprijs CO_2.** De marktwerking voor energie faalt. Toekomstige kosten maken geen onderdeel uit van de energieprijs. Een goede manier om dit te herstellen is, om in navolging van de op CO_2 gebaseerde aanschafbelasting bij auto's (BPM), ook andere belastingen, zoals de regulerende energiebelasting, te baseren op CO_2. Een CO_2-heffing is effectiever dan welk ander instrument ook als het gaat om de transitie naar een duurzame energievoorziening. Om te beginnen wordt een minimumprijs voor CO_2 ingevoerd.
- **Een werkend ETS.** Het Europese emissiehandelssysteem ETS moet worden aangepast (hogere CO_2 prijs en lager emissieplafond), zodat het efficiënt kan worden ingezet om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen.

- **Subsidies grijze stroom afbouwen.** Directe en indirecte overheidssteun voor fossiele energie wordt geleidelijk en verantwoord afgebouwd.
- **Afspraken over aandeel hernieuwbare energie.** Energieleveranciers worden verplicht een vast aandeel duurzame energie te leveren en hierover worden bij voorkeur in Europees verband afspraken gemaakt.
- **Bevorderen bio-energie.** Bij voorkeur in Europees verband, mits dit geen verlies van habitat voor zeldzame dieren en planten veroorzaakt, geen dierlijk of menselijk voedsel of grondstoffen daarvoor wordt gebruikt als brandstof en dit niet ten koste gaat van vruchtbare agrarische gronden.
- **Duurzame biomassa.** Grootschalige (bij)stook van biomassa is alleen realistisch met grootschalige aanvoer vanuit het buitenland. Hierbij moet worden afgewogen of de CO_2 balans van de aangevoerde biomassa positief uitpakt.
- **Energiebesparing aantrekkelijk.** Een energieke samenleving: voor burgers en bedrijven wordt het makkelijker en aantrekkelijker om energiebesparingsmaatregelen uit te voeren en zelf energie op te wekken. Particulieren krijgen een energiebesparingsaftrek. De salderingsregels worden fors verruimd, zodat het aantrekkelijker wordt om te investeren in duurzame energie, en moeten ook gelden voor samenwerkingsvormen.
- **Aanscherping normen.** Zoals verhoging van de grens voor de terugverdientijd voor het treffen van energiebesparingsmaatregelen door bedrijven en instellingen van 5 naar 7 jaar.
- **Geen nieuwe kern- en kolencentrales.** Geen nieuwe kerncentrales, niet alleen vanwege het veiligheids- en afvalissue, maar ook omdat het bij kerncentrales gaat om door de mens gecreëerde risico's die groter zijn dan de mens kan beteugelen. Ook worden geen nieuwe vergunningen meer verstrekt voor de bouw van kolencentrales.
- **Geen prioriteit voor ondergrondse opslag van CO_2.** Omdat CCS (Carbon Capture and Storage) een dure techniek is die veel energie kost, wordt deze uitsluitend ingezet als er geen betere (en goedkopere) methoden zijn om tijdig de reductiedoelstellingen voor CO_2 te halen. CCS levert geen bijdrage aan de definitieve oplossing voor het vraagstuk van energie en klimaat.
- **Kritisch over schaliegas.** Geen winning van schaliegas, want dit is een techniek waarbij chemicaliën in de bodem achterblijven die in het drinkwater terecht kunnen komen.
- **Warmte beter benutten.** Warmte, vooral restwarmte, wordt veel effectiever ingezet. Door verlies van warmte slim te koppelen aan warmtevragers, wordt voorkomen dat warmte weglekt. Kansen liggen er bijvoorbeeld bij de herontwikkeling en modernisering van industrieterreinen.

Kringloopeconomie

Produceren is waarde creëren. De nieuwe aandacht voor 'local for local' is inspirerend. Hoe korter de lijnen tussen productie en consumptie, des te kleiner de kans op afwenteling van milieudruk naar andere gebieden en naar de toekomst. Kortere lijnen bieden ook meer kansen voor het sluiten van kringlopen van producten en grondstoffen (C2C, Craddle to Craddle). Daar wordt eco-efficiënt en eco-effectief geproduceerd: meer waarde gecreëerd met minder afval. Het onvermijdelijke afval wordt zelfs weer ingezet in andere productieprocessen. En in alle processen wordt slechts de energie gebruikt die in de levensduur van de producten weer opgewekt wordt. Terwijl de producten aan het eind van hun levensduur ook weer grondstoffen worden voor nieuwe producten. Zo'n circulaire economie past in een rechtvaardige toekomst.

Internationale ambitie

Nederland is aantrekkelijk voor het internationale bedrijfsleven. De normstelling in Nederland loopt soms vooruit op normstelling in andere landen. Dat maakt onderdeel uit van ons vestigingsklimaat en kan ook de innovatie bevorderen. In een internationale markt is de context van de transitie naar een circulaire economie Europa. Nederland zal dus voor deze transitie ook op Europees niveau krachtig moeten inzetten. Op Europees niveau wil de ChristenUnie afspraken maken over:

- Het stoppen of afbouwen van milieuschadelijke subsidies en niet-duurzaam stimuleringsbeleid, zoals de subsidies op energie- of watergebruik.
- Het weren van niet-duurzame producten.

Grondstoffen

- Er moet veel meer aandacht komen voor een duurzame winning van grondstoffen. Nog te vaak gebeurt dit onder erbarmelijke arbeidsomstandigheden en worden ecosystemen onherstelbaar aangetast. Nederland geeft hierin het goede voorbeeld en dringt in Europees verband aan op afspraken over import van onder andere hout en soja, maar ook elektronica.
- Gaswinning en zoutwinning in ons land veroorzaken bodemdaling. Maatschappijen die hiervoor concessies krijgen, worden verplicht de schade (aan landbouw, watersystemen, gebouwen, etc.) als gevolg van bodemdaling te vergoeden.

Milieubewust produceren en afvalpreventie

- Door materiaalketenbeleid worden producten vaker hergebruikt en materialen gerecycled.
- Nederland maakt zich in Europa sterk voor 50 procent reductie van afval in Europese zeeën in 2020 door een totaalverbod voor het dumpen van afval door zeeschepen.
- Het gebruik van microplastics in consumentenproducten, zoals scrubs, shampoos, tandpasta moet worden verboden, omdat deze de zeeën vervuilen.
- Het aanpakken van het probleem van de ‘plastic soep’, een enorme massa plastic afval die de oceanen vervuilt, wordt hoog op de internationale agenda gezet.
- De verpakkingsindustrie en de supermarktketens krijgen samen een resultaatverplichting het gebruik van kunststof verpakkingen met 25% terug te dringen in de periode 2013-2017.

Consument, overheid en markt

De consument bepaalt of de inspanningen van bedrijven op het gebied van milieubewust produceren worden beloond. Als iedere wereldburger hetzelfde bestedingsniveau en –patroon zou hebben als in Nederland, zouden we drie aardbollen nodig hebben. De ChristenUnie wil dit zichtbaar maken voor consumenten door producten een duurzaamheidslabel te geven. Daarnaast wil de ChristenUnie dat:

- In Europees verband afspraken worden gemaakt om productieketens transparanter te maken, door uitbreiding en harmonisering van productlabeling.
- Overheidsinstanties het goede voorbeeld geven: 100 procent duurzaam wordt de norm bij hun inkoop- en aanbestedingsbeleid.

Van afval naar grondstof

Afval is grondstof. De ChristenUnie wil op de volgende manieren hergebruik van afval stimuleren:

- Hergebruikdoelen voor materialen worden regelmatig aangescherpt om hoogwaardige recycling te stimuleren.
- Door recycling neemt de hoeveelheid afval af en zal er overcapaciteit in de afvalverbranding ontstaan. Afval uit het buitenland wordt alleen in Nederland verbrand als dit eco-efficiënt is.
- Hergebruik van materialen wordt door de overheid meegenomen in aanbestedingseisen.

- De inzamelingspercentages van kunststof zijn nog te laag. Het *plastic heroes* systeem moet zich de komende jaren bewijzen. Producenten moeten investeren door het plaatsen van meer inzamelbakken.
- Het succesvolle statiegeld systeem is zeer eco-efficiënt en wordt daarom niet afgeschaft, maar juist uitgebreid naar kleine PET-flesjes om zo ook zwerfafval te bestrijden.

---

7. Europa: minder en beter

De ChristenUnie kiest voor:

1. **Europa van de lidstaten.** Goede samenwerking tussen zelfstandige lidstaten, dat is de kern van de Europese Unie. Daarbij passen geen verdere stappen naar een politieke unie.
2. **EU terug naar de kerntaken.** De ChristenUnie wil een Europese Unie die de interne markt bevordert en grensoverschrijdende problemen doortastend aanpakt. Zaken die prima op nationaal niveau uitgevoerd kunnen worden, behoren tot het domein van de lidstaten.
3. **Versterking democratie.** De Tweede Kamer moet inspraak houden bij het aanpakken van de schuldencrisis in Europa. Nederland heeft, ondanks verzet van de ChristenUnie, het budgetrecht en vetorecht m.b.t. het permanente noodfonds overboord gezet.
4. **Minder kostbaar, lagere begroting.** De EU moet stoppen met het rondpompen van geld. De alsmaar stijgende begroting moet fors omlaag. Voor Europese ambtenaren geldt loonmatiging. De ChristenUnie wil geen Europese belasting en geen Europese obligaties (eurobonds).
5. **Oplossingen die perspectief bieden.** Koste wat kost de eurozone in stand houden is niet per definitie de beste oplossing. Alle mogelijkheden moeten worden onderzocht om tot oplossingen te komen, waarbij er weer echt perspectief komt voor alle eurolanden.
6. **Onderzoek naar het opsplitsen van de eurozone.** Nederland kan andere landen niet dwingen de eurozone te verlaten, maar Nederland kan en moet voor zichzelf wel de alternatieven snel en serieus onderzoeken.
7. **Minder regels en richtlijnen.** Er moet worden gesnoeid in het woud aan richtlijnen en verordeningen. Een regel erbij, dan minimaal één eraf. Daarbij komt in ieder voorstel voor een richtlijn of verordening een hoofdstuk, waarin duidelijk wordt gemaakt welke bijdrage daaraan geleverd wordt.
8. **Geen uitbreiding van de EU.** We maken een pas op de plaats met de uitbreiding van de EU. Turkije kan geen lid worden van de Europese Unie. Er worden onderhandelingen gestart over een geprivilegieerd partnerschap.
9. **Minder Europese agentschappen.** Met de groei van het aantal lidstaten is ook het aantal Europese agentschappen gegroeid. De agentschappen die zich niet richten op Europese kerntaken kunnen worden gesloten.
10. **Het Europees Parlement in Brussel.** De verhuiskaravaan tussen Brussel en Straatsburg moet stoppen.

Europa: samenwerken tussen zelfstandige lidstaten

De ChristenUnie staat voor een sterke samenwerking tussen zelfstandige lidstaten en het zich houden aan gemaakte afspraken in Europa. Deze samenwerking is gefundeerd op gedeelde waarden waarvan de christelijke wortels erkend moeten worden. De christelijke waarden zijn van groot belang om de crises in Europa aan te pakken. Nederland heeft binnen de Europese Unie de mogelijkheid om te werken aan gezamenlijke belangen en oplossingen voor grensoverschrijdende problemen. Dat betekent echter niet dat de Europese Unie steeds meer taken naar zich toe moet trekken die de lidstaten prima zelf kunnen regelen. Met een groeiend gebrek aan draagvlak onder de bevolking zijn de afgelopen decennia stappen gezet naar een politieke unie. Op een aantal terreinen moet de Europese Unie juist een stap terug doen. Tegenover machtsconcentratie zet de ChristenUnie versterking van de democratische legitimatie en meer transparantie van Europese instellingen om de samenwerking te verbeteren. Vanuit een nuchtere en realistische kijk op Europa willen we de eurocrisis aanpakken.

De ChristenUnie is groot voorstander van samenwerking tussen zelfstandige lidstaten. Het door de individuele lidstaten ingerichte democratisch bestel is en blijft de belangrijkste drager van legitimiteit en democratische verantwoording. Besluiten moeten zo dicht mogelijk bij de burger worden genomen en door een meerderheid van burgers worden gedragen. Dit verhoudt zich slecht tot machtsconcentratie en een politieke unie. De ChristenUnie staat voor Eurorealisme. De ChristenUnie wil de Europese samenwerking terugbrengen naar rationele en realistische proporties.

Europese samenwerking heeft veel gebracht. Na de Tweede Wereldoorlog bestendigde het de vrede en veiligheid. En die vrede, stabiliteit en later de interne markt hebben veel voorspoed gebracht. Die

doelen staan niet op het spel met het pleidooi van de ChristenUnie om nu een stap terug te doen. Het is van groot belang dat de Europese Unie zich richt op de kerntaken. Deze taken zijn het bevorderen van de interne markt en het aanpakken van grensoverschrijdende problemen, die op nationaal niveau niet effectief kunnen worden aangepakt, zoals mensenhandel en prostitutie, asiel- en migratiebeleid, en terrorisme. Samenwerking op het gebied van milieu, transport, landbouw en visserij en het buitenlands beleid (waaronder het opkomen voor mensenrechten) moet worden verbeterd. Dat geldt in het bijzonder voor energie en klimaat, met het oog op internationale afspraken.

Bij dat alles moet volgens de ChristenUnie de democratische legitimatie van de samenwerking gewaarborgd zijn. Iets wat het nu allesbehalve is. Het Europese Parlement heeft met het Verdrag van Lissabon weliswaar een sterkere positie gekregen, maar kan niet de rol van de nationale parlementen overnemen. Eerder heeft de ChristenUnie bij wet een parlementair behandelvoorbehoud geregeld om de rol van het Nederlandse parlement bij Europese besluitvorming te versterken. De Kamer kan hierdoor in een vroeg stadium aangeven bij welke onderwerpen zij betrokken wil zijn, en waarover eerst met de regering gesproken moet worden voordat de regering een definitief standpunt in kan nemen in de Europese Raad.

Alles wat effectief op nationaal niveau kan worden geregeld, mag geen Europees beleid worden. Daarom moet de Europese Unie een stap terug doen als het gaat om sociaal beleid, pensioenen, belastingen, gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en gezinsbeleid. Hier kunnen de lidstaten zelfstandig beleid op voeren. Wel kunnen hierbij randvoorwaarden (zoals sociale minimumstandaarden), afstemming en wederzijdse erkenning van elkaars systemen van belang zijn. Dit om te voorkomen dat alleen de logica van de markt het op Europees niveau voor het zeggen heeft.

Daadkrachtig uit de crisis

De ChristenUnie was tegen de vorming van een monetaire unie in Europa, omdat deze werd gevormd door landen met zeer ongelijksoortige en ongelijkwaardige economieën. Bovendien zou een monetaire unie gemakkelijk kunnen leiden tot een politieke unie, wat de ChristenUnie ongewenst acht. De ChristenUnie heeft daarom als één van de weinige Nederlandse politieke partijen tegen de invoering van de euro gestemd en tegen de toetreding tot de eurozone van landen als Griekenland en Italië. Een muntunie met leden die economisch zo verschillend zijn, dat kon niet goed gaan en dat is na het uitbreken van de kredietcrisis gebleken. Economisch zwakke landen hebben sinds de invoering van de euro niet meer de mogelijkheid 'hun' munt te devalueren ten opzichte van landen als Duitsland en Nederland. De oplopende schulden in deze landen leiden tot dramatische gevolgen voor de bevolking. Er moet worden gezocht naar een oplossing met perspectief voor alle eurolanden. Een vertrek van Griekenland uit de eurozone lijkt onafwendbaar, en is wellicht in het belang van de Grieken zelf. Voor andere landen is dit mogelijk ook het geval.

De ChristenUnie is bereid verantwoordelijkheid te nemen in het aanpakken van de eurocrisis. Afgelopen jaar hebben we dat laten zien door ons uit te spreken voor het afwaarderen van schulden van Griekenland en voor het begrotingspact. Het begrotingspact betreft Europese maatregelen die de begrotingsdiscipline van lidstaten versterken en de mogelijkheid bieden voor toezicht en sancties als landen zich niet aan de begrotingsafspraken (het Stabiliteits- en Groeipact) houden. Het is onvermijdelijk dat landen uit de eurozone die zich niet aan de regels houden, financiële sancties vanuit Brussel opgelegd krijgen, maar ook dat internationaal nieuwe afspraken gemaakt zullen moeten worden rond de regulering van de kapitaalmarkten en de handel in derivaten.

We zien dat de democratische legitimatie onder druk staat bij de pogingen om de euro te redden. De Tweede Kamer heeft bij zowel het tijdelijke noodfonds als bij het permanente noodfonds – ondanks amendementen en moties van de ChristenUnie – met een ruime meerderheid bevoegdheden weggegeven. Terwijl het over vele tientallen miljarden gaat, heeft de Tweede Kamer hier deels het budgetrecht en vetorecht op ingeleverd. De ChristenUnie is niet tegen een noodfonds, maar door op deze manier parlementaire bevoegdheden weg te geven wordt de democratische controle geweld aangedaan, en dat ondermijnt bovendien de steun van de bevolking voor de Europese Unie.

De ChristenUnie wil de werkelijkheid nuchter onder ogen zien. Wij willen in het debat over het aanpakken van de eurocrisis alle opties onderzoeken. We beseffen dat elke stap, elke poging tot een oplossing, veel (financiële) pijn zal doen. Dat geldt ook voor het in stand houden van de euro. De

ChristenUnie vindt doormodderen geen optie. Het overeind houden van banken en zwakke eurolanden door lidstaten met een sterke economie, waardoor in feite de schuldenlast in stand blijft, is uiteindelijk geen oplossing. Ook niet voor die landen zelf. De Europese Centrale Bank (ECB) is een reddingboot die overvol is en moet stoppen met het opkopen van schuldpapieren van Zuid-Europese landen. De schulden die zijn gemaakt moeten uiteindelijk worden afgelost en waar nodig ook worden kwijtgescholden.

De ChristenUnie wil alle mogelijkheden onderzoeken om tot oplossingen te komen waarbij er weer echt perspectief is voor alle eurolanden. Een Nederlandse 'Alleingang' is zeer onverstandig. Daarom wil de ChristenUnie ook in beeld brengen wat de gevolgen zijn van het verkleinen, het opsplitsen of het met gelijkgezinde landen uit de eurozone stappen in vergelijking met het in stand houden van de huidige eurozone.

Europese regels, begroting en uitbreiding

- De alsmaar stijgende EU-begroting moet vanaf nu fors omlaag. Dat kan als de Europese Unie zich weer richt op haar kerntaken. Het aantal Europese fondsen moet in aantal en omvang afnemen. De Europese fondsen zijn primair bedoeld om armere Europese regio's vooruit te helpen. Zolang deze fondsen er ook voor Nederland zijn, moet ook Nederland er gebruik van maken, zodat de netto betalingspositie niet nog verder verslechtert. Bovendien heeft de regionale economie hier veel profijt van. Het perspectief blijft wel dat er een einde komt aan het rondpompen van geld via fondsen voor zaken die prima op ons nationale niveau kunnen worden afgewikkeld.
- De Nederlandse betalingspositie aan de EU moet verbeteren. De huidige afdrachtkorting moet in elk geval worden gehandhaafd.
- Het is nu belangrijker dat de bestaande richtlijnen door de lidstaten worden geïmplementeerd en gehandhaafd, dan dat er nieuwe regels bijkomen. Uiteraard is ook Nederland gehouden bestaande richtlijnen snel en zorgvuldig te implementeren en correct te handhaven. De ChristenUnie bepleit uiterste terughoudendheid als het gaat om nieuwe regels en waakt voor extra regels op nationaal niveau, bovenop de Europese regels. Vooral het bedrijfsleven ervaart veel hinder van de snelheid waarmee (soms tegengestelde) regels elkaar opvolgen. De visserijsector is daar een sprekend voorbeeld van.
- Toezeggingen die aan diverse landen zijn gedaan over toetreding blijven recht overeind, maar we constateren ook dat de spankracht van de EU op dit moment onder druk staat. Daarom wil de ChristenUnie voorlopig een pas op de plaats waar het gaat om uitbreiden. Wel is het belangrijk om intensief te blijven samenwerken met landen die uiteindelijk kunnen toetreden.
- Turkije - een gewaardeerde NAVO-bondgenoot - mag geen lid worden van de EU. De toetredingsonderhandelingen met Turkije moeten worden gestaakt. Turkije is strategisch gelegen, op het kruispunt van Europa en Azië en in de nabijheid van Rusland, en is een belangrijke handelspartner van Europa. Een geprivilegieerd partnerschap behoort wellicht tot de mogelijkheden, maar dan wel met garanties over erkenning van mensenrechten en inzet voor goede internationale verhoudingen in het Middellandse Zeegebied.
- De Europese Unie zet zich maximaal in voor de naleving van mensenrechten wereldwijd, waaronder godsdienstvrijheid, en schuwt het inzetten van diplomatieke en economische sancties daarvoor niet. Deze inzet in het buitenlands beleid is alleen geloofwaardig met een even grote inzet voor de vrijheid van godsdienst en geweten binnen Europa.
- Er wordt blijvend geïnvesteerd in goede samenwerking binnen de Raad van Europa, waar 47 landen deel van uitmaken. Deze raad biedt het forum voor een gezamenlijk mensenrechtenbeleid. Effectieve naleving van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens heeft hierbij prioriteit.

Dienstbaar in de wereld

De ChristenUnie kiest voor:

1. **Mensenrechten als speerpunt voor buitenlands beleid**

2. **Steun aan geloofsvervolgden, strijden tegen discriminatie**
3. **Een sterk en zelfbewust Nederland in een globaliserende wereld**
4. **Maatschappelijke verantwoordelijkheid, ook in handelsrelaties**
5. **Ontwikkelingsrelaties op basis van gelijkwaardigheid**
6. **Ontwikkelingssamenwerking als zaak van de samenleving**
7. **Inzet van een veelzijdige krijgsmacht ten dienste van de internationale rechtsorde**
8. **Zorg van en zorg voor onze militairen**
9. **Een democratische rechtsstaat en vrijheid voor minderheden in de islamitische landen**
10. **Rechtvaardige vrede voor Israël en de Palestijnen**

Deze wereld is in beweging. We zien de gevolgen van de uitbuiting van natuurlijke hulpbronnen van deze wereld. Vluchtelingen en migranten kloppen aan de deur. De klimaatverandering en de stijgende grondstoffen- en energieprijzen doen zich gelden. We zien de gevolgen van armoede, honger en mondiale ongelijkheid in het besef van onze eigen rol in het bestaan daarvan. We weten dat onrust, oorlog, terrorisme en spanningen tussen landen of bevolkingsgroepen niet zomaar aan ons voorbij gaan.

Dit vraagt om een actieve houding van Nederland op het internationale toneel. Ons land is veel meer dan een BV Nederland. Gedreven door de christelijke opdracht te streven naar recht en gerechtigheid wil de ChristenUnie de buitenlandse betrekkingen ten dienste stellen van het werk aan vrede en veiligheid en niet alleen ten dienste van economie en geld. Van rechtvaardige verhoudingen en mensenrechten. Wij doen dat samen met onze partners binnen de Europese samenwerkingsverbanden als de EU en de Raad van Europa en onze bondgenoten in de NAVO. Hiertoe gebruiken we ook onze stem in de VN.

De verschillende instrumenten van het buitenlandse beleid willen we op deze doelen afstemmen. Er is ten diepste geen onderscheid in het motief om met onze militairen te werken aan vrede en veiligheid in Afghanistan, en in het motief om met de gelden voor ontwikkelingssamenwerking mensen van kansen te voorzien. Om dezelfde reden staan in het buitenlands beleid het belang van de rechtsstaat en de mensenrechten voorop, in het bijzonder de godsdienstvrijheid. Dit besef tekent ook de inzet van ons land bij internationale economische samenwerking. Een standvastig buitenlands beleid, een stevig budget voor ontwikkelingssamenwerking, een actiegericht defensieapparaat en goede handelsbetrekkingen gaan daarom hand in hand.

Internationale gerechtigheid is veel meer dan alleen het zorgen voor de armen in bijvoorbeeld Afrika. Het impliceert ook een aanpassing van ons eigen gedrag en uitgavenpatroon. Ons gebruik van biobrandstoffen, goedkoop vlees of mobieltjes heeft directe gevolgen voor de plattelandsbevolking in de Derde Wereld. Inzet op bewustwording van de complexiteit van mondiale vraagstukken, en het leven in een geglobaliseerde wereld, is dan ook een belangrijke ondersteunende taak om onze betrokkenheid en verantwoordelijkheid voor onze wereld (en hen die daarop wonen) te verstevigen. Niet eigenbelang en ongebreidelde winsten op korte termijn kunnen voorop staan, maar gedeelde belangen en duurzame investeringen in mondiale publieke goederen. Het traditionele ontwikkelingsbeleid was aan hervorming toe, zoals andere onderdelen van het buitenlands beleid, bijvoorbeeld defensie, al eerder. Niet vanwege onze portemonnee, maar vanwege de nieuwe context van een geglobaliseerde wereld, waarin de Westerse landen, voor zover ooit al, het niet meer alleen voor het zeggen hebben. Daarbij hoeven wij onze idealen niet te verliezen. Wij willen daar juist aan vasthouden en werken daarom aan de volgende tien speerpunten van de ChristenUnie in het buitenlands beleid:

1. Mensenrechten als speerpunt voor buitenlands beleid

- **Consequent zijn tussen mensenrechtenbeleid en handelsbelangen**. Bij het optreden van Nederland in internationale instellingen als de VN, de Europese Unie, de OVSE en de Raad van Europa, willen we ons laten leiden door het belang van de rechtsstaat, de bescherming van de mensenrechten en het tegengaan van kinderarbeid en mensenhandel. Wij willen daarin consequent zijn. Je kunt niet enerzijds je kritisch uitlaten over landen die de doodstraf hanteren voor afvalligheid, bekering en/of homoseksualiteit maar vervolgens wel allerlei handelsmissies faciliteren. In de relaties met opkomende grootmachten als Brazilië, Rusland,

India en China willen we bevorderen dat ook deze landen een goede plaats geven aan mensenrechten en arbeidsnormen in hun handelsrelaties met Afrikaanse landen.

- **Sociale rechten zijn ook mensenrechten.** De bevordering van sociale rechten wereldwijd, zoals het recht op een gezond milieu en goede zorg vormt een onlosmakelijk deel van het mensenrechtenbeleid.
- **Fragiele staten niet links laten liggen**. Eén miljard mensen en een derde van de allerarmsten leeft in landen waar de overheid niet of nauwelijks functioneert en waar allerlei basisvoorzieningen ontbreken. Waar sprake is van ernstige politieke en sociale spanningen en grote veiligheidsrisico's voor de eigen inwoners, de regio, en de rest van de wereld. Om al deze redenen behouden deze 'fragiele staten' een prominente plek in het Nederlandse buitenland-, veiligheids- en ontwikkelingsbeleid.

2. Steun aan geloofsvervolgden, strijden tegen discriminatie

- **Vrijheid begint met ruimte om te leven naar je overtuiging.** Wij willen daarom opkomen voor godsdienstvrijheid; daaronder begrepen de vrijheid van geloof te veranderen. De positie van christenen krijgt hierbij bijzondere aandacht omdat vooral zij slachtoffer zijn van vervolging. Met name in islamitische landen, maar ook in Noord-Korea. Godsdienstvrijheid en een gelijkwaardige behandeling van minderheidsgroepen zijn onderdeel van de criteria voor toetreding tot de EU en voor het aangaan van bilaterale relaties.
- **Strijden tegen discriminatie.** Vrijheid is ook vrijwaring van verdrukking om wie je bent of om wat je doet. Bescherming tegen vervolging wegens ras, geslacht of geaardheid.

3. Werken aan een sterk en zelfbewust Nederland in een globaliserende wereld

- **Samenwerking maakt je sterker**. Nederland blijft investeren in een krachtige internationale positie, zowel politiek als economisch. Samenwerking in de Europese verbanden, waaronder met name de EU, is hiertoe van groot belang, mede gelet op het internationaal opererende Nederlandse bedrijfsleven. We zijn daarbij alert op kansen voor het bedrijfsleven en op uitdagingen aan en bedreigingen voor de Nederlandse economie.
- **Nederland als thuisbasis voor het recht.** We streven naar versterking van de positie van Den Haag als juridische hoofdstad van de wereld.
- **Banden van vroeger hebben betekenis voor nu**. Nederland heeft historische verplichtingen tegenover de Molukkers en de Papoea's. Wij willen dat daaraan recht wordt gedaan.
- **Goed bestuur in Suriname.** De betrekkingen met Suriname staan in het teken van een goed functioneren van de parlementaire democratie, de eerbiediging van de internationale samenwerking en de mensenrechten en het wederzijds benutten van economische kansen.

4. Maatschappelijke verantwoordelijkheid, ook in handelsrelaties

- **Maatschappelijk verantwoord ondernemen internationaal.** Het bedrijfsleven wordt gestimuleerd om de ethiek van het maatschappelijk verantwoord ondernemen ook in de internationale handelsrelaties vorm te geven. Aan internationale bedrijven wordt gevraagd zich publiek te verantwoorden over de omgang met werknemers, het vermijden van kinderarbeid, de rechtsorde in het land van vestiging en het milieu, inclusief het beheer van grondstoffen.
- **Voedselvoorraden nuttig inzetten.** Ze behoren primair te worden ingezet voor hun eerste doel: geen speculatie, of machtsvorming, maar tot vervulling van de basisbehoeften van de eigen burgers en een garantie van betaalbaar voedsel voor de armen bij droogtes, misoogsten en rampen. De handelsverdragen van de EU met ontwikkelingslanden behoren niet alleen de onderlinge handel als zodanig te dienen, maar ook bij te dragen aan economische diversificatie, naleving van arbeidsrechten, regionale integratie en duurzame ontwikkeling in deze landen.

5. Ontwikkelingsrelaties op basis van gelijkwaardigheid

- **Ontwikkelingssamenwerking werkt, als je het goed doet**. Ook na het geleidelijk verdwijnen van de klassieke Noord-Zuid tegenstellingen, is dit een doeltreffend instrument om acute

noden, maar ook armoede, ziekten als HIV/aids te lenigen, kinderen en vrouwen in een betere positie te brengen en ongelijkheid aan te pakken. Tegelijk moet ontwikkelingssamenwerking wel werken. Hulp heeft niet altijd effect en geld komt niet zomaar goed terecht. Daar trekken we lering uit, bijvoorbeeld door armoede en ongelijkheid breder aan te pakken dan via ontwikkelingssamenwerking alleen en in beginsel geen begrotingssteun te verstrekken. Aan landen waar een zwak overheidsapparaat een zorgvuldige omgang met de verstrekte gelden niet kan waarborgen, verstrekt Nederland ontwikkelingshulp niet via de overheid maar via andere kanalen, zoals het maatschappelijk middenveld.

- **Ontwikkelingssamenwerking breder inbedden.** Onze relaties met de ontvangende landen zijn, waar mogelijk op basis van gelijkwaardigheid, niet alleen gericht op armoedebestrijding, maar ook op rechtszekerheid en versterking van de economie. Ons land richt zich hierbij op waar het bij uitstek kan bijdragen: landbouw en voedselzekerheid, verbetering van de positie van vrouwen, recht en veiligheid, milieu en water, onderwijs en goed bestuur. In landen waar de staat niet of nauwelijks functioneert, richten we ons ook op maatschappijopbouw.
- **Een minister voor Ontwikkelingssamenwerking met een budget van 0.8% BNP.** Het budget voor ontwikkelingssamenwerking blijft ten minste 0,7 procent van het BNP en groeit geleidelijk weer naar 0,8 procent. Daar bovenop verstrekken we laagrentende leningen. Het ontwikkelingssamenwerkingsbudget wordt meer verbonden met andere departementen die internationaal actief zijn en een substantieel deel wordt besteed aan klimaat- en milieudoelen. Het beleid wordt uitgevoerd door een minister voor ontwikkelingssamenwerking.

6. Samenwerking is een zaak van de samenleving

- **Hulp primair via particuliere hulporganisaties.** Zij staan immers dicht bij de lokale bevolking. Zij zijn, veelal in samenwerking met particuliere organisaties ter plekke, bij uitstek in staat om kwetsbare groepen deel te laten uitmaken van de samenleving, zoals gehandicapten, kinderen, ouderen en etnische en religieuze minderheden. Zij zijn sterk in lokale armoedebestrijding. Zij kunnen hulp geven waar bilaterale programma's niet mogelijk zijn. Aan Nederlandse kant hebben zij draagvlak, via hun donateurs en leden. Daarom komt een derde deel van het budget voor ontwikkelingssamenwerking ten goede aan deze particuliere ontwikkelingsorganisaties.
- **Giften stimuleren.** Donaties door burgers aan ontwikkelingsorganisaties worden ondersteund met een ruimere giftenaftrekregeling. Bedrijven met participaties in maatschappelijke initiatieven zullen worden aangemoedigd met fiscale tegemoetkomingen voor hun investeringen en ondersteuning in de uitvoering.
- **Multilaterale en bilaterale hulp gerichter inzetten.** Hulp via organisaties als VN, Wereldbank en EU en hulp van overheid naar overheid willen we gerichter inzetten op noodhulpoperaties en het versterken van internationale afspraken. Donaties van Nederland aan multilaterale instellingen worden aan randvoorwaarden verbonden: meer terugkoppeling en rapportage, minder bureaucratie, evenwichtige stemverdeling. De bilaterale hulp die Nederland geeft wordt, mede met inschakeling van het bedrijfsleven, ingezet op terreinen waarin Nederland vanuit het perspectief van de partnerlanden een toegevoegde waarde heeft: watermanagement, milieu, voeding en landbouw, onderwijs, en goed bestuur. Nederland neemt in maximaal tien landen de rol van leidende donor op zich.

7. We stellen een veelzijdige krijgsmacht ten dienste van de internationale rechtsorde

- **Veelzijdige inzetbaarheid van de krijgsmacht kost geld.** Alleen een veelzijdig inzetbare krijgsmacht kan de primaire opdracht die regering en parlement voor ogen hebben - bevordering en handhaving van de internationale rechtsorde en de borging van onze nationale economische en maatschappelijke belangen – goed uitvoeren. Of het nu is door de piraterij te bestrijden in de Golf van Aden, of door vredestaken uit te voeren in Kunduz. Of het nu gaat om terrorismebestrijding, of hulp bij rampenbestrijding. Wij kunnen deze taken alleen vragen van de mannen en vrouwen die uiteindelijk hun leven daarvoor willen inzetten, als we hen van voldoende middelen voorzien. Dat verdraagt zich niet met verdere bezuinigingen. De bezuiniging van ruim 600 miljoen die de gedoogcoalitie van VVD/CDA/PVV heeft doorgevoerd, heeft de slagkracht van de krijgsmacht zwaar aangetast. Missies die de daardoor beperkte mogelijkheden van defensie te boven gaan, worden alleen verricht als

eerst daartoe voldoende middelen beschikbaar komen. Er gaat meer geld naar defensie wat de ChristenUnie betreft.

- **Samenwerking met anderen.** Aan de inzet van militairen voor crisisbeheersing en vredesoperaties ligt in beginsel een adequaat volkenrechtelijk mandaat ten grondslag, waar de bescherming van burgers een belangrijk onderdeel van uitmaakt. De NAVO blijft het belangrijkste veiligheidsverband voor Europa en Noord-Amerika. Samenwerking met Europese landen kan prima en is vaak nodig, maar wij streven geen Europees leger na. Samenvoeging van legers of tornen aan de nationale soevereiniteit over onze eigen manschappen is een stap te ver.
- **Inzet van wapens is altijd een laatste redmiddel.** Er zijn wapens die niet behoren te worden gebruikt. Zoals gifgassen, clustermunitie, of kernwapens. Daarom streven we naar verdere vermindering van deze wapens, in het bijzonder in Europa. We verhandelen geen wapens naar landen die de mensenrechten niet respecteren en niet schromen om wapens in te zetten tegen de eigen bevolking.

8. Zorg van en zorg voor onze militairen

- **Militairen hebben een voorbeeldfunctie daarbuiten.** Ethische en morele vorming maakt daarom deel uit van de opleiding. Mede met dat doel voor ogen blijft de overheid ook zorg dragen voor het in stand houden van de geestelijke verzorging binnen de krijgsmacht.
- **Een goed veteranenbeleid.** De nazorg aan uitgezonden militairen, onder wie in het bijzonder gewonden en getraumatiseerden, blijft een punt van voortdurende aandacht. Hun zorg drukt niet langer op het budget van defensie maar op dat van VWS. Hun zorg gaat immers ons allen aan.

9. Democratie en rechtsstaat in de islamitische landen, vrijheid voor minderheden

- **Omwentelingen brengen niet zomaar een rechtsstaat.** De Arabische omwenteling, het verjagen van dictators die al te lang ongemoeid zijn gelaten ook door de westerse democratische landen, heeft nog niet gebracht wat velen er van gehoopt hadden: vrijheid, een echte rechtsstaat, rechten voor christenen en andere minderheden, economische voorspoed en werkgelegenheid. In een aantal landen hebben radicale islamitische groeperingen de ‘revolutie’ zelfs gekaapt. Deze landen zullen steun moeten ontvangen in het opbouwen van een maatschappelijk middenveld en bij hun eerste stappen op weg naar een democratische rechtsstaat met respect voor grondrechten van iedereen.
- **Vrijheden voor minderheden.** In Irak is het nog altijd onrustig, de nucleaire dreiging van Iran baart velen zorgen; vrede voor Israël is nog ver te zoeken. Radicale moslimgroeperingen in onder andere Saoedi-Arabië prediken een haatdragende versie van de islam. We willen ons daarom des te meer inzetten voor mensenrechten en vrijheden voor christenen en andere minderheden. Geweld en doodsbedreigingen, gedwongen bekeringen en erger, moeten stoppen. Bilaterale betrekkingen, handels- en ontwikkelingsrelaties en het aangaan van EU-associatie-akkoorden worden mede afhankelijk gemaakt van een betere omgang met politieke en religieuze minderheden in deze landen, het werken aan democratische hervormingen en (handhaving van) diplomatieke betrekkingen met Israël.
- **Geen kernwapens voor Iran.** Iran vormt niet alleen een bedreiging voor Israël en het Midden-Oosten, maar ook voor Europa en de vrede in de rest van de wereld. Nederland steunt de internationale inspanningen om te voorkomen dat Iran de beschikking krijgt over kernwapens. In de betrekkingen met Iran vormt de verbetering van de positie van christenen en andere religieuze minderheden in Iran een speerpunt.

10. Rechtvaardige vrede voor Israël en de Palestijnen

- **Israël als thuishaven.** Israël, één van de weinige democratieën in het Midden-Oosten, vormt het nationaal tehuis voor Joden wereldwijd. Daar konden zij zich vestigen na de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog. En nog komen Joden daar ‘thuis’. Op Bijbelse gronden weten christenen zich met het Joodse volk verbonden (zie bijvoorbeeld Romeinen 9 t/m 11). De ChristenUnie staat, gelet op historische en morele gronden, voor politieke steun aan dit land, met inachtneming van internationale rechtsbeginselen. De Nederlandse ambassade wordt gevestigd in Jeruzalem, de ongedeelde hoofdstad van de staat Israël.

- **Rechtvaardige vrede, erkende grenzen.** Een duurzame vredesregeling kan pas standhouden met veilige en erkende grenzen voor Israël en erkenning door Israël van de Palestijnse aspiraties om tot een eigen staat te komen. Die vrede komt alleen dan in zicht als Israël zich met oog voor de belangen van de Palestijnen opstelt in het nederzettingenbeleid en als de Palestijnen Israël als staat zonder voorwaarden vooraf accepteren en erkennen. Financiële hulp aan de Palestijnse Autoriteit wordt gestopt als deze erkenning de facto uitblijft, bijvoorbeeld omdat het verheerlijken van geweld en terrorisme gewoon doorgaat. Verbetering van de leefomstandigheden in Gaza is urgent, maar de opening van de grensovergangen is pas mogelijk na een definitief afzien van raketbeschietingen en andere agressieve acties richting Israël.
- **Menswaardig bestaan, menswaardige behandeling.** Inwoners van de Palestijnse gebieden hebben recht op een menswaardig bestaan. Respect voor en het garanderen van mensenrechten (waaronder godsdienstvrijheidvoor christelijke Palestijnen) en democratische waarden door de Palestijnse Autoriteit horen daar bij. Zoals ook Israël gehouden is de bewegingsvrijheid naar en van de Palestijnse gebieden en het economisch verkeer te bevorderen en de ruimte en vrijheden van minderheden zoals de christelijke Palestijnen en Messiasbelijdende Joden te waarborgen.
- **Economische samenwerking tot wederzijds voordeel.** Israël en de Palestijnen hebben beide profijt bij samenwerken ten behoeve van economische vooruitgang, een duurzame water- en energievoorziening, hervorming van de veiligheidsdiensten en het bestrijden van corruptie en terrorisme. Om dit proces te ondersteunen is uitbouw van het Europese associatieakkoord met Israël van groot belang.

SGP Staatkundig Gereformeerde Partij

Daad bij het Woord!

verkiezingsprogramma 2012-2017

VERKIEZINGSPROGRAMMA SGP 2012-2017

Op 20 juni 2012 zijn de speerpunten Verkiezingsprogramma 2012-2017 gepresenteerd (zie http://www.sgp.nl/Page/sp5490/ml1/Index.html)

Tevens is het verkiezingsprogramma van 2010 'Daad bij het Woord' geactualiseerd. Dat bieden we u bij dezen aan.

SGP-fractie Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA Den Haag
070-3183045
www.sgp.nl
sgp@tweedekamer.nl

1.Gezin en jeugd

Gezinnen vormen de ruggengraat van een goede samenleving. Het opgroeien in een stabiel gezin vergroot aanzienlijk de kans op een evenwichtige persoonlijke ontwikkeling. Omgekeerd zijn veel individuele en maatschappelijke problemen te herleiden tot het gebrekkig functioneren van gezinnen. Gezonde gezinnen zijn dus van groot belang voor ons allemaal. Gezinnen zijn hechte gemeenschappen waar de gezinsleden geborgenheid en liefde ervaren. In het gezin worden waarden, normen en fatsoen geleerd. Opoffering en iets over hebben voor elkaar krijgen bij uitstek in het gezin gestalte. Wie deze dingen in het klein niet leert, zal ze in het groot niet toepassen.
Het gezin biedt stabiliteit, structuur en vertrouwen. We doen er dus verstandig aan het gezin te koesteren. Wanneer we denken zonder gezinnen te kunnen, komen we bedrogen uit. De samenhang in de gemeenschap gaat teloor. Die ontwikkeling is momenteel te zien. Uitholling van het gezin en toenemend individualisme gaan hand in hand. De conclusie is helder: herwaardering van het gezin is broodnodig!

Huwelijk en gezin

Aan de basis van het gezin staat het huwelijk. Het is een belangrijk onderdeel van de orde in de schepping die we in ere moeten houden. God Zelf heeft het huwelijk ingesteld en bedoeld als een levenslange verbintenis tussen man en vrouw. Hieruit volgt dat een huwelijk tussen personen van hetzelfde geslacht niet de bedoeling kan zijn. Zo'n relatie is een kunstmatige constructie.

Het is een zegen wanneer het huwelijk bekroond wordt met kinderen. Alleen binnen een duurzame verbintenis van man en vrouw, gekenmerkt door liefde en trouw, komen kinderen werkelijk tot hun recht. Het huwelijk is een verbond voor het leven. Van de huwelijkspartners wordt trouw gevraagd: je kunt niet zomaar van elkaar af omdat je de ander serieus neemt. In het huwelijk van hun ouders krijgen kinderen een levende illustratie van het belang van deze trouw. Voor hun vorming is dat van groot belang. Echtscheiding is daarom voor ouders en kinderen een pijnlijke zaak.

Het huwelijk van man en vrouw is in alle tijden een vanzelfsprekende leefvorm geweest. Dat is begrijpelijk, want juist man en vrouw vullen elkaar in het huwelijk goed aan. Man en vrouw hebben een verschillende aanleg en roeping. Het is onbegonnen werk om dit onderscheid weg te poetsen. Het hameren op gelijkheid en onderlinge uitwisselbaarheid van man en vrouw miskent de natuurlijke werkelijkheid. Man en vrouw maken elkaar compleet. Zo ontmoeten zij elkaar in gelijkwaardigheid. Dat geeft kleur en zin aan het leven.

Juist de overheid is geroepen om orde te bevorderen. Ook de orde van het natuurlijke gezin. Gelukkig leven zeer veel Nederlanders in zo'n gezin. Maar jammer genoeg weet de overheid zich geen raad meer met relaties. Volgens haar kan inmiddels elk leefverband van één of meer volwassenen een gezin zijn. Dat is behoorlijk nietszeggend. En het is ook schadelijk. Omdat er op het gebied van gezin en relaties geen grenzen worden aangegeven heerst grote verwarring. Zo ontstaat gemakkelijk verwrongen beeldvorming. Denk bijvoorbeeld aan kinderen die twee ouders hebben van hetzelfde geslacht. Voor het welzijn van de samenleving moet het natuurlijke gezin weer op de kaart worden gezet.
Concreet:

- De publieke erkenning van niet-huwelijkse samenlevingsvormen en de gelijkschakeling van deze samenlevingsvormen met het huwelijk dient te verdwijnen.
- Het klassieke huwelijk wordt in ere hersteld. De mogelijkheid van het zogeheten 'homohuwelijk' moet ongedaan gemaakt worden.
- Ambtenaren van de burgerlijke stand die op grond van hun geweten niet mee willen werken aan een 'homohuwelijk' moeten daartoe het volste recht hebben.
- In het overheidsbeleid moet weer de definitie van het natuurlijke gezin gebruikt worden. De waarde van dit gezin voor de samenleving wordt ook in de Grondwet vastgelegd.

Pleegzorg en adoptie

Het is natuurlijk het mooiste als kinderen bij hun eigen ouders opgroeien. Daar wordt immers een vertrouwde sfeer geboden. Er zijn gevallen waarin dat helaas niet mogelijk is. Er moet dan gezocht worden naar een passend alternatief, in de omgeving of elders in de wereld. Pleegzorg of adoptie is voor deze kinderen nodig. Opvang in een pleeggezin verdient de voorkeur boven een pleegtehuis. De omgeving van een gezin heeft op kinderen een positieve invloed. Pleegouders en adoptieouders zijn van groot belang om kinderen zo goed mogelijk te kunnen helpen. Deze ouders moeten we koesteren. De ondersteuning van deze ouders moet daarom goed geregeld zijn. Ook verdienen zij een belangrijke positie in het proces van hulpverlening.

Concreet:

- Bij het zoeken van een pleeggezin moet eerst gekeken worden naar het netwerk van familie en bekenden.
- Er dienen goede voorzieningen voor pleegouders te zijn, waaronder toereikende verlofregelingen.
- Bij werving en selectie van pleegouders mogen pleegouders niet op grond van godsdienst of levensovertuiging worden uitgesloten.
- Bij een afnemend aantal adoptiekinderen uit het buitenland verdient het aanbeveling om meer aandacht te vragen voor vormen van langdurige pleegzorg.
- Adoptie is een langdurig proces. De termijnen en de procedures die gelden, dienen waar mogelijk verkort en vereenvoudigd te worden.
- Justitie treedt actief op tegen misstanden als kinderhandel en illegale adoptie.
- Er dient één adoptieautoriteit te komen om toezicht te houden op de internationale adoptiepraktijk.
- Adoptiekinderen zijn het beste af met een vader en een moeder. De mogelijkheid voor paren van hetzelfde geslacht om kinderen uit het buitenland te adopteren, moet worden geschrapt.

Echtscheiding

Het beeld van de huwelijken in Nederland is geen onverdeeld rooskleurig plaatje. Al jaren ligt het percentage van de huwelijken die worden ontbonden boven de dertig procent. Naast de pijn en het verdriet die dit veroorzaakt, lijden vooral de kinderen onder een echtscheiding. Kinderen scheiden nooit; zij houden hun ouders het liefst bij elkaar. Bij problemen in de persoonlijke ontwikkeling speelt echtscheiding van ouders vaak een pijnlijk belangrijke rol. Echtscheiding dient daarom zoveel mogelijk voorkomen te worden. Gods gebod 'Gij zult niet echtbreken' is geen dwangbuis, maar een oproep tot trouw. Het is een opgave om ook als het tegenzit en het leven anders loopt dan verwacht, tóch het uiterste te proberen om samen verder te gaan.

Concreet:

- Inspanningen voor het in stand houden van huwelijken moeten krachtig ondersteund worden. De beschikbaarheid van programma's voor vroegtijdige hulp en begeleiding moet vergroot worden.
- Bij echtscheiding dient bemiddeling verplicht te worden, zeker wanneer de ouders kinderen jonger dan 18 jaar hebben, zodat de schade voor kinderen zoveel mogelijk beperkt wordt.
- Er dient meer aandacht te worden gegeven aan de negatieve gevolgen van echtscheiding.
- Het ontduiken van de alimentatieplicht moet effectief tegengegaan worden en de mogelijkheden tot handhaving van het ouderschapsplan dienen versterkt te worden.
- De fiscale 'bonus' op echtscheiding dient te verdwijnen.

Kinderopvang

De overheid moet voorwaarden scheppen zodat ouders zelf hun kinderen kunnen opvoeden. Dat is helaas het tegenovergestelde van wat zij nu doet. Momenteel stimuleert en verleidt zij ouders juist

om hun verantwoordelijkheid uit handen te geven. Ouders die hun verantwoordelijkheid weggeven, krijgen een scheut subsidie. Dat is hypocriet van een overheid die met de mond belijdt dat ieder zijn verantwoordelijkheid moet nemen. Het is bovendien onrechtvaardig dat belastinggeld niet terecht komt bij ouders die hun kinderen zelf opvoeden of die thuis zijn thuis om bijzondere zorgtaken te verrichten.

Kinderen verdienen een persoonlijke opvoeding door hun eigen ouders. Dat is voor hen namelijk het beste. Ouders hebben ten opzichte van hun kinderen een unieke relatie. Ze zijn niet te vervangen. De beste opvoeders zijn in principe de ouders zelf. Het is onbegrijpelijk en onverantwoord dat de overheid dit belang moedwillig verwaarloost door kinderopvang te stimuleren. En dat terwijl kinderopvang in de wet omschreven wordt als 'het bedrijfsmatig verzorgen en opvoeden van kinderen'. Zo'n opvoeding moeten we toch niet willen.

Concreet:

- Ouders betalen zelf de kosten van kinderopvang, behalve in situaties van overmacht of sociale noodzaak. Denk bijvoorbeeld aan eenoudergezinnen. Zolang de kinderopvangtoeslag blijft bestaan, wordt in ieder geval een vermogenstoets ingevoerd en wordt geen toeslag uitgekeerd voor kinderen tot de leeftijd van één jaar.
- De Rijksbijdrage voor kinderopvang wordt toegevoegd aan de inkomensonafhankelijke kinderbijslag en het inkomensafhankelijke kindgebonden budget.
- Pedagogisch medewerkers in kindercentra, evenals gastouders, dienen te kunnen aantonen dat zij bekwaam en bevoegd zijn (o.a. voldoen aan wettelijke eisen op het gebied van taalvaardigheid, pedagogiek en eerste hulp bij ongevallen aan kinderen).
- Pedagogisch medewerkers en gastouders dienen te kunnen aantonen een veilig en geborgen opvangadres te kunnen bieden.
- Factoren die een schadelijke invloed hebben op de ontwikkeling van zeer jonge kinderen, zoals het gebruik van audiovisuele media, moeten in de kinderopvang zo veel mogelijk tegengegaan worden.

Gezinsvriendelijker belastingheffing

Investeren in gezinnen is goud waard. Het gaat om de toekomst van de samenleving. Meer aandacht is gewenst voor de waarde van menselijk kapitaal. En meer waardering voor ouders die hun kinderen grootbrengen. Helaas dringt de overheid er uit financiële overwegingen op aan dat (beide) ouders meer gaan werken. Dat gaat vaak ten koste van zorg aan familie en gezin. Er wordt wel veel gesproken over een goede combinatie van arbeid en zorg. Maar dat klinkt mooier en makkelijker dan het is. Uit onderzoek blijkt dat veel kinderen lijden aan het individuele ontplooiingsstreven van hun eigen ouders.

De SGP bepleit dat de overheid zich terughoudend opstelt en zich niet bemoeit met de keuze van ouders over de onderlinge verdeling van arbeid en zorg. Daarom moeten in elk geval de negatieve prikkels uit het huidige belastingsstelsel verdwijnen. Het uitgangspunt voor de belastingheffing dient de draagkracht van het gezin te zijn. In de huidige inkomstenbelasting staat het individu centraal en niet het gezin. Dat leidt tot zeer scheve verhoudingen in de belastingdruk tussen tweeverdienersgezinnen en eenverdienersgezinnen. Zo betaalt een eenverdienersgezin met een inkomen van 40.000 euro op dit moment zo'n 90% procent méér belasting dan een tweeverdienersgezin met eenzelfde inkomen. De komende jaren zal dat verschil in belastingdruk alleen nog maar verder toenemen, tot wel 120% meer belasting. Dat komt door de afbouw van de overdraagbare algemene heffingskorting voor de niet-verdienende partner en belastingkortingen die tot doel hebben de arbeidsparticipatie van beide partners te bevorderen. De SGP vindt deze bemoeizucht van de overheid misplaatst en de scheve verdeling van belasting onrechtvaardig.

Een heldere keus voor een andere, gezinsvriendelijke koers op belastinggebied is dringend nodig. De financiële lasten van gezinnen zijn zwaar, zeker voor grote gezinnen. Logisch, want zij worden onvermijdelijk geconfronteerd met hoge kosten, zoals kosten voor opleidingen, kleding, vervoer en wonen. Daar komt bij dat juist deze gezinnen vaak een kostwinner hebben omdat het voor grote

gezinnen (met jonge kinderen) vaak onmogelijk is dat beide partners een betaalde baan hebben. Het zorgen voor de kinderen is immers méér dan een fulltime baan en van grote betekenis voor de toekomst van onze samenleving.

Concreet:

- Het kindgebonden budget en de kinderbijslag worden stevig verhoogd.
- Het belastingstelsel wordt gezinsvriendelijk ingericht.
- Nieuwe overheidsmaatregelen worden ook getoetst op de effecten daarvan voor gezinnen.

Media

De rol van media is niet meer weg te denken uit onze leefwereld. In huis, op straat en in het openbaar vervoer, overal worden we geconfronteerd met uitingen van de media. De kunst is om op een goede manier met media om te gaan. Het is vooral belangrijk dat kinderen al vroeg een kritische houding ontwikkelen. Er moet daarom in het onderwijs aandacht zijn voor media-educatie. Aandacht voor mediaopvoeding is echter eenzijdig als we geen aandacht hebben voor de kwalijke rol van bepaalde media-uitingen. Schadelijke en ongewenste media-uitingen moeten zoveel mogelijk beperkt worden. Omroepen zullen bijvoorbeeld hun verantwoordelijkheid moeten nemen. Daarnaast moeten ouders nauw betrokken worden bij de ontwikkeling en beoordeling van verschillende media-uitingen. Wat ouders met veel inspanning aan hun kinderen proberen mee te geven, mogen we niet onder druk laten staan door een laks mediabeleid van de overheid.

Commerciële belangen hebben vaak geen positieve invloed op de kwaliteit en het niveau van mediaprogramma's en -uitingen. Wanneer men zich hoofdzakelijk richt op hogere kijkcijfers is verlaging van het inhoudelijke peil van de omroepen onontkoombaar. Het is daarom belangrijk dat de overheid naast de commerciële omroepen ruimte creëert voor een kernachtige, kwalitatief hoogwaardige publieke omroep. Die publieke omroep richt zich uitsluitend op taken die bij de commerciële omroepen niet uit de verf komen. Programma's voor spel en vermaak vallen daar bijvoorbeeld duidelijk niet onder. De publieke omroep zal zich weer op de kerntaken moeten richten, waartoe in ieder geval een degelijke nieuwsvoorziening behoort.

Concreet:

- De publieke omroep komt te bestaan uit één TV-zender, twee radiozenders en de Wereldomroep.
- De publieke omroep wordt reclamevrij gemaakt.
- De publieke omroep geeft geen geld uit aan dure en overbodige posten als de inkoop van sportrechten. Dergelijke onderdelen kunnen aan commerciële zenders worden overgelaten.
- Ouders krijgen een duidelijke rol bij de ontwikkeling van de classificatie voor films en programma's. Hun positie binnen het NICAM wordt verbeterd.
- Er dient een onafhankelijke instantie te komen voor de beoordeling van klachten over programma's van commerciële omroepen.
- Internetproviders zoals Kliksafe mogen niet gedwongen worden om ongefilterd internet aan te bieden. Consumenten moeten de vrijheid houden om te kiezen voor een internetprovider die voor hen ongewenste sites met aanbod van bijvoorbeeld (kinder)porno weg filtert.
- Bestuurders, presentatoren en verslaggevers bij de publieke omroep mogen niet meer verdienen dan de Balkenendenorm.

Zorg voor jeugd

Kinderen zijn vaak een bron van vreugde voor hun ouders. Maar bij het opgroeien van kinderen doen zich ook allerlei vragen en problemen voor. Dat is eigen aan de opvoeding. We moeten dit niet onnodig gaan problematiseren. De meeste ouders redden zich behoorlijk, vaak met enige hulp uit hun omgeving. Toch zijn er ook ouders die behoefte hebben aan extra ondersteuning. Het is belangrijk dat er dan voldoende voorzieningen zijn. Een eenvoudig advies en lichte vormen van hulp kunnen soms grote problemen voorkomen.

Voorzieningen voor hulpverlening en ondersteuning moeten zo dicht mogelijk bij ouders en jongeren geplaatst worden. De gemeente speelt hierin een belangrijke rol. De komende jaren zal de gemeente zich moeten ontwikkelen tot het eerste niveau waarop zorg voor jeugd gestalte krijgt. De Centra voor Jeugd en Gezin moeten zich ontwikkelen tot laagdrempelige aanspreekpunten. Daarin zijn bijvoorbeeld de GGD en consultatiebureau actief. Voor leerlingen is het echter van belang dat er rond de school een goed functionerend zorgnetwerk beschikbaar is. Op scholen komen namelijk veel problemen aan het licht.

In sommige gevallen is het gezin geen veilige plaats voor kinderen. Dat is een trieste werkelijkheid. De overheid is dan geroepen om in te grijpen. Het gaat daarbij niet om het doordrukken van een visie van de overheid op de opvoeding, maar om het waarborgen van de veiligheid van het kind. Er moet ook naar gestreefd worden de ingreep zo beperkt en kort mogelijk te laten zijn.

Concreet:

- Zolang subsidie voor kinderopvang bestaat, verdienen peuterspeelzalen vanwege hun pedagogische waarde minimaal hetzelfde niveau van bekostiging als kinderopvang.
- De gemeente is verantwoordelijk voor de regie van diverse zorgnetwerken, zoals het Centrum voor Jeugd en Gezin en het Zorg Adviesteam.
- Bij ondersteuning en zorg moet voluit ruimte zijn voor identiteitsgebonden hulp. De gemeente voorziet in de aanwezigheid van identiteitsgebonden organisaties in het Centrum voor Jeugd en Gezin. Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de bestaande structuren.
- De rol van landelijk werkende instellingen moet gewaarborgd blijven.
- Ouders moeten worden betrokken bij vragenlijsten binnen de jeugdgezondheidszorg.
- Ingrijpen van de overheid in het gezin is alleen gerechtvaardigd en geboden als een bedreiging van de veiligheid van het kind in het geding is.
- Huisartsen dienen beter toegerust te zijn om verschijnselen van kindermishandeling te kunnen onderkennen.
- Er dient meer nazorg te worden geboden aan gezinnen waarbij een melding van kindermishandeling onterecht blijkt te zijn.

2. Beter onderwijs

Jong geleerd is oud gedaan. Daarom sturen we onze kinderen al vroeg naar school. Degelijk onderwijs is een onmisbaar voorrecht. Het helpt jongeren om op eigen benen te staan en hun weg door het leven te gaan. In het onderwijs maken we op allerlei manieren kennis met cultuur en samenleving. Dat kunnen we niet uit onszelf. Anderen dragen kennis en vaardigheden, waarden en normen aan ons over. Leren begint met aannemen op gezag van buiten, namelijk het gezag van de onderwijzer. Wie niet wil leren, is onhandelbaar. Ook de wetgever heeft dit onderkend. Leren is daarom een wettelijke plicht.

Het maakt natuurlijk wezenlijk verschil of het onderwijs goed of slecht is. De SGP gelooft dat onderwijs goed is wanneer het gericht is op een leven zoals dat in de Bijbel wordt geleerd. Daarom wenst de SGP iedere leerling een school met de Bijbel toe. Het past de mens wanneer hij luistert naar zijn Schepper. We geven daarmee aan dat we over het goede leven niet zelf de wijsheid in pacht hebben, maar dat we bereid zijn om te leren. Wie dit niet wil, doet God, zichzelf en medemensen tekort.

Onderwijs en opvoeding zijn nauw met elkaar verbonden. In het onderwijs vindt die vorming plaats waar het gezin meestal niet voor is toegerust. En zoals de levensovertuiging de opvoeding doortrekt, gebeurt dat ook in het onderwijs. Het is daarom van belang dat het onderwijs op school goed aansluit bij de overtuiging van ouders. Zij moeten hun kinderen met een gerust hart naar school kunnen sturen. Ook christelijke ouders. Dat de overheid niet kiest voor een school met de Bijbel, betekent niet dat ouders die keuze onthouden mag worden. Alle ouders dragen immers bij aan het onderwijs door belasting te betalen.

Minder overheid, meer school

De overheid draagt zorg voor het onderwijs, maar kan goed onderwijs niet regelen. Onderwijs kan alleen bloeien als scholen en leraren voldoende ruimte krijgen om hun werk te doen, in samenspraak met ouders. Het is niet de bedoeling dat de overheid scholen en leraren voor de voeten loopt. De overheid moet de neiging onderdrukken om scholen de les te lezen en leraren voor te schrijven hoe het onderwijs het beste gegeven kan worden. Goed onderwijs begint met vertrouwen in de kracht van leraren.

Leraren die de ruimte krijgen, moeten die ruimte natuurlijk ook goed weten te benutten. Scholing van leraren verdient daarom de hoogste prioriteit. De status van het leraarschap moet bovendien verbeteren. Het beeld dat je zelfs met een minimum aan scholing altijd nog in het onderwijs terecht kunt, moet verdwijnen. De overheid dient daarom haar beurs te trekken om het aantal vakbekwame leraren de komende jaren stevig te vergroten.

Concreet:

- De algemene bekostiging van het onderwijs moet voldoende zijn om goede kwaliteit te leveren. De periodieke actieplannen voor de verschillende onderwijssectoren zijn niet bedoeld voor politieke hypes en behoeften en worden daarom tot het strikt noodzakelijke beperkt. Subsidies voor specifieke regelingen en projecten worden zoveel mogelijk voorkomen.
- De overheid dient zeer terughoudend te zijn met het voorschrijven van verplichte instrumenten en methoden. Uniforme eindtoetsen, diagnostische toetsen en het overheidsbeleid voor opbrengstgericht werken worden geannuleerd.
- Scholen die door een vereniging worden bestuurd, krijgen vrijstelling van de medezeggenschapsverplichtingen.
- De mogelijkheden voor het gebruik van de lerarenbeurs worden vergroot.
- Leraren die hun eerstegraads bevoegdheid hebben, krijgen recht op een hogere salarisschaal.
- De wettelijke mogelijkheden om onbevoegde en onbekwame leraren voor de klas te zetten worden de komende jaren geleidelijk afgeschaft

- Het eigen karakter van kleuterperiode wordt sterker benadrukt. De specialisatie 'jonge kind' binnen de pabo wordt verdiept. Daarbij wordt ook het overladen onderwijsprogramma aangepakt, onder andere door meer onderwijstijd.

Vrijheid van onderwijs

Nederland heeft gelukkig een bijzonder onderwijssysteem. De overheid is in ons land niet de enige partij die scholen in stand houdt. Scholen die door ouders zijn opgericht, de zogenaamde bijzondere scholen, worden ook bekostigd. Dat is een mooi en belangrijk uitgangspunt. Het geeft namelijk aan dat onderwijs een wezenlijk belang van ouders is. De verantwoordelijkheid van ouders voor het onderwijs is een goede zaak. De betrokkenheid bij de school is dan vaak groot. Die betrokkenheid en verantwoordelijkheid zijn broodnodig en moeten we koesteren.

In de identiteit van bijzondere scholen schuilt hun kracht. Het is daarom vanzelfsprekend dat we bijzondere scholen ruimte bieden om hun identiteit te kunnen bewaren. Bijzondere scholen kunnen bijvoorbeeld eisen stellen aan leraren en leerlingen. Het zou een vreemde gang van zaken zijn wanneer scholen personen moeten toelaten die niet bij hun identiteit passen. Dergelijke dwang leidt tot niets anders dan slechte verhoudingen. De overheid zal de vrijheid van scholen dus moeten garanderen.

Concreet:

- De vrijheid van onderwijs moet versterkt worden.
- Scholen moeten bij de aanstelling van personeelsleden en het toelaten van leerlingen een beleid kunnen voeren in overeenstemming met grondslag en doel van de school.
- Scholen behouden de ruimte om van (de ouders van) leerlingen te vragen de grondslag van de school te onderschrijven.
- De wettelijke bevoegdheden voor de onderwijsinspectie worden versoberd. Onderdelen van het toezichtkader die op gespannen voet staan met de didactische vrijheid van scholen, worden geschrapt.
- De overheid draagt er zorg voor dat de positie van kleine en bijzondere scholen in de samenwerkingsverbanden voor passend onderwijs niet onder druk komt te staan.
- Communicatie is in het onderwijs van fundamenteel belang. Het dragen van gezichtsbedekkende kleding mag daarom in het onderwijs niet toegestaan worden.
- Schoolbesturen moeten hun zaakjes op orde hebben. De overheid geeft een krachtig signaal af dat besturen bij financieel wanbeleid hun eigen boontjes moeten doppen. Uiteraard mogen leerlingen niet de dupe worden.

Doelgericht onderwijs

Goed onderwijs is kernachtig en doelgericht. Onderwijs bereidt leerlingen voor om aan de samenleving deel te nemen en hun beroep uit te oefenen. De school staat midden in de samenleving. Dat gegeven heeft natuurlijk consequenties. Problemen met en zorgen over leerlingen verdienen aandacht. Dat zijn uitdagingen voor het onderwijs. Daarnaast bestaat echter ook de neiging om maatschappelijke problemen bij de school neer te leggen. Dat is onder andere gebleken met de onderwijsvernieuwingen. Ook zijn maatschappelijke behoeften aan de school opgelegd, zoals aandacht voor fatsoen en het kweken van gemeenschapszin. Die aanpak miskent in wezen het probleem. De school is geen maatschappelijke vlekkenreiniger. En hoe nobel de intenties ook kunnen zijn, het eigenlijke onderwijs kan er door in het gedrang komen. Voor de oplossing bestaan bovendien veel betere alternatieven. Versterking van gezinnen bijvoorbeeld.

Concreet:

- De verplichting om afzonderlijke burgerschapsvorming te geven moet worden afgeschaft. Een normale school doet vanzelfsprekend aan burgerschapsvorming.
- Scholen maken leerlingen bewust van hun maatschappelijke verantwoordelijkheid. Zij kiezen hiervoor zelf hun middelen, bijvoorbeeld een maatschappelijke stage.
- De eisen voor het verkrijgen van een gymbevoegdheid zijn voor (beginnende) leraren een te grote belasting; de omvang van de gymopleiding wordt beperkt.

- Scholen blijven uitsluitend verantwoordelijk voor onderwijs. Neventaken als buitenschoolse opvang worden afgestoten.

Brede vorming

Kernachtig onderwijs is overigens geen beperkt onderwijs. In het onderwijs vindt cultuuroverdracht plaats. Het gaat in het onderwijs om een brede vorming van leerlingen met het oog op hun deelname aan de samenleving. In het onderwijs komen alle elementen aan bod die hiervoor nodig zijn. Het gaat om uiteenlopende onderwerpen als taalvaardigheid en kennis van maatschappij en geschiedenis. Soms vraagt het onderwijsprogramma ook om een kleine aanpassing. Omgang met de media is in deze tijd bijvoorbeeld erg belangrijk. Maar alle onderwijselementen vormen een ondeelbaar geheel.

Taal en rekenen zijn een belangrijk onderdeel van het onderwijs. Ze vormen de basis voor de ontwikkeling van het onderwijsprogramma. In lerarenopleidingen is dat natuurlijk van bijzonder belang. De aandacht hiervoor moet worden vastgehouden. Onderwijs is desondanks meer dan rekenen en taal. Door eenzijdige aandacht voor rekenen en taal verliezen we de waarde van brede vorming uit het oog. We moeten dus voorzichtig zijn met scholen enkel te beoordelen op hun resultaten voor rekenen en taal.

Onderwijs is bij uitstek een sociaal en cultureel gebeuren. Onderwijs geven is geen productieproces. Dat betekent dat resultaten niet zo makkelijk op formule zijn te zetten of volledig objectief te meten zijn. Resultaten hebben vooral een functie binnen de school. Helaas wordt steeds vaker in economische termen over onderwijs gesproken. De nadruk valt steeds meer op opbrengsten en het afrekenen van scholen. Daar moeten we voorzichtig mee zijn. Het is met name van belang dat leraren oog hebben voor de uiteenlopende ontwikkeling van leerlingen in hun klas. De komende jaren moet de overheid daarom investeren in vakbekwaamheid van leraren.
Concreet:

- Scholen moeten, op hun eigen manier, aandacht besteden aan media-educatie.
- Het gebruik van (grafische) rekenmachines bij toetsen en examens in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs wordt zoveel mogelijk beperkt.
- Resultaten voor rekenen en taal dienen als kwaliteitsaspect voor de onderwijsinspectie, maar kunnen geen wettelijke bekostigingsvoorwaarde zijn.
- De leerlijn van basis- naar voortgezet onderwijs dient verbeterd te worden; basisscholen moeten de resultaten van leerlingen doorgeven op basis van een door hen gekozen erkende toets of erkend leerlingvolgsysteem.

Gedegen beroepsonderwijs

Het beroepsonderwijs is een belangrijke schakel in onze samenleving en economie. Hier worden kundige vakkrachten opgeleid die in allerlei sectoren nodig zijn. Het karakter van het beroepsonderwijs verschilt wezenlijk van bijvoorbeeld hoger onderwijs. Daar moeten we oog voor hebben en houden. Bij de onderwijsvernieuwingen werd het beroepsonderwijs te theoretisch benaderd. Het is een goede ontwikkeling dat er in het voorbereidend en middelbaar beroepsonderwijs nu weer meer aandacht is voor het kweken van vakmanschap. Die ontwikkeling verdient stimulans. Ook de overgang tussen deze schoolsoorten moet verstevigd worden. Jaarlijks vallen teveel leerlingen uit.

Onderwijsvernieuwing gaat het beroepsonderwijs niet voorbij. In het (middelbaar) beroepsonderwijs is het competentiegericht onderwijs ingevoerd. Daarin staan zelfstandigheid en integrale vaardigheden centraal. Dat zijn op zich goede punten waar, in het verleden te weinig aandacht voor was. Toch blijft een kritische houding nodig. De inhoudelijke vakbekwaamheid moet voldoende uit de verf komen. De nadruk op zelfstandigheid zal bovendien realistisch moeten zijn. Veel leerlingen hebben behoefte aan daadwerkelijk onderwijs en instructie via contacturen en kunnen zelfstandigheid nog niet goed aan, vooral in de eerste leerjaren. De rol van de leraar blijft onmisbaar.

Concreet:

- Onderwijsprogramma's waarin voorbereidend en middelbaar beroepsonderwijs samenwerken moeten verder worden gestimuleerd, evenals vakscholen.
- Gegarandeerd moet worden dat voldoende uren beschikbaar zijn voor loopbaanbegeleiding.
- Het aantal kwalificatiedossiers moet verder worden beperkt en de hoeveelheid competenties moet worden teruggedrongen.
- Voortdurende aanpassing van de inhoud van kwalificatiedossiers moet worden tegengegaan. Er komt een vast moment waarop nieuwe versies worden doorgegeven.

Stimulerende kenniscultuur

Het in stand houden van een uitdagende kenniscultuur is een belangrijk streven in een moderne samenleving. Allereerst is van groot belang dat verworven inzichten worden overgedragen aan nieuwe generaties. Bovendien wordt op de meest uiteenlopende terreinen gezocht naar nieuwe en diepere inzichten om problemen en uitdagingen in onze samenleving te lijf te gaan. Het hoger onderwijs draagt hier een belangrijk steentje aan bij. Daar worden immers de studenten gevormd die zich aan het onderzoek zullen gaan wijden. Een stimulerende cultuur is voor het realiseren van kennisambities onmisbaar.

De afgelopen decennia is het hoger onderwijs enorm gegroeid. De aantallen studenten zijn fors toegenomen. Het is echter niet realistisch om te veronderstellen dat de intelligentie evenredig is gestegen. Verschil in niveau tussen studenten wordt steeds meer merkbaar. Daarom is het goed om meer onderscheid aan te brengen binnen het hoger onderwijs. Dictaat door de middelmaat moet bestreden worden. Uitgangspunt blijft wel dat de basis voor iedereen toegankelijk is. Vooral in de fase na de bacheloropleiding zijn er meer mogelijkheden om kwaliteitsverschil tussen studenten zwaarder te laten wegen. Het mag duidelijk zijn dat de basisvaardigheden van scholieren bij het betreden van het hoger onderwijs wel op peil dienen te zijn.

Onderwijs en onderzoek zijn nauw verweven. Toegepast en fundamenteel onderzoek komt tot stand aan respectievelijk hogescholen en universiteiten. Het is van belang om de diversiteit aan onderzoeksdisciplines tot zijn recht te laten komen. De sectoren alfa, bèta en gamma verdienen evenveel aandacht. Ze hebben ieder hun eigen waarde voor de samenleving. Om de continuïteit van onderzoek te kunnen bewaren is een stabiele basis nodig, ook in financieel opzicht. Daarin zal de overheid de komende jaren moeten investeren.

Concreet:

- Tussen voortgezet en hoger onderwijs worden afspraken gemaakt over het minimumniveau van taal- en rekenvaardigheid.
- Instellingen voor hoger onderwijs kijken kritisch naar de instroom van studenten in de bachelor en voeren met het oog daarop intakegesprekken.
- De lengte van masters wordt uitgebreid naar twee jaar en er komen topuniversiteiten. Hierbij is selectie van studenten mogelijk op basis van kwaliteit. Voor deze masters zijn studiebeurzen beschikbaar, waarbij in ieder geval de opleidingen in de sectoren bèta en techniek ruim aan bod komen.
- Het collegegeld voor de masteropleiding kan worden gedifferentieerd als daar een extra toegevoegde waarde voor de student tegenover staat. Dit mag niet leiden tot een beperktere toegankelijkheid van het onderwijs, wat gerealiseerd wordt door voor dit deel leningen te verstrekken onder gunstige voorwaarden (lange terugbetalingstermijn, lage rente).
- Directe financiering aan universiteiten ('eerste geldstroom') dient versterkt te worden.

3. Zorg voor elkaar

De zorg in Nederland staat op een hoog niveau. Dat is een voorrecht, maar ook een verantwoordelijkheid. Een voorrecht, omdat het in de zorg gaat om mensenlevens waarmee we niet zorgvuldig genoeg om kunnen gaan. Een verantwoordelijkheid, omdat medische onzorgvuldigheden grote gevolgen kunnen hebben. De overheid heeft een belangrijke taak om te zorgen dat de kwaliteit, de toegankelijkheid en de continuïteit van de zorg goed geborgd worden. Maar het zorgen voor onze naaste is evengoed een Bijbelse opdracht en daarom een verantwoordelijkheid van ons allemaal. In het bijzonder geldt die zorg voor de meest kwetsbaren: het ongeboren leven, mensen in de eindfase van hun leven, mensen met beperkingen en langdurig zieken. Goede, kwalitatieve zorg strijdt vóór het leven of voor een natuurlijk, waardig levenseinde. De kwaliteit van een samenleving is af te meten aan de bereidheid van mensen om voor elkaar te zorgen.

Over de vraag hoe de kwaliteit van de zorg het beste gegarandeerd kan worden, is veel maatschappelijke discussie. De SGP wil zich ervoor inzetten dat de publieke belangen -te denken valt aan kwaliteit, toegankelijkheid, continuïteit en betaalbaarheid - goed geborgd zijn. De overheid heeft daarin een belangrijke rol en moet blijven sturen op prikkels om de kwaliteit, innovatie, transparantie en efficiëntie van de zorg te bevorderen. Daarnaast is het van essentieel belang dat patiënten en cliënten goed worden vertegenwoordigd, met name in vergelijking met de grote 'macht' van verzekeraars en zorgaanbieders.

De sterk toegenomen regeldruk wordt in de hele zorgsector en door cliënten als een groot probleem ervaren. Goede, verantwoorde zorg moet weer op de eerste plaats komen en niet allerlei regeltjes die daar weinig aan bijdragen. De SGP neemt de noodkreten van zorginstellingen, medewerkers, patiënten, cliënten en hun ondersteuners serieus. Daarom vindt de SGP dat de regeldruk in de zorgsector sterk verminderd moet worden. Hoe? Onder andere door de coördinatie en afstemming tussen de overheidsinstanties te verbeteren. Door de verschillende financieringsstromen in de zorg beter op elkaar af te stemmen. Door sterk in te zetten op vereenvoudigde en uniforme regels. En tot slot door meer ruimte te geven voor eigen verantwoordelijkheid van cliënten en zorgaanbieders om, binnen de geldende sectorale kwaliteitskaders en -normen, invulling en uitwerking te geven aan kwaliteit en veiligheid in de eigen instelling. Zodat de tijd die door al deze maatregelen samen vrij komt, weer ingezet kan worden voor het leveren van goede, verantwoorde zorg.

Medische ethiek

Het menselijk leven is een kostbaar geschenk van God. We mogen daar niet achteloos aan voorbij gaan, alsof een nieuw mensenleven enkel een 'klompje cellen' is. Ook blijft het leven waardevol wanneer een mens aan het einde van het leven met veel pijn en moeite geconfronteerd wordt. Hoe moeilijk de omstandigheden ook kunnen zijn: het besef dat het leven van de mens een geschenk is, maakt duidelijk dat we op een verantwoorde manier om moeten gaan met het broze en vergankelijke leven. Een geschenk kapot maken voor de ogen van de Gever, is een slag in Zijn gezicht. Een overheid die toestaat dat pril kinderleven, leven met een handicap of leven in de laatste fase wordt gedood, gaat eraan voorbij dat God Zelf de Gever van ieder mensenleven is.

Het begin van het leven

Elk mensenleven is daarom beschermwaardig, ook het leven dat nog niet geboren is en in een pril stadium verkeert. De Wet afbreking zwangerschap spreekt met mooie woorden over de 'bescherming van het ongeboren leven', maar intussen werken de zorgvuldigheidseisen niet zoals het zou moeten. In de praktijk gaat het vermeende recht van de vrouw op abortus 33.000 keer per jaar ten koste van het leven van het kind. Deze Abortuswet is in strijd met de menselijke waardigheid en moet vervallen. Zolang deze wet nog bestaat, moeten er duidelijke waarborgen komen die werkelijk gericht zijn op de bescherming van ongeboren leven. Daarbij is een sterke verlaging van de abortusgrens een belangrijke stap in de goede richting, maar niet voldoende. Het

taboe op het beperken van de mogelijkheden voor abortus moet verdwijnen. Elk initiatief daartoe kan op onze steun rekenen.

Concreet:

- De bescherming van het leven moet ook voor ongeborenen in de Grondwet worden vastgelegd.
- Het begrip 'noodsituatie' bij abortussen moet scherp worden afgebakend.
- De beraadtermijn in de Abortuswet die vrouwen verplicht om zich vijf dagen te bezinnen op de vraag of zij een andere oplossing zien, moet ook echt een beraadtermijn en geen wachttijd zijn. Voor iedere vrouw die hulp zoekt, moet deze termijn concrete invulling krijgen. Iedere vrouw moet keuzegesprekken en psychosociale begeleiding aangeboden krijgen. Alternatieven als adoptie, pleegzorg, financiële ondersteuning en opvang voor tienermoeders moeten met overtuiging aangeboden worden aan iedere vrouw die hulp zoekt. Deze alternatieven dienen nadrukkelijk deel uit te maken van de gedragsrichtlijnen bij abortus. De Inspectie behoort op de naleving hiervan streng toe te zien.
- De overtijdbehandeling die tot een zwangerschap van zeven weken kan worden toegepast, is precies hetzelfde als een abortus. Een zogenaamde 'flexibele beraadtermijn' is niets waard. Er is geen reden om deze behandeling anders tegemoet te treden dan een abortus: de beraadtermijn moet gelijk zijn. Ten minste vijf dagen dus.
- Met name tienermoeders lopen tegen allerlei praktische en financiële problemen aan als zij ongewenst zwanger zijn. Voor hen dient verspreid over het land voldoende hulp en opvang beschikbaar te zijn. Op dit moment is de capaciteit veel te klein en de financiering onzeker. De SGP stelt voor deze belangrijke vorm van hulp aan mensen met meestal complexe problemen extra geld beschikbaar. Ook dient er voor hen één loket beschikbaar te zijn waar zij met hun (praktische) vragen terecht kunnen.
- Hulpverlening bij ongewenste zwangerschappen en keuzegesprekken dienen buiten de abortusklinieken door onafhankelijke hulpverleners plaats te vinden.
- Beëindiging van een zwangerschap vanwege een gevreesde handicap is selectie van ongeboren kinderen en daarom ontoelaatbare discriminatie van gehandicapt leven. Omdat de twintig wekenecho en prenataal onderzoek vaak blijken te leiden tot een abortus als er kans is op een gehandicapt leven, moet met dit onderzoek zeer terughoudend omgegaan worden. Het leven is niet maakbaar en de onderzoeken leveren geen volledig beeld op. Zolang abortus is toegestaan, mag het onderzoek pas na afloop van de abortustermijn plaatsvinden. Zulke onderzoeken zijn alleen te verantwoorden wanneer er werkelijk behandelmogelijkheden voor het ongeboren kind zijn. Er moet daarom duidelijk voorlichtingsmateriaal meegegeven worden waarin objectieve en volledige informatie gegeven wordt over de waarde van gehandicapt leven.
- In abortusklinieken vindt geen medisch noodzakelijke zorg plaats. Zolang zij nog niet gesloten zijn, worden zij niet langer uit publieke middelen gefinancierd.
- Abortus is geen 'exportproduct'. Abortusboten of mobiele klinieken krijgen of houden geen vergunning.
- Elke vorm van selectie van embryo's is een slechte zaak. Een embryo is immers menselijk leven in een pril stadium. Embryo's verbruiken als onderzoeksmateriaal of embryo's vooraf testen op geslacht of kenmerken van ziekten en aandoeningen moet worden tegengaan. De overheid financiert dergelijk onderzoek niet langer. Ook niet op Europees niveau. De mogelijkheden voor embryoselectie worden ingetrokken.
- Er mag geen genetisch onderzoek worden toegestaan dat niet voldoet aan ethische criteria, waarbij de eerbied voor het leven het belangrijkste ijkpunt is. Ook mag genetisch materiaal slechts worden gebruikt voor scherp afgebakende doelen.

- Voor stamcelonderzoek mogen alleen volwassen stamcellen gebruikt worden. Dit onderzoek moet door de overheid worden gestimuleerd.
- Het verbod op therapeutisch kloneren blijft gehandhaafd en wordt permanent.
- De internationale handel met erfelijk materiaal van mensen via internet moet met kracht worden bestreden. Ook commercieel draagmoederschap wordt tegengegaan.

Het einde van het leven

Rond het levenseinde van mensen is er vaak veel nood: existentiële noden, ondraaglijke pijn, onpeilbaar leed en onbeschrijflijke eenzaamheid. Voor een deel kan het leed weggenomen worden door kwalitatief hoogwaardige palliatieve zorg. Door goede pijnbestrijding, psychosociale, pastorale en liefdevolle zorg aan het (sterf)bed. Zorg, niet alleen voor de patiënt zelf, maar ook voor diens naasten. De SGP stelt daarom extra geld beschikbaar voor de palliatieve zorg.

Concreet:

- Er komen meer voorzieningen voor palliatieve zorg voor kinderen.
- Palliatieve zorg wordt opgenomen in het basispakket van de zorgverzekering.
- Mensen die als gevolg van ouderdom, in combinatie met hartfalen, COPD, neurologische aandoeningen of het dementeringsproces een zeer beperkte levensverwachting hebben, moeten ook in aanmerking kunnen komen voor palliatieve zorg.
- In de opleiding van artsen, verpleegkundigen en verzorgenden moet meer en blijvende aandacht komen voor hoogwaardige palliatieve zorg.
- Palliatieve zorg wordt vaak veel te laat ingezet. Ketenzorg in de palliatieve fase is daarom van groot belang. Het inzetten van multidisciplinaire begeleidingsteams die vanaf het 'slecht nieuws'-gesprek tot na het overlijden betrokken zijn, wordt gestimuleerd.
- Mantelzorgers en vrijwilligers zijn onmisbaar als het gaat om palliatieve zorg. Mantelzorgers worden zo goed mogelijk betrokken en begeleid bij het zorgproces.
- Het instellen van een leerstoel voor palliatieve zorg wordt ondersteund.

Mensen in nood moeten de hulp krijgen die zij op dat moment nodig hebben. Steeds vaker wordt ook in allerlei situaties de dood als hulp gezien. De SGP is er van overtuigd dat deze keuze niet goed is. Heftige pijn, de ontluistering bij dementie en een jong kind met een ernstige handicap betekenen veel leed voor de betrokkene en zijn omgeving. Euthanasie, levensbeëindiging en hulp bij zelfdoding zijn dan echter geen goede oplossing. Het bekorten van het leven, noch het onnodig verlengen van het stervensproces zijn in overeenstemming met respect voor de waarde van het menselijk leven. Palliatieve zorg is hier op zijn plaats.
Er wordt gelukkig naar gestreefd om zelfdoding zoveel mogelijk te voorkomen. In de lijn hiervan dient ook werk gemaakt te worden van het streng aanpakken van informatie over zelfdoding via boeken, websites en consulenten, omdat deze in strijd is met de noodzakelijke eerbied voor het leven.

Concreet:

- Elke vorm van zelfdoding wordt zoveel mogelijk bestreden. De overheid neemt meer preventieve maatregelen om mensen tegen zichzelf te beschermen.
- Euthanasie, hulp bij zelfdoding en levensbeëindiging van gehandicapte pasgeborenen worden niet langer toegestaan. Verlichting van het lijden is een betere weg.
- Het Openbaar Ministerie moet weer voluit betrokken zijn bij de toetsing van euthanasie. Het vervolgingsbeleid van het Openbaar Ministerie moet zo aangepast worden dat er bij onzorgvuldigheid consequent wordt opgetreden. Ten minste dient er toetsing vooraf plaats te vinden.
- Euthanasie uit vrije keuze is in strijd met de eerbied voor het leven. Er mag geen verruiming van de gronden voor euthanasie plaatsvinden – zoals 'klaar met het leven zijn' of de vrees voor toekomstig lijden. Elke vorm van euthanasie bij mensen die hun wil niet kunnen uiten, is een nog veel ernstiger misgreep. Uitbreiding van de

mogelijkheden voor euthanasie bij dementie of welke andere grond ook of levensbeëindiging van kinderen en jongeren, mag niet worden toegestaan.
- De strafrechtelijke bepalingen over hulp bij zelfdoding worden ten minste uitgebreid met een verbod op het op welke wijze ook bieden van algemene informatie over methoden waarop men zijn leven kan beëindigen.
- Terminale sedatie mag op geen enkele wijze gebruikt worden als route om de zorgvuldigheidseisen voor euthanasie te ontlopen.
- Orgaandonatie dient een persoonlijke keuze van mensen te zijn. Elke claim van de overheid op organen via het stelsel van orgaandonatie, mag niet worden goedgekeurd. Ook het vóór het overlijden reeds ontnemen van organen mag niet de praktijk worden. Er komt meer aandacht voor goede voorlichting en zorgvuldige procedures in ziekenhuizen.

Maatschappelijke ondersteuning

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is tot stand gekomen vanuit de gedachte dat we weer terug moeten naar een zorgzame samenleving. Tegelijkertijd heeft de praktijk in de afgelopen jaren uitgewezen dat een wet de maatschappij niet verandert. De SGP staat voor een sterkere Wmo. De SGP pleit voor een ruimhartig beleid dat voorwaarden schept voor de burger om zijn eigen verantwoordelijkheid te nemen en solidair te zijn ten opzichte van mensen met een (psychiatrische) beperking of langdurige zorgbehoefte. Identiteitsgebonden organisaties zijn daarin onmisbaar. Zij hebben het vertrouwen van mensen en weten hen te bereiken. Ook de plaats van de kerken moet duidelijk in beeld zijn bij de lokale overheid.

Concreet:

- De SGP wil gemeenten verantwoordelijk maken voor de begeleiding die mensen nodig kunnen hebben om goed in de samenleving te kunnen functioneren. Dit gebeurt vanaf 2014, zodat gemeenten en aanbieders voldoende tijd krijgen om zich op de nieuwe situatie voor te bereiden.
- De SGP wil de keuzevrijheid in de Wmo zo goed mogelijk waarborgen. Daarom blijft het persoonsgebonden budget in de Wmo behouden. Identiteitsgebonden organisaties mogen in gemeentelijke verordeningen niet worden uitgesloten.
- De SGP investeert extra geld om de wijkverpleegkundige landelijk te kunnen inzetten. De wijkverpleegkundige nieuwe stijl biedt niet alleen verzorging en verpleging, maar regelt daarnaast alles wat daarbij komt kijken. Daarmee treedt de wijkverpleegkundige op als persoonlijk begeleider van de cliënt, maar zo nodig ook van diens familie of mantelzorgers.

Mantelzorg en vrijwilligerswerk

Het is prachtig als mensen zich vrijwillig en belangeloos willen inzetten voor andere mensen. Daarom vindt de SGP dat we niet zuinig genoeg kunnen zijn op onze mantelzorgers en vrijwilligers. De SGP vindt dat het de afgelopen jaren wél heeft geschort aan de waardering voor al deze mensen. Door de vergrijzing neemt het aantal ouderen toe, waardoor ook de hulpvraag toeneemt. Op mantelzorgers wordt dus steeds meer een beroep gedaan, terwijl er tegelijkertijd een steeds groter wordende druk vanuit de overheid op hen uitgeoefend wordt om de arbeidsmarkt op te gaan. Het moet mogelijk worden om meer zorgtaken en maatschappelijke taken op zich te nemen, zonder dat mensen dat teveel in hun portemonnee gaan voelen. Dit draagt bij aan een verbetering van de onderlinge betrokkenheid binnen familie, kerk en maatschappelijke verbanden.

Concreet:

- De ondersteuning aan vrijwilligers wordt verder verbeterd. Daarbij hoort ook de erkenning van het beroep van vrijwilligerscoördinator in de zorg. Vrijwilligers die de handen uit de mouwen willen steken, worden zo weinig mogelijk lastiggevallen met papieren rompslomp en bureaucratische regeltjes.

- Gemeenten worden gestimuleerd zo veel mogelijk gebruik te maken van de ervaring die patiënten- en cliëntenverenigingen, mantelzorgsteunpunten en koepelorganisaties hebben opgebouwd.
- Er wordt in de inkomstenbelasting een mantelzorgkorting geïntroduceerd voor mensen die mantelzorg verrichten bij mensen die een indicatie hebben voor de AWBZ of de Wmo.
- Mensen kunnen de eigen bijdrage voor langdurige zorg gedeeltelijk terugverdienen als hun netwerk meer mantelzorg verricht en daarmee taken van de professionele zorg overneemt.
- Instellingen worden gestimuleerd mantelzorgers en vrijwilligers te betrekken bij de professionele zorg.
- Mantelzorgers die zorgtaken op zich nemen die eigenlijk onder de AWBZ vallen, worden in ruil daarvoor ontlast door een aanbod van de gemeente dat (een deel van) de huishoudelijke verzorging wordt overgenomen door professionele thuiszorg.
- De regels die het werklozen onmogelijk maken vrijwilligerswerk te doen worden afgeschaft, ook als het vrijwilligerswerk niet direct op terugkeer naar de arbeidsmarkt is gericht. Als mensen vanuit een vrijwilligerswerksituatie naar werk zoeken, komen zij door hun nieuwe verworven vaardigheden en hun bredere netwerk mogelijk makkelijker aan een nieuwe baan.

Langdurige zorg

Veel mensen hebben voor een langere periode zorg nodig. Dat geldt voor veel ouderen, die kunnen en mogen genieten van hun 'oude dag', maar tegelijkertijd aan den lijve ondervinden dat de ouderdom met gebreken komt. Dat geldt voor mensen met beperkingen, die letterlijk en figuurlijk stuiten op allerlei drempels. De SGP wil zich voor al deze mensen inzetten.

Concreet:

- Mensen die langdurig zorg nodig hebben, moet de mogelijkheid worden geboden zo lang mogelijk (zelfstandig) thuis te blijven wonen. Dat kan als er in de directe woonomgeving goede voorzieningen zijn en ter plaatse hoogwaardige zorg geleverd kan worden. De mogelijkheid van VPT (volledig pakket thuis) moet daarom meer benut en bevorderd worden.
- De SGP vindt het belangrijk dat mensen die een beperking hebben, zelf de hulp moeten kunnen inkopen die ze nodig hebben. Het persoonsgebonden budget geeft mensen die vrijheid en ruimte en blijft daarom behouden. Tegelijkertijd moet ook voorkomen worden dat mensen uit verlegenheid kiezen voor het persoonsgebonden budget, bijvoorbeeld doordat instellingen geen zorg kunnen bieden die bij de zorgvraag past. Om ervoor te zorgen dat mensen bewust voor het pgb kiezen, vindt de SGP het belangrijk dat zij een budgetplan schrijven waarin zij aangeven hoe zij het budget willen besteden.
- Openbare gebouwen en het openbaar vervoer moeten goed toegankelijk zijn voor mensen met een beperking. Het vervoer van deur tot deur wordt voor mensen met een handicap verbeterd.
- Voor mensen die permanent zorg met verblijf nodig hebben, wordt wonen en zorg gescheiden. In plaats daarvan kan een beroep worden gedaan op de huurtoeslag. Bovendien wordt door deze maatregel de eigen bijdrage in de AWBZ beperkt. Cliënten krijgen op termijn meer flexibiliteit in het kiezen van eigen woonruimte.

Geestelijke gezondheidszorg

De SGP is van mening dat ook mensen met ernstige psychische beperkingen recht hebben op een zo volwaardig mogelijk leven en een zo volwaardig mogelijke participatie in de samenleving. Voor veel cliënten van de geestelijke gezondheidszorg (GGz) geldt dat er sprake is van een veelal

langdurige en soms zelfs levenslange zorgbehoefte op alle levensgebieden (school, werk, thuis, vrije tijd) die gedurende het leven kan variëren qua intensiteit en benodigde inzet van zorg of dienstverlening (behandeling, ondersteuning). De SGP pleit dan ook voor een integrale benadering van de benodigde zorg en niet een versnippering ervan over uiteenlopende domeinen, sectoren en stelsels.

Concreet:

- De maatschappelijke, sociale en levensbeschouwelijke context van de cliënt moet zoveel mogelijk als uitgangspunt worden genomen bij het plannen en aanbieden van de benodigde zorg en ondersteuning.
- Mantelzorgers en pastoraat worden zo goed mogelijk betrokken bij de hulp aan cliënten. Door meer gebruik te maken van de ervaringskennis van cliënten zelf en van de directe sociale omgeving van de cliënt, kan de hulp van professionele hulp- en dienstverlening gerichter plaats vinden.
- In de geestelijke gezondheidszorg moet het grote tekort aan psychiaters, artsen, en Gz-psychologen worden verminderd door meer opleidingsplaatsen toe te staan.

Medische zorg

De beheersbaarheid van de kosten in de medische zorg is de komende jaren een toenemend aandachtspunt. De uitgavenstijging is hoger dan de verwachte groei van onze economie. De gevolgen daarvan zijn, als er geen maatregelen worden genomen, groot. Daarom zijn heldere keuzes nodig om de zorg ook in de toekomst betaalbaar te houden. Uitgangspunt voor de SGP is dat de kwaliteit van de zorg gegarandeerd blijft en de lasten per gezin of persoon eerlijk worden verdeeld. Daarnaast moet zorg zoveel mogelijk in de buurt van de patiënt worden georganiseerd.

Concreet:

- De huisarts gaat nog meer een centrale rol vervullen in het zorgstelsel. Om de toegang tot zorg laagdrempelig te houden, wordt voor een bezoek aan de huisarts geen eigen bijdrage gevraagd.
- Er komt een inkomensafhankelijk maximum aan eigen bijdragen om de zorg voor iedereen toegankelijk te houden.
- De SGP voert een periodieke preventieve medicijnscan in voor mensen met een hoog medicijngebruik. Dat zorgt tegelijkertijd voor gezondheidswinst en kostenbesparing.
- De SGP wil verspilling in de zorg tegengaan.
- De SGP wil slimme combinaties van zorg en technologie stimuleren, zoals e-health.
- De SGP stimuleert een clustering van voorzieningen (bijvoorbeeld de huisarts, eerstelijns psycholoog, fysiotherapeut en een apotheek). Dit biedt mogelijkheden om ook in landelijke gebieden de meest basale zorg in stand te houden.
- Kleinschalige ziekenhuizen hebben alle recht van bestaan. Waar een kleinschalig ziekenhuis niet haalbaar is, wordt ingezet op kwalitatief hoogwaardige buitenpoliklinieken.
- De tijdsduur van 45 minuten die een ambulance maximaal af moet leggen om een ziekenhuis te bereiken, wordt beter gehandhaafd.
- De veiligheid en kwaliteit in privéklinieken en particuliere behandelcentra worden streng gecontroleerd. De toetreding van dit soort aanbieders moet strakker worden gereguleerd. Er moet getoetst worden op de aanwezigheid van randvoorwaarden om verantwoorde medische zorg te kunnen leveren. De zorg is geen vrijplaats voor avonturiers.
- Het basispakket van de zorgverzekering wordt meer dan nu het geval is getoetst op noodzakelijkheid, werkzaamheid en doelmatigheid.
- Wijzigingen in het zorgstelsel worden getoetst op de effecten voor mensen die gemoedsbezwaren hebben tegen verzekeringen. Zo mogelijk worden nadelige effecten gecompenseerd. Gemoedsbezwaren blijven erkend.

Werken in de zorg

In de zorg zijn dagelijks honderdduizenden mensen actief om zich in te zetten voor anderen. Zij behoren daarvoor voldoende waardering te ontvangen. Helaas ontbreekt het daar echter nogal eens aan. Dat moet en dat kan anders.

Concreet:

- De tijd die zorgmedewerkers kwijt zijn voor administratieve handelingen, moet drastisch worden verminderd. Het gaat in de zorg niet alleen om aantoonbare kwaliteit, maar ook om de door de cliënt ervaren kwaliteit. Laat zorgmedewerkers daarom weer zórgmedewerkers zijn.
- De verhouding van het management ten opzichte van de handen aan het bed is onevenwichtig. Die scheefgroei moet weer worden rechtgetrokken, zodat de 'eerste hulp' aan de hulpbehoevenden weer voorop komt te staan. De hoge vergoedingen voor het (semi-) management in de zorg moeten omlaag.
- Mensen die 'met de handen aan het bed' staan, moeten marktconform beloond worden, zodat de verzorgende beroepen weer aantrekkelijker worden.
- Zorgwerkers die gewetensbezwaren hebben tegen bepaalde handelingen zoals abortus of euthanasie, mogen niet worden achtergesteld bij de toelating tot de opleiding of bij sollicitaties en mogen zeker niet worden ontslagen. Ook mag niemand worden verplicht mee te werken aan (voorbereidende) handelingen gericht op euthanasie.

Volksgezondheid

Welvaart brengt risico's met zich mee voor de volksgezondheid. Veel mensen leven niet gezond. Te weinig beweging, ongezonde voeding, roken en overmatig alcoholgebruik vormen bedreigingen voor de gezondheid. Daarnaast vragen zaken als depressiviteit, eenzaamheid en diabetes de aandacht, aangezien die het welbevinden beïnvloeden. De SGP vindt gezond leven in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de burger zelf, maar wil wel actief bijdragen aan bezinning en maatregelen om de volksgezondheid te bevorderen.

Concreet:

- Preventie draagt bij aan de verbetering van de volksgezondheid en het maatschappelijk welbevinden. Er komt daarom een gezamenlijk door gemeenten en verzekeraars beheerd preventiefonds.
- In de chronische zorg, waaronder diabeteszorg, wordt een betere samenwerking in de zorgketen gestimuleerd.
- Het rookverbod in de horeca blijft gelden.
- Elke ouder krijgt, wanneer hun kind de leeftijd bereikt van 12 jaar, een duidelijke folder met de feiten over de gezondheidsschade door gebruik van alcohol, tabak en drugs.
- In overheidscampagnes over de gevaren van verslavende middelen worden bij voorkeur 'ervaringsdeskundigen' ingeschakeld.
- Topsport wordt in Nederland al jarenlang gesponsord door de Nederlandse overheid. De SGP vindt dat geen taak van de overheid en wil deze steun beëindigen.

Alcoholbeleid

Drank maakt meer kapot dan je lief is. Deze campagneslogan wijst op de gevaren van overmatig alcoholgebruik. Helaas is zo'n campagne hard nodig. Veel mensen verstaan hun verantwoordelijkheid niet. Alcoholmisbruik leidt in de praktijk niet alleen tot levensgevaarlijke verkeersituaties, maar ook tot ongelukken met dodelijke afloop. Ook geweld, agressie en vandalisme zijn veelal gerelateerd aan overmatig drankgebruik. De SGP staat een krachtig ontmoedigingsbeleid van alcoholgebruik door jongeren voor en een stevige aanpak van alcoholmisbruik door middel van wetgeving.

Concreet:

- De landelijke leeftijdsgrens voor zowel zwak-alcoholhoudende als sterke drank wordt 18 jaar. Onder de 18 jaar dient bezit en gebruik van alcohol in de openbare ruimte strafbaar te zijn.
- Er komt een verbod op de wijdverbreide praktijk van prijsacties met alcoholhoudende dranken, zoals 'happy hours', stuntprijzen in supermarkten en de verkoop onder de kostprijs.
- Om het alcoholgebruik onder jongeren echt effectief terug te dringen, wordt een verbod op alcoholreclame ingevoerd. Totdat een verbod op alcoholreclame is ingevoerd, worden er in de wet criteria voor alcoholreclames opgenomen.
- Er komen hogere accijnzen op alcoholische producten om alcoholmisbruik te bestrijden.
- Er komen meer wettelijke mogelijkheden om drankgebruik op straat te beperken.
- Het oprichten van alcoholpoli's wordt gestimuleerd en met de benodigde financiën ondersteund. Jongeren die daar terechtkomen, wordt een uitgebreid vervolgtraject van nazorg en voorlichting aangeboden.
- Illegale drankketen moeten zo snel mogelijk verdwijnen.
- Het Vroeg Op Stap-beleid, waarbij jongeren gestimuleerd worden om vroeger te gaan stappen, wordt geïntensiveerd.
- Schoolfeesten moeten alcoholvrij zijn.

4. Vrede in de samenleving

Onbehagen en vervreemding leven breed in de Nederlandse samenleving. Veel mensen herkennen zich steeds minder in het land en de buurt waarin zij wonen. Ze zien de identiteit van Nederland vervagen. Deels door binnenkomst van andere culturen en godsdiensten, deels door de ontwrichtende opmars van de seculiere ideologie. Onbehagen en vervreemding zijn dan begrijpelijk. Er is de afgelopen decennia veel veranderd en bepaald niet ten goede. Het is tijd dat we deze verkeerde ontwikkelingen onderkennen en stoppen. We dienen weer oog te krijgen voor onze identiteit. Angst mag daarbij echter nooit onze raadgever zijn. We moeten vastberaden en overtuigd koers kiezen.

Het christelijk geloof heeft in het Westen een onuitwisbare invloed op cultuur en samenleving. Zeker in Nederland. Onze rechtsstaat en cultuur zijn gevormd door christelijke beginselen. En zij worden daardoor nog steeds gedragen, hoezeer men dat ook bestrijdt. We mogen de unieke en rijke waarde van de christelijke boodschap en traditie dus niet verwaarlozen. Godsdiensten en overtuigingen waarin Jezus Christus niet centraal staat, doen onze samenleving geen goed. Ze missen de heilzame invloed van Gods liefdevolle geboden. Voor een christen kan het daarom niet bestaan dat alle godsdiensten gelijk zouden zijn. Je mag onderscheid maken, daar waar onderscheid is.

Het maken van onderscheid tussen godsdiensten is niet in strijd met tolerantie en vrijheid van godsdienst. We moeten meer oog krijgen voor de grenzen die aan de vrijheid van godsdienst zitten. Ook moeten we af van een slappe invulling van tolerantie. Natuurlijk moeten we recht doen aan de positie van minderheden. Hun komt gewetensvrijheid toe en ruimte om hun geloof te belijden. Maar dat betekent niet dat we ieder exact hetzelfde moeten geven. Zo mogen we terughoudendheid vragen als het gaat om openbare uitingen van culturen en godsdiensten die niet passen in de Nederlandse samenleving. Anderzijds dienen opvattingen die wortelen in de christelijke traditie gerespecteerd te worden. Op dit punt kent juist de seculiere ideologie nauwelijks tolerantie. In toenemende mate worden personen en organisaties die maar een beetje orthodox-christelijk lijken beknot, zelfs als het welzijnswerk is. Dat is de omgekeerde wereld!

Onderscheid tussen godsdiensten komt overigens niet in mindering op de gelijkwaardigheid van alle mensen. Alle Nederlanders hebben recht op basale voorzieningen als onderwijs, werk en zorg. Achterstanden moeten worden voorkomen en weggewerkt. Achterstelling en onrecht moeten worden bestreden. En ongeacht hun achtergrond verdienen alle personen die in hun land van herkomst gevaar lopen, toelating in Nederland. Van onderscheid mag hier geen sprake zijn.

Asiel en migratie

Nederland is in de geschiedenis een vluchthaven gebleken voor mensen die in hun eigen land niet veilig waren. Ons land heeft royaal bescherming geboden aan vreemdelingen die zich hier vanwege geweld of onderdrukking hebben gemeld. Dat moet zo blijven. De christelijke barmhartigheid vereist dat we aan vreemdelingen in nood onderdak bieden. Dat geldt wel heel bijzonder voor hen die vanwege het geloof vervolgd worden. Uiteraard moeten we misbruik van de asielmogelijkheden bestrijden.

Ons land is klein en dichtbevolkt. De mogelijkheden om (economische) migranten op te vangen zijn dus beperkt. Daarom moeten we de toestroom van kansarme migranten beperken. Wat dat betreft zijn uit het verleden teveel slechte voorbeelden bekend, vooral op het gebied van gezinsmigratie. Het gebruik van sociale zekerheidsregelingen door deze migranten is vaak hoog. We moeten daarom eisen stellen aan migranten om hun kansen op een actieve deelname aan onze samenleving te vergroten.

Concreet:

- De Europese richtlijn voor gezinshereniging moet worden aangepast, zodat Nederland strengere eisen kan stellen aan het inkomen en de leeftijd van migranten.

- Zolang het geregistreerd partnerschap in Nederland een erkende relatievorm is, moet gezinshereniging alleen mogelijk zijn wanneer er sprake is van een huwelijk of een geregistreerd partnerschap.
- Nederland spoort andere Europese landen aan om een gelijk aandeel te nemen in het hervestigingsbeleid.
- Er moet harder gewerkt worden aan gezamenlijke Europese normen voor toelating en ondersteuning van immigratiediensten.
- Het indienen van herhaalde aanvragen om terugkeer moet worden voorkomen door een deadline te stellen waarop bezwaren kunnen worden aangedragen.
- Gegevensbestanden van instanties die te maken hebben met migranten en asielzoekers moeten gekoppeld worden.
- Mogelijkheden voor opvang van vluchtelingen in de regio van herkomst moeten vergroot worden.
- Asielbeleid is erop gericht de echte vluchtelingen zo goed mogelijk te helpen. Het is een kwestie van behoorlijk bestuur dat asielprocedures binnen redelijke termijnen worden afgehandeld.
- Er wordt een experiment gedaan met een brede adviescommissie die de minister adviseert over schrijnende asielzaken. Maatschappelijke verworteling van de asielzoeker wordt in de beoordeling meegenomen, maar is geen zelfstandig criterium voor het verkrijgen van een verblijfsvergunning.

Integratie en inburgering

Integratie betekent dat nieuwkomers zich met een positieve houding inspannen om deel te nemen en bij te dragen aan onze samenleving. Zij moeten op eigen benen kunnen staan. Die bereidheid moet aanwezig zijn. Het betekent niet dat nieuwkomers heel onze cultuur en al onze gewoonten moeten indrinken en kopiëren. Eenheidsworst is niet de bedoeling. Er zijn genoeg praktijken en gewoonten in Nederland waarvoor we ons moeten schamen. Denk bijvoorbeeld aan de seculiere verworvenheden, blootreclames etc. Het is wenselijk dat nieuwkomers op dergelijke punten kritisch blijven. Wel mogen we minimaal verwachten dat zij zich – evenals elke autochtoon dat behoort - aan de wetten en regels van ons land houden.

Integratie wordt bevorderd wanneer nieuwkomers weten waar zij aan toe zijn en wat zij in het land van aankomst kunnen verwachten. Het naïeve multiculturalisme, waardoor in het verleden bijvoorbeeld geen taaleisen werden gesteld, heeft wat dat betreft aanzienlijke schade berokkend. Van die houding moeten we af, omdat de problemen overduidelijk zijn geworden. Het scheppen van helderheid begint al in de inburgering. De Nederlandse identiteit en traditie moeten bijvoorbeeld helder aangegeven worden. En daarmee bedoelen we natuurlijk niet de seculiere moraal.

Concreet:

- Discriminatie op basis van ras, afkomst of huidskleur moet krachtig worden bestreden.
- Bestrijding van segregatie in het onderwijs kan het beste worden aangepakt door een evenwichtiger bevolkingssamenstelling in wijken na te streven. De zogenaamde 'zwarte scholen' moeten vooral goede scholen zijn.
- In de inburgeringscursus wordt uitdrukkelijk aandacht besteed aan het probleem van antisemitisme.
- Het accent moet in de inburgeringscursus liggen op beheersing van de Nederlandse taal en basale kennis van de Nederlandse samenleving. Inburgeraars moeten in ieder geval op de hoogte zijn van Nederlandse symbolen en rituelen als het Wilhelmus, de Nederlandse vlag en nationale feestdagen en de nationale dodenherdenking.
- Een uitkering wordt niet verstrekt aan hen die niet meewerken aan de verplichting tot het volgen van een inburgeringscursus.
- De mogelijkheid van een dubbele nationaliteit wordt beperkt tot gevallen waarin het opgeven van de herkomstnationaliteit onmogelijk is.

- Om de leefbaarheid van wijken te vergroten, krijgen gemeenten de bevoegdheid om kansarme allochtonen te spreiden.
- Het dragen van gezichtsbedekkende kleding mag niet belemmerend werken bij het voldoen aan wettelijke en maatschappelijke verplichtingen.
- Polygamie mag in Nederland niet worden erkend.
- Neef-nichthuwelijken zijn geen erkende relatievorm in het kader van gezinshereniging.
- Personen met een verblijfsvergunning kunnen worden uitgezet wanneer zij in het eerste jaar drie kleine delicten hebben gepleegd of wanneer zij onherroepelijk zijn veroordeeld voor een misdrijf.
- Er komt voor migranten een ingroeimodel voor de sociale zekerheid

Islam

De situatie in veel islamitische landen is zorgelijk als het gaat om mensenrechten en de positie van minderheden. Ook christenen worden daar regelmatig bedreigd en vervolgd. We moeten voorkomen dat islamitisch fundamentalisme wortel schiet in de Nederlandse samenleving. Hoewel we niet alle moslims over één kam willen scheren, is speciale aandacht voor de islam wel degelijk gerechtvaardigd. Momenteel kent Nederland een aanzienlijk populatie moslims. De afgelopen jaren hebben we bovendien te maken gehad met radicalisering onder moslims. Radicalisering is in allerlei verbanden realiteit en moet op alerte wijze worden bestreden.

Concreet:

- De AIVD en anderen, waaronder ook de moslimgemeenschap zelf, moeten alert blijven op radicalisering, met name onder jongeren. Bijzondere aandacht gaat uit naar de rol van het internet hierin.
- Radicaalislamitische invloeden vanuit het buitenland moeten worden tegengegaan, waaronder de komst van radicale imams naar Nederland.
- Bij de bouw van moskeeën en minaretten moet terughoudendheid betracht worden. Oproepen vanaf minaretten moeten worden tegengegaan.
- Antisemitisme moet consequent en hard worden aangepakt. Nederland moet al het mogelijke doen om radicale zenders die Jodenhaat aanwakkeren te blokkeren en moet internationaal aandringen op harde maatregelen.

5. Betrouwbaar recht en stabiele veiligheid

Het geloof in gelijke behandeling en het discriminatieverbod zijn kenmerkend voor de seculiere moraal. Met niet nalatende ijver dringen veel politici en opinieleiders dit geloof op aan iedereen die zich in Nederland bevindt. Wanneer het gelijkheidsgeloof bepalend wordt voor de Nederlandse identiteit, verliest men belangrijke christelijke kernwaarden uit het oog.

Het seculiere pleidooi gaat vergezeld van stevige nadruk op vrije meningsuiting. De individuele moraal en de persoonlijke uitingen moeten volledig vrij zijn. Die veelgeroemde tolerantie houdt echter spoedig op wanneer het opvattingen en gedragingen betreft die niet passen in het denkraam van deze moraal. Waar men stelt dat alles gezegd moet kunnen worden, blijkt bij doorvragen dat juist niet die gedragingen en opvattingen worden geaccepteerd die zich rechtstreeks op het Woord van God baseren.

Drie voorbeelden maken dat duidelijk. Een: bij de behandeling in de Tweede Kamer van de nieuwe staatkundige positie van de Nederlandse Antillen is beslist dat ondanks fel verzet van Bonaire, St. Eustatius en Saba abortus, euthanasie en homohuwelijk toch werden opgedrongen. Twee: in onder meer Amsterdam krijgen organisaties die hulp verlenen vanuit een christelijke levensvisie geen subsidie. Niet omdat ze geen kwaliteit leveren, maar omdat ze christelijk zijn. Dat is regelrechte discriminatie. En drie: in de kathedraal van 's-Hertogenbosch werd onder het mom van het opkomen voor homorechten op stuitende wijze met luid protest een kerkdienst verstoord. Protesteren in kerkdiensten is in strijd met het Wetboek van strafrecht en mag niet gedoogd worden. Politie en justitie moeten hier stevig optreden.

De seculiere pleitbezorgers nemen grote afstand van de christelijke waarden en normen als basis van onze Nederlandse beschaving. De SGP is er diep van overtuigd dat deze seculiere moraal de samenleving schade berokkent en – wat veel schokkender is – van God afvoert. Aan deze 'afgang' op het terrein van recht en moraal moet een einde komen. De overheid als dienares van God zal zich hier met gezag tegen keren. Door wetten, door gezaghebbend en betrouwbaar bestuur en door krachtig optreden van politie en justitie. Om mens en samenleving te beschermen, heeft de overheid als taak om het handelen in overeenstemming met de Bijbel en de geboden van God te bevorderen.

Grondwet en grondrechten

In de Grondwet staan de belangrijke waarborgen van de Nederlandse rechtsstaat. Bij een botsing van grondrechten staan de klassieke grondrechten en de bescherming van minderheden veel te snel op achterstand. Het verbod op discriminatie – en zeker de moderne interpretatie ervan – krijgt een te grote plaats in de politieke praktijk en de rechtspraktijk. Het evenwicht tussen de grondrechten wordt hierdoor verstoord. De staatsvrije sfeer die de vrijheid van burgers en hun organisaties markeert, komt hiermee in gevaar.

Concreet:

- Het verdient aanbeveling wanneer de grondrechtenparagraaf wordt voorafgegaan van een preambule. Daarin wordt uiting gegeven aan het ontstaan van de Nederlandse natie en de christelijke wortels ervan.
- De positie van de Nederlandse taal wordt in de Grondwet vastgelegd.
- De Grondwet wordt zo gewijzigd dat verdragen die nationale soevereiniteit overdragen aan 'Brussel' alleen in werking kunnen treden als zij een tweederde meerderheid krijgen in Tweede en Eerste Kamer.
- Bij de subsidiëring van (welzijns)organisaties mogen organisaties op basis van een (christelijke) levensvisie niet worden buitengesloten.
- Organisaties - en in het bijzonder scholen - zijn vrij om in hun benoemings- en toelatingsbeleid eisen te stellen die nodig zijn voor de verwezenlijking van hun grondslag en identiteit. Ook de vrijheid van kerken blijft uiteraard gewaarborgd.

- Bij de weging van grondrechten gaat de aandacht vaak exclusief en eenzijdig uit naar naleving van het gelijkheidsbeginsel, ten koste van andere grondrechten. Dit leidt tot eenzijdigheid en onevenwichtigheid. Er moet voor worden gewaakt dat in de uitspraken van het College voor de rechten van de mens evenwichtige invulling wordt gegeven aan de weging van grondrechten.
- De vrijheid van meningsuiting is een groot goed, maar mag niet verworden tot kwetsen of schofferen van mensen. Uitingen als antisemitisme, racisme en ontkenning van volkerenmoord worden streng bestraft.
- De Naam van God is heilig. Lastering van God, zoals Hij Zich in de Bijbel bekend maakt, dient te worden tegengegaan. Het verbod op godslastering wordt gehandhaafd. Ook dient bij het afleggen van de eed uitgegaan te worden van de christelijke eed. Ambtsgebeden en vloekverboden zijn belangrijke publieke uitingen van de erkenning van Gods Naam.
- De Grondwet waarborgt dat iedere Nederlander tot ambtenaar benoemd kan worden. Dit dient – in lijn met een recent evenwichtig advies van de Raad van State over dit thema - in elke gemeente onverkort te gelden voor ambtenaren met gewetensbezwaren tegen het homohuwelijk, of ze nu reeds in functie zijn of voor benoeming in aanmerking willen komen. De regering ziet erop toe dat gemeenten deze vrijheid waarborgen.
- Een zittingstermijn van de Tweede Kamer van vier jaar wordt weer de regel. Alleen in uitzonderlijke gevallen wordt de Kamer eerder ontbonden.

Binnenlands bestuur

Het politieke debat verruwt. Deze tendens is nog eens bevestigd in de aanloop naar de landelijke verkiezingen. De SGP is voorstander van een open en fundamenteel debat in de politieke arena. Goede argumenten en fundamentele beschouwingen zijn sterke waarborgen voor het behoud van de representatieve democratie. Onbeschaafd taalgebruik, hyperige debatten en het slaafs volgen van de media roepen slechts teleurstelling bij de kiezer op. Dit komt de kwaliteit en het imago van de politiek niet ten goede.

Goed bestuur gaat niet alleen over de inhoud. Het hangt ook samen met de manier waarop het is georganiseerd. Burgers zijn niet uit op allerlei vernieuwingen van bestuur en raadpleging. Veel belangrijker is dat de overheid (rijk, provincies en gemeenten) betrouwbaar is en haar woord nakomt. Veranderingen van de structuur voegen weinig tot niets toe. Een overheid die de burger erkent en mee laat denken over belangrijke ontwikkelingen kan wel veel betekenen.
Nederland bestaat uit provincies en gemeenten. Deze historisch gegroeide indeling heeft oude papieren. Om het bestuur efficiënter te krijgen moet gekeken worden naar de rollen die de verschillende bestuurslagen hebben. Bezien moet worden of het aantal provincies omlaag kan. Het lokale bestuur - eventueel in samenwerking met gemeenten in de regio - is het beste in staat om beleid te ontwikkelen dat in het belang van de burgers is. Daarbij is kleinschaligheid in veel gevallen een meerwaarde.
Concreet:

- Nederland kent een constitutionele monarchie, 'bij de gratie Gods'. In onstabiele politieke situaties is dit een groot voorrecht. De bevoegdheden van de Koningin blijven gewaarborgd, inclusief haar belangrijke taak bij de vorming van een nieuw kabinet en de benoeming van een (in)formateur.
- Om het vertrouwen in de politiek te herstellen zijn kwaliteit van wetgeving en beleid en de betrouwbaarheid van het bestuur van wezenlijk belang. De SGP is geen voorstander van directe democratie. Referenda, een gekozen burgemeester of minister-president en andere vormen van bestuurlijke 'vernieuwing' zijn een teken van armoede. Goede bestuurders houden rekening met de wensen van de bevolking, maar maken zelf een belangenafweging en nemen zelf inhoudelijke beslissingen. Die verantwoordelijkheid moet niet op anderen worden afgeschoven.

- Het is belangrijk dat procedures op rijksniveau worden verkort. Ook op provinciaal en gemeentelijk niveau dient gezocht te worden naar mogelijkheden om burgers sneller van antwoord of een beslissing te voorzien.
- De bestuurlijke drukte moet worden gereduceerd. Bezuiniging op de bureaucratie is gewenst, zodat er minder bestuurlijk overleg nodig is. Ook dient er bezuinigd te worden op de inzet van externen.
- Bij verkiezingen moeten weer stemcomputers gebruikt kunnen worden. Vereiste hierbij is dat schriftelijke controle voor de burger mogelijk is.
- Het is niet logisch dat niet-Nederlanders stemrecht hebben bij lokale verkiezingen. Het stemrecht moet weer gekoppeld worden aan het Nederlanderschap.
- De SGP stelt de gemeentelijke autonomie voorop. Dit is de bestuurslaag die het dichtst bij de burger staat. Bij gemeentelijke herindelingen is het daarom belangrijk dat er bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak is. Indien er geen grote bestuurlijke problemen zijn, is de SGP tegen dwang of drang tot herindeling door provincies of het rijk. Uitgangspunt bij herindeling dient een vrijwillige keuze te zijn. Hierbij maakt het niet uit of een gemeente veel of weinig inwoners heeft.
- Decentralisatie van taken naar gemeenten, provincies of waterschappen is het uitgangspunt, voor zover zij dit aankunnen. Hoofdregel is dat maximaal twee bestuurslagen betrokken zijn bij een thema. Daarbij mogen de takenpakketten van de gemeenten verschillen naar gelang hun grootte.
- Gemeenten en provincies hebben een eigen belastinggebied. Om meer mogelijkheden voor eigen beleid te ontwikkelen, moet de ruimte voor eigen belastingheffing vergroot worden, onder gelijktijdige verlaging van de landelijke belastingheffing. Bij de financiering van gemeentelijke of provinciale taken door het rijk wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van een algemene uitkering. Op lokaal of provinciaal niveau kan dan uitgemaakt worden welke keuzes het best passen bij de daar levende wensen.
- Bij de vormgeving van beleid op bijvoorbeeld het gebied van kansspelen en prostitutie dienen gemeenten altijd de mogelijkheid te hebben deze sectoren op hun grondgebied niet toe te staan.
- Respect voor degenen die overleden zijn is noodzakelijk. In de wet dienen daarom strengere normen te worden opgenomen ten aanzien van het ruimen van graven. Er wordt maximaal naar gestreefd om nabestaanden tijdig op de hoogte te stellen van het voornemen om tot ruimen over te gaan.

Nederland overzee

In de afgelopen periode is veel gebeurd binnen het Koninkrijk. De SGP vindt het niet gewenst als de eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba, die onderdeel uitmaken van Nederland, ethisch verwerpelijke zaken opgedrongen krijgen. Bij zulke fundamentele thema's is de vrijheid om een eigen beleid te hebben voor deze delen van Nederland gewenst.

Concreet:

- Bonaire, Sint Eustatius en Saba moeten de vrije ruimte houden om geen abortus, euthanasie, homohuwelijk en prostitutie op hun eilanden te willen. Er wordt geen dwang uitgeoefend om zulke zaken te accepteren. Datzelfde geldt voor de andere landen binnen het Koninkrijk: Aruba, Curaçao en Sint Maarten.
- Drugshandel en drugsgebruik dienen binnen het gehele Koninkrijk streng bestraft te worden. Om dat te bereiken is nauwe samenwerking met de Nederlandse politie en justitie noodzakelijk.
- Goede en betaalbare zorg- en onderwijsvoorzieningen worden gewaarborgd.
- Koopkrachteffecten die ernstige inbreuk maken op de levensstandaard op de BES-eilanden, worden zoveel mogelijk voorkomen.

Strafrecht en zeden

Nergens komt duidelijker naar voren dat mensen geneigd zijn tot het kwade dan op het terrein van de misdaad en criminaliteit. Geweld, doodslag, prostitutie en verslaving zijn daar uitingen van. De SGP vindt dat de overheid de taak heeft om het kwade in te dammen en om strenge maatregelen te nemen tegen illegale praktijken. Een beleid waarin zedeloos gedrag wordt gestimuleerd of goedgekeurd, is funest voor de bevolking van Nederland. Dat geldt ook voor gedrag dat weliswaar strafbaar is, maar oogluikend wordt toegestaan. De SGP is daarom tegen gedoogbeleid en voor strikte strafrechtelijke maatstaven.

Op veel terreinen geeft de overheid zelf het slechte voorbeeld. Zo haalt de Nederlandse staat, onder het mom van het tegengaan van verslavingen via de kansspelbelasting, voordeel uit de Staatsloterij en casino's. Het halfslachtige gedoogbeleid op het terrein van drugs draagt eveneens bij aan het beeld dat in Nederland alles is toegestaan. De afschaffing van het bordeelverbod doet velen niet alleen denken dat prostitutie een normaal beroep zou zijn, maar blijkt ook veel prostituees uit Oost-Europese landen aan te trekken. Veel 'exploitanten' maken zich schuldig aan uitbuiting en vrouwenhandel. Bestrijding van mensenhandel is een complexe zaak. Om dit type misdrijf daadkrachtig tegen te gaan, is het noodzakelijk dat er rechters komen die zich specialiseren in het bestrijden van deze misdrijven.

Kinderpornonetwerken, vrouwenhandel en drugscriminaliteit zijn voorbeelden van criminaliteit die op internationaal niveau spelen. Ze zorgen voor ingewikkelde opsporings- en strafzaken. Juist zulke internationaal opererende bendes moeten effectief kunnen worden aangepakt. Samenwerking met politie en justitie in andere (Europese) landen moet daarom worden geïntensiveerd. Ook de uitwisseling van gegevens inzake verdachten, wijze van opereren en vormen van criminaliteit moet sterk verbeterd worden. Dit geldt reeds op het landelijk niveau, waar de korpsen nog lang niet altijd goed samenwerken, maar zeker ook op internationaal vlak.

Concreet:

- Prostitutie is in strijd met de waardigheid van de vrouw. Ze is een vorm van geweld tegen vrouwen, temeer omdat het overgrote deel van deze vrouwen tot prostitutie gedwongen wordt. Het bordeelverbod moet daarom weer worden ingevoerd. Zolang dit landelijk niet is gebeurd, moeten gemeenten voluit de ruimte krijgen om elke vorm van prostitutie uit hun gemeenten te weren. De vrouwen die verstrikt zitten in de prostitutie mogen niet aan hun lot worden overgelaten, maar moeten hulp krijgen. Elke gemeente biedt hun een uitstapprogramma aan om weer een menswaardig bestaan op te bouwen. Zolang prostitutie legaal is, moet de minimumleeftijd van prostituees fors omhoog naar ten minste 23 jaar. Mannen die gebruik maken van illegale prostituees moeten gestraft worden. Voor meisjes en vrouwen die geronseld worden voor prostitutie en dus slachtoffer van mensenhandel zijn, dient meer opvangcapaciteit beschikbaar te komen. Mensenhandelaren krijgen zelf te maken met zwaardere straffen.
- Het spreekt voor zich dat kinderporno een misdaad is, die streng bestraft dient te worden. In de praktijk blijkt de strafmaat niet afschrikwekkend te zijn. Er moet zo snel mogelijk een verplichting voor providers komen om te filteren. De beschikbaarheid van porno draagt niet bij aan een gezonde visie op seksualiteit, maar is slechts een oppervlakkige vorm van lustbeleving die vrouwen degradeert tot lustobject. Ook de verkrijgbaarheid van porno bij bijvoorbeeld benzinestations moet tegengegaan worden.
- Gelegaliseerde kansspelen zorgen voor veel verslaving. Naast het bieden van hulp aan deze verslaafden, moet de overheid zo snel mogelijk een kansspelverbod invoeren en in de tussentijd reclame verbieden en bedrijven verplichten tot het nemen van preventieve maatregelen. Om goed toezicht op de kansspelen te houden, moet de Kansspelautoriteit de regelgeving streng handhaven, waarbij vooral ook oog dient te zijn voor de mate waarin vergunninghouders ernst maken met het tegengaan van verslaving.
- Het drugsbeleid in Nederland is te soft. Zowel soft- als harddrugs zorgen voor veel (financiële) problemen in gezinnen en zijn schadelijk voor de gebruikers. In plaats van

legalisering van drugs als dé oplossing aan te prijzen, is daadwerkelijke handhaving noodzakelijk. Voor zogenaamde softdrugs gaan dezelfde strenge regels gelden als voor harddrugs, zodat het onderscheid verdwijnt. Dat betekent: coffeeshops sluiten, intensivering van de controle op de productie en teelt van elke vorm van drugs, geen reclame, het tegengaan van growshops. Ook is de strafmaat in Nederland mild, wat een aanzuigende werking heeft. De straf moet dus omhoog.

- De overheid moet vervuiling van de publieke ruimte tegengaan. Dat geldt in het bijzonder voor uitingen waar de overheid via financiering (mede-)verantwoordelijk voor is. Er komen duidelijke normen waarop degenen die verantwoordelijk zijn voor de uitzending en programmering dwingend aangesproken kunnen worden. Datzelfde geldt voor reclame-uitingen langs de weg. Gemeenten krijgen de mogelijkheid hiertegen op te treden.
- Er dient een verbod te komen op de verkoop en verspreiding van gewelddadige spellen.

Veilig Nederland

Rellen en overlast in tal van plaatsen en geweld tegen politie, spoorweg- en ambulancepersoneel lijken onderdeel te zijn van de nieuwe ethiek in Nederland. Jongeren die overlast geven, zijn in de eerste plaats zelf verantwoordelijk voor hun wangedrag. Maar ook ouders moeten financieel aangesproken worden op het gedrag van hun kinderen. Op hen rust de taak van goede morele vorming van hun kinderen.

Naast deze vorming door ouders en onderwijzend personeel is een krachtig optreden van politie en justitie gewenst. Voor jong en oud moet duidelijk zijn dat zinloos geweld, overlast en criminaliteit streng en zichtbaar worden bestraft. Misdaad mag niet lonen. Om dit te bereiken, is geld nodig voor kwaliteitsverbetering.

Bezuiniging op politie en rechtspraak is ongewenst. Ongetwijfeld zijn er mogelijkheden om op bepaalde posten te bezuinigen, zonder dat de kwaliteit van de politiezorg gevaar loopt. Het probleem is echter dat er minder 'blauw op straat' is. Door te bezuinigen op het ondersteunend personeel zijn andere politieagenten in mindere mate beschikbaar voor de opsporing en vervolging van strafbare feiten. Zo is er toch op de basistaken van de politie bezuinigd. De SGP wil daarom extra geld investeren in de politie. Hierbij is vooral extra politie op het platteland van belang. Ook blijft alertheid geboden om terroristische aanslagen te voorkomen.

Wijkagenten zijn op papier een mooi uitgangspunt, maar de praktijk laat zien dat die agenten er niet altijd echt gekomen zijn. Het verdient aanbeveling om in elk dorp en in elke stadswijk een wijkpost of aanspreekpunt te hebben waar men terecht kan voor aangifte bij een voor iedereen bekende agent die zelf ook de (potentiële) overlastgevers of (jonge) criminelen in zijn wijk kent. Zichtbare aanwezigheid van agenten is één van de factoren die criminaliteit kan verminderen.

Concreet:

- Het is belangrijk dat gemeenten meer grip krijgen op de inzet van politie op hun grondgebied. Bij de verdeling van het budget voor politie moeten plattelandsgebieden meer prioriteit krijgen. Om de politiebezetting overal tot zijn recht te laten komen, moet de lokale politiek – door onder meer het vaststellen van lokale beleidsdoelen - meer zeggenschap krijgen over het beleid rond de politie. Nu vindt dit teveel alleen op regionaal niveau plaats, waarbij de grote steden vaak aan het langste eind trekken. De criminaliteit verschuift dan naar de minder stedelijke gebieden.
- De SGP vindt dat de nationale politie zoveel mogelijk lokale beleidsruimte dient te laten. Nationale inzet van politie is van belang voor regio- en grensoverschrijdende criminaliteit.
- Er komen 5000 extra agenten.
- In stadswijken en dorpen is de politie zichtbaar aanwezig.

- Zichtbaarheid van de politie kan niet zonder grondig recherchewerk tot een succes worden. Er dient dan ook meer budget te komen voor de recherche, zodat ook daar een beloning kan komen overeenkomstig de te dragen verantwoordelijkheid.
- Bestuurlijke prikkels die ertoe leiden dat het voor de criminaliteitscijfers lonender is om tien eenvoudige zaken op te lossen dan één ingewikkelde, worden geschrapt. Juist zware, moeilijke klussen moeten aangepakt worden.
- Criminaliteit vindt in toenemende mate plaats op internationaal niveau, met name bij drugs en terroristische misdrijven. Naast deskundigheid in specifieke sectoren is over het algemeen een hoger opleidingsniveau gewenst, zodat ook complexe zaken aangepakt kunnen worden. Tevens dient er goede samenwerking en afstemming met andere (Europese) landen te zijn.
- Allochtone jongeren zijn oververtegenwoordigd in de criminaliteit. Er moeten aparte streefcijfers komen om de criminaliteitscijfers onder deze jongeren krachtig terug te dringen.
- Om verder afglijden naar criminaliteit te voorkomen moet tevens ingezet worden op projecten om jongeren klaar te stomen voor normale deelname aan de maatschappij.
- Het is een goede zaak wanneer burgers door initiatieven als Amberalert worden betrokken bij de signalering en opsporing van strafbare feiten. Ook dient de overheid duidelijk te communiceren welke effecten de opsporing van strafbare feiten heeft. Goede voorbeelden moedigen burgers aan om alert te zijn op crimineel gedrag in hun omgeving en hebben tevens een afschrikkende werking.
- Er moet een Veiligheidswet komen waarin duidelijke afspraken staan over de taken van de politie op het terrein van veiligheid en de eigen verantwoordelijkheid van organisaties en ondernemingen. In deze wet moet ook worden vastgelegd dat organisatoren van evenementen een zorgplicht hebben om de veiligheid goed te regelen. Als de veiligheid alleen met grote politie-inzet gegarandeerd kan worden, komt er geen vergunning voor dergelijke evenementen.
- Naast de politie heeft ook de brandweer een belangrijke taak voor de veiligheid. Niet in de laatste plaats de vele vrijwilligers die zich met risico voor hun leven inzetten voor de bestrijding van branden en rampen en hulp bij ongevallen. Er moet binnen het regionale bestel meer aandacht komen voor deze groep, zodat hun betrokkenheid bij de lokale gemeenschap kan blijven bestaan. Bij de totstandkoming van protocollen en regels rond de veiligheid, moet hun inbreng en betrokkenheid nadrukkelijk zijn gewaarborgd.
- Bij het volgen van verdachte personen of organisaties ter voorkoming van terrorisme is de bescherming van burgers belangrijker dan de privacy van degenen die mogelijk kwaad in de zin hebben.
- Voorkomen dient te worden dat organisaties in Nederland zich laten financieren door extremistische en radicale groeperingen uit het buitenland, die mede gericht zijn op het omverwerpen van de Nederlandse rechtsorde. Bij terechte verdenking van dergelijke verbanden is streng toezicht en plaatsing op de lijst van verboden organisaties noodzakelijk.

Recht en straf

De overheid heeft de bijzondere opdracht om kwaad in de samenleving te bestrijden. Wanneer er geen of weinig straf gegeven wordt, dan blijkt het voor misdadigers lonend te zijn om hun 'beroep' voort te zetten. De SGP wil daarom een strafklimaat dat meer aansluit bij de ernst van de gepleegde misdrijven. Ook stelselmatige daders van 'kleine criminaliteit' lopen vrijwel meteen weer vrij rond. Het is abnormaal wanneer een moordenaar na enkele jaren gevangenisstraf vrij komt. Het is ongewenst wanneer de straf ook nog eens verkort wordt door de vervroegde invrijheidsstelling na tweederde van de uit te zitten straf. Dat is niet alleen fnuikend voor het rechtsgevoel van burgers, maar ook voor degenen die zelf betrokken zijn bij de opsporing van

strafbare feiten. Snelle rechtspraak - zo mogelijk dicht bij de burger – en strenge straffen zijn van groot belang om het gezag van de rechtsprekende macht te handhaven.
Streng beleid dient samen te gaan met barmhartigheid voor degenen die bewezen hebben berouw te hebben over het door hen gepleegde delict. Voor hen, maar ook voor ieder die aan het eind van zijn gevangenisstraf is gekomen, dient er goede opvang te zijn. Ex-gedetineerden en mensen in de laatste fase van hun straf ontvangen hiervoor extra begeleiding, zodat zij weer een maatschappelijke positie kunnen innemen en tegelijkertijd de kans op recidive vermindert. Tijdens de detentie moeten gevangenen reeds worden voorbereid op een verantwoorde terugkeer in de maatschappij.

Concreet:

- Er zijn goede ervaringen opgedaan met rechtspraak dicht bij de burger en snel na het gepleegde misdrijf. Met name zien we dit bij het 'supersnelrecht' na de jaarwisseling. Deze snelle, effectieve en zichtbare vorm van rechtspraak moet breder worden toegepast.
- Er dient een verhoging te komen van de strafmaat, vooral voor zeden- en geweldsdelicten. Er moet meer zicht komen op de precieze hoogte van de opgelegde straffen. Van de straf dient een afschrikkende werking uit te gaan. Te vaak wordt volstaan met voorwaardelijke straffen, taakstraffen of korte gevangenisstraffen. Strengere straffen zijn daarom nodig.
- De verjaringstermijn waarna ook zeer ernstige delicten niet meer vervolgd kunnen worden, moet vervallen. De ernst van delicten als moord, doodslag of zedenzaken, mensenhandel en terroristische misdrijven laat het niet toe dat vervolging achterwege blijft.
- De voorwaardelijke vervroegde invrijheidsstelling nadat tweederde van de straf is uitgezeten, wordt afgeschaft. Nu er sprake is van een overschot aan cellen is er immers ook geen praktische reden meer om de straf te verkorten.
- Er dient zorg voor te worden gedragen dat in gevangenissen geen zedelijk schadelijk materiaal als (kinder)porno aanwezig is. Streng toezicht op het downloaden of verspreiden van dergelijk materiaal is noodzakelijk. Het bezit en gebruik van drugs en de handel in drugs vanuit de gevangenis worden eveneens streng aangepakt.
- Stelselmatige daders van 'kleine criminaliteit' moeten veel langer worden vastgehouden en via een apart traject worden begeleid om kans op herhaling te verminderen. De gepleegde delicten moeten worden bestraft als één groot delict.
- Geweld en agressie tegen publiek personeel moeten strenger bestraft worden dan wanneer het gebeurt bij anderen, omdat hierbij het gezag van de overheid in het geding is. Uitgangspunten zijn lik-op-stuk, geen pardon en schadeverhaal op de dader.
- De burgemeester heeft een belangrijke taak op het terrein van de veiligheid. Hij mag echter niet dienen om de gaten te dichten die justitie laat vallen. In de wet moeten duidelijke criteria worden opgenomen voor de taken van de burgemeester.
- Een taakstraf kan alleen opgelegd worden bij lichte vergrijpen. Bij zeden- , levens- en geweldsdelicten en bij terroristische misdrijven kan niet volstaan worden met alternatieve straffen. Dat geldt evenzeer bij recidive. In dergelijke gevallen dient altijd sprake te zijn van ten minste een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf.
- Daders van zedendelicten mogen geen tbs ontlopen door niet mee te werken aan psychologisch onderzoek. Bij zulke delicten moet de gevangenisstraf waar nodig altijd vergezeld gaan van tbs.
- Er is geen reden om voor levenslange gevangenisstraffen een vast moment van heroverweging in te voeren. Een dergelijk moment roept óf ongerechtvaardigde verwachtingen op bij de veroordeelde, óf miskent de ernst van de vaak meervoudige misdrijven.

- Voor uitzonderlijk ernstige en onomstotelijk bewezen gevallen van (meervoudige) moord, zoals oorlogsmisdaden en terroristische aanslagen, moet het weer mogelijk zijn om de doodstraf te overwegen.
- Gevangenen dragen zelf bij in de kosten die verbonden zijn aan het verblijf in de gevangenis.
- Gedurende de hoger beroepfase worden contact- en gebiedsverboden niet opgeschort.
- Er dient een ruimhartig beleid te worden gevoerd ten aanzien van vrijwilligerswerk onder gedetineerden en de nazorg voor ex-gedetineerden. Er moet zoveel als mogelijk worden gedaan om hen weer voldoende toegerust in de samenleving terug te laten keren. De overheid moet hier voldoende geld voor beschikbaar blijven stellen.

6.Voor een duurzame leefomgeving

Wat is groen? Groen staat symbool voor alles wat goed is voor onze leefomgeving, voor klimaat, planten en dieren. Maar, onze leefomgeving schatten we pas echt op haar juiste waarde wanneer we deze behandelen als schepping van God. Psalm 104, de natuurpsalm, maakt er geen geheim van: 'Hoe groot zijn Uw werken, o HEERE! Gij hebt ze alle met wijsheid gemaakt; het aardrijk is vol van Uw goederen.' God staat Zelf voor Zijn schepping in. Wij, mensen, hebben direct na de schepping wel twee belangrijke taken van Hem gekregen: bouwen en bewaren. Bouwen wil zeggen dat wij de schepping nuttig mogen gebruiken. Bewaren houdt in dat we geen roofbouw plegen, maar perspectief bieden aan toekomstige generaties. Dit zijn noties waarop de SGP aangesproken kan en mag worden.

Eerlijk is eerlijk. Bouwen gaat ons makkelijker af dan bewaren. Of het nu gaat om de schaalvergroting in de agrarische sector, het bouwen van huizen, het aanleggen van wegen of het klimaatvraagstuk. Maar daar mogen wij ons niet bij neerleggen. Bouwen en bewaren is als opdracht aan ieder mens persoonlijk gegeven. Goed rentmeesterschap begint dus bij burgers en bedrijfsleven, níet bij de overheid. Dat betekent een terughoudende opstelling van de overheid in het wettelijk sturen van ontwikkelingen in de maatschappelijk gewenste richting. Het is de verantwoordelijkheid van de overheid om duidelijke kaders te stellen, goede initiatieven te faciliteren en uitwassen te bestrijden.

Voedselvoorziening

'Het is hard werken, maar ik zou niet anders willen.' Deze uitspraak van een veehouder typeert de inzet van veel boeren, tuinders en vissers. De SGP waardeert deze inzet. Het gaat ten slotte om onze voedselvoorziening. Die blijft belangrijk. Kijk maar naar de wereldwijd toenemende vraag naar voedsel. De genoemde sectoren hebben gezorgd voor een betaalbaar en veilig voedselpakket. Met de aanpalende handel en verwerkende industrie is de agrarische sector een belangrijke pijler onder de Nederlandse economie. Bovendien is de sector één van de belangrijkste dragers van een leefbaar platteland. De SGP zal zich daarom in blijven zetten voor een levendige land- en tuinbouw en een vitale visserij.

De agrarische sector, en ook de visserij, hebben een bijzondere positie in markt en leefomgeving. Het gaat om gezinsbedrijven die leveren aan een grote markt die steeds meer geliberaliseerd wordt. Coöperatieve afzetorganisaties hebben nauwelijks mogelijkheden om te sturen, laat staan de individuele boer of tuinder. Schaalvergroting en intensivering zijn dan onontkoombare trends. Dat is begrijpelijk, maar het baart wel zorgen. Dat is ook te merken aan de maatschappelijke druk tegen schaalvergroting en intensivering. Het gaat immers niet om grote bedrijven, weggestopt op industrieterreinen, maar om bedrijven die een grote invloed hebben op onze leefomgeving. Dit biedt een vat vol tegenstrijdige belangen en ontwikkelingen. De komende jaren moeten belangrijke keuzes gemaakt worden. De SGP gaat met open vizier voor een economisch weerbare én maatschappelijk verantwoorde land- en tuinbouw en visserij.

Verdienen, samenwerken en innoveren zijn de kernelementen die maatschappelijke verantwoordelijkheid en economische weerbaarheid in elkaar kunnen vlechten. De SGP kiest daarbij voor een constructieve opstelling. Geen duimschroeven, maar gezamenlijk de hand aan de ploeg! Steun voor gezinsbedrijven. Zoeken naar toegevoegde waarde. Ruimte voor samenwerking en krachtig innovatiebeleid. De SGP wil hier extra geld voor uittrekken.

Concreet:

- Behoud van het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en het instrument 'directe inkomenssteun' voor gezinsbedrijven is een voorwaarde voor een concurrerende en maatschappelijk verantwoorde land- en tuinbouw. Voor wat (betaalbaar en veilig voedsel, vooruitstrevende regelgeving, landschapsinpassing), hoort wat (inkomenssteun). De zogenaamde vergroening van het GLB moet behapbaar zijn. Boeren moeten voldoende tijd krijgen om mee te schakelen.

- Europese gelden voor plattelandontwikkeling moeten vooral op het boerenerf (agrarische sector en structuur) neerdalen.
- Nederland moet in de regelgeving een gelijk speelveld tussen Europese lidstaten nastreven.
- Papieren rompslomp en regeldruk moeten teruggedrongen worden.
- De afschaffing van het belastingvoordeel op rode diesel dient teruggedraaid te worden. De landbouwvrijstelling en de verlaagde energie- en omzetbelasting voor de glastuinbouw moeten worden gehandhaafd.
- Bodemvruchtbaarheid krijgt prioriteit in het mestbeleid. Reparatiebemesting voor bodemvruchtbaarheid moet mogelijk worden. Er moet meer ruimte komen voor maatwerk per gebied.
- Verplichte mestverwerking is noodzakelijk, maar mag niet overhaast ingevoerd worden. Ook moeten ondernemers die de mest in de omgeving van hun bedrijf kwijt kunnen zo min mogelijk lastig gevallen worden.
- Mededingingsregels kunnen en moeten versoepeld worden. Boeren, tuinders en vissers dienen meer ruimte te krijgen voor uitwisseling van markt- en prijsinformatie. Dat geldt ook voor afspraken gericht op het doorberekenen van prijsverhogingen door investeringen in dierenwelzijn en milieu.
- Jonge boeren verdienen steun. Stimuleringsregelingen, met name voor bedrijfsovername, dienen overeind te blijven.
- De SGP blijft zich verzetten tegen de onredelijke aanpak van landbouw- en visserijactiviteiten in en om Natura 2000-gebieden. Beleid en wetgeving moeten versoepeld worden, bijvoorbeeld door het verschuiven van bewijslast van ondernemers naar overheden en bezwaarmakers.
- De Europese teelt van eiwitrijke gewassen, als alternatief voor importsoja, moet gestimuleerd worden.
- De professionele biologische landbouw verdient steun. De biologische landbouw is een waardevolle kraamkamer voor verduurzaming van de gangbare landbouw.
- De aanleg en ontsluiting van Greenports moet gestimuleerd worden. De clustering van tuinbouwactiviteiten moet gefaciliteerd worden.

Veehouderij en de omgang met dieren

De veehouderij is vaak de gebeten hond. Of het nu gaat om de uitstoot van ammoniak, de import van soja, het uitbreken van dierziektes, dierenwelzijn of 'megastallen'. De SGP kan de kritiek voor een deel onderschrijven. Neem bijvoorbeeld het doden van mannelijke eendagskuikens, omdat alleen de vrouwtjes als leghennen gebruikt kunnen worden. Mogen wij zo omgaan met schepselen van God?

De Bijbel geeft duidelijk aan dat dieren gebruikt mogen worden ten dienste van mensen, maar wel onder de voorwaarde, dat er goed voor gezorgd wordt. Als dieren enkel als productiemiddel worden gezien, gaat het fout. Hoewel vele veehouders hun dieren niet zo zien en met liefde hun vak uitoefenen, worden ze door globalisering en prijskritische consumenten wel op het pad van schaalvergroting en intensivering gestuurd. Dat moet anders.

Vergaande regelgeving werkt contraproductief. Nederland is immers geen eiland. Ook moet eerst een boterham verdiend worden voordat geïnvesteerd kan worden in betere stallen. De SGP kiest daarom voor een constructieve opstelling, voor het uitbreiden van positieve ontwikkelingen en initiatieven. Niet alleen de veehouderij, maar ook supermarktketens en consumenten zullen hieraan hun steentje bij moeten dragen. Het gezinsbedrijf is voor de SGP de gewenste schaalgrootte waarbij de zorg voor het dier het beste gewaarborgd is.

Concreet:

- Over de licht- en schaduwzijden van biologische en gangbare, extensieve en intensieve veehouderij in Nederland moet een fundamentele discussie gevoerd worden.

- Het vermarkten van biologische producten, streekproducten en tussensegmenten moet gestimuleerd worden. Hiervoor is samenwerking en afstemming in de keten nodig.
- Weidegang moet gestimuleerd worden.
- Samen met sector en wetenschap moet gezocht worden naar alternatieven voor ongewenste ontwikkelingen en ingrepen, zoals het doden van eendagskuikens.
- Transporten van met name slachtvee over lange afstand moeten beperkt worden tot maximaal 500 kilometer of acht uur.
- Het systeem van dierrechten wordt achter de hand gehouden om te voorkomen dat mestproductie en schaalvergroting uit de hand lopen.
- Verplichte bedrijfsgezondheidsplannen dienen als basis voor het werken aan diergezondheid en dierenwelzijn.
- Noodzakelijke reductie van het antibioticagebruik in de veehouderij vergt blijvende inspanning van veehouders en overheid. Veehouders moeten ruimte blijven houden om zelf antibiotica toe te dienen.
- Mededingingsregels moeten zo aangepast worden dat afspraken gemaakt kunnen worden over het doorberekenen van kostprijsverhogingen als gevolg van dierenwelzijnsmaatregelen.
- Nederland en Europa moeten harder met de vuist op de WTO-tafel slaan om meer ruimte te krijgen voor 'non trade concerns' op het gebied van dierenwelzijn en milieu.
- Massaal doden van vee en vernietiging van alle vlees bij uitbraken van dierziekten mag niet meer voorkomen.
- Het aantal proefdieren kan omlaag. Openheid moet actief bevorderd worden. Alternatieven voor proefdieren verdienen (juridische) steun.
- Mogelijk dierenleed als gevolg van onbedwelmde rituele slacht moet ingeperkt worden. De SGP is tegen een verbod, maar pleit wel voor strengere regels. Als het 'koosjer' plaatsvindt, kan veel dierenleed voorkomen worden.

Visserij

De visserijsector zit in een transitieproces. De mosselvisserij heeft helaas haar neus gestoten aan Natura 2000, maar heeft een uitweg gevonden. De Noordzeevisserij heeft te kampen met hoge brandstofkosten, beperkende quota en concurrerende kweekvis. Ook wordt zij op de huid gezeten door milieuorganisaties. Innoveren is het toverwoord. Dat moet zich niet alleen richten op de vangstmethode, maar ook op de marketing. Daarvoor zijn tijd en steun onontbeerlijk. Ook de beroepsmatige binnenvisserij beleeft moeilijke tijden. De belangen van deze ondernemers verdienen meer aandacht. De SGP zal zich in blijven zetten voor een vitale visserijsector.

Concreet:

- Europese regels, o.a. over aanlandingen, pk's van kotters en palingvisserij, moeten in héél Europa identiek worden toegepast en daadwerkelijk worden gehandhaafd.
- Ongewenste bijvangsten moeten verminderd worden, maar niet door een verplichting om alle bijvangsten aan wal te brengen (geen aanlandingsplicht).
- Het natuurbeschermingsbeleid moet voldoende ruimte blijven bieden voor visserij op Noordzee en Waddenzee.
- De visserijsector moet reële tijd krijgen voor verduurzaming. Betrokkenheid van de sector is essentieel.
- Het Masterplan Duurzame Visserij voor ombouw van de kottervloot krijgt voluit steun.
- De schaduwzijden van kweekvis moeten meer voor het voetlicht gebracht worden.

Natuur en landschap

Natuur en cultuur liggen in Nederland dicht bij elkaar. Ze hebben elkaar voor een groot deel vormgegeven. De diversiteit van natuur en landschap is groot. Biodiversiteit is door God in de schepping gelegd, maakt de natuur weerbaar en is nuttig voor de mens. Een gevarieerd landschap is mooi, geeft rust en mogelijkheden voor ontspanning. Dat alles verdient bescherming. Maar wel

met een stukje nuchterheid. Agrarische en andere bedrijven hebben een volwaardige plek in ons landschap, ook in en nabij natuurgebieden. Dat moet zo blijven. Helaas prevaleert kwantiteit tegenwoordig vaak boven kwaliteit. De SGP draait dit graag om.

Concreet:

- De decentralisatie van het natuurbeleid naar provincies en de herijking van de Ecologische Hoofdstructuur moeten doorgezet worden. De SGP kiest voor goed beheer van bestaande natuurgebieden en wil de ontwikkeling van nieuwe natuur inperken. Dat betekent: meer geld voor natuurbeheer, minder geld voor nieuwe natuur.
- Private financiering van natuurontwikkeling en –beheer verdient een steun in de rug, bijvoorbeeld door een revolverend fonds voor laagrentende en langlopende leningen, naar analogie van het succesvolle nationaal restauratiefonds voor monumenten.
- Beleidsdoelen voor biodiversiteit, recreatie en landschap moeten zoveel mogelijk in dezelfde gebieden gerealiseerd worden, zodat op een kleinere oppervlakte meer bereikt kan worden.
- Natuurontwikkeling en –beheer door agrariërs en particulieren heeft de voorkeur boven verwerving van landbouwgrond voor natuur door de overheid. De taakstelling hiervoor moet uitgebreid worden. Vergoedingen en contracten voor agrarisch en particulier natuurbeheer moeten reëel en aantrekkelijk zijn.
- Verbindingszones tussen natuurgebieden moeten zoveel mogelijk via agrarisch en particulier natuurbeheer gerealiseerd worden.
- Er moet structureel beleid komen voor leegstaande stallen en schuren. Verpaupering kan zo voorkomen worden.
- Goede landbouwgrond mag niet ontpolderd worden. Dit principe blijft ook gelden voor de Hedwigepolder en het hele Westerscheldegebied. Natuurherstel moet zoveel mogelijk plaatsvinden via buitendijkse maatregelen en zo min mogelijk via ontpoldering.

Ruimtelijke ordening

De ordening van onze schaarse ruimte is een lastige opgave. Woningbouw, bedrijvigheid, natuur, landbouw, wegen, alles heeft een plekje nodig en liefst niet teveel door elkaar. De SGP staat achter het motto ‘decentraal wat kan, centraal wat moet’. Tegenover de tendens dat de landelijke overheid steeds meer de regie naar zich toe trekt, zet de SGP in op de vrijheid voor gemeenten om waar mogelijk een eigen beleid te voeren. Binnen duidelijke randvoorwaarden moeten gemeenten er voor kunnen zorgen dat aan de lokale behoeften van burgers en bedrijven zoveel mogelijk voldaan kan worden. Dat geldt niet alleen voor gemeenten in het stedelijk gebied, maar ook in het landelijk gebied!

Concreet:

- Bouwregelgeving en ruimtelijke procedures moeten vereenvoudigd worden.
- Onteigeningsprocedures mogen niet versoepeld worden.
- De huidige taken van gemeenten ten aanzien van ruimte en milieu moeten zoveel mogelijk bij de gemeente blijven. Samenwerking moet van onderop vormgegeven worden. Het basistakenpakket van regionale omgevingsdiensten moet daarom beperkt blijven.
- Herstructurering van verouderde bedrijventerreinen heeft de voorkeur boven de aanleg van nieuwe. Er moeten voldoende mogelijkheden blijven voor lokale bedrijventerreinen.
- Goede afstemming van regionale en lokale vraag naar en beschikbaarheid van bouwlocaties en geconcentreerde spreiding van de regionale locaties gaat ‘verrommeling’ van het landschap tegen.
- Ruimtelijke en economische ontwikkeling buiten de Randstad, bijvoorbeeld in Noord-Nederland, moet meer aandacht krijgen.

Wonen

Al jaren staat het sein voor de woningmarkt op rood. De doorstroming schiet tekort. Teveel mensen zitten in een sociale huurwoning (scheefwonen) of hebben recht op huurtoeslag, terwijl ze een eigen woning aan kunnen. Voor starters is het lastig om de woningmarkt op te komen. Hier is

de financiële en economische crisis bovenop gekomen. De huizenmarkt zit nu helemaal vast. Dat is niet alleen slecht voor degenen die een huis zoeken (vooral starters!), maar ook voor de bouw. Als nu snel en doortastend wordt gehandeld, snijdt het mes aan twee kanten. Kern van de oplossing die de SGP voorstelt, is het bevorderen van het aflossen van leningen en starters meer kansen geven zodat de doorstroming op gang komt.

Concreet:

- De hypotheekrenteaftrek wordt geleidelijk hervormd. Elke bespaarde euro geeft de overheid terug via verlaging van de belasting op arbeid, afschaffing van de overdrachtsbelasting en afbouw van het eigen woningforfait.
- Pensioenopbouw, aflossing hypotheken en zorg worden aan elkaar gekoppeld, bijvoorbeeld doordat een deel van de pensioenopbouw gebruikt mag worden voor aflossing van de hypotheek zodat dat later gebruikt kan worden voor de kosten van de oude dag.
- Ouders kunnen belastingvrij hun kinderen helpen bij aanschaf van een woning of bij aflossing van de hypotheek.
- Starters op de woningmarkt kunnen een starterslening krijgen.
- Starters mogen de aflossing van hun hypotheekschulden over een langere periode uitsmeren, zodat hun maandlasten lager worden.
- Banken moeten eerder hypotheken verstrekken aan mensen met een tijdelijk contract.
- Het scheefwonen en de huurtoeslagen voor huishoudens die deze niet echt nodig hebben, worden aangepakt.
- De overheid draagt zorg voor betaalbare huurwoningen .
- Achterstanden bij de restauratie van monumenten moeten teruggedrongen worden. De subsidieregeling moet meerjarig zekerheid bieden voor aanvragers. Kerkelijke organisaties krijgen voldoende ruimte om in de subsidieregeling mee te doen als professionele organisatie.
- Herbestemming van monumenten wordt gestimuleerd. In het geval van kerken moet voldoende recht worden gedaan aan de bijzondere functie en waarde van het gebouw.
- Woningcorporaties moeten hun maatschappelijke taak meer in het oog houden.
- Het voorzieningenniveau in kleine plattelandskernen en krimpregio's (op korte termijn vooral in delen van Groningen, Limburg en Zeeland) moet op peil blijven.

Energie

Het Internationaal Energie Agentschap waarschuwt in haar jaarlijkse Word Energy Outlook voor een oliecrisis en voor een dreigende klimaatramp als gevolg van de CO_2-uitstoot. Het tekent twee belangrijke spitsen van het energie- en milieubeleid. Nationaal en internationaal. Het rentmeesterschap waar de SGP voor staat, vraagt immers verantwoord om te gaan met de door God toevertrouwde primaire energiebronnen.

Vermindering van de CO_2-uitstoot en de koppeling van energienetten en –markten moeten de belangrijke thema's op Europees niveau zijn. Het CO_2-emissiehandelssysteem kan een effectief instrument zijn, maar laat nu nog te weinig haar tanden zien. Dat moet anders.
De SGP vindt het verstandig om op nationaal niveau het accent te leggen op het garanderen en betaalbaar houden van onze toekomstige energievoorziening. Reductie van de CO_2-uitstoot is van belang, maar wekt niet het brede maatschappelijke gevoel van urgentie op dat nodig is om veranderingen door te zetten. De macht van oliesjeiks en gasrijke landen over de olie- en gaskraan is een meer tastbare dreiging dan het onzichtbare CO_2. Bovendien raakt de energievoorziening direct het nationale wel en wee. Dat moet worden benut. Het een sluit het ander niet uit. Juist niet. Het vermeden gebruik van fossiele energiebronnen is direct gekoppeld aan vermeden CO_2-emissie. Strategisch beleid, met het bijbehorende instrumentarium, moet zich naast de korte termijn ook richten op de lange termijn. Bedrijven moeten hierbij ruimte krijgen om eigen keuzes te maken. Zo kunnen onderzoekers, bedrijven en decentrale overheden aan de slag!

Concreet:

- Nederland moet zich inzetten voor internationale samenwerking bij het ontwikkelingen van duurzame technologie. Hier liggen kansen voor Nederlandse onderzoekers en bedrijven.
- Nederland moet op Europees niveau pleiten voor een effectiever CO_2-emissiehandelssysteem, zodat een hogere CO_2-prijs gerealiseerd wordt en papieren CO_2-reductie vermeden wordt. Inkomsten moeten deels naar de energie-intensieve industrie teruggesluisd worden om te voorkomen dat de internationale concurrentiepositie van deze industrie verzwakt.
- De SGP is kritisch over de stapeling van regels vanuit Brussel. Dat geldt ook voor milieu- en energieregels. Voor CO_2-emissiehandel is een Europese aanpak nodig, voor energiebesparing niet.
- De effectiviteit van het energiebeleid moet omhoog. Regels, belastingen en subsidies hebben de voorkeur boven vrijblijvende convenanten. Ook moet de overheid langjarige zekerheid bieden aan het bedrijfsleven. Wisseling van beleid zorgt voor onzekerheid en remt bedrijven af. De zogenaamde Green Deals vormen een goed instrument, mits de vrijblijvendheid er af gaat.
- Nationale doelstellingen voor hernieuwbare energie worden in overeenstemming gebracht met EU-doelstellingen. Een hoger ambitieniveau is wenselijk, maar mag niet de grondslag worden voor (wettelijke) overheidsmaatregelen als concurrerende landen dat evenmin doen.
- Europese energiemarkten en –netten moeten zoveel mogelijk geïntegreerd worden.
- De SGP vindt dat het maken van keuzes voor bepaalde vormen van duurzame energieopwekking en energiebesparing zoveel mogelijk aan de markt overgelaten moet worden. Doelstellingen moeten dan wel wettelijk vastgelegd worden. Een verplichting voor alle Nederlandse energieleveranciers om een oplopend percentage duurzaam geproduceerde elektriciteit, gas en warmte te leveren is een goede optie.
- De SGP wil uitbreiding van de regeling voor zelflevering van groene stroom. Burgers en bedrijven die zelf groene stroom opwekken, bijvoorbeeld door zonnepanelen op eigen dak, hoeven over dat deel geen energiebelasting te betalen. Deze regeling moet uitgebreid worden naar kleinschalige projecten waarbij burgers en bedrijven samen investeren in decentrale opwekking van groene stroom.
- Energiebesparing is goedkoper dan de productie van duurzame energie. Hier moet voluit op ingezet worden. Het is meer de hoge investeringsdrempel dan de terugverdientijd die burgers en bedrijven weerhoudt van investeren in energiebesparing. Er moet daarom een revolverend fonds komen die burgers en bedrijven over deze investeringsdrempel heen helpt.
- Voor grootschalige verduurzaming van onze energievoorziening en energie-efficiency is innovatie nodig. Europees gezien kan Nederland een belangrijkere rol spelen in de ontwikkeling en productie van hoogwaardige technologie dan in de energieproductie zelf. Nederland kan daar ook een slaatje uit slaan. Deze kansen moeten benut en gestimuleerd worden. De SGP wil daar extra geld voor uittrekken.
- De inzet van warmtekrachtkoppeling (wkk) in energie-intensieve industrie en glastuinbouw moet gestimuleerd en, eventueel, op termijn verplicht worden, onder voorwaarde dat warmte nuttig gebruikt wordt.
- Zolang schone energiebronnen niet toereikend zijn, is de benutting van kernenergie en aardgas een aanvaardbare tussenoplossing. Een evenwichtig samengestelde brandstofmix verbetert de betaalbaarheid en stabiliteit van de energievoorziening. Met de benutting van kernenergie en aardgas kan ook een schoner tegenwicht geboden worden aan de bouw van conventionele kolencentrales. Een bouwstop voor kolencentrales gaat de SGP een stap te ver. Energiebedrijven hebben immers al te maken met het dalende CO_2-plafond van het Europese CO_2-emissiehandelssysteem,

moeten ook anticiperen op het oplopende verplichte percentage duurzame energie voor energieleveranciers en kunnen in de kolencentrales biomassa meestoken.
- Bij vormgeving en plaatsing van windmolens en windmolenparken moet meer rekening gehouden worden met de omgeving. De bouw van het windmolenpark bij Urk gaat niet door.
- De energienormen voor nieuwbouwwoningen en utiliteitsbouw moeten aangescherpt worden.

Milieukwaliteit

Milieu is meer dan CO_2. Ook afval, fijn stof en legionella leveren problemen op. De zorg voor gezond water, een gezonde lucht en een schone bodem is in de eerste plaats een verantwoordelijkheid voor burgers en bedrijven. Hier is echter ook een taak weggelegd voor de overheid. Goed gedrag moet gestimuleerd worden. Uitwassen moeten bestreden worden. Toepassing van het principe 'de vervuiler betaalt' gaat ook de gebruiker aan.

Concreet:

- Het gebruik van vuurwerk moet sterk ontmoedigd worden door een vuurwerkheffing, beperking van de verkoop en het toewijzen van afsteeklocaties.
- De normering van de luchtkwaliteit moet toegesneden worden op de luchtdeeltjes die daadwerkelijk schadelijk zijn (bijvoorbeeld zwarte rook).

Technologie

Technologie, biotechnologie en andere technologieën bieden wetenschappers en bedrijven steeds meer mogelijkheden om het leven op aarde naar eigen hand te zetten, of zelfs van de grond af aan op te bouwen. Althans, zo spreken zij erover. Ze leveren er de nodige vergezichten bij. De SGP is uiterst kritisch. God heeft het leven geschapen. De natuurlijke grenzen die in Zijn schepping liggen, zijn er niet voor niets.

De voortschrijdende potentie van bijvoorbeeld nano- en biotechnologie roept in heel de maatschappij fundamentele vragen op: wat is leven eigenlijk? Waar de moderne mens zichzelf tot maat van alle dingen heeft verklaard en niet goed raad weet met deze fundamentele vragen, heeft de SGP hier wel een duidelijke visie op. God heeft het leven geschapen. Zijn Woord is de maat van alle dingen.

Concreet:

- De SGP is tegen genetische modificatie van dieren. De SGP is ook tegen genetische modificatie van gewassen als genen van niet aanverwante soorten ingezet worden. Bij zwaarwegende humane, medische redenen kan hierop een uitzondering gemaakt worden.
- De overheid moet zorg dragen voor een voedselketen die vrij is van genetisch gemodificeerd materiaal.
- Het octrooirecht op genen, planteigenschappen en plantenrassen moet herzien worden. Het mag de klassieke plantenveredeling in ieder geval niet dwarszitten.
- Het maatschappelijk debat over de ontwikkeling en toepassing van technologieën die vergaande invloed hebben op het leven op aarde moet vroegtijdig geïnitieerd en gevoerd worden.

Nuchter mobiel

Mobiliteit is voor mensen erg belangrijk. Voor het werk, voor sociale contacten en voor recreatie. SGP kiest daarom voor beleid, waarin auto en OV op waarde worden geschat. Een beleid dat zich kenmerkt door een nuchtere kijk op mobiliteit. Mobiliteit is onmisbaar. Tegelijkertijd is helder, dat mobiliteit niet onbeperkt genoten kan worden. Dat zou geen recht doen aan de vele afwegingen en spanningsvelden die een rol spelen rond mobiliteit: leefbaarheid, veiligheid, schone lucht, gezonde natuur, verantwoord energiegebruik, voldoende stilte en rust. Waarden die iedere burger óók

gehonoreerd wil zien. Daarom bepleit de SGP een uitgekiend ruimtelijk beleid om mobiliteit te verminderen. Bijvoorbeeld door middel van een intelligent locatiebeleid kunnen hier serieuze slagen worden gemaakt. Ook op fiscaal terrein kunnen maatregelen worden genomen om mobiliteit te remmen. Het afschaffen van de overdrachtsbelasting kan mensen stimuleren om dichter bij het werk te gaan wonen. De SGP verwerpt de forenzenbelasting. Ook op het terrein van transportpreventie valt het nodige te winnen.

Concreet voor wegen:

- Een robuuste inzet ten aanzien van het oplossen van knelpunten op hoofdwegen en hoofdspoor is hard nodig.
- Als veiligheid en milieu het toelaten, is 130 km/u op de snelweg aanvaardbaar. Daarnaast moet meer ruimte worden geboden aan dynamisch snelheidsbeheer: sneller waar het kan, langzamer waar het moet.
- Het Rijk moet zich niet alleen richten op investeringen in de Randstad, maar ook op het gebied daarbuiten (Gelderland, Zeeland, Noorden).
- De SGP bepleit een eenduidig en begrijpelijk systeem van autobelastingen. Door een stapeling van fiscale vergroeningsmaatregelen wordt het huidige systeem te complex.
- De mogelijkheden van kilometerbeprijzing moeten bezien worden. Het moet wel technisch haalbaar en betaalbaar zijn. Bovendien dienen we zeer terughoudend te zijn om juist de economisch meest actieven extra te belasten voor hun kilometers.
- Er komt een verbod op vrachtverkeer op zondag, zoals dat ook in verschillende andere Europese landen geldt.
- Er moet zoveel mogelijk gesneden worden in het oerwoud van verkeersborden.
- De overheid schept randvoorwaarden waarmee schone vormen van vervoer worden gestimuleerd: elektrisch rijden, rijden op aardgas, groen gas, biobrandstoffen, waterstof en hybride rijden.
- Het Rijk moet met kracht werken aan een integrale, niet-gefaseerde uitvoering van het voorkeursalternatief van de Rijnlandroute.

Concreet voor fietsen:

- Gemeenten, provincies en waterschappen moeten gestimuleerd worden om aantrekkelijke fietspaden aan te leggen en te verbeteren. Dit geldt ook de faciliteiten voor elektrisch fietsen.
- Verdere uitbreiding van het netwerk van regionale snelfietsroutes tussen woon- en werklocaties is nodig.
- Het tekort aan (gratis) fietsstallingen moet worden weggewerkt.
- Fietsen wordt een expliciet aandachtspunt in het gezondheidsbeleid.
- De verkeersveiligheid wordt vergroot door een steviger inzet op ontvlechting van fietsroutes en routes voor gemotoriseerd verkeer.

Concreet voor verkeersveiligheid:

- Verkeersveiligheid krijgt hoge prioriteit.
- Drugs en alcohol in het verkeer moeten volledig worden uitgebannen.

Concreet voor de binnenvaart:

- Knelpunten in de vaarwegen moeten zo snel mogelijk worden weggewerkt. Dit geldt ook de kleinere vaarwegen als haarvaten van het systeem.
- Er mag geen nieuw achterstallig onderhoud ontstaan.
- Het Rijk moet de gevolgen van de crisis voor de binnenvaart bestrijden. Het perspectief voor de binnenvaart is over enige jaren veel gunstiger. Daarom is van belang dat een koude sanering wordt voorkomen en extra wordt ingezet op maatregelen om de sector te versterken (Modal Shiftbeleid, Quick Wins Verladers en kleine vaarwegen).
- Goederenvervoer over water is favoriet bij de SGP. De Betuweroute mag geen valse concurrentie opleveren.

- De papieren rompslomp moet tot een minimum worden teruggebracht.

Concreet voor het spoor:
- Openbaar vervoer moet goed toegankelijk zijn voor gehandicapten.
- Het Rijk moet meer investeren in regionaal openbaar vervoer. Niet de vervoervraag moet leidend zijn, maar de ambitie om regionaal OV op te plussen tot een samenhangend netwerk van OV. Juist in dichtbevolkte gebieden, zoals Zuid-Holland, is nog veel te winnen. Zie het succes van Randstadrail. Er gaapt een kloof tussen de mogelijkheden en de financiële middelen die de decentrale overheden ontvangen.

Concreet voor de luchtvaart:
- De luchthaven Schiphol loopt tegen haar grenzen aan. De aanleg van een luchthaven in zee moet tot de mogelijkheden blijven behoren. Onderzoek hiernaar moet doorgang vinden.
- De invoering van accijns op kerosine moet Nederland in internationaal verband sterk bevorderen.

Concreet voor veerdiensten:
- Veerdiensten verdienen steun. Ze voorkomen jaarlijks maar liefst 333 miljoen omrijkilometers. Dit voorkomt veel uitstoot en bovendien veel verkeersslachtoffers.
- Het Rijk moet bevorderen dat de noodzakelijke verjonging en innovatie van de veerpontenvloot serieus gestalte krijgt.

Waterstaat

Wereldwijd stijgt de zeespiegel, terwijl de westkant van Nederland kampt met bodemdaling. Tegelijkertijd neemt de rivierafvoer toe. Dat is een proces, waarop we tijdig moeten reageren. De SGP beklemtoont, dat het onnodig is om elkaar angstscenario's aan te praten. Het beveiligingsniveau tegen hoog water is in Nederland groot, maar moet op onderdelen beter. Technisch is dit prima realiseerbaar. Dat betekent voor de SGP allereerst dat dijken verder versterkt en opgehoogd moeten worden. Dit geeft het minste ruimtebeslag, is effectief en relatief betaalbaar.

De SGP bepleit vooral inzet op het klassieke instrumentarium, zoals kustversterking en dijkverhoging. In allerlei modieuze ideeën, zoals tulpeneilanden in zee, zien wij niets. De veiligheid van ons land is gediend met een nuchtere en zakelijke benadering. Bij deze nuchtere benadering hoort ook dat wij zo snel mogelijk de geconstateerde achterstanden bij dijkversterkingen inhalen.
Concreet:
- Er liggen grote wateropgaven. Daarom moeten we geen tijd en energie verspillen met structuurdiscussies. Waterschappen hebben zich al eeuwen op positieve wijze bewezen. Hun bestaansrecht is daarom geen punt van discussie. Aan de zelfstandige positie van waterschappen mag niet worden getornd.
- De benodigde financiële middelen voor waterveiligheid worden voor de lange termijn veilig gesteld via het Deltafonds. Laten wij onze ondergrondse rijkdom – aardgasbaten – omzetten in bovengrondse veiligheid.
- De SGP vindt het ongewenst om het waterpeil van het IJsselmeer met 1,5 meter te verhogen, zoals is voorgesteld door de Deltacommissie. Onderzoek naar alternatieven moet worden bevorderd.
- Verzilting is een groeiend probleem. In het Deltaprogramma moet hier voldoende aandacht voor zijn.
- Bij nieuwe bouwplannen moet meer rekening gehouden worden met waterveiligheid. Onverstandige bouwprojecten in kwetsbare gebieden moeten voorkomen worden door het eerder inzetten van de watertoets en de mogelijkheid voor waterschappen om in beroep te gaan tegen 'onveilige' bestemmingsplannen.

7. Ons dagelijks brood

Dat wij ons dagelijks brood ontvangen, is geen vanzelfsprekende zaak. In grote delen van de wereld is honger een dagelijkse werkelijkheid. Wat dat betreft zijn we in Nederland rijk gezegend. Van dat besef kunnen we niet genoeg doordrongen zijn. Het is de verantwoordelijkheid van elke burger zich in te spannen om in zijn eigen levensonderhoud te voorzien. De Heere heeft hiervoor ieder mens talenten en gaven gegeven. De mens heeft de opdracht gekregen de aarde te bouwen en te bewaren. Wanneer mensen niet of slechts in geringe mate inhoud kunnen geven aan deze verantwoordelijkheid heeft de overheid een taak om hen daarbij te helpen en zo nodig te ondersteunen. Deze overheidssteun dient erop gericht te zijn dat mensen niet onnodig en te lang afhankelijk zijn van de overheid. Het is zaak dat mensen weer zo snel en zo veel mogelijk zelfstandig aan de maatschappij kunnen deelnemen.

Een gezonde economische basis in onze maatschappij is onmisbaar om onze verantwoordelijkheid als rentmeester invulling te kunnen geven. De rol van de overheid is daarbij tweeërlei. Aan de ene kant dient de overheid de in de samenleving aanwezige talenten en potenties aan te moedigen. Wanneer het particulier initiatief tot zijn recht komt, kan iedereen zijn persoonlijke verantwoordelijkheid als rentmeester vorm en inhoud geven. Aan de andere kant heeft de overheid de taak duidelijke grenzen te stellen, omdat ook in het economisch leven de ongebondenheid van de mens openbaar komt. Om zelfverrijking ten koste van anderen, uitbuiting van de aarde en roofbouw op toekomstige generaties tegen te gaan, is een heldere en duidelijke normstelling door de overheid broodnodig.

Zondag

De zondag is een bijzondere dag. De SGP vindt het belangrijk dat deze opstandingsdag van Christus uniek blijft. Het is een groot voorrecht om één dag te hebben voor kerkgang, het luisteren naar het Woord van God en onderlinge ontmoeting. Deze dag is niet alleen vanwege het christelijke karakter van belang, maar ook vanwege de belangrijke maatschappelijke en sociale waarde. Ieder mens heeft er recht op om op adem te kunnen komen. Dat geldt voor werknemers, maar ook voor (kleine) winkeliers. Dat zal ook in de komende periode de inzet van de SGP zijn.

In de praktijk zien we veel niet-noodzakelijk werk gebeuren op zondagen. Vooral de laatste jaren is er een tendens om op zondag de winkels vaker of zelfs altijd open te stellen. Deze ontwikkeling – vooral gestimuleerd door het grootwinkelbedrijf - moet stoppen. Ze leidt alleen tot overwerkte kleine ondernemers en saaie, eentonige winkelstraten. Meer dan ooit is een dag van bezinning en collectieve rust van groot belang. De zondag is niet bedoeld om allerlei evenementen en verkoopactiviteiten te ontplooien.

Concreet:

- De Zondagswet moet worden gehandhaafd en verbeterd, zodat de waarde van de zondag weer meer tot zijn recht komt. Handhaving van de wetten die de positie van de zondag moeten beschermen moet weer prioriteit krijgen bij gemeenten. De regering moet gemeenten hiervoor duidelijke handvatten bieden.
- Winkels dienen op zondag gesloten te zijn. De uitzondering in de Winkeltijdenwet voor twaalf koopzondagen per jaar moet vervallen.
- Steeds meer gemeenten verklaren zich toeristisch om elke zondag open te kunnen zijn. Aan dit groeiende misbruik van de Winkeltijdenwet moet een krachtig halt toegeroepen worden. De toerismebepaling kan beter worden geschrapt.
- Supermarkten die gebruik maken van de regeling voor avondwinkels om op zondagmiddag en -avond open te kunnen zijn, misbruiken de mogelijkheden die de wet biedt. Deze bepaling mag alleen gelden voor échte avondwinkels, waarbij de zondag ontzien moet worden.
- De wonderlijkste feestdagen gelden als alibi om op zondag open te kunnen zijn. Ook die optie moet vervallen.

- Uitgangspunt van de Arbeidstijdenwet moet worden dat op zondag alleen 'werken van noodzakelijkheid en barmhartigheid' zijn toegestaan. Werknemers en winkeliers die niet op zondag willen werken, mogen op geen enkele manier worden gedwongen op zondag beschikbaar te zijn en mogen van hun keuze geen nadelige gevolgen ondervinden. Gemeenten moeten met hun belangen uitdrukkelijk rekening houden. Ook mag de Arbeidsinspectie niet langer wegkijken.
- Om onnodig zondagswerk te voorkomen, moet innovatie mede gericht zijn op technologische ontwikkelingen die volcontinuprocessen overbodig maken.

Economie en ondernemerschap

De SGP blijft zich sterk maken voor het Nederlandse bedrijfsleven. Bedrijven zorgen voor banen en werkgelegenheid. Ondernemers exporteren producten en noteren zwarte cijfers in het Nederlandse huishoudboekje. We moeten hen niet dwarszitten met regels en rompslomp, maar hun juist ruimte bieden. Zeker nu.
Het economisch tij is de afgelopen jaren drastisch gekeerd. Bedrijven in verschillende sectoren moeten alle zeilen bijzetten om het hoofd boven water te houden. De overheid is er niet voor om alle bedrijven door de crisis heen te helpen. Voor behoud van gezonde bedrijvigheid en ondernemerschap zullen tijdens een crisis de minst veerkrachtige bedrijven afvallen. De overheid heeft wel een taak als het gaat om het faciliteren van een gezonde bedrijfsvoering, met oog voor belemmeringen en voor de toekomst. Dat betekent dat de overheid wel een rol kan spelen als veerkrachtige bedrijven tijdelijk in de problemen komen.
Concreet:

- De SGP zal zich sterk maken voor de positie van het Midden- en Kleinbedrijf. Het MKB is de motor van de Nederlandse bedrijvigheid en werkgelegenheid, maar moet het in de aandacht regelmatig afleggen tegen de grote bedrijven.
- Het moet makkelijker worden om een bedrijf te starten of over te nemen. Onnodige belemmeringen voor beginnend ondernemerschap moeten weggenomen worden.
- De SGP zet zich in voor een goed functionerende scheepsbouwregeling. Met de geboden borgstelling kan worden voorkomen dat goed draaiende werven de deuren moeten sluiten, omdat ze tijdelijk in zwaar weer verkeren. Nederland zal erop aandringen dat concurrentieverstorende steun in andere (Europese) landen effectief wordt tegengegaan.
- De overheid moet al het mogelijke doen om de regeldruk en administratieve lastendruk omlaag te brengen. Bij het vormgeven van nieuwe regelgeving moet dit aspect zwaar wegen. Ook bestaande regelgeving moet op dit punt regelmatig tegen het licht gehouden worden. Zo vinden wij het nodig na te gaan welke Arboregels echt noodzakelijk zijn, en welke geschrapt kunnen worden. De kleinere bedrijven verdienen hierbij speciale aandacht, omdat de papieren rompslomp bij deze bedrijven relatief grote gevolgen heeft.
- Er moet een permanente versoepeling van de urennorm voor ZZP'ers komen, zodat het gemakkelijker wordt om in aanmerking te komen voor de fiscale voordelen.
- De voorgestelde betaling van de WW door de werkgever wordt teruggedraaid. Loondoorbetaling bij ziekte wordt stevig ingeperkt.
- Er blijft voldoende subsidie beschikbaar voor initiatieven van het bedrijfsleven om de veiligheid van ondernemers, met name winkeliers, te waarborgen.
- Bedrijven staan te springen om technici en afgestudeerde bèta-studenten. Hier ligt een taak voor de overheid. De SGP wil ondermeer dat beurzen voor bèta-studies aangeboden worden.
- Om de prikkel tot ondernemerschap te vergroten en de concurrentiepositie van Nederlandse bedrijven te verbeteren, wordt de vennootschapsbelasting verlaagd.

- De economische crisis is mede veroorzaakt door te risicovolle investeringen. Er moet beter toezicht komen op de financiële sector. Bonussen die aanzetten tot risicovol beleggen en investeren, moeten zoveel mogelijk worden ingedamd.
- De economische ontwikkeling van gebieden buiten de Randstad en andere stedelijke gebieden moet meer aandacht krijgen.
- Het concept 'Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen' is in verschillende sectoren en branches nog geen gemeengoed. De verschillen zijn groot. Met een sector- en branchespecifieke aanpak om MVO van de grond te krijgen, is nog een wereld te winnen.

Innovatie

De wereldwijde concurrentie tussen bedrijven neemt toe. Nederlandse bedrijven zullen het daarbij niet moeten hebben van goedkope arbeidskrachten, maar van kennis en innovatiekracht. Daar moet de overheid op insteken. De wil is er. De praktijk is echter nog weerbarstig. Meer innovatie is niet alleen goed voor de concurrentiekracht, maar het is ook de sleutel voor bijvoorbeeld verduurzaming van onze energievoorziening of het efficiënter maken van productieprocessen.
Concreet:

- De overheid moet meer investeren in onderwijs en kennisopbouw. Daar wordt de basis gelegd voor toekomstige innovatie. Dan gaat het dus niet alleen om de initiële scholing, maar ook om levenslang leren. Bij- en omscholing is van groot belang, voor jong en oud.
- Startende, innovatie bedrijven zijn de TomTom's van de toekomst, maar redden het vaak niet omdat investeerders het niet aandurven. De SGP wil daarom voor startende bedrijven de loonkostenaftrek (WBSO) verruimen en extra ruggensteun bieden via het MKB+-innovatiefonds (inclusief extra budget).
- Veel kennis blijft bij universiteiten op de plank liggen. Universiteiten moeten geprikkeld worden om deze kennis te 'verkopen' of te benutten voor ontwikkeling van nieuwe producten.
- Samenwerking tussen bedrijven ten behoeve van innovatie, alsook betrokkenheid van kennisinstellingen hierbij, moeten gestimuleerd en gefaciliteerd worden. De aanpak via topsectoren moet daarom doorgezet worden. Voor de belangrijkste topsectoren trekt de SGP extra geld uit.
- De opstart van bedrijven die gelieerd zijn aan universiteiten, met name door afgestudeerden, moet gestimuleerd worden.
- Verduurzaming van de energievoorziening en het aanpakken van de zorguitgaven zijn belangrijke opgaven voor de toekomst. Innovatie is daarvoor een belangrijk middel. De overheid moet daarin investeren.

Werk voor wie dat kan

Werken is waardevol. Niet alleen voor het inkomen, maar ook voor ervaring en kennis die daardoor wordt opgedaan en voor de sociale contacten via de werkkring. Wie werkt, vereenzaamt doorgaans niet. De SGP hanteert het uitgangspunt dat huishoudens in eerste instantie zelf verantwoordelijk zijn voor hun eigen levensonderhoud, inclusief de taakverdeling waarmee dat bereikt wordt. De arm van de overheid mag niet zover strekken dat de financiële druk op gezinnen met kinderen zo groot wordt, dat beide partners (bijna) fulltime moeten gaan werken om rond te kunnen komen. De overheid moet óók de zegeningen tellen van de grote maatschappelijke verdiensten van mensen zonder betaalde arbeid, zoals vrijwilligerswerk, mantelzorg en de opvoeding van kinderen.
Concreet:

- In een gezin zijn man en vrouw samen verantwoordelijk voor elkaar en voor hun kinderen. Hun eventueel gezamenlijke arbeidsparticipatie mag niet ten koste gaan van de zorg voor kinderen of mantelzorg. De overheid houdt daar in haar beleid rekening mee.

- De marktsector reageert sneller en heftiger op de nieuw ontstane economische situatie dan de collectieve sector. Daardoor is het mogelijk de loonruimte van de collectieve sector te beperken. Als gevolg daarvan is het ook eenvoudiger loonmatiging in de marktsector langer vol te houden. Dit is cruciaal voor het behoud van banen en voor de concurrentiepositie van de Nederlandse economie.
- Het ontslagstelsel wordt vereenvoudigd. Er komt een wettelijke ontslagvergoeding, die rekening houdt met leeftijd en aantal dienstjaren en maatwerk voor de rechter mogelijk maakt. Een preventieve ontslagtoets blijft bestaan.
- De overheid moet er strikt op toezien dat werkgevers voldoende aandacht besteden aan het voorkómen van gezondheidsrisico's.

Activerende sociale zekerheid

In de komende jaren staat de overheid voor grote uitdagingen om mensen die nu aan de kant staan, toch - ondanks de economische crisis - arbeid te laten verrichten. Daarom steekt de SGP extra geld in het vergroten van de kansen van oudere mensen op de arbeidsmarkt. Als mensen nog kunnen werken, wil de SGP hen ondersteuning bieden bij het vinden van werk. Als daarvoor eerst extra scholing nodig is, wil de SGP hen daarbij ondersteunen. De steun is erop gericht om de eigen verantwoordelijkheid weer op te kunnen pakken.

Concreet:

- Iedere werkloze met een uitkering die kan werken, moet de kans krijgen een goede baan te vinden die past bij zijn ervaring of opleiding. Als dit niet mogelijk is, moet er ruimte geboden worden om over te stappen naar een andere sector.
- De uitvoerende instanties dragen er zorg voor dat kwetsbare jongeren meer dan evenredig aan bod komen bij het vervullen van openstaande vacatures.
- Voor de economische ontwikkeling is het cruciaal dat iedereen die kan werken, dat ook doet. Dit wordt gestimuleerd door het verschil tussen loon en uitkering te vergroten.
- De maximale WW-duur wordt beperkt tot 2 jaar. Er worden ook beperkingen gesteld aan het herhaald gebruik van de WW. In het tweede jaar van de WW wordt de uitkering geleidelijk verlaagd.
- Er moet een terughoudender opstelling komen ten opzichte van het algemeen verbindend verklaren van CAO's. Nu wordt er nog heel vaak in CAO's gesuppleerd tot 100 procent bij ziekte, waardoor er weinig financiële prikkels voor werknemers overblijven om weer te re-integreren. Daarnaast moet er een versoepeling van het dispensatiebeleid komen bij Algemeen verbindend verklaren, zodat bedrijven (weer) sneller een eigen ondernemings-CAO kunnen sluiten met vakbonden.

Sommige mensen hebben net een extra duwtje in de rug nodig om te kunnen functioneren op de arbeidsmarkt. Als het aan de SGP ligt, krijgen zij dat duwtje. Met name voor de toch al kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt, zoals (gedeeltelijk) arbeidsgehandicapten, laagopgeleide jongeren en ouderen, is er nog veel werk aan de winkel. Ook zij moeten kansen krijgen om volwaardig mee te (blijven) doen.

Concreet:

- Werkgevers die een Wajonger in dienst nemen, krijgen loonkostensubsidie. Voordelen van deze wijziging zijn dat de Wajonger pensioen kan opbouwen, dat hij één loonstrook krijgt (van zijn werkgever) en dat ingewikkelde loon- en uitkeringsberekeningen niet meer nodig zijn.
- Gemeenten worden verantwoordelijk voor Wajongers die gedeeltelijk arbeidsongeschikt zijn. Beschut werk blijft bestaan. Voor de nieuwe instroom betreft beschut werk niet een arbeidscontract, maar een voorziening die door de gemeente wordt aangeboden.
- Ook voor mensen met een WIA- of WAO-uitkering die daarnaast beschikken over een WSW-indicatie, wordt het instrument van loonkostensubsidies ingezet om de instroom naar regulier werk te bevorderen. Onderzocht moet worden of deze maatregel ook effectief is voor langdurig werklozen.

- Te vaak gebeurt het dat mensen die onmiskenbaar begeleiding op het werk nodig hebben, geen jobcoaching krijgen toegekend. Daarom worden de beleidsregels voor het toekennen van budgetten voor jobcoaching versoepeld.
- Vooral in sectoren waar de uitstroom van ouderen tot grote tekorten van vakkrachten gaat leiden, worden oudere vakmensen ingezet om leerlingen te begeleiden. Zo ontstaan waardevolle leermeester/gezelrelaties, zodat vakkennis behouden blijft en wordt overgedragen.
- Leer-werktrajecten kunnen jongeren een goede dienst bewijzen. Kleinschalige leerwerkcentra waar kwetsbare jongeren met een grote afstand tot de arbeidsmarkt worden opgeleid en begeleid richting een duurzaam betaalde baan, worden aangemoedigd.
- De regels voor een uitkeringsgerechtigde om als kleine zelfstandige te beginnen, moeten nog verder worden versoepeld. Daarnaast moet goede begeleiding worden geboden vanuit het UWV of re-integratiebureaus.
- De financiële prikkels om de re-integratiegelden zo resultaatgericht mogelijk in te zetten, worden aangescherpt. De verantwoording over de re-integratiebudgetten wordt ook voor overheidsorganisaties persoonsgebonden, zodat inzichtelijk wordt tot welke resultaten de inspanningen hebben geleid.

Soms moeten werkgevers over de streep getrokken worden om mensen met een zwakke arbeidsmarktpositie in dienst te nemen. Dat kan het geval zijn als werknemers om wat voor reden dan ook minder kunnen presteren dan anderen of omdat de overheid de arbeidsparticipatie van sommige groepen op de arbeidsmarkt wil bevorderen.

Concreet:

- Werkgevers die iemand met een kwetsbare arbeidsmarktpositie in dienst nemen, hebben meestal recht op premiekortingen. Vaak kunnen kleine werkgevers die premiekortingen niet helemaal verzilveren. Omdat juist bij kleine bedrijven veel kansen liggen, worden de premiekortingen vervangen door een bonusstelsel. Werkgevers die iemand met een kwetsbare arbeidspositie in dienst nemen, krijgen een bonus die wordt uitgesmeerd over meerdere termijnen. Daarbij wordt de bonus hoger naarmate de werknemer langer in dienst is. Dat biedt een stimulans voor bedrijven om mensen duurzaam aan het werk houden.
- De mogelijkheden om mensen met een kwetsbare arbeidsmarktpositie een proefplaatsing aan te bieden, worden verruimd.
- Lastige en onoverzichtelijke regelingen schrikken werkgevers af om uitkeringsgerechtigden in dienst te nemen. Daarom worden de administratieve lasten voor werkgevers die kwetsbare jongeren in dienst nemen, beperkt tot het minimum. Werkgevers worden bovendien zoveel mogelijk persoonlijk benaderd om helderheid te verschaffen over de regelgeving.

Schild voor de zwakken

Hoewel werken belangrijk is, staat de SGP ook pal voor mensen die om wat voor reden dan ook niet kunnen werken. Vanuit Bijbelse naastenliefde dient de overheid een schild voor hen te zijn. Als werken echt niet meer gaat, willen we - aanvullend op de ondersteuning vanuit familie, kerk en maatschappelijke verbanden - zorg dragen voor een goed sociaal vangnet voor hen die desondanks toch uit de boot dreigen te vallen. De SGP wil dit principe ook in economisch mindere tijden te handhaven.

Concreet:

- Schuldhulpverlening is een taak die gemeenten goed moeten behartigen wanneer burgers vanwege problemen of onvoorziene omstandigheden niet meer aan hun financiële verplichtingen kunnen voldoen. Voorkomen is echter beter dan genezen. Daarom ligt hier ook in preventieve zin een belangrijk aandachtsgebied.

- Het niet-gebruik van tegemoetkomingen wordt teruggedrongen. Dat voorkomt dat mensen in armoede leven, terwijl dat niet hoeft. Mensen worden daarvoor actief benaderd.
- Degenen die terecht gebruik maken van de sociale zekerheid moeten dat natuurlijk kunnen blijven doen. Juist om hun positie te beschermen is een harde aanpak nodig van misbruik van sociale zekerheid. Er wordt verder geïnvesteerd in digitale opsporing via koppeling van databestanden en in een actief opsporings- en terugvorderbeleid. Wie misbruik maakt van de regelingen moet passend gestraft worden en dient onterecht ontvangen bedragen terug te betalen.
- Bij gebleken onwil om te gaan werken, moet niet worden geschroomd om op de uitkering te korten.
- De bezuinigingen raken vaak mensen in kwetsbare posities door stapeling van effecten. Het budget voor de bijzondere bijstand wordt daarom verhoogd. Gemeenten kunnen dan beter en meer maatwerk bieden in knelgevallen.

AOW en pensioenen

De SGP is voor een verhoging van de AOW-leeftijd. Over de uitwerking van deze maatregel is de afgelopen maanden veel maatschappelijk debat geweest. De SGP maakt in dat debat heldere keuzes.

Concreet:

- De AOW-leeftijd wordt geleidelijk verhoogd naar 67 jaar en daarna gekoppeld aan de levensverwachting.
- In combinatie met de verhoging van de AOW-leeftijd zet de SGP in op eerlijke kansen op werk voor oudere werknemers. Daarom wordt de premiekorting voor het in dienst houden oudere werknemers vervangen door een bonus voor het in dienst nemen van oudere werknemers.
- Het moet mogelijk blijven dat mensen toch eerder hun AOW opnemen, bijvoorbeeld omdat ze een zwaar beroep hebben. Dit wordt verrekend in de hoogte van de AOW-uitkering. Als mensen ervoor kiezen om op latere leeftijd met AOW te gaan, dan levert dat een hogere AOW-uitkering op.
- Momenteel betalen jongeren een groter deel van de AOW dan ouderen. Dit wordt de komende 18 jaar geleidelijk recht getrokken door het fiscale tarief voor ouderen met 1% per jaar te verhogen. Om deze maatregel voor de minima te compenseren, wordt het bruto AOW-bedrag verhoogd.

Een belastingstelsel dat goed 'werkt'

De SGP wil dat bij de heffing van de inkomstenbelasting wordt uitgegaan van de draagkracht per gezin en niet van de draagkracht van ieder individu. Het belastingstelsel moet mannen en vrouwen de ruimte bieden om naar eigen inzichten de verdeling van zorg en arbeid in hun gezin vorm te geven zonder dat sprake is van fiscale sturing. Bovendien is het huidige belastingstelsel heel erg ingewikkeld geworden. Het kan en moet eenvoudiger.

Concreet:

- In de komende periode wordt een stap in de goede richting gezet door de tarieven van de laatste schijven te verlagen. Hierdoor kan het systeem langzamerhand groeien richting een sociale vlaktaks. Dit wordt onder andere gefinancierd door het schrappen van ineffectieve heffingskortingen, zoals de inkomensafhankelijke combinatiekorting. Bovendien wordt het belastingsysteem hiermee eenvoudiger.
- De beweging richting sociale vlaktaks wordt zo gekozen dat koopkrachteffecten voor de diverse groepen acceptabel zijn.
- Voor veelverdieners blijft er een toptarief.

- Voor mensen die weinig verdienen zorgt de draagkrachtkorting ervoor dat inkomenseffecten acceptabel zijn.
- De draagkrachtkorting is leefvorm afhankelijk en overdraagbaar.
- Er komt een mantelzorgkorting voor mensen die mantelzorg verrichten bij mensen die zorg nodig hebben.

Het is onverteerbaar dat een kleine groep mensen belasting ontduikt, zodat de rest van Nederland daardoor meer belasting moet betalen. Belastingontduiking wordt daarom hard en consequent aangepakt. Dat gebeurt door hoge boetes en digitale opsporing.

8. De toestand in de wereld

Wij leven in een bezeten wereld. En wij weten het. Deze uitspraak van Johan Huizinga, gedaan in 1935, is blijvend actueel. Er zijn verschillende ingrijpende crises die de aandacht van wereldleiders en politici vragen. Falende staten, gewapende conflicten, natuurrampen, voedselcrises, watercrises, armoedecrises, machtscrises en de klimaatcrisis versterken elkaar.

De machtsverhoudingen verschuiven door de opkomst van China, India, Brazilië en Rusland. Wordt China de nieuwe wereldmacht? Misschien niet meteen, maar VS en EU zullen hiermee steeds meer rekening moeten houden. Zowel politiek als economisch verschuift de macht van west naar oost. Ook de VS kijken meer naar de Pacific in plaats van naar Europa, net als Rusland overigens.

De wereld is een dorp geworden. Vrijwel niets op de wereld blijft verborgen voor de speurende ogen van de media. Dat de wereld een dorp is geworden, betekent echter ook dat wat er aan de andere kant van de wereld gebeurt, rechtstreeks invloed kan hebben op ons doen en laten. Denk aan het internationaal terrorisme, de mogelijk nucleaire dreiging vanuit Iran, maar ook aan de internationale kredietcrisis. Nederland is geen eiland.

Het wereldgebeuren raakt ook ons land. Aan de andere kant laat Nederland de wereld niet voor wat zij is. Nederland is geen groot land, maar heeft internationaal wel een stevige reputatie. Helaas niet op ieder terrein een gewenste reputatie. De SGP huivert bij de seculiere zendingsdrang die Nederland kenmerkt op de terreinen van abortus, homoseksualiteit en dergelijke. Maar op het gebied van ontwikkelingssamenwerking, op het terrein van militaire missies, op het vlak van het internationale recht en de mensenrechten doet Nederland ook veel waardevolle dingen. Die reputatie moet hoog worden gehouden. Als welvarende natie hebben we de roeping om bij te dragen aan internationale veiligheid, stabiliteit en armoedevermindering.

Europese Unie

Europa moet zijn grenzen kennen. De Europese Unie (EU) moet ten dienste staan van de lidstaten en niet andersom. Europese integratie is geen doel in zichzelf. In de afgelopen decennia heeft de SGP daarom vaak 'nee' gezegd tegen nieuwe Europese verdragen. Meestal omdat de EU te hard van stapel liep. Om die reden stemde de SGP met overtuiging tegen het verdrag van Lissabon, maar recent ook tegen het zogenaamde ESM-verdrag. Nog weer eerder sprak de SGP zich uit tegen invoering van de euro. Ongelijksoortige economieën en culturen moet je niet in één mal willen stoppen. Dat leidt alleen maar tot blijvende subsidie van Zuid-Europese landen door Noord-Europese landen. Het gaat de SGP om een Europa dat zich tot de kerntaken beperkt. Op veel terreinen is de Brusselse bemoeienis te ver doorgeschoten. De SGP staat voor een slagvaardige Europese samenwerking die zich richt op grensoverschrijdende problemen, zoals de achteruitgang van het milieu, het bestrijden van de internationale criminaliteit, terrorisme en het reguleren van de toestroom van asielzoekers en illegale migranten. Deze problemen vragen wél om Europese oplossingen, omdat nationale oplossingen hiervoor niet toereikend zijn. Burgers zullen zich het beste in een Europese Unie herkennen wanneer die bijdraagt aan het oplossen van deze concrete problemen. Daarom: nationaal wat nationaal kan, Europees wat Europees moet.

Concreet:

- Bovenaan ons wensenlijstje voor de EU staat een beleid dat in harmonie is met Gods heilzame geboden. Wil de EU zich ontwikkelen tot een duurzaam samenwerkingsverband, dan dient zij niet alleen een economische maar ook een geestelijke samenhang te hebben: een gedeeld waardenbesef is daarvoor nodig.
- De moderne, seculiere moraal zet de toon in beleid en regelgeving van de EU. De SGP pleit in het belang van een ieder voor gezonde moraal en duurzame waarden, zoals pro-life, huwelijk en gezin, respect voor gezag en bescherming van de rechtsstaat.Wetgeving omtrent euthanasie en abortus blijft een zaak van de lidstaten. Abortuswetgeving in lidstaten mag niet via het vrij verkeer van personen en diensten

worden omzeild. Het uitoefenen van druk op lidstaten met een minder liberale wetgeving vinden wij laakbaar.

- Embryonaal stamcelonderzoek mag niet door de EU worden gefinancierd omdat daarbij menselijke embryo's worden vernietigd.
- Er moet een alternatief komen voor de miljardensteun die keer op keer naar Zuid-Europese landen gaat. Splitsing van de euro moet serieus onder ogen worden gezien.
- Landen die zich niet aan de EU-afspraken houden en landen die op termijn onvoldoende economische potentie hebben moeten uit de euro gezet kunnen worden.
- Verdragen waarin nationale soevereiniteit wordt overgeheveld naar Brussel mogen pas in werking treden als die zowel in de Tweede Kamer als in de Eerste Kamer een tweederde meerderheid hebben.
- De financiële en economische crisis laat zien dat een beleid waarbij geen duidelijke kaders worden gesteld aan marktwerking en waarbij financiële instellingen te veel marktmacht krijgen, erg risicovol is. Europa moet het toezicht op banken en bedrijven verbeteren.
- Nederland gaat veel minder afdragen aan de EU.
- De besteding van Europese gelden (zo'n 100 miljard euro per jaar) is en blijft onduidelijk, alle kritiek van de Europese en nationale Rekenkamers ten spijt. Transparantie en controle daarop moeten worden versterkt door verbetering van de nationale beheerverklaring. De afdracht van Nederland aan de EU moet worden verlaagd.
- Met Europese subsidies gaat veel mis. De SGP bepleit een forse inperking van het budget en het aantal EU-subsidies. We moeten de structuurfondsen beperken tot de landen die het echt nodig hebben.
- Het Europees Parlement vergadert alleen in Brussel.
- Er komt geen EU-belasting.
- De EU moet opkomen voor het recht van Israël op veilige en erkende grenzen. De regering spant zich in voor de opwaardering van het associatieverdrag en het invoeren van regulier topoverleg met Israël.
- Kerken en identiteitsgebonden instellingen moeten grote vrijheid hebben om hun eigen beleid te bepalen en uit te voeren, ook wanneer sprake is van overheidssubsidie.
- De uitbreiding met nieuwe lidstaten is de laatste tien jaar te snel gegaan. Kandidaat-lidstaten moeten voldoen aan de relevante toetredingscriteria. Voor landen die willen toetreden tot de eurozone geldt dat ze aan de economische voorwaarden moeten voldoen en dat dit gecontroleerd moet worden door de Europese Commissie.
- Turkije moet geen EU-lidstaat worden. Het land ligt grotendeels niet in Europa, kent een islamitische bevolking en cultuur, wil een antiwesterse rol in het Midden-Oosten spelen, maakt inbreuk op de rechten van minderheden (christenen, Koerden en Armeniërs) en grenst direct aan Iran, Irak en Syrië. Toetreding overvraagt ook de financiële draagkracht van de EU. De SGP vindt een geprivilegieerd partnerschap tussen de EU en Turkije een prima alternatief, om de handelsrelaties en diplomatieke betrekkingen met Turkije vorm te geven. Harde voorwaarde hierbij is dat Turkije de Armeense genocide erkent.

Verbondenheid wereldwijd

De SGP dringt er bij de Nederlandse overheid op aan om in haar buitenlands beleid uitdrukkelijk aandacht te hebben voor naties en groepen binnen naties, die godsdienstige, culturele en historische verbondenheid hebben met Nederland, zoals Israël, Zuid-Afrika, Suriname en Indonesië.

Concreet:

- Zuid-Afrika wordt geteisterd door geweldplegingen, soms met een duidelijk etnisch motief. Nederland moet, zoveel mogelijk in internationaal verband, de Zuid-Afrikaanse

overheid bijstaan in haar strijd tegen het systematische geweld. Dit kan vooral op het vlak van opsporing, justitiële ondersteuning, etc.

- Wat betreft Indonesië wordt gestreefd naar goede wederzijdse betrekkingen, waarbij Nederland wel moet pleiten voor eerbiediging van de rechten van godsdienstige en culturele minderheden.
- Nederland moet bij de Indonesische regering pleiten voor een substantiële mate van zelfbestuur voor de Molukken en de Papoeabevolking en voor eerbiediging van hun cultuur.
- Nederland en Suriname dienen een stevige, gezamenlijke aanpak te realiseren van grensoverschrijdende criminaliteit, met name de georganiseerde drugscriminaliteit. Daarnaast kan Nederland Suriname expertise bieden bij het versterken van de Surinaamse financiële sector, maar ook op het gebied van het hoger beroepsonderwijs.
- Het netwerk van diplomatie wordt beperkt evenals vrijwillige bijdragen aan internationale organisaties (niet ODA).

Israël

Het Joodse volk is Gods oogappel (Deuteronomium 32 vs 10). De Heere Jezus, de Zoon van God, is uit een Joodse moeder geboren. Deze en andere Schriftgegevens zijn beslissend voor de bijzondere band die de SGP heeft met het Joodse volk én met de Joodse staat Israël. Daarnaast is de staat Israël de enige democratie in het Midden-Oosten. Als Israël er niet was, zouden er beduidend minder kerken bestaan in het Midden-Oosten. Helaas bepalen moedwil en misverstand maar al te vaak de opinievorming rond Israël. Zolang bijvoorbeeld niet wordt erkend, dat het Arabisch-Israëlische conflict over Palestina in feite een Islamitisch-Joods conflict is, blijven oplossingen steken aan de oppervlakte. Nederland moet waar mogelijk in de EU en in andere internationale verbanden consequent opkomen voor de gerechtvaardigde belangen van Israël. Bovendien moeten alle middelen worden aangewend om de Arabische wereld te bewegen de staat Israël te erkennen als Joodse staat binnen veilige en erkende grenzen.

Concreet:

- Jeruzalem moet de ondeelbare hoofdstad van Israël blijven. Daarover en over de terugkeer van Palestijnse vluchtelingen – waarmee de Joodse staat zou worden opgeheven – mogen geen concessies worden gedaan.
- Vrede tussen de Joden en Palestijnen zal vooral van 'onderop' tot stand moeten komen, via onder meer economische en humanitaire samenwerking. Druk van bovenaf om te komen tot een twee statenoplossing wijst de SGP dan ook af. Territoriale tegemoetkomingen aan de Palestijnen blijken vooral een aanmoediging te zijn voor voortzetting van de strijd tegen Israël. Judea en Samaria vormen bovendien de bakermat van de Joodse beschaving. Het is ongewenst dat vanuit Den Haag en Brussel wordt bepaald dat Joden zich niet in deze landstreken mogen vestigen.
- De Nederlandse ambassade in Ramat Gan moet worden verplaatst naar Jeruzalem.
- De Nederlandse regering en diplomatie dienen zich in te zetten voor een volwaardige plaats van Israël binnen de VN en haar organen en instellingen, en met alle middelen het telkens weer opduikende antisemitisme in deze gremia te bestrijden.
- De Palestijnse bevolking heeft helaas veel te lijden, niet in de laatste plaats van haar eigen leiders. Humanitaire hulp moet royaal verstrekt worden.
- Palestijnse groeperingen die terreur als middel gebruiken (zoals Hamas) kunnen niet als gesprekspartner worden geaccepteerd en ontvangen geen financiële hulp. Over het algemeen moet hulp afhankelijk gesteld worden van de onvoorwaardelijke erkenning van Israel.
- Nederlandse en Europese subsidie voor Palestijns lesmateriaal, waarin onverholen antisemitisme aanwezig is, dient onmiddellijk te worden gestopt.
- De rechten van de christelijke en andere religieuze minderheden in de Palestijnse gebieden dienen te worden gewaarborgd.

- Voorkomen moet worden dat de islamitische republiek Iran een nucleaire mogendheid wordt.
- De dictatuur Syrië is een bondgenoot van Iran, Hezbollah en Hamas en een steunpilaar van het internationale terrorisme. Om die redenen zal Nederland het met de EU onderhandelde associatieverdrag niet ratificeren.
- Nederland dient alleen samen te werken met Arabische landen die niet uit zijn op de vernietiging van Israël.

Christenvervolging

In ons land waait een ijzige seculiere wind. Dat heeft onder meer nadelige consequenties voor christelijke organisaties. Maar in vergelijking met veel christenen in het buitenland zijn Nederlandse christenen bijzonder bevoorrecht. De SGP ziet het als een hoge verantwoordelijkheid om op te komen voor vervolgde christenen wereldwijd. Daarbij denken wij aan christenen in Iran, Noord-Korea, Indonesië, China en Eritrea, maar ook aan de Assyrische christenen in Irak en de Koptische christenen in Egypte.

Concreet:

- Landen waar christenen en andere religieuze minderheden vervolgd worden, moeten onder zo groot mogelijke internationale druk worden gezet.
- Nu christenvervolging uitzonderlijk veel voorkomt in islamitische landen[1], dient dit een voortdurend gesprekspunt te zijn in contacten tussen de westerse en de islamitische wereld. Zowel tijdens diplomatieke- als handelscontacten.
- Landen waar christenen verhinderd worden in rust en vrede hun geloof te belijden, kunnen geen financiële banden met Nederland aangaan, krijgen geen handelsmissies op bezoek en de diplomatieke banden worden ingetrokken.
- Bij de verstrekking van ontwikkelingshulp moet de positie van vervolgde christenen een expliciete overweging zijn.
- China moet onder grote internationale druk worden gezet om direct te stoppen met het terugsturen van gevluchte Noord-Koreanen naar hun eigen land.

Verenigde Naties

Internationale instellingen, zoals de Verenigde Naties, zijn bedoeld om vrede te bestendigen. Op zich is de SGP een voorstander van internationale samenwerking. Echter, deze internationale instellingen mogen zich, zeker als er vitale belangen op het spel staan, niet de bevoegdheid toe-eigenen om nationaal gemaakte afwegingen te overstemmen. Al te vaak hebben de verschillende belangen van de vijf permanente leden van de VN-Veiligheidsraad noodzakelijk ingrijpen gehinderd of zelfs onmogelijk gemaakt. Ter waarborging van internationale vrede en veiligheid is een blijvende en substantiële versterking van de transatlantische betrekkingen, zowel militair als economisch, een absolute voorwaarde en prioriteit.

Veiligheid en Defensie

De wereld wordt er niet veiliger op. Zeker wanneer we letten op de instabiele situatie in de landen van de voormalige Sovjet-Unie en het Midden-Oosten, maar ook als we activiteiten van allerhande terroristische organisaties in ogenschouw nemen. De EU vervult een nuttige rol in crisisbeheersingsoperaties, daar waar het gaat om missies lager in het geweldsspectrum. En bij operaties met sociaal-economische en gouvernementele opbouw kan de EU dat beter dan de NAVO. Maar in het wijde spectrum van dreigingen en missies speelt de EU een bijrol naast de NAVO. Daarom vindt de SGP dat de NAVO de hoeksteen van het Nederlandse veiligheidsbeleid moet blijven.

[1] Zie ook *Islam* op pagina 3.

Verder is het van groot belang dat Nederland blijft beschikken over een doeltreffende en geavanceerde krijgsmacht. Hier liggen grote zorgen. De ambities zijn hoog, maar er is geen passend budget. In de afgelopen jaren is er gesneden in de operationele capaciteiten. Onmisbare investeringen worden gefinancierd door de verkoop van defensiematerieel. Er wordt afgezien van broodnodige versterkingen, bijvoorbeeld op het gebied van de lucht-grondwaarneming en onbemande waarnemingstoestellen. Daarnaast worden vele projecten 'gefaseerd'. Haags jargon voor uitstel.

De SGP vindt het schrijnend dat het Defensiebudget in de afgelopen periode niet serieus is verhoogd. Ondanks de financiële gaten. Ondanks de snelle slijtage van materieel in Uruzgan. Ondanks de kosten van goede arbeidsvoorwaarden. Deze kaalslag moet stoppen. De voortdurende bezuinigingen krijgen op termijn consequenties voor de uitzendcapaciteit.

Concreet:

- Op basis van de uitkomsten van de Verkenningen (naar defensie- en veiligheidsbeleid op de langere termijn) zal Nederland heldere ambities moeten vaststellen met een daaraan gekoppeld budget. Dat kan het beste in de vorm van een herijkte Nationale Veiligheidsstrategie die een goede balans kent tussen binnenlandse en internationale veiligheid.
- Het Defensiebudget moet op termijn fors worden verhoogd, maar ook al in de komende kabinetsperiode.
- Er moet een opvolger voor het F-16 gevechtsvliegtuig komen om hoog in het geweldsspectrum te kunnen blijven acteren. Met scherpe controle op de voortgang van het aanschaftraject heeft de JSF technisch gezien de beste papieren om de F-16 te vervangen.
- Ook Nederland is er bij gebaat dat Afghanistan niet opnieuw een uitvalsbasis voor terroristen vormt. Nederland moet daarom een substantiële bijdrage blijven leveren aan de wederopbouw van dit land via onder meer ontwikkelingssamenwerking.
- Energieveiligheid zal door toenemende schaarste aan olie/gas aan belang winnen. Zowel het veiligheidsbeleid als de inrichting van de krijgsmacht zullen hiermee rekening moeten houden.
- De SGP vindt dat vooral de Europese partners zich meer moeten inspannen om de uitgestoken hand van de VS voor meer samenwerking, inspanning en eenheid aan te nemen.
- Verbetering van de samenwerking NAVO-EU is bittere noodzaak, zeker om duplicatie en concurrentie te voorkomen. Een arbeidsverdeling waarbij de NAVO gecompliceerde, langdurige geweldszware operaties uitvoert en de EU kleinschalige, kortdurende vredesbewarende missies tot stand brengt, heeft de voorkeur van de SGP.

Ontwikkelingssamenwerking

De SGP wil na de eerdere bezuinigingen niet nóg eens snijden in het budget voor ontwikkelingssamenwerking. De gevolgen van de financiële crisis mogen we niet afwentelen op de allerarmsten. Wel kunnen we de huidige hulp veel effectiever besteden. Daarom wordt bezuinigd op programma's die niet langer nodig, dan wel ineffectief zijn. Zo is er nog veel te halen uit de bureaucratie van grote internationale (VN-)organisaties. Het geld dat vrijkomt door te bezuinigen op de bureaucratie wordt ingezet voor onderwijs, voedselzekerheid, landbouw en maatschappelijke organisaties.

Concreet*:*

- De SGP wil niet bezuinigen op het huidige totale budget voor ontwikkelingssamenwerking.
- Uit de ervaring van 60 jaar ontwikkelingssamenwerking blijkt dat de beste resultaten worden geboekt als de 'lijntjes' kort zijn. Geld voor hulp moet dus naar organisaties die ter plaatse vertrouwd zijn.

- De sector moet minder eenkennig worden: het probleem van armoede en de bestrijding ervan moet in een breder kader worden geplaatst door samen te werken met het bedrijfsleven en het onderwijs.
- De nadruk dient vooral te liggen op het belang van economische ontwikkeling. Belemmeringen voor de ontwikkeling van het MKB moeten worden weggenomen.
- Er moet meer specifieke aandacht komen voor de landbouwsector in ontwikkelingslanden. Juist deze sector staat immers in nauwe relatie met de primaire levensbehoeften van mensen.
- Het is nodig alert te zijn op de vervuiling van het budget voor ontwikkelingssamenwerking, bijvoorbeeld als het gaat om de kosten van de opvang van asielzoekers en exportkredieten.
- De huidige steun voor weeskinderen en andere kwetsbare kinderen moet serieus worden uitgebouwd. Het is inherent aan deze problematiek, dat hiervoor een lange adem nodig is.
- Er dient meer geld beschikbaar te komen voor uitstapprogramma's voor prostituees in ontwikkelingslanden, maar ook voor het tegengaan van kinderprostitutie.
- De bureaucratische last die ontwikkelingsorganisaties krijgen opgelegd in het kader van hun subsidieaanvragen is enorm. Deze last moet met 20% worden verminderd.
- AIDS is een wereldwijd probleem. Wie echt wil helpen zal ook aandacht moeten vragen voor onthouding vóór het huwelijk en trouw bínnen het huwelijk. Bij de aanpak moeten 'faith based' organisaties en kerken een rol spelen, omdat ze een sleutelpositie innemen in preventie en de zorg voor aidspatiënten.
- Ontwikkelingssamenwerking op Europees niveau moet slechts coördinerend zijn. De inhoud van ontwikkelingsbeleid is een zaak van de lidstaten.

9. Gezonde overheidsfinanciën

De crisis heeft de overheidsfinanciën hard geraakt. De uitgaven stijgen, terwijl de inkomsten afnemen. Een groot tekort resteert. Helaas is het grote tekort niet alleen het gevolg van de financiële crisis. Een tijdelijk tekort is relatief gemakkelijk op te vangen. Nee, er is veel meer aan de hand. Al jaren is duidelijk dat de overheid op te grote voet leeft. Om politieke redenen is er telkens voor gekozen om bezuinigingen uit te stellen. De crisis maakt het probleem nu glashelder. Verder uitstel is niet mogelijk. Niet alleen de financiële sector heeft op de pof geleefd, de overheid heeft het er niet veel beter afgebracht. Daarom moet de overheid serieus werk maken van rentmeester zijn. Sparen in vette jaren, zodat in magere jaren een reserve gebruikt kan worden is een les die opgevolgd moet worden. Overigens heeft de SGP daar door de jaren heen steeds op gewezen.

In dit verkiezingsprogrammama beschrijft de SGP háár keuzes. Die financiële keuzes worden op een betrouwbare wijze doorgerekend door het Centraal Planbureau en het Planbureau voor de Leefomgeving. De hoofdlijnen waarlangs de SGP haar afwegingen heeft gemaakt en de komende jaren zal maken, zijn de volgende drie:

- *Ondersteun gezinnen*, *de economie en de kerntaken van de overheid.* De overheid moet vooral gericht zijn op het ondersteunen van gezinnen, de verdiencapaciteit van de economie en haar kerntaken. De laatste jaren is veel beleid gevoerd dat een gezond gezinsklimaat afremt in plaats van stimuleert. Zo betalen eenverdieners momenteel veel meer belasting dan tweeverdieners met hetzelfde gezinsinkomen. Dat is onrechtvaardig en onverantwoord omdat een goed gezinsbeleid het halve werk is. Mensen hebben in Nederland toekomst als de economie zich voldoende kan ontwikkelen. Door de toenemende concurrentie op wereldschaal is ontwikkeling van kennis en innovatie daarvoor cruciaal. Daarnaast is van belang dat ondernemerschap niet belemmerd wordt door allerlei overbodige regels. Ook investeert de SGP in andere kerntaken van de overheid. Kortom: wel bezuinigen, maar ook investeren.
- *Efficiëntere overheid.* De overheid moet veel efficiënter gaan werken. Het overheidsapparaat is groter en stroperiger dan nodig. Teveel geld wordt rondgepompt via allerlei subsidies en ingewikkelde regelingen. Dit remt de spankracht van de economie. De SGP wil de belastingen verlagen op arbeid en winst om zo een spoedig herstel te stimuleren. Kortom: niet extra belasten, wel snoeien in het woud van subsidies en regelingen.
- *Eerlijker verdelen en eigen verantwoordelijkheid teruggeven.* Lasten en lusten moeten eerlijker worden verdeeld. Mensen die hun talenten inzetten voor de Nederlandse economie moeten daarvoor eerlijk beloond worden. Ook moet er meer evenwicht komen tussen de verantwoordelijkheid die mensen zelf kunnen dragen en de rol van de overheid. Kerntaak van de overheid op sociaal terrein is dat zij een schild is voor de zwakken. Dat blijft als een paal boven water staan, maar moet niet verworden tot een overheid die zich altijd en overal met alles en iedereen bemoeit. Kortom: schild voor de zwakken, maar geen bemoeial.

Hou vast aan je idealen

Laat ze niet wegcijferen

PARTIJ voor DE DIEREN

Verkiezingsprogramma Partij voor de Dieren
Tweede Kamerverkiezingen 2012

Inhoud

Hou vast aan je idealen **3**

1 Gezonde landbouw, duurzaam voedsel **5**
Duurzaam voedsel 5
Veehouderij 6
Visserij 8
Groenten, granen en fruit 9
Genetische manipulatie en klonen 10

2 Ruimte voor natuur **11**
Natuurgebieden 12
Herstel en bescherming van natuur 13
Leefgebied voor dieren 14

3 Binnen de draagkracht van de aarde **16**
Klimaat en milieu 16
Energie 17
Ruimte 19

4 Leven met dieren **20**
Houden van huisdieren 20
Opvang van huisdieren 21
Dierenmishandeling 22

5 Grenzen aan diergebruik **23**
Experimenten op dieren 23
Dieren tentoongesteld 24
Sport met dieren 24
Evenementen met dieren 24
Dieren als modeaccessoire 25
Dieren als schietschijf 25

6 Internationaal samenwerken **26**
Ontwikkelingslanden 26
Vluchtelingen 27
Internationaal milieubeleid 27
Wereldhandel 28
Europese samenwerking en de EU 28
Defensie 28

7 Een betrouwbare overheid **30**
Bestuur en democratie 30
Rechten van burgers 31
Justitie en veiligheid 32
Onderwijs 33
Zorg 34
Cultuur en media 34

8 De economische crisis als kans **36**
Economische transitie 36
Fiscale vergroening 37
Financiële markten 38
Woningmarkt 39
Werk en inkomen 39

Hou vast aan je idealen

Laat ze niet wegcijferen.

De aarde biedt genoeg voor ieders behoefte, maar niet voor ieders hebzucht. De economie is in de greep geraakt van monetaire vraagstukken. Geld regeert; alles wat werkelijk waarde heeft wordt hieraan ondergeschikt gemaakt. De dieren en de natuur zijn verworden tot een product met een prijs. Zelfs de verlangens en zorgen van mensen worden uitgedrukt in geld. Deze eenzijdige benadering staat de noodzakelijke koerswijziging in de weg.

De huidige crises kunnen niet worden opgelost met symptoombestrijding — maar vergen radicaal andere keuzes. De Partij voor de Dieren is nog niet groot, maar is wél de sterkst groeiende politieke partij van Nederland. We denken fundamenteel anders dan de traditionele politieke partijen. Wij willen af van het single-issuedenken dat de westerse mens en z'n geld centraal stelt bij elke beslissing.

Neem onze omgang met dieren: de wijze waarop de mens dieren gebruikt vormt de grootste bedreiging voor de ecologie van de aarde. De veehouderij is verantwoordelijk voor 30% van het biodiversiteitsverlies. Bovendien zijn er ernstige problemen met de wereldvoedselverdeling doordat bijna de helft van de wereldgraanoogst wordt opgeslokt door de veehouderij.

Of neem de bankensector: banken worden met tientallen miljarden op de been gehouden zonder dat er geëist wordt dat ze op een andere manier met óns geld omgaan.

Dit kan zo niet doorgaan. De Partij voor de Dieren is voorstander van een sluitende begroting: niet méér uitgeven dan wij hebben, niet méér consumeren dan er is en niet méér beslag op de aarde leggen dan wij ons kunnen veroorloven ten opzichte van andere mensen — nu en in de toekomst. Wij willen dat banken niet meer speculeren op verliezen — maar investeren in duurzame sectoren waardoor banen gecreëerd worden. Dat er niet wordt geïnvesteerd in megastallen, wapens en kernenergie — maar in innovatieve projecten voor hernieuwbare energie. De Partij voor de Dieren heeft de groenste en meest hervormingsgezinde ambities. Hiermee willen wij een gidsfunctie vervullen naar een nieuw en duurzaam beleid waarin mededogen en duurzaamheid centraal staan. De capaciteit van de aarde is de randvoorwaarde voor elke beleidskeuze.

Durf groot te denken, verhef je stem, hou vast aan je idealen. Laat ze niet wegcijferen door de mensen die de huidige problemen hebben veroorzaakt. Einstein zei al dat we problemen niet kunnen oplossen met de denkwijze die ze veroorzaakte. Dus, geen rekensommetjes in de marge van de crisis — maar hoop en concrete oplossingen voor een duurzame toekomst. Die overweging kan maar tot één keuze leiden: **kies Partij voor de Dieren**.

Marianne Thieme
Partijleider

1 Gezonde landbouw, duurzaam voedsel

Landbouw is geen industrie en dieren zijn geen machines. Gezonde landbouw is gifvrij, regionaal, wordt bedreven met respect voor dieren en levert de boer een goed inkomen op. Een plantaardiger voedingspatroon is de belangrijkste stap naar een duurzame wereld waarin iedereen te eten heeft.

Nederland is het meest veedichte land ter wereld. Dat trekt een zware wissel op dieren, mensen, natuur en milieu. De veehouderij neemt wereldwijd 80% van alle landbouwgronden in beslag. En nog steeds wordt er tropisch regenwoud gekapt voor de massale teelt van veevoer. Die teelt is vanwege het grootschalige gebruik van kunstmest en gif energieverslindend, sterk vervuilend en put de fosfaatvoorraden van de wereld uit. De veehouderij stoot wereldwijd meer broeikasgassen uit dan al het verkeer en vervoer samen en is verantwoordelijk voor 30% van het biodiversiteitsverlies. De dieren betalen de hoogste prijs: na een kort en ellendig leven in stallen zonder daglicht worden in Nederland honderden miljoenen dieren per jaar op transport gezet om te eindigen als kiloknaller.

Groenten, granen en fruit van eigen bodem zouden een groter onderdeel van ons voedselpakket moeten uitmaken. Dat kan als de Nederlandse boer wordt geholpen de omslag te maken naar kwaliteitsproductie, waarbij in plaats van chemische bestrijdingsmiddelen en kunstmest wordt gebruikgemaakt van de diensten van de natuur. Kunstmest verarmt de bodem en het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen leidt tot verlies van biodiversiteit, zorgwekkende bijensterfte en steeds moeilijker te zuiveren drinkwater.

De visserij is de afgelopen decennia veranderd in een industrie die op ongekende schaal verwoestingen aanricht aan de ecosystemen in zee. Verreweg de meeste vissoorten zijn overbevist en bevinden zich in de gevarenzone. De vangsttechnieken zelf zorgen voor een langdurige en pijnlijke doodsstrijd voor de vissen. De viskwekerijen, die als alternatief voor wildvang als paddenstoelen uit de grond schieten, vormen een nieuwe bio-industrie met alle gevolgen van dien.

Duurzaam voedsel

Voedsel is een eerste levensbehoefte, maar wordt meer en meer behandeld als een wegwerpproduct. Gaven we in de jaren zeventig nog 30% van ons inkomen uit aan voedsel, nu is dat nog maar 12%. De afstand tussen boer en burger is door de voortgaande schaal-

vergroting en het invliegen van voedsel vanuit de hele wereld ongezond groot geworden. De Partij voor de Dieren vecht voor de waarde van voedsel en een radicale omslag in het landbouwbeleid. Mes en vork zijn de belangrijkste wapens in de strijd tegen dierenleed, klimaatverandering, honger en biodiversiteitsverlies.

Minder vlees, vis en zuivel. Klimaatwetenschappers en voedselspecialisten luiden de noodklok over de eetpatronen in Westerse landen. Als we voedsel eerlijk willen delen, moeten we minder dierlijke, en meer plantaardige producten eten. In het belang van dieren, natuur en milieu – maar óók van onze eigen gezondheid.

- Vlees, vis, eieren en zuivel gaan naar het hoge BTW-tarief.
- De kiloknaller verdwijnt uit het schap en bedreigde vissoorten mogen niet meer worden verkocht.
- De ontwikkeling van plantaardige vlees-, zuivel- en visvervangers wordt ondersteund.
- Via duidelijke etiketten krijgen burgers eerlijke informatie over de herkomst van producten en de gevolgen van productie voor mens, dier, natuur en milieu.
- Er komen campagnes gericht op de promotie van een plantaardig voedingspatroon.

Meer biologisch en regionaal. De Partij voor de Dieren wil de verschraling in de landbouw een halt toeroepen. Meer diversiteit, gesloten kringlopen en kortere ketens tussen boer en consument zijn de bouwstenen voor gezond en duurzaam voedsel. Biologische, regionale, grondgebonden landbouw moet de norm worden.

- Het Gemeenschappelijk Landbouwbudget van de Europese Unie wordt de komende jaren gebruikt om boeren te helpen omschakelen naar biologische landbouw. De landbouwsubsidies worden op termijn afgeschaft.
- Biologische plantaardige producten worden actief ondersteund en gepromoot, zodat boeren zonder subsidie een goede boterham kunnen verdienen.
- De overheid geeft het goede voorbeeld door alleen nog maar te kiezen voor biologische producten bij haar inkopen.
- Werkgevers mogen belastingvrij zorgen voor biologische lunch en fruit op het werk.

Voedsel dicht bij huis. Echte bewustwording over de waarde van voedsel ontstaat alleen als de verbinding tussen burger en voedsel wordt hersteld. We gaan landbouw in en om de stad stimuleren om kinderen én volwassenen weer te laten zien waar voedsel vandaan komt. Van de duurzame boerderij net buiten de stad tot de dakakkers: stadslandbouw is een onmisbaar onderdeel van duurzaam voedsel. Dankzij een motie van de Tweede Kamerfractie van Partij voor de Dieren komt er al een ambassadeur voor de stadslandbouw die knelpunten opruimt en gemeenten op weg helpt.

- De overheid gaat (biologische) stadslandbouw stimuleren.

Einde aan de voedselverspilling. Voedsel is letterlijk waardeloos geworden en wordt ook zo behandeld. Alleen al in Nederland verdwijnt er jaarlijks 2,5 miljoen ton voedsel in de vuilnisbak. In het belang van mens en milieu moet de voedselverspilling worden aangepakt.

- De Warenwet wordt aangepast zodat houdbaarheidsdata op producten niet langer verspilling in de hand werken.
- Nederland neemt het initiatief om Europese regels over houdbaarheidsdata aan te passen.
- Burgers worden goed voorgelicht over het bewaren en de houdbaarheid van voedsel.

Eerlijke prijs voor eerlijk voedsel. De waarde van duurzaam, eerlijk voedsel zou tot uitdrukking moeten komen in de prijs die we ervoor betalen. Nu wordt de echte prijs van voedsel verhuld door subsidies, waardoor de maatschappelijke kosten uit de schatkist worden betaald. Er is een omslag nodig naar een duurzaam voedselsysteem waarin de boer een goede prijs krijgt voor zijn kwaliteitsproduct.

- Er komt een eerlijkeprijsbewijs voor tussenhandelaren, supermarkten en andere retailers. Hiermee moeten zij kunnen aantonen dat de inkoopprijs die zij boeren bieden voldoende is om de productiekosten als gevolg van maatschappelijke eisen op het gebied van dierenwelzijn en milieu te dekken. Hierdoor creëren we een duurzaamheidsbodem in de markt die steeds verder kan worden opgehoogd.

Veehouderij

De intensieve veehouderij laat diepe sporen na in ons land, zoals gezondheidsproblemen, verlies van biodiversiteit en drinkwatervervuiling. Voor de kiloknaller worden varkens,

kippen, koeien, konijnen en geiten in de vee-industrie opgefokt en opgehokt, mishandeld en ziek gemaakt. Nederland is door de emissies van de vee-industrie de grootste ammoniakvervuiler van Europa. De productie van vlees is bovendien zeer inefficiënt: voor één kilo biefstuk is vijfentwintig kilo voer en 15.000 liter water nodig. De Partij voor de Dieren is van mening dat er een einde moet komen aan de vee-industrie. Minder dieren betekent minder problemen voor natuur, milieu, mens en dierenwelzijn.

Krimp van de veestapel. De huidige veehouderij is onhoudbaar. We houden zoveel dieren voor vlees, zuivel en eieren dat geen maatregel is opgewassen tegen alle problemen die dit met zich meebrengt.

- Het aantal gehouden dieren wordt met 70% verlaagd om ruimte te maken voor mens, dier en milieu.
- Het huidige systeem dat het aantal kippen en varkens reguleert (dierproductierechten) blijft bestaan en wordt uitgebreid naar runderen, geiten en schapen.
- Het melkquotum wordt niet afgeschaft.

Ruimte voor wroeten. De dieren die gehouden worden in de landbouw moeten gehuisvest en verzorgd worden in overeenstemming met hun aard en gedrag. De systemen moeten worden aangepast aan de behoeften van de dieren in plaats van andersom.

- Alle dieren krijgen vrije uitloop naar buiten en hebben daar voldoende schuilmogelijkheden. Dan kunnen kippen stofbaden, varkens wroeten en koeien en geiten grazen in de wei.
- Er komt een einde aan pijnlijke ingrepen zoals het couperen van staarten, het kappen van snavels, het onthoornen van koeien en het oormerken van dieren.
- Koeien worden gehuisvest in familiekuddes. Kalfjes worden niet langer binnen een dag weggehaald, maar mogen opgroeien bij hun moeder en de melk drinken die voor hen bedoeld is.
- De kraamboxen, waarin varkens weken tussen stangen staan, worden verboden. Het moederdier krijgt de gelegenheid een nest te bouwen en haar biggetjes te verzorgen.
- Voor nieuwe houderijsystemen komt een preventieve huisvestingstoets. Toestemming wordt alleen gegeven als kan worden aangetoond dat dieren in overeenstemming met hun natuurlijk gedrag gehouden kunnen worden. Voor bestaande houderijsystemen wordt de preventieve toets met terugwerkende kracht uitgevoerd.

Aanvullende eisen transport en slacht. De Partij voor de Dieren wil een einde aan de dieronterende transporten en het ernstige dierenleed bij de slacht.

- Het transport van dieren wordt drastisch beperkt tot maximaal twee uur.
- Op zeer warme dagen mogen dieren niet op transport worden gezet.
- De aangenomen motie van de Tweede Kamerfractie van de Partij voor de Dieren voor aanzienlijke welzijnsverbeteringen in de reguliere slachtpraktijk wordt onverkort uitgevoerd.
- Het wettelijke voorschrift dat dieren onnodige pijn, stress en angst moet worden bespaard voorafgaand aan de slacht wordt strikt nageleefd, onder meer door het aantal dieren dat wordt geslacht fors te verlagen.
- Uitzonderingen op de verplichte bedwelming voorafgaand aan de slacht worden niet langer toegestaan: er komt een verbod op het onverdoofd ritueel slachten.
- Er wordt een kilometerheffing voor diertransporten ingevoerd.
- Veemarkten worden verboden.

Controle in handen van de overheid. De zelfregulering in de veehouderij laat misstanden voortbestaan. De Partij voor de Dieren wil hier een einde aan maken.

- De controle op alle schakels in de veehouderij wordt opgevoerd en komt in handen van de overheid in plaats van de sector zelf. Om het toezicht goed te kunnen uitvoeren wordt de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) versterkt.
- Er komt permanent cameratoezicht in stallen en slachterijen. Veetransportwagens worden voorzien van een GPS-volgsysteem.
- De controlegegevens worden door de NVWA openbaar gemaakt. Dit geldt ook voor het register voor antibiotica in de veehouderij.

Verbod op megastallen. Megastallen met duizenden varkens, geiten of koeien en zelfs honderdduizenden kippen zijn de trieste gevolgen van een doorgeslagen veehouderij.

- Er komt een verbod op megastallen en megabedrijven.
- De wettelijke grens voor het maximaal aantal te houden dieren wordt periodiek naar beneden bijgesteld tot de veehouderij als geheel opereert binnen de menselijke maat.
- Tussen stallen en woningen en tussen twee stallen wordt een afstand van minimaal 2.000 meter aangehouden.
- Er komen strenge brandveiligheidsvoorschriften voor stallen.

Dier- en volksgezondheid voorop. Dieren moeten op een verantwoorde manier gehouden worden. Hierbij staan de dier- en volksgezondheid centraal. De kans op een dierziekte-uitbraak en de gevolgen daarvan worden beperkt door regionalisering, het uitbannen van langeafstandstransporten en het inkrimpen van de bedrijfsgrootte.

- Het antibioticagebruik in de veehouderij wordt strikt gereguleerd. Preventief antibioticagebruik, waarbij gezonde dieren deze medicijnen krijgen toegediend, koppelbehandelingen en het gebruik van laatstekeusantibiotica voor mensen wordt verboden in de veehouderij.
- Grote gemengde veehouderijen met zowel kippen als varkens zijn niet langer toegestaan om de vorming van nieuwe gevaarlijke virussen tegen te gaan.
- Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport krijgt de regie bij het aanpakken van een uitbraak van voor mensen besmettelijke dierziekten (*zoönosen).*

Geen plofkip en geen vleeskonijn. Veel dieren zijn zo ver doorgefokt dat ze in een paar weken klaar zijn voor de slacht. Dit zorgt voor ernstige welzijnsproblemen.

- Er komt een verbod op dikbilkoeien, plofkippen en op het vergassen en levend versnipperen van eendagshaantjes.
- Bij het fokken van dieren komt de nadruk te liggen op gezonde, weerbare rassen.
- Het fokken en houden van onder andere vleeskonijnen, waterbuffels, struisvogels en dromedarissen is ten onrechte gedoogd en wordt alsnog verboden.

Kringlopen sluiten. In een duurzame landbouw zijn de nutriëntenkringlopen gesloten en is er geen afval meer.

- Er komt een einde aan de importen van soja en maïs voor veevoer. In plaats daarvan wordt duurzaam veevoer via regionale teelt geproduceerd.
- De mestproductie wordt afgestemd op wat we verantwoord op onze akkers kunnen gebruiken.
- Het injecteren van mest wordt verboden.

Visserij

De Europese visserij is verantwoordelijk voor de structurele overbevissing van visbestanden in de Europese wateren. Maar liefst 88% van de vissoorten is overbevist en 30% kan zich waarschijnlijk al niet meer herstellen. Nederland heeft een belangrijk aandeel in deze verwoesting.

De grootste trawlers zijn in Nederlandse handen en onze grote boomkorvloot verandert de zeebodem in een levenloze vlakte. Viskwekerijen lossen dit probleem niet op: veel gekweekte vissen worden gevoerd met wild gevangen vis.

Moratorium op visvangst. De Partij voor de Dieren pleit, in navolging van mariene biologen, voor een moratorium op de visvangst zodat ecosystemen en visbestanden de kans krijgen zich te herstellen.

- Het voorzorgsbeginsel wordt leidend in het Nederlandse en Europese visserijbeleid.
- Er wordt een vangstverbod ingesteld voor de meest kwetsbare soorten zoals paling en kabeljauw.
- De overcapaciteit in de vissersvloot wordt afgebouwd en destructieve visserijtechnieken worden verboden.
- De roofcontracten met landen buiten de EU, waardoor de Europese vloot ook de wateren buiten Europa leegvist, worden beëindigd.
- Alle vangsten moeten worden aangeland en worden verrekend met de vangstquota, waardoor 'bijvangsten' tot het verleden gaan behoren.
- Gebruik van staandwant (staande netten waarin onder andere bruinvissen vast komen te zitten en verstikken) wordt niet langer toegestaan.
- Nationale en Europese visserijsubsidies worden afgeschaft.

Geen viskwekerijen. De Partij voor de Dieren is tegen viskwekerijen. Viskwekerijen vormen een nieuwe bio-industrie: zij zijn niet duurzaam en verre van diervriendelijk.

- Er wordt geen toestemming verleend voor nieuwe viskwekerijen.
- Voor bestaande viskwekerijen wordt met terugwerkende kracht een preventieve toets uitgevoerd op dierenwelzijn en duurzaamheid. Als niet kan worden aangetoond dat het kweken en houden van de vissen op duurzame en diervriendelijke wijze gebeurt, wordt de kweek van deze vissoort verboden.

Het welzijn van vissen verbeteren. Vissen hebben bewustzijn en gevoel. Zij verdienen net als andere dieren bescherming tegen pijn en stress voorafgaand aan de slacht. Dankzij de Partij voor de Dieren komt er al een verbod op het onverdoofd slachten van paling in een zoutbad. We willen dat alle dieren worden beschermd tegen onnodig lijden voorafgaand aan en gedurende de slacht. Vangst- en dodingsmethoden waarbij de vis bij vol bewustzijn minutenlang in pijn en stress verkeert, zijn onacceptabel.

- De huidige vangst- en dodingsmethoden worden onderzocht en beoordeeld op het lijden van de vissen.
- Het levend koken van kreeften wordt niet langer toegestaan.

Groenten, granen en fruit

Groenten, granen en fruit zijn de basis van een gezonde voeding. De plantaardige voedselteelt moet de basis worden van de Nederlandse landbouw. De Partij voor de Dieren is voor het stimuleren van deze sector door de overheid. Maar ook hier is een omslag naar duurzame productiewijzen noodzakelijk. Op dit moment is de teelt van groenten en fruit in ons land nog in grote mate afhankelijk van fossiele grondstoffen (kunstmest) en chemische middelen. Het hoge gebruik van bestrijdingsmiddelen brengt de biodiversiteit veel schade toe en vormt een bedreiging voor de winning van ons drinkwater. Voor insecten en vogels is het in ons land steeds moeilijker om voldoende voedsel te vinden op het platteland, door monoculturen en het gebrek aan akkerranden. De Partij voor de Dieren wil daarom naar een duurzame landbouw toe.

Agro-ecologie in plaats van monocultuur. Monoculturen moeten plaatsmaken voor een landbouw met meer agro-biodiversiteit.

- Wisselteelt en brede akkerranden worden bevorderd.
- Het biologische landbouwareaal in Nederland wordt vergroot via omschakelsubsidies.
- Het gebruik van kunstmest en landbouwgif wordt drastisch verminderd en vervangen door biologische en organische alternatieven.
- Het toelatingsbeleid voor chemische bestrijdingsmiddelen wordt fors aangescherpt.
- Om de voortgaande bijensterfte tegen te gaan, wordt het gebruik van neonicotinoïden, zoals imidacloprid verboden.

Schone tuinbouw. Vergaande energiebesparing in de glastuinbouw is mogelijk door toepassing van de gesloten kas. Door seizoensopslag van warmte in de bodem kunnen de ramen gesloten blijven. Zo wordt de glastuinbouw van een grootverbruiker van energie netto-leverancier van energie.

- De glastuinbouw gaat over op de gesloten kas.
- Nutriënten en water worden hergebruikt. Het lozen van vervuild water wordt verboden.

Genetische manipulatie en klonen

Genetische manipulatie tast de integriteit aan van planten en dieren. Ook vormt deze techniek een groot risico voor mensen, dieren en de biodiversiteit. De Partij voor de Dieren wijst genetische manipulatie af, en maakt zich sterk voor een gentechvrij Europa.

Geen gentechteelt in Europa. Herbicidenresistente gewassen zoals gentechsoja en -maïs hebben geleid tot een toegenomen gebruik van giftige bestrijdingsmiddelen. Gentech vormt bovendien een bedreiging voor de gangbare en biologische teelt omdat de gewassen zich kunnen vermengen.

- Nederland maakt zich sterk voor een einde aan de toelating van gentechgewassen voor teelt en import in Europa.
- Zolang een Europees totaalverbod op gentechgewassen niet is gerealiseerd, moeten individuele lidstaten de vrijheid houden om producten en teelt van gentechgewassen te weigeren.
- Op Nederlands grondgebied worden geen gentechgewassen geteeld.
- Als gemeenten of provincies zich gentechvrij verklaren krijgen ze daarin steun van de Rijksoverheid.
- Er wordt geïnvesteerd in de ontwikkeling van biologische weerbare rassen en gewassen.

Aan dieren wordt niet geknutseld. Het genetisch manipuleren en klonen van dieren is ethisch onaanvaardbaar en brengt ernstig dierenleed met zich mee.

- Er komt een verbod op het genetisch manipuleren en klonen van dieren.
- Nederland maakt zich sterk voor een Europees importverbod op gekloonde en genetisch gemanipuleerde dieren, hun nakomelingen en de producten die van deze dieren worden gemaakt.
- Nederland zet zich actief in voor een wereldwijd traceersysteem om de handel in gekloonde dieren te kunnen controleren.

Eerlijke informatie geven. Een grote meerderheid van de burgers wijst genetische manipulatie af. Toch bevatten steeds meer producten genetisch gemanipuleerde ingrediënten. De Partij voor de Dieren wil dat burgers niet alleen bij voedsel maar ook bij andere producten, zoals biobrandstoffen en kleding, kunnen kiezen voor gentechvrij.

- Op producten waarin gentech-ingrediënten zijn verwerkt wordt dit duidelijk vermeld op de voorkant van het product.

Geen patenten op planten en dieren. De Partij voor de Dieren vindt dat planten en dieren geen eigendom van bedrijven kunnen zijn. Onze voedselvoorziening mag niet in handen komen van monopolisten.

- Patenten op alle vormen van leven (zoals erfelijk materiaal, DNA, markers) worden verboden.
- Nederland verzet zich tegen pogingen van bedrijven als Monsanto en Basf om genen van planten en dieren te patenteren.
- Het kwekersrecht (het recht van boeren en veredelaars om zelf te kweken met zaden van hun eigen planten) wordt versterkt, zowel in Europa als in ontwikkelingslanden.

2 Ruimte voor natuur

De natuur met haar verscheidenheid aan planten, dieren en ecosystemen is het meest waardevolle dat we hebben. Natuur heeft een eigen waarde en verdient alleen daarom al zorgvuldige bescherming. De soortenrijkdom in de oceanen en op het land vormt bovendien de basis van ons bestaan. Zonder gezonde oceanen en gezonde wouden is er geen schone lucht om in te ademen. Zonder biodiversiteit hebben we geen gezonde bodem om ons voedsel op te verbouwen. De natuur is van ons allemaal. Het is daarom onze plicht om te zorgen voor behoud en herstel van een gezonde leefomgeving.

Wetenschappers waarschuwen dat we door het biodiversiteitsverlies het punt naderen waar veranderingen onomkeerbaar zijn. Ook in Nederland staat natuur onder hoge druk. Natuurgebieden zijn opgeofferd voor asfalt, bedrijventerreinen en stedenbouw. Vermesting en verdroging, vooral als gevolg van de intensieve landbouw en de veeindustrie, brengen veel schade toe. Van de oorspronkelijke biodiversiteit is in Nederland nog maar 15% over. En het verlies aan plant- en diersoorten gaat nog altijd door.

van uitsterven en veel andere vissoorten staan ver in het rood. De zoet-zoutverbindingen, van oudsher talrijk in onze riviermondingen en belangrijk voor vele vogelsoorten, zijn vrijwel allemaal verdwenen. De overgebleven estuaria wachten al te lang op bescherming en herstel.

Ook uit onze directe woonomgeving is veel natuur verdwenen. En dat terwijl groene steden en dorpen ons veel opleveren: we besparen energie, hebben minder last

De natuur in de Nederlandse wateren is er zo mogelijk nog slechter aan toe. Schadelijke visserijtechnieken en overbevissing hebben de ecosystemen in de Noord- en Waddenzee ernstig aangetast, de paling staat op de rand

van wateroverlast en hoeven in de zomer niet te vluchten voor de hitte van opgewarmd beton. Met groen om ons heen zijn we stukken gezonder. Dat geldt niet alleen voor onszelf, maar ook en vooral voor onze kinderen.

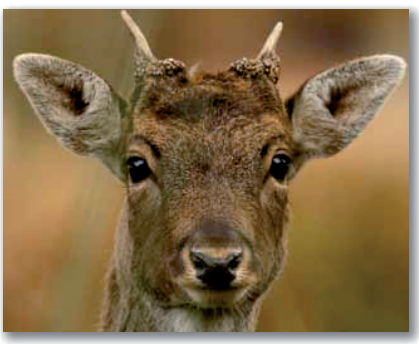
De Partij voor de Dieren geeft natuur de prioriteit die zij verdient. We plaatsen het belang van een gezonde aarde boven het belang van economisch gewin op de korte termijn. We vinden dat iedereen recht heeft op een groene leefomgeving.

Natuurgebieden

De natuur in Nederland bestaat uit grotere en kleinere geïsoleerde gebieden. Door deze versnippering staan soorten onder druk en kost het beheer om deze soorten en natuurgebieden te behoeden voor hun ondergang steeds meer geld. Toch blijft de vernietiging van natuur doorgaan en kiezen alle andere partijen steeds weer voor het opofferen van natuur aan andere belangen zoals asfalt, kantoren en kolencentrales. De Partij voor de Dieren doet daar niet aan mee. Natuur is geen luxe, maar noodzakelijk voor het bestaan. Nederland heeft méér natuur nodig in plaats van minder.

Natuur verbinden. Blauwe en groene infrastructuren waarin planten en dieren kunnen migreren zijn cruciaal om het verlies aan biodiversiteit te stoppen. Door het verbinden van natuurgebieden worden overlevingskansen van plant- en diersoorten vergroot. Alleen door te investeren in het verbinden van gebieden kunnen we terug naar robuuste natuur die weer tegen een stootje kan.

- De oorspronkelijke Ecologische Hoofdstructuur (EHS), het netwerk van natuurgebieden, wordt in zijn geheel en zonder vertraging aangelegd.
- Robuuste verbindingszones, waaronder het Oostvaarderswold, krijgen prioriteit en worden op korte termijn aangelegd.

- Natura 2000-gebieden worden definitief aangewezen, zowel op land als op zee. Ecologie staat voorop bij de aanwijzingsbesluiten; eerder geformuleerde doelen en grenzen worden niet naar beneden bijgesteld.
- Meer dan de helft van het Nederlandse zeeoppervlak wordt aangewezen als zeereservaat. In ieder geval zullen de Noordzeekustzone, de Voordelta, de Doggersbank, de Klaverbank, het Friese Front, Centrale Oestergronden, Gasfonteinen, Noordkromp-gebied, Borkumse Stenen, Bruine Bank en Zeeuwse Banken onderdeel uitmaken van het zeereservatennetwerk.

Natuur behouden. We kunnen het ons niet veroorloven nog meer natuurlijk kapitaal op te offeren voor kortetermijngewin. De natuur die we nog over hebben in Nederland, moet natuur blijven. De Partij voor de Dieren wil hier alleen in zeer uitzonderlijke gevallen van afwijken.

- Wanneer er plannen zijn voor een activiteit die of project dat ten koste gaat van bestaande natuur, kan dat alleen doorgang vinden als het een aantoonbare cruciale bijdrage levert aan duurzaamheid op lange termijn.
- Aantasting van bestaande natuur is onomkeerbaar. Voor een dergelijk besluit is voortaan een gekwalificeerde meerderheid (2/3) nodig. Compensatie moet vooraf worden uitgevoerd en door een onafhankelijke partij worden gecontroleerd.
- Bouwen in groen mag niet goedkoper zijn dan bouwen in versteend gebied (rood). Als er al gebouwd wordt in het groen komt er op kosten van de projectontwikkelaar natuur voor terug die in omvang driemaal zo groot is en van betere ecologische kwaliteit dan het gebied dat verloren gaat.

Meer natuur in de straat. Mensen met natuur in hun directe leefomgeving voelen zich prettiger, zijn minder vaak ziek en hebben meer binding met hun buurt. We kunnen tot wel 400 miljoen euro aan zorgkosten besparen als we investeren in natuur. Kinderen spelen vaker en langer buiten als zij kunnen ravotten in het groen. Dieren zijn mede afhankelijk van natuurlijk ingerichte tuinen. De Partij voor de Dieren vindt het de hoogste tijd om onze steden en dorpen letterlijk te vergroenen.

- Er komt een landelijk actieplan voor behoud en terugkeer van natuur in stad en dorp.
- Er komt een wettelijke norm voor stedelijk groen die aansluit bij de norm van de Verenigde Naties (48 m^2 groen per stads- of dorpsbewoner).
- De aanleg van natuurspeelplaatsen, schooltuinen en groene schoolpleinen wordt actief gestimuleerd en ondersteund.
- Bomen worden beter beschermd: de criteria voor kapvergunningen worden aangescherpt.
- Voor nieuwbouw gaan natuurdoelstellingen gelden, zoals groene daken, nestgelegenheid voor dieren, bomen en struiken in de straat en speelnatuur om de hoek.
- Burgers worden gestimuleerd om hun tuin natuurlijk

in te richten, onder meer door goede voorlichting over de voordelen hiervan voor mens en dier.
- Gemeenten schakelen over op gifvrij onderhoud van de openbare ruimte
- Er komt een verbod op de verkoop van chemische bestrijdingsmiddelen in tuincentra en andere winkels. Middelen met een hormoonverstorende werking of die gevaarlijk zijn voor bestuivers als de bij gaan per direct uit de schappen.

Herstel en bescherming van natuur

'*Alles van waarde is weerloos*', schreef Lucebert. Hoewel veel natuurgebieden op dit moment wettelijk beschermd zouden moeten zijn, wordt de wet nauwelijks nageleefd. Bestuurders verlenen keer op keer vergunningen voor activiteiten zonder de (verplichte!) toets op natuureffecten uit te voeren. De enige weg die natuurbeschermers dan nog rest, is de gang naar de rechter. De Partij voor de Dieren vindt het treurig dat de overheid zich structureel niet aan haar eigen wetten houdt als het gaat over de bescherming van natuur. We strijden voor een sterkere wettelijke verankering en strikte naleving van de wet.

Geen symptoombestrijding. Bij beheer en herstel van natuurkwaliteit wordt ingezet op bronbeleid: de oorzaken van schade aan de natuur worden zoveel mogelijk weggenomen, waardoor beheerskosten zullen dalen. In ons land zijn de intensieve landbouw en de vee-industrie de belangrijkste bedreigers van de natuurkwaliteit. We willen een integraal beleid voeren, waarbij maatregelen voor natuur of milieu niet ten koste mogen gaan van dierenwelzijn.
- Rondom natuurgebieden wordt de vee-industrie versneld afgebouwd.
- De Reconstructiegelden worden gebruikt voor sanering in plaats van voor verplaatsing van de vee-industrie.
- Er komt een einde aan de financiering van de vee-industrie met middelen die voor natuurherstel bedoeld zijn: geen subsidies voor luchtwassers of emissiearme stalsystemen. Ook voor de vee-industrie gaat gelden dat de vervuiler betaalt.
- Waterstanden worden niet langer aangepast aan de landbouw, maar aan de behoeften van de natuur. Zo krijgen verdrogingsgevoelige gebieden als Fochtloërveen, Dwingelderveld, Drents-Friese Wold, Alde Feanen en Peelvenen de kans te herstellen.
- Voor herstel en behoud van mariene ecosystemen wordt met spoed het 'nee, tenzij'-principe toegepast. Er kan niet meer worden gevist, totdat onafhankelijke biologen kunnen aantonen dat de (beperkte) vangst verantwoord is met het oog op biodiversiteit en vispopulaties.
- In zeereservaten is geen plaats voor visserij. Ook andere schadelijke activiteiten worden niet toegestaan in beschermde gebieden op zee.
- Er wordt geen belastinggeld meer gestoken in de ontwikkeling van 'duurzame' visseriitechnieken die nog steeds grote schade toebrengen aan de mariene natuur.
- De laatste estuaria van Nederland, de Westerschelde en de Eems-Dollard, worden niet verder uitgediept. De kolen-of biogascentrale aan de Eems komt er niet, evenmin als de Westerschelde Container Terminal.
- Vispasseerbaarheid wordt een harde voorwaarde voor waterkrachtinstallaties.

Natuur herstellen. In Nederland is veel natuur in zo'n slechte staat dat herstelmaatregelen niet langer op zich kunnen laten wachten.
- Natuurgebieden die het punt van onomkeerbare aantasting naderen worden met voorrang hersteld.
- Het estuarium van de Westerschelde wordt met spoed hersteld. De afspraken uit het Scheldeverdrag, waaronder het ontpolderen van de Hedwigepolder, worden volledig uitgevoerd. Er komt een plan voor verder herstel van de estuariene natuur in het Scheldegebied.
- Nederland start binnen een jaar met maatregelen voor herstel van het estuarium van de Eems-Dollard.
- De Haringvlietsluizen gaan op een kier om migratie van vissen weer mogelijk te maken. Er komt een actieplan om sluizen en gemalen aan te passen zodat vissen erlangs kunnen zwemmen.
- De onterechte boskap in Schinveld voor militaire vliegtuigen wordt nog in 2013 gecompenseerd op het grondgebied van Schinnen.

Natuur beschermen. Onze natuur heeft goede wettelijke bescherming nodig.
- De uitholling van de Natuurbeschermingswet wordt teruggedraaid.
- De vergunningplicht voor activiteiten in en rond beschermde natuur wordt weer volledig verankerd in de wet.
- Het Rijk en de provincies hebben de afgelopen decennia veel activiteiten, vooral uitbreidingen

van veestallen, toegestaan of gedoogd zonder de natuureffecten te toetsen. Daarom wordt de natuurtoets alsnog uitgevoerd voor (bedrijfs)activiteiten die geen deugdelijke vergunning hebben.
- Staatsbosbeheer en haar natuurgebieden worden niet geprivatiseerd of verzelfstandigd.
- Om te zorgen voor gezond, schoon en levend water wordt vastgehouden aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water. Via het mest- en bestrijdingsmiddelenbeleid worden de noodzakelijke maatregelen genomen om hier in 2015 aan te voldoen.
- Recreatie gaat niet ten koste van natuur en landschappelijke waarden.
- Alle planten en dieren worden beschermd, ook als zij niet genoemd worden in Europese Verdragen. Hetzelfde geldt voor natuurwaarden als weidsheid en stilte.
- Er komt een plan voor de aanpak van lichtvervuiling.
- Ecologisch waardevolle scheepswrakken worden beschermd.

Bescherming Nederlands-Caribische natuur. Op Bonaire, Saba en Sint Eustatius komen meer dan 10.000 verschillende plant- en diersoorten voor, waaronder flamingo's, leguanen en orchideeën. Deze bijzondere natuur verdient goede bescherming.
- De Rijksoverheid draagt via regels, handhaving, kennis en financiële steun bij aan het behoud van de natuur op en rond de BES-eilanden.
- Bescherming van de koraalriffen wordt een prioriteit.

Leefgebieden voor dieren

Zogenaamde 'schadelijke diersoorten', zoals ganzen, vossen en muskusratten, worden intensief bestreden in ons land, vaak zonder enig ander resultaat dan de dood van talloze dieren. Zo worden ganzen op grote schaal vergast en sterven jaarlijks meer dan 300.000 muskusratten een gruwelijke dood in een klem of een verdrinkingsval. Nog nooit is enig effect op de veiligheid aangetoond. Evengoed worden er jaarlijks tientallen miljoenen uitgegeven aan zinloze en wrede bestrijding van in het wild levende dieren, geld dat beter ingezet zou kunnen worden voor effectieve preventie.

De Partij voor de Dieren wil dat de intrinsieke waarde en bescherming van in het wilde levende dieren het uitgangspunt wordt van beleid. In de natuur is geen plaats voor jacht.

Wild met rust laten. In het wild levende dieren moeten zoveel mogelijk met rust worden gelaten.
- In het wild levende dieren worden niet gedood. Alleen wanneer er dringende redenen zijn, bijvoorbeeld als het dier lijdt of de volksgezondheid wordt bedreigd, kan een uitzondering gemaakt worden. Die beslissing komt in handen van de overheid, evenals de uitvoering.
- De dieren in de Oostvaardersplassen krijgen meer beschutting en toegang tot de omliggende bossen, zoals door de commissie-Gabor is aanbevolen, om onnodig leed te voorkomen. De verbinding met de Veluwe (Oostvaarderswold) wordt snel gerealiseerd.
- De Flora- en Faunawet wordt aangescherpt en strikt gehandhaafd om te voorkomen dat dieren worden verstoord tijdens de kwetsbare periodes en om te voorkomen dat jonge dieren in grasmaaiers terechtkomen.
- De natuur wordt vrij van prikkeldraad. Het gebruik van prikkeldraad in natuurgebieden is niet langer toegestaan en het nu aanwezige prikkeldraad wordt verwijderd.

Preventie in plaats van bestrijding. In plaats van het bestrijden van dieren die overlast zouden veroorzaken, kiezen we voor preventief beleid. De Partij voor de Dieren is bijvoorbeeld tegen het 'Ganzen-7'-akkoord, waarin is afgesproken dat honderdduizenden ganzen in de zomer worden gevangen en vergast.
- De opheffing van het verbod op het vergassen van in het wild levende dieren, waaronder ganzen, wordt teruggedraaid.

- De subsidieregeling voor het gedogen van overwinterende ganzen en smienten wordt afgeschaft. In plaats daarvan worden de dieren met moderne, niet-dodelijke middelen uit de productiegras- of wintertarwevelden geweerd en gelokt naar aantrekkelijk gemaakte niet-productievelden, zoals waterrijke natuurterreinen, dijken en ongebruikte stroken langs onverharde wegen.
- Met preventief ruimtelijk beleid wordt voorkomen dat ganzen overlast geven op plaatsen waar hun aanwezigheid gevaarlijk zou kunnen zijn. Slaap- en foerageergebieden worden dicht bij elkaar gesitueerd en niet in de nabijheid van vliegvelden.
- De regeling voor het compenseren van landbouw-

schade bevordert afschot en remt de innovatie in schadepreventie. De regeling wordt afgebouwd en maakt plaats voor een collectieve faunaverzekering zodat boeren zich kunnen laten verzekeren tegen schade aan gewassen. De vrijgekomen gelden worden gebruikt voor de ontwikkeling en inzet van diervriendelijke en duurzame methoden van schadepreventie.

- De bestrijding van muskusratten wordt gestopt. Het geld dat hierdoor beschikbaar komt (31 miljoen euro per jaar) wordt besteed aan preventie en versterkte dijkbewaking.
- Er komen deugdelijke afrasteringen van wegen en dorpskernen voor zwijnen en herten. Op wegen door natuurgebieden geldt een nachtelijke snelheidsbeperking.
- Het voedselaanbod in bewoond gebied wordt beperkt door een beter afvalbeleid.
- Er komen alternatieve nestgelegenheden voor meeuwen en duiven.
- Door het aantal diersoorten dat als huisdier gehouden mag worden drastisch te beperken middels een positieflijst wordt voorkomen dat dieren die hier van nature niet voorkomen in de natuur terechtkomen.

Ondersteuning opvangcentra. Zowel in stedelijk als landelijk gebied kunnen in het wild levende dieren gewond raken – vaak door toedoen van de mens. De Partij voor de Dieren wil dat de overheid verantwoordelijkheid neemt voor noodhulp aan deze dieren.

- Opvangcentra voor in het wild levende dieren worden geholpen bij de professionalisering en financieel ondersteund.

3 Binnen de draagkracht van de aarde

Onze planeet voorziet de mens in alles wat hij nodig heeft: voedsel, grondstoffen, schoon water en schone lucht. Door hier zuinig mee om te gaan en vervuiling te voorkomen, blijft er ook voldoende over voor generaties na ons. Alleen door het voeren van een krachtig milieubeleid en ons consumptiegedrag aan te passen, kunnen we binnen de draagkracht van de aarde blijven.

Om de risico's van klimaatverandering en milieuvervuiling te beperken tot een aanvaardbaar niveau, moet het afwentelen naar toekomstige generaties spoedig gestopt worden. Dit betekent dat we de uitstoot van broeikasgassen vergaand moeten terugdringen, moeten stoppen met het uitputten van natuurlijke hulpbronnen en het biodiversiteitverlies een halt moeten toeroepen.

De gevolgen van het uit beeld raken van de klimaatdoelstellingen zullen groot zijn: stijging van de zeespiegel, droogtes, overstromingen hier en elders in de wereld, mislukte oogsten, honger en conflicten. Desondanks neemt het gebruik van vervuilende fossiele brandstoffen alleen maar toe. Naast olie en gas worden ook grondstoffen als metalen en fosfaat steeds schaarser. In plaats van hergebruik en terugwinning gaan ze onherroepelijk verloren.

De Partij voor de Dieren wil een krachtig klimaat- en milieubeleid om aan deze uitdagingen het hoofd te bieden. Dit biedt ook kansen voor innovatieve en oplossingsgerichte bedrijven. Nederland kan een duurzame koploper worden in de wereld. Die kans moeten we met beide handen aangrijpen.

Klimaat en milieu

De Partij voor de Dieren wil dat de overheid kaders stelt waarbinnen verantwoorde productie en consumptie mogelijk is. We willen dat Nederland, samen met de Europese Unie, een werkelijke voorloper wordt in de wereldwijde opdracht om de opwarming van de aarde te beperken tot maximaal 2 graden Celsius.

Een klimaatwet voor de toekomst.

- Er komt een klimaatwet waarin jaarlijks oplopende en bindende verplichtingen voor het reduceren van broeikasgassen worden vastgelegd.

- De netto-uitstoot van broeikasgassen wordt in 2050 tot nul gereduceerd. Uiterlijk in 2020 wordt 40% van de uitstoot gereduceerd.
- De kwaliteitsnormen voor lucht, bodem en water worden op basis van het voorzorgsbeginsel vastgesteld en gehaald.

Ecologische voetafdruk verkleinen. We hebben alle technologische oplossingen nodig die innovatieve bedrijven en technische universiteiten ons kunnen bieden om de huidige milieuproblemen op te lossen. Maar daarmee zijn we er nog niet. We moeten de overconsumptie niet aanjagen, maar afremmen.

- De werkelijke kosten van producten en diensten worden in de prijs doorberekend en niet meer afgewenteld op de samenleving.
- Er wordt eerlijke en duidelijke informatie gegeven over de impact van producten en diensten op klimaat en milieu.

Zuinig met grondstoffen. De grondstoffen in onze wereld zijn beperkt. We moeten er zuinig en zorgvuldig mee omspringen.

- Aan het ontwerp van producten worden in Europees verband strenge eisen gesteld, zodat de materialen eenvoudig hergebruikt kunnen worden.
- Wettelijk wordt geregeld dat nieuwe producten voor een substantieel deel uit gerecyclede materialen moeten bestaan.
- Fabrikanten worden gestimuleerd om producten te maken met een lange levensduur.
- Ondernemingen worden verplicht om een grondstoffenboekhouding bij te houden.
- Leaseconstructies, waarbij bedrijven eigenaar blijven van het product en de klant alleen een dienst afneemt, worden gestimuleerd. Zo kan de producent meer grondstoffen recyclen en wordt kringloopdenken gestimuleerd.
- Het statiegeld blijft behouden en wordt uitgebreid tot frisdrankblikjes en kleine flesjes.
- Het gratis verstrekken van plastic draagtasjes door winkels wordt verboden.
- De huis-aan-huisverspreiding van drukwerk wordt vervangen door een *opt-in* systeem: je ontvangt geen folders of krantjes, tenzij je daar met een sticker op je brievenbus om vraagt.
- Het storten en verbranden van afval wordt extra belast.

Tijdelijke milieuvergunningen. De Partij voor de Dieren wil strenge controle en handhaving van de milieuregelgeving. Momenteel is het nagenoeg onmogelijk om bedrijven die de regels stelselmatig overtreden, serieus aan te pakken.

- Er worden voortaan alleen nog maar tijdelijke milieuvergunningen afgegeven. De vergunning wordt vervolgens alleen verlengd als het bedrijf kan aantonen dat het werkelijk aan de vergunningsvoorwaarden heeft voldaan.
- Bij fabrieken en bedrijven die een risico kunnen vormen voor de volksgezondheid en de leefomgeving worden controles en handhaving geïntensiveerd. Overtredingen worden eerder en zwaarder bestraft.

Duurzaam inkopen en aanbesteden. De Partij voor de Dieren wil dat de overheid het goede voorbeeld geeft via haar inkoopbeleid.

- 100% duurzaam inkopen wordt de norm voor de overheid.
- Bij aanbestedingen door de overheid worden harde duurzaamheidscriteria gehanteerd.
- Nieuwe en kleinere bedrijven komen gemakkelijker in aanmerking voor opdrachten van de overheid.
- Door duurzame innovaties in te kopen jaagt de overheid nieuwe economische bedrijvigheid aan en geeft zo duurzame innovaties de kans om door te breken op de markt.
- Voedsel in de bedrijfsrestaurants van overheidsgebouwen wordt biologisch en regionaal of fairtrade geproduceerd en er wordt ten minste één vlees- en visloze dag ingevoerd.
- In overheidsgebouwen wordt geen flessenwater meer geschonken, maar kraanwater.
- In overheidsgebouwen wordt uitsluitend groene stroom gebruikt.

Energie

De Partij voor de Dieren wil toe naar een decentrale en duurzame energievoorziening waarbij burgers en bedrijven zelf energie opwekken. Zo kunnen we Nederland zelf-

voorzienend maken en uiterlijk in 2050 stoppen met het verbranden van fossiele brandstoffen in Nederland.

Eerst besparen. Energiebesparing is de goedkoopste en eerst in aanmerking komende stap naar een duurzaam energiebeleid. De Partij voor de Dieren wil het energiegebruik in Nederland fors verminderen.

- Er komt een wettelijke regeling om bedrijven te verplichten hun energieverbruik te verminderen.
- Onnodige verlichting, zoals in kantoren, etalages en voor reclames, wordt aan banden gelegd.
- Bestaande woningen worden energiezuinig gemaakt.
- Er worden strenge energie-eisen gesteld aan producten.
- Waar mogelijk wordt energiegebruik op wijkniveau geminimaliseerd, bijvoorbeeld via systemen voor hergebruik van restwarmte.
- Er komt een verplicht energielabel voor kantoren, zowel huur als koop.

Fossiele energie is verleden tijd. Het gebruik van fossiele energiebronnen is achterhaald. Kernenergie is hier geen alternatief voor, want ook kernenergie is afhankelijk van eindige grondstoffen. Bovendien produceren kerncentrales levensgevaarlijk afval.
Het vasthouden aan deze vormen van energie vertraagt of belemmert de overgang naar duurzame energiebronnen.

- Er komt een importverbod voor teerzandolie.
- Elektriciteit en gas die zijn opgewekt door de verbranding of vergassing van restafval, mest en dierlijke resten zijn niet duurzaam en worden daarom niet ondersteund of als 'groen' in de markt gezet.

De toekomst is duurzaam en decentraal. Elke dag weer bieden zon, wind en water voldoende energie. Er is dan ook een omschakeling naar duurzame energiebronnen mogelijk. Voor de Partij voor de Dieren heeft dit hoge prioriteit. Huizen, bedrijven en publieke gebouwen worden netto-energieleveranciers in plaats van energiegebruikers.

- Energiebedrijven worden verplicht om een jaarlijks oplopend percentage aan duurzaam opgewekte stroom te leveren.
- Zelf opgewekte energie kan teruggeleverd worden aan het net, tegen saldering van de afgenomen stroom. Energiebedrijven betalen een kostendekkende vergoeding voor de energie die particulieren netto terugleveren aan het elektriciteitsnet.
- Bewonerscollectieven mogen opgewekte energie onderling uitwisselen, zonder hiervoor belasting te betalen. Hierdoor kunnen hele wijken samen energie opwekken en delen.
- Zonnepanelen op gebouwen, langs snelwegen en

- Er komen geen nieuwe kolen- en kerncentrales. Bestaande kolen- en kerncentrales worden zo snel mogelijk gesloten.
- CO_2-opslag onder Nederlandse bodem wordt niet toegestaan, ook niet onder de Noordzee.
- Lege gasvelden worden niet gebruikt voor de opslag van (geïmporteerd) aardgas.
- Er komen geen vergunningen voor de winning van schaliegas in Nederland.

rondom vliegvelden worden de norm.

- Windenergie wordt mogelijk gemaakt op locaties waar dieren en natuur er geen hinder van ondervinden.
- Windparken op zee mogen geen significante nadelige effecten hebben op het zeeleven. Bij de bouw van windmolenparken wordt niet geheid.
- Er komt een gecoördineerde aanpak van het ontwikkelen van een elektriciteitsinfrastructuur op zee.

Biobrandstoffen zijn geen oplossing. Biobrandstoffen uit bijvoorbeeld maïs en palmolie bedreigen de voedselvoorziening, zorgen voor ontbossing en dragen zelfs bij aan de opwarming van de aarde.

- Er worden strenge duurzaamheidscriteria gesteld aan biobrandstoffen.
- Zolang aan deze criteria niet wordt voldaan, worden er geen biobrandstoffen geïmporteerd naar Nederland.

Ruimte

Nederland is een klein en dichtbevolkt land, waarin bebouwing en extra asfalt steeds meer groen en open landschap opslokken. De Partij voor de Dieren vindt dat we zuinig moeten zijn op de beperkte open ruimte die we nog hebben.

Binnenstedelijk bouwen. De leegstand van kantoren en bedrijfsgebouwen in Nederland blijft maar toenemen. In plaats van nieuwbouw moeten leegstaande gebouwen via renovatie en herontwikkeling nieuw leven worden ingeblazen.

- Binnenstedelijk bouwen wordt de norm. Hierdoor wordt de beperkte open, groene ruimte gespaard.
- Nieuwbouw van kantoren wordt gestopt. In plaats daarvan wordt ingezet op de herontwikkeling en renovatie van leegstaande panden.
- Leegstaande kantoorpanden worden niet langer fiscaal gestimuleerd via verlaagde OZB-belasting.
  Na een half jaar leegstand wordt een leegstandsheffing opgelegd.
- Het wordt makkelijker om lege kantoorpanden een andere functie te geven, zoals wonen.

Braakligging worden benut. Door de crisis zijn veel bouwprojecten stopgezet en liggen veel voormalige bouwterreinen braak. Deze gronden zijn bij uitstek geschikt voor kleinschalige bewonersinitiatieven om de leefbaarheid in de wijk te vergroten.

- Braakliggende terreinen worden actief ter beschikking gesteld voor stadslandbouw, natuurontwikkeling en collectief beheerde parken en natuurspeelplaatsen. Terreinen die nog niet worden benut, worden ingericht als bijenveldjes.
- Omwonenden worden actief betrokken bij de herontwikkeling van braakliggende terreinen.

Zorgvuldige afwegingen, zorgvuldige inspraak. Ruimte in Nederland is schaars. Verschillende belangen maken vaak aanspraak op hetzelfde gebied. We willen dat deze belangen zorgvuldig worden ingepast via gedegen ruimtelijke ordeningsplannen. Bij deze plannen is het van belang dat burgers betrokken worden en inspraak kunnen leveren.

- Het belang van een groene, schone leefomgeving voor mens en dier staat in alle ruimtelijke plannen voorop.
- Er komt een nationaal bestemmingsplan voor de ondergrond. Via zonering worden locaties toegewezen voor warmte- en koudeopslag. CO_2-opslag en de opslag van kernafval worden nergens toegestaan.
- De ruimtelijke regie van provincies wordt versterkt om verrommeling tegen te gaan.
- Voor de Waddenzee en Noordzee komt een nationaal bestemmingsplan, waarbij milieu- en natuurwaarden de kaders bepalen voor overige activiteiten.
- De crisis- en herstelwet wordt afgeschaft. Een nieuwe omgevingswet wordt alleen ingevoerd als daarin de bescherming van milieu en natuur en de rechten van burgers worden verbeterd.
- Het omzetten van vergunningprocedures in algemeen geldende regels wordt teruggedraaid.

Innovatieve mobiliteit. De Partij voor de Dieren pleit voor het terugdringen van woon-werkverkeer en het stimuleren van milieuvriendelijker vervoer.

- Er worden geen nieuwe snelwegen aangelegd. Bestaande plannen zoals de Rijnlandroute, de Blankenburgtunnel, de verbreding van de A15 en de Rotterdamsebaan gaan niet door.
- De verhoging van de maximumsnelheid naar 130 km per uur wordt ongedaan gemaakt. Op ringwegen rond steden wordt er maximaal 80 km per uur gereden.
- Openbaar vervoer, ook op het platteland, wordt betrouwbaar, betaalbaar en toegankelijk, ook voor mensen met een beperking.
- De overheid stimuleert het flex- en thuiswerken.
- Er wordt extra geïnvesteerd in veilige fietspaden. Bestaande fietspaden worden beter onderhouden.
- Nederland investeert niet in de uitbreiding van luchthavens. Schiphol en luchthaven Lelystad worden niet verder uitgebreid, vliegveld Twente wordt niet aangelegd.
- Nederland investeert in snelle treinverbindingen met het buitenland en naar de noordelijke provincies.
- Er komt een einde aan nachtvluchten en vluchten met AWACS boven Nederland.

4 Leven met dieren

Nederlanders leven met dieren. In bijna de helft van de huishoudens is een kat of hond onderdeel van het gezin. Daar blijft het echter niet bij. Ook kangoeroes, kaaimannen en kerkuilen worden verkocht als huisdier. In totaal zijn er op dit moment zo´n 28 miljoen huisdieren in ons land. Dit zijn levende wezens; geen hebbeding, speelgoed of accessoire. Huisdieren verdienen daarom bescherming. Dat begint bij het respecteren van de intrinsieke waarde en de eigen aard en behoeften van het dier.

Het welzijn van veel huisdieren komt in gevaar door de manier waarop ze worden gefokt, verhandeld, gehouden of verzorgd. Er zijn nauwelijks wetten en regels die deze dieren beschermen tegen verwaarlozing en mishandeling —en de wetten die er zijn worden slecht gehandhaafd.

Ondertussen wordt er wel goed verdiend aan de handel in dieren en dierbenodigdheden. Jaarlijks wordt er meer dan twee miljard euro omgezet.

In deze sector zijn al jarenlang grote problemen waar de overheid niets aan doet. Dierenwelzijn is ondergeschikt gemaakt aan de belangen van de sector, zoals wordt aangetoond door de malafide fok van honden, katten, knaagdieren en andere dieren, de handel in wilde diersoorten, de erfelijke afwijkingen in de rasdierfokkerij en het grote aantal dieren dat jaarlijks in asielen en opvangcentra belandt.

Ondanks de goede bedoelingen van veel huisdiereigenaren hebben veel dieren te lijden onder commerciële belangen, impulsaankopen, gebrekkige huisvesting en verzorging. De Partij voor de Dieren maakt zich daarom sterk voor een deugdelijke bescherming van huisdieren via landelijk beleid.

Houden van huisdieren

In Nederland mag je bijna iedere diersoort houden die je kunt bedenken. Tropische vogels, de wasbeerhond, de brulkikker, de struisvogel of leguanen; de lijst is eindeloos. Hoewel iedereen begrijpt dat veel dieren naar hun aard en behoeften niet geschikt zijn om gehouden te worden als huisdier, grijpt de overheid nog steeds niet in. En de paar regels die er zijn worden op grote schaal omzeild, want de handel in (wilde) dieren levert veel geld op.

Voer eindelijk een positieflijst in. De Partij voor de Dieren wil dat het aantal diersoorten dat gehouden mag worden als huisdier sterk wordt beperkt.

- Er komt zo spoedig mogelijk een (korte) positieflijst: dieren die op de lijst staan mag je als huisdier houden, dieren die er niet op staan mogen niet meer worden gefokt en verhandeld als huisdier.
- Bij het vaststellen van de positieflijst staan het natuurlijk gedrag, de aard en behoeften van het dier centraal.

Einde aan broodfok en malafide handel. Wij willen dat broodfok en malafide handel hard worden aangepakt. De overheid moet zicht kunnen houden op de sector en overtreders opsporen en vervolgen.

- Voor fokkers en handelaren wordt een vergunningplicht ingevoerd.
- Er komt een sluitende identificatie en registratie voor alle dieren.

Welzijn voorop in rasdierfokkerij. Gezondheid en welzijn van de dieren staan voor ons voorop.

- Er komt een verbod op het fokken op extreme uiterlijke kenmerken en een verbod op inteelt
- Een welzijnskeurmerk wordt de tegenhanger van de stamboom.

Opvang van huisdieren

Ieder jaar belanden er vele tienduizenden honden en katten in het asiel. Daar komen alle konijnen, knaagdieren, reptielen en andere dieren nog bij. Hoewel de opvang van gevonden of afgestane dieren een wettelijke taak is van gemeenten, laat de overheid het lelijk afweten. Het zijn

Rem op impulsaankopen. De Partij voor de Dieren wil het aantal verkooppunten voor dieren sterk terugbrengen om impulsaankopen te voorkomen.

- Verkoop van dieren via internet en in tuincentra wordt verboden.
- Dierenbeurzen zijn niet langer toegestaan.
- Dierenwinkels worden aangemoedigd om te stoppen met de verkoop van dieren. Zij kunnen hun klanten in plaats daarvan doorverwijzen naar een opvangcentrum in de buurt.
- Voor de aanschaf van dieren wordt een bedenktermijn ingevoerd.

Welzijnsnormen voor huisvesting en trainingsmateriaal. Materialen die voor dieren worden verkocht moeten echt geschikt zijn voor hun doel.

- Er komen strikte welzijnsnormen voor dierbenodigdheden als hokken, kooien, riemen en trainingsmateriaal.
- Konijnenhokken waarin een konijn niet eens rechtop kan zitten, vissenkommen waarin vissen een vroege dood wacht en pijnlijke schokbanden voor 'training' van honden worden verboden.

Goede medische zorg voor huisdieren. De Partij voor de Dieren vindt dat zorg voor dieren geen luxegoed is.

- De BTW voor dierenartsen gaat van het hoge naar het lage tarief.
- Er komen meer klinieken en spreekuren voor minima zodat ook dieren van mensen met een minimuminkomen de medische zorg kunnen krijgen die zij nodig hebben.

vooral hardwerkende vrijwilligers die de dierenasielen en opvangcentra draaiende houden en de financiële nood loopt al jaren op.

Goede opvang voor alle diersoorten. Dierenasielen en dierenambulances moeten ondersteund worden bij hun professionalisering.

- Het netwerk van opvangcentra en dierenambulances wordt landelijk dekkend voor alle dieren. De overheid draagt zorg voor voldoende financiering.
- De huisdierensector gaat meebetalen aan de opvang en verzorging van afgestane of gevonden dieren: er wordt een opvangfonds ingericht waarin per verkocht dier een bijdrage wordt gestort.
- Het BTW-tarief voor de herplaatsing van dieren gaat van het hoge naar het lage tarief.

Voorkom gedwongen afstand. De Partij voor de Dieren wil voorkomen dat mensen die zorg nodig hebben worden gedwongen afstand te doen van hun dieren.

- De regels voor het meebrengen van dieren naar zorginstellingen worden waar nodig versoepeld.
- Als mensen thuis zorg nodig hebben wordt ook voorzien in hulp bij de zorg voor de aanwezige dieren.

Verbeter de noodhulp aan dieren.

- Dieren krijgen een vaste plaats in de draaiboeken van hulpdiensten en in rampenplannen.
- Dierenambulances krijgen net als andere hulpdiensten vergunningen om snel ter plaatse te kunnen zijn om

noodhulp te verlenen aan dieren, denk hierbij aan een vergunning om over een bus- of trambaan te rijden.

Dierenmishandeling

Mishandeling en verwaarlozing van dieren is onacceptabel. Het bestrijden van dierenmishandeling krijgt echter veel te weinig prioriteit in Nederland. De pakkans is bijzonder klein en de straffen zijn veel te laag. Daarbij biedt de wet nauwelijks mogelijkheden om dierenbeulen te vervolgen. De Partij voor de Dieren wil dat er werk wordt gemaakt van de aanpak van dierenmishandeling, temeer omdat er een nauwe relatie bestaat tussen (huiselijk) geweld en de mishandeling van dieren.

Pak dierenmishandeling aan.

- Nederland houdt een dierenpolitie met voldoende bevoegdheden voor de opsporing en aanhouding van dierenbeulen.
- De wet wordt aangepast zodat verwaarloosde en mishandelde dieren veel sneller in beslag kunnen worden genomen dan nu het geval is.
- Er komt meer prioriteit bij het Openbaar Ministerie voor het vervolgen van dierenmishandeling en -verwaarlozing.
- Bij het Functioneel Parket wordt een officier van justitie Dierenmishandeling aangesteld.
- Wie dieren mishandelt, mag geen dieren meer houden: in het Wetboek van strafrecht wordt een (levenslang) houdverbod opgenomen als zelfstandige straf of maatregel.

In beslag genomen dieren krijgen een goede toekomst.

- Dieren die in beslag zijn genomen wegens verwaarlozing of mishandeling gaan niet meer terug naar de eigenaar. Na een periode van herstel en goede verzorging worden ze herplaatst bij particulieren.
- Doorverkoop van in beslag genomen dieren aan de handel of de slacht wordt verboden.

5 Grenzen aan diergebruik

Dieren zijn levende wezens, geen producten of middelen tot menselijk vermaak. Dieren hebben een waarde in en voor zichzelf. Met het gevoel, bewustzijn en de eigen belangen van dieren moet ten volle rekening worden gehouden. We vinden kortom dat dieren niet zomaar voor alle doeleinden mogen worden gebruikt.

Het welzijn en de intrinsieke waarde van dieren worden in Nederland met grote vanzelfsprekendheid ondergeschikt gemaakt aan menselijke doelen als mode, tijdverdrijf en vermaak. In proefdierlaboratoria worden dieren opzettelijk ziek gemaakt en gedood, terwijl het belang van het betreffende onderzoek lang niet altijd vaststaat of onafhankelijk te controleren is.

Ieder jaar zijn miljoenen dieren de dupe van de onterechte veronderstelling dat zij te allen tijde door mensen mogen worden gebruikt. Soms worden dieren verkeerd behandeld uit onwetendheid of onverschilligheid. Veel vaker nog vallen ze ten prooi aan kille commerciële belangen.

De Partij voor de Dieren wil af van het automatisme dat dieren voor alle doelen mogen worden ingezet. Vermaak, sport en mode zijn geen goede redenen om dieren te verwonden of anderszins aan te tasten in hun welzijn. Dieren zijn geen gebruiksvoorwerpen. Voordat dieren worden gebruikt moet eerst worden afgewogen of het doel gerechtvaardigd is.

Experimenten op dieren

Jaarlijks worden in Nederlandse laboratoria meer dan een miljoen proefdieren gefokt en uiteindelijk gedood. Hiervan worden 600.000 gewervelde dieren daadwerkelijk gebruikt in experimenten. De overige 400.000 dieren worden als overtollige 'voorraad' gedood of worden gehouden om nieuwe proefdieren mee te fokken.

De opvatting dat proefdieronderzoek als onaantastbare standaard wordt beschouwd is verouderd. Proefdiervrije technieken zijn veel betere modellen gebleken om onze kennis te vergroten over ziekte en gezondheid bij de mens.

Vermindering aantal dierproeven. De Partij voor de Dieren wil een einde aan alle dierproeven. Dat proces moet worden versneld.

- Er wordt flink geïnvesteerd in alternatieven voor proefdieronderzoek.
- Ontwikkelde alternatieven worden sneller in de praktijk toegepast. Nederland maakt zich daar sterk voor in Europa.
- Aanvragen voor dierproeven worden strenger getoetst. Voordat een aanvraag mag worden ingediend, moet er uitgebreid literatuuronderzoek gedaan zijn (*systematic reviews*).
- Nederland verzet zich tegen pogingen om het Europese verbod op dierproeven voor cosmetica uit te stellen. Het handelsverbod op cosmetische producten die op dieren zijn getest wordt strikt nageleefd.
- Er komt een einde aan het fokken en doden van overtollige proefdieren.
- Onderzoek met primaten wordt verboden.

Openbaarheid over dierproeven. Informatie over individuele dierproeven is op dit moment geheim. Die geheimzinnigheid verhindert een open debat over dierproeven.

- Er komt een openbare databank waarin de resultaten van alle dierproeven worden gepubliceerd.
- Er komen wettelijke mogelijkheden voor burgers en

maatschappelijke organisaties om bezwaar te kunnen maken tegen geplande dierproeven.
- Het wordt mogelijk gemaakt dat een rechter zich uitspreekt over de naleving van de Wet op de dierproeven.

Geen biotechnologie bij dieren. De Partij voor de Dieren vindt dat het genetisch veranderen van dieren niet te verenigen is met de lichamelijke integriteit van het dier.
- Er komt een verbod op biotechnologie bij dieren.

Dieren tentoongesteld

Dierentuinen en kinderboerderijen laten dieren niet in hun natuurlijke omgeving zien, maar in kooien of op kleine terreinen. Apathisch en stereotiep gedrag is dan ook geen uitzondering in dierentuinen. Zo wordt niet werkelijk bijgedragen aan het vergroten van kennis en waardering voor dieren. Integendeel, bezoekers zien vooral dieren in een onnatuurlijke context en 'leren' dat het normaal zou zijn om dieren onder deze omstandigheden te houden.

Dierentuinen krijgen andere functie. De Partij voor de Dieren pleit ervoor om de functie van dierentuinen te wijzigen. Het welzijn van het dier staat voor ons boven de wens van het publiek om de dieren goed te kunnen zien.
- Dierentuinen worden omgevormd tot een (tijdelijke) opvang voor dieren die zich niet in hun oorspronkelijke leefgebied kunnen handhaven of daarin niet teruggezet kunnen worden.
- De huisvestingseisen voor dierentuinen worden aangescherpt. Deze moeten erop gericht zijn de natuurlijke leefomstandigheden zoveel mogelijk te benaderen.

Meer aandacht voor welzijn in kinderboerderijen. We vinden dat kinderboerderijen pas een goede educatieve functie hebben als kinderen er kunnen leren hoe ze met dieren om moeten gaan. Het welzijn van het dier moet centraal staan.
- Er komen strengere wettelijke eisen voor het welzijn van dieren in kinderboerderijen. Dieren worden in staat gesteld hun natuurlijk gedrag uit te oefenen.
- Er wordt een strenger fokbeleid ingesteld; dieren die op de kinderboerderij worden geboren worden niet afgevoerd naar de slacht.

Sport met dieren

Er zijn vrijetijdsbestedingen waarin dieren een belangrijke rol spelen die worden aangeduid als 'sport' – denk aan hengelsport, paardensport en duivensport. De Partij voor de Dieren vindt dat de gezondheid en het welzijn van dieren hierbij niet mogen worden aangetast. Wij willen daarom strenge regelgeving om dieren in sport en recreatie te beschermen en hun welzijn te garanderen. Als welzijnsgaranties niet haalbaar zijn, moet de 'sport' worden verboden.

Verbod op hengelen en wedstrijdvluchten. Hengelen is, net als jagen, een vorm van tijdverdrijf ten koste van dieren. Bij duivensport is het geen uitzondering dat veel duiven rond of tijdens een wedstrijd sterven als gevolg van uitputting.
- Hengelen wordt verboden. Zolang een dergelijk hengelverbod niet gerealiseerd is, moet hengelen sterk worden ontmoedigd. Onder andere door te verbieden dat er 'vislessen' plaatsvinden op scholen.
- Er komt een verbod op wedstrijdvluchten met duiven.

Bescherming van paarden. Hoewel paarden kuddedieren zijn die veel bewegingsvrijheid nodig hebben, staan veel paarden en pony's het grootste deel van de tijd alleen in een box. Vaak worden ze te zwaar belast en verkeerd bereden.
- Er komt een Paardenbesluit. Daarin wordt in elk geval vastgelegd dat bij huisvesting van paarden rekening moet worden gehouden met hun natuurlijke gedrag, zoals de mogelijkheid om contact te maken met soortgenoten en dagelijkse weidegang.
- Er komen regels om het welzijn van paarden en pony's in training en bij berijden te waarborgen, zoals een minimumleeftijd waarop het dier belast mag worden en een verbod op schadelijke trainingsmiddelen.
- Paardenmarkten worden verboden.

Evenementen met dieren

Het welzijn van de dieren laat bij volksspelletjes, kunstuitingen, levende kerststallen, circussen en mediaoptredens vaak te wensen over. Dieren worden veel vervoerd, hebben gebrekkige huisvesting, krijgen slechte of onvoldoende voeding en lijden onder stress of te warme studiolampen. De Partij voor de Dieren wil af van het respectloze gebruik van dieren omwille van traditie en vermaak.

Dieronvriendelijke gebruiken en evenementen aan banden. Ernstige gezondheids- en welzijnsaantastingen zijn onlosmakelijk verbonden met het houden van dieren in circus-

sen en dolfinaria. De Partij voor de Dieren wil in navolging van veel andere landen hier een einde aan maken.

- Er komt een verbod op het gebruik van dieren in circussen en het verhuren van dieren voor evenementen.
- Dolfinaria als dierentuin worden verboden. Dolfinaria dienen alleen nog als tijdelijke opvang voor gestrande zeezoogdieren.
- Er komt een verbod op dieronvriendelijke gebruiken en tradities zoals levende kerststallen, zwientje tikken, ganstrekken en het rapen van kievitseieren.
- Er komt een gedragscode voor het gebruik van dieren in kunst en media.

Dieren als modeaccessoire

Bont is een overbodig en wreed modeproduct. In Nederland is de overgrote meerderheid van de bevolking al decennia tegen het gebruik van bont. De import en verkoop van honden-, katten- en zeehondenbont is al verboden, net als het fokken van chinchilla's en vossen. Jaarlijks worden er in Nederland echter nog steeds 9,7 miljoen nertsen vergast en gevild voor hun bont. Nertsen zijn ongedomesticeerde dieren, die in de kleine kooien van de bontfokkerijen vervallen tot stereotiep en zelfbeschadigend gedrag. De Partij voor de Dieren vindt dat dieren geen modeaccessoire zijn.

Bont verbieden.

- Het fokken en doden van dieren voor hun vacht wordt verboden.
- De import en verkoop van alle soorten dierlijk bont wordt verboden.
- Zolang de verkoop van bont nog doorgaat wordt op kledingetiketten duidelijk aangegeven of er sprake is van echt bont.

Dieren als schietschijf

In Nederland wordt voor het plezier gejaagd op wilde dieren vaak onder het mom van populatiebeheer. Dit gebeurt ondanks dat een ruime meerderheid van de bevolking vindt dat jagen als hobby verboden zou moeten worden. Jaarlijks worden er twee miljoen wilde dieren doodgeschoten en nog eens twee miljoen dieren aangeschoten. Jonge dieren blijven moederloos achter, partnerverbanden worden wreed verstoord en groepshiërarchie en populatiedynamiek worden letterlijk aan flarden geschoten. De jacht zorgt voor overpopulatie doordat het wegvallen van grote aantallen dieren de reproductie stimuleert. Afschot, het uitzetten en het bijvoederen van dieren verstoren het natuurlijk evenwicht.

Einde aan de jacht. De Partij voor de Dieren wil een einde aan de plezierjacht - inclusief het afschot van dieren in het kader van zogenaamd populatiebeheer.

- Het doden van in het wild levende dieren door hobbyisten wordt verboden. Als er dringende redenen zijn om een dier te doden, bijvoorbeeld omdat het dier lijdt, ligt de beslissing en de uitvoering onder regie van de overheid.
- Afschotvergunningen worden alleen door de landelijke overheid afgegeven en zijn daarmee ook centraal vatbaar voor beroep en bezwaar.
- Verwilderde katten (Felis catus) worden niet langer gedood, maar worden gevangen, gecastreerd of gesteriliseerd en teruggezet op de plaats waar ze zijn gevangen. Zo voorkomen we dat verwilderde kattenpopulaties zich uitbreiden.
- Er komen strengere straffen en meer veldtoezicht om wildvang en illegale jachtpraktijken te bestrijden en te voorkomen.
- Er komt een verbod op het organiseren en adverteren van jachttoerisme.
- Faunabeheereenheden worden afgeschaft.

6 Internationaal samenwerken

De aarde biedt genoeg voor ieders behoefte, maar niet voor ieders hebzucht. Ons handelen mag de problemen elders in de wereld niet vergroten. Medemogen en duurzaamheid moeten richtinggevend zijn in het buitenlandbeleid. Hulp aan de armsten en aan slachtoffers van honger en geweld is voor ons vanzelfsprekend. Mensenrechten zijn er om te worden nageleefd.

Nederland is een klein land. Toch hebben we grote invloed op andere gebieden in de wereld. We leggen beslag op landbouwgronden in ontwikkelingslanden, importeren schaarse grondstoffen en zijn een van de meest vervuilende landen. We plegen roofbouw op de aarde. Op dit moment gebruiken de inwoners van Europese landen zelfs bijna drie keer de gebruiksruimte die per wereldbewoner beschikbaar is.

Volgens de Verenigde Naties heeft op korte termijn 70% van de wereldbevolking geen of beperkte toegang tot schoon drinkwater. Experts verwachten dat honderden miljoenen mensen per jaar moeten vluchten voor natuurrampen als we de opwarming van de aarde niet stoppen. Defensiespecialisten waarschuwen dan ook dat de verwoesting van de leefomgeving in de toekomst tot oorlogen zal leiden. Alle inspanningen moeten er op gericht zijn om dat te voorkomen.

Ontwikkelingslanden

De westerse overconsumptie ondermijnt de draagkracht van de aarde en de positie van mensen in arme gebieden in de wereld. Zij worden het eerst en het hardst geraakt door uitputting van natuurlijke hulpbronnen, droogte en overstromingen. De Partij voor de Dieren wil dat Nederland en Europa investeren in effectieve oplossingen. Duurzaamheid, onderwijs, gezondheid, kinderrechten en gelijke behandeling van mannen en vrouwen zijn daarbij de speerpunten.

Ontwikkelingslanden niet verder in de problemen brengen.

De wijze waarop Nederlanders en andere Europeanen consumeren en produceren heeft een directe invloed op het leven van mensen in andere landen. Al het Nederlandse en Europese beleid moet daarom worden beoordeeld op de gevolgen voor mensen elders in de wereld.

- Europese landbouw- en visserijsubsidies worden afgebouwd.

- Nederland stopt met de import van producten die ten koste gaan van de leefomgeving elders of die gepaard gaan met mensenrechtenschendingen.
- Visserijakkoorden tussen de EU en derde landen zijn roofakkoorden en worden stopgezet.
- Nederland en Europa stoppen met het exporteren van afvalproducten en giftige stoffen naar ontwikkelingslanden voor verwerking. Dit gaat namelijk ten koste van het leefmilieu en de gezondheid van mensen daar.

Investeren in ontwikkelingssamenwerking. De internationale afspraak is om minstens 0,7% van wat we met z'n allen verdienen aan ontwikkelingssamenwerking te besteden. De Partij voor de Dieren vindt deze afspraak echt een ondergrens en wil dat Nederland ernaar streeft om één procent van het bruto nationaal inkomen te besteden aan ontwikkelingshulp. De hulp moet worden gericht op de belangen van de mensen daar en niet primair op de belangen van het Nederlandse bedrijfsleven.

- De ontwikkelingshulp wordt gericht op het versterken van de positie van de arme bevolking in ontwikkelingslanden, vooral die van vrouwen en kinderen.
- De prioriteit wordt gelegd bij schoon drinkwater en hygiëne, goede (preventieve) gezondheidszorg, toegang tot essentiële medicijnen en anticonceptie, onderwijs, schone energie en het ondersteunen van emancipatiebewegingen. Op deze wijze wordt bijgedragen aan het remmen van de bevolkingsgroei en krijgen democratiseringsprocessen een kans.

Duurzaamheid zorgt voor voedselzekerheid. Mensen in ontwikkelingslanden zijn voor hun voedsel direct afhankelijk van de kwaliteit van hun omgeving: een vruchtbare bodem, schoon water, biodiversiteit en de aanwezigheid van andere noodzakelijke hulpbronnen.

- Om de gevolgen van klimaatverandering te bestrijden en de verwoestijning te stoppen maakt Nederland zich sterk voor het herstel van ecosystemen en het beschermen van bestaande natuur.
- Nederland stopt met het stimuleren en exporteren van systemen voor intensieve landbouw. In plaats daarvan wordt geïnvesteerd in de regionale, agro-ecologische landbouw.

Vluchtelingen

Geweld en structureel onrecht bedreigen een miljard burgers in fragiele staten. Deze mensen zijn voor hun veiligheid en mensenrechten mede afhankelijk van onze hulp. Slachtoffers van oorlog en geweld, onderdrukking en vervolging, honger, klimaatverandering en natuurrampen moeten worden geholpen.

Humanitaire hulp is vanzelfsprekend.

- Nederland zet zich in voor een menswaardige opvang van vluchtelingen in de eigen regio.
- Nederland blijft bijdragen aan de (nood)hulp die nodig is om mensen in kwetsbare gebieden uitzicht te bieden op een menswaardig bestaan.
- De fiscale aftrekbaarheid van giften aan goede doelen wordt verruimd.

Evenwichtig en rechtvaardig immigratiebeleid.

- Nederland zet zich actief in voor de bescherming, veiligheid, humanitaire hulp en goede leefomstandigheden van vluchtelingen in opvangkampen. Een evacuatie van vluchtelingen tegen hun wil, zoals nu gebeurt met 3.000 Iraanse politieke vluchtelingen in het kamp Ashraf, is tegen de internationale humanitaire verdragen.
- Vluchtelingen die in Nederland asiel aanvragen moeten binnen twee jaar uitsluitsel krijgen over hun verblijfsrecht.
- Kinderen die al lange tijd hier verblijven en hier zijn opgegroeid en geworteld krijgen een verblijfsvergunning.
- Over verblijfsvergunningen voor minderjarige asielzoekers zonder familie wordt een individuele afweging gemaakt.
- Nederland stuurt geen mensen terug naar hun land van herkomst als zij daar worden vervolgd vanwege hun geaardheid of religie.
- Wie buiten zijn schuld Nederland niet kan verlaten wordt niet op straat gezet, maar krijgt recht op opvang en zorg.

Internationaal milieubeleid

De huidige internationale verdragen op het gebied van biodiversiteit en klimaat worden niet of nauwelijks nageleefd. De tijd van vrijblijvendheid is voorbij, vindt de Partij voor de Dieren. De gezamenlijke verantwoordelijkheid

die landen dragen voor het leefbaar houden van de aarde moet vertaald worden naar harde, afdwingbare afspraken.

Een internationale rechtsorde voor onze leefomgeving.
Landen die zich niet houden aan afspraken in milieuverdragen moeten internationaal tot de orde worden geroepen.

- Nederland maakt zich sterk voor de oprichting van een Internationaal Milieugerechtshof in Den Haag.
- In toekomstige klimaat-, milieu- en natuurverdragen worden concrete tussendoelen opgenomen, waarover landen verantwoording moeten afleggen.

Het goede voorbeeld geven. Nederland moet voorop gaan lopen met ambitieuze afspraken in internationale milieuverdragen.

- Om resultaat te boeken bij internationale conferenties vormt Nederland coalities met andere landen voor het stellen van ambitieuze internationale doelen. Deze coalitielanden implementeren de beoogde doelen in ieder geval zelf – los van het resultaat van de conferentie.

Grondstoffen eerlijk delen.

- Nederland zet zich in voor een internationaal systeem van quotering van natuurlijke hulpbronnen.
- Er worden harde duurzaamheids- en sociale eisen gesteld aan de import en winning van al onze grondstoffen.

Wereldhandel

Voor de Partij voor de Dieren is handel ondergeschikt aan moraal. Mensenrechten, dierenwelzijn en duurzaamheid mogen niet wijken voor economische kortetermijnbelangen. Ontwikkelingslanden dragen vaak de lasten, maar niet de lusten van de wereldvrijhandel. We willen de positie van ontwikkelingslanden in de wereldhandel versterken.

Hervorm de Wereldhandelsorganisatie (WTO).

- Nederland maakt zich sterk voor wijziging van de voorwaarden van de WTO zodat maatschappelijke waarden bepalend zijn voor de wereldhandel.
- Ontwikkelingslanden krijgen de mogelijkheid om hun markten (tijdelijk) af te schermen en om hun producten zelf te bewerken voor export.
- Landen moeten zelf kunnen beslissen over het instellen van importbeperkingen van producten die ten koste van mens, dier of milieu zijn geproduceerd.

Verantwoorde vrijhandel. Vrijhandel mag geen doel op zich zijn, maar moet worden ingezet als middel voor welvaart en welzijn.

- Vrijhandelsakkoorden kunnen alleen worden gesloten met democratische rechtsstaten waar de mensenrechten gerespecteerd worden en producten onder dier-, natuur- en milieuvriendelijke omstandigheden geproduceerd zijn.
- Kinderarbeid en uitbuiting van werknemers zijn onacceptabel en worden actief bestreden.
- Ontwikkelingslanden krijgen meer invloed op het beleid van het Internationaal Monetair Fonds en de Wereldbank.

Europese samenwerking en de EU

De Partij voor de Dieren is voor internationale en Europese samenwerking. Dit is belangrijk voor de vrede en nodig om mondiale milieu- en klimaatproblemen aan te pakken. Die samenwerking moet wel een goede democratische basis hebben. Door ingewikkelde verdragen en besluitvormingsconstructies schort het daar nu nog aan in de Europese Unie. Hierdoor ontbreekt een deugdelijke, transparante democratische controle.

Eerst de democratie op orde. We moeten de goede volgorde hanteren: eerst de democratisering en transparantie van Europese besluitvorming versterken en daarna verdere politieke samenwerking.

- Het Europees parlement krijgt meer bevoegdheden om haar controlerende taak te kunnen uitoefenen. Zij moet kunnen meebeslissen over alle onderwerpen en de macht krijgen het vertrouwen in de Europese Commissie op te zeggen.
- Zolang het democratisch gehalte niet verbeterd is stemt Nederland niet in met verdere integratie van de EU: geen verdere overdracht van bevoegdheden en geen verdragen die de bevoegdheden van nationale parlementen inperken.

Geen verdere uitbreiding van de EU. Tot de Europese Unie deugdelijk democratisch functioneert, is het verstandig de EU niet uit te breiden. De Partij voor de Dieren is in de huidige omstandigheden tegen toetreding van nieuwe lidstaten.

Defensie

Om conflicten te voorkomen moeten we de aarde duurzaam beheren en zorgen voor een rechtvaardige verdeling van voedsel en hulpbronnen. Militair ingrijpen is zelden een oplossing en leidt vaak tot een verergerd conflict, ten koste van talloze mensenlevens.

Geen gevechtsmissies. De Partij voor de Dieren steunt vredesoperaties van de Verenigde Naties als die legitiem, proportioneel en effectief zijn. Missies moeten gericht zijn op een eerlijker verdeling van de natuurlijke rijkdommen van de aarde. De Partij voor de Dieren is tegen de zogeheten politiemissie in Kunduz.

- Nederland werkt niet mee aan Navo-gevechtsmissies.
- Nederland trekt zich terug uit Afghanistan en stuurt er geen nieuwe troepen meer naartoe. In plaats daarvan helpt ons land mee aan de opbouw van Afghanistan door waar mogelijk civiele steun te verlenen.
- Nederland behoudt de volledige zeggenschap over haar eigen krijgsmacht.
- De leeftijd waarop onze militairen uitgezonden mogen worden op missies wordt verhoogd van 18 naar 21 jaar.

Wapens aan banden.

- Nederland zet zich in voor naleving van verdragen tegen landmijnen en clustermunitie en voor wereldwijde regulering van de wapenhandel.
- Nederland blijft een grote internationale donor voor het ruimen van landmijnen en clustermunitieresten en voor hulp aan slachtoffers hiervan.
- Nederland zet zich in voor de ontwikkeling van een internationaal juridisch kader voor de regulering van het gebruik van bewapende onbemande vliegtuigen (drones).
- Het wapenexportbeleid wordt aangescherpt zodat geen wapens geleverd worden aan repressieve en autoritaire staten die mensenrechten schenden.
- Nederland werkt aan een universeel verbod op het gebruik van elke vorm van uranium in (conventionele) wapens en zet zich in voor een alomvattend verbod op kernwapens.
- Nederland koopt geen JSF-straaljagers. De F16-vloot wordt verkleind en gemoderniseerd.
- De nog aanwezige kernwapens worden op korte termijn uit Nederland verwijderd.

7 Een betrouwbare overheid

Een goed functionerende overheid is open, transparant en toegankelijk en biedt gelijke kansen voor iedereen. Zij ontwerpt en controleert wetgeving en geeft zelf het goede voorbeeld bij de naleving daarvan. Daarnaast is zij beheerder van maatschappelijke voorzieningen die essentieel zijn voor een goed functionerende samenleving. Een nadrukkelijke scheiding van kerk en staat zorgt ervoor dat levensbeschouwelijke overtuigingen niet van overheidswege worden opgelegd.

De afgelopen jaren zijn kerntaken van de overheid uit handen gegeven aan de markt. Delen van het onderwijs, de zorg, de huisvesting, de energievoorziening en het openbaar vervoer zijn overgelaten aan zelfstandige bestuursorganen en private partijen. Daardoor is de afstand tussen de beleidsmaker en de uitvoerder steeds groter geworden en is de menselijke maat in zorg- en onderwijsinstellingen zoekgeraakt. Ondanks het streven naar verminderde bureaucratie heeft dit in de praktijk geleid tot een toename van de controle-, verantwoordings- en toezichtbureaucratie. De stelling dat de markt efficiënter werkt dan de overheid blijkt in de praktijk dan ook vaak niet te kloppen.

De Partij voor de Dieren vindt dat commerciële motieven geen rol mogen spelen bij publieke diensten die voor iedereen toegankelijk moeten zijn. Er is een fundamentele herbezinning nodig op de verhouding tussen overheid, markt en toezicht. Hierbij moeten we ons realiseren dat de overheid geen bedrijf is. Niet de cijfers, maar zorgvuldigheid, zeggenschap, dienstbaarheid, transparantie en effectiviteit moeten centraal staan in de publieke sector. We hebben een actieve overheid nodig die de publieke zeggenschap herstelt over taken als zorg, onderwijs en huisvesting. Tegelijkertijd moet de overheid ook selectief zijn en ruimte aan mensen geven om zelf actief te zijn.

Bestuur en democratie

De overheid heeft een belangrijke kaderstellende taak in het realiseren van een duurzame en solidaire samenleving waar mededogen het uitgangspunt vormt.

Het democratische gehalte van de besluitvorming in Nederland is dringend aan versterking toe. Het kiesstelsel

moet recht blijven doen aan de diversiteit van de politieke opvattingen van burgers van ons land. Verhoging van de kiesdrempel of verlaging van het aantal kamerzetels past daar niet bij.

De Rijksoverheid hevelt steeds meer taken over naar provincies en gemeenten. De Partij voor de Dieren vindt het belangrijk dat de regie hierbij niet uit handen wordt gegeven. In wetten en regels moeten de randvoorwaarden voor decentralisatie stevig worden verankerd.

Stevige regie voor duurzaamheid. Het behouden van natuur en het borgen van een goede ruimtelijke ordening en schoon milieu vindt de Partij voor de Dieren een belangrijke taak van de Rijksoverheid.

- Er komt een ministerie voor Duurzame ontwikkeling, Ruimte, Energie en Dierenwelzijn, waar de onderwerpen milieu, natuur, water en dierenwelzijn worden gebundeld.
- De minister van dit departement krijgt de bevoegdheid om het beleid van de andere ministers te toetsen op duurzaamheid.

Democratisch, ook decentraal. De legitimiteit van bestuurders en volksvertegenwoordigers wordt verzekerd door directe, democratische verkiezingen.

- Burgemeesters worden getrapt gekozen via de gemeenteraad en de Commissaris der Koningin wordt getrapt gekozen door de Provinciale Staten.
- De waterschappen blijven direct verkozen in plaats van indirect via de gemeenteraden. Ook worden ze ontdaan van de geborgde zetels.
- Gemeentelijke herindeling gebeurt alleen als daar voldoende draagvlak voor is bij de bevolking.
- Het burgerinitiatief wordt gestimuleerd en eenvoudiger gemaakt.
- Het raadgevend referendum krijgt een plaats bij belangrijke besluiten.
- Lobbyisten moeten zich registreren en een afspraak maken om te spreken met volksvertegenwoordigers, op alle niveaus van vertegenwoordiging. Het register van lobbyisten wordt openbaar gemaakt.
- Bij beleidsontwikkelingen rond Bonaire, Saba en Sint Eustatius wordt meer rekening gehouden met de lokale omstandigheden en de wensen en belangen van de lokale bevolking.

Vrijheid van meningsuiting en godsdienst. De Partij voor de Dieren hecht zeer aan de individuele vrijheid van burgers, maar deze mag geen inbreuk maken op de vrijheid en het welzijn van anderen. Alle burgers zijn gelijk en daarom zouden er in de wet geen uitzonderingen gemaakt moeten worden voor gelovigen. De Partij voor de Dieren heeft al het initiatief genomen om de nu bestaande uitzondering voor onverdoofde rituele slacht, die bovendien onacceptabel dierenleed met zich meebrengt, te schrappen uit de wet.

- Er komt een verbod op het onverdoofd ritueel slachten van dieren.
- De vrijheid van meningsuiting wordt verdedigd. Vervolging vanwege godslastering wordt geschrapt uit het wetboek.

Positie Koninklijk Huis beperken. De koningin vertegenwoordigt Nederland, maar heeft volgens de Partij voor de Dieren geen rol in de politiek.

- Het staatshoofd zal geen rol meer spelen in de kabinetsformatie.
- Het budget van het Koninklijk Huis wordt aanzienlijk verlaagd: staatstoelages worden beperkt tot de koningin en de kroonprins.
- Het koninklijk jachtdepartement wordt opgeheven.

Rechten van burgers

De overheid heeft een belangrijke taak in het waarborgen van de veiligheid en gelijkheid van burgers. Te vaak worden nu onder het mom van veiligheid maatregelen ingezet waarbij de rechten van burgers worden ingeperkt, bijvoorbeeld op het gebied van privacy.

De Partij voor de Dieren vindt dat een inperking van de rechten van burgers alleen in uiterste gevallen mag plaatsvinden, op basis van een deugdelijke risico- en impactanalyse. Noodzaak, proportionaliteit en effectiviteit van inbreuken op grondrechten moeten vooraf aangetoond worden. Vrije en toegankelijke informatie zijn een essentieel onderdeel van een duurzame en solidaire samenleving. Internet is een vrij en open medium en mag niet onderworpen worden aan censuur. Het delen van kennis moet centraal staan in onze maatschappij. Hierdoor worden innovatieve diensten gestimuleerd en ontstaat een gunstig digitaal vestigingsbeleid.

Steun voor emancipatiebewegingen. De Partij voor de Dieren ziet het als taak van de overheid om overal waar sprake is van achterstelling van groepen - zoals vrouwen, etnische minderheden en lesbiennes, homo- en biseksuelen en transgenders (LHBT) - zorg te dragen voor volwaardige integratie en gelijkberechtiging.

- Er moet met kracht worden opgetreden tegen alle uitingsvormen van discriminatie: mannen en vrouwen krijgen een gelijke beloning voor gelijk werk; homoseksuele paren krijgen gelijke rechten als heteroseksuele paren.
- Er komt een einde aan het fenomeen weigerambtenaar.
- Homoseksuele leerlingen en leraren zijn welkom op

iedere school.
- De overheid voert een krachtig LHBT-beleid en investeert in LHBT-emancipatie in multiculturele en religieuze kringen.

Bescherming van privacy. De Partij voor de Dieren hecht zeer aan de privacy van burgers. Mensen moeten ervan uit kunnen gaan dat de overheid hun privacy waarborgt. De burger moet inzicht en controle krijgen over de gegevens die hij of zij online achterlaat.
- Privacybescherming wordt altijd gewaarborgd bij het ontwerp van IT-systemen.
- Bedrijven en overheden worden verplicht om eventuele datalekken te melden.
- Systemen die de privacy niet kunnen waarborgen worden afgeschaft, zoals de landelijke elektronische dossiers voor patiënten, leerlingen en prostituees.
- Het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP) krijgt de bevoegdheden die nodig zijn om haar taak goed uit te voeren, vergelijkbaar met die van de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa).
- Het communicatiegeheim wordt beschermd.
- Het opnemen van vingerafdrukken in het paspoort en de opname daarvan in de centrale database worden ongedaan gemaakt.
- Privé-gegevens van vliegtuigpassagiers en informatie over bankafschriften worden door de overheid niet gedeeld met andere landen.
- Er komen strengere normen voor het aftappen van telefoons.

Recht op informatie. Burgers hebben recht op informatie van overheidsdiensten en bedrijven die publiek geld besteden.
- De Wet openbaarheid bestuur (Wob) wordt aangescherpt zodat informatie sneller toegankelijk wordt. Het aantal uitzonderingsgronden om informatie te weigeren wordt ingeperkt.
- Gegevens van onderzoeken die met publiek geld zijn gefinancierd worden voor iedereen toegankelijk.

Recht op demonstratie. De Partij voor de Dieren wil dat het recht op demonstratie een laagdrempelig middel is om invulling te geven aan de vrijheid van meningsuiting. We zijn tegen verdere uitbreiding van de verschillende orde-, handhavings- en veiligheidsbevoegdheden zonder tussenkomst van de rechter.
- De aanmeldingsplicht wordt afgeschaft voor kleine demonstraties.
- Voor demonstraties naar aanleiding van actuele gebeurtenissen wordt de aanmeldtermijn verkort.
- De identificatieplicht wordt afgeschaft.

Een vrij internet. De Partij voor de Dieren vindt dat alle legale informatie op het internet voor iedereen toegankelijk moet zijn. Internetaanbieders mogen de toegang tot websites of het gebruik van diensten niet beperken. We zijn tegen een downloadverbod, omdat de kans groot is dat de privacy van individuele burgers bij handhaving daarvan geschonden zal worden.
- Er komt geen Europese internetcensuur. Er komt geen filter waarbij delen van het internet afgesloten kunnen worden. De handelsovereenkomst ter bestrijding van namaak (ACTA) wordt niet geratificeerd.
- Internetaanbieders worden niet gebruikt als verlengstuk van de opsporingsdiensten.
- De bewaarplicht van gegevens van burgers wordt afgeschaft.
- Om het auteursrecht te moderniseren worden er nieuwe betaalmodellen voor films en muziek onderzocht.

Softdrugs legaliseren. De Partij voor de Dieren vindt dat mensen vrij moeten zijn in de keuze om softdrugs te gebruiken. Daarbij is het wel van belang dat de gebruiker zich bewust is van de gezondheidsrisico's van softdrugs.
- Het gebruik en de productie van softdrugs wordt gelegaliseerd, zodat teelt legaal wordt en er accijns over kan worden geheven.
- De overheid draagt zorg voor een goede voorlichting over de gezondheidsrisico's van het gebruik van softdrugs.
- Nederland pleit binnen Europees verband voor een minder restrictief softdrugsbeleid.
- Mensen die vanwege medische redenen cannabis willen gebruiken krijgen daar onbelemmerde toegang toe.
- De (nationale) invoering van de wietpas wordt teruggedraaid.

Justitie en veiligheid

De Partij voor de Dieren wil een samenleving waarin iedereen vrij is om zijn eigen leven te leiden. Maar vrijheid is geen absoluut begrip. De vrijheid van de één mag niet ten koste gaan van de vrijheid van een ander. Daar waar dit wel het geval is, is het aan politie, justitie en de rechterlijke macht om op te komen voor de belangen van het slachtoffer en van de samenleving.

Toegankelijke rechtspraak. De Partij voor de Dieren vindt dat mensen altijd in staat moeten zijn om de rechter om een oordeel te vragen. Hoge kosten en versnelde procedures mogen geen belemmering vormen.
- De toegang tot het recht wordt vergroot via betere rechtshulp voor mensen met een beperkt inkomen.
- Griffierechten worden niet verhoogd.
- De inspraak- en beroepsmogelijkheden worden niet verder ingeperkt.
- Een constitutioneel hof stelt rechters in staat om wetten te toetsen aan de Grondwet.

Verbetering positie van slachtoffers en nabestaanden. Er moet meer aandacht komen voor goede informatieverstrekking, begeleiding, opvang en nazorg aan slachtoffers en nabestaanden van ernstige delicten.

- Er komt een uitbreiding van het spreekrecht van slachtoffers en nabestaanden in het strafproces. Dit kan het slachtoffer helpen bij de verwerking van het misdrijf en de dader confronteren met de gevolgen.
- Slachtoffers en nabestaanden hebben recht op directe psychische hulp.

Veiligheid op straat. Het veiligheidsbeleid mag geen vals gevoel van veiligheid oproepen, maar moet Nederland werkelijk veiliger maken.

- Er komen meer agenten op straat. Zij spelen een belangrijke rol in het waarborgen van de veiligheid.
- Inzet van cameratoezicht mag alleen tijdelijk in een door de rechter aangewezen risicogebied.

Verbod op vuurwerk. Ieder jaar lopen honderden mensen ernstig letsel op rond Oud en Nieuw, waaronder een groot aantal kinderen. De helft van de slachtoffers zijn omstanders die zelf geen vuurwerk afstaken. De Partij voor de Dieren wil dat eenieder veilig kan genieten van mooi vuurwerk, zonder schade aan mens en dier.

- Er komt een verbod op consumentenvuurwerk. In plaats daarvan worden professionele vuurwerkshows georganiseerd.

Betere bescherming van klokkenluiders.

- Er komt effectievere controle en handhaving op schendingen van mensenrechten, het geven of aanvaarden van steekpenningen, witwassen en andere vormen van fraude.
- Klokkenluiders krijgen juridische en financiële bescherming.
- Voor de klokkenluiders wordt een onafhankelijk orgaan opgericht dat onder de Nationale Ombudsman moet gaan vallen.

Laagdrempelige toegang tot crisisopvang.

- Er wordt meer geïnvesteerd in laagdrempelige toegang tot crisisopvang en begeleiding bij huiselijk geweld.
- Er wordt voldoende en tijdige schuldhulpverlening geboden om huisuitzetting en uithuisplaatsing te voorkomen.
- Voedselbanken worden door de overheid ondersteund.
- Bij de opsporingsdiensten komt meer aandacht voor het herkennen van signalen van dierenmishandeling in relatie tot huiselijk geweld.

Onderwijs

De huidige problemen in het onderwijs zijn het resultaat van opeenvolgende vernieuwingen. Door de vele bezuinigingen en fusies zijn leerfabrieken ontstaan waar persoonlijke aandacht ver te zoeken is. De Partij voor de Dieren stelt de menselijke maat voorop: scholing moet toegankelijk zijn en gebaseerd op aanleg, belangstelling en talenten van het kind.

Leren voor een gezonde toekomst. Een duurzame en gezonde samenleving begint op school.

- Er komt dieren-, natuur- en milieuonderwijs voor leerlingen op basis- en middelbare scholen waar ze leren als verantwoordelijke burgers om te gaan met de aarde en al haar bewoners.

- Onderwijs over gezonde voeding wordt opgenomen in het standaardpakket op basis- en middelbare scholen.
- Basisscholen en middelbare scholen bieden lessen in mediawijsheid aan waarin scholieren leren om te gaan met internet en andere media.
- Er wordt geïnvesteerd in schoolzwemmen en sportlessen.
- Scholen worden ondersteund bij het inrichten van een schooltuin, zodat kinderen de kans krijgen om zelf voedsel te telen.

Investeer in kwaliteit.

- Op passend onderwijs wordt niet bezuinigd, zodat kinderen die extra aandacht en begeleiding nodig hebben dat krijgen. Ook programma's en speciaal onderwijs voor hoogbegaafde kinderen wordt ondersteund.
- Leraren worden goed opgeleid en krijgen een salaris dat past bij het belangrijke werk dat zij doen.
- Leraren, leerlingen en ouders krijgen meer zeggenschap over hun school.
- Scholen krijgen de vrijheid af te zien van de eindtoets in het basisonderwijs.
- Het wordt eenvoudiger voor scholen om zelfstandig te

opereren, buiten het groter verband van een scholengemeenschap.

Wetenschap voor de toekomst. Studeren moet voor iedereen een betaalbaar zijn. Fundamenteel wetenschappelijk onderzoek is van essentieel belang voor een goede, vruchtbare en onafhankelijke wetenschap.

- Het stelsel van studiefinanciering blijft gehandhaafd en wordt niet omgezet in een leenstelsel.
- De boete voor 'langstudeerders' wordt teruggedraaid.
- Alle universiteiten, inclusief de Wageningen UR, vallen voortaan onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Dierproefvrij onderwijs. Het gebruik van dieren in het middelbaar en hoger onderwijs, in snijpractica, demonstraties en proeven moet worden beëindigd. Zolang dit nog niet gerealiseerd is waarborgt de overheid het recht van studenten om gebruik van dieren voor onderwijsdoeleinden te weigeren, ook in het middelbaar onderwijs.

- Er komt een campagne om leerlingen en onderwijsinstellingen op de hoogte te brengen van de rechten van dierproefweigeraars en de beschikbare alternatieven.
- Studenten in (bio)medische opleidingen worden standaard onderwezen in én met gebruik van alternatieven voor dierproeven.

Zorg

Solidariteit in de zorg staat onder druk. Privatisering van de zorg en marktwerking hebben ervoor gezorgd dat veel zorginstellingen draaien om winstmaximalisatie en dat gaat ten koste van de patiënt. De gezondheidszorg moet toegankelijk zijn voor iedereen. Daarbij past het niet om te bezuinigen op de fundamenten van ons zorgstelsel: de huisarts, de apotheek, de psychiater, thuishulp en het ziekenhuis.

Preventie is de basis. Gezonder leven, eten en bewegen spelen een belangrijke rol als het gaat om voorkomen van ziekte en ongemak. Preventieve gezondheidszorg drukt de zorgkosten als geheel.

- De overheid stimuleert een gezonde leefwijze en zet zich in voor een gezonde leefomgeving.
- Vergoeding voor preventie – zoals de diëtist en hulp bij stoppen met roken – blijft in het basispakket.
- Burgers krijgen eerlijke voorlichting over een gezond leefpatroon.
- Op alle zenders komt een reclameverbod voor alcoholische dranken.
- Er komt een verbod voor reclame voor snoep en fastfood die gericht is op kinderen onder 12 jaar.
- Schoolkantines worden gezond: geen fastfood, snoepautomaten of energiedrankjes.
- Er komt een leeftijdsgrens van 18 jaar voor het gebruik van alcohol om schadelijk alcoholgebruik onder jongeren aan te pakken. De negatieve en onomkeerbare effecten van alcohol op de zich ontwikkelende hersenen rechtvaardigen een dergelijke maatregel.
- Jongeren hebben ruimte nodig in hun eigen omgeving. Er komen meer voorzieningen voor jongeren in de buurt, zoals trapveldjes, speelgelegenheden en jongerencentra.
- In ziekenhuizen en verpleeghuizen wordt geïnvesteerd in gezonde, smakelijke en biologische voeding.

Betaalbare en toegankelijke zorg. Gezondheidszorg dient bij voorkeur kleinschalig en regionaal te worden aangeboden en de zorgkosten moeten eerlijk worden verdeeld.

- De premie voor de zorgverzekering en het eigen risico worden inkomensafhankelijk.
- Er komt geen eigen bijdrage, ook niet voor de huisarts, ambulante jeugdzorg, de psychiater en het ziekenhuis.
- Persoonsgebonden budgetten (pgb's) zijn een effectieve manier om invulling te geven aan de persoonlijke zorgbehoefte en blijven bestaan voor wie ze nodig heeft.
- De problemen in de jeugdzorg worden met spoed aangepakt. De geplande bezuiniging die gepaard gaat met de transitie van jeugdzorg van provincies naar gemeentes wordt teruggedraaid. Ouders kunnen terecht bij een jeugdhulpverlener in de buurt; deze kan doorverwijzen naar gespecialiseerde jeugdzorg.
- De verhoging van het eigen risico, het uitkleden van het basispakket, en de vrije tarieven voor tandheelkundige zorg worden teruggedraaid. De pil komt terug in het basispakket.
- Schaalvergroting en fusies worden alleen toegestaan als die aantoonbare verbeteringen van de kwaliteit van de zorg opleveren.
- Onnodige medicalisering wordt bestreden. De regierol van eerstelijns verloskundige zorg blijft bestaan. De keuzevrijheid voor plaats van bevalling wordt gegarandeerd.

Cultuur en media

Een creatieve samenleving is een samenleving met brede ontplooiingsmogelijkheden. Cultuur zorgt voor een verrijking van het leven. Het staat voor de immateriële waarden die de Partij voor de Dieren belangrijk vindt. Cultuur zet aan het denken, maakt emoties los, ontroert of ontregelt, cultuur helpt mensen om buiten de gebaande paden te denken; en dat heeft de samenleving hard nodig.

Cultuur voor iedereen toegankelijk.

- Kunst en cultuur vallen onder een laag BTW-tarief van 6%, dus ook de podiumkunsten.
- Er wordt geïnvesteerd in bibliotheken omdat deze be-

langrijk zijn in het laagdrempelig aanbieden van kennis.
- Het digitaliseren van de archieven van culturele en historische organisaties en instellingen wordt gestimuleerd om dit erfgoed toegankelijk te maken dan wel te houden.
- Musea geven minstens één dag in de week gratis toegang.
- De Rijksoverheid bevordert herbestemming van monumenten. Sloop van historisch waardevolle panden dient voorkomen te worden.
- De overheid stimuleert gemeenten om cultuurhistorische en archeologische waardekaarten op te stellen.
- De overheid bevordert het herstel van cultuurlandschappen, onder meer door renovatie of aanleg van akkerranden en houtwallen.

Vrije en onafhankelijke kunst en media. Onafhankelijke onderzoeksjournalistiek is noodzakelijk voor de controle op de macht. Als het gaat om het aan de kaak stellen van misstanden in onze samenleving spelen ook de nieuwe (social) media een niet te onderschatten rol.
- Oude én nieuwe media kunnen aanspraak maken op het Stimuleringsfonds voor de media.
- Kunstraden opereren onafhankelijk van de politiek. De toekenning van subsidies wordt transparant.
- Levensbeschouwelijke programmering – anders dan via subsidie aan ledenomroepen – is geen taak voor de overheid. De zendtijd voor kerkgenootschappen en genootschappen op geestelijke grondslag wordt daarom afgeschaft.

8 De economische crisis als kans

Economie hoort te gaan over wat we ons kunnen veroorloven. In financiële zin, maar ook in termen van milieugebruiksruimte, tegenover mensen in arme landen, tegenover de zwakkeren in onze samenleving, tegenover komende generaties en tegenover dieren, natuur en milieu. De ontsporing van het consumentisme, de bankencrisis, de eurocrisis en de doorgeschoten privatisering van nutsfuncties vormen aanleiding voor een herbezinning.

Terug naar *business as usual* is niet langer een optie. Als we door blijven gaan op het huidige economische pad, lopen we grote risico's op onomkeerbare schade aan klimaat, de voorraad natuurlijke hulpbronnen en de biodiversiteit. Uit het oogpunt van het voorzorgsbeginsel is dit niet verantwoord. Bovendien zijn de kosten veel hoger als er niet wordt opgetreden dan wanneer er nú effectief wordt opgetreden.

De Partij voor de Dieren wil naar een samenleving waar vervuilers betalen voor de maatschappelijke problemen die ze veroorzaken en waar een duurzame keuze wordt beloond. Een samenleving waar men werkt om te leven, niet andersom. Waar banken en woningcorporaties ten dienste staan van mensen.

Economische transitie

De Partij voor de Dieren pleit voor een duurzame en solidaire economie die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder daarmee de mogelijkheden voor toekomstige generaties in gevaar te brengen. De natuurlijke hulpbronnen moeten eerlijk worden verdeeld, waarbij we voldoende overlaten voor mensen elders op de wereld en voor komende generaties.

Groei beter meten. Het bruto binnenlands product (bbp) is niet geschikt als maatstaf voor het meten van ons welzijn. In dit cijfer worden geluk, gezondheid, de kwaliteit van het onderwijs en een prettige leefomgeving niet meegenomen, terwijl bijvoorbeeld de kosten van het opruimen van milieuvervuiling worden meegeteld als een positieve bijdrage. Doordat er geen onderscheid wordt gemaakt tussen de kwantiteit en de kwaliteit van welvaart, ontstaat een ongewenste fixatie op geld, inkomensgroei en consumptie. De Partij voor de Dieren wil af van deze beperkte focus op economische groei. Wij zetten welzijn centraal.

- Voor het bepalen van het overheidsbeleid en het meten van onze welvaart gaat de overheid indicatoren gebruiken die een andere kijk op de economie bevorderen en waarbij rekening gehouden wordt met menselijk en natuurlijk kapitaal.

Begrotingen sluiten. Als wordt gesproken over het terugbrengen van het begrotingstekort naar drie procent gaat het over de monetaire begroting. De ecologische staatsschuld die we als maatschappij opbouwen blijft daarbij buiten beeld. De realiteit is echter dat de wereld bij haar natuurlijk kapitaal ieder jaar een tekort opbouwt van meer dan 30%. De voorraad natuurlijke hulpbronnen die de aarde weer kan aanvullen, hebben we ieder jaar in september al opgesoupeerd. De rest van het jaar leven we daardoor op de pof. De Partij voor de Dieren wil voor zowel de overheidsfinanciën als de groene staatsbalans een sluitende begroting. Niet de een zonder de ander, maar tegelijkertijd. Zorg voor milieu en natuur is voor ons niet een luxe waar nu even geen geld voor is, maar essentieel voor duurzame economische ontwikkeling, zonder een focus op groei.

Voorbereiden op schaarste. We moeten ons gaan voorbereiden op de schaarste van diverse grondstoffen. Het is aan de overheid om daarin een leidende rol te nemen.

- Nederland maakt zich sterk voor een Europese belasting op de invoer en productie van grondstoffen die een bedreiging vormen voor natuurlijke hulpbronnen of waarvan de productie grote milieueffecten met zich meebrengt, zoals hout, kolen, veevoeders en fosfaat.
- Er komt een belasting op grondstoffen en energie op consumentenniveau. Deze belasting op de Bruto Onttrokken Waarde (BOW) wordt analoog aan de BTW vormgegeven. Op termijn kan de BOW de BTW vervangen.

Regionalisering van de economie. Veel producten kunnen beter regionaal worden geproduceerd. Denk aan voedsel en energie. Met regionaal economisch beleid kan worden ingezet op het sluiten van kringlopen (afval, materiaalgebruik). Nederland verlaat zijn agressieve exportstrategie en gaat zich in plaats daarvan richten op het produceren van kwaliteit voor de eigen markt.

Fiscale vergroening

De Partij voor de Dieren pleit voor een sterke vergroening van het belastingstelsel. In plaats van arbeid willen wij milieuvervuilende producten en activiteiten en het gebruik van schaarse grondstoffen belasten. Zo genereren we inkomsten voor de staat en geeft het belastingsysteem de gewenste prikkels voor een duurzame leefwijze.

Door de inkomensbelasting evenredig te verlagen creëren we een goed arbeidsklimaat. De rest van de opbrengsten van de vergroening van ons belastingsysteem gebruiken we om te investeren in groene innovatie en om de milieueffecten van onze economie te compenseren.

We kunnen jaarlijks vijf tot tien miljard besparen door in Nederland en Europa milieuschadelijke subsidies en kortingen af te schaffen. Dit creëert een gelijk speelveld voor duurzame ondernemers en moedigt groene innovatie aan.

De vervuiler betaalt, de duurzame bespaart.

- De belastingkortingen voor producenten en (groot-) verbruikers van fossiele energie worden afgeschaft.
- De bestaande milieubelastingen worden verhoogd, de belastingen die recent zijn afgeschaft zoals de verpakkingenbelasting worden weer ingevoerd.
- Er komt een heffing op het bebouwen van eerder onbebouwde grond. De hoogte van die heffing wordt bepaald door de maatschappelijke waarde van de verloren open ruimte.
- De landbouwvrijstelling wordt afgeschaft, behalve voor biologische bedrijven.
- Er komt een CO_2-belasting op producten en diensten.
- De energiebelasting wordt gedifferentieerd: kolenstroom wordt duurder dan gas, groene stroom wordt minder belast.
- De accijnsvrijstelling voor rode diesel, LPG en kerosine wordt in zijn geheel afgeschaft.
- Sierteelt komt onder het hoge BTW-tarief.
- De hogere kosten voor grondstoffen worden gecompenseerd door lagere kosten voor arbeid.
- De Groen- en Cultuurfondsen krijgen een heffingskorting van 1,3% en de vrijstelling van de vermogensrendementsheffing wordt hersteld.

Voedsel eerlijk betalen.

- Vlees, vis, zuivel en eieren gaan naar het hoge BTW-tarief.
- Er komt een heffing op die dierlijke eiwitten waarvan de maatschappelijke kosten zoals dierenleed en milieuvervuiling nu nog worden afgewenteld op de samenleving.
- Groenten en fruit worden op Europees niveau vrijgesteld van BTW; Nederland maakt zich hier sterk voor.

Schoon vervoer stimuleren.

- De belastingvrijstelling voor werkgeversvergoedingen voor reiskosten met het openbaar vervoer blijft bestaan.
- De fiscale stimulering van fietsen blijft behouden.
- Er komt een gerichte kilometerheffing die rekening houdt met het tijdstip en de plaats van het autoverkeer. De privacy van de gebruiker dient in een dergelijk systeem gegarandeerd te worden.

- De belastingvrijstelling voor bestelauto's en taxi's blijft alleen gelden voor auto's met een lage CO2-uitstoot.
- De verlaagde vrijstelling van wegenbelasting voor oldtimers maakt plaats voor het kwarttarief, zoals dat nu ook geldt voor beperkt gebruik van campers.
- Er komt een kilometerheffing voor vrachtverkeer van 15 cent.

- In de prijs van vliegtickets worden via een accijns de negatieve milieueffecten van het vliegverkeer in rekening gebracht. Nederland voert deze maatregel zelf in en gaat deze ook bepleiten in de Europese Unie.

Financiële markten

Het onverantwoorde gedrag van veel banken met hun winstmaximalisatie en torenhoge bonussen, in combinatie met een tekortschietend toezicht, hebben de wereld in een diepe crisis gestort. De huidige eurocrisis kost ons tientallen miljarden. De Partij voor de Dieren wil dat de financiële markten worden hervormd, zodat banken en geld weer ten dienste staan van de samenleving.

Geld is een middel, geen doel. De invoering van een gezamenlijke munt, de euro, zonder de voorafgaande basis van een democratische politieke unie is een vergissing geweest. Nu de problemen zich opstapelen wordt door anderen een vergaande politieke eenwording bepleit, ondanks kritiek van onder meer de Europese Rekenkamers op het democratisch tekort bij de overdracht van bevoegdheden. De Partij voor de Dieren vindt dat je politieke samenwerking niet kunt forceren en dat dit dus de verkeerde volgorde is.

- Bij belangrijke besluiten over de toekomst van de euro en de inrichting van de Europese Unie wordt een raadgevend referendum georganiseerd.
- Nederland verzet zich tegen en draagt niet bij aan het Europese Noodfonds ESM. In het ESM-verdrag wordt geregeld dat Nederland garant staat voor 40 miljard aan het Europees noodfonds waar het Nederlands parlement geen feitelijke zeggenschap over heeft.
- Toezicht op gemeenschappelijke fondsen wordt democratisch gelegitimeerd via onafhankelijke controle.
- Nederland draagt geen ingrijpende bevoegdheden met betrekking tot haar monetair beleid of haar bestuur over aan Brussel zonder volksraadpleging.
- Er wordt met spoed een exitstrategie ontwikkeld voor landen die wat betreft hun financieel beleid niet passen binnen de Eurozone.
- Lidstaten die dreigen te bezwijken onder hun schuldenlast worden geholpen bij de wederopbouw van hun economie op een manier die te dragen is voor de bevolking. Verantwoorde schuldsanering vormt daarbij het uitgangspunt.

Banken aan banden. De Partij voor de Dieren wil de speculatieve handel van banken aan banden leggen, groene investeringen bevorderen en consumenten beschermen tegen te hoge hypotheken en te hoge rentes op leningen.

- Diversiteit in de bankensector wordt bevorderd. Een pluriform bankenlandschap geeft risicospreiding en gezonde concurrentie. De staat houdt zeggenschap over ABN AMRO.
- Er komt een groene investeringsbank, in handen van de overheid, om de transitie naar een duurzame economie in samenwerking met private groene banken te bewerkstelligen.
- Banken worden gesplitst in nutsbanken (betalingsverkeer, spaargeld en lokale kredietverlening) en zakenbanken, zodat in geval van calamiteiten de publieke functies eenvoudiger gered kunnen worden.

- Banken worden verplicht om investeringen transparant te maken voor hun klanten.
- Er komt een substantiële bankenbelasting om de risico's die banken vormen voor de maatschappij te beprijzen.
- Er komt een belasting op financiële transacties. Daarmee worden ook flitskapitaalstransacties ontmoedigd.
- Banken mogen geen risico's nemen die losstaan van het klantbelang. Handel voor eigen rekening wordt verboden.
- Geen bonussen bij banken. Er wordt op toegezien dat het schrappen van bonussen niet gecompenseerd wordt met een hoger salaris.
- Complexe financiële producten worden verboden.

Woningmarkt
Voor de meeste mensen wordt het vinden van een betaalbare woning steeds moeilijker. De onzekerheid over de hypotheekrenteaftrek heeft de woningmarkt op slot gezet. Tegelijkertijd zijn er lange wachtlijsten voor betaalbare huurwoningen.

De Partij voor de Dieren wil de woningvoorraad verduurzamen en de woningmarkt geleidelijk hervormen. Hierdoor krijgen starters de kans een eigen huis te kopen en huurders de kans om snel een goede woning te vinden.

De waarde van een eigen huis. De Partij voor de Dieren wil af van fiscale prikkels die stimuleren tot het hebben van schulden en die het aflossen van een hypotheek beboeten.
- Over een periode van dertig jaar wordt de hypotheekrenteaftrek geleidelijk afgeschaft. Dit kan door het percentage waartegen kan worden afgetrokken per direct te maximeren op 45% en dit maximale aftrekpercentage vervolgens elk jaar met 1,5% te verlagen. De extra lasten worden deels teruggegeven via een verlaging van de inkomensbelasting en het afschaffen van het eigenwoningforfait.
- Bestaande hypotheken worden hetzelfde behandeld als nieuwe hypotheken.
- De overdrachtsbelasting wordt afgeschaft.
- Banken werken verplicht mee aan een verruimde mogelijkheid voor het boetevrij aflossen van bestaande hypotheken.

Huren zonder zorgen. Woningcorporaties vervullen een belangrijke maatschappelijke taak: het bieden van goede en betaalbare huurwoningen. Deze taak is bij veel woningcorporaties uit beeld geraakt als gevolg van de verzelfstandiging en gebrek aan adequaat toezicht.
- De privatisering van woningcorporaties wordt teruggedraaid.
- Grote woningcorporaties worden opgesplitst.
- De bewoners krijgen via versterkte inspraak meer invloed op het beleid van de woningcorporatie.
- Wie met een goed inkomen een sociale huurwoning bezet houdt gaat meer huur betalen om de doorstroom te bevorderen.
- De overheid gaat strenger optreden tegen malafide verhuur van woningruimte en huisjesmelkers.

Duurzaam wonen. We willen de woningvoorraad ten minste energieneutraal maken. Beter nog is het als gebouwen en woningen meer energie opwekken dan ze gebruiken. Dat levert milieuwinst, banen en een lagere energierekening op.
- Woningcorporaties worden verplicht om jaarlijks een deel van hun woningbestand te isoleren.
- Gemeenten gaan actief aan de slag met het vergroenen van hun wijken; nationale regels vormen hierbij geen belemmering.
- Er wordt in elke gemeente een coördinator aangesteld die bewoners met raad en daad ondersteunt wanneer zij hun wijk willen verduurzamen.
- De bestaande overheidsgebouwen worden binnen vijf jaar energieneutraal gemaakt en voorzien van zonnepanelen.
- Alle nieuw gebouwde woningen worden vanaf nu ten minste energieneutraal.
- Energierenovaties worden aangemoedigd door toepassing van het lage BTW-tarief.
- De Onroerendezaakbelasting (OZB) wordt gedifferentieerd naar energieverbruik.

Stimulans voor meergeneratiewoningen. De Partij voor de Dieren vindt het belangrijk dat zorg en ondersteuning van ouderen, mensen met een beperking en kinderen in de eigen wijk kan plaatsvinden. Dit stimuleert de sociale samenhang en gaat eenzaamheid tegen. Tegelijkertijd levert het een besparing in de zorgkosten op.
- Meergeneratiewonen wordt aangemoedigd door een ruimhartig beleid ten aanzien van het bouwen van aanleunwoningen voor jongeren of ouderen op eigen erf.
- Woningbouwcorporaties en projectontwikkelaars ontwikkelen woningen waar wonen en zorg met elkaar gecombineerd worden.

Studentenhuisvesting verdient prioriteit. De Partij voor de Dieren wil studenten een goede kans geven om in de buurt van hun studie te wonen.
- Huurders van (studenten)kamers krijgen recht op huurtoeslag als de huur voldoet aan het puntensysteem.
- Waar een tekort aan studentenwoningen is, worden snel duurzame woningen gerealiseerd, bij voorkeur in leegstaande (kantoor)gebouwen.

Leegstand tegengaan. Terwijl veel mensen op zoek zijn naar een betaalbare woning staan veel gebouwen leeg. Leegstand mag niet worden beloond.
- Het kraakverbod wordt teruggedraaid.
- De melding van leegstaande kantoorpanden en winkelruimten wordt verplicht.
- Er komt een onderhoudsplicht voor gebouwen die gebruikt worden voor antikraak.

Werk en inkomen
De werkloosheid in Nederland loopt op. Veel mensen verkeren in onzekerheid en vragen zich af of ze nog wel een baan of ooit een vast contract krijgen. Tegelijkertijd zorgt

het toegenomen werktempo en de noodzaak om continu te presteren voor steeds meer stress en haast in onze samenleving, en vallen steeds meer mensen buiten de boot.

Flexibiliseren arbeidsmarkt. Door het belastingstelsel te vergroenen kan de belasting op arbeid omlaag. Hierdoor is het voor bedrijven eenvoudiger om mensen in dienst te nemen en kan Nederland banen behouden en creëren. Kortere werkweken dragen bij aan een betere verdeling van het beschikbare werk en brengen tegelijkertijd de werkeloosheid en de milieudruk van onze samenleving omlaag. Een betaalde baan wordt zo ook beter te combineren met mantelzorg of vrijwilligerswerk.

- De ontslagbescherming blijft. De ontslagvergoeding wordt gekoppeld aan de reëel geleden schade door de werknemer en diens positie op de arbeidsmarkt.
- De duur van de werkloosheidsuitkering wordt ingekort, terwijl in de eerste maanden de uitkering omhoog gaat.
- Bij- en herscholing worden aangemoedigd en gefaciliteerd door de overheid, ook door het aanbieden van stageplaatsen.
- Mensen die langdurig werkloos zijn moeten financieel gestimuleerd worden om maatschappelijke taken te vervullen. Het gevoel voor arbeidsparticipatie wordt hierdoor in stand gehouden en bevorderd.
- Zelfstandigen zonder personeel (ZZP'ers) en flexwerkers krijgen toegang tot een (collectieve) arbeidsongeschiktheids- en pensioenverzekering.

Een zekere oude dag. De Partij voor de Dieren wil oud en jong eerlijk behandelen.

- Voor iedereen die nu 60 jaar of ouder is blijft de AOW-leeftijd gehandhaafd op 65 jaar.

- Vanaf 2018 gaat de AOW-leeftijd stapsgewijs omhoog zodat in 2030 de pensioenleeftijd 67 is.
- Een uitzondering wordt gemaakt voor mensen met een lang arbeidsverleden. Na 45 jaar werken heb je recht op AOW, ongeacht je leeftijd.
- Werknemers krijgen meer vrijheid en flexibiliteit om keuzes te maken in hun eigen pensioenopbouw.

Ieder talent benutten.

- Er komt geen inkomenstoets per huishouden, de bijstandsuitkering blijft gebaseerd op het individu.
- De Wajong en de WSW blijven een vangnet voor mensen met een beperking. Zij krijgen kansen op een nuttige dagbesteding met doorgroeimogelijkheden naar een betaalde baan.
- De regeling voor sociale werkplaatsen blijft behouden en wordt zodanig ingezet dat mensen dichtbij hun huis betekenisvol werk kunnen doen, op hun eigen niveau, met voldoende begeleiding en voor een fatsoenlijk loon.
- Jongeren zonder baan werken aan betere kansen op de arbeidsmarkt in werkgelegenheidsprojecten in onder meer de zorg en biologische landbouw.
- De uitkeringsregels worden aangepast, zodat werklozen vrijwilligerswerk en stages kunnen doen, ook als dat werk niet direct op terugkeer naar de arbeidsmarkt gericht is.

Gelijke kansen, gelijke beloningen. De Partij voor de Dieren vindt dat het voor je inkomen niet moet uitmaken of je man of vrouw bent, getrouwd, samenwonend of alleenstaand, allochtoon of autochtoon.

- De huidige verschillen in het belastingstelsel worden rechtgetrokken.
- De kinderbijslag wordt afhankelijk gemaakt van het inkomen van de ouders.
- Vaders krijgen in plaats van de huidige twee dagen een week kraamverlof.
- Kinderopvang is veilig, betaalbaar, dichtbij het werk en flexibel, zodat ouders hun zorgtaken goed kunnen combineren met hun werk. De bijdrage van de overheid blijft in stand.
- De echtscheidingsregels worden aangepast zodat er meer gelijkheid tussen beide ex-partners komt.

Partijprogramma Piratenpartij Nederland

2012

WWW.PIRATENPARTIJ.NL

De inhoudsopgave heeft een korte toelichting nodig. Na het voorwoord van de lijsttrekker Dirk Poot, komen in de hoofdstukken 2 tot en met 6 de structuur en de idealen van de Piratenpartij aan bod. Deze hoofdstukken geven aan wat ons zo uniek maakt. In hoofdstuk 7 komen onze standpunten in detail verder naar voren. Ten slotte wordt in hoofdstuk 8 duidelijk hoe dit verkiezingsprogramma tot stand is gekomen.

ENTER SLOGAN HERE

De inhoudsopgave en de referenties in dit document linken u naar de desbetreffende locaties.

Inhoudsopgave

1. Voorwoord door Dirk Poot ... 2
2. Introductie ... 3
3. Waarom de Piratenpartij? ... 5
4. De 7 Kernpunten van de Piratenpartij ... 7
5. Internationale oriëntatie: Piraten in Europa en de rest van de wereld ... 10
6. E-Democracy ... 12
7. Standpunten (Verdieping) ... 13
   - 7.1 Privacy van burgers dient gewaarborgd te worden ... 14
   - 7.2 Vertrouwelijke gegevens moeten veiliger worden opgeslagen en zorgvuldiger worden gebruikt ... 18
   - 7.3 Burgerrechten verdedigen in een informatiesamenleving ... 20
   - 7.4 Overheid open en inzichtelijk maken ... 21
   - 7.5 Het delen van cultuur en informatie bevorderen, mede door het auteursrecht te hervormen ... 24
   - 7.6 Het patentsysteem hervormen ter bevordering van innovatie en kennisdeling ... 26
   - 7.7 Merkenrecht moet slechts ter identificatie van de producent dienen ... 29
   - 7.8 Vrijheid van informatie ... 30
   - 7.9 Veiligheid ... 31
   - 7.10 Internationaal ... 32
   - 7.11 Onderwijs ... 34
   - 7.12 Wetenschap ... 36
   - 7.13 Ontwikkelingssamenwerking ... 37
   - 7.14 Efficiënte overheid ... 38
   - 7.15 Ondernemerschap ... 39
   - 7.16 Mobiele telefonie en internet ... 40
   - 7.17 Verkeer en waterstaat ... 41
   - 7.18 Geld en banken ... 42
   - 7.19 Energie ... 43
   - 7.20 Sociale netwerken ... 44
   - 7.21 Media ... 45
   - 7.22 Voedsel ... 46
   - 7.23 Volksgezondheid ... 47
8. Nawoord ... 48
9. Referentielijst ... 50
10. Colofon ... 58

1. Voorwoord

De Piratenpartij presenteert haar blauwdruk voor democratie 3.0

Wie de Piratenpartij ziet als een partij die zich slechts bezighoudt met downloaden moet zeker doorlezen. Het downloaddebat gaat slechts over één aspect van de vrije informatiesamenleving die de Piratenpartij voorstaat. Het gaat ons om de unieke kans die het internet biedt om informatie en cultuur te delen, om de informatiebalans tussen regering en volksvertegenwoordigers te herstellen en de barrière tussen het volk en haar vertegenwoordigers te slechten.

Wij zijn de eerste en vooralsnog enige partij die de kracht van het internet gebruikt om het democratisch bestel weer te laten functioneren zoals Thorbecke het in 1848 bedoelde. Een mondig en geïnformeerd parlement zal weer in staat worden gesteld tegenwicht te bieden aan de regering.

Van 'influence of the incrowd' naar 'wisdom of the crowd'

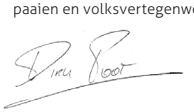
Volksvertegenwoordigers lijken, ondanks de opkomst van social media, steeds verder van de burgers die ze zouden moeten vertegenwoordigen af te staan. Dichtgetimmerde coalitie-accoorden hebben het parlement gedegradeerd tot een applausmachine voor de regering. De ministers zijn op hun beurt weer afhankelijk van een select clubje topambtenaren en lobbygroepen, die als constante factor in Den Haag een grote kennisvoorsprong hebben op de steeds wisselende bestuurders.

Waar ministers zich afhankelijk maken van duurbetaalde lobbyisten en kamerleden de kennis en het netwerk missen om de voorstellen goed te beoordelen worden dure fouten gemaakt. Vijf tot zeven miljard wordt jaarlijks verspild aan dure ICT-mislukkingen waar geen enkele maatschappelijke waarde mee gecreëerd wordt. Jarenlang is de burger voorgehouden dat de afstand tussen het parlement en het volk de beste manier is om de waan van de dag en eigenbelang buiten het nationale beslissingsproces te houden. Inmiddels is duidelijk geworden dat juist door deze houding datzelfde populisme en private belangen de doorslaggevende factoren in de politieke besluitvorming zijn geworden.

Deze tijd vraagt om een open overheid. Een open overheid die alle beschikbare kennis deelt en burgers daadwerkelijk laat meedenken. Geen opiniepeilingen-democratie waarin 15 gesloten vragen doorslaggevend lijken voor wijzigingen in het kabinetsbeleid. Een open overheid kent geen angst om alle betrokkenen mee te laten kijken en denken in alle fasen van de besluitvorming.

De Piratenpartij wil burgers voorzien van informatie in plaats van propaganda en de samenleving betrekken bij het vinden van de beste oplossingen. Niet de schijnoplossingen waar slechts een kleine club van bedrijven van profiteert.

Het Liquid Feedback programma dat de Piratenpartij voorstaat geeft iedereen straks de kans om mee te denken, mee te praten en mee te beslissen. De uitdagingen van de 21e eeuw vragen ook om een democratisch systeem voor de 21e eeuw. De tijd van keihard geschreven maar boterzachte verkiezingsbeloften loopt ten einde. De tijd van een bevolking die ééns in de vier jaar een stemhokje in mag kleuren en daarna slechts kan toekijken hoe principes worden opgeofferd en beloftes worden gebroken is bijna voorbij. De alleenheerschappij van een vaste club van lobbygroepen en ambtenaren die ministers paaien en volksvertegenwoordigers buiten spel zetten loopt ten einde.

Dirk Poot,
Lijsttrekker Piratenpartij Nederland

2. Introductie

De Piratenpartij staat voor een informatiesamenleving waaraan iedereen mag en kan deelnemen. Wij zijn een thema-partij waarvan het overkoepelende thema doordringt tot alle belangrijke zaken in het dagelijks leven. De Piratenpartij verwacht dat de komende verkiezingen zullen draaien rondom drie belangrijke onderwerpen, waar wij vanuit onze thema's een uitgesproken visie op hebben.

Gezondheidszorg

Zorg wordt ieder jaar duurder: de zorgpremies en de eigen bijdragen blijven stijgen en er wordt bezuinigd op werknemers in de zorg. Als de status quo van patenten op farmaceutische producten gehandhaafd blijft, zal zorg voor steeds meer burgers onbetaalbaar worden. Dit jaar wordt er zo'n 1,1 miljard uitgegeven voor 10 miljoen aan medicijnen en grofweg 160 miljoen aan onderzoek. Dit bedrag zal in 2016 uitkomen op zo'n 1,6 miljard. De Piratenpartij streeft naar nieuwe en creatieve oplossingen op nationaal en Europees niveau.

De privatisering van de zorg heeft slechts geleid tot een door verzekeraars opgelegde controle-cultuur, waardoor meer en meer kostbare tijd verloren gaat aan werk dat niets met het verlenen van zorg te maken heeft. Ziekenhuispersoneel is overgeleverd aan snel groeiende toplagen van dure bureaucraten en oud-politici zonder medische kennis. De nadruk op kostenbesparing is het resultaat van een overheid die slechts aan de wensen van marktpartijen tegemoet komt en haar kerntaken verwaarloost. De Piratenpartij wil de behoefte van de maatschappij en haar burgers weer centraal stellen in plaats van de wensen van ongrijpbare en onvoorspelbare marktpartijen op alle gebieden voorop te stellen.

Europa

Op de geglobaliseerde wereld heeft Nederland, als land met 17 miljoen inwoners, weinig invloed. Europese samenwerking is noodzakelijk om concurrerend te blijven ten opzichte van de grote wereldmachten. Wereldwijd opererende belangorganisaties kunnen slechts door strategische samenwerkingsverbanden met andere landen worden beïnvloed en gecontroleerd. Het Europese project heeft echter een paar ernstige weeffouten die verholpen moeten worden voor de zaak instort. Het voornaamste probleem is dat een groep democratische landen zich in een ondemocratische superstaat heeft laten dwingen.

Het Europees Parlement krijgt langzamerhand iets meer zeggenschap, maar is nog altijd geen partij voor de Europese Commissie en de Raad van Europa. Zolang er binnen de EU veel zeggenschap ligt bij organen die zonder democratische controle besluiten kunnen nemen en richtlijnen kunnen uitvaardigen, zal de weerstand tegen Europa slechts groeien. Zolang democratisch gekozen leiders de mogelijkheid hebben nationale parlementen te omzeilen en nieuwe regels te forceren in de vorm van Brusselse dictaten, zullen weinig burgers Europa als een legitieme, democratische vertegenwoordiging zien. Een gebrek aan democratie werkt populisme en nationalisme in de hand. Zowel de controle van de nationale parlementen op het handelen van hun leiders in de Raad van Europa als de controle en macht van het Europees Parlement moeten daarom uitgebreid worden zodat het ideaal van een Europese democratie bereikbaar wordt.

De Euro en Europa zijn verre van ideaal. Tegelijkertijd kan de EU een sterk middel zijn om economische en financiële onafhankelijkheid te garanderen. De Piratenpartij streeft daarom naar een democratischer Europa dat zich bezighoudt met een overkoepelend beleid voor de EU-landen waar het de hoofdlijnen betreft. Een Europa dat door Europese burgers als legitieme vertegenwoordiging wordt gezien dat opereert op die gebieden waar Europese samenwerking werkelijk noodzakelijk is.

Cultuur, Kunst en Wetenschap

De wereld om ons heen verandert in een steeds hoger tempo. De vragen, problemen én oplossingen komen sneller op ons af dan ooit tevoren. Cultuur en wetenschap ontwikkelen zich in sneltreinvaart. Nieuws dat vroeger een week lang de kranten beheerste is nu binnen een paar uur weer uit de actualiteit verdwenen. Waar Newton maanden nodig had om zijn theorieën door te rekenen, testen supercomputers nu tientallen hypotheses in een paar seconden. Waar lange tijd luchtpost de snelste manier was om informatie uit te wisselen, communiceren wetenschappers op verschillende continenten nu alsof ze in hetzelfde gebouw zitten. De omloopsnelheid van informatie is geëxplodeerd, de houdbaarheid van elke vernieuwing wordt steeds korter.

De snelheid waarmee informatie kennis wordt en kennis veroudert, staat in schril contrast met de lange periodes dat kennis op slot wordt gezet door middel van patenten en auteursrechten. Auteurs en artiesten zitten vast in wurgcontracten met een antieke industrie die nauwelijks nog diensten kan bieden die het internet niet goedkoper, beter en efficiënter levert. De auteur die zijn inspiratie slechts kan halen uit de kennis van de maatschappij, is met handen en voeten gebonden aan 'rechthebbenden' die burgers generaties lang het recht kunnen ontzeggen om zich op hun beurt weer door die auteurs te laten inspireren.

Het auteursrecht is toe aan een update. Auteurs én uitvoerenden verdienen een kans om zich los te maken van een branche die hen slechts beperkt in hun commerciële keuzes en vervolgens hun inkomsten afroomt.

Ook het octrooirecht moet worden aangepast. Het moet volledig in het teken komen te staan van innovatie en kennisdeling en géén wapen blijven in de handen van grote multinationals die het kunnen gebruiken om kleine innoverende ondernemers de markt uit te procederen. Patenten op wiskundige formules en digitale vertalingen van bestaande technologieën hebben nooit een plek gehad in het patentensysteem en mogen die ook niet krijgen. De Piratenpartij verzet zich ook expliciet tegen de sluipende introductie van softwarepatenten.

3. Waarom de Piratenpartij?

De Piratenpartij is een organisatie die gemaakt is door haar leden, voor haar leden. Dit is ook hoe wij de politiek uiteindelijk vooruit willen hebben naar een puurdere vorm van democratie, opgebouwd vanuit de burgers, voor diezelfde burgers. Voor de Piratenpartij is dat democratie zoals democratie bedoeld is.

De Piratenpartij werkt met een simpel uitganspunt: iedereen kan alternatieven aandragen. Vervolgens kiezen partijleden op democratische wijze het beste alternatief. Onze invulling van democratie is gebaseerd op de mogelijkheden van het internet, dat het een stuk makkelijker maakt om alle leden te bereiken en mee te nemen in het proces.

Dit is precies wat de Piratenpartij zo uniek maakt: iedereen kan op elk willekeurig moment zo veel of zo weinig invloed uit oefenen op de partij als hij of zij zelf wenst. Iemand die een onderdeel mist in het programma van de partij kan bij ons heel gemakkelijk zijn of haar vertegenwoordiger bereiken, en met hem of haar een discussie aangaan over het onderwerp. Je hoeft je niet langer te beperken tot één keer in de vier jaar een kruisje te zetten op een stemformulier. Zoals het gezegde gaat: als je wil dat iets goed gaat, moet je het zelf doen. Iets wat dubbel geldt voor democratie

Wat zijn de wortels van de Piratenpartij?

De Piratenpartij is ontstaan uit onvrede met de huidige politiek. Wij vinden dat de politiek transparantie en inspraak mist. Tegelijkertijd zien we mogelijkheden in moderne informatie-technologieën om dit sterk te verbeteren.
Tegenwoordig kan iedereen op een makkelijke manier met elkaar communiceren. De burger is een stuk machtiger geworden, simpelweg omdat hij niet langer afhankelijk is van anderen om hem of haar te vertellen hoe de wereld in elkaar steekt. De media worden niet langer alleen maar beheerd door de grote corporaties. Iedereen kan tegenwoordig simpel informatie opzoeken en verspreiden. Mondige burgers kunnen zichzelf organiseren en hebben hier de hulp van commerciële media niet bij nodig.

De Piratenpartij vindt dat de mogelijkheden van het internet moeten worden benut om de democratie en daarmee de rechten van burgers te versterken.

De eerste Piratenpartij is in 2006 opgericht in Zweden, als reactie op de ondemocratische invloed van de Amerikaanse industrie op het reilen en zeilen van de Zweedse overheid. Ook wilden deze Zweedse piraten meer invloed van burgers, meer openheid van de overheid, meer privacy voor burgers en een hervorming van de zogenaamde intellectuele eigendomsrechten zoals auteursrecht en patentrecht. De Zweden staan ondertussen niet meer alleen. Inmiddels zijn er meer dan 60 Piratenpartijen verspreid over alle continenten. Ook wordt er internationaal samengewerkt via "Pirate Parties International".

Democratie door democratische praktijk

Democratie is de heerschappij van iedereen, voor iedereen. In een ideale democratie gaat het niet alleen maar om de stem van de meerderheid of om de beste lobbyisten. Democratie draait om een systeem waarin iedereen zich gehoord voelt en gehoord wordt.

Hoewel Nederland behoort tot de sterkere democratieën in de wereld, liegen de cijfers er niet om; de politieke betrokkenheid van Nederlandse burgers is laag. (Dekker en Feenstra, 2012) Slechts 2,5% van de stemgerechtigde bevolking is bijvoorbeeld lid van een politieke partij en mag eens in het jaar meestemmen over programmapunten op partijconferenties. Van de overige 97,5% maakt ongeveer een kwart geen gebruik

van het recht om eens in de vier jaar stemmen. Wij geloven dat een sterkere participatie van Nederlandse burgers in de politiek de enige manier is om een sterkere democratie te bereiken.

Ons hoofddoel is dan ook burgers een relevant en toegankelijk beïnvloedingsplatform te bieden op het reilen en zeilen van de overheid, zodat overheidsbeslissingen steeds via de bevolking lopen, in plaats van via een kleine minderheid van volksvertegenwoordigers. (Stokkum, 2006)

Democratisch tekort

Hoe democratisch onze politiek ook is, er zijn altijd wel ondemocratische invloeden van buitenaf.
Soms zijn die onschuldig maar vaak ook niet. Een gebrek aan openheid en transparantie werkt dit soort ondemocratische invloeden in de hand.

Veel populaire media worden beheerd door grote corporaties die belang hebben bij bepaalde interpetaties van gebeurtenissen. (Green-Pedersen en Stubager 2010), Zoals een goed advies gaat: kijk naar Russia Today voor Amerikaans nieuws, en kijk naar CNN voor Russisch nieuws. De achterliggende belangen van deze media zijn niet altijd even duidelijk en kan in bepaalde gevallen als meer of minder opvallende manipulatie worden beschouwd.
Nieuws omtrent politieke partijen en politieke beslissingen worden via deze zelfde media verspreid, wat gemakkelijk kan leiden tot een wisselwerking ten voordele van degenen die het nieuws beheren. (Iyengar en Reeves 1997)

Voorbereiding van besluitvorming, wet- en regelgeving vindt plaats op de ministeries. Soms op initiatief van het Parlement, soms op initiatief van de Minister. Waar bepaalde vragen, thema's en issues vandaan komen is vaak niet helder. Er wordt dan bijvoorbeeld gezegd: "de samenleving roept om meer veiligheid!" zonder dat er wordt vermeld wie in de samenleving dat precies roept en om welke reden.

De ministeries worden bevolkt door ambtenaren met aan het hoofd een Minister. Er is veel overleg tussen ambtenaren, bedrijven en andere organisaties. De inhoud daarvan wordt niet altijd bekend gemaakt aan burgers. Het politieke proces is daardoor voor een groot deel onttrokken aan het zicht van het volk.

Initiatief & selectie

De Piratenpartij wordt niet gesteund door haar leden, de Piratenpartij *is* haar leden. De Piratenpartij is een van onder naar boven functionerende partij die bouwt op de kennis en kwaliteiten van de leden om een partij te creëren die alle leden echt vertegenwoordigt. Wij geloven dat echte verandering alleen kan voortkomen uit mensen zelf. De Piratenpartij geeft haar leden dus een zo groot mogelijke vrijheid om op alle vlakken van de partij mee te denken en mee te helpen. Niet het bestuur of de partij-elite maar de leden hebben de meeste invloed. Technische hulpmiddelen zoals Liquid Feedback maken een constante input van de leden mogelijk.

De som en de gemeenschappelijke deler

De Piratenpartij is een nationale partij in een internationaal netwerk van Piratenpartijen. In meer dan 60 landen in de wereld is op het moment een Piratenpartij actief. Alle Piratenpartijen hebben een gezamelijk politiek programma en een eigen nationaal programma. Het nationaal programma is een aanvulling op het internationale programma.

4. De 7 Kernpunten van de Piratenpartij

Politiek, links en rechts, is de afgelopen decennia weinig veranderd. Het gevecht dat gevoerd wordt tussen beide kampen gaat echter ten koste van het vrije en progressieve karakter van Nederland. Bestaande politieke partijen blijven hangen in hun verouderde ideologie, maar zien niet welke vrijheden er ondertussen opgegeven worden. Om deze reden heeft de partij voor zeven kernpunten gekozen. Over deze 7 punten zal door de Piratenpartij niet onderhandeld worden. Ze zijn noodzakelijk om onze visie te verwezenlijken en het zijn randvoorwaarden voor een democratie die op een realistische manier is ingebed in de voorwaarden en mogelijkheden van de informatiemaatschappij.

Onze zeven kernpunten:

1. Privacy van burgers dient gewaarborgd te worden
Juist door te respecteren wat mensen voor zichzelf willen houden, durven mensen vrij te zijn. In een vrije samenleving is het belangrijk dat je niet bang hoeft te zijn voor wat anderen vinden van wat jij denkt of doet. (Clarke 2006) Niet alles wordt immers door je buurman, je verzekeringsmaatschappij, de overheid of je werkgever als prettig ervaren.

Omdat met de opkomst van het internet informatie steeds makkelijker te vinden en moeilijker te verwijderen is, is het belangrijk dat we de naleving van alle privacy-beschermende maatregelen aanscherpen. (Solove 2008)

Van oudsher zijn Nederlanders een volk dat rijk is aan handelsgeest. Dit heeft ons meerdere malen veel voorspoed gebracht. Deze voorspoed kwam minstens gedeeltelijk voort uit twee van onze belangrijkste kwaliteiten: een open houding naar anderen en het vermogen om te respecteren wat mensen voor zichzelf willen houden. Zo kon er een samenleving ontstaan die leunt op de zaken die ons verbinden, in plaats van op de zaken die ons scheiden.

2. Vertrouwelijke gegevens moeten veiliger worden opgeslagen en zorgvuldiger worden gebruikt
In de huidige samenleving is het regelmatig nodig dat je privé-gegevens afstaat, bijvoorbeeld omdat je je ergens voor inschrijft of iets bestelt. Soms is het zelfs zo dat door gebruik te maken van een dienst er nog meer gegevens over jou bekend worden. Wanneer er niets met je gegevens gedaan wordt, is dat niet erg. Maar als jouw gegevens gebruikt worden op manieren waarvan je geen weet hebt en waarvoor je geen toestemming hebt gegeven, verlies je niet alleen een stuk privacy maar ook een stuk vrijheid. (Norberg, Horne en Horne 2007)

Ook ogenschijnlijk onschuldige informatie kan worden gebruikt voor ongewenste doeleinden. Een voorbeeld is dat een inbreker er met behulp van de gasstand achter kan komen wanneer iemand op vakantie is. Hij kan op die manier bepalen wanneer hij zijn slag kan slaan. Maar de inbreker kan bijvoorbeeld ook Facebook, Foursquare of andere sociale media gebruiken om te bekijken wanneer iemand op vakantie gaat.
Nu is dit niet het ernstigste voorbeeld, om de simpele reden dat inbrekers bestraft kunnen worden. Maar denk eens aan marketeers, die er ook wel brood in zien om zo veel mogelijk van je te weten te komen om zo succesvol mogelijk bepaalde producten aan je te kunnen verkopen. (Miyazaki en Fernandez 2005)

Het is natuurlijk niet mogelijk om te stellen dat het verboden zou moeten worden om informatie op te slaan die nodig is voor het leveren van een dienst of product. Wel is het mogelijk te verbieden dat deze informatie verkocht wordt of gebruikt wordt om (bijvoorbeeld koop-)gedrag te beïnvloeden. Het opslaan van persoonsgegevens moet zeer zorgvuldig en veilig gebeuren; alleen gegevens die nodig zijn voor het leveren van de dienst of het product dienen opgeslagen te worden. Wanneer de dienst volledig geleverd en betaald is, verdwijnt de noodzaak om persoonlijke gegevens te bewaren. Het zonder expliciete toestemming langere tijd bewaren van persoonsgegevens moet verboden worden. Het bedrijf of de instantie die de informatie bewaart zou daar ook zelf verantwoordelijk voor moeten zijn. Nalatigheid en slordigheid met deze gegevens willen we hard aanpakken. (Culnan en Armstrong 1999)

3. Burgerrechten verdedigen in een informatiesamenleving
Burgerrechten beschermen individuele burgers tegen een willekeur van de macht. Dat is op meerdere niveaus nodig: er is sprake van een verschuiving van nationale naar Europese macht en wereldwijde overeenkomsten. Ook is er sprake van een steeds vrijere toegang tot internet en van steeds vrijere reismogelijkheden. Onder deze omstandigheden wordt het steeds belangrijker goed in het oog te houden dat burgerrechten intact blijven en nageleefd worden.

Omdat burgerrechten de belangrijkste bescherming van de burger vormen, is het nodig dat Nederland, ook in internationaal verband, de hoogst mogelijke standaard van burgerrechten verdedigt. We mogen niet toestaan dat de Nederlandse burgerrechten in het binnen- of buitenland geschaad worden.

- **Het recht op leven in een rechtstaat als fundament van democratie.**
- **Het recht op privacy.**
- **Het recht onschuldig te zijn totdat schuld door een onafhankelijke rechter is vastgesteld.**
- **Het recht op toegang tot internet en vrije communicatie.**
- **Het recht op vrijheid van meningsvorming en meningsuiting.**
- **Het recht niet gediscrimineerd te worden.**
- **Het recht op onderwijs tot op het hoogste onderwijsniveau.**
- **Het recht om in morele en fysieke integriteit te leven.**

  Onder het recht om in morele en fysieke integriteit te leven valt ook het zelfbeschikkingsrecht. Dit betekent dat wij onder andere op willen komen voor:
  - De keuze van de moeder om al dan niet een abortus te ondergaan.
  - Legalisering van drugsgebruik
  - Het recht om voor euthanasie te kiezen.

- **Een huwelijk is een menselijke relatie die door de overheid erkent wordt. Er mag niet gediscrimineerd worden (op sexe of anderszins) op dit recht.**

4. Overheid open en inzichtelijk maken
Om een samenleving op een overzichtelijke manier te organiseren, is een overheid onmisbaar. Deze overheid heeft een bepaalde vorm van macht nodig, die in een democratie controleerbaar dient te zijn. Daarom is het belangrijk dat alles wat de overheid doet, door burgers kan worden opgevraagd en ingezien. (Piotrowski en Van Ryzin 2007) Dit recht op inzage is geregeld in de Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB). Maar deze wet functioneert in de praktijk traag en beschermt de overheid te veel.

Ambtenaren die een machtspositie bekleden, dienen verantwoording af te leggen. Niet alleen aan de overheid, maar ook aan de burger. Door de ambtenaren zelf zo duidelijk identificeerbaar mogelijk te maken,

weten burgers wie ze voor zich hebben en worden ambtenaren gemakkelijker aanspreekbaar op gemaakte fouten.

Met de huidige mogelijkheden van het internet is het niet meer dan logisch te eisen dat iedereen naar wens informatie moet kunnen inzien.(Brito 2007) De Piratenpartij stelt daarom voor om van openbaarheid van documentatie de standaard te maken.(Welch 2003) De WOB zal dan worden vormgegeven rondom de uitzonderingen; informatie die om specifieke redenen niet standaard vrijgegeven hoeft te worden.

Door vanuit de overheid één standaard aan te houden voor het naar buiten brengen van documentatie ontstaat de mogelijkheid om via een zogenaamde API te publiceren. Deze API kan in een opensource-omgeving opgezet worden zodat alle overheidstakken er gebruik van kunnen maken.

5. Het delen van cultuur en informatie bevorderen, mede door het auteursrecht te hervormen
Zonder de ontelbare ideeën, ontwerpen en culturele uitingen van mensen die ons voor zijn gegaan zou onze samenleving nooit mogelijk zijn geweest. De kinderen van nu leren in een paar jaar waar onze voorouders duidenden jaren over deden.

Om al onze kennis, cultuur en vaardigheden mee te kunnen geven aan de volgende generatie is het nodig om het delen van informatie, ontwerpen en ideeën zo simpel mogelijk te maken. Auteursrecht moet zo beperkt mogelijk beschermend werken omdat met die bescherming ook uitsluiting ontstaat.(Geller 2008) Idealiter dient het auteursrecht om een investering (binnen redelijke termijn) terug te verdienen. Het gratis verspreiden van informatie voor niet-commercieel gebruik zou niet beperkt moeten worden. (Creative Commons 2006)

6. Het patentsysteem hervormen ter bevordering van innovatie en kennisdeling
Het huidige patentsysteem maakt het steeds moeilijker om te innoveren.(Bessen en Meurer 2008) In veel gevallen wordt rechtmatigheid van patenten alleen gecontroleerd als dat via een rechter afgedwongen wordt. (Lemley 2007) Patenten dienden ooit als bescherming voor innovatie, tegenwoordig is het tegenovergestelde waar. De Piratenpartij geloof dat patenten op korte termijn zeer sterk beperkt- en op lange termijn afgeschaft dienen te worden.

7. Merkenrecht moet slechts ter identificatie van de producent dienen
Het merkenrecht is oorspronkelijk bedoeld om de herkenbaarheid van de producent bij de consument te verbeteren. Op deze manier kon er een basale consumentsbescherming gegarandeerd worden.(Kratzke 1991) De Piratenpartij vindt dat het merkenrecht opnieuw tot deze functie beperkt moet worden. (McGeveran 2008)

5. Internationale oriëntatie: Piraten in Europa en de rest van de wereld

De eerste Piratenpartij is de Zweedse Piratpartiet die werd opgericht in het voorjaar van 2006. Niet lang daarna is de Nederlandse Piratenpartij opgericht. In de zomer na de oprichting van de Zweedse partij zijn afgevaardigden van over de hele wereld samengekomen in Wenen om elkaar te leren kennen en samen een politieke aanpak op te zetten.

Auteursrecht, octrooirecht en mensenrechten zoals privacy waren de zaken die besproken werden. De politieke saamhorigheid was groot aangezien het programma van iedere piratenpartij neerkwam op een vertaling van de Zweedse principe-verklaring. Men besefte dat al deze zaken niet alleen op nationaal niveau te organiseren zijn, en dus werd gekozen voor een overeenkomstig internationaal beleid.

Inmiddels heeft de Piratenpartij dankzij de Zweedse kiezers twee zetels in het Europees Parlement. (Li 2009) In de aankomende Europese Parlementsverkiezingen zullen de Europese Piratenpartijen samen als één partij de verkiezingen ingaan. Het eerste Europese programma zal in november 2012 gepresenteerd worden.

Dit gezamenlijk Europees programma zal geen standpunt 'voor' of 'tegen' Europa hebben. Het is duidelijk geworden dat een aantal zaken alleen op Europees niveau te regelen zijn, waarschijnlijk zelfs alleen wereldwijd.

Om op Europees niveau een goede democratie te handhaven, moet rekening gehouden worden met de volgende onderwerpen:

Subsidiariteit

De Nederlandse Piratenpartij is van mening dat Europese samenwerking een onontkoombare realiteit is die noodzakelijk is om de nodige hervormingen te bewerkstelligen. Maar er dient wel nagedacht te worden over de vraag op welk niveau in de bestuurslagen bepaalde beslissingen genomen zouden moeten worden. De Piratenpartij hecht veel waarde aan het subsidiariteitsbeginsel. Dit wil zeggen dat de taakverdeling tussen 'hogere' en 'lagere' openbare overheden in het teken staat van het belang van de ontplooiing van het individu tot een volwaardig burger. Het uitgangspunt hierbij is dat wetgeving en handhaving zo dicht mogelijk bij de burger dienen te worden vormgegeven.

Transparantie

Naast het versterken van de macht van het door de burger gekozen Europees Parlement staat de Piratenpartij ook voor een grotere openheid op Europees politiek niveau. Momenteel is het voor burgers en voor de media vaak moeilijk om te bepalen wat er precies speelt in de Europese Unie vanwege de manier waarop beslissingen worden genomen. (Lodge 2003) Dit maakt het moeilijker om mee te denken over en deel te nemen aan debatten die op Europees niveau gevoerd worden.

Net zoals in Nederland streven wij in de Europese Unie naar openheid en transparantie op alle overheidsniveaus en bestuurslagen. Elke Europese burger heeft het recht om te weten wat er besloten wordt en duidelijkheid te hebben omtrent de mogelijkheden om invloed uit te oefenen op deze beslissingen.

Verantwoording

Iedere vijf jaar kiezen de inwoners van Europa de leden van het Europese Parlement. Het is daarmee het enige orgaan in Brussel waarvan de leden rechtstreeks door het volk gekozen worden. De macht die het Europees Parlement heeft in het besluitvormingsproces is echter beperkt. (Mair en Thomassen 2010) De raad van ministers bestaat uit ministers van elke lidstaat en heeft grote invloed op iedere stap in het beslissingsproces. Op dit moment hebben ze geen toestemming nodig van de nationale parlementen voor wat zij op Europees niveau beslissen, noch hebben ze enige verplichting om hun overleg te openbaren.

De uitvoerende lichamen van de Europese Commissie hebben ook invloed op het besluitvormingsproces. De controle van het democratisch gekozen parlement op de Europese besluitvorming is beperkt vergeleken met de macht van de andere instituties. Het parlement heeft verder slechts een marginale invloed op de verkiezing van politieke leiders, die worden genomineerd door de raad van ministers en in de praktijk ook door de Europese commissie.

De Piratenpartij pleit voor een grotere rol van het Europees parlement, zodat Europese inwoners hun volksvertegenwoordigers ook redelijkerwijs af kunnen rekenen op behaalde resultaten. De besluitvorming hoort thuis in de openbaarheid en dient niet in schimmige institutionele constructies van Europese overheiden te verzanden. (Thomson 2011)

Democratie

Op het moment maken de Raad van Ministers en de Europese Commissie grotendeels de dienst uit in de Europese Unie en heeft het Europese Parlement een ondergeschikte rol. De Raad van Ministers heeft vaak het laatste woord bij het bepalen van de politieke koers van de Europese Unie, en noch het parlement of de commissie kan invloed uitoefenen. Verder hebben de ministers vaak voordeelposities bij de media in hun lidstaten ten opzichte van leden van het parlement en zijn daarom moeilijk verantwoordelijk te houden in het publieke debat. De commissarissen hebben de uitvoerende macht in Europa, terwijl ze daarvoor geen steun in het Europees Parlement hoeven te hebben. Hoewel bij elk nieuw Europees verdrag de macht van het Europees Parlement uitgebreid wordt, gaat de verplaatsing van macht van de Raad van Ministers en de Europese Commissie naar het Europees Parlement lang niet snel genoeg.

De Piratenpartij is niet voor of tegen meer Europese integratie, maar wil dat de nu al bestaande Europese integratie zo aangepast wordt dat de nadruk verschuift van de Europese regeringen naar de Europese burger. (Chryssochoou 1998)

Wij willen dat de nadruk op het Europees Parlement komt te liggen als zijnde de wetgevende macht in Europa. De rechten van het Europees Parlement dienen uitgebreid te worden zodat er een Europese Tweede Kamer ontstaat die de politieke eindverantwoordelijkheid gaat dragen. Niet indirect via de nationale regeringen, maar direct via het Europees Parlement, dient de burger inspraak te krijgen in Europa. (Schmitter 2000)

6. E-Democracy

Bij een écht democratische partij is het van belang dat de gekozen volksvertegenwoordigers de leden vertegenwoordigen in de besluitvorming die plaatsvindt. In een democratische partij moeten leden direct voorstellen kunnen doen en het moet mogelijk zijn snel en efficiënt te peilen wat de achterban vindt van een bepaald voorstel. Deze basisprincipes van een democratische partij zijn bij de huidige politieke partijen een moeizaam proces.

Ideale voorstellen zijn enerzijds gemaakt met alle beschikbare kennis en expertise en hebben anderzijds een breed draagvlak onder de bevolking. In theorie geeft het internet uitstekende instrumenten aan beide zijden om hierin te voorzien. (Masters, Macintosh en Smith 2004) Mensen met inzicht in- en expertise op een bepaald gebied kunnen relatief gemakkelijk gevonden en samengebracht worden om een kwalitatief hoogstaand voorstel of beleidsplan vorm te geven. Tegelijkertijd is het mogelijk om in een kort tijdsbestek te peilen wat het draagvlak van zo'n voorstel of beleidsplan is. (Chappelet en Kilchenmann 2005)

De alledaagse praktijk is tot nu toe nog minder ontwikkeld. De Piratenpartij tast op het moment de mogelijkheden af van de zogenaamde Liquid Democracy (letterlijk: vloeibare democratie). In het systeem van de liquid democracy komt besluitsvorming tot stand door directe democratie of het vrijwillig overdragen van je stem.

Het is natuurlijk goed mogelijk dat een lid van mening is dat hij of zij niet genoeg kennis bezit over een bepaald thema of dat een ander lid beter is in het beargumenteren van een gedeeld standpunt. Het is dan mogelijk om als lid je stem per thema of per voorstel over te dragen aan een ander lid.

De Piratenpartij gebruikt een Liquid Feedbacksysteem om de achterban te vragen wat die van bepaalde zaken vindt. De leden kunnen door middel van een feedback-systeem hun opmerkingen kwijt bij een voorstel, bijvoorbeeld wanneer ze van mening zijn dat er met een bepaald aspect rekening gehouden dient te worden. Op deze manier komt er een besluitvormingsproces tot stand dat breed gedragen wordt en waarin er overzicht onstaat over verschillende belangen en aspecten van het besluit.
De kans op een corrupte besluitvorming neemt op deze manier aanmerkelijk af; het gehele proces is transparant.

De Liquid Democracy software, is enorm in ontwikkeling. De Piratenpartij heeft gekozen voor het Liquid Feedbacksysteem omdat er een grote democratische potentie in herkend wordt. De partij werkt ook actief mee aan de ontwikkeling van deze software.

Voor het ontstaan van de voorstellen op zich bestaat er binnen de partij een vrijblijvend systeem van werkgroepen. Het systeem wordt zo open mogelijk gehouden; iedereen vrij is werkgroepen op te zetten en de juiste mensen te zoeken om een bepaald idee of voorstel mee uit te werken.

Het Liquid Democracysysteem helpt ons een van onze kernpunten, namelijk 'de overheid open en inzichtelijk maken', te verwezenlijken in onze eigen partij: besluitvorming via een toegankelijk, transparant en democratisch systeem.

7. Standpunten (Verdieping)

In het volgende hoofdstuk worden onze standpunten uitgewerkt. Ze zijn ingedeeld op hoofdpunt en beleidsvlak, maar allemaal verbonden aan ons hoofdthema van informatiepolitiek. Natuurlijk is er ook een groot aantal maatschappelijke thema's dat niet direct aan onze standpunten verbonden kan worden. Deze thema's kunnen niettemin hun weg naar ons programma vinden via de beschreven e-democracysystemen.

Het is mogelijk dat deze punten prioriteit zullen krijgen boven punten die mogelijkerwijs uit ons e-democracy systeem voortkomen. Het is ook mogelijk dat we de punten die uit het e-democracy systeem voortkomen, zullen inwisselen voor deze punten.

Als het tot een coalitie komt, dan zijn we bereid alle andere punten te laten varen voor de punten in dit hoofdstuk, die een uitwerking vormen van onze zeven kernpunten.

1 Privacy van burgers dient gewaarborgd te worden

Persoonlijke integriteit, ook wel de persoonlijke levenssfeer of simpelweg privacy genoemd, is een grond- en mensenrecht. Een burger moet in staat zijn een privé-leven te hebben waar de staat, of groepen in de samenleving, de toegang tot en de inzage in ontzegd wordt. De staat en samenleving moeten privacy erkennen als fundamenteel grondrecht. Wanneer zij welbewust inbreuk maken op de privacy van een burger, dragen zij daarover de volledige verantwoordelijkheid. Juist door te respecteren wat mensen voor zichzelf willen houden, durven mensen vrij te zijn. In een vrije samenleving hoef je niet bang te zijn voor wat anderen vinden van wat jij denkt of doet. Het recht op een persoonlijke en dus van het publieke domein afgeschermde levenssfeer is een belangrijke voorwaarde voor het kunnen leven in een vrije samenleving. Niet alles wordt immers door je buurman, je verzekeringsmaatschappij, de overheid of je werkgever als prettig ervaren.

In onze steeds digitaler wordende wereld neemt het belang van de waarborging van privacy verder toe. Enerzijds kunnen steeds meer mensen je digitaal bereiken, anderzijds zijn eenmaal op het internet gepubliceerde gegevens praktisch niet meer te verwijderen.

Nederlanders hebben van oudsher een open houding naar hun medemens. Deze houding komt enerzijds voort uit het gezamenlijk leven in de polders, anderzijds uit de ligging aan een delta en de daaruit voortvloeiende handelsgeest. Deze open houding is in het verleden altijd samengegaan met het respecteren van de persoonlijke- en groepslevenssfeer. Want juist door te eerbiedigen wat mensen voor zichzelf willen houden, durven mensen vrij te zijn. En juist door mensen vrij te laten zijn, kunnen ze handel drijven en samen de dijken verdedigen.

1.1 De overheid dient de privacy bij IT-projecten in woord en daad te garanderen. In de praktijk gebeurt dit onvoldoende. Projecten als het Elektronisch Patiënten Dossier, OV-chipkaart, 'slimme' energiemeters in meterkast, registratie bij kilometerheffing worden kritischer geëvalueerd.
De overheid heeft bij alle voornoemde projecten onvoldoende oog gehad voor de implicaties op het gebied van de privacy van burgers. Gegevensbescherming moet al bij het ontwerp van een systeem meegewogen worden. (Heijden 2000) Het moet voorkomen worden dat de waarborging van privacy afhankelijk is van afspraken en procedures. Die kunnen immers door een overbelaste medewerker vergeten worden of zonder toestemming van de betrokkene gewijzigd worden. Voor lopende projecten zal per project gekeken worden of het technische systeem nu nog aangepast kan worden, of dat het hele project opnieuw moet worden vormgegeven.

1.2 Het schenden van de privacy van burgers wordt onderdeel van het strafrecht.
Als een burger, de overheid, een bedrijf of een andere organisatie op ernstige wijze de privacy van een burger, of een groep burgers schaadt, dan wordt dit in de wetgeving als een misdaad aangemerkt. De burger moet in staat zijn in een civiele procedure een dwangsom af te dwingen als zijn of haar privacy door nalatigheid of intentioneel wordt geschonden. In alle gevallen is de schender van privacy aansprakelijk voor de juridische kosten van de procedure. (Claes, Duff en Gutwirth 2006)

1.3 Biometrische gegevens van personen (vingerafdruk, DNA-gegevens, irisscan, etc.) komen te vallen onder de lichamelijke integriteit. Noodzakelijke opslag van deze gegevens moet decentraal plaatsvinden, streng gecontroleerd en gereguleerd worden. Verspreiding van deze persoonsgegevens zonder toestemming van de persoon blijft verboden.
Steeds meer biometrische gegevens zijn beschikbaar. Ze zijn onderdeel van de identiteit van mensen en zeer privacygevoelig. (Hes et al. 1999) (Zuijdam 2001) Biometrische gegevens kunnen bijvoorbeeld zeer persoonlijke medische gegevens bevatten en ze kunnen worden gebruikt bij identificatie van personen. Als deze gegevens in verkeerde handen terecht komen, lopen mensen bijvoorbeeld het risico vals beschuldigd te worden van een strafbaar feit. Mensen kunnen ook tegen hun wil met (een verhoogd risico op) ziektes geconfronteerd worden en daaraan gekoppeld problemen krijgen met ziektekosten- of financiële verzekeringen. Wanneer justitie biometrische of genetische gegevens tot zijn beschikking heeft, wordt iedereen ten onrechte op voorhand een verdachte. De Piratenpartij wil om deze reden dan ook ook geen vingerafdrukkendatabase of DNA-gegevensopslag van burgers. Noodzakelijke opslag beperkt zich dan tot opslag die met toestemming van de burger plaatsvindt, bijvoorbeeld voor medisch gebruik of beveiliging. Voor burgers die verdacht worden van een misdrijf, is opslag van biometrische gegevens, met toestemming van een rechtercommissaris, mogelijk zolang die verdenking duurt en met daarbij de garantie dat die biometrische gegevens uit alle systemen verwijderd worden als de verdachte wordt vrijgesproken.

1.4 Het briefgeheim, zoals vastgelegd in de grondwet, wordt gerespecteerd. Het aftappen van telefoon- en internetverkeer is enkel geoorloofd indien hiertoe een gerechtelijk bevel bestaat.
De Nederlandse overheid heeft in de grondwet het briefgeheim gegarandeerd en mag dit recht alleen in ernstige gevallen, als de veiligheid van burgers en/of de staat in het geding is, schenden. Deze schendingen van de persoonlijke integriteit dienen binnen redelijke termijn bekend te worden gemaakt. Dit gebeurt in de huidige dagelijkse praktijk te weinig. (Buuren en Lubbers 2000) Er moet maximale openheid gegeven worden over alle gebruikte opsporingsmethoden. Ernstige en frivole schendingen van private communicatie, en met name misbruik van die schending, wordt een misdrijf.

1.5 Het versleutelen van gegevens is een burgerrecht. Er mag geen verbod komen op het versleutelen van gegevens of encryptiesoftware. Men kan niet verplicht worden tot het vrijgeven van de encryptiesleutel.
Het recht op het versleutelen van gegevens is onderdeel van het recht op privacy. Iedere computer op het internet die een pakketje ontvangt en doorstuurt kan die pakketjes openen. Gebruik van een versleutelde verzending maakt het verzenden van gegevens relatief veilig.

1.6 Verbod op bewaren van telefoon- en internetverkeersgegevens. Bedrijven mogen telefoon- en internetverkeersgegevens alleen op eigen initiatief opslaan wanneer en voor zo lang dat voor technisch beheer en facturering nodig is. Ze mogen de gegevens uitsluitend voor die doelen gebruiken.
Telefoon- en internetverkeersgegevens zijn privacygevoelige gegevens die niet onnodig bewaard mogen worden. (Nederland, afluisterland 2002) Het standaard registreren van telefoon- en internetverkeersgegevens maakt van elke burger een potentiële verdachte. Alleen op verzoek van de klant mag een registratie - enkel voor gebruik door die klant - worden bijgehouden. Het opslaan van deze gegevens is in strijd met het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, artikel 8. Alle wetten, regels en richtlijnen die zulke opslag alsnog zouden verplichten, moeten om die reden ongeldig worden geacht.

1.7 Het recht om zonder identificatiebewijs over straat te gaan. Identificatieplicht is enkel van toepassing op personen die concreet verdacht worden van een strafbaar feit. Zij moeten zich enkel identificeren na toetsing van de verdenking door een rechtercommissaris.
Het recht om anoniem over straat te gaan is van essentieel belang voor een rechtstaat. Het maakt de openbare ruimte, waarin burgers elkaar kunnen ontmoeten, vrij. Wanneer de overheid, zonder een direct tot de persoon herleidbare aanleiding, identificatie mag eisen, komt het recht op vrije vergadering in het geding. (Holvast en Mosshamer 1993) (Böcker 2002) Wanneer iemand verdacht wordt van een strafbaar feit mag de politie om identificatie vragen. De burger is dan niet verplicht zich te identificeren. Wanneer er sprake is van een door de rechter aangewezen tijdelijk risicogebied, mag iemand die zich niet identificeert de toegang tot dat gebied ontzegd worden. Er moet dan ter plekke een juridische toetsing op redelijkheid en billijkheid mogelijk moet zijn.

1.8 Fouilleren in de openbare ruimte is verboden tenzij personen concreet verdacht worden van het plegen van een strafbaar feit of wanneer de rechter, afgaande op een veiligheidsanalyse, een locatie en tijd heeft aangewezen waarop iedereen preventief gefouilleerd moet kunnen worden.
Fouilleren is een aantasting van de menselijke integriteit en privacy, die niet zonder zeer zwaarwegende redenen mag worden toegestaan. (Rhee 2012) Een rechter kan het, op basis van een veiligheidsanalyse, noodzakelijk achten dat er preventief gefouilleerd wordt en daar toestemming voor geven. (Woltering 2004)

1.9 Cameratoezicht in de openbare ruimte mag door overheden alleen gebruikt worden in door de rechter tijdelijk aangewezen risicogebieden. Lukrake uitbreiding van cameratoezicht in de openbare ruimte moet worden gestopt. Cameratoezicht voor objectbeveiliging blijft toegestaan, mits camerabeelden intern blijven en binnen een voor beveiligingsdoeleinden billijke termijn verwijderd worden.
Cameratoezicht kan zinnig zijn, maar moet door de rechter worden gecontroleerd beperkt blijven tot situaties waarin het absoluut noodzakelijk wordt geacht. (Spätjens 2000) In overleg zullen criteria worden opgesteld over de voorwaarden waaronder cameratoezicht voor objectbeveiliging mag worden gebruikt. (Smeets 2004) Videobeelden worden standaard binnen een voor beveiligingsdoeleinden billijke termijn verwijderd. Alleen wanneer de beelden een strafbaar feit bevatten mogen ze in het belang van onderzoek en rechtsgang langer bewaard worden. (Bemmel 2003) Het gebruik van camera's die massaal de migratie van burgers registreren moet zo snel mogelijk stoppen.

1.10 Grondige re-evaluatie en strengere richtlijnen aanwijzing overlast-/risicogebieden.
De overheid heeft een beleid waarin zeer ruime overlastgebieden worden aangewezen, vaak zonder goed onderbouwde overwegingen. Gebieden waar ordeverstoringen mogelijk kunnen plaatsvinden, moeten door middel van veel strengere criteria worden aangewezen.

1.11 Privacybeleid van bedrijven, de Staat en overige organisaties wordt aangescherpt en gehandhaafd.
Waakhonden zoals het CBP en de OPTA moeten scherpere tanden krijgen. Sancties mogen in geen geval een ingecalculeerd bedrijfsrisico zijn. Het doelbewust incalculeren van sancties van CBP, OPTA of dergelijke, moet strafbaar worden gesteld.

1.12 Databases met naar een persoon herleidbare gegevens moeten voldoende beveiligd worden en direct afgesloten kunnen worden bij het constateren van een lek.
Een lek in een database met naar een persoon herleidbare gegevens kan ertoe leiden dat deze gegevens in andermans handen komen. Omdat eenmaal gelekte gegevens door het internet tot oneindige openbaarheid leiden, zijn de risico's van lekken veel groter geworden. En omdat computers deze gegevens onbeperkt aan elkaar kunnen koppelen, zijn de gevolgen ook bij op het eerste gezicht onschadelijke informatie niet te overzien. Wanneer een database bij het constateren van een lek direct afgesloten kan worden, worden de naar een persoon herleidbare gegevens beschermd.

1.13 Sociaal zijn is een recht, en moet niet ten koste gaan van je privacy. Ook niet ten aanzien van de overheid.
Het recht op privacy geldt ook op sociale netwerken. Dit houdt in dat overheidsdiensten geen koppelingen dienen te maken met gegevens op sociale netwerken die daar niet met die intentie geplaatst zijn. (Aalberts en Kreijveld 2011)

2 Vertrouwelijke gegevens moeten veiliger worden opgeslagen en zorgvuldiger worden gebruikt

Vertrouwelijke informatie bestaat en moet blijven bestaan. Omdat via het internet informatie snel en vrij verspreid kan worden, wordt het belangrijker om vertrouwelijke informatie veilig op te slaan en zorgvuldig te gebruiken.

Vroeger waren de gevolgen te overzien als één iemand ten onrechte vertrouwelijke informatie in handen kreeg. De kans dat deze vervolgens via kranten kon worden verspreid was klein, dus werd er wettelijk gezien slechts rekening gehouden met een klein verlies voor het slachtoffer. In het internettijdperk kan één persoon die verkeerd omgaat met vertrouwelijke informatie, onherstelbare schade aanrichten. Daarom kan het belang van het veilig opslaan en het zorgvuldig behandelen van vertrouwelijke informatie niet genoeg benadrukt worden.

2.1 Informatie over personen mag slechts worden opgeslagen en gebruikt voor een vooraf bepaald, specifiek, acceptabel, realistisch, tijdsgebonden en concreet doel. Wordt dit doel verruimd, dan worden de gegevens die eerder waren opgeslagen vernietigd (volgens het vertrouwensbeginsel van de overheid). Zonder wettelijke grondslag moet een organisatie voor het opslaan en verwerken van informatie over personen expliciete toestemming van de betreffende personen hebben.
Door regels op te stellen rondom de opslag en het gebruik van informatie wordt voorkomen dat gegevens worden verzameld met toestemming van de burger, die vervolgens voor andere doeleinden worden gebruikt. Als deze regel niet in acht wordt genomen, mag iedere burger opslag van zijn gegevens weigeren. (Petković en Jonker 2007)

2.2 Meldingsplicht datalekken voor de verantwoordelijke van de database.
Er moet een algemene meldingsplicht komen voor datalekken, zodat er inzicht ontstaat in de veiligheid van gegevens. Op deze manier kan ook de ernst van problemen worden vastgesteld. Een meldingsplicht werkt ook preventief; bedrijven, overheden en instellingen zullen meer zorg besteden aan het ontwerp en de beveiliging van hun systemen, omdat ze veel meer in de kijker lopen als er een lek opduikt.

2.3 Geen onnodige koppeling tussen databases met vertrouwelijke gegevens.
Het koppelen van databases maakt het mogelijk informatie te combineren en vertrouwelijke gegevens te verspreiden. De mogelijkheden om vertrouwelijke informatie onderling te combineren moeten worden geminimaliseerd. Hoe meer koppeling van informatie er immers plaatsvindt, hoe groter de kans wordt dat de privacy van de burger wordt geschonden.

2.4 Bij databases met gevoelige gegevens moet veiligheid in het ontwerp worden ingebouwd, niet in het vertrouwen in de gebruikers noch in de afschrikkende werking van straffen.
Door veiligheid in het ontwerp te integreren, wordt voorkomen dat de burger erop moet vertrouwen dat het systeem niet anders gebruikt wordt. (Fernández-Medina en Piattini 2005) Met een juist ontwerp kan een systeem namelijk niet anders gebruikt worden. Vertrouwen in de gebruikers en het opleggen van boetes en straffen werken wel om de schaal waarop dingen fout gaan te beperken, maar niet om te voorkomen dat dingen fout gaan.

2.5 Veiligheid wordt gegarandeerd door de techniek en de procedures zelf, niet door de geheimhouding van die techniek of procedure.
De techniek en procedures moeten veilig zijn. Ook geheimhouding van die techniek of procedure zelf kan leiden tot minder inbraken, maar dat is niet voldoende. De openbaarmaking van de techniek of procedure die gebruikt wordt voor de geheimhouding leidt tot de hoogste mate van toetsing. (Fulkerson, Gonsoulin en Walz 2002)

2.6 Bedrijven en overheden dienen persoonsgegevens voor zover mogelijk geanonimiseerd op te slaan. Wanneer dat niet mogelijk is, dienen de gegevens zo mogelijk gepseudonimiseerd opgeslagen te worden.
Door gegevens te anonimiseren, of wanneer dat niet kan te pseudonimiseren, wordt het risico op privacylekken geminimaliseerd.

2.7 Dataminimalisatie moet de standaard zijn voor het afhandelen van gegevens.
Informatie en meta-informatie die over personen ingewonnen wordt, of die uit levering van bepaalde diensten of producten direct of indirect afgeleid kan worden, mag alleen bewaard of opgeslagen worden zolang dat direct nuttig is voor het leveren van de betreffende dienst of het betreffende product. Informatie die direct aan een persoon te binden is, is extreem gevoelig en mag dus niet bewaard worden tenzij dat nodig is voor de geleverde dienst.

2.8 Informatie wordt waar mogelijk decentraal opgeslagen.
Decentrale opslag van informatie en beperkingen op koppeling van databases kunnen er, samen met een open structuur van informatie en het opslaan van informatie bij de burger zelf, voor zorgen dat er minder mogelijkheden zijn om massaal informatie te combineren.

3 Burgerrechten verdedigen in een informatiesamenleving

Burgerrechten zijn er om te garanderen dat een individu niet door zijn omgeving 'opgeofferd' wordt. Doordat de burgerrechten in grote delen van de wereld veel minder goed geregeld zijn dan in Nederland, ontstaat er in onze wereldwijde informatiesamenleving een spanning tussen specifieke doelen, burgerrechten en burgerplichten.

De steeds verdergaande verdeling van de macht tussen staten in de Europese Unie en wereldwijde verdragen raakt aan de kern van de staat. Burgerrechten die vroeger eenvoudig lokaal konden worden gehanteerd, raken versnipperd. Enerzijds komt dit doordat de burger zich via internet en fysieke reizen steeds vaker en sneller beweegt tussen landen en werelddelen. Anderzijds speelt ook het feit dat staten steeds meer macht delegeren of afstaan aan andere organisaties met specifieke doelstellingen een grote rol in deze versnippering.

Burgerrechten vormen het fundament van een rechtvaardige democratie. Tegelijkertijd overlappen ze door internationale ontwikkelingen steeds vaker met andere rechten en wetten. Om deze reden moet de Nederlandse overheid, juist ook in internationaal verband, de hoogste standaard van burgerrechten verdedigen. Het beperken van onze en andermans burgerrechten door nationale of internationale ontwikkelingen of verdragen, is uit den boze. Dat betekent niet dat in Nederland aan burgerrechten geen burgerplichten gekoppeld zijn.

- **Het recht op leven in een rechtstaat als fundament van democratie.**
- **Het recht op privacy.**
- **Het recht onschuldig te zijn tot dat schuld door een onafhankelijke rechter is bewezen.**
- **Het recht om in morele en fysieke integriteit te leven.**
- **Het recht op toegang tot internet en vrije communicatie.**
- **Het recht op vrijheid van meningsvorming en meningsuiting.**
- **Het recht niet gediscrimineerd te worden.**
- **Het recht op onderwijs tot op het hoogste onderwijsniveau.**

3.1 Huwelijk is een door de Staat erkende verbintenis tussen mensen en mag niet discrimineren.
Het is voor de Piratenpartij vanzelfsprekend dat het huwelijk valt onder de bescherming van het recht niet gediscrimineerd te worden (met name op sexe, in deze).

3.2 Zelfbeschikking is een recht, en mag niet zonder goede reden ontnomen worden.
Als samenleving moeten we staan voor het zelfbeschikkingsrecht, door ons te realiseren, en uit te dragen dat: "Mijn lichaam is geen staatseigendom". Alle beperkingen van dit recht moeten daarom aantoonbaar redelijk zijn en vooral dienen ter ondersteuning van de burger zelf. Toerekeningsvatbaarheid is in deze wel een vereiste. Een aantal voorbeelden die wij steunen en/of willen realiseren:

- De keuze van de moeder om al dan niet een abortus te ondergaan
- Legalisering van drugsgebruik
- Het recht om voor euthanasie te kiezen

4 Overheid open en inzichtelijk maken

Daar waar macht is, dient deze gecontroleerd te worden. Overheden hebben macht van de burgers gekregen en horen die macht in het belang van die burgers aan te wenden. Gegevens van de overheid behoren bovendien in de grond toe aan burgers. Om deze twee redenen hebben burgers het recht op inzage van alle overheidsdocumenten. Dit is nu beperkt geregeld via de Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB). Door het internet is het eenvoudiger geworden deze informatie ook zonder verzoek van een burger te publiceren (met uitzondering van vertrouwelijke gegevens en informatie waarbij de staat door publicatie gevaar loopt). Wanneer de overheid ten onrechte informatie achterhoudt, zijn klokkenluiders broodnodig. Hun positie moet dan ook goed beschermd worden.

Informatie van de overheid moet door iedereen te gebruiken zijn. Dat houdt in dat bijvoorbeeld de structuur en definities van haar gegevens voor iedereen vrij beschikbaar moeten zijn. Daarom moeten ook de standaarden waarin de overheid in- en extern communiceert open zijn.

Omdat verschillende overheden vaak dezelfde software nodig hebben, zijn het goede kandidaten om vrije software te gebruiken. Op die manier kunnen overheden hun processen efficiënter op elkaar afstemmen, elkaars investering samen delen en kan het openbaar bestuur in minder ontwikkelde landen een enorme sprong voorwaarts maken.

Mensen die namens de overheid een machtspositie bekleden, moeten logischerwijs verantwoording afleggen, niet alleen aan de overheid maar ook aan de burger. De door veel burgers als vriendjespolitiek beschouwde politieke setting, heeft veel vertrouwen (terug) te winnen met een werkelijke openheid en toegankelijkheid.

4.1 Overheden publiceren alle informatie (met uitzondering van vertrouwelijke gegevens en informatie waarbij de staat door publicatie gevaar loopt) op een inzichtelijke manier online.
Het initiatief Nulpunt.nu (het systeem dat de WOB moet gaan vervangen) is een goede stap in de juiste richting en daarom hopen wij dat de volgende punten meegenomen worden in het ontwerp (Smit 2009):

- Uitgangspunt is dat alle overheidsdocumentatie gepubliceerd wordt. (Daalder 2005)
- De WOB wordt aangepast worden om uitzonderingen hierop duidelijk af te bakenen.
- Deze uitzonderingen moeten berusten op aantoonbare gegevens omtrent staatsveiligheid en gelijkwaardig toegepast worden op iedereen.

Deze documentatie is betaald door de burgers en daarom eigendom van de burgers: alle informatie moet uitgegeven worden onder een vrije licentie en dus voor iedereen vrij en onbeperkt bruikbaar zijn.
De documentatie mag ook voor commerciële doelen vrij gebruikt worden.
Semi-overheidsinstellingen en instellingen die de belangen van burgers behartigen dienen ook al hun documentatie op deze centrale plek te publiceren.
Het niet-publiceren van documentatie die niet onder de uitzonderingsregels vallen moet strafbaar worden.

Het systeem geldt in dezelfde mate voor alle lagen van de overheid.
Er moet voorkomen worden dat foute politieke keuzes op een lager niveau worden afgestraft; door duidelijke richtlijnen op te stellen omtrent de documentatiestructuur moet steeds getraceerd kunnen worden waar politieke fouten begonnen zijn.

Misbruik maken van het systeem om schuld af te schuiven moet strafbaar worden.

4.2 Het takenpakket van de Raad van State moet worden uitgebreid.
In het verleden heeft het parlement bewezen geen oog te hebben voor grondrechten en kwaliteit van wetgeving. (Tak 2010) Om het parlement in staat te stellen om tot een gewichtige besluitvorming te komen zal de Raad van State een kritisch advies geven over wetsvoorstellen in het kader van:

- proportionaliteit / subsidiariteit
- tegengaan van schending van grondrechten
- effectiviteit
- kwaliteit

De Tweede Kamer wordt op deze manier gedwongen besluitvorming beter te motiveren en politieke aansprakelijkheid helder af te bakenen.

4.3 Alle software die ontwikkeld wordt met publiek geld, dient als open source en met een vrije licentie vrijgegeven te worden en voor iedereen vrij bruikbaar te zijn.
Wat mede met publiek geld gemaakt wordt, hoort voor iedereen vrij te gebruiken te zijn. (Simon 2005)

4.4 Ambtenaren die in naam van een gemeente of overheid taken uitvoeren moeten duidelijk identificeerbaar zijn.
Politie-agenten moeten bij aanhouding en/of arrestatie een visitekaartje overhandigen waar het dienstnummer zichtbaar op is vermeld. Ook moet het dienstnummer zichtbaar zijn op het uniform.
Wanneer misbruik van een machtspositie niet naar een individu teruggebracht kan worden, is er geen controle meer mogelijk. Daarom is het nodig dat ambtenaren een duidelijk zichtbare identificatie-code dragen.

Misbruik van een machtspositie dient herleidbaar te zijn tot een individu. Om dat te verwezenlijken is het noodzakelijk dat ambtenaren identificeerbaar zijn, ook in uitgebrachte verslagen en rapportages.

4.5 Overheden schakelen waar mogelijk over op open-source software met vrije licenties. Waar dit niet mogelijk is stimuleren zij de ontwikkeling van open source software.
Open source software is transparant en iedere partij mag deze software verbeteren of aanpassen. Door voor de ontwikkeling van nieuwe software eenmalig te betalen, komt voor anderen (waaronder de overheid zelf) dezelfde functionaliteit gratis beschikbaar. (Hahn 2002) Dit zorgt voor grote besparingen en geeft overheden in minder ontwikkelde gebieden ook de mogelijkheid zich snel en zonder veel kosten te ontwikkelen.

4.6 Overheden doen geen zaken met bedrijven waaraan zij, door contractuele verplichtingen, na afloop van de geleverde diensten of producten nog steeds vastzitten (vendor lock-in).
Wanneer een overheid na een contract (im- of expliciet) nog aan een bedrijf vast zit, ontstaat er een oneerlijke concurrentie-situatie. (Vendor lock-in 2010) Prijzen kunnen hoog gehouden worden en innovatie wordt geremd. (Boer 2011) De overheid dient dit soort constructies dus te mijden. Wanneer een overheid bij het verlopen van een contract nog geen mogelijkheid heeft een 'open' contract aan te gaan, moeten de kosten om na dat contract alsnog vrij te kunnen kiezen bij het aangaan van volgende contracten in de totale kosten meegerekend worden.

4.7 Overheden moeten, indien mogelijk, open formaten en open standaarden gebruiken.
Open formaten en standaarden zorgen ervoor dat iedereen gegevens vrij kan lezen en verwerken. Dit vergemakkelijkt het ICT-beleid binnen de overheid en maakt het voor derden makkelijker om een stukje software te ontwikkelen dat door de overheid gebruikt kan worden. (Simon 2005) (Berry en Moss 2006)

4.8 Bedrijven en organisaties die opdrachten voor overheden uitvoeren, publiceren hun gegevens in open formaten en maken gebruik van open standaarden en een vrije licentie.
De informatie die overheden inkopen moet voor iedereen toegankelijk zijn. De overheid moet vrij blijven van contractuele verplichtingen ten aanzien van bepaalde bedrijven en informatie moet steeds, ook vanuit minder gangbare platforms, toegankelijk zijn. Hierdoor wordt innovatie gestimuleerd. Software of softwarelicenties moeten geen drempel vormen om overheidsgegevens te kunnen inzien en gebruiken.

4.9 Klokkenluiders moeten beter beschermd worden.
Daar waar organisaties of de overheid niet transparant werken, zijn klokkenluiders hard nodig. Zij fungeren als de ogen en oren van de samenleving. Daarom moeten ze beter beschermd worden wanneer ze voor de maatschappij opkomen en daardoor het risico lopen op persoonlijke schade. (Klokkenluiders 2002)
Sommige klokkenluiders stellen ernstige maatschappelijke misstanden aan de kaak. De samenleving erkent de persoonlijke offers van deze klokkeluiders en als deze door het maken van hun offers financiële schade lijden, met name door het wegvallen van een billijk inkomen, dan vergoedt de overheid een deel van de geleden schade met het toekennen van een "klokkenluiders-uitkering".
Ingezetenen van Nederland worden niet meer meer uitgeleverd aan landen die het internationaal strafhof niet erkennen. Een eerlijke rechtsgang moet gegarandeerd kunnen worden voor iedereen.

5 Het delen van cultuur en informatie bevorderen, mede door het auteursrecht te hervormen.

Onze samenleving zou nooit mogelijk zijn geweest zonder de ontelbare ideeën, ontwerpen en culturele uitingen van alle mensen die ons voor zijn gegaan. We staan op de schouders van reuzen. Kinderen leren in een paar jaar tijd waar onze voorouders duizenden jaren over gedaan hebben. Deze ontwikkeling gaat, mede door het internet, steeds sneller.

De essentie van cultuur is het delen van informatie, ontwerpen en ideeën. De samenleving heeft zich op deze manier kunnen ontwikkelen. Het auteursrecht werd ontworpen om dit te faciliteren. Nu, in een samenleving waarin iedereen toegang heeft tot internet, is het auteursrecht een belemmering voor het delen van informatie, ontwerpen en ideeën geworden. Daarom moet het auteursrecht worden hervormd.

Het uitgangspunt wordt weer: cultuur delen. Het auteursrecht moet tot haar commerciële essentie worden teruggebracht. Niet-commercieel gebruik wordt direct toegestaan en commercieel gebruik wordt beschermt om de auteur een redelijk termijn te geven voor het terugverdienen van zijn investering. Op de lange termijn moeten alle belemmeringen om creatieve werken te maken en te consumeren worden opgeheven.

5.1 Het delen van auteursrechtelijk beschermd materiaal is toegestaan voor niet-commercieel gebruik.
Het commercieel belang van auteursrecht is ondergeschikt aan de essentie van cultuur: het delen van informatie, ontwerpen en ideeën. Het internet faciliteert dit. Het vrij gebruik van informatie moet voorop staan als er geen sprake is van een winstoogmerk.

5.2 Commercieel auteursrecht differentiëren naar toepassing en beperken in duur.
Het commercieel auteursrecht wordt beperkt tot een periode van maximaal vijf jaar. De one-size-fits-all benadering is niet meer te verdedigen, nu vele consumenten dagelijks auteur zijn en bijvoorbeeld een ingezonden brief in een krant op dezelfde manier beschermd wordt als een film, zonder dat daar enig commercieel nut tegenover staat. (Gaubiac, Lindner, Adams 2009) Elk type werk (film, roman, etc.) krijgt een naar type werk aangepaste termijn. Deze termijn wordt zodanig bepaald -en aangepast- dat het werk zo snel mogelijk ook commercieel vrij beschikbaar komt en de sector zo snel mogelijk omschakelt naar nieuwe verdienmodellen. Waar mogelijk wordt op termijn ook commercieel auteursrecht afgeschaft. (Kilbey 2003) 'Commercieel gebruik' is 'winst maken met auteursrechtelijk materiaal als kern van het verdienmodel'.

5.3 Overgangsmaatregel voor bestaande auteursrechten: oude auteursrechten blijven nog vijf jaar geldig.
Er komt een overgangsmaatregel voor de sector. Het auteursrecht voor commercieel gebruik blijft nog vijf jaar gelden voor auteursrechtelijk materiaal dat ouder is dan vijf jaar en volgens de oude wetgeving nog langer dan vijf jaar onder het auteursrecht zou vallen. Nederland erkent geen auteursrechtelijke claims uit buitenlandse jurisdicties die ouder zijn dan vijf jaar.

5.4 Het combineren, veranderen en remixen van bestaand auteursrechtelijk beschermd materiaal (afgeleid werk) wordt toegestaan.
Het combineren, veranderen en remixen van bestaand werk bevordert cultuur, kunst en wetenschap. (Deledesma 2004) Creaties zijn altijd een mix van voorgaande creaties. Creatieve werken zijn nu ook al vaak geïnspireerd of gebaseerd op andere creaties en dat is stimulerend voor cultuur, kunst en wetenschap. Auteursrecht moet niet belemmerend werken. (Lessig 2008) Wanneer er geen expliciet doel is om met auteursrechten van een ander geld te verdienen, moet het vrij gebruik van informatie voorop staan. Wanneer remixen gebeurt met een commercieel doel, moet dit mogelijk zijn tegen een billijke vergoeding.

5.5 Bij het remixen of hergerbuiken van werken is bronvermelding verplicht wanneer een bronverwijzing beschikbaar is en de bron redelijkerwijs kan worden vermeld.
Door het verplichten van bronvermelding kunnen gebruikers de oorspronkelijke werken en hun makers vinden. Het oorspronkelijke werk en zijn maker krijgen op deze manier de erkenning die ze verdienen. Alle remix-creaties vermelden bronnen zoals dat in de wetenschap al gebruikelijk is. Bij hergebruik van werken wordt de bron van het oorspronkelijke werk vermeld. Als een bron anoniem wenst te blijven, is dit natuurlijk toegestaan.

5.6 Het gebruik en delen van verlaten werken (orphan works) wordt toegestaan.
Verlaten werken zijn werken die niet meer uitgegeven worden of anderzins commercieel geëxploiteerd worden. (Oye 2007) Wanneer de auteursrechthouder zijn commercieel auteursrecht niet meer actief uitoefent, mag iedereen het werk ook commercieel exploiteren. Kunst, cultuur en wetenschap mogen niet verstoffen. (Sterrenborg 2009)

5.7 Naburige rechten beperken.
Naburige rechten kunnen alleen geclaimd worden wanneer een opname, registratie, vermenigvuldiging, uitzending of vertoning voor commercieel gebruik is. 'Commercieel gebruik' betekent 'winst maken met naburige rechten als kern van het verdienmodel'. Naburige rechten zijn, net als de auteursrechten, ondergeschikt aan het recht cultuur, kunst en wetenschap te delen. Voor commercieel gebruik worden de termijnen, vergelijkbaar met het auteursrecht, gemaximaliseerd tot vijf jaar.

5.8 Het verwijzen of linken naar en het 'embedden' van al dan niet auteursrechtelijk beschermd materiaal wordt onder alle omstandigheden toegestaan. Dit is inclusief het op commerciële basis faciliteren van zoek- indexering- en/of bestandsdeling.
Het internet werkt op basis van deze functionaliteit. Wanneer hier onderscheid gemaakt zou worden tussen commercieel en niet-commercieel gebruik, komt de bruikbaarheid van het internet in gevaar.

5.9 Consumentenrechten moeten de burger beschermen tegen onredelijke restricties vanuit de entertainmentbranche. 'Digital Rights Management'- toepassingen die inbreuk maken op deze rechten worden verboden.
Door Digital Rights Management worden vrijheden die bij wet aan de burger zijn toegekend door een bedrijf ingeperkt. (Solutions 2003) Niet bedrijven, maar overheden bepalen wat de burger met creatieve werken kan doen. (May 2006) DRM-toepassingen die inbreuk maken op deze rechten worden verboden. (Russel 2003)

5.10 Er mogen geen bijzondere heffingen komen op communicatie, waaronder het internet.
Bijzondere heffingen op communicatie en informatie verhogen de drempel om te communiceren en informatie te delen. Informatie behoort vrij gedeeld te kunnen worden, heffingen zouden hier een belemmering voor zijn. Internet en communicatie moet zo vrij en laagdrempelig mogelijk zijn.

6 Het patentsysteem hervormen ter bevordering van innovatie en kennisdeling

Toen patenten werden ingevoerd bestonden er nog geen auto's en geen internet. Koningen verleenden willekeurig alleenrechten. Vandaag de dag is de situatie in Nederland niet veel beter. De willekeur van de koning is verdwenen, maar er is op vrijwel alles een patent aan te vragen. Iedereen kan een patent aanvragen, de toetsing daarvan gebeurt pas nadat het patent verleend is en deze toetsing heeft geen invloed op de toekenning van het patent. Wie een patent vervolgens nietig wil laten verklaren, moet daarvoor zelf naar de rechter.

Patenten zijn bedoeld om innovatie te bevorderen. Nederland heeft van 1867 tot 1910 geen patentwetgeving gekend. Toch waren dit geen slechte tijden voor Nederland. Onder druk van het buitenland -Nederland werd een vrijbuitersstaat genoemd- werd in 1910 patentwetgeving ingevoerd. Tijdens de patentvrije periode konden ondernemers onbelemmerd hun bedrijf opbouwen. Zo zijn de gebroeders Philips in de patentvrije periode begonnen met de productie van gloeilampen en werd in Oss de margarinefabriek opgezet die later uitgroeide tot Unilever.

Op dit moment vindt een andere ontwikkeling plaats. Patenten worden steeds vaker geclaimd in niet-democratische landen als China. Nederland geeft door het erkennen van patenten aan die landen meer macht. De monopolies, die in het Westen al nauwelijks gecontroleerd worden, kunnen in dergelijke landen al helemaal niet gecontroleerd worden. Wanneer wij niet het voortouw nemen in het afschaffen van patenten, verliezen we niet alleen de democratische controle op innovatie maar komt de innovatie zelf onder druk te staan.

Patenten werken innovatie tegen. Hoewel patenten helpen om de informatie over uitvindingen te openbaren, wordt het gebruik van die uitvindingen gemonopoliseerd. De Piratenpartij wil van die situatie af. Patenten worden in Nederland nu zonder controle op de nieuwheid toegekend. Het onderzoek naar de nieuwheid dat gedaan wordt heeft geen consequenties voor de toekenning van een patent. Vrijwel alles kan dus in Nederland gepatenteerd worden en de toekenning kan alleen achteraf bij de rechter worden aangevochten. Hierdoor worden patenten te gemakkelijk verleend en innovatie door anderen belemmerd. Bovendien wordt innovatie op deze manier bij de rechter bevochten in plaats van op de markt. Onze focus ligt dus ten eerste op het verhogen van de drempel tot het verlenen van patenten.

De informatiesamenleving maakt het mogelijk wereldwijd kennis en expertise te delen. Specialisten verspreid over de hele wereld kunnen samen werken aan onderzoek en uitvinding. Het afschermen van ontwikkeling in grote bedrijven werkt hierop averechts; idealiter wordt steeds op verschillende plekken aan dezelfde ontwikkelingen gewerkt. Het niet open delen van informatie frustreert dit proces. Daarnaast zijn gepatenteerde 'uitvindingen' in veel gevallen steeds minder nieuw. Grote bedrijven wisselen patenten uit, waardoor een selecte groep in staat wordt gesteld van bepaalde patenten gebruik te maken. Nieuwkomers worden door gebrek aan toegang tot bestaande patenten uit de markt gedrukt.

De Piratenpartij zou graag zien dat het stimuleren van innovatie en kennisdeling voorrang krijgt op het beschermen van bestaande uitvindingen.

6.1 Het huidige patentmodel is achterhaald en moet herzien worden.
Het aanvragen van patenten kan minder aantrekkelijk gemaakt worden door: 1) strenge voorwaarden te stellen aan de inhoudelijke beschrijving en de nieuwheid, 2) de aanvraag, het uitoefenen en het verlengen van patenten duurder te maken, 3) fiscale voordelen af te schaffen, 4) juridische kosten bij de patenthouder te leggen en 5) het misbruik van patenten en patentaanvragen aan te pakken. 6) Termijnen voor patenten te verkorten. Op internationaal niveau (desnoods eerst binnen een aantal verdragslanden) moet er ondertussen naar gestreefd worden dat patenten geheel worden afgeschaft.
Anderzijds kan door subsidies en fiscale voordelen het delen van kennis bevorderd worden. (Kingston 2001)

6.2 Patenten die innovaties belemmeren worden nietig verklaard.
Als patenten innovatie belemmeren, is er een fout gemaakt door het patentbureau of is er een ongewenste situatie ontstaan. Er komt een wet die rechters in staat stelt een gegeven patent niet alleen op basis van gebrek aan innovatie, maar ook op basis van een innovatiebelemmerend effect nietig te verklaren. (Jaffe en Lerner 2004) Het aanvechten van een patent gebeurt op kosten van de patentverlenende instantie, die de ingeschatte kosten van procedures doorrekent in de patentkosten voor de patenthouder.

6.3 Patenthouders moeten het gebruik van hun patenten aan alle gebruikers onder gelijke regels toestaan.
Bevordering van innovatie is het doel van patenten. Wanneer bedrijven of organisaties patenten alléén voor zichzelf houden, wordt het publieke belang niet gediend. Het samen delen van innovatie versterkt alle partijen en daarom moeten patenthouders verplicht worden om gebruik tegen tegen redelijke en voor iedereen gelijke voorwaarden toe te staan. (Kuan Ng 2009)

6.4 Medische patenten kosten levens, maken de zorg onbetaalbaar en moeten om die redenen worden afgeschaft.
Patenten op farmaceutische producten en medische behandelingsmethoden veroorzaken monopolies, die op hun beurt leiden tot inefficiënte marktwerking. De prijs van medicijnen en behandelingen is hierdoor vaak onevenredig hoog in vergelijking met de ontwikkelings- en productiekosten. Bovendien bemoeilijken dit soort monopolies sturing van medische onderzoeksprocessen vanuit de maatschappij. (Ho 2011) De Piratenpartij schaft patenten op farmaceutische producten en medische behandelingsmethoden met voorrang af. Zo wordt het mogelijk publieke middelen te besparen en tegelijkertijd meer geld te besteden aan door het publiek gewenste medische research.

6.5 Biopatenten monopoliseren de natuur en worden afgeschaft.
DNA, zaden, geuren, kleuren, chemische stoffen, soorten, levende wezens en delen daarvan (zoals cellen of organen), inclusief modificaties daarvan kunnen niet gepatenteerd worden. Zij zijn onderdeel van de natuur. (Overwalle 1998) Monopolies op onderdelen van de natuur zijn ongewenst. De Nederlandse overheid zal werken aan het afschaffen van alle patenten op natuurlijke materialen en fenomenen.

6.6 Softwarepatenten remmen innovatie en worden niet ingevoerd.
Software is bij uitstek een gebied waarin innovatie in kleine stappen plaatsvindt. Juist hier kan direct geprofiteerd worden van het afschaffen van patenten. Het patenteren van (delen van) processen en interfaces belemmert de ontwikkeling van innovaties op die processen en interfaces, omdat die ontwikkelingen juist gebaseerd zijn op het combineren en aanvullen ervan. (Patenten bedreigen innovatie 2003) Wanneer onderdelen niet met andere onderdelen gecombineerd kunnen worden, stopt de ontwikkeling of wordt deze sterk vertraagd. (Välimäki 2004)

6.7 Businesspatenten remmen innovatie en worden niet ingevoerd.
Methoden om zaken te doen zijn bij uitstek een gebied waarin innovatie in kleine stappen plaats vindt. Ook hier kan direct geprofiteerd worden van het afschaffen van patenten. Business-methoden moeten niet gemonopoliseerd kunnen worden. De ontwikkeling en verbetering van methoden om zaken te doen wordt erdoor vertraagd en business-patenten belemmeren de algemene welvaart. Administratieprocessen, klantprocessen en dergelijke mogen daarom ook niet gemonopoliseerd worden.

6.8 MKB ondernemers kunnen innoveren en verkopen binnen Nederland, ongehinderd door patenten.
Innovatie vindt voor een belangrijk gedeelte plaats bij kleinere bedrijven die een sterke focus hebben op ontwikkeling. Deze bedrijven moeten worden gestimuleerd in wat ze doen; patenten mogen geen belemmering vormen voor deze innovatie.

7 Merkenrecht moet slechts ter identificatie van de producent dienen

Merkenrecht is primair bedoeld om producten herkenbaar te maken voor de consument. Consumentenbescherming moet dan ook de enige functie van het merkenrecht zijn.

7.1 Merkenrecht is bedoeld als consumentenbescherming, nergens anders voor.
Het primaire doel van merkenrecht is productherkenning. (Lemley en Dogan 2007)

7.2 Auteursrecht mag niet misbruikt worden voor merkenregistratie.
Merkenregistratie moet alléén mogelijk zijn onder het merkenrecht. Het auteursrecht monopoliseert cultuur en mag daarom niet van toepassing worden geacht op merken en merkenregistratie.

7.3 Parallelle import buiten de distributiekanalen van de rechtenhouder om wordt toegestaan.
Producten die in verschillende landen tegen andere prijzen worden verkocht, mogen gewoon vanuit de hele wereld geïmporteerd worden.

8 Vrijheid van informatie

Informatie, ontwerpen en ideeën moeten vrij toegankelijk zijn. Daardoor kan deze informatie optimaal door mensen benut worden. Alle beperkingen in die vrije stroom van informatie moeten worden verwijderd. Gedegen onderwijs stelt burgers in staat onderscheid te maken tussen waardevolle en niet-waardevolle informatie.

8.1 Vrije en ongecensureerde internettoegang is een burgerrecht.
Internet is diep geworteld in de maatschappij: sociale netwerken, actualiteiten, culturele uitwisselingen en thuiswerkende mensen kunnen niet meer zonder. Burgers de toegang ontzeggen tot het internet is vergelijkbaar met burgers uitsluiten van de maatschappij. Eenieder heeft recht op vergadering en informatievergaring. Vrije en ongecensureerde internettoegang moet daarom een recht zijn van iedere burger. (Liberating cyberspace 1999) Geen enkele burger mag een internetverbinding worden ontzegd of worden geweigerd. Ook hebben burgers het recht onderling- zonder tussenkomst van anderen- internetverbindingen tot stand te brengen.

8.2 Internet mag niet onderworpen worden aan censuur.
Filters die verplicht worden toegepast op internetverbindingen worden verboden. (Warf 2011) Filters die expliciet zijn aangevraagd door consumenten, bijvoorbeeld om minderjarigen te beschermen voor bepaalde inhoud, blijven mogelijk. Hierbij blijft de keuze omtrent het al dan niet filteren van inhoud expliciet liggen bij de burger, niet bij de overheid. (Deibert 2008)

8.3 Netwerkneutraliteit wordt verplicht gesteld.
De nieuwe telecommunicatiewet is een stap in de goede richting. (Choi en Kim 2006) Handhaving van deze wet dient een van de prioriteiten te zijn van het Agentschap Telecom. Alle verkeersgegevens wordt onder gelijke omstandigheden door internetproviders gelijk behandeld. Het blokkeren of juist voorrang geven aan bepaalde aanbieders van diensten op het internet discrimineert diensten op het internet en is om die reden verboden. (Grunsven 2011) Voorrang voor bepaalde typen verkeer waarvoor dat technisch noodzakelijk is (QoS) blijft mogelijk onder strikte voorwaarden. De Nederlandse overheid maakt zich sterk om dit ook in Europees verband wettelijk te regelen.

8.4 Het ecosysteem van het internet moet beschermd worden.
Het internet heeft in de jaren '90 een grote sprong gemaakt en heeft sindsdien een ongelimiteerd karakter gekregen. Diensten zullen op termijn steeds minder in verbruikt dataverkeer worden afgerekend. Een decentraal en ongelimiteerd karakter stimuleert de groei van het internet het beste en moet daarom beschermd worden.

8.5 Draadloos en bedraad internet moet voor iedereen overal beschikbaar zijn.
Op Nederlands grondgebied moet een zo groot mogelijke dekking zijn voor het internet. (Breedband als basisrecht 2010) Daar waar dekking niet aanwezig is op plaatsen waar dit duidelijk wel gewenst is, faciliteert de overheid het aanleggen van bedraad of draadloos internet.

9 Veiligheid

Veiligheid is een recht. Wie zich niet veilig voelt, kan zich niet vrij gedragen. In de informatiesamenleving zijn we afhankelijk geworden van het internet. Daar waar veiligheid nu via het internet wordt aangeboden, moet ze ook daar beschermd worden. De overheid én de burger zijn verantwoordelijk voor veiligheid. Tegelijkertijd is veiligheid een relatief begrip. Wie te veel veiligheid via de overheid wil waarborgen, verliest daardoor ook veiligheid als burger tegenover de overheid.

9.1 Effectiviteit moet centraal staan bij het bevorderen van veiligheid en het bestrijden van criminaliteit (en dus ook terrorisme).
Excessieve maatregelen om bepaalde minimale veiligheidsrisico's in te perken worden heroverwogen. Bestaande procedures om veiligheidsmaatregelen te nemen, moeten worden bekeken vanuit rationele overwegingen en inschattingen. (Woude 2010) Angst mag geen drijfveer zijn om risico te analyseren, dit moet door middel van gecalculeerde analyses. (Amersfoort 2006)

9.2 Speciale terrorismewetgeving wordt afgeschaft. Misdaad is misdaad.
Het woord terrorisme is afgeleid van het Latijnse 'terror', wat 'paniek' betekent. Terrorisme kan dus letterlijk vertaald worden als 'paniekisme'. Wetgeving moet worden aangenomen op basis van ratio en niet op basis van onkritische angstgevoelens. (Donohue 2008) Huidige strafrechtelijke wetgeving is afdoende om 'terroristen' aan te pakken.

9.3 Internetstoringen mogen de samenleving en de economie niet ontwrichten.
De samenleving mag niet buitenspel worden gezet op het moment dat het internet (gedeeltelijk) niet meer functioneert. Internet is inherent ontworpen met het doel te kunnen blijven functioneren bij een gedeeltelijke uitval. Overheidsorganen moeten zorgen voor redundantie in verbindingen en apparatuur. Het blijft mogelijk dat het internet (vrijwel) geheel uitvalt door bijvoorbeeld (natuur)rampen of sabotage met elektromagnetische bommen. Er moet een strategisch plan komen dat de Nederlandse samenleving in staat stelt naar behoren te functioneren op het moment dat het internet uitvalt. Binnen overheid, zorg, financiële instellingen en andere essentiële organisaties moet regelmatig geoefend worden met scenario's waarin stroom- en netwerkvoorzieningen langdurig buiten gebruik zijn.

10 Internationaal

De Piratenpartij is bij uitstek een internationaal georiënteerde partij. De Piratenpartij is actief in meer dan 68 landen. De informatiesamenleving is dan ook een globale samenleving die ook op globaal niveau beschermd moet worden.

Internationale overeenkomsten hebben vaak een hoog ondemocratisch gehalte. Allerhande lobbygroepen hebben bijvoorbeeld vaak veel macht. Dit geldt voor de Europese Unie, maar ook voor internationale verdragen zoals die van de Wereld Handels Organisatie en de Verenigde Naties. Bovendien is het aanpassen van internationale handelsverdragen vaak een omslachtig en overmatig complexe aangelegenheid. De Piratenpartij zou graag zien dat er ook internationaal gestreefd wordt naa democratischere besluitvormingsstructuren waarover burger aktief geïnformeerd worden en waarbij ze consequent betrokken worden.

Omdat niet al onze partijpunten op nationaal niveau gerealiseerd kunnen worden, hebben we een internationaal verbond met andere Piratenpartijen. Zo kunnen wij op mondiaal niveau met 1 programma als 1 partij campagne voeren. Dit betekent dat we ook op Europees niveau een gericht programma hebben dat namens alle meewerkende Piratenpartijen uitgevoerd zal worden.

10.1 Nederland pleit voor een nieuw verdrag voor vrije informatiesamenleving.
Nederland moet, zowel in Europa als wereldwijd, pleiten voor een verdrag dat het stimuleren van innovatie en het delen van informatie in een vrije informatiesamenleving regelt.

10.2 Internet is een internationaal, open en neutraal netwerk.
Een vrij internet mag niet ondergeschikt worden gemaakt aan nationale of militaire overwegingen.
Om nationalisering van het internet te voorkomen moet Nederland zich internationaal hard maken voor een uitbreiding en decentralisering van de internet-infrastructuur. Zo wordt het moeilijker voor één instantie om volledige controle over het internet te krijgen.

- Fondsen die zijn toegewezen aan overheidsdiensten in het kader van "cyber-security" worden defensief ingezet, niet offensief.
- Internationale "cyber security" verdragen zoals die met de Verenigde Staten worden opgezegd omdat deze een gevaar voor fundamentele rechten en het internet vormen.
- RIPE te Amsterdam krijgt een beschermde status in de wet zodat het internet beter beschermd kan worden tegen politieke invloeden.

10.3 Verdragen waarin auteurs- en patentrecht geregeld zijn, zullen opnieuw worden geëvalueerd.
Nederland moet er op internationaal niveau voor pleiten dat alle verdragen waarin patentrecht zijn geregeld opnieuw geëvalueerd worden in het licht van de vrije informatiesamenleving.

10.4 Verdragen zoals het ACTA-verdrag zijn schadelijk voor de burger- en consumentenrechten en ondemocratisch. Ze mogen om die reden in geen enkele vorm aangenomen worden.
Het ACTA-verdrag heeft als doel om auteursrecht, patentrecht en merkenrecht in de huidige vorm te handhaven en de handhaving strenger te maken. Landen die hier aan deelnemen worden daardoor beperkt in het vormgeven van een eigen beleid. Onderhandeling over het ACTA-verdrag heeft grotendeels achter gesloten deuren plaatsgevonden waardoor er nauwelijks democratische invloed mogelijk was. (Uerpmann-Wittzack 2011) Het ACTA-verdrag druist lijnrecht in tegen de burgerrechten, overheidstransparantie, innovatie en creativiteit. Er moet om die reden voor gewaakt worden dat het verdrag, in deze of een licht aangepaste vorm, aangenomen wordt. (Geist 2010)

10.5 Op Europees en wereldwijd niveau zal worden samengewerkt met andere Piratenpartijen.
Pirate Parties International is een organisatie in Brussel die als doel heeft internationale samenwerking met Piratenpartijen over de gehele wereld te bevorderen. Piratenpartij Nederland onderschrijft de 'Common Grounds', een aantal gezamenlijke uitganspunten van de PPI. Verdragen op Europees en internationaal niveau worden samen met de PPI en nationale Piratenpartijen aangepast of afgeschaft waar nodig.

11 Onderwijs

Onderwijs is de basis van een informatiesamenleving. Via het onderwijs leren mensen hoe ze met de informatiesamenleving om kunnen gaan en welke waarde informatie heeft. Gedegen onderwijs helpt mensen een denkkader te ontwikkelen waarin nieuwe informatie ingepast kan worden. Zonder zulk onderwijs is informatie waardeloos.

Informatie werd vóór het internettijdperk voornamelijk geordend en gewaardeerd door professionals. Journalisten schreven in kranten en tijdschriften, wetenschappers publiceerden onder elkaar en redacteuren stelden een encyclopedie samen. In de informatiesamenleving moet iedereen informatie kunnen ordenen en waarderen. Iedereen is journalist, wetenschapper en redacteur. Dat vereist een brede algemene kennis die verder gaat dan de hoofdlijnen van het nieuws. Nieuws is dat wat afwijkt van het normale. Onderwijs leert ons wat normaal is, zodat we zelf kunnen beslissen of we ons aan willen passen of niet.

11.1 Onderwijs op alle onderwijsniveaus is een burgerrecht.
Onderwijs op alle onderwijsniveaus is een burgerrecht. Zonder onderwijs tot op het niveau dat iemand aankan kan een persoon bovendien niet optimaal functioneren in een informatiesamenleving. Iedereen die daarvoor de kwaliteiten en de wil heeft, moet van elk onderwijsniveau kunnen doorstromen naar een volgend niveau.

11.2 Iedere Nederlander moet over vrije toegang tot onderwijs beschikken, die niet gelimiteerd wordt door zijn/haar cultuur of economische achtergrond.
Burgers hebben fundamentele kennis en kunde nodig om in de informatiesamenleving te functioneren. Daarom moet iedere burger toegang hebben tot onderwijs, om zo actief mogelijk deel te kunnen nemen aan de vrije informatiesamenleving.

11.3 Onderwijs over omgaan met informatie.
In de vrije informatiesamenleving ligt er een grote nadruk op alle vormen van informatie. Daarom moet worden onderwezen wat informatie is, hoe je er mee omgaat, wat je er mee kan, en wat het verschil is tussen 'open', 'vertrouwelijke' en 'persoonlijke' informatie.

11.4 Toetsing van kennis moet los staan van verplichting om lessen te volgen.
Het volgen van lessen en het toetsen van kennis en vaardigheden zijn twee aparte zaken. Studenten moeten toetsen kunnen maken zonder het standaard onderwijs daarvoor te volgen. Lessen moeten als doel hebben de student te ondersteunen, zij dienen niet als aanwezigheidscontrole.

11.5 Leermaterialen moeten vrij toegankelijk zijn en -wanneer bekostigd door de overheid- onder een open licentie ontwikkeld en aangeboden worden.
Les- en leermaterialen moeten zoveel mogelijk vrij en online toegankelijk worden. Leermaterialen die worden bekostigd door de overheid moeten open ontwikkeld worden en vrij toegankelijk zijn. Op deze manier kan iedereen op de wereld ervan profiteren. (Barnes 2011)

11.6 Colleges moeten online voor iedereen onder een vrije licentie beschikbaar zijn.
Colleges zijn mede met overheidsgeld betaald. Deze kennis moet zoveel mogelijk open en vrij toegankelijk zijn. Het beschikbaar maken van alle colleges biedt studenten flexibiliteit en niet-studenten toegang tot de mede met overheidsgeld betaalde colleges. Het online beschikbaar stellen van colleges maakt het voor studenten bovendien mogelijk vooraf de kwaliteit van een collegereeks of docent te bepalen en colleges bij andere instellingen te volgen. (Sa et al. 2003) (Pollak 2008)

11.7 Onderwijsomgevingen worden met open source software ontwikkeld.
Het ontwikkelen en delen van open source software, bedoeld voor onderwijs, maakt de ontwikkeling van onderwijsomgevingen efficiënter, stimuleert samenwerking tussen onderwijsinstellingen en verhoogt op den duur de kwaliteit van het onderwijs. Iedere onderwijsinstelling in de wereld kan van deze softwareontwikkeling profiteren en helpen deze verder te ontwikkelen. (Carmichael en Honour 2002)

12 Wetenschap

De wetenschap is één van de ankers van een optimaal functionerende democratie. Wetenschap dient daarom onafhankelijk zijn en geen taboes kennen. Ook moet de kennis en expertise van wetenschappers voor iedereen toegankelijk zijn. Juist dan levert wetenschap een maatschappelijke meerwaarde op. Wetenschap vertegenwoordigt een waarde en is een doel op zich.

Wetenschap moet niet door de economie en de politiek gestuurd worden. Het vertrouwen in wetenschappers neemt af wanneer zij politieke of economische belangen vertegenwoordigen. De wetenschap moet onafhankelijk en transparant zijn. De Piratenpartij wil daarom alle ruwe wetenschappelijke data publiceren en alle wetenschappelijke publicaties vrij toegankelijk maken. Met publieke middelen gefinancierde wetenschap moet gratis toegankelijk zijn.

12.1 Kennis die mede door publieke financiering tot stand is gekomen op universiteiten en andere instellingen, is open en patentvrij en moet kosteloos en vrij toegankelijk zijn.
Wat (mede) met publiek geld gefinancierd is, moet voor iedereen open en vrij toegankelijk zijn. Op deze kennis, en alles wat eruit voortkomt, kan geen monopolie in de vorm van een patent worden verleend.

12.2 Alle wetenschappelijke artikelen worden in een open formaat en vrij toegankelijk gepubliceerd, inclusief alle ruwe data.
Wetenschappelijke artikelen stijgen in waarde naarmate ze vaker worden aangehaald in andere wetenschappelijke artikelen. Dit geldt ook voor hyperlinks, die op het internet verwijzen naar andere documenten (webpagina's). Door alle wetenschappelijke artikelen open en in een open formaat te publiceren, wordt kennis gemakkelijker gedeeld. Door de ruwe data die nodig zijn om het onderzoek te reproduceren ook te publiceren kunnen wetenschappelijke artikelen beter gecontroleerd worden. Bovendien kunnen de data ook voor ander onderzoek bruikbaar zijn.

12.3 Peer-review in open source context wordt gefaciliteerd.
Wetenschappelijke artikelen worden nu vaak geplaatst in (beperkt toegankelijke) wetenschappelijke tijdschriften. Doordat deze tijdschriften een goede reputatie hebben, omdat collegawetenschappers de artikelen beoordelen, heeft publicatie in een (gesloten) wetenschappelijk tijdschrift grote waarde voor de wetenschapper. Om open publicatie te bevorderen moet peer-review in een open source context worden gefaciliteerd.

13 Ontwikkelingssamenwerking

De Piratenpartij wil alle mensen op de wereld gelijke kansen bieden om zich te ontplooien. Daarom moet informatie, kennis en expertise voor zover mogelijk met mensen in ontwikkelingslanden gedeeld worden.

Niet de overheden in ontwikkelingslanden moeten centraal staan bij het bieden van ontwikkelingshulp, maar de mensen. Juist wanneer mensen de kans krijgen zich te ontwikkelen, zal een land zich ontwikkelen. Door de wereld van de ontwrichtende werking van patenten en auteursrechten te ontdoen, kan iedereen zich ontwikkelen. Mensen uit ontwikkelingslanden kunnen dan op gelijke voet met mensen uit ontwikkelde landen nieuwe ideeën delen en uitvoeren.

13.1 Onderdeel van beleid wordt het wereldwijd bevorderen van overdracht van technologische kennis.
Verspreiding van technologische kennis door middel van open source geeft individuen de mogelijkheid om zélf met techniek bezig te zijn. Landen en mensen kunnen zich ontwikkelen door kennis over te nemen van landen die hier al veel verder mee zijn. (Subramanyam en Xia 2009)

13.2 Onderdeel van beleid wordt het open en vrij delen van gegevens, informatie en kennis met ontwikkelingslanden.
Ontwikkelingssamenwerking kan worden gestimuleerd door kennisdeling. De inzichten die door de tijd zijn opgedaan, worden gedeeld met landen en mensen die hier belangstelling voor hebben. (James 2004)

13.3 Soepele regels voor gebruik gepatenteerde technologie.
In ontwikkelingslanden moeten gepatenteerde technologieën voor de ontwikkeling van het land en de bevolking zonder restricties gebruikt kunnen worden. (Odagiri 2012)

13.4 Bio- en farmaceutische patenten mogen -totdat ze zijn afgeschaft- geen onredelijke restricties opleggen aan ontwikkelingslanden.
Patenten drijven de prijs van medische middelen, zoals medicijnen, onnodig op. Burgers in ontwikkelingslanden kunnen hierdoor geen adequate toegang krijgen tot medische zorg.

13.5 Nederland biedt hulp voor vrije internettoegang aan burgers in landen waar vrije internettoegang niet gewaarborgd is.
Een vrij internet is in het belang van de burger, het faciliteert een vrije vergaring van informatie en vrije vergadering van mensen. Daarom is het belangrijk dat Nederland een pro-actieve houding aanneemt in de bescherming van een vrij internet, ook buiten het eigen grondgebied. Het internet is uitgegroeid tot de primaire vorm van internationale informatie-uitwisseling en dat moet zo blijven. Alle restricties die hier mogelijk zijn dienen door Nederland zo veel mogelijk omzeild te worden.

Nederland dient eerst de hand in eigen boezem te steken met betrekking tot verstoren van delen van het internet, alvorens kritiek te uiten op het censuur-beleid van landen als Iran, China en Noord-Korea. Door enerzijds kritiek te leveren op het censuurbeleid van andere landen, maar anderzijds zelf een censuurbeleid te voeren dat deels gedicteerd wordt door het bedrijfsleven, straalt Nederland hypocrisie uit in de internationale gemeenschap.

14 Efficiënte overheid

De overheid functioneert inefficiënt. Centrale overheden vinden in elk land het wiel opnieuw uit. Bij decentrale overheden is de situatie zo mogelijk nog slechter. Door bij de invoering van wetten al rekening te houden met de uitvoering en implementatie kan veel dubbel werk bespaard worden. Door slimme combinaties te maken tussen open source wetgeving, open source software en open standaarden kan de overheid veel efficiënter werken. Ook internationaal kunnen overheden op deze manier gemakkelijk samenwerken.

14.1 Investeren in open source en open standaarden voor software zodat op termijn tijd en geld bespaard kan worden.
Open source en open standaarden zijn een termijninvestering, die slechts éénmaal hoeft te worden gedaan. Dit in tegenstelling tot diensten of software die bij bedrijven moeten worden ingekocht en waarvoor jaarlijks licentiekosten moeten worden betaald. (Brooks-Young 2006) (Linux, Linux Everywhere 2002)

14.2 De overheid biedt bij wetgeving en richtlijnen ook een voorbeeld voor uitwerking, die lagere gemeenten kunnen overnemen of aanpassen. Indien voor deze wetgeving ook software nodig is, wordt deze door de overheid meteen open source en met open standaarden ontwikkeld.
Door de regelgevende overheidsinstantie direct verantwoordelijk te maken voor (een eerste versie van) de uitwerking en de bijbehorende software, kunnen problemen worden voorkomen en wordt dubbel werk op een lager niveau voorkomen.

14.3 Een bug-trackingsysteem voor bureaucratie en wetgeving faciliteert terugkoppeling van uitvoerenden omtrent wet- en regelgeving.
Er komt een systeem dat automatisch terugkoppelt wat er fout gaat op uitvoerend niveau, zodat snel aanpassingen op een hoger niveau kunnen worden gedaan. Een dergelijk systeem is vergelijkbaar met het bug-trackingsysteem dat op het internet gebruikt wordt.

14.4 Investeren in en faciliteren van open source en open standaarden voor materialen zodat op termijn veel tijd en geld bespaard kan worden.
De overheid moet de ontwikkeling van open source en open standaarden in de private sector faciliteren. Dit gebeurt bijvoorbeeld al bij stopcontacten. Er zijn veel meer voorbeelden van zaken waarbij een grotere marktefficiëntie kan optreden wanneer onderdelen open source en met een open standaard ontwikkeld worden. Ook ontwerpen van door de overheid gebruikte materialen, zoals bijvoorbeeld verkeersborden en lantaarnpalen, kunnen open source worden ontwikkeld. (Open source savings 2010)

14.5 Ambtenaren in een uitvoerende rol dienen neutraal te zijn en hun functie zonder persoonlijke 'rugzak' uit te voeren.
Iedereen heeft het recht om gelijk behandeld te worden. Daarom is het belangijk dat mensen die namens de overheid werken neutraal kunnen zijn en dat kunnen aantonen, onder andere door kleding of accessoires die een ideaal of mening vertonen niet zichtbaar te dragen. Dit geldt alleen voor ambtenaren waar redelijkerwijs neutraliteit van verwacht mag worden.

15 Ondernemerschap

Ondernemers moeten kunnen ondernemen. De Piratenpartij komt op voor ondernemende burgers. Die burgers moet zo min mogelijk in de weg gelegd worden. De overheid moet kleine ondernemers beschermen tegen machtsconcentraties van overheden en grote ondernemingen. Daar waar de overheid van MKB-ondernemers informatie vraagt, moet ze de daarvoor benodigde software open source en gratis aanbieden.

15.1 Midden- en kleinbedrijfondernemers (MKB) kunnen innoveren en verkopen binnen Nederland zonder last van patenten.
Innovatie vindt voor een belangrijk gedeelte plaats bij kleinere bedrijven die een sterke focus hebben op ontwikkeling. Deze bedrijven moeten gestimuleerd worden in wat ze doen, patenten mogen geen belemmering vormen. (Barrow 2007) MKB-ondernemers moeten zich kunnen concentreren op innovatie, zonder dat ze zich zorgen hoeven maken over de de juridische kant van patenten. (Patent Troubles Pending 2002)

15.2 Ontwikkeling van gratis open source software voor door de overheid gevraagde gegevens.
Organisaties, bedrijven en burgers kunnen efficiënter werken wanneer ze bijvoorbeeld open source boekhoudsoftware inclusief belastingregels gratis kunnen downloaden en gebruiken. Dit zal op termijn ook schelen in de verwerkingskosten voor de overheid zelf.

15.3 Geen afdracht voor muziek luisteren of televisie kijken op het werk of in horeca.
Op het werk of in de horeca wordt muziek en televisie doorgaans niet als kern van het verdienmodel ten gehore gebracht. (Gompel 2008) Het verplicht afdragen van gelden om muziek of video te vertonen op het werk of in de horeca moet worden afgeschaft. (Eechoud 2007)

15.4 Parallelle import buiten distributiekanalen van de rechtenhouder om wordt toegestaan.
Het merkenrecht moet niet inhouden dat de rechtenhouder op elke markt een andere prijs mag bepalen. Een open markt door parallelle import komt een eerlijke marktwerking ten goede. (EU parallel import rules causing concern 2006)

16 Mobiele telefonie en internet

Voor de Piratenpartij geldt: dataverkeer is dataverkeer. Er mag geen onderscheid gemaakt worden tussen verschillende soorten van dataverkeer. Telefonische data en sms, landsgrenzen en netwerkeigendom mogen geen rol spelen bij het optimaliseren van dataverkeer. Op en tussen alle netwerken wordt informatie-privacy gegarandeerd.

16.1 Mobiele communicatie wordt gelijkgesteld aan communicatie via Internet Service Providers (ISPs).
Bij mobiele communicatie is netneutraliteit, net als op het internet, belangrijk; mobiele communicatie wordt daarom gelijk gesteld aan iedere andere internetverbinding.

16.2 Gelijke prijs voor alle mobiele communicatie binnen de Europese Unie, inclusief Nederland. Geen grenzen op mobiel internet.
Door alle mobiele communicatie op Europees niveau te beprijzen wordt samenwerking tussen netwerken bevorderd en Europa-wijde marktwerking mogelijk. Artificiële grenzen moeten waar mogelijk opgeheven worden.

16.3 Overheden en burgers krijgen de mogelijkheid zelf of in een publiek-private samenwerking een huis-aan-huis glasvezelnetwerk aan te leggen.
Glasvezelnetwerken en andere netwerkvoorzieningen mogen niet als monopolie behandeld worden. (Glasvezel voor iedereen 2007)

16.4 De overheid heeft een gerechtelijk bevel nodig om een mobiele telefoon te traceren of af te luisteren.
Het traceren en afluisteren van mobiele telefoons is een privacyschendende maatregel en daartoe mag niet door een bestuurder worden besloten. Een systeem vergelijkbaar met huiszoeking, waarbij een gerechterlijk bevel nodig is, wordt ingevoerd.

17 Verkeer en waterstaat

17.1 Anoniem reizen blijft in alle vormen mogelijk en mag geen extra geld kosten.
Privacybeperkende initiatieven als de OV-chipkaart mogen niet door negatieve stimulans aan de burger verkocht worden. Dat betekent dat het niet duurder mag zijn om met een papieren kaartje te reizen.

17.2 Het OV-chipkaart systeem is nog niet klaar voor gebruik, de strippenkaart moet teruggebracht worden totdat er een goed alternatief is.
Anoniem reizen moet te allen tijde kunnen. (Anoniem reizen 2008) Men moet niet alleen een anonieme chipkaart kunnen kopen en gebruiken maar bijvoorbeeld ook reistegoed (bijvoorbeeld bij niet uitchecken) moet anoniem kunnen worden teruggevraagd. Fouten in het systeem moeten niet op de gebruikers afgeschoven worden, alleen op die manier zullen problemen efficient en tijdig afgehandeld worden. Dit betekent dat burgers op geen enkele manier belast mogen worden met mankementen in het systeem.
(Gebrek aan centrale regie bij chipkaart 2005)

17.3 Thuiswerken en werken in de buurt wordt gestimuleerd.
De overheid moet thuiswerken, waar dat mogelijk en wenselijk is, stimuleren. (De zegen van het thuiswerken 2007) (Thuiswerken is fijn 2007)

18 Geld en banken

Er moet een solide back-upsysteem zijn voor het in stand houden van betalingsverkeer wanneer het internet uitvalt. Het betalingssysteem moet ook wanneer het internet uitvalt kunnen functioneren. Daarom moeten banken ervoor zorgen dat ze een back-upsysteem hebben dat bij uitval van internet in werking kan treden.

18.1 Zoveel mogelijk openheid over geldverkeer, geldcreatie en het financieel-economische systeem.
Rapportage van geldstromen dient niet enkel in financieel jargon te worden gegoten.(Papa 2011)Heldere, ondubbelzinnige en klare uitleg over hoe het geldsysteem werkt moet burgers in staat stellen inzicht te krijgen in financiële en economische zaken.

18.2 Altijd mogelijkheid houden anoniem te betalen via contant geld en chipkaart.
Anonimiteit moet ook mogelijk zijn bij betalingen. Ook met plastic geld moet anoniem kunnen worden betaald, de verkoper hoeft niet te weten wíe er betaalt, het feit dát er betaald is, is voldoende. Betalen met contant geld moet mogelijk blijven en mag nooit meer kosten dan een betaling via pin, chip of creditcard.

18.3 Open informatie over fraude.
Daar waar fraude mogelijk is, moet openheid van informatie ervoor zorgen dat systemen en procedures veiliger worden. Hierdoor kunnen o.a. ambtenaren en werknemers hun gedrag waar dat nodig is aanpassen, om niet in het web van fraudeurs te komen.

18.4 Cryptocurrency biedt mooie kansen, en moet niet via een omweg verboden of gefrustreerd worden.
Alhoewel cryptocurrencies zoals bijvoorbeeld Bitcoin nog in de kinderschoenen staan, zien wij bij wetgevers dezelfde koudwatervrees als bij de opkomst van het internet en de PC. (Sterkenberg 2011) Het is zeer goed mogelijk dat cryptocurrencies op termijn een goede concurrent voor de financiele sector zullen worden. De cryptocurrencies hebben bovendien de potentie om miljarden te besparen. (Surowiecki 2011)

19 Energie

19.1 Energiemeters versturen alléén ruwe informatie naar leveranciers, waardoor de privacy van gebruikers niet geschonden kan worden.
Energiemeters meten gebruik per seconde maar geven deze geaggregeerde data zelfstandig per maand of kwartaal door aan de energiemaatschappij. Energiemaatschappijen en distributiebedrijven mogen niet zelf kastjes kunnen aansturen. Publicatie van de broncode van software in meetkastjes moet verplicht worden.

19.2 Subsidies op het opwekken van energie met nieuwe energiebronnen, worden gegeven door patenten af te kopen en dus niet door de eindproducten te subsidiëren.
Wanneer de overheid met publiek geld het energie opwekken met nieuwe energiebronnen wil stimuleren, is de beste strategie om ervoor te zorgen dat iedereen goedkoper de producten kan maken en innoveren. Op elk eindproductsubsidie geven komt enkel de patenthouder ten goede. Door het patent af te kopen worden publieke middelen veel beter gebruikt en hebben ze een blijvend en ook internationaal effect.(Landauer 2000)

19.3 Flexibele energieprijs zodat energiepieken en -dalen bij eindgebruikers kunnen worden opgevangen.
Door de energieprijs op het energienetwerk per seconde te bepalen, kan de energiemarkt op een lager niveau en exacter worden georganiseerd dan met een dag- en nachttarief. (Gupta en Danielsen 1998) (Aalbers, Kocsis en Shestalova 2012) De informatie over energieschaarste bevordert innovatie doordat ook nieuwe energiebronnen -die niet onder alle omstandigheden dezelfde energie opwekken- efficiënt gebruikt kunnen worden. Huishoudens en bedrijven kunnen dan ook aanbieders van energie worden (centrale verwarming met electriciteitsopwekking) of hun vraag naar energie (opladen electrische auto) op prijs sturen. (Silberman 2001) (Distributed generation 2003) (Het tijdperk van elektriciteitscentrales lijkt ten einde 2004) Bijvoorbeeld in de kasbouw kan de CO2-productie waarbij restenergie vrijkomt afgestemd worden op de pieken in de energievraag.

19.4 Afhankelijkheid van energie van niet-democratische staten afbouwen en stoppen hun overheden met energiegelden te subsidiëren.
Nederland moet de energiecontracten met niet-democratische staten afbouwen. Daarnaast moeten we ons richten op energieproductie in eigen land en bevriende democratische staten, door innovatie en gebruik van lokaal aanwezige hernieuwbare energiebronnen. (Wassink 2007) Dit maakt ons zelfvoorzienender en voorkomt dat we via onze energiebetalingen regimes in ondemocratische landen steunen en daarmee de burgerrechten en informatievrijheid beperken.

19.5 Geen gepolariseerde discussie over "Kernenergie".
Wij zijn ons bewust van de gevaren die Plutonium en Uranium centrales voor de maatschapij vormen. De geldkraan voor onderzoek en ontwikkeling naar kernenergie mag echter niet gesloten worden. Onderzoek naar en ontwikkelingen in de richting van bijvoorbeeld Thorium-reactoren moeten serieus genomen worden. We moeten ons niet bang laten maken door de term "Kern-energie", zonder gedegen onderzoek naar de gevaren en baten kan men geen afgewogen beslissingen nemen. (It is five minutes to midnight 2008)

20 Sociale netwerken

20.1 Sociale netwerken moeten de mogelijkheid bieden aan alle gebruikers om hun informatie en meta-informatie te verwijderen, ook in back-ups.
Om gebruikers te beschermen tegen het delen van privacygevoelige informatie, moeten ze van sociale netwerken de mogelijkheid krijgen hun informatie eenvoudig te verwijderen. (Fitzgerald 2009) Verwijdering van dergelijke informatie moet plaatsvinden in het gehele systeem, inclusief back-ups en aanverwante systemen en databases.

20.2 Tagging van foto's of andere privé informatie door anderen mag op netwerksites alleen met expliciete toestemming van de getagde persoon.
Gebruikers moeten zelf de controle hebben over wat er met hun privégegevens gebeurt. Het beschrijven van gegevens die in de privésfeer liggen, mag alleen na toestemming van de gebruiker. De Nederlandse overheid moet hiervoor wetgeving opstellen en haar invloed aanwenden om de gebruikers van sociale netwerken voor te lichten. Openbaarmaking van privefoto's of andere privégegevens moet niet tegen de wil van betrokken gebruikers plaatsvinden.

21 Media

Media en journalistiek zijn essentieel voor een goed werkende samenleving. De informatiesamenleving maakt het eenvoudiger voor mensen om zich te organiseren. Tegelijkertijd levert dit het risico op van groepen mensen die langs elkaar heen leven. Wie in een aparte groep wil leven, kan dat. Wie dat niet wil, moet ook bij de informatie van andere groepen kunnen. Wanneer er voldoende mensen zijn die de brug vormen tussen verschillende groepen, wordt de samenleving daar sterker van.

Verschillende media (radio, televisie, kranten, tijdschriften) kunnen elkaar versterken en aanvullen op het internet. Die ontwikkeling moet gestimuleerd worden.

21.1 Materialen van bibliotheken en openbare collecties in Nederland worden gedigitaliseerd en gratis open toegankelijk gemaakt.
Het internet is de nieuwe bibliotheek. Waar vroeger de openbare bibliotheek als primaire informatiebron gebruikt werd, geldt dat nu voor het internet. Alle informatie in openbare bibliotheken moet gratis, vrij en toegankelijk beschikbaar worden gemaakt op het internet.

21.2 De publieke omroep wordt verplicht uit te zenden onder een vrije licentie, zodat ook commercieel hergebruik en remixen toegestaan is.
Wat met publieke middelen is betaald, moet ook vrij toegankelijk zijn. Het enorme archief van de publieke omroep kan een snelle stimulans tot hergebruik en remixen mogelijk maken.

21.3 Alle in Nederland toegankelijke radio en televisie moet via internet live en in archief beschikbaar zijn.
Internet wordt steeds meer de spil van onze informatie- en communicatievoorziening. Steeds meer mensen hebben geen abonnement op televisie, omdat internet praktischer en veel omvattender van aard is. Televisie die uitgezonden wordt in Nederland moet dan ook beschikbaar worden op het internet, zowel live als in downloadbaar formaat vanuit het archief.

21.4 De publieke omroep krijgt het recht op vrije, rechtstreekse verslaggeving, inclusief die van sport en andere evenementen zoals voetbalwedstrijden, concerten etcetera.
Iedereen betaalt voor de publieke omroep die onder andere de doelstelling heeft verslag te doen van wat er in Nederland gebeurt. De publieke omroep is geen commerciële activiteit en kan dus vrij opnamen maken van sport en andere evenementen en deze uitzenden. Naburige rechten gelden hier niet.

21.5 Het radiospectrum moet meer mogelijkheden tot vrije innovatie bieden.
In ieder stukje spectrum moet er een vrij deel bestaan voor openbaar gebruik. Zo zou bijvoorbeeld een van de UMTS frequenties gebruikt kunnen worden voor het experimenteren met MESH-netwerken, vergelijkbaar met hoe eerder het ooit innovatieve wifi is ontstaan. (Slager 2001)

22 Voedsel

Voedsel is de basis van ons leven. Wat wij eten, blijft in ons lichaam zitten en beïnvloedt onze gezondheid. Tegelijkertijd is voedsel een gigantische industrie met haar eigen belangen. Die belangen gaan niet altijd samen met die van de burger. De Piratenpartij wil geen patenten op gewassen, dieren en voedsel. Tegelijkertijd wil de Piratenpartij open informatie over wat bedrijven met en in het voedsel doen.

22.1 Geen patenten op gewassen, dieren en voedsel.
Niemand kan gewassen, dieren of voedsel monopoliseren. (Eisenberg 2000) (DNA patents 2002) (Carbone et al. 2010) Het gebruik en de teelt van voedsel is een recht van ieder mens en mag niet exclusief worden voorbehouden aan één bepaald bedrijf, organisatie of overheid. Ook de mogelijkheid (gemodificeerde) zaden en (gemodificeerde) genen te patenteren, wordt afgeschaft. Boeren mogen niet belemmerd worden in het telen van gewassen en het houden van vee.

22.2 Duidelijke etikettering en een, bijvoorbeeld door een mobiele telefoon bruikbare, tag die verwijst naar een internetlink met volledige herkomstinformatie online.
Heldere productinformatie en duidelijke etikettering is vooral bij voedsel heel belangrijk. Uitgebreide voedselinformatie kan op een heel bruikbare wijze worden getoond aan consumenten, door te verwijzen naar een mobiel toegankelijke internetpagina. Voedselleveranciers worden verplicht gesteld deze informatie op eenduidige wijze op het internet te plaatsen en een link toe te voegen op etiketten van voedselproducten. Hierin wordt onder andere de productiegeschiedenis bekend gemaakt, waar elk van de ingrediënten vandaan komt en welke technologieën er gebruikt zijn. (Food labelling 2007)

23 Volksgezondheid

Gezondheid wordt bereikt door gezond leven en goede medische zorg. De Piratenpartij staat voor keuzevrijheid in hoe je wilt leven. De overheid kan gezond gedrag wel stimuleren. In de voedingsindustrie gebeurt dit maar matig. Ook wordt er beperkt onderzoek naar gezond eten en leven gedaan omdat hier door de farmaceutische industrie weinig mee te verdienen is. Deze industrie zit ingeklemd tussen publiek gefinancierd wetenschappelijk onderzoek en verplichte verzekeringen die ook door de burger gefinancierd worden. Doordat de kosten van de gezondheidszorg sterker stijgen dan de economische groei wordt het nu direct noodzakelijk in de kosten van de gezondheidszorg in te grijpen. Dit doet de Piratenpartij door medische patenten af te schaffen.

23.1 Geen patenten op farmaceutische producten en medische behandelingsmethoden.
Patenten op farmaceutische producten en medische behandelingsmethoden veroorzaken monopolies, die op hun beurt leiden tot inefficiënte marktwerking. (Gunther en Breuvart 2005) De kosten per pil of behandeling zijn enorm groot en de maatschappij kan het onderzoek naar medische technieken en medicijnen niet sturen. Door patenten op farmaceutische producten en medische behandelingsmethoden met voorrang af te schaffen, wordt het mogelijk bespaarde publieke middelen in te zetten op door het publiek gewenst onderzoek.

23.2 Centrale opslag van medische informatie mag alleen gebeuren als deze opslag door de persoon zelf is aangevraagd (bijvoorbeeld voor allergieën).
Het Elektronisch Patiënten Dossier (centraal toegankelijke opslag voor medische gegevens van burgers) heeft het terecht niet gehaald. (Meijman 2009) Om dergelijke constructies ook in de toekomst te voorkomen, moeten er duidelijkheid zijn rondom te beschermen gegevens. Medische informatie is alleen bedoeld voor de patiënt en de behandelend arts. Elke vorm van opslag van dergelijke informatie moet direct aan banden gelegd worden. Verzekeraars kunnen per verzoek zelf navraag doen over rechtmatigheid. Informatie die hierbij verkregen wordt moet na gebruik verwijderd worden. Commerciele intiatieven tot het vormen van EPD's moeten streng onder de loep genomen worden.

23.3 Negatieve stimulansen die leiden tot het opgeven van fundamentele rechten worden verboden.
Medische gegevens kunnen voor een verzekeraar een goudmijn zijn. Als een verzekeraar deze gegevens op mag vragen voor het aanbieden van bijvoorbeeld een lagere premie, dan is het goed mogelijk dat de prijs van privacy binnenkort onbetaalbaar zal worden.

8. Nawoord

De versie van het programma die u nu voor u heeft liggen is de conceptversie. Deze versie zal de komende weken via ons liquid feedback systeem bloot staan aan de (verplicht constructieve) kritiek van onze leden. Nadat hier de tijd voor genomen is, zal een definitieve versie van dit programma een kleine maand later volgen.

Dit programma beperkt zich bewust tot de kern van onze punten en de achterliggende idealen. Wij gebruiken hier het woord idealen heel breed: het is ons niet zozeer te doen om de ideeën van deze of gene maar om een nieuwe, betere, methode van politiek bedrijven. Daarnaast gaan wij ons richten op het verder uitwerken van onze e-democracy ideeën zodat nieuwe voorstellen voor het programma hun weg kunnen beginnen te vinden.

Ondanks dat dit nog slechts de conceptversie is, zijn er niettemin twee versies. U heeft ofwel de papieren versie voor u, of de digitale. Als u de papieren versie heeft, ontbreken er een aantal dingen die wel in de digitale versie staan. In de digitale versie hebben we namelijk alle punten en genoemde stellingen onderbouwd met links naar relevante onderzoeken. Mocht u deze alsnog willen bekijken, dan kunt u deze vinden op onze website: www.piratenpartij.nl, of specifieker op onze wiki: Link
Wij willen u van harte uitnodigen uw op- of aanmerkingen, kritiek of aanvullingen met ons te delen via het LQFB systeem. Mocht u geen lid zijn maar ons toch willen verlichten met uw inzichten, dan kan dat via ons algemene email-adres: programmacommissie@piratenpartij.nl. Bij deze laatste mogelijkheid wordt enige bondigheid op prijs gesteld. Enter onze politiek!

Hieronder vindt u de wetenschappelijke literatuur-referenties. U kunt deze lijst ook online terugvinden op: https://wiki.piratenpartij.nl . Op die pagina vindt u ook een korte samenvatting per referentie. Veel van de links die hier aangeboden worden zijn helaas nog niet zo vrij toegankelijk als ze zouden moeten zijn; ze staan achter de zogenaamde 'paywalls', wat betekent dat ze alleen tegen betaling toegankelijk zijn. Ook daar kunt u op 12 september uw stem tegen laten horen!

Referentielijst

- **Aalbers R.F.T., V. Kocsis en V. Shestalova. 2012.** *Tarifering van decentrale opwekking elektriciteit. Economisch-statistische berichten : algemeen weekblad voor handel, nijverheid, financiën en verkeer* 97 (4633): 230-234

- **Aalberts, C.E. en M. Kreijveld. 2011.** *Veel gekwetter, weinig wol : de inzet van sociale media door overheid, politiek en burgers.* Den Haag: Sdu Uitgevers.

- **Amersfoort, R. van. 2006.** *Onder druk : terrorismebestrijding in Nederland.* Amsterdam: Buro Jansen & Janssen. Link

- **Anoniem reizen. 2008.** *De ingenieur : orgaan der Vereeniging van Burgerlijke Ingenieurs* : weekblad gewijd aan de techniek en de economie van openbare werken en nijverheid 120 (7): 34.

- **Barnes, K. 2011.** *"Free" Education : The Inclusion of Educational Materials and Supplies as Part of the Right to Free Education.* Journal of law & education 40 (2): 373-383. Link

- **Barrow, W. 2007.** *Creating a Viable Alternative : Reforming Patent Reexamination Procedure for the Small Business and Small Inventor. Administrative law review* 59 (3): 629-646. Link

- **Bemmel, H. van. 2003.** *Cameratoezicht en privacy : balanceren tussen vrijheid en veiligheid.* Doctoraalscriptie, Universiteit Tilburg.

- **Berry D.M. en G. Moss. 2006.** *Free and open-source software : Opening and democratising e-government's black box. Information polity : the international journal of government and democracy in the information age* 11 (1): 21-34. Link

- **Bessen J. en M.J. Meurer. 2008.** *Patent failure : how judges, bureaucrats, and lawyers put innovators at risk.* Princeton: Princeton University Press. Link

- **Böcker, A.G.M. 2002.** *Identificatieplicht: oplossing of oorzaak van problemen?* Nijmegen: GNI.

- **Boer, F. den. 2011.** *Railway vendor lock-in : The Dutch case.* Masterscriptie, Erasmus Universiteit Rotterdam. Link

- **Breedband als basisrecht. 2010.** *Telecommagazine : strategie en toepassingen van tekst-, spraak-, beeld- en datacommunicatie* 25 (1): 33-36.

- **Brito, J. 2007.** *Hack, Mash & Peer: Crowdsourcing Government Transparency. Working Paper,* Fairfax County: George Mason University. Link

- **Brooks-Young, S. 2006.** *Open for Business - Open-source software could yield real savings for school districts.* Technology & learning 26 (10): 36-37.

- **Buuren, J. van en E. Lubbers. 2000.** *Regelgeving: aftappen versus privacy.* Amsterdam: Buro Jansen & Janssen.

- **Carbone, J., E.R. Gold, B. Sampat, S. Chandrasekharan, L. Knowles, M. Angrist en R. Cook-Deegan. 2010.** *DNA patents and diagnostics : not a pretty picture.* Nature biotechnology 28 (8): 784-792. Link

- **Carmichael P. en L. Honour. 2002.** *Open Source as appropriate technology for global education. International journal of educational development* 22 (1): 47-54. Link

- **Claes, E., A. Duff en S. Gutwirth. 2006.** *Privacy and the Criminal Law.* Oxford: Hart Publishing. Link

- **Chappelet J., P. Kilchenmann. 2005.** *Interactive Tools for e-Democracy: Examples from Switzerland. Lecture notes in computer science* 3416: 36-47. Link

- **Choi, J.P. en B.C. Kim. 2008.** *Net Neutrality and Investment Incentives.* CESifo working paper ; No. 2390. Category 11: Industrial Organisation Link

- **Chryssochoou, D.N. 1998.** *Democracy in the European Union.* Londen: I.B. Tauris & Co. Link

- **Clarke, R. 2006.** *What's 'Privacy'?* Link

- **Creative Commons. 2006.** Items : tijdschrift voor vormgeving 25 (2): 46-48.

- **Culnan, M.J. en P.K. Armstrong. 1999.** *Information Privacy Concerns, Procedural Fairness, and Impersonal Trust: An Empirical Investigation.* Organization Science 10 (1): 104-115. Link

- **Daalder, E.J. 2005.** *Toegang tot overheidsinformatie : het grensvlak tussen openbaarheid en vertrouwelijkheid.* Den Haag: Boom Juridische uitgevers. Link

- **Deibert, R.J.** *Access denied : the practice and policy of global internet filtering.* Cambridge, MA: MIT Press. Link

- **Dekker, P. en R. Feenstra. 2012.** *"Apolitical" Democracy: the Ideals of Citizenship and the Contradictions of Public Opinion in the Netherlands.* REVISTA DEL CLAD REFORMA Y DEMOCRACIA 52. Link

- **Deledesma C. 2004.** *New approaches to copyright - Industry drives to get tough on copyright theft are being matched by the rapid rise of new legal instruments which encourage the remix culture. Intermedia : the journal of the International Institute of Communications* 32 (4): 18-20.

- *De zegen van het thuiswerken.* **2007.** Management team : grootste magazine voor het gehele bedrijfsleven 29 (3): 54-60.

- *Distributed generation: it's all a matter of control.* **2003.** Power engineering : the engineering magazine of power generation 107 (8): 22-26. Link

- *DNA patents: putting an end to 'business as usual'.* 2002. The Lancet 360 (9330): 349. Link

- **Donohue, L.K. 2008.** *The cost of counterterrorism : power, politics, and liberty.* Cambridge: Cambridge University Press.

- **Eechoud, M.M.M. van. 2007.** *Het Communautaire Acquis voor auteursrecht en naburige rechten : Zeven zonden of zestien gelukkige jaren?* AMI : tijdschrift voor auteurs-, media- & informatierecht 31 (4): 109-117. http://Link

- **Eisenberg, R.S.** *Re-examining the Role of Patents in Appropriating the Value of DNA Sequences.* Emory law journal 49 (3): 783-800. Link

- *EU parallel import rules causing concern.* **2006.** Agrow : world agrochemical news (510): 8.

- **Fernández-Medina, E. en M. Piattini. 2005.** *Designing secure databases.* Information and Software Technology 47 (7): 463-477. Link

- **Fitzgerad, M. 2009.** *The Privacy Paradox - Social media changes the rules about who controls personal and corporate data.* CIO : the magazine for information executives 22 (14): 26-33.

- Food labelling - What should go on the label? **2007.** Food engineering & ingredients : the magazine for the food and drink industry in Europe 32 (1): 5.

- **Fulkerson, C.L., M.A. Gonsoulin en D.B. Walz. 2002.** *Database Security - To protect your most valuable resource, the company database, you need a comprehensive corporate security policy to defend against both internal and external threats. Once established, the security policy should be maintained just as the database itself is maintained -- Through periodic review and revision.* Strategic finance 84 (6): 48-53.

- **Gaubiac, Y., B. Lindner, J.N. Adams. 2009.** *Duration of Copyright.* In Research handbook on the future of EU copyright, ed. E. Derclaye, 148-192. Cheltenham: Elgar.

- *Gebrek aan centrale regie bij chipkaart.* **2005.** OV-magazine : onafhankelijk vakblad over openbaar vervoer 11 (3): 6-8.

- **Geist, M. 2010.** *The Trouble with the Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA).* SAIS review 30 (2): 137-148. Link

- **Geller, P.E. 2008.** *Beyond the Copyright Crisis: Principles for Change.* Journal of the Copyright Society of the USA 55: 165-199. Link

- *Glasvezel voor iedereen.* **2006.** Computer! totaal : officieel orgaan van de HCC : inzicht en overzicht in hardware en software 16 (1): 32-38.

- **Gompel, S. van. 2008.** *Another 45 miles to go? Kritisch commentaar op het richtlijnvoorstel duurverlenging naburige rechten.* AMI : tijdschrift voor auteurs-, media- & informatierecht 32 (6): 169-180.

- **Green-Pedersen, C. en R. Stubager. 2010.** *The Political Conditionality of Mass Media Influence : When Do Parties Follow Mass Media Attention?* British journal of political science 40 (3): 663-678. Link

- **Grunsven, M. van. 2011.** *Netneutraliteit - Wordt het internet een oligarchie, waarvan grote bedrijven de poorten bewaken?* De groene Amsterdammer : weekblad voor Nederland 135 (17): 26-29.

- **Gunther, J.-P. en C. Breuvart. 2005.** *Misuse of Patent and Drug Regulatory Approval Systems in the Pharmaceutical Industry : An Analysis of US and EU Converging Approaches.* European competition law review : a quarterly review 26 (12): 669-684.

- **Gupta, N.K. en A.L. Danielsen. 1998.** *Real-Time Pricing: Ready for the Meter? - An Empirical Study of Customer Response.* Public utilities fortnightly 136 (20): 50-61.Haan, J. de en S. Oosterloo. Transparency and accountability of central banks in their role of financial stability supervisor in OECD countries. European Journal of Law and Economics 22 (3): 255-271.

- **Hahn, R.W. 2002.** *Government policy toward open source software.* Washington, DC: AEI-Brookings Joint Center for Regulatory Studies. Link

- **Heijden, P.F. van der. 2000.** *ICT en het recht om anoniem te zijn.* Den Haag: Raad voor het openbaar bestuur. Link

- **Hes, R., T.F.M. Hooghiemstra, J.J.F.M. Borking en P.J.A. Verhaar. 1999.** *At face value : on biometrical identification and privacy.* Den Haag: Registratiekamer.

- *Het tijdperk van elektriciteitscentrales lijkt ten einde. De toekomst is aan decentrale opwekking van stroom, te vergelijken met de informatievoorziening via internet.* **2004.** De ingenieur : orgaan der Vereeniging van Burgerlijke Ingenieurs : weekblad gewijd aan de techniek en de economie van openbare werken en nijverheid 116 (9): 28.

- **Ho, C.M. 2011.** *Access to medicine in the global economy : international agreements on patents and related rights.* Oxford: Oxford University Press. Link

- **Holvast, J. en A. Mosshammer. 1993.** *Identificatieplicht : het baat niet, maar het schaadt wel.* Utrecht : Van Arkel.

- *It is five minutes to midnight - Talking about nuclear energy - How to improve the polarized discussion.* **2008**. The bulletin of the atomic scientists : magazine of science & public affairs 64 (2): 7-8.

- **Iyengar, S. en R. Reeves. 1997.** *Do the Media Govern?: Politicians, Voters, and Reporters in America.* Thousand Oaks, CA: Sage. Link

- **Jaffe, A.B. en J. Lerner. 2004.** *Innovation and its discontents : how our broken patent system is endangering innovation and progress, and what to do about it.* Princeton, NJ: Princeton University Press.

- **James, J.** *Information technology and development : a new paradigm for delivering the Internet to rural areas in developing countries.* London: Routledge.

- **Kilbey, I. 2003.** *Copyright Duration? Too Long!* European intellectual property review : a monthly review : a journal concerning the management of technology, copyrights and trade names 25 (3): 105-110.

- **Kingston, W. 2001.** *Innovation needs patents reform.* Research Policy 30 (3) 403-423.

- Klokkenluiders *- Meer bescherming nodig voor klokkenluiders.* **2002.** Magazine CNV Publieke Zaak : ledenblad van CNV Publieke Zaak 17 (3): 13.

- **Kratzke, W.P. 1991.** *Normative Economic Analysis of Trademark Law.* University of Memphis Law Review 21 (2): 199-292. Link

- **Kuan Ng, E.S. 2009.** *Patent Trolling: Innovation at Risk.* European intellectual property review : a monthly review : a journal concerning the management of technology, copyrights and trade names 31 (12) 593-609.

- **Landauer, B.** *Energy Patent Policies Give Rise to Debate.* Federaltimes 36 (34): 3.

- **Lemley, M.A. 2007.** *Ignoring Patents.* Working Paper. Stanford,: Stanford Law School. Link

- **Lemley, M.A. en S.L. Dogan. 2007.** *Grounding Trademark Law Through Trademark Use.* Iowa law review 92 (5): 1669-1702. Link

- **Lessig, L. 2008.** *Remix : making art and commerce thrive in the hybrid economy.* London: Bloomsbury. Link

- **Li, M. 2009.** *The Pirate Party and the Pirate Bay: How the Pirate Bay Influences Sweden and International Copyright Relations.* Pace International Law Review 21 (1): 281-301. Link

- *Liberating cyberspace : civil liberties, human rights, and the Internet.* **1999.** London: Pluto Press. Link

- *Linux, Linux Everywhere - Having proven its reliability and cost savings potential, the open source OS moves from cautious evaluation to growing acceptance.* **2002.** Stores : the magazine for the retail executives 84 (12): 26-31.

- **Lodge, J. 2003.** *Communicating Europe : transparency and democratic EU governance.* Leeds: University of Leeds. Link

- **Mair P. en J. Thomassen. 2010.** *Political representation and government in the European Union.* Journal of European Public Policy 17 (1): 20-35. Link

- **Masters, Z., A. Macintosh and E. Smith. 2004.** *Young People and e-Democracy: Creating a Culture of Participation.* Lecture Notes in Computer Science 3183: 15-22. Link

- **May, C. 2006.** *Digital rights management : the problem of expanding ownership rights.* Oxford: Chandos. Link

- **McGeveran, W. 2008.** *Rethinking Trademark Fair Use.* Iowa law review 94 (1): 49-124. Link

- **Meijman, F.J. 2009.** *EPD heeft evidence nodig.* Medisch contact : officieel orgaan van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst 64 (5): 198. Link

- **Miyazaki, A.D. en A. Fernandez. 2001.** *Consumer Perceptions of Privacy and Security Risks for Online Shopping.* Journal of Consumer Affairs 35 (1): 27-44. Link

- *Nederland, afluisterland. Het aftappen van telefoonlijnen staat open voor manupulatie.* **2002.** De groene Amsterdammer : weekblad voor Nederland 126 (25): 9-10.

- *Open source savings - Cutting costs with licence-free business intelligence tools.* **2010.** Computer weekly (09 maart 2010): 10-16.

- **Norberg, P.A., D.R. Horne en D.A. Horne. 2007.** *The Privacy Paradox: Personal Information Disclosure Intentions versus Behaviors.* Journal of Consumer Affairs 41 (1): 100-126. Link

- **Odagiri, H. 2012.** *Intellectual property rights, development, and catch up : an international comparative study.* Oxford: Oxford University Press. Link

- **Overwalle, G. van. 1998.** *Octrooirecht, ethiek en biotechnologie.* Brussel: Bruylant.

- Oye, K. *Orphan Works - Bringing the Past Into the Present? Against the grain* 19 (6): 16-20. Link

- **Papa, V. 2011.** How to improve transparency in financial reporting. The Banker 130: 70-74.

- *Patent Troubles Pending - Small companies say they're being sued for using common practices to do business on the Net.* **2002.** InformationWeek : the newsmagazine for information management (911): 20-34. Link

- *Patenten bedreigen innovatie.* **2003.** Computable : automatiseringsvakblad voor de Benelux 36 (39): 33.

- **Petković, M. en W. Jonker. 2007.** *Security, Privacy, and Trust in Modern Data Management.* Berlin: Springer. Link

- **Piotrowski, M.J. en G.G. Van Ryzin. 2007.** Citizen Attitudes Toward Transparency in Local Government. The American Review of Public Administration 37 (3): 306-323. Link

- **Pollak, L. 2008.** Should higher education course materials be free to all? New economy 15 (1): 36-41. Link

- *Radiopiraten krijgen een plekje in ether.* 2004. Elsevier 60 (6): 80.

- **Rhee, G. van. 2012.** *Uitbreiding preventief fouilleren: voorbode van een politiestaat?* Masterscriptie, Erasmus Universiteit Rotterdam.

- **Russell, C. 2003.** *Fair Use Under Fire.* Library journal 128 (13):32-35. Link

- **Sa E., A. Sekikawa, F. Linkov, M. Lovalekar en R.E. Laporte. 2003.** *Open source model for global collaboration in higher education.* International journal of medical informatics 71 (2): 165-166. Link

- **Schnitter, P.C. 2001**. *How to Democratize the European Union...and Why Bother?* Lanham: Rowman & Littlefield Publishers. Link

- **Silberman, S. 2001.** *The Energy Web - The best minds in electricity R & D have a plan: Every node in the power network of the future will be awake, responsive, adaptive, price-smart, eco-sensitive, real-time, flexible, humming - and interconnected with everything else.* Wired 9 (7): 114-127. Link

- **Simon, K.D. 2005.** *The open-source model - The value of open standards and open-source software in government environments.* IBM systems journal 44 (2): 227-238. Link

- **Slager, M. 2001**. *Hilversum moet het alleen nog even doen! : de publieke omroep: van monopolist naar niche-speler in een digitale toekomst?* Doctoraalscriptie, Erasmus Universiteit Rotterdam.

- **Smeets, A.H.C.M. 2004**. *Camera's in het publieke domein : privacynormen voor het cameratoezicht op de openbare orde.* Den Haag: College bescherming persoonsgegevens. Link

- **Smit, M. 2009.** *Een muur van rubber : de WOB in de journalistieke praktijk.* Diemen: AMB.

- **Spätjens, J. 2000.** *Het plaatsen van camera's op straat in het kader van de handhaving van de openbare orde : bevoegdheden en privacyaspecten.* Doctoraalscriptie, Erasmus Universiteit Rotterdam.

- **Solove, D.J. 2008.** *Understanding privacy.* Cambridge, MA: Harvard University Press. Link

- *Solutions - What Does DRM Really Mean? - Media companies use digital rights management (DRM) to curtail piracy and protect revenues, but it may infringe on your rights in the process.* **2003**. PC magazine : the independent guide to IBM-standard personal computing 22 (6): 66-68. Link

- **Sterkenburg, N.** *Bitcoin: nieuw digitaal geld rukt op.* Nieuwe revu (28): 12-13. Link

- **Sterrenborg, D.J.R.** *Orphan Works : de zoektocht naar een internationaal werkbaar model.* Erasmus Universiteit Rotterdam.

- **Stokkum, B. van. 2006.** *Deliberatie en directe democratie. In Rituelen van beraadslaging, Reflecties over burgerraad en burgerbestuur, chap 5.* Amsterdam: University Press. Link

- **Subramanyam, R. en M. Xia.** *Free/Libre Open Source Software development in developing and developed countries : A conceptual framework with an exploratory study. Decision support systems* : the international journal 46 (1): 173-186. Link

- **Surowiecki J. 2011.** *Cryptocurrency - Bitcoin could be an alternative to government-issued money, but only if it survives hoarding.* Technology review (10): 106-108.

- **Tak, A.Q.C. 2010.** *De nieuwe structuur van de Raad van State.* Ars aequi : juridisch studentenblad : onder auspiciën van de Vereniging van Juridische Faculteiten in Nederland 59 (11): 782-787. Link

- **Thomson, R. 2011.** *Resolving Controversy in the European Union: Inputs, Processes and Outputs in Legislative Decision-Making before and after Enlargement.* Cambridge, UK: Cambridge University Press. Link

- Thuiswerken is fijn - *Thuiswerken vermindert de stress en verhoogt de arbeidsvreugde, blijkt uit analyse van 46 onderzoeken.* **2007.** De automatisering gids 41 (49): 23-25.

- **Uerpmann-Wittzack, R. 2011.** *Das Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA) als Prüfstein für die Demokratie in Europa.* Archiv des Völkerrechts 49 (2): 103-124. Link

- **Välimäki, M. 2004.** *A Practical Approach to the Problem of Open Source and Software Patents.* European intellectual property review : a monthly review : a journal concerning the management of technology, copyrights and trade names 26 (12): 523-527. Link

- *Vendor lock-in : Wie zijn toepassingen onderbrengt in de cloud, loopt grote kans op leveranciersafhankelijkheid.* **2010.** De automatisering gids 44 (33): 12-14.

- **Warf, B. 2011.** *Geographies of global Internet censorship.* GeoJournal 76 (1): 1-23. Link

- **Wassink, J. 2007.** *Energie revolutie : oplossingen voor eindige voorraden, politieke afhankelijkheid en klimaatverandering.* Baarn: Veen Magazines. Link

- **Welch, E.W. 2003.** *Internet use, transparency, and interactivity effects on trust in government.* Proceedings of the 36th Hawaii International Conference on System Sciences 5 (5):144.1. Link

- **Woltering, K. 2004.** *Preventief fouilleren : de onbeschermde onschuldige.* Doctoraalscriptie, Vrije Universiteit Amsterdam. Link

- **Woude, M.A.H. van der. 2010.** *Wetgeving in een veiligheidscultuur : totstandkoming van antiterrorismewetgeving in Nederland bezien vanuit maatschappelijke en (rechts)politieke context.* Den Haag : Boom Juridische uitgevers. Link

- **Zuijdam, L.P. 2001.** *Biometrische persoonsherkenning: het lichaam als toegangscode : een scriptie over de bijzondere status van biometrische gegevens en de gevolgen daarvan voor de privacy.* Doctoraalscriptie: Erasmus Universiteit Rotterdam.

Colofon

De tekst van dit verkiezingsprogramma is opgesteld door een programmacommissie bestaande uit Bob Sikkema, Gerbrand van den Eeckhout, Chris Niekel, Mark van Herpen, Nicky Overweg, Samir Allioui, Henry van der Burgt en Thijs Markus.

Dit verkiezingsprogramma is tot stand gekomen op basis van een open schrijfproces met medewerking van velen, met dank aan de Etherpad Foundation.

Bijzondere dank naar Nienke Hoekstra voor de bevordering van de leesbaarheid en Dirk Poot voor de introductie en het voorwoord.

Als basis van dit programma is ondermeer het verkiezingsprogramma van de Piratenpartij Nederland uit 2010 gebruikt.

Deze tekst is vrij te kopiëren. De Piratenpartij nodigt iedereen, maar in het bijzonder overige politieke partijen, uit om de standpunten van de Piratenpartij te kopiëren, over te nemen, of anderszins te verspreiden.

www.piratenpartij.nl

Piratenpartij

voor een vrije informatiesamenleving

info@piratenpartij.nl | KvK : 27374138 | Bankrekeningnr. : 1083.78.969 te Zwolle

PARTIJ VOOR MENS EN SPIRIT

BRENG HET HART NAAR DE POLITIEK!

Verkiezingsprogramma 2012

Als er licht is in de ziel, zal er schoonheid zijn in de mens.
Als er schoonheid is in de mens, zal er harmonie zijn in het huis.
Als er harmonie is in het huis, zal er rust zijn in het land.
Als er rust is in het land, zal er vrede zijn op aarde.
(Chinees gezegde)

Inhoudsopgave

1. Inleiding 5

2. Politiek volgens de Partij voor Mens en Spirit 5

3. Democratisering 6
- 3.1 Gemeenschapsdienst voor en door burgers 6
- 3.2 Verbeteren democratie 6
- 3.3 Herziening kieswet 7
- 3.4 Koningshuis met puur ceremoniële rol 7

4. Nieuw financieel systeem 7
- 4.1 Oprichten coöperatieve gemeenschapsbank 8
- 4.2 Oorzaak van de schuldencrisis 8
- 4.3 Oplossen schuldencrisis door 4-stappenplan 9
- 4.4 Creatie van geld in eigen handen 9
- 4.5 Investeren door Coöperatieve Gemeenschapsbank 9
- 4.6 Afschaffen rente en inflatie 10
- 4.7 Beperken speculatie 10
- 4.8 Stoppen Europees Stabiliteitsmechanisme (ESM) 10
- 4.9 Meten van Bruto Nationaal Geluk 11

5. Nieuw sociaal zekerheidssysteem 11
- 5.1 Garantie-inkomen ten behoeve van jongeren 11
- 5.2 Garantie-inkomen voor de middengroep 12

6. Nieuw pensioensysteem 12
- 6.1 Garantie-inkomen voor ouderen 12
- 6.2 Oplossing voor gedupeerden woekerpolissen 13
- 6.3 Ouderen niet langer te duur 14
- 6.4 Nieuw aanvullend pensioensysteem 14

7. Nieuw belastingsysteem 15
- 7.1 Afschaffen BTW en belasting op arbeid 15
- 7.2 Bezuinigen door transactiebelasting 16
- 7.3 Solidariteitsheffing op topinkomens 17
- 7.4 Duurzaam belastingsysteem 18
- 7.5 Bezuinigen op subsidies 18

8. Woningmarktbeleid 18
- 8.1 Alternatief voor hypotheekrenteaftrek 18
- 8.2 Huurprijzen omlaag 19
- 8.3 Bevorderen doorstroming woningmarkt 20
- 8.4 Wonen en werken dichter bij elkaar 21

9. Arbeidsmarktbeleid 21
- 9.1 Waardering van verschillende rollen 21
- 9.2 Het garantie-inkomen 22
- 9.3 Prijs- en loonbeleid 22
- 9.4 Afstemmen vraag en aanbod 22
- 9.5 Werk en arbeidstijd bijdragend aan geluk 23
- 9.6 Ontslagrecht 23
- 9.7 ZZP'ers serieus nemen 24

10. Onderwijs en educatie 25
- 10.1 Ruimte bieden voor ontwikkeling 25
- 10.2 Aandacht voor zowel basisvaardigheden als voor ervarend leren 25
- 10.3 Lesinhoud: UVRM en UVRK zijn richtinggevend 25
- 10.4 Vrije studiekeuze zonder marktwerking 26
- 10.5 Aanbod en de positie van leerkrachten 26
- 10.6 Afschaffen les- en collegegeld 26
- 10.7 Bezuinigingen niet ten koste van leerlingen 27

11. Gezondheid en zorg 27

11.1 Preventie en zelfgenezend vermogen 28
11.2 Meer ontspanningsmogelijkheden op werk en school 28
11.3 Gezond, lokaal geproduceerd voedsel betaalbaar voor iedereen en handhaving natuurlijke gewasbeschermers 28
11.4 Meer ruimte voor fysieke uitdaging: spel voor jong en oud 29
11.5 Eigen verantwoordelijkheid: vrije keuze van heelmethoden en –middelen 29
11.6 Ontvlechting onderzoek/onderwijs en commercie 30
11.7 Verantwoordelijkheid werkgevers en onderwijsinstellingen 31
11.8 Eerlijke informatie over voedingsmiddelen 31
11.9 Sterke terughoudendheid bij vaccineren 31
11.10 Blijvende verkrijgbaarheid voedingssupplementen en alternatieve geneesmiddelen 31
11.11 Natuurlijke cosmetica 32
11.12 Professionalisering alternatieve/ natuurlijke gezondheidszorg 32
11.13 Bescherming tegen straling 32
11.14 Bescherming van het gehoor 33
11.15 Besparingen gezondheidszorg 33
11.16 Erkenning geboorte- en zelfbeschikkingsrecht 33
11.17 Afschaffen DSM-monopolie 34

12. Jeugd en gezin **34**
12.1 Goed functionerende jeugdzorg 34
12.2 Meer ruimte voor het gezin en het kind 35
12.3 Herziening adoptierecht 35
12.4 Kinderopvang: grootouders doen mee 36

13. Alcohol, drugs en verslaving **36**
13.1 Softdrugs en alcohol toestaan en harddrugs hard aanpakken 36

14. Wetenschap en spiritualiteit **37**
14.1 Openheid over risico's van nieuwe technologieën 37
14.2 Wijs met nanodeeltjes 37

15. Veiligheid en privacy **37**
15.1 Sociaal burgerschap 38
15.2 Aandacht voor daders en slachtoffers vanuit helende intentie 38
15.3 Lokaal aangestuurde politie en rechtvaardige, toegankelijke justitie 38
15.4 Betere bescherming van persoonsgegevens 39
15.5 Bescherming van woning en de lichamelijke integriteit 40
15.6 Vrij internet en flexibel auteursrecht 40
15.7 Betere bescherming belangen consument 40

16. Samen leven, multi-menselijke samenleving **41**
16.1 Vluchtelingen 41
16.2 Humane opvang 41
16.3 Wonen, scholing en werk vluchtelingen 41
16.4 Veilig teruggaan 42
16.5 Cultuurverschillen waarderen 42
16.6 Samen leven door samen leren 43
16.7 Meer mogelijkheden voor lokale kunstuitingen 43

17. Het nieuwe wonen, leven en werken **43**
17.1 Groen uitbreiden in de stad: bescherming oude bomen en aanleg parken 43
17.2 Een stadsinrichting voor en door bewoners 44
17.3 Betere voorzieningen waardoor jongeren en ouderen samenleven 44
17.4 Aandacht voor ontvolking 44
17.5 Ambachten en kleinschalige maakindustrie in Nederland houden en ondersteunen 44
17.6 Iedereen zijn eigen, lokale energiebron 45
17.7 Investeren in duurzame energie en stoppen investeren in vervuilende energie 45
17.8 Bevorderen energiebesparing en rechtvaardige verdeling 46
17.9 Geen energiebelasting op schone energie 46
17.10 Zelfvoorzienend bouwen en renoveren 47
17.11 Geen opslag van CO_2 47

18. Milieu, natuur en voedselvoorziening **48**

18.1 Natuurbescherming en waardering van ecosysteemdiensten ... 48
18.2 Blijven verbinden van natuurgebieden ... 48
18.3 Actieve inzet voor bescherming van de natuur wereldwijd ... 48
18.4 Spaarzaam, optimaal (her-)gebruik van materialen ... 49
18.5 Centraal afgestoken vuurwerk ... 49
18.6 Gebruik van natuurlijke materialen ... 49
18.7 Bescherming van insecten en vogels tegen giffen ... 50
18.8 Stadslandbouw ... 50
18.9 Ruimte voor permacultuur ... 50
18.10 Bevorderen biologische landbouw ... 51
18.11 Gentechnologie aan banden ... 52
18.12 Dier- en milieuvriendelijk dieren houden ... 52
18.13 Dierenwelzijn en vegetarisme ... 53

19. Verkeer en vervoer **54**
19.1 Beperking van vervoer door decentralisatie ... 54
19.2 Goedkoop, gratis en veiliger openbaar vervoer door nationalisering ... 54
19.3 Ontwikkeling van innovatieve vervoermiddelen ... 55
19.4 Uitbreiding voorzieningen voor fietsers en wandelaars ... 55
19.5 Autovrije gebieden ... 55

20. Vrede en ontwikkelingssamenwerking **55**
20.1 Ontwikkelingshulp die tot autonomie leidt ... 55
20.2 Bevorderen duurzame handel ... 56
20.3 Scheefheid rechttrekken ... 56
20.4 Effectieve hulp met zichtbare resultaten ... 56

21. Defensie **56**
21.1 Herkaderen werkgebied defensie ... 56
21.2 Vredesconcepten uitwerken ... 57

22. Nederland, Europa en de wereld **57**
22.1 Samenwerken in vrijheid ... 57
22.2 Verbetering Europese democratie ... 58
22.3 Duurzame voldoening ... 58
22.4 Eigen koers op het gebied van duurzame vrede ... 59
22.5 Verbeterde transparantie ... 59
22.6 Bezuinigen op Europese Unie ... 59

23. Partij voor Mens en Spirit in twaalf gedachten **60**

24. Het wereldbeeld van Partij voor Mens en Spirit **61**

Begrippenlijst **61**

1. Inleiding

Partij voor Mens en Spirit is in maart 2008 opgericht door drie vrouwen met een spirituele achtergrond. Al snel steeg het aantal leden en waren mensen enthousiast bezig om een nieuwe dimensie in de politiek vorm te geven.

De partij ziet politiek niet als een doel op zich maar als een weg om gewenste verandering te realiseren. Deze veranderingen vinden hun wortels in het besef dat de mens een geestelijk wezen is, verbonden met alles om zich heen. Het is vanuit dit weten vanzelfsprekend om doelstellingen te kiezen die bijdragen aan een eerlijke en rechtvaardige wereld en aan een samenleving die geen arena meer is voor commerciële en zakelijke belangen, maar een samenleving in vrijlatende en respectvolle verbondenheid. Daarbij zijn begrippen als integriteit, intuïtie, menselijkheid, verbondenheid en transparantie van het grootste belang. In het programma zijn zowel kortetermijndoelstellingen als gewenste langetermijndoelstellingen aangegeven. Hiermee wil Partij voor Mens en Spirit een visie neerzetten, maar ook op korte termijn antwoorden geven op actuele politieke vraagstukken.

Partij voor Mens en Spirit heeft doelstellingen geformuleerd waarmee gestreefd wordt naar het slaan van bruggen om zo tot een nieuwe wereld te komen. De vier basiswaarden liefde, authenticiteit, bewustwording en holisme zijn belangrijke toetsstenen voor haar visie en beleid. De partij wil zich niet alleen laten leiden door zaken op de korte termijn maar doelen formuleren op basis van een langetermijnvisie. Het programma van 2010 *Bruggen bouwen naar een nieuwe wereld* waarmee de partij 26.196 stemmen heeft behaald, is de basis geweest voor dit nieuwe programma voor 2012 en verder. Het programma is en blijft in ontwikkeling.

Partij voor Mens en Spirit presenteert in dit verkiezingsprogramma oplossingen die leiden tot meer vertrouwen, meer democratie, meer verbondenheid en meer zingeving. De partij wil denken, leven en de samenleving organiseren vanuit individuele en lokale kracht en autonomie Hierbij staan duurzame principes centraal en het besef dat geld een middel is en geen doel op zich. Samen kunnen we een warme en verbonden samenleving tot stand gaan brengen. De partij nodigt alle inwoners van Nederland uit om, samen met haar het hart naar de politiek te brengen!

2. Politiek volgens de Partij voor Mens en Spirit

Politiek bedrijven houdt voor de partij in dat zij een dienende taak heeft om de samenleving met burgers vorm te geven. Hierbij ligt de nadruk op respect voor de authenticiteit van elk wezen vanuit een vernieuwend denken. Dit denken is gebaseerd op openheid, zingeving en spiritualiteit en de wens een kansrijke samenleving te creëren. Binnen deze samenleving hebben mens en milieu alle gelegenheid volledig tot hun recht te komen. Partij voor Mens en Spirit wil komen tot een authentieke politiek die aangestuurd wordt vanuit bezinning, overleg en wijsheid.
Besluitvorming zoals Partij voor Mens en Spirit voorstaat, zal gebaseerd zijn op een diepe analyse van de situatie, de mens en de context. Beslissen en handelen dienen te geschieden vanuit helder bewustzijn. Helder bewustzijn komt voort uit (zelf)inzicht, compassie en wijsheid en door het afstemmen op Spirit. Vanuit die aspecten gaat de partij aan het werk om de werkelijkheid te vormen of in nieuwe banen te leiden. Daarbij werkt de partij vanuit de wens tot duurzame voldoening voor allen, waardoor ieder wezen tot zijn recht kan komen. Liefdevol communiceren, waarnemen, voelen, behoeften onderkennen, verzoenen en mededogen zijn kwaliteiten die de partij in de besluitvorming zal toepassen.
Politiek vanuit het hart betekent ook: allen kunnen en mogen leven conform hun gevoel en vermogens, maar dragen daarnaast verantwoordelijkheid voor het geheel. Goed functionerende, sociale structuren zijn onontbeerlijk voor de mensheid.

De partij wil de maatschappij organiseren door interactie met de burgers en vanuit de dagelijkse praktijk. Leiderschap zal een andere vorm aan moeten nemen: dienend, bescheiden en transparant. Dit vraagt om andere manieren van organiseren en besturen, aansluitend op vaardigheden van mensen zelf. Partij voor Mens en Spirit kiest voor co-creatie en niet voor concurrentie en strijd.
Partij voor Mens en Spirit kiest voor het instellen van een nationaal kabinet naar rato met vertegenwoordigers van alle gekozen partijen, voor zover dit mogelijk is. Kiezers voelen zich zo waarlijk vertegenwoordigd. Grote en kleine besluiten worden samen met de bevolking of belanghebbenden genomen. Een brede consensus of een 'geen bezwaar'-situatie (sociocratie) dragen de genomen besluiten. Burgers wier belangen worden geschaad door bepaalde besluitvorming ontvangen rechtvaardige compensatie. Dit geldt niet voor negatieve effecten voor kleine groepen door het terugdraaien van wetten en privileges die ten koste zijn gegaan van grote groepen, kwetsbare mensen.

3. Democratisering

Voor steeds meer mensen wordt het steeds duidelijker zichtbaar dat het huidige democratische stelsel niet goed functioneert. In bijna alle landen, ook de landen met een representatieve democratie, is duidelijk te zien dat er een elite van rijken en machtigen bestaat. Het politieke systeem van nu bestaat uit een elkaar kiezende elite en geeft weinig ruimte aan echt nieuwe geluiden. Ook de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid stelt in zijn rapport Vertrouwen in burgers[1] vast dat inspraak van burgers verbetering behoeft. Om de werking van de democratie te verbeteren stelt de partij voor om de overheid om te vormen tot een gemeenschapsdienst.

3.1 Gemeenschapsdienst voor en door burgers

Nederland is een constitutionele monarchie. De moderne burger wil volwaardig meedenken, maar wordt daartoe niet in staat gesteld. De huidige regering en het huidige parlement verbinden zich te weinig met de burger. Het democratische systeem boet ingrijpend aan geloofwaardigheid in.
De overheid functioneert op basis van belastinggelden. Om de democratie te bevorderen, wordt de overheid daarom omgevormd tot een gemeenschapsdienst.
De overheid wordt zo een partner van de burger. Partner zijn betekent samenwerken met elkaar. Dit geeft een wederzijdse betrokkenheid aan die verder gaat dan vrijblijvend informeren: het vraagt om volledige transparantie. De miljoenennota dient bijvoorbeeld zodanig geschreven te worden dat zij helder inzicht geeft in welke doelen wel en niet gehaald zijn.

3.2 Verbeteren democratie

Echte democratie vraagt een werkelijke keuze voor integriteit. Politici zouden hun besluiten moeten nemen, los van belangen van sponsoren en grote bedrijven en zouden gericht moeten zijn op de belangen van burgers.

Partij voor Mens en Spirit wil dat in Nederland, net als in IJsland en Zwitserland, naast hervorming van het bestaande besluitvormende systeem, een referendumsysteem wordt ingevoerd. Als 1% van de kiezers met het tekenen van een petitie aangeeft een nieuwe of bestaande wet aan te willen passen, dan wordt dit referendum gehouden. Hierbij is de politiek op lokaal, regionaal en landelijk niveau verplicht de uitslagen van de referendums uit te voeren, tenzij dit de belangen van minderheidsgroepen onredelijk schaadt.

Partij voor Mens en Spirit gaat zoveel mogelijk werken met burgerfora en kaderstellende referendums, zowel lokaal, regionaal als nationaal.
Partij voor Mens en Spirit stelt tevens een nieuw kiessysteem voor, waarbinnen burgers per partij en per thema, zoals onderwijs, gezondheidszorg of veiligheid, kunnen gaan kiezen.

1 http://www.nrc.nl/stevendejong/2012/05/24/wrr-wil-af-van-kan-niet-ambtenaar-vrij-baan-voor-betrokken-burger/

De Tweede Kamer moet zich beter op de hoogte stellen van wat er bij de burgers leeft.
Partij voor Mens en Spirit stelt een recht op inspraak van burgers voor, dat rechtstreeks via televisie en internet te volgen is en waarop Kamerleden reageren. Zo kunnen onderwerpen die voor de kiezer belangrijk zijn direct voorgelegd worden. Dit resulteert onder meer in een Digitale Derde Kamer. Iedere kiesgerechtigde burger kan zich voor deze Digitale Derde Kamer inschrijven via DigiD en zo aan referenda deelnemen die in deze kamer worden behandeld. Indien de uitslag van een referendum behandeld door de Derde Kamer strijdig is met de uitslag van de Tweede Kamer, dan dient het wetsvoorstel teruggezonden te worden naar de Tweede Kamer om opnieuw in stemming te worden gebracht. De Tweede Kamer moet rekening houden met de uitslag van het referendum. De Tweede Kamer kan zich alleen met een gemotiveerde stemverklaring tegen de uitslag van de Derde Kamer verzetten. Er volgt dan opnieuw een referendum dat doorslaggevend is.
Daarnaast is het voor daadwerkelijke burgerparticipatie nodig dat burgers méér gaan deelnemen aan instanties en organisaties die het beleid beïnvloeden. Tenminste 25% van het aantal mensen in belangrijke adviesraden gaat bestaan uit burgers die vanuit hun deskundigheid, ervaring of interesse het collectieve belang willen en kunnen vertegenwoordigen.

Meerderheden dienen rekening te houden met minderheden en de intentie te hebben een ieder recht te willen doen. Er wordt gestreefd naar besluitvorming die transparant en hoog van kwaliteit is en die als zodanig recht doet aan de diverse bezwaren. Overeenstemming kan zo worden bereikt.

Gelet op het belang dat de partij aan verbetering van de democratie hecht, is zij van mening dat nader bekeken moet worden of het goed is om naast de bestaande gremia een Staatssecretaris van Dialoog In te stellen. Het doel van dit staatssecretariaat is een verbetering van de democratie en burgerparticipatie.

3.3 Herziening kieswet

De Kieswet kent een aantal ernstige tekortkomingen die de democratie in grote mate beïnvloeden[2]. De Kieswet vermeldt nu niet helder genoeg aan welke voorwaarden moet worden voldaan om aan verkiezingen mee te mogen doen. Dit moet duidelijker worden opgenomen in de wet. Daarnaast moet de Kieswet alle kieswijzers en peilbureaus gaan verplichten om ook partijen mee te nemen die hebben voldaan aan de voorwaarden om aan de betreffende verkiezingen deel te nemen, maar die nog geen zitting in bijvoorbeeld de Tweede Kamer hebben. Kieswijzers en peilingen hebben een bijzonder grote invloed op het democratische proces.

3.4 Koningshuis met puur ceremoniële rol

Het koningschap wordt via overerving verkregen en is daarmee per definitie ondemocratisch. Partij voor Mens en Spirit aanvaardt dat het koningshuis in de ogen van veel Nederlanders een verbindende rol heeft. Zij vindt echter dat de rol terug gebracht moet worden tot een puur ceremoniële rol. Dit heeft tot gevolg dat het koningshuis belasting dient te betalen en dat alleen de koning(in) en kroonprins(es) een toelage van de staat krijgen. Het koninklijk jachtdepartement dient te worden opgeheven. Het koningshuis mag nog twee paleizen in gebruik hebben en het privé-jacht. De Groene Draeck komt geheel voor rekening van de Koninklijke familie.

4. Nieuw financieel systeem

Partij voor Mens en Spirit richt zich op een economie die harmonie voorop stelt, die leidt tot stabiliteit en vrede en die politiek en maatschappij ondersteunt. Zo worden alle mensen op de wereld in hun behoeften voorzien en geeft de economie terug wat zij neemt. Gebruik maken van duurzame energiebronnen is daarbij vanzelfsprekend. Zo'n economie houdt rekening met volgende generaties en mensen in arme landen en heeft respect voor alles wat leeft.

2 Zie ook Achtergronddocument Kieswet, Visiegroep Democratisering

Omdat bijna alle overheden structureel meer uitgeven dan wat ze aan belastinggeld ontvangen, zijn de schulden in de meeste landen dermate sterk opgelopen dat er nu een schuldencrisis is. Het plan om het totale schuldenprobleem te saneren heeft alleen zin als er tevens voor wordt gezorgd dat er geen nieuwe schulden worden gemaakt. Daarom moet de begroting sluitend worden gemaakt. Er moet anderhalf tot tweemaal zoveel als nu worden bezuinigd om het schuldenprobleem op te lossen. De economie krimpt namelijk als de overheid bezuinigt door minder uit te geven of door hogere belastingen te innen.
Binnen een aantal landen in de Europese Unie en elders is het schuldenprobleem nu zo hoog opgelopen dat er geen geld meer kan worden geleend om de economie te stimuleren. Economieën worden nu kapot bezuinigd om de begroting sluitend te krijgen. De fundamentele rechten van mensen worden daarbij volledig genegeerd. Dit bezuinigingsbeleid wordt al decennialang door het IMF opgelegd aan ontwikkelingslanden en treft nu ook Europese landen.

Partij voor Mens en Spirit gelooft in een grondige hervorming van het bestaande economische systeem. Zij draagt een aantal alternatieve oplossingen aan om het gat in de begroting van de overheid (€ 25 miljard per jaar) op te lossen[3].

4.1 Oprichten coöperatieve gemeenschapsbank

De werking van het huidige financiële systeem is niet vol te houden. Geld wordt binnen de Nederlandse samenleving gecreëerd door te lenen van private instellingen, namelijk de banken die veel meer geld mogen uitlenen dan zij feitelijk in kas hebben. Het systeem dient in deze vorm primair de belangen van een kleine groep mensen en niet de belangen van de maatschappij als geheel. De politiek als vertegenwoordiger van het volk is afhankelijk geworden van de financiële markten voor haar financieringsbehoeften. Overheden in Europa en Amerika pompen vele honderden miljarden euro's in het financiële systeem om dit van zijn ondergang te redden. De kosten van deze reddingsoperatie komen voor rekening van de belastingbetaler, maar wie heeft de winst binnengehaald? Dat is een kleine en rijke groep mensen. De kortetermijnoplossing, die Partij voor Mens en Spirit biedt, is de keuze om de overheid zelf in haar financieringsbehoefte te laten voorzien. ABN AMRO is nu een staatsbank en iedere burger van Nederland is daarom mede-eigenaar. Dit blijft zo als het aan Partij voor Mens en Spirit ligt. Deze staatsbank wordt een coöperatieve gemeenschapsbank die voorziet in alle nutsfuncties binnen de Nederlandse samenleving waaronder financiering aan de overheid. In 6.3 wordt dit verder uitgelegd.

4.2 Oorzaak van de schuldencrisis

De schuldencrisis is het gevolg van afspraken die in het verleden zijn gemaakt. Sinds 2008 zijn overheden en centrale banken druk bezig met het 'oplossen' van de schuldencrisis. De achterliggende oorzaak van de schuldencrisis wordt echter niet aangepakt: geld scheppen door private banken. Het schuldenprobleem is zelfs veel groter geworden. Het enige wat de overheden en de centrale banken tot nu toe hebben gedaan is met man en macht proberen het huidige systeem in stand te houden.

Het schuldenprobleem kan binnen het huidige financiële systeem niet worden opgelost. Het systeem schept geld door schulden, die steeds groter worden omdat er rente over moet worden betaald. Er ontstaat een tekort aan geld omdat voor de betaling van die rente geen geld in omloop wordt gebracht. Daardoor zijn weer extra schulden nodig. Dit veroorzaakt een structurele toename van schulden. Het beleid zoals overheden en centrale banken momenteel uitvoeren kan de totale instorting van het systeem dan ook alleen maar uitstellen.

De overheid redt nu vooral de veroorzakers van de financiële crisis, zoals banken en speculanten. Daarmee wordt hun ongewenst en onethisch gedrag beloond. De burgers betalen hiervoor de rekening in de vorm van bezuinigingen en extra belastingen. Het schuldenprobleem dient bij de bron aangepakt te worden door fundamentele wijzigingen binnen het systeem. De kosten van de crisis moet worden betaald door de veroorzakers.

3 De effecten van de genoemde voorstellen kunnen niet zondermeer bij elkaar worden opgeteld. Er dient rekening mee gehouden te worden dat de genoemde oplossingen elkaar deels teniet doen.

4.3 Oplossen schuldencrisis door 4-stappenplan

Het plan voor het oplossen van de schuldencrisis op korte en middellange termijn bestaat globaal uit vier stappen:
De ABN-AMRO wordt een coöperatieve gemeenschapsbank. Zo kan de overheid voorzien in de eigen financieringsbehoefte en worden alle nutsfuncties binnen de samenleving vervuld.[4]
De nieuwe coöperatieve gemeenschapsbank dient de belangen van alle burgers van Nederland. Als mede-eigenaren krijgen zij op lokaal en landelijk niveau op basis van 'een mens, een stem' stemrecht in het te voeren beleid van de bank. De coöperatieve gemeenschapsbank moet openheid van zaken geven over onderwerpen die als relevant worden beschouwd door de mede-eigenaren. De bank mag zich niet bezig houden met speculatie in welke vorm dan ook.
Pensioengelden van burgers worden overgeheveld naar de nieuw te introduceren levensloop-spaarrekening bij de coöperatieve gemeenschapsbank. Hierdoor komen voldoende middelen ter beschikking voor stap vier.
Een groot deel van de eigendommen van de overheid (gebouwen en infrastructuur) wordt overgeheveld naar de coöperatieve gemeenschapsbank. De overheid betaalt voor het gebruik van deze voorzieningen een vorm van huur. Dit wordt 'sale and lease back' genoemd. Het enige dat hierbij gebeurt is dat met een simpele administratieve handeling een bedrag ter grootte van ongeveer de helft van het nationaal inkomen (€ 300 miljard) aan staatsschuld in één klap wordt afgeboekt. Hierbij blijven de publieke bezittingen in publieke handen. Voor de private sector kan een vergelijkbare oplossing voor het schuldenprobleem worden toegepast. Mensen die een lening bij de coöperatieve gemeenschapsbank afsluiten, kunnen met de 'sale and lease back'-formule de hypotheek op hun woning (bijna) volledig aflossen. Zo kunnen ze hun woning aan de coöperatieve gemeenschapsbank verkopen en deze, in de vorm van huurkoop, weer van de bank terug kopen. Bij deze ruiloperatie kan het fenomeen schuld afgeschaft worden en kunnen er nieuwe afspraken gemaakt worden over de rente die mensen voor deze afbetalingsregeling moeten betalen.

Indien, tegen de verwachting van Partij voor Mens en Spirit in met bovenstaande stappen de schuldencrisis onvoldoende zou oplossen, zal zij aansluitend alle maatregelen nemen die nodig zijn om alsnog tot een oplossing te komen.

4.4 Creatie van geld in eigen handen

Partij voor Mens en Spirit vindt dat de crisis slechts duurzaam op te lossen is indien op de langere termijn geld alleen door de coöperatieve gemeenschapsbank in omloop moet wordt gebracht en niet meer door particuliere banken. Om te voorkomen dat er, zoals nu, structureel teveel geld in omloop wordt gebracht, moet creatie van geld worden gekoppeld aan iets van reële waarde.
Partij voor Mens en Spirit vindt dat het leven zelf en de individuele talenten van mensen de onderliggende waarde van geld dient te zijn en dat er een decentraal, zelfregulerend systeem ingevoerd moet worden. Om dit te bereiken kan aan lokale eenheden van de coöperatieve gemeenschapsbank de bevoegdheid worden gegeven op basis van twee fundamentele basisrechten geld te creëren. Deze basisrechten zijn recht op leven en recht op werk. Niemand hoeft meer arm of werkloos te zijn omdat er onvoldoende geld op de juiste plaats aanwezig is. De mens is dan immers zelf de bron voor de creatie van geld.

Partij voor Mens en Spirit gaat onderzoeken of het mogelijk is om naast de euro een eigen, nieuwe gulden te gebruiken als complementair geldsysteem. Een eigen munt zorgt ervoor dat diensten en winsten meer lokaal worden geïnvesteerd en minder afhankelijk zijn van onberekenbare wereld-bewegingen.

4.5 Investeren door Coöperatieve Gemeenschapsbank

Om de economie weer op gang te brengen moet in Nederland en andere landen meer worden geïnvesteerd. De overheid zal hiervan een deel voor haar rekening moeten nemen. De overheid heeft hiervoor het geld niet en kan het geld ook (bijna) niet meer lenen op de kapitaalmarkt. Het probleem is voornamelijk boekhoudkundig en kan worden opgelost door de coöperatieve gemeenschapsbank de

4 Zie 4. Nieuw financieel systeem - 4.1 Oprichten cooperative gemeenschapsbank

investering te laten doen en vervolgens aan de overheid het eindproduct van de investering te verhuren. De schuld van de overheid wordt dan niet groter en toch kunnen er gewenste investeringen worden gedaan. Een variant op deze werkwijze kan ook voor de private sector worden toegepast. Zo kan er ook geïnvesteerd worden in duurzame maatregelen die zich op een later moment terug verdienen.

4.6 Afschaffen rente en inflatie

Rente en inflatie zijn ethisch gezien beide een vorm van diefstal. Rente is een belangrijke oorzaak van de structurele scheefgroei tussen arm en rijk. Ook leidt het gebruik van rente tot groeidwang en tot de aantasting van het milieu. Partij voor Mens en Spirit ziet dan ook graag dat rente wordt afgeschaft.
Wel is er een noodzakelijke tussenstap nodig om dit mogelijk te maken. Een belangrijk risico bij het afschaffen van rente is dat mensen hun spaargeld bij een andere bank (eventueel in het buitenland) zetten, waar zij wel rente krijgen. Een ander effect van het afschaffen van rente is dat de premies voor pensioenen meer dan verdubbeld moeten worden. Hierdoor kan dan bijna niemand meer voor een pensioen sparen. Deze ongewenste bijeffecten zijn op te lossen door het huidige inflatoire geld te vervangen door 'welvaartsvast' geld.

Als overgangsregeling tussen het gebruik van het huidige geld en 'welvaartsvast' geld wil Partij voor Mens en Spirit de rente die de coöperatieve gemeenschapsbank over de spaartegoeden van mensen betaalt, koppelen aan de gemiddelde jaarlijkse loonsverhoging. Het is de bedoeling dat de coöperatieve gemeenschapsbank hier net zo lang mee door blijft gaan tot werkgevers en werknemers stoppen met hun jaarlijkse rituele dans om de prijzen en de lonen te verhogen (95% van de loonsverhoging in de periode 1970 tot en met 2012 was correctie voor inflatie). Aan personen en organisaties die bij de coöperatieve gemeenschapsbank goederen en diensten op afbetaling kopen, rekent de bank bovenop de rente die ze aan de spaarders betaalt nog ongeveer een half procent per jaar aan te maken kosten door. De grote verschillen tussen debet- en creditrente verdwijnen dan.[5] Zolang rente nog niet is afgeschaft, kan hierover, net als over andere inkomsten, belasting geheven worden. Indien een tarief van 10% belasting wordt gehanteerd op rente-inkomsten, kan met deze ene maatregel[6] het gat in de begroting van de overheid in één klap worden opgelost. Deze extra belastinginkomsten kunnen ook worden gebruikt om in de komende jaren de stijgende kosten van de AOW te betalen.

4.7 Beperken speculatie

Van al het geld dat rond gaat in de wereld wordt momenteel 95% voor speculatieve doelen misbruikt. Het verschuiven van getalletjes op een beeldscherm heeft voor de reële economie en de maatschappij als geheel geen of nauwelijks waarde. Private banken en speculanten maken veel winst ten koste van anderen. Bedrijven, grote groepen burgers, pensioenfondsen en overheden zijn hiervan de dupe. De prijs die wordt betaald voor bijvoorbeeld olie en overige grondstoffen bestaat voor een groot deel uit kosten en winstmarges. Partij voor Mens en Spirit is van mening dat het speculatieve misbruik van het financiële systeem, waaronder het gebruik van derivaten, tot een minimum moet worden beperkt door fiscaal beleid. Het afschaffen van de rente zal er toe leiden dat het grootste deel van de derivatenhandel zal verdwijnen.

4.8 Stoppen Europees Stabiliteitsmechanisme (ESM)

In Europa wordt nu een nieuwe organisatie, het Europees Stabiliteitsmechanisme (ESM), opgezet. Deze kan op elk gewenst moment elk gewenst bedrag binnen de garantie van de deelnemende lidstaten opeisen. Volgens het nu voorliggende verdrag hoeven de medewerkers van deze organisatie geen verantwoording aan de deelnemende lidstaten af te leggen voor wat zij met het beschikbare geld doen. De bestuurders worden niet democratisch gekozen. Het onlangs door het parlement goedgekeurde verdrag druist in tegen een aantal punten van de Nederlandse grondwet. De Algemene Rekenkamer heeft aangegeven dat het nu voorliggende verdrag niet aan de internationale afspraken voor behoorlijk bestuur voldoet. Met de invoering van het ESM worden nieuwe schulden op bestaande

5 Zie verder 10. Onderwijs en educatie – 10.1 Ruimte bieden voor ontwikkeling
6 Zie ook 7. Nieuw belastingsysteem – 7.2 Bezuinigen door transactiebelasting

schulden gestapeld, om zo armlastige landen en particuliere banken in de EU te redden. Nederland en Duitsland gaan de meeste kosten hiervan betalen. Het ESM corrigeert geen enkele fout in het huidige financiële systeem, noch worden de onderliggende problemen opgelost. Een kleine groep mensen krijgt buiten proportionele macht in handen. Partij voor Mens en Spirit is daarom van mening dat invoering van het ESM niet door mag gaan.

4.9 Meten van Bruto Nationaal Geluk

Geluk maakt gezond! Daarom richt de Partij voor Mens en Spirit zich op geluk, zingeving en samenleven en niet alleen op de economie. Hierdoor zullen ziekten en criminaliteit verminderen. De partij wil gaan experimenteren met het door de overheid meten van Gross National Happiness ofwel Bruto Nationaal Geluk, naast het meten van het bestaande Bruto Nationaal Product. De filosofie achter het Bruto Nationaal Geluk is dat de welvaart van een samenleving niet enkel zou moeten worden gemeten op basis van materiële indicatoren en eenzijdige beschrijvingen in economische termen (Bruto Nationaal Product), maar ook op basis van indicatoren als levenskwaliteit, gezondheid, onderwijs en tevredenheid. Het BNG meet ALLE uitgaven, ook ongewenste, zoals het voeren van oorlogen en andere vormen van destructie en verspilling. Een hoog BNP hoeft dus geenszins vooruitgang te betekenen voor de samenleving.

5. Nieuw sociaal zekerheidssysteem

Sinds het begin van de vorige eeuw tot omstreeks het jaar 1980 is in Nederland en de meeste andere Westerse landen geleidelijk een complete lappendeken aan sociale uitkeringen en voorzieningen ontstaan. Sinds ongeveer 1980 wordt steeds een stukje van deze lappendeken afgeknipt. De sociale zekerheid stelt in verschillende landen nu bijna niets meer voor.
Partij voor Mens en Spirit is van mening dat er een nieuw sociaal zekerheidsstelsel moet worden ingevoerd. Hiervoor moeten principiële keuzen worden gemaakt, opdat recht wordt gedaan aan de afspraken zoals die in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens staan vermeld. Ook is het de bedoeling dat een standvastig beleid wordt gevoerd. Ingrijpende aanpassingen iedere paar jaar ziet partij voor Mens en Spirit als onwenselijk.
Het nieuwe sociale zekerheidsstelsel bestaat uit drie delen: een deel voor jongeren, een deel voor mensen van de middengroep en een deel voor ouderen. Het gedeelte voor ouderen wordt besproken in het volgende hoofdstuk. De bekostiging van het nieuwe sociale zekerheidssysteem wordt besproken in hoofdstuk 9.

5.1 Garantie-inkomen ten behoeve van jongeren

Partij voor Mens en Spirit is van mening dat aan alle ouders en/of verzorgers van alle kinderen en studenten een budget beschikbaar gesteld moet worden. Met dit budget kan worden voorzien in de basisbehoefte aan eten, drinken, kleding, gezondheidszorg, onderwijs, vervoer en leermiddelen.
Partij voor Mens en Spirit baseert zich daarbij op de artikelen 2 en 7 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, gaande over gelijke behandeling, en op de artikelen 25 en 26, gaande over basisrechten.
Nederland kent drie regelingen: de kinderbijslag, het kindgebonden budget en de combinatie korting. In totaal wordt hier door de overheid op jaarbasis een bedrag van € 5 miljard aan besteed. Uitgaande van normbedragen, zoals die door organisatie NIBUD[7] zijn berekend, is hier op jaarbasis echter een bedrag van ongeveer € 6 miljard voor nodig. Aanvullend hierop worden door de overheid de kosten van onderwijs betaald.[8]
Partij voor Mens en Spirit meent dat de huidige complexe regelgeving vervangen moet worden door één eenvoudige regeling waarbij men afhankelijk van de leeftijd van het kind een vast bedrag per

6 Het idee voor Gross National Happiness is ontwikkeld door Bhutan's vierde koning, Jigme Singye Wangchuck. http://www.independent.co.uk/life-style/health-and-families/healthy-living/is-bhutan-the-happiest-place-in-the-world-6288053.html?origin=internalSearch
7 Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting
8 Zie 10. Onderwijs en educatie – 10.6 Afschaffen les- en collegegeld

maand krijgt om in de basisbehoeften te voorzien. Dit betekent dat het budget hiervoor met ongeveer een miljard euro per jaar verhoogd moet worden.

5.2 Garantie-inkomen voor de middengroep

Nederland kent een hele reeks aan complexe regelingen om mensen van de middengroep inkomensondersteuning te geven indien zij dit nodig hebben. Partij voor Mens en Spirit meent dat dit ingewikkelde stelsel vervangen dient te worden door twee eenvoudige regelingen: een basisregeling en een aanvullende regeling. Deze twee regelingen zijn voor iedereen van toepassing, dus voor zowel werknemers als zelfstandigen. Deze aanpassing zorgt ervoor dat de noodzaak voor huurtoeslag komt te vervallen. Door aanpassing van de belastingwetgeving[9] komt ook de zorgtoeslag te vervallen, zonder dat het netto-inkomen lager wordt. De partij baseert zich op genoemde artikelen 2, 7 en 25 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (zie 5.1) alsmede op artikel 22 m.b.t. het recht op gebruik van sociale zekerheid die, indien nodig, op redelijke wijze voorziet in de basislevens-behoeften.
De basisregeling bestaat uit een vast bedrag per persoon per maand. Partij voor Mens en Spirit noemt dit het garantie-inkomen. Het wordt vanuit de publieke middelen aan ieder verstrekt, die ziek, arbeidsongeschikt of werkloos is. Het recht op werk met een daarbij behorende eerlijke beloning, zoals dit in artikel 23 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens staat beschreven, gaat hierbij vóór het recht op gebruik van sociale zekerheid. Met de nieuwe bron voor creatie van geld,[10] en nieuwe ondersteunende maatregelen voor het afstemmen van vraag en aanbod,[11] wordt hier op het niveau van de lokale gemeenschappen zo goed mogelijk invulling aan gegeven. Voor de hoogte van de basisuitkering gaat de partij uit van netto € 1.000 per volwassene per maand met een maximum van 2 volwassenen per gezin. In ruil hiervoor wordt een halve werkweek (20 uur) gewerkt ten dienste van de samenleving. Dit bedrag wil de partij met een overgangsregeling verhogen naar 100% van het minimumloon.

De aanvullende regeling bestaat uit deelname aan een levensloopspaarregeling. Mensen gaan 12 -15% sparen van het inkomen dat ze bovenop het wettelijk minimumloon verdienen. Dit geld wordt gebruikt voor een individueel op te bouwen recht op een aanvullend inkomen bij ziekte, werkloosheid, arbeidsongeschiktheid en bevallingsverlof. De hoogte van de genoemde percentages is in lijn met de huidige premies voor aanvullend inkomen dat nu wordt betaald ten behoeve van genoemde situaties. Met een overgangsregeling voor het dekken van de kosten van de bestaande gevallen worden de bestaande premies voor een aanvullend inkomen geleidelijk aan afgebouwd. Dit is in lijn met het bezuinigingsbeleid dat de overheid al jaren voert en ook de komende jaren gaat voeren. Het bedrag dat mensen met de levensloopspaarregeling sparen zien zij op de eigen bankrekening staan. De overheid kan hier niet aankomen. In Singapore wordt een vergelijkbaar systeem al jaren toegepast en het werkt daar uitstekend.

6. Nieuw pensioensysteem

Nederland kent één van de beste pensioensystemen ter wereld. Toch acht partij voor Mens en Spirit het noodzakelijk dat een paar belangrijke verbeteringen worden doorgevoerd om zo ook in de toekomst de pensioenen betaalbaar te houden. Het pensioen voor de toekomst bestaat dan net als op dit moment uit twee delen: een basisdeel het garantie-inkomen voor ouderen en een aanvullend deel.

6.1 Garantie-inkomen voor ouderen

Het garantie-inkomen voor ouderen bestaat uit een AOW[12]-uitkering zoals ook nu het geval is. Ook in de nieuwe situatie worden de kosten hiervan via een omslagsysteem uit de publieke middelen betaald: de werkenden betalen de kosten van de ouderen. Een probleem hierbij vormt de

9 Zie 7. Nieuw belastingsysteem
10 Zie 4. Nieuw financieel systeem - 4.4 Creatie van geld in eigen handen
11 Zie 9. Arbeidsmarktbeleid
12 Algemene Ouderdomswet

houdbaarheid van het systeem wegens toenemende vergrijzing. In 1950 was er op iedere 7 jongeren (mensen van 20 tot 65 jaar) 1 oudere (65 jaar en ouder). In 2010 ligt deze verhouding op 1:4 en in 2040 zal die 1:2 zijn. Mensen worden steeds ouder en de prognose is dat de huidige 20-jarigen een levensverwachting van gemiddeld 82 jaar zullen hebben. Een ander probleem is dat mensen minder kinderen krijgen waardoor de groei van het aantal jongeren achter blijft op de groei van het aantal ouderen.

De Nederlandse overheid zou een aantal jaren geleden begonnen zijn met het opbouwen van een AOW-spaarfonds[13] om zo de stijgende kosten van de AOW te kunnen opvangen. Volgens officiële berichten over de opbouw van dit fonds zou eind 2012 een bedrag van € 55 miljard in dit fonds moeten zitten. Uit navraag bij de overheid blijkt echter dat het AOW-spaarfonds in werkelijkheid niet bestaat. In de voorgaande jaren is alleen maar een presentatie-truc toegepast waarmee het lijkt alsof een spaarpot voor de AOW opgebouwd wordt. Hoewel voor de overheid duidelijk was dat de plussen en minnen zuiver economisch-inhoudelijk gezien elkaar misschien niet in evenwicht zouden houden, kwam het AOW-fonds er toch. Het fonds had vooral een psychologisch effect: mensen dachten dat het vergrijzingsprobleem werd opgelost.

Het niet bestaande AOW-spaarfonds maakt dat de kosten van vergrijzing op een andere manier betaald moeten worden. Belastingverhogingen op lonen en uitkeringen met 10% zijn nodig om de kosten op te vangen indien de bestaande regeling niet wordt veranderd. Een modale werknemer in de tweede belastingschijf betaalt dan niet 42%, maar 52% belasting. Dit is politiek gezien niet verkoopbaar.

Verlagen van de AOW-uitkering is ook niet mogelijk want hier is in de afgelopen 30 jaar al veel op bezuinigd. Om recht te doen aan het uitgangspunt dat ouderen meedelen in de welvaart van het land, zou de AOW-uitkering juist een flink stuk moeten worden verhoogd en zouden de bezuinigingen die hier al jaren op zijn toegepast moeten worden teruggedraaid.

Een alternatief is om de AOW-leeftijd te verhogen. Hier willen de meeste mensen niets van weten. De politiek heeft zolang gewacht met een discussie hierover dat dit bijna nog de enige oplossing is rondom de AOW-problematiek. Een manier om de pijn te verzachten van het langer door moeten werken, is dit te combineren met arbeidstijdverkorting. Het genieten van de vrije tijd wordt zo naar voren gehaald en er wordt tevens voor gezorgd dat de verhouding werkenden/ouderen minder scheef groeit. Zo hoeft de belasting de komende jaren niet of minder te worden verhoogd. Mensen krijgen zo meer mogelijkheden hun leven in te richten zoals ze dat zelf willen. Een andere optie is om met de invoering van het door Partij voor Mens en Spirit voorgestelde nieuwe belastingsysteem de kosten van de vergrijzing te gaan betalen.[14]

6.2 Oplossing voor gedupeerden woekerpolissen

Het fenomeen woekerpolissen kreeg in 2006 voor het eerst uitgebreide aandacht in de media. Nu, in 2012, is de zaak nog steeds niet opgelost. Belangrijke reden hiervoor is dat de verzekerings-maatschappijen het geld niet hebben om dit probleem op te lossen. Het geld dat men van de deelnemers aan deze polissen heeft ontvangen, is besteed aan onder andere bonussen voor het management en winst voor de aandeelhouders. Een deel van de verzekeringsmaatschappijen zou failliet gaan indien een eerlijke afkoopregeling van de woekerpolissen zou moeten worden betaald. Een groot aantal mensen in Nederland is door deze polissen zwaar gedupeerd. Op landelijk niveau hebben diverse verzekeringsmaatschappijen onderhandeld waaruit een voorstel voortvloeide waarbij slachtoffers slechts een fractie van de geleden schade krijgen uitbetaald. In de voortdurende discussie hieromtrent dragen de verzekeringsmaatschappijen de laatste tijd de ‘Wabeke’-regeling aan. Deze regeling houdt in dat gedupeerden nog steeds ongeveer de helft van het door hen opgebouwde pensioen als kosten aan de verzekeringsmaatschappij moeten betalen. Dit is extreem veel. Partij voor Mens en Spirit meent dat er een eerlijke oplossing moet komen voor de slachtoffers van de woekerpolissen. Deze kosten dienen niet alleen een stuk lager te zijn dan dat de ‘Wabeke’-regeling voorstelt, maar dienen ook een stuk lager te zijn dan de kosten die bij nieuwe polissen in rekening worden gebracht. Nog steeds worden bij nieuwe polissen per modale werknemer die hier 40 jaar aan deelneemt, gemiddeld honderdduizend euro aan overbodige kosten in rekening gebracht.

13 Zie Tweede Kamer-archief van de voorgaande jaren
14 Zie 7. Nieuw belastingsysteem

6.3 Ouderen niet langer te duur

De huidige belastingwetgeving stimuleert bedrijven om gebruik te maken van de beschikbare pensioen-premieregeling. Voor werknemers is de huidige pensioenregeling een slechte regeling. Jongeren beginnen met een tarief van 5% van hun salaris voor hun pensioen. Het tarief voor ouderen is 38%. Mede hierdoor worden oudere werknemers duur en lopen mensen een onnodig hoog risico indien ze op latere leeftijd werkloos worden en dus hun pensioen niet verder op kunnen bouwen. Het is beter om, evenwichtig verspreid over het arbeidsleven, een pensioen op te bouwen dat 70% zal bedragen van het vermoedelijke laatste loon. Grootverdieners hebben vaak gunstiger regelingen dan laagverdieners. Daar moet snel een einde aan komen. De overheid dient een rol te spelen bij het aanbieden van eerlijke pensioenproducten. Volgens Partij voor Mens en Spirit zou een wettelijke norm van 1 tot 2% als vergoeding voor de te maken kosten ingevoerd moeten worden. Ook moeten de verzekeringsmaatschappijen die woekerpolissen hebben verkocht, de door hen teveel berekende kosten aan de burgers terugbetalen.

6.4 Nieuw aanvullend pensioensysteem

In Nederland bestaat het aanvullende pensioensysteem uit een grote lappendeken van verschillende regelingen, verzorgd door een groot aantal pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen. Hierboven op komt nog een groot aantal tussenpersonen dat ook een graantje meepikt. Partij voor Mens en Spirit is van mening dat alle pensioenfondsen moeten worden afgeschaft. In plaats daarvan nemen mensen voortaan deel aan één nieuwe, eenvoudige regeling met minimale kosten (in totaal een paar honderd euro per modale werknemer die 40 jaar aan deze regeling deelneemt) en een minimaal risico. Zo bouwen zij een pensioen op. Deze regeling bestaat uit de levensloop-spaarrekening.[15] Zo kunnen veel kosten die nu worden gemaakt om het pensioensysteem te verzorgen, worden voorkomen. Ook hoeven mensen niet langer onnodig risico te lopen doordat de beleggingen op de beurzen tegenvallen. De pensioenen die door mensen in het verleden zijn gespaard, worden als beginbedrag op hun levensloopspaarrekening gezet. Nu moeten mensen meestal verplicht deelnemen aan een pensioenregeling, waarbij als het ware een bedrag in een grote hoed wordt gestopt. Het is niet meer duidelijk van wie het gespaarde pensioenbedrag feitelijk is. De overheid kon daarom een bedrag van € 30 miljard uit de kas van het ABP halen. Ook een aantal grote bedrijven kon zo een bedrag van meer dan € 10 miljard uit de kas van de pensioenfondsen halen. De directies van de pensioenfondsen hoeven voor gemaakte fouten vrijwel geen verantwoording af te leggen. Gespaard geld uit een pensioenfonds halen omdat het fonds een wanprestatie levert, kan nu bijna niet. Bij veranderen van baan kunnen mensen vaak moeilijk het gespaarde geld bij het pensioenfonds van hun vorige werkgever meenemen naar het pensioenfonds van de nieuwe werkgever. Voor zover dit wel kan, worden hiervoor vaak veel te hoge kosten in rekening gebracht.

Door de flexibilisering van de arbeidsmarkt hebben steeds meer mensen een tijdelijke baan. Zij bouwen hierdoor versnipperd stukjes pensioen op, bij een reeks van verschillende organisaties. De hiervoor genoemde punten zijn niet wenselijk en niet meer van deze tijd. Deelnemers aan een pensioenregeling hebben recht op een transparant systeem waar niemand zomaar even een groot bedrag aan kan onttrekken. Ook hebben de pensioenspaarders er recht op dat de overheid en de bedrijven die ongevraagd een 'lening' bij hun pensioenfonds hebben genomen, dit met het behaalde rendement terugbetalen.
Het huidige pensioensysteem heeft een hoog 'hocus pocus'-gehalte. Eén van de mooiste 'fopspenen' die hierbij bedacht is, is het idee van rente krijgen. Op het eerste gezicht lijkt het vanuit individueel oogpunt vanzelfsprekend dat op gespaard pensioengeld rente wordt verkregen. Vanuit maatschappelijk oogpunt bestaat het fenomeen rente krijgen helemaal niet. Er is altijd iets of iemand, die waar dan ook ter wereld in welke vorm dan ook, de kosten van deze rente of dit beleggingsrendement betaalt. De kosten van deze rente komen als een boemerang naar de burgers terug. Zij betalen rente via hypotheken, huren en elke andere dienst die wordt gebruikt. Om kosten laag te houden, moet ervoor worden gezorgd dat er geen overbodige kosten voor het beheren van het financiële systeem worden gemaakt. De burgers moeten niet langer verwachten een onredelijke rentevergoeding te krijgen over de gespaarde pensioengelden. Zolang 'welvaartsvast' geld[16] geen

15 Zie 5. Nieuw sociale zekerheidssysteem – 5.2 Garantie-inkomen voor de middengroep
16 Zie 4. Nieuw financieel systeem – 4.6 Afschaffen rente en inflatie

standaard uitgangspunt is, zal de reële rentevergoeding op gespaarde pensioengelden gelijk zijn aan de gemiddelde jaarlijkse loonsverhoging.
Volgens gegevens van De Nederlandse Bank blijkt dat in de afgelopen 50 jaar een rente op het gespaarde pensioengeld werd gegeven die inderdaad bijna gelijk was aan de gemiddelde jaarlijkse loonsverhoging! Kortom, het kapitaal wordt niet vermeerderd maar gehandhaafd. Een hogere rente of een hoger beleggingsrendement op het gespaarde pensioengeld betekent dat de kosten voor het opbouwen van het pensioen op het bord van een ander worden neergelegd.

De formule voor de vraag hoeveel pensioen men moet sparen om een goed aanvullend pensioen op te kunnen bouwen, is nu veel te ingewikkeld. Als het gebruik van 'welvaartsvast' geld als uitgangspunt wordt genomen, worden rente en loonsverhogingen tegen elkaar weggestreept. De formule wordt dan eenvoudig te begrijpen. Bij een gemiddelde levensverwachting van 75 jaar (1950) en op de leeftijd van 65 jaar met pensioen gaan, betekent dat gemiddeld 10 jaar van het pensioen wordt genoten. Een 'welvaartsvast' pensioen (een pensioen met correctie voor inflatie en voor stijging van de levensstandaard in het land) van 70% van het laatst verdiende loon betekent dat er een premie van 17% moet worden betaald gedurende 45 jaar (75 -/- 64 jaar x 70% : 45 jaar x 100%). Bij een stijging van de gemiddelde leeftijd naar 82 jaar met dezelfde pensioengerechtigde leeftijd van 65 jaar waarbij de hoogte van het pensioen nog steeds 70% is van het laatstverdiende loon, moet er een premie van 28% worden betaald. Deze lastenverzwaring van 11% wil niemand horen, maar in feite gaat hier de discussie over wel of niet langer doorwerken over. Hier moet een antwoord op worden gevonden.

7. Nieuw belastingsysteem

Volgens de overheid moet de lastendruk op arbeid worden verminderd. Zij roept dit al vanaf ongeveer 1980. Sinds 1990 zijn in Nederland drie belangrijke belastingstelselherzieningen doorgevoerd. De rijken zijn door deze herzieningen bevoordeeld. Zo is de vennootschapsbelasting verlaagd van 40 naar 20%. De belasting op topinkomens is verlaagd van 72 naar 52% en de belasting op rente is afgeschaft. Er zijn nog meer voordelen te noemen, maar het voert te ver deze allemaal te benoemen. De lastendruk op het inkomen van de modale werknemer is in deze periode niet verlaagd maar verhoogd. Daarnaast is ook de BTW verhoogd. Waarschijnlijk wordt de BTW nog meer verhoogd van 19 tot 21%. Niet alleen in Nederland maar ook in andere Westerse landen is deze ontwikkeling te zien. Op dit moment is de door de overheid ingestelde commissie Dijkhuizen bezig met het ontwikkelen van voorstellen om de belastingtarieven in Nederland substantieel te gaan verlagen. Begin 2013 moet deze commissie met voorstellen hiervoor komen. Partij voor Mens en Spirit heeft haar voorstel voor het verbeteren van het belastingsysteem bij deze commissie ingediend. Hiermee heeft zij kenbaar gemaakt dat de burgers nu genoeg loze beloften hebben gehoord en dat het wat haar betreft hoog tijd is geworden dat er een eerlijk, efficiënt en transparant belastingsysteem komt.

7.1 Afschaffen BTW en belasting op arbeid

In het huidige belastingsysteem worden arbeid en consumptie zwaar belast en speculatief misbruik van het systeem wordt niet of weinig belast. Partij voor Mens en Spirit meent dat dit nu precies omgedraaid moet worden.[17] Dit kan door de BTW en belasting op arbeid af te schaffen en hiervoor in de plaats een transactiebelasting in te voeren. De transactiebelasting is veruit het meest eenvoudige systeem en kan (bijna) volledig geautomatiseerd worden toegepast, ook in zuidelijke Europese landen waar het heffen van belasting nog steeds een probleem is. Hiermee wordt het mogelijk om de loonkosten in Nederland met 30% te verlagen en de netto-inkomens ongeveer gelijk te houden. Hiermee verschuiven 30% van de loonkosten en het risico voor de werkgevers van het moment dat het werk wordt gedaan naar het moment dat de goederen en diensten daadwerkelijk worden verkocht. Ook beperkt dit het verschuiven van werk naar lagelonenlanden omdat er een min of meer een gelijk speelveld ontstaat. De lonen in minder ontwikkelde landen zijn vaak lager dan in Nederland omdat daar minder sociale voorzieningen zijn en minder belastingen en sociale premies worden betaald.

In een belastinggebied waar transactiebelasting wordt toegepast zal het speculatieve misbruik van geld bijna volledig ophouden te bestaan. Het belastingtarief dat wordt geheven op iedere transactie

17 Zie 4. Nieuw financieel systeem – 4.7 Beperken speculatie

zal hiervoor zorgen. Deze transactiebelasting is iets anders dan de bankenbelasting die onlangs is ingevoerd. De omvang van de bankenbelasting is zo gering dat het in feite niet meer is dan elkaar voor de gek houden.

Het tarief voor de nieuwe transactiebelasting gaat neerkomen op ongeveer 10%. Dit is vergelijkbaar met de tiendpenning die in Europa lang is toegepast. Dit tarief is laag en dat komt omdat er niet zoals bij de BTW en belasting over inkomsten uit arbeid en uitkeringen, een bedrag van 45 of 60% van het nationaal inkomen geheven wordt, maar belasting over een bedrag ter grootte van ongeveer 200 tot 250% van het nationale inkomen geheven wordt.

Het bedrag van 200% van het nationale inkomen bestaat uit het nationale inkomen zelf met daarbij het intermediair gebruik van goederen en diensten die organisaties onderling van elkaar afnemen om eindproducten te kunnen maken. Volgens Eurostat is de omvang van het bedrag aan intermediair gebruik in alle landen van Europa ongeveer 100% van het nationale inkomen. Dit betekent dat dit belastingplan in heel Europa kan worden uitgevoerd.

Het bedrag van 250% van het nationale inkomen bestaat uit het nationale inkomen zelf, het intermediair gebruik van goederen en diensten en de betaling van rente en dividend. Deze optie is het meest consequent als er vanuit wordt gegaan dat elke vorm van inkomen en ontvangen gelijk moet worden behandeld.

Naast het belasting heffen over een groter bedrag, zullen daarnaast de standaard-heffingskortingen (heffingskorting, ouderenkorting, arbeidskorting, zorgtoeslag en zelfstandigenaftrek) van ongeveer € 42 miljard per jaar vervallen. Het nieuwe belastingsysteem maakt deze kortingen overbodig.
In het nieuwe belastingsysteem komen de kosten voor de pensioenpremie volledig voor rekening van de werknemers. Ook de kosten voor het deel van de ZW-, WAO- en WW-uitkeringen die boven het minimumloon uitkomen, komen voor rekening van de werknemers. Met een overgangsregeling worden de premies die voor deze regelingen worden betaald, omgevormd tot een levensloopspaarregeling.[18] Verschuiving van de pensioenpremie en kosten voor de aanvullende inkomensverzekeringen naar de werknemers toe levert een belangrijke bijdrage om de netto inkomenseffecten voor alle inkomensgroepen binnen een bandbreedte van een paar procent te houden.

7.2 Bezuinigen door transactiebelasting

Het invoeren van de transactiebelasting[19] levert een aantal wenselijke zaken op, afhankelijk van de gekozen variant. Bij het heffen van de transactiebelasting over alleen het nationale inkomen en het intermediair gebruik van goederen en diensten, levert de transactiebelasting in Nederland en de meeste andere landen van Europa genoeg op om de kosten van onderwijs, gezondheidszorg, kinderbijslag, studiebeurs en de kosten van alle basisuitkeringen te betalen. Wordt transactiebelasting ook toegepast op rente en dividend, dan kan het begrotingsgat in Nederland en in de meeste andere Europese landen bijna in één klap worden opgelost. Dit afgezien van het eventueel verplaatsen van winst en rente-inkomsten naar andere landen. De bezuinigingen die nu worden doorgevoerd zijn dan niet meer nodig. Eventueel kunnen de kosten van de vergrijzing hiervan worden betaald.[20] De verlichting van de lastendruk die de laatste 20 jaar aan de rijkste 2% van de bevolking is gegeven, wordt zo voor een deel teruggedraaid.

Toegepast over de gehele wereld kunnen met deze transactiebelasting van ongeveer 10% de kosten voor recht op bescherming tegen gebrek en het recht op onderwijs worden betaald. Dit sluit aan bij de artikelen 25 en 26 van de door bijna alle landen van de wereld getekende Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Het wereldwijde armoedevraagstuk wordt zo een museumstuk. Alleen de politieke wil is nodig, die aangestuurd kan worden door het verbeteren van het democratische systeem.[21]

18 Zie 5. Nieuw sociaal zekerheidssysteem – 5.2 Garantie-inkomen voor de middengroep
19 Zie 7. Nieuw belastingsysteem – 7.1 Afschaffen BTW en belasting op arbeid
20 Zie 6. Nieuw pensioensysteem – 6.1 Garantie-inkomen voor ouderen
21 Zie 3. Democratisering

Invoering van de transactiebelasting draagt er ook toe bij dat de willekeur in het huidige belastingsysteem wordt verminderd. Zo betaalt bijvoorbeeld een Nederlandse werknemer nu over elke euro die hij meer dan het minimumloon verdient, meer dan 50% aan belasting en sociale premies. Tegelijkertijd hoeven rijke mensen en grote bedrijven met constructies, zoals de 'brievenbus-ondernemingen' aan onder andere de Zuidas in Amsterdam, over hun veel hogere inkomen maar een paar procent of helemaal geen belasting te betalen. Met het invoeren van een transactiebelasting van 10% en het afschaffen van de BTW, belasting en sociale premies op arbeid wordt ervoor gezorgd dat iedereen een gelijk belastingtarief betaalt.

Volgens officiële schattingen wordt in Nederland structureel ongeveer 10% per jaar te weinig inkomen aan de belastingdienst opgegeven. Volgens deze schattingen wordt ruim € 30 miljard per jaar te weinig belasting betaald (voor heel Europa is dit meer dan duizend miljard euro per jaar). Door invoer van de transactiebelasting van 10%, kan de armste 98% van de bevolking bij € 60 miljard per jaar te weinig inkomen aan de belastingdienst opgeven, de overheid nog maar € 6 miljard per jaar benadelen. Het lagere tarief zorgt er tevens voor dat de neiging om te frauderen afneemt, evenals de mogelijkheid daartoe. Ondernemen wordt een stuk aantrekkelijker en dit is gunstig voor de economie.

Met de rekenmodellen van het Centraal Plan Bureau is het niet goed mogelijk om de effecten van dit belastingplan door te rekenen. Partij voor Mens en Spirit verwacht echter dat het voorliggende plan in een periode van vier jaar ongeveer een half miljoen extra banen in Nederland op zal leveren. De verwachte besparing op kosten voor uitkeringen en extra belastinginkomsten levert circa € 18 miljard per jaar op, gelijk aan het bedrag dat het kabinet Rutte had willen bezuinigen. Partij voor Mens en Spirit ziet liever dat de deuk die de economie in 2008 heeft opgelopen wordt hersteld dan dat er bezuinigd wordt. Dit is in lijn met recente geluiden vanuit Europa om de economie te stimuleren in plaats van te bezuinigen. Dit dient dan te gebeuren op het niveau van de gemeenschap[22] en op duurzame wijze.[23]

De conclusie is dat het invoeren van het door Partij voor Mens en Spirit voorgestelde nieuwe belastingsysteem het gat op de Nederlandse begroting met ongeveer € 18 miljard per jaar kleiner kan maken. Er is nog een groot aantal minder vergaande oplossingen en overgangsregelingen denkbaar dan nu beschreven is. Nadeel van deze minder ingrijpende maatregelen is dat de positieve effecten kleiner zullen zijn en er voor een sluitende begroting meer bezuinigd moet gaan worden.

7.3 Solidariteitsheffing op topinkomens

Het eerder genoemde voorstel voor afschaffen van belasting op arbeid[24] geldt niet voor topinkomens. De grens vanaf wanneer mensen belasting voor topinkomens moeten betalen wordt in het nieuwe belastingsysteem verhoogd van de huidige € 56.500 naar € 76.000 per jaar. Met de nieuwe inkomensgrens wordt er rekening mee gehouden dat de pensioenpremie volledig voor rekening van de werknemers wordt gebracht en mensen zelf premies voor aanvullende inkomensverzekeringen moeten gaan betalen. Een gemiddelde werknemer en universitair geschoolde (zoals een huisarts) heeft een inkomen van twee respectievelijk drie keer het minimumloon. De nieuwe inkomensgrens voor belasting op topinkomens is gelijk aan vier keer het minimumloon per jaar. Ongeveer 1% van de bevolking overstijgt deze grens voor topinkomens. Deze 1% draagt niet zozeer meer bij aan de maatschappij, wat het topinkomen zou kunnen verklaren, maar deze topinkomens zijn eerder het gevolg van de opgebouwde positie en het relatienetwerk. Dit verklaart ook waarom de inkomens van deze 1% de laatste 30 jaar veel sterker zijn gestegen dan de inkomens van alle anderen. Voor het bevorderen van een meer evenwichtige inkomensverdeling meent Partij voor Mens en Spirit dat het wenselijk is om over het inkomen boven de nieuwe inkomensgrens een speciale solidariteitsheffing van 72% te heffen. De verlagingen van belastingen op de topinkomens sinds 1990 worden zo volledig teruggedraaid. Deze maatregel levert ongeveer € 3 miljard per jaar op.
Het aftoppen van de salarissen van de 2000 (semi-)ambtenaren die nu meer dan de 'Balkenende'-norm per jaar betaald krijgen, levert netto ongeveer € 100 miljoen per jaar op.

22 Zie 9. Arbeidsmarktbeleid – 9.4 Afstemmen van vraag en aanbod
23 Zie 17. Het nieuwe wonen, leven en werken - 17.5 Ambachten en kleinschalige maakindustrie in Nederland houden en ondersteunen en 20. Vrede en ontwikkelingssamenwerking – 20.2 Bevorderen duurzame handel
24 Zie 7. Nieuw belastingsysteem – 7.1 Afschaffen BTW en belasting op arbeid

7.4 Duurzaam belastingsysteem

Duurzame bedrijven krijgen in het nieuwe belastingsysteem voordelen. Partij voor Mens en Spirit wil zoeken naar een manier waarop de prijzen van milieuONvriendelijke producten en diensten kunnen worden verhoogd en de prijzen voor milieuvriendelijke producten en diensten kunnen worden verlaagd. De inzet van het nieuwe belastingsysteem moet hier een oplossing voor bieden. Tot die tijd wil de partij de fiscale vergroening stimuleren door de BTW op ongezonde en milieubelastende producten te verhogen naar 21% en de BTW op gezonde, duurzame producten te verlagen naar 6% en zo mogelijk af te schaffen.[25] Externe kosten die worden afgewenteld op milieu en samenleving, moeten in de prijzen zichtbaar worden. Een product krijgt pas de certificering duurzaam indien daadwerkelijk het milieu niet wordt belast is en er geen mensenrechten worden geschonden. Door het afschaffen van belasting op arbeid worden de relatief arbeidsintensieve biologische landbouw-producten goedkoper. Investeren in duurzaamheidmaatregelen wordt gemakkelijker via de coöperatieve gemeenschapsbank. Bedrijven kunnen hierdoor gemakkelijker verduurzamen, zonder subsidies.

7.5 Bezuinigen op subsidies

Subsidies kosten de Nederlandse staat zo'n € 8 miljard per jaar. In z'n algemeenheid zijn subsidies een sigaar uit eigen doos.[26] Subsidies zijn geen cadeau van de staat, maar worden betaald met onnodig hoge belastingen. De schier oneindig vele subsidies veroorzaken veel overbodige kosten voor de uitvoering en controle hierop. Ook zijn de resultaten die hiermee worden bereikt over het algemeen bedroevend slecht. Dit lokt met name in Europees verband corruptie en fraude uit. Partij voor Mens en Spirit wil bij alle subsidies opnieuw bekijken of ze echt nodig en werkzaam zijn. Zij wil onder andere bezuinigen op landbouwsubsidies die in het algemeen worden verstrekt op producten die dier en milieu schaden. Europese landbouwsubsidies zorgen tevens voor ongelijke verhoudingen in de wereldhandel. Voorlopig gaat partij voor Mens en Spirit ervan uit dat de helft van de bestaande subsidies kan worden geschrapt.

Omdat 30% van de loonkosten en het voor de werkgevers daarbij behorende risico in het door Partij voor Mens en Spirit voorgestelde belastingsysteem verschuiven naar het moment waarop goederen en diensten daadwerkelijk worden verkocht, worden er lage kosten voor controle en uitvoering gemaakt. Zo ontstaat er minder snel corruptie en fraude en er is minder noodzaak voor gebruik van subsidies.

Afhankelijk van de mate waarin de vereenvoudigingen van het belastingstelsel, het sociale zekerheidstelsel en beperking van de subsidies daadwerkelijk worden doorgevoerd, verwacht de partij een bedrag van € 2 tot € 3 miljard per jaar op de kosten van de uitvoerende instanties, zoals de belastingdienst en het UVW, te kunnen bezuinigen. Aanvullend verwacht de partij nog een bedrag van € 2 tot € 3 miljard per jaar op de kosten van beleidsambtenaren en dure consultancybureaus te kunnen bezuinigen.

8. Woningmarktbeleid

8.1 Alternatief voor hypotheekrenteaftrek

De officiële reden waarom Nederland als één van de weinige landen in de wereld een systeem van hypotheekrenteaftrek (HRA) heeft, is dat dit nodig zou zijn om starters op de woningmarkt te helpen om een woning te kunnen kopen. Uit gegevens van het CBS blijkt echter dat de helft van de HRA naar de rijkste 20% van de huishoudens gaat die dit helemaal niet nodig heeft. Deze groep kan toch wel een huis kopen.

25 Zie 20. Vrede en ontwikkelingssamenwerking – 20.2 Bevorderen duurzame handel
26 Zie 8. Woningmarktbeleid – 8.1 Alternatief voor hypotheekaftrek

Kopers klagen niet snel over het teveel aan rentekosten die ze aan hun bank moeten betalen. Ze menen een deel van deze kosten naar de overheid door te kunnen schuiven. In feite gaat het echter om een sigaar uit eigen doos.

Deze sigaar uit eigen doos werkt in de praktijk als een subsidie op winst van banken, waarbij de kosten van deze subsidie worden betaald met belasting op arbeid. Indien de HRA wordt afgeschaft, kan het belastingtarief van de eerste twee belastingschijven met 6% worden verlaagd. Voor een modale werknemer betekent dit, dat hij, zonder gebruik te maken van aftrekposten, ongeveer € 2.000 per jaar minder belasting zal hoeven te betalen. Dit principe geldt tevens voor alle aftrekposten en subsidies. Als die allemaal worden afschaft, kan de belasting van de eerste drie belastingschijven, van 33 tot en met 42%, verlaagd worden naar 12%.

Op basis van het 'hypotheekobligatiesysteem', dat al ruim twee eeuwen in Denemarken wordt toegepast en de levensloopspaarregeling, zoals die in Singapore al lange tijd wordt toegepast, heeft Partij voor Mens en Spirit een alternatief voor de HRA ontwikkeld. Het bedrag (€ 12 miljard per jaar) dat de overheid hierdoor meer aan belasting ontvangt kan ze ofwel aan de burgers teruggeven door het verlagen van belastingen, ofwel kan ze gebruiken om het tekort in haar begroting op te lossen.

Bij wet wordt vastgesteld dat alleen nog maar spaargeld van de levensloopspaarregeling mag worden gebruikt om hypotheken voor woningen te financieren (totale omvang van het bedrag dat in Nederland voor de levensloopspaarregeling is gespaard is ongeveer € 1000 miljard). De coöperatieve gemeenschapsbank mag bovenop de rente die ze aan de deelnemers van deze spaarregeling moet betalen, maximaal een half procent rente aan haar klanten in rekening brengen om de kosten van de bank te betalen. Banken rekenen nu gemiddeld een rentemarge van 2,5%. Aanvullend moet bij wet worden vastgesteld dat klanten van banken die nu een te dure lopende hypotheek hebben, dit zonder boeterente en dergelijke naar de nieuwe, goedkopere regeling over mogen sluiten.

Concreet betekent het hiervoor genoemde plan dat iemand die nu een hypotheek van bijvoorbeeld € 235.000 heeft en hier nu een rente van 5% per jaar over betaalt, hier met de nieuwe regeling nog maar 3% over hoeft te betalen. Het verschil van 2% rente is bijna gelijk aan de HRA die mensen nu gemiddeld krijgen. Uitgaande van een annuïteitenhypotheek van 30 jaar betekent dit verschil in dit voorbeeld dat men honderdduizend euro minder rente aan de bank hoeft te betalen. Dit bedrag bestaat uit overbodige kosten (winstmarge) die banken nu - net als pensioenfondsen - met de bestaande regelingen[27] aan hun klanten in rekening brengen, maar die door toepassing van genoemde nieuwe regelingen kunnen worden afgeschaft.

Mensen verwachten en hopen dat als de rente over hun (nieuwe) hypotheek wordt verlaagd, zij er qua inkomen op vooruit gaan. Dit blijkt uit vergelijking met berekening met 'welvaartsvast' geld[28] waarbij ook de inflatie en de jaarlijkse loonsverhogingen zijn afgeschaft, niet waar te zijn. Het enige dat hierbij verandert, is de hoogte van het bedrag dat op het bankafschrift staat en dat men aan de bank betaalt. Omgerekend naar reële koopkrachteffecten (en dit is waar het om gaat) is er gedurende de totale looptijd van de lening van bijvoorbeeld 30 jaar bijna geen verschil. Een beter alternatief om de woonkosten verder te verlagen is te werken met een deels aflossingsvrije hypotheek.

Met beperken van de hypotheekrenteaftrek tot hypotheken van € 350.000 kan op de korte termijn een bedrag van € 1 miljard per jaar worden bezuinigd. Dit treft 7% van de mensen die een hypotheek hebben. Aanvullend kan als maatregel worden genomen dat alleen bij annuïteitenhypotheken en lineaire aflossingshypotheken van maximaal 30 jaar de HRA is toegestaan. Dit levert op de lange termijn nog eens een besparing van € 5 miljard per jaar op. Als genoemd voorstel in deze paragraaf op snel wordt doorgevoerd, kan op korte termijn € 12 miljard per jaar op de hypotheekrenteaftrek worden bezuinigd.

8.2 Huurprijzen omlaag

Partij voor Mens en Spirit is principieel van mening dat de woningbouworganisaties moeten worden omgevormd tot woningcoöperaties. Bewoners worden mede-eigenaar van deze woningbouw-

27 Zie 6. Nieuw pensioensysteem – 6.2 Oplossing voor gedupeerden woekerpolissen en 6.4 Nieuw aanvullend pensioensysteem
28 Zie 4. Nieuw financieel systeem – 4.6 Afschaffen rente en inflatie

organisaties en hebben zo medezeggenschap over het te voeren beleid. De woningbouworganisaties hebben nu als doel winst maken voor de aandeelhouders. Ze geven managers te grote salarissen en bonussen. Zij gebruiken hier desnoods maatschappelijk ongewenste methoden voor, zoals het speculeren met derivaten. De nieuw te vormen woningcoöperaties mogen zich uitdrukkelijk alleen nog maar bezig houden met beheer van woningen plus de financiering hiervan en geen gebruik meer maken van derivaten.

Een voorbeeld van hoe het volgens de partij niet moet is woningbouworganisatie Vestia. Deze heeft gespeculeerd met derivaten en heeft hierdoor groot verlies geleden. Nu mogen de bewoners met huurverhogingen of de overheid hier de rekening van betalen. Als met deze derivaten grote winsten waren gemaakt, had niemand hier iets over gehoord en was deze winst weggesluisd naar de aandeelhouders.

Het nieuwe hypotheekplan[29] van Partij voor Mens en Spirit kan ook worden gebruikt om de huren te verlagen. De woningcoöperaties kunnen de bestaande, te dure leningen zonder boeterente omruilen voor een goedkopere lening. Het geld voor de nieuwe leningen komt van de levensloopspaarregeling. De rente die hierover betaald moet worden is gelijk aan de rente die de deelnemers van de levensloopspaarregeling krijgen en maximaal een half procent extra rente om de kosten van de bank te betalen. Ook wordt ongeveer 2% bespaard op de rentekosten die nu betaald moeten worden. Met het schrappen van het verschil van 2% rente die banken nu teveel aan kosten bij de woningbouworganisaties in rekening brengen, kunnen de huren eenmalig gemiddeld met 15 tot 20% worden verlaagd.
Ook bij huurwoningen geldt dat er met verdergaande renteverlaging geen reële verlaging van de woonkosten kan worden gerealiseerd. Met verlengen van de periode dat de leningen voor de huurwoningen moeten worden afgelost van 30 naar bijvoorbeeld 100 jaar - als de woningen hier geschikt voor zijn – kunnen huren in reële koopkracht gemiddeld worden gehalveerd. Hierbij is rekening gehouden met de kosten van onderhoud. In hoeverre deze verlenging van de afbetalingsperiode in praktijk mogelijk is moet nog worden onderzocht.

De huren worden nu ieder jaar verhoogd. Ook bij het nieuwe systeem is dit het geval en zullen de huren net als in de afgelopen 40 jaar (bijna) gelijk aan de gemiddelde jaarlijkse loonsverhoging worden verhoogd. Deze verhogingen sluiten aan op de rente die jaarlijks aan de deelnemers van de levensloopspaarregeling moet worden betaald en heeft ook als doel om dit mogelijk te maken. Met deze paar simpele en duidelijke afspraken hebben we het gebruik van derivaten om het risico van afwijkende renteontwikkelingen in de tijd af te dekken en de kosten die we hiervoor moeten maken niet meer nodig.

De woonkosten kunnen verder omlaag worden gebracht door woningen te bouwen die zoveel mogelijk zelfvoorzienend zijn in energie. Partij voor Mens en Spirit wil woningbouwverenigingen stimuleren om zoveel mogelijk zelfvoorzienend qua energie te bouwen en te renoveren.[30] Investeringen in bijvoorbeeld zonnepanelen en zonneboilers worden binnen enkele jaren terugverdiend. Hierna wordt stroom (bijna)[31] gratis. Ook huurders moeten de kans krijgen om duurzame energiesystemen te plaatsen.[32] Investeringen in duurzaamheidsmaatregelen kunnen door de in dit hoofdstuk genoemde nieuwe financieringsmethode nog sneller worden terugverdiend.

8.3 Bevorderen doorstroming woningmarkt

In de periode van 1990 tot 2008 zijn de prijzen van woningen verdrievoudigd en hiermee tweemaal zo sterk gestegen als de lonen en de gemiddelde productprijzen. Na 2008 is er sprake van een geleidelijke beperkte daling van de prijzen van de woningen. Om de prijzen van de woningen in een gezonde verhouding van de lonen te brengen, moeten de prijzen van woningen in Nederland gemiddeld nog met 20% tot 30% dalen. Begin jaren tachtig daalden de prijzen van de woningen snel en bleef de doorstroom op de woningmarkt redelijk op peil. Bij de huidige crisis is een

29 Zie 8. Woningmarktbeleid – 8.1 Alternatief voor hypotheekrenteaftrek
30 Zie 17. Het nieuwe wonen, leven en werken – 17.10 Zelfvoorzienend bouwen en renoveren
31 Ook zonnestroom wordt nooit helemaal gratis, want ook nadat zonnepanelen zijn terugverdiend, blijven er altijd beperkte kosten voor onderhoud.
32 Zie 17. Het nieuwe wonen, leven en werken – 17.9 Geen energiebelasting op schone energie

tegenovergestelde ontwikkeling te zien: de prijzen van woningen dalen beperkt en de doorstroming op de woningmarkt is sterk afgenomen.

De prijzen van de woningen moeten de komende 10 tot 15 jaar zo stabiel mogelijk worden gehouden. Zo wordt ervoor gezorgd dat er zo min mogelijk mensen in financiële problemen komen. Daarnaast moet ervoor worden gezorgd dat de lonen en prijzen van overige goederen en diensten blijven stijgen. Hierdoor ontstaat vanzelf de situatie dat de prijzen van woningen weer in gezonde verhouding tot de gemiddelde lonen komen te staan en de doorstroming op de woningmarkt weer opgang komt..

Een mogelijkheid om de nodige doorstroming op de woningmarkt op gang te helpen brengen is om een ruilsysteem van woningen te introduceren. Hierbij verkopen mensen hun woning aan een woningcoöperatie en kopen een woning van dezelfde of eventueel een andere coöperatie terug. De notaris rekent hierbij alleen de hiervoor te maken kosten en het eventuele verschil in prijs van de woningen af. Hierdoor wordt het risico dat mensen met een onverkoopbare woning blijven zitten of met verlies moeten verkopen kleiner gemaakt en wordt een mogelijkheid geschapen om de doorstroom op de woningmarkt weer op gang te brengen.

Partij voor Mens en Spirit vindt dat het verboden moet worden woningen waarvan de eigenaar niet meer in staat is de kosten van de hypotheek op te brengen, onder de marktprijs te verkopen. Zo blijft de eigenaar niet met een onnodig grote restschuld zitten. Deze huizen die ter veiling zouden worden aangeboden worden marktconform aangekocht door woningbouwcorporaties, minus eventueel een risicokorting van 5%.

8.4 Wonen en werken dichter bij elkaar

Sinds 1970 hebben veel landen bij hun stedenbouwbeleid het ‘spookstad’-concept toegepast. Mooie voorbeelden hiervoor zijn in Nederland de Bijlmer en zgn. Vinexwijken. Wonen en bijna alle overige levensfuncties zijn hier bijna maximaal uit elkaar getrokken. Zo is de behoefte en noodzaak voor vervoer met de auto gemaximaliseerd. Partij voor Mens en Spirit is van mening dat dit beleid 180 graden moet worden omgedraaid: wonen en alle overige levensfuncties moeten zoveel mogelijk bij elkaar worden gebracht zodat de behoefte aan vervoer tot een minimum kan worden beperkt.[33] Zo wordt het zelfvoorzienend wonen gestimuleerd. Dit is wenselijk gezien de schaarste aan energie en grondstoffen, naast belasting van het milieu door mobiliteit.
In de komende 40 jaar moeten in Nederland ongeveer een miljoen woningen worden bijgebouwd, die door de vergrijzing vooral door alleenstaande oudere vrouwen zullen worden bewoond. Hier kan voor een klein deel in worden voorzien door nu leegstaande kantoorpanden om te bouwen. Met nader onderzoek zal moeten worden bekeken hoeveel bestaande woningen en overige gebouwen er moeten worden afgebroken, verplaatst moeten worden of een andere bestemming moeten krijgen om de structuur van de steden van de toekomst in lijn te brengen met de nieuwe visie: alles zoveel mogelijk lokaal. Ongeveer 80% van de eerste levensbehoeften kan daadwerkelijk lokaal geproduceerd worden.[34]

9. Arbeidsmarktbeleid

9.1 Waardering van verschillende rollen

Partij voor Mens en Spirit vindt een nieuwe visie op arbeid noodzakelijk. Voor iedereen is een werkplek. Het vertrekpunt bij werkgelegenheid moet echter niet het verschil tussen betaald en onbetaald werk zijn, maar de rol en de taak die het beste bij iemand passen. Wat iemand kan en doet, dient te worden gewaardeerd en dus te worden beloond. Bepaalde minderheden worden op dit moment niet of moeilijk in dienst genomen (ouderen, allochtonen, gehandicapten, enzovoort), vooral door een eenzijdige economische kijk op werken en door het afstoten door overheden van hun

33 Zie 19. Verkeer en vervoer
34 Zie 17. Het nieuwe wonen, leven en werken

dienstverlenende bedrijven. In het huidige systeem wordt veel talent verspild. Veel mensen zitten op de verkeerde plek. De lokale gemeenschap en de overheid hebben een taak om werk op diverse niveaus te verschaffen.

9.2 Het garantie-inkomen

Partij voor Mens en Spirit wil ouderschap en vrijwilligerswerk in het economische systeem betrekken, door de daar opgedane ervaring en inzet te honoreren met een garantie-inkomen en andere vormen van waardering of stelsels van beloning. Er wordt een garantie-inkomen van € 1000 per maand gefaseerd en experimenteel voor bepaalde groepen ingevoerd. Hierdoor worden de maatschappelijk 'kansarmen' kansrijk. Tegenover het garantie-inkomen staan afspraken over maatschappelijke dienstverlening.[35] Hierbij wordt rekening gehouden met de mogelijkheden, eigenheid, interesse en talenten van de betreffende persoon. Dit garantie-inkomen dient genoeg inkomen te verschaffen voor een eenvoudig leven met de noodzakelijke basisvoorzieningen. Daarbuiten kan een ieder eigen verdiensten genereren.
Partij voor Mens en Spirit is daarnaast voorstander van een experiment binnen een dorp in Nederland met een onvoorwaardelijk basisinkomen om te zien wat er gebeurt als werk en inkomen ontkoppeld raken en mensen vrij zijn hun leven naar eigen goeddunken in te richten.

9.3 Prijs- en loonbeleid

Rente en inflatie zijn ethisch bezien een vorm van diefstal en Partij voor Mens en Spirit streeft naar het afschaffen hiervan.[36] De partij streeft naar invoering van 'welvaartsvast' geld. Als overgangsregeling tussen gebruik van het huidige geld en 'welvaartsvast' geld hanteert de coöperatieve gemeenschapsbank een rente die gelijk is aan de gemiddelde jaarlijkse loonsverhoging. Ook de jaarlijkse verhoging van de huren wordt gekoppeld aan de verhoging van de lonen.[37]

9.4 Afstemmen vraag en aanbod

Door de huidige financiële en economische crisis is de werkloosheid in Nederland en in andere landen van de wereld opgelopen. In de statistieken die in de media worden gepresenteerd is dit niet zo duidelijk te zien. Dit komt enerzijds omdat diverse groepen mensen niet als werkloos worden meegerekend en anderzijds omdat het verlies van werk en inkomen van zelfstandigen (met name van ZZP-ers) niet in de gebruikte statistieken zichtbaar is. In Nederland en in andere landen bestaat een groot aantal mensen die op of onder de armoedegrens leeft. Voor het grootste gedeelte van deze groep is duidelijk dat de situatie nooit beter zal worden, terwijl juist deze groep zeker vaardigheden heeft die ingezet kunnen worden voor de maatschappij. Vraag en aanbod moeten beter op elkaar afgestemd worden.

Veel ZZP-ers en MKB-ers starten nu vaak noodgedwongen een bedrijf omdat men door leeftijd, handicap of etnische achtergrond nauwelijks kans op een fatsoenlijke baan heeft. De helft stopt hier binnen twee jaar weer mee omdat het opgerichte bedrijf niet voldoende inkomen kan genereren. Dit probleem kan deels worden opgelost door betere afstemming van vraag en aanbod.

Partij voor Mens en Spirit gelooft in de vitaliteit van de lokale gemeenschap. Daarom wordt in iedere stad van 10.000 of meer inwoners in samenwerking met het lokale bedrijfsleven een filiaal van de coöperatieve gemeenschapsbank opgezet, alsook een filiaal van het UWV, een MKB-brancheorganisatie en een consumentenbelangenorganisatie. Zo kunnen vraag en aanbod beter op elkaar worden afgestemd. Deze organisaties kunnen ieder vanuit de eigen specifieke rol en door gebruik te maken van lokale leden- en klantenpanels samen met de bewoners in de lokale gemeenschappen gaan bekijken wat er reeds wordt geleverd, welke behoeftes er zijn, wie wat wil en kan doen, et cetera. De schaalgrootte van 10.000 mensen is niet zomaar toevallig bedacht. Enerzijds is het een bovengrens, waarbij mensen zich over het algemeen nog voldoende onderdeel van een

35 Zie 5. Nieuw sociaal stelsel - 5.2 Het garantie-inkomen
36 Zie 4. Nieuw financieel systeem – 4.6 Afschaffen rente en inflatie
37 Zie 8. Woningmarktbeleid - 8.2 Huurprijzen omlaag

lokale gemeenschap voelen. Anderzijds is het een ondergrens waarbij het bedrijfseconomisch verantwoord is om bij de meeste goederen en diensten meerdere aanbieders te vestigen, die bovendien in deze omgeving/markt een fatsoenlijke boterham kunnen verdienen.

Zodra mensen in een woonwijk hebben besloten wat ze (alleen of in samenwerking met anderen) willen doen en er een reële vraag naar is, kan de coöperatieve gemeenschapsbank vanuit haar specifieke rol ervoor zorgen dat er voldoende geld in de lokale economie in omloop is om aan de wensen van deze mensen te voldoen.[38]

Gedurende de laatste 30 jaar is er een globaliseringbeleid gevoerd. Bijna alles wordt nu ergens in 'Verweggistan' gemaakt. Hiermee is ook bijna alles buiten de beïnvloedbare sfeer van gewone mensen gebracht. Het beleid dat Partij voor Mens en Spirit voorstelt maakt alles weer zoveel mogelijk lokaal.

9.5 Werk en arbeidstijd bijdragend aan geluk

In de afgelopen 30 jaar is een groot deel van de maakindustrie verplaatst naar lagelonenlanden. De werkgelegenheid die hiervoor in de plaats is gekomen, bestaat grotendeels uit (overbodige) overheadfuncties, zoals financiële en administratieve functies, Dit verplaatsen heeft geleid tot een verdubbeling van het aantal managers, meer transport omdat er meer goederen over de wereld moeten worden gesleept en meer reclame en marketing om mensen goederen en diensten op te dringen, die ze veelal niet nodig hebben.

Het creëren van betaalde banen is geen doel op zichzelf. Economie om de economie is onwenselijk. Er is een grote noodzaak aan een economie die voorziet in reële behoeften en die bijdraagt aan geluk.[39] Partij voor Mens en Spirit verwacht dat dit het beste kan worden bereikt door uit te gaan van twee vormen van economie:

1. de formele economie. Deze maakt gebruik van geld en heeft betrekking op de productie en goederen die schaars zijn. Dit zijn veelal de basisgoederen en diensten die nodig zijn.
2. de informele economie. Deze maakt geen gebruik van geld en bestaat uit productie van sportieve, culturele en verzorgende diensten, die voor een goede kwaliteit van leven ook nodig zijn, maar waarbij het niet efficiënt is om hierbij geld te gebruiken.

Door voortschrijding van de techniek en door het wegbezuinigen van het grote aandeel overbodig werk dat nu wordt gedaan, zullen nog meer mensen werkloos worden. Dit ondanks de mogelijkheid dat een groot deel van de maakindustrie weer lokaal gedaan kan worden[40] en vraag en aanbod beter op elkaar worden afgestemd. De enige serieuze oplossing die Partij voor Mens en Spirit ziet is ondanks de vergrijzing om het aantal uren dat in de formele economie wordt gewerkt te beperken tot ongeveer 20 à 25 uur per week. Mensen werken in de nieuwe situatie zowel in de formele economie als in de informele economie. Het formele deel van werken zorgt voor de middelen om in de basisbehoeften te kunnen voorzien. Het informele is bedoeld om te besteden aan werk dat leuk of belangrijk wordt gevonden en aan zaken als mantelzorg en vrijwilligerswerk.

9.6 Ontslagrecht

De 'Kunduz'-coalitie heeft binnen een paar dagen besloten om het systeem voor ontslagrecht in Nederland aanzienlijk te gaan versoepelen. Voorstanders van dit beleid geven aan dat dit goed is voor het herstel van de werkgelegenheid in Nederland. Voor dit argument bestaat in de praktijk geen bewijs. Immers, de VS kent het meest flexibele ontslagrecht en daar is de werkloosheid al jaren hoger dan hier.

De meeste mensen willen niet dat het ontslagrecht wordt versoepeld waardoor zij nagenoeg rechteloos kunnen worden, indien zij een vaste baan hebben. ZZP-ers, zelfstandigen en de groeiende groep mensen met een tijdelijke baan moeten genoegen nemen met laagbetaald werk. Ze kunnen

38 Zie 4. Nieuw financieel systeem – 4.4 Creatie van geld in eigen handen
39 Zie ook 4. Nieuw financieel systeem – 4.9 Meten van Bruto Nationaal Geluk
40 Zie 17. Het nieuwe wonen, leven en werken - 17.5 Ambachten en kleinschalige maakindustrie in Nederland houden en ondersteunen

(bijna) geen pensioen opbouwen noch andere rechten, komen niet voor een hypotheek in aanmerking, et cetera. Als gevolg van het huidige systeem voor ontslagrecht bestaat 97% van de banen die worden aangeboden uit een tijdelijk contract, ofwel wegwerpcontract. De discussie over het wel of niet tegenhouden van versoepeling van het ontslagrecht heeft dan ook niet veel nut.

Partij voor Mens en Spirit wil een bijdrage leveren aan de vorming van een warme en zorgzame samenleving en voorkomen dat er een nog killere maatschappij ontstaat waarin mensen als los zand naast elkaar leven en elkaar als wegwerpartikel behandelen. Als voldoende mensen dit willen tegengaan, kunnen ze er samen voor kiezen om de coöperatieve gemeenschapsbank een extra dienst te laten verzorgen, namelijk de 'coöperatieve payroll'-dienst. Zij zijn immers mede-eigenaar en hebben aldus stemrecht in het te voeren beleid.[41] Payrolling bestaat nu ook en er wordt door steeds meer bedrijven gebruik van gemaakt. Bij deze dienst staan mensen op de loonlijst van een uitzendbureau en worden verhuurd aan een bedrijf dat gebruik wil maken van deze dienst. Bedrijven hebben voordelen bij payrolling, zoals het gemakkelijker van mensen af kunnen als er geen voldoende werk meer is. Ook hebben zij niet zelf de administratieve en juridische rompslomp. Payrolling via lokale eenheden van de coöperatieve gemeenschapsbank maakt dat het nieuwe systeem optimaal gaat functioneren. Degenen die dit willen krijgen een flexibel contract en worden verhuurd aan bedrijven die aan de coöperatie/ lokale gemeenschap leveren. Dit contract is in lijn met artikel 23 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens: recht op werk met een eerlijke beloning. Bij ziekte, arbeidsongeschiktheid of onvoldoende werk wordt door de coöperatie alleen 100% van het minimumloon doorbetaald. Wat men op de levensloopspaarrekening heeft gespaard kan men gebruiken voor aanvullend inkomen bij ziekte, werkloosheid en arbeidsongeschiktheid. Zo worden ongezonde arbeidsverhoudingen voorkomen net als allerlei wachtgeldregelingen. Ieder individu in samenspel met de lokale gemeenschap heeft hierbij een maximaal belang om samen de lokale economie goed te laten functioneren en daar een bijdrage aan te leveren.

Een praktijkvoorbeeld waaruit blijkt dat bovenstaande goed kan werken, is coöperatie Mondragon in Spaans Baskenland.[42] Deze organisatie bestaat al meer dan 40 jaar en is één van de grootste bedrijven in Spanje. De coöperatie bestaat uit een groep coöperatieve bedrijven, die het gezamenlijk eigendom van de diensten van alle medewerkers hebben. In deze tijden van economische crisis blijkt dat veel beter te werken dan het kapitalistische winstbejag voor een kleine groep aandeelhouders.
De coöperatie zal door de levensloopspaarrekeningen van deelnemende burgers in voldoende mate van financiële middelen worden voorzien om de benodigde investeringen te doen.

9.7 ZZP'ers serieus nemen

ZZP'ers zijn geen werknemers zonder rechten, maar hardwerkende zelfstandig ondernemers die het vaak niet gemakkelijk hebben. Er komen steeds meer ZZP'ers die dit noodgedwongen worden, vaak omdat zij ontslagen zijn. Aan de ene kant worden zij belemmerd door allerlei regelgeving (VARverklaring), die moeilijk controleerbaar is en aan de andere kant werken zij onbeschermd en onverzekerd. Zij kunnen vaak niet sparen voor een pensioen en verdienen vaak onvoldoende om dit te regelen bij de dure, commerciële verzekeraars. Indien zij bij de belastingdienst en KvK staan ingeschreven, is een VARverklaring niet langer noodzakelijk.

ZZP'ers zijn voor de samenleving heel goedkoop. Partij voor Mens en Spirit vindt dat er niet-commerciële fondsen en regelingen moeten komen om deze groep te ondersteunen. In de eerste plaats wil de partij hen een garantie-inkomen bieden dat in geval van tegenvallende inkomsten €1000 netto per maand oplevert in ruil voor 20 uur werk voor de samenleving. De ZZP'ers kunnen vervolgens het eigen bedrijf voorzetten en weer opbouwen.

In Nederland zijn meer dan voldoende regels die bepalen of iemand wel of niet zelfstandig is.
Het gebruik van schijnzelfstandigheid zoals dat gebeurt met buitenlandse zelfstandigen (die worden uitgebuit) dient te worden bestreden.

41 Zie 4. Nieuw financieel systeem - 4.3 Oplossen schuldencrisis door 4-stappenplan
42 www.boublog.nl/08/03/2012/de-cooperaties-van-mondragon-baskenland/

10. Onderwijs en educatie

De enorme toename van het aantal labelkinderen laat zien dat het mis gaat in een onderwijssysteem dat vooral gericht is op presteren en dat de eigenheid van het kind niet tot bloei laat komen. Onderwijs dient zich te richten op de aanwezige talenten, zowel op rationeel als op persoonlijk gebied. Dure managementlagen en beperkende protocollen en een aantal toetsen kunnen verdwijnen, waardoor geld vrijkomt voor het handhaven van kleinere scholen.

10.1 Ruimte bieden voor ontwikkeling

Elk kind is uniek en heeft persoonlijke talenten en kwaliteiten. Deze talenten en kwaliteiten worden door uitdagende en liefdevolle begeleiding en educatie geholpen tot bloei te komen. Bij onderwijs dient het stimuleren van de eigen authenticiteit en bewustzijnsontwikkeling centraal te staan, in samenhang met het besef deel uit te maken van een levend en sociaal geheel. Onderwijs mag meer 'holistisch' worden in plaats van zich slechts toe te leggen op mentale kennisoverdracht. Hierdoor worden niet alleen instrumenten voor het functioneren in deze samenleving geboden, maar wordt ook gezorgd voor ruime mogelijkheden voor de ontwikkeling van specifieke kwaliteiten van elk kind op emotioneel, sociaal, intellectueel, materieel en spiritueel terrein.

10.2 Aandacht voor zowel basisvaardigheden als voor ervarend leren

Holistisch gericht onderwijs en educatie[43] leggen nadruk op zelfstandig en ervaringsgericht leren binnen de gemeenschap, in plaats van het aanbieden van een eenzijdig op mentale kennisverwerving en het verzamelen van informatie gericht lespakket. Voor jongeren van alle leeftijden zijn spel, ervarend leren en creativiteit nodig om zich te kunnen ontplooien[44]. Rekenen en taal zijn uiteraard basisvaardigheden. Partij voor Mens en Spirit wil dat hier meer aandacht aan wordt geschonken want kennis van deze basisvaardigheden laat nu te vaak te wensen over. Reken- en taallessen kunnen op creatieve manieren worden gegeven. Onderwijzers moeten hierin meer vrijheid krijgen. Scholen en klassen dienen qua grootte een menselijke maat te hebben.
Het aanbod van alternatieve leervormen, zoals leercentra waar zowel jongeren als ouderen samen en van elkaar kunnen leren, zou kunnen worden verbreed. Jongeren moeten de kans krijgen om verantwoordelijkheidsgevoel te ontwikkelen voor hun eigen onderwijs en bijdrage binnen de gemeenschap, Dit is niet hetzelfde als een gebrekkige begeleiding onder het mom van 'zelfstandigheid'. Jongeren kunnen veel meer mogelijkheden worden geboden om in hun eigen gemeenschap, tussen mensen van verschillende leeftijden en met verschillende achtergronden, (levens)ervaring op te doen en begeleid te worden. Maatschappelijke stages en stages bij bedrijven blijven daarom erg belangrijk.

10.3 Lesinhoud: UVRM en UVRK zijn richtinggevend

Naast de grondwet, zijn de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (de UVRM), de Universele Verklaring van de Rechten van het Kind (de UVRK) en het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (het VRK) richtinggevend voor de lesinhoud. Scholen krijgen wettelijke ruimte (door ruimere interpretatie van artikel 23 van de UVRM) om aanpak en identiteit te verbreden waardoor verschillende typen leerlingen conform hun eigen talenten educatie en begeleiding kunnen ontvangen. Er moet vrijheid komen om lesinhoud af te stemmen op het ontwikkelingsproces en de talenten van kinderen. Ouders en kinderen mogen intensief en beleid beïnvloedend bij het onderwijs betrokken worden. Scholen en buurten werken meer samen.

De overheid dient te stoppen met het steeds weer opleggen van nieuwe regelgeving. Met het onderwijsveld samen dient een heroriëntatie te worden aangegaan, waarin wordt bekeken hoe er gewerkt zou moeten worden en welke huidige schooltypes wel of niet effectief en wenselijk zijn. Ook

43 Bij onderwijs gaat het om de overdracht van kennis of vaardigheden; educatie heeft de bredere betekenis van vorming of opvoeding.
44 Zie ook 11. Gezondheid en zorg

dient uitdrukkelijk bekeken te worden wat kinderen meegegeven moet worden en praktische invulling gaat krijgen.
Partij voor Mens en Spirit vindt het wenselijk dat kinderen meer tijd krijgen om te rijpen, alvorens zij definitieve keuzes gaan maken. De partij denkt aan het samenvoegen van de huidige basisschool en het eerste deel van het voortgezet onderwijs tot een nieuwe basisschool met een duur van 10 jaar. Deze nieuwe basisschool gaat ook de voor- en naschoolse opvang van kinderen verzorgen.
De inhoud van de vakkenpakketten gaat gelijkwaardig aandacht geven aan de breedte van het mens-zijn: geestelijke ontplooiing, intuïtieve vaardigheden, cognitieve vaardigheden, sociale vaardigheden, relatiekunde, leren ontspannen en maatschappelijke bewustwording. Vakken als muzikale vorming, drama, kunst, toneel en filosofie horen hierbij. Kennisverwerving dient zich daarnaast ook meer te richten op thema's die vanuit een brede maatschappelijke visie belangrijk zijn: gezondheid, voeding, milieu, natuur, financieel inzicht en voedselvoorziening. Praktische vaardigheden en het werken met de handen moeten weer een uitdrukkelijke plaats binnen het onderwijssysteem krijgen. Een herinvoeren van een soort ambachtsschool is voor de partij een grote wens. Niet iedereen wil 'met het hoofd' werken.
Het verplichten van exacte vakken als wiskunde en statistiek is een belemmerende factor voor een hogere scholing van mensen die minder lineair denkend zijn. Er moeten keuzemogelijkheden zijn, bijvoorbeeld bij menswetenschappen als sociologie en psychologie, die minder exact zijn. De huidige kwaliteitsbewaking van het onderwijs vernauwt de educatieve mogelijkheden. De Cito-toets dwingt tot dominantie van reken-, lees- en taalonderwijs waardoor bijvoorbeeld mondelinge taalvaardigheid en andere vaardigheden niet getoetst kunnen worden. De Cito-toets dient te worden gebruikt waarvoor deze is bedoeld: als hulpmiddel bij de advisering richting het voortgezet onderwijs en niet als middel om de kwaliteit van scholen te bepalen en scholen daarop af te rekenen. Hiervoor dienen andere instrumenten te worden ontwikkeld, waarbij de breedte van het vakkenaanbod wordt meegewogen. Daarnaast dienen scholen rekening te houden met het zich gelukkig voelen van leerlingen en personeel en dit ook mee te nemen als kwaliteitscriterium.[45]

10.4 Vrije studiekeuze zonder marktwerking

Een beloningsstructuur voor onderwijsinstellingen waarbij ieder diploma geld oplevert, heeft ertoe geleid dat het aantal afgestudeerden voor sommige bestuurders belangrijker is dan de kwaliteit van het onderwijs en competenties van de afgestudeerden. De vraag is of aanlokkelijke PR-verhalen voor studierichtingen er altijd op zijn gericht om de juiste student op de passende plek te krijgen of dat veelal sprake is van werving om het financiële voordeel voor schoolbesturen.
Om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren is het van belang dat het beloningssysteem niet zo zeer kijkt naar het aantal, maar vooral naar de kwaliteit en de tevredenheid van de afgestudeerden. Een verplichte 'second opinion' bij de beoordeling van afstudeerscripties en dergelijke zou ervoor kunnen zorgen dat een beloningssysteem op basis van kwaliteit mogelijk wordt. Zo'n extra beoordeling zou kunnen worden uitgevoerd door experts van andere onderwijsinstellingen en uit de gemeenschap of praktijk, zoals werkzoekende experts.[46]

10.5 Aanbod en de positie van leerkrachten

De positie van coaches en leraren als professionals dient te worden versterkt. Zij krijgen meer invloed op de lesinhoud, op rapportage en evaluatie, in samenwerking met leerlingen en ouders. Onderwijs wordt meer een gezamenlijk project. De partij wil de levenswijsheid van ouderen en van mensen met ervaring uit de praktijk via de informele economie[47] inzetten in onderwijsondersteuning en overdracht van wijsheid en voldoening.

10.6 Afschaffen les- en collegegeld

Het systeem van de studiebeurs, zoals dat in de jaren tachtig werd ingevoerd, was aanvankelijk een royale regeling. Binnen een paar jaar werd hier door de overheid zoveel op bezuinigd dat hiermee niet

45 Zie 11. Gezondheid en zorg
46 Zie 5 Nieuw Sociaal zekerheidssysteem - 5.2 Garantie-inkomen voor de middengroep
47 Zie 9. Arbeidsmarktbeleid – 9.5 Werk en arbeidstijd bijdragend aan geluk

meer in de eerste levensbehoefte kan worden voorzien. Met de huidige complexe regelgeving van basisbeurs, prestatiebeurs en aanvullende beurs verstrekt de overheid aan 760.000 studenten een bedrag van bijna € 2 miljard per jaar. Hiervan moeten de studenten een bedrag van ongeveer € 1,5 miljard per jaar aan les- en collegegeld en leermiddelen zelf betalen. Uitgaande van normbedragen zoals die door organisatie NIBUD zijn berekend, is op jaarbasis een bedrag van ongeveer € 3 miljard nodig om studenten te voorzien in de belangrijkste basisbehoeftes. Partij voor Mens en Spirit is van mening dat de huidige complexe regelgeving voor het verstrekken van inkomensondersteuning aan studenten vervangen moet worden door één eenvoudige regeling waarbij alle studenten een basisbeurs van € 175 per maand krijgen en het les- en collegegeld en de kosten van leermiddelen niet meer zelf hoeven te betalen, met maximaal 1 jaar uitloop op de opleidingsduur. Daarna kunnen zij wel colleges blijven volgen, maar zonder studiefinanciering te ontvangen. Ten opzichte van de huidige situatie betekent dit dat het budget voor de studiebeurs met ongeveer een miljard euro per jaar verhoogd moet worden.
De huidige leeftijdgrens van 28 jaar voor het aanvragen van een eerste studiebeurs wordt afgeschaft, aangezien dit geen recht doet aan de uitgangspunten voor de sociale zekerheid[48] en de huidige wet tegen leeftijdsdiscriminatie. Met de huidige leeftijdsgrens treedt de overheid in het persoonlijke levensverloop van het individu en beperkt de mogelijkheid tot persoonlijk ontwikkeling.
Partij voor Mens en Spirit vindt dat ieder mens de vrijheid heeft om te kiezen voor gezin, studie of werk op elk gewenst moment van het leven. Daarom is er voor eenieder een studiebeurs beschikbaar vanaf het moment dat hij wordt toegelaten tot een studie op voortgezet-, hoger-, of universitair onderwijs. Een keuze gemaakt op jonge leeftijd kan later niet passend blijken te zijn, waardoor een overstap gewenst wordt, maar vaak niet mogelijk wordt geacht. Dit mogelijk maken sluit aan bij eerder genoemde uitgangspunten aangaande de arbeidsmarkt.[49]

10.7 Bezuinigingen niet ten koste van leerlingen

Op onderwijs wil Partij voor Mens en Spirit niet bezuinigen, maar wel hervormingen doorvoeren waarmee geld kan worden bespaard om daarmee de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. Bezuinigen moet niet ten koste van leerlingen of studenten gaan. Boetes voor langstuderenden zijn dan ook uit den boze.
Door grootschalige fusies zijn dure managementlagen ontstaan en zijn scholen steeds anoniemer geworden en ‘leerfabrieken’ geworden. Partij voor Mens en Spirit wil scholen een krachtige eigen autonomie geven met een eigen kleine, goedkope aansturing. Hierbij denkt zij onder meer aan de vorming van een coöperatieve onderwijs- en educatie-instelling per woonwijk.
De schaalvergroting heeft ertoe geleid dat enorme instituten zijn ontstaan. Het contact tussen bestuur en primair proces gaat daarmee verloren en de afstemming binnen de instituten verloopt moeizamer. Daar waar docenten en teamleiders bezig zijn met studenten, sturen de lagen daarboven het onderwijs aan op financiële kengetallen. Daarnaast zijn de salarissen van de topbestuurders en extra managementlagen te hoog. Om die redenen dienen de hogescholen weer kleinschaliger te worden. Het bestuur heeft dan weer contact met het primaire proces: jonge mensen ondersteunen bij hun ontwikkeling op een wijze die aansluit bij hun behoeften en die van de gemeenschap.

11. Gezondheid en zorg

De mens is een schitterend en uniek geestelijk, energetisch, psychologisch en fysiek wezen. Gezond zijn en kunnen blijven is een belangrijk basisgegeven voor elke mens om conform de eigen aard te kunnen ontwikkelen en leven. Zowel uitwendige als inwendige factoren zijn van grote invloed op de gezondheid.

De westerse (reguliere) geneeskunde is praktisch en levert een nuttige bijdrage aan het analyseren en helpen herstellen van aandoeningen van het materiële lichaam. Een mens is echter méér dan alleen een optelsom van materiële delen. Een mens is een bezield wezen met lichaam, geest en ziel.

48 Zie 5. Nieuw sociaal zekerheidssysteem – 5.1 Garantie-inkomen voor jongeren
49 Zie 9. Arbeidsmarktbeleid – 9.3 Prijs- en loonbeleid

Partij voor Mens en Spirit staat voor een genees- en heelkunde vanuit een holistische visie op de mens. Zij gaat ervan uit dat lichamelijke, psychische, sociale en milieuaspecten elkaar wederkerig beïnvloeden. Door te kijken naar de mens als geheel, binnen zijn omgeving, wordt gewerkt aan de gezondheid van lichaam en geest. Partij voor Mens en Spirit zet het zelfgenezend vermogen van de mens centraal. Goede voeding, schoon water, een zuiver milieu, innerlijke en uiterlijke harmonie, een groene leefomgeving, rust en tevredenheid zijn essentiële aspecten die de gezondheid ondersteunen.

11.1 Preventie en zelfgenezend vermogen

Medische behandelingen mogen er niet alleen zijn voor de rijken. Dat wordt wel het geval als er een eigen risico € 350 (2013) per jaar wordt ingevoerd terwijl daarnaast nog allerlei extra kosten zelf gedragen moeten worden. Partij voor Mens en Spirit wil geen eigen risico meer, want er wordt al genoeg premie betaald.
Een aantal cursussen en maatregelen met een sterk preventief karakter dient standaard te worden vergoed en tevens te worden aangeboden op scholen. Ook het onderwijs in de zorg moet veel meer worden gericht op ziektepreventie. Uit recent onderzoek blijkt dat complementair werkende artsen 15% goedkoper werken dan niet complementair werkende artsen. Door het zelfgenezend vermogen maximaal aan te spreken en door complementair helen, waar mogelijk, in de gehele geneeskunde toe te passen kunnen grote bezuinigingen en nog veel grotere gezondheidswinsten worden bereikt.

11.2 Meer ontspanningsmogelijkheden op werk en school

De maatschappij veroorzaakt stress en spanningen die leiden tot een hoog ziekteverzuim en andere problemen. Onderwijs en bedrijfsleven kunnen maatregelen nemen om ontspanningsmogelijkheden te vergroten, bijvoorbeeld door de aanleg van groene bedrijventerreinen, het aanbieden van ontspanningsmassages en coaching, en door een aangename werksfeer. Bedrijven kunnen hun werknemers ruimte en tijd aanbieden om zichzelf op te laden, bijvoorbeeld door inrichting van rust-, yoga- of meditatieruimten.[50] Yoga- en meditatielessen kunnen worden aangeboden op scholen, in centra en bij bedrijven.

11.3 Gezond, lokaal geproduceerd voedsel betaalbaar voor iedereen en handhaving natuurlijke gewasbeschermers

'Let food be thy medicine and medicine be thy food'.[51] Gezond voedsel heeft een bewezen positieve invloed op het afweersysteem en daarmee op het voorkomen en herstellen van ziektes. Goed voedsel vult niet alleen. Het is niet enkel een brand- en bouwstof, maar voedt in de brede zin des woords en biedt vitaliteit. Goede voeding dient voor iedereen bereikbaar te zijn en niet, zoals nu het geval is, slechts voor degene die het kan betalen of er directe kennis/toegang toe heeft. Uit onderzoek[52] van de Universiteit van Amsterdam blijkt dat in achterstandswijken vooral met schadelijke bestrijdingsmiddelen bespoten voedsel wordt geconsumeerd, omdat dit goedkoper wordt aangeboden in bulksupermarkten. Door de invoering van een garantie-inkomen[53] worden tevens de voedselbanken overbodig gemaakt en wordt voedsel als grondrecht door de staat erkend.

---

50 Als voorbeeld van een stiltekamer een citaat uit 'Adempauze' door L. Kavelin-Popov, 2005: Tot mijn verrassing kwam ik terecht in een rustige kamer met gedempt licht waar het geluid van het drukke televisiestation niet doordrong. Op een van de muren zat behang met een afbeelding van en berkenbos waardoorheen zacht licht filterde. In de hoek stond een echte berk. Gemakkelijke zitbanken in gedekte aardekleuren – roestbruin, mosgroen en zachtgoud – waren zo opgesteld dat ze hoekjes vormden waar kon worden uitgerust of gepraat. In de kamer hing een aura van vredigheid, zelfs eerbied. Wat een eenvoudige manier om de werknemers te vertellen: 'je wordt gewaardeerd. Je hebt het recht om uit te rusten. Wij koesteren je.

51 Uitspraak van Hippocrates, http://nl.wikipedia.org/wiki/Hippocrates_van_Kos

52 Het IVEM rapport "Milieu-overlast en sociale status" over de invloed van het wonen in achterstandwijken op de gezondheid van haar inwoners berichtte hierover al in de jaren 90, maar sindsdien is er nog weinig mee gedaan. Meer recent treffen we dit weer aan, zoals in het AD van 7 februari 2008: Rotterdammers gaan eerder dood, waarin de relatie tussen gezondheid en huisvesting in een kwalitatief slechtere wijk duidelijk wordt gelegd. Zie ook H. Kruize, On environmental equity. Exploring the distribution of environmental quality among socio-economic categories in the Netherlands. KNAG/Copernicus Instituut. 2007.

53 Zie 5. Nieuw sociale zekerheidssysteem – 5.2 Garantie-inkomen voor de middengroep

Partij voor Mens en Spirit kiest voor produceren op maat: geen voedsel meer verspillen en zoveel mogelijk lokaal produceren.[54] Door de productie en consumptie van voedsel zoveel mogelijk lokaal en regionaal op elkaar af te stemmen en door de consumptie van seizoensgebonden producten te stimuleren, dalen de transport- en opslagkosten, zowel in milieutechnisch als in financieel opzicht. Bijkomende belangrijke voordelen zijn: minder kans op bederf onderweg dus minder verspilling, minder files en minder brandstofgebruik[55] en minder gebruik van verpakkingsmateriaal.[56]
De mens is een natuurlijk wezen en daar past een natuurlijke, niet doorstraalde, gentechnologievrije voeding bij. Uit diverse onderzoeken blijkt biologische voeding gezonder te zijn voor mens en omgeving dan voedsel dat veel bewerkingen heeft ondergaan. Daarom wordt biologisch eten de norm, ondersteund door een daarop toegesneden belastingsysteem.[57] Biologische voedingswaren worden betaalbaar voor iedereen[58] door het verlagen en zelfs afschaffen van de BTW op biologische voedingswaren. Ook het biologisch certificeren, dat de overstap naar biologische productie voor kleine bedrijven nu vaak nog onbetaalbaar maakt, kan hierdoor goedkoper worden. Agrarische bedrijven kunnen hierdoor gemakkelijker verduurzamen.

Het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) had begin 2012 bijna besloten dat onschuldige gewasbeschermers op basis van natuurlijke producten zoals melk, uien, knoflook et cetera verboden moesten worden. Partij voor Mens en Spirit heeft actie ondernomen en protest aangetekend namens haar 1000 leden bij het Ctgb. Gevraagd is om de Europese regelgeving toe te passen en het gebruik voorlopig toe te blijven staan van bovengenoemde gewasbeschermingsmiddelen. Dat geeft het bedrijfsleven de gelegenheid om uiterlijk tot 1 juli 2015 goedkeuring van de Europese Commissie te krijgen voor gebruik of toelating van deze - veelal onschadelijke - middelen.
Partij voor Mens en Spirit zal zich blijven verzetten tegen deze absurdistische wetgeving! Dit soort onschadelijke en zinvolle middelen dient altijd vrij verkrijgbaar en toepasbaar te blijven, mede omdat het vaak producten betreft die ook een ander huishoudelijk doel hebben![59]

11.4 Meer ruimte voor fysieke uitdaging: spel voor jong en oud

De mens heeft een natuurlijke behoefte aan spel, fysieke uitdaging en lichaamsbeweging. Een goede fysieke conditie verbetert de algemene gezondheid en het immuunsysteem.
In de huidige samenleving hebben veel sporten echter een commercieel karakter gekregen. Partij voor Mens en Spirit kiest bewust voor spel in plaats van voor commerciële sport. Spel is toegankelijker voor mensen die weinig of niet sporten en biedt de mogelijkheid om te werken aan gezondheid, ontspanning en individuele ontwikkeling op motorisch en geestelijk gebied. Spel creëert samen delen, samen oefenen, samen ontdekken en samen groeien voor jong en oud. Spel geeft mogelijkheden tot individuele ontwikkeling en teamontwikkeling. Bij spel staan ongedwongen genieten en speelse competitie centraal. Om spelen te bevorderen komen er meer vrije, duurzame speelruimtes en speelbossen voor jong en oud.[60]

11.5 Eigen verantwoordelijkheid: vrije keuze van heelmethoden en –middelen

Het is van essentieel belang dat mensen zelf een bewust en verantwoord besluit kunnen nemen over alle zaken die de gezondheid betreffen. De mensen dienen wettelijke keuzevrijheid te hebben als het gaat om heelmethoden, geneeswijzen en heelmiddelen, die mogen passen bij de persoonlijke levensbeschouwing en het eigen wereld- en mensbeeld.

Met het huidige beleid van overheden (nationaal en Europees) krijgen consumenten en patiënten steeds minder keuzevrijheid als het gaat om geneesmethoden en –middelen die niet voldoen aan de gangbare wetenschappelijke maatstaven.
Een duidelijk voorbeeld van de beperking van de keuzevrijheid zijn de plannen van het kabinet om niet langer toe te staan dat op verpakkingen en in bijsluiters van homeopathische geneesmiddelen

54 Zie 18. Milieu, natuur en voedselvoorziening – 18.9 Ruimte voor permacultuur
55 Zie 19. Verkeer en vervoer
56 Zie 7. Nieuw belastingsysteem – 7.4 Duurzaam belastingsysteem
57 Zie 7. Nieuw belastingsysteem– 7.4 Duurzaam belastingsysteem
58 Zie 7. Nieuw belastingsysteem – 7.4 Duurzaam belastingsysteem
59 Zie 18. Milieu, natuur en voedselvoorziening – 18.7 Bescherming van insecten en vogels tegen giffen
60 Zie 17. Het nieuwe wonen, leven en werken - 17.3 Betere voorzieningen waardoor jongeren en ouderen samenleven

vermeld staat waarvoor ze gebruikt kunnen worden. Zonder deze informatie wordt het de consument echter onmogelijk gemaakt om een geschikt product te kiezen!
Als op homeopathische geneesmiddelen niet vermeld staat waarvoor ze toegepast kunnen worden, zullen ze steeds minder worden gekocht met als gevolg dat de producten uiteindelijk uit de schappen zullen verdwijnen. Dit bevoordeelt reguliere medicijnen en de farmaceutische industrie. Het betekent bovendien een forse en oneerlijke beperking van de mogelijkheden van mensen om naar eigen inzicht en op een natuurlijke wijze aandacht te besteden aan hun gezondheid.
Vanuit een ander wereldbeeld en andere ideeën over ziekte en gezondheid wensen veel mensen zich niet te conformeren aan de uitslagen van gangbaar onderzoek. Dit dient gerespecteerd te worden.

In de visie van de partij gaan marktwerking, commercie en zorg veelal niet samen. Privatisering van de gezondheidszorg wordt daarom teruggedraaid. Dit zorgt bovendien voor een sterke daling van de kosten, door besparing op onder andere administratie, management, reclame en werving. Burgers hebben daarnaast het fundamentele recht om invloed uit te oefenen op de zorginstellingen.

Partij voor Mens en Spirit wil daarnaast samen met alle betrokken partijen de bouwstenen voor een fundamenteel nieuw duurzaam zorgstelsel onderzoeken. De principes van 'Creating Shared Value' (Michael E. Porter[61]) zouden kunnen helpen het gewenste zorgstelsel op een moderne wijze uitvoerbaar te maken en te houden.

Zieke mensen hebben liefde, warmte, tijd en ruimte nodig om weer in balans te komen. Dit geldt ook voor mensen in zorgcentra. Er zijn belangrijke aanvullingen op medicijnen en behandelingen nodig, zoals een andere inrichting, mooie muziek, meditatie, zachtmoedige begeleiding en aandacht. Om deze werkwijze te bevorderen streeft de partij naar een samenwerking tussen reguliere zorg en alternatieve zorg.

11.6 Ontvlechting onderzoek/onderwijs en commercie

Commerciële, farmaceutische en agrochemische bedrijven hebben vaak te veel invloed op adviesorganen, onderzoek, onderwijs en bijscholing. Onderzoek naar de (bij)werkingen van medicijnen is om financiële redenen vaak te summier en er worden soms zelfs onderzoeksgegevens achtergehouden. Daarom wil Partij voor Mens en Spirit de medische sector en de commerciële farmaceutische industrie gaan ontvlechten. Artsen zouden geen verplichte bijscholing meer moeten krijgen via commerciële partijen. Universiteiten moeten niet meer worden gedwongen om samen te werken met commerciële partijen. Medicijnen en onderzoeksresultaten moeten niet langer vercommercialiseerd worden. Wetenschappelijk onderzoek zou ter goedkeuring en toetsing niet langer moeten worden beoordeeld door farmaceuten, maar door de overheid en onafhankelijke deskundigen.

Partij voor Mens en Spirit wil een andere samenstelling van adviesorganen, zoals de Gezondheidsraad, zodat deze niet meer voor het merendeel wordt samengesteld uit personen die nauwe banden hebben met het bedrijfsleven. De partij wenst adviesorganen met onafhankelijke deelnemers waarvan een vierde uit burgers bestaat. Dit geldt eveneens voor de WHO, die nu voor 70% financieel afhankelijk is van farmaceutische bedrijven. Dit is onwenselijk en dient fundamenteel aangepakt te worden.

61 Zie concept document RegieZorg, Visiegroep Gezondheid. Creating Shared Value (CSV) is een concept, dat voor het eerst werd geïntroduceerd door professor Michael E. Porter in het eerste nummer van de Harvard Business Review 2011, artikel 'Strategy & Society: The Link between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility' en werd verder uitgewerkt in januari 2011 in het vervolgartikel 'Creating Shared Value: Redefining Capitalism and the Role of the Corporation in Society'. Citaat uit recentie door Max Kohnstamm: 'Dit artikel heeft hij wederom samen met Mark Kramer geschreven. In 'Creating Shared Value' gaan Porter en Kramer in hun denken nog aanzienlijk verder dan in hun in 2009 verschenen artikel 'Redefining Corporate Social Responsibility'. Het nieuwe artikel van Poter en Kramer is niets minder dan een warm pleidooi voor een fundamentele herziening van het kapitalisme. Het traditionele 'shareholders denken' heeft op veel terreinen (o.a milieu, werkgelegenheid, financiële wereld) tot grote problemen geleid. 'The moment for a new conception of capitalism is now'. Wie nu denkt dat Porter pleit voor een transformatie van kapitalisme naar mild socialisme heeft het mis. Want het kapitalisme blijft volgens Porter en Kramer zonder twijfel de beste en meest efficiënte weg tot waarde creatie. Maar traditioneel kapitalisme ziet alleen 'winst' als waarde. De overheid en andere machten moeten maar trachten er voor te zorgen dat dit winststreven niet tot al te ernstige misstanden leidt. Het nieuwe kapitalisme van Porter en Kramer heeft veel meer oog heeft voor het gezamenlijk belang en zorgt voor waarde creatie gebaseerd op maatschappelijk belang en niet alleen op het belang van de aandeelhouders.'

11.7 Verantwoordelijkheid werkgevers en onderwijsinstellingen

Het is van groot belang dat bedrijven en onderwijsinstellingen hun verantwoordelijkheid nemen met betrekking tot het aanbod van gezond eten binnen hun kantines. In Frankrijk en Groot-Brittannië zijn goede resultaten gehaald bij het verbeteren van de gezondheid van kinderen en hun ouders door het geven van gezonde kooklessen. Uit onderzoek blijkt zelfs dat gezonde voeding agressie vermindert![62] Kinderen die gezond eten zijn fitter, rustiger en minder snel afgeleid waardoor ze gemakkelijker functioneren in de omgang met anderen, vaak beter presteren en zich bovenal gelukkiger voelen.

11.8 Eerlijke informatie over voedingsmiddelen

Etikettering en informatie over voedingsmiddelen dient te worden uitgebreid met informatie over herkomst en de aanwezigheid van genetisch gemanipuleerde ingrediënten om de consument goed te informeren.
Partij voor Mens en Spirit wil hernieuwd onderzoek naar de gevolgen van consumptie van E-nummers in voeding en een verplichte vermelding van mogelijk schadelijke gevolgen van kunstmatige zoetstoffen op de betreffende verpakkingen van voedingsmiddelen. Betere en eerlijke voorlichting is nodig op dit vlak. Het toevoegen van chemische, mogelijk schadelijke E-nummers is onnodig als wordt overgestapt op een lokale, seizoensgebonden voedselvoorziening op maat.[63]

11.9 Sterke terughoudendheid bij vaccineren

Er zijn aanwijzingen dat vaccinaties sterk ongewenste effecten kunnen hebben. Is er werkelijk bewijs dat vaccins altijd effectief zijn en dat ze volledig onschadelijk zijn? Volgens
Partij voor Mens en Spirit is gebrek aan zekerheid over de gezondheidseffecten op korter en lange termijn een risicovol uitgangspunt voor het onder druk dwingen tot vaccinatie van grote groepen van de bevolking. Vaccinatieprogramma's moeten eerst worden getoetst op veiligheid, bijwerkingen en langetermijneffecten. Een objectieve groep van wetenschappers zou het nut en de gevaren van vaccinaties in kaart moeten brengen waarbij er geen enkele belangenverstrengeling mag zijn tussen de adviseurs en de industrie.[64]
De overheid moet zeer terughoudend zijn met vaccineren en dit slechts willen toepassen na gedegen onderzoek en alleen indien hier zwaarwegende redenen voor zijn. Dit was en is niet het geval voor de vaccins tegen baarmoederhalskanker en Mexicaanse griep. Uiteraard dient vaccinatie uitsluitend op vrijwillige basis plaats te vinden. De extreme vaccinatiedruk van het RIVM en de consultatiebureaus dient te stoppen. De effectiviteit en werkzaamheid van de standaard-griepprik voor 60-plussers en risicogroepen is onbewezen.[65] Met terughoudendheid worden miljoenen euro's[66] bespaard en wordt mogelijk zelfs bijgedragen aan een stevige gezondheidswinst.

11.10 Blijvende verkrijgbaarheid voedingssupplementen en alternatieve geneesmiddelen

Voedingssupplementen en alternatieve geneesmiddelen moeten vrij verkrijgbaar blijven. Zij mogen slechts uit de handel worden genomen bij gebleken gevaar. Onderzoekstrajecten kunnen worden opgezet om de andere werkingswijze van deze middelen te onderzoeken gebaseerd op het andere mensbeeld dat hiermee samenhangt. Europese en nationale wetgeving worden hierop toegesneden, wat de partij betreft.

---

62 Professor Stephen Schoenthaler van de universiteit van Californië stelt dat kinderen tegenwoordig zoveel suiker eten - omdat moderne geconserveerde voedingsmiddelen zoveel suiker bevatten - dat zij leiden aan overmatig hoge bloedsuikerspiegels, die hun gedrag beïnvloeden. Daarnaast bleek het structureel toedienen van supplementen en vitaminen/mineralenpreparaten ook een positief effect te hebben.
63 Zie 18. Milieu, natuur en voedselvoorziening – 18.9 Ruimte voor permacultuur en 18.10 Bevorderen biologische landbouw
64 Zie 11. Gezondheid en zorg - 11.6 Ontvlechting onderzoek/onderwijs en commercie
65 Nut griepprik niet wetenschappelijk bewezen, 24-10-2011, http://nos.nl/artikel/306820-nut-griepprik-niet-wetenschappelijk-bewezen.html
66 http://www.deondernemer.nl/binnenland/599434/Aankoop-vaccin-kost-miljoenen.html

11.11 Natuurlijke cosmetica

Cosmetica is een van de meest gebruikte productgroepen in de Nederlandse samenleving. Mensen gebruiken dagelijks tandpasta, shampoo, bad- en doucheproducten en nog veel meer. Het grootste orgaan van de mens, de huid, wordt in haar functie het best ondersteund met natuurlijke lichaamsverzorgings-producten.
De meeste winkels verkopen cosmeticaproducten die nanodeeltjes, parabenen, ftalaten en andere synthetische kleur- of geurstoffen bevatten. Natuurzuivere producten bevatten geen synthetische toevoegingen, worden zoveel mogelijk gewonnen uit biologische landbouw of uit ecologisch gecertificeerde natuurgebieden en zijn proefdiervrij.[67] Ze zijn veilig en ondersteunen het zelfgenezend vermogen van het lichaam. De partij wil het gebruik van natuurlijke cosmetica bevorderen door een daarop toegesneden belastingsysteem.
In de tandheelkunde wil zij het gebruik van natuurlijke dan wel biologisch goed verdraagbare materialen sterk bevorderen.

11.12 Professionalisering alternatieve/ natuurlijke gezondheidszorg

Alternatieve geneeswijzen hebben bij veel patiënten de voorkeur. Daarom moet er een eigen onderzoeksdomein worden gecreëerd. Partij voor Mens en Spirit wenst derhalve een faculteit Alternatieve genees- en behandelwijzen, mede om het medisch veld bij te scholen over deze andere werkwijzen en achterliggende visie. Gezien de grote interesse in en waardering voor deze diagnose- en heelmethoden bij het publiek, dient ook vanuit wetenschappelijke hoek hiervoor positieve aandacht te komen, aansluitend op de andere insteek van deze methodieken.

Partij voor Mens en Spirit ziet grote winst, ook financieel, bij de inzet van alternatieve zorg op scholen, in gevangenissen, in tehuizen en andere instellingen. Zij ziet graag dat reguliere zorg en alternatieve geneeswijzen in de nabije toekomst toenadering zoeken om samen te werken en te leren van elkaar.
Op dit moment is de term 'alternatief' het breedst bekend bij het algemene publiek en wordt deze ook gebruikt door de verzekeringsmaatschappijen.
Partij voor Mens en Spirit wil, samen met de gezondheidssector, een eenduidige term invoeren die de lading van de huidige alternatieve geneeswijzen op passender wijze dekt dan nu het geval is.

11.13 Bescherming tegen straling

Stralingsoverlast door elektromagnetische velden dient hoger op de politieke agenda te staan. Het 'kennisplatform ElektroMagnetische Velden' concludeert, dat de klachten die mensen met een verhoogde gevoeligheid voor elektriciteit ervaren reëel en ernstig kunnen zijn. Deze klachten beïnvloeden de kwaliteit van het leven nadelig. Er bestaat geen veilige norm voor lange-termijn blootstelling.
Partij voor Mens en Spirit stelt gezondheid boven financiële belangen. Het voorzorgsprincipe dient van kracht te zijn zolang de veiligheid voor de gezondheid niet kan worden gewaarborgd. Daarom zullen in eerste instantie zwakke personen en kinderen moeten worden beschermd tegen de biologische invloeden van elektromagnetische straling. Dat kan door goede voorlichting. In openbare gebouwen, zeker in scholen en ziekenhuizen, wordt geen WIFI geïnstalleerd. Introductie van nieuwe zendtechnieken, zoals LTE, wordt pas goedgekeurd na degelijk en onafhankelijk onderzoek.

De overheid/gemeenschapsdienst gaat stralingsarme plaatsen, zogenaamde 'witte zones', opzetten. Hier kunnen elektrogevoelige mensen bijkomen. Gelijktijdig wordt hun gezondheidstoestand onderzocht, met behulp van bekwame, zo nodig internationale specialisten. Door overdracht van kennis van deze specialisten worden Nederlandse medici snel en adequaat opgeleid.

Partij voor Mens en Spirit zal zich ervoor inzetten dat de overheid de bevolking volledig informeert naar aanleiding van gedegen onderzoek. Iedere burger kan dan zijn eigen verantwoordelijkheid nemen. Een eerste stap naar volledige informatieverstrekking is het actief openbaar maken van COFAM 2 onderzoek.

67 Zie ook 18. Milieu, natuur en voedselvoorziening – 18.13 Dierenwelzijn en vegetarisme

Omdat energieopwekkingssystemen in huis in de toekomst steeds meer zullen worden toegepast, dient de overheid een onafhankelijk instituut op te richten. Dit instituut gaat beoordelen of nieuwe elektronische technieken voldoen aan nieuw op te stellen richtlijnen voor 'dirty power' en schakelfrequenties onder de 50Hz. Elektrische apparatuur mag het welbevinden en de gezondheid niet schaden, ook niet op de langere termijn. Dit schept uitdagingen en kansen voor de Nederlandse kenniseconomie.

11.14 Bescherming van het gehoor

Met name jongeren worden op grote schaal blootgesteld aan knalharde, oorverdovende geluidsvolumes. Vele van hen lopen hierdoor permanente gehoorbeschadiging op, waar ze de rest van hun leven mee zitten. Hoewel strengere geluidsnormen worden opgelegd en oordopjes bij poppodia moeten worden uitgedeeld, gaat de overschrijding van beschadigende volumes voort.
Door betere voorlichting over de gevolgen van te hoge geluidsvolumes op de lange termijn kunnen jongeren een bewuste beslissing nemen. De overheid dient juist in het delen van duidelijke informatie een rol te spelen: bescherming van het gehoor moet standaard in het lespakket al op de basisschool worden opgenomen. Investeren in voorlichting levert veel op: het hele leven kunnen blijven genieten van muziek en het voorkomen van torenhoge kosten voor gehoorapparaten.

11.15 Besparingen gezondheidszorg

De zorg slokt in 2012 zo'n 20% van de Rijksbegroting op. Als op deze wijze verder wordt gegaan, zal dit in 2040 40% zijn.[68] Ook de gezondheidszorg zal een bijdrage moeten leveren aan de bezuinigingen die de overheid de komende jaren door moet voeren om een sluitende begroting te krijgen. Om geld te kunnen vrijmaken wil Partij voor Mens en Spirit dat de specialisten in loondienst gaan werken. Ook moeten de grote inkomensverschillen tussen diverse specialisten verdwijnen en de inkomens van zorgmanagers sterk worden verlaagd. De kosten van managementlagen en overhead moeten worden beperkt. De Diagnose Behandeling Combinatie (DBC), de basis van het betalingssysteem voor de ziekenhuiszorg en de geneeskundige geestelijke gezondheidszorg, wordt fors vereenvoudigd.
De uitgaven voor preventie staan in geen enkele verhouding tot de ziektekosten.[69] Door het accent van de zorg te verschuiven naar preventie, wordt het principe 'voorkomen is beter dan genezen' in praktijk gebracht. Hierdoor kan een grote financiële slag geslagen worden. Mensen kunnen vaker en meer verantwoordelijkheid en ondersteuning krijgen bij het behoud van hun gezondheid en effectieve heling bij ziekte. Zorgbehoevende ouderen zijn een ernstig signaal dat de maatschappij op het verkeerde spoor zit. Zieke en zwakke ouderen worden geleidelijk aan gezien als de normaalste zaak van de wereld. Maar dat is het juist niet!

11.16 Erkenning geboorte- en zelfbeschikkingsrecht

Elk individu heeft het recht om zelf te beschikken over zijn leven. Het gaat daarbij met name om de kracht van lichaam en geest om het leven te starten of te beëindigen. Mensen hebben het recht om leven te beginnen (geboorterecht) en te eindigen (zelfbeschikkingsrecht), waarbij adviezen vanuit zowel reguliere artsen als alternatieve en/of natuurlijke geneeskundigen van het grootste belang zijn.[70]
Partij voor Mens en Spirit stelt voor om meer open publiek debat te voeren over euthanasie en abortus: hoe wordt respectvol omgegaan met het recht van bestaan zodat weloverwogen, bewuste keuzen kunnen worden gemaakt op basis van de vrije wil van het individu?

---

68 Cijfers worden onder andere genoemd in het artikel http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2664/Nieuws/article/detail/3016041/2011/11/04/Ouderen-moeten-later-met-de-waarde-van-hun-huis-zorg-inkopen.dhtml

69 Terwijl de totale kosten van de Nederlandse gezondheidszorg in 2004 ongeveer 45 miljard euro bedroegen, werd slechts anderhalf procent voor preventie aangewend. Per inwoner is dat net vier tientjes per jaar. Preventie is een restpost in de gezondheidszorg. H. Keuzenkamp, H. Otten, R. Kraaijenhagen, C. van Kalken, Het preventiegat: van ziekenzorg naar gezondheidszorg. http://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=7&ved=0CHgQFjAG&url=http%3A%2F%2Fwww.preventiekompas.nl%2Fhet_preventiegat.doc&ei=Vh7XT76dIYyn8gO7nsmZAw&usg=AFQjCNEYNG1OwRE9jWghAtTnmPm23GPH6Q

70 Zie concept notitie met betrekking tot leven en dood

11.17 Afschaffen DSM-monopolie

Partij voor Mens en Spirit is van mening dat authentieke mensen niet passen in beperkende eenheidsziektebeelden. Een goede hulpverlener heeft oog voor de mens als individu en dient de vrijheid en deskundigheid te hebben om zelf met de patiënt samen, een diagnose en behandeling vast te stellen, zoals dit voorheen ook mogelijk was. De DSM-lijst[71] kan slechts richtlijnen aangeven. Daarnaast wenst Partij voor Mens en Spirit de nadruk te leggen op de mens als geestelijk wezen, die vaak veel meer baat heeft bij psychische hulp. Momenteel worden te veel mensen behandeld met medicijnen en wordt aan mensen de passende hulp ontzegd.

12. Jeugd en gezin

In deze samenleving hebben de meeste jongeren het materieel goed, maar hebben zij geen echte, eigen plek en ontbreekt het vaak aan tijd en aandacht, waardoor zij 'lastig' kunnen zijn of gevonden worden. Veel jongeren komen uit gebroken gezinnen, wat bij hen de nodige emotionele schade kan hebben veroorzaakt. Jongeren staan bloot aan enorme hoeveelheden informatie en worden geconfronteerd met vaak geseksualiseerde commercie en uitwendige impulsen. Het is voor veel jongeren van nu moeilijk om in deze drukke samenleving bewust te worden van wat zij zelf willen, wie zij zijn en hoe zij hun leven zelf kunnen aansturen. Bij sommigen drukt een gevoel van leegte en/of onvrede zich uit in verslaving, geweld en vandalisme.
In juni 2012 heeft een rechter kinderen onder toezicht van jeugdzorg gesteld vanwege obesitas. Hier gaat de overheid veel te ver. Partij voor Mens en Spirit wil voor elk mens en elk kind een gezonde lifestyle mogelijk maken, maar niet met dit soort verregaande, ontwrichtende maatregelen. Dit vonnis legt mogelijk de weg open naar onder toezicht stelling vanwege blowen, spijbelen, teveel drinken, te weinig laten lezen, enzovoort. Dit is in de ogen van de partij een heilloze weg. Het aanpakken van oorzaken moet voorop staan, en niet het onderdrukken van symptomen. Daarnaast is er voor veel kinderen weinig fysieke speelruimte en worden kinderen door continue reclame verleid tot ongezond gedrag. Gezond eten is momenteel vaak nog duurder dan ongezond eten.[72] De oorzaken van dit soort problemen zijn daarmee ook een verantwoordelijkheid van de samenleving.

12.1 Goed functionerende jeugdzorg

Al jaren zijn er alarmerende geluiden over jeugdzorg. Onderzoek bevestigt nu de ergste vermoedens: Kinderen in pleeggezinnen en tehuizen worden drie tot vier keer vaker slachtoffer van seksueel misbruik dan jongeren die thuis wonen. Uit huis geplaatste jongeren met een licht verstandelijke beperking zijn zelfs tien keer vaker slachtoffer. Tussen 2008 en 2010 kwam misbruik in de jeugdzorg 'schokkend vaak' voor, stellen wetenschappers van de Universiteit Leiden.
Jeugdzorg is hard nodig maar dient op een andere leest geschoeid te worden. De huidige organisatie is niet toegerust op de situatie van nu. Steeds meer ouders zijn wanhopig en onmachtig, zeker als zij in de ambtelijke zorgmolens belanden. Ouders en zorgmedewerkers kunnen vals worden beschuldigd, zonder dat zij verhaal kunnen halen. Hiermee hebben de advies- en meldpunten een machtig wapen in handen. Daarnaast wordt de druk op ouders steeds groter om gestelde diagnoses te accepteren, al zijn zij het er niet mee eens. De aanpak om 'achter de voordeur' te werken en gezinnen intensief te

71 DSM, of Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, is een Amerikaans handboek voor diagnose en statistiek van psychische aandoeningen, dat in de meeste landen als standaard in de psychiatrische diagnostiek dient. We kennen nu versie 4 (IV); er wordt gewerkt aan de vijfde versie (V) (zie wikipedia). De blikvernauwing die is ontstaan door voor de gehele geestelijke zorgverlening (eerste, tweede en derde lijn) is, het krampachtig vast te houden aan het DSM-IV. Het DSM-IV is bedoeld voor kwaliteitsverbetering, maar dat pakt tegengesteld uit. Het DSM-IV-systeem geeft een beschrijving van ziektebeelden zoals specialist die menen te herkennen. Er is geen wetenschappelijke basis voor de meeste van die ziektebeelden. Er wordt gesuggereerd dat die ziektebeelden van elkaar te onderscheiden zijn terwijl de praktijk leert dat ze vaak door elkaar lopen. Er is nog nauwelijks een helder beeld over de oorzaken van die ziektebeelden. Evenzogoed wordt het DSM-IV-systeem gebruikt als wetenschappelijke basis voor onderzoek naar behandelprotocollen. En toch wordt het DSM-IV-systeem gehanteerd als basis om te bepalen welk behandelprotocol gekozen moet worden. Er zijn zelfs reguliere zorgverleners in de GGZ die niet geïnteresseerd zijn in de persoonlijke verhalen van de patiënt, maar slechts een DSM-IV-diagnose willen stellen, om op grond daarvan een behandelprotocol te kunnen vaststellen, om de patiënt daar, als door een wasstraat, aan bloot te stellen. De belangen van de farmaceutische industrie zijn verwerkt in de wijze van kijken van die specialisten.

72 Zie ook 11. Gezondheid en zorg – 11.3 Gezond, lokaal voedsel betaalbaar voor iedereen en handhaving natuurlijke gewasbeschermers

begeleiden, lijkt in veel gevallen niet zo succesvol, bijvoorbeeld door de vele verschillende hulpverleners en het gebrek aan coördinatie per gezin.

Partij voor Mens en Spirit staat voor een bredere aanpak die niet alleen aandacht schenkt aan het probleem, maar juist aan de achterliggende oorzaken. Welk signaal geven deze jongeren af met betrekking tot de samenleving? Waarin schiet deze tekort?
Partij voor Mens en Spirit denkt dat jongeren te weinig begeleid worden in de vorming van hun persoonlijkheid en op hun weg in een hectische en verwarrende samenleving met onnoemelijk veel keuzes, afleidingen en verleidingen. Jongeren worden vooral 'economisch gericht opgeleid' om de wenselijke rollen in de samenleving te vervullen. Er is weinig tijd en aandacht om hen te ondersteunen in deze samenleving, om hen te helpen ontdekken wat zij zelf willen. Zij worden vaak slecht gehoord, maar ook met weinig begeleiding losgelaten. Hierdoor gaan zij zich ongewenst en onmachtig voelen. Hun eigen kracht kan veel meer aangeboord worden. Jongeren moeten kansen krijgen om (levens)ervaring op te doen in de samenleving.[73]
Voor Partij voor Mens en Spirit ligt de sleutel in een andere, gezamenlijke oriëntatie, waarbinnen jongeren niet meer als commercieel doel worden gezien en minder op prestatie worden afgerekend en een eigen plek krijgen. Ze worden uitgenodigd de groene en rijpe inzichten van hun generatie te delen.
Partij voor Mens en Spirit wil dan ook investeren in een goed functionerende jeugdzorg met ervaren voogden. Dat is nodig gezien het feit dat veel gezinnen een opeenstapeling van problemen kennen. Nadruk dient te komen op het voldoen van de thuissituatie aan de voorwaarden van veiligheid, harmonie, affectie en stabiliteit, met daarbij begeleiding op het pad van de eigen gekozen levensinvulling. Ondeskundige en onervaren medewerkers mogen niet meer betrokken zijn in de directe processen.[74] Geïnvesteerd wordt in therapie en begeleiding van de leden van het gezin.

12.2 Meer ruimte voor het gezin en het kind

Partij voor Mens en Spirit wenst meer positieve aandacht voor het gezin en voor tijd en ruimte voor het privéleven. Door verzakelijking van de samenleving komen jeugd en gezin in het gedrang. Er worden daarnaast steeds meer sensitieve, hoogontwikkelde kinderen geboren die meer en speciale aandacht nodig hebben. Er lijken steeds meer kinderen met zogenaamde 'stoornissen' te komen, die vervolgens medicijnen krijgen voorgeschreven. Partij voor Mens en Spirit vindt dat de maatschappij niet verder moet gaan op deze weg. Wat is er aan de hand? Zijn er zoveel meer kinderen met problemen of wordt een enigszins ander gedrag als problematisch beschouwd en wordt gemeend dat het kind daarom behandeld moet worden? Kinderen krijgen al jong een stempel mee dat zij hun gehele leven meedragen in hun dossier.
De samenleving stelt steeds meer hoge en specifieke eisen aan haar kinderen en is niet ingericht op de unieke eigenheid van jongeren. Er is een geheel andere visie op en benadering van kinderen nodig.
Ouders ervaren een druk om steeds meer en harder te werken, met als gevolg dat hun stress en uitputting een directe weerslag heeft op hun kinderen, en terug. Niet alleen is het belangrijk om gezinnen op een positieve manier te ondersteunen, de buurten waar de jongeren opgroeien moeten met meer aandacht en ruimte voor de jeugd worden ingericht. Ook moeten er alternatieven ontwikkeld worden die de kracht van gezinnen en hun vrienden en familie en buurten aanboren. Dit lukt echter slechts als mensen meer tijd over houden voor hun privéleven.

12.3 Herziening adoptierecht

Het adoptierecht voorziet slechts in het ongedaan maken van adoptie als het adoptiekind op het moment van het verzoek 20, 21 of 22 jaar oud is. Er zijn schrijnende gevallen, bijvoorbeeld na seksueel misbruik door de stiefvader, waarbij het zeer wenselijk is om ook op eerdere en latere leeftijd de adoptie ongedaan te kunnen maken. Ook zal zo het erfrecht weer hersteld worden. Voorstel wetswijziging: Het indienen van verzoek tot ongedaan maken van adoptie door het adoptiekind kan vanaf het 18e levensjaar gehonoreerd worden, zonder verdere beperkingen.

73 Zie 10. Onderwijs en educatie
74 Zie concept notitie 'Het belang van het kind bij problemen', Visiegroep Jeugd en gezin

12.4 Kinderopvang: grootouders doen mee

Hoewel de meeste ouders graag veel tijd met hun kinderen besteden, is kinderopvang soms nodig. Kinderopvang kan grote waarde hebben voor de emotionele en sociale ontwikkeling van kinderen. Partij voor Mens en Spirit streeft ernaar dat opvang niet de vorm krijgt van verkapte lessen. Ouderen uit de lokale gemeenschap kunnen een belangrijkere rol vervullen in de kinderopvang. Zij brengen een schat aan levenservaring met zich mee, wat zich kan vertalen in een rustige en liefdevolle begeleiding. Partij voor Mens en Spirit wil lokale initiatieven ondersteunen waarmee ouders en 'grootouders' elkaar gemakkelijker weten te vinden. Door samenwerking tussen jong en oud (gepensioneerd) kunnen de kosten van kinderopvang dalen.

13. Alcohol, drugs en verslaving

Het gebruik van alcohol en drugs is van alle tijden en culturen, maar neemt in deze tijd excessieve vormen aan, zeker onder jongeren. Dat betekent dat dit niet als een vooral individueel probleem gezien kan worden, maar als een probleem in de structuur van deze samenleving. Partij voor Mens en Spirit ziet werkende en duurzame oplossingen indien de fundamentele oorzaken hiervan worden onderzocht en aangepakt. De samenleving van nu is veeleisender, stressvoller, vaster gestructureerd, meer gecontroleerd en daarmee ook onvrijer geworden. Drugs, alcohol en allerlei andere vormen van verslaving zijn een poging om tijdelijk te ontsnappen aan deze druk of zijn een manier om niet mee te doen. Er is sprake van een collectieve leegte door het wegvallen van religie, normen en waarden, idealen en gemeenschapszin. Slechts materie en uiterlijkheden lijken te tellen.

13.1 Softdrugs en alcohol toestaan en harddrugs hard aanpakken

Het huidige drugsbeleid is inconsequent. Coffeeshops zijn toegestaan, maar de teelt en de toelevering zijn illegaal. 'Natuur'cannabis bestaat al eeuwenlang. Er zijn altijd al sterke en mindere sterke soorten cannabis geweest. In het Westen is cannabis echter veredeld om planten met een zo hoog mogelijk THC-gehalte te produceren.[75] Naast THC zijn er in de oorspronkelijke cannabisplant veel cannabinoïden aanwezig waarvan medicinale werking is aangetoond. Helaas zijn tegenwoordig via het illegale circuit ook synthetische vormen verkrijgbaar die onder de designerdrugs vallen.
Partij voor Mens en Spirit wil de teelt van 'natuur'cannabis legaliseren.[76] De partij wil slechts de teelt toestaan van de softdrug-cannabis. Teelt kan echter niet zomaar worden toegestaan: voor de teelt moeten voorschriften komen met betrekking tot toegestane locaties, maximale hoeveelheden en het voorkomen van overlast. Goede voorlichting over de gezondheidsrisico's van toegestane drugs blijft essentieel. Daarmee wordt aangesloten bij het preventiebeleid.[77]
Partij voor Mens en Spirit wil maatwerk bieden bij verslavingszorg en mensen op een liefdevolle manier begeleiden om van verslavingen af te komen en daar lessen uit te kunnen leren. Ook afkicken van antidepressiva valt hieronder.

Medicinale toepassingen

Er zijn patiënten die baat hebben bij cannabisproducten. Partij voor Mens en Spirit ziet graag meer onderzoek in deze richting.

Harddrugs

Het gebruik van harddrugs is een groot maatschappelijk probleem dat persoonlijke en maatschappelijke ontwrichting veroorzaakt. Een evenwichtig mens gebruikt geen harddrugs. Voorlichting ter preventie van harddruggebruik is dan ook onontbeerlijk, maar vooral de psychische aanpak van de gebruiker moet centraal komen te staan. Harddrugs, al dan niet synthetisch zijn en blijven niet toegestaan. Een harde aanpak van de handel in deze drugs blijft noodzakelijk.

Alcohol

75 http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2672/Wetenschap-Gezondheid/article/detail/2980320/2011/10/21/Niet-de-natuur-maar-de-mens-zorgt-ervoor-dat-we-stoned-worden-van-wiet.dhtml
76 Zie 18. Milieu, natuur en voedselvoorziening – 18.6 Gebruik van natuurlijke materialen
77 Zie 11. Gezondheid en zorg – 11.1 Preventie en zelfgenezend vermogen

Alcoholgebruik kan met mate, want ook alcohol is een 'natuur'drug. Om ouders te ondersteunen stemt Partij voor Mens en Spirit in met ophoging van de leeftijdsgrens voor verkoop van alcohol naar 18 jaar.

14. Wetenschap en spiritualiteit

Wetenschap speelt in bijna alle facetten van het leven een grote rol. De moderne wetenschap houdt zich echter voornamelijk bezig met grofstoffelijk, materialistisch en mechanisch onderzoek. Dit eenzijdige paradigma heeft grote invloed op beleid en wetgeving en heeft daarmee grote consequenties voor wat mensen bijvoorbeeld mogen eten en hoe mensen zich willen genezen. De regering dient onderzoek te stimuleren dat meer recht doet aan energetische en andersoortige principes en uitgangspunten. Kwalitatief onderzoek dient een belangrijkere rol in te nemen.

14.1 Openheid over risico's van nieuwe technologieën

Nieuwe technologieën zijn in ontwikkeling. Zij zijn echter zo ingewikkeld dat elk maatschappelijk debat erover vrijwel meteen stil valt. Te denken valt aan gentechnologie, [78] chiptechnologie en nanotechnologie. Deze wetenschap kan leiden tot nieuwe technieken, maar brengt ook gevaren en risico's met zich mee. Bij de ontwikkeling en inzet van deze technologieën is wijsheid essentieel. Een dialoog moet op gang worden gebracht aan de hand van simpele, alledaagse voorbeelden en scenario's zodat goed overdacht restrictief beleid op het gebied van gen-, chip- en nanotechnologie kan worden geformuleerd. Het voorzorgsprincipe dient hier altijd het uitgangspunt te zijn.

14.2 Wijs met nanodeeltjes

Vaak zonder dat de consument het beseft, worden nanodeeltjes reeds op zeer grote schaal toegepast in bijvoorbeeld cosmetica, zonder dat de aanwezigheid vermeld staat op de verpakking. Uit onderzoek[79] blijkt dat er in veel nanodeeltjes titaandioxide zit, bijvoorbeeld als UV-filter in cosmetica-producten. De toepassing van nanodeeltjes kent twee grote problemen: Ten eerste stapelen de bewijzen dat ze schadelijk zijn zich op. Verbanden met auto-immuunziekten zijn al gevonden.[80] Dit is gokken met de gezondheid uit puur winstbejag.
Het tweede probleem is dat de toepassing van nanodeeltjes dermate nieuw is, dat niet bekend is hoe het afval veilig verwerkt kan worden. Nanodeeltjes zijn alleen al hierom veel te vroeg geïntroduceerd.
Investeringen zijn nodig in de ontwikkeling van betrouwbare meetmethoden om de aanwezigheid van nanodeeltjes te kunnen vaststellen en om de schadelijkheid ervan in kaart te kunnen brengen.
De consument heeft het recht te weten waar nanodeeltjes in voorkomen en wat de risico's zijn, zodat hij daar een bewuste keuze in kan maken. Deze informatie dient bij het product beschikbaar te zijn.

15. Veiligheid en privacy

Objectieve werkelijkheid en subjectieve veiligheid zijn belangrijk aspecten voor elk wezen om zich in harmonie en schoonheid te kunnen ontwikkelen en te kunnen bloeien. Het algemene gevoel van veiligheid is onvoldoende op dit moment. Dit heeft enerzijds te maken met de informatiemaatschappij, waardoor iedereen weet wat overal gebeurt en anderzijds met een gebrek aan vertrouwen in de overheid en in elkaar. Een gemeenschap floreert en is veilig als haar burgers zich thuis, gezien en gewenst voelen.

78 Zie 18. Milieu, natuur en voedselvoorziening – 18.11 Gentechnologie aan banden
79 Rapport van het RIKILT (universiteit Wageningen) in opdracht van Natuur en Milieu (juli 2011)
80 http://preventdisease.com/news/12/061112_Groundbreaking-Research-Shows-How-Nanoparticles-Are-Causing-Autoimmune-Diseases.shtml

15.1 Sociaal burgerschap

Vanuit (mede)verantwoordelijkheidsbesef voor de samenleving zullen burgers meer neigen tot 'goed gedrag' en tot het vanzelfsprekend tentoonspreiden van verantwoordelijk en sociaal burgerschap.
Vernieuwende vormen van wonen en leven kunnen de veiligheid in buurten verhogen.[81] Criminaliteit neemt af door meer aandacht voor het gezamenlijke in de samenleving in combinatie met meer sociaaleconomische gelijkheid en meer aandacht voor psychische problematiek. Betere collectieve voorzieningen, waaronder het garantie-inkomen,[82] en iedereen zijn eigen energievoorziening,[83] dragen bij aan een gevoel van zekerheid en veiligheid waardoor de kwaliteit van het samen leven verbetert.

15.2 Aandacht voor daders en slachtoffers vanuit helende intentie

Criminaliteit komt in essentie voort uit inwendige angst en verwonding. Mensen kunnen 'scheef groeien' door hun heden en verleden. Het kan noodzakelijk zijn om stevig in te grijpen, maar altijd vanuit het besef dat een maatregel er vooral toe dient om erger te voorkomen. Criminaliteit is tevens een weerspiegeling van een 'collectief duister' in de samenleving. Het werkelijk tot in de wortel oplossen van criminaliteit kan slechts door een pakket aan inzichten, acties en maatregelen die op liefde en niet op woede en wrok zijn gebaseerd.
Daders en slachtoffers dienen veel aandacht te krijgen en vanuit een helende intentie begeleid te worden. Werkstraffen voor daders kunnen een socialer en minder duur alternatief zijn, in plaats van of naast gevangenisstraffen.

15.3 Lokaal aangestuurde politie en rechtvaardige, toegankelijke justitie

Hoe harder er wordt gestraft, hoe meer criminaliteit er ontstaat. Elk mens is uiteraard verantwoordelijk voor zijn daden, maar onderzoek wijst uit dat het merendeel van de criminaliteit wordt veroorzaakt door zwakbegaafde of beschadigde mensen. Daarnaast roept een gebrek aan vertrouwen in de samenleving ook criminaliteit op. Mensen voelen zich niet meer verbonden met of verantwoordelijk voor elkaar. Het gedrag van politici en beleidsmakers is daarnaast maatgevend. Als zij graaien, dan veroorzaakt dit onvrede en boosheid.
Kennelijk is er geen geld of capaciteit voor de wens tot streng straffen. 19 van de 20 aangiften bij de politie leiden tot niets. De overheidssite werd gehackt. Communicatiesystemen werken niet goed. De politie is ontevreden. Veel straffen en boetes worden niet uitgevoerd en niet geïnd. Het lijkt erop dat de overheid een tandeloze tijger is die hard brult maar niet bijten kan. Dit is duidelijk niet de juiste weg.

Partij voor Mens en Spirit wil investeren in een politie die lokaal aan te sturen moet zijn en die zich op een menselijke manier gedraagt. Justitie moet rechtszaken rechtvaardig afhandelen.
Volgens onderzoeksgegevens die bij de verkiezingen in 2010 door de overheid zijn verstrekt, kan door efficiëntere inrichting van het politie- en justitieapparaat een bedrag van € 2 miljard per jaar worden bezuinigd.
Partij voor Mens en Spirit meent dat dit geld zoveel mogelijk moeten worden gebruikt om de kwaliteit en het rendement van deze dienstverlening te verbeteren, daar deze in de afgelopen jaren zijn gedaald.
Daarnaast vindt de partij dat klokkenluiders goed en snel moeten worden beschermd en bovendien financieel moeten worden geholpen als daar noodzaak toe is. De wetgeving die nu in de maak is om te komen tot een onafhankelijk meldpunt en financiële ondersteuning mag ruimhartiger zijn. Een klokkenluider mag geen nadeel ondervinden door zijn gerechtvaardigde daad.

Steeds meer burgers verliezen hun vertrouwen in het rechtssysteem. Het rechtssysteem moet voor iedereen financieel toegankelijk zijn. Ook procederen tegen de overheden dient op basis van gelijke kansen mogelijk te zijn. Nu laat de burger het snel afweten: de overheid heeft ten slotte een onbeperkt budget en de burger niet. Indien eigen bijdrages worden verhoogd zou dit voor veel burgers een ramp betekenen en procederen onmogelijk maken. De Nationale Ombudsman hekelde het 'cynisme' van de

81 Zie 17. Het nieuwe wonen, leven en werken
82 Zie 5. Nieuw sociaal zekerheidssysteem – 5.2 Garantie-inkomen voor de middengroep
83 Zie 17. Het nieuwe wonen, leven en werken – 17.6 Iedereen zijn eigen, lokale energiebron

wetgever die stilaan het evenwicht tussen de staatsmachten verandert. De rechtspraak wordt 'weggedrukt' en de 'rechtsstatelijkheid' van Nederland komt in gevaar indien de burger onmogelijk hoge kosten moet betalen.
De Nationale Ombudsman stelde tevens dat de overheid het vaak op procedures aan laat komen en dat kost gemeenschapsgeld. Dat vindt
Partij voor Mens en Spirit hoogst onwenselijk omdat er andere mogelijkheden zijn, zoals alternatieve en hoogst waardevolle vormen van conflictoplossing en *mediation.* Door de ongelijkwaardige, financiële verhouding dreigt het risico dat partijen en in het bijzonder de overheid als partij een te passieve opstelling kiezen en niet actief bijdragen aan de conflictoplossing. In veel kwesties blijkt het recht vaak zo complex dat zelfs deskundigen er niet steeds in slagen om een goede afweging vooraf te maken. Recht zou moeten gaan over rechtvaardigheid in plaats van over het eenzijdig technocratisch toetsen van regels.

15.4 Betere bescherming van persoonsgegevens

De privacy van de gewone burger komt steeds meer in het geding, bijvoorbeeld door het verzamelen van persoonsgegevens, zonder dat dit bewijsbaar een positief effect heeft op het voorkomen van criminaliteit en terrorisme. Privacy is belangrijk omdat deze vrijheid geeft en omdat het hacken en misbruiken van gegevens in deze tijd nogal eenvoudig is.
Partij voor Mens en Spirit wil dat er een afbouw plaatsvindt van controlesystemen. Nederland dient niet meer zomaar mee te werken aan het verstrekken van inlichtingen en verkoop van gegevens aan het buitenland. Het monitoren van energieverbruik, GPS-telefoon, internet en bewegingsverkeer dient uitsluitend te worden toegestaan middels een gerechtelijk bevel. Het briefgeheim dient onaantastbaar te blijven.
De bescherming van privacy dient altijd het uitgangspunt te zijn bij het ontwerp van grootschalige informatiseringsprojecten. Deze systemen mogen niet meer informatie opslaan dan strikt noodzakelijk (dataminimalisatie) en alleen voor een vooraf beschreven doel (doelspecificatie). Bij doelverruiming dient de eerder opgeslagen informatie te worden vernietigd.
Overheden en bedrijven dienen informatie zoveel mogelijk geanonimiseerd op te slaan en zo kort mogelijk (termijnverkorting). De burger dient inzicht te hebben in het gebruik én toekomstig gebruik van zijn privégegevens (transparantie). De burger moet zelf kunnen bepalen wat er met de gegevens gebeurt en de mogelijkheid hebben om de gegevens te vernietigen. Er moet duidelijk worden vastgelegd wie toegang heeft tot de data (toegangscriteria). Het versleutelen van informatie dient een burgerrecht te zijn.
Systemen die nu worden/ zijn ingevoerd, zoals het Elektronisch Patiënten Dossier (EPD), Elektronisch Kind Dossier (EKD) en de OV-chipkaart moeten opnieuw worden ingericht volgens deze beginselen. De overheid kan nu op geen enkele wijze de veiligheid van het EPD en het EKD en het voorkomen van misbruik ervan garanderen.
Overheidsdatabases dienen ontworpen te zijn volgens het 'security & privacy by design'-principe. Informatiebeveiliging dient op het hoogste niveau ingebed te zijn bij zowel de technologie, de mensen en de procedures. Dit betekent expliciet dat het centraal beschikbaar stellen van informatie over burgers via publieke netwerken niet meer is toegestaan. Niet strikt noodzakelijke koppelingen tussen overheidsdatabases dienen te verdwijnen. De overheid heeft een onmiddellijke meldingsplicht bij het lekken van databases met daarin informatie over burgers, bedrijven en organisaties.

Partij voor Mens en Spirit wil af van spionagecamera's boven de snelwegen. Camerabewakingssystemen in publieke ruimten dienen enkel in hoogrisicogebieden toegepast te worden. Partij voor Mens en Spirit wil bezuinigen op camerabewaking, vingerafdrukken op identiteitspapieren en op de ontwikkeling van overige biometrische systemen. Biometrische gegevens waaronder DNA, irisscan en vingerafdruk behoren toe aan de lichamelijke integriteit. Opslag en gebruik hiervan door de overheid is uitsluitend toegestaan voor strafrechtelijk veroordeelden. Opslag en gebruik van biometrische gegevens in identiteitskaarten en paspoorten dienen onmiddellijk afgeschaft te worden en de gegevens dienen onafhankelijk controleerbaar vernietigd te worden. Het dient geen enkel doel. Daarnaast kan de overheid veiligheid en het voorkomen van misbruik van opgeslagen biometrische gegevens op geen enkele wijze garanderen. Bovendien worden de opgeslagen vingerafdrukken op identiteitskaarten en paspoorten niet gebruikt in Europa: wetten en technologie zijn daarop niet eens afgestemd.
Niet strafrechtelijk veroordeelde burgers dienen het recht te hebben om zich zonder identificatiebewijs te verplaatsen. Preventief fouilleren is enkel toegestaan bij strafrechtelijk vervolgde personen en zij die

daarvan concreet worden verdacht.

15.5 Bescherming van woning en de lichamelijke integriteit

Nieuwe technologieën vormen een bedreiging voor de privacy in woningen en van de lichamelijke integriteit. Steeds vaker wordt techniek ingebouwd in of rond woningen (zoals camera's) en het lichaam (zoals microchips). Er komen steeds meer mogelijkheden om op afstand, elektronisch, door muren en kleding heen, heimelijk bij mensen naar binnen te kijken.
De huidige rechtsbescherming, namelijk het huisrecht en het grondrecht op lichamelijke integriteit, is te fysiek van karakter om weerstand te kunnen bieden tegen deze elektronische bedreigingen.
Om de privacy te beschermen moet het grondrecht op bescherming van de woning en de interpretatie van het grondrecht op lichamelijke integriteit worden aangepast. Het is van groot belang dat mensen worden beschermd tegen alle inbreuken op het huisrecht (inclusief waarneming met technische hulpmiddelen) en de lichamelijke integriteit (inclusief handelingen waarbij de inbreuk niet uit de aard der handeling kenbaar is voor de betrokkene, zoals bij heimelijk doorlichten van het lichaam op afstand). Hierdoor kan de burger bijvoorbeeld beschermd worden tegen het voorstel van de politie om mobiele naaktscanners te ontwikkelen voor gebruik op straat.

Ook moet nu al worden nagedacht over technieken die in de toekomst mogelijk kunnen worden, zoals het onderscheppen van hersensignalen voor opsporingsdoeleinden. Deze vorm van privacy-schending klinkt nu nog ver weg, maar zal onvermijdelijk steeds dichterbij komen, tot in het lichaam zelf. De privacybescherming kan alleen worden gewaarborgd als dit debat tijdig wordt aangegaan.

15.6 Vrij internet en flexibel auteursrecht

Het internet dient vrij te blijven van toegangsrestricties en heffingen. Partij voor Mens en Spirit beraadt zich nog over een standpunt inzake de zogenaamde *cookie*wetgeving. Het lijkt vooralsnog een onmogelijk te handhaven wet die bovendien het wezen van internetfunctionaliteit teveel beperkt en interactie met gebruikers nodeloos ingewikkeld maakt.
Het vervaardigen van een kopie van auteursrechtelijk beschermd materiaal is nu toegestaan voor persoonlijk niet-commercieel gebruik. Tevens is er een aantal uitzonderingen voor gebruik van beschermd materiaal geregeld. Het auteursrecht dient te worden vervangen door een flexibeler auteursrecht dat beter past bij de huidige informatiemaatschappij.
DRM (Digital Rights Management)-toepassingen kunnen belemmerend werken voor de consument. Deze dienen uitsluitend te worden toegepast indien de consument in praktisch gebruik niet wordt gehinderd en indien de kwaliteit van het materiaal niet wordt aangetast.

15.7 Betere bescherming belangen consument

De vrije markt heeft een aantal grote nadelen. Het is niet eenvoudig om als burger 'door de bomen het bos te zien'. Partij voor Mens en Spirit wil een uitgebreidere bescherming van de belangen van de consument.
Bedrijven die dure consumptiegoederen verkopen (meubels, keukens, enzovoorts) dienen aangesloten te zijn bij een garantiefonds of geschillencommissie, waardoor in geval van faillissement de koper zijn geld retour ontvangt of de goederen alsnog geleverd krijgt. Ook kunnen contracten niet meer per telefoon of aan de deur worden afgesloten. De potentiële klant die interesse heeft ontvangt een contract dat getekend teruggestuurd dient te worden om rechtsgeldig te kunnen zijn.
Burgers die bij de BKR (Bureau Krediet Registratie) geregistreerd worden of waarvan een registratie wordt gewijzigd, ontvangen binnen een week hierover een brief die hen inzage geeft in de melding. Burgers die door de overheid in een situatie worden gebracht waarin zij rechtshulp nodig hebben, dienen deze kosten vergoed te krijgen. Beoordeling hiervan wordt door een 'commissie rechtshulp' gedaan.
Burgers en bedrijven die een beroep op de WOB (Wet Openbaarheid Bestuur) doen, moeten vaak een gevecht leveren om dit recht te kunnen uitoefenen. Dit moet laagdrempeliger worden. Gesubsidieerde instellingen en met publiek geld gefinancierde diensten worden verplicht hun jaarrekeningen openbaar te maken.

16. Samen leven, multi-menselijke samenleving

De diepste essentie van elke mens is niet cultureel bepaald, maar van een geestelijke, universele oorsprong. Partij voor Mens en Spirit staat voor een multi-menselijke samenleving waarbinnen ruimte is voor iedereen.
De menselijke, cultureel ingekleurde visie is beperkt. Als een ieder zich bewust is van de ware essentie van elk mens, is het mogelijk elkaar respectvol te waarderen, onderlinge verschillen te overstijgen en tot oplossingen op een hoger niveau te komen waarbinnen de eigen authenticiteit centraal staat.
Integratie betekent voor de partij niet het verliezen van de eigenheid of de eigen cultuur, maar juist het helpen opbloeien van de eigenheid en van talenten en vaardigheden die op individueel niveau aanwezig zijn, opdat elk mens een gewaardeerd en volwaardig lid van de samenleving kan zijn.
Wel is het essentieel dat iedereen kan deelnemen aan de Nederlandse samenleving. Beheersing van de Nederlandse taal is hiertoe de sleutel.

16.1 Vluchtelingen

Mensen vluchten niet zomaar. Oorlog en armoede liggen hieraan ten grondslag. Zolang er geen goede en adequate opvang in de eigen regio bestaat en het Westen niet in voldoende mate bereid is daaraan bij te dragen, zal geaccepteerd moeten worden dat mensen zichzelf en hun kinderen in veiligheid willen brengen. Dit geldt ook voor economische vluchtelingen: zolang er geen betere verdeling is van de natuurlijke rijkdommen die de aarde kent en er geen eerlijkere verdeling komt van materiële zaken, zullen mensen blijven zoeken naar mogelijkheden om zichzelf en hun gezin in leven te houden. Het past een geciviliseerd land als Nederland niet dat het op de vingers getikt moet worden door diverse mensenrechtenorganisaties wegens het asielbeleid.
In het kleine Nederland kan echter niet iedereen worden opvangen. Daar wordt niemand gelukkig van. Partij voor Mens en Spirit wil actief een bijdrage gaan leveren aan de discussie over de oorzaken van vluchtelingenstromen, met als doel het bewust maken van Nederlandse overheden en het bestrijden van deze oorzaken. Zo dienen de overheden alleen nog producten te kopen die een *fair trade* of een vergelijkbaar keurmerk hebben[84] Door andere economieën te helpen verminderen vluchtelingen-stromen vanzelf.

16.2 Humane opvang

Artikel 3 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens zegt dat ieder mens recht heeft op leven en werk. Mensen die in Nederland aankomen dienen op een humane wijze opgevangen te worden. Partij voor Mens en Spirit vindt dat er een aankomstcentrum moeten komen dat voorziet in de eerste behoeften van de nieuwkomer. Hieraan zijn traumadeskundigen, artsen, juristen en scholing gekoppeld. De nieuwelingen worden ten minste 3 maanden lang behandeld, juridisch bijgestaan en ontvangen scholing, die tot doel heeft, naast het leren van de Nederlandse taal, ook bekend te worden met de Nederlandse cultuur, normen en waarden. De instelling heeft 3 maanden de tijd om te onderzoeken wat het vervolgtraject zal zijn. Een Iraanse arts wordt bijvoorbeeld gekoppeld aan een Nederlandse arts, waardoor er informatie-uitwisseling ontstaat.[85] Deze arts, die nu niet mag bijscholen en werken omdat hij wellicht op een dag, als het veilig is, terug kan, hoeft op deze manier niet ‘gegijzeld’ te worden (tot soms wel 10 jaar) in ‘niemandsland’. De aankomst- en wooncentra kunnen dit nieuwe beleid gaan uitvoeren. De uitzetcentra in de huidige vorm moeten verdwijnen: mensen in nood horen niet in een gevangenis en dwang werkt veelal averechts. Daarnaast kunnen veel vluchtelingen niet terug omdat hun land hen niet meer accepteert. Deze mensen worden vaak grof en harteloos behandeld en gevangen gezet. Hier moet zo spoedig mogelijk een einde aan komen.

16.3 Wonen, scholing en werk vluchtelingen

84 Zie 20. Vrede en ontwikkelingssamenwerking – 20.2 Bevorderen duurzame handel
85 Zie 16 Multi-menselijke samenleving - 16.6 Samen leven door samen leren

Bij het verlaten van het aankomstcentrum wordt een tijdelijke asielstatus verstrekt die recht op scholing en werken biedt. Woonruimte wordt geregeld en kinderen gaan naar school. Deze kinderen zouden bijvoorbeeld passen in scholen die faciliteiten bieden zoals een Internationale Schakelklas. Ze hebben vaak specifieke problematiek (oorlogstrauma's bijvoorbeeld), waardoor er ook gedragsmatig nogal wat aan de hand is.
Volwassenen dienen het taalonderwijs te vervolgen, kunnen stage lopen en mogen vrijwillig of betaald werken. Iedereen is straks nodig om in deze vergrijzende samenleving een bijdrage te leveren en zolang iemand een medeburger is, wordt van hem een bijdrage verwacht. Hieraan kan geen definitieve asielstatus worden ontleend. Een ieder die elders voor een lange periode verblijft, zal daar waarschijnlijk wortelen, werkzaam of niet. Door te werken kan de uitgangspositie voor terugkeer verbeteren en wordt de bereidwilligheid op een positieve manier vergroot. Iemand met beheersing van een extra taal, scholing en werkervaring heeft meer capaciteiten om in het land van herkomst ingezet te worden en een nieuwe toekomst op te bouwen. Hierbij kunnen hulpverleningsorganisaties in dat land faciliteren en ondersteunen.[86] Randvoorwaarden zijn in paragraaf 23.1 benoemd.

16.4 Veilig teruggaan

Het huidige uitzetbeleid is vernederend en leidt tot mensonterende situaties. Ouders worden geboeid onder de ogen van hun kinderen tot het vliegtuig is geland. Kinderen zitten naast een agent en mogen niet naast moeder of vader zitten. Vaak zijn de uitgeprocedeerden in het land van herkomst niet gewenst en moeten ze rechtsomkeert maken. Terug in Nederland worden ze op straat gezet en bestempeld als onwillig en uitgeprocedeerd, met andere woorden illegaal en crimineel. Het falen van de overheden en de diplomatie wordt zo op onmachtigen afgewenteld.
Partij voor Mens en Spirit stelt een ander beleid voor. Niemand mag worden gedropt op een vliegveld elders in de wereld zonder dat veiligheid en een traject aangaande wonen en werk zijn geregeld. Het gebeurt te vaak dat de dood volgt na terugkeer indien het land niet echt veilig is.[87] Landen zijn niet veilig als niet-gouvernementele organisaties (NGO's) en hulpverlenende instanties niet actief kunnen zijn of negatief adviseren. Een ieder die om individuele zwaar wegende redenen onveilig is in het land van herkomst mag ook niet worden uitgezet. Partij voor Mens en Spirit werkt aan een goed fundament onder het toekomstperspectief op weg naar individuele vrijheid en een vol- en menswaardig bestaan, uitgaande van het principe hoe een ieder zou willen worden opgevangen en wat een ieder nodig zou achten om te slagen in een dergelijke situatie.

16.5 Cultuurverschillen waarderen

Partij voor Mens en Spirit merkt op dat er een diepe kloof is ontstaan tussen verschillende culturen. Wederzijdse angst en wantrouwen spelen hierbij een belangrijke rol. Openbare gesprekken en bijeenkomsten tussen mensen uit verschillende culturen lopen vaak uit op algemene uitspraken die mensen niet dichter tot elkaar brengen.
Het huidige integratie- en inburgeringsbeleid is in de ogen van de partij niet effectief omdat het mensen wil omvormen naar een westers 'superieur' model met een bijbehorend gedrag en uiterlijk.
Partij voor Mens en Spirit vindt dat het niet werkt als Westerse normen en waarden worden opgedrongen. Ook Nederlanders willen immers geaccepteerd worden in hun eigenheid en merkwaardigheden.

Partij voor Mens en Spirit denkt dat mensen elkaar nader komen als zij open staan voor kwaliteiten, normen en waarden die vanuit een andere cultuur naar voren komen. Door te leren zichzelf veilig te voelen bij elkaar, ondanks elkaars anders zijn, wordt meer bereikt en kunnen de positieve kanten van ieders cultuur wederzijds inspireren.
Het respecteren van de grondwet en de mensenrechten zijn daarbij vanzelfsprekende en levende uitgangspunten.

86 Zie 22 Nederland, Europa en de wereld - 22.3 Duurzame voldoening
87 http://frontpage.fok.nl/nieuws/177789/1/1/50/uitgezette-asielzoekers-vermoord
http://www.spitsnieuws.nl/archives/binnenland/2011/02/uitgezette_afghaan_vermoord.html
http://www.vrijheidvanbeweging.nl/dood_door_beleid/lijst_slachtoffers.html

16.6 Samen leven door samen leren

Partij voor Mens en Spirit wil projecten opstarten om de vraag te beantwoorden hoe verschillend mensen willen leven en werken en hoe dat gezamenlijk kan worden gerealiseerd. Door open gesprekken te voeren kunnen politiekcorrecte discussies worden overstegen. Op basis van gelijkwaardigheid met elkaar in gesprek komen vanuit een anders zijn en elkaar een spiegel laten zien, is belangrijk. Wat kan er van elkaar worden geleerd? Het bijvoorbeeld gezamenlijk opzetten van een permacultuurtuin[88] in stadsbuurten met bewoners uit verschillende culturen is een prima manier om samen te werken aan een gezamenlijk doel, waar uiteindelijk alle bewoners baat bij hebben. Wanneer wordt samengewerkt aan een concreet project, blijken de overeenkomsten vaak groter dan gedacht en blijkt er heel veel van elkaar te kunnen worden geleerd en gewaardeerd, in harmonie.

16.7 Meer mogelijkheden voor lokale kunstuitingen

De beleving van kunst, zoals drama, dans, orkest- en koormuziek bevordert de creativiteit en inspiratie. Deze kunstvormen creëren de vrijheid om eigenheid en talenten te ontplooien. Cultuurverschillen, zoals taal en afkomst, vormen geen barrière voor toneelspel of een concert- of dansuitvoering om elkaar te vermaken en te inspireren. Deze eenheid in verscheidenheid versterkt het begrip en de tolerantie voor de verschillen en bevordert daardoor de (sociale) veiligheid en de integratie van minderheden.
Op scholen zijn drama en muzikale vorming belangrijke vakken voor de sociale en intuïtieve ontwikkeling. Brede aandacht hiervoor in het onderwijs kan ‘onhandelbare pubers’ veranderen in artistieke talenten en het sociale klimaat op scholen sterk verbeteren. Er moet worden geleerd van de bewezen successen op dit gebied, zowel op scholen als in de gemeenschap. Partij voor Mens en Spirit wil drama, dans en muziek[89] daarom stimuleren, door hiervoor kansen te creëren binnen het onderwijs en in de lokale gemeenschap.

17. Het nieuwe wonen, leven en werken

Wonen is steeds anoniemer geworden doordat bijna iedereen werkt en vaak ook verder van huis. Vernieuwende vormen van wonen, leven en werken worden noodzakelijk door maatschappelijke processen, zoals de groeiende files en de vereenzaming van velen in een geïndividualiseerde maatschappij zonder vanzelfsprekende contacten.
Partij voor Mens en Spirit wil wonen, werken en recreëren dichter bij elkaar brengen. Veel mensen voelen zich het beste thuis in een leefomgeving met rust en natuur, waar de bouwwijzen en omgevingsinrichting aanleiding geven tot verbondenheid en contact.

17.1 Groen uitbreiden in de stad: bescherming oude bomen en aanleg parken

In plaats van inbreiding, ofwel de opvulling van lege stukken grond en groen vervangen door bebouwing, wil Partij voor Mens en Spirit het groen uitbreiden in de steden. Geïntegreerd in de dagelijkse leefomgeving draagt deze natuur bij aan de ontspanning en rust die nodig is voor herstel van werk en inspanning.
Het bouwen als gemeenschap met pleintjes en gemeenschapsruimten wordt, als het aan Partij voor Mens en Spirit ligt, gestimuleerd. Het dorpsidee wordt naar de stad gebracht door bankjes, openbare binnenplaatsen en (permacultuur-)tuinen.
Partij voor Mens en Spirit stimuleert openbare kruiden-, groente- en fruitparken, waar vrij geoogst kan worden. Deze parken worden gezamenlijk door bewoners beheerd. Dit verbetert de sociale samenhang, vergroot de veiligheid,[90] verhoogt het besef onderdeel uit te maken van de natuur en draagt bij aan educatie over gezond voedsel.[91]

88 Zie 18. Milieu, natuur en voedselvoorziening – 18.9 Ruimte voor permacultuur
89 Zie 11. Gezondheid en zorg – 11.14 Bescherming van het gehoor
90 http://www.hetkanwel.net/2012/06/22/hoge-bomen-verlagen-de-criminaliteit/
91 Zie 11. Gezondheid en zorg – 11.3 Gezond, lokaal voedsel betaalbaar voor iedereen en handhaving natuurlijke gewasbeschermers en 18. Milieu, natuur en voedselvoorziening – 18.8 Stadslandbouw en 18.9 Ruimte voor permacultuur

17.2 Een stadsinrichting voor en door bewoners

Wijken en woningen worden nu veelal gebouwd door gemeenten en projectontwikkelaars, zonder raadpleging en invloed van toekomstige bewoners of geïnteresseerde burgers. Een optimale winst voor de projectontwikkelaar lijkt vaak belangrijker dan de werkelijke woonwensen en het publieke belang. Vroegtijdige participatie van bewoners bij het maken van keuzes over de inrichting van hun wijken en woningen vergroot hun betrokkenheid bij hun buurt en de veiligheid op straat. Wanneer mensen trots zijn op hun wijk, kan de criminaliteit dalen.[92]

17.3 Betere voorzieningen waardoor jongeren en ouderen samenleven

De samenleving vergrijst snel en vergrijzing leidt vaak tot vereenzaming. Partij voor Mens en Spirit vindt dat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig moeten kunnen wonen, maar vaak is de prijs daarvan hoog, zeker bij alleenstaande ouderen. Experimenten met andere woon- en leefvormen, met bijvoorbeeld gemeenschappelijke ruimten en voorzieningen om samen te koken, dienen te worden gestimuleerd.
In elke jeugdrijke buurt dient voldoende fysieke en sociale ruimte voor de jeugd te zijn. Zeker de oudere jeugd krijgt weinig ruimte, wat vaak tot overlast leidt. Het moet vanzelfsprekend zijn dat de 12+ jeugd bijvoorbeeld kan skaten en voetballen. Scholen en wijkcentra kunnen ruimte aanbieden voor jeugdhuiskamers waardoor jongeren met werkende ouders toch een stukje contact en gezelligheid kunnen ervaren.
Sportvelden worden openbaar toegankelijk en er komen meer vrije, duurzame speelruimtes, waaronder speelbossen en creatieve speelaanleidingen voor alle leeftijden. Sport maakt plaats voor spel.[93] Voorbeelden zijn klimrekken en -bruggen (die wellicht zelfs stroom zouden kunnen opwekken uit bewegingsenergie), naast jeu de boules veld of reuzenschaakborden voor ouderen. Dergelijke ideeën kunnen zowel in de stad als in een park of bosrand worden gerealiseerd. De voorzieningen om hier te voet of per (elektrische) fiets te komen, worden sterk uitgebreid.[94]
Wonen voor ouderen wordt anders aangepakt. Er moet meer onderzoek worden verricht naar wat ouderen zelf willen en nodig hebben. Eerder werd al kinderopvang door ouderen genoemd.[95] Een ouderencoach of contactpersoon die bij ouderen op bezoek komt kan een duidelijk aanspreekpunt zijn om de zorg en papierwinkel te regelen en vereenzaming te voorkomen.

17.4 Aandacht voor ontvolking

Regio's in Nederland die met leegloop kampen, nemen nu te weinig maatregelen om de gevolgen daarvan op te vangen. De leegloop dwingt de regio's tot 'vergrijzings*proof*' beleid. Gemeenten hebben zich steeds vrij eenzijdig op groei gericht. Enerzijds vanwege de bevolkingstoename en anderzijds door grond te verkopen, maar ze dienen zich nu in een aantal gevallen steeds meer op welzijn en kwaliteit te richten om voor hun inwoners aantrekkelijk te blijven. Er ontstaat door de leegloop in een aantal regio's steeds meer ruimte en rust, waardoor (ecologische) leefgemeenschappen en bezinningscentra de ruimte zouden kunnen krijgen en grond kunnen aankopen tegen een gunstige prijs. Ten slotte besparen leefgemeenschappen de samenleving veel kosten door onderlinge zorg en samenhang. Creatieve oplossingen dienen gevonden te worden voor gemeenschapsvoorzieningen, die mogelijk vaak aangejaagd kunnen worden door de woongemeenschappen. Gemeenten zullen ook moeten leren leven met minder budget, gezien het wegvallen van inkomsten uit de grondverkoop en in een aantal gevallen minder belasting door bevolkingsafname.

17.5 Ambachten en kleinschalige maakindustrie in Nederland houden en ondersteunen

92 Zie 15. Veiligheid en privacy
93 Zie 11. Gezondheid en zorg – 11.4 Meer ruimte voor fysieke uitdaging: spel voor jong en oud
94 Zie 19. Verkeer en vervoer – 19.4 Uitbreiding voorzieningen voor fietsers en wandelaars
95 zie 12. Jeugd en gezin - 12.4 Kinderopvang: grootouders doen mee

Strenge regelgeving maakt het voor Nederlandse bedrijven die iets fabriceren steeds moeilijker om in Nederland de productie draaiende te houden. Steeds meer maakindustrie verdwijnt hierdoor naar het buitenland, zoals China, waar producten goedkoper kunnen worden geproduceerd. Vervolgens komen deze producten, met extra transportkosten, vanuit China weer naar Nederland. Dit zorgt niet alleen voor extra milieuvervuiling, maar hierdoor wordt Nederland bovendien afhankelijk van het buitenland voor producten die hier regelmatig worden gebruikt. Het gaat hierbij ook om relatief eenvoudige producten, bijvoorbeeld de productie van chocoladerepen.
Deze productie zomaar uit Nederland laten vertrekken is 'the easy way', die uiteindelijk voor nieuwe problemen zorgt. De gemeenschapsdienst heeft de taak om duurzaamheid, mensenrechten en de maakindustrie lokaal te verenigen.
Partij voor Mens en Spirit vindt dat de kleine en middelgrote maakindustrie in Nederland moet worden beschermd.
Wonen, werken en recreëren kunnen alleen dichter bij elkaar worden gebracht als voorkomen wordt dat de (kleinschaligere) maakindustrie en ambachten uit Nederland verdwijnen. Juist dit werk zorgt voor banen die er nu te weinig zijn. In het buitenland voegt het 'hand-made Holland'-label waarde toe. Groen en schoon produceren wordt gestimuleerd door een flink belastingvoordeel voor milieuvriendelijk geproduceerde producten.

17.6 Iedereen zijn eigen, lokale energiebron

De energievoorziening is een essentiële basisvoorziening voor het moderne wonen, leven en werken. De fossiele energiebonnen zijn eindig. De verbranding van olie, kolen en gas zorgt voor vervuiling en tast de volksgezondheid aan. Daarnaast zijn fossiele brandstoffen veelal afkomstig uit politiek onstabiele landen, wat Nederland in een moeilijke positie plaatst. Juist door de algemene grote afhankelijkheid van energie vindt Partij voor Mens en Spirit het onaanvaardbaar dat deze zaken in private handen zijn. Gezien de ontwikkeling van nieuwe technologieën, zijn andere oplossingen mogelijk.
Vanwege de schaarste van de fossiele bronnen en de ongezonde uitstoot, zoals fijnstof, NO_x en SO_2, wil Partij voor Mens en Spirit een nieuw energiebeleid voeren. De omschakeling naar duurzame energie in korte tijd is noodzakelijk. Het opwekken van energie uit lokale bronnen bevordert de autonomie op energiegebied en maakt Nederland onafhankelijk van multinationals, grote energiemaatschappijen en energiebronnen in het buitenland.
Een onafhankelijke, zekere energielevering op basis van lokale bronnen waarborgt daarnaast maatschappelijke stabiliteit en voorkomt crisissituaties en daarmee samenhangende kosten en problemen, die niet te overzien zijn.
Burgers worden nu overgeleverd aan commerciële bedrijven die misleidende informatie geven. Hier willen wij zo snel mogelijk vanaf, zowel met betrekking tot energielevering als voor andere diensten.

17.7 Investeren in duurzame energie en stoppen investeren in vervuilende energie

Jaarlijks investeert Nederland zo'n €7,5 miljard in vuile energiebronnen: de productie van kolen, olie en gas.[96] Dit gebeurt vaak via *off-budget* regelingen zodat het niet duidelijk zichtbaar is in de begroting. Hiermee wordt de werkgelegenheid in een vervuilende industrie in stand gehouden. Subsidiering van fossiele energie en kernenergie is onaanvaardbaar, indien Nederland zijn eigen duurzaamheidsambities serieus wil nemen. De overheid heeft zelf belang bij het gebruik van olie en gas vanwege de hoge belastinginkomsten en de samenwerking met en grote invloed van multinationals. Dit soort belangen kan een echte vernieuwing in de weg staan.
Partij voor Mens en Spirit wil per direct stoppen met het investeren in vervuilende energie. Een principiële keuze dient te worden gemaakt om de overgang in te zetten naar een geheel andere energievoorziening, waarbij energieonafhankelijkheid van de burger voorop staat. Er wordt geïnvesteerd in de ontwikkeling van energiesystemen op basis van oneindige bronnen die in Nederland volop voor handen zijn: zonne- en windenergie, aardewarmte en getijden- en golfslagenergie. Een nieuwe kerncentrale in Borssele wijst Partij voor Mens en Spirit uiteraard af en

96 C. van Beers, TU Delft 2009 in Leefbare wereld, http://www.leefbarewereld.nl/energie/miljarden_subsidie_voor_fossiele_energie, 2012

oude kerncentrales moeten zo snel mogelijk worden gesloten en worden ontmanteld. Ook schalie- en steenkoolgas is geen duurzame optie en Partij voor Mens en Spirit wil geen proefboringen toestaan.[97] Het is van belang dat Nederland kennis blijft ontwikkelen op het gebied van duurzame energiesystemen en dat deze systemen hier ook geproduceerd gaan worden, zodat Nederland voor zijn duurzame energiesystemen straks niet afhankelijk is van landen die milieuwetgeving en mensenrechten aan hun laars lappen. Zonnepanelen uit China lijken misschien goedkoop, maar worden duur betaald door vervuiling rondom de fabrieken en slechte arbeidsvoorwaarden, zonder inachtneming van mensenrechten. De fabricage van duurzame energiesystemen, zoals innovatieve, dunne zonnefolie, kan ook coöperatief worden georganiseerd. Een duurzame energiesector in Nederland zorgt voor duizenden nieuwe banen. Hierdoor wordt ongesubsidieerd energieneutraal bouwen mogelijk. Subsidies op zonnepanelen vergroten, door hun eindigheid, enkel de ongelijkheid tussen mensen en de onvrede van velen die achter het net vissen. Partij voor Mens en Spirit wil daarom ongesubsidieerde duurzaamheid en fiscale vergroening, al kan de overheid/ gemeenschapsdienst innovatie wel subsidiëren. De energiebelasting op vervuilende stroom door grootverbruikers zal worden verhoogd.

Partij voor Mens en Spirit ziet geen heil in het op andere wijze centraal regelen van energie, bijvoorbeeld via zonnepanelen in Afrika. De samenleving dient, waar mogelijk, zelfvoorzienend te worden ingericht en afhankelijkheid van multinationals dient zo vermeden te worden. De nieuwe energievoorzieningen behelzen eenvoudige techniek en zijn veilig, schaalbaar en efficiënt.

17.8 Bevorderen energiebesparing en rechtvaardige verdeling

Volgens het 'Living Planet Report 2008' van het Wereld Natuur Fonds gebruikt de mensheid jaarlijks dertig procent méér dan dat de aarde aan hulpbronnen aanvult. Kortom, we overvragen de aarde. Sommige landen overvragen meer dan andere maar per saldo teren we gezamenlijk in op onze reserves.[98] Tegelijkertijd blijven zowel de wereldbevolking als de consumptie per hoofd van de bevolking groeien: een letterlijk onhoudbare situatie. Behalve dat het deel van de koek die met zijn allen wordt opgemaakt veel te groot is, is dit ook nog eens extreem slecht verdeeld. De kloof tussen straatarm en steenrijk is de laatste decennia groter in plaats van kleiner geworden. Inmiddels leeft volgens cijfers van de VN meer dan twee miljard van alle aardbewoners onder onmenselijke omstandigheden. De spanningen die dat oproept, leiden op veel plaatsen tot steeds meer oorlog en geweld. *'Business as usual'* ofwel doorgaan op de ingeslagen weg, zal zorgen voor nóg meer conflicten en een op veel meer plaatsen onleefbaar klimaat naast nieuwe migratiestromen.[99]
Hand in hand met duurzame energieopwekking is een drastische daling van het energieverbruik nodig. Wonen, leven en werken dichterbij elkaar brengen en het bevorderen van biologische, seizoensgebonden en streekproducten ondersteunen dit. De energielabels en eisen ten aanzien van energiezuinigheid van huizen, machines, apparatuur en auto's worden fors aangescherpt. Door alle elektrische apparaten 's nachts en bij afwezigheid uit te zetten kan enorm veel energie worden bespaard. Dit is ook terug te zien op de energierekening. De partij wil stimuleren dat op energielabels en etiketten wordt aangegeven hoeveel stroom en hoeveel geld wordt bespaard met een energiezuinig product. Milieuvriendelijke producten moeten daarnaast goedkoper worden door aanpassing van het belastingstelsel. [100]

17.9 Geen energiebelasting op schone energie

Mensen die zelf energie leveren door middel van zonnepanelen kunnen het teveel aan opgewekte stroom aan het net leveren. Via vereffening door de energiemaatschappij krijgen zij geld terug voor de duurzaam opgewekte stroom die zij aan het net leveren. Momenteel geldt deze vrijstelling van energiebelasting alleen voor duurzame energie die wordt opgewekt 'achter de meter', dat wil zeggen zonnepanelen op het eigen dak. De overheid werpt nu drempels op zodra er geen eigen dak is en de

97 Schaliegas is aardgas, dat is opgeslagen in steenlagen (schalie). Het kan worden gewonnen door horizontaal te boren in deze steenlagen en er vervolgens onder hoge druk een mengsel van water en chemicaliën in te spuiten (fracking). Hierdoor wordt het gesteente poreus en komt het opgeslagen methaan (aardgas) naar boven. De winning van schaliegas brengt risico's op het gebied bodem- en grondwaterverontreiniging, aantasting van het landschap en veiligheid met zich mee.
98 http://wwf.panda.org/about_our_earth/all_publications/living_planet_report/living_planet_report_timeline/lpr_2008/
99 Uit: Een Fair & Green Deal voor een duurzame en solidaire weg uit de crisis
100 Zie 7. Nieuw belastingsysteem

zonnepanelen op het dak van een ander gebouw zijn geplaatst. Er moet dan energiebelasting worden betaald over deze duurzaam opgewekte energie, waardoor de vergoeding voor het leveren van energie aan het net veel lager is. Ongesubsidieerde duurzaamheid wordt mogelijk als de belemmerende regelgeving wordt vervangen door ondersteunende. Partij voor Mens en Spirit wil dat het verbruik van stroom die duurzaam is opgewekt 'voor de meter' wordt vrijgesteld van energiebelasting.[101] Mensen mogen dan duurzame stroom importeren en exporteren naar elkaar, zonder hier belasting over te hoeven betalen. Hierdoor zullen ook duurzame, lokale energiecoöperaties meer leden krijgen. De kosten voor deelname gaan immers omlaag, want mensen krijgen een eerlijke prijs voor de stroom die hun windmolens of zonnepanelen opwekken.

17.10 Zelfvoorzienend bouwen en renoveren

Partij voor Mens en Spirit wil woningbouwverenigingen en projectontwikkelaars stimuleren om zoveel mogelijk zelfvoorzienend te bouwen en bij stadsrenovatieprojecten bestaande woonwijken zoveel mogelijk zelfvoorzienend te maken. Dit is mogelijk als de grondprijzen bij zelfvoorzienend bouwen sterk worden verlaagd. Nieuwbouw wordt standaard energieleverend gebouwd en zo mogelijk *cradle-to-cradle* gebouwd, met hoge eisen aan het gebruik van gerecyclede en natuurlijke, duurzame materialen. Toepassing van duurzame houtskelet- en leembouw heeft milieuvoordeel ten opzichte van bouwen met beton door de grote energiebesparing. Gemeenten kunnen duurzaamheids-voorwaarden stellen bij de gunning van bouwprojecten via openbare prijsvragen. Meer ruimte wordt vrijgemaakt voor lokale waterzuivering en voor permacultuur.[102] Er komt een verbod op de toepassing van uitlogende metalen in de bouw. Regelgeving die een belemmering vormt voor de ontwikkeling van duurzame bouwprojecten[103] wordt hierop aangepast. Investeringen in energieleverende systemen worden gedurende de exploitatie terugverdiend.
Het aantal lege (kantoor-)panden neemt toe. Leegstaande gebouwen worden nu al door stichtingen en hulporganisaties in samenwerking met gemeenten gebruikt om daklozen, zwervers en mensen met mentale problemen op te vangen. Deze samenwerking zou er ook kunnen komen voor mensen die dreigen huisloos te worden. Kraken is hierdoor niet meer nodig.

17.11 Geen opslag van CO_2

Onderzoek naar de effecten van CO_2 geeft onvoldoende duidelijkheid over of de aarde nu wel of niet warmer wordt en welke maatregelen er al dan niet nodig zijn. Broeikasgassen worden veroorzaakt door bijvoorbeeld de landbouw en de industrie, waar onvoldoende maatregelen worden genomen. Partij voor Mens en Spirit wil een écht effectief milieubeleid en geen 'windowdressing'. Zij wil daarom stoppen met onnodig CO_2-reductiebeleid, processen in de atmosfeer structureel blijven onderzoeken en doelmatig investeren in lange termijn-oplossingen.
CO_2-opslag onder de grond brengt aanzienlijke energiekosten en investeringen met zich mee. Bovendien is dit een maatregel die niets oplost, maar zich *end-of-pipe* richt op het onderdrukken van de gevolgen van de niet-duurzame energievoorziening. Het menselijk aandeel[104] in de CO_2-productie is beperkt. We kunnen ons beter richten op het uitbreiden van bossen. Bossen slaan langdurig CO_2 op en zorgen tevens voor luchtzuivering, zuurstofproductie, waterberging, verbetering van de bodemfunctie, recreatie- en ontspanningsmogelijkheden en voor de grondstof hout.

---

101 Met het nieuwe Lente-akkoord lijkt hiertoe een eerste aanzet te zijn gemaakt, daar een (beperkt) bedrag beschikbaar wordt gesteld voor fiscale vergroening en saldering bij zelflevering. Op duurzaam opgewekte energie mag volgens Partij voor Mens en Spirit nooit belasting worden geheven.

102 Zie 18. Milieu, natuur en voedselvoorziening – 18.9 Ruimte voor permacultuur

103 Gemeenten mogen nu bijvoorbeeld geen hogere eisen stellen aan milieu en energiezuinigheid in bouwprojecten, dan de minimumeisen op het gebied van duurzaam bouwen in het Bouwbesluit.

104 Uit antwoorden van vragen betreffende CO2 en CSS (Carbon Capture en Storage ofwel CO2-opslag) van het ministerie van VROM in een emailwisseling van 2010 blijkt het volgende: het menselijk aandeel in de CO2-productie per jaar is maximaal 2% ten opzichte van de totale atmosferische concentratie CO2 (2794 Gton atm.-49Gton CO2 equivalenten = 49/2794*100 = 1,75% menselijk aandeel). De helft van de CO2 lost op in de oceanen, waardoor netto het menselijk aandeel CO2 max. 1% per jaar is. Indien mensen vanaf nu geen CO2 meer zouden produceren dan zou de CO2-concentratie met slechts 40 ppm gedaald zijn in 2100. De stralingsforcering van CO2 neemt af bij hogere concentraties maar deze afname is nihil. Meer CO2 houdt niet veel meer warmte vast bij hogere concentraties. 40 ppm daling in 2100 heeft nauwelijks een effect op het klimaat. Geconcludeerd kan worden gesteld dat het toepassen van CSS op grond van de data van het IPCC niet nodig is. Deze conclusie wordt versterkt door het feit dat een hogere CO2-concentratie een positief effect heeft op de landbouw, waardoor de extra CO2 wordt vastgezet in biomassa, zoals voedsel. CSS kost ongeveer 25% meer energie bij gelijkblijvende energieproductie. Grote hoeveelheden energie zouden worden verspild aan CO2-opslag in plaats van aan de essentiële energietransitie.

18. Milieu, natuur en voedselvoorziening

De aarde vormt een levend systeem van met elkaar verbonden ecosystemen. De mens is hier een onlosmakelijk onderdeel van. Door het kapitalistische systeem, met zijn onophoudelijk streven naar economische groei, worden de natuurlijke hulpbronnen waaronder bossen en oceanen uitgeput, wat resulteert in vervuiling en onomkeerbaar verlies aan soortenrijkdom.[105] Deze aantasting en verarming van de natuurlijke omgeving veroorzaakt directe welzijnsschade voor mens en dier.
Investeringen in duurzaamheidsmaatregelen en milieuvriendelijke technieken dienen altijd te worden bekeken over de lange termijn. Door als overheid of gemeenschapsdienst kansen te bieden om het leven duurzaam in te richten, hoeven geen verborgen kosten meer te worden afgewenteld op het milieu of op de maatschappij. Dit levert besparingen op m.b.t. het opruimen van milieuvervuiling en lagere zorgkosten door bijvoorbeeld minder luchtvervuiling.

18.1 Natuurbescherming en waardering van ecosysteemdiensten

De natuur[106] zorgt onder andere voor het behoud van geluidarme gebieden, zuivert de lucht,[107] bodem en het water, biedt als een ‘groene spons’ buffering tegen extreme weersomstandigheden zoals droogte en overstromingen, zorgt voor ontspanningsmogelijkheden en biedt kansen voor biologische plaagbestrijding. Deze en andere ecosysteemdiensten hebben een hoge waarde voor de mens. Omdat de natuur een grote betekenis heeft, moet deze ook goed worden beschermd. Dit kan door het uitbreiden van groen in de stad,[108] door het verbinden van natuurgebieden en door actieve inbreng van Nederland in inter-nationale bijeenkomsten over natuurbeschermingsverdragen.
De partij verzet zich tegen het manipuleren van het klimaat via geo-engineering met onbekende, mogelijk schadelijke, gevolgen.

18.2 Blijven verbinden van natuurgebieden

De natuur in Nederland verdient blijvende bescherming. Door de drastische veranderingen in het landgebruik die de afgelopen decennia in Nederland en Europa hebben plaatsgevonden, is het verbinden van natuurgebieden noodzakelijk geworden voor het in standhouden van gezonde populaties van dieren en planten. Wilde dieren (en planten) moeten de mogelijkheid hebben om met hun verschuivende leefgebieden, als gevolg van klimaatverandering, mee te trekken. Dierenwelzijn speelt ook mee, want als wilde dieren een kans krijgen om verder te trekken, worden overbevolking en sterfte door voedselgebrek voorkomen. Dit maakt een snelle realisering van de Ecologische HoofdStructuur (EHS)[109] nog belangrijker. De plannen voor de realisering van dit netwerk van natuurgebieden, met elkaar verbonden door ecologische zones, die in het verleden zijn gemaakt en waar al veel in is geïnvesteerd, moeten niet worden afgekapt, zoals nu gebeurt, maar worden doorgezet. Natuurgebieden dienen bovendien waar mogelijk toegankelijk te zijn, zodat mensen de natuur kunnen beleven en zo zich ermee kunnen verbinden. Biologische landbouwbedrijven ondersteunen de biodiversiteit en kunnen zich vestigen in ecologische corridors en in de zones rondom natuurgebieden.

18.3 Actieve inzet voor bescherming van de natuur wereldwijd

105 Aarde nadert kantelpunt - Vermindering biodiversiteit bedreiging voor mens. De aarde stevent af op een kantelpunt van grote ecologische verschuivingen, die enorme implicaties kunnen hebben voor de mens. Dat is de alarmerende conclusie van 22 vooraanstaande wetenschappers in het tijdschrift Nature. 'Het zou biologisch gezien echt een nieuwe wereld zijn', zegt Anthony Barnosky, hoogleraar integratieve biologie aan de Universiteit van Berkeley en hoofdauteur van de studie. 'De gegevens wijzen erop dat er een vermindering in de biodiversiteit komt en er een ernstige impact is voor veel zaken waar we van afhankelijk zijn voor ons levensonderhoud, inclusief de visserij, landbouw, bos en zuiver water.
'http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2664/Nieuws/article/detail/3267516/2012/06/07/Aarde-nadert-kantelpunt.dhtml

106 Natuur en milieu zijn nauw met elkaar verbonden. Of planten en dieren ergens voorkomen, hangt af van het milieu.‘Alles is overal, maar het milieu selecteert’ is een citaat van de microbioloog Martinus W. Beijerinck, 1913. Deze uitspraak betekent dat bij gunstige omstandigheden, planten, dieren en andere organismen overal zijn te verwachten.

107 http://www.hetkanwel.net/2012/07/27/bomen-in-de-stad-maken-lucht-tot-acht-keer-schoner/

108 Zie 17. Het nieuwe wonen, leven en werken

109 De Ecologische HoofdStructuur (EHS) maakt onderdeel uit van het Europese netwerk Natura 2000

Om diensten van het ecosysteem blijvend te kunnen leveren, moeten verstoorde natuurlijke hulpbronnen de kans te krijgen zich te herstellen. Nederland moet zich sterk maken voor de bescherming van bossen en oceanen wereldwijd. Het instellen van beschermde (zee)reservaten is een essentieel onderdeel van duurzaam oceaanbeheer. De oceanen worden steeds meer vervuild door bijvoorbeeld grote hoeveelheden plastics in het water.[110] Nederland moet actief meedenken over oplossingen en moet hieraan actief een bijdrage leveren. Nederland zou actiever moeten communiceren met zijn burgers over zijn bijdrage aan internationale bijeenkomsten van natuurbeschermingverdragen, zoals het Biodiversiteitsverdrag. Nederland moet zich helder uitspreken tegen de walvis- en dolfijnjacht.
Door deel te nemen aan duurzame internationale handel kan Nederland een belangrijke bijdrage leveren aan een duurzame wereld.[111] De naleving van het handelsverbod op beschermde wilde dieren en planten in het kader van het CITES-verdrag moet worden verbeterd: samenwerking tussen alle betrokken partijen is niet alleen van belang bij het opstellen van regels, waaronder quota, maar ook bij de uitvoering ervan.

18.4 Spaarzaam, optimaal (her-)gebruik van materialen

De aarde is geen oneindig vat met hulpbronnen waaruit de mens oneindig kan putten. Wat weggegooid wordt, is niet echt weg: het verhuist naar een plaats waar het (hopelijk) geen last veroorzaakt. Er zijn grenzen aan het gebruik en weggooien van materialen. De toenemende schaarste van grondstoffen is op te lossen door 1) spaarzaam gebruik en 2) uit te gaan van het *'cradle-to-cradle'*-principe. Elk product moet volledig kunnen worden hergebruikt. Zo ontstaat een gesloten kringloop van materialen in productieprocessen. Dit vraagt om een herziening van de afvalwetgeving: wanneer afval een nieuwe grondstof is, dan moet hier geen afvalbelasting over worden betaald. Op dit moment bemoeilijkt de afvalwetgeving de duurzame bedrijven die afval recyclen en verwerken tot nieuwe producten. Het is dus van belang dat de definitie van 'afval' opnieuw wordt bepaald. Producten, zoals auto's moeten ook langer meegaan.

18.5 Centraal afgestoken vuurwerk

Het afsteken van vuurwerk verdient een volwaardig debat. De hoeveelheid zware metalen die door vuurwerk de lucht wordt ingeblazen is ongelooflijk. De stankoverlast, de rommel op straat, de geluidsoverlast en het gevaar voor betrokkenen en omstanders zijn redenen om het af te schaffen. Twee derde van de Nederlanders is voor een verbod op consumentenvuurwerk,[112] maar anderen genieten er enorm van. Als tussenoplossing kan per stad op een centraal punt vuurwerk worden afgestoken door professionals. Financiële dekking hiervoor komt uit de kosten die de gemeente normaal zou uitgeven aan schoonmaak en vervanging van vernielde vuilnisbakken. Dit bedrag kan dan worden besteed aan fatsoenlijk vuurwerk, dat minder vervuilend is.

18.6 Gebruik van natuurlijke materialen

De conventionele katoenteelt is buitengewoon milieubelastend en dient stevig te worden hervormd. Op termijn wordt de verkoop van producten van katoen die niet volgens strikt biologische teelt tot stand zijn gekomen, aan banden gelegd. Het gebruik van synthetische materialen in kleding kan worden afgebouwd naarmate kleding van natuurlijke materialen zich in kwantiteit, kwaliteit en diversiteit heeft bewezen. Dit levert grote voordelen op voor het wereldwijde milieu en Nederland moet hier een leidende positie innemen.
Partij voor Mens en Spirit wil de teelt en het gebruik van natuurlijke materialen, zoals hennep, bamboe en brandnetels, stimuleren. Deze planten kunnen als grondstof worden gebruikt voor kleding, papier en andere producten.
Veel producten die dagelijks worden gebruikt zijn gemaakt van aardolie. Deze bron is op de korte termijn niet vervangbaar. Op de langere termijn moet de ontwikkeling en het gebruik van nieuwe,

110 Lees bijvoorbeeld Erasmus Bulletin 66 - een zee van plastic, Club of Rome, 2011, http://www.clubofrome.nl/upload/Bulletin%2066%20een%20zee%20van%20plastic.pdf
111 Zie 20. Vrede en ontwikkelingssamenwerking – 20.2 Bevorderen duurzame handel
112 Nederlanders voor verbod vuurwerk, 08-01-2012, http://www.nu.nl/politiek/2710270/nederlanders-verbod-vuurwerk.html

duurzame materialen worden gestimuleerd.[113]

18.7 Bescherming van insecten en vogels tegen giffen

Honingbijen zijn verreweg de belangrijkste bestuivers van bloemen, maar ook van fruit- en groentesoorten. Ze zijn onvervangbaar. Wereldwijd is de laatste jaren sprake van massale bijensterfte. Diverse factoren spelen daarin een rol: afname van de biodiversiteit en daarmee stuifmeel (eiwit) om de winter goed mee door te komen (met als gevolg een eenzijdig bijen-dieet), de varroamijt, toegenomen elektromagnetische velden en het gebruik van grote hoeveelheden gif (herbiciden en insecticiden) in de landbouw en onkruidbestrijdingsmiddelen op verhardingen. Vermoedelijk speelt ook gentechnologie een rol.
In Nederland wordt het slecht afbreekbare insecticide *imidacloprid* gebruikt. Extreme concentraties van *imidacloprid* zijn in het oppervlaktewater gevonden en vormen een dodelijke bedreiging voor insecten. Zo ontneemt *imidacloprid* vogels één van hun belangrijkste voedselbronnen. Partij voor Mens en Spirit wil direct een moratorium op het gebruik van imidacloprid instellen en wil de normen voor het gebruik van bestrijdingsmiddelen aanscherpen. Het is onaanvaardbaar dat normoverschrijdingen van enorme grootte worden gedoogd. De handhaving moet sterk worden verbeterd.
Glyfosaat is een ander giftig middel dat volop wordt gebruikt als actief bestanddeel van het onkruidbestrijdingsmiddel Roundup. *Glyfosaat* is een bewezen veroorzaker van geboorteafwijkingen bij kleine dieren[114] en wordt nu ook in verband gebracht met de ziekte van Parkinson.[115] Een verbod op de toepassing van *glyfosaat* in de openbare ruimte is reeds aangekondigd. Partij voor Mens en Spirit wil dat dit verbod wordt ingesteld voor zowel professionals als voor particulieren. Veel mensen gebruiken in hun tuin deze giffen om bijvoorbeeld aanslag op het terras of onkruid te verwijderen. Door misleidende advertering en etikettering denken zij een onschadelijk product te kopen. Er zijn genoeg milieuvriendelijke en voor de gebruiker minder gevaarlijke methoden en producten om dit soort problemen op te lossen. Een verbod voor alleen professionals werkt misbruik in de hand. Op alle schadelijke methoden en producten dient per direct een verbod te worden ingesteld.
Tevens zijn omwonenden van agrarische bedrijven die intensief gebruik maken van bestrijdingsmiddelen extra in gevaar. Zij worden nog meer blootgesteld aan de giftige stoffen dan de medewerkers die op het land werken. De uitvoerders vertrekken immers na hun werktijd weer. De omwonenden verkeren 24 uur per dag in de overwaaiende dampen van giftige stoffen. Dit pleit voor nog veel lagere normen. Dit behoeft nader onderzoek. Natuur- en milieuvriendelijk oever- en bermbeheer, dus zonder gebruik van chemicaliën, is binnen korte tijd overal in Nederland te realiseren. Uit recent onderzoek blijkt dat in komkommers, tomaten en sla ruim dertig residuen van bestrijdingsmiddelen zitten. Dat kan onmogelijk zonder schadelijke gevolgen blijven.

18.8 Stadslandbouw

Mensen keren het globalistische gedachtengoed steeds meer de rug toe en zoeken naar mogelijkheden om in de eigen omgeving kleinschalig landbouw te bedrijven. Stads(rand)landbouw is een relatief nieuw en snel groeiend fenomeen en kan deels voorzien in de stedelijke vraag naar goed voedsel en diensten (recreatie, zorg, landschapsbeheer, educatie en sociale cohesie). Provincie en gemeenten willen stadslandbouw veelal faciliteren en diverse initiatieven en ondernemers willen er iets mee, maar regelgeving en bestaande praktijk vormen vaak obstakels.
Partij voor Mens en Spirit vindt dat deze wettelijke barrières dienen te verdwijnen. Zij vindt dat gemeenten de burgers en de ondernemers dienen te faciliteren door een kaart op te stellen die definitieve of tijdelijke locaties voor stadslandbouw aangeeft en burgers stimuleert om hierin actie te ondernemen. Hierbij valt te denken aan braakliggende terreinen van projectontwikkelaars.

18.9 Ruimte voor permacultuur

113 Zie 18. Milieu, natuur en voedselvoorziening
114 Roundup and birth defects – is the public being kept in the dark? Pesticides news 92, june 2011
115 Dit stellen Chinese onderzoekers. Onderzoekers van de Shanghai Jiao Tong University publiceerden in het tijdschrift Neurotoxicology & Teratology (May–June 2012) over de relatie tussen glyfosaat en het menselijk zenuwstelsel. De stof zou tot degeneratie van het zenuwstelsel kunnen leiden. http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0892036212000438

Permacultuur is een ontwerpmethode voor de leefomgeving die is geïnspireerd door de natuur. Centraal staan stabiliteit en veerkracht van het natuurlijke ecosysteem, waardoor dit op de lange termijn kan overleven en zelfs floreren. De benadering wordt vooral toegepast op tuinen en agrarische systemen, maar kan ook worden toegepast op de energievoorziening, huisvesting en sociale systemen. Permacultuur is een antwoord op problemen die spelen in monoculturen. Het gaat uit van een circulair in plaats van lineair landbouwsysteem. Permacultuur is gebaseerd op een holistische, allesomvattende benadering: er wordt niet gekeken naar één gewas, maar altijd naar het hele systeem, dat verschillende variabelen kent, zoals bodemtype, hoeveelheid zon, hoeveelheid wind, beschikbaarheid van water en andere soorten planten. Een permacultuursysteem is daarom altijd locatiespecifiek.
Een eetbare tuin of eetbaar bos, dat wordt aangelegd volgens de principes van permacultuur, maakt gebruik van soorten die elkaar ondersteunen. Alles wordt afgekeken van de natuur; plantenfamilies die in de natuur naast elkaar groeien, vormen ook de families in de permacultuurtuin. Een gezonde bodem is de basis. Permacultuur maakt gebruik van natuurlijke technieken om de grond gezond te maken en biedt daarmee een oplossing voor gronduitputting, een groot probleem in de reguliere landbouw en de reden dat er zoveel kunstmest nodig is, met daarin fosfor[116] en kalium, eindige hulpbronnen. Permacultuur bestrijdt en voorkomt plagen op een natuurlijke manier. De huidige vervuilende landbouw, die gebaseerd is op fossiele brandstoffen en kunstmest, kan de wereld niet van voldoende voedsel voorzien. Permacultuur vormt daar deels een antwoord op. Het aantal hectares dat nodig is om van permacultuur te kunnen leven, hangt af van de ecologische voetafdruk van de bevolking.[117] Het voordeel van permacultuur is dat het optimaal gebruik maakt van de ruimte. De grond is het hele jaar door bedekt en er wordt gewerkt met verschillende lagen. Hierdoor kan bij intensieve permacultuur veel worden geoogst op kleine oppervlakten. Het kan dan ook prima worden toegepast op kleine oppervlakten in stadstuinen.

Partij voor Mens en Spirit gaat wetenschappelijke instellingen stimuleren om permacultuur serieus te nemen. Universiteiten zouden zich moeten afvragen of zij hun onderzoek niet veel te veel laten leiden door financiers zoals grote multinationals, die gebruik maken van monocultuur en gentechnologie.[118] Universiteiten moeten actief onderzoek gaan opzetten om data te verzamelen over permacultuur, waaronder financiële gegevens.
Op steeds meer plekken in de wereld, waaronder Nederland, zijn groepen mensen bezig met permacultuur. Partij voor Mens en Spirit wil dat deze initiatieven door de overheid ofwel gemeenschapsdienst worden gesteund. Er moet voldoende (openbare) ruimte beschikbaar worden gesteld voor dit soort initiatieven. Voordelen zijn voedselzekerheid, gezond eten op lokaal niveau, minder energiegebruik (zowel voor opslag als transport) en minder verpakkingsmateriaal.
Permacultuurprojecten komen pas echt van de grond als mensen op lokaal niveau gaan samenwerken. Het opstarten van een permacultuurtuin is ook een ideale manier om de buurtbewoners te leren kennen, juist ook wanneer er bewoners zijn van verschillende culturen.[119] Iedereen mag meedoen, onder deskundige leiding, en er mag geoogst worden wat nodig is, zonder de hele tuin leeg te plukken. Dit sluit aan bij de ethische principes van permacultuur: zorg voor de aarde, zorg voor de mens en eerlijk delen.

18.10 Bevorderen biologische landbouw

116 Fosfor wordt uit mijnen gewonnen in de vorm van fosfaatrots en dit is een eindige grondstof. Rekening houdend met de groeiende wereldbevolking, toenemende eiwitrijke diëten en de aanwending van biomassa voor biobrandstoffen zijn de huidig winbare reserves genoeg voor ongeveer 100 jaar. Bovendien hebben we de hoogwaardige rots verbruikt en daalt de kwaliteit, Hierdoor bevatten fosforhoudende kunstmeststoffen steeds meer vervuiling (zoals cadmium en radioactieve stoffen) en kost het opwaarderen van deze vervuilde rots steeds meer energie. De prijzen van fosforhoudende kunstmeststoffen stijgen hierdoor, wat invloed heeft op de voedselprijzen. A. Röell en R. van Haren, Cradle to Cradle minerale nutriënten - business cases uit de praktijk, Rijksuniversiteit Groningen,http://www.agentschapnl.nl/sites/default/files/bijlagen/Het_sluiten_van_minerale_nutientenkringlopen_voor_planten_Samenvatting.pdf

117 De ecologische voetafdruk wordt gedefinieerd als 'het areaal productief land and watersystemen, dat benodigd is om de hulpbronnen te produceren die door de bevolking worden geconsumeerd en om het afval te verwerken dat de bevolking produceert, waar ook ter wereld dit land en water zich bevinden' (Wackernagel, Mathis and W. Rees. Our Ecological Footprint. Gabriola Island, BC: New Society Publishers, 1996). Deze ecologische voetafdruk kan omlaag worden gebracht door bijvoorbeeld vegetarisch te eten of door minder of geen verpakkingsmateriaal te gebruiken. John Jeavons (1995, How to grow more vegetables, Ten Speed Press) berekende dat het in Californië mogelijk is om een compleet dieet te produceren voor 1 persoon, met de daarbij benodigde gewassen voor bodemverbetering, op 370m2 ofwel 0,037 hectare, door toepassing van hoog intensieve permacultuurtechnieken. Dit zou inhouden dat men op 1 hectare voldoende fruit en groenten kan laten groeien voor 20 tot 25 personen.

118 Zie 11. Gezondheid en zorg – 11.6 Ontvlechting onderzoek/onderwijs en commercie

119 Zie 16. Samen leven, de multi-menselijke samenleving

Biologische landbouw maakt geen gebruik van kunstmest, chemisch-synthetische bestrijdingsmiddelen en gentechnologie en heeft daardoor een positief effect op de gezondheid en de biodiversiteit. Biologische plaagbestrijding werkt goed en heeft lage ontwikkelingskosten.[120] Tevens blijken in de biologische landbouw dieren minder vaak ziek te zijn, door de dieren en hun behoeften als uitgangspunt te nemen in plaats van ze te forceren in een voor hen niet passende omgeving. Daarnaast blijken natuurgeneeskundige maatregelen effectiever te werken in de biologische veehouderij.
De productie en consumptie van voedsel wordt zo veel mogelijk regionaal op elkaar afgestemd en de consumptie van seizoensgebonden en streekproducten wordt ondersteund.
De biologische landbouw moet worden bevorderd door een daarop toegesneden belastingsysteem.[121]
De prijzen van biologisch geteelde groenten en fruit zullen hierdoor dalen.

18.11 Gentechnologie aan banden

Steeds vaker maken inheemse landbouwgewassen plaats voor nieuwe variëteiten ten behoeve van meer intensieve landbouw. Door middel van gentechnologie, het veranderen van erfelijke eigenschappen, worden nieuwe, transgene soorten gecreëerd die resistent zouden zijn tegen bestrijdingsmiddelen of andere onnatuurlijke eigenschappen hebben.
De gentechnologie kent mogelijk rampzalige nadelen en risico's die volgens Partij voor Mens en Spirit zwaarder wegen dan de potentieel 'gunstige' effecten. Ten eerste leidt landbouw op basis van genetisch gemodificeerde soorten tot een enorme macht van agro-biochemische multinationals. Momenteel beheersen slechts enkele bedrijven meer dan 50 procent van de zaden- en bestrijdingsmiddelenmarkt. Ten tweede kunnen deze gengewassen zich gaan verspreiden in de omringende natuur en zo onuitroeibaar worden. Ten derde is het niet ondenkbaar dat transgene gewassen tot allergieën, kanker, immunologische problemen, onvruchtbaarheid en andere gezondheidsproblemen bij mens en dier kunnen leiden. Ten vierde zijn genetisch gemodificeerde producten smakelozer dan de natuurlijke variant, waardoor ze vaak als veevoeder worden gebruikt voor de intensieve veeteelt, een vervuilende en dieronvriendelijke sector, die moet worden afgebouwd. Ten vijfde leidt de intensieve landbouw op basis van transgene monoculturen, door de gedwongen combinatie met gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen, tot een grote afname van de biodiversiteit en kan deze leiden tot het ontstaan van 'superonkruiden'. Ook de concentraties van bestrijdingsmiddelen in voedsel kunnen toenemen.
De internationale wetgeving en controle zijn veel te soepel. Consumenten weten al decennialang niet of zij producten kopen met transgene ingrediënten. Deze ontwikkelingen vindt de partij zorgelijk en onacceptabel. Het publiek is zeer ongerust over de veiligheid van genetisch gemodificeerde voedingsgewassen en uit Europees onderzoek blijkt ook dat ze deze gewassen ongewenst vinden. Consumenten hebben het recht te weten wat ze eten en daarin keuzevrijheid te behouden. De partij wil alle transgene gewassen, zaden en voedingsmiddelen Nederland uit hebben!

18.12 Dier- en milieuvriendelijk dieren houden

Respect voor mens, natuur en dier leidt tot het afbouwen van de bio-industrie. Preventief antibioticagebruik wordt verboden, gezien de grote risico's voor de volks- en diergezondheid. Partij voor Mens en Spirit wil boeren en brancheorganisaties steunen in het vinden van methoden die het dierenwelzijn duurzaam verbeteren.
Biologische, hormoon- en antibioticavrije veeteelt wordt de nationale norm. Megastallen passen niet in een diervriendelijke veeteelt. De huidige grootschalige varkens- en kippenhouderij leidt tot onnodig leed en gezondheidsexcessen Ook ontstaan er overschotten van vlees en afgeleide producten op de internationale markten. Gezien de vele burgerinitiatieven die over bovenstaande zijn ingediend, willen veel mensen graag verandering. Dieren moeten zoveel mogelijk buiten kunnen rondlopen. Dit zorgt voor een hogere weerstand van het vee, leidt tot smaakvoller en gezonder vlees en helpt de uitbraak van ziektes en daarmee veel leed voorkomen, ook voor dierenhouders.

120 Volgens het Planbureau voor de Leefomgeving (2010) kost het 'praktijkrijp maken' van een nieuwe natuurlijke vijand zo'n € 2 miljoen. Het ontwikkelen van een nieuwe pesticide kost gemiddeld € 150 miljoen. Daar komt bij dat zich vroeger of later resistentie opbouwt en een nieuw middel moet worden ontwikkeld.
121 Zie 7 Nieuw belastingsysteem – 7.4 Duurzaam belastingsysteem

18.13 Dierenwelzijn en vegetarisme

Voor Partij voor Mens en Spirit is een dier geen ding. Een dier heeft gevoel en een bepaalde mate van bewustzijn. Net als een mens heeft het dier in onze beleving een ziel. Daarom verdient elk dier respect en een dierwaardige behandeling.

Mensen en dieren hebben een gecompliceerde relatie met elkaar. Aan de ene kant eten veel mensen vlees en daarmee dieren. Aan de andere kant hebben velen een hechte vriendschapsrelatie met een eigen huisdier. De meeste mensen houden van dieren, maar tegelijkertijd is het dier ook een 'gebruiksvoorwerp'. Partij voor Mens en Spirit is uiteraard voor het voorgestelde Europese verbod op dierenproeven voor cosmetica.
Respect voor dieren moet gestimuleerd worden. Dierenwelzijn moet onderwezen worden op de basisschool. Kinderboerderijen in wijken zijn en blijven belangrijke voorzieningen om de verbinding tussen kind en natuur tot stand te brengen.

Inzet voor dieren, maar geen animal cops

Partij voor Mens en Spirit is voor het handhaven van het meldnummer 144 en voor het uitbreiden van toezicht en hulp om dierenmishandeling aan te pakken, maar is niet voor het handhaven van de dierenpolitie. Dit is inefficiënt en duur en gaat ten koste van de inzet voor de veel complexere taken waarvoor deze agenten oorspronkelijk zijn opgeleid. Meer geld voor inzet en expertise van de dierenbescherming en hun inspecteurs zijn een veel betere oplossing.

Rashonden en de problemen door ziekte en inteelt

Rashonden worden doorgefokt en hebben daardoor zware gezondheidsproblemen. Hier is slechts voor beroepsfokkers een aanzet tot restrictie gegeven, maar het wordt te veel bij de sector zelf gelaten om zaken te reguleren. Partij voor Mens en Spirit vindt het onaanvaardbaar dat dieren zwaar lijden door discutabele schoonheidsnormen en wenselijke raskenmerken. Gelukkig zijn vele rashondenverenigingen op de goede weg, maar er mag meer toezicht en dwang komen door het uitdelen van boetes indien men doorgaat op de oude weg. Stamboeken dienen opengesteld te worden om inteelt (nu 40%) te stoppen. Bepaalde rassen zijn mogelijk niet meer te handhaven, gezien het dierenleed.

Verkeerde ingrepen

Genetische manipulatie van dieren is risicovol en onaanvaardbaar, omdat dit de eigen structuur en gezondheid van de natuur aan kan tasten. Het structureel toedienen van antibiotica is een gevaar voor het dier, de mens en het milieu. Het handhaven van slechts economisch gerichte grootschalige productiestallen leidt tot dierenleed en brede gezondheidsrisico's.

Minder vlees eten

Partij voor Mens en Spirit is een sterke voorstander van het minder eten van vlees en van vleesloze dagen per week. Dit spaart dierenleed, vermindert economisch aantrekkelijk maar dieronvriendelijk produceren en is ook nog gezonder voor de mens. Er is een verheugende tendens gaande naar minder vleesgebruik in Nederland.[122] In 2011 nam dit gebruik met 1% af. Partij voor Mens en Spirit wil mensen informeren over de rol van vegetarisch eten bij het verkleinen van de ecologische voetafdruk en hen ertoe aanzetten minimaal een dag per week vegetarisch te eten. Vegetarisch eten leidt tevens tot directe vermindering van dierenleed en tot minder dierentransporten. Dierentransporten over lange afstanden moeten sterk worden ontmoedigd.[123] Vegetarisme geeft daarnaast grote milieuwinst, want minder vleesproductie betekent veel energiebesparing en dus minder uitstoot van gassen.

Jacht

Dieren in de vrije natuur zijn in Nederland eigenlijk wilde parkdieren. Hun omgeving is niet te vergelijken met een werkelijk natuurlijke omgeving qua reikwijdte en grootte, Hierom is het niet aanvaardbaar dat deze dieren verhongeren in strenge winters. Anderzijds dient overbevolking voorkomen te worden. De jacht is voor ons een uiterste noodmiddel en plezierjacht is voor ons onacceptabel. Het welzijn van wilde dieren wordt verbeterd door het verbinden van natuurgebieden.

122 http://www.vu.nl/nl/Images/Denken%20over%20Dieren%20eindrapport%202-4-12_tcm9-277615.pdf
123 http://www.wur.nl/NR/rdonlyres/621563DA-D568-410A-9EC1-EF5215C6ADF1/148272/leinota_11085_verduurzaming_voedselproductie.pdf

19. Verkeer en vervoer

Wegen en vervoer vormen het zenuwstelsel van elk land. Op dit moment is dit zenuwstelsel in Nederland overbelast. Het fileprobleem is in belangrijke mate het gevolg van het stedenbouwbeleid dat de afgelopen 40 jaar is gevoerd. Bij de huidige manier van stedenbouw, zoals met de bouw van Vinex-wijken, wordt wonen gescheiden van grote gecentraliseerde werk-, winkel-, onderwijs- en gezondheidscentra. Dit houdt de behoefte aan vervoer en gebruik van energie voor de auto in stand. Het fileprobleem is onoplosbaar zolang mensen ver van waar ze wonen gaan werken of naar een winkel, school of gezondheidscentrum moeten gaan.

19.1 Beperking van vervoer door decentralisatie

Het huidige vervoersbeleid is gericht op symptoombestrijding. Wegen worden bijgebouwd zonder dat het mobiliteitsprobleem bij de bron wordt aangepakt. Partij voor Mens en Spirit is van mening dat decentralisatie en de menselijke maat de norm moeten vormen. Door te stoppen met de verdere uitbreiding van het weggennet en met de aanleg van extra snelwegen worden het milieu ontzien en miljoenen euro's bespaard.
Zelfvoorzienend bouwen dient sterk te worden gestimuleerd. [124] Hierdoor komen belangrijke voorzieningen die binnen een lokale gemeenschap nodig zijn, grotendeels in de woonwijk zelf beschikbaar. Als deze nieuwe lijn voldoende voortvarend wordt opgepakt, zal de noodzaak tot vervoer verkleinen.
Daarnaast is er veel vrachtverkeer omdat producten omwille van goedkopere productie of bewerking veelvuldig heen en weer door Europa of andere delen van de wereld worden vervoerd. Door kleinschalige maakindustrie en ambachten in Nederland te houden en te ondersteunen[125] kunnen tientallen procenten minder vrachtverkeer worden gerealiseerd.

Als er dan toch gebruik gemaakt wordt van de snelwegen, wil Partij voor Mens en Spirit de maximum snelheden van 80 en 90 km/u op hoofdwegen waar deze nu zijn vastgesteld handhaven, om de gezondheid van kwetsbare mensen die daar leven, werken of naar school gaan, te sparen. Ook het voorstel om snelheden van 120 naar 130 km/u te verhogen ondersteunt de partij niet, want dit zal het doorstromingsprobleem, door vorming van files, niet oplossen. Het offer, de achteruitgang en zelfs vervroegde sterfte van een groot deel van de bevolking, door zowel toegenomen concentraties fijnstof[126] als door gevaarlijkere situaties, staat hiermee niet in verhouding.

19.2 Goedkoop, gratis en veiliger openbaar vervoer door nationalisering

De dienstverlening van NS en Prorail is ver onder de maat en kent te hoge kosten. In Zwitserland is een en ander veel beter geregeld en op elkaar afgestemd. Het serviceniveau voor de reiziger is er plezierig hoog. Partij voor Mens en Spirit wil een volledige adoptie van het Zwitserse spoorwegen- en bussysteem.
Door het terugdraaien van de privatisering van het openbaar vervoer wil Partij voor Mens en Spirit ervoor zorgen dat openbaar vervoer in grootstedelijke gebieden veel goedkoper of zelfs gratis wordt, zoals in een aantal Belgische steden het geval is. Dit wordt mogelijk omdat veel kosten die verband houden met de administratie van betalingen en abonnementenservice, transacties, onderhoud van kaartjes- en chipmachines en -poortjes en Europese aanbestedingen grotendeels verdwijnen. Bovendien wordt de privacy beter beschermd en verbetert de veiligheid doordat mensen niet hoeven te worden ingezet als controleurs en handhavers, maar als bewakers van rust en veiligheid op perrons en in treinen.[127] Door de invoering van een toeslag van 5 cent per liter benzine kan goedkoop dan wel gratis openbaar vervoer worden betaald.

---

124 Zie 17. Het nieuwe wonen, werken en leven – 17.10 Zelfvoorzienend bouwen en renoveren
125 Zie 17. Het nieuwe wonen, werken en leven – 17.5 Ambachten en kleinschalige maakindustrie in Nederland houden en ondersteunen
126 Er is al veel geschreven, en nog meer gespeculeerd, over de gevolgen van het verhogen van de maximumsnelheid van 120 naar 130 kilometer per uur. Het bureau Goudappel Coffeng, het grootste verkeersadviesbureau van Nederland, heeft die effecten nu in kaart gebracht. Uit eigen beweging. Een opdracht lag er niet, ook niet van het kabinet, dat de maatregel wel al aankondigde in zijn regeerakkoord. De gevolgen zijn duidelijk: als op alle 120-snelwegen tien kilometer harder mag worden gereden, dan leidt dat tot 15 doden en tweehonderd extra gewonden per jaar. De uitstoot van CO2 neemt met 2,5 procent toe, en de norm voor stikstof wordt op nog meer plekken overschreden dan nu al het geval is.
http://www.trouw.nl/opinie/commentaar/article3278420.ece/Niemand_kan__om_schadelijke_gevolgen_harder_rijden_heen_.
127 Zie 15. Veiligheid en privacy

19.3 Ontwikkeling van innovatieve vervoermiddelen

De ontwikkeling van nieuwe innovatieve vervoermiddelen, zoals de *skytrain* of *PeopleTransporter-systemen*[128] wil Partij voor Mens en Spirit stimuleren. Bevoorrading dient zoveel mogelijk plaats te vinden via het spoor of zou kunnen plaatsvinden via een speciaal hiervoor te bouwen goederen-transportbuizensysteem. Dit is het meest efficiënt en voorkomt zwaar vrachtverkeer, fileproblemen en extra luchtvervuiling. Dit zou bijvoorbeeld gerealiseerd kunnen worden bij nieuwe winkelcentra.
Het gebruik van (elektrische) deelauto's of andere gedeelde innovatieve vervoermiddelen wordt gestimuleerd.

19.4 Uitbreiding voorzieningen voor fietsers en wandelaars

Voorzieningen voor fietsers en wandelaars kunnen worden verbeterd. Fietspaden en fietssnelwegen dienen drastisch te worden uitgebreid en niet dicht langs autowegen te worden aangelegd, om het inademen van uitlaatgassen tegen te gaan. Juist nu elektrisch fietsen zo'n succes blijkt, met name voor ouderen, is het goed om een grote verbeterslag te maken. Bij die voorzieningen horen ook meer bankjes in de natuur en langs fietsroutes.

19.5 Autovrije gebieden

Auto's dienen zoveel mogelijk te worden geweerd uit de stadscentra. Dit is van groot belang ter preventie van gezondheidsschade aan de luchtwegen van jonge kinderen en oude mensen (astma). Goede voorbeelden hiervan zijn de steden Bern in Zwitserland en Curitiba in Brazilië. Dit zijn voorbeelden die Partij voor Mens en Spirit graag ook in Nederland ziet. Meer autovrije zondagen zouden een goed begin zijn.

20. Vrede en ontwikkelingssamenwerking

Met wapens, geweld en andere vormen van afdwingen van bepaald gedrag wordt in het 'gunstigste' geval kortstondig een wapenstilstand bereikt of bij grotere fysieke krachten een patstelling. Beide zijn gebaseerd op het toedienen van angst en kunnen daarom onmogelijk leiden tot duurzame en liefdevolle samenlevingen. Wanneer de dreiging wegvalt, wordt direct weer teruggevallen op oude patronen. Ondanks de enorme bedragen die nu over de hele wereld aan defensie worden besteed, is er over de hele wereld nog steeds een groot aantal brandhaarden.

20.1 Ontwikkelingshulp die tot autonomie leidt

Ontwikkelingssamenwerking dient ertoe te leiden dat landen en individuen autonoom kunnen gaan functioneren. Het bieden van ondersteuning werkt vooral goed als dit binnen kleine gemeenschappen gebeurt, op een wijze die past bij de leefwijze en mentaliteit van de inwoners. Het is belangrijk dat zij onafhankelijk blijven of worden van machtige commerciële organisaties. Dit kan bijvoorbeeld door de bescherming en ondersteuning van lokale economische systemen, bijvoorbeeld door te investeren in kleine banken die microkredieten verschaffen aan armen.
Ontwikkelingssamenwerking en educatie kunnen pas slagen als deze aansluiten bij de eigen cultuur, waarbij het uitdrukkelijk niet de bedoeling is om landen te verwestersen of het neoliberale, kapitalistische model dwingend als enig juiste te presenteren, zoals nu wordt gedaan door de Wereldbank.

128 People TRansporter (PTR-)systemen en skytrain zijn een soort kruising tussen auto en openbaar vervoer. Voorbeelden zijn te zien op http://www.youtube.com/watch?v=ERdF0FK-2Io

20.2 Bevorderen duurzame handel

De overheid gaat alleen nog duurzame producten en diensten inkopen die voldoen aan de millenniumdoelstellingen. Partij voor Mens en Spirit noemt iets alleen groen en duurzaam wanneer er daadwerkelijk geen belasting van het milieu is en er geen mensenrechten worden geschonden.
Duurzame handel kan sterk worden bevorderd door duurzame certificering te verbeteren. Door effectievere samenwerking en verhoogde transparantie kunnen eisen aan certificering worden aangescherpt, zonder dat de kosten voor handhaving toenemen. Dit kan onder andere door beter gebruik te maken van de kennis die er binnen lokale gemeenschappen is en te zorgen voor betere informatie-uitwisseling.
Alle producten die Nederland importeert, moeten voldoen aan de voorwaarden voor eerlijke handel met goede arbeidsomstandigheden. Zolang dit nog niet het geval is worden financiële prikkels gebruikt om de situatie zo snel mogelijk om te vormen. Zo kunnen *fair trade*-producten en dergelijke worden vrijgesteld van BTW om later de voordelen te genieten van het nieuwe belastingsysteem.[129] Nederlandse producenten betalen mee aan de verbetering van de omstandigheden in het leverende land.

20.3 Scheefheid rechttrekken

De economische crisis die het Westen nu kent, is slechts een luxeprobleem, afgezet tegen de omstandigheden waarin een groot deel van de mensheid moet leven. Om deze reden wil Partij voor Mens en Spirit in de bezuinigingsronden het budget voor ontwikkelingssamenwerking zoveel mogelijk ontzien, al wenst zij deze steun wel te hervormen.
Er is sprake van scheve verhoudingen: Met betaling van rente en aflossing op schulden die in het verleden door corrupte regeringen zijn gemaakt, betalen ontwikkelingslanden nu meer aan Nederland dan Nederland hen aan ontwikkelingshulp geeft. Dat moet anders!

20.4 Effectieve hulp met zichtbare resultaten

Om hulp effectiever te maken wil Partij voor Mens en Spirit oplossingen die ook op de lange termijn resultaten blijven geven. Zij wil ervoor zorgen dat mensen in lokale gemeenschappen zichzelf beter kunnen helpen. Uit de praktijk blijkt dat het verstrekken van microkredieten per bestede euro veruit het beste effect heeft op bestrijding van armoede. Ook wil de partij bijdragen aan projecten van de Verenigde Naties om alle kinderen naar school te laten gaan, zodat zij niet in een vicieuze cirkel van armoede blijven hangen en ondersteuning bieden aan projecten voor gezinsplanning. Door het bestrijden van armoede krijgen gezinnen minder kinderen, waardoor meer welvaart mogelijk wordt.
Ten slotte is het onaanvaardbaar dat grote bedragen, die worden gecollecteerd voor ontwikkelingshulp, aan de strijkstok in de vorm van de salarissen van directeuren of een vorm van corruptie blijven hangen. Heldere rapportage blijft van belang om eerlijk te kunnen zijn naar gevers en ontvangers.[130]

21. Defensie

21.1 Herkaderen werkgebied defensie

Defensie betekent het verdedigen tegen aanvallen. Dit begrip is sterk opgerekt, waardoor er bijvoorbeeld ‘vredesmissies’ worden uitgevoerd in het buitenland. Inmiddels is duidelijk dat dit in de meeste gevallen gewoonweg deelname aan de strijd betekent. Een strijd die vooral de belangen van het Westen vertegenwoordigt en lang niet altijd honoreert wat de lokale bevolking wenst. Daarom is

129 Zie 7. Het nieuwe belastingsysteem
130 Grote organisaties hebben een CBF-keurmerk en hebben daarom een volledig transparante boekhouding, geaccrideerd door een onafhankelijke accountant. Alle verzamelde kosten (inclusief salarissen) mogen een bepaalde grens niet overschrijden. De marktwerking veroorzaakt helaas de noodzaak tot hoge salarissen van directeuren die anders elders aan de slag gaan.

de Partij voor Mens en Spirit van mening dat in principe geen enkel land in de wereld in een ander land een militaire basis mag hebben en dat een externe partij slechts in een ander land mag ingrijpen indien de steun van de bevolking daarvoor duidelijk is. Het ondersteunen van corrupte regimes is uit den boze, evenals het steunen van regimes die de mensenrechten schaden.
De rol van defensie moet worden beperkt tot het beschermen van het eigen land tegen aanvallen van buitenaf, tot het assisteren bij de verstrekking van noodhulp en het bestrijden van rampen en om burgeroorlogen en terrorisme aan te pakken. Dit dient echter altijd te gebeuren vanuit respect en wijsheid.

21.2 Vredesconcepten uitwerken

De Nederlandse rol in Irak en Afghanistan steunt Partij voor Mens en Spirit niet. Deze projecten zijn inhoudelijk vernietigend in plaats van opbouwend en dragen niet bij tot een betere en vreedzamere wereld. Daarom moet worden gestopt met deelname aan de oorlogen in Afghanistan en Irak. Ook deelname aan het JSF-project moet op de helling. Nederland moet niet langer militair in de wereldtop willen meedraaien. In plaats daarvan wil zij zich richten op vredesconcepten en de oorlogsindustrie en wapenhandel afbouwen. Nederland verdient enorm veel aan wapenhandel. Dat vinden wij schadelijk en schandelijk.
In Nederland liggen Amerikaanse nucleaire wapens opgeslagen. Er wordt mee geoefend en ze worden vervoerd. Partij voor Mens en Spirit wil deze kernraketten zo spoedig mogelijk aan de rechtmatige eigenaar retourneren.

Aan defensie wordt in 2012 ruim € 7 miljard besteed. Het liefst zou de partij vanuit haar hart zien dat de noodzaak voor defensie komt te vervallen. Helaas is de wereld niet zo vredelievend als Partij voor Mens en Spirit zou willen. Vanuit dit oogpunt ligt het meer voor de hand om een beleid te voeren dat erop is gericht dat alle landen hun besteding aan defensie beperken tot 1% van hun nationaal inkomen. Voor Nederland betekent dit dat er ongeveer € 1 miljard op defensie kan worden bezuinigd. Om te beginnen kan op ‘vredesmissies’ worden bezuinigd. Daarnaast wordt gestopt met deelname aan het JSF-project. Dit levert eenmalig een besparing van ongeveer € 6 miljard op. Volgens voorstanders van het JSF-project levert deelname aan dit project werk op en zou daarom deelname belangrijk zijn. Volgens onderzoek van TNO levert deelname aan dit project voor Nederland geen extra werk op. Als dit wel het geval zou zijn, dan valt dit extra werk in de categorie ‘economie om de economie’ en niet in de categorie ‘economie om te voorzien in reële behoefte, die bijdraagt aan het geluk.

22. Nederland, Europa en de wereld

De mensheid komt steeds meer terug van aansturing door instituties als kerk en staat. Zowel volkeren als individuen worden zich steeds meer bewust van hun eigen identiteit en eigenheid. De mens komt het beste tot zijn recht als er ruimte is voor de eigen leefstijl en eigen initiatief. Wetgeving op nationaal, Europees en mondiaal niveau dient daarom bescheiden te zijn en alleen het belang en welzijn te willen dienen van allen. Vrijheid, authenticiteit en eigenheid, zowel van individu als van volk, zijn voor Partij voor Mens en Spirit de uitgangspunten voor het vormgeven van een internationale gemeenschap.

22.1 Samenwerken in vrijheid

Partij voor Mens en Spirit houdt van mede-Europeanen, maar niet van opgedrongen en ontransparante instituties die de Nederlandse soevereiniteit steeds meer opsouperen. Vanuit haar uitgangspunten is Partij voor Mens en Spirit tegen het beleid dat onderlinge concurrentie stimuleert, zoals nu gebruikelijk is. Het moet gaan om samenwerking. De partij kan de uitgangspunten van het fiscaal verdrag en het stabiliteits- en groeipact dan ook niet onderschrijven, want… het leven is meer dan werken, winst maken en geld verdienen.
Er dient op een fundamenteler niveau gekeken te worden naar de inrichting van de samenleving. Er wordt te veel gepraat in financiële termen als staatschuld van 60% en een jaarlijks begrotingstekort

van ten hoogste 3% per jaar. Politiek moet meer gaan over mensen, mensen in relatie tot elkaar en hun omgeving, en minder over cijfers. Dit besef klinkt niet erg door in het huidige politieke discours.
De wens tot Europese of mondiale eenwording is een proces dat alleen uit vrije wil kan groeien in individuen en volkeren. Volkeren die autonoom willen zijn of worden, krijgen hier alle ruimte en steun voor. De partij wil zich vooral inzetten voor verbinding en bewustzijn van verbondenheid, maar wel vanuit de eigen vrijheid en authenticiteit. Een verbonden Europa is essentieel, maar zonder elkaar van alles op te leggen. Een Europees presidentschap acht de partij dan ook onwenselijk. Zij kiest voor wereldwijd broeder- en zusterschap ten opzichte van alle andere landen, ook indien zij sociaal en cultureel anders zijn en anders handelen.

22.2 Verbetering Europese democratie

Europa staat voor grote uitdagingen. Griekenland is de facto failliet. Spanje staat op omvallen. De soevereiniteit van lidstaten staat op het spel. Europa staat voor de keuze: of naar een federaal Europa of naar een vrijwillige samenwerking van staten. Velen voelen zich hiervan vervreemd omdat ze het gevoel hebben dat er over hun hoofden heen wordt beslist. De stem van de burger wordt nauwelijks gehoord. De legitimiteit van Europa raakt steeds meer op de achtergrond. De onzekerheid lijkt alsmaar toe te nemen. De aversie tegen andere Europeanen neemt toe, mede door politici en de media. Partij voor Mens en Spirit is van mening dat deze tendens een halt dient te worden toegeroepen. Er dient geen centralistische macht te komen. Europa moet blijven bestaan uit soevereine staten. De politieke structuren in Europa dienen dusdanig aangepast te worden dat de bevolking een grotere zeggenschap krijgt in de koers van Europa. Dit kan bereikt worden door het Europees parlement meer zeggenschap te geven.

Bij bilaterale meningsverschillen tussen landen dient de bevolking van deze landen het laatste woord te hebben en niet de Europese commissie of hun volksvertegenwoordigers in het parlement. Volksraadplegingen zijn essentieel om de burger serieus te nemen.
Verbetering van de Europese democratie is nu van het hoogste belang. Partij voor Mens en Spirit kiest voor een Europees parlement als wetgevend, kaderstellend en controlerend gekozen orgaan met een duidelijke meesturende rol van de burger als partner. Inwoners van Europa worden pas echt serieus genomen als zij directe invloed uit kunnen oefenen op beleid en wetgeving, bijvoorbeeld door burgercomités, burgerfora, referenda en burgerinitiatieven. Om dit proces te stimuleren wil
Partij voor Mens en Spirit een departement instellen met de taak om de Europese democratie en transparantie te vergroten en te behoeden. Om de stem van elk land te kunnen blijven horen is het hebben van een eigen eurocommissaris voor elk land essentieel. Deze commissaris dient gekozen te gaan worden door de bevolking van het betreffende land.
De Europese Unie is momenteel een ondemocratische organisatie. De belangrijkste EU-functionarissen worden niet democratisch gekozen en werken ver buiten het gezichtsveld van het grote publiek. Dit is de ideale omstandigheid voor het lobbycircuit waarmee met name multinationals hun belangen door kunnen drukken.

Een referendum onder de bevolking moet het ondemocratische gehalte tegen gaan. De Europese Unie is immers geen multinational, maar een gemeenschap van mensen. Er moet draagvlak zijn voor te nemen maatregelen.

Europa kan niet alle economische vluchtelingen herbergen, hoe legitiem hun redenen ook zijn. Daarom dient Europa te investeren in een eerlijke economie door handelsmuren neer te halen en vanuit *fair trade*-principes met andere landen handel te drijven. Hierdoor kunnen meer mensen een menswaardig bestaan in eigen land opbouwen.

22.3 Duurzame voldoening

Partij voor Mens en Spirit vindt dat Europa alles op alles moet zetten opdat mensen elders in de wereld niet hoeven te vluchten om militaire of economische redenen. Om dit te bereiken moeten ze niet worden beperkt door wurgende leningen, gesubsidieerde export en eisen aan het openstellen van hun binnenlandse markt. Europa moet ervoor waken dat alle overproductie niet elders naar de wereld wordt geëxporteerd, waardoor daar de interne markt verstoord wordt.

Het Europese beleid is momenteel teveel gericht op liberalisme, concurrentie en economisch voordeel. Het gaat er echter om 'duurzame voldoening' wereldwijd te bereiken voor elk mens. Nederland dient geen internationale politiek meer te volgen die zich eenzijdig richt op marktdenken en concurrentie. Nederland dient in een aantal gevallen bewuste keuzes te maken om een eigen intern beleid vorm te geven, ook als dit indruist tegen internationale normen. De partij wil ook op Europees niveau werken vanuit andere principes dan economische groei. Gezonde, evenwichtige groei dient de belangen van mensen, dieren en de natuur volledig mee te wegen en winst dient vooral kwaliteitsgroei te zijn. Deze groei omvat een duurzame omgang met de natuurlijke hulpbronnen zoals fossiele grondstoffen en andere grondstoffen naast biodiversiteit. Europa kan een belangrijke taak vervullen in de wereld nu machtsverhoudingen aan het veranderen zijn. Samen moet wereldwijd gewerkt worden aan duurzame voldoening, waarbij voorstellen en acties worden aangestuurd door *all-win*-principes in plaats van door eenzijdige economische of politieke belangen.

22.4 Eigen koers op het gebied van duurzame vrede

Nederland moet meer een eigen koers gaan volgen, los van Europa en de Verenigde Staten. Militaire operaties en ingrepen blijken niet tot duurzame vrede of andere goede resultaten te leiden. Vrede groeit pas duurzaam als inwendige vrede bereikt wordt en collectieve en individuele pijnen erkend worden en een plek krijgen. Veranderingen binnen landen en culturen kunnen slechts van binnenuit groeien. Het opleggen van Westerse normen en vormen van democratie is niet wenselijk. Het Westerse gedachtegoed past niet standaard op elk land en bij elke cultuur. Daarnaast moet erkend worden dat de Westerse systemen ook imperfecties bevatten in hun systeem en in hun uitvoering en vaak geleid hebben tot desintegratie van andere culturen indien dit opgedrongen werd
Een belangrijke vraag voor Nederland en Europa is hoe ervoor te zorgen dat alle mensen zoveel mogelijk gelijke toegang krijgen en houden tot informatie, markten, kapitaal, onderwijs, opleidingen, kunst, cultuur en technologie op zowel lokaal, nationaal en supranationaal niveau. Mensgerichte strategieën dienen te worden ontwikkeld om ervoor te zorgen dat gemarginaliseerden de kans krijgen deel te nemen aan de maatschappij en kunnen voorzien in hun levensonderhoud. De Europese Unie dient te werken aan vertrouwen, bijvoorbeeld door aan ieder werelddeel en land 'Wij delen de wereld/*We share the world'*-samenwerkingsverdragen aan te bieden. De noodzaak tot duurzaamheid verbindt een ieder.

22.5 Verbeterde transparantie

Neoliberalisme en vrije markt hebben niet geleid tot een beter leven voor de gemiddelde bewoner van deze wereld. Er blijkt een almaar krachtiger nationaal en internationaal systeem van monopolisering en controle te zijn ontstaan. De private levenssfeer van mensen wordt hierdoor bedreigd. Een omslag in het denken en voelen is noodzakelijk. Nederland kan een voortrekker zijn door vertrouwen in inwoners uit te stralen en door met een volledig transparant en open beleid te laten zien dat vertrouwen in de overheid terecht is.
Enkel vanuit een diepe wens tot dienend leidinggeven kan beleid tot stand worden gebracht dat het belang van de hele Europese Unie dient. Macht is in dit geval omgebogen naar invloed hebben. Deze invloed wordt met graagte gedeeld vanuit het bewustzijn te willen werken aan het welzijn van allen. Partij voor Mens en Spirit wil topsalarissen voor politieke en leidinggevende openbare functies sterk verlagen.

22.6 Bezuinigen op Europese Unie

Het grootste deel van de begroting van de Europese Unie is in tegenspraak met het subsidiariteitsbeginsel. Dit beginsel houdt in dat alles in eerste instantie lokaal wordt gedaan, tenzij dit niet mogelijk is of veel efficiënter op een centraal, hoger gelegen niveau kan worden gedaan. Daarnaast heeft de Europese Unie, omdat haar boekhouding niet op orde was, nog nooit een goedkeurende accountantsverklaring gehad. Het democratische gehalte en de transparantie moeten beter! Totdat maatregelen worden genomen voor een democratischer en transparanter Europa, wil de partij zoveel mogelijk bezuinigen op bijdragen aan de Europese Unie. Als met deelname aan de EU wordt gestopt, hoeft niet langer € 7 miljard per jaar aan de EU te worden betaald. Als Nederland aan

de EU blijft deelnemen en rekening wordt gehouden met de politieke krachtsverhoudingen kan hier vermoedelijk niet meer dan € 1 miljard per jaar op worden bezuinigd.

23. Partij voor Mens en Spirit in twaalf gedachten

Partij voor Mens en Spirit kent vier basiswaarden die zich vertalen in twaalf gedachten. De basiswaarden zijn:

- **liefde**
- **bewustwording**
- **authenticiteit**
- **holisme**

Deze vier basiswaarden vertalen zich in onderstaande twaalf gedachten:

1. **MenS:** De mens is een geestelijk, energetisch wezen met een fysiek lichaam. De directe wisselwerking tussen lichaam, geest en omgeving bepaalt gezondheid en welzijn. Daarom legt de partij zich toe op het investeren in een harmonieuze, schone en gifvrije leefomgeving en voeding als basis voor gezondheid.
2. **Liefde:** Het uitgangspunt van beleid en handelen moet liggen in liefde en respect voor alles wat er is. In de praktijk betekent dit het toewerken naar oplossingen die een win-winsituatie betekenen. De partij stimuleert het natuurlijke, menselijke talent voor liefde, verantwoordelijkheid, zorg en verbondenheid in de samenleving.
3. **Bewustwording:** Persoonlijke en collectieve bewustzijnsgroei is essentieel om tot vrede in zichzelf en in de wereld te komen. De partij kiest voor onderwijs en educatie met intensieve aandacht voor zelfkennis en sociaal functioneren.
4. **Authenticiteit:** Partij voor Mens en Spirit legt het accent op het helpen ontwikkelen van een uniek mens die zich los weet te maken van de invloeden van opgedrongen ideaalbeelden, reclame en machtsstructuren.
5. **Partnerschap:** De overheid vormt zich om tot gemeenschapsdienst en heeft als hoogste taak als partner haar burgers te ondersteunen op de wijze zoals deze burgers dat wensen. De gemeenschapsdienst gaat de dienstverlenende nuts-, onderwijs- en zorgsectoren deprivatiseren. Dit geldt ook voor de financiële dienstverlening en het OV. De overheid neemt deze collectieve taken weer op zich om haar burgers te dienen en hen onafhankelijker te maken van commercie.
6. **Vertrouwen:** Voor de moderne burger wordt het meer mogelijk volwassen, autonoom en (zelf)zorgend te zijn door deregulering maar ook door het afbouwen van beleid dat eenzijdig gericht is op controle op en wantrouwen jegens de burger. De overheid laat zien dat zij zelf te vertrouwen is, waardoor een andere wisselwerking ontstaat tussen overheid en burger.
7. **Gezondheid:** Elke burger heeft het recht een vrije keuze te maken voor een eigen levensstijl en -beschouwing, zoals voor het type gezondheidszorg. (Alternatief, regulier, soorten therapie, enz.). Die vrije keuze moet mogelijk gemaakt worden binnen het normale vergoedingensysteem. De overheid ondersteunt professionalisering en (bij)scholing van het alternatieve veld en respecteert het zelfbeschikkingsrecht en de lichamelijke integriteit van elke burger.
8. **Welzijn:** Economie is de voedende bloedstroom van een samenleving om te voorzien in onze basisbehoeften. Aanhoudende economische groei zoals dat nu wordt nagestreefd, is ongezond, gaat ten koste van kwetsbaren en dient niet meer de bepalende factor te zijn voor overheidskeuzen. Winst staat ten dienste van het welzijn, zowel lichamelijk als geestelijk, en van mens en natuur binnen de samenleving. Geld is een middel en geen doel.
9. **Duurzame voldoening:** Partij voor Mens en Spirit gaat voor keuzen die burgers de mogelijkheden bieden voor elkaar te zorgen en ruimte voor zichzelf te creëren, ook op de lange termijn. De partij legt het accent op duurzame voldoening in plaats van op een eenzijdige materieel gerichte consumptiedrang. Die drang gaat ten koste van de balans in het ecosysteem en de persoonlijke speelruimte. Mensen mogen meer leven vanuit hun passie en talenten.
10. **Ontwikkeling:** De mens heeft intuïtieve, creatieve, praktische, filosofische en geestelijke vermogens en behoeften die nu weinig aangesproken en gevoed worden. Samenleving en onderwijs mogen zich meer gaan richten op het ondersteunen en helpen ontwikkelen van de menselijke mogelijkheden op méér gebieden dan eenzijdige kennisverwerving en rationele ontwikkeling.

11. **Vrijheid:** Kinderen en volwassenen worden binnen de huidige samenleving steeds meer gemeten en naar een bepaald, wenselijk model gevormd. Mensen krijgen te gemakkelijk een diagnose en medicatie omdat zij afwijken van de norm. Partij voor Mens en Spirit vraagt ruimte voor elk uniek individu.
12. **Milieu Bewust Zijn:** De leefomgeving is de basis van de mensen en daar nemen ze de verantwoordelijkheid voor: burgers en bedrijven betalen belasting voor milieuonvriendelijk produceren en consumeren.

Holisme is niet te vertalen in een bepaalde gedachte maar is de onderliggende basis van alle twaalf gedachten. Onder holisme verstaat de partij verbondenheid in verscheidenheid vanuit de wetenschap dat alles is verbonden met elkaar op energetische, emotionele en fysieke wijze. Hieruit vloeit voort dat men zorgt voor elkaar en voor het geheel. Alles is immers een.
Holisme en spirit hangen voor de partij met elkaar samen. Spirit kan zich laten vertalen in geest, licht, bron en bewustzijn. De mens kan zijn diepere wijsheid aanspreken door zich te wenden tot spirit, dat voor de een diens innerlijke, hogere zelf is en voor de ander de bron.

24. Het wereldbeeld van Partij voor Mens en Spirit

De mens is een geestelijk wezen in een fysiek lichaam. Dit lichaam is een tempel met een intrinsieke waardigheid. De geest, intuïtie en materie naast het gevoel en verstand vinden waardevol hun plaats, waardoor zij zich verbinden met elkaar en het geheel. Alle mensen, wezens en krachten vormen een geheel dat voortkomt uit dezelfde bron.

Vanuit dit holistische besef erkent de partij dat alles met elkaar verbonden is en dat mensen verantwoordelijk zijn voor elkaar. Daarnaast is elk mens verantwoordelijk voor zichzelf. Een ieder draagt bij aan de gezondheid, levendigheid en ontwikkeling van het geheel.

De mens is steeds bezig om een positieve bijdrage aan de wereld te leveren. Deze wereld begint in eerste instantie bij het individu zelf. In de loop der tijd heelt en zuivert de mens zichzelf omdat hij zich steeds bewuster wordt van zijn licht- en schaduwkanten. Zo voegt hij licht toe aan zichzelf en de wereld.

Hoe angstiger, gekwetster en bozer de mens is, hoe meer machtspatronen en ego duisternis kunnen veroorzaken. Hoe bewuster de mens wordt, hoe sterker de mogelijkheid wordt om te leven vanuit licht en liefde. Dat laatste pad wil de partij gaan, met als doel dat alle wezens in vrede en authenticiteit kunnen leven met een zodanig ontwikkeld bewustzijn dat duurzame voldoening en vertrouwen steeds meer de plaats kunnen gaan innemen van dwang en regelgeving.

De mensheid zit in een bijzonder ontwikkelingsmoment. De mensheid bevindt zich in een versnellende dynamische beweging. Het vertrouwen in de politiek is laag. Crisis volgt op crisis en nieuwe oplossingen zijn daarom nodig. Partij voor Mens en Spirit introduceert een nieuwe, spirituele, politieke dimensie die berust op de genoemde vier basiswaarden (zie hoofdstuk 2).

Meer zelfkennis en bewustzijn van een ieders ware wezen betekenen meer innerlijke rijkdom, harmonie en begrip. Meer bewustzijn leidt tot menselijkheid en compassie en tot emancipatie. Uit bewustzijnsgroei vloeit een vanzelfsprekende verantwoordelijkheid voort.

Begrippenlijst

Alternatieve geneeswijzen:
Dit begrip stamt uit de jaren ‘60 en schept nogal eens verwarring. Het woord alternatief suggereert immers een volledige vervanging van de reguliere geneeskunde. Dit is niet perse de bedoeling van alternatieve geneeswijzen. Daarom kwamen de definities complementaire geneeskunde (compleet makend) en additieve geneeskunde (toevoegen aan) later in gebruik. Deze begrippen dekken de

lading beter, maar de term *alternatieve geneeswijzen* is desondanks in gebruik gebleven. Wegens de herkenbaarheid kiest Partij voor Mens en Spirit ervoor deze term te blijven gebruiken.

Duurzaamheid:
Duurzaam handelen zorgt ervoor dat zowel de toekomstige generaties als de mensen elders op deze planeet ook de mogelijkheid krijgen om een welvaartsniveau na te streven dat bij hen past. Het begrip "duurzame ontwikkeling" is in 1987 in het Brundtland-rapport gedefinieerd als een ontwikkeling waarbij de huidige generatie in haar noden voorziet, zonder de mogelijkheden daartoe voor de volgende generatie te beperken.

Duurzame voldoening:
Duurzame voldoening stelt de mensheid in staat materieel, emotioneel en spiritueel te groeien en te bloeien, zonder grondstoffen die noodzakelijk zijn voor de toekomst te verkwisten. Een synoniem zou kunnen zijn: verstandige groei. Het is karakteristiek voor een gemeenschap, land of wereldsysteem dat verstandige groei mensen de gelegenheid geeft uiting te geven aan hun hoogste creatieve roeping, zonder de vooruitzichten in te perken voor komende generaties om te genieten van dezelfde of een betere manier van leven. Het gaat erom dat de materiële behoeften zodanig kunnen worden vervuld dat het grote potentieel van de mensheid kan worden benut.
Duurzame voldoening pakt zaken aan die variëren van bittere armoede in de Derde Wereld tot de kilheid van vervallen gemeenschappen in geïndustrialiseerde gebieden, van ecologische afbraak tot het onbenut laten van de mogelijkheden van een kind door gebrek aan scholing. Duurzame voldoening gaat níet over iets afpakken van mensen die iets hebben om het te geven aan mensen die niets hebben. Integendeel, het gaat erom dat iedereen een eerlijke kans krijgt om mee te doen aan deze stille maar zeer belangrijke evolutie.

Externe kosten:
Dit zijn gemaakte kosten, die niet in de prijs van een product of de dienst meeberekend worden maar die worden afgewenteld op natuur, milieu en/of samenleving. Voorbeelden zijn niet gecompenseerde milieuschade of schending van mensenrechten, als gevolg van de vervaardiging van een product.

Coöperatieve gemeenschapsbank:
Een niet-commerciële bank, in handen van de gemeenschap.

Gemeenschapsbijdrage:
Belasting die geheven wordt omwille van het belang van de gemeenschap.

Gemeenschapsdienst:
Een zich vernieuwende overheid, die zich opstelt volgens de faciliterende en samenwerkende bestuursstijl.

Holisme:
Leer waarbij de onderlinge samenhang en samenwerking van delen en processen van het leven op de eerste plaats staat. Ofwel: alles is één. De term is afkomstig is van het Griekse "holos", dat "geheel" betekent.

Informele economie:
Een economie, waar geen gebruik wordt gemaakt van geld. De informele economie bestaat uit productie van sportieve, culturele en verzorgende diensten, die voor een goede kwaliteit van het leven nodig zijn, maar waarbij het niet efficiënt is om hier gebruik van geld te willen maken (zoals vrijwilligerswerk dat we nu doen).

Multi-menselijke samenleving:
Cultuur is 'slechts' een jas waarmee de mens zich heeft omhuld. Wij zoeken naar de menselijke essentie en willen achter culturen kijken en de menselijke overeenkomsten vinden. Het gaat om leven met elkaar vanuit respect en eigenheid.

Welvaartsvast geld:
Inflatievrij geldsysteem, waarbij mensen in nominale termen gemiddeld geen loonsverhoging meer krijgen en waar de prijzen dalen bij het stijgen van de productiviteit. Via het dalen van de prijzen krijgen mensen in reële koopkrachttermen wel loonsverhoging.

STOP VERSPILLING

Het programma voor het tegengaan van de *Landelijke Verspilling*, die wij op minimaal 20 miljard per jaar en mogelijk zelfs het dubbele schatten, is vooral gebaseerd op onderzoek van instituten en personen die geen belang bij het resultaat hebben, of die zelfs ingaan tegen hun eigen belang en dat van hun sector. Feit is immers dat in de afgelopen jaren diverse miljarden verslindende projecten zijn 'doorgedrukt' met behulp van zeer eenzijdige rapporten die letterlijk 'besteld' werden bij instituten uit de sector zelf. Dat zijn geen boude beweringen van Nederland Lokaal, maar officiële conclusies van commissies die hebben onderzocht, waarom er ooit besloten is tot de aanleg van evident verliesgevende spoorlijnen zoals de HSL, de Betuwelijn, ICT-projecten en recent de Noord-Zuidlijn in Amsterdam.

Uit vergelijkend onderzoek van de Universiteit van Oxford blijkt dat bestuurders na veel te optimistische schattingen over dergelijke projecten in de praktijk nooit durven te stoppen en in plaats daarvan krankzinnige budgetoverschrijdingen (blijven) goedkeuren. Er treedt hier voortdurend een vorm van tunnelvisie op, waardoor bestuurders niet meer in staat zijn om objectief te oordelen over hun eigen plannen en hun eigen gedrag. Daarom wil Nederland Lokaal dat er voor alle grote projecten in Nederland, niet alleen landelijk maar ook lokaal, als het gaat om dure gemeentehuizen, prestigieuze nieuwbouwplannen van scholen of alle andere mogelijke grote financiële operaties een *onafhankelijk oordeel* wordt gevraagd, waarbij ook essentieel is dat de kerngegevens en oordelen transparant en openbaar gepresenteerd worden. Wij zijn van plan om dit de WILLEM BOS TOETS te noemen, naar de ingenieur van Rijkswaterstaat die destijds een perfect alternatief voor de HSL uitwerkte, met een tracé dat langs het bestaande spoor liep, Den Haag aandeed……en maar enkele minuten meer reistijd kostte dan het nu aangelegde tracé met de tunnel van 1 miljard onder het Groene Hart (een beter voorbeeld van tunnelvisie kunnen wij ook niet bedenken).

Behalve deze toetsing op grote uitgaven, willen wij ook gebruik maken van een groot aantal analyses van de 'insiders zelf', de mensen die onderwijs, zorg, hulp etc. uitvoeren. Telkens blijkt uit deze analyses *dat de overheid enorm inefficiënt is in de uitvoering*. Of het nu gaat om het innen van belastingen of het verlenen van zorg, er worden miljoenen tot miljarden verspild door bureaucratie, langs elkaar heen werkende instellingen en door gewoon niet te luisteren naar wat mensen echt nodig hebben ….maar in plaats daarvan gewoon door te gaan met het produceren van zinloos aanbod. Cruciaal daarbij is dat al dat geld, met name ook in de hulpverlening, *wordt uitgegeven zonder dat het effect ervan in kaart wordt gebracht.* Verantwoording hoeft alleen maar plaats te vinden in de vorm van het voldoen aan papieren criteria, het uitgeven van geld aan de daarvoor gemaakte planning. Sterker nog: wie een slimme manier vindt om iets beter en goedkoper te doen kan een boete krijgen wegens het uitgeven van geld uit verkeerde potjes.

In het overzicht dat volgt is een aantal voorbeelden van evidente verspilling – en de vaak even evidente oplossingen daarvoor – op een rij gezet. Alleen deze voorbeelden bedragen al meer dan 20 miljard…….aan geld dat we volgens Nederland Lokaal gewoon niet hoeven uit te geven. Of dus in kunnen zetten op terreinen waar het wel nodig is: als we bijvoorbeeld miljarden winnen doordat bij complexe hulpvragen niet meer twintig hulpverleners langs elkaar heen werken, dan kunnen we die miljarden aan personeelskosten – want daar gaat het om – inzetten voor meer handen aan het bed in de verpleeghuizen, en verminderen dus de tekorten in de zorg.

Want het gaat Nederland Lokaal om de *kwaliteit van de samenleving*: wat we nu zien gebeuren is dat de verspilling doorgaat en de landelijke partijen het mes zetten in belangrijke voorzieningen. Wij zien dat anders: het zijn niet de burgers van dit land die teveel uitgeven, maar het zijn de politici die gemeenschapsgeld (heel) slecht aan het beheren zijn. Daar moet een einde aan komen.

BESTRIJDING VERSPILLING

1. Verspilling aan zinloze plannen.

Bijvoorbeeld:
5 miljard fiscale steun aan olie-industrie
3 miljard aanleg windmolenparken
4 miljard ICT-projecten overheid

12 miljard

Nederland Lokaal wil dergelijke subsidies aan het bedrijfsleven vervangen door belastingvoordelen, die (dus) alleen worden toegekend als er daadwerkelijk door bedrijven zelf wordt geïnvesteerd en ook rendement wordt geboekt. Hierdoor verdwijnt de administratieve rompslomp 'vooraf' bij subsidiebeoordeling en is de controle achteraf eenvoudig op accountantsbasis uit te voeren. Dit beleid wil Nederland Lokaal ook inzetten bij het toekennen van de huidige innovatiesubsidies aan door de overheid geselecteerde sectoren, wat wil zeggen geen selectie meer door de overheid (niemand kan de innovatie voorspellen), maar honorering van echte initiatieven.

2. Verbetering uitvoering.

Bijvoorbeeld
2,5 miljard verbetering inning belasting binnenland
5 miljard controle belastingvlucht particulieren buitenland
2,5 miljard efficiency gezinnen met complexe problemen
1,5 miljard effectieve ontwikkelingshulp
2 miljard einde rondpompen EU-structuurfondsen
1 miljard afschaffing indicaties CIZ
1 miljard hergebruik middelen AWBZ, Thuiszorg
2 miljard doublures in ouderenzorg
2 miljard doublures gezondheidszorg

19,5 miljard

Op elk van de genoemde terreinen zijn er onafhankelijke studies verschenen die zeer scherp laten zien wat er fout gaat in de uitvoering. De belastingdienst heeft gewoon de mensen niet om de inning van openstaande rekeningen voor elkaar te krijgen, laat staan om de – volgens specialisten bijna 37 miljard – door particulieren en bedrijven naar het buitenland gesluisde geld na te gaan. Met het oog op dit soort bedragen is 5 miljard 'terughalen' nog vrij weinig!

Dan zijn er de evidente efficiencyproblemen in de zorgsector. Interne experimenten van geriaters die per cliënt alle inspanningen op een rij zetten laten zien hoeveel er volledig nutteloos aan oudere patiënten wordt gedaan (vaak met negatieve effecten). Verkeerde prikkels leiden tot de uitgave van miljarden op die manier. Datzelfde geldt voor het dolgedraaide systeem van hulp aan gezinnen met complexe problemen, waar vaak meer dan 10 instellingen langs elkaar heen werken….zonder echte hulp te bieden.

Ook de verspilling in AWBZ en Thuiszorg doordat er veel te veel middelen ter beschikking gesteld worden is uit de sector zelf aan de kaak gesteld. In al deze gevallen stellen de specialisten dat er zeker een kwart van de middelen verspild wordt aan indicatie-bureaucratie, langs elkaar heen werken en vooral overbodig aanbod waar niemand op zit te wachten. Als we bedenken dat er per jaar 16 miljard naar ouderenzorg gaat, meer dan 10 miljard naar gezinnen met complexe problemen en bijna 30 miljard naar de AWBZ…..dan is op grond van de analyses van de experts het bedrag aan verspilling in de orde van grootte van 10 tot 15 miljard. Dat blijkt ook overigens uit internationale vergelijkingen: wij spenderen hier 8 procent van het BNP aan tegen 2-3 procent elders, dat is zelfs meer dan het dubbele. Nederland Lokaal heeft niet de illusie om dat allemaal in een keer aan te kunnen pakken, de bedragen die wij inboeken worden echter door experts concreet genoemd als per direct haalbaar.

3. Verbetering budgetbeheer en controle door overheid betaalde instellingen

In totaal verwachten we met de beide bovenstaande acties, het schrappen van allerlei zeer onzekere 'investeringen' en het scherp controleren op doublures, overhead, etc. in de uitvoerende sectoren al meer dan 30 miljard aan verspilling per jaar te kunnen tegengaan. Daarbij hebben we zeer bewust een sector als het onderwijs niet 'meegenomen', omdat we van mening zijn dat alle inefficiëntie die daar zeker is vooral ten koste is gegaan van het onderwijzende personeel….en daarmee van de leerlingen. SCP en CPB hebben laten zien dat de kosten van het onderwijs met een derde zijn gestegen, zonder dat daar enig rendement tegenover staat….en het onderwijsrendement moet echt hoger. Alle efficiencyverbetering in het onderwijs moet dus direct ten goede komen aan zaken als minder leerlingen per klas, ondersteuning van onderwijzend personeel, etc.

Dat is echter niet alles! In de afgelopen jaren is gebleken dat de bestuurders van de grote door fusies ontstane 'zorg- en onderwijsconglomeraten' gedrag vertoond hebben – niet allemaal uiteraard – dat we als megalomaan kunnen betitelen. Net als veel gemeentebestuurders hebben zij onverantwoord veel geld gestoken in prestigieuze gebouwen….voor bedragen waarbij hun salarisverhogingen in het niet vallen. Die pakken we natuurlijk ook aan, maar Nederland Lokaal is van plan om het toezicht op al degenen die de verantwoording (willen) dragen voor het uitgeven van overheidsgeld te vergroten. Niet overigens door bureaucratie, maar door de invoering van een *nieuw toezichtmodel*, waarbij instellingen verplicht zijn om een serieuze raad van toezicht in te stellen met echt externe en onafhankelijke commissarissen…in plaats van hun eigen (politieke) vriendjes, zoals nu evident het geval is.

Voor deze operatie noemen we geen bedragen, we wijzen er slechts op dat er in de afgelopen jaren voor enkele miljarden prestigieuze gebouwen zijn neergezet en voor tientallen miljarden gigantische – nu soms leegstaande! – schoolgebouwen. En er is voor miljarden gespeculeerd met allerlei derivaten. We denken dus dat het weinig moeite zal kosten om op dit terrein ook een kleine tien miljard aan verspilling te voorkomen.

Samengevat denkt Nederland Lokaal dat er minstens 40 miljard en waarschijnlijk nog wel meer per jaar wordt verspild door ondoordachte uitgaven en slecht beheer door de landelijke overheid *zelf*. Onze oplossing is eigenlijk heel simpel: wij gaan het huishoudboekje van de overheid *beheren zoals u uw eigen huishoudboekje beheert.* En zoals ook ieder bedrijf handelt als het even tegenzit: met de stofkam door de kosten heen, zodat er goed gewerkt kan blijven worden zonder kwaliteitsverlies.

Nederland Lokaal, 7 augustus 2012
www.nederlandlokaal.nl

LIBERTARISCHE PARTIJ

VERKIEZINGSPROGRAMMA 2012-2017

"DE OVERHEID IS HET PROBLEEM, NIET DE OPLOSSING!"

Inhoudsopgave

PREAMBULE....5
PRINCIPEVERKLARING....5
I. INDIVIDUELE RECHTEN EN BURGERLIJKE ORDE....6
1. VRIJHEID EN VERANTWOORDELIJKHEID....7
2. MISDAAD....7
3. SLACHTOFFERLOZE MISDADEN....7
4. RECHTEN VAN DE VERDACHTE....8
5. GERECHTIGHEID VOOR HET INDIVIDU....8
6. INDIVIDUELE SOEVEREINITEIT....10
7. OVERHEID EN GEESTELIJKE GEZONDHEID....10
8. VRIJHEID VAN COMMUNICATIE....10
9. VRIJHEID VAN GODSDIENST....11
10. HET EIGENDOMSRECHT....11
11. PRIVACYBESCHERMING....12
12. STAATSGEHEIMEN....13
13. IMMIGRATIE....13
14. DISCRIMINATIE....14
15. ABORTUS....14
II. HANDEL EN DE ECONOMIE....16
1. DE ECONOMIE....16
2. BELASTING....16
3. INFLATIE EN CRISIS....17
4. INVESTERINGEN EN FINANCIËLE MARKTEN....17
5. DE STAATSSCHULD....18
6. MONOPOLIES....18
7. SUBSIDIES....18
8. INVOERRECHTEN EN -QUOTA....19
9. OPENBARE NUTSBEDRIJVEN....19
10. VAKBONDEN EN CAO'S....19
11. DE WINKELTIJDENWET....20
III. BINNENLANDSE PROBLEMEN....20
1. ENERGIE....20
2. MILIEUVERVUILING....21

3. BESCHERMING VAN DE CONSUMENT....21
4. ONDERWIJS....22
5. BEVOLKINGSPOLITIEK....22
6. MOBILITEIT....24
7. WERKLOOSHEID EN SOCIALE ZEKERHEID....24
8. GEZONDHEIDSZORG....25
9. EUTHANASIE....26
10. HET GEBRUIK VAN NATUURLIJKE RIJKDOMMEN....26
11. LANDBOUW....27
12. ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN....28
13. VERKIEZINGEN....28
IV. BUITENLANDS BELEID....28
A. DIPLOMATIEK BELEID....30
1. ONDERHANDELINGEN....30
2. REIZEN EN INVESTEREN IN HET BUITENLAND....30
3. MENSENRECHTEN....30
4. DE EUROPESE UNIE....31
5. AFSCHEIDING....31
B. DEFENSIE....32
1. DIENSTPLICHT....32
2. DEFENSIEBELEID....32
C. ECONOMISCH BELEID....32
1. BUITENLANDSE HULP....32
2. INTERNATIONAAL MONETAIR BELEID....33
3. NATUURLIJKE RIJKDOMMEN ZONDER EIGENAAR....33
D. INTERNATIONALE BETREKKINGEN....33
1. KOLONIALISME....33
2. BUITENLANDSE INTERVENTIE....34
3. RUIMTEVAART....34
V. OMISSIES....34
NASCHRIFT....34

“WIJ ZIJN VOOR EEN SLUITENDE BEGROTING, ZOWEL VOOR DE RIJKSOVERHEID ALS VOOR DE PROVINCIES EN GEMEENTEN.”

PREAMBULE

Als libertariërs streven wij naar een vrije wereld; een wereld waarin niemand wordt gedwongen zijn of haar leven en eigendom op te offeren ten gunste van anderen.

Wij menen dat respect voor individuele rechten een wezenlijke voorwaarde is voor een vrije en welvarende wereld, dat geweld en fraude moeten worden verbannen uit menselijke relaties, en dat vrede en welvaart alleen door vrijheid gerealiseerd kunnen worden.

Vanuit die overtuiging verdedigen wij het recht van ieder mens om welke vreedzame activiteit dan ook te ontplooien en verwelkomen wij de verscheidenheid die vrijheid met zich meebrengt. De wereld die wij trachten op te bouwen is er een waarin individuen vrij zijn om hun eigen dromen op hun eigen wijze te verwezenlijken, zonder tussenkomst van de overheid of een andere autoritaire macht.

In de volgende hoofdstukken hebben wij onze basisprincipes uiteengezet en verscheidene politieke standpunten opgenoemd die van die principes zijn afgeleid.

Deze specifieke standpunten vertegenwoordigen echter niet ons doel. Ons doel is niets meer of minder dan een vrije wereld tijdens ons leven en met dit doel voor ogen nemen wij deze standpunten in.

PRINCIPEVERKLARING

Wij, de leden van de Libertarische Partij, dagen de cultus van de almachtige staat uit en verdedigen de rechten van het individu.

Wij zijn van oordeel dat alle individuen het alleenrecht hebben over hun eigen leven en het recht hebben te leven op de wijze die zij verkiezen, zolang zij niet op gewelddadige wijze inbreuk maken op de gelijke rechten van anderen om te leven op de wijze die deze anderen verkiezen.

Overheden hebben door de geschiedenis heen geregeld gewerkt vanuit het tegengestelde principe dat de staat het recht heeft te beschikken over het leven van individuen en de vruchten van hun arbeid. Alle politieke partijen, met uitzondering van de Libertarische Partij, geven de

overheid het recht om het leven van individuen te regelen en de vruchten van hun arbeid af te nemen zonder hun toestemming.

Wij daarentegen ontkennen het recht van de overheid om dat te doen en zijn van oordeel dat overal waar overheden zijn zij niet de rechten van het individu mogen schenden, namelijk:

1. Het recht om te leven – dienovereenkomstig ondersteunen wij het verbod op het initiëren van geweld tegen anderen;
2. Het recht om vrijheid van meningsuiting te hebben – dienovereenkomstig wijzen wij alle pogingen van de overheid af om de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van de pers in te perken, evenals elke vorm van censuur van overheidswege;
3. Het recht om eigendom te hebben – dienovereenkomstig wijzen wij elke overheidsinmenging in privé-eigendom af, zoals verbeurdverklaring, nationalisatie en onteigening, en ondersteunen het verbod op roof, huisvredebreuk, fraude en bedrog.
4. Het recht om zichzelf te verdedigen – dienovereenkomstig erkennen wij dat het enige gewettigde gebruik van geweld gelegen is in de verdediging van de individuele rechten - leven, vrijheid en rechtmatig verkregen eigendom - tegen agressie. Dit recht is onafscheidelijk verbonden met het individu, dat kan overeenkomen gesteund te worden door elk ander individu of door een groep van individuen.

Daar overheden, waar die bestaan, deze individuele rechten niet mogen schenden, wijzen wij elke inmenging van de overheid in vrijwillige en contractuele betrekkingen tussen individuen onderling af.
Mensen mogen niet worden gedwongen hun leven of eigendom op te offeren ten gunste van anderen. Zij moeten vrijgelaten worden door de overheid om met elkaar om te gaan als vrije personen; het dan resulterende economische systeem, het enige dat verenigbaar is met de bescherming van individuele rechten, is de vrije markt.

I. INDIVIDUELE RECHTEN EN BURGERLIJKE ORDE

Er bestaat geen conflict tussen burgerlijke orde en individuele rechten. Beide concepten zijn gebaseerd op hetzelfde fundamentele principe: dat geen individu, groep of overheid geweld mag initiëren tegen een ander individu, een andere groep of een andere overheid.

1. VRIJHEID EN VERANTWOORDELIJKHEID

Leden van de Libertarische Partij staan geen enkele praktijk welke door ons beleid zou worden gelegaliseerd (zoals druggebruik) noodzakelijkerwijs voor, noch vergoelijken zij deze. Deze afwezigheid van morele goedkeuring of afkeuring is opzettelijk: individuele rechten moeten worden erkend; het is aan het desbetreffende individu om te oordelen over de juistheid van een vreedzame activiteit. Persoonlijke verantwoordelijkheid wordt ontmoedigd door een samenleving die stelselmatig mensen de mogelijkheid ontneemt deze te dragen. Het libertarische beleid schept een samenleving waarin mensen vrij zijn om hun eigen beslissingen te nemen en daarvan te leren. Het vrijwillig nemen van een beslissing impliceert verantwoordelijkheid voor de consequenties van die beslissing.

2. MISDAAD

Het voortdurende hoge aantal misdaden – en het bewezen onvermogen van de overheid om er iets aan te doen – vormt een bedreiging voor het leven, geluk en eigendom van de bevolking. Tegelijkertijd ondermijnen de schendingen van de rechten van het individu door de overheid het rechtsgevoel van de burger met betrekking tot de misdaad. De juiste manier om misdaad te bedwingen is door het consequent en onpartijdig afdwingen van wetten die individuele rechten beschermen. Wetten die betrekking hebben op “slachtofferloze misdaden” dienen herroepen te worden omdat zulke wetten zelf de rechten van het individu aantasten en juist echte misdaden oproepen. Wij verwelkomen de trend in de richting van particuliere beveiligingsdiensten.

3. SLACHTOFFERLOZE MISDADEN

Omdat alleen daden die een inbreuk vormen op andermans lichaam of eigendom terecht misdaden kunnen worden genoemd, moedigen wij de herroeping aan van alle wetten die “misdaden” zonder slachtoffers creëren. In het bijzonder bepleiten wij:

- Herroeping van alle wetten die productie, verkoop, bezit, of gebruik van drugs verbieden of een medisch recept verplicht stellen voor de aankoop van vitaminen, medicijnen, drugs of soortgelijke stoffen;
- Herroeping van alle wetten die prostitutie reguleren of verbieden;
- Herroeping van alle wetten die het gokwezen reguleren of verbieden;
- Herroeping van alle wetten die het recht om zichzelf te doden aantasten. Zij vormen een

inbreuk op het ultieme beschikkingsrecht van een individu ten aanzien van zijn of haar eigen leven.

4. RECHTEN VAN DE VERDACHTE

Totdat bewezen is dat iemand schuldig is aan het plegen van een misdaad dienen zijn individuele rechten volledig gerespecteerd te worden. Derhalve wijzen wij uitholling van de wettelijke bescherming van deze rechten af.

Wij streven naar volledige vergoeding van alle schade toegebracht aan hen die gearresteerd, berecht, gevangen gezet of op andere wijze benadeeld zijn tijdens een strafrechtelijke vervolging die niet leidt tot veroordeling.

5. GERECHTIGHEID VOOR HET INDIVIDU

Het huidige stelsel van strafrecht is vrijwel uitsluitend gebaseerd op bestraffing met weinig aandacht voor het slachtoffer. Wij streven er naar dat de schade aan het slachtoffer volledig door de dader vergoed wordt.

Wij wijzen het vervolgen van individuen voor het uitoefenen van hun recht om zichzelf te verdedigen af. Wij bevestigen het persoonlijke recht van het houden en dragen van wapens. We verzetten ons tegen alle wetten en maatregelen op landelijk, provinciaal, en gemeentelijk niveau die de registratie of de beperking vereisen van het eigendom, de vervaardiging, de overdracht, en de verkoop van vuurwapens of munitie.

Wij zijn tegen alle verzekeringswetten die slachtoffers het recht ontnemen de schade te verhalen op de verantwoordelijken. Ook steunen wij het recht van het slachtoffer de dader genade te schenken, behalve in het geval van bedreigingen die met dit doel tegen het slachtoffer zijn geuit.

Wij juichen de groei van private geschillenarbitrage door wederzijds aanvaarde arbiters toe.

“ALS LIBERTARIËRS STREVEN WIJ NAAR EEN VRIJE WERELD”

6. INDIVIDUELE SOEVEREINITEIT

Het enige rechtmatige gebruik van geweld is ter verdediging van individuele rechten – leven, vrijheid en rechtmatig verkregen eigendom – tegen agressie door geweld, diefstal, of fraude. Dit recht berust bij het individu, dat – met zijn toestemming – geholpen mag worden door ieder ander individu of door een groep van individuen.

Het recht om zich te verdedigen geldt ook tegen agressieve daden van de overheid. Wij zijn voor het afschaffen van alle wettelijke beperkingen die inhouden dat de staat niet mag worden aangeklaagd of niet verantwoordelijk kan worden gehouden voor haar daden.

7. OVERHEID EN GEESTELIJKE GEZONDHEID

Wij wijzen de onvrijwillige opname of behandeling van onschuldigen in een psychiatrische inrichting af.

Wij zijn voor een onmiddellijk einde aan het uitgeven van belastinggeld voor welke psychiatrische, psychologische, of gedragsonderzoeken of -behandelingen dan ook.

Wij zijn voor een einde van het aanvaarden van verminderde toerekeningsvatbaarheid of van ontoerekeningsvatbaarheid als grond voor het ontslaan van schuldigen van hun verantwoordelijkheid als het plegen van een misdaad met voorbedachte rade is bewezen.

8. VRIJHEID VAN COMMUNICATIE

Wij verdedigen het recht van individuen op onbeperkte vrijheid van meningsuiting en persvrijheid, en steunen het recht van individuen om anders te denken dan de overheid zelf. Volledige vrijheid van meningsuiting is alleen mogelijk als deel van een stelsel van volledige eigendomsrechten. De vrijheid om de eigen stem te gebruiken, de vrijheid om een zaal af te huren, de vrijheid om een drukpers, een zender, of middelen tot het ontvangen van signalen te bezitten, zoals antennes en soortgelijke op eigendom gebaseerde vrijheden, zijn precies diegenen waaruit vrijheid van communicatie bestaat. Tegelijkertijd vinden wij dat vrijheid van communicatie om de eigen ideeën te verspreiden zich niet uitstrekt tot het gebruik van andermans eigendom zonder toestemming van de eigenaar.

Wij zijn voor een vrij en ongecensureerd internet. Wij wijzen overheidsbemoeienis inzake de diensten van internetproviders af.

Wij wijzen iedere inperking van de vrijheid van meningsuiting door overheidscensuur, -regulering, of -controle van de media af. Wij wijzen het muilkorven van de verslaggeving van strafzaken af – de persvrijheid mag niet worden aangetast om het rechtssysteem te gerieven.

Wij zijn voor het afschaffen van de Mediawet en het privatiseren van de radio- en tv-frequenties. Wij wijzen overheidseigendom van of subsidies aan welke communicatieorganisatie dan ook af.

Afschaffing van al deze reguleringen voor de media zal de weg vrijmaken voor verscheidenheid en vernieuwing. Wij zullen niet tevreden zijn voordat het recht op vrije meningsuiting gerespecteerd wordt en uitgebreid wordt tot het beschermen van volledige en onvoorwaardelijke vrijheid van communicatie.

9. VRIJHEID VAN GODSDIENST

Wij verdedigen het recht van individuen om deel te nemen aan of zich te onthouden van welke religieuze activiteit dan ook, zolang zij daarbij niet het lijf of goed van een ander schaden. Om deze vrijheid te verdedigen staan wij een strikte scheiding van kerk en staat voor. Wij wijzen overheidsmaatregelen die welke godsdienst dan ook steunen of aanvallen af. Wij wijzen het heffen van belasting bij religieuze instellingen af om dezelfde reden dat wij alle belastingen afwijzen.

10. HET EIGENDOMSRECHT

Er is geen conflict tussen eigendomsrechten en mensenrechten. In werkelijkheid zijn eigendomsrechten niets anders dan mensenrechten met betrekking tot eigendom, en als zodanig verdienen zij hetzelfde respect en dezelfde bescherming als alle andere mensenrechten.

Bovendien zijn alle mensenrechten tegelijkertijd eigendomsrechten. Zulke rechten als vrijheid van slavernij, vrijheid van meningsuiting, en persvrijheid, zijn gebaseerd op het eigendomsrecht op het eigen lichaam. Ons lichaam is evenzeer ons eigendom als rechtmatig verkregen land of materiële zaken.

Verder vinden wij dat eigenaren het volledige recht hebben om zonder hinder hun eigendom te gebruiken, te vernietigen, of er op welke manier dan ook over te beschikken, zolang zij niet het lijf of goed van een ander schaden. Wij wijzen alle schendingen van het eigendomsrecht, de contractvrijheid, en de vrijheid van handel af, ook als deze om redenen van staatsveiligheid zouden worden geïnitieerd. Eveneens veroordelen wij pogingen van de overheid om het gebruik van eigendom te reguleren of te verbieden onder het mom van esthetiek, veiligheid, of het vergroten of afremmen van economische groei.

Wij eisen een einde aan het belasten van onroerend goed, dat de staat tot eigenlijke eigenaar maakt van alle land, en individuen dwingt hun woningen en panden te huren van de staat.

Daar waar door de overheid eigendom is afgenomen van de rechtmatige eigenaars, terwijl dit een schending van de rechten van het individu inhield, pleiten wij voor restitutie aan die rechtmatige eigenaars.

11. PRIVACYBESCHERMING

Het recht op privacy, eigendom, en het recht om te spreken of niet te spreken mag niet worden geschonden door de overheid. Correspondentie, gegevens betreffende bank- en andere financiële transacties, medische en juridische dossiers, arbeidsgegevens, elektronische gegevens zoals e-mail, en andere vastleggingen door en van communicatie tussen private contractpartijen mogen niet door de overheid ter inzage worden opgeëist zonder toestemming van alle betrokken partijen.

Wij wijzen het gebruik door de overheid van het huiszoekingsbevel om zaken te onderzoeken of in beslag te nemen die toebehoren aan onschuldige derden af.

Als een werkgever toekomstige of huidige werknemers aan een onderzoek onderwerpt via een vragenlijst, een leugendetector, urineonderzoek voor drugs, een bloedonderzoek voor AIDS, of op andere wijze, terwijl dit een voorwaarde is van het arbeidscontract, schendt zulk een onderzoek de rechten van het individu niet, die immers het recht heeft die werkgever te boycotten als het individu dat wil. Contractuele afspraken - arbeidscontracten inbegrepen - moeten gebaseerd zijn op wederzijdse overeenstemming in een samenleving die vrijheid van samenwerking verdedigt. Anderzijds zijn wij tegen dergelijke onderzoeken van overheidswege en ook tegen regels die bedrijven die met de overheid zaken doen verplichten tot dergelijke onderzoeken.

Wij zijn tegen de algemene identificatieplicht voor welk doel dan ook. Iedere privépersoon en iedere particuliere organisatie is echter vrij om legitimatie te eisen van een persoon alvorens met deze in zee te gaan.

12. STAATSGEHEIMEN

Wij veroordelen het gebruik door de overheid van de geheimhoudingsplicht om informatie voor de burgers achter te houden waar zij recht op hebben. Wij zijn voor een systeem waarbij niemand kan worden veroordeeld voor het bekend maken van staatsgeheimen tenzij de overheid kan bewijzen dat de bekendmaking:

> Het recht op privacy heeft geschonden van diegenen die gedwongen zijn informatie prijs te geven aan overheidsdienaren,

of

> Defensieve militaire plannen onthulde zodat het vermogen om op een aanval te reageren wezenlijk verzwakt werd.

Zonder overtuigend tegenbewijs moet het verweer dat de onthulde informatie aantoonde dat de overheid de wet heeft overtreden leiden tot vrijspraak.

13. IMMIGRATIE

Wij menen dat mensenrechten niet mogen worden ontzegd op basis van nationaliteit. Wij verwelkomen alle vluchtelingen naar ons land en veroordelen de pogingen van de overheid om hen te weerhouden. Wij wijzen ten zeerste alle maatregelen af die werkgevers straffen die buitenlanders zonder werkvergunning aannemen. Zulke maatregelen breidelen de ondernemingsgeest, beperken werknemers in hun vrijheid om te werken en ontmoedigen werkgevers stelselmatig om buitenlanders aan te nemen.

Vreemdelingen zonder identiteitsbewijs mogen niet de fundamentele vrijheden van beweging en arbeid worden ontzegd. Bovendien mag immigratie niet worden beperkt op grond van nationaliteit, ras, godsdienst, politieke overtuiging, leeftijd, seksuele geaardheid, of geslacht.

Daarom pleiten wij voor het intrekken van alle beperkingen van immigratie, afschaffing van de vreemdelingenpolitie en de douane, en amnestie voor allen die het land illegaal binnengekomen

zijn. Zulks op voorwaarde dat zij geen bijstand, subsidies, of privileges van overheidswege genieten, direct of indirect. Wij wijzen deze ondersteuning van overheidswege af, net zoals wij deze voor alle andere mensen afwijzen.

14. DISCRIMINATIE

Individuele rechten mogen niet door de wet worden ontzegd, beperkt, of versterkt ten koste van de rechten van anderen, op basis van welke reden dan ook.

Discriminatie door de overheid heeft wereldwijd normale relaties tussen mensen verstoord, buren tegen elkaar opgezet, groot onrecht geschapen, en menselijk potentieel af doen nemen.

Antidiscriminatie afgedwongen door de overheid is de keerzijde van de munt, en zal om dezelfde redenen dezelfde problemen opleveren. Hieruit volgt dat wij regulering van discriminatie, daarbij inbegrepen discriminatie door werkgevers, door huiseigenaren, of door eigenaren van zogenaamde openbare gelegenheden afwijzen. Het recht op samenwerking houdt ook het recht om niet samen te werken in – om welke reden dan ook.

15. ABORTUS

Ieder mens heeft recht op zijn eigen leven en lichaam. Daarom onderschrijven wij het 'baas in eigen buik'-beginsel. Wij steunen het recht van de vrouw om te kiezen of zij een foetus in haar lichaam wil dragen of niet.

Wij wijzen de financiering van abortus of geboorteopwekking door belasting of verplichte premies af.

“WIJ ZIJN VOOR DE VOLLEDIGE SCHEIDING VAN GEZONDHEIDSZORG EN STAAT.”

II. HANDEL EN DE ECONOMIE

Omdat ieder mens het recht heeft goederen en diensten aan te bieden op de vrije markt, en omdat overheidsbemoeienis zulke vrije activiteiten alleen maar kan schaden, wijzen wij alle overheidsinmenging in de economie af.

Pogingen om met dwang rijkdom te herverdelen of met dwang handel te reguleren zijn ontoelaatbaar. Het manipuleren van de economie door de overheid schept een bevoorrechte klasse – zij met toegang tot belastinggeld – en een uitgebuite klasse – zij die per saldo belasting betalen.

1. DE ECONOMIE

Overheidsinterventie in de economie bedreigt zowel eenieders persoonlijke vrijheid als materiële welvaart. Daarom zijn wij voor de volgende specifieke onmiddellijke hervormingen:

- Drastische verlaging van zowel belastingen als overheidsuitgaven;
- Een einde aan begrotingstekorten;
- Een einde aan het inflatoire monetaire beleid;
- Afschaffing van alle belemmeringen op vrijhandel;
- Een einde aan het reguleren van lonen, prijzen, huren, productie, en rente.

2. BELASTING

Daar wij van mening zijn dat alle mensen recht hebben op de vruchten van hun arbeid wijzen wij alle overheidsmaatregelen af die bestaan uit het onder dwang verkrijgen van geld of goederen van individuen. In het bijzonder:

- steunen wij het recht van ieder individu om het betalen van belasting aan te vechten op morele, religieuze, of juridische gronden;
- wijzen wij de loon- en inkomstenbelasting af;
- wijzen wij iedere stijging in bestaande belastingtarieven af, evenals het invoeren van welke nieuwe belasting dan ook;
- zijn wij voor de uiteindelijke afschaffing van alle belastingen;
- zijn wij voor een verlening van onvoorwaardelijke amnestie voor allen die zijn veroordeeld voor, of thans worden beschuldigd van belastingontduiking.

Als een overgangsmaatregel moeten alle straffen voor belastingontduiking worden beëindigd. Wij wijzen alle wettelijke verplichtingen voor werkgevers en ondernemers tot het innen van belastingen ten laste van werknemers en consumenten af.

Wij zijn tegen iedere verhoging van belastingtarieven onder het mom van rechtvaardigheid of vereenvoudiging van belastingtarieven, tegen vergroting van categorieën van belastingbetalers, en tegen het beperken of afschaffen van aftrekposten en vrijstellingen. Geen enkele belasting kan ooit rechtvaardig of eenvoudig zijn.

In de huidige fiscale crisis, waarin vele gemeenten verkeren, is faillissement te prefereren boven belastingverhoging of het voortdurende vergroten van de schuldenlast.

3. INFLATIE EN CRISIS

Overheidsbeheer en -regulering van het munt- en bankwezen is de primaire oorzaak van inflatie en crises. Individuen die zich bezighouden met vrijwillige ruil moeten vrij zijn om als geld ieder wederzijds aanvaardbaar goed te accepteren, zoals gouden munten waarvan de waarde is uitgedrukt in eenheden van gewicht. Daarom zijn wij tegen het voorschrijven van wettige betaalmiddelen. Wij zijn voor privatisering van de munteenheid, waarbij de centrale bank haar regulerende bevoegdheden verliest. Omdat het bankwezen moet openstaan voor de concurrentie van de vrije markt zijn wij tegen beperkingen op het slaan van munten of op andere wijze uitbrengen van een munteenheid.

Wij zijn voor ‘free banking’, de volledige scheiding tussen bank en staat. Wij zijn voor afschaffing van alle overheidsinmenging in het bankwezen. Ook wijzen wij alle regulering van de rentestanden af. Er moet onbeperkte concurrentie tussen banken zijn. De enige verdere noodzakelijke controle op monetaire inflatie is het bieden van de normale bescherming tegen fraude door het munt- en bankwezen.

4. INVESTERINGEN EN FINANCIËLE MARKTEN

Wij zijn voor afschaffing van alle regulering van financiële en kapitaalmarkten. Wij zijn voor het afschaffen van het verbod op handel met voorkennis. Wat bestraft moet worden is de diefstal van informatie of contractbreuk met betrekking tot het vertrouwelijk houden van informatie,

niet het handelen op basis van waardevolle kennis. Wij zijn voor het afschaffen van wetten die vijandelijke overnames bemoeilijken of op andere wijze het eigendomsrecht van aandeelhouders uithollen.

5. DE STAATSSCHULD

Wij zijn voor een sluitende begroting, zowel voor de rijksoverheid als voor de provincies en gemeenten. Om effectief te zijn, moet dit gepaard gaan met het besluit:

- dat alle inkomsten en uitgaven van de collectieve sector op de begroting komen staan;
- dat de begroting sluitend wordt gemaakt uitsluitend door verlaging van de uitgaven, en nooit door verhoging van de belastingen;
- dat er geen uitzonderingen worden gemaakt, ook niet voor noodtoestanden.

Overheden die optreden om financiële tekorten te bestrijden kunnen beter in gebreke blijven dan de belastingen verhogen. Op zijn minst moet de omvang van de overheid bevroren worden.

6. MONOPOLIES

Wij veroordelen alle op dwang gebaseerde monopolies. De overheid is de bron van monopolievorming door het verlenen van wettelijke voorrechten aan belangengroeperingen in de economie of door zichzelf monopolies te geven. Om monopolies af te schaffen staan wij een strikte scheiding van staat en bedrijfsleven voor.

Wij verdedigen het recht van individuen om vennootschappen, coöperaties, of andere bedrijfsvormen op te richten die gebaseerd zijn op vrijwillige samenwerking. Anti-kartelwetgeving voorkomt geen kartel- of monopolievorming, maar bevordert deze juist door concurrentie te beperken.

7. SUBSIDIES

Omdat wij een vrije economie tot stand willen brengen waarin de overheid niemand opoffert ten gunste van anderen zijn wij tegen alle overheidssubsidies aan bedrijven, onderwijs, landbouw, wetenschap, media, kunst, sport, of welke andere belangengroepering dan ook. Wij zijn tegen het voeren van een industriebeleid. De onbeperkte concurrentie van de vrije markt is

de beste manier om welvaart te bevorderen. Daarom veroordelen wij pogingen om de belastingbetaler te dwingen om welke onderneming dan ook te steunen.

Wij zijn tegen het subsidiëren van belangengroeperingen in de vorm van leningen. Ook wijzen wij alle overheidsgaranties van zogenaamde particuliere leningen af. Zulke garanties dragen net zo effectief middelen over aan belangengroeperingen als feitelijke overheidsuitgaven. De belastingbetaler moet nooit opdraaien voor de kosten van het in gebreke blijven bij door de overheid gegarandeerde leningen.

Aftrekposten, of ontheffingen van welke overheidsinterventie dan ook, moeten niet worden gezien als een subsidie. Individuele belastingvoordelen moeten worden afgeschaft, maar alleen als de opbrengst hiervan naar de burger wordt teruggesluisd in de vorm van belastingverlaging.

8. INVOERRECHTEN EN -QUOTA

Net zoals subsidies dienen invoerrechten en -quota alleen om bevoorrechte belangengroeperingen een speciale behandeling te geven ten koste van anderen. De maatregelen verminderen ook de contacten en het begrip tussen verschillende volkeren. Daarom zijn wij voor afschaffing van alle invoerheffingen en -quota.

9. OPENBARE NUTSBEDRIJVEN

Wij zijn tegen staatsmonopolies voor zulke diensten als vuilnisophaal, brandweer, kabeltelevisie, post, telefoon, elektriciteits-, gas-, of watervoorziening. Verder moet alle overheidsregulering van deze diensten worden afgeschaft. Het recht om deze diensten op de markt aan te bieden moet niet worden beperkt door de wet.

10. VAKBONDEN EN CAO'S

Wij ondersteunen het recht van vrije mensen om vrijwillig een vakbond op te richten en zich hierbij wel of niet aan te sluiten. Een werkgever moet het recht hebben een vakbond wel of niet te erkennen als de collectieve onderhandelaar van zijn werknemers.

Wij zijn tegen overheidsinterventie in onderhandelingen, zoals de algemeen verbindend verklaring van collectieve arbeidsovereenkomsten, die werkgevers verbiedt om vrijwillige contracten af te sluiten met vakbonden of individuele werknemers.

11. DE WINKELTIJDENWET

Wij verdedigen het recht van individuen om te allen tijde met elkaar te ruilen op vrijwillige basis. Daarom zijn wij voor afschaffing van de winkeltijdenwet.

III. BINNENLANDSE PROBLEMEN

Huidige problemen op gebieden als energie, milieuvervuiling, gezondheidszorg, verloederende steden, en armoede worden niet opgelost door de overheid, maar worden juist hoofdzakelijk door haar veroorzaakt. De verzorgingsstaat, naar men veronderstelt bedoeld om de armen te helpen, is in werkelijkheid een groeiende en parasitaire last op de schouders van alle productieve mensen, en levert voor de armen zelf meer nadeel dan voordeel op .

1. ENERGIE

Wij zijn tegen alle overheidsregulering van energieprijzen en -productie. Wij wijzen alle overheidssubsidies voor energieonderzoek, -ontwikkeling, en -exploitatie af.

Wij zijn tegen alle overheidsplannen voor energiebehoud door heffingen, subsidies, of regulering. Alle energievoorraden in staatseigendom moeten worden geprivatiseerd. Eventuele schaarste van een energievorm in de toekomst leidt dan nu reeds tot hogere prijzen en maakt investeren in alternatieve energievormen interessant.

Wij wijzen iedere overheidsbeperking en/of stimulering van specifieke energievormen af.

Wij zijn tegen alle directe en indirecte overheidsparticipatie in de kernenergie-industrie - subsidies en onderzoek inbegrepen. Volledige aansprakelijkheid – niet de overheid – moet de kernenergie-industrie reguleren. Daarom zijn wij tegen wetten die de aansprakelijkheid voor nucleaire ongelukken beperken of de belastingbetaler hiervoor op laten draaien. De

kernenergie-industrie moet de toets van de vrije markt ondergaan.

Wij zijn voor het creëren van een vrije markt in olie en aardgas door privatisering van de ondergrondse olie- en aardgasvoorraden, en door het afschaffen van alle overheidsregulering van de aardgas- en olie-industrie.

2. MILIEUVERVUILING

Vervuiling van het eigendom van een ander is een schending van zijn eigendomsrecht. De overheid geeft aan vervuilers het recht om te vervuilen zonder de verplichting tot volledige schadevergoeding aan de slachtoffers, uit het oogpunt van "het algemeen belang", en vaak doet zij dit zelfs in de vorm van vergunningen om niet alleen staatseigendom (bijvoorbeeld de rivieren) maar ook eigendom van burgers te vervuilen. Wij zijn voor de ontwikkeling van een objectief rechtsstelsel dat eigendomsrechten definieert in lucht en water, en voor de privatisering van alle grond en wateren in staatseigendom. Wij vinden dat slachtoffers van milieuvervuiling, of dit nu via de lucht, het water, straling, of geluidsoverlast plaatsvindt, recht hebben op een schadevergoeding van de vervuiler. Volledige aansprakelijkheid – niet de overheid – moet de vervuiling van het milieu reguleren.

Problemen met chemisch afval zijn ontstaan door overheidsbeleid dat aansprakelijkheid loskoppelt van eigendom. In plaats van de belastingbetaler te dwingen om te betalen voor het opruimen van chemisch afval moeten individuele landeigenaren, of in het geval van bedrijven de verantwoordelijke directie en werknemers, volledig aansprakelijk worden gehouden voor schade veroorzaakt door hun eigendom. Het door een eigenaar verlaten hebben van een stuk land betekent niet dat deze ontslagen is van de verantwoordelijkheid voor eigen daden. Wij zijn tegen milieuheffingen die alle consumenten en bedrijven treffen, ongeacht hun gedrag. Dit betekent immers het heffen van een ordinaire belasting, dat geen enkel milieudoel dient.

3. BESCHERMING VAN DE CONSUMENT

Wij zijn voor strenge en doeltreffende wetten tegen fraude en verkeerde voorstelling van zaken. Wij zijn echter tegen paternalistische reguleringen die aan consumenten de wet voorschrijven, prijzen en normen voorschrijven voor producten, of op andere wijze het nemen van risico's of vrije keuze beperken.

Wij zijn tegen alle wetgeving “ter bescherming van de consument” die vrijwillige handel aantast. Wij bepleiten afschaffing van alle wetten die het adverteren van prijzen, producten, of diensten verbieden of beperken. Wij wijzen in het bijzonder wetten af die individuen verplichten om uitrusting “ter zelfbescherming” te kopen of gebruiken, zoals veiligheidsgordels of valhelmen. Wij zijn tegen het inperken van het recht van fabrikanten om op niet-frauduleuze wijze hun producten aan te prijzen.

Wij zijn in het bijzonder tegen overheidsregulering van de prijs, sterkte, of hoeveelheid die mag worden geproduceerd of gekocht van medicijnen, drugs, of andere consumentengoederen. Er moeten geen wetten zijn die bepalen welke stoffen (nicotine, alcohol, hallucinogenen, narcotica, kunstmatige zoetstoffen, vitamine-aanvullingen, of andere middelen) een persoon mag innemen of op andere wijze gebruiken.

4. ONDERWIJS

Wij staan een volledige scheiding tussen onderwijs en staat voor. Staatsscholen leiden tot de indoctrinatie van kinderen en tasten de vrije keuze van individuen aan. Overheidseigendom, -bestuur, -regulering, en -subsidiëring van scholen en universiteiten moet beëindigd worden.

Wij zijn voor het afschaffen van belastingheffing bij onderwijsinstellingen.
Jongeren die absoluut niet gemotiveerd zijn om te leren of te studeren mogen daartoe niet worden gedwongen. Aan hen moet de vrijheid worden gegeven de studie voor kortere of langere tijd of zelfs voorgoed te staken.

5. BEVOLKINGSPOLITIEK

Wij zijn voor een einde aan alle subsidies voor het krijgen van kinderen die in onze huidige wetten zijn ingebouwd - kinderbijslag en door belastinggeld gefinancierde voorzieningen voor kinderen inbegrepen. Wij dringen aan op de afschaffing van speciale belastingen voor alleenstaanden.

“WIJ ZIJN VOOR HET AFSCHAFFEN VAN ALLE REGULERINGEN DIE HET VINDEN VAN WERK BELEMMEREN”

6. MOBILITEIT

Overheidsinterventie in de mobiliteit wordt gekarakteriseerd door monopolistische beperkingen en grote inefficiëntie. Daarom zijn wij voor het afschaffen van alle overheidsinstellingen die zich bezighouden met mobiliteit en voor het overdragen van hun rechtmatige functies aan concurrerende particuliere bedrijven. Wij zijn voor privatisering van luchthavens, spoorwegen, waterwegen, openbare wegen, en het openbaar vervoer.

Totdat de overheidsinterventie in de infrastructuur en mobiliteit beëindigd is staan wij als overgangsmaatregel directe afschaffing van alle belastingen op de automobiliteit voor, met voorlopige uitzondering van tolheffing en de brandstofaccijns voor zover nodig voor de financiering van de aanleg en het onderhoud van openbare wegen, evenals herroeping van de snelheidslimieten op openbare snelwegen; verder zijn wij voor een onmiddellijk einde aan de overheidsregulering van particuliere vervoersorganisaties en aan overheidsbegunstiging van vervoersbedrijven; in het bijzonder zijn wij voor afschaffing van alle wetten die de concurrentie beperken zoals het verlenen van monopolies aan bus- en taxibedrijven, of andere groepen bedrijven.

7. WERKLOOSHEID EN SOCIALE ZEKERHEID

Fiscale en monetaire overheidsmaatregelen die kunstmatige economische groei kweken garanderen een uiteindelijke stijging van de werkloosheid in plaats van deze in te dammen. Wij zijn voor het onmiddellijke stopzetten van dit beleid, evenals van elke andere poging van de overheid om de werkloosheidscijfers te beïnvloeden.

Wij zijn voor het afschaffen van alle reguleringen die het vinden van werk belemmeren, zoals het minimumloon, het algemeen verbindend verklaren van CAO's, het voorschrijven van arbeidsomstandigheden, en overheidsbeperkingen bij de oprichting van particuliere kinderopvangcentra. Wij betreuren de door de overheid aangemoedigde gedwongen pensionering, die de ouderen van hun vrijheid om te werken berooft.

Wij streven naar afschaffing van het vergunningenstelsel dat mensen ervan weerhoudt om het beroep te kiezen dat zij willen. Wij zijn voor afschaffing van alle overheidsvoorschriften die de toegang tot welk beroep dan ook beperken, zoals die in onderwijs en de advocatuur, of de uitoefening ervan reguleren. Geen werkende mag wettelijk worden bestraft voor gebrek aan

diplomering, en geen consument mag wettelijk ervan worden weerhouden om ongediplomeerden in te huren.

Wij zijn voor privatisering van het sociale zekerheidsstelsel omdat het huidige stelsel gebaseerd is op dwang, uitermate inefficiënt is, fraude in de hand werkt, voor iedereen dezelfde voorwaarden en premies voorschrijft, en in combinatie met het minimum loon werkloosheid veroorzaakt, onder meer door het grote verschil tussen loonkosten en netto lonen. In een vrije markt kunnen mensen zichzelf op vrijwillige basis verzekeren bij particuliere verzekeringsmaatschappijen, die vanwege onderlinge concurrentie gemotiveerd zijn om fraude te bestrijden, tegen polisvoorwaarden en bijbehorende premies die zij zelf uitzoeken. Ook ongeboren kinderen kunnen op deze wijze verzekerd worden. De juiste opvang voor onverzekerde mensen die hulp nodig hebben bestaat uit de vrijwillige inspanningen van particuliere instanties en individuen. Om problemen in de overgangsfase te voorkomen zijn wij voor het afkopen van opgebouwde rechten, te financieren met de opbrengst van de privatisering van staatseigendommen.

8. GEZONDHEIDSZORG

Wij zijn voor de volledige scheiding van gezondheidszorg en staat. Het recht van het individu op zelfbehandeling erkennend streven wij naar de afschaffing van alle overheidsbeperkingen van het recht van individuen om alternatieve geneeswijzen te volgen. Individuen moeten vrij zijn om in zee te gaan met geneesheren van hun keuze voor alle medische dienstverlening. Wij wijzen iedere overheidsinbreuk op de relatie geneesheer-patiënt door regulerende instanties af.

Wij wijzen iedere vorm van een verplichte volksverzekering voor ziektekosten af. Wij zijn voor afschaffing van het verbod op reclame voor medische diensten op verwijzing en voor producten op recept. Verder zijn wij voor afschaffing van wetten die recepten vereisen voor de verkoop van medicijnen of andere medische artikelen.

Wij veroordelen pogingen van de overheid om een medische orthodoxie op te leggen aan de samenleving. Wij zijn tegen vergunningenstelsels voor artsen die de kosten van de gezondheidszorg doen stijgen terwijl er een door de overheid opgelegd monopolie van artsen ontstaat.

Omdat het lichaam van een mens zijn of haar eigendom is zijn wij voor afschaffing van het verbod op de koop en verkoop van lichaamsdelen. In de huidige situatie gaan veel mensen

onnodig dood door het tekort aan donororganen en worden tegelijkertijd in sommige landen mensen vermoord om hun organen.

Wij zijn voor deregulering van de bedrijfstak der ziektekostenverzekeraars. Wij zijn tegen wetten die de contractvrijheid van patiënten en dienstverleners in de gezondheidszorg beperken, of hen dwingen medische diensten te verlenen in (nood)situaties.

Wij zijn tegen de regulering van geneesmiddelen, omdat individuen de vrijheid moeten hebben die geneesmiddelen te gebruiken die zij willen. Wij verdedigen het recht op vrije samenwerking - het recht om niet samen te werken inbegrepen.

Wij veroordelen pogingen om de vooruitgang van de wetenschap tegen te gaan door wettelijke beperkingen van wetenschappelijk onderzoek. Wij eisen een einde aan het overheidsbeleid om individuen te dwingen zich te onderwerpen aan medische experimenten, behandelingen of onderzoeken.

9. EUTHANASIE

Omdat alle individuen volledige verantwoordelijkheid en zeggenschap over hun eigen leven moeten hebben steunen wij het recht van ieder mens om zijn leven te beëindigen. Wij steunen het recht van het individu om een testament te maken of een volmacht te geven waarin hij verklaart op welke wijze hij behandeld moet worden en wat er met zijn stoffelijk overschot moet gebeuren. Wanneer deze ontbreken en het individu niet zelf kan kiezen (b.v. in geval van coma) moet de beslissing worden genomen door die persoon of personen, die het individu duidelijk zou verkiezen, met die begeleiding die zij wensen. In overeenstemming met het non-agressie principe mag geen individu worden gedwongen om door te gaan of te stoppen met levensverlengende verzorging. Dit recht geeft een individu niet het recht om artsen of anderen te dwingen om hem te helpen bij het beëindigen van zijn leven of bij het kunstmatig verlengen van zijn leven.

10. HET GEBRUIK VAN NATUURLIJKE RIJKDOMMEN

Het beheer van natuurlijke rijkdommen is de verantwoordelijkheid en het recht van de rechtmatige eigenaren daarvan. Wij zijn tegen overheidsinmenging op dit vlak door onteigening,

bestemmingsplannen, bouwvoorschriften, huurbescherming, regionale planning, stedelijke vernieuwing, of de aankoop van land met belastinggeld. Dit beleid schendt eigendomsrechten, discrimineert tegen minderheden, creëert woningnood, en leidt tot hogere huren en huizenprijzen.

Wij zijn voor de invoering van een efficiënt en rechtmatig stelsel van eigendomsrechten op water, geldend voor zowel oppervlaktewater als grondwater, en voor privatisering van alle wateren in staatseigendom. De bestemming van water moet worden bepaald door onbeperkte concurrentie en ongereguleerde prijzen

Wij zijn voor de privatisering van de watervoorziening. Ook zijn wij voor privatisering van de waterschappen en afschaffing van hun bevoegdheid om belasting te heffen.

Wij zijn voor de privatisering van het Staatsbosbeheer, staatsnatuurreservaten, staatsrecreatiegebieden, en al het overige land in staatseigendom.

11. LANDBOUW

De Nederlandse landbouw, die ons en vele anderen voedsel verschaft, is ondergeploegd door overheidsinmenging. Overheidssubsidies, -regulering, en belastingen hebben schaalvergroting aangemoedigd. Minimumprijzen hebben tot melkplassen en boterbergen geleid, die men in plaats van herroeping van het beleid met nog meer regulering in de vorm van verplichte productiebeperkingen heeft getracht op te lossen.

De problemen in de landbouw zijn echter niet onoplosbaar. Overheidsbeleid kan worden teruggedraaid. Boeren evenals consumenten moeten vrij zijn van de bemoeienis en contraproductieve maatregelen van de overheid – vrij zijn om te verbouwen, te verkopen en te kopen wat zij willen, in de hoeveelheid die zij willen, wanneer zij willen. Drie stappen kunnen direct gezet worden:

- Afschaffing van het Ministerie van Landbouw en Visserij;
- Afschaffing van alle landbouwregulering - minimum prijzen, subsidies, en productiebeperkingen inbegrepen;
- Afschaffing van successierechten.

12. ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN

Wij zijn voor afschaffing van wetten die arbeidsomstandigheden voorschrijven. Deze wetten zijn hoogst paternalistisch en tasten de contractvrijheid van zowel werkgever als werknemer aan. Zonder deze wetten kunnen werknemers met werkgevers vrij onderhandelen, en daarbij aangeven of zij de voorkeur geven aan hogere lonen in plaats van betere arbeidsomstandigheden, of andersom. Nu maakt de overheid deze keuze voor hen, en dwingt werknemers genoegen te nemen met lagere lonen dan zij hadden gewild. Ook hebben deze wetten een stijging van de werkloosheid tot gevolg.

13. VERKIEZINGEN

Wij veroordelen pogingen om politieke partijen onder controle van de overheid te brengen, aangezien dit een schending van de vrijheid van vereniging zou betekenen. Als particuliere vrijwillige organisaties moet aan politieke partijen worden toegestaan hun eigen regels en procedures te bepalen.

Ook veroordelen wij pogingen om belastingbetalers te dwingen om verkiezingscampagnes te subsidiëren van politici die zij niet wensen te steunen, of vrijwillige steun aan kandidaten of partijen te onderdrukken door een maximum donatie in te voeren, onder het mom van verkleining van de afhankelijkheid van belangengroeperingen. Zulke wetten zijn bijzonder gevaarlijk omdat zij de overheid in staat stellen de verkiezing van haar eigen bestuurders te manipuleren, en daarmee de verantwoording die zij schuldig is aan de burgers nog verder te verkleinen.

IV. BUITENLANDS BELEID

Het Nederlandse buitenlandse beleid moet een streven zijn naar een Nederland dat in vrede leeft met de rest van de wereld en naar de bescherming – tegen een aanval uit het buitenland – van het leven, de vrijheid, en het eigendom van de burgers in Nederland. Dit moet gebeuren met respect voor de rechten van het individu, waar ook ter wereld.

De verhouding tussen overheden moet gebaseerd zijn op het principe van non-interventie. De Nederlandse regering moet zich afzijdig houden in buitenlandse conflicten en handels-, reis-, en immigratiebeperkingen afschaffen.

“WIJ VINDEN DAT NEDERLAND HET LIDMAATSCHAP EN DE FINANCIËLE ONDERSTEUNING VAN DE EUROPESE UNIE MOET OPZEGGEN”

A. DIPLOMATIEK BELEID

1. ONDERHANDELINGEN

Buitenlands beleid moet gebaseerd zijn op het principe dat er geen inmenging mag plaatsvinden door de Nederlandse regering in de aangelegenheden van andere landen. Onderhandeling met welke buitenlandse regering dan ook houdt niet noodzakelijkerwijs een erkenning van de rechtmatigheid van die regering in.

2. REIZEN EN INVESTEREN IN HET BUITENLAND

Wij erkennen dat buitenlandse overheden de rechten kunnen schenden van Nederlanders die reizen, wonen, of onroerend goed bezitten in het buitenland, net zoals die overheden de rechten van hun eigen burgers schenden. Wij veroordelen al zulke schendingen, of de slachtoffers Nederlanders zijn of niet.

Echter, iedere poging om de bescherming van de Nederlandse overheid uit te breiden naar Nederlandse staatsburgers wanneer zij of hun eigendom binnen de jurisdictie van een buitenlandse overheid vallen brengt de mogelijkheid van een (militair) conflict met zich mee. Derhalve doen wij een beroep op de Nederlandse regering om zich strak te houden aan het principe dat alle Nederlanders die reizen, wonen, of onroerend goed bezitten in het buitenland dit doen op eigen risico. In het bijzonder zijn wij tegen de bescherming van buitenlandse investeringen door Nederlandse burgers of bedrijven, dit betekent immers een uit belastinggeld gefinancierde subsidie.

3. MENSENRECHTEN

Wij veroordelen de schendingen van mensenrechten in alle landen ter wereld. Wij verafschuwen in het bijzonder het wijdverbreide en toenemende gebruik van marteling voor ondervraging en als straf. Wij doen een beroep op alle overheden in de wereld om de rechten van het individu volledig te respecteren en daarmee een nieuw tijdperk in te luiden van internationale harmonie, gebaseerd op de wereldwijde overwinning van vrijheid.

Totdat zulk een wereldwijde triomf voor vrijheid plaatsvindt ondersteunen wij zowel politiek als revolutionair verzet door individuen en groepen tegen overheden die mensenrechten schenden. Wij ondersteunen het recht van alle mensen om zich te verzetten tegen tirannie en zichzelf en hun rechten te verdedigen. Wij veroordelen echter geweld, en met name terrorisme, tegen onschuldigen, ongeacht of deze daden zijn begaan door overheden of door politieke of revolutionaire groeperingen.

De schending van rechten en vrijheid door andere overheden kan nooit interventie door de Nederlandse regering rechtvaardigen. Hedendaags is geen enkele overheid onschuldig aan het schenden van mensenrechten en vrijheid, en geen enkele overheid kan zich met schone handen tot de kwestie wenden. In overeenstemming met ons doel van vreedzame internationale relaties doen wij een beroep op de Nederlandse regering om op te houden met haar hypocrisie en haar bezoedeling van de goede naam van mensenrechten. Alleen particuliere organisaties en individuen hebben recht van spreken omtrent deze kwestie.

4. DE EUROPESE UNIE

Wij vinden dat Nederland het lidmaatschap en de financiële ondersteuning van de Europese Unie moet opzeggen, evenals alle EU-verdragen, met uitzondering van vrijhandelsverdragen en andere verdragen die de vrijheid van de burger vergroten. Wij zijn tegen deelname van Nederland aan welke supranationale overheid dan ook, inclusief de Verenigde Naties. Wij wijzen ieder verdrag dat een schending van de rechten van het individu inhoudt af.

5. AFSCHEIDING

Wij ondersteunen het recht op politieke afscheiding en het recht op afscheiding door politieke entiteiten (zoals provincies) - particuliere groeperingen en individuen inbegrepen. Het uitoefenen van dit recht, zoals het uitoefenen van alle andere rechten, betekent niet het ontslag van de verplichting om de rechten van anderen te respecteren.

B. DEFENSIE

1. DIENSTPLICHT

Wij eisen de onmiddellijke afschaffing van de dienstplichtwetgeving, die het herinvoeren van de opkomstplicht mogelijk maakt, aangezien het dwingen van individuen om dienst te nemen in de strijdkrachten een vorm van slavernij is. Om diezelfde reden zijn wij ook tegen iedere vorm van sociale dienstplicht.

2. DEFENSIEBELEID

Het Nederlandse defensiebeleid moet de bescherming van het leven, de vrijheid, en het eigendom van de burgers in Nederland tegen het risico op een aanval door een buitenlandse mogendheid ten doel staan. Dit doel moet worden bereikt met een minimum aan kosten en zonder de vrijheden te ondermijnen voor de bescherming waarvan het bedoeld is.

Wij zijn voor het uitbesteden van alle taken die niet noodzakelijkerwijs door Defensie zelf hoeven te worden gedaan aan het bedrijfsleven, mede om de kosten te drukken.

Wij doen een beroep op alle kernmogendheden om te onderhandelen over wederzijdse terugbrenging van de kernwapenarsenalen tot het niveau dat strikt noodzakelijk is voor hun nationale veiligheid, zodat het risico op een ongeluk afneemt.

C. ECONOMISCH BELEID

1. BUITENLANDSE HULP

Wij zijn voor het beëindigen van door de overheid gefinancierde militaire, economische, technische, en wetenschappelijke hulp aan buitenlandse regeringen of andere organisaties. Hun

burgers zijn meer gebaat bij vrije toegang tot onze markt. Wij zijn voor het beëindigen van de praktijk om Nederlandse belastingbetalers te dwingen borg te staan voor buitenlandse leningen of orders.

Wij zijn voor het afschaffen van alle beperkingen aan individuen of ondernemingen op het aanbieden of verkopen van goederen of diensten aan een buitenlandse organisatie.

2. INTERNATIONAAL MONETAIR BELEID

Wij zijn voor terugtrekking van Nederland uit de Wereldbank, het Internationale Monetaire Fonds, en het Europees Monetair Systeem. Wij wijzen het overnemen van schulden van buitenlandse overheden of Nederlandse banken door de Nederlandse overheid sterk af, of dit nu via het IMF gebeurt of door een ander overheidsinstrument.

3. NATUURLIJKE RIJKDOMMEN ZONDER EIGENAAR

Wij zijn voor privatisering van al deze natuurlijke rijkdommen, zowel binnen de jurisdictie van nationale overheden als daarbuiten, zoals oceanen, Antarctica, en de ruimte. Wij dringen aan op de ontwikkeling van een objectief internationaal stelsel van eigendomsrechten voor luchtwegen, etherfrequenties, delfstoffen, en visrechten. Alle wetten, verdragen, en internationale overeenkomsten die dit beperken of verbieden dienen te worden afgeschaft.

D. INTERNATIONALE BETREKKINGEN

1. KOLONIALISME

Het Nederlandse kolonialisme heeft een erfenis nagelaten van confiscatie en economische manipulatie. Wij zijn voor zelfbeschikking van alle mensen die in de afhankelijke gebieden Aruba en de Nederlandse Antillen wonen om deze mensen te bevrijden van Nederlandse dominantie, in combinatie met beëindiging van de subsidiëring van hun overheden door de belastingbetaler.

2. BUITENLANDSE INTERVENTIE

Wij willen een einde maken aan alle buitenlandse interventie door de Nederlandse regering - militaire en economische hulp, garanties, en diplomatieke inmenging inbegrepen. Wij willen een einde aan alle beperkingen aan particuliere buitenlandse hulp, zowel militair als economisch.

Wij willen een einde maken aan het sturen van militairen naar het buitenland.

3. RUIMTEVAART

Wij wijzen alle overheidsbeperkingen op vreedzaam gebruik van de ruimte af. Wij veroordelen alle internationale pogingen om particuliere verkenning, industrialisatie of kolonisatie van de Maan, planeten, asteroïden, omloopbanen van satellieten, Lagrange libratiepunten, of andere buitenaardse hulpbronnen te voorkomen of beperken. In het bijzonder pleiten wij voor de verwerping van het VN-Maanverdrag. Wij zijn voor privatisering van de ESA en alle satellieten.

V. OMISSIES

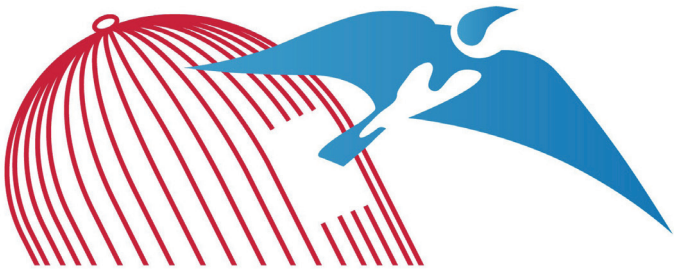
Ons zwijgen over welke andere overheidswet, -regulering, -verordening, -richtlijn, -instelling, of -activiteit dan ook mag niet worden uitgelegd als goedkeuring.

NASCHRIFT

Libertariërs zijn realisten. Zij begrijpen dat, zolang nog geen meerderheid van de bevolking de juistheid van de libertarische standpunten inziet, al grote vooruitgang ten aanzien van vrijheid, welzijn en welvaart van de bevolking kan worden bereikt als de libertarische standpunten in de politieke besluitvorming worden meegenomen.

“WIJ STAAN EEN VOLLEDIGE SCHEIDING TUSSEN ONDERWIJS EN STAAT VOOR.”

LIBERTARISCHE PARTIJ

Programma Democratisch Politiek Keerpunt 2012

Inhoudsopgave

Voorwoord 3
Democratisch Politiek Keerpunt 4
I Werkgelegenheid & Economie 4
II Cultuur 5
III Bestuur 5
IV Gezondheidszorg, cannabisgebruik 5
V Europroblematiek 5
VI Onderwijs 6
VII Milieu, energie 6
VIII Integratie, veiligheid 6
1. Neutrale overheid 7
2. Keerpunt in politiek en bestuur 8
2.1 Wat ging er mis? 9
2.2 De politieke partij staat te ver van de burger en de staat is partijdig 11
2.3 Het roer moet om 12
2.4 Keerpunten 12
2.5 Monopolies van de overheid die in een aparte bestuurslaag opereren 13
2.6 Keerpunt: Efficiëntere Gezondheidszorg 14
2.7 Keerpunt: Klantgerichte Gemeente 15
2.8 Keerpunt: Kritisch op Europa 16
2.9 Moet Nederland uit de eurozone stappen? 17
2.10 Keerpunt: Prestatie Onderwijs 18
3 Economie, kredietcrisis en financiën 19
3.1 Wat is er mis gegaan? 19
3.2 De crisis 20
3.3 Verkeerde keuzes 22
3.4 Wie bezuinigt er dan wel? U!! 23
3.5 Keerpunten 23
3.5.1 Keerpunt: Meer Werkgelegenheid 23
3.5.2 Keerpunt: Anders Bezuinigen 24
3.5.3 Keerpunt: Sterkere Economie 25
3.5.4 Keerpunt: Herstel Woningmarkt 26
3.5.5 Keerpunt: Nieuwe Energie 27
3.5.6 Keerpunt: Solide Infrastructuur 27
3.6 Meer werkgelegenheid in een sterk concurrerende wereld 28
4 Waarden en normen 30
4.1 Nederland immigratieland? 31
4.2 Keerpunten 33
4.2.1 Keerpunt: Betere Veiligheid 34
4.2.2 Keerpunt: Nederlandse Natuur 35
4.3 Nederlandse kunst en cultuur 36
4.4 Masterplan 36

Partijprogramma Democratisch Politiek Keerpunt © 2012

Voorwoord

Geachte burgers,

De afgelopen weken was een bijzondere periode voor politiek Nederland. Een partij die nog maar een aantal weken bestond, de Onafhankelijke Burger Partij, besloot te gaan fuseren met Trots op Nederland. Zoals we allemaal weten is een fusie tussen 2 partijen een zeer moeilijk en langdurig proces, waarbij altijd vele verrassende hobbels moeten worden genomen. Deze zijn ons ook ten deel gevallen. Dat neemt niet weg dat wij als voorzitter en lijsttrekker buitengewoon tevreden zijn over het resultaat, waarbij wij constateren dat de hobbels gering waren en de weg uiteindelijk geheel is geëffend.

Wij presenteren u dan ook met gepaste trots het verkiezingsprogramma van het Democratisch Politiek Keerpunt genaamd: 'Een keerpunt naar de toekomst'.
Blij, omdat wij de stellige overtuiging hebben dat het politieke landschap een partij nodig heeft die, wars van ideologische stellingname, problemen en oplossingen durft in te brengen. Een partij die een klassiek liberale grondgedachte heeft over de overheid en met een kritische blik naar Europa en de rol van Nederland in de wereld. Een partij die geen one-issue partij is en het lef heeft om verantwoordelijkheid te nemen, zonder bij de eerste de beste tegenslag het hazenpad te kiezen. Een partij die binnen Europa kiest voor een splitsing van de euro en binnen Nederland kiest voor het stimuleren van het MKB en de ZZP'ers als motor van onze economie. Een partij die een kleinere overheid wil, minder bestuurslagen en minder politici, maar betere zorg, beter onderwijs, betere veiligheid en betere wegen. Wij hopen dat u zich kunt vinden in onze keerpunten en de komende verkiezing op 12 september uw vertrouwen aan ons durft te geven.

Op naar een keerpunt in de toekomst!

Hero Brinkman (lijsttrekker DPK) Theo Reijnen (voorzitter DPK)

Partijprogramma Democratisch Politiek Keerpunt © 2012

Democratisch Politiek Keerpunt

I Werkgelegenheid & Economie

- DPK is de enige partij die overheidsorganisaties als Zelfstandige BestuursOrganen (ZBO) wil afslanken en reorganiseren met € 16 mld./jr. besparing.
- DPK is tegen het baantjescircuit voor oud-politici en ambtenaren in deze ZBO´s, waarvan er ondertussen 3200 zijn en die tezamen € 140 mld. of wel meer dan de helft van de rijksbegroting opslokken.
- ZBO´s moeten bijvoorbeeld gesaneerd, samengevoegd of terug naar het ministerie, zo kan de NS en ProRail weer samengaan.
- DPK wil dat de overheidsuitgaven van nu 61% van het nationaal inkomen naar het Europees gemiddelde van onder de 50% gaat.
- DPK wil de zeer ernstige systeemcrisis, de euro, de werkloosheid, de banken en de concurrentie van Azië die we ondervinden aanpakken met vergaande maatregelen die vastgelegd zijn in een Masterplan.
- DPK is daarom tegen lastenverzwaring als BTW stijging, forensentaks en invoering “medicijnenknaak” zoals in “Lente-akkoord” opgenomen.
- DPK wil herstel van vertrouwen bij de consument, de huizenkoper, de belegger en de investeerder.
- DPK wil geen cent meer naar “Brussel” sturen, voordat daar de financiële zaken op orde zijn.
- DPK wil 20% besparen op uitgaven van “Brussel” zoals voor landbouw en regiofondsen.
- DPK is tegen het financieren van “nieuwe” economische groei op basis van geleend geld. Er mag geen cent meer bij de staatsschuld.
- DPK wil ondernemerschap in de productieve sector bevorderen door de startende ondernemer de eerste 3 jaren van winstgevendheid 5% minder belasting te laten betalen. Ook zal de startende ondernemer de eerste 3 jaren vrijgesteld moeten worden van gemeentelijke lasten.
- DPK wil dat de hypotheekrenteaftrek gewoon wordt gehandhaafd. Er is geen enkele reden om dit af te schaffen, anders dan een lastenverhoging bij de burger neer te leggen.
- DPK wil bezuinigen op ontwikkelingshulp, maar noodhulp bij natuurrampen en oorlog zal blijven bestaan.
- DPK wil invoering van een vlaktaks. Iedereen betaalt dezelfde belasting over het inkomen. De laagste inkomens worden gegarandeerd. Indien dit belastingtarief laag genoeg wordt is geleidelijke afschaffing van hypotheekrenteaftrek verantwoord.
- DPK wil de woningmarktsector stimuleren door de aflossing van de hypotheek in te bouwen in het pensioen.
- DPK wil de bouwsector stimuleren door de BTW van 21% een aantal jaren te verlagen naar het verlaagde tarief van 6% over de bouw en bouwproductie.
- DPK wil de successie- en schenkingsrechten volledig afschaffen; geen dubbele belastingheffing meer.
- DPK wil een verbod op het gedwongen verkopen van de woning via een veiling.
- DPK stimuleert de zelfredzaamheid in de economie en het ondernemerschap.
- DPK wil begrotingsevenwicht om de staatsschuld niet te hoog te maken.

Partijprogramma Democratisch Politiek Keerpunt © 2012

II Cultuur

- DPK is tegen het wegcijferen van de eigen Nederlandse cultuur.
- DPK is voor cultureel ondernemerschap en wil subsidies verminderen, maar wil wel de burgers betrekken bij aanschaf en beheer van kunst en cultuur. Geen magazijn vol met opgeslagen kunst bij de overheid meer. Musea kunnen eventueel deel collectie veilen om gat in begroting te dichten.

III Bestuur

- DPK wil bestuurders bij aantoonbaar bestuurlijk falen persoonlijk financieel aansprakelijk stellen.
- DPK wil sjabloonbesparing op alle overheidsinstituten toepassen.
- DPK wil de Eerste kamer, Provinciale Staten en Waterschappen afschaffen.
- DPK wil dat ook paspoorten e.d. ook in een andere gemeente dan de eigen woongemeente besteld kunnen worden.
- DPK wil ambtelijke top vervangen bij regeringswissel.
- DPK wil meer inspraak van burgers in belangrijke zaken op gemeente en regioniveau, zoals gekozen burgemeester en politiechef

IV Gezondheidszorg, cannabisgebruik

- DPK wil de PGB's handhaven; de zwaksten in de samenleving kunnen we niet de rekening van de economische crisis laten betalen.
- DPK wil de fraude in de zorg (zo'n € 7 mld./ jaar) keihard aanpakken.
- DPK wil de cannabismarkt volledig liberaliseren en legaliseren door officiële verkooppunten, productielocaties en kwaliteitscontrole in te stellen. Normale belastingheffing net als bij andere bedrijfsactiviteiten introduceren. Er moet een keurmerk voor cannabis komen.
- DPK wil overige drugsproductie en handel keihard aanpakken door snelrecht toe te passen.
- DPK vindt gezondheidszorg een kerntaak van de overheid.
- DPK wil meer generatiewoningen om de zorg dichter bij de familie te leggen.
- DPK wil de marktwerking in de zorg beter organiseren, het is niet mislukt, maar moet beter.

V Europroblematiek

- DPK wil snel en effectief onderzoeken of de invoering van een munt met gelijkgestemde landen, de neuro, haalbaar is. Lukt dit niet, dan zal in Nederland eenzijdig de "florijn" tijdelijk als rekeneenheid en wettig betaalmiddel voor binnenlands betalingsverkeer kunnen worden ingevoerd.
- DPK wil een raadplegend referendum houden over de (blijvende) deelname aan de euro.

VI Onderwijs

- DPK wil herinvoering van het leerlingwezen en een modern ingerichte “ambachtsschool” en een verlaging van de leerplicht naar 16 jaar.
- DPK is voor een Europees octrooi.
- DPK wil weer een conciërge op scholen.

VII Milieu, energie

- DPK wil niet langer windmolens subsidiëren: inefficiënt en economisch volstrekt achterhaald.
- DPK wil toepassingen van zonne-energie stimuleren en nieuwe vormen van kernenergie laten onderzoeken en zo mogelijk toepassen.
- DPK acht de discussie over broeikasgassen achterhaald: het gaat om de overgang van energie op basis van koolwaterstoffen naar nieuwe duurzame energie.
- DPK is fel tegenstander van invoering van de kilometerheffing als dubbele belasting voor de autobezitters. Onnodig duur en alleen gericht tegen de werkende burger.
- DPK wil een hogere maximum snelheid als de verkeerssituatie dat mogelijk maakt.
- DPK ziet infrastructuur als kerntaak overheid.

VIII Integratie, veiligheid

- DPK wil alle groepsgebonden subsidies verminderen en waar mogelijk afschaffen.
- DPK wil bij zware misdrijven het principe van “two strikes out” toepassen. D.w.z. wie een tweede keer bijvoorbeeld een moord begaat krijgt automatisch levenslang.
- DPK wil een herschikking binnen de legermacht, waarbij verregaande samenwerking met de Duitse landmacht wordt bewerkstelligheid. Marine en luchtmacht worden uitgebreid en versterkt met moderne hulpmiddelen als drones en computer warfare.
- DPK ziet veiligheid als een kerntaak van de overheid.
- DPK wil het defensie budget constant houden. Landmacht kan ook worden ingezet bij binnenlandse evenementen en conflicten.
- DPK wil buitenlanders met goede economische perspectieven toelaten, kansarme zijn niet welkom. Politieke vluchtelingen worden onder voorwaarden wel opgenomen.
- DPK is voor verregaande invoering van minimumstraffen.
- DPK is voor uitbreiding van conflictbemiddeling (mediation).
- DPK is voor een boerkaverbod
- DPK wil geen zichtbare uiting van geloof of cultuur of een deelbelang in een openbare functie bij de overheid.

1. Neutrale overheid

Tussen het in bestuurskringen nog altijd bewierookte multiculturalisme en het snel opkomende idee van 'eigen volk eerst' bestaat een derde weg: die van de aanvaarding van de eerder genoemde grondrechten als de vrijheid van meningsuiting, religie en onderwijs, neutraliteit van de staat en de gelijkwaardigheid van man en vrouw. Wij staan pal voor deze vrijheden, maar zijn streng voor overtreders van de wet! Dat betekent bijvoorbeeld dat individuele wetsovertredingen op basis van geloof niet worden getolereerd en worden bestraft.

Dit betekent ook dat de overheid seculier en neutraal is en blijft. De overheid vertegenwoordigt het algemeen belang en is geen werkplek of uitlaatklep voor deelbelangen en aparte doelgroepen. Elke zichtbare uiting die behoort tot een geloof, cultuur of deelbelang wordt geweerd uit de overheid. Als burgers te maken krijgen met de overheid, mogen ze er vanuit gaan dat ze worden behandeld op basis van neutraliteit. Ze mogen niet het idee krijgen dat ze worden behandeld op basis van de normen en waarden van een onderscheidende groep mensen met een andere culturele, religieuze of ideologische achtergrond. Als je voor de overheid wilt werken accepteer je dat je het algemeen belang uitstraalt.

Alle inwoners van Nederland moeten in vrijheid kunnen leven en werken, vrij van dwang, onveiligheid en betutteling. We zijn de overheidsbetutteling voorbij. Een harmonieuze samenleving gebaseerd op wederzijds vertrouwen en respect is niet van bovenaf te bereiken. Dat doen we zelf. Wij nodigen iedereen in Nederland dan ook uit om weer mee te gaan doen, te werken aan een samenleving waar excelleren, ondernemerschap en hard werken weer loont. Alleen door gezamenlijk de handen uit de mouwen te steken en zelf weer het voortouw en de verantwoordelijkheid te nemen, komt een harmonieuze en welvarende samenleving in het vizier!

Partijprogramma Democratisch Politiek Keerpunt © 2012

2. Keerpunt in politiek en bestuur

Nederland is een prachtig land. We kunnen trots zijn op heel veel zaken die onze voorvaderen hebben bereikt. De welvaart is groot en ons bedrijfsleven internationaal vermaard.
Maar we staan voor een keerpunt. Willen we de welvaart behouden, dan zullen we keuzes moeten maken. Mede als gevolg van de kredietcrisis en de eurocrises is onze overheid, ten opzichte van de productieve economie, te groot en te log geworden om nog te kunnen worden bekostigd. Bij een ongewijzigde koers legt het een steeds groter beslag op onze welvaart en zal Nederland niet langer concurrerend zijn vergeleken bij de ons omringende landen Het takenpakket van de overheid is te omvangrijk en niet meer van deze tijd. De situatie grenst aan het onhoudbare. De 60% grens is bereikt en we moeten terug naar het Europese gemiddelde van onder de 50%.

Er zijn drie belangrijke redenen aan te wijzen waarom de overheid zich juist nu bescheidener moet opstellen. Ten eerste zijn veel taken inmiddels overbodig. De afgelopen jaren zijn veel gewenste maatschappelijke ontwikkelingen volbracht. Ten tweede is de overheid als gevolg van overdreven regulering, bureaucratische druk en toenemende inbreuk op ons privéleven steeds vaker eerder een last dan een lust. Met het huidige beleid roept zij ook spanning op tussen bevolkingsgroepen. Het wegcijferen van de eigen cultuur en het voortrekken van andere culturen in de vorm van positieve discriminatie is schadelijk voor de samenhang in de samenleving. Ten derde is de huidige omvang van de overheid niet meer te betalen, de gevolgen van de kredietcrisis versterken dit effect. We hebben op dit moment niet te maken met een gewone recessie, maar met een systeemcrisis. Een combinatie van hoge schulden, een verzwakte economie, een verzwakt banksysteem en een logge overheid maakt dat het roer nu echt om moet. Het kan echt anders en veel beter!

De weg naar een steeds omvangrijker takenpakket voor de overheid is al lang geleden ingezet, de Grondwet van 1848 heeft dat niet kunnen voorkomen. Deze Grondwet moest ervoor zorgen dat zowel de macht van de koning als de overheidsbemoeienis in de samenleving werd beperkt. Ook particuliere en maatschappelijke pressie op de staatsmacht werd geminimaliseerd. Maar de bepalingen die erin stonden om overheidsinmenging in de samenleving te beperken waren niet waterdicht.[1] Het parlement stond

[1] Thorbecke vond dat de staat het algemeen belang behartigde en dat dit algemeen belang voorrang had op het particuliere belang. Het primaat van de maatschappelijke besluitvorming lag voor hem dus bij de staat. De staat was daarom te allen tijde gerechtigd de individuele vrijheid van burgers aan banden te leggen (Van de democratische rechtsstaat naar de ochlocratie, Frank van Dun). De staat kon hierdoor worden bevolkt door partijen die deelbelangen dienden en wetten invoerden uit naam van algemeen belang. Daardoor is de individuele vrijheid in de loop der tijd door de staat vergaand ingeperkt.

open voor deelbelangen die de staatsmacht gebruikten om hun doelen te bereiken. Vakbonden, ondernemersverenigingen, ambtenarenbonden, boerenbonden, kerken, moskeeën en ideologisch verschillende politieke partijen zijn inmiddels vast onderdeel van onze samenleving, maar door hun onderlinge politieke strijd kwam er veel nieuwe wetgeving naast de Grondwet. Dit maakte langzaam maar zeker de overheid groter, complexer en vooral bemoeizuchtiger.

De Grondwet is eenmaal grondig herzien in 1983. Dat was nodig om de nieuwe wetten die vanaf 1848 waren gemaakt in één keer een plaats te geven in een nieuwe Grondwet. Sindsdien staat er expliciet in vermeld dat de overheid een opdracht heeft om sociale grondrechten te verlenen. Denk bijvoorbeeld aan het verlenen van rechtsbijstand als men daar geen geld voor heeft, het bevorderen van werkgelegenheid, verlenen van sociale zekerheid, verbetering van het leefmilieu, het bevorderen van de volksgezondheid, zorg dragen voor maatschappelijke en culturele ontplooiing en het aanbieden van onderwijs. Niemand is natuurlijk tegen deze maatregelen, maar om ze te verwezenlijken moet de overheid wel beslag leggen op een groot deel van onze welvaart in de vorm van belastingen en andere heffingen. Door de gestaag gegroeide omvang van de overheid is belastinggeld vooral sinds de vroege jaren zeventig niet eens meer toereikend. Er moest steeds meer worden geleend waardoor de staatsschuld snel is toegenomen. Ook de gasbaten zijn verbruikt. De eurocrisis die volgde op de kredietcrisis maakt duidelijk dat de verzorgingsstaat die we hebben opgebouwd financieel niet meer houdbaar is. De AAA-status van Nederland kan niet worden opgegeven.

2.1 Wat ging er mis?

De verruiming van de overheidstaken voor onze samenleving heeft verstrekkende gevolgen gehad. Het rondpompen van geld om de sociale grondrechten te verlenen heeft een enorm bureaucratisch en bestuurlijk circus gecreëerd. Het is namelijk erg moeilijk, zo niet ondoenlijk, om objectief vast te stellen welke mensen of groepen recht hebben op hoeveel steun of subsidie. De afweging hiervan is onderwerp van uitvoerige politieke en bureaucratische besluitvorming, waarbij verschillende belangen tegen elkaar worden afgewogen. Welke belangen voorrang krijgen boven andere belangen is niet transparant. Het parlement beoordeelt, maar lobbygroepen en ideologische vooringenomenheid hebben veel invloed op dit proces. De politieke strijd om de verdeling van belangen is een spel geworden van geven en nemen, van verdeel en heers. In ons land noemen we dat polderen. Omdat het herverdelende politieke systeem openstaat voor deelbelangen, is er een politieke strijd om de middelen van anderen ontstaan.

Door die politieke strijd is de taakopvatting van de overheid in de loop der tijd veranderd van beschermer van de welvaart naar verdeler van de welvaart. Als er problemen of spanningen waren, werd doorgaans

Partijprogramma Democratisch Politiek Keerpunt © 2012

een commissie ingesteld die tot de conclusie kwam dat de oplossing van het probleem lag in het trekken van de portemonnee. De portemonnee van de belastingbetaler welteverstaan! De samenleving is door de groei van inspraak, samenspraak en rondpompen van geld van anderen oneindig veel complexer en trager geworden.
Veel mensen begrijpen niet meer waar de overheid voor staat... Ideologie, persoonlijke contacten en zelfs de waan van de dag hebben invloed op de politieke verdeling van de belangen. Wat gisteren nog rechtsgeldig was, kan vandaag in het tegendeel zijn omgeslagen. Wie gisteren nog voordeel had bij bepaalde wetgeving, kan vandaag worden beroofd van zijn privilege.[2] Rechtsongelijkheid is de basis van de samenleving, georganiseerd onrecht de norm. Op afstand geplaatste overheidsorganen worden listige ondernemers die grote risico's aangaan in naam van de staat.

De geldpomp heeft niet alleen gezorgd voor een verregaande bureaucratisering van de samenleving. Ook is de behulpzaamheid en het vertrouwen waar ons land altijd zo bekend om stond geleidelijk uit de samenleving verdwenen. De overheid heeft als het ware de zorg en liefdadigheid gemonopoliseerd. Burgers zetten zich steeds minder in voor anderen omdat ze denken dat de overheid het wel opknapt. Dat heeft er flink ingehakt. Uit de Nationale Vertrouwensmonitor blijkt dat zes op de tien Nederlanders elkaar niet meer vertrouwt en maar liefst 75% van de mensen vertrouwt de huidige politiek niet. We betalen belasting aan de overheid, maar weten niet waaraan en aan wie dit geld wordt besteed. Uitkeringen zijn anoniem en veel te vrijblijvend, onze ouders slijten hun laatste jaren in slecht presterende verzorgingshuizen of verpleeghuizen die zich vaak ver van onze woonplaats bevinden. De zorg, het vertrouwen en de saamhorigheid tussen de mensen is verdwenen.

De onvrede over het functioneren van de overheid is groot. We moeten ons dan ook afvragen of de overheid in de huidige omvang en met het huidige takenpakket nog wel voldoet aan de wensen van onze samenleving. Scholen, zorginstellingen en omroepverenigingen zijn afhankelijk gemaakt van overheidsfinanciering en staan dus met de neus naar Den Haag en als gevolg daarvan met de rug naar de burger. Burgers hebben niet of nauwelijks inspraak meer in deze organisaties. Door overheidsfinanciering en ontzuiling zijn de maatschappelijke organisaties losgezongen van de samenleving, de huidige politiek heeft daar geen antwoord op.[3]

[2] We hebben gezien hoeveel onvrede dit veroorzaakt toen het Kabinet Rutte besloot tot een vrij beperkte bezuiniging in de cultuursector.
[3] Deze ontwikkeling staat beschreven in het boek De Geldpomp van Gijs Herderscheê (Balans, 2009). Overigens is diezelfde overheid er debet aan dat nieuwe groepen mensen met sterk afwijkende culturen door de mislukte integratie met de rug naar de samenleving staan. Zie het derde deel voor een analyse.

2.2 De politieke partij staat te ver van de burger en de staat is partijdig[4]

De drie ideologische hoofdstromingen in ons politieke landschap, liberalisme, sociale democratie en christen democratie, zijn de afgelopen decennia steeds meer op elkaar gaan lijken. In het parlement uit zich dat in een verzameling van verschillende partijen die wat standpunten betreft over de inrichting van de samenleving niet of nauwelijks nog van elkaar te onderscheiden zijn. Daarbij is de bureaucratie enorm uitgebreid en is er een waar benoemingencircuit opgetuigd, zowel in de politiek als in de ambtenarij. De politieke partij is vergroeid met het ambtelijk apparaat. De politieke partij is verstatelijkt, en de staat werd partijdig. Nog maar drie procent van de Nederlandse bevolking is lid van een politieke partij, maar om in aanmerking te komen voor relevante politieke en maatschappelijke posities moet je er lid van zijn. Dat betekent dat 97% van de bevolking geen uitzicht heeft op een politieke of bestuurlijke functie die het verschil maakt. En als er een poging wordt gedaan om toch het apparaat te betreden, worden de nieuwkomers gezien als onwelkome gasten die buiten de deur moeten worden gehouden. Een steeds kleinere groep mensen heeft en houdt hierdoor in Nederland de touwtjes in handen. Burgers staan buitenspel.

De gevolgen van deze bestuurlijke en politieke verknoping zijn serieus te noemen. Er heerst een regentenmentaliteit, er is sprake van een tekort aan vertrouwen bij het publiek, er is een geringe binding tussen politiek en publiek en daardoor een verantwoordingprobleem. Kort gezegd komt het erop neer dat er wel verantwoordelijke bestuurders en politici zijn, maar dat hun verantwoordelijkheid maar in beperkte mate wordt gekoppeld aan aansprakelijkheid.[5] Bestuurders kunnen zonder gevolgen enorme fouten maken. Los van de kosten die dit met zich meebrengt leidt het ook tot een bestuurlijke cultuur van 'na mij de zondvloed'. Het beste is dit te zien bij de verzelfstandigde en op afstand van de overheid geplaatste instellingen zoals woningbouwverenigingen. Deze instellingen kunnen niet worden aangepakt door de politiek, maar hebben ook geen last van de tucht van de markt. In dit klimaat kunnen bestuurders zichzelf verrijken, door hen gemaakte fouten worden echter afgewenteld op de belastingbetaler.

Verandering lijkt bijna onmogelijk. Er valt voor de Nederlanders niet zo bijster veel meer te kiezen. De burgers van dit land stemmen op een steeds kleiner wordend gezelschap van beroepspolitici dat is onderverdeeld bij partijen die steeds meer op elkaar zijn gaan lijken. Eens in de vier jaar mogen de burgers opdraven om op een bestaande partij te stemmen, de zetels worden daarna verdeeld over dezelfde partijen als vóór de verkiezingen. Na nieuwe verkiezingen wordt door zetelverschuiving de buit

[4] Deze uitspraak is van Dr. A. P. M. Krouwel, universitair docent verbonden aan de faculteit politicologie van de Vrije Universiteit te Amsterdam.
[5] Dit hebben we bijvoorbeeld kunnen zien bij de vuurwerkramp in Enschede. Zo ongeveer iedere officiële instantie heeft daar gefaald, maar alleen de eigenaren van de fabriek kregen straf.

misschien iets anders verdeeld, maar om dit voor de partijen draaglijk te maken is het benoemingencircuit opgetuigd. De politieke partijen zijn meer bezig met het in stand houden van zichzelf dan met het oplossen van problemen van de inwoners van ons land. De steun voor deze partijen vanuit de bevolking is dan ook steeds kleiner geworden. Een regering van en voor het volk is verworden tot een regering van en voor een zeer kleine minderheid van de Nederlandse bevolking. Er is sprake van een politiek kartel. Hier is niets democratisch meer aan. Langzaam verandert ons land in een oligarchie waar een kleine minderheid de macht stevig in handen heeft.

2.3 Het roer moet om

De overheidstaak om via de polder groepen mensen van verschillende culturele en / of religieuze afkomst te faciliteren en te emanciperen is niet meer van deze tijd. Er is een anders ingerichte overheid nodig, een overheid die zich weer neutraal opstelt en de rol aanneemt die haar het meest op het lijf geschreven is: die van scheidsrechter. Een neutraal politiek bestel dat zich baseert op de klassieke grondrechten, op vrijheid en bescherming van het individu dat beter in staat is de uitdagingen van deze tijd aan te kunnen. De transitie van de huidige opzet naar deze nieuwe rol is de grote uitdaging waar Nederland nu voor staat.

De bestaande partijen willen de burger verder belasten om zo hun positie te behouden. Maar de burgers zijn niet verantwoordelijk voor de crises en kunnen dus niet verantwoordelijk worden gehouden. Daarom wil DPK geen cent meer van de burger naar Brussel. Eerst zal de grootste overheid van Europa zelf flink moeten bezuinigen.

2.4 Keerpunten

Om de logge bureaucratie en de verstikkende regeldruk écht op te lossen moeten we op een heel andere manier durven kijken naar de regelgeving. Niet van bovenaf vanuit de overheid, maar van onderop. Centraal staat het vertrouwen in de burger en de ondernemer. De eerste vraag is dan: wat kan men zelf beslissen? Pas als er belangen van anderen gaan spelen en er spelregels nodig zijn, komt de gemeentelijke overheid in beeld. Dat is de bestuurlijke laag waar de burger het meest mee te maken heeft. De bestuurlijke laag boven de gemeenten wordt gevormd door de provincies. Die zouden als bestuurslaag afgeschaft kunnen worden. De historische en culturele betekenis blijft natuurlijk gewoon behouden. Op rijksniveau weten we dan welke regels er nodig zijn en gehandhaafd dienen te worden en kunnen we uitrekenen hoeveel ambtenaren daarvoor nodig zijn. Het aantal bestuurstaken in het onderwijs en de zorg zal worden bepaald door hier een sjabloon over te leggen. Het sjabloon zal bepalen hoeveel managers en personeel nodig zijn om bepaalde overheidstaken uit te voeren.

Bij vertrouwen hoort handhaven. Dat kan met veel minder ambtenaren en politici. De Eerste Kamer kan worden afgeschaft. Ervoor in de plaats zal een Constitutioneel Hof zich gaan buigen over rechtmatigheid van wetsvoorstellen. Ook de bestuurslagen Provinciale Staten en waterschappen kunnen worden afgeschaft. Deze taken kunnen worden overgenomen door gemeenten (waterzuivering) en Rijkswaterstaat (dijken en watermanagement). Door een algehele herziening van het takenpakket van de overheid zullen Kamerleden zich weer bezighouden met zaken die echt belangrijk zijn. Dat heeft in ieder geval effect op het aantal ambtenaren bij de departementen: die hoeven zich dan namelijk ook niet meer te buigen over onbenullige en overbodige vragen. Om ervoor te zorgen dat de slagvaardigheid van de ministers (en ook de wethouders) toeneemt, wordt de top van het ambtelijk apparaat automatisch ontslagen als de zittende minister of wethouder verdwijnt. Een nieuwe minister of wethouder bepaalt of ze worden herbenoemd.

De politieke praktijk sluit inmiddels niet meer aan bij de maatschappelijke werkelijkheid. Ambtenaren, bestuurders en politici leven in een papieren werkelijkheid die in niets meer lijkt op wat de man in de straat ervaart. Naast de institutionele veranderingen dient daarom ook de cultuur van de diverse overheidsorganisaties te veranderen. De ambtenaren en bestuurders zijn er voor de burger en niet andersom. De ambtenaar moet weer burgerdienaar worden!

2.5 Monopolies van de overheid die in een aparte bestuurslaag opereren

De rijksoverheid en later ook de gemeenten hebben een zeer groot aantal taken van de overheid afgestoten en ondergebracht bij aparte instellingen. Dat zijn min of meer zelfstandige bestuursorganen die namens de overheid zelfstandig taken uitvoeren als uitkeringen, advieswerk, beheer en exploitatie. Deze organen worden een zelfstandig bestuursorgaan genoemd (ZBO) of rechtspersoon met wettelijke taak (RWT). Voorbeelden zijn de NS, Pro Rail, AFM, SVB, NZa, COA, CBR. Er zijn in Nederland momenteel ongeveer 3200 van dit soort organen, ook wel Quango´s genaamd. Quango is een Quasi Autonome Non-Gouvernementele Organisatie .Het totale budget van deze 3200 organisaties is ongeveer € 140 mld./ jaar. Nu keert de SVB ca. € 32 mld. als AOW uitkering uit, dan blijft er nog € 108 mld. over. Elke organisatie heeft vaak een eigen gebouw, directie, staven, raad van bestuur en rapporteert direct of indirect aan het ministerie. Sommige ZBO organen zijn een NV die lastig gecontroleerd en bijgestuurd kunnen worden zoals het Kadaster, de NS en Pro-Rail. De overheid denkt dat bijvoorbeeld het Kadaster geheel zelfstandig is en de staat geen geld kost. Maar als men inefficiënt werkt, betaalt de gebruiker dat via een tariefsverhoging. De overheid heeft taken die een monopolie vormen uitbesteed aan verzelfstandigde organen zonder strakke controles (checks & balances) en in principe wordt een organisatie zonder concurrentie te duur. Daarmee heeft de overheid tientallen jaren geleden een principiële fout gemaakt.

Ook gemeenten zijn al begonnen taken af te stoten, dat betekent zogenaamd minder ambtenaren, maar wel meer banen in die zelfstandige organen en veel overhead. Er zijn ook nog honderden subsidie regels voor zeer veel instanties. Voor elke euro subsidie geeft de overheid gemiddeld ongeveer 1,5 euro intern uit aan regelgeving, aanpassing van regels, subsidie beoordeling, toewijzing en controle inclusief alle overhead. Kleine subsidie bedragen zijn dan relatief zeer duur en kunnen beter afgeschaft worden, tenzij expliciet geformuleerd is dat dit grote nadelen oplevert. Deze subsidie stroom moet fors ingedamd worden. We zien ook dat veel oud politici duur betaalde banen krijgen in deze branche. Dit systeem is dus verworden tot een politieke vriendenrepubliek, die door de bestaande politieke partijen niet wordt aangepakt. Immers: snijden in eigen vlees.

Op dit moment geeft de staat in Nederland al 61% van het nationaal inkomen uit, terwijl dat in de EU en bijvoorbeeld Duitsland ca. 50% is. Als wij ook 50% zouden halen is dat een besparing van ca. € 40-50 mld., ruim meer dan de gevraagde bezuiniging in de economische crisis van nu. We kunnen dat bereiken als we op die staatsmonopolies gaan bezuinigen. Dan moeten we in die 3200 organen en de organen van gemeentewege gaan ingrijpen door saneren, samenvoegen, bezuinigen of afschaffen. Het blijkt dat er vele organen op een zelfde terrein werkzaam zijn, bijvoorbeeld de inspectie volksgezondheid, RIVM, CIZ, en vele andere organen, die soms langs elkaar werken. Maar ook op gebied van onderwijs zijn er zeer veel zelfstandige organen, de inspectie, een groot aantal colleges, stichtingen en commissies die over examens waken, een groot aantal kwaliteitsdiensten dat wellicht beter samen kan werken. In de financiële wereld hebben we de DNB, AFM en nog een aantal organen. Ook daar is samengaan en afslanken sterk te overwegen.

DPK heeft becijferd dat 15% bezuiniging op al deze organen vrij gemakkelijk haalbaar moet zijn en dat is al een bezuiniging van € 16 mld. binnen een paar jaar te realiseren.

2.6 Keerpunt: Efficiëntere Gezondheidszorg

Gezondheidszorg is een kerntaak van de overheid, waarbij de kwaliteit van leven voorop staat. Eigen regie betekent niet: zoek het maar zelf uit, maar het betekent: we komen er samen wel uit zonder overheid. Niet voor ieder wissewasje naar de dokter, niet direct bij de overheid aankloppen als het even niet lukt. Trots zijn op het zelf kunnen en anderen te helpen om het zelf te kunnen. Daar gaat het om! Natuurlijk wil DPK het PGB handhaven. Het kan niet zo zijn, dat de zwaksten in de samenleving het gelag betalen van onze economische crisis.

De kosten van onze gezondheidszorg zijn volledig uit de klauwen gelopen. Het kost kapitalen, terwijl er senioren zijn die maar eens per week gelucht worden. Zelfs in de gevangenis word je beter verzorgd. Dat komt omdat er te weinig toezicht is en teveel gefuseerd wordt, waardoor zorginstellingen zorgfabrieken worden. Zorgfabrieken waar onze zieke familieleden wegkwijnen. Dit moet stoppen! DPK wil weer terug naar verzorging in huis door mantelzorgers en vrijwilligers vergoedingen te geven. Buren die even op de kinderen passen en senioren weer betrekken bij de familie door de bouw van aanleunwoningen te stimuleren. Daarom wil DPK de bouw of verbouw van generatiewoningen stimuleren, die hebben wat ons betreft de toekomst.

Het is gewenst om naast een eerste hulp post in een ziekenhuis een huisartsenpost te hebben als poortwachter, want de hulp die door deze huisarts geboden wordt, is -mits toereikend- veel goedkoper dan in een volledig ingerichte eerste hulppost. Verder wil DPK de gezondheidszorg grondig reorganiseren door forse besparingen te realiseren op bestuurslagen. Dit kan eenvoudig worden gerealiseerd door een sjabloon samen te stellen waarin iedere bestuurder of manager wordt toegewezen per zoveel verzorgend personeel per eenheid. Zijn er te veel bestuurders of managers in een bepaalde laag dan zal daar in gesneden moeten worden. Hierdoor lossen we de almaar groter wordende problemen in de gezondheidszorg zelf op en schuiven we dit probleem niet door naar de volgende generatie. Ook de fraude in de zorg (geschat op zo'n € 7 mld./ jaar) dient bikkelhard te worden aangepakt. DPK vindt dat de marktwerking in de zorg moet worden herzien. Monopolies moeten beter gecontroleerd worden door checks en balances in de organisatie. De zeer ingewikkelde betaling per Diagnose Behandel Combinatie, DBC, kent nogal wat problemen (er zijn er veel te veel) en kan deels weer vervangen worden door een betaling per tijdseenheid. Bij eigen regie in de zorg hoort natuurlijk ook het recht op zelfbeschikking, maar dan wel volgens nog af te spreken regels.

2.7 Keerpunt: Klantgerichte Gemeente

De gemeente waarin we wonen is de hoeksteen van onze samenleving en dat wil DPK op peil houden. Een eventueel samengaan van gemeenten wordt bepaald in een referendum. Immers, de burgers maken zelf wel uit hoe groot een gemeente mag zijn en niet "Den Haag". Daarom willen we ook dat onze gemeente er is voor haar inwoners. Er moet meer directe democratie in de gemeente zijn en de gemeente is een lokaal contactpunt voor de burger. Hoe doen we dat? Door meer bijeenkomsten op vrijwillige basis te organiseren op lokaal niveau en op die manier de inwoners weer te betrekken bij de gemeente.
Door bijvoorbeeld een gekozen burgemeester en een gekozen politiechef te introduceren. Maar ook door benoemde bestuurders weer te dwingen integer te zijn, door ze ook financieel aansprakelijk te kunnen

stellen in geval van aanrekenbare nalatigheid. Dat geldt toch voor ons allemaal, waarom dan niet voor onze bestuurders?

De gemeentes moeten uniforme tarieven hanteren voor alle diensten die op nationaal niveau worden ingevoerd, zoals paspoorten en rijbewijzen. Het moet mogelijk worden om paspoorten e.d. ook buiten de eigen gemeente aan te vragen. Al te grote verschillen tussen tarieven tussen gemeenten zijn niet wenselijk. Iedere taak die door het Rijk wordt doorgeschoven naar de gemeente moet gecompenseerd worden.
Bij alle overheden moeten uitingen van religie zowel op personen als op gebouwen niet zichtbaar zijn. Dit geldt voor alle religies! Bovendien is DPK voorstander van een boerkaverbod in de openbare ruimte omdat het vrouwonterend is.
DPK vindt dat de cannabis markt kan worden gelegaliseerd via daartoe aangewezen verkooppunten en productielocaties met strenge controles en accijnzen, net als voor alcohol en andere rookwaren. Dat is goed voor de schatkist en het haalt cannabis uit de illegaliteit. Door het wegvallen van de illegaliteit zullen er ook minder (politie)kosten gemaakt hoeven worden. Op alle fronten dus een win-win situatie. Tegen illegale wietplantages en (hard)drugshandel zal keihard worden opgetreden.

2.8 Keerpunt: Kritisch op Europa

De Euro en Europa zijn sinds vele jaren synoniemen van elkaar geworden in ons land. Als één van de oprichters en voortrekkers in Europa heeft Nederland altijd een duidelijk standpunt gehad. Maar volgens DPK gaat dat niet ver genoeg.

Wat gebeurt er eigenlijk precies in Brussel? Niemand kan het je meer vertellen. We hebben een nieuwe bureaucratische kracht laten ontstaan waar we zelf geen vat meer op hebben. De uitgaven aan regiofondsen en andere subsidies moeten worden teruggebracht met 20%. Ook hier wil DPK sjabloonbesparing toepassen. Binnen de EU groeit ook het aantal zelfstandige bestuursorganen snel en wordt al jaarlijks € 4,2 mld. besteed. Maar het gaat veel verder dan dat. Er moet democratische transparantie komen met direct gekozen bestuurders. Om dit te bereiken wil DPK het Europees verdrag openbreken en zo een keerpunt in Europa bewerkstelligen.
Over Europa kan DPK heel duidelijk zijn: gelijke monniken, gelijke kappen. Waarom zijn bijvoorbeeld binnen de EU de pensioenleeftijden nog niet aan elkaar gelijk gesteld?

2.9 Moet Nederland uit de eurozone stappen?

In een muntunie moeten soevereine landen zich strikt houden aan de afspraken over tekorten op de begroting (3% BBP) en de schuldpositie (60% BBP). Een 3% tekort (dat is ongeveer 6% van de begroting) geeft in 5 jaar een schuldvergroting van 65% naar 81% van het BBP, dat is erg veel. Een tekort terugbrengen is een zeer zware taak. Gemiddeld moet over een korte periode begrotingsevenwicht bestaan met een maximaal tekort van 3%.

Een muntunie moet afdwingbaar (bij wet) en handhaafbaar zijn zodat alle landen gemiddeld over enkele jaren het zelfde % tekort op de begroting hebben en de schuldpositie niet laten oplopen. Anders moeten andere landen kunnen ingrijpen in de begroting en de inkomsten en uitgaven van een soeverein land. Dat is lastig, maar noodzakelijk.
In de eurozone is dit niet geregeld door de politici. Met name Gerrit Zalm, VVD, voormalig minister van Financiën, had de Euro in deze vorm nooit mogen laten doorgaan, en uiteraard vele anderen met hem. Het was naïef van hen om te denken dat het later nog wel geregeld zou worden. Elke onderhandelaar weet dat zo´n cruciaal punt van begin af aan goed geregeld moet zijn. Als de soevereine landen die bevoegdheid niet uit handen willen geven wordt dat het einde van de euro.

Maar in een neuro-zone en een zeuro-zone gelden ook deze normen en noodzakelijke overdracht van bevoegdheden in begrotingsdiscipline. Vroeger werd dat opgelost met devaluaties van de eigen munt. Een twee munten stelsel zou verlichting geven.
Alleen een regeling voor de bevoegdheid wie mag ingrijpen in een soeverein land moet geregeld worden. Oplossingen met Eurobonds, ESM, EFSF, geld drukken via ECB; het is allemaal naast de kern van het probleem en water naar de zee dragen. Maar deze geldstroom naar geklungel van Staten en banken wordt wel gegarandeerd. Bijna niemand ziet het, maar de Nederlandse Staat (u dus!) heeft al € 465 mld. gegarandeerd aan ESM, ECB etc. Hoe je het went of keert: er zal een bedrag moeten worden betaald. Hoe langer we wachten hoe groter het bedrag zal worden.

Overdracht van begrotingsbevoegdheden is nog geen politieke unie. Maar de culturele verschillen tussen noord- en zuid Europa zijn wel erg groot en daarom moet er meer gebeuren. om de euro te handhaven.
DPK wil daarom op korte termijn onderzoeken of een muntunie met gelijkgestemde landen haalbaar is. De dreiging die van zo´n onderzoek uitgaat, vergroot de druk op zuidelijke landen om de discipline te handhaven.
DPK is er voor over zo iets wezenlijks als de euro een raadplegend referendum te houden.

2.10 Keerpunt: Prestatie Onderwijs

Als het aan DPK ligt, is er een aantal stevige keerpunten te bewerkstelligen in het onderwijs. Zo wil DPK herinvoering van het leerlingwezen, ambachtsschool, verlaging van de leerplicht mits er vervolg onderwijs is in het leerlingwezen en verplichte omscholing. Maar er is meer.

Net als andere overheidsinstellingen moeten ook de onderwijsinstellingen onderworpen worden aan het besparingssjabloon. De functioneringseisen van alle managers en bestuurders zullen worden vergeleken met hun daadwerkelijke effectiviteit. Dit zal met name in de bestuurslagen flinke besparingen opleveren.

DPK is voorstander van neutraal en onpartijdig onderwijs. Het is noodzakelijk dat de kwaliteit van het onderwijs weer centraal komt te staan. DPK is van mening dat dit mogelijk is door prestatiebeloning in te voeren, zowel voor leerlingen op basis van inzet als voor scholen.
Bovendien moet de functie van conciërge weer ingesteld worden en in een woning bij de school wonen zoals dat vroeger was indien mogelijk.
Leerlingen in het middelbaar onderwijs verdienen een leraar, die volledig gekwalificeerd is in het vak waarin ze les geven. Net zoals het vroeger was met een bijbehorend salaris. Dat is veel belangrijker dan al die zogenaamde “gekwalificeerde managers”.

Partijprogramma Democratisch Politiek Keerpunt © 2012

3 Economie, kredietcrisis en financiën

De Nederlandse economie is vanouds altijd erg sterk geweest. Nederlanders zijn de uitvinders van de aandelenbeurs en het hedendaagse banksysteem. Het gevolg van deze vindingen was de Gouden Eeuw waarin de eerste internationaal opererende bedrijven op poten werden gezet, zoals de Verenigde Oost-Indische Compagnie (de VOC).[6] De sterke gulden zorgde voor stabiliteit en voorspoed. Tegelijk met de groeiende economie ontwikkelde zich een stabiel politiek bestuur. Economische groei was in die tijd geen doelstelling van een hoger gezag, maar een resultante van persoonlijke vrijheid en goed afgebakende eigendomsrechten. Uit ervaring wist men dat een stabiele en efficiënte overheid, die zich concentreerde op de bescherming van individu en bezit, garant stond voor welvaart en welzijn. In onze tijd zijn we dat vergeten. Economische groei is tegenwoordig nodig om onze schulden en de uitgedijde overheid te kunnen blijven betalen. Als de economie stokt, is het spel uit.

3.1 Wat is er mis gegaan?

De groei van het takenpakket van de overheid, de bureaucratie, de regulering, de hoogtes en hoeveelheid van verstrekte uitkeringen en vergaande internationale (militaire) samenwerking kosten veel geld. De overheid is om dit te kunnen betalen in de loop der tijd steeds meer aanspraak gaan maken op het geld dat in de samenleving wordt verdiend. In 1900 waren de Nederlandse overheidsuitgaven als percentage van het nationale inkomen bijvoorbeeld nog maar 10%, in 1950 was dit 24% en in 2002 al 52%.[7] Anno 2012 is het maar liefst 61%. De overheid is dus in steeds ruimere mate op de samenleving gaan teren. Anders gezegd: de staat is gaan parasiteren op de burger en de economie. Dit werkt zeer verstikkend op de economische bedrijvigheid, waardoor de economische groei sterk wordt beknot.

Toch kenden we jarenlang een groei van de welvaart. De kredietcrisis heeft echter een vervelende waarheid boven water gebracht: we hebben de afgelopen decennia op de pof geleefd. Zowel overheden, bedrijven als gezinnen hebben zich in de schulden gestoken om zich een aangename levensstijl te kunnen veroorloven. Overheden wilden meer uitgeven dan er via belastinggeld en heffingen binnenkwam, bedrijven wilden investeren in capaciteit die uiteindelijk alleen kon worden gebruikt door meer consumptie op krediet en gezinnen wilden met hogere hypotheken en consumptieve leningen goed

[6] De Gouden Eeuw loopt grofweg van 1602, het jaar van de oprichting van de VOC, tot 1672, het jaar dat bekend staat als het Rampjaar.

[7] Bronnen: Adam Smith Institute "Economische geschiedenis van Nederland in de 20e eeuw" J.L. van Zanden / R.T. Griffiths. Dat de 52% in 2002 niet werd gehaald en de lasten ten opzichte van het nationale inkomen in de jaren negentig van de vorige eeuw snel daalden, komt alleen maar door de sterke groei van de productieve economie. De collectieve uitgaven groeiden in die tijd gewoon door, zij het minder sterk dan de groei van de productieve economie. Nu de productieve economie stagneert zullen we de komende jaren bij ongewijzigd overheidsbeleid een omgekeerd proces zien.

wonen en leven. Zowel overheden als de economie groeiden gestaag en simultaan. We maakten ons zelf wijs dat we rijk konden worden door te lenen. Veel van de gevestigde partijen denken dit nog steeds. Lenen om de economie weer aan te jagen, meer banen scheppen bij die uitdijende overheid. Er moet een eind aan komen! De rente op de staatsschuld kan straks als de rente stijgt niet langer worden opgebracht.

Opeenvolgende Nederlandse regeringen hebben ons opgezadeld met een staatsschuld van maar liefst 405 miljard euro medio 2012[8]. Overigens was dit nog niet genoeg, want ook de ruim 200 miljard euro die onze gasbel sinds 1970 heeft opgeleverd is niet geïnvesteerd in blijvende welvaart verhogende investeringen, maar grotendeels over de balk gegooid met sociale uitkeringen. Door lenen, verspillen en de dertig jaar lange kredietstimulering is er kortstondige welvaart gecreëerd. Maar krediet opnemen betekent naar voren halen van koopkracht en interen op toekomstige koopkracht. De rekening zit dus gewoon onder in de zak.

3.2 De crisis

Het uitbundige leengedrag is mogelijk gemaakt door het kunstmatig laag houden van de geldmarktrente door overheden en centrale banken, de VS voorop. Door de korte rente jarenlang laag te houden werd lenen gestimuleerd. Bij elke economische dip verlaagden centrale banken de rente nog verder om de economie te stimuleren.[9] Landen in Azië hielden om hun export te stimuleren hun valuta goedkoop ten opzichte van de dollar door Amerikaanse staatsobligaties in te kopen. Hierdoor bleef de lange rente ook lager. Door de lage rente kon de kredietcreatie en daarmee de schuldenberg tot enorme proporties toenemen. Toen de financiële instellingen ook nog eens uitvonden dat de schulden op hun balans konden worden opgeknipt en verpakt en worden doorverkocht aan andere partijen, was het hek van de dam.[10] Het opstapelen van schulden door kredietcreatie was jarenlang veel te makkelijk. Centrale bankiers hebben hun taak ernstig verzaakt en door hun rol als hoeder en beschermer van de financiële industrie hebben zij de commerciële bankiers ongelooflijk veel roekelozer gemaakt. Door de impliciete steun aan commerciële banken is de financiële economie veel sneller gegroeid dan de productieve economie.[11] Bankiers vonden het geweldig zo veel krediet te kunnen creëren, ze verdienden goud geld en de bonussen

[8] In 2000 was dat nog 224 miljard.

[9] De productieve economie heeft baat bij een stabiele rente, maar in ons systeem van centrale banken die samenwerken met commerciële banken en overheden is een stabiele rente op langere termijn onmogelijk. Het huidige monetaire systeem veroorzaakt extreme conjunctuurcycli. Door de door centrale banken gemanipuleerde lage en afnemende rente ontstaat namelijk in eerste instantie markteuforie en veel investeringen met geleend geld, maar veranderde omstandigheden en verwachtingen zorgen voor snel veranderende kapitaalstromen, stijgende marktrente en bedrijfsfaillissementen, omdat door afnemende economische activiteit de aangegane schulden niet meer kunnen worden voldaan.

[10] Het zogenaamde securitiseren van schuld. De redenering achter dit idee was dat risico's zo beter konden worden gespreid, waardoor de risico's in het systeem veel kleiner werden. Het gevolg was een lagere marktrente en overdadig veel liquiditeit. De realiteit was dat risico helemaal niet verdween.

[11] Als een commerciële bank in problemen komt en te groot is om om te laten vallen, wordt er door overheden en / of centrale banken altijd ingegrepen: de bank wordt op de been gehouden. Commerciële banken weten dit en nemen daarom veel meer risico's dan bedrijven in de productieve economie.

stegen tot in de hemel. Bankiers konden niet verliezen en wisten dat bij verlies overheid en centrale bankiers klaar zouden staan om het verlies te verdelen over de burgers. Door overheidsregulering is het probleem verergerd omdat het nemen van krediet en het hebben van schuld in veel landen fiscaal aantrekkelijk is gemaakt. In 2007 stokte de kredietinflatie.

Toen minder kredietwaardige Amerikanen in de loop van 2006 en 2007 hun hypotheek niet meer konden betalen, kwam er een kink in de kredietkabel. De verpakte hypotheekleningen bleken veel minder waard dan gedacht. Omdat niemand van elkaar wist wie hoeveel van deze papieren had gekocht, ontstond er een financieel infarct en een bijna ineenstorting van het financiële systeem na de val van de Amerikaanse zakenbank Lehman Brothers in 2008. Centrale banken waren genoodzaakt om met alle mogelijke middelen het financiële en bancaire systeem te ondersteunen. De kredietbubbel dreigde om te slaan in een acute schulddeflatie. Er ging een schok door de wereld. Omdat overheid en bankwezen de afgelopen decennia zeer vervlochten zijn geraakt, zijn ze voor hun voortbestaan van elkaar afhankelijk. De overheid is objectief gezien namelijk al lang niet meer te betalen uit alleen belastinggeld. Bankleningen zijn nodig om de begrotingsgaten te kunnen dichten. En het door de financiële crisis in problemen geraakte banksysteem is voor het voortbestaan afhankelijk van overheidssteun (lees: de belastingbetaler). Het redden van de banken en financiële instellingen betekent dat er sprake is van een omgekeerde Robin Hood: van de armen wordt gepakt om de rijken te ondersteunen, terwijl die rijken ook nog eens rijk zijn geworden door het nemen van onverantwoorde risico's en het probleem van de kredietcrisis hebben veroorzaakt.
Miljarden euro's zijn gegaan naar de financiële instellingen. Maar een heel klein deel van het ondersteuningsgeld is gegaan naar investeringen in handel en industrie. En er is helemaal niets gegaan naar degenen die het hardst zijn getroffen door de crisis: de hardwerkende gezinnen die de belastinggelden moeten opbrengen. Wie krijgt dus uiteindelijk de rekening? De belastingbetalende burger! Want de winst is in dit systeem voor de banken, maar het verlies voor de belastingbetaler. We zijn hierdoor met z'n allen een stuk armer geworden.

Het leven op de pof lijkt ten einde. Door de kredietcrisis is het systeem van economische groei door goedkoop lenen spaak gelopen. De collectieve schuldenlast is te hoog geworden om nog voldoende economische activiteit te krijgen, de last weegt te zwaar. Veel krediet is gebruikt voor consumptie, waardoor veel frivole productiecapaciteit is gecreëerd. Nu de kredietstroom is opgedroogd, is een sanering noodzakelijk en zelfs onontkoombaar. Zwakkere bedrijven en overcapaciteit moeten helaas verdwijnen, maar dat is in de kern een heel gezond proces. Bang voor de reactie van de kiezers, kiezen overheden er vooralsnog voor om dit proces van schuld- en productiesanering tegen te gaan met nieuwe schulden. Men kiest voor het stimuleren van de economie en het overnemen van de risico's die door

banken zijn gecreëerd. Dit leidt uiteindelijk tot nog grotere problemen. Het financiële systeem wordt door aanpassing van boekhoudregels en ongelimiteerde steun in leven gehouden en de interbancaire geldmarkt is vooralsnog overgenomen door centrale banken. Daar bovenop proberen centrale banken, door een extreme verlaging van de rente, de kredietverlening tot leven te wekken om zo de economie weer te stimuleren. De begrotingstekorten lopen op. Dit kan echter niet al te lang meer doorgaan, omdat er onherroepelijk een punt komt waarbij de overheidsschuld te hoog is geworden en de leencapaciteit ten einde is.[12] Zodra de stimuleringsmaatregelen stoppen, zal blijken dat de economie helemaal nog niet op eigen benen kan staan. De kans is groot dat landen dan met elkaar in competitie gaan om hun munt te devalueren met als doel om de export te bevorderen en daarmee hun economie te stimuleren. Een mogelijk gevolg hiervan is handelsprotectionisme, gevolgd door een wereldwijde valutacrisis. Dan begint deel III van de crisis.

3.3 Verkeerde keuzes

Voor de burgers van Nederland zullen de economische en politieke gevolgen van de crisis de komende jaren ingrijpend zijn. Dat gaan we onder meer zien in de toenemende werkloosheid, de terugvallende winstgevendheid bij bedrijven, enorme overheidstekorten en nieuwe regels voor het financiële systeem.

Door nu de crisis te bestrijden met geleend geld, en dus de rekening overlaat aan volgende regeringen (lees: de belastingbetaler), vergroot de overheid de onduidelijkheid. Men stelt zich niet de vraag of een crisis die is ontstaan door het aangaan van te veel schulden kan worden opgelost door nog meer schulden. Het antwoord op die vraag is natuurlijk nee. Een gezonde economie groeit niet op basis van krediet, maar op basis van sparen en investeren. Door verder te gaan op een onbegaanbare weg creëert de overheid een onzekere ondernemer en een onzekere consument. Onzekere consumenten consumeren echter niet en onzekere ondernemers investeren niet. Dit zal leiden tot een negatieve conjunctuur spiraal, waarin een afname van besteding zal leiden tot verdere toename van werkloosheid.

Traditioneel roept de overheid bij economische tegenwind dat er zal moeten worden bezuinigd, maar het is nooit de overheid die bezuinigt! De overheidsuitgaven stijgen namelijk elk jaar, ook als er wordt gezegd dat de bezuinigingen ‘dramatisch’ zijn. Dit is natuurlijk niet verwonderlijk. Het totale aantal ambtenaren neemt namelijk niet af, maar toe. De begrotingen van alle ministeries nemen niet af, maar toe. De gezondheidszorg wordt niet goedkoper, maar duurder. Het onderwijs wordt niet goedkoper, maar duurder. De lasten gaan dus niet omlaag, maar omhoog.

[12] Inmiddels hangen drie Europese landen aan het Brusselse infuus en bevinden Spanje en Italië zich in de gevarenzone.

3.4 Wie bezuinigt er dan wel? U!!

Om te beginnen past de overheid de kaasschaaf methode toe, het continu afkalven van de dienstverlening via voortdurende 'bezuinigingen'. Ook lukt het de overheid door nieuwe wetgeving en nieuwe procedures om mensen, die volgens de ‘oude’ regels recht hadden op een of andere uitkering of dienst, uit de uitkering of dienstverlening te werken. Over betrouwbaarheid gesproken. En alsof dit allemaal niet genoeg is, wordt de belasting verhoogd of worden nieuwe heffingen ingevoerd. Op deze manier is de enige die uiteindelijk bezuinigt de Nederlandse burger, en niet de overheid. Het is dan ook een kwestie van tijd totdat de overheid haar oog zal laten vallen op onze spaarcenten en pensioengelden.

3.5 Keerpunten

De economische crisis zal moeten worden bestreden. Er moeten snel echte keuzes worden gemaakt. Economisch herstel vereist duidelijkheid en een voorspelbare overheid. Deze systeemcrisis kan volgens DPK echter ook worden gezien als een kans. Een kans om te komen tot een efficiëntere en effectievere overheid. Te komen tot een samenleving waarin eerlijkheid en werklust worden beloond. We zullen ons moeten aanpassen. We moeten streven naar een vergaande hervorming van de verstikkende politieke instituties, het ongezonde politiek-economische landschap en de instabiele banksector.

Een gezonde hervorming van de Nederlandse economie en overheid kan niet worden gerealiseerd in een handomdraai. Er moet opnieuw worden gebouwd. We moeten ruim baan geven aan de ondernemers en werknemers in de productieve sector, want alleen daar wordt het geld verdiend. Productie moet weer voorop staan, er is genoeg geconsumeerd. Duidelijk moet zijn dat de overheid de consument is van de welvaart en de ondernemer de producent van de welvaart. In de financiële paragraaf staat ons gedetailleerde plan van aanpak.

3.5.1 Keerpunt: Meer Werkgelegenheid

De reden waarom velen van ons zich zorgen maken over de toekomst is dat we vergeten zijn wat het is om zelfredzaam te zijn. De overheid is terecht aan het bezuinigen, de kosten moeten omlaag. Iedereen weet dat er zware tijden aan komen.

Hoe kunnen we dan toch oplossingen vinden voor onze problemen? Door zelfredzaamheid, door te ondernemen, door de handen uit de mouwen te steken! Daarom is DPK sterk voorstander van het bevorderen van ondernemerschap.

Hoe kunnen we dat doen? Ten eerste moet ondernemen eenvoudiger worden met minder regels. DPK wil de regeldruk voor ondernemers halveren, waardoor ondernemers minder tijd kwijt zijn met het voldoen aan allerlei regels. Vervolgens kunnen we dat bespaarde geld dan weer investeren in de toekomst zodat de werkgelegenheid weer zal toenemen.

Om ondernemen weer aantrekkelijk te maken wil DPK dat de ondernemer in de eerste drie jaren 5% minder winstbelasting betaalt. Ook gemeenten moeten het ondernemersklimaat verbeteren door ondernemers vrij te stellen van lokale lasten in de eerste 3 jaar.
Iedereen die zijn baan in het verleden verloren heeft weet dat de kans klein is om precies hetzelfde werk weer te vinden. Daarom wil DPK verregaande mogelijkheden tot omscholing en
opleiding, zowel op afstand, via internet als in klassen.

We hebben in Nederland veel knappe koppen en slimme ondernemers, daar moeten we veel meer mee doen. Niet afwachten totdat iemand anders het doet. Goede ideeën moeten goed beschermd worden, zeker in Europees verband in een Europees octrooi bureau.

Maar dat is niet alles. Ook universiteiten, scholen en onderzoeksinstellingen moeten veel meer resultaten gaan boeken om met de beste ideeën van Nederland te komen. Daar zit onze kracht.

De jeugd is onze toekomst. En omdat we toch veel lasten doorgeven aan de volgende generatie, zijn we gewoon verplicht om meer aandacht te geven aan de jeugd. De leerplicht kan verlaagd worden naar 16 jaar, mits er vervolg is in het leerlingwezen om een vak te leren in de praktijk. Het leerlingwezen moet daarom weer in ere worden hersteld zodat vakmanschap weer die plaats in de samenleving krijgt die het verdient!

3.5.2 Keerpunt: Anders Bezuinigen

Nederland heeft nu de grootste overheid / semi overheid van Europa en sommige beweren: ter wereld! 61 procent van alles wat we verdienen in dit land gaat naar de overheid. In de jaren ‘50 ging er 45% van onze verdiensten naar de overheid. Tegenwoordig is het gemiddelde in Europa onder de 50%.
We ontkomen er dus niet aan om nog eens fors te bezuinigen. Weer geld uitgeven om de economie uit het slop te halen kan niet meer, want ook dat geld moet geleend worden. DPK is voor verregaande bezuinigingen om dit land weer concurrerend te maken in de wereld. Daardoor wordt het

vestigingsklimaat voor bedrijven verbeterd en zal de werkgelegenheid weer groeien. Met overheidsbanen redden we onze economie niet, we moeten de broekriem aantrekken.

Daarom zal er fors bezuinigd moeten worden op overheid, subsidies en ook op ontwikkelingshulp. De Noodhulp aan landen die getroffen zijn door natuurrampen of oorlog blijft natuurlijk bestaan. De hulp moet dan wel direct bij de hulpbehoevende terechtkomen.

De ontwikkelingshulp kan weer op vrijwillige basis gedaan worden, jaarlijks worden er miljarden uitgegeven aan subsidies waar U nooit om gevraagd hebt. De overheid en de door overheid gefinancierde organisaties spelen Sinterklaas met onze zuur verdiende centen. De meeste politici weten het wel, maar durven het niet te zeggen: het speelkwartier is over!

Ook wil DPK fors bezuinigen door verregaande vereenvoudiging van regelgeving. Door transparantie en efficiëntie kunnen er vele miljarden worden bezuinigd. Een voorbeeld hiervan is de vlaktaks. Een van de oprichters van DPK is als eerste gekomen met een vlaktaks in het partijprogramma. Nu zien we dat andere partijen het idee hebben overgenomen. Door een belasting met één tarief in te voeren, kunnen veel regels worden afgeschaft. Veel aftrekposten zullen verdwijnen en waar stimulering nodig is, kunnen leningen worden verstrekt. Wel wil DPK de minima ontzien bij de vlaktaks door het geven van garanties.

Verhoging van de EU-bijdrage staat lijnrecht tegenover ons principe van zelfredzaamheid. Ons land geeft de hoogste netto bijdrage per inwoner aan Brussel. DPK is er daarom voor dat onze bijdrage aan Brussel drastisch verlaagd wordt met 20%. Heel veel zaken die zogenaamd door Brussel worden opgelegd kunnen we best zelf bepalen in ons land, daar moeten we zelf uit kunnen komen. De herverdeling van geldstromen via Brussel moet herzien worden.

3.5.3 Keerpunt: Sterkere Economie

Wat doet de overheid met ons geld? De meesten weten het niet. Wat we wel weten is dat er te veel topsalarissen worden uitbetaald en dat er op grote schaal onduidelijke subsidies worden verstrekt. Maar er is meer aan de hand, veel meer. En daar moet nu wat aan gedaan worden!

Sommige partijen denken dat we ons wel weer uit deze crises kunnen financieren. Om dat te kunnen doen willen ze meer geld lenen, waardoor ons overheidspercentage nog verder omhoog gaat naar misschien wel 70%. Nog even zo doorgaan en we worden het rijkste communistische land ter wereld!

Hier moet een eind aan komen. Door een duidelijk en transparant bezuinigingsbeleid kan DPK het verschil maken. Niet meer potverteren, maar ons zelf uit het dal werken. Daarom wil DPK binnen 5 jaar naar begrotingsevenwicht.

Het verder belasten van de burger past daar dus helemaal niet in. De verhoging van de BTW is een jammerlijke fout, want daardoor zullen de burgers nog meer de hand op de knip houden en zal de economie verder afkoelen. Ook de forensentaks en het dubbel belasten van de burger moeten worden afgeschaft. DPK is voor afschaffing van successie- en schenkingsrechten.

3.5.4 Keerpunt: Herstel Woningmarkt

De woningmarkt ligt op zijn gat. Er worden nauwelijks nog woningen verkocht. Dat is jammer, want jarenlang was de woningmarkt de aanjager van de economie. In totaal maakte de woningmarkt in brede zin ongeveer 35% uit van wat we jaarlijks verdienden. Zonder herstel van de woningmarkt volgt dus ook geen herstel van de economie!

Natuurlijk is het heel lang goed gegaan en hebben veel mensen in dit land voordeel gehad bij de stijging van de gemiddelde huizenprijs. De afgelopen jaren zit er echter de klad in en daar moet iets aan gedaan worden. Daarom wil DPK dat de overheid zich op termijn terugtrekt uit de woningmarkt.

De tijd van woningbouwfusies is voorbij. Iedereen heeft genoeg van die grote instellingen die topsalarissen uitbetalen en speculeren. Ook hier zal door DPK (net als voor de gezondheidszorg) sjabloonbesparing worden toegepast. Alle bestuurders en managers laten solliciteren naar hun eigen baan. Net als met een sjabloon in de werkplaats, alles wat buiten de sjabloon valt wordt eraf gehaald. De woningbouwvereniging moet weer terug in het beheer van iedere gemeente met speciale aandacht voor ouderen en hulpbehoevenden. Hierdoor zal het woningbestand transparanter en meer marktconform worden gemaakt.

Een cruciaal punt in het eigen woningbezit is de hypotheekverstrekking. Ook daar zit behoorlijk de klad in. Banken zijn zeer terughoudend geworden. DPK wil deze impasse doorbreken door de banken te dwingen de restschuld van de vorige woning mee te financieren in de hypotheek van de nieuwe woning. Mocht de verkoper in een huurwoning trekken, dan mag hij de hypotheekrente over een eventuele restschuld op zijn vorige woning fiscaal blijven aftrekken.

Bovendien wil DPK een verbod invoeren op het gedwongen veilen van woningen.

Om de situatie op de woningmarkt verder te verbeteren wil DPK ook de mogelijkheid stimuleren om pensioenreserves aan te kunnen wenden voor de aflossing van de hypotheek tot 70% van de waarde. Desnoods is het de moeite waard te overwegen een nationale hypotheek- en spaarbank in te richten.

3.5.5 Keerpunt: Nieuwe Energie

DPK wil de afhankelijkheid van buitenlandse olie drastisch verminderen. Het grootste deel van de olieproductie vindt plaats in landen met een achterhaald regime.

Sommige partijen willen meer groene energie en dan hebben ze het vaak over windmolens. Wind is er genoeg in Nederland, maar windmolens zijn duur en onrendabel doordat er vaak te weinig wind is en dan moeten andere centrales de productie overnemen. Daarom is DPK tegen het gebruik van windmolens met overheidssubsidie. Zonnepanelen zijn een serieus alternatief ook al is er minder zon in ons land. Door verbeterde efficiëntie is er met zonnepanelen daadwerkelijk op huishoudniveau geld te besparen. Natuurlijk moet de overheid met een kwaliteitskeurmerk komen voor zonnepanelen, alsmede het certificeren van installatiebedrijven, zodat een verantwoorde kwaliteit is gegarandeerd.

Bovendien kunnen huishoudens met aanpassingen op de energiehuishouding en met verbeterde woningisolatie forse besparingen opleveren op de energierekening. DPK wil dit soort initiatieven voor nieuwe energie sterk stimuleren. DPK is daarbij groot voorstander van het verstrekken van renteloze leningen in plaats van het verstrekken van subsidies. De energiekosten zullen stijgen in de komende jaren. Om dat een halt toe te roepen is DPK voor innovatie van alternatieven van de huidige kernenergie.

3.5.6 Keerpunt: Solide Infrastructuur

De infrastructuur in ons land staat al jaren onder druk. Langzaam aan nemen de files op de snelwegen af, maar dat kan nog veel beter. DPK wil dat de rechterrijstrook van de snelwegen in de spitsuren uitsluitend voor vrachtwagens zal worden bestemd.

Op veel plaatsen zullen opnieuw files ontstaan zodra de economie aantrekt. DPK wil daarom een dynamisch gebruik van de weg bij een groot verkeersaanbod. Dit kan door meer gebruik te maken van de vluchtstrook, gecontroleerd door matrix borden en weg begeleiding.

DPK is fel tegenstander van de invoering van de kilometerheffing. Het is krankzinnig duur en zal met name de werkende mensen treffen. Bovendien is de ervaring bij grote ICT projecten bij de overheid dat deze altijd duurder uitvallen. De kosten van invoering wegen nooit op tegen de opbrengsten.

De overheid heeft een primaire taak om de mensen snel op hun plaats van bestemming te laten komen. Dat is van cruciaal belang in een moderne economie. Daarom moet er ook op het spoor nog veel gebeuren. De NS en Pro-Rail moeten weer worden samengevoegd en gezamenlijk onder direct toezicht van de overheid worden geplaatst.

Tenslotte is DPK voor een coulant verkeersbeleid om de doorstroming te verbeteren en ergernissen te verminderen. De verruiming naar 10% overschrijding van de maximumsnelheid is daar een voorbeeld van. DPK wil een hogere maximumsnelheid als de verkeersdrukte dat toelaat.

3.6 Meer werkgelegenheid in een sterk concurrerende wereld

Hoe behouden we voldoende werkgelegenheid als de lagere lonen landen ons het werk uit handen nemen? Verplaatsen van productie en advieswerk gebeurt al op grote schaal. Nieuwe werkgelegenheid ontstaat door groei van bestaande productie en advieswerk, maar vooral door product- of procesverbetering ten gevolge van innovatie. In de concurrentie met de rest van ontwikkelende wereld is vernieuwing van groot belang. Innovatie vindt plaats door onderzoek van creatieve mensen met een gericht onderwijspakket. Het gaat erom dat de hele keten van onderwijs via onderzoek en innovatie naar starters tot MKB bedrijven moet concurreren tegenover onder andere Azië. Daar zit onze toekomst. De overheid moet dat hele proces veel beter stimuleren.

Is alles al niet uitgevonden? Nee, op bijna alle terreinen waar mensen actief zijn is nog vreselijk veel vernieuwing mogelijk. Zo is in de microbiologie nog 95% van de micro-organismen onbekend, wat kunnen we daar nog allemaal mee doen in de medische of farmaceutische wereld, de voeding of de industrie. In de materiaalkunde en de chemie is nog pas een klein deel van de mogelijkheden van nieuwe verbindingen en combinaties onderzocht. Maar ook de ICT vertoond nog steeds een krachtige groei van nieuwe mogelijkheden, denk aan ASML en TOM TOM in Nederland. Maar ook de wetenschap van diepzee, de diepere aardlagen, schaliegas en de mogelijkheden van ruimtevaart zijn nog vrijwel onbeperkt. En wat te denken van alternatieve energiebronnen voor als de fossiele voorraden te duur worden. Er is dus ruimte voldoende voor nieuwe innovatieve producten, -processen en advieswerk.

Wat kan de overheid doen? Zorgen dat het onderwijs gericht is op vernieuwing ten behoeve van industrie- en advieswerk door bijvoorbeeld het (her)invoeren en stimuleren van de ambachtsschool, het leerlingwezen, stageplaatsen bij bedrijven, minder managementlagen, onderwijs terug aan de leraar, e.d. Het onderzoek moet door bedrijven, die de markten kennen, worden aangestuurd. Te veel subsidies werken verslavend. Overheidsinstituten die innovatief bezig zijn moeten zelf hun inkomsten verwerven

uit opdrachten en verkoop. De overheid moet via vereenvoudigde regelgeving ruimte geven aan onderzoek, starters en MKB. Zo moet bijvoorbeeld stamcelonderzoek niet verbannen worden naar het buitenland door angsten dat het gevaarlijk of onethisch zou zijn.

Er zijn nog ruim voldoende mogelijkheden om nieuwe werkgelegenheid in Nederland te scheppen, mits de overheid de hele keten van onderwijs, innovatie naar MKB ruim baan geeft door eenvoudige regels, enige belasting faciliteiten en gericht onderwijs. Dit behoeft niet veel extra geld van de overheid te kosten, maar meer een effectieve en efficiënte overheid die begrijpt wat de bedrijven nodig hebben om te groeien. Zo is het botweg een miljard euro in het onderwijs pompen dom, want het is niet gericht op werkgelegenheid.

4 Waarden en normen

De politieke economie heeft veel invloed gehad op de samenleving. Het gedrag van mensen onderling is veranderd en op z'n zachtst gezegd niet altijd ten goede, zo blijkt uit de jaarlijkse Nationale Vertrouwensmonitor. Goedkoop krediet, een snel expanderende economie zonder noemenswaardige tegenslagen in de vorm van recessies en de door de verzorgingsstaat overgenomen zorg voor elkaar, hebben er voor gezorgd dat mensen egoïstischer zijn geworden. Daarbij heeft het politieke spel van verdeel en heers in de polder de politiek ondoorzichtig en oneerlijk gemaakt. Het is voor de doorsnee burger niet meer te volgen. Politici, bestuurders en bankiers leven in een cultuur van lusten zonder lasten. Ze zijn beperkt aansprakelijk en profiteren schier onbeperkt van het collectief opgebrachte belastinggeld. Dit alles gaat ten koste van de samenhang en de minder bedeelden in onze samenleving. De Hollandse moraal van hard werken, spaarzaamheid en nuchterheid, maar ook van mededogen en behulpzaamheid is op de achtergrond geraakt.

Heel lang was het impliciete uitgangspunt in onze cultuur en van onze overheid, dat de ontplooiing van het individu meer welvaart en welzijn brengt dan welke collectieve aanpak dan ook. Deze oude waarden en normen zijn de laatste decennia echter verlaten en vervangen door een nieuwe set, waarbij verdeling van de welvaart boven bescherming van de welvaart staat, waarbij het gelijkheidsideaal belangrijker wordt geacht dan individuele ontplooiing, waarbij de eigen cultuur ondergeschikt is gemaakt aan andere culturen, waarbij slachtofferschap zwaarder wordt gewaardeerd dan eigen verantwoordelijkheid, waarbij het gezag wordt ondermijnd ten gunste van vrijblijvendheid. Deze set waarden en normen wordt zelfs via het recht door de overheid opgelegd.[13] De keuze voor deze set waarden en normen heeft aantoonbare maatschappelijke schade aangericht en staat dus op gespannen voet met het algemene en particuliere belang. Langzaam maar zeker vervalt de Nederlandse samenleving in een communistisch bestel met een alles overheersende overheid die zichzelf in stand houdt met volgzame burgers die geen invloed meer hebben.

De door de overheid georganiseerde collectiviteit werkt echter niet meer, zowel sociologisch, economisch als monetair. De verdeel en heers politiek kent vele onbedoelde bijwerkingen, roept onvrede op, is niet transparant, oneerlijk en naar nu blijkt ook gewoon onbetaalbaar. Door de kredietcrisis is dit samenspel ontaard in een systeemcrisis. De crisis biedt echter ook een kans. Het betekent namelijk dat de overheid haar rol in de samenleving en de omvang van het takenpakket tegen het licht moet gaan houden. Door de

[13] Sinds de laatste grote Grondwetsherziening van 1983 heeft de overheid expliciet een taak voor bepaalde zaken te zorgen, zie deel 1.

systeemcrisis is de overheid genoodzaakt zich terug te trekken uit de privésfeer van burgers. Mensen zullen in de nabije toekomst weer het heft in eigen handen moeten nemen. Hierdoor zal de concurrentiekracht van ons land weer toenemen en zal daardoor de groei terugkeren.

Toch zal ook een veranderde overheid hierin een belangrijke en krachtige rol kunnen blijven spelen, want ze handhaaft het recht. Een set spelregels waar zowel de overheid als de burgers zich aan moeten houden. Wij kennen in dit land namelijk een aantal niet onderhandelbare vrijheden, waarden en normen, rechten en plichten: de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van godsdienst, de vrijheid van vereniging, de gelijkwaardigheid van man en vrouw, alsmede de neutraliteit van de staat. Dit zijn de grondrechten en uitgangspunten die moeten worden bewaakt door overheid en burgers samen.. Deze spelregels zijn er niet voor niets. Alleen een samenleving waarin de regels helder en duidelijk zijn en waar goed wordt gehandhaafd, biedt de duidelijkheid en eerlijkheid die nodig is om welzijn en welvaart te genereren. Terugtreden van de overheid wil niet zeggen een zwakkere overheid. Op veel gebieden zal de overheid zelfs krachtiger op moeten gaan treden. Denk bijvoorbeeld aan veiligheid, want alleen in een samenleving waarin mensen zich veilig voelen is harmonieuze sociale interactie mogelijk.

4.1 Nederland immigratieland?

Een onderwerp dat al heel lang onderdeel is van hevig debat en een goed voorbeeld van doorgeslagen overheidsinvloed is het immigratie- en integratievraagstuk.
De Nederlandse cultuur is decennialang stabiel geweest, ondanks het feit dat Nederland altijd een land is geweest dat open stond voor de toestroom van immigranten met een andere culturele achtergrond. Vanouds hebben mensen uit andere culturen emplooi en onderdak gevonden in een gastvrij Nederland. Ons land was bijvoorbeeld toevluchtsoord voor de in Engeland onderdrukte en naar Nederland gevluchte Pilgrim Fathers, de uit Frankrijk gevluchte protestantse Hugenoten en de in Spanje en Portugal onderdrukte Joden. Allen vonden destijds onderdak en hebben ze geprofiteerd van de Nederlandse samenleving en onze vrijheden. Nieuwkomers integreerden goed omdat er brood op de plank moest komen; er waren geen uitkeringen. De meeste immigratie vond plaats op basis van wederzijdse instemming. Er was sprake van vrijwillige integratie en een individuele economische noodzaak om te integreren. Het was een win-win situatie, de Nederlandse samenleving heeft van de smeltkroes geprofiteerd. We mogen er trots op zijn dat Nederland eeuwenlang voor deze traditie heeft gestaan.

Nederland worstelt nu echter met een erfenis uit het recente verleden. Onze cultuur was altijd sterk en open genoeg om mensen uit andere culturen op te nemen. De huidige bestuurlijke elite heeft ons absorptievermogen echter diep aangetast. Door gesubsidieerde massa-immigratie is de afgelopen dertig jaar snel een groot aantal mensen van andere culturen binnengekomen in Nederland. Hierdoor hebben mensen niet de tijd gekregen om goed met elkaar te leren omgaan en te integreren. De delicate balans tussen groepen mensen met verschillende culturele achtergrond, voorwaarde voor het functioneren van onze democratie, is uit de samenleving verdwenen.

Het ontstaan van een multiculturele samenleving als gevolg van massa-immigratie was mogelijk tegen de achtergrond van de zich expanderende politieke economie. Een politiek bevlogen overheid heeft sinds de jaren zeventig van de vorige eeuw geen grenzen gesteld aan de immigratiestroom en de reikwijdte van de verzorgingsstaat. Toegenomen welvaart, relatief hoge uitkeringen en collectieve arbeidsovereenkomsten maakten goedkope arbeid onaantrekkelijk voor de eigen inwoners. Het vuile werk moest echter wel worden gedaan. Dit werd opgelost door gastarbeiders uit lage lonen landen uit te nodigen dit werk te doen. Na gedane arbeid werden ze op straat gezet met een uitkering. De gulle en weinig veeleisende Nederlandse overheid opende zijn grenzen voor een steeds omvangrijker migratiestroom uit landen met een sterk afwijkende cultuur.

Jarenlang was het credo van onze overheid ‘integreren met behoud van identiteit’, omdat werd gedacht dat de gastarbeiders na gedane arbeid weer naar het land van herkomst zouden terugkeren. Dat bleek een misvatting, de migranten bleven. Door gezinshereniging en gezinsvorming zijn we inmiddels toe aan de derde generatie migranten die Nederland weten te vinden. Onze -in eerste instantie sterk ideologisch gedreven en later gewoon gemakzuchtige- overheid heeft het falende multiculturele beleid decennialang volgehouden. Tegenstanders van dit beleid werden weggezet als extreem rechts of vreemdelingenhater. Nieuwe Nederlanders kregen hierdoor een verkeerd signaal, het signaal van vrijblijvendheid. Ze hoefden niet hun best te doen om mee te doen met onze samenleving. Hierdoor spreken ze onze taal relatief slecht, zitten veel allochtonen werkloos thuis en zijn specifieke groepen allochtone jongeren oververtegenwoordigd in criminaliteitscijfers, straatterreur, radicalisering en schooluitval, zoals blijkt uit cijfers van SCP jaarverslag 2011. Deze jongeren krijgen door gebrekkige aansluiting bij onze samenleving te weinig kansen, maar zouden zelf effectiever van aangeboden hulp gebruik moeten maken om zich aan te passen. Huwelijkskandidaten worden bijvoorbeeld vaak uit het land van herkomst gehaald. Dit alles zorgt voor een blijvend grote immigratiestroom van kansarme mensen met een andere culturele achtergrond. Deze ontwikkelingen gaan niet alleen ten koste van de oorspronkelijke inwoners van ons land, maar ook ten koste van de vele nieuwkomers die hier zijn gekomen om een nieuwe en betere toekomst op te bouwen en die gewoon Nederlander willen zijn.

4.2 Keerpunten

Een buitenlander die in Nederland komt wonen, kiest voor meedoen. De overheid ziet dat anders. Ook nu nog, na alle debatten en incidenten, is er niets geleerd. Nog steeds worden integratieproblemen bekeken en aangepakt vanuit de groepsgedachte. Volgens onze overheid moeten groepen zich emanciperen, moeten groepen worden beschermd tegen kwetsende meningen en moeten groepen worden gesteund door specifieke subsidies. Maar groepen handelen helemaal niet zelfstandig. Niet groepen plegen crimineel gedrag, maar individuen. Niet groepen weigeren te emanciperen, maar individuen. Niet groepen zijn gekwetst door ongewenste meningen, maar individuen. Alleen individuen kunnen worden aangesproken op hun gedrag. Alleen een individu is in staat om zich te emanciperen, alleen een individu is baas over zijn eigen gedrag. Dat betekent dat alle groepsgebonden subsidies zoveel mogelijk beperkt - en subsidies aan andere (buitenlandse) culturen worden afgeschaft.

Wanneer mensen zich op Nederlandse bodem vestigen, dienen zij zich aan te passen aan onze normen en waarden, aan de pluriformiteit van meningen en onze vrijheid van meningsuiting. Mensen met lange tenen die niet kunnen leven met onze Nederlandse normen en waarden hebben de keus om naar een andere bestemming uit te zien. Het is onbestaanbaar dat wij als Nederlanders onze eeuwenoude verworvenheden weg moeten gooien omdat allochtonen zich hier niet willen aanpassen. Het gaat dan soms om simpele zaken als het sinterklaasfeest met zwarte pieten. Het moet weer normaal worden dat er een individuele economische noodzaak is om te integreren. Niet integreren omdat een ander dat van je verlangt, maar omdat er brood op de plank moet komen. Dus geen economische afhankelijkheid meer van de overheid, geen overbodige overheidssubsidies en geen gesubsidieerde immigratie. DPK heeft er vertrouwen in dat dit een goede basis is voor de toekomst.

Immigratie moet sterk worden beperkt. Alleen buitenlanders die met hun opleiding goede economische perspectieven hebben en hard werken zijn welkom. De Nederlandse samenleving krijgt hierdoor ruimte en rust om buitenlanders te laten integreren in onze samenleving. Het beleid moet zijn gebaseerd op selectie aan de poort. Kansarme buitenlanders zijn niet meer welkom. Dat is helemaal niet zo moeilijk als de huidige politieke elite beweert. Alleen mensen die een bijdrage leveren aan onze economie mogen in de toekomst nog toegelaten worden in ons land.[14] Buitenlanders die zich in Nederland willen vestigen moeten werk hebben gevonden. Op die manier worden ze, net als vroeger, weer welvaartbrenger en

[14] We leven in Nederland in een hoogontwikkelde samenleving die aan de vaardigheden van mensen hoge eisen stelt om zich een volwaardige plek te kunnen verwerven. De behoefte aan hooggeschoolde arbeidskrachten zal de komende decennia waarschijnlijk groeien. Dat dwingt naast een kwantitatief toelatingsbeleid ook tot een kwalitatief toelatingsbeleid. Daar waar Nederland een beroep zal moeten doen op hooggeschoolde werknemers uit andere delen van de wereld, zullen we de procedures voor toelating zo eenvoudig mogelijk moeten houden. Dit is vooral belangrijk omdat we de concurrentieslag met andere hoogontwikkelde landen niet mogen verliezen. Ook zij zullen immers in toenemende mate een beroep gaan doen op deze groep mensen.

netto bijdrager aan onze samenleving, een win-win situatie.[15] Alleen op deze manier is integratie betaalbaar en de kans op echte integratie groot. Buitenlanders die er moeite voor moeten doen, zijn later trotse Nederlanders en trots op Nederland!

Asielverlening moet een uitzondering zijn en geen recht of regel en geldt alleen voor echte politieke vluchtelingen. Mensen hebben eventueel recht op hulp, maar hebben niet per definitie recht op verblijf in ons land. Het verblijf is in principe tijdelijk. Hulp moet bij voorkeur ter plaatse of in de directe omgeving verleend worden, zodat immigranten in hun eigen omgeving kunnen blijven voor opvang. We zijn het tegenover mensen die als asielzoeker naar ons land komen verplicht om geen valse verwachtingen te wekken ten aanzien van een mogelijk verblijf. De besluitvorming over toelating of afwijzing moet kwalitatief goed, maar vooral sneller plaatsvinden dan op dit moment gebeurt. Goed en snel beslissen betekent dus geen eindeloze procedures waardoor mensen en kinderen soms jarenlang hun verblijf kunnen rekken.

4.2.1 Keerpunt: Betere Veiligheid

Veiligheid is een kerntaak van de overheid en dat moet zo blijven. Onder bepaalde voorwaarden kan de veiligheid worden uitbesteed aan particuliere beveiligingsbedrijven, mits het kostenverlagend en kwaliteit verhogend is.

Iedereen maakt zich zorgen om zijn eigendommen. En terecht! Als je jaren voor iets heb gewerkt dan wil je niet dat het wordt beschadigd of gestolen.
DPK wil dat het politieapparaat grondig herzien wordt. Dat kan door het invoeren van een Nationale Politie met gekozen politiechef, maar ook door de burger te betrekken bij de opsporing. Essentieel daarbij is dat de pakkans wordt verhoogd. Wij zijn voor het uitbreiden van Burgernet, waarbij we met elkaar samenwerken om elkaars straat veilig te houden.

Bij zelfredzaamheid hoort ook het zelf oplossen van conflicten. Waarom zouden we naar de rechter stappen en denken dat die ons probleem wel kan oplossen? Vaak wordt het dan alleen maar erger en langduriger. DPK vindt dat burgers die zelf via een tussenpersoon (mediator) proberen een oplossing te zoeken voor hun probleem een streepje voor moeten hebben.

Veiligheidspersoneel zoals politie, brandweer, leger en ambulance moeten goed hun werk kunnen blijven doen. Er zal hier en daar gereorganiseerd moeten worden, maar daar mogen hun basistaken niet onder

[15] Overigens komen alleen mensen voor een paspoort in aanmerking als ze geen crimineel verleden hebben en geen gevaar vormen voor de openbare orde.

lijden. We moeten in Nederland voor 100% kunnen rekenen op onze hulpverleners in geval van nood. Bij grote commerciële evenementen moet de inzet van veiligheidspersoneel niet door de belastingbetaler worden betaald maar door de organisator.
Ook het gevangeniswezen moet drastisch herzien worden. Langgestrafte gevangenen kunnen veel goedkoper in bijv. Oost-Europa worden ondergebracht, wel op onze condities. De bespaarde miljoenen kunnen aangewend worden voor ouderen en hulpbehoevenden. Onze strafrechtspraak is nog steeds gericht op de dader: in de strafmaat staat nog steeds het zieligheidprincipe voorop. DPK vindt dat er steviger gestraft mag worden, zeker in het geval van recidive. Bij zware geweldsmisdaden wil DPK het principe invoeren van “2 strikes out”. Iedereen krijgt na een zware geweldsmisdaad nog een kans, maar bij een tweede misdaad van dit kaliber volgt levenslang. Geweldplegers gaan in de ogen van DPK naast een reguliere straf een vaste en forse boete betalen aan het slachtofferfonds. DPK is ook voor het invoeren van minimumstraffen en snelrecht bij lichte criminaliteit.
In groepsverband gaan drugsrunners veelal vrijuit, omdat ze zich snel van hun drugs ontdoen bij confrontatie met de politie. Daarna is het moeilijk degene aan te wijzen wie de drugs in bezit had. DPK wil dat in al dit soort gevallen (zie ook de Nijmeegse scootermoord) de groep in zijn geheel wordt veroordeeld. Het slachtoffer zal meer centraal moeten worden gesteld.
Het instellen van een stadinternaat heeft onze voorkeur.

Op gebied van Defensie kan er nog veel gedaan worden. De landmacht zal moeten worden afgeslankt. Verregaande samenwerking met de Duitse landmacht ligt voor de hand. Over het algemeen zullen conflicten van de toekomst in de lucht en op zee worden uitgevochten. Op het land kan de luchtmobiele brigade of het korps mariniers worden ingezet. DPK wil daarom verregaande verbetering van onze krijgsmacht binnen het budget door de aanschaf van minder en andere toestellen. DPK wil zich meer richten op drones en andere moderne manieren van bescherming, zoals met computer- en internetmogelijkheden (o.a. bestrijding cyber warfare).
De veiligheid op het internet verdient veel meer aandacht van de overheid omdat het betalingsverkeer en veel economisch verkeer daarvan bijna volledig van afhangt.

Samenvattend wil DPK niet bezuinigen op het totale defensie budget.

4.2.2 Keerpunt: Nederlandse Natuur

Wat gaat er gebeuren met onze prachtige natuurgebieden? Ook daar zal in de komende jaren een hoop veranderen. DPK wil grote natuurgebieden handhaven en efficiënter beheren. Als kleinere natuurgebieden niet kunnen worden samengevoegd, moeten ze worden afgestoten.

DPK staat met beide benen op de grond in het natuurbeleid. De doelmatigheid van de parken moet worden herzien met de nadruk op recreatie en educatie.

Bovendien moet onze natuur schoon blijven. Vervuilers moeten stevig worden aangepakt. Voor het schoonhouden van parken kunnen mensen met behoud van uitkering worden ingezet, maar bescherming van ons landschap begint bij jezelf.

In de afgelopen jaren is er nogal wat te doen geweest over opwarming van de aarde en klimaatbeheersing. De klimaatconferenties zijn langzamerhand een lachertje geworden. DPK is daar duidelijk over: opwarming van de aarde wordt voor 99% bepaald door de zon.

4.3 Nederlandse kunst en cultuur

Kunst en cultuur is geen kerntaak van de overheid, maar zaken als bijvoorbeeld het Rijksmuseum moeten we blijven ondersteunen. DPK is voor behoud van onze kunst en cultuur sector in Nederland. DPK streeft naar stimuleren en faciliteren van cultureel ondernemerschap. DPK is tegen opslag van kunst in overheidsgebouwen en wil die deels te gelde maken. Wat betreft kunst in de openbare ruimte zou gebruik gemaakt moeten worden van "crowd-sourcing"[16]. Indien de helft van de waarde van een te realiseren kunstwerk door de Nederlanders wordt samengebracht is de overheid bereid te kijken hoe dit project mede te realiseren. Op deze wijze voorkomen we dat er overal kunstwerken worden geplaatst die geen draagvlak hebben onder de bevolking. De regeling beeldende kunst bij rijksgebouwen moet herzien worden.

4.4 Masterplan

Om de economie weer uit het slop te trekken is een masterplan ontwikkeld. Dit masterplan sluit aan op het programma en met de twee jaar die daar worden genoemd kan een aanvang gemaakt worden met het op orde brengen van de ZBO´s. Natuurlijk verloop bij de overheid geeft dan voldoende ruimte om in die twee jaar al enkele maatregelen uit te voeren. De rust, die verkregen wordt door ontslagbescherming en de besparing die voorkomt uit de nullijn voor overheidspersoneel en geen belastingverhoging, geeft ruimte voor herstel van vertrouwen in de overheid en de economische vooruitzichten. Het masterplan is daarmee in lijn met het programma van DPK. Het masterplan is te downloaden via de website www.DPK.nu.

[16] ***Crowdsourcing*** is een Engelstalig neologisme, gebruikt om een recente ontwikkeling aan te duiden, waarin organisaties (overheid, bedrijven, instituten) of personen gebruikmaken van een grote groep niet vooraf gespecificeerde individuen (professionals, vrijwilligers, geïnteresseerden) voor consultancy, innovatie, beleidsvorming en onderzoek. Bron: wikipedia.nl

Verkiezingsprogramma

2012 – 2017

50 PLUS PUNTEN

Op 12 september krijgen we de kans!

Secretariaat 50PLUS
Postbus 161
5680 AD Best

telefoon: 0900 - 50 50 502
www.50pluspartij.nl

De ouderen hebben de laatste jaren het meest in koopkracht ingeleverd. De komende jaren gaat dat opnieuw gebeuren als we ons niet zeer krachtig verzetten.
Pensioenen worden al jaren niet meer geïndexeerd en de komende jaren in vele gevallen zelfs gekort. De AOW is achtergebleven bij de loonontwikkeling en zal de komende jaren op de nullijn blijven, terwijl de prijzen en de BTW wél omhoog gaan.

Mensen die op een onbezorgde oude dag hadden gerekend, komen bedrogen uit. De politieke partijen hebben de ouderen volledig in de steek gelaten. Niemand is echt voor de ouderen opgekomen. Ouderen vormen een machteloze groep. Ze kunnen niet staken en zijn voor veel werkgevers niet interessant. Daarom zal het plukken van de machtelozen ook de komende jaren doorgaan.

50-plussers zonder werk moeten weer een eerlijke kans op de arbeidsmarkt krijgen.

50PLUS, die nu al in acht provincies en in de Eerste Kamer zetels heeft, gaat op 12 september voor het eerst meedoen aan de Tweede Kamerverkiezingen. De laatste drie regeringen waren afhankelijk van de steun van kleine partijen. Dat kan de komende vier jaar weer het geval zijn.
50PLUS is er klaar voor.

De ouderen krijgen op 12 september een éénmalige kans. Die moeten we met beide handen aangrijpen. Stem daarom op 12 september 50PLUS.

50PLUS HEEFT EEN TOTAALPROGRAMMA

50PLUS heeft, net als andere partijen, een totaalprogramma. We willen dat kort en overzichtelijk houden. Maar zoals een groene partij het accent legt op het milieu en de Partij voor de Dieren op het welzijn van de dieren, zo legt 50PLUS terecht het accent op ouderen omdat die de afgelopen jaren het meest in koopkracht achteruit zijn gegaan en zonder ingrijpen ook de komende jaren weer het meest geplukt worden. Daarom plaatsen wij de 50-plussers centraal in dit verkiezingsprogramma.

50 PLUS PUNTEN

1. **8% vakantiegeld voor AOW'ers absolute voorwaarde**
   In heel Nederland geldt een wettelijke verplichting van 8% vakantiegeld. Maar de AOW'ers krijgen nog geen 6%. Omdat voor zeer veel mensen de AOW het belangrijkste inkomen is, zal het optrekken van het vakantiegeld naar 8% broodnodig zijn. 40% van de 65-jarigen gaat nooit op vakantie vanwege geldgebrek of een slechte gezondheid (*1). 50PLUS zal een komende regering alleen steunen als er voldoende voor de ouderen wordt gedaan. We stellen als absolute voorwaarde dat het vakantiegeld voor 65-jarigen ook naar 8% gaat. **Hierover valt niet te onderhandelen.**
   - De AOW wordt welvaartsvast en gaat gelijk op met de loonontwikkeling
   - Het afschaffen van de AOW-partnertoeslag in 2015 moet worden uitgesteld als blijkt dat er minder vrouwen werk hebben gekregen dan in 1996 werd verwacht

2. De rekenrente voor pensioenen wordt hersteld op 4%, hetzelfde percentage als de overheid bij de belastinginning rekent. Hierdoor verminderen de kortingen bij de pensioenfondsen, die bovendien beter gevulde kassen hebben dan ooit tevoren.
   - De pensioenleeftijd wordt op basis van vrijwilligheid flexibel. Er komt geen automatische ontslagleeftijd
   - 50PLUS vindt dat pas zinnig over verhoging van AOW-leeftijd en pensioenleeftijd gesproken kan worden als er veel meer banen zijn. Nu worden vele 65-jarigen vanwege de rekensom in een uitkering gestort, zonder dat met hun persoonlijke omstandigheden rekening wordt gehouden. Dat is onaanvaardbaar. (*2)
   - 50PLUS zal alle acties steunen tegen een eerdere verhoging dan afgesproken in het pensioenakkoord
   - In elk geval moet voorkomen worden dat mensen die een prepensioenregeling hebben in een inkomensgat gestort worden
   - Het verouderde pensioenstelsel wordt vervangen door een systeem met keuzevrijheid en zeggenschap over het eigen pensioen. (Dat immers uitgesteld loon is)

3. Een coördinerend minister voor Ouderenbeleid is keihard nodig. Eén vast aanspreekpunt voor de gevolgen van de verzilvering (vroeger noemden we dat vergrijzing) op het gebied van wonen, zorg, welzijn, werk en inkomen. (*3)

4. Met snelheid en kracht wordt de jaarlijkse belastingontduiking van 30 miljard euro aangepakt. Ook de misgelopen BTW en Vennootschapsbelasting van ruim 5 miljard wordt aangepakt. (*4)
   - De gigantische bonussen en buitensporige vertrekvergoedingen worden aangepakt door afschaffing van de aftrekbaarheid voor de werkgever en een belasting tot 75% voor de ontvanger

5. Gemeentelijke en provinciale belastingen worden de komende vier jaar bevroren op straffe van kortingen op het Gemeente- en Provinciefonds.

6. Nieuwe contracten voor hypotheekrente moeten inhouden dat leningen in 30 jaar worden afgelost. In verband met de situatie op de woningmarkt en de te verwachten koopkrachtvermindering de komende jaren, moeten starters desgewenst gedurende de eerste drie jaar de volledige aftrek krijgen.
   - Overdrachtsbelasting wordt niet geheven over woningen tot 300.000 euro. Voor woningen tussen 300.000 en 600.000 euro geldt 2%, tussen 600.000 en 900.000 4%, en daarboven 6%
   - Gelet de koopkrachtontwikkeling de komende jaren, wil 50PLUS geen extra huurverhogingen

7. Successierechten voor kinderen worden voor erfenissen beneden 250.000 euro afgeschaft.

8. De wachtgeldregeling voor politici wordt aangepast aan wat elders gebruikelijk is. Voor het Europees Parlement worden initiatiefvoorstellen ontwikkeld.

9. Uit het consumentenvertrouwen en pensioenvertrouwen (Maurice de Hond) blijkt dat de 50-plussers veruit het meest de hand op de knip houden. Om de economie vlot te trekken dient dit vertrouwen bij deze groep met voorrang hersteld te worden.

10. Het deelnemen aan internet door ouderen wordt ook door de overheid gestimuleerd.

11. In navolging van het bedrijfsleven wordt op grond van de vergevorderde automatisering het aantal ambtenaren via natuurlijk verloop en overplaatsingen per jaar met 6% verminderd, dat is een kwart van het ambtenarenbestand in de komende regeringsperiode met uitzondering van de belastingdienst. Extra bezuinigd kan worden op het aantal kolonels en generaals dat internationaal vergeleken veel te groot is.

12. Het verminderen van het aantal departementen en het afschaffen van de provincie als bestuurslaag betekent op termijn eveneens minder ambtenaren. Ook op de waterschappen wordt bezuinigd.

13. Geen privatisering waar dat niet in het belang is voor de samenleving. Handhaven of verkrijgen van een meerderheidsbelang door de overheid in essentiële activiteiten zoals openbaar vervoer, communicatie, energievoorzieningen, water en gezondheidszorg.

14. In een tijd dat de werkloosheid stijgt, dient de voorrang van jongeren op de arbeidsmarkt zwaarder te wegen dan het verhogen van de pensioenleeftijd. (*5)

15. Voor 50-plussers moeten er meer mogelijkheden komen om aan het werk te blijven of een baan te krijgen. In 2010 gingen van alle vacatures 5% naar de 55-plussers, in 2011 was dat gedaald tot nog maar 2%. (*6)
    - De overheid moet hier een voorbeeld geven
    - Werkgevers kunnen een fiscaal voordeel krijgen
    - Er dient meer naar omscholing en andere functies gekeken te worden, met name in de zogenaamde zware beroepen. (leeftijdsbewust loopbaanbeleid)
    - Het imago van de oudere werknemer (ziek, duur, minder productief) moet veranderen
    - 50-plussers worden serieus genomen in het arbeidsproces. Zij hoeven niet extra duur of minder productief te zijn door overbodige en dus af te schaffen extra vrije dagen
    - Versoepeling van het ontslagrecht wordt bestreden omdat dit met name de 50-plussers zal treffen terwijl vaststaat dat juist deze groep kansloos is bij het zoeken naar een nieuwe baan

16. Onderwijs is de belangrijkste motor voor een gezonde economie.
    - Er komt een verplicht vak moderne communicatie (internet, tablet e.d.)
    - Peuters met taalachterstand krijgen extra aandacht op de voorscholen
    - Op scholen gaat de zeggenschap over het beheer terug naar de direct betrokkenen: ouders en leerkrachten. Schoolbesturen worden gekozen en niet benoemd
    - Onderwijskrachten die nu gedeeltelijk arbeidsongeschikt zijn, moeten zoveel mogelijk worden ingeschakeld bij de naschoolse opvang en extra lessen
    - Er komt een lesuur gezond leven over conditie en lichamelijk welzijn o.a. drugs, alcohol, roken, bewegen en voeding
    - Zowel op de basisscholen als bij het voortgezet onderwijs krijgt iedere leerling minimaal zes uur per week gymnastiek en sport, eventueel voor een deel na de lesuren

17. In het algemeen bij het onderwijs: minder administratie, minder managers, minder vergaderen en meer voor de klassen. De kerntaken worden weer centraal gesteld.

18. Meer politie op straat en meer politiebureaus 's nachts open om de veiligheid te verbeteren.
    - Meer aandacht voor en verbetering van de positie van slachtoffers
    - De rechterlijke macht wordt versterkt en uitgebreid om achterstanden weg te werken
    - Schade aangebracht door relschoppers worden volledig op de daders verhaald
    - Gezicht bedekkende kleding (o.a. bivakmutsen en maskers) worden in het openbaar verboden. Iedereen moet herkenbaar zijn ook vanwege de criminaliteit

19. De verplichte, dure en bureaucratische keuring voor automobilisten van 70 jaar (170.000 per jaar), wordt afgeschaft. Alternatieve oplossingen zoals een rijtest bij 75 jaar worden onderzocht.

20. In alle treinen toiletten
    - Gratis openbaar vervoer buiten de spits
    - Meer beschutte zitplaatsen op perrons
    - Lokaal vervoer met haltes dichtbij woonwijken en niet te ver uit elkaar

21. Duidelijkere scheiding tussen snel en langzaam verkeer.
    - Beter onderhoud van stoepen en wegen met name ook bij gladheid

22. Het zo lang mogelijk zelfstandig wonen staat voor ouderen centraal (levensbestendig).
    - Senioren moeten directe inbreng hebben met hun woonwensen. Zowel bij nieuwbouw als verbouw
    - Vanwege de snel toenemende verzilvering (vroeger noemden we dat vergrijzing) moet de woningmarkt aangepast worden voor de toekomstige generaties senioren. Betaalbaarheid staat voorop
    - De financiering van wonen en zorg moet gescheiden worden, waardoor mensen kunnen kiezen waar ze wonen

23. Bij renovatie van oude wijken, of het bouwen van nieuwe wijken, krijgt sport op straat letterlijk een belangrijke plek.

24. Eigen risico in de zorg wordt voor de lagere inkomens verlaagd en voor de hogere verhoogd tot een maximale bijdrage. Een zelfde benadering geldt voor de AWBZ.
    - Handen af van het persoonsgebonden budget
    - Steun aan programma's en voorlichting voor gezonde levenswijze en voeding. Preventie is een belangrijke kostendrukkende maatregel
    - Invoeren van een medicijnen apk. Regelmatige toets is kostenbesparend en goed voor de gezondheid
    - Ouderen die zorg nodig hebben, moeten niet bang gemaakt worden met het argument dat het onbetaalbaar wordt. Behandelingen worden alleen gestopt met instemming van de patiënt
    - Geen vermindering van het aantal ziekenhuizen. Hulp moet in de directe omgeving geboden kunnen worden
    - Artsen en niet de zorgverzekeraars blijven verantwoordelijk voor alle medische zorg

25. De zorg moet menselijk en betaalbaar zijn. Daarom moeten de 450.000 vrijwilligers en mantelzorgers beter ondersteund worden. Naast een redelijke reiskostenvergoeding moet voor mantelzorgers een forfaitaire fiscale aftrekpost worden ingesteld ver-

gelijkbaar met de fiscaalvrije vergoeding voor vrijwilligers. Minder managers, minder bureaucratie en meer handen aan het bed.
- In alle opzichten worden de direct betrokken burgers dichter bij het bestuur gebracht. Toezichthoudende besturen van ziekenhuizen, woonzorg-, verzorgings- en verpleegcentra worden gekozen
- Er moet ruimte komen voor discussie over het levenseinde voor mensen in geestelijke nood en de hulpverlening hierbij

26. Er wordt afgezien van kernenergie zolang niet alle risico's zijn uitgebannen en er geen oplossing is voor het kernafval. We zadelen toekomstige generaties niet met deze problemen op.
    - Bevordering van zonne-energie, waterkracht en windenergie

27. Bestaande natuurgebieden worden beschermd. Natuurarme gebieden met name rond en in de steden moeten meer natuur krijgen. De jeugd moet de natuur in zijn directe omgeving hebben.

28. Onnodig dierenleed wordt nadrukkelijk bestreden. Er komt een verbod op onverdoofd ritueel slachten.

29. Elke dag sterven duizenden kinderen en volwassenen door gebrek aan voedsel, water en medicijnen. Een miljard kinderen en mensen lijden honger. Nederland handhaaft daarom de ontwikkelingshulp volgens internationale afspraak maar zoekt wel nadrukkelijk garanties voor een juiste besteding.

30. 50PLUS is niet tegen Europa of de euro. Wij denken toekomstgericht. Wel zijn we tegen het onbegrensd uitbreiden van het ESM-noodfonds. Volgens deskundigen tijdens een hoorzitting van de Eerste Kamer op 12 juni 2012 is er eerder 1500 miljard dan de maximale 500 miljard nodig. Door het instabiele regeringsbeleid draaien de belastingbetalers hier de komende jaren voor op. Dat is wanbeleid en onaanvaardbaar.

31. Nederland moet internetland nummer 1 in de wereld worden.
    - Het digitaal boeken lezen op scholen wordt versneld bevorderd
    - De openbare bibliotheken gaan het lezen via internet en via de tablet versneld mogelijk maken
    - Alle overheden gaan hun vaak zeer dure drukwerk, waaronder jaarverslagen, rapporten, en correspondentie, in de regel alleen nog digitaal aanleveren
    - Door het minimaliseren van het op papier gedrukte kunnen aanzienlijke papier-, verzend- en arbeidskosten bespaard worden

32. Elk voorstel dat een vreedzame regeling voor een veilige Israëlische en een veilige Palestijnse staat naderbij brengt, zal gesteund worden. Daarbij gelden onverkort de aangenomen VN-resoluties, met name over de teruggave van de door Israël bezette gebieden. In EU-verband dient hiertoe de nodige druk uitgeoefend te worden.

33. Het aantal zetels in het Europese Parlement moet worden teruggebracht van 754 naar 435 (Ter vergelijk: dat is hetzelfde aantal als het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden).

34. Het maandelijks heen en weer reizen van het complete Europese Parlement van Brussel naar Straatsburg (afstand 430 km, 700 ambtenaren, 3700 stalen kisten) met een kostenpost van 200 miljoen euro per jaar, wordt bestreden. Er komt een initiatiefvoorstel om het stemmen vanuit Brussel tijdens vergaderingen in Straatsburg mogelijk te maken.

35. Nederlandse parlementsleden worden opgeroepen daadwerkelijk de internationale aandacht hierop te vestigen, door de verhuizing naar Straatsburg te boycotten.

36. Het immigratiebeleid is selectief: streng maar rechtvaardig. Nieuwkomers moeten voldoende opleiding en achtergrond hebben om aansluiting te vinden bij de Nederlandse samenleving. Kinderen die langer dan acht jaar in Nederland wonen, krijgen een verblijfsvergunning.

37. De islam is een godsdienst als alle andere en geeft geen specifieke rechten in het publieke domein. Sharia-rechtspraak zal niet worden toegestaan.

38. Sport en spel kunnen de integratie bevorderen. Er komt een groot nationaal plan om dit voor zowel jongeren als ouderen mogelijk te maken.

39. Na de verkiezingen krijgt de leider van de grootste partij de opdracht een kabinet te formeren.
    - De burgemeester en de Commissaris van de Koningin worden rechtstreeks door de burgers gekozen

40. Mensen met een publieke functie met een ministersalaris dienen alle neveninkomsten uit bijbanen in te leveren.

41. De niet door de burgers gekozen en overbodige Eerste Kamer wordt afgeschaft.
    - De Tweede Kamer gaat het beleid weer op hoofdlijnen bepalen en controleren en wordt daarom teruggebracht van 150 naar 100 leden
    - Om de slagkracht van de regering en het parlement te vergroten komt er een kiesdrempel van 3%

- Om de gemeenteraadsverkiezingen over de lokale politiek te laten gaan en niet over de landelijke politiek, worden deze verkiezingen niet meer in alle gemeenten op dezelfde dag gehouden maar alfabetisch in 26 opeenvolgende weken. (Dus Amsterdam in week 1 en Zaanstad in week 26)
- Indien de helft van de bij de laatste verkiezingen opgekomen kiezers dit wil, komen er nieuwe tussentijdse verkiezingen. Dat geldt zowel voor de Tweede Kamer, de Provincie als voor de gemeenten

42. Als een overheidsdienst bij een aanvraag van een vergunning zich niet houdt aan de geldende behandelingstermijn, wordt die overheid automatisch schadeplichtig.

43. Het wordt mogelijk gemaakt in andere en goedkopere gemeenten bepaalde diensten aan te vragen zoals paspoorten en rijbewijzen om de onredelijke tarieven in bepaalde gemeenten te bestrijden. Op straffe van korting dienen de gemeenten hun tarieven en leges minimaal de komende jaren te bevriezen.

44. Op alle departementen, provincies en gemeenten worden doecommissies ingesteld die binnen een half jaar het aantal regels en bijbehorende formulieren verminderen, vereenvoudigen en inkorten. Bemoeizucht en bureaucratie bij de overheid worden sterk ingekrompen.

45. Belangrijke openbare functies (van de Algemene Rekenkamer tot de Publieke Omroep NPO) moeten voor elke Nederlander via openbare sollicitatieprocedures openstaan en niet alleen voor mensen die lid zijn van een politieke partij. De bekwaamste moet het worden.

46. Bewoners van de BES-eilanden moeten niet alleen dezelfde plichten maar ook dezelfde rechten hebben als alle andere Nederlanders. De groeiende onvrede op de eilanden wordt serieus genomen. (*7)

47. Ongelijke behandeling van Nederlanders die in het buitenland overwinteren of wonen op het gebied van de zorg of AWBZ wordt tegengegaan.

48. Het Kunduzakkoord wordt afgewezen. Op papier wordt er bezuinigd, maar de partijen nemen er openlijk afstand van. (*8) Daarmee is dit akkoord een grote volksverlakkerij geworden.

49. De sterkste schouders moeten de zwaarste lasten dragen. Dat betekent dat de zwakste schouders niet getroffen mogen worden door te hoge eigen risico's, bijdragen in ligdagen en een onontbeerlijk hoortoestel of rollator. Het leven van mensen met een ziekte of handicap en ouderen moet niet op deze manier verder ondraaglijk worden.

50. 50PLUS is van mening dat het begrotingstekort terug moet naar 3%. Maar in de politiek worden keuzes gemaakt. Bovendien zal de noodzakelijke verhoging van het AOW-vakantiegeld naar het wettelijk minimum van 8% netto 450 miljoen extra gaan kosten. Rode draad is de burgers minder te laten betalen en de overheid meer te laten bezuinigen dan in het barre winterakkoord is overeengekomen.

De partij 50PLUS wil het in punt 4 genoemde gemiste belastinggeld (30 miljard) serieus gaan aanpakken. Dat is geen droomdenken. De sociaaldemocratische fractie in het Europese Parlement wil het aan het belastinggeld ontdoken bedrag in 2020 gehalveerd hebben (*9). Dan zou de komende regeringsperiode minimaal een bedrag van 7 miljard haalbaar moeten zijn.

Om en nabij een miljard euro kan bezuinigd worden op elk van de volgende posten:

- Eigen risico, voor de lagere inkomens minder voor de hogere meer
- De door de Algemene Rekenkamer van vraagtekens voorziene subsidies door Provincies
- Verkeer
- Gemeenten
- Het nalaten van de fiscale inflatie
- De nullijn op lonen met uitzondering van de zorg
- Het minder inhuren door de overheid van extern personeel, zoals gewraakte interimmanagers
- Afschaffen op grote schaal van de papieren bij de overheid, gesubsidieerde instellingen en bibliotheken met alle bijkomende kosten zoals arbeid en porti.

Verder zal, als er nu eens echt werk wordt gemaakt van het verminderen van het aantal ambtenaren (6% per jaar via natuurlijk verloop), in de loop van de jaren miljarden bezuinigd kunnen worden. De miljardenuitgaven voor de JSF kunnen geschrapt worden.

50PLUS zal als nieuwe deelnemer in de Tweede Kamer vechten voor een evenwichtig pakket, waarbij niet de ouderen opnieuw zwaarder dan de anderen worden getroffen en de zwakste schouders inderdaad worden ontzien.

*1 *Bron: Enquête Nationaal Ouderenfonds*
*2 *Er zijn geen problemen met de financiering van de AOW. De enige reden voor ingreep in de AOW en pensioenen is dat de overheid minder geld heeft dan verwacht. Het kabinet misbruikt de crisis om alle mensen twee jaar minder AOW en minder pensioen uit te betalen. Dat is oneerlijk en onnodig. (FNV-voorzitter Agnes Jongerius in Samen werken voor de AOW mei 2009)*
*3 *Aanbeveling Tweede Kamercommissie Ouderenbeleid december 2006 in rapport Lang zullen we leven*
*4 *Onderzoek Taks Justice Network (TJN) en Taks Research UK*
*5 *2011: werkloosheid 389.000 of 4,5% - 2012: 500.000 of 5,5% - 2013: verwacht 545.000 of 6%*
*6 *UWV-cijfers*
*7 *Zie notitie Roy Ho Ten Soeng*
*8 *In de nota "Nederland moet op de schop" stellen de hoogleraren W. Vermeend en R. van de Ploeg dat "de partijen hiervoor hebben getekend en dat daaraan niet meer getornd kan worden tenzij alle ondertekenaars daarmee instemmen"*
*9 *Bron: De Volkskrant 13 maart 2012*

Op 12 september krijgen we de kans!

LAYOUT: ELLEN JANSEN - FOTO'S STOCK

Secretariaat 50PLUS
Postbus 161
5680 AD Best

telefoon: 0900 - 50 50 502
www.50pluspartij.nl

LIBERAAL DEMOCRATISCHE PARTIJ

Verkiezingsprogramma 2012
Liberaal Democratische Partij (LibDem)

Én sociaal én liberaal

Inhoud

1. Uitgangspunten
2. Eurocrisis en economie
3. Economische orde, structurele aspecten
4. Onderwijs
5. Arbeidsmarkt en sociale zekerheid
6. Integratie
7. Bestuur
8. Overheid
9. Rechtsstaat, justitie en rechterlijke macht
10. Europa
11. Milieu en energie
12. Verkeer, vervoer
13. Huisvesting
14. Landbouw
15. Cultuur
16. Informatievoorziening
17. Veiligheid, politie
18. Zorg
19. Voeding en genotmiddelen
20. Vergrijzing
21. Buitenlands beleid
22. Burger en overheid, burger en politiek

LIBERAAL DEMOCRATISCHE PARTIJ

Verkiezingsprogramma 2012
Liberaal Democratische Partij (LibDem)

Én sociaal én liberaal

De Liberaal Democratische Partij (LibDem) kiest voor een nieuwe aanpak van de politiek. Geen kortzichtig waan-van-de-dag-optreden, maar evenwichtige oplossingen met oog voor de lange termijn. Wij zijn voor een sociaal liberale politiek, voor een vrije samenleving. Op basis van onze politieke uitgangspunten geven we een visie op actuele onderwerpen, niet alleen voor de komende jaren, maar ook voor de verdere toekomst. Ons verkiezingsprogramma is gebaseerd op het manifest 'Én liberaal én sociaal', waarin we onze visie uitgebreid onderbouwen.

Ons verkiezingsprogramma is geen boodschappenlijstje. Met ons verkiezingsprogramma hopen wij mensen te inspireren, te laten zien waar liberaal democratische politiek voor staat.

Een verkiezingsprogramma moet de kiezer een heldere keuze bieden. Wij beperken ons daarom tot de hoofdlijnen en tot die onderwerpen waar we een standpunt innemen dat duidelijk afwijkt van andere partijen.

1. Uitgangspunten

Wij zijn voor een samenleving waarin het individu en de vrijheid van het individu centraal staan: de mens moet in staat zijn zelfstandig richting te geven aan zijn eigen leven. Maar de samenleving is meer dan de optelsom van vrije individuen. De overheid dient niet alleen oog te hebben voor de belangen van het individu, maar dient ook de sociale verbanden te versterken. Er moet meer balans komen tussen de individuele belangen en die van de gemeenschap.
Naast kernwaarden als vrijheid, verantwoordelijkheid en sociale gerechtigheid vinden wij dat democratie en respect uitgangspunt van het beleid moeten zijn. Iedere ingezetene van Nederland heeft recht op respect van zowel zijn medeburgers als van de overheid.

Wij zijn voor een samenleving waarin de zwakkere beschermd wordt, wellicht meer dan nu het geval is. Maar dan wel op zodanige wijze dat eenieder zo goed mogelijk de bijdrage aan de samenleving kan geven waartoe hij potentieel in staat is.

Nederland kent een multiculturele samenleving. Wij herkennen ons niet in de xenofobie van de laatste jaren en willen terug naar de kernwaarden van de Nederlandse samenleving: openheid en tolerantie.

Wij vinden dat de kloof tussen burger en politiek gedicht moet worden. Daar is geen ingrijpende herziening van allerlei instituties voor nodig. Het goed laten functioneren van de parlementaire democratie kan veel betekenen. En daar is veel ruimte voor verbetering!

Het gebrek aan ideologie en daardoor lange termijn visie is één van de redenen dat er weinig vertrouwen in de politiek is. Politici plegen daardoor maatregelen te nemen die slecht doordacht en onderbouwd zijn, in veel gevallen onrechtvaardig, daardoor op veel weerstand en onrust stuiten en vervolgens weer teruggedraaid worden. Voorbeelden zijn de forensentaks en de langstudeerboete.

LibDem vindt dat een betrouwbare politieke partij gebaseerd moet zijn op een duidelijke ideologie: een visie op de samenleving en op de economie. LibDem heeft deze neergelegd in uitgangspunten, die verder uitgewerkt zijn in het manifest 'Én liberaal én sociaal', dat mede de basis vormt voor dit verkiezingsprogramma. Onze uitgangspunten en het manifest zijn op de website te vinden.

2. Eurocrisis en economie

Als gevolg van de eurocrisis balanceert Nederland voortdurend op de rand van recessie. Als we er officieel niet in zitten, is de kans op een nieuwe recessie continu aanwezig. Nederland doet het slechter dan de ons omringende landen, hetgeen met name komt door het teruglopen van de binnenlandse bestedingen. Nederland heeft al jaren een spaaroverschot: we geven minder uit dan wij verdienen. Het terugvallen van de binnenlandse vraag versterkt dit verder. De economische krimp zal ten koste gaan van de werkgelegenheid, met name in die sectoren die voor de binnenlandse markt produceren.

De relatief slechte prestaties van de Nederlandse economie zijn mede het gevolg van het kabinetsbeleid dat gericht is op het in korte termijn in evenwicht brengen van de overheidsfinanciën. Dat is een procyclisch beleid dat ten koste gaat van de binnenlandse economie en de werkgelegenheid en de crisis verergert.

LibDem is voor gezonde overheidsfinanciën, maar in deze omstandigheden is het onverstandig het tekort geforceerd te verlagen. Eerst moet de groei weer aantrekken, dan zal het begrotingstekort vanzelf weer dalen. Pas na aantrekkende groei is het verstandig om maatregelen te nemen die het tekort versneld terugbrengen. Onder deze omstandigheden is niets doen verstandiger en in ieder geval beter voor de economie dan het huidige kabinetsbeleid.

De eurocrisis heeft duidelijk gemaakt dat er weeffouten in de monetaire unie zijn. De Europese regeringsleiders volgen een oude reflex en hebben meer bevoegdheden overgedragen aan niet-democratische gecontroleerde organen en hebben daarmee het nationaal budgetrecht uitgehold.

Duidelijk is dat een aantal structurele maatregelen genomen moeten worden die een nieuwe crisis voorkomen. Dat betreft in de eerste plaats een Europees toezicht op

banken, regels voor een depositogarantiestelsel en een resolutieautoriteit voor het afwikkelen van insolvabele banken
Daarnaast dienen de overheden onder zeer strenge voorwaarden toegang te hebben tot een kredietfaciliteit als het ESM. Begrotingsdiscipline is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van de betrokken lidstaat. De kapitaalmarkt kan een belangrijke rol spelen in het afdwingen van begrotingsdiscipline. Voor zover nodig, kunnen mechanismen worden ingevoerd die dat versterken.

Om het hoofd te bieden aan deze eurocrisis moet onderscheid gemaakt worden tussen houdbare en niet-houdbare schuld.
Wanneer een schuldpositie niet houdbaar is, dient deze geherstructureerd te worden, waarbij beleggers en overheden hun verlies nemen. Het betreffende land moet maatregelen nemen om de economie en de overheidsfinanciën weer op orde te krijgen. Steun van het ESM is pas aan de orde als de situatie houdbaar is en het land de gemaakte afspraken nakomt.
Wanneer een schuldpositie wel houdbaar is, maar het land te maken heeft met speculatie of wantrouwen door beleggers, kan steun uit het ESM worden gegeven. Deze steun is tijdelijk en kan weer ingetrokken worden wanneer de financiële markten van de houdbaarheid van de schuld overtuigd zijn.
In beide gevallen is de uitgifte van Eurobonds overbodig; vanwege alle bezwaren die daartegen in te brengen zijn, is deze niet wenselijk.

De recente overdracht van bevoegdheden op het gebied van economie en begroting aan Europa was niet nodig geweest als voldoende gebruik wordt gemaakt van de hierboven geschetste mechanismen. De huidige situatie heeft duidelijke nadelen. Niet alleen zijn bevoegdheden overgedragen aan een ongecontroleerde, bureaucratische macht, maar ook is het beleid dat daaruit voortvloeit te star. Een duidelijk voorbeeld is de situatie in Nederland. Voor de Nederlandse economie zou het beter zijn om de binnenlandse vraag op peil te houden, hetgeen inhoudt dat het begrotingstekort niet te snel verlaagd moet worden. Dat is ook goed voor Europa, want als de vraag in noord-Europa op peil blijft, kunnen de Zuid-Europese landen meer exporteren, waardoor zij hun economie makkelijker kunnen hervormen.

Standpunten

a. Economische groei is nu de eerste prioriteit; er worden geen bezuinigingsmaatregelen genomen.
b. Er komt een Europees toezicht op banken en een evenwichtig stelsel van depositogaranties.
c. Begrotingsdiscipline is in de eerste plaats een verantwoordelijkheid van de lidstaten; de Europese begrotingsregels worden herzien.
d. De disciplinerende werking van de kapitaalmarkt wordt zo nodig versterkt.
e. Er worden geen Eurobonds uitgegeven.
f. Europa speelt wel een coördinerende rol in het macro-economisch beleid; dat mag evenwel niet tot dwingende maatregelen leiden.

3. Economische orde, structurele aspecten

Een goed werkende markteconomie is de beste basis voor zo groot mogelijke welvaart. Voor een goede marktwerking is goede regelgeving en een duidelijke rol van de overheid onontbeerlijk. Het is dus niet een keus van of markt of overheid, zoals soms gesteld wordt, maar van én markt én overheid. Wel dient de vraag of een product of dienst door de overheid dan wel door de markt geproduceerd moet worden, op een afgewogen

manier beantwoord te worden. Het heeft alleen zin marktwerking na te streven als er inderdaad sprake is van een markt waar de consument een keus heeft. In die optiek heeft het geen zin om bijvoorbeeld het spoor of Schiphol te privatiseren.

Een goede markt heeft goede regels nodig. Economische ontwikkeling gaat doorgaans samen met verdere specialisatie; hoe ingewikkelder een economie, des te meer regelgeving nodig is. Dat is een wetmatigheid waar niet aan valt te ontkomen. De leus “minder regels” is dan ook te simpel. Veel beter is het te spreken van “betere regels” en een kwalitatief hoogwaardig overheidsapparaat om de regels te interpreteren en uit te voeren.

Daarbij wordt regelgeving – op de tekentafel ontworpen – te vaak toegesneden op de situatie van grote ondernemingen, waarbij de belangen voor het midden- en kleinbedrijf uit het oog worden verloren. Een bedrijf van 100 werknemers kan de kosten van arbeidsongeschiktheid van één van zijn werknemers doorgaans wel opvangen; voor een bedrijf met drie werknemers kan dat de ondergang betekenen.

De concurrentie uit lage-lonenlanden zal er toe leiden dat banen uit Nederland verdwijnen. Voor een deel is dat onvermijdelijk: het gaat om een wereldwijde herschikking van productie en consumptie, die ook in Nederland tot een hogere welvaart kan leiden. Maar het is essentieel dat Nederland ook een maakindustrie behoudt, opdat de economische structuur evenwichtig blijft. De kenniseconomie is belangrijk, maar het is onzin om alleen te focussen op 'kenniseconomie': we zijn niet slimmer dan anderen en moeten dat niet pretenderen. Wel bestaat grote behoefte aan kwaliteit en aan vakmanschap en is er alle reden om zorg te dragen voor zo goed mogelijke economische prestaties. Dat vraagt om goed onderwijs, hoogwaardig onderzoek en de ontwikkeling van kwaliteit en vakmanschap over de gehele linie.

Het principe van een markteconomie houdt in dat de overheid voorwaarden schept om de markt te laten werken. De overheid onthoudt zich evenwel van het bevorderen van bepaalde bedrijfstakken of ondernemingen. Een topsectorenbeleid zoals het kabinet Rutte dat heeft gevoerd, wordt dan ook afgewezen.

Standpunten

a. De basis voor onze welvaart is een goed functionerende markteconomie.
b. Alleen privatisering van overheidstaken als die – na grondige analyse – beter door de markt uitgevoerd kunnen worden; marktwerking kan alleen als er ook daadwerkelijk sprake is van een keuze.
c. De railinfrastructuur, de energie/gasdistributienetten, de waterbedrijven en de luchthaven Schiphol moeten derhalve in overheidshanden blijven.
d. Regelgeving kwalitatief hoogwaardig en waar het kan minder.
e. Kwantitatieve doelstellingen voor regelgeving zijn onzinnig en leiden tot cijferfetisjisme en verkeerde keuzes.
f. Bij regelgeving wordt rekening gehouden met het mkb; er komt dus geen wetgeving die voor kleine bedrijven bijna onuitvoerbaar zijn.
g. LibDem kiest voor een evenwicht in de economische structuur. Eenzijdig focussen op de kenniseconomie doet geen recht aan het belang van de maakindustrie in Nederland. LibDem is voor een effectieve koppeling tussen beide.
h. LibDem wil meer aandacht voor vakmanschap en kwaliteit en wil dit ook terug zien in de opleidingen en de eisen die aan schoolverlaters worden gesteld.
i. Zelfstandig ondernemersschap biedt voor mensen de mogelijkheid om commerciële talenten te ontplooien. Stimulering van zelfstandig ondernemerschap moet gericht

zijn op het geven van een terugvaloptie, zodat de drempel naar ondernemerschap verlaagd wordt.

j. Maatschappelijk verantwoord ondernemen hoort zowel voor overheid, bedrijfsleven als not-for-profit organisaties een uitgangspunt te zijn voor hun functioneren.

k. Toezichthouders die een algemeen belang dienen, worden gefinancierd uit de algemene middelen en niet door een omslag over degenen waarop toezicht wordt gehouden.

4. Onderwijs

Goed onderwijs is essentieel voor onze toekomst. Onderwijs is meer dan alleen kennisoverdracht. Om het individu goed voor te bereiden op een zelfstandig functioneren in de huidige maatschappij zou onderwijs vier doelen moeten nastreven:

- een economisch doel: de overdracht van kennis en het ontwikkelen van vaardigheden
- een politiek doel: het vormen van burgerschap
- een sociaal doel: verbinden en sympathie kweken voor mensen met een ander perspectief op het leven
- zelfontplooiing en ontwikkelen van talenten en kwaliteiten.

Deze vier doelen zouden in het onderwijs gelijk aan bod moeten komen, met name in een ingewikkelder wordende maatschappij en een onzeker wordende internationaliserende wereld.

De kwaliteit van de hele verticale kolom van ons onderwijs - van preprimair tot en met academisch - kan en moet fors omhoog. Er moeten meer middelen aan het onderwijs besteed worden, maar de noodzakelijke kwaliteitsverbetering hoeft niet alleen maar geld te kosten.

Van belang is dat kwaliteit in het onderwijs herkend en beloond wordt, zodat het weer aantrekkelijk wordt om een carrière in het onderwijs na te streven. De leraar is medeopvoeder en verdient respect, in het bijzonder van leerlingen en ouders.

Daarnaast moeten wij niet bang zijn eisen te stellen aan leerlingen en studenten. Liever een hoge lat dan een lage drempel. Bij het afnemen van eindexamens moet de overheid onafhankelijk en bij elke gelegenheid controle uitoefenen om de kwaliteit van de diploma's te waarborgen. Kwantitatieve doelstellingen gaan nu ten koste van de kwaliteit: de kwaliteit moet maatgevend zijn. Binnen die kwaliteitseisen kan – in plaats van het reguliere basisonderwijs en voortgezet onderwijs – ruimte zijn voor andere (eigen) vormen van onderwijs.

Studenten mogen kwalitatief goed onderwijs en de benodigde aandacht verwachten van hun docenten om hun studie op tijd tot een goed einde te brengen. In het hoger onderwijs worden docenten thans teveel afgerekend op hun onderzoekstaken en te weinig op het onderwijs. Ook in het onderwijs is de managementcultuur te ver doorgeschoten. Bestuur, beheer en inrichting van onderwijsinstellingen moeten in het teken staan van gedegen onderwijs door gekwalificeerde en geïnspireerde leerkrachten. De aandacht moet terug naar het primaire proces.

Het is goed dat studenten worden aangespoord hun studie voortvarend ter hand te nemen. Waar er voorheen te weinig eisen gesteld werden – waarvan de "eeuwige student" het symptoom was - is dat nu doorgeschoten naar de andere kant. Zo wordt zeer streng toegezien op de prestaties van eerstejaars met het bindend studieadvies als gevolg. Dit leidt tot grote inefficiënties omdat deze studenten vaak in een andere stad

hun studie opnieuw moeten beginnen. Het verschijnsel doet zich voor dat grote aantallen HBO-studenten uit Leeuwarden nu in Groningen dezelfde opleiding gaan volgen en vice versa. Veel onnodig heen en weer gereis en veel onrust voor niets!

Ook de langstudeerboete en het extra collegegeld voor een tweede studie zijn belemmeringen die een efficiënt studeren en het optimaal ontplooien van talenten in de weg staan.

Standpunten

a. Kwaliteitsverbetering in het onderwijs heeft hoge prioriteit.
b. Het management moet in dienst staan van het primaire proces en niet andersom.
c. De leraren vormen het hart van het leerproces. LibDem is daarom voorstander van het beter belonen van goede leerkrachten.
d. Het schoolklimaat moet dusdanig zijn dat er wederzijds respect is tussen leraren, kinderen en ouders.
e. De overheid moet de kwaliteit van diploma's waarborgen.
f. De menselijke maat voor de scholen zal leidend moeten zijn, om zo een veilige leeromgeving te bieden. Zo mogelijk wil LibDem de kleinere schaal van onderwijsinstellingen bevorderen.
g. Studiefinanciering moet zodanig zijn dat studenten zich op hun studie kunnen concentreren.
h. Het extra collegegeld voor een tweede of derde studie wordt afgeschaft.
i. De langstudeerboete wordt met terugwerkende kracht afgeschaft; het teveel betaalde collegegeld wordt gerestitueerd.
j. Het bindend studieadvies wordt versoepeld; afhankelijk van oorzaken van de studievertraging wordt bij dezelfde onderwijsinstelling een tweede kans geboden.
k. Afschaffen loting bij alle studierichtingen; eventuele capaciteitsproblemen oplossen door vergelijkend toelatingsexamen of na propedeuse.
l. Het ook bij universiteiten en hogescholen doorgeschoten marktdenken (student als consument) wijst LibDem af. Het gaat in de eerste plaats om het bijbrengen van vaardigheden en kennis.

5. **Arbeidsmarkt en sociale zekerheid**

In een moderne economie is arbeidsmobiliteit essentieel: de economie verandert snel en het is noodzakelijk dat werknemers zich aan veranderde omstandigheden aanpassen en leren met nieuwe technologieën om te gaan. Een leven lang leren is niet alleen een economische noodzaak, het biedt ook de mogelijkheid aan het individu zich maximaal te ontplooien.
Die noodzakelijke aanpassing betekent ook dat het wenselijk is om voor een goede werking van de arbeidsmarkt te zorgen, met de nodige flexibiliteit en arbeidsmobiliteit. De overheid dient daarbij wel oog te hebben voor de sociale gevolgen van de arbeidsmobiliteit. Dat betreft zowel de onzekerheid over het inkomen als de consequenties voor sociale verbanden. Immers de werkgemeenschap is één van de belangrijke gemeenschappen waartoe men behoort en bij verhuizing in verband met werk heeft dat ook gevolgen voor andere gemeenschappen, zoals buurt, verenigingen e.d.

Een goede sociale zekerheid dient er voor te zorgen dat bij verlies van werk in ieder geval de eerste maanden het inkomen niet (sterk) achteruit gaat. Maar het sociaal vangnet moet geen hangmat, maar een trampoline zijn. Dat betekent dat de overheid een

actief beleid moet voeren om eenieder die een beroep doet op de sociale zekerheid – of die dat om andere redenen wenst – een goede, professionele begeleiding op de arbeidsmarkt te geven. Uitgangspunt moet zijn dat iedereen te allen tijde opnieuw de kans krijgt om zich zo goed mogelijk te ontplooien, ook na ontslag of faillissement. Op dit vlak is er veel ruimte voor verbetering. En deze verbetering is noodzakelijk om er voor te zorgen dat daadwerkelijk ieder mens in staat is richting te geven aan zijn eigen leven. Kortom, het is een essentiële voorwaarde voor een samenleving, waarin – zoals ons dat voor ogen staat – de vrijheid van het individu centraal staat.

In een markteconomie is de beloning van een werknemer in beginsel gerelateerd aan zijn productiviteit. Niet iedereen zal evenwel in staat zijn om in onze moderne economie te allen tijde een zodanige arbeidsproductiviteit te realiseren dat hij daarmee voldoende inkomen verdient om rond te kunnen komen. Voor degenen waarvan de arbeidsproductiviteit te gering is om een redelijk bestaan te verdienen wordt een loonkostensuppletie ingesteld, die gerelateerd is aan het verdiende uurloon. Dit is te vergelijken met de 'earned income tax credit' in de Verenigde Staten. Zodoende kan werkgelegenheid worden gecreëerd waarvoor de arbeidskosten minder zijn dan het minimumloon, terwijl de betrokken werknemer wel een aanvaardbaar inkomen verdient.

Nederland kent nu veel zzp'ers en flexwerkers. Deze hebben de klappen van de kredietcrisis opgevangen, waardoor de werkloosheid in Nederland – volgens de statistieken – laag is gebleven. Veel van deze zzp'ers en flexwerkers hebben onder de huidige omstandigheden moeite met het vinden van opdrachten en werk en komen in financiële problemen. Zij vallen tot nu toe buiten veel sociale zekerheid voorzieningen, zoals een arbeidsongeschiktheidsverzekering, en kunnen zich vaak alleen met veel moeite en tegen hoge kosten verzekeren, waardoor velen onverzekerd zijn. Dat moet anders en er is geen reden zzp'ers en flexwerkers systematisch anders te behandelen dan gewone werknemers.

Participatie van vrouwen kan worden bevorderd door zorg te dragen voor betere en betaalbare kinderopvang en het nastreven van een doorlopend schoolrooster op de basisschool. Kinderopvang is evenwel primair een verantwoordelijkheid van de ouders; deze kan daarom niet gratis zijn.

Een algemeen principe is voorts dat waar de overheid voor speciale gevallen bijzondere voorzieningen treft, de betrokkenen wel de normale kosten moet dragen die met het gebruik van deze voorzieningen gemoeid zijn.

Standpunten

a. LibDem wil de werkloosheidsuitkeringen voor de eerste drie maanden verhogen; daarna is de uitkering afhankelijk van de inspanningen en de mogelijkheden om weer een baan te vinden.
b. Met een evenwichtige versoepeling van het ontslagrecht kunnen meer banen gecreëerd worden en zal de dynamiek in de economie toenemen.
c. LibDem staat voor een actievere en professionele arbeidsmarktbemiddeling bij werkloosheid.
d. Voor zzp'ers worden voorzieningen getroffen waardoor zij sociale zekerheid kunnen krijgen tegen analoge condities als werknemers.
e. LibDem is voor meer banen voor laaggeschoolden, waarmee toch een aanvaardbaar inkomen wordt verdiend. Om deze doelstelling te bereiken wordt een vorm van loonkostensubsidie ingevoerd, waardoor werkgevers aangemoedigd worden mensen aan te nemen tegen lage loonkosten.

f. LibDem is voor een goede en betaalbare kinderopvang; deze kan niet gratis zijn.

6. Integratie

Nederland is een multiculturele samenleving. Dat vraagt om wederzijds respect tussen de verschillende culturen. Dat respect mag van alle individuen en groeperingen in de samenleving worden gevraagd. De afgelopen jaren heeft het daar zichtbaar aan ontbroken.

Werk is de beste vorm van integratie. Ook onderwijs dient een belangrijke rol bij integratie te spelen. Het is van belang dat de onderwijsinspectie daar nauwlettend op toeziet.

Tevens vinden wij het van belang dat het beleid er op gericht is dat alle kinderen die in Nederland opgroeien, op een goede manier in de Nederlandse samenleving integreren. Dat houdt onder meer in dat er alles aan wordt gedaan om achterstanden te weg te werken, zowel bij kinderen met een autochtone als met een allochtone achtergrond.

Standpunten

a. Integratiebeleid is gericht op het bevorderen van het wederzijds respect tussen verschillende culturen.
b. Zij die naar Nederland komen met de intentie zich blijvend te vestigen worden geacht aan het maatschappelijk en economisch verkeer in Nederland deel te nemen; dit houdt onder meer in het beheersen van de Nederlandse taal. Dit uitgangspunt maakt een integraal onderdeel uit van het sociaal beleid.
c. Discriminatie van het individu of groepen van individuen op enigerlei wijze wordt bestreden.

7. Bestuur

Over het openbaar bestuur is de laatste jaren veel verwarring ontstaan. Er is veel gesproken over bestuurlijke vernieuwing, zonder dat duidelijk was welke problemen daarmee opgelost zouden moeten worden. De vraag of het beter laten functioneren van de bestaande structuren niet afdoende was kwam daarbij te weinig aan de orde, vaak door gebrek aan kennis van die structuren. Ook zijn allerlei voorstellen gedaan zonder na te gaan of de voorgestelde oplossingen niet nog meer problemen zouden veroorzaken. Dat geldt bijvoorbeeld voor een verandering van het kiesstelsel of zelfs voor het invoeren van een gekozen burgemeester, zonder dat de consequenties daarvan goed doordacht waren. Tijd voor reflectie wordt nauwelijks gegund. Wij zijn niet principieel tegen iedere verandering in het openbaar bestuur, maar vinden dat je alleen dan moet veranderen als duidelijk is dat de bestaande structuren niet werken en dan op basis van een weloverwogen plan. Dat geldt ook voor de Europese Unie, die inmiddels – ook al ontkennen sommigen dat – tot één van de bestuurslagen gerekend moet worden.

De tendens om steeds meer taken en verantwoordelijkheden van het Rijk – vaak uit bezuinigingsoverwegingen – bij de gemeentes neer te leggen, moet gekeerd worden. Dit leidt alleen maar tot een ongewenste ongelijkheid tussen de gemeentes bij het uitvoeren van Rijkstaken. Als efficiency bij de uitvoering het hoofdmotief is, dan dient dat door verbetering van de bedrijfsvoering binnen de Rijksdienst bewerkstelligd te worden, niet door het afschuiven van de verantwoordelijkheden.

Verder is er een tendens om te pas en te onpas Nederland bestuurlijk weer op de tekentafel te willen leggen. Provincies worden op papier samengevoegd, waterschappen opgeheven, gemeentes moeten fuseren. Dat leidt vaak tot veel onrust, een grotere afstand van de burgers tot het bestuur en in veel gevallen tot veel hogere kosten dan voorheen. Deze tendens moet stoppen. LibDem is niet a priori tegen hervormingen, maar alleen op basis van een heldere analyse, waarbij eerst de problemen benoemd worden, alternatieven geschetst en besproken en dan pas eventuele conclusies worden getrokken en aanbevelingen gedaan.

Er moet voorts meer symmetrie komen in de rechten en plichten van burgers van alle delen van het koninkrijk. Alle Nederlanders - van Europese dan wel van Caribische achtergrond - moeten overal in het Koninkrijk gelijk behandeld worden.

Standpunten

a. Bestuurlijke vernieuwing alleen na grondige analyse van de op te lossen problemen en op basis van een weloverwogen plan.
b. Het samenvoegen dan wel herindelen van gemeentes, provincies of waterschappen vindt pas plaats na een grondige analyse van de op te lossen problemen en de te verwachten voordelen op basis van een weloverwogen plan.
c. Rijkstaken niet nodeloos naar gemeentes of provincies overhevelen.
d. Een aantal Rijkstaken die ten onrechte aan de decentrale overheden zijn toegewezen, worden weer door het Rijk uitgevoerd.
e. Meer duidelijkheid over de relaties binnen het Koninkrijk.

8. Overheid

Er is veel kritiek op het functioneren van de overheid. En vaak terecht. Er zijn vele voorbeelden van niet bereikbare ambtenaren, trage besluitvorming, beleid dat niet goed doordacht is. Er zijn gelukkig ook voorbeelden van het tegendeel. Toch is het algemeen beeld niet onverdeeld gunstig. Eén van de redenen daarvan is een inadequaat management, hetgeen zich veelal uit in een te ver doorgeslagen managementcultuur, wat vaak ten koste gaat van inhoudelijke kennis en continuïteit. Er is te veel procesmanagement en vaak (veel) te weinig aandacht voor de inhoud. Dat geldt zowel voor beleid als uitvoering.
In het verleden is vaak ten onrechte privatisering als de oplossing gekozen voor een falend management binnen de overheid, waarmee de problemen vaak vergroot zijn in plaats van opgelost. Er moet dan ook voorzichtigheid betracht worden bij het privatiseren of uitbesteden van overheidstaken.

De kwaliteit van de overheid dient verbeterd te worden. Het opleggen van prestatie-indicatoren of benchmarks is daarvoor niet in alle gevallen de goede oplossing. Soms werkt dat averechts, doordat procesmanagers daarop gaan sturen en dan de eigenlijke doelstellingen uit het oog verliezen. Kwaliteitsbewaking door visitaties – mits goed vormgegeven – verdient in veel gevallen de voorkeur.
Daarnaast dient de kwaliteit van de overheid bewaakt te worden door voor burgers een effectieve klachtenprocedure voor al het overheidshandelen in te stellen, waarbij voor iedere klager volstrekt transparant is wat met zijn klacht gebeurt en er voorts mogelijkheden voor beroep zijn. Hier valt veel te verbeteren. De overheid dient de burger serieus te nemen. Pas dan is er daadwerkelijk sprake van respect.

De ambtelijke cultuur dient verbeterd te worden, met meer aandacht voor inhoud en kwaliteit. Onder meer moet het waarschuwen voor verkeerde keuzes en het formuleren van alternatieven voor het beleid niet ten koste van de carrière van de betrokken ambtenaar gaan, die daarmee immers het publiek belang dient.

Voorts is het wenselijk het aantal bijbaantjes en commissariaten van de publieke ambtsdragers te beperken. Dat zal tevens de openheid in de samenleving bevorderen, omdat ook relatieve buitenstaanders dan de mogelijkheid krijgen een bijdrage te leveren.

Standpunten

a Meer aandacht voor inhoudelijke kennis en continuïteit.
b Kritisch omgaan met het stellen van – doorgaans misplaatste – kwantitatieve doelstellingen.
c Geen ondoordachte bezuinigingsvoorstellen voor het aantal ambtenaren.
d Grote transparantie in beleid en uitvoering.
e Effectieve klachtenprocedure voor alle overheidshandelingen: iedere overheidsinstelling moet een aanspreekpunt hebben waar burgers met klachten over die overheid naar toe kunnen.
f Beperking aantal bijbaantjes voor politieke ambtsdragers en ambtenaren.

9. Rechtsstaat, justitie en rechterlijke macht

Een goed rechtsstelsel, waarbij de rechten en plichten evenwichtig verdeeld en zo duidelijk mogelijk zijn, is essentieel voor zowel de vrijheid van het individu als voor de economie en dus voor onze welvaart. Dat vraagt om een goede wetgeving en om goede kwaliteit en voldoende bezetting van de rechterlijke macht. Beide zijn onderwerp van zorg.
De wetgeving wordt in eerste instantie in de Tweede Kamer behandeld. In tegenstelling tot vroeger, zijn er nu veel minder Kamerleden die een juridische opleiding hebben. Dat gaat ten koste van de kwaliteit van de wetgeving, zoals onder meer door leden van de Eerste Kamer regelmatig geconstateerd wordt. De gevolgen daarvan strekken zich over de hele samenleving uit.

Ook de rechterlijke macht staat onder druk. Hier is eveneens de managementcultuur te ver doorgeschoten. Daarbij komt nog dat jarenlang de honorering van de leden van de rechterlijke macht achtergebleven is bij die in de advocatuur. Beide aspecten gaan ten koste van de noodzakelijke onafhankelijkheid en kwaliteit van onze rechtspraak.

Het belang van een goed rechtstelsel en een kwalitatief hoogwaardige, onafhankelijke rechterlijke macht kan nauwelijks overschat worden. Niet alleen op grond van maatschappelijke, maar ook van economische overwegingen. Als wij door blijven modderen, valt nu al te voorspellen dat over – bijvoorbeeld – 15 jaar een studie gepubliceerd wordt waaruit blijkt dat het bedrijfsleven last heeft van rechtsonzekerheid en dat onze economie daar aantoonbaar onder lijdt. Het zal dan decennia vergen om een slechte reputatie te herstellen. Het is zaak de bakens tijdig te verzetten.

De laatste jaren zijn maatregelen getroffen die de toegang tot de rechterlijke macht beperken, zoals het verhogen van de griffierechten. In een rechtstaat behoort de drempel om een beroep op de rechter te doen, zo laag mogelijk te zijn. Wel zouden er mogelijkheden moeten zijn die het onterecht procederen en traineren van procedures afstraffen.

In ons rechtstelsel is een praktijk geslopen, die de duidelijkheid en de rechtszekerheid niet ten goede komt, te weten het systematisch gedogen. Een bepaalde handeling wordt bij wet strafbaar gesteld; vervolgens wordt openlijk kenbaar gemaakt dat overtreding – tot een bepaalde grens – niet vervolgd zal worden. Van tweeën één: óf de bedoelde handelingen worden maatschappelijk aanvaardbaar geacht, óf de feiten worden als niet toelaatbaar beschouwd. In het eerste geval dienen zij uit het strafrecht geschrapt te worden, inclusief de bijbehorende handelingen. In het tweede geval dienen de strafbare feiten daadwerkelijk vervolgd te worden.

Standpunten

a. Meer aandacht voor kwaliteit wetgeving in Tweede Kamer; onder meer wordt er meer aandacht gegeven aan de adviezen van de Raad van State.
b. Versterking van de rechtelijke macht door een betere salariëring van rechters en officieren van justitie.
c. Ook bij de rechterlijke macht geldt dat het management er ten dienste van het primair proces moet zijn en niet andersom.
d. De recente verhoging van de griffierechten wordt teruggedraaid.
e. Gedogen alleen als tijdelijke oplossing: de wet is bepalend voor het beleid.

10. Europa

De wijze waarop Den Haag met Europa is omgegaan is duidelijk een voorbeeld van hoe het niet moet. Dat is goed duidelijk geworden bij het referendum over de Europese Grondwet. Maar al lang voor die tijd was er een gebrek aan visie. Den Haag staat met de rug naar Europa en daarmee ook met de rug naar de toekomst.

Wij vinden het van belang dat de Nederlandse identiteit behouden blijft. Dat kan evenwel alleen als wij een duidelijke visie weten te formuleren op de toekomst van de Europese Unie. Daaraan ontbreekt het bij de meeste politieke partijen. Het is vooral dat gebrek aan visie dat ten grondslag ligt aan de huidige (vermeende) afkeer van Europa.

De meeste mensen ervaren het lidmaatschap van de Europese Unie als positief. En terecht: het levert een belangrijke bijdrage aan onze welvaart. Maar er zijn ook terechte bezwaren tegen de wijze waarop de Europese Unie nu functioneert. Europa is, mede als gevolg van de uitbreidingen, een oncontroleerbare, bureaucratische macht geworden. De belangrijkste klacht over Europa is dat burgers er geen ‘grip’ op hebben.

Het is daarom van belang dat er duidelijke regels komen voor de bevoegdheden van de Europese Unie, waarbij tevens duidelijk moet zijn waar Europa niet over gaat. Maar belangrijker is nog om de besluitvorming democratischer te maken. De instellingen van de Europese Unie zijn ontworpen voor een gemeenschap van zes lidstaten. Zij hebben goed gefunctioneerd, zelfs toen de Unie uit vijftien lidstaten bestond. Maar nu de Unie uit 27 – en binnenkort meer – lidstaten bestaat, zijn zij ontoereikend. In het Europa van de hoofdsteden, zoals wij dat nu kennen, speelt Nederland als relatief kleinere lidstaat een steeds kleinere rol en verschuift de macht naar de grotere lidstaten. De enige manier om de burgers weer controle op de besluitvorming te geven, is om Europa democratischer te maken: het Europa van de burger in plaats van het Europa van de hoofdsteden. Eén element daarvan is het kiezen van het Europees Parlement door middel van Europese kieslijsten. Dat betekent niet meer macht voor Europa, dat betekent alleen dat de macht die Europa toch al heeft, beter controleerbaar wordt. De meeste Haagse partijen miskennen dit probleem en zijn als gevolg van de uitslag van het referendum over de Grondwet alleen maar schuchterder geworden. Ten onrechte! Wij moeten verder. De Haagse struisvogelpolitiek leidt alleen tot nog meer verlies aan macht en uiteindelijk tot nog meer frustraties.

Turkije is een belangrijk land en Nederland heeft er nu al 400 jaar goede relaties mee. Turkije ligt voor het overgrote deel in Azië en kan daarom dus niet als een echt Europees land worden gezien. Een eventuele toetreding van Turkije tot de Europese Unie zal de Unie uit evenwicht brengen en zal het draagvlak voor Europa nog verder doen afnemen. Turkije kan bovendien een stabiliserende rol spelen in de regio, deze rol zal sterker zijn als zij geen lid is van de Europese Unie. Turkije moet dan ook geen lid van de Europese Unie worden. Wel zou Turkije desgewenst tot de Europese Economische Ruimte kunnen toetreden (zelfde status als bijvoorbeeld Noorwegen) of anderszins voordelen van de interne markt, wellicht inclusief structuurfondsen, kunnen genieten alsmede een sterk partnerschap met de Europese Unie aangaan.

Ten slotte menen wij dat een eventueel referendum over toetreding van nieuwe lidstaten niet gehouden moet worden na afloop van de onderhandelingen met een kandidaat-lidstaat, maar voorafgaand aan iedere toezegging om onderhandelingen daarover aan te gaan.

<u>Standpunten:</u>

a. Politiek Den Haag heeft te weinig lering getrokken uit het ‘nee’ tegen de Grondwet.
b. Europa blijft zijn huidige basisvorm houden: geen Europese superstaat en geen federaal Europa.
c. Wel dient er met spoed gewerkt te worden aan een betere democratische controle van de Europese macht.
d. Dit vraagt om een herziening van het Verdrag van Lissabon, waarbij het besluitvormingsproces en de controle op de macht aangepast moeten worden aan een Unie van 27 lidstaten.
e. LibDem wil het Europa van de burger realiseren in plaats van het huidige Europa van de lidstaten.
f. Eerst een duidelijke visie hierover binnen Nederland bereiken; vervolgens coalities zoeken met gelijkgestemden in de andere lidstaten.
g. De kwestie van de zetel van het Europees Parlement (Straatsburg/Brussel) en van de Raad (Brussel/Luxemburg) moet worden opgelost in het kader van een herziening van het vestigingsplaatsenbeleid van de Europese instellingen.
h. De mogelijke toetreding van Turkije brengt een aantal nog onopgeloste problemen met zich en dient te worden afgewezen.

i. LibDem is voor een referendum voorafgaand aan het openen van onderhandelingen met nieuwe kandidaat-lidstaten.

11. Milieu en energie

Wie oog heeft voor de toekomst, zet de zorg voor het milieu hoog op de politieke agenda. De klimaatverandering, de toenemende CO_2 concentratie en de stijging van de zeespiegel tonen aan dat wij niet door kunnen gaan met het steeds verder aantasten van het milieu. Er moeten concrete doelen worden gesteld.

Een effectief milieubeleid dient marktconform te zijn. Grensoverschrijdende milieuvervuiling vergt voorts een internationale (Europese) aanpak.
Een adequaat – en wellicht streng – milieubeleid hoeft niet ten koste van onze concurrentiepositie te gaan. Integendeel, een milieubeleid dat vooruitziet en anticipeert op de toekomstige energieschaarste kan ons bedrijfsleven uiteindelijk een concurrentievoordeel opleveren.

Ook het energiebeleid vraagt om in ieder geval een duidelijke visie op wat Europees en wat nationaal wordt geregeld. Een schaarste aan olie en gas is op termijn onvermijdelijk. We weten nu alleen niet precies wanneer deze zich zal voordoen. Het is daarom van belang de ontwikkeling van alternatieve vormen van – duurzame - energie te stimuleren. Er gebeurt weliswaar al veel op dit gebied; het gaat er evenwel om zorg te dragen voor een brede toepasbaarheid van mogelijke alternatieven. Een voorbeeld is biodiesel; deze wordt in Duitsland en Frankrijk op grotere schaal toegepast dan in Nederland. Kernenergie is een uiterst omstreden energiebron. Uit een oogpunt van CO_2 uitstoot lijkt toepassing aantrekkelijk, daartegenover staat dat de afvalproblemen voor toekomstige generaties een ernstige milieubelasting zijn. Onderzoek kan er toe leiden dat op de langere termijn een oplossing gevonden wordt voor het afvalprobleem. Derhalve wordt onderzoek naar kernenergie (kernfusie) wel nagestreefd.

Ten slotte vinden wij dat de distributienetten een publieke functie vervullen; er is immers voor de consument geen keuzevrijheid en van concurrentie is derhalve geen sprake. Zij moeten daarom in publieke handen blijven.

Standpunten

a. LibDem is voor een marktconform milieubeleid: het gaat er om de externe effecten van de milieuvervuiling te internaliseren: de milieuvervuiling moet in de prijs van het goed tot uitdrukking komen (“de vervuiler betaalt”).
b. Dus geen subsidiering van zaken die voor de ontvanger toch al nuttig moeten zijn (zoals woningisolatie).
c. Indien nodig is LibDem voorstander van tijdelijke subsidies om nieuwe technologieën te ontwikkelen.
d. LibDem is voor de geleidelijke en aangekondigde invoering van een algemene (Europese) heffing op CO_2-uitstoot; de opbrengsten daarvan worden aan de burger teruggegeven in de vorm van lastenverlichting (vervuilende producten worden zo duurder en schone producten goedkoper) en er komt een correctiemechanisme aan de grens om de nadelen voor de concurrentiepositie van Europese bedrijven te compenseren.
e. Wij moeten anticiperen op toekomstige energieschaarste door alternatieve energiebronnen te zoeken.

f. Distributienetten blijven in publieke handen.
g. Met kernenergie moeten wij behoedzaam omgaan, maar er rust geen taboe op. Onderzoek moet zeker voortgezet en gestimuleerd worden.

12. Verkeer, vervoer

Mobiliteit is essentieel voor onze economie. Het is daarom van belang het fileprobleem goed aan te pakken. Dat kan niet alleen door meer asfalt te leggen, maar ook door te zorgen voor een betere doorstroming op bestaande wegen. Dat kan bijvoorbeeld door het instellen van een groene golf met snelheidsindicatie op randwegen en in steden. Maar dat kan ook door meer snelheidsindicaties te geven op snelwegen, wanneer zich knelpunten voordoen.

Daarnaast kan het wegverkeer ontlast worden door zorg te dragen voor een goed openbaar vervoer en vervoer over water. Het openbaar vervoer is een overheidstaak: als reiziger kun je immers niet uit twee concurrerende spoormaatschappijen kiezen. Bij lijnbussen is dat in theorie denkbaar, maar in de praktijk leidt dat tot inefficiënties. De overheid dient daarom zorg te dragen voor een goed, frequent en betaalbaar openbaar vervoer met een goede dienstverlening. Er is in dit opzicht veel ruimte voor verbetering.

Om het gebruik van het openbaar vervoer te vergemakkelijken, dient ook de aan- en afvoer naar stations verbeterd te worden. Dit is immers vaak een knelpunt, dat tot veel tijdverlies leidt. Hier kan het semi-openbaar vervoer een grotere rol spelen.
In de eerste plaats taxi's. Het is van belang dat er meer en betaalbare taxi's komen. De taximarkt is een aantal jaren geliberaliseerd, doch dit is halfslachtig gebeurd, zonder goed over de consequenties na te denken. De overheid dient hier zijn rol als marktmeester op zich te nemen door zorg te dragen voor concurrentie en transparantie voor de consument.
Ten tweede kan er een beter en overzichtelijker systeem komen van belbussen en gedeelde taxi's. Dit kan ook de bereikbaarheid in afgelegen gebieden verbeteren.
Ten derde kan een stelsel van huurauto's en huurfietsen bij stations worden gecreëerd dan wel verder uitgebreid, waardoor het mogelijk moet zijn een reis gedeeltelijk met het openbaar vervoer en gedeeltelijk per fiets en auto te plannen.

Standpunten

a. De bereikbaarheid van Nederland dient geoptimaliseerd te worden, waarbij alle wijzen van vervoer betrokken moeten worden, zowel over via, lucht, spoor als weg.
b. Waar nodig dienen capaciteitsproblemen op de weg aangepast te worden door verbreding van bestaande wegen of aanleg van nieuwe.
c. Daarnaast het fileprobleem aanpakken door een betere doorstroming: meer groene golf en slimme snelheidsindicaties.
d. Het is van belang de autokosten variabel te maken onder gelijktijdige afschaffing van de vaste lasten als wegenbelasting en BPM. Het beprijzen van mobiliteit kan het beste plaatsvinden via het bestaande systeem van accijnsheffing op de brandstofprijs. Dat stimuleert zuinige brandstofgebruik door minder te rijden, in de file te staan en bevordert de verlaging van CO_2-uitstoot. Uiteindelijk dient deze accijnsheffing op te gaan in een algemene CO_2-heffing (zie paragraaf 11).
e. Er komt geen kilometerheffing.
f. Openbaar vervoer is een overheidstaak.

g. LibDem staat voor het versterken van het openbaar vervoer; onder meer dient dit veel klantvriendelijker te zijn.
h. LibDem is voor het verbeteren aan- en afvoer naar stations, waaronder het invoeren van een systeem van huurauto's bij de stations, analoog aan het –nog verder te verbeteren – systeem van huurfietsen.
i. LibDem is voor betere en betaalbare taxi's; de overheid dient zijn rol als marktmeester op zich te nemen en zorg te dragen voor een transparante, concurrerende markt.
j. LibDem is voor stimulering van belbussen en deeltaxis.

13. Huisvesting

De Nederlandse woningmarkt laat grote onevenwichtigheden zien, die mede het gevolg zijn van verkeerde beleidskeuzes in het verleden. Zo is het voor starters op de woningmarkt zeer lastig een geschikte en betaalbare huur- of koopwoning te vinden. Er is te weinig aanbod, zeker op deelmarkten, hetgeen mede veroorzaakt wordt door te weinig doorstroming. De doorstroming wordt belemmerd door de overdrachtsbelasting voor koopwoning en door huurwaarden die langdurig ver beneden een marktconforme waarde liggen.

De oplossing moet niet alleen gezocht worden in nieuwbouw, maar ook in een betere marktwerking. Dit zal leiden tot een hoger aanbod.

LibDem pleit voor een integrale aanpak. Eerst moet gedefinieerd worden hoe een evenwichtige woningmarkt er uit ziet. Hierbij moet het even aantrekkelijk zijn een woning te kopen dan wel te huren of te verhuren. De keus hangt dan van de omstandigheden af en noch voor hoge noch voor lage inkomens moe dat a priori enig verschil uitmaken.

Pas als er consensus is hoe een evenwichtige woningmarkt er uit ziet, kan bepaald worden hoe en in welk tempo wij dat willen bereiken. In ieder geval moet de overdrachtsbelasting worden afgeschaft. Dit is immers een belasting op mobiliteit en staat haaks op de gedachte de economie flexibel te maken.

Daarnaast kan het aanbod van woningen worden vergroot door er voor te zorgen dat de geplande nieuwbouw ook daadwerkelijk gerealiseerd wordt. De processen in het kader van ruimtelijke ordening moeten worden herzien, zodat belangen sneller afgewogen kunnen worden en de periode tussen planontwikkeling en planuitvoering sterk kan worden verkort.

<u>Standpunten</u>

a. LibDem is van mening dat er een integrale visie op de woningmarkt ontwikkeld moet worden, waarbij zowel de markt voor huurwoningen als voor koopwoningen wordt herzien;
   - elementen hierbij zijn: herziening hypotheekrente (omvormen tot tax credit), afschaffen overdrachtsbelasting en huurwaardeforfait, meer mogelijkheden voor tijdelijk huren, verbetering doorstroming, aanbod op woningmarkt verhogen;
   - randvoorwaarde daarbij is dat er geen schokeffecten zijn: hervormingen worden geleidelijk doorgevoerd, zodat bestaande verplichtingen kunnen worden nagekomen en eenieder tijdig op mogelijke wijzigingen kan inspelen.

- pas na consensus over een integrale visie op de woningmarkt, kunnen maatregelen genomen worden die binnen een zekere termijn de gewenste situatie bereiken.

b. LibDem is voor een herziening van de procedures in het kader van de ruimtelijke ordening, zodat belangen sneller afgewogen kunnen worden en de periode tussen planontwikkeling en planuitvoering sterk kan worden verkort.
c. Speculatie van landbouwgronden wordt tegengegaan door versterking van het voorkeursrecht voor gemeenten om gronden tegen de marktprijs voor landbouwgrond aan te kopen.
d. Wijk- of buurtparticipatie door bewoners wordt gestimuleerd via de gemeenten door een buurtbudget.

14. Landbouw

De landbouw vormt voor Nederland een van de belangrijkste economische sectoren. Niet alleen draagt de sector vanwege haar hoogwaardige kwaliteit bij aan een goede exportpositie van Nederland, ook biedt de landbouw (en met name de aan de landbouw gerelateerde leveranciers en afnemers) veel werkgelegenheid. Daarnaast is de landbouw in hoge mate betrokken bij onze natuurlijke omgeving en het landschap. LibDem wil een evenwicht tussen enerzijds ruimte voor de ontwikkeling van de landbouw als mededrager van economie en landschap en anderzijds de eisen aan voedselveiligheid en de milieudoelstellingen.

Standpunten

a. Met het oog op de verdere vrijmaking van de wereldhandelsprijzen kiest LibDem daarbij niet voor bescherming, die op de lange termijn onhoudbaar en onbetaalbaar wordt, maar voor het stimuleren van innovatie in bedrijfsvoering en nieuwe gewassen. Daarbij vormt het uitgangspunt voor de kwaliteit en veiligheid de uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek.
b. Beheerovereenkomsten tegen een reële vergoeding vormen een goede basis om natuur en landschap door agrariërs te laten verzorgen.
c. Veilig voedsel dient het vertrouwen van de burger te hebben. Degelijke betrouwbare en vrij beschikbare informatie is daarvoor een randvoorwaarde.
Het is een overheidstaak om toe te zien op de eerlijke voorlichting.
d. LibDem ondersteunt de ondernemers om reststromen uit de landbouw in te zetten voor energieopwekking zoals in biogasinstallaties.

15. Cultuur

Een goed cultuurbeleid hoort bij de kwaliteit van onze samenleving. In een evenwichtige vrije samenleving geeft een liberaal cultuurbeleid ruimte voor creativiteit en inspiratie. Het besef voor het Nederlands cultureel erfgoed en de noodzakelijke ruimte voor nieuwe kunstuitingen kan in een tijd waarin veel aandacht voor de economische belangen is, ten onrechte veronachtzaamd worden. De overheid heeft hierbij een voorwaardenscheppende en veelal ook opdrachtverstrekkende rol. Het beleid geeft aan kunstenaars de mogelijkheden om zich te ontplooien en ontwikkelen. Marktwerking geeft

daarbij een gezonde prikkel om kwaliteit te leveren. Wanneer echter te veel aan de markt wordt overgelaten, leidt dat tot een verarming van de Nederlandse cultuur.

Standpunten

a. De overheid moet zorg dragen dat culturele activiteiten in diverse vormen kunnen blijven bestaan en neemt hierin een faciliterende positie in.
b. Theaters en musea moeten voor een breed publiek toegankelijk zijn. Er moet voor gewaakt worden niet a priori jarenlang individuele/groepen van kunstenaars te subsidiëren.
c. De publieke omroep zal als platform voor de Nederlandse pluriforme samenleving. verstevigd worden om zo de spiegel van onze multiculturele samenleving te kunnen zijn. Kenmerkend voor de Nederlandse publieke omroep is de toegankelijkheid van de media op niet-commerciële basis voor iedereen. Deze toegankelijkheid wordt democratisch gelegitimeerd door omroepverenigingen.
d. LibDem kiest voor het behoud het Nederlandse culturele erfgoed door meer geld aan onze monumenten en beschermde stads- en dorpsgezicht te besteden.

16. Informatievoorziening

Door technologische vooruitgang is veel informatie snel en ruim toegankelijk geworden. Het informatietijdperk vraagt om een aantal maatregelen die de vrijheid van het individu beschermen en zorg dragen dat de beschikbare informatie ook zo ruim mogelijk voor iedereen toegankelijk is. Zo moet onder meer de privacy beschermd worden en netneutraliteit gewaarborgd zijn. Ook vraagt het informatietijdperk om een nieuwe benadering van het auteursrecht. De nu gangbare opvattingen zijn niet alleen achterhaald, maar ook op den duur niet te handhaven. Onder meer moet de heffing op blanco beeld- en geluidsdragers worden afgeschaft en geen geld meer worden afgedragen voor het luisteren naar muziek op het werk of in de horeca.

Daarnaast hebben openbare bibliotheken een duidelijke functie, want betrouwbare informatie vergaren wordt steeds meer een taak voor specialisten. Tegenwoordig komt informatie bij de mensen thuis, maar de betrouwbaarheid van de bronnen is niet altijd evident.

Openbare bibliotheken moeten voorzien in educatie en projecten, gericht op informatievoorziening. De tijd dat elk dorp een bibliotheek had met puur een uitleenfunctie is voorbij. Regionale bibliotheken aangevuld met steunpunten en een goed functionerende online-bereikbaarheid hebben de toekomst. De moderne bibliotheek is niet alleen een fysieke bibliotheek waar gebruikers heengaan (zowel online als in de echte wereld), maar zal tevens de diensten aanbieden op de (virtuele) plekken waar gebruikers zijn. En de moderne bibliotheek maakt gebruik van de Web 2.0 tools waar de gebruikers al vertrouwd mee zijn.

Standpunten

a. Privacy en netneutraliteit worden gewaarborgd.
b. De heffing op blanco beeld- en geluidsdragers wordt afgeschaft.

c. Voor het luisteren naar muziek op het werk en achtergrondmuziek in de horeca behoeft geen geld meer te worden afgedragen.
d. Openbare bibliotheken hebben nog steeds een belangrijk rol te vervullen; hun functie wordt aangepast aan het informatietijdperk.

17. Veiligheid, politie

De zorg voor veiligheid van de ingezetenen is traditioneel een kerntaak van de overheid. Zonder veiligheid bestaat er geen vrijheid.
Ook op dit gebied is er ruimte voor verbetering. Nog steeds wordt een te laag percentage van de misdrijven daadwerkelijk opgelost. Een effectieve criminaliteitsbestrijding verdient dan ook prioriteit. Dat geldt niet alleen voor de grote misdrijven, maar ook voor de kleine criminaliteit, inclusief het vandalisme. Gelet op de toenemende internationale criminaliteit, is daarbij een veel sterkere Europese dimensie aangewezen. Hoewel de bestrijding van terrorisme belangrijk is, mag deze slechts in het uiterste geval ten koste gaan van de privacy.

Het opleggen van kwantitatieve doelstellingen voor de uit te schrijven bekeuringen leidt tot verkeerde prikkels. Dat is ook voor de politieagenten zelf frustrerend, omdat zij in feite met de verkeerde boodschap op pad worden gestuurd en daarmee aan geloofwaardigheid verliezen. Wel dient de politie op een adequate wijze verantwoording af te leggen over de criminaliteitsbestrijding.

Het is voorts van belang dat de overheid het besef van normen en waarden versterkt. In dat kader is het onbegrijpelijk dat in Nederland fietsendiefstal al jarenlang op grote schaal wordt getolereerd, zonder dat de overheid daar een vinger naar uitsteekt. Den Haag vergadert soms dagen over een toelage van € 35 op jaarbasis voor de minima. Maar tegelijkertijd komt het voor dat de burger soms drie keer per jaar voor een waarde van €150 of meer wordt bestolen. En dat overkomt doorgaans jongeren. Een cynischere wijze om de jongeren besef van normen en waarden bij te brengen is niet denkbaar. Wij stellen daarom een systeem voor waarbij iedere fiets een identificatienummer krijgt en een bijbehorend pasje. Wie een fiets koopt zonder dat pasje is een heler. Dit is de enige manier om de fietsendiefstal effectief te bestrijden.

Standpunten

e. Het is noodzakelijk het percentage opgeloste misdrijven te verhogen; dit kan door een efficiëntere en professionelere werkwijze bij de politie.
f. Meer aandacht voor Europese samenwerking bij criminaliteitsbestrijding.
g. De inzet van de politie moet gericht zijn op een veilige samenleving en niet op het aantal uit te schrijven bekeuringen.
h. Bestrijding van terrorisme blijft een hoge prioriteit houden; slechts in het uiterste geval mag deze ten koste van de privacy en de bescherming van het individu gaan.
i. LibDem staat achter de ingevoerde identificatieplicht voor iedereen boven de 14 jaar. Aangezien deze verplichting door de overheid is opgelegd, acht LibDem het een logisch gevolg dat de overheid aan iedere burger eenmalig een gratis identiteitskaart (ter grootte van een bankpasje) ter beschikking stelt.
j. Fietsdiefstal effectief bestrijden door invoering van een fietsidentificatienummer en bijbehorende fiets-eigenaarspas.

18. Zorg

De zorg is de afgelopen jaren als gevolg van de stelselwijziging in 2006 ingrijpend veranderd. Positief aspect daarvan is dat het onderscheid tussen ziekenfonds- en particulier verzekerde is opgeheven. Maar in wezen bevat het stelsel een aantal weeffouten en zijn sommige aspecten niet goed doordacht.

De stelselwijziging was vooral geïnspireerd is door het stijgende aandeel van de zorg in het bruto nationaal product (BNP) en beoogde die te keren. Dat is niet gelukt, integendeel.
Een zekere stijging van het aandeel zorg in het BNP is onvermijdelijk en ook acceptabel. Deze wordt onder meer veroorzaakt doordat de productiviteit in de dienstensector minder snel stijgt dan in de goederensector; hierdoor neemt de relatieve prijs van de diensten toe (het zgn. Baumol-effect). Ook zal een gestegen individuele vraag aan de stijging van het aandeel van de zorg hebben bijgedragen. Het is dus logisch dat het aandeel van de zorg in het BNP toeneemt. Als gevolg van de hervorming van het stelsel in 2006 zijn de zorgkosten evenwel veel sterker gestegen dan voorheen. Dat heeft onder meer te maken met een aantal weeffouten die de zorg nodeloos duur maken.

Eén van die weeffouten is dat de verzekeraars te veel macht hebben. Het nieuwe stelsel belemmert in wezen de keuzevrijheid van patiënt en arts en leidt bovendien tot veel bureaucratie. Dit zal op den duur ten koste van de kwaliteit van de zorg gaan en tevens de zorg duurder maken. Het is daarom van belang het stelsel zodanig aan te passen dat deze keuzevrijheid hersteld wordt. De regierol die verzekeraars nu hebben – het 'inkopen van zorg' – moet daarbij verdwijnen. Wel kunnen zij een rol spelen bij het bewaken van prijs en volume. Aldus kunnen de goede aspecten van het nieuwe stelsel gehandhaafd blijven, waarbij wel een beter doordacht systeem gerealiseerd wordt.

Voorts heeft het eigen risico zoals dat nu geldt twee ongewenste gevolgen. Zo lang het eigen risico nog niet bereikt is, betaalt de patiënt de zorgkosten zelf, hetgeen een extra drempel voor de zorg opwerpt. Wanneer het eigen risico eenmaal overschreden is, is de extra zorg gratis, hetgeen een aansporing is meer te consumeren. LibDem wil het eigen risico dan ook afschaffen en vervangen door een stelsel van proportionele eigen bijdragen tot een bepaald maximum. Dat verlaagt de drempel voor de zorg en zal voorts tot een sterkere reductie van de zorgkosten leiden.
Een verschuiving, waar mogelijk, naar de eerstelijns zorg zal bovendien de kwaliteit van de zorg ten goede komen en de kosten reduceren.

Tenslotte moet er oog zijn voor alternatieve geneeswijzen. Deze hebben vaak een gunstig effect, ook al valt is dat niet altijd volgens de traditionele onderzoeksmethoden te verklaren. Bovendien zijn zij doorgaans goedkoper. Het vergoeden van alternatieve geneeswijzen kan bijdragen aan een reductie van de kosten van de zorg.

Deze maatregelen zullen tot een grotere toegankelijkheid van de zorg en een verlaging van kosten leiden.

<u>Standpunten</u>

a. LibDem wil de weeffouten van het huidige zorgstelsel corrigeren.
b. LibDem wil de regie weer terug bij arts en patiënt en niet bij de verzekeraars.
c. LibDem is voor een afschaffing van het minimale eigen risico en de invoering van een proportionele eigen bijdrage (bijvoorbeeld 10%) tot een bepaald maximum

(bijvoorbeeld €3.000); per saldo wordt dan maximaal €300 betaald, hetgeen minder dan het huidige eigen risico.

d. LibDem is voor een beter doordacht stelsel van declaraties en prikkels voor efficiency.
e. De bureaucratie in de zorg kan en moet aanzienlijk verminderd worden.
f. Alternatieve geneeswijzen, zoals acupunctuur en homeopathie moeten, mits zij aan kwaliteitseisen voldoen, op dezelfde wijze behandeld en vergoed worden als de traditionele geneeskunde. De BTW-vrijstelling – die de Kunduz-coalitie heeft afgeschaft – moet weer terug komen.
g. LibDem streeft naar een optimale inzet van de eerstelijns zorg.
h. LibDem is voor het langer zelfstandig wonen van ouderen en verkorting van de opnameduur in ziekenhuizen. Dit vraagt om een versterking van de kwaliteit van de thuiszorg. De hogere kosten daarvoor worden gefinancierd door de besparingen in de duurdere zieken- en verzorgingshuizen.

19. Voeding en genotmiddelen

Voeding is een belangrijke factor voor onze gezondheid. De overheid dient de kwaliteit van de voeding te waarborgen, waarbij aan de consument zo veel mogelijk vrijheid om te kiezen wordt geboden.
Dat vraagt in de eerste plaats om kwaliteitseisen en kwaliteitscontrole.
Daarnaast dient de overheid maximale transparantie voor te schrijven voor wat de samenstelling en de bereidingswijze van voeding en genotmiddelen betreft, zodat de consument weet wat hij kiest. Daar valt nog veel te verbeteren. Bijna niemand weet nu dat in een liter sinaasappelsap net zo veel suiker zit als in een liter cola. Ook weet bijna niemand dat met het 'natuurlijk sap' dat in sinasappelsap zit vaak sap van natuurlijke aardappelen of natuurlijke bietenpulp wordt bedoeld. Noch weten velen dat marsepein vaak niet meer met amandelen wordt bereid, maar met gemalen sinaasappelpitten.
De consumentenorganisaties kunnen een rol spelen bij het beoordelen van de transparantie in dezen.

De kleine, vaak ambachtelijke ondernemers met vakkennis zijn inmiddels bijna geheel uit het straatbeeld verdwenen door de concurrentie van supermarkten en het afschaffen van de benodigde vakdiploma's in het verleden. Daarmee is veel vakkennis verloren gegaan. In een kenniseconomie dient ook deze vakkennis gewaardeerd en gestimuleerd te worden. LibDem is niet voor het herinvoeren van verplichte diploma's, maar bepleit ook hier een systeem van transparantie, zodat de consument weet in welke winkels hij waren kan kopen die met vakkennis bereid zijn.

Voedingsleer en warenkennis zouden voorts verplichte kost in alle schoolcurricula moeten zijn, evenals hygiëne en gezondheidsleer, bijvoorbeeld als onderdeel van lessen biologie. Hierbij kan tevens de relatie tussen voeding en gezondheid aan bod komen. Het aanbod van snoep en andere ongezonde producten op scholen zou moeten worden ontmoedigd, ter bescherming van minderjarigen. Het gebruik van gezonde producten stimuleren is beter dan ongezondere producten extra belasten. LibDem is dan ook tegen het invoeren van een zogenaamde vet-taks.
Op termijn zal kennis over voeding en daarmee samenhangend consumptiegedrag leiden tot lagere zorgkosten. Mensen moeten altijd wel zelf de keuze blijven hebben wat ze kopen en consumeren.

De verkoop van alcohol aan minderjarigen moet worden verboden en de overconsumptie van alcohol ontmoedigd.

De verkoop van softdrugs moet worden gelegaliseerd en zowel de verkoop als de productie moet gereguleerd worden. Daarmee kan een kwaliteitscontrole gewaarborgd worden die voorkomt dat er door het gebruik van verontreinigde producten de gezondheids- of verslavingsrisico's groter worden. Tevens zal dat de criminaliteit verminderen.

Standpunten

a. De overheid draagt zorg voor een zo groot mogelijke transparantie bij voedings- en genotmiddelen. De consument moet weten wat hij eet.
b. Vakkennis wordt gestimuleerd en de overheid draagt zorg voor transparantie over het aanbod van met vakkennis bereide producten.
c. Een zekere mate van voedings- en warenkennis en de relatie tussen voeding en gezondheid moet onderdeel worden van het schoolcurriculum.
d. De verkoop van ongezonde producten in scholen wordt ontmoedigd.
e. De verkoop van alcohol aan minderjarigen wordt verboden.
f. De verkoop van softdrugs wordt gelegaliseerd en de productie er van gereguleerd, waarbij kwaliteitseisen aan de producten worden gesteld.

20. Vergrijzing

Het 'probleem' van de vergrijzing wordt veroorzaakt door de overgang van een snel groeiende bevolking naar een stabiele bevolking met een evenwichtige opbouw, die een hogere leeftijd bereikt. Op zichzelf is dat een gunstige ontwikkeling.

Bij een stijgende levensverwachting is het niet onlogisch om ook langer te werken. Een verhoging van de AOW- en pensioengerechtigde leeftijd ligt dan ook voor de hand. Het probleem is evenwel dat de Nederlandse arbeidsmarkt daar geheel niet voor uitgerust is. Wie ouder dan 45 is, wordt door werkgevers vaak als (te) oud gezien en heeft moeite een nieuwe baan te vinden. Dat geldt zeker voor personen die zich op andere werkzaamheden moeten richten dan hun vorige betrekking. Ouderen die nu ontslagen worden hebben feitelijk geen perspectief meer op een passende baan; uiteindelijk komen zij met het huidige beleid in de bijstand terecht.

De overheid dient er voor zorg te dragen dat ouderen niet (te zeer) in inkomen terug vallen. Een activerende overheid kan daarbij zorg dragen voor eventuele om- en bijscholing, zodat ook iedere oudere met de nodige kennis en vaardigheden de arbeidsmarkt kan betreden. Om zorg te dragen dat ouderen concurrerend kunnen blijven kan de overheid zo nodig een – al of niet tijdelijke – aanvulling op het salaris geven.

Daarnaast is een mentaliteitsverandering bij werkgevers noodzakelijk. Het moet net zo gebruikelijk zijn om iemand van 62 aan te nemen als iemand van 35. De overheid kan hierin een voorbeeldfunctie vervullen door op alle niveaus en voor alle functies ook ouderen aan te nemen. Dat vraagt om een koerswijziging van 180 graden.

Zonder deze koerswijziging is het zinloos en zelfs asociaal om de AOW- en de pensioenleeftijd te verhogen.

Standpunten

a. De verhoging van de AOW-leeftijd dient gepaard te gaan met een beleid dat zorgt dat ouderen daadwerkelijk werk op passend niveau kunnen vinden.
b. De overheid draagt zorg voor de eventuele om- en bijscholing van ouderen die anders geen passend werk kunnen vinden.
c. De overheid treft voorzieningen dat ouderen die geen werk kunnen vinden niet te sterk in inkomen terugvallen.
d. LibDem geeft hoge prioriteit aan een actief beleid om ook oudere werknemers aan de slag te houden; dit vergt een cultuuromslag bij overheid en bedrijfsleven.

21. Buitenlands beleid

Bij het buitenlands beleid zal onvermijdelijk een steeds grotere rol voor de Europese Unie zijn weggelegd. Dit is de enige manier waarop wij als Europese landen nog invloed in de wereld kunnen uitoefenen. Maar dit zal een geleidelijk proces zijn, dat mede afhangt van de ontwikkelingen van de Europese Unie op institutioneel vlak.

Wij zijn voorstander van een buitenlands beleid dat onze eigen normen en waarden centraal stelt, waarbij het van belang is respect te hebben voor de normen en waarden van andere culturen, voor zover deze niet op gespannen voet staan met de onze.
Wij willen terughoudendheid betrachten met het verlenen van steun aan landen die zelf de uitgangspunten van hun eigen rechtssysteem niet respecteren.

Standpunten

a. Het buitenslands beleid is gericht op het bevorderen van vrede en stabiliteit in de wereld.
b. Nederland draagt zo veel mogelijk bij aan het versterken van de internationale rechtsorde.
c. Langzamerhand zal een steeds groter deel van het buitenlands beleid in Europese context worden gevoerd.
d. Globalisering van de economie versterkt de noodzaak om de verschillen tussen de arme en rijken landen te verkleinen en om gelijkwaardigheid van landen in het economisch verkeer (wereld vrijhandel) na te streven. Verschillen zullen niet verdwijnen door arme landen aan een financieel infuus te leggen.

22. Burger en overheid, burger en politiek

De burger heeft weinig vertrouwen meer in de politiek. De burger verwacht dat de overheid goed doordachte oplossingen voor de lange termijn biedt. Daar ontbreekt het nu aan. Dit heeft onder meer te maken met het gebrek aan diepgang in het politieke debat en de grote aandacht voor de waan van de dag.

Het gebrek aan vertrouwen heeft te maken met het functioneren van de overheid, maar ook met het functioneren van de politiek. Eén van de belangrijke redenen is dat de controlerende taak van de Tweede Kamer onvoldoende is. De Tweede Kamer kan te

weinig tegenmacht aan de regering bieden, waardoor bewindslieden meestal te lang aan het pluche blijven kleven, of vroegtijdig opstappen, zodat zij geen verantwoording aan het Parlement hoeven af te leggen.

Een andere reden is het gebrek aan een consistente ideologie bij veel van de politieke partijen: een visie op de maatschappij en op de economie. De kiezer stemt immers niet zozeer op een verkiezingsprogramma, maar vooral op de lange termijn visie waarop deze gebaseerd is. Met een duidelijke lange termijn visie kan een partij ook blijvend het vertrouwen van de kiezer winnen. Daar ontbreekt het nu duidelijk aan. Sommige partijen bepleiten of ondersteunen maatregelen, die later in het zicht van verkiezingen weer worden ingetrokken. Een dergelijk inconsistent gedrag van belangrijke politieke partijen ondermijnt het vertrouwen van de burger in politiek en overheid.

In verband hiermee is er ook een gebrek aan zelfstandig denken binnen de grotere fracties. Er heerst binnen de coalitiepartijen vaak een ijzeren fractiediscipline, die ten dienste staat aan de bewindspersonen in het kabinet. Dit vloeit voort uit de onzekerheid van politieke partijen, met name die partijen die een consistente ideologie ontberen. Waar behoefte aan is, is een duidelijkere tegenmacht en een verbetering van de werking van onze democratie. Hiertoe is het onder meer noodzakelijk dat de ondersteuning van de Tweede Kamer versterkt wordt. Maar ook moet de ministeriele verantwoordelijkheid duidelijker gedefinieerd worden; deze kan niet los gezien worden van de ambtelijke aansturing binnen het departement.

Vaak bieden kleinere fracties inhoudelijk het beste tegenspel tegen de regering; zij zijn immers niet gebonden aan een regeerakkoord of andere voor de kiezer minder relevante belangen. Het politiek stelsel dient het bestaan van deze kleinere fracties dan ook te koesteren. Een vermindering van het aantal Kamerzetels dient dan ook met klem te worden afgewezen. Hetzelfde geldt voor het rechtstreeks kiezen van de Minister President of andere cosmetische ingrepen op staatsrechtelijk gebied, die er alleen toe dienen dat de controle op de macht nog sterker beperkt wordt. In hetzelfde stramien past de misvatting dat de grootste partij altijd de Minister President moet leveren. Dat is staatsrechtelijk onjuist en ook schadelijk voor de democratie. Wel zou het tot de mogelijkheden behoren dat de formateur door de Kamer gekozen wordt, mits er een duidelijke terugvaloptie is bij een patstelling, waarbij een beroep kan worden gedaan op de (Vice-)President van de Raad van State.

De overheid dient er voor de burger te zijn en niet andersom. Dat betekent dat de overheid in al zijn handelen de burger zo veel mogelijk tegemoet moet komen. Wanneer de burger geacht wordt de wet te kennen (vooralsnog een fictie), dient de overheid hem daarin bij te staan door alle wetgeving op internet toegankelijk te maken.

Standpunten

a. Geen reductie van het aantal zetels in Eerste en Tweede Kamer.
b. Geen onnodige drempels voor het deelnemen aan verkiezingen.
c. Versterking democratische controle door betere ondersteuning Tweede Kamer.
d. Iedere bestuurslaag draagt er zorg voor dat alle wetgeving (materieel en formeel) op een inzichtelijke manier op internet beschikbaar is; zowel de volledige tekst als een korte samenvatting van de rechten en verplichtingen.
e. Iedere bestuurslaag draagt er zorg voor dat burgers zich elektronisch kunnen abonneren op alle wijzigingsvoorstellen op een door hun aangegeven terrein.

+++++

Onze Visie !

De AeuP wil dat de in Nederland opgebouwde voorzieningen, zoals de pensioenen en de zorg, niet worden aangetast. Als we deze opgebouwde rechten niet respecteren, zal het zeer moeilijk worden om als volk elkaar te ondersteunen en Nederland gezamenlijk verder te ontwikkelen.

De AeuP wil dat Nederland zich ontwikkelt tot een sterk innovatief land, door middel van krachtige verbetering van het onderwijs in al zijn geledingen. De broodnodige kwaliteitsverhoging van het basisonderwijs verdient onze speciale aandacht. Daarnaast moet men meer oog krijgen voor de schoonheid van het ambacht, door herinvoering van de ambachtsschool. Laten wij bovendien het optrekken van het niveau van het hoger en wetenschappelijk onderwijs niet vergeten.

De kracht van de Nederlandse economie zal moeten worden versterkt. De overheid zal daar alles aan moeten doen, mede door zeer gunstige vestigingsvoorwaarden te scheppen voor buitenlandse bedrijven. Belastingverlagingen zullen een extra stimulans geven aan de economie in het algemeen, het welvaren van het bedrijfsleven en het individu in het bijzonder. Dit zal Nederland die positieve draai geven die nodig is om de economische stagnatie te boven te komen.

De AeuP is tegen het lidmaatschap van de Europese Unie en de deelname aan de euro. De euro heeft Nederland niets goeds gebracht. Sinds de invoering van de euro is de staatsschuld explosief gestegen. Enorme bedragen en garantstellingen zijn naar de zuidelijke EU-lidstaten gegaan. Indien deze middelen niet aan de armlastige lidstaten waren verstrekt, hadden de beperkingen van onze voorzieningen voorkomen kunnen worden en zouden nieuwe bezuinigingen niet nodig zijn.

De Europese bestuurders bemoeien zich met allerlei zaken in ons land waar zij niets mee te maken hebben. Deze bemoeizucht wekt irritatie op en leidt tot belachelijke beslissingen.

Daarom zeggen wij: uit de euro en uit de EU!

Hoe gaan wij dit aanpakken?

Met uw steun willen wij een aantal zetels bezetten in de Tweede Kamer. Deze zetels zullen, naar wij hopen, voldoende zijn om samen met andere eurokritische partijen de meerderheid in de nieuwe Kamer te behalen, om zodoende verdere uitverkoop van onze welvaart aan de armlastige EU-lidstaten te verhinderen. Verder beloven wij de kiezers dat wij, zeker als het om de euro en ¨Europa¨ gaat, geen concessies zullen doen. Daarnaast zal onze toekomstige Kamerfractie de functie van waakhond vervullen om die partijen die voor de verkiezingen een euro-kritisch standpunt ingenomen hebben en dat standpunt na de verkiezingen dreigen te verlaten er dringend aan te herinneren dat dit onaanvaardbaar is.

Tenslotte, De AeuP is geen concurrent van andere partijen die zich in de volgende zittingsduur van de Tweede Kamer willen inzetten voor het herstel van de Nederlandse onafhankelijkheid en de terugkeer naar een eigen nationale munt. Iedereen die zich wel bevindt bij deze partijen moet daar vooral op blijven stemmen. Diegenen echter, die om uiteenlopende redenen niet het vakje van deze partijen rood willen maken, maar wel uiting willen geven aan hun ongenoegen over het verkwanselen van onze welvaart en onze zelfstandigheid door partijen als CDA, VVD, PvdA, Groenlinks en D66, worden nadrukkelijk uitgenodigd om op 12 september voor de Anti Europa Partij te kiezen. U bent van harte welkom!

Onze Speerpunten

- Uit Europa, de Europese Monetaire Unie en de verspilling
- Uit de Euro, terug naar een betrouwbare munteenheid
- De Nederlandse zelfstandigheid weer terug, zelf weer beslissingen nemen
- Stoppen met de financiering van zwakke EU landen, zonder ooit iets terug te krijgen
- Vereenvoudiging van het belastingstelsel, toeslagen en aftrekmogelijkheden
- Verlaging van de belastingdruk, naar een standaardtarief voor iedereen
- Aantrekken buitenlandse investeerders met gunstige condities
- Nieuw banenplan presenteren omdat iedereen recht heeft op een betaalde baan
- Verminderen van de financiële ontwikkelingshulp, alleen noodhulp bij calamiteiten
- Behoud van koopkracht van gepensioneerden, geen aantasting AOW en pensioenen
- Zorg moet op hoog niveau blijven en betaalbaar door efficiënter bedrijfsvoering
- Investeren in onderwijs en wetenschap, kenniseconomie uitbreiden
- Gebruik van referendums en peilingen onder achterban, naar burger draagvlak

Partij*programma*

SOPN

S*amenhang*

O*penheid*

P*articipatie*

N*atuurzuiver*

Colofon

Partijprogramma SOPN
versie 3, 21 juni 2012

Geschreven door *Johan Oldenkamp* in samenspraak met het SOPN-bestuur:

- Voorzitter: *Anton Teuben*
- Secretaris: *Hanneke Bijl*
- Penningmeester: *Roxanne McCarthy*
- Bestuurslid: *Geert Vousten*

Als lijsttrekker gaf de auteur via de eerste versie van dit partijprogramma een aanzet voor het in gezamenlijkheid formuleren van de meest belangrijke beleidswijzigingen waar de SOPN voor staat. In de tweede versie zijn de reacties op basis van de eerste versie verwerkt, met enkele tekstuele aanpassingen en enkele inhoudelijke aanvullingen als gevolg. In deze derde versie zijn de meest controversiële punten aangepast. Reacties op deze derde versie kunnen, zoals ook bij de eerdere versies, worden gestuurd naar reacties@SOPN.nl.

INHOUDSOPGAVE

1. Programmapijlers 3

2. Uitgangspunten..... 4

3. Prioriteiten 5

4. Tot besluit..... 12

© 2012, Dr. Johan H. Oldenkamp (http://pateo.nl/)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopiëren, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur tenzij dit bedoeld is om het gedachtegoed van de Soeverein Onafhankelijke Pioniers Nederland (SOPN) verder te verspreiden.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the author unless it is intended for sharing the ideas of the Dutch political party called the SOPN, which is an abbreviation of the Dutch wording of Sovereign Independent Pioneers Netherlands.

1. Programmapijlers

Het partijprogramma van de SOPN is gestoeld op vier pijlers:

- **S***amenhang*
- **O***penheid*
- **P***articipatie*
- **N***atuurzuiver*

Samenhang

Een kernprobleem van het huidige overheidsbeleid is de vergaande versnippering. Verspilling door langs elkaar heen werken en zelfs tegenstrijdige wet- en regelgeving zijn hiervan het gevolg. In plaats van *beheersing via verdeling* staat de SOPN *besturing vanuit samenhang* voor. De nadruk ligt daarbij op een integrale aanpak van locale knelpunten door de betrokkenen zelf. Dit betekent het stimuleren van oplossingen die vanuit de basis ontstaan en gedragen worden, in plaats van het van bovenaf trachten deze op te leggen. De SOPN benadert ieder aspect of facet altijd vanuit de heelheid van het geheel, wat veelal wordt aangeduid als (w)holisme.

Openheid

Ten aanzien van vele essentiële onderwerpen biedt de overheid momenteel onvoldoende openheid van zaken. De SOPN staat voor volledige openheid. De SOPN streeft ernaar om alle feiten omtrent bijvoorbeeld verborgen gezondheidsrisico's, baanbrekende innovaties en ongeïdentificeerde vliegende objecten volledig in de openheid te brengen. Niemand heeft immers het recht anderen deze cruciale informatie te onthouden. Ook beoogt de SOPN alle besluitvormingsprocessen voortaan volkomen transparant te laten zijn, zodat ook daarin volledige openheid zal zijn. De SOPN neemt daarin zelf het voortouw.

Participatie

Door op de SOPN te stemmen geeft niemand de eigen zeggenschap (= stem!) weg. De SOPN zal namelijk alle belangrijke beslissingen altijd eerst voorleggen aan haar kiezers. Daarna zal het stemgedrag van de SOPN-kamerleden overeenkomstig deze uitkomst zijn. Dus als 80% van de SOPN-kiezers 'voor' stemt, en 20% tegen, dan zullen vervolgens ook 80% van de SOPN-kamerleden voor stemmen, de rest tegen. Deze stemfunctionaliteit zal daartoe tijdig aanwezig zijn op de SOPN-website, waar de kiezers tevens hun zegje kunnen doen over alles wat hen aan het hart gaat met betrekking tot de vaderlandse politiek. Daarmee bedrijft de SOPN geen politiek *voor* de kiezers, maar participatie *door* de kiezers. Door deze principiële keuze voor participatie brengt de SOPN de zeggenschap daar waar deze hoort, namelijk bij de bevolking: echte volksvertegenwoordiging dus!

Natuurzuiver

Wanneer we op de huidige wijze doorgaan, dan stevenen we recht af op een ecologische ramp waar nog vele generaties de wrange vruchten van zullen gaan plukken. Voor de SOPN is dat onacceptabel. Het overheidsbeleid dient volgens de SOPN per direct paal en perk te stellen aan alles wat niet natuurzuiver is. Daarnaast dient ruim baan te worden gegeven aan alle innovaties die het herstellen van de natuurzuiverheid bevorderen. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om natuurzuivere energieopwekking, natuurzuivere landbouw, natuurzuivere gezondheidsbevordering en natuurzuiver bankieren.

2. Uitgangspunten

De volgende uitgangspunten liggen ten grondslag aan het SOPN-partijprogramma:

- *De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens*. Daarin staat bijvoorbeeld dat alle mensen gelijkwaardig worden geboren. Voor de SOPN betekent dit dat alle mensen evenwaardig zijn, en dat er dus voor niemand een uitzondering wordt gemaakt. Dit is daarmee tevens de voornaamste interpretatie die de SOPN geeft aan artikel 1 van de Nederlandse Grondwet.

- *Respect voor alle zienswijzen*. Ieder mens heeft het recht om zaken op een eigen wijze te bezien. Iedereen die uiting geeft aan de eigen zienswijze, die heeft verder recht op een respectvolle ontvangst door iedere toehoorder. De SOPN streeft niet naar geforceerde consensus waardoor er voor alle belangrijke zaken slechts één algemeen geldende zienswijze zou moeten ontstaan. De kracht van een samenleving is juist dat al die verschillende zienswijzen naast elkaar kunnen en mogen bestaan. Daarmee voorkomen we de tunnelvisie en de oogkleppen die ons momenteel op vrijwel alle gebieden onnodig beperken en zelfs schade berokkenen.

- *Eigen verantwoordelijkheid*. De SOPN beoogt om mensen te stimuleren om hun eigen verantwoordelijkheid te nemen voor alles in hun eigen leven. Dit betekent niet dat hulpbehoevenden aan hun lot worden overgelaten. Dit betekent wel dat niemand besluiten mag nemen voor een ander. De enige uitzondering hierop is wanneer die ander volledig verantwoordelijk is voor de persoon in kwestie, zoals ouders dat zijn voor hun jonge kind.

- *Voorkoming van de ineenstorting*. Doorgaan op de huidige voet leidt onherroepelijk tot een complete financiële en economische ineenstorting. De oude politiek durft dit niet onder ogen te zien. De SOPN wel. De enige manier om deze ineenstorting te voorkomen is het roer nu radicaal om te gooien. De SOPN staat daarom ingrijpende beleidswijzigingen voor, die in het volgende deel als een lijst van prioriteiten worden opgesomd.

- *Locale verbondenheid*. De bewering dat grotere organisaties doelmatiger kunnen opereren dan kleinere blijkt juist het omgekeerde te zijn van de feiten uit de dagelijkse praktijk. Door het bevorderen van kleinschalige, locale bedrijvigheid ontstaat de verbondenheid die de leefbaarheid vergroot en de samenleving veerkrachtig maakt. Uiteindelijk zal hierdoor Nederland veranderen in een netwerk van zelfvoorzienende leefgemeenschappen.

- *Nationalisering van nutsfuncties*. De dienstverlening van de nutsfuncties is destijds geprivatiseerd met als argumenten dat hierdoor de kwaliteit zou stijgen en dat de kosten zouden dalen. De praktijk wijst al enige tijd ontegenzeggelijk het omgekeerde uit, namelijk dat deze privatisering juist tot hogere kosten en lagere kwaliteit heeft geleid. Deze functies zijn er echter voor de bevolking, en nadrukkelijk niet andersom. Daarom worden al deze privatiseringen weer teruggedraaid via het nationaliseren van alle functies die in de huidige samenleving het algemene nut of belang dienen. Daardoor zullen de kosten omlaag gaan, en zal de kwaliteit van de verlening van deze diensten stijgen.

3. Prioriteiten

De meest belangrijke beleidswijzigingen volgens de SOPN zijn de volgende:

- **een onvoorwaardelijk basisinkomen voor iedere Nederlander**
- **maximale burgerparticipatie in het openbaar bestuur**
- **volledige openheid over alles in het publieke domein**
- **respectvolle tolerantie voor alle zienswijzen op alle terreinen**
- **liberalisering van zorg en onderwijs**
- **belastinggelijkheid voor particulieren en bedrijven**
- **monetaire stabiliteit via waardevaste valuta**

- *Invoeren van een onvoorwaardelijk basisinkomen voor iedere Nederlander*. Hiermee vervallen gelijktijdig alle uitkeringen, toelagen, subsidies en andere (inkomens-aanvullende) maatregelen, waardoor niemand meer dan het basisinkomen van de overheid kan ontvangen. Ook de wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO) komt daarmee te vervallen, evenals gezondheidskeuringen en alle diensten die hierbij betrokken zijn, zoals het Uitvoerings-instituut Werknemersverzekeringen (UWV). Dit betekent een radicale verandering van de arbeidssituatie, wat gepaard gaat met ingrijpende wijzigingen voor alle organisaties die daarmee te maken hebben. Dit onvoorwaardelijke basisinkomen is leeftijdsonafhankelijk en geldt ook voor Nederlanders die in het buitenland verblijven. Daarmee komt ook de algemene ouderdomswet (AOW) te vervallen, evenals het kindgebonden budget. Uiteraard betekent dit ook de afschaffing van de arbeidsplicht.

Onvoorwaardelijk basisinkomen is internationale trend

Nederland loopt achter in het realiseren van het onvoorwaardelijk basisinkomen. De meeste Nederlanders zijn onwetend over de noodzaak ervan voor een menswaardige beschaving. De Vereniging Basisinkomen heeft al sinds 1996 hierover een website: http://basisinkomen.nl/. In Duitsland praat de regering mee over dit onderwerp. In Zweden wordt momenteel een proef uitgevoerd voor een basisinkomen van € 10.000 per jaar. En Brazilië, het op vijf na grootste land op deze planeet qua inwoneraantal, wil in 2014 het basisinkomen gaan invoeren.

- *Gratis standaard openbaar vervoer*. Iedere Nederlander heeft het recht om zich binnen de eigen landsgrenzen kosteloos te verplaatsen. Ook buitenlandse gasten mogen van deze gratis vervoersdiensten gebruik maken. Daartoe worden alle vervoersbedrijven genationaliseerd.
- *Gratis standaard internetdiensten*. Iedere Nederlander heeft het recht op vrije informatie-uitwisseling. Daartoe dient iedere aanbieder een gratis internetbasispakket te leveren. De overheid betaalt hiervoor een standaardbedrag per aansluiting (maximaal één per Nederlander).
- *Gratis standaard telefoondiensten*. Iedere Nederlander heeft het recht op vrije onderlinge communicatie op afstand. Daartoe worden de eerste 500 maandelijkse uitgaande belminuten per aansluiting van alle gesprekken tussen vaste telefoonlijnen gratis. Daartoe worden de betreffende onderdelen van de telecombedrijven genationaliseerd.
- *Gratis standaard postdiensten*. Alle poststukken tot 100 gram kunnen in het binnenland voortaan gratis worden verstuurd met uitzondering van reclamefolders. Daartoe worden ook de postale diensten genationaliseerd.

- *Stopzetten van de financiering van onderwijsinstellingen en onderzoeksinstituten*. In plaats daarvan krijgt iedere Nederlander een ontwikkelbudget dat naar eigen keuze en timing kan worden aangewend voor de financiering van de persoonlijke ontwikkeling. Gelijktijdig wordt de leeftijdsgebonden leerplicht afgeschaft, en vervangen door het leeftijdloze ontwikkelrecht.
- *Monetaire stabiliteit*. Nederland gaat opnieuw een eigen valuta invoeren. Daarbij komt een algeheel verbod op het systeem van fractioneel bankieren met fiat-geld, evenals op het hanteren van rente. Ook worden alle vormen van financiële producten verboden. Geld dient voortaan uitsluitend als waardevast ruilmiddel.
- *Nationaliseren van de banken*. De bancaire functies die het algemeen nut dienen worden genationaliseerd. Daarmee volgt Nederland het inspirerende voorbeeld van IJsland.

Wat in IJsland kan, dat kan hier ook!

In IJsland werd de volledige regering ontslagen nadat het de bevolking duidelijk was geworden hoe de financiële praktijken werkelijk in elkaar staken. Vervolgens werd de premier officieel aangeklaagd voor een volksrechtbank. De bevolking besloot tevens via een referendum om de schulden, die door deze praktijken waren ontstaan, niet af te betalen. Daarna werden de banken genationaliseerd en ging een groepje IJslanders aan de slag met het herschrijven van hun grondwet. IJsland kan ons dus inspireren over hoe een echte democratie kan functioneren. Vreemd dat de mainstream media tot op heden nog geen woord hebben gerept over deze stille revolutie waarbij de bevolking tracht de onafhankelijkheid van het eigen land te herstellen. In Nederland zullen we echter nog een stapje verder gaan dan de IJslanders.

- *Wegwerken van de staatsschuld*. De Staat der Nederlanden zal haar schulden wegstrepen of op de kortst mogelijke termijn aflossen op basis van de werkelijke waarde van de openstaande bedragen, gecorrigeerd op het gehanteerde, fractionele percentage en de betaalde rente. Dit alles zal in volledige transparantie worden gedaan, zodat ook particulieren op eenzelfde wijze weer schuldenvrij kunnen worden. Op naar een onschuldig Nederland en onschuldige Nederlanders!

Nederland schuldvrij
STEM SOPN

- *Maximaliseren van burgerparticipatie*. De onrechtmatige monarchie in Nederland wordt afgeschaft. De betrokken personen zullen ter verantwoording worden geroepen voor een parlementaire enquêtecommissie. Nederland wordt voor en door de burgers.

Digitale burgerparticipatie in het openbaar bestuur

Is het niet raar dat we wel onze belastingzaken via het internet kunnen regelen, en ook diverse overheidsdiensten kunnen afnemen, maar dat we deze technologie niet aanwenden om een stem te hebben in maatschappelijke besluitvormingsprocessen? Via DigiD-authenticatie is deze digitale burgerparticipatie in het openbaar bestuur toch heel eenvoudig te realiseren. Weet je trouwens dat VVD, CDA en SGP openlijk tegen burgerparticipatie zijn, en PvdA en ChristenUnie eigenlijk ook? Zullen we nu maar eens een einde maken aan de schijndemocratie in dit land? Zullen we in plaats daarvan zorgen dat wij als bevolking het voortaan voor het zeggen krijgen?

- *Herziening van naamgevingen*. Vele straten, pleinen, gebouwen, bruggen, scholen en dergelijke zijn vernoemd naar personen met een twijfelachtige reputatie of erger. Met de wetenschap van nu gaan we deze historische onwetendheid herstellen door deze naamgevingen aan te passen.

- *Gelijkstelling van alle organisaties*. Alle organisaties zijn belastingplichtig over de behaalde winst. Uitzonderingen voor bijvoorbeeld kerken of goede doelen worden niet langer gemaakt. Alle financiële tegemoetkomingregelingen voor organisaties worden afgeschaft.
- *Fundamentele verandering van het belastingstelsel*. De omzetbelasting wordt per direct afgeschaft. Daarnaast komt er één tarief voor winstbelasting van 25% voor zowel particulieren als bedrijven. Iedere particulier die producten of diensten verkoopt wordt voortaan beschouwd als een éénmanszaak waarvoor geen inschrijving bij de Kamer van Koophandel meer nodig is. Het zogeheten burgerservicenummer (BSN) doet dan tevens dienst als identificatienummer van de éénmanszaak. Met grote ondernemingen wordt verder niet langer onderhandeld over de belastingafdracht. Bepaalde organisaties zullen tevens aansprakelijk worden gesteld voor de schade die is toegebracht aan de Nederlandse samenleving. Verder kunnen alleen Nederlandse organisaties opereren op het Nederlandse grondgebied. Daarnaast worden schenkings- en erfbelasting afgeschaft.
- *Wegenbelasting op basis van gereden kilometers*. De wegenbelasting wordt gekoppeld aan de mate van het gebruik van de wegen. De overheid wordt verantwoordelijk voor de distributie van brandstoffen. De belasting op personenauto's en motorrijwielen (BPM) wordt afgeschaft. De overheid geeft de hoogste prioriteit aan het ontwikkelen van natuurzuivere transporttechnologie.
- *Afschaffing van alle subsidies*. De overheid betaalt direct of indirect voor alle benodigde basisvoorzieningen voor haar bevolking. Indien er behoefte is aan aanvullende voorzieningen, dan dient de betreffende persoon dit zelf te financieren.
- *Opheffen van de zorgverzekeringswet 2006*. Het gelegaliseerde monopolie op slechts één visie op ziektebestrijding wordt onherroepelijk opgeheven. Er wordt ruim baan gegeven aan alle mogelijke visies op gezondheidsbevordering en de betekenis van ziekte-symptomen. Daardoor komen de meest gezondheidsbevorderende visies als vanzelf boven drijven. Initiatieven als **Artabana** worden gestimuleerd om de betaalbaarheid en de doeltreffendheid van gezondheidsbevordering te herstellen.
- *Geen belangenverstrengeling*. De invullingen van functies en rollen met verschillende belangen worden voortaan strikt gescheiden gehouden om zo belangenverstrengeling te voorkomen, en de eventuele schijn daarvan te voorkomen. Daarmee komt per direct een radicaal einde aan de enorme omvang van alle huidige gelegaliseerde belangen-verstrengelingen, met name in de politiek, de rechtspraak, de zorg en de media.
- *Geen etikettering van mensen*. Iedere mens is uniek. Stigmatiserende systemen als DSM-5 worden per direct verboden, evenals alle gestandaardiseerde diagnosebehandeling-combinaties (DBC's) en het labelen van mensen met stempels als ADHD, ADD, Asperger, DCD, dyslexie, dyscalculie, ODD-CD of PDD-NOS. Daarmee wordt immers geen recht gedaan aan de uniciteit van ieder mens, en worden bovendien de omgevingsinvloeden geheel ten onrechte buiten beschouwing gelaten.
- *Herziening van alle opsluitingen*. Alle mensen die momenteel opgesloten zitten in penitentiaire inrichtingen of psychiatrische instellingen hebben recht op een herziening van deze vrijheids-beroving. Naar verwachting is deze inhechtenisneming in de meeste gevallen onrechtmatig geweest, omdat dit veelal is gedaan vanuit onwetendheid, onkunde of onzuivere motieven.
- *Respect voor alle planten en dieren.* Er komt per direct een definitief einde aan alle beestachtige praktijken in de veeteelt. Ook wordt er openheid gegeven over de relatie tussen het nuttigen van dierlijke producten zoals zuivel en het ontstaan van zogeheten

'welvaartsziekten'. De gehele agrarische sector wordt opnieuw ingevuld vanuit natuurzuiverheid inclusief het welzijn van flora en fauna.

- *Verbeteren van de voedingskwaliteit*. Er komt per direct een compleet verbod op het produceren of verhandelen van genetisch gemanipuleerde voeding. Alleen natuurzuivere landbouw wordt toegestaan, evenals de import van uitsluitend natuurzuivere voedingsproducten. Kwalitatief laagwaardige voeding krijgt een afremmingsbelasting van 50% bovenop de verkoopprijs. Dat geldt tevens voor alle schadelijke voedingsmiddelen.
- *Reguleren van de hennepteelt*. Hennep of cannabis is een zeer voedzame en uiterst geneeskrachtige plant, waarvan via de olie of de vezels velerlei producten kunnen worden gemaakt. Velen kennen deze plant alleen van de zogeheten softdrugs, zoals marihuana en hasjiesj. Dit is echter bijzaak. Hennep kan voor ons in eerste instantie dienen als een zeer veelzijdige grondstof. Bovendien kunnen we ons als samenleving beter eerst richten op het beleid ten aanzien van de harddrug alcohol dan ons druk te maken over het veel minder urgente softdrugsbeleid.

Hennep is al eeuwen bekend als een zeer veelzijdige grondstof

Hennep kan per hectare vier tot vijf keer meer cellulose voor papier opleveren dan bomen in een periode van twintig jaar. De cellulose van houtpulp dient vrijgemaakt te worden met chloordioxide, wat een zeer milieuonvriendelijk zuur is. Bij hennep volstaat het gebruik waterstofperoxide of het laten wegrotten van de houtachtige delen om de vezels vrij te maken. Weet je ook dat hennep verwerkt tot hoogwaardig isolatiemateriaal op grote schaal gebruikt kan worden in de woningbouw? Laten we hennep ruim baan geven om een verbindende factor te worden tussen milieu, landbouw en woningbouw.

- *Opheffen van de publieke omroepen*. Daarvoor in de plaats komt een reclamevrije volksomroep die uitsluitend een informerende functie heeft op basis van onpartijdigheid. Iedere Nederlander heeft het recht om deze informatie gratis te ontvangen via de kabel. De overheid betaalt hiervoor een standaardbedrag per aansluiting. Indien het nieuws afkomstig van de volksomroep toch vanuit een bepaalde zienswijze wordt gebracht, dan wordt dat altijd expliciet aangegeven. Bovendien zullen er dan altijd ter compensatie andere zienswijzen naast worden gezet, zodat de ontvanger zichzelf een genuanceerder beeld kan vormen van het onderwerp in kwestie.
- *Opheffen van de pensioenfondsen*. De tegoeden van deze fondsen worden per direct naar rato uitgekeerd op basis van de hoeveelheid betaalde pensioenpremie. Het achterhaalde idee van 'met pensioen gaan' zal verdwijnen, omdat iedereen immers voortaan zelf mag bepalen of en wanneer er wordt gewerkt.

Iets verandert nooit (ten goede) doordat het wordt bestreden. De enige weg daartoe is het creëren van het nieuwe, waardoor het bestaande overbodig wordt.

- *Onteigenen van alle percelen*. Grondbezit wordt niet langer mogelijk. Het gehele grondgebied van de Staat der Nederlanden wordt beschouwd als zijnde eigendom van Moeder Aarde. De huidige eigenaren mogen het gebruik van de betreffende percelen continueren op voorwaarde van goed beheer. De winning van grondstoffen zoals aardolie en aardgas wordt genationaliseerd en wordt zo snel als mogelijk afgebouwd doordat hiervoor natuurzuivere methoden van energieopwekking in de plaats zullen komen. Hetzelfde geldt voor de elektriciteitsopwekkende bedrijven. Bij benutting van grond voor commerciële doeleinden is pachtgeld aan de Staat verschuldigd.
- *Schadeloos stellen van woningeigenaren*. De eigenaren van verhuurde woningen worden via nader in te vullen regelingen schadeloos gesteld. Daarna kunnen alle huurwoningen

gratis worden bewoond op voorwaarde van goed onderhoud. Ook verstrekkers van hypothecaire geldleningen worden schadeloos gesteld op basis van de werkelijke verstrekte waarden. Daarna zijn alle woningen hypotheekvrij. De wet waardering onroerende zaken (WOZ) komt te vervallen, evenals de hypotheekgerelateerde belastingaftrek.

- *Betere benutting van gebouwen*. Voor leegstaande panden worden herbestemmingen gevonden. Indien dit niet mogelijk is volgt sloop. Daardoor verschuift de focus van uitbreiden naar 'inbreiden'. Indien er toch nieuwbouw nodig is, dan zal dit op een natuurzuivere wijze worden gedaan, rekening houdend met aardkundige waarden, de natuurlijke omgeving en de behoeften van de bewoners.
- *Geen wegwerpcultuur*. Afvalloze productieprocessen worden gestimuleerd en verder ontwikkeld. Er komt een grondige herziening van de wijze waarop producten worden verpakt. Aangescherpte regelgeving zal daarnaast tot forse toename leiden van de levensduur van vele producten, die nu vanwege het streven naar winstmaximalisatie door de producenten en de handelaren opzettelijk laag wordt gehouden.
- *Bestuurlijke vernieuwing*. De invulling van het openbaar bestuur in Nederland is allang niet meer van deze tijd. Per direct zal de Eerste Kamer worden afgeschaft, evenals alle benoemingen van bovenaf. Voortaan wordt iedere bestuursfunctie uitsluitend vanuit de basis ingevuld.
- *Internationale ontkoppeling*. Nederland trekt zich terug uit internationale samenwerkingsverbanden die niet het belang van de bevolking dienen, zoals de Europese Unie (EU) en de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO). Daarmee komt tevens een streep door alle uit 'Brussel' afkomstige wet- en regelgeving. Ook stoppen per direct de betalingen en andere oude verplichtingen in het kader van deze internationale samenwerkingsverbanden. Hulp aan andere landen wordt uitsluitend in natura geboden. Nederland beschouwt zichzelf als een open provincie op deze bijzondere planeet, maar tolereert geen enkele inbreuk op haar soevereiniteit en onafhankelijkheid.
- *Militaire herzieningen*. De nationale strijdkrachten worden voortaan ingezet als onder andere grenswachten. De militaire oefenterreinen worden vrijgegeven voor natuurzuivere bewoning, evenals de militaire bases die niet op de landsgrens liggen.
- *Verbeteren van de luchtkwaliteit*. Er komt per direct een algeheel verbod op het uitsproeien van chemicaliën vanuit vliegtuigen. Dat sproeien is zichtbaar als de strepen in de lucht die niet snel oplossen (zoals de uitlaatgassen van vliegtuigen, genaamd condenssporen of 'contrails'), maar juist urenlang zichtbaar blijven en steeds verder uitwaaieren (waaraan de aanduiding 'chemtrails' is gegeven). Boven het Nederlandse grondgebied zullen chemtrails sproeiende vliegtuigen door de luchtmacht worden tegengehouden. Ook andere luchtvervuilers zullen worden aangepakt met fors aangescherpte wet- en regelgeving. Zwaar vervuilende motorvoertuigen worden niet langer toegestaan op de Nederlandse wegen en zullen eveneens bij de landsgrens worden tegengehouden.

Het sproeien van chemtrails is allang toegegeven

Wist je dat de Nederlandse overheid en de Nederlandse mainstream media als één van de zeer weinigen op deze planeet nog steeds struisvogelpolitiek bedrijven ten aanzien van de openlijke besproeiingen met chemtrails? De Duitse regering heeft dit een aantal jaren geleden al toegegeven, evenals de Engelse regering, en recentelijk ook de Verenigde Naties. Chemtrails is een verzamelnaam voor de heimelijke toepassingen van *geo-engineering*, *cloud-seeding*, weermodificatie, *solar radiation management*, het experimenteel uitsproeien van ziekten en het experimenteel uitsproeien van nanotechdeeltjes en chemicaliën.

- *Verbeteren van de waterkwaliteit*. Ook de watervoorziening wordt genationaliseerd. Daarna zullen er grondige, aanvullende, energetische zuiveringstechnieken worden toegepast en wordt het leidingwater tevens volledig fluoridevrij gemaakt. Ook zullen voortaan vitalisatietechnieken worden toegepast om de structuur van het water te verbeteren, en technieken om de negatieve informatie opgeslagen in het water te wissen.
- *Natuurzuivere leefomgeving*. De gevaren van onnatuurlijke elektromagnetische straling worden onderkend en er worden daarvoor gepaste maatregelen getroffen om de natuurzuiverheid van onze leefomgevingen te bevorderen. Ook wordt de ecologische hoofdstructuur voltooid en wordt de biodiversiteit op een natuurlijke wijze vergroot. Daarnaast worden milieuvervuilingen in de bodem aangepakt via innovatieve saneringstechnieken die het natuurherstellend vermogen activeren.
- *Geen bestrijdingsmiddelen*. Natuurlijke oplossingen worden gestimuleerd en waar gewenst verder onderzocht en uitgewerkt.
- *Mineralen in plaats van mest*. Onze (landbouw-) grond heeft een steeds groter tekort aan mineralen. Bemesting maakt dit probleem nog veel erger. De oplossing ligt in het opnieuw mineraliseren van de bodem.

De SOPN streeft naar een betere wereld voor ons allemaal. In die wereld heeft ieder van ons een gezond en welvarend leven, in harmonie met elkaar en met de natuur. Om dit te realiseren brengt de SOPN wijsheid en liefde samen.

- *Informatieve openheid*. De informatie die de Staat verzamelt dient openbaar te zijn. Daarom zullen alle opnames van de zogenaamde beveiligingscamera's online te raadplegen zijn om zo ten dienste te komen van de samenleving. Ook heeft iedereen het recht de eigen persoonlijke gegevens in te zien die overheidsdiensten hebben verzameld.
- *Innovatieve openheid*. Kennis is van ons allemaal. Zowel wetenschap als technologie komen volledig ten dienste te staan van de gehele mensheid, onze moederplaneet en alle overige aardbewoners. Patenten, octrooien en dergelijke komen te vervallen. Het opzettelijk achterhouden van innovatieve kennis en technologie wordt beschouwd als een ernstige misdaad tegen de mensheid.
- *Natuurzuivere energieopwekking*. Elektrische of kinetische energie wordt zoveel als mogelijk lokaal opgewekt en gebruikt. Er komt een verbod op kernenergie. Alleen natuurzuivere wijzen voor energieopwekking worden toegestaan.
- *Afschaffing van doorgeschoten wet- en regelgeving.* Met de wetenschap van nu wordt de totale wet- en regelgeving geëvalueerd en waar gewenst onmiddellijk aangepast. Alleen wet- en regelgeving waarvan de betrokkenen het nut en de noodzaak inzien zullen van kracht blijven.
- *Kiesrecht op basis van woonplaats.* Nu is het kiesrecht gekoppeld aan de nationaliteit. Dit is niet alleen vreemd, maar ook zeer onpraktisch. In Nederland wonende buitenlanders hebben immers ook het recht om te bepalen wat er in hun woon- en werkomgeving gebeurt. Nu dienen ze in Nederland wel belasting te betalen, maar mogen ze hier niet stemmen. Daarnaast is het erg duur om alle in het buitenland wonende Nederlanders wel te laten stemmen. Dit is bovendien eveneens onzinnig, omdat deze buitenlandse landgenoten immers onder een ander politiek regiem vallen. Het zou daarom beter zijn indien zij invloed zouden kunnen uitoefen op dat regiem.
- *Parlementaire enquête naar misstanden in het publieke domein.* De verantwoordelijken van overheidsdiensten die betrokken zijn bij de huidige misstanden in de samenleving op het gebied van justitie, zorg, onderwijs en voorlichting zullen ter verantwoording worden geroepen voor een parlementaire enquêtecommissie. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de Rijksvoorlichtingsdienst (RVD), het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

(RIVM), het Voedingscentrum en de meeste ministeries, provincie- en gemeentehuizen. Overheidsorganisaties worden daarnaast fors ingekrompen op basis van het selectiecriterium van de toegevoegde waarde voor de samenleving. De overheid, die door velen wordt ervaren als geldverslindende *overhead*, wordt zo dun als mogelijk. Verschillende overheidsorganisaties worden opgeheven, zoals alle provinciehuizen, de Raad van State en de RVD.

- *Onderzoek naar misstanden*. Van alle huidige en voormalige politici, artsen, bestuurders, wetenschappers, journalisten, ondernemers en managers wordt onderzocht of zij willens en wetens mee hebben gewerkt aan de gepleegde misdaden tegen de Nederlandse bevolking op het gebied van onder andere het verhogen van de kans op gezondheidsschade, doelbewuste misleiding en het achterhouden van essentiële informatie.
- *Onderzoeken van de samenvoeging van Vlaanderen en Nederland*. Gezien de overeenkomsten in de moedertaal stelt de SOPN voor om de vijf Vlaamse provincies en de twaalf Nederlandse provincies samen te voegen, mits hiervoor een breed draagvlak is onder zowel de Vlamingen als de Nederlanders. Dit kunnen we beschouwen als een eerste stap, genomen vanuit de basis, op weg naar een landsgrenzenloze planeet.
- *Geen bezuinigingen en prijsverhogingen.* Via bovenstaande beleidswijzigingen ontstaat een stabiele samenleving met een waardevaste valuta. Woorden als inflatie, bezuinigingen en prijsverhogingen zullen daardoor geheel uit ons dagelijks spraakgebruik verdwijnen, evenals de woorden arbeid, werkgelegenheid, pensioen, schuld en dwang. Andere woorden krijgen daardoor juist een veel prominentere plaats in ons bewustzijn, zoals zingeving, harmonie en respect.

Economische groei is als Sinterklaas

Velen geloven nog in de noodzaak van economische groei voor een stabiele samenleving. Zij zijn als kleine kinderen die nog in Sinterklaas geloven. Wie echter in staat is om zelfstandig na te denken over deze vermeende noodzaak, die komt er vroeg of laat achter dat deze 'Sinterklaas' helemaal niet bestaat. Sterker nog, de aanhoudende druk om te blijven groeien om zo nog winstgevender te worden is het ultieme recept voor uiteindelijk een totale ineenstorting van deze kortzichtige wijze van produceren en verkopen, en daarmee van de gehele samenleving. Wil je hier meer over weten, lees dan online het zeer luchtig geschreven boekje getiteld '*Geloven in Sinterklaas; Wat is waar voor wie?*' via deze link:
http://www.pateo.nl/PDF/GelovenInSinterklaas.pdf.

4. Tot besluit

De SOPN is een bestuurlijke *participatiebeweging*. De SOPN is dus geen politieke partij in de gebruikelijke zin van het woord. Politiek neemt de zeggenschap af van de stemmers, en vaart daarna een geheel eigen koers. Via alle mogelijke denkbare manieren, waaronder steeds meer petities, proberen mensen deze voor velen ongewenste koers te beïnvloeden, iets wat zelden tot nooit lukt. In de ogen van steeds meer mensen heeft de politiek daarom compleet gefaald.

Geef daarom niet langer jouw zeggenschap weg aan een politieke partij. Wil je op 12 september aanstaande toch jouw stem uitbrengen, stem dan op de SOPN. Door op de SOPN te stemmen geef je jouw zeggenschap namelijk niet weg, want de SOPN legt alle belangrijke besluiten altijd eerst voor aan haar kiezers. De communicatietechnologie voor een volledige participatie voor iedereen die mee wil besluiten is allang beschikbaar. Het geeft te denken waarom de gevestigde politieke partijen deze echte democratie na al die jaren nog steeds niet hebben ingevoerd.

Kijkend naar de geformuleerde prioriteiten op de voorgaande bladzijden kunnen we in ieder geval de volgende conclusies trekken:

> **De SOPN is socialer dan de SP, liberaler dan de VVD, milieuvriendelijker dan GroenLinks en democratischer dan deze en alle andere partijen samen.**

Daarmee is de SOPN *'de partij voor de mensen'*, want de SOPN danst niet naar de pijpen van de multinationals en het grootkapitaal.

Ook kiest de SOPN er bewust voor om geen verkiezingsprogramma te schrijven. Een dergelijk programma is alleen bedoeld om kiezers te trekken. Het SOPN-partijprogramma is dus niet alleen van kracht in de huidige periode richting de komende verkiezingen van de 150 zetels van de Tweede Kamer. Het dient juist voornamelijk voor de periode na de verkiezingen!

Wil je inhoudelijk reageren op dit programma, stuur dan jouw reactie naar reacties@SOPN.nl. Formuleer je jouw reactie volgens de communicatierichtlijnen van **Fair Talk**, dan is de kans op miscommunicatie zo gering mogelijk: http://www.pateo.nl/PDF/FairTalk.pdf.

Veel te lang hebben we ons bang laten maken, en kon daardoor de angst regeren. Zullen we nu voorbij die angst gaan en de *liefdevolle wijsheid* laten regeren? Zullen we op die wijze samen gaan werken ter bevordering van samenhang, openheid, participatie en natuurzuiverheid? Zullen we gezamenlijk de SOPN gebruiken om dit te realiseren?

Wil je ook dat 2012 het jaar van de vernieuwing wordt, help dan mee om dit SOPN-vernieuwingsprogramma te gaan realiseren. Samen maken we immers het verschil!

Laten we samen de politiek van binnenuit transformeren naar een zuivere volksvertegenwoordiging via rechtstreekse participatie. *Mag de SOPN daarom rekenen op jouw stem?*

STEM SOPN

PARTIJ VAN DE TOEKOMST
voor iedereen die het anders wil

BASIS PARTIJ PROGRAMMA
AUGUSTUS 2012

PARTIJ VAN DE TOEKOMST
voor iedereen die het anders wil

Inhoudsopgave

Inleiding 3

PvdT Visie 3

PvdT Punten van de Toekomst 3

PvdT Kernwaarden 6

1. Samenleving 9
2. Nieuwe democratie 13
3. Nieuwe economie 14
4. Nieuwe sociale zekerheid: basisinkomen voor iedereen 17
5. Zorg en welzijn 23
6. Onderwijs 25
7. Wonen 26
8. De aarde en ons milieu 30
9. Europese samenwerking 35
10. Integratie 37
11. Veiligheid 41
12. De toekomst voor de jeugd 43
13. De toekomst voor ouderen 44
14. De Toekomst voor iedereen 45

Samenstelling en verantwoording 47

Inleiding

Je kunt problemen alleen oplossen als je de oorzaak aanpakt.

Het moet anders! En het kan anders! De Partij van de Toekomst wil de maatschappij op positieve wijze veranderen. We werken met een groot netwerk samen en hebben hiervoor een groot aantal actiepunten en oplossingen. We nodigen ook jou uit om mee te denken en mee te doen. Meld je aan. Je kunt ook lid worden, lidmaatschap is gratis. We bieden je een platform om ideeën voor Nederland te presenteren. Dit kan online en tijdens onze bijeenkomsten in het land. Jij stemt over alle belangrijke onderwerpen mee. Niet één keer in de vier jaar, maar iedere dag als jij dat wilt. Jij beslist mee over welke onderwerpen op onze politieke en maatschappelijke agenda komen te staan.

PvdT Visie

Tot op heden heeft de bestaande politiek niet de juiste antwoorden op de crisis gepresenteerd. Dat verontrust. Wij zijn van mening dat nieuwe, praktische en constructieve ideeën uit de samenleving moeten komen om samen een gezonde, toekomstbestendige maatschappij te creëren. Deze nieuwe koers willen we een stem geven in de Tweede kamer.

Daarvoor is nodig

- Van onder naar boven en van binnen uit communicatie;
- Verbinden van mensen, ideeën en initiatieven;
- Burgers meer verantwoordelijkheid en meer stem geven in de politieke besluitvorming: een nieuwe democratie;
- Het maken van goed gefundeerde en integrale keuzen en oplossingen voor onze economie;
- Transparante en onafhankelijke informatievoorziening;
- Nieuwe denkers, nieuwe alternatieven en nieuwe opties;
- Een lange termijn visie, die verkiezingsduur- en partij overstijgend is.

PvdT Punten van de Toekomst

Het kernteam heeft inmiddels punten van verbinding gevraagd aan iedereen die meedoet. Iedereen heeft drie of meer punten genoemd die voor hem of haar, voor zijn of haar organisatie het meest belangrijk zijn. Uit deze punten van verbinding heeft het kernteam de volgende Punten van de Toekomst geformuleerd waarmee wij de verkiezingen in gaan:

1. Invoering van directe democratie door te luisteren naar de mensen in het land door middel van polls, online verbinding en referendums op lokaal en nationaal niveau.

2. Niet meer strikt vasthouden aan de Euro als ons enig betaalmiddel, maar stimuleren van alternatieve valuta als natuurlijke ruilmiddelen.

3. Het vervangen van belasting op arbeid en winst (inkomstenbelasting, vennootschapsbelasting) door belasting op bestedingen (gebruik grond en grondstoffen).

4. Een onvoorwaardelijk basisinkomen voor iedereen: ieder mens heeft recht op voeding, huisvesting en gezondheid. Het basisinkomen vervangt overheidssteun en geeft verantwoordelijkheid, zingeving en creativiteit terug aan de mensen.
5. Het invoeren van een nieuw zorgstelsel dat niet meer uitgaat van ziektekosten maar van het stimuleren van de vitaliteit: het is gebaseerd op medicatievrijheid, eigen verantwoordelijkheid en onderlinge ondersteuning.
6. Het bieden van volledige vrijheid van onderwijs door afschaffing van de leerplicht en het invoeren van een kindgebonden financiering: onderwijs is een zaak van ouders en kinderen, onderwijs is talentontwikkeling ten dienste van mens en maatschappij.
7. Het volledig vrijgeven van de ontwikkeling van nieuwe energiebronnen als alternatief voor fossiele brandstoffen en het niet meer benutten van kernenergie.
8. Het schoon maken van de aarde en onszelf door invoering van de milieuladder.
9. Het ontwikkelen van een nieuw immigratiebeleid dat is gebaseerd op wederzijds respect, gelijkwaardigheid en verantwoordelijkheid.
10. Het propageren van vrede en het sterk verminderen van ons leger: klein, flexibel en wereldwijd inzetbaar met een vredesmissie.

Wat vinden we belangrijk

- Samen doen – samen dragen we de verantwoordelijkheid
- Het 'WIJ' boven het 'IK' plaatsen
- De menselijke maat

- Gebaseerd en gefundeerd. Met heldere analyses, constructieve opties, alternatieven en oplossingsmogelijkheden
- Effectiviteit, toekomstvastheid en balans
- Diversiteit, samenhang en saamhorigheid (solidariteit)
- Verbinding en vertrouwen
- Respect voor alles wat leeft
- Visie op mens en maatschappij
- Alle mensen zijn gelijkwaardig
- Eigen vrijheid en verantwoordelijkheid
- Solidair met respect voor diversiteit en samenhang

Onze werkwijze

- Idealistisch maar realistisch
- Transparant - open - helder
- Democratischer - meer inspraak voor burgers
- Opbouwend - constructief - positief
- Creatief - innovatief - we denken buiten de kaders
- Verstrekken van goede en brede informatie
- Dialoog aan durven gaan

Partij Van De Toekomst

De Partij van de Toekomst bestaat uit een netwerk van partijen en maatschappelijke bewegingen. Heeft een langere termijn visie en stelt mensen en de menselijke samenleving centraal. Weet dat de huidige problemen niet opgelost kunnen worden via de huidige (denk)kaders en wil echt vernieuwende voorstellen verzamelen.

Wat wil de Partij Van De Toekomst?

We willen wonen in een samenleving waarin:

- We samen leven en samen doen;
- We uitgaan van gelijkwaardige kansen, zelfontplooiing, zelfredzaamheid, en het vermogen dat iedereen zijn eigen problemen (zoveel als mogelijk) zelf kan oplossen, ieder individu persoonlijke verantwoordelijkheid draagt voor zichzelf en zijn omgeving en een maatschappelijke bijdrage levert naar eigen kennis, kunde, vermogen en talenten;
- Economische groei niet alleen vertaald wordt in meer geld, meer spullen of koopkracht maar dat het belang van meer welzijn en welbevinden, meer gezondheid, meer inzet van de kwaliteiten van mensen, meer verdraagzaamheid, rust, vertrouwen en balans een even grote waarde hebben;
- Eén van onze uitgangspunten is: ‘Van onder naar boven en van binnen uit’. Wij geloven dat als je echt uit deze crisis wilt komen, veranderingen in de basis moeten plaatsvinden. Dan maak je het verschil en creëer je met zijn allen een stabiele, draagkrachtige en gezonde samenleving. Wij hebben er vertrouwen in;

- De Partij van de Toekomst vindt dat mensen meer verantwoordelijk en meer betrokken moeten worden in het gezamenlijk besturen van Nederland. Een goed bestuur begint van onder naar boven en van binnen uit. Daarom kun je over alle onderwerpen meedenken en meestemmen via onze website: www.pvdt.nl

Partij van de Toekomst is: toekomstbestendig en constructief.

PvdT Kernwaarden

Algemene Kernwaarden

1. Transparant
2. Realistisch
3. Gelijkwaardig
4. Standvastig
5. Gebaseerd en gefundeerd

Interne kernwaarden

- Integer en open. Zeggen wat je doet en doen wat je zegt;
- Aanspreekbaar zijn en open staan voor eigen functioneren, zelfreflectie en zelfontwikkeling;
- Het WIJ gaat voor het Ik;
- Ruimte en respect voor anderen;
- Toegewijd en standvastig, gebaseerd op eigen talent en kwaliteit;
- Aangaan van de dialoog;
- Actieve bijdrage leveren in de gezamenlijke verantwoordelijkheid;
- Gericht op samenwerken;
- Omschrijving algemene kernwaarden;

Transparant

- Helder en inzichtelijk;
- Samenhangend en overzichtelijk;
- Heldere taal, geen belangenverstrengeling;
- Regelgeving die effectief is, de gehele samenleving ten goede komt en vrij is van belangenverstrengeling, onafhankelijk, transparant, verantwoord en goed gehandhaafd;
- Informatieverstrekking open en toegankelijk;
- Democratisch, rechtvaardig en onafhankelijk.

Realistisch

- Realistische boodschap, gefundeerd en gedragen, met oplossingen en getuigen van realistisch idealisme en pragmatisch realisme;
- Uitspraken en beslissingen worden onderbouwd met concrete argumenten, onafhankelijke onderzoeken en praktijkvoorbeelden.

Gelijkwaardigheid

- We zijn niet allemaal gelijk maar wel gelijkwaardig. Dat betekent gelijkwaardige kansen, mogelijkheden en maatschappelijke bijdrage t.b.v. het algemeen belang voor iedereen;
- Iedereen krijgt de gelegenheid om op zijn of haar niveau in de samenleving mee te functioneren;
- Een maatschappij die zorg draagt voor zekerheid van bestaan waarbij ieders basisbehoeften vervuld worden voor voedsel, werk, huisvesting, zorg en onderwijs.

Standvastig

- Duurzaam, volhardend, bestendig, flink, ferm en kordaat op alle gebieden.

Gebaseerd en gefundeerd

- Van onderen af en van binnen uit. Wat aan de binnenkant niet aanwezig is kan zich aan de buitenkant niet manifesteren;
- Het realiseren van een gezonde politiek en maatschappij waarin de inhoud en de vorm zodanig wordt ingericht dat veranderingen doorgevoerd kunnen worden;
- Goed onderbouwde onderzoeken, uitspraken en oplossingen voor redelijke opties en alternatieven.
- Vragen zoals:
    1. Wat is de kern van het probleem en dát aanpakken.
    2. Wat maakt een maatschappij tot een goede samenleving en dát realiseren.
    3. Wat hebben we nodig voor een goede gezondheid en dát mogelijk maken.
    4. Wat zijn de kosten en baten van politieke oplossingen en opties?

Basisgedachten voor Vernieuwing: ik in verbondenheid met de rest

De basisgedachte voor vernieuwing is gebaseerd op het uitgangspunt dat we allemaal met elkaar verbonden zijn en samen bewegen om tot iets nieuws te kunnen komen. Dat kunnen we alleen maar doen als we polariteiten overstijgen door het maken van een heldere analyse, door te kijken naar het nieuwe en door het bieden van perspectief. Dat betekent ruimte geven aan ontwikkeling van kracht, persoonlijke groei, balans en ontwikkeling. Dat betekent ook het nemen en geven van verantwoordelijkheid op basis van bewustzijn en inzicht. Door resonantie te creëren op alle niveaus, kunnen wij komen tot helderheid, eerlijkheid, gelijkwaardigheid (hoofd) en aandacht, betrokkenheid, compassie en liefde (hart). Wij kunnen leven in deze eenheid door inclusief te kijken, te denken en te handelen op basis van de eenheid van het Zijn in alle vormen van leven.

Het besef van **eenheid** is de basis van verbondenheid met mensen en alle vormen van leven. Deze eenheid maakt Nederland, Europa en de Wereld deel van een groter geheel. Dit leidt tot bewust zijn waarbij voor iedereen **gelijkwaardigheid** is, met ruimte voor en acceptatie van ongelijkheid en diversiteit.

Wijsheid is het leidende principe van innerlijk weten en steeds weer opnieuw door belanghebbenden gezamenlijk vastgesteld bij het beoordelen van kwesties als ons welzijn, zorg voor alle vormen van leven, kijken naar het geheel, integrale aanpak, ecologisch evenwicht en balans in sociale en maatschappelijke ontwikkeling.

Rechtvaardigheid en **vrijheid** staan aan de basis van onze samenleving die zorgt voor duidelijk recht, eerlijke, oorzaakgerichte en integere rechtspraak, sociaal evenwicht, veiligheid en verantwoorde besluitvorming. Nauwkeurige handhaving, uitgaande van de betrokken belevingswereld en het innerlijk gevoel van veiligheid, vormt het fundament hiervan.

Vertrouwen én **verantwoordelijkheid** zijn de kenmerken van goed verantwoord bestuur en burgerschap.

Ontplooiing is een recht binnen ieders maatschappelijke verantwoordelijkheid en verplichtingen. Dat geldt voor individuen en voor organisaties. Dat betekent ruimte voor groei, balans, ontwikkeling en innovatie voor ieder, met respect voor diezelfde ruimte voor de ander.

Bewustzijnsontwikkeling in de samenleving gaat vooraf aan economische en maatschappelijke ontwikkeling. Geestelijke waarden als bezieling, tolerantie, compassie, vredelievendheid, respect voor samenhang en solidariteit zijn richtinggevend voor het verder vormgeven van onze samenleving.

Beslissingsrecht is een fundament in een bewuste samenleving. Iedere burger heeft op zijn niveau en in zijn situatie beslissingsrecht en kan kiezen daarvan gebruik te maken of niet. Het beslissingsproces wordt optimaal ingericht in die zin dat iedere burger daadwerkelijk in staat is om mee te beslissen, dat minderheidsstandpunten worden meegenomen en dat handhaving van afspraken gemakkelijker wordt. Deze wijze van complementair beslissen wordt in een evolutionair proces van waarden ontwikkeling blijvend ontwikkeld en verbeterd.

1. Samenleving

In Nederland zijn veel zaken vastgelopen. Iedere Nederlander weet dat.

We vinden het belangrijk dat er beter geluisterd wordt naar de burgers en de ondernemers, dat er meer openheid komt en eerlijkheid, dat de overheid sneller en daadkrachtiger optreedt. We merken in ons dagelijks leven dat er achteruitgang is op het gebied van onderwijs, bestuur, samenhang, leefbaarheid en veiligheid. En dat er verharding is gekomen in onze samenleving. We vinden het belangrijk dat er meer zorgzaamheid is en meer solidariteit en gemeenschapszin.

Onze materiële welvaart is in de afgelopen halve eeuw verdubbeld. Maar het schort fundamenteel op een aantal punten. Vernieuwing is nodig door het hervinden van nieuw evenwicht. PvdT wil dat thematisch aanpakken op alle niveaus. Van belang is dat mensen kunnen aangegeven wat zij willen veranderen in onze samenleving en hoe we dat kunnen bereiken. PvdT wil een basis zijn voor het inrichten van zo'n nieuwe samenleving. Idealistisch maar realistisch. Denken en doen, vanuit het zijn handelen.

PvdT wil richting geven aan het proces dat moet leiden tot het ontstaan/realiseren van een duurzame pluriforme intermenselijke samenleving, waarin leven, samenleven, werken, samenwerken en ontwikkelen (leren) onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, waarin sprake is van een volledige gelijkwaardigheid tussen alle levensvormen en krachten en waarin integraal denken en handelen verankerd en geborgd zijn.

Belangrijk onderdeel hiervan is het beslissingsrecht. Voor PvdT is dat een fundamentele bewuste keuze voor de samenleving. Iedere burger heeft op zijn niveau en in zijn situatie beslissingsrecht en kan kiezen daarvan gebruik te maken of niet. Het beslissingsproces wordt optimaal ingericht in die zin dat iedere burger daadwerkelijk in staat is om mee te beslissen, dat minderheidsstandpunten worden besproken en dat handhaving van afspraken gemakkelijker wordt. Deze wijze van complementaire besluitvorming wordt in een evolutionair proces van waardeontwikkeling blijvend ontwikkeld en verbeterd.

Cultuur

PvdT staat voor de vrije uiting van cultuur door ieder mens, iedere groep van mensen of gemeenschap. Wij hebben daarbij de volgende overwegingen:

Cultuur begint bij het individueel functioneren van een mens. Een mens als individu beschikt over de kwaliteit van denken, het vermogen om op eigen kracht te functioneren en de bereidheid om waarden af te stemmen en potentieel te leren benutten. Dat is een manier van ontvankelijk zijn,

leren en ontwikkelen. Deze manier van leren maakt dat mensen, groepen en organisaties succesvoller kunnen functioneren, zichzelf kunnen realiseren en doelen kunnen halen. Eilandjesculturen veranderen op organische wijze in serviceculturen van dienstbaarheid en gerichtheid op het belang van het groter geheel.

Mensen, groepen en gemeenschappen hervinden hun spirit. Zij optimaliseren hun leefkwaliteit, maken steeds weer nieuwe keuzes en ontwikkelen zich permanent. Dit is een holistische benadering van cultuur, die ruimte biedt voor een patroondoorbrekende aanpak die maakt dat mensen in beweging komen, zich verbinden, bewust worden, hun beeldvorming bijstellen en een individuele gedragsverandering realiseren. Wat zou het resultaat hiervan zijn voor de mens en zijn omgeving?

- mensen nemen sneller verantwoording voor eigen functioneren;
- mensen, groepen en organisaties gaan effectiever, productiever en creatiever functioneren;
- mensen leren leiding geven op basis van innerlijke rust;
- mensen reduceren hun stress en hebben meer plezier.

De groep als leerproces

Mensen, een groep van mensen of gemeenschappen bieden primaire behoeften zoals sociale contacten, veiligheid, geborgenheid, onderdak, bevestiging, genegenheid, zorg, zingeving en betrokkenheid. Daarnaast wordt ruimte geboden voor creativiteit, educatie, cultuur, liefde, inspiratie en spiritualiteit. Ook wordt een spiegel geboden voor ontwikkeling aan zowel het individu als de groep. Samengevoegd krijg je een integrale verbinding tussen samen leren, samen leven en samen werken. En wat tot slot geldt: behandel uw naaste zoals u zelf door die naaste behandeld wilt worden, ofwel: wat gij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet.

Het mannelijk en vrouwelijk principe

Onze westerse cultuur heeft de afgelopen paar duizend jaar een dominantie gekend van het analytische, naar buitengerichte, het zgn. mannelijke aspect. Door bewust gebruik te maken van onze vrije wil kunnen we het evenwicht tussen het mannelijke en het vrouwelijke herstellen. Het gaat hier niet om een of/of keuze, maar om een efficiënte samenwerking tussen de twee principes. Dat betekent bijvoorbeeld meer balans tussen analyse en synthese, hoofd en hart, kwantiteit en kwaliteit, beweging en stilte, ik en wij, vrijheid en verantwoordelijkheid.

Diep van binnen kennen we allemaal het streven naar evenwicht tussen deze beide tegengestelde maar compleet makende krachten. Het is vooral onze ziel die ons dit verlangen naar innerlijk evenwicht geeft, en hoe bewuster we zijn van ons contact met onze ziel, des te krachtiger ervaren we deze innerlijke drijfveer.

Willen we naast het evenwicht, ook ons bewustzijn herstellen en ons bewustzijn ontwikkelen, dan is er een zekere onbalans nodig, die overhelt naar het vrouwelijke principe. Groei en ontwikkeling vinden namelijk plaats bij een zekere onbalans van dit dynamisch evenwicht, namelijk wanneer de verhouding tussen de twee principes overhelt naar het integrerende vrouwelijke aspect.

Met dit in gedachten willen wij de creativiteit van iedere burger aanspreken en de ruimte bieden in eigen tijd dit om te zetten in producten, diensten en dienstbaarheid.

Het optreden van de overheid

Kenmerken en uitgangspunten van goed overheidsbestuur zijn volgens richtlijnen van de Verenigde Naties en andere instanties, zoals ondermeer onder de aandacht gebracht door de Algemene Rekenkamer:

- onpartijdig en open
- rechtszeker
- consensusgericht
- effectief en efficiënt
- participatief
- vraaggericht
- publieke verantwoording
- transparant

Solidariteit en evenwicht als basis voor de samenleving

Indien de Mens weet wie hij is, zichzelf verwerkelijkt, is hij pas goed in staat in harmonie samen te werken en samen te leven. De overheid zou ruimte voor dit persoonlijk proces van de mens moeten creëren.

Wij leven in een samenleving met een enorme diversiteit aan mensen. Voor elk leven geldt dat persoonlijke inzet van ieder mens nodig. Het is daarom van belang dat er in de samenleving, de wijk en de buurt, solidariteit en evenwicht is tussen mensen. Een paar voorbeelden:

- Van belang is dat er rekening wordt gehouden met een evenwichtige, goede planologische en stedenbouwkundige ontwikkeling;
- Oude wijken worden geherstructureerd naar inzicht van de huidige bewoners.
- In nieuw te ontwikkelen gebieden moet ruimte komen voor het ontstaan van zogenaamde dorpsteden, waarin de rust en natuur van het dorp en de voorzieningen en gezelligheid van de stad, samenkomen;
- Iedereen heeft recht op een comfortabele leefsfeer en een comfortabele omgeving;
- Generatiehuizen zouden een oplossing bieden zodat er geen nieuwe ‘bejaardenhuizen’ hoeven te worden gebouwd.

Transparantie

Hierbij gaat het om integriteit, openheid en verantwoording. Dit zijn de peilers waarop een staatsbestel moet zijn gebaseerd. Meer in het bijzonder gaat het om het onderzoeken en voorkomen van (maatschappelijke) misstanden, fraude, corruptie en manipulaties. Transparant heeft niets te maken met politieke overtuiging. Waar het om gaat is de cultuur van verdoezelen omzetten tot een cultuur van feiten en efficiency, open dialoog en herstel van scheefgroei.

Een paar voorbeelden:

- het benadrukken van bestuursverantwoordelijkheid en het verruimen van de publieke bestuurdersaansprakelijkheid;

- het tegengaan van ongeoorloofde belangenverstrengeling in de publieke en private sector;
- ambtelijke zwijgplicht transformeren naar spreekplicht;
- bewerkstelligen van een dienstbare attitude bij overheidsinstanties en functionarissen in de publieke en semipublieke sector;
- drastische aanpassing van de kwaliteitseisen die we stellen aan veiligheid, zorg en onderwijs;
- herziening van het klachtstelsel;
- duidelijke reglementering en maximering van de zittingstermijn van bestuurders en volksvertegenwoordigers.

Interventie

Het beleven van eigen leven, werk, cultuur en religie zijn persoonlijke zaken en in beginsel niet een aangelegenheid voor de overheid. De expressie van waarden, kunsten, kennis, wetenschap en religie is door de eeuwen heen een zaak van de mens geweest. Het is veelal een bron van vernieuwing en vooruitgang gebleken.

Het is de mens die daarbij uiting geeft aan zijn innerlijke beleving. De overheid respecteert en garandeert die persoonlijke vrijheid binnen de grenzen van de wet, regels van ethiek en integriteit. De overheid heeft hier geen verdere taken.

Uitingen van religie of cultuur kunnen de samenleving verstoren. Mensen ergeren zich daaraan. Het kan leiden tot twist of tweedeling en dat is het moment van overheidsinterventie, nl. zodra een negatief effect daarvan, direct of indirect, merkbaar wordt in de samenleving. De overheid treedt dan op met passende, heldere, zichtbare en afdoende maatregelen. Dan is er een duidelijke taak voor de overheid weggelegd.

Steun

De overheid heeft tot taak zich in te zetten voor het behoud van cultuur. Dit kan onder privaat bezit en beheer worden gesteld. Gemeenten ontwikkelen bijzondere aandacht voor het bevorderen van taal, cultuur en kunst. Burgers en bedrijven worden in de gelegenheid gesteld via een 10% belastingkorting cultuur te ondersteunen.

2. Nieuwe democratie

De samenleving kan flink verbeterd worden

We nodigen u uit om mee te denken en mee te doen. De Partij van de Toekomst wil iedereen de kans geven om zijn stem te laten horen. U stemt over alle belangrijke onderwerpen mee. Niet één keer in de vier jaar, maar iedere dag wanneer het u uitkomt, zolang het onderwerp in behandeling is. Dat betekent dus dat u beslist welke onderwerpen op onze politieke en maatschappelijke agenda staan. Via de interactieve website biedt Partij van de Toekomst een platform voor discussie en meningsvorming.

In 6 stappen kan iedereen, ook u, via de Partij van de Toekomst een punt in Politiek Den Haag op de agenda zetten. Wij luisteren naar u, maar willen dat burgers ook naar elkaar luisteren.

PvdT aanpak vóór Nieuwe democratie

3. Nieuwe economie

Omdat de huidige economie niet meer werkt!

De toekomst begint NU!

Ons huidige economische systeem heeft zijn grens en bestaansrecht bereikt. De tijd die voor ons ligt is een tijd van transitie. We zullen gezamenlijk nieuwe keuzes moeten maken en zoeken naar mogelijkheden voor een nieuw groen, toekomstbestendig en vooral menselijk economisch systeem. De toekomst begint vandaag!

PvdT biedt een platform aan iedereen die een andere visie heeft op hoe we onze samenleving vorm kunnen geven. Hierbij heeft het opnieuw inrichten van onze economisch systeem een hoge prioriteit.

Omdat alles met alles samenhangt en niet los van elkaar gezien kan worden heeft PvdT een integrale visie op een nieuwe economie voor ogen. We zien nieuwe oplossingen, die we je graag willen presenteren. En we dagen je uit een bijdrage te leveren, want iedereen telt mee en een samenleving maak je samen.

Onze visie is dat de economische crisis alleen maar groter wordt door de keuzes van de huidige politici (links of rechts). Veel erger nog is dat deze politici geen alternatieven ontwikkelen.

Hoofdpunten Economie:

1. stabiele munt door diversiteit en samenhang op vier niveaus:

- wereld
- binnen de samenwerking tussen een groep van landen
- binnen een land of tussen twee landen (regionaal)
- lokaal

Uitgangspunt : effectiviteit en veerkracht van de economie

Besluit : ruimte geven voor munteenheden en ruilhandel op deze vier niveaus door aanpassing van wetgeving en werkwijzen van bestaande instituties.

2. verfijning democratie, door vereenvoudiging en herschikking van besluitvorming

- eenvoudige werkwijze en inrichting van democratie
- overzichtelijk en eenvoudig pensioenstelsel
- belasting op grondstoffen (intermediair verbruik) in plaats van arbeid
- belasting op gebruik van grond in plaats van lokale belastingen

Uitgangspunt : democratie als staatvorm, maar wel effectiever

Besluit : inrichting van democratie vereenvoudigen, besluitvorming op alle niveaus op basis van opties in het algemeen belang en argumenten (consent, geen bezwaar of geen overwegend bezwaar).

3. verantwoorde financiering van zorg en onderwijs door een vast bedrag per persoon

- zorgsparen
- onderwijssparen
- in de hand houden van vraag en aanbod

Uitgangspunt : vrijheid, verantwoordelijkheid en solidariteit

Besluit : meer eigen verantwoordelijkheid en ruimte voor eigen keuze.

4. een vast bedrag per persoon in plaats van subsidies, toeslagen en uitkeringen

- afschaffen ondoorzichtige steunmaatregelen
- opschonen fiscaal stelsel en AOW
- kwaliteit aan mensen overlaten (waardering van product of dienst)

Uitgangspunt : verantwoordelijkheid, solidariteit en vrijheid

Besluit : een onvoorwaardelijk vast bedrag per maand per persoon.

Circulatiegeld

Op korte termijn een bestedingsimpuls van 10 miljard euro per jaar via natuurlijk geld (circulatiegeld, dat geleidelijk in waarde afloopt). Hiervoor dient als onderpand het vermogen van de overheid van 400 miljard. Als voorbeeld: iedereen ontvangt een chipknip met een tegoed van bijvoorbeeld 2.000 euro. Dit tegoed kan overal in Nederland worden besteed. Daarmee kan al in het eerste jaar een start gemaakt worden met een basisinkomen. Het wordt gedurende bijvoorbeeld 5 jaar steeds minder waard. Iedereen heeft daardoor een prikkel om het geld zo snel mogelijk te besteden. Het tegoed kan worden omgezet in euro's. Hier staan wel kosten tegenover. Voordelen hiervan zijn dat het circulatiegeld alleen in Nederland geldig is, waardoor er geen weglekeffect is. Door de bestedingsimpuls neemt de economische bedrijvigheid en werkgelegenheid toe en daalt het financieringstekort. Daarnaast biedt de overheid volle ruimte aan lokale economieën die met lokaal geld of waardesystemen werken, zoals dat al is in Nederland, Duitsland en Zwitserland.

Talentenruil

De economie wordt "sterk" door diversiteit en samenhang. Die samenhang moet in onze ogen plaats vinden op vier niveaus: lokaal, binnen een land of tussen twee landen (regionaal), binnen een groep van landen en de wereld. Dat betekent dat er meer ruimte moet komen voor ruilhandel op alle vier de niveaus. Ruilhandel kan plaats vinden met munteenheden en waarde-eenheden. Op die manier krijgt de economie maximale effectiviteit en veerkracht voor de toekomst. De mens kan daarbij zijn creativiteit maximaal inzetten. Een voorbeeld hiervan is de talentenruil.

Wat is "Talenten Ruil"?
Het "talent" dat je hebt aan te bieden kan bestaan uit iedere dienst die je kan verlenen of ieder product dat je kan maken. Enkele voorbeelden: je hebt misschien leren masseren of haarknippen of je kunt yogales geven. Misschien heb je een beroep geleerd zoals automonteur, loodgieter of meubelmaker. De talenten die je hebt aan te bieden kunnen bestaan uit al dit soort diensten. En als je denkt dat je niets hebt aan te bieden……denk dan nog eens goed na! Iedereen kan wel iets betekenen voor een ander, al is het zoiets eenvoudigs als babysitten, de hond uitlaten of helpen tuinieren.

Je talenten geschenk kan vanzelfsprekend ook bestaan uit materiële zaken en "producten". Als je groene vingers hebt kan je verse groenten en fruit uit je tuin aanbieden. Als je creatief bent bied je jouw kunstzinnige creaties aan. Als je een ambacht uitoefent kun je jouw handgemaakte leren of houten spullen aanbieden of wat ook maar toepasselijk is. Kortom, jouw talenten geschenk kan alles zijn wat je graag aan iemand wil geven.

De bovengenoemde voorbeelden zijn vrij algemeen, maar hopelijk zul je jouw Grootste Geschenk ontdekken en dit aanbieden als Talenten Ruil. Als je ervan bewust bent dat je jouw talent en passie in ruil kan geven voor wat je zelf wenst en nodig hebt, ligt het voor de hand dat je ruimschoots de tijd neemt om te ontdekken wat je zelf het liefst doet…het ontdekken van jouw unieke Grote Geschenk…en het dan ook daadwerkelijk te schenken. Als je een Talenten Ruil Cheque gebruikt kun je jouw talenten aanbod ruilen tegen dat van iemand anders. Jij geeft wat je hebt te geven en in ruil ontvang je wat je zelf graag wil hebben.

De Talenten Ruil Cheque is een slimmere manier van barteren, want het maakt het mogelijk dat degenen waarvan de wensen niet op elkaar aansluiten toch met elkaar tot een deal kunnen komen. Een voorbeeld: Jan biedt zich aan als kapper en Kees als auto-onderhoudsmonteur. Kees wil wel geknipt worden maar Jan heeft geen auto. Bij barteren zou dit betekenen dat de deal niet doorgaat. Maar in dit geval kan Kees toch zijn haar door Jan laten knippen en geeft hem als betaling een Talenten Ruil Cheque voor een auto-onderhoudsbeurt. Jan kan dan op zijn beurt de cheque ruilen met Sara, die wel een auto heeft, waarvoor hij in ruil een mand met verse groenten uit haar tuin ontvangt.

Het gebruik van Talenten Ruil Cheques biedt mogelijkheden voor een totaal nieuwe, alternatieve economie waarin iedereen geeft wat men heeft te geven en ontvangt wat men wenst of nodig heeft. Het is een spiraal van overvloed vanuit een gevoel van vrijgevigheid, in plaats van een spiraal van gebrek vanuit een gevoel van schaarste (zoals in het huidige financiële systeem). Het ontwikkelt gemeenschapszin en verbondenheid in plaats van beperkingen en afgescheidenheid.

4. Nieuwe sociale zekerheid: basisinkomen voor iedereen

Voor zelfredzaamheid en keuzevrijheid!

Partij voor de Toekomst streeft naar een nieuwe vorm van sociale zekerheid waarbij ieder individu de mogelijkheid heeft zichzelf te kunnen zijn, niet afhankelijk van een ander en in staat eigen keuzes te kunnen maken. Wij denken dat de invoering van een onvoorwaardelijk basisinkomen voor iedereen hier een invulling aan kan geven. Het basisinkomen is een individueel, levensloop gebonden vast inkomen dat aan iedereen de mogelijkheid biedt om op zijn of haar niveau in de samenleving te kunnen functioneren.

I. Wie heeft baat bij een basisinkomen?
In Nederland hebben we eten, er is pensioen, werk en woonruimte. Maar dat is ingewikkeld geregeld en het is steeds minder zeker of dat voor iedereen zo geldt. Steeds meer mensen vallen buiten de boot, komen in problemen of zijn daar niet goed mee af. Een basisinkomen kunnen wij zonder enig probleem met elkaar regelen, en dat creëert zekerheid.

De weg naar de toekomst is niet meer de weg van oneindige groei. Wij kennen inmiddels de nadelen daarvan. Wij zijn afhankelijk van elkaar met name als het gaat om basisbehoeften. Hoe voorzien wij daarin? Je werkt voor je brood! Maar dat zien wij anders.

Grofweg zijn er ruim 7 miljoen mensen aan het werk in Nederland met een betaalde baan. Daarvan werkt 2 miljoen bij de overheid of semioverheid, 2 miljoen in familiebedrijven en 3 miljoen in overige private werkgelegenheid. Voor de ruim 16 miljoen mensen in Nederland wordt door 5 miljoen mensen (ca. 30%) het geld verdiend. De overige 70% is actief, leeft of maakt zich al of niet nuttig, maar ontvangt daarvoor geen inkomen. Wij zijn daaraan gewend.

Maar let wel, iemand die een hypotheek heeft krijgt hypotheek rente aftrek, en dat is een soort inkomen. Dat kost de overheid ca. 14 miljard euro per jaar. Iemand die gebruik maakt van de sociale woningbouw wordt eveneens door de overheid betaald (ca. 11 miljard euro per jaar). Mensen met kinderen krijgen een toeslag. Dat geldt ook voor huur en zorg. En dat is in feite allemaal inkomen. Ook ons pensioen (AOW) wordt voor ca. 40% door de overheid betaald.

Wij zitten vol met regelingen om ons inkomen te regelen, te verspreiden of toe te delen. Dat allemaal om wille van het gelijkheidsbeginsel. Maar de vraag is of dat zo gelijk is, en of we rechtvaardig genoeg omgaan met verschillen en kansen. Daarnaast is het ook erg ingewikkeld wat we hebben. Er zijn loketten en overheidsmaatregelen. Maar als wij bijvoorbeeld iets bij willen verdienen dan moeten we eerst een rekensom maken of dat wel loont. Want meer verdienen betekent ook meer belasting en dus bijvoorbeeld ook minder toeslag. Wie ziet dat? Wie 100 euro meer verdient, verliest bijvoorbeeld 30 euro huurtoeslag, de kinderopvangtoeslag valt ook lager uit, en dan moet er nog meer belasting betaald worden.

Het Centraal Planbureau stelde eind 2009 vast dat een burger in 2007 minder profijt heeft van een salarisstijging dan in 2001. Dat komt onder meer door de inkomensafhankelijke, ingewikkelde fiscale regelingen. De zorgtoeslag en het kindgebonden budget ondersteunen de 'lagere' inkomens, maar die definities zijn allengs opgerekt. Kortom; is dit nog te doen?

Wij stikken in de regelingen. Een basisinkomen maakt daar in één keer een einde aan. Want een basisinkomen biedt voor iedereen hetzelfde onder alle omstandigheden. Geen discussie meer over vrijwilligerswerk, aanrechtsubsidie of AOW. Ieder een basisinkomen. En wat je verdient, komt daar boven op, en ook nog belastingvrij. In onze ogen is wat je verdient zonder inkomstenbelasting. Werk wordt daardoor goedkoper voor de werkgever en gemakkelijker te vinden voor de werknemer. Geld verdienen naast het basisinkomen kan altijd. En dat geeft meer vrijheid, en minder stress. Als wij met elkaar een basisinkomen kunnen organiseren in Nederland en als dat ook gebeurt in de rest van de wereld (en dat kan bij voldoende overtuiging), dan zijn wij als mensheid van een heleboel problemen af. Mensen leven dan niet meer in de nog steeds voorkomende en vaak afschuwelijke afhankelijkheid of beklemming. De economie wordt hierdoor krachtiger.

II. Wat wordt beter met een basisinkomen?
Een basisinkomen geeft meer vrijheid van keuze. Daardoor ontstaan meer mogelijkheden voor ontplooiing. We gaan dingen doen die ons na aan het hart liggen en we zijn minder gevangen in ons eigen systeem. Een basisinkomen maakt het leven eenvoudiger. Het levert minder stress en meer productiviteit op voor mens en samenleving.

Alleen als mensen tijdens hun leven, al of niet tijdelijk, niet in staat zijn om hun eigen leven zelfstandig of onbegeleid te kunnen leven en ontwikkelen, kan hun basisinkomen in beheer worden gegeven bij derden. Maar in principe geldt, iedereen kan aan het werk, wat voor werk het ook is, als het maar een bijdrage is aan het leven van jezelf of jouw omgeving. Door een vast basisinkomen ontstaat meer vrijheid van keuze en meer mogelijkheden voor ontwikkeling. Je doet namelijk sneller dingen waar je altijd al naar verlangd hebt en je leeft minder als "loonslaaf" of als "gevangene" van het systeem. Er is ook minder stress in de samenleving en daardoor kan er meer productiviteit ontstaan en kans op creativiteit. Wil je niets doen? Prima, maar daar wordt je al gauw door je medemens op aangesproken. En ben je er tevreden mee? Goed voor jou en de samenleving.

Met een basisinkomen wordt "werken" iets dat mensen meer uit vrije wil gaan doen en niet meer omdat zij gedwongen worden te overleven. Dwang leidt meestal tot minder productiviteit. Ziekte of verzuim leidt vaak tot hoge maatschappelijke kosten. Werken uit vrije wil heeft een andere dimensie. Dat geeft meer voldoening en levert meer productiviteit op. En omdat de mens in wezen sociaal verlangt te zijn, zal werk dat gebeurt uit vrije wil ook meer gedaan worden vanuit overgave en passie. Vrije wil geeft ruimte aan zelfredzaamheid, verantwoordelijkheid en inspiratie.

III. Hoe financieren wij het basisinkomen?
Het basisinkomen kan door een aantal eenvoudige maatregelen gerealiseerd worden. Onder andere door het huidige uitkeringen- en subsidie stelsel te vervangen. Dit is op zich al voldoende om het basisinkomen te financieren. Iedereen krijgt daarmee onvoorwaardelijk hetzelfde. De bedragen zijn alleen afhankelijk van leeftijd.

Het basisinkomen vervangt uitkeringen zoals WWB, IOW, IOAW, Wajong, IOAZ ,WWIK en TW. Het vervangt ook de algemene heffingskortingen, zoals toeslagen (bijvoorbeeld de huur- en zorgtoeslag) en aftrekposten zoals bijvoorbeeld de hypotheekrente aftrek. En het komt in de plaats van de WW, WAO, WIA en AOW.

Het schaarste denken maakt plaats voor het principe van overvloed. Alles wat we nodig hebben is er al. Alleen moeten we het anders verdelen en er allemaal in gelijke mate toegang toe krijgen. Daarom willen wij naast de introductie van het basisinkomen (dat in vier jaar te realiseren is), zo snel mogelijk “circulatiegeld” invoeren als nieuw geld zonder beperkingen.

Zoals gezegd willen wij de belasting op inkomen en arbeid afschaffen en willen wij daarvoor in de plaats direct een belasting invoeren op intermediair verbruik. Op termijn willen wij belasting op grondstoffen (invoering daarvan is afhankelijk van registratie, verdeling en beheer). Hiermee wordt tevens milieuvriendelijk en duurzaam produceren gestimuleerd.

En tot slot willen wij belasting op gebruik van de grond (dat is een ander manier om het recht van eigendom uit te oefenen in de vorm van levensloop gebonden erfpacht, opstal, vruchtgebruik, e.d.). Hiermee kunnen prijzen van grond en woningen worden gestabiliseerd en huizen weer betaalbaar worden.

Iedereen ontvangt van de overheid een chipknip met een tegoed van bijvoorbeeld 2.000 euro. Dit tegoed kan overal in Nederland worden besteed. Daarnaast is er ruimte voor het ontwikkelen van lokale economieën met lokaal geld of waardesystemen.

Op korte termijn een bestedingsimpuls van 10 miljard euro per jaar via natuurlijk geld (circulatiegeld, dat geleidelijk in waarde afloopt). Hiervoor dient als onderpand het vermogen van de overheid van 400 miljard. Als voorbeeld: iedereen ontvangt een chipknip met een tegoed van bijvoorbeeld 2.000 euro.

Dit tegoed kan overal in Nederland worden besteed. Daarmee kan al in het eerste jaar een start gemaakt worden met een basisinkomen. Het wordt gedurende bijvoorbeeld 5 jaar steeds minder waard. Iedereen heeft daardoor een prikkel om het geld zo snel mogelijk te besteden. Het tegoed kan worden omgezet in euro’s. Hier staan wel kosten tegenover. Voordelen hiervan zijn dat het circulatiegeld alleen in Nederland geldig is, waardoor er geen weglekeffect is. Door de bestedingsimpuls neemt de economische bedrijvigheid en werkgelegenheid toe en daalt het financieringstekort.

Daarnaast biedt de overheid volle ruimte aan lokale economieën die met lokaal geld of waardesystemen werken, zoals dat al is in Nederland, Duitsland en Zwitserland.

Uitgangspunt is nog één uitkering, namelijk één basisinkomen voor iedereen. We kunnen vrijwel alle subsidies schrappen (100 miljard). De meeste subsidies zijn geïntroduceerd als lapwerk om de averechtse effecten van ons fiscale stelsel dat niet goed in elkaar steekt te verzachten. Denk aan de

subsidies voor kinderopvang, tal van fiscale aftrekposten, gesubsidieerde banen, etc. Doordat er geen belasting op arbeid meer wordt geheven (lees thema Nieuwe Economie), wordt bijvoorbeeld kinderopvang veel goedkoper en hoef je dat niet meer kunstmatig te subsidiëren. Verder kun je een groot deel van de uitkeringen schrappen. Een flink deel van het overheidsapparaat is ineffectief en kan flink worden gestroomlijnd. Per saldo zal daardoor en door de toegenomen economische groei, de belastingdruk geleidelijk dalen naar zo'n 32% van het BBP.

Alleen nog één belasting op intermediair verbruik. Géén belasting meer op arbeid en voor iedereen één basisinkomen. Het intermediair verbruik (dat is totale waarde van verbruikte goederen en diensten om de productie te behalen) bedroeg over 2009 582 miljard. Het intermediair verbruik is genoegzaam bekend bij de belastingdienst en kan vrij gemakkelijk worden berekend. Bij gebruik van grondstoffen is dat niet het geval. Daarom stellen wij ons voor om allereerst dit verbruik te belasten, en op langere termijn, als de inzichten daaromtrent gegroeid zijn, het gebruik op "de input" van bedrijvigheid, zoals grondstoffen, gas, water en elektriciteit.

Daar komt bij dat grondstoffen op verschillende plekken in de aarde zitten en er nog geen internationaal erkende sleutel is over de verdeling ervan en het gebruik. Ook dat zal eerst geregeld moeten zijn, alvorens een belasting op grondstoffen te kunnen invoeren. Vandaar dat wij de belasting op intermediair verbruik als tussenfase zien van de beoogde herordening.

De belastingdruk op inkomsten is momenteel ongeveer 40%. Nemen we dat percentage over het intermediair verbruik dan bedraagt dat 232 miljard. Dat bedrag aan belastinginkomsten is ruim voldoende om het basisinkomen en de overheid te financieren. Doordat de meeste subsidies en uitkeringen worden afgeschaft kun je geleidelijk tienduizenden ambtenaren laten afvloeien. Daartegenover kun je tienduizenden mensen op andere terreinen inzetten. In ziekenhuizen, op straat, voor oppas van kinderen.

Onze economie wordt een stuk eenvoudiger als we:
a) alleen deze "single tax" hebben op intermediair verbruik;
b) géén belasting meer op arbeid;
c) en voor iedereen één basisinkomen.

Met een 'single tax" wordt bijvoorbeeld kinderopvang beter betaalbaar, net als hulp in de huishouding. En om de link met het bestuur te leggen: er verdwijnt ook veel ingewikkeldheid van overheidsoptreden, machtsmisbruik en willekeur.

Kortom, direct binnen Nederland kunnen we afschaffen de belastingen op inkomen, premies volksverzekeringen en werknemersverzekeringen en vennootschapsbelasting. De BTW als uitgavenbelasting hoeft niet te worden afgeschaft. Deze blijft ook bestaan als afdracht voor de EU. Bovendien kan deze koopkrachtimpuls aan de "onderkant van de samenleving" helpen om de recessie te remmen en de gevolgen ervan voor een grote groep mensen te verzachten. Als we de belastingverlaging ook geven in de vorm van een basisinkomen, dan kun je dat zien als een 'negatieve inkomstenbelasting'. Kortom, alles hangt met alles samen en alles moet ook in samenhang gezien worden.

IV. Hoe hoog is een basisinkomen?

We streven Uitgaande van een basisinkomen voor een volwassene van 650 euro per maand ziet het schema er als volgt uit als rekenvoorbeeld. Het bedrag per volwassene zal kunnen worden verhoogd tot 1.000 euro per maand.

Leeftijd	Aantal	Bedrag in euro per maand	Totaal groep x 1000 euro
0-4	988.152	200	197.630
5-9	998.577	275	274.609
10-14	997.855	375	374.196
15-19	991.042	500	495.521
20-24	964.744	550	530.609
25+	9.277.352	650	6.030.279
65+	2.124.487	1100	2.336.936
Totaal	16.342.210		10.239.779

10.239.779 X 12 maanden = 122,88 miljard euro per jaar

V. Het basisinkomen kan niet los gezien worden van maatregelen op andere gebieden

- Er gaat ongeveer 13 miljard euro van de collectieve middelen naar de woningmarkt. De overheid betaalt 11,5 miljard van de woonlasten van huiseigenaren via de hypotheekrente die aftrekbaar is voor de inkomstenbelasting. Er gaat 2,5 miljard naar de huurtoeslag (de voormalige huursubsidie). Maar indirect is de overheidssteun op de huurmarkt nog veel groter. Nederland telt onevenredig veel sociale volkshuisvesting. Een op de drie woningen is een sociale huurwoning. Met het kunstmatig laag houden van de huren is jaarlijks 14,5 miljard euro gemoeid – nog meer dan met de hypotheekrenteaftrek, schatte het Centraal Planbureau twee jaar geleden. Van die subsidie komt meer dan de helft terecht bij de inkomens waar die eigenlijk niet voor bedoeld is: de midden- en hoge inkomens, bijvoorbeeld door het scheefwonen – met een te hoog inkomen in een te goedkope huurwoning.
- In ons huidige woningbouw- en volkshuisvestingsbeleid is de grond te duur geworden en de woningen zijn voor velen onbetaalbaar geworden. Dat heeft te maken met het huidige beleid ten aanzien van grondpolitiek en de speculatie op de onroerend goedmarkt. Ook fiscaal zit het lastig. Als je 100 euro meer verdient, verlies je zo'n 30 euro huurtoeslag, de toeslag voor kinderopvang valt ook lager uit en je moet meer belasting gaan betalen.
- De woningbouwcorporaties (goed voor 45% van de woningen) zijn voornamelijk gericht geraakt op eigen winst en inkomen en zijn hun oorspronkelijke sociale doelstellingen bijna volledig kwijt geraakt. Alle maatregelen van de laatste tijd ten spijt.
- Op dit moment is de woningmarkt ingestort en de huren zijn torenhoog geworden in vergelijking met andere landen (bijvoorbeeld Duitsland).
- Daarbij komt dat er op dit moment zo'n 3.5 miljoen m2 kantoor- en bedrijfsruimte leeg staat, die met een kleine wettelijke wijziging voor sociale woningbouw geschikt gemaakt zou kunnen worden.

Studenten

De huidige discussie over studenten en financiering speelt voor de PvdT geen rol. Voor studenten geldt immers:

1. Basisinkomen
2. Géén studieschuld
3. Onderwijs is vrij (geen kosten)
4. Gratis openbaar vervoer

De Partij van de Toekomst wil dat naast basisinkomen en gratis openbaar vervoer er voor gezorgd wordt dat studenten na hun studie een baan krijgen. Dat doen wij via stimulering van de economie en afschaffing van de belasting op arbeid. Hierdoor wordt arbeid ca. 30% goedkoper voor bedrijven en organisaties. En zeg nu zelf: wat heb je eraan als je hbo doet en je krijgt straks een baan als magazijnbediende? Wij bieden dus meer kansen voor je omdat er meer keuzes zijn.

Gepensioneerden

In de opvatting van PvdT kan iedereen blijven werken. Iedere oudere (AOW-er) heeft een basisinkomen van 1100 euro netto per persoon per maand. Dat betekent dat je vrij bent. Je hebt een basisinkomen als basis en bent vrij erbij te gaan werken of niet. Je bent ook vrij om je bij te verzekeren voor je oude dag of niet. Voor ons is belangrijk het creëren van duurzame inzetbaarheid en gelijke kansen ook voor ouderen op de arbeidsmark. Het gaat dus om ruimte om het menselijk aspect te ontwikkelen.

ZZP-ers en innovatieve ondernemers

Nederland heeft altijd voorop gelopen als het gaat om kunst, creativiteit en innovatie. In de huidige bezuinigingsronden worden veel subsidies stopgezet waardoor bepaalde beroepsgroepen hun bestaanszekerheid zien verdwijnen. Als we niet uitkijken gaat daarmee ook onze innovatiekracht, waar we eeuwenlang beroemd om zijn geweest, verloren. Het invoeren van een onvoorwaardelijk basisinkomen biedt uitkomst. De huidige generatie ZZP-ers, nieuwe werkers, maatschappelijk ondernemers, kunstenaars en andere innovatief georiënteerde ondernemers krijgen meer rust met een basisinkomen, waardoor meer ruimte ontstaat voor creativiteit en innovatieve manieren van werken. Door de beschikbaarheid van een basisinkomen wordt ook de afhankelijkheid van financiering door derden of subsidies verminderd of ongedaan gemaakt, waardoor meer vrijheid en ruimte ontstaat voor de ontwikkeling van het eigen inzicht en de individuele inzet waardoor de scheppingskracht wordt vergroot. Dit komt de samenleving als geheel ten goede.

5. Zorg en welzijn

De menselijke maat staat voorop bij gezondheidszorg, welzijnszorg en maatschappelijke ondersteuning. Bij zorg en welzijn staat de mens centraal, zijn unieke positie en kracht.

Er zijn multidisciplinaire en kosteneffectieve gezondheidscentra. Er is zorg voor achterstand en achtergestelde groepen. De PvdT onderschrijft het doel om zorg te leveren die nodig en noodzakelijk is in de sector van gezondheidzorg en welzijnszorg, op basis van gemeenschappelijke waarden en uitgangspunten, met effectieve werkmethoden, simpele besturing en samenhang, gericht op vitaliserende zorg, kosteneffectiviteit, duurzaamheid en preventie.

Het zorgsysteem is vitaal:

- door zorg te leveren op basis van het totaal van betrokken belangen van de zorghandeling in de gehele keten van zorg;
- door het gehele zorgproces kort en bondig in te richten waarbij verantwoordelijkheden beschreven staan die onderhavig zijn aan toetsing en handhaving;
- door de verantwoording van de zorg eenvoudig te maken en te baseren op waarden, integriteit en ethiek;
- door de zorg voortdurend te verbeteren in termen van kosten, productiviteit, kwaliteit, preventie en nazorg;
- door de kosten inzichtelijk te houden en de effecten van de ingezette financiële middelen helder te maken aan belanghebbenden;
- door invoering van E-Health (Informatie- and Communicatie Technologieën) om de gezondheids- en welzijnsdiensten te verbeteren, zowel lokaal als op afstand;
- door bij het verlenen van zorg helder ja en nee uit te spreken;
- door bij de zorg centraal te stellen de relatie tussen patiënt/cliënt, de ziekte/situatie en de arts/behandelaar/begeleider. In deze relatie vindt zorg en heling plaats.
- door autonomie en zelfredzaamheid te bevorderen van de cliënt;
- door in het verlengde van de zorg ook mantelzorgers te betrekken en deze te ondersteunen.

De zorgrelatie is vitaal: door het centraal stellen van een gezamenlijk doel, het werken op eenzelfde golflengte, door het creëren van een wij gevoel en door verbondenheid ook vanuit het belevingsperspectief van de ouders, familie of zielsverwanten; door borging van gelijkwaardigheid tussen zorgverlener en zorgontvanger, door het mens zijn daarin centraal te stellen, en door balans te creëren en gerust te stellen; door een prettige bejegening, een stimulerende omgeving van kleur,

licht, sfeer en ruimte; door de relatie tussen cliënt en zorgverlener centraal te stellen, te kijken, te luisteren en perspectief te bieden; en door het mogelijk te maken waardig te kunnen sterven.

Financiering van de Zorg

De Partij van de Toekomst wil de zorg anders financieren. Op hoofdlijnen ziet dat er als volgt uit:

- Er komt een individuele spaarrekening van waaruit ieder zijn ziektekosten betaald;
- Er wordt alleen premie betaalt als er ziektekosten gemaakt zijn;
- Er komt een "solidariteitsomslag" voor ziektekosten die uitstijgen boven het spaartegoed.

De overheid geeft 30% van al zijn uitgaven uit aan zorg. Dat is 74 mrd. euro per jaar. De zorgkosten stijgen met 4,5% per jaar. Wij kunnen dit binnenkort niet meer opbrengen. Een huishouden met één minimuminkomen en twee volwassenen hebben het nu al krap. Het gaat in de zorg om ons welzijn. Ziekte biedt ons een kans. We zijn geen machine maar mens. Wij dragen onze eigen verantwoordelijkheid daarvoor. Een groot deel van de zorg kunnen we overbodig maken als we gelukkig en zinvol leven. We zijn teveel afhankelijk geworden van medicijnen, overheidsregels en regie van verzekeraars. Het gaat om de menselijke maat. De overheid moet die vrijheid weer aan ons teruggeven. Maximalisatie van de algemene gezondheid zou weer het doel moeten zijn. Dat betekent vrijheid van therapiekeuze en gelijkwaardigheid en eigen verantwoordelijkheid tussen arts en cliënt. Dat betekent ook solidariteit met zwakkeren (financieel, fysiek, psychisch) en risico´s van bepaalde beroepen of sport apart verzekeren als ongeval. Met een terugtredende overheid kunnen zorginstellingen meer geprivatiseerde en vrije ondernemingen worden, zodat hier vraag en aanbod beter op elkaar worden afgestemd. Ook kan er veel meer aandacht worden besteed aan gezondheid en preventie. Doelstelling zou moeten zijn dat zorginstellingen zichzelf zoveel mogelijk overbodig maken. In zulk een "bevrijde" situatie kan er enorm op kosten worden bespaard door inkrimping van het management en meer gebruikmaking van ieders creatieve talenten. Er kunnen dan prachtige nieuwe initiatieven ontstaan waarbij zorginstellingen zich transformeren tot "zorghotels" met de nadruk op gezondheid en welzijn.

Een nieuwe vorm van financiering die rekening houdt met de hiervoor genoemde uitgangspunten, zou het persoons- of gezinsgebonden budget kunnen zijn. Een individuele spaarrekening, beheerd door de verzekeraar, waaruit iedereen zijn eigen ziektekosten betaalt en waarop men zijn premies stort. Maar waaruit ook de zogenaamde "solidariteitsomslagen" worden betaald voor degenen met ziektekosten die boven hun spaartegoed uitstijgen. Ter aansporing van de eigen verantwoordelijkheid zou deze rekening een spaarplafond kunnen hebben waarboven geen premie meer behoeft te worden betaald. De premies kunnen objectief worden vastgesteld door alle jaarlijkse rekeningopnames te delen door het aantal volwassen rekeninghouders.

Vraag en aanbod weer in balans

Een dergelijk individueel zorgbudget maakt mensen bewust van de besteding van kosten voor hun eigen gezondheid. Deze grotere verantwoordelijkheid voor het eigen lichamelijk en geestelijk welzijn, zal naar verwachting de zorgvraag doen verminderen. Ook het zorgaanbod zal hierdoor worden beïnvloed, omdat dit nu zal worden bepaald door ieders individuele keuze en niet meer door artsen, ziekenhuizen en geneesmiddelenverstrekkers. Ons groeiende bewustzijn voor hetgeen gezond voor ons is, zal leiden tot een keus voor de beste medicaties en niet voor de kostbaarste. Het effect van deze nieuwe zorgfinanciering zal dan ook vrijwel zeker een daling van de zorgkosten zijn, zonder dat de solidariteit voor de zwakkere in onze samenleving daarmee in het gedrang komt.

6. Onderwijs

Bij onderwijs staat de mens centraal, zijn unieke positie en kracht. Er wordt op een nieuwe manier naar de mens gekeken, vanuit een oogpunt van mogelijkheden, groei en ontwikkeling van talent.

De PvdT onderschrijft het doel om samenhangend onderwijs te geven dat gericht is op de ontwikkeling van de persoon als mens op basis van gemeenschappelijke waarden, helderheid en eenvoud, dat kwalitatief goed is, toekomstvast en kosteneffectief.

Het onderwijssysteem is vitaal: door onderwijs te geven op basis van het totaal van betrokken belangen binnen de sector en instellingen; door kort en bondig verantwoordelijkheden te beschrijven die onderhevig zijn aan toetsing en handhaving; verantwoording eenvoudig te maken en te baseren op waarden, integriteit en ethiek; door invoering van E-Education (Informatie- en Communicatie Technologie) om de onderwijssector te verbeteren, zowel lokaal als op afstand; door helder ja en nee uit te spreken; door de relatie centraal te stellen tussen onderwijsgever en onderwijsontvanger; door autonomie en zelfredzaamheid te bevorderen; door belanghebbenden te betrekken; en door van elkaar te leren.

Het onderwijs moet voortdurend verbetert worden in termen van kwaliteit, duurzaamheid, kosteneffectiviteit en productiviteit; meer in het bijzonder door: verantwoordelijkheid creëren en aantrekken van gekwalificeerd personeel, mensen aanspreken op hun vakbekwaamheid en creativiteit; het faciliteren van samenwerking tussen belanghebbenden op basis van ieders verantwoordelijkheid, waarbij steeds het belang van het primaat van het onderwijs voorop staat; het ruimte geven aan het primair onderwijsproces, waarbij geld niet de enige prikkel is, maar ook zaken als kwaliteit en duurzaamheid; het bewust en doelgericht anticiperen op risicofactoren (preventie en nazorg); en het bewustzijn aan te spreken van de onderwijsontvanger en hem bewust laten zijn van zijn eigen situatie en verantwoordelijkheid, zodat hij daar zelf zijn leven op kan aansturen.

De onderwijsrelatie is vitaal door de relatie tussen onderwijsgever en onderwijsontvanger centraal te stellen, te kijken, te luisteren en perspectief te bieden; een gezamenlijk doel vast te stellen, te werken op eenzelfde golflengte en het creëren van verbondenheid ook vanuit het belevingsperspectief van de ouders, familie of naasten; borging van gelijkwaardigheid tussen onderwijsgever en onderwijsontvanger; het mens zijn en zijn ontwikkeling daarbij centraal te stellen; door een prettige bejegening; reinheid en veiligheid in de onderwijsinstellingen; een stimulerende omgeving te creëren van kleur, licht, sfeer en ruimte; en bij het vaststellen van de omvang van de onderwijsinstelling rekening te houden met de menselijke maat.

7. Wonen

De Partij voor de Toekomst beschouwt huisvesting als een basisbehoefte. Het kunnen beschikken over een goede woning zien wij als een "grondrecht" voor ieder mens. Dat is nu niet in de wet geregeld, maar dat kan op eenvoudige wijze.

Ons woningbouw- en volkshuisvestingsbeleid vertoont ernstige manco's. Wonen is te duur geworden en voor velen te complex. We hebben geen duidelijk grondbeleid in Nederland en de economie wordt hierdoor minder stabiel. Dat moet anders.

De aarde, het land, de bodem, kortom de grond onder onze voeten, is geen consumptieartikel. Het is een basisbehoefte. Met grond wordt niet geproduceerd en geconsumeerd zoals met goederen in onze economie. Grond groeit niet zoals gewassen en komt niet op de schroothoop terecht zoals auto's en wasmachines. Grond kan alleen maar worden gebruikt (of misbruikt), zoals de lucht, het water en de zon. Die zijn ook niet te koop. Grond wel, en dat is verkeerd (in onze mening), omdat grond gratuit is en omdat grond er vóór alle mensen is omdat het een basisbehoefte voor ons is. Daarom hoort grond niet thuis in ons economische leven zoals wij dat nu gewend zijn. Het is voor ons heel normaal om grond te verhandelen als een product. Grond is (als je goed erover nadenkt) een natuurlijk gegeven dat onderdeel uitmaakt van ons leefmilieu. Omdat de aarde vóór iedereen is en niet vàn iedereen, willen wij opnieuw naar de betekenis van de grond kijken. Temeer omdat in feite deze crises de basis raakt van ons bestaan hier op aarde.

Een groot gedeelte van de problemen die wij nu zien in de financiële wereld vindt zijn oorzaak in de manier waarop wij omgaan met onze grond. Grond is de basis voor ons water- en voedselsysteem. Daarnaast is grond doortrokken in ons financieel-economisch systeem als perverterende factor. Dat komt omdat de Amerikaanse dollar nog altijd beschouwd wordt als de wereldvaluta. De dollar is echter in de loop der tijd steeds minder stabiel geworden. Niet in de laatste plaats door het proces van globalisering en de economische opkomst van nieuwe economieën. Om de status van de dollar in deze context te duiden, koppelen we de dollar aan grondprijzen. Door de geschiedenis heen zijn deze altijd belangrijk gebleken en gebleven. Wie de grond beheert, heeft namelijk zeggenschap over de wijze waarop deze ingezet wordt en hoe daarmee wordt omgegaan. Dat leidt tot speculatie en excessieve winsten of machtsgedrag. Onze huidige kijk op de dollar hanteert de munt veel te weinig als beschrijvingsmiddel voor grondwaarde. We zien de munt eerder als iets waar de wereldeconomie op balanceert. In zijn naakte vorm is de dollar dus een grondwaarde.

De wereldeconomie draaide de afgelopen eeuwen (bijna) geheel op producten die grondgerelateerd waren (landbouw, water en delfstoffen). Op dit moment is de grondwaarde van de dollar echter minder goed te bepalen omdat de waardering van grond nog steeds gerelateerd is aan de producten die van die grond vrijkomen. De economie is de laatste jaren echter verder veranderd en veel producten zijn geen grondproducten meer. Een groot aantal producten in de economie heeft daardoor ook niets meer te maken met grondstofkwaliteit. De opkomst van de dienstensector en de ontwikkelingen rondom de IT- en internetsector maken dat de economie niet meer goed terug te koppelen is naar de grondwaarde. Hiermee verliest de dollar zijn basis.

Nu de wereldeconomie in disbalans is, wordt de grondwaarde echter weer essentieel. Het is namelijk het enige of weinige waar men altijd op terug kan vallen. Dat is een belangrijk en vanuit historisch perspectief herkenbaar argument om de grondwaarde te kwantificeren. De uitdaging waar de wereldeconomie nu voor staat, is het reanimeren van de grondwaarde en het zuiver beheer ervan. Dat betekent voor ons de uitdaging om iets te doen met grondwaarde als basis voor onze economie en voor de financiering van de overheid (zorg, onderwijs, infrastructuur, vervoer, e.d.). Grond is dan geen product meer van commercie, speculatie, e.d.

Dat betekent in de praktijk dat wij willen overgaan tot vormen van recht op gebruik van grond, bebouwing of beheer. Aan dat recht is een bedrag gekoppeld in de vorm van erfpacht, levensloop gebonden huur of eigendom of ander beschikkingsrecht. Hiermee wordt de gewenste economische stabiliteit hersteld en kunnen negatieve vormen van grondspeculatie en winstbejag worden uitgesloten. Dat brengt zekerheid en rust in de samenleving en de economische wereld. Deze constructie is niet nieuw. Er zijn meer voorbeelden te noemen waarbij voor deze constructie gekozen is zoals dat het geval is bij het appartementsrecht, vruchtgebruik, pacht en andere zakelijke of aan derden overdraagbare rechten. Zo hanteren enkele woningbouwcorporaties het maatschappelijk gebonden eigendom, waarbij het groot onderhoud bij de corporatie blijft en de woning na vertrek weer aan de corporatie wordt terugverkocht met een winst/verlies verdeelsleutel.

Wat is de huidige situatie op de woningmarkt:

1. Er gaat ongeveer 13 miljard euro van de collectieve middelen naar de woningmarkt. De overheid betaalt 11,5 miljard van de woonlasten van huiseigenaren via de hypotheekrente die aftrekbaar is voor de inkomstenbelasting. Er gaat 2,5 miljard naar de huurtoeslag (de voormalige huursubsidie). Maar indirect is de overheidssteun op de huurmarkt nog veel groter. Nederland telt onevenredig veel sociale volkshuisvesting. Een op de drie woningen is een sociale huurwoning. Met het kunstmatig laag houden van de huren is jaarlijks 14,5 miljard euro gemoeid – nog meer dan met de hypotheekrenteaftrek, schatte het Centraal Planbureau twee jaar geleden. Van die subsidie komt meer dan de helft terecht bij de inkomens waar die eigenlijk niet voor bedoeld is: de midden- en hoge inkomens, bijvoorbeeld door het scheefwonen – met een te hoog inkomen in een te goedkope huurwoning.
2. In ons huidige woningbouw- en volkshuisvestingsbeleid is de grond te duur geworden en de woningen zijn voor velen onbetaalbaar geworden. Dat heeft te maken met het huidige beleid ten aanzien van grondpolitiek en de speculatie op de onroerend goedmarkt. Ook fiscaal zit het lastig. Als je 100 euro meer verdient, verlies je zo'n 30 euro huurtoeslag, de toeslag voor kinderopvang valt ook lager uit en je moet meer belasting gaan betalen.
3. De woningbouwcorporaties (goed voor 45% van de woningen) zijn voornamelijk gericht geraakt op eigen winst en inkomen en zijn hun oorspronkelijke sociale doelstellingen bijna volledig kwijt geraakt. Alle maatregelen van de laatste tijd ten spijt.

4. Op dit moment is de woningmarkt ingestort en de huren zijn torenhoog geworden in vergelijking met andere landen (bijvoorbeeld Duitsland).
5. Daarbij komt dat er op dit moment zo'n 3.5 miljoen m2 kantoor- en bedrijfsruimte leeg staat, die met een kleine wettelijke wijziging voor sociale woningbouw geschikt gemaakt zou kunnen worden.

Met een kleine ingreep is er betere huisvesting in ons land te realiseren waarbij iedere Nederlander kan beschikken over goede en betaalbare woonruimte. Dit kan vormgegeven worden op de volgende manieren:

1. Speculatie met grond en onroerend goed voorkomen.
2. Grond wordt in erfpacht uitgegeven en niet in eigendom.
3. Woningen worden gekoppeld aan levensloopgebonden eigendom.
4. Woningcorporaties hebben geen winstdoelstelling meer maar worden weer dienstbaar aan de mensen.
5. Eenvoudige regeling voor eigendoms- of gebruiksopvolging.

De maatregelen die al op korte termijn genomen kunnen worden om tot een oplossingen te komen zijn:

- Grondspeculatie wordt voorkomen doordat de overheid grond aankoopt en uitgeeft in erfpacht (de gemeente Amsterdam geeft om die reden bijna al haar grond in erfpacht uit);
- Inkomsten uit onroerend goed worden fors belast (% > 70%);
- Huiseigenaren krijgen de mogelijkheid hun woning te verkopen en voor een veel lagere prijs en op veel gunstiger condities, het levenslang gebruiksrecht terug te kopen;
- Leegstaande m² kantoren en bedrijven worden ingezet voor huisvesting;
- Complexen van huurwoningen worden "teruggegeven" aan de bewoners;
- Oprichting van een landelijke Onroerend Goed Centrale (OGC) die toereikende middelen krijgt voor aankoop van grond en gebouwen. Dit is een overheidsorgaan dat door de burgers wordt gecontroleerd, geen winstdoelstelling heeft en een volledig transparante boekhouding heeft;
- De huurprijzen in Nederland zijn deels zo hoog als gevolg van de speculatieve winstdoelstellingen van projectontwikkelaars en "huisjesmelkers". Het middels belastingen afromen van hun winsten maakt het huizenbezit minder interessant, zodat het lucratiever is het onroerend goed te verkopen aan de OGC;
- Woningeigenaren kunnen met de verkoop aan de OGC hun dure hypotheken aflossen. Daarvoor in de plaats betalen ze grondpacht en een levenslang gebruiksrecht van hun woning;
- Door nieuwe wetgeving wordt het mogelijk gemaakt bij te langdurige leegstand kantoor- en bedrijfsgebouwen gedwongen te verkopen aan de OGC. Samen met de woningcorporaties worden deze gebouwen ter bewoning aangeboden aan de mensen met de laagste inkomens als een vorm van basisinkomen in natura;
- Woningbouwcorporaties verkopen, in samenwerking met de OGC, het levenslang gebruiksrecht van hun woningen, excl. grond, aan de huurders tegen getaxeerde waarde. Voor de in slechte staat verkerende wooncomplexen betekent dit een negatieve verkoopprijs, zodat de bewoners niets betalen maar geld krijgen voor renovatie.

Nieuwe woon- en leefgemeenschappen:

Daarnaast streeft Partij van de Toekomst op termijn naar nieuwe, duurzame vormen van woon- en leefgemeenschappen. Dergelijke woongemeenschappen hebben de volgende kenmerken:

- Woonbuurten van 100 tot 200 huishoudens met zelfvoorzienende voedselproductie (permacultuur);
- Kleinschalige bedrijvigheid en gemeenschapsvoorzieningen;
- Individuele vrijstaande woningen van volledig duurzame bouwmaterialen van lokale grondstoffen (stro, leem, hennep, inlands hout);
- Er wordt geen gebruik gemaakt van vormen van niet hernieuwbare energie (olie, kolen, gas, kernenergie) maar van zon, wind, water, magnetisme en nieuw te ontwikkelen duurzame energievormen;
- Eigen drinkwatervoorziening en het opvangen van regenwater;
- Toepassing van afvalwaterwatersysteem gebaseerd op eigen zuivering en recycling.

8. De aarde en ons milieu

Hoe meer mensen in harmonie met de aarde kunnen leven, des te meer zal de aarde haar natuurlijke staat weer kunnen bereiken.

De waarde die wij als mens toekennen aan planeet aarde erkent planeet aarde als een zelfstandig levende entiteit/organisme en staat borg voor het behoud van de duurzame balans die planeet aarde met haar flora en fauna zelf onderhoudt. We staan op een kritiek moment in de geschiedenis, een tijd waarin de mensheid haar toekomst moet bepalen. De wereld wordt steeds afhankelijker en kwetsbaarder. Onze toekomst draagt zowel een groot gevaar als een grote belofte in zich. Wij leven te midden van een weelderige verscheidenheid aan culturen en levensvormen, als één menselijke familie en één samenleving met een gemeenschappelijk lot. We kunnen ons inzetten voor een duurzame wereldgemeenschap gebaseerd op respect alle vormen van leven en voor de natuur in het bijzonder, de universele Rechten van de Mens, economische rechtvaardigheid en een cultuur van vrede.

De mensheid maakt deel uit van het uitgestrekte universum. De aarde is ons thuis, een unieke leefgemeenschap. De aarde verschaft ons alle omstandigheden die essentieel zijn voor de ontwikkeling van het leven. Ons belang is een gezonde biosfeer, in het bijzonder schone lucht, zuiver water, vruchtbare grond en een rijke verscheidenheid aan planten, dieren en ecosystemen. De bescherming van de levensvatbaarheid, diversiteit en schoonheid van de aarde is een heilige taak. Iedereen draagt verantwoordelijkheid voor het huidige en toekomstige welzijn van de mensheid en de rest van de wereld.

De geest van menselijke solidariteit en verwantschap met alles wat leeft wordt versterkt wanneer we leven met eerbied voor het mysterie van het zijn en dankbaar zijn voor het feit dat we leven en nederig de plaats van de mens binnen het grotere geheel kunnen zien. Het is daarom absoluut noodzakelijk om een gemeenschappelijke visie te hebben op fundamentele waarden die de basis vormen voor het leven op de planeet aarde. Zie het Handvest van de Aarde dat in juni 2000 in het Vredespaleis te Den Haag werd gelanceerd. Sindsdien is het “Earth Charter” vertaald in meer dan 30 talen. Het wordt wereldwijd gebruikt als leidraad o.a. binnen onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Partij van de Toekomst onderschrijft dit handvest.

Milieu

De mens is onderdeel van een ecosysteem op wereldschaal. De natuur is duurzaam en vraagt om duurzaam gebruikt worden. De mens is gehouden tot “goed rentmeesterschap”. De natuur wordt op dit moment uitgeput, biotopen en diersoorten verdwijnen. Milieu is een kostbaar goed. De aarde brengt alles voort wat wij nodig hebben. Dat is gratis. Wij benutten deze kansen nog onvoldoende. Er is te weinig bewustzijn en het handelen is nog te weinig adequaat. De bescherming van de “levensvatbaarheid, diversiteit en schoonheid van de aarde” is een “heilige taak”, aldus het Handvest van de Aarde. Daarom is het nu zaak om ecologische duurzaamheid te laten prevaleren boven kortzichtig handelen uit winstbejag.

De milieu situatie maakt het nemen van stringente maatregelen dringend. De huidige generatie heeft verantwoordelijkheid voor de volgende generaties. Dit bepaalt de kwaliteit van het leven. De te nemen maatregelen moeten echter adequaat zijn:

- Bizar zijn zogenaamde innoverende oplossingen waarbij chemisch afval (o.a. vliegassen) wordt gedumpt in hout (geïmpregneerd hout), in bestrijdingsmiddel of bouwmaterialen.
- Nutteloos zijn de prijsopdrijvende ecotaks en de geldverslindende subsidie op groene stroom.
- Zinloos is het om windenergie te gebruiken als voeding voor het energienet.
- Milieuregelgeving is er ook voor overheden, handhaving verdient prioriteit.
- Milieugroeperingen die de samenleving willen schaden moeten worden aangepakt en subsidies aan hen worden afgeschaft.

De milieuladder

Het terugdringen van milieuverontreiniging is volgens ons de verantwoordelijkheid van het economische leven zélf: van het bedrijfsleven én van de consumenten. Voorkomen moet worden dat de verkeerde producten worden gefabriceerd, aangeschaft en gebruikt. Dit zou met economische principes (prijsvorming en vraag en aanbod) moeten worden opgelost, gebaseerd op afspraken tussen producenten en consumenten. De huidige impasse, waarbij bedrijven niet willen investeren in milieuvriendelijke producten omdat consumenten de (hogere) prijs ervoor niet willen betalen, kunnen we daarmee doorbreken.

We willen deze afspraken niet afdwingen met overheidsmaatregelen. Dat dit tot nu toe niet heeft gewerkt blijkt uit de mislukte conferenties en niet gesloten verdragen. De overheden hebben altijd de belangen van hún nationale bedrijfsleven beschermd.

Ook in de toekomst zijn wij geen voorstander van uitgebreide restrictieve wetgeving op economische productie. Dit is volgens ons symptoombestrijding die uitnodigt tot ontduiking en nooit de oorzaak van de aanwezigheid van vervuilende producten wegneemt: het zo goedkoop mogelijk willen produceren. Alle wetgeving en afspraken over het terugdringen van emissies werken niet als deze niet leiden tot het duurder worden van vervuilende producten en het goedkoper kunnen produceren van duurzame, schone producten. Milieubelasting, brandstofheffing en het kunnen verhandelen van emissierechten zijn stuk voor stuk lapmiddelen die uitsluitend ons geweten zuiveren maar niet de aarde. Schone emissieloze technieken bestaan allang, maar krijgen geen voet aan de grond omdat dit niet in het belang is van de gevestigde orde.

We kunnen zowel ons geweten als de aarde zuiveren als we onszelf dwingen het juiste systeem te introduceren om schone en duurzame producten in zeer korte tijd concurrerend op de markt te brengen en daarmee vuile wegwerpproducten uit diezelfde markt te prijzen.

Alleen een beetje subsidie hier en wat brandstofheffing daar werken uiterst irritant en verwacht dan helemaal niet dat de consument wel wat meer wil betalen voor een schoon milieu. En dus wordt het niet gekocht, en dus ook niet geproduceerd en de vervuilingspiraal blijft bestaan.

De volgens ons beste oplossing om deze vervuilingspiraal te doorbreken is het invoeren van een prijsvormingsysteem waarmee in zeer korte tijd grote milieuwinst is te boeken en waarbij op het economisch platform zich niemand verliezer voelt. De industrie niet, de handel niet en de consument niet. En ook de overheid niet. Deze hoeft geen beperkingen meer op te leggen aan zijn bedrijfsleven, maar slechts via kaderwetgeving de invoering verplicht te stellen. En moet zich er verder niet meer mee bemoeien. De uitvoering vindt plaats op het platform van producenten en consumenten.

Het principe van de milieuladder

Het principe is per productgroep een gesloten systeem van kortingen en heffingen rondom het gemiddelde tussen nul-emissie en actuele emissie. Daarbij is het de doelstelling dit gemiddelde zo snel mogelijk naar 0 te brengen. Door de heffingen worden fondsen gevormd waaruit de kortingen worden gefinancierd. Deze houden elkaar in evenwicht. Er is dus geen sprake van subsidie of belasting van de kant van de overheid, zodat daarmee ook de prijzen niet stijgen, wat nu wel het geval is.

Per productgroep zal voor ieder product de emissiewaarde op een schaal (milieuladder) van -100 tot +100 moeten worden vastgesteld, waarbij +100 de emissie is van het meest vervuilende product in de groep en -100 het meest milieuvriendelijke product is bovenaan de ladder. Het gaat dus uitsluitend om het bepalen van de relatieve waarden van de producten. Er behoeven geen gedetailleerde absolute emissieberekeningen te worden uitgevoerd.

Het omslagpunt tussen de kortingen en heffingen, de nultrede van de ladder, ligt op het punt waarop het totaalbedrag van de verleende kortingen op alle producten boven de nultrede gelijk is aan het totaalbedrag van de geïnde heffingen op alle producten onder de nultrede.

Voor de producten onder de nultrede wordt de verkoopprijs verhoogd met een oplopende heffing, en voor de producten boven de nultrede met een oplopende korting volgens een schaal die per productgroep wordt afgesproken. Pas als deze afspraken zijn vastgelegd tussen producenten en consumenten mag het product op de markt worden gebracht. Ieder jaar wordt opnieuw de positie van de producten op de ladder bepaald aan de hand van het resultaat van het afgelopen jaar: hebben, naar verwachting, de kortingen de heffingen overtroffen, dan komen er meer producten onder de streep en/of kunnen de heffings- en kortingsbedragen omlaag worden gebracht.

De milieuladders dienen nationaal en soms zelfs regionaal te worden ingevoerd, omdat vervoersafstanden een grote invloed hebben op de milieueffecten van een product. Chinese kleding staat in China minder laag op de ladder dan bij ons, en onze tomaten staan hier hoger dan in China. De lokale afzetmarkten worden belangrijker zonder dat de vrije wereldhandel wordt belemmerd.

Hoe werkt de milieuladder?

Voor iedere groep van producten, zoals voedingsmiddelen, kleding, bouwmaterialen, auto's, etc. worden alle producten ten opzichte van elkaar beoordeeld op hun milieubelasting in de ruimste betekenis, dus ook de productieomstandigheden zoals kinderarbeid worden hieronder begrepen. Dit leidt tot een rangorde, een "ladder" van meest vervuilende (minst duurzame) producten onder aan de ladder tot minst vervuilende (meest duurzame) producten boven aan de ladder. Op de meest vervuilende producten komt een heffing die groter is naarmate het product lager op de ladder staat. Deze heffingen worden in een fonds gestort, waaruit de vergoedingen worden betaald voor de minst vervuilende producten: de hoogste vergoeding voor het meest milieuvriendelijke product het hoogst op de ladder.

Het systeem is gesloten, er zijn geen overschotten en er wordt ook geen belastinggeld aan besteed, het financiert zichzelf. Belangrijk daarbij is dat er geen financiële "vervuiling" van de economie meer plaatsvindt: wij willen dat alle huidige subsidies en heffingen worden afgeschaft.

Het fonds wordt beheerd door de overkoepelende organisatie van producenten en consumenten van de betreffende productgroep. Van hieruit worden de heffingen geïnd, de kortingen uitgedeeld en aan de hand van de verkoopcijfers jaarlijks de plaats op de ladder bepaald.

Een voorbeeld:

De in ons land meest gebruikte bouwmaterialen, beton en baksteen, zijn in feite milieu-onvriendelijker dan veel andere, even goede of zelfs betere, bouwmaterialen die nu niet of nauwelijks voor de bouw worden gebruikt. Wanneer bijvoorbeeld de producten van leembouw, strobouw en hennepbouw boven aan de ladder staan, worden ze door hun kortingen ineens heel interessante alternatieven voor de met een heffing belaste en dan veel te dure beton en baksteen.

Een ander voorbeeld:

Als een heffing van enkele procenten op de prijs van ongezonde voedingsmiddelen er voor kan zorgen dat artikelen met een Eko of Bio keurmerk een korting krijgen van zeg 30%, dan kunnen deze ineens qua prijs concurreren en prijzen daarmee de ongezonde voedingsmiddelen in korte tijd uit de markt. Daardoor wordt natuurlijk ook de korting snel minder, maar dit wordt vereffend door de veel grotere volumes en de daardoor lagere productiekosten.

De economische effecten van de invoering van de milieuladder

Met de invoering van de milieuladder krijgen bedrijven uitzicht op een aanzienlijke extra investeringsruimte voor innovatieve producten. Zaten ze voorheen in de vicieuze cirkel van: gebrek aan omzetverwachting, dus gebrek aan krediet, dus geen productie, dus geen omzet. Nu kunnen ze deze doorbreken en de benodigde extra investeringen doen op basis van de garantie van een korte terugverdientijd. Daarbij wordt die gewijzigde bedrijfspolitiek nog versterkt door de lagere omzetverwachting op hun gangbare, minder milieuvriendelijke, producten.

Op het economisch platform van producenten en consumenten zijn interessante onderhandelingen te verwachten. De belangrijkste vraag is dan steeds: hoe hoog moeten de kortingen en de heffingen op iedere trede van de ladder worden vastgesteld? Als we ze te laag maken is het economisch effect en dus het milieueffect te klein. Zijn ze te hoog dan dreigt de totale omzet omlaag te gaan. Omdat

het echter gaat om in zo kort mogelijke tijd het maximale milieueffect te bereiken, moeten de kortings- en heffingspercentages zo hoog mogelijk zijn. De oplossing ligt in de aard van het laddersysteem zelf. Aanvankelijk staan een groot aantal gangbare, doorontwikkelde en iets milieuvriendelijker producten, nog “boven de streep” en ontvangen dus een korting. De industrie is gebaat bij hoge percentages om zo bij lage kosten veel geld over te houden voor de “race” tussen nieuwe, milieuvriendelijke, producten.

In de auto-industrie bijvoorbeeld kan er door de invoering van de milieuladder veel veranderen. In eerste instantie komen nu alle merken met een hybride en/of totaal elektrische auto en zijn een groot aantal producenten serieus met waterstofmotoren bezig. Een “normale” auto met benzine- of dieselmotor staat onder aan de ladder en is duurder dan die meer innovatieve modellen.

Maar boven aan de ladder woedt de strijd tussen de écht duurzame motoren en worden al langer bekende technieken om auto’s volledig emissievrij te maken ineens productierijp en kunnen vanwege de maximale kortingen met de andere auto’s concurreren. En wie zou er een probleem kunnen hebben om bijvoorbeeld op water te rijden of met een magneetmotor als dat even goed en zelfs goedkoper is dan rijden op benzine, biobrandstof en niet-duurzaam geproduceerde waterstof? Zeker de kopers van nieuwe auto’s niet, maar evenmin de eigenaren van bestaande vervuilende auto’s die voor een paar duizend euro een inbouwkit kunnen aanschaffen waardoor ze geen benzine meer hoeven te tanken!

Ook is er een ander bijzonder gunstig neveneffect van de milieuladder te verwachten: de sanering in de landbouw zal stoppen. Doordat de landbouwproducten van eigen bodem, en dan vooral de biologische, boven aan de milieuladder staan, zijn ze goedkoper geworden dan de gangbare importproducten en wordt het in ons land weer aantrekkelijk om te “boeren”. Zo is er een toename te verwachten van kleinschalige land- en tuinbouwbedrijven, die zich weer vestigen op voormalige boerderijen en met relatief weinig grond toch een goed bestaan kunnen opbouwen. Het nadeel dat ontwikkelingslanden nog steeds niet voordelig hun producten in het westen kunnen afzetten, wordt gecompenseerd doordat zij ook de milieuladder hebben ingevoerd en daardoor hun eigen producten op de lokale markt nu goedkoper zijn dan de producten die de multinationals tot dan toe in deze landen dumpten.

De invoering van de milieuladder kan ook een zeer interessant effect laten zien op het wegvloeien van productie naar de zogenaamde lage lonen landen, zoals Oost Europa, maar vooral India en China. Dit was eerder een reden om in Europa en Amerika toch weer invoerheffingen op te leggen voor producten uit die landen. Dat is echter dan niet meer nodig! Zolang die producten nog onderaan de milieuladder staan, zijn ze duurder dan onze duurzame lokale producten, dus zullen ze dramatisch minder worden verkocht. De oneerlijke concurrentie bijvoorbeeld tussen de in China onder slechte arbeidsomstandigheden geproduceerde plastic schoenen en zeer duurzame en degelijke leren schoenen van Nederlandse makelij is voorbij. De laatste zijn dankzij de milieuladder weer betaalbaar. Als China weer wil concurreren zal het producten moeten maken die hoger op de ladder komen te staan. Maar die zullen zeker duurder zijn en de concurrentiepositie van andere producenten niet aantasten.

Op die manier wordt het voor van oudsher innovatieve Nederlandse en Europese bedrijven veel minder interessant om naar lage lonenlanden uit te wijken. Hun toppositie op de milieuladder kunnen ze vooralsnog beter behouden op basis van de gunstiger vestigingsfactoren in hun “thuisland”.

9. Europese samenwerking

Gerichtheid op het buitenland is essentieel.

Gezien de Nederlandse belangen en de rol die wij kunnen spelen is gerichtheid op het buitenland essentieel. Een verdeling in drie bestuurslagen hoort daarbij: Europa, Rijk, Gemeentes. De bestuurlijke zwaartekracht binnen Nederland ligt bij de gemeentes.

Europa levert ons meer dan alleen economisch voordeel op. Ruim 75% van onze handel speelt zich af binnen de EU (intracommunautair). Te lang heeft de EU zich ontwikkeld buiten het zicht om van de burger en het parlement. Het NEE tegen de Europese Grondwet was een NEE tegen te veel macht en te veel uitbreiding. De afdracht aan de EU moet minder. Er is te weinig ruimte voor het Nederlands belang. Daarom is het zaak dat de verhouding tot de EU strenger wordt bepaald door subsidiariteit (waar wordt de beslissing het beste genomen) en proportionaliteit (in welke mate wordt de beslissing genomen).

Het nationale parlement moet hierin een actievere rol krijgen. Samenwerking binnen de EU is met name van belang op het terrein van asiel, migratie, criminaliteit, grensbewaking en terrorisme, maar ook zaken als economische groei, kenniseconomie, innovatie, werkgelegenheid, leefbaarheid en welzijn. Ook het energiebeleid dient binnen de EU met kracht verder te worden ontwikkeld. De landbouwsubsidies moeten verder worden teruggedrongen. De Europese rekenkamer dient over meer bevoegdheden en mogelijkheden voor onderzoek te beschikken. De EU moet meer open staan voor producten uit ontwikkelingslanden en arme landen en hen daardoor helpen een sterke economie op te bouwen.

Uitbreiding vindt plaats volgens de criteria van Kopenhagen (sterke economie, mensenrechten en wetgeving). Verder wordt voor elk toetredend land bepaald of de EU als geheel dat land wel kan opnemen (het zgn. absorptie beginsel). Ook dienen de burgers zich per referendum te kunnen uitspreken over belangrijke zaken binnen de EU, en dat geldt ook voor toetreding.

In 1990 werd de “economisch en monetaire politiek” (artikel 119 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie) van de EMU gelanceerd met een drie-fasen plan. Ons geldstelsel werd daarmee Europees. In 1992 werd bij het verdrag van Maastricht het besluit genomen tot invoering van de Euro. Overdracht van monetaire en economische bevoegdheden hebben inmiddels

tot een schuldeneconomie in Europa geleid. Hiervoor bestaan geen modellen die de juistheid ervan kunnen aantonen. Daarom is de toekomst alles behalve zeker.

In deze situatie zijn wij voorstander van:

1. Ruilhandel op vier niveaus (zie economie)
2. Invoering van circulatiegeld (Tinbergen)
3. Ontwikkelen van lokale economie

Via deze drie maatregelen kan de economie opleven en diversiteit en meer samenhang ontstaan. De euro blijft als munteenheid bestaan, naast lokale en regionale munt- en waarde-eenheden.

10. Integratie

De huidige integratie problemen die wij in ons land kennen zullen afnemen naar mate de welvaart wereldwijd stijgt.

De huidige integratie problemen die wij in ons land kennen zullen afnemen naar mate de welvaart wereldwijd stijgt en het kinderaantal afneemt. Maar zo ver is het nog niet. Nieuw Nederland ziet als lange termijn oplossing de invoering van het basisinkomen wereldwijd, te beginnen in Nederland. In de tussentijd zullen wij nationaal en internationaal bewuster met dit onderwerp moeten omgaan dan tot nu toe het geval was, met name ten aanzien van de kans op een goede woning, werk of ontwikkeling.

Immigratie - waar gaat het om

Mensen die niet beschikken over de Nederlandse nationaliteit en naar ons land komen om hier te wonen, werken of studeren. Volgens recente berekeningen van het CBS (2010) kwamen 150.000 mensen Nederland binnen in 2010. Dat waren immigranten vooral uit Europese en Oosteuropese landen. Er zijn in dat jaar 118.000 mensen vertrokken uit Nederland. Dat zijn emigranten, vooral Nederlanders en mensen uit Europese landen. Dat betekent een migratiesaldo in 2010 van 38.000 mensen.

Asiel

Het gaat om asielzoekers die hun land verlaten hebben en in Nederland asiel aanvragen. Er zijn ca. 40 mln. vluchtelingen in de wereld. Het grootste deel van hen zijn mensen die binnen hun eigen land op de vlucht zijn (ca. 25 miljoen “internally displaced persons”). Daarnaast zijn er mensen die hun land verlaten vanwege vervolging, gebaseerd op ras, religie, nationaliteit, sociale groep of politieke mening. De nationale overheden bepalen of iemand vluchteling is. In de praktijk komt dat erop neer dat Nederland iemand de status toekent van asielzoeker of immigrant (die hier komt om te wonen,werken of leren). Volgens het CBS werden in Nederland aan asielzoekers 8240 verblijfsvergunningen voor bepaalde tijd en 880 verblijfsvergunningen voor onbepaalde tijd verleend, in totaal 9.110 vergunningen.

Er zijn vijf soorten verblijfsvergunningen:

- verblijfsvergunning voor bepaalde tijd regulier;
- verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd regulier;
- verblijfsvergunning voor bepaalde tijd asiel;
- verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd asiel;
- verblijfskaart voor gemeenschapsonderdanen.

Het aantal asielaanvragen in 2009 bedroeg 16.150 mensen en in 2010 ca. 15.150. Ongeveer 21000 mensen vroegen vergunning aan voor gezinshereniging of gezinsvorming in 2009. Dat waren er eveneens 1000 minder in 2010 ca. 20.000. Het aantal toegewezen asielaanvragen bleef met 45 procent gelijk volgens het ministerie voor Immigratie en Asiel. Volgens het CBS werden in Nederland aan asielzoekers 8.240 verblijfsvergunningen voor bepaalde tijd en 880 verblijfsvergunningen voor onbepaalde tijd verleend, in totaal 9.110 vergunningen.

Hoe te reageren?

Bij integratie is de eerste oriëntatie dat wat in de wereld gebeurt. Dat er sprake is van migratie is alleszins begrijpelijk. Het merendeel ervan wordt veroorzaakt door de ongelijke verdeling van vrijheid en rijkdom. Wij leven momenteel met 6.800.000.000 mensen op deze aarde. Slechts 20% daarvan leeft in de westerse welvaart samenleving. Vanuit het heilige geloof in de maakbare samenleving hebben we momenteel een wereld gecreëerd, waarin deze 20% van de wereldbevolking 80% van de totale wereldproductie consumeert. Hoe hier mee om te gaan? Bij het onderwerp integratie wordt de context in de eerste plaats bepaald door wat er in de wereld gebeurt. Er is sprake van een onverbrekelijke relatie tussen armoede, honger en oorlog enerzijds en welvaart, vrede en vrijheid anderzijds. Ieder mens maakt daar deel van uit.

Hoe hier mee om te gaan?

1. Actieve politiek om armoede en geweld uit te bannen (wereldwijd invoeren basisinkomen).
2. Bewust omgaan met grond en grondstoffen (belastingen).
3. Consistente vredespolitiek (ontwikkelingshulp, wapenleveranties, regimes die mensenrechten schenden, e.d.).

Welke uitgangspunten gelden voor de nationale procedures?

- vertrouwen, gelijkwaardigheid en gedeelde verantwoordelijkheid;
- hanteren van het proces van twee kanten, d.w.z. de belangen van de samenleving waarin wordt geïntegreerd en de belangen van degene die integreert;
- één verantwoordelijke voor het gehele proces (niet overlaten aan loketten en gedepersonificeerd/onpersoonlijk overheidsoptreden);
- duidelijkheid in alle gevallen, met korte en simpele procedures;
- voortdurend voor ogen houden: voor wie is het goed en wat maakt het beter (de overheid zal een integrale afweging daarbij dienen te maken, door te kijken naar het geheel van belangen en daarbij steeds zoeken naar balans en ontwikkeling);
- mensen aanspreken op hun kansen en de mogelijkheid van een zinvolle bestemming in ons land qua werken, wonen of studeren;
- stellen van eisen wat betreft opleiding, vermogen of inkomen.

Wat zijn de maatregelen?

Mensen worden binnen Nederland primair aangesproken op hun waarde van mens zijn, d.w.z. dat iemand van autochtone of allochtone afkomst is maakt niets uit.Een snelle en rechtvaardige procedure voor iedereen die toegang tot ons land zoekt. Met respect en transparantie en binnen een zo kort mogelijke termijn, de procedure ingaan met mensen die hier niet kunnen worden gehuisvest. Iedereen die tijdelijk in Nederland verblijft, verricht werkzaamheden binnen en voor de gemeenschap (leef-, leer- en werkomgeving), waar hij/zij deel van uitmaakt. Het inkomen dat hiermee wordt gegenereerd of het geld dat hiervoor ter beschikking wordt gesteld, dient als dekking voor het levensonderhoud. Volledige en integrale samenwerking tussen alle betrokken partijen met als gevolg dat niemand kan verdwijnen in het illegale circuit. Het automatisme waarmee mensen zonder behoorlijke kans op ontwikkeling naar Nederland worden gehaald, moet strenger worden gereglementeerd.

Onderwijs levert een concrete bijdrage aan het kunnen omgaan met verschillen tussen mensen, qua achtergrond, cultuur of religie. Onderwijs dat integratie belemmert of strijdig is met onze rechtstaat, wordt verboden. Passief kiesrecht (verkozen kunnen worden) wordt alleen toegekend aan iemand die is genaturaliseerd. Actief kiesrecht (deelnemen aan verkiezingen) wordt alleen toegekend op gemeentelijke niveau na vijf jaar.

Nederland voert beleid op internationaal niveau door:

- een actieve en pro-actieve opstelling binnen de EU, de VN en de herkomstlanden (multilateraal en bilateraal) gericht op opvang in de regio;
- bestaande verdragen of regelingen worden indien nodig herzien en financiële bijdragen worden in dat kader verhoogd als dat nodig is om een effectief beleid op internationaal niveau te kunnen realiseren;
- opvang in eerste aanleg en beoordeling van het vluchtverhaal (asieltoets) in de eigen regio in opvangcentra onder beheer van de VN. Toedeling vindt plaats door de VN. Er is intensieve nationale en internationale samenwerking tussen betrokken diensten.

Nederland voert beleid op nationaal niveau door:

- een snelle en rechtvaardige procedure voor asielzoekers (echte vluchtelingen) en overige vreemdelingen (vreemdelingen die ons land bezoeken met een economisch motief);
- strenge regels ten aanzien van inkomen (financieel minimum), wonen (huisvestingseisen), werk en veiligheid;
- vreemdelingen aan de grens dienen hun identiteit te bewijzen. Kunnen zij geen identiteitsbewijs of reisdocument laten zien dan volgt een kort onderzoek. Kan de identiteit niet worden aangetoond op basis van de bewijslast voor de vreemdeling (en géén bewijslast voor de Nederlandse autoriteiten) dan volgt onmiddellijke terugkeer;
- er is sprake van “ongewenst verblijf” als de vreemdeling fraudeert, tegenwerkt, bedrog pleegt, een criminele achtergrond heeft of crimineel gedrag vertoont. Ook in die gevallen wordt de vreemdeling onder begeleiding van de overheid het land uitgezet met een “ongewenst verklaring”;
- niemand verdwijnt meer in het illegale circuit met toestemming of gedogen van de overheid;
- naturalisatie van vreemdelingen kan pas plaats vinden na 10 jaar verblijf in Nederland, indien de vreemdeling werk en geen strafblad heeft gehad in die tijd;
- een vreemdeling die in Nederland verblijft dient zich behoorlijk te verzekeren;

- een beroep op het sociale zekerheidsstelsel kan pas gedaan worden na verloop van 5 jaar;
- een vreemdeling heeft geen kiesrecht binnen die periode;
- gratis rechtshulp wordt beperkt tot één procedure die leidt tot één onherroepelijke uitspraak;
- naturalisatie van de vreemdeling wordt gevierd met een ceremoniële plechtigheid die tot de persoon gericht is als bevestiging van zijn keus en de betekenis daarvan voor ons land;
- Een basisinkomen na naturalisatie (10 jaar).

Nederland voert een helder immigratie- en integratiebeleid uit door het volgende:

Illegale immigranten:

Komen zij uit een land binnen Europa waar oorlog is, dan kunnen zij in Nederland blijven tot dat er geen gevaar meer bestaat voor hun leven. Tijdens dit verblijf zullen zij betaald werk moeten aannemen dat de overheid hen aanbiedt, waardoor zij zonder financiële rijkssteun in hun levensonderhoud kunnen voorzien. Komen zij uit een land buiten Europa waar oorlog is, dan zullen zij worden doorgestuurd naar een land binnen de regio waar zij vandaan kwamen en waar de Verenigde Naties hen zullen moeten opvangen. Wanneer zij afkomstig zijn uit een land waar geen levensbedreigende situaties zijn, dan zullen zij zonder uitzondering onmiddellijk na aankomst worden terug gezonden. Dit zal ook het geval zijn voor hen die het land willen binnenkomen zonder enig bewijs van afkomst of legitimatie bewijs of met een vervalst document.

Zij die Nederland zijn binnengekomen met een verblijfsvergunning van een paar weken, maar door het verlopen van de vergunning illegaal zijn geworden kunnen deze vergunning maximaal drie maal verlengen wanneer zij zelfstandig door nuttig werk in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien en niet veroordeeld zijn geweest voor criminele activiteiten. Na één jaar in het land te zijn geweest zullen deze illegalen, wanneer ze hier wensen te blijven, beschouwd kunnen worden als niet illegale immigranten en de regels volgen die betrekking hebben op de legale groep.

Niet illegale immigranten:

Zij die Nederland met een kort verblijf visum zijn binnengekomen maar bewijzen dat zij legaal een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de samenleving, kunnen op verzoek voor één jaar een verblijfsvergunning ontvangen. Wanneer zij in Nederland permanent willen blijven wonen zullen zij in dit jaar de basis van de Nederlandse taal moeten leren, zodat zij in staat zijn legaal een vaste baan kunnen zoeken. Pas wanneer zij de taal redelijk kunnen spreken en legaal een baan hebben gevonden kunnen zij na drie jaar in het land te hebben gewoond en nadat zij een algemeen toelatingsexamen hebben gedaan en daarvoor geslaagd zijn, hun familie permanent laten overkomen die zij zelfstandig moeten kunnen onderhouden en verzekeren tegen ziekte en ongevallen. Ook deze immigranten zullen moeten voldoen aan de eisen van de taal, waarna zij na één jaar het examen moeten afleggen. Wanneer niet binnen een jaar aan de eisen wordt voldaan zal de familie het land (begeleid) moeten verlaten.

Gedurende de eerste vijf jaar van het verblijf in Nederland zal de immigrant geen recht hebben op sociale voorzieningen zoals kinderbijslag en werkloosheidsuitkering. Na vijf jaar in het land te hebben gewoond en gewerkt zonder in aanraking te zijn gekomen met de politie in verband met criminele activiteiten, zal de immigrant een permanente verblijfsvergunning ontvangen en dezelfde rechten hebben als de andere inwoners van Nederland, zoals het ontvangen van de kindertoelage die net als bij de overige inwoners van Nederland beperkt zal zijn tot de eerste drie kinderen. De Nederlandse nationaliteit ontvangt de immigrant pas na tien jaar in Nederland te zijn verbleven.

11. Veiligheid

Veiligheid dienend laten zijn voor de samenleving als geheel.

De PvdT onderschrijft het doel om veiligheid dienend te laten zijn voor onze samenleving als geheel, onze toekomst en ons welzijn, op basis van gemeenschappelijke waarden en uitgangspunten, met effectieve werkmethoden, simpele besturing en samenhang gericht op een vitaliserend veilig stelsel, kosteneffectiviteit, duurzaamheid en preventie.

De nationale veiligheid is vitaal door goede samenwerking op nationaal, regionaal, locaal niveau en in buurten en wijken door te werken met vitale veiligheidssamenwerkingsverbanden. Vooral aan de preventiekant zijn voordelen te behalen. Belangrijke aspecten hierbij zijn bewustwording, opvoeding en onderwijs.

De internationale veiligheid is te realiseren door:

- bewustzijn van interdependentie;
- uitsluiten van dominantie; respecteren van gemaakte afspraken;
- simpele en effectieve handhaving van het recht;
- overstijgen van eigen belang door rekening te houden met het geheel, maatschappelijke effecten en welzijn;
- rekening houden met kwetsbaren, zoals mensen die ontheemd zijn, onbeschermd, op de vlucht, zonder recht of zonder staat;
- niet uitsluitend vertrouwen op technologie;
- lange termijn denken;
- processen kort en bondig inrichten waarbij de verantwoordelijkheden beschreven staan die onderhavig zijn aan toetsing en handhaving;
- niet de grootte van de financiële investering in veiligheid leidend laten zijn;
- financiële middelen en overheidssteun transparant maken, door deze vooraf aan criteria te binden, regelmatig te evalueren en bij te stellen;
- door de kosten inzichtelijk te houden van de in te zetten middelen en de effecten ervan helder te maken aan belanghebbenden;
- invoering van een Safety en Security Health IT System om het stelsel als geheel te verbeteren, zowel lokaal als op afstand;
- het stelsel als geheel voortdurend verbeteren in termen van geld, productiviteit, kwaliteit en preventie;

- bij het inrichten van het stelsel helder ja en nee uitspreken;
- verantwoordelijkheid en leiderschap bevorderen;
- prioriteit geven aan veiligheid met een direct positief maatschappelijk effect; onderling vertrouwen bevorderen;
- veiligstellen van de basisbehoeften en verminderen van de afhankelijkheid daarvan;
- bevorderen van autonomie en zelfredzaamheid;
- kennis ontwikkelen en delen via databanken, instituten, opleidingen, e.d. op gebied van preventie en het ontwikkelen van werkwijzen die conflict overstijgend zijn;
- actieve en effectieve deelname in internationaal en regionaal verband;
- Nederland internationaal positioneren als land van kennis, kunde en ervaring.

De technische veiligheid is vitaal door de kwaliteit van de in te zetten middelen voorop stellen. Door verantwoording voor het stelsel als geheel eenvoudig en transparant maken en baseren op waarden, integriteit en ethiek. Door maatschappelijke effecten van de ingezette middelen helder te maken aan belanghebbenden. Door doelbewust te anticiperen op gevaar, afwezigheid van bescherming of risico's en het voorkomen van negatieve maatschappelijke effecten en door onafhankelijk onderzoek.

De veiligheidsrelaties zijn vitaal door: erkenning van menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en diversiteit. Dit wordt ondersteunt door een respectvolle toenadering en communicatie, het inleven en begrijpen van de ander in zijn gedachtegangen, traditie, situatie en angst. Door gelijkheid voor de wet de relatie centraal te stellen, te kijken en luisteren en door perspectief te bieden. Het maken van afdoende afspraken en handhaving daarvan en processen kort en bondig inrichten waarbij verantwoordelijkheden beschreven staan die onderhavig zijn aan toetsing en handhaving is essentieel. Door het treffen van voor ieder herkenbare en effectieve maatregelen en binnen de organisatie vaststellen van een gezamenlijke doelen met daaraan gekoppelde waarden ten aanzien van welbevinden, welzijn en toekomstvastheid worden reële risico's ongedaan gemaakt. Werken in verbondenheid en gelijkwaardigheid, met respect voor autonomie, individuele en maatschappelijke belangen is hierbij een belangrijk streven. Door te handelen vanuit authenticiteit en identiteit (dus niet handelen vanuit vooringenomenheid, partijdigheid, machtsbelangen, machtopvattingen, dogma, fanatisme, religie, nationalisme of andere identificatie) en de eigen werkwijze, houding en cultuur daarop aanpassen ontstaan evenwichtige relaties. Het blijvend ontwikkelen van kennis en het werken met uitgangspunten in het onderwijs en de diverse trainingen en opleidingen legt de basis voor vitale en duurzame veiligheidsrelaties.

12. De toekomst voor de jeugd

De jeugd is de toekomst

De jeugd heeft de toekomst en dat mag zeker niet vergeten worden in de plannen voor de toekomst. Onderwijs speelt een belangrijke rol in de basisvorming van jongeren. Meer hierover leest u in de betreffende paragraaf over onderwijs. De huidige positie van jongeren heeft voor de Partij van de Toekomst alle aandacht. Voor jongeren geldt immers:

- Zij worden niet altijd begrepen
- Begeleiding en schoolopleiding schieten voor hen vaak te kort
- Zij hebben een mening en visie waar we naar kunnen luisteren en van kunnen leren.

De huidige discussie over studenten en financiering speelt voor Partij van de Toekomst geen rol. Voor studenten geldt immers:

- Basisinkomen
- Géén studieschuld
- Onderwijs is vrij (geen kosten)
- Gratis openbaar vervoer.

Naast een basisinkomen en gratis openbaar vervoer zet Partij van de Toekomst zich vooral in dat studenten na hun studie een baan kunnen krijgen. Dat doen wij via stimulering van de economie en afschaffing van de belasting op arbeid. Hierdoor wordt arbeid ca. 30% goedkoper voor bedrijven en organisaties. En zeg nu zelf: wat heb je eraan als je hbo doet en je krijgt straks een baan als magazijnbediende? Wij bieden dus meer kansen voor je omdat er meer keuzes zijn.

13. De toekomst voor ouderen

Iedereen kan duurzame inzetbaarheid leveren.

Voor ons is belangrijk het creëren van duurzame inzetbaarheid en gelijke kansen ook voor ouderen op de arbeidsmark. Het gaat dus om ruimte om het menselijk aspect te ontwikkelen.

Het basisinkomen biedt een gelijke voorwaarde voor iedereen om op zijn of haar niveau in de samenleving mee te kunnen functioneren. Iedere oudere (AOW-er) heeft een basisinkomen van 1100 euro netto per persoon per maand. De huidige discussie over de AOW-leeftijd speelt daarom voor Partij van de Toekomst geen rol. Dat betekent dat je vrij bent. Je hebt een basisinkomen als basis en bent vrij erbij te gaan werken of niet. Je bent ook vrij om je bij te verzekeren voor je oude dag of niet. In de zorg leggen wij accent op de menselijke maat, preventie en zorg voor langdurig zieken. Verder is er gratis openbaar vervoer en basiszorg. De woningbouw is aangepast voor ouderen en meer geïntegreerd met de omgeving. De staatschuld wordt binnen afzienbare tijd afgebouwd. Aan de hypotheekrente aftrek wordt niet gesleuteld (het basisinkomen geldt als compensatie).

De pensioenen worden beheerd in een Nederland-fonds. Pensioenen financieren via een omslagstelsel is dan niet meer nodig. Dat heeft als voordeel dat de gelden van pensioenfondsen door de overheid kunnen worden gebruikt om de staatsschuld af te lossen. Het Nederland-fonds staat onder leiding van deskundige beleggers waarin iedere Nederlander aandelen heeft. Tevens zorgt dit fonds ervoor dat Nederland voldoende middelen heeft om te investeren, om mensen in de problemen te helpen met laagrentende leningen etc. Denk aan hulp aan zwervers, daklozen, mensen in tehuizen, de mensen die om wat voor reden dan ook in de problemen zijn gekomen en wat steun kunnen gebruiken. Het zal overigens door de toegenomen welvaart maar een kleine groep zijn; bovendien ontvangen ook zij een basisinkomen. Het financiële systeem is solidair op die manier en betrouwbaar voor iedereen.

14. De Toekomst voor iedereen

Het moet anders! En het kan anders! De Partij van de Toekomst wil de maatschappij op positieve wijze vormgeven door samen te werken aan een ander en een beter Nederland.

WAAROM VOOR DE PARTIJ VAN DE TOEKOMST KIEZEN?

Partij van de Toekomst is een politieke beweging en richt zich op democratische vernieuwing en praktische oplossingen. De enige stem vanuit de samenleving in de 2e Kamer die het anders doet.

NIEUWE DEMOCRATIE
Partij van de Toekomst biedt directe democratie d.m.v. referenda en meer inspraak. We maken optimaal gebruik van internet. Iedereen kan meedenken over oplossingen. Die worden vervolgens in een referendum voorgelegd aan de kiezers. Als 70 procent vóór is, dan brengt de PvdT dat voorstel in de Tweede Kamer in.

MEER KEUZEVRIJHEID
Partij van de Toekomst maakt zich sterk voor meer vrijheid van keuze. Dus minder betutteling en minder regeltjes. Meer keuzevrijheid in onderwijs, bouw, werk en zorg.

MEER INFORMATIE & OPENHEID
Voor het oplossen van problemen en het maken van de juiste keuzes, is het noodzakelijk dat we goed geïnformeerd zijn. PvdT maakt zich sterk voor onafhankelijke en evenwichtige informatie zodat goede keuzes gemaakt kunnen worden.

Onderstaande programmapunten zijn door onze leden ingebracht.
Kijk op www.pvdt.nl voor ons uitgebreide programma.

ZORG EN GEZONDHEID
Nieuw betaalbaar zorgstelsel. De menselijke maat terug in de zorg brengen. Gebaseerd op gezond blijven. Eerlijke voorlichting over voeding, geneesmiddelen en alternatieven. Vrijheid van behandelmethode. Terugdraaien marktwerking. Meer Hart in de zorg

VERNIEUWING SOCIAAL STELSEL
Ons huidige sociale stelsel dient met hoge prioriteit vernieuwd te worden. We maken ons sterk voor de invoering van een basisinkomen voor iedereen. Het is een oplossing met veel voordelen.

ECONOMIE
Volledige openheid en transparantie van de overheid, banken en pensioenfondsen. Afschaffen van bonussen in de financiële sector. Salarissen boven Balkenende-norm zwaar belasten.

EUROPA
Europa OK maar anders. Minder centrale macht voor Europa. Meer zeggenschap voor Nederland. Euro niet als enige betaalmiddel. Direct invoeren van alternatieve valuta als natuurlijke ruilmiddelen.

IMMIGRATIE
Een humaan immigratiebeleid met duidelijke regels en een korte doorlooptijd. Voorkomen van misbruik. De opvang van vluchtelingen zo dicht mogelijk bij het thuisland.

NIEUWE DUURZAAMHEID
Direct stoppen met de roofbouw van de aarde en het ontwikkelen van een visie op kwaliteit en lange termijn. Aandacht voor alternatieve energie, innovatie en vergroening van de samenleving.

ONDERWIJS
Meer ruimte voor eigen keuze vrijheid van ouders voor andere vormen van onderwijs door kind afhankelijke budgettering. Kind meer vrijheid geven in wat het kind wil leren om creativiteit te ontplooien.

NIEUWE TOEKOMST
Samen ontwikkelen we een visie op de toekomst. Hoe willen we over 5, 10 en 50 jaar leven?

POSITIEF
Vanaf morgen minimaal 50% goed nieuws in de media en de kranten!

PARTIJ VAN DE TOEKOMST
Voor iedereen die het nu anders wil

www.pvdt.nl

Samenstelling en verantwoording

Onze basisvisie is in ontwikkeling en staat nooit stil.

Het Basis Programma van PvdT is ontwikkeld in samenspraak met Nederland 3.0 en biedt het startpunt vanuit waar we werken. Ons Basis Programma staat open voor aanvulling en versterking.

Ons Basis Programma wordt gevoed door de input die wij krijgen van onze leden via Polls (referenda), het Oplossingen Forum, de Themagroepen en de bijeenkomsten.